John, Chrysostom, St.
Operum

Date Due

Cardinal Sp
St. Pius X S
Graymoor, Garri

✝ LIBRARY ✝
St. Paul's Friary
GRAYMOOR, GARRISON, N. Y.

✝ LIBRARY ✝
St. Paul's Friary
GRAYMOOR, GARRISON, N. Y.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM.

XCIV.

PATRES QUINTI ECCLESIÆ SÆCULI.

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

XXV.

PROSTAT INSUPER VENALE

MONTIS PESSULANI,

APUD VIRENQUE, BIBLIOPOLAM;

PARISIIS,

APUD BIBLIOPOLAM, CUI NOMEN GALLICE;

SOCIÉTÉ POUR LA PUBLICATION DES BONS LIVRES

Rue des Saints-Pères, 16;

AQUIS SEXTIIS,

APUD MASSIE ET JEAN,

Via vulgo dicta du Pont-Moreau, 2.

PARISIIS — E TYPOGRAPHEO BOURGOGNE ET MARTINET,

VIA VULGO DICTA JACOB, N° 30.

COLLECTIO

SELECTA

SS. ECCLESIÆ PATRUM,

COMPLECTENS

EXQUISITISSIMA OPERA

TUM DOGMATICA ET MORALIA, TUM APOLOGETICA ET ORATORIA;

ACCURANTIBUS

D. A. B. CAILLAU,

CANONICO HONORARIO CENOMANENSI ET CADURCENSI,

NONNULLISQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS.

TOMUS NONAGESIMUS-QUARTUS.

PARISIIS,

CURIS ET SUMPTIBUS PARENT-DESBARRES

Pluribus extraneorum ordinum insignibus decorati,

VIA VULGO DICTA DE SEINE, 48.

M. DCCC. XXXVIII.

This is the property of
Southern Evangelical Seminary
3000 Tilley Morris Road
Matthews, NC 28105

Ref
BR65
.C42
1834
v.25

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

CONSTANTINOPOLITANI

ARCHIEPISCOPI

ECLOGA EX DIVERSIS HOMILIIS.

HOMILIA XV.

De Avaritia.

MATTHÆO CROMERO INTERPRETE.

Quanam de causa ex avaritia ditescere cupis[1], homo, ut aliis quidem aurum et argentum reponatur, tibi vero diræ et accusationes? et ut is, a quo abstulisti, alimenti indigentia mordeatur et lamentetur, et innumeras accusationes tibi conciliet? Et quod horrendum est magis, quando ad illum diem, ante terribile tribunal in medium producetur is, qui malo affectus est, et omnia sua amisit, tu autem nullum habebis advocatum, quid judicanti dices? Nunc enim vel corrumpere judicium hoc hominum poteris : tunc autem illud nequaquam. Imo ne hoc quidem. Etenim Deus videt ea quæ fiunt, et prope adest iis qui injuria afficiuntur, etiam non vocatus. Nam is cui male fit, ut ipse quidem indignus sit qui vindicetur; sed tamen, quoniam ea quæ fiunt, Deo non placent, habet omnino

[1] Ex epist. 1 ad Corinth.

ultorem. Nec mihi dicas : Quomodo ille prospero rerum successu fruitur, cum sit improbus? Ut enim fruatur : sed non ad extremum usque. Noli enim, inquit, æmulari in malignantibus; quoniam ut fœnum cito arescent, et ut olera herbæ cito decident. Avaritia fermentum quoddam vetus est, quæ quocumque inciderit, et quamcumque domum intraverit, impuram eam facit : etiamsi parum ex injustitia lucratus fueris, universas facultates tuas fermentavit. Propterea sæpe pauca male illata, multa bene reposita ejecerunt bona. Quid igitur, inquit, quando ex multis avare agentibus non omnes eadem patiuntur? Maxime vero patientur, etiamsi non mox in ipso peccato patiantur. Quod si nunc effugerint, tunc vero magis metue : majori enim supplicio asservantur. Quin, si ipsi effugerint, at hæredes eorum eadem patientur. Et quomodo hoc justum est, inquit? Justum sane : etenim qui hæreditatem injustitia refertam accepit, etiamsi ipse non rapuerit, sed tamen probe novit aliena se habere, atque ideo dignus erat, qui pateretur. Hæc autem et externorum leges norunt, quæ omissis iis, qui rapuerunt et sustulerunt, ab illis jubent repetere, apud quos repeterit quis omnia. Si igitur quidem novisti eos, qui injuria affecti sunt, redde cum multo fœnore, quemadmodum Zacchæus : sin minus novisti, distribue illa inter egenos, et sic malum relevabis. Nam si omnia aliena demus[1], nihil lucri faciemus. Indicat hoc Zacchæus, qui tum demum placare se Deum dixit, cum daret quadrupla eorum quæ abstulerat. Nos vero cum dena millia rapiamus, et pauca demus, placare nos Deum arbitramur. Si enim Caïn, quod minus præcipua obtulisset, idque non injuria alterum afficiendo, extremum luit supplicium : nos cum de rapina et avaritia offerimus, quomodo non graviora patiemur? Cur Dominum afficis contumelia[2],

[1] Ex expos. Evang. Joan. — [2] Ex comm. in Matth.

impura illi dona offerens? Non vult ali Christus avaritia, neque hujusmodi alimentum suscipit. Melius est fame tabescentem negligere, quam ab ejusmodi ipsum alere. Melius est nihil, quam aliena aliis dare. Dic enim mihi : si quos duos videres, alterum nudum, alterum vero vestem habentem : deinde exuto eo, qui vestem habebat, nudum vestires, nonne injuste faceres? Cuilibet manifestum est. Quod si id quod abstulisti, alteri dans, tamen injuriam fecisti, non miseratus es : quod non expendes supplicium, si vix minimam partem eorum quæ rapuisti, dederis, et eleemosynam id vocaveris? Si Lazarus nulla affectus injuria a divite[1], sed quod iis modo quæ illius erant, fruitus non est, acerbus illi extitit accusator : qua defensione utentur ii, qui præterquam quod non miserantur de suo, aliena etiam auferunt? Si illi qui Christum esurientem non aluerunt[2], cum diabolo inextinguibili igni addicuntur : quantum supplicii dependent ii, qui fame etiam cum enecant, per id quod rapiunt : et vestitum denudant : et hospitem non modo non colligunt, verum etiam abigunt : et infirmum non modo non visitant, sed magis etiam conterunt : et non solum vinctum non invisunt, verum etiam solutum in carcerem conjici curant? Si is qui diligentes se diligit[3], nihilo meliore erit conditione, quam Ethnici : quam veniam obtinebit is, qui lædit eos, a quibus nulla injuria affectus est? Si qui sua non impartitur, accusatorem habet eum[4], cujus misertus non est : quam veniam merebitur is, qui etiam aliena rapit? Non solum enim aliena rapere, sed etiam sua non impartiri aliis, rapina est, et avaritia, et spoliatio. Si, qui Christum esurientem non paverunt[5], tantum ignem in sua capita attraxerunt, quod levamen consequentur ii, qui nihil ad se pertinentia ra-

[1] Ex Evang. S. Joan. — [2] Ex epist. 2 ad Olympiadem. — [3] Ex Evang. S. Joan. — [4] Ex hom. in Lazarum. — [5] Ex expos. Evang. S. Joan.

piunt, et aliena sibi injuste acquirunt, et pupillorum ac viduarum domos evertunt? Perhorrescamus itaque rem hanc, fugiamus peccatum. Fugiemus autem, si cogitemus eos, qui ante nos injuriam fecerunt, qui avari fuerunt, et decesserunt. Nonne facultatibus et laboribus eorum fruuntur alii, ipsi vero in cruciatu et supplicio sunt, et incurabilibus malis? Annon extremæ igitur dementiæ est, disrumpi et affligi, ut viventes laboribus distineamur, et mortui intolerabiles cruciatus et supplicia perferamus? Quidnam ergo raptore miserius[1]? eo quod collecta sæpe inimici et hostes inter se partiuntur : ille vero accumulata sibi ex his peccata auferens decedit, magna cum diligentia reposcendus de iis quæ in illis deliquit. Quid igitur avaris fuerit ærumnosius[2]? quod et vitam suam omni morte ærumnosiorem faciunt, cura et anxietate animi et perpetua vigilia ipsam depascente et paulatim absumente; et omnem voluptatem, ac virtutis vitiique discrimen inde propellunt. Et in lucrando quidem, etiamsi omnia omnium acquirant, nullam sentiunt voluptatem, eo quod plura appetant : in detrimento autem accipiendo, cum vel obolum amiserint, omnium acerbissima sese passos esse, et vita ipsa excidisse arbitrantur. Quod si uxorem talis habeat, si filios, si amicos, nisi undequaque lucrari ipsi liceat, omnibus qui natura ei hostes sunt, hi magis hostes esse videntur. Jure quidam inquit, avaro nihil esse crudelius. Nam qui ejusmodi est[3], sese vendit, et communis totius orbis terrarum inimicus obambulat; dolens quod terra pro aristis, et fons pro fluentis, et montes pro lapidibus, aurum non producant : aliorum successibus sese crucians, et in communibus bonis animum contrahens : omnem occasionem aversans, unde argentum sumere non licet : omnia per-

[1] Ex expos. Hexaëm. — [2] Ex expos. epist. ad Rom. — [3] Ex comm. in Matth.

ferens, unde vel duos obolos corradere liceat : omnes perosus, pauperes juxta ac divites : illos quidem, ne accedentes stipem poscant : hos vero, quod non ea quoque quæ illi possident, habeat. Omnes sua possidere putat, et quasi ab omnibus injuria afficiatur, ita in omnes animatus est. Et quod furenti gladius est, hoc cupido divitiæ, imovero longe acerbius quiddam. Nam is qui furit, accepto et adacto in se ipsum gladio, et furore se liberat, et alteram plagam non accipit : cupidus vero dena millena vulnera graviora, quam ille, quotidie accipit, non liberans se furore, sed intensiorem eum efficiens : et quo plura accepit vulnera, eo magis materiam sibi præbet gravioris plagæ. Quid igitur avaro ærumnosius fuerit[1] ? quando is præterquam quod animam suam perdit, etiam corpus innumerabilibus curis extenuat, etiam alimento, et voluptate, et honore, et gloria, propter quam multa in primis peccant homines, sese defraudat. Et quod durius est, nihil læsus efferatur et armat se in eos, qui ipsum neutiquam læserunt, et honesta omnia ab animo projiciens, omnibus hostis efficitur. Nam qui injuria ab ipso affecti sunt, oderunt eum, ut pote malo affecti. At qui nihil etiamdum passi sunt, metuentes ne patiantur, et eorum qui passi sunt, vicem dolentes, eamdem hostilitatem præ se ferunt. Majores porro atque potentiores, quod mordeantur et indignentur pro humilioribus, imovero invidentes etiam, inimicitiis cum et odio prosequuntur. Sed quid loquor de hominibus? cum Deum etiam infestum habeat, quæ spes ei reliqua erit, aut quæ consolatio? Hocne sunt divitiæ, injuriam facere, dic mihi[2] ? Non hoc acerbius est, quam pœnæ servum esse? Nam pœnæ quidem servus corpus vinctum habet, hic vero animum. Vides ipsum vinctum,

[1] Ex expos. Evang. S. Joan. — [2] Ex homil. in illud, *Ne timueris cum divers.*, etc.

et non miseraris? Propterea, inquit, cum odi, quia vinctus est non necessitate, sed ultro, voluntate sua catenam sibi attrahens. Rursus tu adversus divites; rursus vos adversus eos qui diripiuntur. Vos non satiamini edendo, et commordendo pauperes: neque ego satior vos corrigendo. Semper tu divitibus inhæres: semper et tu pauperi inhæres. Abstine ab ove mea: abstine a grege meo. Quod si vastas gregem meum, succenses quod te persequar? Si vero persequar te, tibi ipsi imputa, quia lupus factus es. Si Rex quidem jubeat alterius pecuniis abstinere[1], imovero etiam suas dare, omnes similiter conferimus: Deo vero mandante ne quis rapiat, non ferimus, sed homines pluris facimus quam Deum. Et quomodo hoc indignum non est? Si enim æqualem homini atque Deo tribuentes honorem, ignominia Deum afficimus: quanto magis, si homines præferamus? Grave est hoc verbum et molestum: scio et ego, sed ostendite molestum esse, ipsum opus fugiendo: Quod si factum non timeatis, quomodo vobis credere possum dicentibus, vos verba timere, et nos graves esse? ipsimet vos facto gravatis, nullus vero sermo. Quod si ego verba proferam, quorum vos opera facitis, indignamini? Et quomodo hoc absurdum non est? Utinam falsa sint, quæ a me dicta sunt. Malo ipsemet calumniator videri in illa die, tanquam vos temere et sine causa reprehendissem, quam videre vos de istis reos peragi. Qui enim proximo foveam fodit, incidet in eam[2]. Et quemadmodum mulieres parturientes doloribus disrumpuntur: sic qui fraudem facit, antequam proximum injuria afficiat, ipse prius discerpitur et dolore cruciatur: idque non quomodocumque, sed multa cum acerbitate. Etiamsi enim decies millies quis improbus sit, judicium conscientiæ tamen non corrumpitur: naturale non est, et a Deo nobis

[1] Ex ep. ad Philem. — [2] Ex interp. Psal. 7.

ab initio inditum. Etiamsi in infinitum contendamus, illud astabit contra clamans, castigans, condemnans. Nec quisquam est ex iis qui in vitio vitam agunt, qui non immensum dolorem ferat, et quando de malis perpetrandis consilium capit, et quando consilium in opus educit. Quid enim Achabo improbius? Et tamen is, cum vineam concupivisset, animadverte, quantum dolorem ceperit. Rex igitur cum esset, et omnibus dominaretur, nec haberet quemquam contradicentem, tamen cum conscientiæ calculum non ferret, ingressus est tristis, demisso vultu, confusus, multam caliginem ferens in oculis, conscientiæ condemnantis se redargutionem vultu prædicans; nec valens tegere dolorem, ex mœstitia conceptum.

Vultis liquido nosse[1], quomodo divitiæ homines non sinant esse homines, sed feras atque dæmonas? Siccitas quondam occuparat civitatem nostram, et videre erat cœlum factum æneum, et mortem omnium gravissimam in dies exspectari, Deumque invocari, ut metu illo liberaret: cujus benignitate, præter omnem spem, multa et immensa pluvia superne decidit. Omnibus igitur celebritatem et festum diem agentibus, quippe qui ab ipsis portis mortis reverterentur, dives quidam tristis, dejecto animo, mœrore mortuus obambulabat. Cumque multi eum causam rogarent, ne continere quidem intus potuit, sed cum tyrannide acerbi istius morbi pungeretur, causam in medium protulit: Decies enim mille, inquit, frumenti mensuris instructus, deinceps quid faciam, non habeo. Quid ais? Doles quod non omnes perierint, ut tu aurum accumulares? Non audisti quid dicat Salomon? « Qui ad pretium augendum asservat frumentum, vulgo est exsecra-«bilis[2]. » Sed obambulas communis bonorum totius orbis inimicus, et liberalitatis Domini hostis, et mammonæ

[1] Ex epist. 1 ad Corinth. — [2] Prov. xi, 26.

amicus, atque adeo servus? Annon præcidi linguam illam oportuit? Annon extingui cor, quod talia verba peperit? Quid enim potest esse divite ipso miserius, propterea dolente et indignante, et periisse se putante, quod infinita possideat : et quotidie optante famem, ut aurum ipsi augeatur? Quomodo vultis vobis delineem avari et raptoris affectiones et morbos[1]? Quid enim manibus illis sceleratius? Quid oculis illis impudentius, et caninum magis? Non aspicit homines ut homines, neque cœlum ut cœlum, sed omnia pecuniam esse putat. Hominum enim oculi, cum pauperes vident afflictos, vicem eorum solent indolere; raptores vero cum intuentur pauperes, magis efferantur. Hominum oculi ea, quæ aliis data sunt, non appetunt, sed sua quoque in alios effundunt : isti vero non ferunt, nisi quæ omnium sunt, accipientes, sua faciant. Hominum oculi nudum proximi corpus aspicere non sustinent : isti vero nisi omnes denudaverint, et quæ omnes habent, domi suæ recondant, nunquam satiantur. Quin ne eo quidem explentur : eoque non modo ferarum manus, manus ipsorum quispiam esse dixerit, sed his etiam truculentiores multo et acerbiores. Ursi enim et lupi ubi saturati sunt, abstinent se tali cibo : isti vero non satiantur. Enimvero propterea manus nobis fecit Deus[2], ut aliis opitulemur, non ut insidiemur. Etenim si ad hoc eis usuri simus, satius esset eas præcidi, et absque eis esse. Cum enim ovem a fera discerpi quis videns, dolet et angitur animo, in contribulem vero idem ipse patrans, nihil acerbi se putat facere; quomodo homo hic fuerit, ac non fera potius, et fera deterior? Feræ enim natura sunt hujuscemodi : avari autem cum natura lenitatem habeant, præter naturam in feritatem sese transferre vi contendunt. Talium ora etiam, ferarum ora sunt, quin his etiam trucu-

[1] Ex hom. 9 in epist. 1 ad Corinth. — [2] Ex expos. epist. 1 ad Corinth.

lentiora. Etenim verba promunt, magis quam illarum dentes venenum emittentia, et necem patrantia. Quod si mentem quoque talium quis excutiat, jam non feras modo, sed etiam dæmones ipsos appellabit. Multa siquidem immanitate pleni sunt et hostilitate adversus conservum. Dæmones enim adjutores habent eos homines, quibus insidiantur. Quod ni adjuvarent, plurimum insidiarum in nos, ipsis in irritum caderet : isti vero resistentes, etiam sibi eos, quos impetunt, subigere nituntur. Ac neque regni amor est illic, neque gehennæ metus : non pudor hominum, non misericordia, non condolentia : sed impudentia et violentia, et futurorum omnium contemptio : et fabula ipsis verba Dei videntur esse. Vere sævissimarum bestiarum est[1], nulla a quoquam injuria affectum primo injuria alios lacessere; imo non bestiarum. Hæ siquidem, si in solitudine eas victitare permiseris, et non angustando in tuendi se necessitatem adegeris, nunquam nocebunt, neque accedent, neque mordebunt; sed vias suas abibunt. Tu vero cum homo sis rationis particeps, tanto principatu, honore et gloria honestatus, ne bestias quidem imitaris erga eos, qui ejusdem tecum sunt generis, sed fratrem injuria lædis et devoras? Et unde defendi poteris? Non vides apem, cujus opus et Reges et idiotæ ad sanitatem accommodant, quomodo nihil ei prosit, quominus moriatur si male agat, sed una cum stimulo intereat? Per hanc discas non lædere proximum : ipsi enim primi mortem hinc capiemus. Et illos quidem parum forte læsimus, nos vero non amplius vivemus, sicut neque illa. Propterea pecuniæ vocantur χρήματα, quasi tu dicas, utilia, ut utamur quemadmodum par est, non ut custodiamus : hoc enim non possidere est, sed possideri. Nam si hoc spectemus, ut semper eam augeamus, non ut quem-

[1] Ex expos. epist. 1 ad Thess.

admodum par est, ipsa fruamur, perversus est ordo, et illa potius nos habet, non nos illam. Qui pecuniam amat[1], non solum inimicos non diliget, verum etiam amicos oderit. Neque enim cognationem novit talis, neque familiaritatis meminit, neque ætatem reveretur, neque amicum habet quemquam : sed in omnes hostili est animo, et præ aliis omnibus in se ipsum; non modo quod animam suam perdit, sed etiam quod innumerabilibus curis sese extenuat. Et is quidem qui pecuniam contemnit, modum ponit cupiditati. Qui vero vult ditescere et plus coacervare[2], longe magis eam accendit, nusquam sistit : verum etiamsi decem millia talentorum accipiat, alia totidem concupiscit. Ac si hæc adeptus sit, rursus alia totidem appetit : et ultra pergens, etiam montes, terram, mare et omnia aurum sibi fieri optat, novam quamdam insaniam insaniens, et eam quidem terribilem, et quæ nunquam extingui possit. Nam cum aliis dare jussi, aliena rapiamus : quænam, quæso, nobis salutis spes est? Si, quod non alueris esurientem, puniere : quam veniam merebere, si vestitum etiam exuisti? Dic mihi porro[3], si quis te in Persarum terram duceret, visurum quæ ibi sunt, et rediturum; deinde juberet domum ædificare, nonne extremam ipsius damnares stultitiam : quippe qui tam intempestive sumptus facere juberet? Quomodo igitur hoc ipsum in terra facis, quam paulo post deserturus es? At liberis relinquam, inquis. Sed et illi paulo post relinquunt post te : frequenter etiam ante te. Propterea igitur avare agis[4], et aliena rapis, ut equi frenum multo auro tibi oblinatur? itemque culmen domus, et capita columnarum? Et quanam gehenna hæc digna non fuerint, quando fratrem, quem Dominus tuus tanto honore dignatus est, in innumerabiles

[1] Ex expos. Evang. S. Joan. — [2] Ex expos. Evang. S. Matth. — [3] Ex expos. Evang. S. Joan. — [4] Ex expos. epist. ad Rom.

calamitates conjicis, ut lapides, et pavimentum, et expertium rationis animalium, ne sentientium quidem ornatum, corpora exornes? Et columna quidem diligenter curatur? homo autem, imo Christus ipse, propter columnam, et quæ dicta sunt omnia, ad extremam famem adigitur. Sive autem solium parare opus sit, sive scabellum sustentandis pedibus, omnia ex auro et argento parantur : membro autem Christi, et ei propter quem ille de cœlo descendit, ne necessarium quidem alimentum suppetit, sed omnibus vilior factus est tibi Christus. Quid hujusmodi iniquitate acerbius? Quot flumina ignis hujusmodi animæ sufficiant? cum aliæ quidem animantes cognatas diligant, et naturæ cognatio satis momenti apud eas habeat ad mutuum inter se amorem : at tu una cum natura innumerabiles amicitiæ causas habens, truculentior illis ostenderis[1]? Ne, quæso, utrinque irritemus Deum[2], nempe et congregantes unde non oportet, et dispergentes ubi non convenit. Qua enim ira dignus non fueris, cum das meretrici, præteriens pauperem? Nam ut ex justis laboribus præbueris : nonne reprehensionem res hæc haberet, quod flagitii mercedem præbeas, et pro quibus punire oporteret, pro iis præmium des? Quando autem et pupillos exuens, et viduas injuria afficiens, alis libidinem, cogita quantus erit ignis iis qui talia sunt ausi. Timete, qui pauperibus injuriam facitis. Habetis vos potentiam, divitias, et pecuniam judicumque favorem : sed habent illi omnium validissima arma, gemitus et lamentationes; et illud ipsum, injuriam pati, quæ auxilium de cœlo trahunt. Hæc arma domus suffodiunt, fundamenta diruunt, urbes everterunt, integras gentes submerserunt. Tantam gerit Deus eorum, qui læduntur, providentiam. Magna enim et valida arma sunt, injuriam patientium hominum gemitus. Reveretur hanc eorum

[1] Ex comm. in Joan. — [2] Ex interp. Psal. II.

æquanimitatem Deus, cum malo afficiuntur, neque improbum verbum proferunt, sed gemunt modo ac deplorant sua mala. Et his quidem fit propitius, de vexatoribus vero sumit supplicium. Fugiamus igitur injuriam facere, ut propitium habeamus Deum, gratia et benignitate Domini nostri Jesu-Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVI.

De superbia et inani gloria.

Si hominem inflatum reprimere velis[1] ne longos moveto sermones, sed in memoriam ipsi solum reducito naturam, et acriter ipsum objurgato, ita dicens : Quid superbit terra et cinis? Quod si post mortem hæc esse dicat[2], viventem ipsum ad modestiam revoca, et doce quod terra et cinis sit : jam enim se hæc esse, ignorat. Aspicit decorem corporis, aspicit potentiam, adulatorum obsequium, parasitos assectantes. Vestibus indutus est pretiosis, magna potestatis amplitudine munitus est. Imaginatio ipsum decipit, naturæque ut obliviscatur efficit; solum mortis spectaculum expectat. Non venit ad sepulcra et loculos majorum. Ad præsentia duntaxat respicit, nec quidquam futurorum cogitat. Igitur ipsum hic jam doceas, quia terra et cinis est, ut vivens medicinam accipiat. Qui enim dixit, « Quid » superbit terra et cinis[3] ? » subjicit, quoniam etiam in vita abjecta sunt intima ipsius; intima vocans viscera; ven-

[1] Ex Serm. τοῦ μὴ κακηγορεῖν, *quod non sit maledicendum*. — [2] Eccle. x. — [3] Ibid. 9.

trem illum stercoribus, multaque immunditia et fœtore plenum. Vide vilitatem et imbecillitatem essentiæ. Ne expectes diem mortis, ut tuam discas infirmitatem. Adhuc viventem mihi hominem perscrutare, et ad viscera ipsius animo descende, et universam nostram vanitatem conspicies. Sed ne animo concide : neque enim odio nostri, sed parcens, hoc modo Deus fecit, magnas humilitatis animi causas nobis præbens. Si enim homo[1], cum terra sit et cinis, dicere ausus est, In cœlum conscendam : quo non animo erupisset, si naturæ frenum non haberet? Cum igitur videris aliquem inflatum, cervicem erigentem, supercilia contrahentem, curru vehi, minantem, in carcerem conjicientem, infestantem, morti tradentem ; dic ad ipsum : Quid superbit terra et cinis? Quoniam etiam in vita sua abjecta sunt intima ipsius. Hæc non de homine privato solum dicta sunt, sed et de illo ipso, qui in regio solio considet. Ne enim purpuram aspexeris, neque diadema, neque vestimenta aurea : sed naturam ipsam excutias, et harum rerum fundamentum videbis esse terram. Omnis enim gloria hominis tanquam flos fœni. Cujus causa altum sapis[2], o homo, propter quid? Descende ab inani isto statu : considera naturæ vilitatem. Terra et cinis es ; cinis et pulvis ; fumus et umbra ; herba et flos herbæ. Cum tali vero natura vivens, altum sapis, dic mihi? Et quid magis ridiculum esse potest? At multis dominaris hominibus? Sed quid prodest, si hominibus quidem domineris, affectionum vero tuarum captivus sis et servus? Quemadmodum si quis domi quidem a servis vapularet, vulneraque acciperet, extra autem in forum erumpens ob aliorum dominatum sese efferret. Omnium affectionum servus es, et gloriaris, quod iis, qui ejusdem tecum sunt generis, domineris? Utinam illis domineris, et horum sis æqualis.

[1] Isaï. XIV. — [2] Ex Serm. contra eos qui Synaxim deseruerant, etc.

Si enim, qui in verbis bonis superbit[1], dignus est accusatione, omnemque illorum mercedem perdit, quomodo non omnium erit risu dignissimus, qui in iis, quæ nihil sunt, sese extollit, et propter præsentem gloriam se ipsum inflat? Miser et ærumnose, dum anima tua gravissimo morbo contabescit, dumque extrema paupertate laboras, animo efferris, quod tot et tot auri habeas talenta? quod turbam mancipiorum? Atqui hæc non sunt tua. Quod si verbis meis fidem non adhibes, ab experientia rerum præcedentium discas. Si vero ita ebrius sis, ut neque iis, quæ cæteris contingunt, erudiare; paululum expecta, et ex iis quæ ad te pertinent, cognosces, quod nihil tibi ista conferant; quod animo deficiens, et nullius horæ, neque brevis momenti, potestatem habens, invitus præsentibus ista transmittas; et sæpe quidem his, quibus tu minime cupis: sed coactus illis concedes, quos ista prius ne aspicere quidem volebas. Hominum enim substantia aliud nihil est[2], quam cinis et pulvis et fumus et umbra, et si quid istis vanius est. Quid enim, dic mihi, magnum putas? Quamnam existimas magnam dignitatem esse? Num consulis? Nihil enim hac dignitate majus esse vulgus arbitratur. Eo igitur, qui in tanto splendore constitutus est, qui in tanta admiratione est, nihilo minus habet is, qui consul non est: sed in ipsa eadem ille quoque dignitate est. Similiter enim uterque paulo post non est. Quando fuit, et quanto tempore, dic mihi? per duos dies? Hoc etiam in somniis fit. Sed somnium est, inquit. Et quid tum postea? Quæ enim per diem fiunt, nonne somnium sunt, dic mihi? Quare non ista potius somnium dicimus? Quemadmodum enim somnia, postquam dies illuxit, nihil esse deprehenduntur: sic nocte adveniente, illa quoque nihil esse arguuntur. Et sicut de die nemo gaudet iis quæ noctu fue-

[1] Ex evang. S. Joan. — [2] Ex epist. ad Hebræos.

runt, ita nec fieri potest, ut quis nocte iis fruatur, quæ in die sunt: Consul factus es? Et ego nocte. Ast ego, inquis, de die, et tu de nocte. Sed quid tum postea? Neque sic plus aliquid habes quam ego, nisi forte quod dicatur, hic Consul est; eatenus ex verbis voluptatem majorem creat. Quomodo facit? Si dicam: hic Consul est, et indulgeam verbo; nonne simul dictum est, et recessit? eodem modo se etiam res habent: simul ac consul apparuit, non amplius est. Sed ponamus etiam annum et tres et quatuor: ubi sunt qui decem annis consules fuerunt? nusquam. At Paulus non ita. Semper enim etiam vivens, splendidus erat, non per unum diem, non duos, non decem aut viginti: non etiam annos decem aut viginti: sed et mortuus est, et quadringentesimum deinde annum superavit, et etiamnum splendidus est, multoque splendidior quam cum viveret. Et hæc quidem in terra: quem vero in cœlo habet splendorem, quis sermo ostendere poterit? Et quemadmodum videre est fluctus maris[1], jam quidem in immensam altitudinem elevari, subito vero rursus deprimi: sic et eos, qui superbiam persequuntur, videmus modo efferentes animum, et supercilia contrahentes, rebusque præsentis vitæ gestientes, repente vero humiliari et ad extremam inopiam devenire. Hos beatus quoque David insinuans dixit: « Ne timueris cum dives factus fuerit homo, » aut cum multiplicata fuerit gloria domus ipsius[2]. » Bene dixit, ne timueris. Ne te turbet, inquit, divitiarum abundantia, et gloriæ splendor: videbis enim non multo post, humi jacentem, inutilem, mortuum, projectum, vermium escam factum, nudum ab omnibus istis stantem, nec quidquam omnino secum asportare potuisse; non enim simul peregrinantur cum iis, qui hinc decedunt; sed omnia hîc reliquisse, sola malitia collectisque sibi ex ea peccatorum

[1] Ex hexaëm. — [2] Psal. XLVIII, 17.

sarcinis circumdatum. Merito sane ab antiquis dicta est inanis gloria[1] : inanis enim est intus, non quidquam utile habens : sed sicuti larvæ splendidæ quidem et amabiles esse videntur, intrinsecus autem inanes sunt; idcirco etiam faciebus corporeis ut venustiores sint, neminem tamen unquam ad sui aspectus amorem allexerunt; sic etiam, imo miserius quid est, apud vulgum quæsita gloria. Nihil enim ita Dei benignitatem abalienat, et gehennæ incendio tradit, sicut superbiæ tyrannis. Hæc enim si nobis adsit, sive temperantiam, sive virginitatem, sive jejunium, sive preces, sive eleemosynam, sive quidvis aliud præstemus, tota nostra vita fit impura. Immundus enim, inquit, apud Deum est omnis arrogans : tantum malum est inanis gloria. Quoniam non modo eos, quos semel cepit, ad vitium impellit, sed etiam una cum virtutibus existit. Et cum nos inde ejicere nequit, in ipsa eadem virtute magnum damnum operatur, molestias quidem sustinere cogens, fructibus vero privans. Non enim qui utramque desiderat, utramque consequi valet. Licet quidem utramque consequi; si non utramque, sed unam quæ ex cœlo est, concupiscamus : qui vero utramque amat, utramque adipisci nequit. Qui enim ideo quod gloriam apud homines venetur[2], aliquid boni operatur, sive ista frui valeat, sive non ; sufficientem hîc accepit mercedem, nec ullam ibi recipiet pro eo retributionem. Quare? Quia præveniens se ipsum privavit Judicis liberalitate, præferens humanam gloriam justi Judicis calculo. Qui vero ob hoc ipsum duntaxat spirituale aliquod opus peragit, ut soli illi placeat pervigili oculo, huic et thesaurus immensus manet, et virtutis integritas; bonaque ex eo spes multam jam ipsi suggerit consolationem : ac præterquam quod in tuta penu illa asservetur ei retributio, hominum quoque sequetur bona existimatio.

[1] Ex comm. in Joan. — [2] Ex interp. Hexaëm.

Tunc enim ipsam abundantius assequemur, si eam despiciamus, si eam non quæramus, si eam non sectemur. Enimvero in ludis Circensibus, qui equos agitant, universo populo plaudente, et sexcentas faustas acclamationes profundente, non convertunt se, nec voluptatem aliquam ex læta illorum acclamatione percipiunt: sed ad unum solum respiciunt, Regem scilicet in medio considentem, et ad nutum illius attendentes, totam contemnunt multitudinem, ac tum demum gloriantur, cum ipsos ille coronatos honoraverit. Quid igitur illis miserius fuerit[1], qui ad ostentationem hominum, virtutem exercent, et jejuniis exterminant faciem, precesque in biviis faciunt? quoniam labores quidem sustinent, retributione vero omni carent. Quid facis, o homo? an alii rationem es redditurus de factis, et alium invocas testem eorum quæ fiunt? alium habes judicem, et alium constituis spectatorem? Non vides aurigas, qui civitate universa superne considente, in equorum certaminibus, totam stadii percurrentes partem, ibi contendunt æmulorum suorum currus subvertere, ubi viderint Regem sedentem: et tot oculis unum existimant oculum fide digniorem? Tu vero ipsum Angelorum Regem, qui tuis cursibus agonotheta adest, cernens, illo relicto, ad conservorum confugis oculos? Propter hoc certe, post infinitas luctas, post multos sudores sine corona recedis, et absque præmio ad certaminis præsidem abis. Quomodo enim non absurdum est[2], famulum quidem omnia quæcumque agit, ad placitum heri sui facere, et nihil magis requirere quam hujus aspectum, neque aliorum oculis ad actionem attrahi, etiamsi magni sint qui spectant, sed unum solum observare, ut herus spectator sit; nos vero talem habentes dominum, alios requirere spectatores, qui prodesse quidem nihil, nocere autem ex

[1] Ex serm. in Oziam. — [2] Ex interp. Evang. S. Joan.

aspectu possunt, omnemque laborem nostrum inanem reddere? Quod si in recte facto quis superbiens totum perdidit[1], quanta pœna dignus non fuerit, qui cum peccatis istud facit? Peccantem enim insuper etiam animo efferri, longe gravius est, quam peccare. Si gloriari in illis[2], quæ vere bona sunt, insipientia est, quanto magis in iis quæ nihil sunt? Etenim nihil ita sceleratos facit et dementes[3], sicuti ad vulgi opinionem intentum esse: nec quidquam ita probos et constantes facit, quam eamdem contemnere. Idcirco etiam forti admodum opus est animo ei, qui tantum impetum et violentiam spiritus sustinere debet. Etenim si prospere vivat, ipse se omnibus aliis præponit: sin contraria sustineat, defodere se ipsum vult, ab ægritudine submersus. Et adverte quod dico. Rex Ozias aliquando metas transgressus[4], et modum regiæ potestatis transiliens intravit in templum, cum autoritate incensum adolere volens. Quid igitur Sacerdos? Non licet tibi, ait, incensum adolere: limites transilis: non concessa quæris, idcirco etiam quæ accepisti, perdis: non est hoc tuum, sed meum. Non ego tuam purpuram rapui, ne meum tu rapias sacerdotium. Ille vero non obedivit, sed arrogantia inflatus templum ingressus est, aperuit sancta sanctorum, volens incensum offerre. Quoniam igitur Sacerdos spretus fuit, et sermo sacerdotii conculcatus, nec quidquam jam ulterius potuit, nisi reprehendere, libertatemque ostendere; ille vero arma movebat, et opum suarum abundantia utebatur. Sacerdos inquit: Ego quod meum est, feci, nihil ultra possum; adjuva sacerdotium, Domine, quod conculcatur, cujus nunc leges violantur, et jura subvertuntur. Et vide quid accidat. Continuo erupit lepra in fronte ipsius: ubi impudentia erat, ibi et pœna. Vidisti Dei in puniendo

[1] Ex interp. epist. ad Rom. — [2] Ex interp. ep. 2 ad Corinth. — [3] Ex interp. Evang. S. Matth. — [4] Ex orat. in Oziam. 2.

clementiam? Non fulmen demisit; non terram concussit; non conturbavit cœlum, sed erupit lepra: et non alio in loco, nisi in fronte: ut tanquam in columna litteræ essent positæ, et veluti lex in sublimi loco, quæ dicerent: Ne feceritis talia, ne talia patiamini. Quid igitur cervicem extendis[1], dic mihi? quid in summis unguibus incedis? quid supercilium contrahis? quid pectus inflas? crinem non potes facere album aut nigrum, et tanquam omnium habens potestatem, ita superbis? Forte velles tibi etiam alas esse natas, ut non ambulares in terra. Quomodo te appellabo, et demoliar tuam arrogantiam? Appellabo te cinerem et pulverem, et fumum et sordes? Sed nondum exacte similitudinem assecutus fuero. Videris mihi stupæ combustæ assimilis esse. Illa etenim dum tumere videtur post incensionem, et assurgere, exiguum manus attactum si sustineat, tota depressa est, et quovis cinere vilior apparet. Et quemadmodum aquarum bullæ, dum in altum elevantur, perquam facile rumpuntur; ita qui inani gloria inflantur, facile pereunt. Nullum enim superbiæ æquale malum[2]. Nam et cum diabolus antea non esset talis, hoc modo diabolus factus est. Et cum primus homo ista spe a diabolo inflatus esset, præcipitatus et mortalis factus est. Sperans enim se Deum fore, etiam id quod habuit, perdidit. Quod ideo etiam Deus ei exprobrans, mentemque ipsius perstringens, dixit: « Ecce Adam factus est sicut » unus ex nobis[3]. » Ac si diabolus exigua potestate contra beatum Jobum accepta[4], radicitus domum ipsius convulsit, corpus commanducavit, substantiam perdidit, liberos obruit, carnem perforavit, uxorem adhibuit, amicos, inimicos, famulos, ut talia dicerent, promptos effecit: si non innumeris cohiberetur vinculis, quomodo non omnes vas-

[1] Ex interp. epist. ad Rom. — [2] Ex comm. in Matth. — [3] Gen. III. — [4] Ex interp. Psal. 132.

tasset? malitia plena enim est hæc insatiabilis bellua : et nisi assidue frenaretur, omnia subverteret et confunderet. Idcirco ipsi Dominus, utpote benignus, non contra omnes potestatem dat. Quem decet gloria et imperium, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVII.

De invidia.

Nihil ita nos ab invicem separare et divellere consuevit[1], sicut invidia et livor; gravis ille morbus, omnique carens venia; ipsa quoque omnium malorum radice, avaritia, longe sævior. Avarus enim tunc lætatur, cum ipse aliquid accipit : invidus autem cum alius nihil accipit, delectatur; suum existimans beneficium, aliorum infelicitatem. Quo quid insanius esse possit? Propria enim mala negligens, aliorum bonis contabescit, inaccessum sibi ipsi faciens cœlum; et vero ante cœlum ipsum, etiam præsentem vitam injucundam et acerbam. Non enim ita lignum et lanam insidens tinea et vermis corrodere solet, sicut invidiæ febris ipsa invidentium absumit ossa, animique labefactat moderationem. Non erraverit quis si belluis et dæmonibus pejores invidos appellaverit[2]. Belluæ namque cum alimento indigent, aut cum prius a nobis sunt concitatæ, tum demum sese contra nos armant : hi vero beneficiis etiam affecti, frequenter eodem modo, quo injuria se afficientes, benefactores tractaverunt. Et dæmones in nos quidem implacabile odium habent : iis autem, qui ejusdem generis

[1] Ex Ep. 1 ad Corinth. hom. 31. — [2] Ex comm. in Joan.

sunt cum ipsis, non insidiantur: hi vero neque naturæ communitatem reverentur, neque propriæ saluti parcunt; sed ante illos, quibus invident, suas ipsi animas pœnis afficiunt, omni tumultu et tristitia eas temere et sine causa complentes. Ejusmodi quid est invidia, ut ea pejus vitium non facile fuerit[1]. Etenim adulter voluptatem saltem aliquam percipit, et brevi tempore perficit peccatum suum. Invidus autem se ipsum prius, quam cui invidet, punit et cruciat, nec unquam a peccato desistit, sed in eo faciendo est assiduus. Quemadmodum enim porcus luto, et dæmon pernicie nostra gaudet: ita hic quoque proximi lætatur malis: ac si quid triste accidat, tunc refocillatur ac respirat, alienas calamitates suam jucunditatem, suaque mala aliorum bona ducens. Et sicuti scarabæi aluntur stercore, ita etiam isti alienis adversitatibus; communes quidam inimici et hostes naturæ. Et alii quidem bruti animalis, cum mactatur, miserentur: isti vero hominem cernentes beneficio affici, efferantur, et tremunt, et expallescunt. Et quid hac insania pejus esse possit? Cur expallescis[2], dic mihi et tremis, et stas trepidus? Quid mali accidit? An quia clarus est frater, et spectabilis et probus? Non igitur coronari te oportebat et gaudere, Deumque laudibus celebrare, quod membrum tuum illustre et conspicuum videas? An vero doles quod Deus laudibus cumuletur? Vide quo bellum tendat. Non hoc me turbat, inquit, sed per me Deum cuperem celebrari. Gaude igitur, cum frater tuus bene audit, et denuo per te Deus laudibus celebratur; etiamsi enim hostis esset et inimicus, Deus autem per ipsum celebraretur, amicum facere ob hoc oporteret. Tu vero ex amico inimicum facis[3], quoniam Deus per hunc nominis illius splendorem laudibus colitur. Et quomodo

[1] Ex comm. in Matth. — [2] Ex interp. epist. ad Rom. — [3] Ex interp. epist. ad Philip.

aliter bellum contra Christum ostendisses? Propterea sive signa quis faciat, sive virginitatem, sive jejunium, sive humi dormitionem ostenderit, ac per ejusmodi virtutem ad angelos usque pervenerit, invidiæ vero subjectus sit affectui, omnibus est execrabilior. Si enim amicos diligere, nihil nos amplius Ethnicis habere sinit, ubi ille stabit, qui etiam amicis invidet? Etenim invidere pejus est, quam bellum inferre. Qui enim bellum infert, sublata belli causa, inimicitias quoque dissolvit: at invidus nunquam amicus fuerit. Et ille quidem manifestum certamen ostendit: hic vero obscurum. Atque ille rursus frequenter justam causam belli dicere potest: hic vero nihil, quam insaniam, mentemque satanicam. Et sicut qui injuria afficit, non lædit, sed læditur: ita qui proximo insidias struit, se ipsum interimit. Ac veluti cum proximos lædimus, nos ipsos lædimus: sic etiam cum illis benefacimus, nobis ipsis benefacimus. Nam qui male audit[1], falso tamen, non solum læsus non est, sed et maximam habet mercedem. Non enim qui mala patitur, sed qui facit, hic supplicio dignus est; si ille non justas maledicentiæ ansas præbeat. Et sicuti fieri non potest, ut ab omnibus bene audiat virtute præditus; ita non potest fieri, ut ab omnibus male audiat, nisi multas ex multis rebus ipse sibi præbeat occasiones. Quæ vero publice fiunt maledicta, frequenter improbos et impudentiores faciunt homines. Plerique enim peccantium, quamdiu vident, se latere posse, facile redire in animo constituunt: cum vero suam apud vulgum existimationem amiserint, et in desperationem incidunt, et impudentes evadunt. At enim injuriæ aliquid ab ipso accepisti. Quid igitur te ipsum quoque injuria afficis? Qui enim suam injuriam ulciscitur, contra se ipsum gladium impellit. Si igitur et tibi ipse benefacere, et illum ulcisci velis, loquere honorifice

[1] Ex interp. psalmi 49.

de eo qui te offendit : si vero male de eo loquaris, non habeberis dignus fide, de inimicitiis scilicet suspectus. Etenim inimicitiæ, dum audientium cogitationibus occurrunt, non permittunt, ea quæ dicuntur, in eorum auribus reponi. Ne igitur maledicas, ne te ipsum quoque contamines : neque sordes cum luto et opere lateritio texas, sed necte ex rosis et violis, cæterisque floribus, coronas. Neque stercus ab ore profer, sicut scarabæi : tales enim sunt vituperatores ; ipsi primo graveolentiam percipiunt. Omnes enim conviciatorem aversantur, tanquam putidum seu rancidum quid olentem ; veluthirudinem quamdam, aut scarabæum, qui fimo alitur, aliorum scilicet malis : qui vero os favens et bona verba dicens habet, hunc veluti commune membrum, et tanquam fratrem germanum recipiunt. Quid enim Abeli nocuit Caïn[1] ? nonne illum quidem citius ad regnum invitus transmisit, se ipsum vero innumeris malis confodit ? Quid Jacobo damni attulit Esaü ? nonne ille quidem dives erat, atque innumerabilibus perfruebatur bonis ; hic vero paterna etiam domo ejiciebatur ? Fratres porro Josephi, quodnam gravius malum ipsi intulerunt ; maxime cum ad sanguinem usque pervenerint ? Nonne illi quidem famem passi sunt, et extrema pericula adierunt ; hic vero Rex universæ Ægypti factus est ? Quanto enim magis invides, tanto majora bona ei, cui invides, procuras. Deus enim est, qui omnia inspicit : ac si injuria affici videat eum, qui injuriam nulli infert, magis extollit, clarumque reddit, atque hunc in modum te castigat. Quod si inimicis insultantes non permittit impunitos transire, multo magis eos qui invident iis, qui nihil nocuerunt. Si enim qui amicum diligit, nihil plus habet Publicanis, quam ille experietur clementiam, qui innocentem odio prosequitur ? Quare igitur doles[2], o homo, proximi bonis ? Nam si do-

[1] Ex comm. in Matth. — [2] Ex interp. Evang. S. Joan.

lere oporteret, ob mala quæ nos patimur, dolere oportebat, non quod alios virtute claros videamus. An ignoras, omni venia hoc ipsum peccatum carere? Ac merito illud quidem. Etenim fornicator cupiditatem prætendere potest, fur inopiam, et homicida iram; frigidas quidem causas et minime justas; habent tamen quas dicant : tu vero quam causam commemorabis, dic mihi? nullam, nisi ingentem tuam improbitatem. Si enim inimicos diligere jubemur, quam persolvemus pœnam, si amicos quoque odio prosequamur? Nam si iis, qui amantes se diligit, nihil melius sese habet quam Ethnici, quam habebit veniam, qui nullam injuriam inferentes vexat? Dæmon invidet quidem, sed hominibus, dæmonum vero nulli. Tu vero homo cum sis, hominibus invides? Et quam veniam consequeris[1]? Malum quoddam invidia est, grave, inquam, malum, propriamque jubet despicere salutem. Sic enim Saul malum dæmonem contra animam suam accersivit: et postquam accersisset, medicum invidia prosequebatur. Talis enim res est invidia. Sciebat se sanatum, et perire malebat, quam celebrem videre eum, qui se sanasset. Et si vultis, declarabo vobis quibus David Saulem beneficiis affecerit, et quibus hic illum deinde remuneratus sit. Cum aliquando Judæos bellum gravissimum occuparet[2], omnesque consternati et in metu essent, nec quisquam prospicere auderet: sed in extremis tota civitas esset, et mortem singuli ante oculos viderent, et quotidie morituros se existimarent, ingressus iste ab ovibus ad aciem, bellum, quod omnibus instabat, in se suscepit; idque nullam videns necessitatem sibi incumbentem, imo etiam multos habens sibi obstantes; etenim et frater eum increpabat, et Rex ad immaturam ætatem respiciens retinebat, et manere jubebat; in se calefactus ad barbaros accurrit, tantamque erga Regem

[1] Ex comm. in epist. 2 ad Corinth. — [2] Ex interp. epist. 1 ad Corinth.

curam ostendit, ut etiam ante bellum et victoriam in facie ipsum jacentem erigeret, dicens : « Ne concidat cor Do-» mini mei propter ipsum : quia servus tuus ibit, et pugna-» bit cum alienigena isto[1]. » An hoc parum est, rogo ? quod, qui nulla necessitate urgeretur, animam suam impenderet, atque ob illorum commodum, a quibus nullo unquam beneficio esset affectus, in medios insiliret hostes ? Annon ipsum post hæc oportebat domini titulo insignire, et communem civitatis servatorem appellare, ut qui omnium vitam, adjuvante Dei gratia, conservasset ? Quod enim aliud majus isto beneficium erat ? Non enim in pecuniis, nec in honore et potentia, sed in ipsius animam beneficium hoc contulit, et ab ipsis eum revocavit portis mortis : perque illum de cætero Rex vivebat, regnoque perfruebatur. Quibus igitur postea eum remuneratus est ? Si enim quis recte factorum magnitudinem respiciat, licet coronam a suo capite ablatam Davidis capiti imposuisset, nondum justum reddidisset præmium, sed plus debuisset. Hic siquidem et vitam et regnum ipsi largitus est : ille vero solo regno cedere deberet. Videamus tamen quæ sint ipsius remunerationes[2]. Postquam barbaro caput abstulisset, et spolia habens rediisset, exiverunt chori mulierum cantantes et dicentes : « Percussit Saul mille, et Da-» vid decem millia. » Et iratus est Saul, et torve respiciebat Davidem a die illa. Cujus, quæso, gratia ? Si enim mirabile quid dicere oportet, Sauli potius quam Davidi gratificatæ sunt, hæc dicentes : et contentum ipsum esse oportebat, quod millenos saltem ei dedissent. Quid ergo indignatur, quod denos millenos illi dederint ? Si enim aliquid ad hoc bellum fecisset, et aliquam saltem exiguam partem contulisset, recte hæc dicerentur, quod Saul mille, et David decem millia. Cum vero ipse quidem

[1] 1 Reg. XVII, 32. — [2] Id. XVIII.

metuens et tremens sederit, in singulos dies moriturum se existimans; David vero totum confecerit: quomodo non absurdum erat, cum qui nihil ad pericula propulsanda contulisset, indignari, quod non potiorem lætæ acclamationis partem tulerit? Si enim indignari oportebat, Davidem certe oportebat, quod cum ipse totum laudabiliter gessisset, alium haberet laudis partitorem. Sed ejusmodi res est invidia: non sustinet benigne aliorum aspicere felicitatem: sed proximi prosperitatem, suam infelicitatem esse arbitratur, bonisque proximi contabescit. Quale quid Rex Gerarorum passus est; dum videret Isaaci quotidie augeri facultates, timebat, et inde discedere justum cogebat[1]. Sed æquum est ipsa sacræ scripturæ verba audire. « Seminabat autem, inquit, Isaac in terra illa, et invenit in » illo anno hordeum centuplum[2]. » Vides liberalitatem Domini? vides beneficentiæ amplificationem? Sed videamus etiam Regis invidiam, quæ nascebatur ob abundantiam justi. « Recede, inquit, a nobis, quoniam potentior » nobis factus es, » et revera potentior erat; quippe qui supernum in omnibus auxilium haberet, et a dextra Dei protegeretur. Quo igitur expellis justum? An nescis, quia quocumque ipsum contingat abire, in iis quæ domini sunt, cum esse necesse sit? Licet enim in ipsam solitudinem abire coëgeris, æque potentem dominum habet, quam ibi fuit, ut multo illustriorem eum reddat. Per contraria enim maxime contraria frequenter administrat. Ipsum decet gloria, imperium, honor et adoratio, cum Patre et sancto Spiritu, in sæcula. Amen.

[1] Gen. xxvi. — [2] Ex interp. Hexaëm.

HOMILIA XVIII.

De odio et inimicitiis.

Si quis a proximo suo injuriam acceperit[1], in memoriam revocet Davidem[2]; atque ita animo imprimat, ut quousque vixerit, recordatione hujus mitissimi et mansuetissimi viri iracundiæ pelagus possit dissipare. Quid enim est, quod fratrem tuum pro inimico reputes? Affecit te injuria? at nihil damni intulit. Aut forte pecuniarum causa ipsum velut hostem observas? ne, quæso, ne iracundiæ funes resecare differas : moræ enim moras pariunt : et si hunc diem adjicias, magis erubescas; et si crastinum, majus erit dedecus; si vero etiam tertium apposueris, major tibi ultra cunctanti pudor erit. Concedite mihi, obsecro, ut libere ista dicam : efficite ut audiam ex continua ista doctrina vos aliquid profecisse : discedentem hinc quempiam statim ambabus inimici manibus apprehensis, ipsum brachiis constrinxisse, exosculatum esse, lacrymas profudisse : licet enim vel bellua ille sit, etiamsi lapis, aut aliud quidvis, ejusmodi tamen benignitate emollitus mansuescet. Ac tu quidem hoc facto te ipsum a culpa liberabis, illum vero ad benevolentiam reductum lucrifacies. Et ne mihi dixeris[2], scelestum inimicum habeo, improbum, perditum, inemendabilem, nec illum reconciliare valeo. Qualemcumque enim dixeris, deterior Saule non erit; qui semel ac iterum, et sæpius a Davide servatus, eidem sæpissime insidiatus est : et cum adhuc beneficiis ab eo cumularetur, in malitia retinenda

[1] Ex interp. epist. 1 ad Thess. — [2] Ex Serm. 3 in David et Saul.

perstitit. Quid enim dicere possis? an quod solum tuum arando absciderit? quod agro damnum intulerit? quod ædium limites transierit? quod mancipia tua interverterit? quod ignominia te affecerit? quod aliena invadens te ad paupertatem redegerit? Atqui nondum animam tibi auferre conatus est, idque semel et iterum et frequenter; et quidem tot acceptis beneficiis : neque in manus tuas sæpe incidens servatus est. Et ut hoc ita sit, adhuc tamen David præcellit; quippe qui imperfectioribus, et nihil ejusmodi exigentibus legibus innutritus, ad apicem legis gratiæ contendens te antevertit. Ac tu quidem haud raro præteritarum rerum causa conceptam iram foves : hic vero etiam dum impendentia mala metuit, probeque novit, nusquam in civitate sibi locum fore, sed vitam plane miseram, si hostem incolumem dimitteret, nihilominus suam pro inimico sollicitudinem non deseruit, sed omnia humanitatis officia illi exhibens contra se ipsum hostem nutrivit. Quid igitur, quæso, objicias, dum inimico non vis reconciliari? Quanam tanta affecit te injuria? Pecuniis forte te spoliavit? At si generoso animo istam rapinam feras, tantam mercedem accipies, quantam si in pauperum manibus reposuisses. Idem enim est, sive quis egenis elargiatur pecunias, sive ob Dei amorem insidias non moliatur, aut etiam mala dicat illi, qui alienis inhiat. Cum enim eadem utrobique impendii sit intentio, palam est eamdem quoque fore coronam. Sed forte vitæ tuæ insidias struxit, ac te occidere conatus est? At si insidiatorem et eousque te hostiliter insectantem in benefactorum numero censeas, Deumque, ut veniam ipsi dare dignetur, orare non desinas, pro martyrio tibi hoc reputabitur. Ne porro hoc attendamus, quod Deus inhibuerit, ne David a Saule insequente interficeretur : sed quod duplici triplici-ve martyrii corona, ob eas, quas pertulit, insidias,

ornatus fuerit. Etenim, qui Dei amore hostem servavit, illum, inquam, qui semel atque iterum et sæpius hastam in caput suum contorsit, et cum in sua potestate illum haberet, a nece tamen ejusdem abstinuit, non ignarus, fore, ut postquam ei pepercisset, denuo se invaderet; illum perspicuum est sæpissime voluntate mortuum esse. Sæpissime vero propter Deum mortuus, multas martyrii laureolas obtinet. Et quod Paulus dicebat, hoc ipsum hic noster animo versabat, et quotidie mortem propter Deum oppetebat. Cum enim sibi perniciem molientem interficere posset, propter Deum noluit, sed potius singulis diebus pericula subire, quam justa etiam cæde patrata, a tot mortibus liberari, elegit. Quod si ad vitam usque etiam insidiis grassantem ulcisci atque odio prosequi nefas sit, multo minus eum oportebit, qui alia quavis nos in re externa injuria affecit. Vis porro intelligere, facile esse, si modo velimus, omnem hominem male erga nos affectum, quantumvis improbus quis et perditus ac incorrigibilis fuerit, reconciliare? Quid, quæso, leone ferocius? illum tamen homines mansuetum reddunt, et naturam ars coercet, ac quavis ove mitior et lenior evadit, qui alioquin omnibus bestiis sævior est et augustior, jamque per medium forum ambulans, nemini ullum terrorem, ob mansuetudinem, incutit. Quam igitur excusationem habebimus, quam veniam, si belluas quidem domemus, homines autem nunquam nos mitigare, aut ut bene erga nos afficiantur efficere posse dicamus? maxime cum mansuetudo, præter naturam bestiarum, ferocitas autem ab hominum natura aliena sit? Cum igitur natura superiores simus, quid nos excusabit, si liberam voluntatem nos corrigere posse negemus? Quod si forte insanabilis videatur alicujus morbus, cogita, quanto major labor in medicando fuerit, tanto tibi perseveranti, et

desperate laborantem curanti ampliorem mercedem futuram. Sed quidnam tam grave in te admisit inimicus, quod tantopere reconciliationem ipsius refugias? Maledixit tibi? adulterum, fornicatorem appellavit? At quid tum postea? Si quidem vera objicit, emenda : sin falsa, irride. Si tibi eorum, quæ objecit, conscius sis, resipisce: sin minus, contemne. Imo non solum irride et contemne, sed etiam gaude et exulta, secundum dictum Domini. « Cum enim, inquit, exprobraverint vos, et ejecerint »nomen vestrum tanquam malum, propter filium ho- »minis, mentientes, gaudete in illa die et exultate, quo- »niam merces vestra multa est in cœlo[1]. » Si vera dixerit, ac tu quidem æquo animo ista verba tuleris, nec vicissim illum contumelia affeceris, aut convicia dixeris, sed vehementer ingemueris, ac delicta tua damnaveris, non minorem, quam prior ille, mercedem consequeris. Frequenter enim quæ laudando et gratificando non effecerunt amici nostri, hæc præstiterunt inimici maledictis lacessendo; etiamsi vera objiciant. Illi enim, ut consentaneum est, gratificantes, sive etiam assentantes, superbiæ malum in nobis augent : hi vero odio perciti crimina exprobrant, et nos ad vitiorum correctionem compellunt; fitque odium maximæ utilitatis occasio. Ne igitur dicamus, exacerbavit me quidam; aut, aliquis me perpulit ut verba pudenda dicerem. Nos ubique istorum causa sumus. Si enim rem bene inquirere et æstimare velimus, non solum inimicus, sed ipse etiam diabolus ad iram nos permovere non poterit. Quod quidem ex illa de David historia perspicuum est[2]. Cum enim is ad Saülem dixisset : « En oram chlamydis tuæ in manu mea, » et reliqua, quæ ibi ad Saülem pro sui defensione dixit; mox ille : « Num tua hæc vox est, fili mi, David? » Proh quanta

[1] Luc. VI, 22. — [2] 1 Reg. XXIV.

repente ob verborum lenitatem in hoc efferato homine facta est mutatio! Qui enim nunquam vel nudo illum nomine vocare dignatus est, imo etiam ipsius allocutionem detestatus, nunc in suam familiam referens, filium eumdem appellat, et ad ipsum vocis sonum mox incalescebat. Et sicut pater aliquis sera filii sui alicunde redeuntis voce audita, non ad aspectum solum, sed etiam ad ipsam vocem excitatur: ita Saül, postquam verba Davidis ingressa inimicitias illi animo exemissent, de cætero justum agnovit, et affectu uno deposito, alium assumpsit. Ejecta enim ex animo ira, benevolentiam ac commiserationem suscepit. Quid igitur Davide aut beatius aut sublimius? Hic siquidem ex homicida patrem fecit, ex lupo ovem; hic fornacem iracundiæ largo rore complevit, tempestatem tranquillam reddidit, et omnem furoris fervorem restinxit. Ne igitur illud solum cogitemus, charissimi, ut nihil ab hostibus damni patiamur, sed ne mali quidquam ipsis inferamus: et nihil mali patiemur, etiamsi innumeras feramus molestias. Sic nec David cum in exilium actus, et exagitatus gravissimis insidiis appeteretur, quidquam mali tulit; sed hoste ipso clarior et augustior, adeoque omnibus hominibus et Deo ipsi gratior evasit. Quod enim damnum tulit, cum a Saüle tam multa perpeteretur? annon in hodiernum usque diem tum in terra notus tum in cœlo clarus decantatur? Annon ineffabilia illa bona et cœleste regnum ipsum manent? Quid vero commodi reportavit miser ille et infelix, qui tantopere Davidi insidiatus est? nonne et regno excidit, et una cum filio miserabili morte periit, atque ab omnibus insuper accusatur? Et quod hisce omnibus gravius est, æterna nunc luit supplicia. Si quando igitur inimicum tuum videas, aut mente cogites; ne dicas, hæc et illa

passus sum; hæc et illa audivi; ne videlicet hac ratione iram incendas et inflammationem vehementius augeas : sed quæcumque molesta audiveris aut passus fueris, omnia oblivioni trade; si vero in mentem tibi venerint, diabolo hæc imputa : ac interim reputa, quod nonnunquam bene tibi dixerit aut fecerit, et continuo dissolves inimicitiam. Si etiam cum aliquo expostulare aut disceptare velis, deposito ante affectu, iraque compressa, ita demum coargue et rationes exige : ita enim facile superare poteris. Etenim cum irascimur, neque dicere neque audire quidquam recte valemus : a perturbatione vero liberi, nec ipsi unquam verbum asperum efferemus, nec dicentibus aliis auscultabimus. Non enim tam eorum, quæ dicuntur, natura, quam præconceptum animo odium, exasperare nos consuevit. Et veluti cum nox est, frequenter etiam præsentem non cognoscimus amicum; die autem facto, procul etiam hunc conspicientes novimus : ita in odio atque inimicitiis contingere solet. Quamdiu enim alienis invicem sumus animis, et aliorum voces audimus, et vultum animo corrupto intuemur : postquam vero iram deposuimus, mox hostilis antea et tristis vultus, gratus et amabilis apparet. Si vero adversarius crimen aliquod, cujus tibi conscius es, objecerit; tu vero hoc audito, illum non vituperaveris, sed amare potius ingemiscens Deum oraveris, mox omne delictum deposuisti. Et ne putes, nos leviter te consolari, testimonium ex divinis litteris afferemus. Pharisæus erat, et Publicanus : hic ad extremam malitiam progressus, ille vero justitiæ studiosus erat. Et ambo ad templum ascenderunt, ut orarent. Tunc ille stans dicebat : « Gratias tibi ago, » Deus, quod non sim sicuti cæteri hominum, raptores, » injusti, aut etiam sicut Publicanus iste [1]. » Publicanus

[1] Luc. XVIII, 11.

vero procùl stans, illum non vicissim contumelia affecit, non maledicta regessit; nec absurdum quid dixit, qualia in dies nos mutuo conviciantes dicimus, sed amare gemens pectusque tundens, hoc unum dixit, O Deus, propitius esto mihi peccatori. Et descendit justificatus. Vidisti quam subito? Accepit probrum, et abstersit probrum; agnovit delicta, et deposuit delicta; factaque est criminis accusatio, abolitio criminis; et hostis etiam invitus fit benefactor. Quid, quæso, isto beatius fuerit? quid ad peccatorum remissionem facilius? Quantum laborandum Publicano fuisset, jejunando, vigilando, humi cubando, facultates pauperibus erogando, longoque tempore in cinere et sacco sedendo, ut peccata a se amoliri posset? Jamvero nihil horum fecit, sed nudo verbo totam malitiam et probra exuit: conviciaque illius, qui ei insultare videbatur, absque sudore et labore, longaque mora, justitiæ coronam ei attulerunt. Ideo etiam Deus pro inimicis orare præcepit [1], ut non solum illis debita condonemus, sed inter præcipuos quoque amicos eos numeremus. Quod si nihil quidem injuste agas, alios autem averseris, nec libenter videas, vulnusque in animo tuo invalescens habeas; nondum præcepto satisfecisti, quod Christus dedit. Quomodo igitur Deum, ut tibi placatus sit, rogas; cum ipse aliis, qui in te deliquerunt, nondum sis placatus? Quod si cognoscere lubet, Deum inimicis nostris non parcere, nobis etiam pro iisdem orantibus, si per clementiam nostram futuri sint deteriores, antiquam vobis narrabo historiam. Obloquta fuit olim Moysi soror ipsius Maria. Quid ergo Deus [2]? lepram ei immisit, et immundam fecit, licet in cæteris justa et proba esset. Moysen igitur injuria affectum, et pro ea orantem et supplicantem, ut iram remitteret, non tulit Deus: sed quid in-

[1] Ex orat. ad Monachum Demetrium. — [2] Ex orat. in statuas.

quit? Si patrem haberet, et a conspectu suo eam ejecisset, annon tulisset correctionem? Tuam quidem probo lenitatem et clementiam, me vero pœnam ei remittere non oportet. Memento igitur terribilis judicii, in quo nuda et aperta sunt omnia. Considera, quod quæ modo occulta sunt, tunc omnia manifestentur. Si itaque proximo delicta condones, quæ tunc revelanda erunt, hæc eadem ibi universa evanescent; ac de nullo eorum, quæ perpetrasti, appellatus, abibis. Majora igitur accipis[1], quam des; frequenter enim in iis deliquimus, quæ nemo alius præter nos, novit. Cum ergo cognoscamus, quod in illa die omnia nostra facinora in conspectu hominum, in communi totius orbis terrarum spectaculo, sint futura, nonne acerbius a propria conscientia, quam quovis tormento pressi et exagitati cruciabimur? Atqui hanc tantam ignominiam, hæc tanta crimina diluere licebit, si proximo tuo similiter errata condonaveris. Quod si libet, vim hujus mandati percipite. « Si steterit, inquit Deus, » Moyses et Samuël, non est anima mea ad ipsos[2]: » et tamen quos neque Moyses neque Samuël ab ira Dei eripere valuerunt, illos hoc præceptum liberare potuit. Atque idcirco eos, quibus ista dixit, assidue adhortabatur inquiens; Unusquisque malitiam fratri suo in cordibus vestris dimittite: et, Malitiam proximi vestri ne reputate. Si vero etiam inimicos diligere jubeamur, quasnam pœnas dabimus, si eos qui nos amore complectuntur, aversemur? Si is[3], qui diligentem se diligit, nihil plus habet Publicanis, ubi stabit qui nihil injuste agentem odio habet? Quomodo vero gehennam effugiet[4], qui ipsis Ethnicis extitit deterior? Si is, qui fratrem non amat, licet pecunias exhauriat, aut martyrio clarescat, nihil proficit; cogita,

[1] Ex interp. Evang. S. Matth. — [2] Jerem. xv, 1. — [3] Ex comm. in Matth. et in Joan. — [4] Ex interp. epist. ad Rom.

quanto ille supplicio dignus sit, qui nihil injuste operatum hostiliter infestat. Si Deus non ignoscat peccata illis, qui contra se commissa non condonant : quam veniam dabit illis, qui innocentes injuria afficere audent? Quid ergo temere nos invicem impugnamus? quid mutuis bellis nos persequimur, quibus etiam odientes diligere præceptum est? Quid dicis, o homo? inimicum habes, nec erubescis? Annon sufficit nobis diabolus, quod etiam consanguineos provocemus? Utinam nec ille nos impugnare voluisset : utinam neque ille calumniator esset. An ignoras quanta post pacificationem sequatur voluptas? Quid enim si in odio non ita appareat? Si vero dicas, exæstuare te dum injuriæ meministi, recorderis, si boni aliquid tibi præstitum sit ab eo, qui tristitia te affecit; et rursus, quantis tu alios malis affeceris : sic enim continuo odium istud dimittes : nullum enim tantum malum passus es, quantum ipse tibi conflasti. Quomodo enim veniam consequeris, quam aliis non tribuis? Ipsi Gentiles [1], qui nihil magni expectabant, in malorum tolerantia sæpe magnum studium collocarunt : et tu, pro quo, cum inimicus esses, Christus animam suam dedit, nec occidi recusavit, quique cum tanta spe hinc migraturus es, inimicitias dissolvere metuis et refugis? Et quod ipsum quidem tempus facit, tu facere propter divinam legem non audes : sed sine ullo præmio potius, quam pro præmio affectum vis extingui? neque enim si tempus hoc fecerit, amplius quid tibi erit, sed grave potius supplicium, cum, quod tempus præstitit, hoc, ut tu faceres, Dei lex tibi non persuaserit. Ob hoc enim maxime inenarrabilem tibi parat mercedem, ut ipsum antevertas. Itaque si non nisi rogatus alteri reconcilieris, jam non tuo Dei mandatum servandi studio, sed alterius diligentiæ ascribetur amicitia : ideoque illo præ-

[1] Ex interp. Evang. S. Matth.

mia capiente, tu sine corona discedis. Latrones si quibus consuescant [1], jam non amplius latrones sunt illis quibuscum consueverint; sed mensa immutat mores, et qui belluis erant immaniores, ovibus mansuetiores efficit : nos vero tantæ participes mensæ, in nos mutuo armamur? Et quomodo non bestiis ipsis deteriores fuerimus? Propter hanc itaque causam nos quidem infirmiores, ipse vero communis omnium nostrum inimicus in dies fortior evadit. Non enim nos invicem contra illum munimus, sed cum ipso contra nos mutuo stamus, atque eodem ad ejusmodi prælia ductore utimur. Cujus nos militiam effugere contingat, gratia Jesu Christi : quem decet gloria, imperium, honor et adoratio, cum Patre et sancto Spiritu, in sæcula. Amen.

HOMILIA XIX.

De tristitia et mœrore.

Indidit Deus naturæ nostræ tristitiam[2], non ut simpliciter et intempestive, etiam in rebus adversis ea utamur, neque ut nos ipsos perdamus, sed ut maxima ex eadem consequamur commoda. Tempus enim tristitiæ est, non quando mala patimur, sed cum male agimus. Nos vero ordinem pervertimus, et tempora permutavimus : et cum quidem infinita mala facimus, ne quidem ad breve tempus animo contrahimur: si vero exiguum quid ab aliquo patiamur, animo concidimus, vertigine corripimur, et liberari e præsenti vita optamus, ignorantes quod tribulationes et

[1] Ex comm. in epist. ad Rom. — [2] Ex orat. 2 ad Stagirium.

tentationes, quæque nobis contingunt tristia[1], non minus quam bona, Dei curam nobis commendent. Et quid dico tribulationes quæ hic sunt? Nec enim minus gehennæ comminatio, quam regnum cœlorum ipsius clementiam demonstrat. Nam si gehennam non minaretur, nullus tam facile assequeretur bona cœlestia[2]. Neque enim sola bonorum promissio ad virtutem nos exhortari sufficit, nisi etiam malorum metus impellat eos, qui segnius eam colunt: præsertim cum ideo tristitia et mœror facta sint[3]; non ut de morte aut pecuniarum jactura: aut aliqua ejusmodi re doleamus, verum ut ad peccatorum remotionem ipsa utamur. Etenim miles, qui mortem timet, nihil unquam præclari efficiet. Qui itaque dolet, non quia punitur[4], sed quia peccans Deum irritat, dolere debet, atque inimicum reddit; ille maxime ipsum nobis reconciliat, et propinquum nobis esse facit. Propterea enim in præsentem vitam productus es, o homo, non ut in otio vivens educeris, neque ut nihil patiaris mali, sed ut passus illustrior sis. Non enim enim viri generosi est, otium quærere et deliciis perfrui; sed desiderium potius est vermis nulla ratione utentis, quam rationem habentis. Et ora quidem, ut ne incidas in tentationem[5]. Sin forte intraveris, ne graviter et ægre feras, nec tumultueris aut turberis, sed omnia fac, quo illustrior evadas. Annon vides, militum fortissimos, quomodo tuba vocante ad tropæa respiciant, ad victorias, ad majores suos, qui præclare se gesserunt? Et tu igitur tuba insonante spirituali, sta leone validior: intra, sive ignis sit, sive ferrum. Sciunt etiam elementa animosos revereri: sciunt et ipsæ bestiæ ita generosos timere; sive a fame, sive etiam a natura efferentur, omnium obliviscuntur, et affectum superant. Christianum igitur

[1] Ex prima ad Stagirium. — [2] Ex interp. Ps. 124. — [3] Ex Serm. in statuas. — [4] Ex tertio Serm. ad Stagirium. — [5] Ex interp. Ps. 124.

si quid contristet[1], duas duntaxat materias tristitiæ habere oportet: cum scilicet aut ipsemet, aut proximus Deum offenderit. Qui maledicta sustinent, non oportet anxios esse et tremere[2]; sed eos, qui maledicunt. Neque enim illi excusare se coguntur, de detractionibus quas audiverunt, sed hi de maledictis, quibus usi sunt: his enim totum periculum impendet. Igitur male audientes securos esse oportet; cum rationem reddituri non sint de alterius maledictis. Qui vero maledixerunt, eos anxios esse et tremere oportet, quippe qui ad formidabile illud tribunal pro his trahendi sunt. Ideoque ne doleamus nos male audire, sed si merito male audiamus. Si enim in nequitia vitam agamus[3], licet nullus sit qui maledicat, omnium tamen miserrimi sumus: At si virtuti studeamus, quamvis totus terrarum orbis maledicat, omnium tunc felicissimi erimus. Nam si mens nobis bene constituta sit[4], etiamsi infinite undique excitentur tempestates, in tranquillitate tamen, et in portu semper sedebimus: Quemadmodum illa non bene habente, etiamsi nobis omnia secundis provehantur ventis, nihil tamen naufragium patientibus melius habebimus. Hoc in alimentis quoque videre est. Si enim corpus ventriculi forte sit et robustum, omne quod susceperit, sive per se rude et inconfectum, in purum ipsum commutat succum, naturali temperamento alimenti vitium superante. Si vero robur ipsius remissum et solutum sit, etiamsi cibum omnium optimum succum habentem ei obtuleris, in pessimum tamen hunc transmutaverit et corruperit, imbecillitate virtutem ipsius labefactante. Anima enim quæ dolore cruciatur[5], nubeque occupatur tristitiæ, nequaquam cum alacritate potest vel audire vel referre aliquid eorum, quæ utiliter dicuntur. Nam dolen-

[1] Ex Serm. 3 ad Stagirium. — [2] Ex comm. in Matth. — [3] Ex interp. Evang. Matth. — [4] Ex hom. 1 de providentia. — [5] Ex hom. de statuis.

tium animi longos extendere sermones nolunt: sed sicuti nubes aliqua densa facta, solisque radios intercludens totos ipsos retro avertit; ita etiam tristitiæ nubes, si animo nostro obstet, non permittit ei facilem sermonis esse transitum, sed magno cum impedimento eum intus strangulat et cohibet. Atque hoc non in loquentibus modo, sed etiam in audientibus fit. Quemadmodum enim ex dicentis animo non permittit sermonem expedite exilire: ita nec in audientium mentem cum sua virtute illabi concedit. Etenim amici Job[1], ubi cum accessissent, vidissentque ipsius domus tragœdiam, et justum in illo sterquilinio sedentem, ulceribusque plenum, tum vestimenta discinderunt et ploraverunt, atque in silentio assederunt, ostendentes, nihil utilius esse circa initium, iis qui dolore cruciantur, quam quies et silentium. Disce itaque, quod is, qui tentationem fieri permisit, tempus quoque liberationis a tentatione noverit; potens enim est Deus omnia dissolvere mala, sed donec conversionem factam viderit, tribulationem non finit. Et admirare eos qui tentantur, fortique animo tentationes sustinent: ut putares pueros: quos nemo miratus esset, non esse combustos, si procul a fornace Babylonica fuissent. Quod enim omnes obstupefecit, illud est, quod tanto tempore in igne versati, lætiores evaserint, quam qui in eo minime fuissent. Atque eodem modo de Sanctis dicendum; quod si nulla ipsis immissa esset tentatio, nequaquam eos, quod tam constanter tulerint, suspexissemus. Enimvero dum innumerabilibus agitarentur undique fluctibus, melius habebant, quam qui pura tranquillitate fruebantur. Quod si nihil fuisset, quod eos contristaret, non magnum illis fuisset, jugiter posse gaudere: quod vero multis, quæ in mœrorem eos conjicere potuissent, imminentibus, omnibus su-

[1] Ex iisdem.

periores essent, atque in mediis molestiis lætitia afficerentur, hoc novum et inusitatum est. Etenim mors annon videtur omnibus esse intolerabilior? sed hujus expectatio eos non tantum non contristat, sed vehementius etiam exhilarat. Noverunt enim quod mortis adventus laborum finis sit[1]; quodque benignus Deus servos suos honorare, eisque aliorum etiam salutem donare consuevit. Ut etiam cum S. Paulo fecit, qui totius terrarum orbis magister erat, qui ubique doctrinæ suæ radios emittebat. Cum enim hic Romam abduceretur[2], gravi tempestate in mari exorta, omnibusque qui in navi erant, saluti suæ metuentibus, nec ullam spem bonam propter æstus magnitudinem habentibus, omnibus convocatis inquit: « Bono animo » estote, viri; amissio enim nullius animæ erit ex vobis, » præterquam navis. Astitit enim mihi hac nocte Angelus » Dei cujus sum, et cui deservio, dicens: Ne timeas, Paule; » donavit enim tibi Deus omnes qui navigant tecum. » Hujus assidue recordemur. Nihil enim tantopere nos juvat, quam jugiter beneficiorum Dei[3], tum communium, tum privatorum, meminisse. Si enim benefactorum amici re cordati, aut jucundo verbo vel re audita, incalescimus: multo magis, si cognoscamus quanta in pericula inciderimus, quodque ab omnibus nos Deus exemerit, promptiores in virtutis studio erimus. Quemadmodum ipse quoque Paulus. Cujus famem quidem, et sitim, et naufragia, et timores, et insidias, et carceres, aliaque omnia quæcumque præconii Evangelici causa B. Paulus sustinuit, nihil opus esse arbitror commemorare. Sufficit namque horum unumquodque et vehementer conturbasse et fregisse sanctam illam animam[4]. Cum vero dicit, « Quis infirma- » tur, et ego non infirmor; quis scandalizatur, et ego non «uror? hoc est quod[5] omnium maxime ipsi assiduam et in-

[1] Ex Hexaëmero. — [2] Act. XXVII. — [3] Ex epist. ad Titum. — [4] Ex Orat. 3 ad Stagirium. — [5] 2 Cor. XI, 29.

tolerabilem exhibuit animi ægritudinem. Si enim ob unumquemque eorum, qui scandalizabantur, ipse urebatur, non potuit restingui incendium ex ipsius anima. Nec enim deerant qui scandalizarentur, ignique materiam præberent. At vero Judæos infideles videre, quam vel exiguam tristitiæ et doloris requiem habere potuit? « Optabam enim, inquit, anathema esse a Christo pro fratribus »meis, qui mihi cognati sunt secundum carnem, qui sunt »Israëlitæ[1]. » Quod vero dicit, ejusmodi est : Optabilius erat mihi in gehennam incidere, quam Israëlitas infideles videre. Qui vero gehennæ pœnas elegit, ut Judæos omnes adducere posset, hunc manifestum est, istud non consecutum, acerbiorem egisse vitam iis qui in inferno sunt. Ad quem etiam illud dictum[2], « Sufficit tibi gratia mea : virtus »enim in infirmitate perficitur[3]. » Hoc est, sufficit tibi quod mortuos excites, quod cæcos cures, quod mundes leprosos, aliaque miracula edas : ne quæras etiam absque periculis et timore esse, et sine molestiis prædicare. Sed doles et tristaris? ne opineris id meæ imbecillitatis esse, quod multi sint, qui insidias tibi moliuntur, et verberant, et ejiciunt, et flagellis cædunt. Quin hoc ipsum meam potentiam ostendit. Virtus enim mea, inquit, in infirmitate perficitur, cum persecutionem patientes persequentibus superiores evaditis : cum exagitati vinciti exagitantes : cum ligati ligantes convertitis. Verum grave quidem est[4], a quovis etiam male audire : si vero aliquis ex iis, qui beneficia acceperint, hoc faciat, collataque in se beneficia vituperet, et crimini objiciat; tunc vero, tunc contumelia sit non ferenda, tantamque cum tristitia iram quoque adducit, ut vel suffocare injuria

[1] Rom. IX, 3. — [2] Ex interp. epist. 2 adCor. — [3] 2 Cor. XII, 9. — [4] Ex orat. 3 ad Stagirium.

affectum queat. Certe quia viro magno injuriam tulit, ei non parvo honori est ipsa malefacientis excellentia : qui vero a vili et abjecto, majorem sustinet dolorem, et intolerabilem reputat calamitatem. Sed non illud attende[1], an nos aliqui cavillentur, sed an recte et merito. Et siquidem recte[2], illis etiam non ridentibus, nos lacrymemur : sin immerito, licet omnes rideant, ipsi quidem nos beatos prædicemus, illos vero, velut omnium miserrimos, nihilque ab insanientibus differentes, deploremus: etsi dolentibus nihil molestius est, quam sermo ad animum mordendum idoneus. Hæc tum vos ipsis, tum alter alteri quotidie loquimini, cum tempus opportunum habetis. Si enim rogare aliquem volens[3], licet rationi consentanea petere velit, temporis commoditatem expectat, ut illum, qui petita dare debet, mitem et bene affectum conveniat, multo magis dicentem tempus quærere idoneum oportet. Sic enim pro nobis invicem solliciti esse debemus[4], sicut pro nobis ipsis, et parcere proximis, quemadmodum nobis quoque Deus. Nemo enim ita sibi parcit, sicuti nobis omnibus Deus: qui multo magis quam nos ipsi desiderat, ut nihil mali patiamur. Quem decet gloria, imperium, honor et adoratio, nunc et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Ex epist. 2 ad Timoth. — [2] Ex hom. ad infidelem parentem. — [3] Ex hom. in Stat. — [4] Ex hom. 3 ad Stagir.

HOMILIA XX.

De ira et furore.

Vis discere quantum malum sit irasci[1]? Asta pugnantibus in foro. In teipso enim dedecus non facile cernere poteris, tenebras jam offusas habente et ebrio. Sed cum a perturbatione liber fueris, tunc potius tua contemplaberis. Cum enim ira circa pectus consurgit et sævit, os ignem spirat, flammam oculi emittunt, tumet undique facies, manus immoderate extenduntur, pedes ridicule saltant, in cohibentes insiliunt; nec quidquam distant ab insanientibus, imo nec a feris asinis, calcitrantes, mordentes. Tam fœdus et male compositus est homo iracundus. Sed tumet, inquit, pectus, et injuriis mordetur. Scio et ego: ob id enim eos qui vincunt suspicio. Si enim velimus hunc animi morbum repellere, possumus. Quare enim magistratibus nobis insultantibus, eumdem non patimur? Quia æqualis huic affectioni metus nobis astat. Quare etiam famuli, infinitis licet a vobis contumeliis afficiantur, cum silentio tamen omnia tolerant? Quia et ipsi idem impositum habent vinculum. Jam vero hominum quidem gratia etiam non ferenda ferimus, et ad injurios et contumeliosos dicimus: Quidam me injuria affecit, non tu: erga Deum vero non tantam habebimus reverentiam? Dicamus etiam ad animam nostram: Deus jam nos lædit, qui tacere jubet: ne insultemus, neque Deus vilior sit hominibus. Cum igitur aliquis te contristaverit, cogita quæ tu in Deum pec-

[1] Ex interp. Evang. S. Joan.

cata admiseris, et quod tua erga illum mansuetudine mitius sis redditurus judicium, cum rationes erunt reddendæ. Ait enim, « Dimitte, et dimittetur vobis. » Ad hæc vero, illud quoque considera, an aliquando ad immanitatem efferatus te ipsum viceris, et an aliquando a perturbatione in transversum actus fueris : et utraque deinde confer tempora : quando teipsum laudasti ? tuncne, cum superatus es, an vero cum teipsum vicisti ? Nonne tunc quidem etiam nobis ipsis frequenter maledicimus, et multa nobis subit pœnitentia, tum propter verba, tum propter opera ? Cum vero superavimus, voluptatem capimus ; gloriamur, quando vicimus. Victoria enim ex ira parta, est, non par pari referre ; extrema siquidem hæc clades est, sed ferre placide, si quis mala vel patiatur, vel audiat. Ne repugnes iis qui te hortantur ut taceas, dicens : Non patiar ut ille, me irriso, ita abeat. Non enim tunc irridebit te ; sed, si vindictam expetiveris. Quod si tunc quoque te irriserit, tanquam stultus id faciet. Tu autem cum vincis, ne testimonium quæras stultorum ; sed prudentum sufficiens esse puta : magis vero ad Deum respice, et ille te laudabit. Quem vero ille suspicit, non debet ab hominibus honorem quærere. Et si pecunias quis multas habeat et possessiones[1], ita ipsis utatur, tanquam advena, et paulo post easdem, volens nolens, relicturus. Et, si injuria quis læsus ab aliquo sit, ne perpetuo irascatur, imovero nec ad tempus. « Sol ne occidat super iracundiam vestram[2]. » Etenim integras domos subvertit, antiquas familiaritates dissolvit, et inconsolabiles tragœdias excitavit iste morbus. Si igitur quis te infestet, ne ad ipsum respicias, sed ad dæmonem hunc commoventem, atque universam iram contra illum effunde : ejus vero, qui ab illo concitatur, miserere. Si enim mentiri, a diabolo est, multo magis sine causa irasci.

[1] Ex hom. in *Pater noster*. — [2] Ephes. IV, 26.

Irasci sane non contingit[1], si nemo sit, qui nos irritet: concupiscere vero necesse est, forma ad hoc movente etiam non apparente. Si te injuria quis affecerit[2], cogita pœnam qua punitur; et non modo iram non concipies, sed et lacrymas emittes. Nemo enim contra febri laborantem exacerbatur, aut contra æstuantem, sed tales omnes miseratur, et lacrymatur. Si tamen etiam ulcisci velis, taceas, et opportunam ei plagam dedisti : si vero morsus, contumeliose eum tractes, plane efficis, ut quæ dicuntur, vera esse existimentur. Quare enim dives aliquis ridet, si quis eum pauperem appellet? quia nullius sibi paupertatis conscius est. Si igitur ob vituperia riserimus, maximum dabimus indicium, eorum quæ dicuntur, nos conscios non esse. Contumeliis te quis affecit[3]? roga Deum, ut cito ei fiat placatus; frater tuus est, membrum tuum est. Sed multum, inquit, mihi insultat. Enimvero propterea major est merces. Propterea maxime iram dimittere oportet, quoniam diabolus eum vulneravit. Ne igitur objurgaveris, teque cum ipso pariter prostraveris. Quousque quidem stas, illum etiam conservare potes : si vero te quoque dejeceris, vicissim contumelias inferendo, quis jam vos eriget? Ille-ne qui vulneratus est? Sed non poterit, cum jaceat : an tu, qui cum eo pariter cecidisti? et quomodo, qui tibi ipsi non sufficis, alteri manum porriges? Sauciavit illum diabolus, ne tu quoque sauciaveris; quin et prius jaculum extrahe. Si enim hoc modo inter nos conversemur, cito omnes sani erimus : at si contra nos mutuo armemur, ne diabolo quidem ad nostrum interitum opus est. An prior damno affectus es? At miserum non est mala pati, sed mala agere. Ne enim dixeris[4], nihil est mali, si nescio quem contumelia afficiam. Ob hoc grande malum est,

[1] Ex Serm. in *Pater noster*. — [2] Ex comm. in Joan. — [3] Ex interp. Evang. S. Joan. — [4] Ex hom. ad Ephes.

quoniam nullum esse videtur. Quæ enim nihil videntur esse, facile etiam contemnuntur: quæ vero contemnuntur, illa quoque augentur: quæ vero augentur, illa etiam insanabilia fiunt. Nihil igitur mali te facere existimas, cum fratrem accusas? Quomodo ergo appellas fratrem? Si vero frater non est, quomodo dicis, « Pater noster[1] ? Illud enim, Pater noster, multarum pesronarum significationum habet. Non enim potest patrem vocare benignum Deum, qui animum habet ferum et inhumanum: nec enim conservat signa et notas illius bonitatis, quæ in Patre cælesti est, sed in speciem ferinam seipsum transmutavit, divinaque nobilitate excidit. Si enim quis saltet instar tauri[2], aut calcitret sicut asinus, aut cameli more malorum recordetur, aut veluti ursus gulosus sit, rapiat sicut lupus, instar scorpii feriat, subdolus sit ut vulpes, et tanquam equus feminarum amore insaniens, ad mulieres hinniat, quomodo talis potest dignam filio sursum emittere vocem, et patrem suum vocare Deum? Quid ergo talis dicendus est? An bestia? At bestiæ uno ex istis vitiis tenentur: iste vero omnia in se ipso collegit, et illarum stultitia factus est stultior. Etenim ipsæ bestiæ, natura licet feroces, humanam tamen industriam nactæ, frequenter mansuetæ fiunt: iste vero, cum sit homo, et naturalem illarum feritatem in mansuetudinem contra naturam commutet, quam excusationem habebit, quod naturalem suam ipsius mansuetudinem, in eam, quæ contra naturam est, feritatem abducat? Et animal quidem natura ferum, mansuefacit; se ipsum vero natura mansuetum, ferum reddit: et leonem mansuetum et manu tractabilem facit, proprium vero animum leone reddit ferociorem. Leonem curat et hominem facit: se ipsum vero negligit, ex homine in leonem degenerantem. Illi donat quæ supra natu-

[1] In *Pater noster*. — [2] Ex interp. ep. ad Eph.

ram sunt : sibi vero nec ea, quæ secundum naturam sunt, comparat. Quod si nihil ita similem Deo reddit[1], quam injuriam accipientem, ad veniam injuste agentibus dandam, facilem esse; quanta pœna illi digni non fuerint, qui post hæc omnia non solum ipsis non remittunt, sed Deum etiam pro inimicorum ultione rogant, et contra eos interpellant? Quam vero salutis spem de reliquo habebunt, si etiam tunc, cum placare ipsum oporteret, cum exacerbant, supplicis quidem habitum induentes, belluæ autem vocem emittentes, et contra se ipsos tela maligni exacuentes? Si enim ne tum quidem, cum misericordia tibi opus est[2], iram remittis, sed maxime ipsius memor es, idque non ignorans, quod contra te ipsum gladium impellas, quando tandem humanus fieri poteris? Accepisti injuriam, et eum, qui intulit, ulcisci cupis? Beneficiis eum affice, et ultus es. Si enim ulciscaris, similiter et te et illum vituperabunt omnes : si vero toleres; te quidem suspicient, de illo autem male loquentur. Quod vero majus malum et acerbius contingere inimico possit, quam videre inimicum omnibus esse admirationi, plausuque excipi; se vero in oculis inimici ab omnibus vituperari? Bestia quædam est ira, facile exiliens : atque idcirco infinitis nobis opus est vallis et septis ad eam superandam et cohibendam. Ideo enim hanc maxime partem ex ossibus, veluti ex quibusdam lapidibus, Deus nobis condidit; posito ei firmamento, ut ne aliquando ea dirupta et discissa, facile totum animal læderet. Ignis enim est, inquit, et gravis procella; nec facile alia totius corporis pars istam violentiam sustinuerit. Non ita leo viscera discerpere interiora potest, sicut ira ferreis unguibus semper incidens universa perdit. Non enim corpus solum vastat, sed ipsam quoque animæ lædit

[1] Ex comm. in Matth. — [2] Ex interp. epist. ad Hebr. alii ad Ephes.

sanitatem. Cum igitur quis venerit et dixerit[1], quod aliquis te vituperaverit, et apud omnes male de te loqui pergat, lauda apud præsentes vituperantem[2] : et licet vel maxime imprudentes fuerint, te quidem laudabunt et admirabuntur; illum vero, ceu quavis bestia sæviorem, odio prosequentur: quoniam hic quidem nulla lacessitus injuria te contristavit; tu vero etiam injuriam passus, contraria ei retribuisti. Ad hæc vero, omnia quoque dicta vana esse ostendere poteris. Qui enim dum mordetur, exacerbatur, indicat se conscium sibi esse eorum quæ narrantur; at qui irridet, hoc ipso omni suspicione apud præsentes sese liberavit. Quod si illum quoque ulcisci desideras, et hoc ex abundanti consequetur, Deo scilicet ipsum, ob ea quæ dixit, puniente; et ante pœnam dum tua illa philosophia ei velut opportuna quædam plaga existit. Nihil enim ita castigare solet eos, qui nos vituperant, quam si nos, dum vituperamur, vituperia irrideamus. Si vero vituperatus vicissim vituperes, superatus es; non quidem ab homine, sed quod turpius est, ab affectu illiberali, ira scilicet, commotus. Si vero tacueris, vicisti, et citra laborem tropæum erexisti, et infinitos habebis qui te coronent, convitiumque mendacii condemnent. Qui enim contradicit, tanquam moleste ferens, contradicere videtur : qui autem moleste fert, suspicionem præbet, quod eorum quæ narrantur, sibi conscius sit. At si irriseris, et risu calculum contra te sustulisti, et ignominia te afficienti hinc majorem dolorem excitasti. Non enim tantopere gaudet se non vituperari, quam moleste fert, se mordere non posse. Si igitur eo quod maxime desiderat, ipsum destitueris, totum ei eripuisti; despiciendum illum attenuans et mordens. Non enim tam illustres Reges facit victoria ab

[1] Ex interp. Evang. S. Matth. — [2] Ex epist. ad Rom.

hostibus reportata[1], quam iram et furorem superasse. Ibi enim armorum et militum facinus bellicum fuit : at hic aperte tua est victoria. Et ibi quidem, victoriæ alios habes participes; hic vero solus tropæum statuisti. Cum igitur contumelia te quis affecerit[2], generoso fer animo : se ipsum enim læsit, non te. Si dexteram percusserit, ne repugnes : ille enim est, qui feritur ; te quidem manu, se ipsum vero animo percutiens. Quod si difficilia ista tibi videantur, cogita si furiosus aliquis vestem tuam undique lacerasset, quem sis dicturus malis affici ; te-ne qui passus es ; an illum qui fecit ? perspicuum est, quod illum. Ergo-ne cum tibi vestis discinditur, graviora passus est ille, qui hoc fecit ; cum vero cor disrumpitur ; hoc enim ira facit, illum non existimas majora mala passum, quam te, qui ne tantillum quidem sustinuisti ? Si malum pro malo reddere non oportet, multo magis malum erit, pro bono, nullo etiam malo præcedente, malum reddere. Sed quidam[3], inquit, improbus est, meque contristavit, et multa injuria affecit. Vis-ne illum ulcisci ? ne vicem reddas, impunitum relinque : age gratias. Illa enim ipsa vere ultio est, quæ et ipsi damnum, et tibi utilitatem adfert. Ex ea enim gaudium nascitur. Cum tali sumus animo, ut neminem ulciscamur, sed omnes beneficiis prosequamur, unde, quæso, mœroris stimulus irrepere poterit ? Qui enim ita mala perpeti gaudet, ut etiam benefactis mala inferentem remuneretur, quomodo de cætero contristari poterit ? Quid enim, quæso, mali tibi contigit ? Morbus-ne invasit ? at nihil hoc novi : mortale enim et patibile corpus habemus. An penuria mancipiorum ? sed et hæc comparari et amitti possunt, et hic remanent. An insidiæ et calumniæ ? At non nos in his lædimur, sed illi, qui eas struxerunt :

[1] Ex hom. in statuas. — [2] Ex interp. Psal. 7. — [3] Ex interp. epist. 1 ad Thess.

Anima enim, inquit, quæ peccaverit, ipsa morietur. Peccavit autem non qui injuriam accepit, sed qui injuriam intulit. Nihil ergo tantopere studeamus[1], carissimi, quam ab ira liberi esse, et eos qui nobis infensi sunt, reconciliare: scientes, quod nec oratio, nec eleemosyna, nec jejunium, nec mysteriorum participatio, nec aliud quid ejusmodi rerum, in illa die nobis patrocinari poterit si injuriarum memores simus. Non igitur quis erraverit, si hoc peccatum omnium esse gravissimum ostendat. Nihil enim ita Deus odio prosequitur et aversatur, sicut hominem injuriæ memorem, et retinentem iram. Quomodo enim Dominum tibi mitem et facilem esse cupis, conservo tuo difficilis et inexorabilis existens? Sed injurius in te fuit conservus tuus? Et tu in Deum frequenter injurius es[2]. Quæ vero æqualitas est inter conservum et dominum? Et ille quidem ex perturbatione forte, et injuria lacessitus atque exacerbatus injuriam intulit: tu vero Deum contumelia afficis, nulla provocatus injuria, nec læsus; sed in dies ab eo beneficia accipiens. Et quam habituri sumus excusationem, aut veniam? Cogita igitur, quod si exacte Deus examinare velit quæ in ipsum committuntur, nullum diem supervicturi simus. « Iniquitates » enim, inquit, si observaveris Domine, Domine quis sus» tinebit? » Quia tua est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Ex hom. in illud, *Simile factum est regnum cœlorum homini patrif.* — [2] Ex hom. in statuas.

HOMILIA XXI.

De imperio, potestate et gloria.

Fertur beatus Constantinus, cum forte statua ipsius lapidata esset[1], et multi illum incitarent, ut requisitos injuriæ illatores, ad pœnam deposceret, dicentes, quod totam ipsius faciem lapidibus jactis vulnerassent; manu sua faciem palpasse, et placide subridendo dixisse : Ego vero nusquam in fronte plagam video : sed sanum est caput, et sana tota facies. Atque hac ratione rubore suffusos et pudefactos ab iniquo consilio avertit. Quod si apud homines tantam gloriam ob illud dictum obtinuit, quot bonis apud benignum Deum fruetur? Vere enim Rex ille est, qui iræ et invidiæ voluptatique dominatur[2], atque omnia Dei legibus subjicit; mentemque liberam conservans, voluptatum imperium animæ prævalere non sinit. Talem ego libenter et terræ et mari, civitatibus quoque, populis et exercitibus imperantem viderem. Qui enim rationem affectionibus præfecit, ille facile etiam hominibus secundum divinas leges præfuerit, ut subditis instar patris sit, moderatissimeque cum civitatibus agat. Qui vero hominibus quidem imperitare videtur, iræ vero et ambitioni et voluptatibus servit, primo quidem ridiculus subditis esse videatur, quod auream gemmisque ornatam coronam ferat; temperantia vero coronatus non sit : quodque purpura totum quidem corpus fulgeat, animam vero habeat incultam. Ad hæc vero neque, quomodo administret imperium,

[1] Ex hom. in statuas. — [2] Ex Serm. comparatio Regis et Monachi.

sciet. Qui enim sibi ipsi imperare non potuit, quomodo is alios moderari legibus possit? Neque hoc animis cogitemus[1], quomodo honores et potestatem adipiscamur, sed ut virtute ac sapientia præditi simus. Magna enim potentia facere suadet, quæ Deo displicent: et admodum forti animo opus est, ut quis collato sibi honore, dignitate ac potestate utatur, ut oportet. Qui dignitate caret, ille, vel invitus sapientiæ studio incumbit: qui vero ea potitur, ei idem evenire solet, ac si quis virgini formosæ ac decoræ cohabitans, leges accipiat, ut non impudice in illam oculos conjiciat. Ejusmodi enim res est potestas. Atque idcirco multos, eosque invitos, ad injuriam inferendam impulit, iram excitavit, et frenum linguæ abstulit, et portam oris patefecit, animam instar venti cujusdam jactans, et in extremam malorum profunditatem navim demergens. Honoris enim magnitudo[2], iis qui non convenienter vivere volunt, augmentum est supplicii. In magna enim existimatione esse et felices successus apud populum habere, quanto clariorem facit, tanto majora pericula et curas habet. Talis enim respirare et consistere omnino non potest, qui tam sævum et molestum habet dominum. Et quid dico consistere et respirare? Etiamsi talis infinita habeat recte facta, difficulter tamen in regnum ingreditur. Nihil enim ita insolenter efferre solet homines, sicut vulgi existimatio. Ferre enim contemptum[3], præclarum et generosum est; at gloriam obtinere, animo indiget forti et valde magno, ut qui honore fruitur, non extollatur. Si tamen honorem desideras adipisci, honorem respue: at si honorem secteris, honorem perdes. Umbra enim gloriæ est ipsa gloria. Nemo videns pictum panem, picturam gustat, licet decies millies esuriat. Qui igitur in præsenti omnia

[1] Ex comm. in Matth. — [2] Ex eodem. — [3] Ibid.

recepisse se fatentur[1], in futurum se ipsos omnino desertos faciunt. Sic etiam Adamus spe majoris honoris[2], præsenti quoque excidit. Et multi persæpe, ampliora desiderantes, simul præsentia amiserunt : et qui omnia hic sese obtenturos sperabant, ne partem quidem sunt consecuti. Res enim humanæ, quo magis elatæ fuerint et splenduerint, tanto majorem ruinam faciunt : nec subditorum tantum, sed etiam eorum qui illis imperant. Neque enim privatam domum tantis plenam periculis quis invenerit quantis regum palatia referta sunt malis. Ob hoc igitur[3], quæso, proximo invides, quod cum honore multaque dignitate frui conspicis? Ergo non animadvertis, quam facile res istæ marcescant, quantumque inde malum oriatur? Quod enim ex istis omnium miserrimum est, damna, quæ inde promanant, perpetuo manent; ipsa vero voluptas, antequam apparuerit, evanuit. Sed multum apud imperium habentem valet : depopulatur diripitque omnia, ubi vult, et inimicos molestia afficit, assentatoribus benefacit, et ingenti pollet potentia. Quid igitur mali facere potest? dignitatem fortasse abrogabit? Et quid tum? Si enim juste quidem id fecerit, prodest, cum nihil tantopere Deum offendat, quam si quis honoribus ultra meritum afficiatur. Si vero injuste, rursus crimen in illum et non in hunc redundat. Qui enim immerito aliquid passus fuerit, et fortiter tulerit, majorem apud Deum sibi acquisivit fiduciam. Nam qui magistratibus obedit, ille non magistratibus, sed Deo, qui lege ejusmodi res sancivit, obedit : et qui illis non obtemperat, Deo repugnat. Non enim est potestas, inquit, nisi a Deo[4]. Etenim magistratus esse, et hos quidem imperare, alios vero subditos esse, et non promiscue omnia instar fluctuum ferri, populis huc illuc cir-

[1] Ex Serm. 1 de incomprehensibili. — [2] Ex hom. ad juniorem viduam. — [3] Ex comm. in Matth. — [4] Ex expos. epist. ad Rom.

cumactis, divinæ sapientiæ opus est. Ideo horum quoque, si contemnantur, acerrimus vindex est. Nec enim vulgarem pœnam de te sumet, si istos spreveris, sed longe maximam. Nec quidquam te contradicentem eripiet : sed et apud homines gravissimum subibis supplicium, et Deum vehementius irritabis. Ut enim si navim rectore destituas[1], navim ipsam submerseris : et si ducem ab exercitu abstrahas, milites vinctos hostibus tradideris : ita si civitatum rectores tollas, ipsis bestiis alieniorem a ratione vitam vivemus. Quod enim in ædibus lignorum colligationes sunt, hoc in civitatibus sunt magistratus. Si igitur Princeps in omnibus inculpatus sit[2], tunc quanta vult potestate, universos sibi subditos punire, iisdemque indulgere poterit. Sontes enim non punire, et ignoscere iis qui facinora nulla venia digna admiserunt, vix unius aut alterius hominis est : et maxime si Rex sit, cui injuria infertur. Et vero timore civitatem subjicere facile est : at omnes sibi amore conjungere, et, ut bene erga imperium affecti sint, persuadere, res est, quam difficulter quis consequatur, sive infinitas quis pecunias expendat; sive innumeros moveat exercitus, sive quidvis aliud faciat, haud facile tamen tot hominum affectum ad se trahere poterit. Nihil ita commendat principem[3], sicut erga sibi subjectos amor. Patrem enim non sola generatio facit, sed etiam amor postquam genuerit. Si vero ubi natura est[4], requiritur dilectio, multo magis ubi gratia. Major omnino Sacerdotii est potestas potestate Regia, et tanto quidem major, quod Regi corpora credita sint, Sacerdoti vero animæ. Et ille quidem pecuniarum reliquatores liberat, hic vero reliquatores peccatorum : ille cogit, iste hortatur : ille arma sensibilia, hic arma spiritualia habet : ille contra barbaros bellum gerit,

[1] Ex orat. in stat. — [2] Ex comm. in epist. 2 ad Corinth. — [3] Ex expos. epist. 2 ad Cor. — [4] Ex hom. 2 in Oziam.

hic contrà dæmones. Idcirco et in veteri lege Sacerdotes ipsos Reges ungebant[1], et jam Sacerdotis manibus Deus caput subjecit; erudiens nos, quod hic major sit Princeps quam ille : nam minus a meliore benedicitur. Ingressus enim est aliquando Rex Ozias in templum Domini adolere volens incensum[2] : et secutus est eum Azarias Sacerdos, non ut Regem, sed ut servum fugitivum et improbum expulsurus : itaque cum vehementia quadam irrupit; non secus ac generosus aliquis canis in impuram bestiam insiliens, ut illum Dominica æde exigeret. Non attendit imperii fastum : non audivit Salomonem dicentem, « Terror » Regis sicut rugitus leonis[3]: sed ad verum cœlorum Regem respexit, atque hujus timore se ipsum muniens, tyrannum invasit. Sed ingrediamur et nos, si videtur, ut videamus quid cum Rege loquatur. Non licet tibi, inquit, Ozia, adolere Domino incensum. Non appellavit illum Regem, cum ipse prior sese hoc honore exuisset : qui enim peccatum facit, servus est, quamvis infinitas in capite gestet coronas : qui vero justitiam facit, etiamsi omnium abjectissimus fuerit, regia tamen dignitate Regem ipsum superat. Et attende quod dico. Regem aliquando Judæis creari oportuit, quoniam qui ante fuit, regno indignus erat. Mittitur igitur Samuel ad Jesse[4], et ait illi : Misit me Deus, ut unum ex filiis tuis Regem constituam[5]. Jesse eo audito, primum producit filium, idoneum hunc arbitratus ad dignitatem tuendam. Apage, inquit, cum isto : non elegit hunc Dominus. Adducit secundum : sed neque iste est. Adducit tertium, neque iste. Quartum, quintum, sextum, neque iste. Et jam absolutus fuit filiorum chorus; et quæsitus nondum inveniebatur. Dicit ergo illi, habes-ne alium adhuc filium? Erubuit pater; et, Unum, ait, adhuc

[1] Hebr. VII. — [2] Ex hom. 3 in Oziam. — [3] Prov. XX, 2. — [4] 1 Reg. XVI. — [5] Ex Serm. in inscript. psalmi 50.

habeo filium parvum, abjectum, pastorem. Quid ergo? Regem facere intendis, et minorem meliorem ducis præstantiore? Homo hominem spernit; Deus vero coronat : non enim sicut videbit homo, Deus videbit : homo enim faciem, Deus vero cor intuetur. Numquid enim corporis molem quærimus? imo animi generositatem desideramus. Et quare non dixit Deus nominatim, abi, et unge mihi Davidem in Regem, sed unum ex filiis Jesse? ut ne Davidi accideret quod Josepho. Ut enim illi, scientes eum, qui in Regem quærebatur, ei insidiati sunt : ita metuendum erat, et ne isti idem molirentur. Ignorantia ergo Davidi mater securitatis fuit. Venit igitur David, et ungitur oleo, et abiit regia potestate præditus : non lorica, non clypeo protectus, nec hasta, sed omnibus rebus potentius divinum habens suffragium. Et bello urgente, abiit, ut aciem videret, invenitque barbarum quemdam ad singulare certamen hostes provocantem, et nemo audebat prosilire, neque contra eum prodire. Subsistit ergo, et inquit : Quis est hic incircumcisus, qui exprobravit aciem Dei viventis? et dicunt ei : Unde ista superbia? Ille vero, non est hæc superbia, sed fides : non lorica, sed religione me armo : non considero ipsius magnitudinem, sed mentis inopiam. Non hoc respicio, quod grandis sit navis, sed quod rectore careat. Quid igitur, fratres? Rursus invidia, rursus livor. Cui reliquisti pauculas oves illas? nos novimus superbiam et nequitiam cordis tui : quia ut videres prælium, descendisti. Ipse autem rescindens ulcus ab illis discessit; et ut ad alteram partem prælii venit, inquit, quid habebit homo ille, qui auferet caput istius? Ipsi vero introducunt eum ad Regem. Vidit ergo David Regem animo concidisse, consternatum et trementem, aitque ad ipsum : Quare concidit vultus Domini mei? et quidem opportune servitium profitetur; quis est iste? nonne ibo et auferam caput ip-

sius? Quid igitur Rex? Et quomodo poteris, cum puer sis parvus, ipse vero bellator ab adolescentia sua? Non credit Rex : cogitur David facinora sua recensere. Ego, inquit, puer eram parvus, oves patris mei pascens; et quando veniebat leo vel ursus, et tollebat ovem de grege meo, persequebar illos, et eruebam ex ore ipsorum, et percutiebam leonem et ursum. Erit igitur iste tanquam una ex bestiis illis. Quare exprobravit exercitui Dei viventis? Et dixit Saul ad Davidem, Vade, et Dominus sit tecum. Dedit autem ipsi Rex arma sua, et non potuit illa ferre. Quare? Ne scilicet armis aliqua pars victoriæ et recte factorum ascriberetur : ne Rex diceret, Arma mea vicerunt. Abjicit igitur arma, et induit fidem : emittit lapidem : cecidit Philistæus. Non enim corporis naturali robore, sed virtute Spiritus victoriam retulit. Cucurrit deinde, et arrepto gladio ipsius, caput eidem amputavit. Atque ita impletum est quod scriptum est : « In operibus » manuum suarum comprehensus est peccator[1] ».

Si ergo gloriam ames et honorem[2], non ædes tuas aut equum, sed animum exornes et cures oportet. Quoniam nihil te abjectius fuerit, si animum inanem geras, et interim ædium et equorum ornatum ostentes. Sed et hæc et illa mihi sunt, inquit. Quid dicis? Annon ista proferre, nec inter equos lapidesque Christum numerare metuis? Ignoras-ne quod corpus ipse formaverit, et animam dederit, et orbem universum attribuerit? tu vero nec exiguam ei reddis gratiarum actionem? Et tu quidem, cum angustam domunculam elocasti, magna cura et studio mercedem exigis : dum vero tota creatura ipsius frueris, mundumque istum inhabitas, nec parvam quidem mercedem persolvere dignaris? Et qua excusatione dignus fueris[3]?

[1] Psal. IX, 17. — [2] Ex expos. epist. ad Rom. — [3] Ex hom. 3 de incomprehensib.

Sicut ille qui lapidem sursum jacit, cœleste quidem corpus diffindere nequit; nec altitudinem illam attingere potest, sed in suo potius vertice vulnus accipit, dum in ipsum projicientem lapis recidit: ita etiam qui in beatam illam Dei essentiam blasphemat, ei quidem nullum unquam damnum inferet, ut quæ longe major sit et excelsior, quam quæ detrimentum ullum accipere queat: sed potius in proprium caput gladium exacuit, in benefactorem suum factus ingratus. Audiant[1], qui beatam illam divinitatis essentiam curiose scrutantur, et incomprehensibilem illam naturam comprehensibilem asserunt; ut cognoscant, quod nec Angeli essentiam homo possit sine timore intueri. Sanctus ille Propheta Daniel[2], ille Dei amicus, qui magnam apud ipsum libertatem et fiduciam habebat, tres dierum hebdomadas jejunavit, et panem desiderabilem non comedit, et vinum et caro in os ipsius non intraverunt; sed neque unguento unctus fuit: et cum aptior esset anima ipsius ad ejusmodi visionem suscipiendam, per jejunium scilicet expeditior facta, tunc Angelum conspexit, et dicit: «Conversa sunt interiora »mea in visione mea, et spiritus non remansit in me, ne»que fortitudo; et gloria mea in corruptionem commutata »est.» Cum enim formosus esset juvenis, timor autem Angeli præsentis ipsum morientibus similem reddidisset, magna coloris pulchritudine dissipata, perdito venustatis decore, ac decente aspectus colore universo consumpto, idcirco, inquit, Conversa est gloria mea in corruptionem. Erexit ipsum igitur Angelus: surrexit vero ipse tremebundus: et cum Angelus ipsi loqui inciperet, denuo in terram concidit. Et sicuti qui metu exanimantur, postquam erecti sunt, et ad se redierunt, et suspexerunt, adhuc nobis illos sustinentibus, et frigidis aquis faciem illorum conspergentibus, interim sæpe in ipsis manibus nostris deficiunt:

[1] Ex eadem. — [2] Dan. x.

ita et Prophetæ accidit. Anima enim timore perculsa, et intuitum præsentiæ conservi sui non ferens, nec lumen illud sustinere valens, tumultuabatur, se ipsam a vinculo carnis, tanquam a catena quadam liberare contendens : sed ille cohibebat. Quod si Daniel, quem leonum oculi reverebantur, Daniel, qui in corpore humano humanas vires superavit, et qui sapientiæ justitiæque laude, multorumque aliorum recte factorum testimonio notus erat, conservi præsentiam non sustinuit, sed exanimis jacebat : quid illis accidet qui tantum adhuc a virtute istius justi absunt, et tamen ipsum Angelorum dominum curiose scrutantur, et essentiæ ipsius exactam cognitionem pollicentur, supremæ inquam illius, et primæ essentiæ, quæ tot myriades superat Angelorum, quorum unum intueri Daniel non valuit? Sicuti enim inaccessos solares radios non ita cæcus, sicut videns aliquis cernit, sic nos immensam Dei naturam, non ita sicuti angelicæ virtutes novimus; et tanto quidem minus, quanto puriores ipsæ, sapientiores et perspicaciores sunt humana natura. Quantum enim inter cæcum et videntem discrimen est, tantum est inter Angelos et nos. Quando ergo Prophetam dicentem audis : « Vidi Dominum, » ne susciperis, quod ipsam essentiam viderit, sed demissionem quamdam : et hanc vero obscurius, quam ipsæ supernæ Virtutes. Id vero etiam de Apostolis manifestum est. « Ascendit enim, inquit, Jesus in » montem, et transfiguratus est coram illis [1]. » Quid est, transfiguratus est? modicum quid divinitatis patefecit, et inhabitantem Deum monstravit. « Et resplenduit facies » ipsius sicut sol, et vestimenta ipsius facta sunt alba sicut » lux [2]. » Voluit Evangelista ostendere ipsius splendorem, et ait : Resplenduit. Resplenduit : quomodo? valde, ait,

[1] Matth. XVII, et Marc. IX. — [2] Ex Serm. in illud : *Astitit Regina a dextris*.

resplenduit. Et quam, quæso, vehementer? Tanquam sol. Tanquam sol, inquis? Utique. Quam ob causam? Non aliud habeo astrum tam illustre, tam serenum. Candidus erat sicut nix; non aliam habeo materiam candidiorem. Quod enim non ita fulserit, ex eo, quod sequitur, ostenditur: Et discipuli ceciderunt in terram. Quod si splenduisset ut sol, discipuli non procidissent in terram: quotidie enim solem videbant, et tamen non cadebant. Sed quia solem splendore longe superabat et nivem, idcirco non sustinentes tantum fulgorem, in terram conciderunt. Sed quo me vertam? Homo sum, et hominibus loquor; terrestrem habeo linguam: veniam Deum rogo. Nec enim arrogantia quadam talibus usus sum vocibus, sed ob imbecillitatem et ingenium linguæ nostræ. Ignosce, Domine: non enim fastu usus ita profero verba: sed quia alia non suppetunt. Nec porro in vilitate vocabuli sisto, sed veluti ala intelligentiæ sursum ascendo. Hanc vero ob causam etiam ista attulimus[1], et historiam beati Danielis vobis prælegimus, et continuo ostendebamus expallescentem, trementem, animo deficientem conante anima corporis vinculum disrumpere, ut satis abundeque cognoscatis, quicumque Deum comprehensibilem esse dicitis, quod non Dei solum, sed etiam Angeli aspectum nemo sustinere possit. Sicut enim columba cicur et mansueta in domuncula quapiam degens, si quando metum aliquem sentit, trepidans in tectum evolat, ac per fenestras exitum aliquem quærens, a certamine liberari desiderat: ita nimirum sancti illius anima ex corpore ascendere properabat, et exire festinabat. Et sane exivisset atque avolasset, corpusque inane reliquisset, niši Angelus confestim præoccupatam illam a discrimine liberasset, et ad proprium hospitium reduxisset. Quod si justus ille, qui tantam habebat fiduciam, Angeli aspectum non tulit;

[1] Ex orat. 4. contra Anom. de incomprehensib.

quid illis continget, qui tam longe ipso sunt inferiores, et non Angelum, sed ipsum Angelorum dominum curiose scrutantur? Ille leonum furorem compescuit[1] : nos vero ne vulpes quidem superare possumus. Ille draconem per medium dirupit : nos vero etiam minuta reptilia metuimus. Et si tantus ac talis vir, Angelum ad se venientem videns gravi corripiebatur vertigine, quam excusationem habebunt, qui ad beatam illam naturam irruere conantur? Hanc ob causam Paulus obstupescens dicebat[2] : « O altitudo » divitiarum et sapientiæ et scientiæ Dei ! quam inscruta- » bilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus[3] ! » Non dixit, incomprehensibilia, sed inscrutabilia. Quod si inscrutabilia sunt, multo minus comprehendi poterunt. Et investigabiles viæ ejus. Viæ ejus investigabiles sunt, et ipse comprehensibilis? Quid dicis? Inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus, et quæ præparavit diligentibus se, in cor hominis non ascenderunt ; magnitudo ejus terminum non habet, et sapientiæ ipsius non est numerus ; omnia incomprehensibilia sunt ; et ipse solus comprehensibilis erit ? Et quomodo hoc non summæ dementiæ fuerit? Quis autem vos ob vecordiam istam et extremam insaniam non deploret? Quam nos pro viribus abjicere studeamus, carissimi, semper Paulum ante oculos nostros stare putantes, cum stupore clamantem et dicentem : Quam inscrutabilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus ! Ipsi gloria in sæcula. Amen.

[1] Dan. VIII. — [2] Ex Serm. I de incomprehensibili. — [3] Rom. XI, 13.

HOMILIA XXII.

De Patientia.

LÆLIO TIFERNITATE INTERPRETE.

Proponamus vobis, carissimi, si placet, pro exhortatione ad patientiam, justi Job fortia facta. Iste enim, iste, inquam, qui tanta fruebatur gloria, et ab omnibus protegebatur, et ubique multo cum splendore proclamabatur, in ignominiam et inopiam repente dejectus, cum paupertate et morbo, et amissione liberorum; cum inimicorum quoque insultu amicorumque infidelitate, cum fame et carnis doloribus, cum conviciis et calumniis colluctabatur. Et quod gravius est, hæc ipsum securum et nihil tale cogitantem invadebant. Qui enim pauperibus parentibus natus est, et tali in domo educatus, tanquam exercitatus jam et meditatus facile paupertatis molestiam tulerit. Qui vero tantis circumfluit opibus, tantisque nitet divitiis, deinde vero subito in contrarium incidit, non facile talem mutationem sustinuerit. Et qui iterum liberos amittit, etiamsi omnes amittat, non uno tamen tempore, is pro mortuorum consolatione habet eos, qui superstites sunt: et cessante animi ægritudine ex morte priorum hausta, si mors secundi post aliquod tempus accedat, eo ipso mitius ei malum efficitur. Non enim recenti vulneri, sed compresso jam et oblitterato supervenit; quod quidem dolorem non parum imminuit. Iste vero universum cœtum uno temporis momento ereptum videbat; idque acerbissimo mortis

genere, et tempore convivii, et domo peregrinis patente ; et sepulcrum ipsis domus fiebat. Quis vero edicat famem illam tam inusitatam, et quæ explicari nequit, voluntariam illam sive non voluntariam ? Nescio enim quomodo illam appellem. Voluntariam-ne ? At degustare cupiebat quæ erant proposita. An non voluntariam ? Atqui aderant cibi; nemoque aderat, qui prohiberet: apposita tamen abstinebat mensa, et quos videbat, non attingebat, cibos. Nam vulnerum, quæ in corpore habebat, occurrens graveolentia appetitum destruebat, ipsamque fastidio replebat mensam. Fremitum enim, inquit, video cibos meos. Et famis quidem necessitas proposita gustare cogebat; sed nimius fœtor, qui ex carnibus oriebatur, vim superabat famis. Quomodo explicem dolores, vermium scatebras, defluentem saniem, amicorum probra, contemptum famulorum ? Non enim cohibuerunt, inquit, famuli mei sputum a facie mea : et quos dignos non duxi, qui cum canibus gregis mei essent, jam irruerunt in me, et increpant me minimi. Nonne gravia hæc omnia esse videntur[1] ? Enimvero gravia sunt et intolerabilia. Attamen postquam benignus Deus dignatus est ipsi horum causam certaminum aperire, quod scilicet hæc permissa essent, ut justus ostenderetur, ita recreatus est, ut nihil molestiarum illarum passus videretur. Quemadmodum enim in certamine athletam, cum sudore et pulvere et æstu multo, cum laboribus et ærumnis pugnare oportet : sic justum quoque in hac vita multa tolerare est necesse, omniaque generoso ferre animo, si quidem splendidas ibi coronas recipere debet. Si enim beatum judicamus corpus, quod frigus et æstum citra molestiam ferre potest; famem quoque et egestatem, et iter, cæterasque ærumnas : multo magis animam beatam prædicare oportet, quæ constan-

[1] Ex hom. de resurrectione mort.

ter fortiterque omnes malorum insultus ferre, et invictam perpetuo mentem conservare valet. Quemadmodum igitur anima quæ in otio vivit et securitate, facile ab affectionibus capitur: ita etiam quæ assidue certaminibus pro pietate susceptis occupatur, non aliquando cessat ista cogitare; cura, quæ circa luctationes est, eam ab omnibus illis abducente. Nec enim boni aliquid agere duntaxat[1], sed etiam malum pati, multa habet præmia. Ostendit hoc Job, qui ob mala quæ perpessus est, potius quam ob recte facta, clarus factus est. Non enim tam illustris erat[2], quando pecunias possidebat, domumque aperiebat pauperibus, et facultates elargiebatur, quam cum domum corruisse audiens, id inique non tulit. Non ita erat clarus, quando ex ovium tonsura nudos vestiebat, quam erat nobilis et admirandus, cum ignem de cœlo cecidisse et omnia consumpsisse audiens, gratias egit. Tunc erat amator hominum, jam factus est amator sapientiæ. Tunc miserebatur pauperum; at jam Domino gratias agit. Nec ad se ipsum dixit, Quidnam hoc est? Greges consumpti sunt, unde infiniti pauperes alebantur: etsi ego indignus eram ut illa rerum copia fruerer, propter egenos saltem parcere oportebat. Sed nihil tale dixit, aut cogitavit: sed Deum sciebat ad utilitatem omnia disponere. Atque ut intelligas, quod majus postea diabolo vulnus inflixerit, quando rebus suis spoliatus gratias egit, quam cum possessor miserebatur, attende. Cum possideret, suspicionem aliquam habuit diabolus; ut diceret, Numquid gratis Deum colit Job? postquam vero omnia abstulisset, omnibusque eum exuisset, cum hic suam in Deum benevolentiam servaret, tunc demum impudens ipsius os obstructum fuit, nec amplius, quod diceret, habuit. Illustrior enim jam, quam ex prioribus; justus erat. Longe enim majus est, omnibus rebus

[1] Ex epist. 2 ad Corinth. — [2] Ex Serm. in statuas.

spoliatum, fortiter et cum gratiarum actione ferre, quam in divitiis viventem eleemosynas facere. Rebus enim prospere procedentibus, Deo gratias agere nihil admiratione dignum est: si vero gravis tempestas existat et navis circum agitetur et periclitetur, tunc magnum est tolerantiæ et grati animi indicium. Si enim innumerabilium sibi conscii malefactorum[1], cum vel parum auri perdunt, idque sæpe ex rapina habentes, acerbam sibi et intolerabilem vitam putant, quot coronis dignus non fuerit Job, qui justis modis collecta, temere et fortuito diripi cernebat; et præter illa infinitos sustinebat tentationum fluctus, perque omnes immobilis permanens, debitam de illis Domino offerebat gratiarum actionem? Nam ut cætera quis omnia taceat, sola uxoris verba vel petram commovere sufficiebant. Si enim multos, dum in hilaritate essent, nihilque molesti paterentur, mulieres oratione flexerunt: cogito quam strenuus fuerit animus, qui cum tantis armis eam repulerit. Cum enim uxor sit, et miserabiliter dicat, tempusque sibi commodum habeat, vulnera quoque et vibices, atque infinitos cogitationum fluctus, quomodo non merito quis animum a tanta tempestate nihil perpessum quovis adamante firmiorem asseveraverit? Concedite mihi[2], ut libere dicam, quod ipsis etiam Apostolis, si non superior, saltem non inferior sanctus ille fuerit. Illis siquidem consolatio erat, quod pro Christo paterentur: ille vero etiam hoc ipso solatio destitutus erat. Et quod majus est, multis in deliciis educatus, nequaquam de piscatoribus et publicanis, et tenuiter viventibus, sed tantum honorem adeptus, passus est omnia. Et quod gravissimum in Apostolis videbatur, ipse sustinuit, dum ab amicis et domesticis, et qui beneficiis ab eo affecti fuerant, et non ab inimicis, probra et odium sustineret. Et quia hæc ita se

[1] Ex comm. in Matth. — [2] Ex interp. Evang. S. Matth.

habent[1], age igitur deinceps eorum quæ cum laude gessit, et quæ passus est, comparationem faciamus : ut manifeste intelligatis, non recte factorum modo, sed eorum etiam, quæ quis patitur, præmia reposita esse ; et præmia quidem admodum magna, nec minora quam sint recte factorum. Et introducamus, si placet, ipsum hunc magnum patientiæ luctatorem Job, hinc atque inde hisce illustrem ; videamusque collatione facta, quando clarior fuerit, quando domum suam omnibus advenientibus aperuit, an quando eadem collapsa nullum asperum verbum locutus est, sed Deum laudavit? Quando, dic mihi, illustrior fuit, cum pro liberis sacrificium offerebat, et ad concordiam adducebat, aut quando ipsis contumulatis, mortisque acerbissimo genere vita functis, casum sapientissime tulit? Quando magis fulgebat ; cum de velleribus agnorum suorum calefacti sunt nudorum humeri, aut cum audiens de cœlo ignem decidisse, gregemque cum pastoribus consumpsisse, turbatus non est, aut consternatus, sed leniter tulit calamitatem? Quando major fuit, cum ad oppressorum defensionem corporis sanitate utebatur, conterens molares iniquorum, et e medio dentium eorum prædam eripiens : aut cum hoc ipsum corpus, oppressorum scutum, a vermibus consumi videbat, sedensque in sterquilinio, idem ipse accepta testa radebat? Ait enim, liquefacio glebas terræ, dum saniem abrado. Et illa quidem omnia præclara facta, hæc autem ærumnæ erant : sed tamen hæc clariorem Job effecerunt, quam illa. Siquidem cum illa fiebant, quamvis impudenter valde et præfracte, contradixit tamen diabolus, dicens : Numquid frustra colit Deum Job[2]? His vero contingentibus, pudore affectus recessit et terga dedit, neque impudentis alicujus contradictionis umbram saltem objicere habuit. Igitur si quando virum justum

[1] Ex epist. 3 ad Olymp. — [2] Job. 1.

magnorum operum profectu clarere videris[1], et infinita interim perpeti mala, ne mireris. Nam e diverso mirari oportebat, si multas diabolus accipiens plagas taciturus fuisset, mansueteque vulnera laturus. Neque enim si serpens assidue stimulatus, sæviat, et in stimulantem insiliat, mirandum fuerit : et a prælio victoriaque et cæde redeuntem sanguine esse perfusum, sæpe etiam vulnera habere necesse est. Cum ergo videris quempiam eleemosynas facientem, aliaque innumera operantem bona, et sic concidentem diaboli vires, postea in tentationes periculaque incidentem, ne ideo turberis : nam propterea in tentationes incidit, quoniam diabolo plagas vehementer inflixit. Et quomodo id Deus, inquis, permisit? Quo magis scilicet coronetur, quo luculentiorem ille recipiat plagam. Magnum quidem est, secundis rebus durantibus[2], et misereri et virtuti adhærere : longe vero majus, gravia patientem invictum se et promptiorem ad virtutis labores præstare. Quemadmodum enim peccatoribus contingit, ut qui nihil hic passi sunt mali, majorem ibi subeant pœnam : sic etiam ex recte agentibus qui adversa tolerarunt, multo illic fruentur honore. Et sicut peccatoribus duobus existentibus, si alter quidem hic puniatur, alter vero minime; ille, qui punitus est, altero non punito, felicior est : sic et duobus justis hic existentibus, si quidem alter plures, alter pauciores ærumnas sustineat; qui plures sustinet, beatior est. Qui vero Dei disciplinam cum gratiarum actione non sustinent[3], sed iniquo animo ferunt, illi faciunt ut nullum ex ea fructum percipiant, et in extrema se ipsos conjiciunt discrimina.

Sed in paupertate vitam agis, et fame, innumerisque periculis? disce igitur vel ab egenis Domino gratias agere :

[1] Ex Interp. epist. 1 ad Corinth. — [2] Ex hom. in Divitem et Lazarum. — [3] Ex orat. ad Stagirium.

isti enim totam vitam suam mendicando consumentes non blasphemant, non indignantur, non moleste ferunt, sed cum gratiarum actione tolerant. Quid enim tale passus es[1], quale ille? Oculo privatus es? at ille ambobus. Morbo diuturno laborasti? at ille insanabili. Amisisti liberos? at ille proprii etiam corporis sanitatem. Damno magno plexus es? at necdum eo pervenisti, ut aliis indigeas. Sed non sufficiunt ista[2]? Considera mihi immotam illam patientiæ turrim Job. Quis enim hoc pauperior fuit, qui etiam ad publica balnea abjectis, et iis qui super fornacis dormiunt cinere, atque omnibus denique, erat pauperior? Illi namque vel vestimentum lacerum habent; ille vero nudus sedebat : et quod solum habuit a natura indumentum, carnis scilicet velamen, gravi hoc ipsum putredine diabolus corrupit. Et pauperes quidem sub tecto saltem vestibulorum sunt balneorum, aut etiam stipula teguntur; ille vero sub dio noctes semper transigebat, neque exilis tecti solatium habebat : et quod majus est, quoniam isti multorum sibi malorum sunt conscii. Neque parum valet ad solatium calamitatis, si quis sibi conscius sit, juste se pœnas luere. Ille autem et hac consolatione privatus erat, ut qui conversationem virtute plenam ostendisset, et supplicia extrema ausis debita sustineret. Et hi quidem olim et a principio de calamitate cogitaverunt : ille vero inopinatam subiit paupertatem, repentina ex divitiis accepta mutatione. Vidisti eum ad extremam devenisse paupertatem, et eam, post quam non est ullam aliam invenire? Quid enim vel nudo, vel tectum non habente, nec ipso solo utente, pauperius? non enim in terra, sed in sterquilinio sedebat. Itaque cum temetipsum videris paupertate urgeri, cogita hujus justi casum, atque illico exurges, et

[1] Ex interp. epist. 1 ad Thess. — [2] Ex Serm. quod ex ignavia malitia.

omnem mœroris cogitationem depelles. Si vero etiam a natura illatum justo magna cum vehementia bellum audire velis, ad ea quæ dico, adverte. Decem amisit liberos, decem repente, decem ipso in ætatis flore, decem multam ostendentes virtutem, et non communi lege naturæ, sed nece violenta et miseranda. Quisnam talem poterit calamitatem explicare? quis vel ferreus homo, quis adamas tot mala pertulerit? non est quisquam, non est. Si enim horum unumquodque etiam per se intolerabile est, cogita cum simul omnia coiverunt, quantum excitaverint tumultum. Cum igitur filium amiseris et filiam simul[1], refuge ad justum illum, et omnino magnam tibi consolationem invenies. Memento verborum ipsius, in filiorum calamitate, quæ mille coronis augustius sanctum illud caput cinxerunt. Cogita calamitatis magnitudinem, novum illud naufragium, novamque illam et inopinatam tragœdiam. Tu quidem unum forte amittes, aut secundum, aut tertium : ille vero tam multos et tam multas : et qui multis abundabat liberis, repente sine liberis factus est : neque ei sensim viscera consumebantur, sed omnis repente fructus abripiebatur, eoque nec præsente, nec assidente, quo vel ultima audiens verba, ullum haberet tam acerbæ mortis solatium; sed præter omnem spem, et una acerbitas alteram superabat. Non enim mors importuna solum, sed etiam quod in ætatis vigore omnes essent; omnes virtute præstarent, amabiles essent : omnes simul, utriusque sexus : quod non communi naturæ lege, post talem tantamque jacturam interierant; quod nullius mali nec sibi, nec illis conscius, ejusmodi pateretur. Horum enim unumquodque etiam per se satis erat, quod cum conturbaret. Cum vero una concurrere cernantur, cogita altitudo fluctuum quanta fuerit, quanta tempestatis et procellæ vehementia. Miranda qui-

[1] Ex interp. epist. 1 ad Corinth. hom. 28.

dem hæc[1], si vel nude audiantur. At si eadem diligenter examinaveris, tunc amplius miraculum perspicies. Cogita enim quod non dimidiam partem diabolus abstulerit, et mediam partem reliquerit : sed omnem omnino fructum decerpserit, arboremque non dejecerit. Totum superinduxit mare cum fluctibus, et navim non submersit : omnem evacuavit virtutem, et turrim non concussit, sed ea omni ex parte perstabat et firma manebat : ferebantur jaculorum imbres, et minime consternebatur : imovero mittebantur quidem, non tamen sauciabant. Cogita quantum sit, tot liberis orbari. Quid enim dignum lacrymis non erat? annon quod post tot tantasque plagas hæc extrema insuper adderetur? non quod genitor naturali liberorum teneretur amore? non quod amabiles essent vita functi? Cum enim improbos quis amittit liberos, passione quidem mordetur, sed acerbitate vehementiaque minore : nam defunctorum malitia acerbiorem non sinit esse dolorem. Si vero virtute ornati fuerint, constanter manens fit vulnus, quod non solum a natura, sed a pietate quoque ortum faciat desiderium. Rursus, cum partim surripiuntur, habet aliquod solatium illud malum : nam qui reliqui sunt, mortuorum tristitiam obumbrant. Cum vero universus chorus obierit, ad quemnam respicere poterit, qui multorum filiorum pater, repente sine liberis factus est? Si enim tribus aut quinque diebus quibusdam decedentibus, mulieres et cognati quique id maxime deplorant, quod cito et repente ab illorum oculis moriens abreptus sit : multo magis hic doluerit, qui non diebus duobus tribusve, aut uno, sed hora una omnibus est orbatus. Nam cogitatum tempore malum, licet intolerabile sit, exspectatione tamen seu mora levius fuerit : at quod præter spem contingit et derepente, licet natura sua leve sit, eo ipso

[1] Ex Serm. de Dormientibus.

quod præter spem eveniat, fit intolerabile. Quod si quid et per se grave sit, et ex insperato quoque eventu incrementum sumat, perpende quam intolerabile fiat, omnemque sermonem superet. Non enim ipsos in lectulo aspirantes, animamque reddentes vidit, sed domo contumulatos omnes. Cogita igitur quis erat ille, qui tumulum illum effodiebat; et nunc quidem lapidem, nunc filii membrum protrahens, et manum videns adhuc phialam tenentem, dextramque alteram in tabulam recumbentem; ipsam quoque corporis corruptam figuram, naso contrito, confracto capite, oculis extinctis, cerebro disperso, tota omnino forma corrupta, vulnerumque varietate patrem non permittente desideratæ faciei cognoscere formam. Turbati estis hæc audientes, et lacrymas funditis. Cogitate igitur quis ille erat qui ista videbat. Si enim nos post tantum temporis, nequimus sine lacrymis illius tragœdiæ ferre auditum, idque alienam calamitatem audientes; qualis ille adamas fuit, qui coram hæc percipiebat, nec in alienis, sed in propriis philosophatus malis? Neque enim indigne tulit, neque dixit, Quidnam hoc est? ea est benignitatis et hospitalitatis merces? Ideo-ne advenis domum aperui, ut eam liberorum viderem sepulturam? an idcirco omnem circa illos virtutis modum ostendi, ut talem subirent mortem? Nihil horum dixit, neque cogitavit; sed post tantam etiam curam ipsis orbatus, fortiter omnia ferebat. An igitur hæc solum illi mala contigerunt? amicorum vero desertio et proditio, cavillationes item et calumniæ, subsannatio et derisio, et a cunctis lacerari, tolerabilia ne hæc et solatio digna? Hæc sane ne auditu quidem, nedum rebus ipsis ferenda. Neque enim ita calamitatum natura, sicuti qui inter calamitates nobis improperant, animum nostrum mordere consueverunt. Respice mihi consequenter vel hoc in loco, mansuetudinem et in

Deum amorem strenuæ illius et adamantinæ animæ[1]. Cum enim semetipsum extremis malis implicitum videret, qui totius virtutis summam impleverat; improbos vero homines et veneficos vitam jucundam agentes, nihil ejusmodi dixit, quale verisimile est infirmiorum quosdam dicere : Ad hæc filios educavi, et omni diligentia institui? ad hæc domum meam peregrinis aperui, ut post multos illos cursus pro egenis susceptos et pro orphanis, ejusmodi accipiam retributiones? Sed horum loco, omni sacrificio præstantiora illa verba protulit, dicens : « Dominus dedit, » Dominus abstulit[2]. » Si autem vestimenta scidit[3], comamque totondit, ne mireris : pater enim erat, et pius pater; et ostendere tam naturalem condolentiam, quam mentis philosophiam debebat : si enim nec hoc fecisset, insensibilem ac stupidam forte quis putasset hanc philosophiam. Et tu igitur, si pecuniam amiseris, neque indigne tuleris, sed fortiter ferens, Deo gratias egeris, et illa Jobi verba dixeris : Dominus dedit, Dominus abstulit; lucrum, per hæc, ex damno feceris. Quid dicis, Dominus abstulit? Fur abstulit, et qua ratione dicere possum, Dominus abstulit? Ne mireris : etenim Job, quæ diabolus rapuit, eadem Dominum abstulisse dicit : et quomodo, quæ fur surripuit, tu Dominum non dicis abstulisse? Ne enim dixeris, non habeo gratiam : non ex mea mente hoc erat, nec me sciente aut volente latro rapuit : quæ mihi merces erit? nec enim sciente nec volente Job ista facta sunt. Quomodo enim? Sed tamen non minus habet, quam qui eleemosynam dant, ille qui tunc non dat. Si vero etiam ad vatem abire te aliqui fuerint hortati, tu vero propter Dei timorem, quoniam prohibitum est, magis eligas pecuniam non recipere, quam Deo adversari; æqualem mercedem habes iis,

[1] Ex hom. epist. 1 ad Corinth. — [2] Job. 1. — [3] Ex interp. epist. 1 ad Thess.

qui eas pauperibus dederunt : quoniam ea amissa gratias egisti; et cum ad vates abire posses, potius non habere sustinebas, quam hac ratione recipere. Ut enim ille ob Dei timorem in pauperes erogavit, sic tu quoque ex Dei timore, postquam illi rapuissent, non recepisti. Privavit te illis pecuniis? tu te ipsum salute minime privaveris. Dolens enim ob ea, quæ ab aliis passus es mala, ipse pluribus te ipsum malis implicabis. Ille te in paupertatem forte conjecit : tu vero te ipsum funestis malis scelerate afficis. Ille exterioribus te bonis privavit, quæ post, etiam te invito exilient; tu vero æternis te ipsum divitiis spolias. Mœrore te diabolus affecit, pecuniam auferens : affice tu quoque hunc, gratias Deo agendo, et minime delectes. Si ad vates abieris, lætum reddideris : si gratias Deo egeris, lethalem ei plagam intuleris. Et vide quid fiat : neque pecuniam invenies, si ad vates abieris; non enim illorum est scire. Quod si aliquando dixerint, rem quomodocumque attingentes, et animam perdes, et a fratribus tuis derideberis, et eam denuo male amittes. Nam dæmon sciens, te damni impatientem esse, et propter hæc Deum tuum negare, iterum pecuniam suppeditat, ut occasionem habeat iterum te decipiendi et abducendi. Et quemadmodum nos adversus hostes illa præparamus, quibus dolore eos afficiamus : si vero eos minus dolere viderimus, desistimus, tanquam non habentes, quo mordere ipsos possimus; ita diabolus quoque, si viderit deridentem te et despicientem suos conatus, ab hac via recedet, non jam ulterius appropinquans. Licet ergo tibi hæc sufferenti tantam mercedem accipere, quantam, si pecuniam projecisses. Ac non immerito hunc magis miramur, qui cum gratiarum actione tentationes suffert, quam qui ultro dat. Quid enim quod hic quidem laudibus nutritur et conscientia, bonasque habet spes; et primo fortiter ferens

pecuniæ jacturam, postea eamdem abjecit; ille vero adhuc ei inhærens, violenter ea spoliatus est? Neque vero æquale est, cum, qui prius paratus et persuasus erat a pecunia recedere, ita eam amovere; atque cum, qui amore ejus adhuc tenetur, privari: neque iterum, multo tempore pecuniæ contemptum cogitasse; et repente contingens damnum tolerare posse. Qui enim paratus ad calamitates fuerit[1], facile eas invadentes tulerit: qui vero supinus est, curasque tollit et cogitationes, si tale quid, quale prius, eveniat, dupliciter conturbatur, victuque facilis efficitur; tum quod inexpectatum sit; tum quod omnem sollicitudinem, et ad res adversas præparationem abjecerit. Non parum autem ad dolorem interest, sed etiam omnibus est intolerabilius, si quis liberatum se, et mali jam finem advenisse putans, curaque et cogitatione omni deposita, aliud denuo principium malorum inveniat. Quare enim uxorem Job cum liberis non extinxit diabolus[2]? Quia videbat multum eam sibi conferre ad illius insidias. Si enim paradiso, inquit, per mulierem Adamum ejeci, multo magis in sterquilinio Job subvertere potero. Et vide mihi malitiam: non enim bobus percuntibus, neque asinis, neque camelis, neque domo dejecta, neque filiis ruina oppressis, hanc machinam adhibuit: sed eousque tacet, et quiescere sinit, athletam videns. Cum autem vermium fons erumperet, pellisque putrefacta defflueret, et carnes consumptæ saniem facerent, multo plenam fœtore; cumque sartagine et fornace, omnique flamma acerbior diaboli manus eum consumeret, quavis bellua truculentius undique corpus perrodens; multumque in tali calamitate transiret temporis; ac propterea ardenter expetentem liberationem et mori desiderantem videret, utpote qui respirare non posset; ait enim, si possem me ipsum ulcisci, aut

[1] Ex orat. 2 ad Stagirium. — [2] Ex comm. in epist. 1 ad Corinth.

rogare alterum ut hoc faceret; tunc ipsam adducit, et ait : Quousque sustines, dicens, Ecce expecto tempus adhuc modicum, præstolans spem salutis meæ? Etenim turbantem ille semper consolans et repellens, talia loquebatur : Paululum adhuc expecta, et statim horum finis erit. Improperans igitur ei dicit; adhuc idipsum dicis? multum enim jam temporis præteriit, et nondum horum videtur finis. Periit autem tua memoria de terra, filii tui et filiæ tuæ, uteri mei partus; et labores, quibus cum molestia in vanum laboravi : atque ego errabunda et serva, locum ex loco, domum ex domo peto : neque enim mendico solum, sed et vaga oberro, et servitio novo ac inconsueto servio, ubique circumiens, pignusque calamitatis mecum ferens, et omnes mala mea edocens. Et quod omnium est miserrimum, solis occasum præstolor, ut sic ab ærumnis et continuis doloribus, qui me circumdant, quiescam. « Sed dic verbum aliquod contra Dominum, et » morere. » Quid igitur beatus hic et adamante durior, amare in eam respiciens? O mentem castam et moderatam? antequam vocem emittat, ab ipso aspectu machinamenta repulit. Illa quidem arbitrata est se lacrymarum movisse fontes : hic vero leone validior est factus; furoreque plenus atque indignatione, ait : « Quare, sicut » una de stultis mulieribus loculta es? Si bona suscepimus » de manu Domini, mala quare non sustineamus? » Pro quibus enim illa nobis dedit Deus? quam ei solvis mercedem? nullam : sed ex mera bonitate et clementia. « Nudus » enim egressus sum, ait, de utero matris meæ, et nudus » revertar illuc[1]. » Fingite igitur vobis ipsi dimicatorem illum, et videre vos putate illum fimum, ipsumque in medio fimo sedentem, auream illam statuam, gemmis distinctam; illum, quem, quomodo appellem, nescio. Non

[1] Ex serm. in statuas.

enim tam pretiosam invenire materiam possum, cui cruentatum illud corpus comparare queam : adeo omni pretiosa materia, supra modum, carnis illius natura clarior apparebat, et vulnera radiis solaribus splendidiora. Illi siquidem corporis illuminant oculos ; illa vero oculos mentis nostræ illustrant. Quis vidit, quis audivit tales tamque admirandas luctas? Nam exteriorum certaminum pugiles, cum adversariorum capita amputaverunt, tunc demum vincunt et coronantur : hic autem cum justi corpus dejecit, tunc victus fuit et recessit. Quid factum est, o diabole? cur discedis? nonne omnia facta sunt quæ voluisti? nonne gregem ipsius occidisti? nonne boum et equorum et mulorum armenta? nonne chorum illum liberorum perdidisti, et universam carnem concidisti? Qua igitur de causa discessisti? Quoniam, inquit, quæ volui, facta quidem sunt : quod vero maxime factum volui, et propter quod omnia feci, id factum non est. Nec enim Deo maledixit. Hujus enim rei gratia omnia illa faciebam, inquit, ut hoc prodiret. Quia autem hoc factum non est, nihil amplius mihi ex bonorum jactura, ex liberorum internecione, et corporis plaga accessit : sed contrarium illius quod ego volebam evenit. Clariorem feci inimicum, illustriorem adversarium reddidi. Cognovisti quantum tribulationis lucrum fuerit? Pulchrum quidem erat et sanum corpus : multo vero augustius evasit, ubi vulneribus illis concisum fuit. Quoniam et lanæ quidem ante tincturam pulchræ sunt : cum vero purpureæ factæ fuerint, incomparabilem pulchritudinem, multumque decorem accipiunt. Nisi enim eum exuisset, nunquam coronati illius bonam cognovisset habitudinem. Nisi vulneribus corpus ipsius perforasset, non resplenduissent interius radii. Nisi in fimeto eum sedere coëgisset, nequaquam ipsius divitias cognovissemus. Neque enim Rex tam illustris est, cum in throno sedet

quam ille tunc in sterquilinio sedens, insignis erat et conspicuus. Nam post regalem thronum, mors; post sterquilinium vero illud, regnum cœlorum. Propterea enim facultates ipsius deprædatus fuit diabolus[1], non ut ad paupertatem eum redigeret, sed ut verbum aliquod blasphemum extrudere posset. Et corpus concidit, non ut in infirmitatem conjiceret, sed ut animæ virtutem labefactaret. Sed tamen universas admovens suas machinas, et ex divite pauperem faciens; quodque omnibus nobis horribile esse videtur, ex multorum liberorum patre, liberis orbatum reddens : et totum ipsius corpus acerbius, quam carnifices in publicis judiciis solent, discerpens; nec enim ita horum ungues perfodiunt latera eorum, qui in ipsorum incidunt manus, sicuti corpus ipsius vermium discerpserunt ora; nec urbe solum domoque ejiciens, et in aliam transferens urbem, sed sterquilinium ipsi pro domo et urbe constituens, non modo ipsum non læsit, sed splendidiorem etiam per insidias, quas ei struxit, reddidit. Et tu igitur[2], si quis pecuniam tibi surripuerit, atque hoc fortiter tuleris, integram eorum qui in pauperes eam erogant, mercedem accipies. Sicut enim cum studiosi sumus, etiam a lædentibus lucrum capere solemus : sic et pigritantes nec ab iis quæ prosunt, meliores efficimur. Si enim Job tot tantaque passus, nihil detrimenti accepit[3]; nec ab homine passus, sed a pejore omnibus hominibus, malo dæmone, quis deinceps excusationem habebit eorum qui dicunt : quidam me injuria læsit et damno affecit? Si enim diabolus tanta plenus malitia, omnia sua instrumenta movit, omniaque emittens tela, et quotquot erant in hominibus mala, multa cum atrocitate, et in domum et in corpus justi effudit, nec tamen damno virum affecit, sed potius profuit;

[1] Ex Serm. quod nemo lædituv nisi a se ipso — [2] Ex comm. in epist. ad Rom. — [3] Ex Serm. quod nemo lædatur nisi a se ipso.

qui poterunt aliqui hunc aut illumaccusare, quod ab ipsis, et non potius a se ipsis sint læsi? Miraris tres pueros[1]? Etiam ego : quod contra caminum ignis sint ausi, quod contra tyrannum insurrexerint, deos tuos, dicentes, non colimus, et statuam auream quam erexisti, non adoramus. Sed hoc pro magno illis erat solatio, quod probe scirent, se propter Deum ista pati, quæ passi sunt. Beatus vero ille ignorabat, certamina esse et luctam, quæ patiebatur. Si enim scivisset, nequaquam ea, quæ fiebant, sensisset. Cum igitur audivit, An putas, me aliter tibi respondisse, nisi ut appareas justus? cogita quomodo nudo ex verbo respiraverit, quomodo sese exinaniverit, quomodo se nihil eorum, quæ pertulit, passum esse putaverit, sic dicens : Quid etiam judicor dum a Domino corripior et reprehendor; audiens talia, qui nihil sum? Imitemur igitur singuli hujus sancti innocentiam[2], discentes quoi ex patientia germinent bona. Sicut enim in communi orbis theatro stans beatus ille et strenuus vir, per ea, quæ ei contigerunt, alloquitur omnes, ut fortiter quosvis casus perferant, neque usquam ingruentibus malis cedant. Non enim est ulla humana calamitas, quæ consolationem inde accipere non possit. Quæ enim in universo terrarum orbe sparsæ sunt passiones, si in unum coëant, in unum ipsius corpus incubuerunt. Quæ igitur erit illi excusatio, qui vel partem illatorum illi malorum cum gratiarum actione ferre nequit; qui non partem solum, sed universa hominum sustinere videtur mala? Sed tantas, inquit, eleemosynas faciens nescio quis, omnibus rebus nudatus est[3] : alius incendio exorto, universa perdit : alii in naufragia inciderunt, et ad paupertatem sunt redacti : alii item in infirmitate et morbo, a nullo auxilium acceperunt. Et

[1] Ex comm. in Matth. — [2] Ex Serm. quod ex ignavia malitia. — [3] Ex Serm. in statuas.

quid hoc? Recordare eorum, quæ Job evenerunt, et gratias age Domino qui prohibere potuit, nec prohibuit. Sed forte in paupertate degis, et fame, et mille periculis? Recordare Lazari; cum egestate et solitudine cæterisque innumeris ejusmodi certantis : et hæc post multam virtutem. Recordare Apostolorum, qui in fame et siti ac nuditate vitam agebant; Prophetarum item, justorum : et omnes ipsos invenies, non divites aut in deliciis viventes, sed pauperes et in angustiis versantes.

Hæc apud te colligens, gratias Domino age, quod te ad hanc sortem vocaverit, non odio te prosequens, sed diligens. Quoniam et illos, non odio habens, talia ac tanta pati permisit, sed quia eos vehementer diligebat, splendidiores per ejusmodi calamitates reddidit. Si enim homines[1], illos qui in eorum causa desudant, sine præmiis et retributione abire non sinunt : multo magis Deus eos, qui tot tantisque insudaverunt laboribus non unquam volet mercede laborum suorum fraudare : sed necesse est, alterum quoddam tempus post mortem esse, quo laborum hujus vitæ præmia recipiant. Etenim multos audivi dicentes : quidam moderatus et benignus homo, ab alio quodam iniquo et improbo quotidie in judicium trahitur : alius calumniis oneratus injuste occisus est : alius, inquit, submersus est : alius præcipitatus; et Deus hæc fieri permisit. Quare? Ne cito superbia extollerentur miraculorum et recte factorum magnitudine, permittit ipsos Deus affligi : ac ne opinionem natura humana majorem cæteri de ipsis haberent, deosque et non homines eos existimarent; atque ut Dei potentia per infirmos appareat, per vinctos vincens et superans, et prædicationem augens : et ut illorum ipsorum tolerantia manifestior fieret, non pro mercede Deo servientium, sed tam gratum ani-

[1] Ex interp. epist. ad Ephes.

mum exhibentium, ut etiam post tot tantaque mala, suam erga ipsum benevolentiam ostenderent. Præterea ut omnes, qui in calamitates incidunt, sufficientem admonitionem et consolationem habeant, dum in illos respicientes memores sunt eorum, quæ ipsis contigerunt, malorum : et ne, si ad illorum virtutem vos exhortaremur, et ad unumquemque vestrûm diceremus, Imitare Paulum, æmulare Petrum, vos, existimantes, ob recte factorum excellentiam, aliam ipsos habuisse naturam, segnes et tardi ad imitationem essetis : ut denique si beatos aut miseros dicere aliquos oporteret, sciremus, quosnam felices, quos vero miseros et ærumnosos existimare debeamus. Si autem discere volueris[1], quod male facere non potentiores reddat, sed si malis quis affectus, toleret; respice Jacob, quot injuriis a Laban sit affectus. Quis igitur fortior factus est, ille-ne qui cum in manus ipsum accepisset, tangere non auderet; sed timebat et tremebat; an vero is, qui absque armis et militibus, eo ipso innumeris regibus factus est ipsi terribilior? Nonne iste? sicut enim ignem calcans se ipsum comburit; et adamantem feriens se ipsum lædit; et contra stimulum calcitrans se ipsum cruentat : ita qui offendere cogitat, se ipsum lædit, omnique fit luto infirmior. Ejectus est aliquando ex patria beatus David[2], deque libertate atque anima ipsa periclitabatur, et exercitu ad improbum adolescentem tyrannum illum et parricidam, deficiente, errabat per desertum : neque indignabatur, aut stomachabatur contra Deum, neque dixit, quidnam hoc est? permisit puerum adversus genitorem insurgere? Enimvero si habuit in quo juste me accusaret, non tamen hoc ita fieri oportebat. Jam vero nec parva nec magna a nobis lacessitus injuria, circumit, dexteram paterno sanguine inficere desiderans : et Deus hæc vi-

[1] Ex interp. Evang. S. Matth. — [2] Ex Serm. 2 in Annam proph.

dens sustinet? Sed nihil horum dixit : quodque magis mirandum, cum oberrantem et universis exutum, Semei quidam homo improbus et impurus invaderet, virum sanguineum eum appellans et impium, innumeraque objiceret vitia, nec sic exasperatus est ; quinimo exercitus imperatorem rogantem, ut transire sibi liceret et caput illius amputare, non modo non permisit, sed moleste insuper tulit dicens : « Quid mihi et tibi, fili Sarviæ? dimittite » eum ut maledicat, ut Dominus humilitatem meam vi» deat, et reddat mihi bona pro maledictione ipsius [1]. » Vides quomodo noverit justus, quoniam generoso animo maledicta perferre, adeptionis gloriæ majoris fiat occasio? Etenim res sic se habet, quando probra et infinitas adversitates sustinentes, eos qui probris nos insectantur, fortiter toleramus, longe majorem Dei benevolentiam nobis conciliamus. Voluit et Moyses cuidam injuriam patienti opem ferre [2], et extremis implicatus est periculis, patriaque excidit : atque hoc Deus permisit, ut tu Sanctorum patientiam discas. Si enim providentes ut nihil adversi patiamur, ita ad spiritualia negotia accedamus, nihil magni facere videbimur. Hoc etiam tres pueri dicebant : « Est Deus in cœlo potens eripere nos de manibus tuis. » Quod si noluerit, notum sit tibi, Rex, quia Deos tuos non » non colimus ; et statuam auream, quam erexisti, non » adoramus [3]. » Et tu igitur, si quando eorum aliquid quæ secundum Deum sunt, aggressurus es, multa provide pericula, multa incommoda, multas mortes ; neque his evenientibus, obstupescas aut turberis. « Fili, inquit, acce» dens ad servitutem Dei, præpara animam tuam ad » tentationem [4]. » Nemo certare volens, sine vulneribus coronam expectat. Cum igitur ipse boni aliquid egeris, et

[1] 2 Reg. xvi, 10. — [2] Ex hom. in statuas. — [3] Dan. iii, 17. — [4] Eccli. ii, 1.

contraria receperis, vel alteri id ipsum accidere videris, lætare et gaude : hoc enim majorem habet fructum et utilitatem. Nec porro de animi tui alacritate quid remittas, neque segnior fias; sed potius majori cum studio proficias : etiamsi decies millies diabolum te interpellantem videris, nunquam desistas. Quoniam et Apostoli, cum prædicarent, verberati, et jugiter in carceribus degentes, non modo post periculorum evasionem, sed inter ipsa etiam discrimina majori cum animi promptitudine veritatis annuntiaverunt prædicationem. Atque videre Paulum licet in ipso carcere, in ipsis catenis constitutum, docentem, sacris imbuentem, atque in judicio rursus hoc ipsum facientem. Et intuere mihi beatam illam animam[1], in quibus glorietur : in vinculis, in tribulationibus, in catena, in stigmatibus. « Vado, inquit, in Jerusalem alli» gatus spiritu, quæ in ea ventura sint mihi, ignorans : » nisi quod Spiritus sanctus per omnes civitates protestatus » est mihi, quoniam vincula et tribulationes me ma» nent[2]. » Cur igitur abis, si te vincula et tribulationes manent? Ob hoc, ut pro Christo vinciar, ut pro ipso moriar. Nec enim alligari solum, sed etiam mori paratus sum, pro nomine Domini mei. Quid igitur est hoc? Non erubescis? non times, orbem terrarum vinctus obire? non times, ne quis Dei damnet infirmitatem? ne quis ideo ad te non accedat? Non ejusmodi, inquit, sunt mea vincula, in Regiis etiam splendere scio; ut vincula mea, inquit, clara notaque fiant in universo prætorio, et plerique fratrum vinculis meis permoti, amplius sine timore verbum loqui audeant. Vides vinculorum potius fortitudinem, quam suscitationis mortuorum? Vinctus est Romæ, et plerosque attraxit : vinctus est Jerosolymis, et ligatus concionans Regem exterruit; præsidi timorem

[1] Ex interp. epist. ad Ephes. — [2] Act. xx, 22.

incussit. Timens enim, inquit, dimisit eum. Vinctus navigabat[1], et naufragium solvit, et tempestatem impedivit. In vinculis positum ipsum bestia illa apprehendit, et nihil nocens decidit. Et vide, ubique hoc fieri. Cædebatur flagellis, et fortiter cædebatur; ait enim, multas ei plagas imponentes; et vinciebatur, atque hoc iterum fortiter : in interiorem enim carcerem ipsum miserunt, et cum arctiori custodia. Atque in his tot tantisque existens circa mediam noctem[2], cum quietissimi quique dormiunt, cantabat et Dominum laudabat. Quid hac anima firmius et constantius fuerit? Considerabat quod tres quoque pueri in igni cantabant, et in fornace. Forte cogitabat, nihil tale se passum esse. Sed opportune nos oratio ad alia iterum vincula, aliumque carcerem traduxit. Quid faciam? Tacere volo, sed non possum : alium inveni carcerem longe illo mirabiliorem, magisque stupendum. Sermonem præcidere volo, sed non permittit : quiescere nequeo, tacere non possum. Multa me circumfluunt : quid primo dicam, quid secundo, nescio. Proinde ne quis ordinem a me exigat, oro; magna enim rerum est affinitas. Longa fuit Pauli catena, ideoque nos detinuit. At non idcirco tacebo. Si enim in vinculis ipse non tacuit, neque in flagellis, ego sedens tacebo, jam die existente, multaque cum quiete loquens? Et quomodo hoc rationi consentaneum fuerit? Multa igitur multis in locis Pauli miraculorum signa sunt, sed nulla stigmatibus desiderabiliora : nec in scripturis tanto me gaudio reficit miranda operans, quanto dum mala sustinet, flagellis cæditur, trahitur, lapidatur. Lapidantes autem eum, inquit, extra civitatem traxerunt. Et rursum : Verberantes et plagas imponentes[3] multas, in carcerem miserunt. Quanta gloriatio, quanta voluptas, quantus honor, quantus splendor, vi-

[1] Act. xxviii. — [2] Id. xvi. — [3] Ibid.

dere, quoniam pro Christo vinctus est? Sed rem mirandam vide. Et commotus est carcer, inquit, vincti Pauli, omniumque vincula soluta sunt. Vidisti vinculorum naturam vincula solventem? Expergefactus autem custos carceris, et videns januas carceris apertas, evaginato gladio volebat se interficere. Quid ergo Paulus? clamavit voce magna dicens: Nihil tibi feceris mali, universi enim hic sumus. Vides-ne omni inani gloria et superbia vacuum? vidisti pietatem? Non dixit; Propter nos hæc facta sunt: sed tanquam unus ex vinctis ait: Universi enim hic sumus. Si enim tacuisset, et voce illius manus non continuisset, gladium fortasse per guttur transegisset. Clamavit autem, quoniam in interiorem carcerem conjectus erat. Contra te ipsum hoc egisti, inquit, interius eos mittens, qui te a periculo liberaturi erant. Vidisti Pauli humanitatem, et proximi curam? Elegit vinciri et ipsemet periclitari potius, quam illum despicere pereuntem. Quemnam igitur non in stuporem rapuisset vinculorum, quæ ei circumposita erant, potentia? quoniam eos, qui vinxerant, ad vincti pedes adigebat, et illos hujus velut mancipia efficiebat. Cecidit, inquit, custos carceris ad pedes Pauli, et solutus sub vincti pedibus erat: et qui ligaverat, rogabat ligatum ut a timore solveret. Nonne tu ligasti, dic mihi? non in interiorem carcerem misisti? nonne in ligno firmasti pedes? Quid tremis? quid turbaris? quid lacrymaris? quid gladium eduxisti? Nesciebam, inquit, tantam esse Christi vinctorum potentiam. Quid dicis? Cœlos aperiendi potestatem accepit, et carcerem non aperiret? Vinctos a dæmone solverat, et ferrum illum superaret? Qui animas solvit, corpus proprium solvere non posset? Qui per sua vestimenta cæteros a vinculis suis solvebat, et a dæmonibus liberabat, ipse per semetipsum sese non solvisset? Idcirco primum vinctus est, et tunc vinctos

solvit, ut discas, Christi servos ligatos, multo majorem, quam solutos, fortitudinem habere. Sic enim Sancti fortitudo clarior ostenditur, cum etiam ligatus solutos vincit: cumque vinctus non semetipsum modo, sed et ipsos vinctos solvit. Quænam enim murorum utilitas? quid profuit in interiorem carcerem misisse, quando etiam exteriorem aperuit? Sed audiamus ipsum in hoc ipso gloriantem, et dicentem: Obsecro igitur vos ego vinctus in Domino. Magna enim et ampla est dignitas, regnoque et consulatu, atque omnibus major, propter Christum vinctum esse. Nihil enim tam clarum est, quam vinctus pro Christo; quam sanctis illis manibus circumdatæ catenæ. Hoc longe splendidius est et augustius, quam Apostolum esse, quam esse Doctorem, quam esse Evangelistam. Si quis amat Christum, novit quod dico. Si quis insanit et uritur Domini amore, vinculorum potestatem novit: mallet fortasse pro Christo vinctus esse, quam cœlos inhabitare. Forte enim etiam honestius hoc et beatius, quam super sedes duodecim sedere. Si quis mihi cœlum universum donet, vel eam qua Pauli manus ligabantur, catenam, hanc ego illi præferrem. Si quis me inter Angelos superne statueret, aut cum Paulo vinctum, vincula eligerem. Si quis me cum illis esse faceret potestatibus, quæ circa thronum sunt, aut vinctum talem; vinctus potius talis esse eligerem. Etenim nihil melius, quam mala pro Christo pati. Si quis mihi suscitare mortuos daret, non jam id, sed catenam eligerem: illa siquidem catena nihil beatius. Vellem nunc in locis illis versari, in quibus vincula illa manent: et videre catenas, quas timuerunt dæmones et horrent, Angeli vero reverentur. Si a curis ecclesiasticis essem vacuus, corpusque robustum haberem, nequaquam peregrinationem talem facere recusarem, quo catenas solum viderem, et carcerem,

ubi Paulus vinctus erat. O beata vincula! o beatas manus! quas ornavit catena illa Paulo circumdata. Non tam pretiosæ erant ipsius manus, cum claudum in Lystris erexerunt, quam cum vinculis circumdarentur. Si per illa tempora ego fuissem, tunc potissimum eas amplexatus fuissem et oculorum meorum pupillis imposuissem : nunquam cessassem deosculari manus dignas effectas pro Domino meo ligari. Non tam eum beatum prædico, quod in tertium cœlum et in paradisum raptus sit, quam quod in carcerem conjectus fuerit. Non tam cum beatum dico, quod verba arcana audiverit, quam quod vincula sustinuerit. Etenim hæc illis longe sunt majora. Optatius enim mihi est, incommodis affici pro Christo, quam honorari a Christo. Hoc etiam Paulus[1], ut consentaneum est, cogitans dicebat : Si ipse propter me servus factus, et gloriam evacuans, non sic in gloria se esse ducebat, quam dum pro me cruci affigeretur : quid me pati non oportet? Ipsum enim dicentem audi : Glorifica me, pater. Quid dicis? Ad crucem cum latronibus et sepulcrorum effossoribus duceris, ut sceleratorum mortem sustineas; conspuendus es et colaphis cædendus, atque hæc gloriam appellas? Etiam, inquit : pro dilectis ista patior, meritoque hæc eadem gloriam existimo. Si igitur Dominus meus miseros et ærumnosos amans, gloriam hoc vocat, atque hoc gloriæ spiritualis throni potius præfert : multo magis ego ista gloriam existimare debeo. Obstupescunt omnes homines Job, propter ipsius patientiam, propter vitæ puritatem, propter Dei testimonium, et propter fortem illam pugnam, propter admirabilem illam post pugnam victoriam : sed Pauli tolerantiam quænam adamantina anima exhibere poterit? Non enim menses multos decertans hoc modo vitam egit, sed annos

[1] Ex orat. in S. Paulum.

multos. Non glebas terræ, dum saniem abradit, liquefaciens; sed in ipsius os leonis intelligibile continue incidens, et cum innumeris dimicans tentationibus; et non a tribus aut quatuor amicis, sed a cunctis infidelibus probro affectus, consputus, maledictis oneratus, et infinitos tentationum globos sustinens, et nunc quidem flagellis, nunc vero lapidibus corpore attritus, fameque assidua et frigore consumptus. Sed hospitalitas Job magna. Neque id nos inficiamur : at tanto inferiorem eam inveniemus hospitalitate Pauli, quanto corpus anima vilius est. Quæ enim ille in carne læsis faciebat, eadem iste in anima damnum passis præstabat. Et ille quidem innumeros habens boves et oves, hæc faciebat : hic vero præter corpus nihil possidens, ab hoc ipso indigentibus sufficiebat, et clamabat, dicens : « Necessitatibus meis, et eorum, qui » erant mecum, subministraverunt manus istæ[1]. » Hos æmulemur, hos imitemur omnes : quo pares ipsis laudes et præmia consequamur, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria in sæcula. Amen.

HOMILIA XXIII.

De eleemosyna et hospitalitate.

Sermo de eleemosyna, dilectissimi, non ad divites solum[2], sed etiam ad pauperes pertinet. Etiamsi quis ex mendicato vivat, ad ipsum tamen hic sermo spectat. Nullus enim adeo est pauper, licet admodum pauper sit, ut duo ei minuta non suppetant. Licet igitur etiam ex paucis pauca dantem locupletes vincere, plus dantes. Sicut et illa vidua.

[1] Act. xx, 34. — [2] Ex comm. in epist. ad Hebræos.

Neque enim ex eorum quæ dantur, mensura; sed facultate et intentione dantium magnitudo eleemosynæ judicatur. Non enim hoc attendere oportet, quod duos obolos pependerit vidua[1], sed quod hos tantum habens, his non pepercerit, sed universam substantiam contulerit[2]. Non igitur abundantia, sed animi promptitudine nobis opus est. Quemadmodum enim hac præsente, nihil paupertas obfuerit: sic absente ea, nihil nobis profuerit abundantia bonorum. Ideo enim divites improbi magis quam pauperes punientur[3], quod nec in abundantia mites fuerint. Nec mihi dicas, quia eleemosynam dederunt; nisi enim pro dignitate dederint facultatum, ne sic quidem pœnam effugient. Non enim datorum mensura eleemosyna æstimatur, sed animi obsequio. Et fieri potest, dicet aliquis, ut dives salvus fiat[4]? et maxime. Abraham dives erat. Vidisti ipsius divitias? Vide ejusdem quoque hospitalitatem. Circa meridianum tempus apparuit ei Dominus[5], ad quercum Mambre sedenti, et tres viri. Et surgens, quia non putabat Deum esse, qui aderat; quomodo enim? adoravit, et inquit: Si dignum me judicastis, ut ingrediamini in tabernaculum tignorum meorum. Vidisti quid in meridie fecerit senex? Non sub tecto sedet, sed tanquam peregrinus et viator, dives ille et nobilis, relinquens domum, uxorem, liberos, servos, exivit piscatum, sagenam explicans hospitalitatis, ne forte peregrinus aut viator domum præteriret. Et vide quid faciat. Non committit famulo; quamvis trecentos decem et octo haberet; sciebat enim negligens esse famulorum genus; ne forte famulus obdormisceret, et peregrinus prætergrederetur, et perdamus, inquit, capturam: sed ipsemet sedebat, calidos radios, quasi rorem

[1] Marc. XII. et Luc. XXI. — [2] Ex Serm. *Vidua eligatur*. — [3] Ex interp. evang. S. Matth. — [4] Ex Serm. Ne timueris cum dives, etc. — [5] Gen. XVIII.

in æstu, suscipiens : eratque ipsi loco umbræ hospitalitatis studium. Ecce Abraham : ecce dives. Vis-ne omnino etiam videre pauperem ? et respondere et colloqui ? Et surrexit, inquit, Abraham, et adoravit, nec sciens quinam essent advenientes. Si enim scivisset, nihil admiratione dignum fecisset, quoniam Deum coluisset, sed ignoratio adventantium majus ipsius ostendit hospitalitatis studium. Et vocat etiam Saram, participem hospitalitatis faciens : Communia, inquit, sint, ut conjugii, ita et virtutis bona : festina, et commisce tria sata similæ. Quæ non dixit tale quippiam : Num per istas spes consecuta sum, ut molitricem et panificam faceres, tantas divitias habentem ? Trecentos decem et octo famulos habes, nec ivisti ut illis hoc juberes, sed me in hoc ministerium conjicis? sed audit illud, Festina, et præceptum rapit. Ubi nunc sunt mulieres? num talia mandata suscipiunt? Excute mihi manum ipsius, et videbis eam foris auro exornatam, interius autem urbium obsidionem habentem. Quot pauperum prædas tua fert manus ? Excute mihi manum tuam : ostende quo sit induta ; avaritia. Excute manum Saræ ; quo induta ? hospitalitate, eleemosyna, charitate, pauperum amore. Festina, et misce tres mensuras similæ. Et ipse cucurrit ad armentum boum. Partiuntur laborem, ut partiantur coronam. Deinde mactavit vitulum. Simul cursor factus est senex : non enim ei laxatum est carnis robur, sed confirmabatur in sapientia ipsius animus. Vicit naturam alacritas animi ; herus trecentorum decem et octo famulorum portare vitulum non gravabatur, sed per cogitationem et animi promptitudinem sublevabatur. Cursus seni propositus erat. Quantus labor? sed tamen laborem non sensit, propter spem lucri. Quid ergo peregrinus ? Tempore hoc veniam, et erit Saræ filius. Vidisti qualem fructum produxerit mensa? quam bonum? quam citum? quam maturum? quam uva fuerit

maturitate nigrescens et perfecta? Tales sunt hospitalitatis fructus[1]. Ne igitur facultates nostras imminui existimemus, cum eleemosynam damus: non enim minuitur, sed augetur: non consumitur, sed affluit et abundat; et est res ista veluti negotiatio quædam et satio; imovero his ambabus aliquid quæstuosius et securius. Mercatura enim tum ventis, tum fluctibus maris, et naufragiis multis est obnoxia; et semina ariditati et imbrium vi, cæterisque aëris inæqualitatibus. Quæ vero in Domini manus deponitur pecunia, omnibus insidiis superior est, nec quisquam rapere e manu suscipientis valet, quæ semel data sunt: sed permanent, multumque nobis et immensum fructum præstant, messemque tempore suo divitem afferunt. Si enim homo ista accipiens, non contemneret, sed gratias referret, multo magis Christus id faciet. Qui enim dat[2], cum etiam nihil accepit, quomodo, postquam acceperit, non dabit? Audi Salomonem[3]: « Qui miseretur, inquit, pauperis, fœneratur » Deo[4]. » Vidisti fœnoris naturam novam et admirabilem? Alius est[5], qui accipit, et alius qui fœnoris debitorem se ipsum constituit. Quare non dixit, Qui miseretur, dat Deo; sed, Fœneratur? Ne vulgarem retributionem existimares. Novit Scriptura avaritiam nostram; attendit quod inexplebilis nostra cupiditas potiora commoda respiciens abundantiam quærat; et nequaquam velle pecuniam habentem pauperi mutuo dare, sine cautione, aut hypotheca, aut pignore, aut fidejussione. Et quoniam novit Deus, neminem absque his mutuum dare, neque humanitatis rationem habere, sed ad solum lucrum respicere: iisdem vero omnibus pauperem esse destitutum: nec hypothecam habere, cum nihil possideat: nec ferre pignus, cum jam exhaustus sit: nec expromittentem exhibere, quod ob eges-

[1] Ex Serm. *Vidua eligatur.* — [2] Ex comm. in epist. ad Cor. — [3] Ex Hexaëmero. — [4] Prov. XIX, 17. — [5] Ex Serm. de pœnitentia.

tatem nulla ei fides habeatur : cum videret, hunc quidem propter inopiam, pecuniam vero habentem, propter inhumanitatem periclitari; medium se ipsum interposuit; sponsorem quidem pauperi, mutuum vero danti, pignus. Qui miseretur pauperis, fœneratur Deo. Jam vero cum mutuum dare oportet[1], sollicite inquirimus, qui multa dent, eosque qui grati sint, circumspicimus : hic autem contrarium facimus. Memorem beneficiorum Deum, et centuplum retribuentem dimittimus; eos vero, qui ne summam quidem capitalem nobis sunt reddituri, quærimus. Quid enim nobis venter, qui pleraque consumit, retribuet? Stercus et corruptionem. Quid vero inanis gloria? invidiam et livorem. Quid item tenacitas? curam et sollicitudinem. Quid porro luxus et lascivia? gehennam et venenosos vermes. Hi enim divitum sunt debitores, has pro capitali pendentes usuras; præsentia scilicet mala et futuras calamitates. Quare igitur non das ei qui certo daturus est, et plura daturus? Forte quia post multum temporis dat. Atqui etiam hic dat; verax enim est, qui ait : « Quærite regnum cœlorum, et hæc omnia adjicientur » vobis[2]. » Præter hæc vero, id quod post longum tempus recipias, divitias quoque tibi auget : nam usura multiplicatur et crescit. Etenim hæc fœneratores agere videmus cum iis, qui in fœnus accipiunt; ut scilicet promptius illis mutuo dent, qui post longum tempus solvunt. Qui enim summam continuo reddit, usuræ intercidit cursum : qui vero longiori tempore retinuit, quæstum etiam majorem fecit. Ergo-ne in hominibus moleste non ferimus dilationem, sed de industria etiam quærimus, ut ea major fiat; erga Deum vero animo ita pusillo et illiberali sumus? Qui miseretur pauperis[3], fœneratur Deo. Et fœneraris a me

[1] Ex epist. ad Rom. — [2] Matth. VI, 33. — [3] Ex hom. de Pœn. —

Domine, pauperi datam eleemosynam? Ut igitur aliquando ista reddas, da mihi remunerationis tempus : constitue retributionis terminum. Quando et ubi debitum reddam? Cum sederit Filius hominis in sede majestatis suæ, et constituerit oves quidem a dextris, hœdos autem a sinistris, et dicet iis[4], qui a dextris sunt : « Venite benedicti » Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitu- » tione mundi[2]. » Pro quibus? « Quia esurivi, et dedistis » mihi manducare; sitivi, et dedistis mihi bibere : nudus » eram, et operuistis me. » Et quare, o Domine, aliarum viarum non meministi, sed eleemosynæ tantum? Non judico, inquit, peccatum, sed inhumanitatem : non judico eos qui deliquerunt, sed qui pœnitentiam non egerunt. Propter inhumanitatem vos condemno; quia tantum habentes, et tale salutis remedium, eleemosynam inquam, qua universa delentur peccata, tantum beneficium prætermisistis. Non enim ad hoc pecuniam accepisti[3], ut in luxum profundas, sed ut in eleemosynam impendas. Numquid tua sunt quæ habes? pauperum bona tibi sunt credita : sive justis ex laboribus, sive ex paterna hæreditate possideas. Ne enim idcirco, quod magna cum humanitate de tuis dare jussus es, existimes ea esse tua : nec excellentiam humanitatis, materiam facias ingratitudinis. An enim auferre ista Deus non potuit? Sed tamen non facit, sed potestatem tibi dat liberalitatis in egenos exercendæ. Qua igitur de causa non dedisti[4]? An te recepturum diffidis? et quomodo hoc rationi consentaneum fuerit? Qui enim non danti dat, quomodo non multo magis dabit, postquam acceperit? Propterea enim plura quam alios te Deus habere permisit[5], non ut in fornicationes et ebrietatem, in edacitatem et vestium luxum, aliamque mollitiem expendas,

[1] Ex interp. Evang. S. Matth. — [2] Matth. xxv, 34. — [3] Ex eadem. — [4] Ex interp. ep. ad Rom. — [5] Ex serm. 2 in divitem et Lazarum.

sed ut in egenos ea eroges. Si enim aliquid ultra necessitatem in te ipsum impenderis, difficillimas ibi rationes daturus es. Sed scio multos eo feritatis devenisse[1], ut propter exiguam ignaviam fame laborantes despiciant pauperes, atque ejusmodi ad eos dicere : Non adest mihi jam famulus : procul a domo absum : nemo ex præsentibus mihi notus est. O crudelitatem! o injuriam! Etiamsi decem stadia ambulare oporteret, nec ita tamen segnis esse deberes : major enim est merces. Etenim si dederis, pro solo dato mercedem recipis : si vero ipsemet iveris, hujus quoque tibi rursus proposita est merces. Quoniam vero Abraham patriarcham ob hoc potissimum miramur, quod trecentos decem et octo vernaculos habens, nulli istorum mandaverit, sed ipse ad armenta cucurrerit[2], vitulumque rapuerit. Ne igitur et te pudeat manu tua pauperem curare[2], Christus non erubescit manum extendere, et accipere per pauperem : et tu extendere manum dareque pecuniam erubescis? Et quomodo hoc non dignum pudore? Si enim poculum frigidæ aquæ solum, regnum cœlorum conciliat : quantum, quæso, afferet fructum, sub idem tectum induxisse, mensæ participem fecisse et refecisse pauperem? Ne igitur nos pudeat curæ pauperum : neque ipsis per nos ipsos officia impendere detrectemus. Sanctificantur enim manus nostræ per ejusmodi ministerium, ac si ad adorationem eas ab illa cura extendamus, videns eas Deus, magis placatur, et petitionem dat. Etenim pecuniam dare multorum est ; at per se ipsum curam impendere egenis, idque alacriter et studiose facere, magni est et sapientis animi. Si tibi quem videris, in rebus ad vitam hanc spectantibus, opitulari, aut in judicio operam præstare, aut alia ejusmodi in re, ei occurris, et magna cum benevolentia amplecteris, et manus deoscularis, et pecuniam

[1] Ex comm. in Matth. — [2] Ex illud : *Vidua eligatur.*

expendis, famulorumque munera obis. Cum vero Christum ingredientem cernis, pigeres, et subterfugis ipsius obsequium? Si non tanquam Christum suscipis peregrinum, non suscipias : si vero velut Christum suscipis, ne te pudeat Christi lavare pedes. Sed quamdiu propositæ sunt nundinæ[1], emamus eleemosynas : imovero eleemosynis comparemus nobis salutem. Christum vestis, cum pauperem vestis. Si namque poculum frigidum mercedem habet, vestimentis et pecuniis, quæ ex liberalitate dantur, merces non deberetur? imovero magna eis debetur merces. Si enim cum datio sine sumptu fit, tanta est beneficentiæ gratia : quantam necesse est a justo judice mercedem recipere, ubi vestium copia, pecuniæ erogatio, aliorumque bonorum est abundantia? Scio quod hæc et similia frequenter didiceritis[2]. Sed utinam bonum quod frequenter didicimus, raro saltem operemur. Etenim magnæ est stultitiæ, agrum quidem emere volentem, terram fertilem quærere; cum vero pro terra cœlum proponatur, et promptum sit, prædium ibi comparare, manere in terra, atque hujus labores sustinere. Dic mihi, quæso, si quis tibi diceret, post annum ruituram hanc urbem; aliam vero quamdam non item; numquid domos extrueres in ea quæ casura esset? ne igitur ædificemus in hoc mundo : cadet namque non longe post, et peribit. Et quid dico, cadet? antequam cadat, nos interimus, et gravia atque indigna patiemur. Ædificemus vero potius ædificium nostrum in cœlis, ubi nihil opus erit opificibus aut structoribus, sed pauperum manus ejusmodi structuras ædificant : nec hoc solum, sed cœleste etiam regnum procurant, fiduciamque præbent apud Deum; tanta eleemosynæ est excellentia. Et sicut Regina ingrediente nemo ex portarum custodibus examinare audet, quæ sit, aut unde; sed omnes cum gaudio suscipiunt :

[1] Ex Serm. de Pœn. — [2] Ex illo : *Pacem sequimini cum omnibus.*

ita nimirum eleemosyna sui operatores juxta regium thronum constituit. Amat enim ipsam Deus, et semper prope istum stat, et pro quibuscumque gratiam postulaverit, continuo impetrat. Tanta est eleemosynæ præstantia[1], ut non solum delicta expiet, sed et mortem ipsam depellat. At quis, inquit, eleemosynam faciens, morte superior factus est? Enimvero omnes videmus sub mortis imperio positos. Verum ne turberis, sed ipsis ex rebus disce, quomodo eleemosynæ virtus hujus superavit imperium. Tabitha quædam mulier fuit[2] : hæc opus faciebat per singulos dies, ut eleemosynæ copiam colligeret : Et vestiebat, inquit, viduas, et aliam omnem abundantiam eis suggerebat. Factum est autem, ut ipsa infirmaretur et moreretur. Quid igitur obsequium ipsius expertæ, et in corporibus ab ea protectæ viduæ? In tempore benefactrici suæ gratiam rependunt. Circumstantes enim Apostolum, ostendebant vestes, et quæ cum ipsis fecerat; lacrymasque profundebant, atque hunc ad misericordiam trahebant. Quid ergo Petrus? Positis, inquit, genibus oravit; et conversus ad corpus dixit : Tabitha, surge. Illa vero aperuit oculos suos, et videns Petrum, resedit. Dans autem ei manum, erexit eam : et cum vocasset viduas et astantes, exhibuit eam viventem. Vidisti quanta sit erga viduas beneficentiæ merces? Quid enim, quæso, tantum hæc vidua tribuit, quantum ei ipsæ retribuerunt? Eleemosynæ enim magnitudo non datorum multitudine, sed dantium promptitudine æstimatur. Vere magna possunt Sanctorum pedes[3], domum ingredientes. Ipsum pavimentum sanctificant, thesauros innumerabilium adducunt bonorum, naturam vitiatam corrigunt, famem solvunt, magnamque invehunt abundantiam. Etenim Heliæ pedes domum viduæ ingressi[4],

[1] Ex hexaëmero. — [2] Act. IX. — [3] Ex hom. in viduam eligendam. — [4] 3 Reg. XVII.

novam quamdam et admirabilem beneficentiæ ostenderunt rationem : agrum ex viduæ domo fecerunt, et ex hydria aream. Novus quidam sationis et messis tunc factus est modus. Quomodo? Seminavit vidua in os justi; et quæ injecta fuerunt, cum magna abundantia ex hydria metens collegit. Seminavit farinam, et messuit farinam. Non indiguit bobus, jugo, aratro, et sulco : nec etiam pluvia, et aëre, et falce, nec area aut manipulis; neque ventis paleas a frumento discernentibus; neque mola conterente : sed uno temporis momento horum omnium consummationem in hydria invenit.

Talia sunt sanctorum munera : ejusmodi largiuntur pedes sanctorum : imovero his etiam plura. Et nisi prolixum nimis facerem sermonem, frequenter istiusmodi enumerarem dona. Verum ut hæc magni æstimantes ejusmodi dona ferunt; ita aspernantes magnam sibi pœnam, ignemque accersunt inevitabilem. Sed ille, dicit aliquis, erat Petrus[1], et ille Helias erat. Quid, quæso, dicis? Et Petrus et Helias erat : annon eamdem habebant naturam? nonne per eamdem viam in vitam producti sunt, qua nos? nonne iisdem alimentis enutriti sunt? nonne iisdem rebus sunt usi? nonne quidam ipsorum etiam uxores et liberos habuerunt? quidam vero etiam ad victum comparandum artes? alii vero in ipsum quoque malitiæ barathrum sunt immersi? Sed magnam, dicis, consecuti sunt gratiam. Verum, si quidem mortuos suscitare, oculos aperire cæcorum, mundare leprosos, claudos erigere, dæmones ejicere, aliosque ejusmodi sanare morbos juberemur, opportuna nobis esset excusatio : cum vero de vitæ instituto et conversatione examen propositum sit, de obedientiæ item exhibitione, vitiorumque emendatione, quamnam hæc ad illa rationem

[1] Ex oratione Quod non oporteat ad spectacula accedere : et in Abraham.

habere possunt? Etenim Christus non iis, qui signa tantum fecerunt, dat præmia, sed iis qui præceptis ipsius obtempe-raverunt. «Venite, inquit, benedicti Patris mei; possidete »paratum vobis regnum a constitutione mundi[1]: » non quia miracula edidistis; sed quia «esurivi, et dedistis mihi man-»ducare; sitivi, et dedistis mihi bibere; hospes eram et »collegistis me. » Quamvis igitur illum in officio continue-rit gratia, nihil tamen id nobis obesse, sed nec excusare nos poterit, cum factorum rationes dabimus. Recta enim vitæ conversatio etiam citra signa coronas recipiet : vita vero scelerata ne cum signis quidem pœnam effugere po-terit. Tales itaque persequamur virtutes[2], quæ una cum nostra salute, proximis etiam prodesse queant. Ejusmodi est eleemosyna. Hinc et oratio, et jejunium, omnisque alia virtus nervos habet. Quamvis enim jejunaveris, absque eleemosyna, ne quidem pro jejunio hoc reputabitur : sed alvum explente et sese inebriante tanto pejus est, quanto gravius vitium est crudelitas, quam luxus. Et quid dico de jejunio? Etiamsi temperans sis, etiamsi virginitatem serves; extra sponsi thalamum stabis, si eleemosyna careas. Jam vero, quid virginitati æquale? quæ ne in novo quidem testamento sub legis necessitatem, ob excellentiam suam, venit. Quod si virgines ejiciantur, quando eleemosynam cum ea, qua par est, abundantia, non habent; quis absque hac veniam obtinere poterit? Non est quisquam, non est : sed perire omnino necesse est eam non habentem. Si enim in rebus hujus vitæ nemo sibi soli vivit[3], sed et artifex et miles, et agricola et mercator, ad communem utilitatem et proximi commodum conferunt omnes : multo magis in spiritualibus hoc facere oportet. Hoc enim maxime est vi-vere. Qui igitur sibi soli vivit, omnesque despicit, inutilis

[1] Matth. xxv. — [2] Ex Interp. Evang. S. Matth. — [3] Ex interp. epist. ad Rom.

est; et neque homo, neque de genere nostro. Qui itaque dives fieri desiderat, ille pauper fiat, ut evadat dives; expendat, ut colligat; dispergat, ut congreget. Quod si nova hæc et admirabilia videntur, seminantem aliquem considera, et cogita, quod nec ille plura congregare alia ratione possit, nisi præsentia spargat, et quæ parata habet, projiciat. Quare enim egenis non præberes? Liberorum me chorus circumstat, inquis, et divites eos relinquere desidero. Quare igitur pauperes eos facis? Si enim universa ipsis reliqueris, periculosæ iterum custodiæ bona tua commisisti: si vero Deum ipsis cohæredem reliqueris et procuratorem, immensum ipsis thesaurum reliquisti. Si itaque liberis tuis magnas relinquere velis divitias, Dei ipsis relinque providentiam. Qui enim, nihil te conferente, animam et corpus formavit, vitamque largitus est, si tantam te ostendere videat liberalitatem, quomodo non omnes ipsis aperiret divitias? Si enim Helias exigua nutritus farina, quoniam vidit, quod ipsum mulier illa filiis suis præferret, arcas et torcularia in domo viduæ fecit: cogita Heliæ Dominus quantam ostensurus sit liberalitatem. Si liberos tuos opulentos relinquere velis[1], Deum ipsis relinque debitorem. Ipsi enim si pecuniam acceperint; ne quidem ubi et quando dare debeant, noverint: si vero tu prævenions, eam Deo mutuam dederis, tutus jam et a furibus intactus manet thesaurus, et admodum prompta erit compensatio. Etenim gratiam nobis habet, et cum debet, et cum solvit Deus; suosque fœneratores libentius videt, quam qui nihil ei fœnerarunt: et quibus maxime debet, hos maxime amat. Igitur si amicum eum habere desideras, debitorem constitue. Non enim ita gaudet fœnerator, habens debitores, sicut oblectatur Deus, creditores habens. Et quibus nihil quidem debet, eos quoque

[1] Ex orat in statuas.

refugit; quibus vero debet, his ultro etiam occurrit. Quid igitur hominibus deposita tradis[1]? Stat Christus paratus suscipere et custodire : nec vero custodire solum, sed etiam augere, et magno cum augmento tibi restituere. Ex ipsius manibus nemo rapit. Nec vero ea tantum conservat, sed etiam pro hoc ipso omnia tua solvis pericula. Apud homines quidem, qui deposita suscipiunt, beneficium se nobis præstare existimant, quod a nobis accepta custodiant : apud Christum vero e contra fit. Nec enim beneficium dedisse, sed accepisse se profitetur, cum ea a te suscipit. Et quidem qui deposita accepit, mercedem etiam a te postulat : Christus vero etiam pro hoc mercedem potius tibi dat. Propterea enim pecuniam jussit te Deus dare alteri[2], ut eam tu habeas. Donec enim tu solus habueris, nec ipse habes : si vero alteri tradas, tunc tu quoque recepisti. Sicut enim si puero quis parvum argenteum nummum det, ut diligenter custodiat, ne liceat surripere, volenti : sic Deus quoque facit. Da, inquit, egeno, ne quis eam tibi auferat, ut puta calumniator, aut diabolus, aut fur, aut post omnes, ipsa mors. Quamdiu enim ipse eam retines[3], secure non tenes : si vero mihi, inquit, per pauperes dederis, totam tibi ego diligenter custodio. Non enim ut auferam, accipio, sed ut auctiorem reddam; ut diligentius custodiam; ut in illud tempus tibi eam conservem, quo nullus fœnerator, aut commiserans erit. Quid frustra laboras, o dives, pauperum res in thesauris tuis abscondens? Quare indignaris cum a te aliquid petitur, tanquam de tuis expendens? Patria bona volunt, non quæ tua sunt : quæ tibi propter ipsos sunt credita, non quæ tecum nata. Quæ accepisti, da; et usum lucrifacias; sufficit tibi quod ad dandum sis destinatus, non ad accipien-

[1] Ex iisdem. — [2] Ex comm. in epist. ad Rom. — [3] Ex interp. epist. ad Rom.

dum. Quare terræ thesaurum tradis? da manui meæ[1], inquit. Non videtur tibi terra fidelior esse terræ Dominus? Dedi[2], inquit. Verum cessare non oportet ista facere : tunc enim solum excusaberis, si non habeas; licet decem millibus dederis, adhuc autem superfuerint esurientes, nullam habes excusationem. Ne igitur dives altum sapiat[3], quod multa det, neque pauper animo concidat, quasi pauca præbens : frequenter enim hic illo plura dedit. Multum enim et parum, non datorum mensura censetur, sed facultate substantiæ eorum qui dant. Tu vero parasitos quidem alens et adulatores[4], velut ex fontibus profundens, ita gaudes : si vero pauperem videas, tunc paupertatis tibi timor incumbit. Da egenti, et ne des saltatori, ne una cum pecunia tua, ipsius quoque animam perdas. Tu enim causa es perditionis illius, per intempestivam tuam liberalitatem. Si enim saltatores scivissent, institutum suum inutile sibi fore, jam olim ejusmodi res sectari destitissent. Novit cæcus, misericordiam consequens, in cœleste regnum manu ducere, et qui in parietes impingit, atque in foveas incidit, hic in cœlum ascendendi viam parat. Si non ad ostentandum te hominibus eleemosynam facias[5], licet totus orbis sciat, nemo tamen scit : quoniam non hac intentione fecisti. Non enim dixit, ne omnino coram hominibus faciatis, sed apposuit, ut ab illis videamini. Proh quanta paupertatis est dignitas! Dei induit personam : absconditur in paupertate Deus; et pauper quidem est qui manum protendit, Deus vero qui accipit. Si tibi triste quid accidat, statim da eleemosynam[6] : gratias age, quod tibi contigerit; et videbis, quantum gaudium succedat. Lucrum enim spirituale, licet exiguum sit, tantum tamen

[1] Ex comm. in epist. ad Rom. — [2] Ex epist. 2 ad Corinth. — [3] Ex epist. ad Rom. — [4] Ex 1 ad Corinth. — [5] Ex eadem. — [6] Ex epist. 1 ad Thess.

est, ut quodvis damnum corporale tegat. Et si non creditis, probate[1], et videbitis gloriam Dei. Sed o socordiam! o ingratum animum! semper quidem in peccatis et sceleribus vivimus; si vero exiguum quid boni faciamus, improborum servorum more, multa velut arte cauponaria inquirimus, et diligenter perscrutamur de retributione, an aliquam mercedem res ipsa habeat. Et quidem major est merces, si non spe mercedis facias : omnia enim propter Christum, et non ob spem mercedis facere oportet. Si enim qui ab initio nos fecit[3], Deus nullo a nobis ante existente bono, tanta nobis continuo largitus est : quid tot tantisque laboribus perfunctis, et propter ipsum passis non largietur? Et nos quidem, pro nobis ipsis ægre vel exiguam pecuniam despicimus : ipse vero pro nobis etiam filium suum dedit. Et pro hominum quidem amicitia etiam multa subire pericula non recusamus : pro Dei vero amore ne pecuniam quidem projicimus? Et quomodo non indignum est, quod, cum Christus quidem etiam animam pro nobis posuerit, et pretiosum sanguinem effuderit propter nos, qui neque ipsius amantes, neque boni fuimus : nos nec pecuniam profundamus ipsius causa, sed despiciamus nudum et peregrinum, qui pro nobis mortuus est? Et quis tandem a futuro supplicio nos eripiet? Si enim non Deus, sed ipsi nos puniremus, nonne contra nos ipsos sententiam tulissemus? nonne nos ipsos igni gehennæ damnassemus, despicientes fame tabescentem eum, qui animam pro nobis posuit? Et quid dico de pecunia? Si vel decem millia animarum haberemus, nonne omnes pro eo ponere oporteret? Si quis ex nobis ad mortem duceretur, et ei proponeretur, ut si omnes opes abjiceret, liber esset; beneficium utique hoc existimaret : jam vero cum ad gehen-

[1] Ex comm. in epist. ad Rom. — [2] Ex hom. in illud : *Pacem sequimini.* — [3] Ex comm. in Joan.

nam ducamur, et liceat vel dimidium dando evadere, eligimus potius subire pœnas et nostra temere retinere, ut nostra perdamus? Et quam habebimus excusationem, quam veniam, qui et hujus et alterius vitæ bonis nos ipsos privamus, cum utrisque secure frui liceret? Si pro dignitate sæculari sæpe universam substantiam suam quis dederit, pro dignitate, inquam, quæ hic mansura est, et ne hic quidem longo permanet tempore; multi si quidem longe ante obitum hoc principatu exuti sunt; alii vero propter hunc, vita quoque ipsa; et hæc tamen scientes, omnia propter ipsam movent: si itaque propter eam tot tantaque homines faciunt, quid miserius fuerit nobis, qui pro permanente illa, et quæ auferri non potest, ne pauca quidem dimittemus, neque ea damus, quæ paulo post vel inviti hic simus relicturi? Quantæ hic non fuerit insaniæ, ea, quæ etiam invitis auferuntur, cum ea sponte dare liceat, et secum sumere, non velle? Verum nostris quidem famulis et mulis et equis aurea colli monilia circumdamus: Dominum autem nudum circumeuntem, et sub dio agentem, manumque extendentem despicimus; sæpe etiam crudeli intuemur oculo. Quid ista insania pejus esse potest[1]? Quando enim Deus ad nos pauperes mittit, de suis ipsis dare jubens, nos vero præterquam quod nihil damus, contumelia etiam affectos ejicimus, cogita quot fulminibus dignam rem faciamus. Si enim famulus tuus a te jussus, ad alium famulum pecuniam tuam habentem abeat, accipere ab eo aliquid, et non solum vacuis revertatur manibus, sed contumeliis etiam affectus, quid non faceres illi qui hunc injuria affecisset? quam non de eo pœnam sumeres? quippe cum tu jam sis injuria affectus? Quod si apud homines ita se res habet, quanto magis apud eum qui et hominum et cunctorum est dominus? Si petenti

[1] Ex comm. in Matth.

nihil dare velis pauperi, quare etiam probris increpans animam ipsius vulneras? An, si talia auditurum se sperasset ad te accessisset? Sed impudens est, inquit, et incursans vociferatur. Quid dicis? Quoties mensa jam apposita, ministrantem tibi famulum accersens, ubicumque tardius iverit, omnia statim propter exiguam moram evertis; quanquam probe scias te, si non continuo, at paulo tamen post voluptate potiturum : et te quidem pro nihilo efferatum; pauperem vero propter majora timentem et trementem, neque enim a cunctatione, sed a fame omnis illi metus, hunc temerarium et impudentem appellas? et quomodo hoc non extremæ est impudentiæ? Si tu exiguam aliquam guttam de tecto decidentem videns[1], et famulos advocas et opifices, totamque subvertis domum : quomodo pauperem in pannis et fœno ac luto jacentem, atque omnem algorem sustinentem despicis? Quænam bestia his rebus non frangatur? quis adeo crudelis est et inhumanus, ut per hæc mitior non fiat? Sed enim sunt nonnulli qui eousque crudelitatis devenerunt, ut non solum non misereantur et lacrymas fundant, calamitatesque sublevent; sed etiam contumeliose illos tractent et dicant, digna ipsos pati. Quare, dic mihi, digna patiuntur? An quia nutriri volunt, et non laborare fame? Non, inquit, sed quia otiosi sunt. Tu vero, nonne torpescens voluptatibus indulges? Nonne etiam frequenter opus, quovis otio perniciosius facis, rapinas exercens, violenter alios opprimens, et avaritiæ studens? præstaret, te quoque tale otium agere. Longe enim melius est, hoc modo otiosum esse quam alienis inhiare et rapere. Cum igitur videris pauperem, et dixeris[2]: Enecor, quod juvenis, ita sanus, nihil habens, ali velit, cum otiosus sit : hæc quæ dixisti, ad te ipsum dicas, imovero, concede illi, ut libere tibi hæc dicat;

[1] Ex comm. in epist. 1 ad Cor. — [2] Ex interp. Evang. S. Matth.

enecor quod cum sanus sis et otiosus, nihil facias eorum, quæ præcepit Deus. Et tu quidem de otio eum accusas; ipse vero te etiam de malis operibus, quod rapias, quod alienis inhies, aliorumque domos subvertas. Sed multa, inquis, mentitur et fingit. Verum, hinc quoque misericordia dignus est, quod in talem inciderit necessitatem, ut nec horum ipsum pudeat. Nos vero, non modo non miseremur, sed etiam verba illa crudelia apponimus, dicentes: nonne semel atque iterum accepit? Quid ergo? non oportet ipsum rursus nutriri, quoniam semel nutritus est? Quare non tuo quoque ventri has leges ponis, eique dicis; repletus es heri: ne jam quæras: sed hunc quidem supra modum disrumpis, illum vero mediocria petentem aversaris? et quomodo ipsemet orans exaudiri desideras? Qui namque in angustia positum despicit, nec de suis aliquid dat, quomodo de ipsius bonis accipere petet? Annon igitur reprehensione hæc digna sunt[1], quod cum quis nostrum parasitos quidem alit et adulatores, damnum id minime existimamus: si vero pauperem accedere videamus, fame et algore attritum, non modo ipsum despicimus, sed statim etiam insultamus? Quare igitur non operatur? dicet aliquis: quare otiosus alitur: Tu vero, num operando habes, quæ possides? Nonne ex paterna hæreditate accepisti? Quod si etiam opereris, ideo-ne alteri conviciaris? Sed impostor est. Quid dicis? panis et vestimenti causa impostorem appellas? Sed statim, inquis, illud vendit. Tu vero, tua-ne omnia bene dispensas? Quid autem? nonne omnes propter otium pauperes fiunt? nemo propter naufragium? nemo propter judicia? nemo propter furtum? nemo propter morbum? nemo propter pericula? nemo propter aliam cladem, et status afflictionem? Verum, cum aliquem ejusmodi deplorantem audimus, et magna

[1] Ex epist. ad Hebr.

voce clamantem, nudumque in cœlum respicientem, continuo impostorem, deceptorem et dissimulatorem vocamus. Annon pudet te aliquem impostorem appellare? Nihil dederis et nihil insimulaveris pauperem. Sed habet, inquis, et pauperem se fingit. Hoc tuum est crimen, non illius; novit se ad crudeles accedere, et ad bestias potius quam ad homines, et licet miserabilia proferat verba, neminem tamen moveri: atque ideo speciem miserabiliorem induere cogitur, ut tuum animum emolliat. O crudelitatem! o sævitiam! o inhumanitatem! Cum pauperem liberali habitu accedentem conspicimus, iste impostor est, mox aliquis dicit; atque ut ex nobilibus esse videatur, sic homines adit: si vero nudum cernamus et pannis obsitum, et hunc quoque improbamus. O improbam hanc feritatem! Si quidem velis, da: si vero nolis, dimitte. Quare miser es et ærumnosus? Quare nec ipse misereris, et volentes avertis? Si enim ex te aliquis audierit, quod hic impostor sit, ille simulator, neque his dat, neque illis: omnes enim tales esse suspicabitur. Et cujus causa, dicit, extrema membra fœdata aut mutilata denudant? Tui causa. Si misericordes essemus, nihil illis opus foret his artibus: si primo congressu persuaderent, tam multa non excogitassent. Quis enim ita miser est, ut publice cum uxore, omnibus spoliata, et liberis lamentari velit? Qua paupertate hæc deteriora non fuerint? Et tamen non modo misericordiam non consequuntur, sed a nobis etiam tanquam impudentes criminantur. Et tu quidem dum aliena rapis, non impudens, ille vero propter panem egenus impudens censebitur? Omni petenti te, da: et mutuum a te accipere volentem ne averseris. Quomodo enim absurdum non est[1], quod tu quidem helluans teque saginans, et in profundam vesperam compotationem protrahens, ac mollibus te invol-

[1] Ex comm. in epist. 1 ad Corinth.

vens stragulis vitam transigas : pauperem vero nudum et trementem et esurientem despicias ? Et quid dico de nuditate et tremore, quando etiam nonnulli liberos immaturam agentes ætatem excæcare coacti sunt, ut stuporem nostrum ferirent ? Quoniam enim videntes, nudique circumeuntes, neque ob ætatem, neque ob miseriam crudeles attrahebant, apposuerunt tantis malis aliam graviorem tragœdiam, ut famem solverent ; tolerabilius esse arbitrantes, communi hoc lumine privari, et concesso omnibus solis radio, quam cum perpetua fame luctari, et miserrimam sustinere mortem.

Vere magnum quid est homo[1], et res pretiosa, vir misericors. Eleemosyna enim est, si prompte fiat, si liberaliter : si te non dare, sed accipere putes : si sis tanquam beneficium accipiens, si veluti lucrans et non perdens : quoniam hoc beneficium non esset. Nam qui alterius miseretur, gaudere, et minime gravate facere debet. Quomodo enim non absurdum, si alterius solvens tristitiam, ipsemet tristeris ? Si enim animo discrucieris, quod mœrore alium liberaveris, extremæ crudelitatis et inhumanitatis indicium profers. Præstaret enim non liberare, quam hoc modo liberare. Quid vero etiam omnino afflictaris, o homo ? ne pecunia tibi imminuatur ? Plane si ejusmodi tibi mens est, ne quidem des : si non confidis, tibi multiplicatum iri in cœlis, ne præbeas. Sed forte in hoc sæculo retributionem desideras ? et quare hoc ? Sine eleemosynam, esse eleemosynam, et non mercaturam. Quin et multi hic receperunt : sed non ita tamen receperunt, ut hac ratione plus haberent iis qui non receperunt. Qui vero hic quærunt et recipiunt[2], mercedem illic imminuunt. Ne itaque dicamus, illum improbum esse et beneficio indignum, alium, nescio quem, vilem et abjec-

[1] Ex epist. 2 ad Cor. — [2] Ex Serm. in illud, *Vidua eligatur*.

tum. Ne dignitatem respicias ope indigentis, sed necessitatem tantum. Licet enim vilis sit et abjectus, licet contemptus, ita tamen Christus mercedem tibi imputat, ac si ipsemet beneficio per illum esset affectus. Petrus et Joannes ascendebant aliquando ad templum orare[1]; et ecce claudus ex utero matris suæ bajulabatur, et jacebat ad portam templi. Et cum eos ingredientes vidisset, intendebat in ipsos, sperans se eleemosynam accepturum ab illis. Quid ergo Petrus? Respice, inquit, in nos; sufficiens habes ex aspectu indicium paupertatis : nihil verbis opus, aut responso : vestitus ostendit inopem. Quid ergo? hoccine totum officium est Apostolici muneris circa egenum[2], ut paupertatem non sublevet; ut ei dicas; aurum et argentum non habeo? Expecta paulisper, et videbis majores divitias. « Argentum et aurum, inquit, non est » mihi : quod vero habeo, hoc tibi do. In nomine Jesu » Christi surge et ambula. » Vidisti inopiam pecuniæ et divitias gratiarum? Vide porro ipsius benignitatem. Respice, inquit, in nos. Non contumeliis affecit, non conviciatus est, non repulit : quod nos frequenter cum iis facimus, qui nos adeunt, rationes ab ipsis exposcentes, ad opus aliquod eos dimittentes, objicientes, quod dormiant. Hoccine, o homo, edoctus es? Non jussus es otium objicere, aut vitium accusare neque segnitiem exprobrare; sed sublevare paupertatem, et miseriam curare, manumque jacentibus porrigere. Ne igitur vitam et actiones curiose scruteris[3], cum eleemosynam es daturus. Hoc enim extremæ est ineptiæ, pro uno pane universam perscrutari vitam. Etsi enim homicida est, etsi latro, etsi quidlibet, ille mendicans, an ideo paucis nummis indignus tibi esse videtur? sed Dominus quidem tuus

[1] Ex orat. in inscript. act. Apost. — [2] Act. III. — [3] Ex comm. in epist. ad Rom.

ipsi solem oriri facit ; tu vero quotidiano victu indignum judicas? An ignoras, hac de causa etiam Abrahamum potissimum majori in admiratione esse, quod ignorans, quinam essent, qui ad se venerant, iis tamen visis, exilierit, et in occursum festinaverit, atque in terram adorans dixerit, « Domine, si inveni gratiam coram te, ne »transeas puerum tuum[1] ? » Ne igitur tu quoque anxie inquiras : propter Christum enim suscipis. Si enim curiose semper scrutari velis, sæpe probum etiam virum præteribis, et quam ex hoc habuisses, mercedem perdes. Neque etiam domesticorum fidei tantum habeamus curam[2], alios vero negligamus : sed si quem malis premi viderimus, aliud nihil inquiramus. Ipsum enim mala pati, jus auxilii habet. Sed nescio unde ista invaluerit consuetudo : cum sæcularem quidem cernimus in calamitate positum, manum non porrigimus : circa eos vero, qui in montibus morantur, studium nostrum ostendimus. Sive Græcum, sive Judæum, sive alium quempiam in miseria videris, benefacere ei oportet. Etenim si solos monachos inquiris, iisque solis benefacere desideras, atque illos rursus curiose scruteris, utrum dignus sit, utrum sit justus, utrum signa faciat, et manum non porrigas, eleemosynæ emolumentum abstulisti : et hoc vero ipsum per tempus iterum tolles. Si enim asinum, cum suffocari eum vides, erigis, nec multum sciscitaris cujus sit ; multo minus in hominem anxie inquirere oportet, quisnam sit, utrum Græcus sit, an vero Judæus, sed, an auxilio egeat. Si enim bonis abundantem aut nomine celebrem videres, recte hæc diceres : cum vero malis eum affligi cernas, ne dixeris, quia malus est et improbus. Crudelitatis siquidem hoc et inhumanitatis[3], maximæque arro-

[1] Gen. xviii, 3. — [2] Ex interp. ep. ad Hebr. — [3] Ex hom. 2 in Divitem et Lazarum.

gantiæ est argumentum. Ideo eleemosyna, id est misericordia, dicitur, ut et dignis et indignis præbeamus. Si enim indignos curiose inquiramus et sollicite scrutemur; ne digni quidem aliquando nobis facile se se offerent: si vero indignis etiam demus, omnino etiam digni, et omnibus illis æquiparandi ad manus nostras venient. Si enim dignitatem perquirere velimus conservorum nostrorum, diligenterque perscrutari, id ipsum etiam nobiscum Deus facturus est: et qui rationes a conservis exposcere quærunt, ipsi cœlesti clementia excident. Qui enim liberalitatem exhibet, cum non oportet expetere rationes vitæ, sed paupertatem corrigere et indigentiam explere. Cum itaque pauperem videris [1], ne præteriveris, sed statim cogita quisnam esses, si tu loco illius esses. Cogita ipsum similem tibi liberum esse, et ejusdem tecum societatis, omniaque tecum communia possidere; teque ipsum frequenter ne eodem quidem cum canibus tuis loco habere: sed hos quidem satiari, hunc vero sæpe esurientem dormire: et qui liber est, servis tuis abjectior habitus est. Sed illi tibi probe serviunt? Ego itaque ostendam, et istum majora tibi præstare, multoque magis, quam illos. Opitulabitur enim in die judicii, et ab igni te eripiet. Quid tale servi tui facere possunt? Quando Tabitha defuncta fuit [2], quis eam suscitavit? servi ne circumstantes, an pauperes? tu vero nec liberum æquali cum servis conditione dignaris, qui vel solo habitu et aspectu ad liberalitatem te flectere possit? Et quomodo Deum rogas, ut in periculis constitutum te eripiat, si tu cum, qui nihil in te admisit, dolentem et plangentem, atque a fame et frigore vexatum despicias? Quomodo te, qui in eum peccasti, impunitum dimittet? Qui enim obturat aures suas ne audiat pauperem, ipsius preces Deus non exaudiet. Tales

[1] Ex interp. ep. ad Hebr. — [2] Act. IX.

itaque erga conservos simus[1], qualem erga nos dominum esse volumus. Eleemosyna majus quoddam est sacrificium, quam oratio et jejunium, aliaque multa; modo ea justo ex lucro, et ejusmodi laboribus fiat; atque ab omni avaritia, rapina et violentia munda sit. Tales oblationes admittit Deus, cæteras vero aversatur et odit. Non enim vult ex alienis calamitatibus honorari : sed immundum ac prophanum est ejusmodi sacrificium, Deumque potius irritaverit quam placaverit. Eleemosyna enim ideo sic dicta est, ut conservorum misereamur, non ut pœnis afficiamus. Qui vero quæ aliorum sunt, aufert et aliis dat, non misertus est, sed magis supplicio affecit, et injuriam non vulgarem intulit. Qui dives esse vult[2], pecuniis opus habet : qui non desiderat dives fieri, semper est in abundantia. Non enim divitem esse, sed divitem fieri non velle, hoc divitiæ sunt cujusmodi ego dico. Est dives qui omnium bona rapit; et est dives qui sua pauperibus erogat : ille quidem in congregando, hic vero in expendendo dives : Et ille quidem terram seminat, hic vero cœlum colit. Sed quanto cœlum est præstantius terra, tanto infirmior est illius copia, quam hujus. Et quod mirabile est, rapacem non modo, qui injuria sunt læsi, sed etiam nihil injuriæ passi, oderunt, injuria scilicet affectis condolentes. Si vero etiam cadat, innumeri statim ab omnibus clamores : scelestus, improbus, perditus : omnesque ipsi insultant. In misericorde vero, non modo qui misericordiam sunt consecuti, sed etiam qui illam non sunt experti, cum amant, in se collatum reputantes beneficium, quod aliis præstitum est. Si vero et triste quid ei acciderit, omnes orant, ut Deus ipsius misereatur; ut faciat illi bene, ut bona ipsi constanter maneant. Vidisti quomodo

[1] Ex interp. Evang. S. Joan. — [2] Ex Serm. in Ne timueris cum dives, etc.

malitia eos quoque sibi habeat infensos, qui injuriam non acceperunt: misericordia vero etiam eos, quibus impensa non est, amatores habeat? Primo igitur a rapina cessa, et tum demum eleemosynam ostende[1]. Cohibe manus tuas ab avaritia, et sic eas ad eleemosynam faciendam adducas. Quod si iisdem etiam pauperes spoliemus, licet alios de illorum bonis vestiamus, non tamen sic supplicium evademus. Materia enim misericordiæ, materia fit omnis iniquitatis. Melius enim est non misereri, quam hoc modo misereri. Nam si Caïn viliora offerens, Deum irritavit, quomodo non irritabit, qui etiam aliena donat? Eleemosyna optima quædam ars est[2], et eorum qui eam faciunt, patrona. Cara enim est Deo, nisi injuria a nobis violetur: violatur autem, si illam ex rapina faciamus. Si vero pura sit, magnam præbet illis fiduciam, qui sursum eam mittunt, et pro iis qui offenderunt orat. Tanta enim est ipsius vis. Ipsa dirumpit vincula, solvit tenebras, restinguit ignem, eosque, qui ipsam faciunt, Deo similes efficit. « Estote, inquit, misericordes, sicut et pater vester misericors est[3]. » Ne porro negligamus præsentis vitæ opportunitatem, sed fortiter inhæreamus nostræ saluti. Licet enim, licet, inquam, etiam ad extremum spiritum Deo placere. Licet vero ex testamento laudem consequi; non quidem sicut viventes; licet tamen. Quî vero istud, et qua ratione? Si Deum una cum tuis hæredem scripseris, deque tota hæreditate ipsi quoque partem assignaveris. Non nutrivisti eum vivens? at defunctus saltem, cum non amplius dominus es, de tuis ipsi impertiaris. Majoris quidem et amplioris est præmii, si vivens ipsum nutrias: si tamen hoc non præstiteris, ad secundum saltem venias. Si vero etiam hoc facere dubites, cogita quod pater ipsius eidem te cohæredem fecerit,

[1] Ex comm. in Joannem. — [2] Ex epist. ad Hebr. — [3] Ex comm. in epist. ad Rom.

et dimitte illam inhumanitatem. Quam enim consequeris veniam, si præterquam quod vivens ipsum non nutriveris, ne ad ipsum quidem abiturus, de bonis istis, quorum non amplius es dominus, vel exiguum quid largiri velis; sed adeo inimico et infesto sis animo, ut nec de tibi inutilibus, ei aliquid impertiaris? Non vides[1] quot homines nec tali morte digni sunt habiti, sed rapti decesserunt? Tibi vero ut de bonis propinquis tuis statueres et loquereris, omniaque tua domestica negotia componeres, facultatem concessit. Quam igitur excusationem habebis, si et hanc ab ipso consecutus gratiam, hoc beneficium neglexeris, et ne per necessitatem quidem benignus fieri volueris? Præstantius illud quidem, multamque conferens gratiam, viventem, sublevare paupertatem. Si vero illud nolueris, at moriens saltem generosum quid facias. Non quidem magnæ est generositatis: utique tamen est. Et si enim primam sedem cum agnis non sis habiturus, parum tamen non est, illos saltem sequi, et cum hircis non stare. Quod si nec hoc quidem facias, quæ te oratio liberabit? Cum enim viveres, veluti immortalis, ita bona tua tenebas: jam vero postquam te mortalem esse didicisti, nunc saltem illam tuam dimitte sententiam, et tanquam mortalis de rebus tuis statue. Quamvis enim grave sit quod dicendum est, et horrore plenum, necesse tamen est dicere. Numera inter servos tuos Dominum. Libertate donas servos? libera Christum a fame, et necessitate, et carceribus, et nuditate. Horruisti hoc audiens? Atque magis horrendum, si id ipsum non facias. Et hic quidem verbum illud te obstupefecit: cum vero illuc perveneris, et quæ his longe sunt graviora, audieris, et crudelissima videris supplicia, quid dicturus es? ad quem confugies? quem invocabis adjutorem et auxiliatorem? Numquid Abraham? sed non audiet. An vero patrem? an avum? verum nec horum

[1] Ex epist. ad Rom.

quisquam potestatem habebit, licet admodum sanctus sit, sententiam illam relaxandi. Sed inhumanus es[1], et crudelis et immisericors? reverere dignitatem petentis. At non te placat dignitas? ad calamitatem tamen inflecteres. Sed neque calamitas ad misericordiam te inflectit? da propter petitionis facilitatem. Quod si neque auctoritas, neque rei necessitas, neque dandi facilitas tibi quidquam persuadere possit, propter promissorum saltem magnitudinem da egeno. Quæ enim erit venia iis, qui post tantam cohortationem egentes despiciunt? Audiant qui sacris initiati sunt. Quando tu alendus es, ipse ne propriæ quidem carni suæ parcit: quando te potare necesse est, non parcit vel sanguini. Tu vero nec panem impertiris, nec potum. Et quam veniam habebis, illa accipiens; et vilibus rebus tantopere parcens? Numquid enim[2], si propter Christum non moriaris, immortalis eris? Hæc ille a te petit, quæ ipso etiam non petente, daturus es; eo quod sis mortalis. Hæc te voluntate tua facere vult, quæ vel necessario te facere oportet. Quæ pati omnino est necesse, propter me pati velis. Hoc unum propositum sit, et sufficientem habeo obedientiam. Numquid tolerabilia hæc[3], quod Deus quidem etiam filium suum pro te tradiderit, tu vero nec panem cum ipso communices, qui pro te traditus est, qui pro te occisus est? Propter te pater ei non pepercit; idque cum verus esset filius: tu vero fame contabescentem negligis; idque cum de bonis ipsius expendere, et propter te erogare debes? Et quid hac iniquitate pejus fuerit? Traditus est propter te: circumit esuriens propter te: de ipsius das bonis, ut tu commodum sentias, et ne sic quidem das? Et quibus lapidibus stupidior non fueris, si tot rebus te trahentibus, in dia-

[1] Ex Serm. *Vidua eligatur.* — [2] Ex comm. in Matth. — [3] Ex comm. in epist. ad Rom.

bolica ista perseveres crudelitate? Si enim non rependas mihi, ait, tanquam aliquid pro te passo; propter egestatem misereris: si vero propter egestatem misereri nolis, propter morbum tamen flectere, propter vincula emollire. Si vero nec ista humanum te faciunt; propter petitionis facilitatem saltem annue; nihil enim petit pretiosi, sed panem et tectum, verborumque consolationem. Quod si post hæc omnia immitis esse pergas, propter regnum saltem esto benignior. Sed neque illius rationem habes? ad ipsam saltem naturam inflectere, nudum videns: atque illius recordare nuditatis, qua ego propter te nudatus fui in cruce. Si vero illud nolis, hujus certe memineris, quam in pauperibus patior. Non dico, Tolle meam paupertatem; nec, Dona mihi divitias: sed panem peto et vestem, et famis solatium exiguum. Etsi in carcerem incidero, non cogo te ut vincula solvas et excutias; sed unum duntaxat requiro, ut vinctum propter te videas, et magnam satis recepero gratiam. Possum enim etiam absque istis te coronare; sed debitor tuus esse volo, ut fructum aliquem et fiduciam tibi corona afferat. Propterea quoque, cum me ipsum alere possim, mendicans tamen circumeo, et stans ad fores tuas manum extendo, a te petens nutriri. Atque hac in re mihi placeo, ut tunc in universi terrarum orbis spectaculo te proclamem, cunctisque audientibus, nutritorem meum ostendam. Et vos quidem si a quopiam alamini, ob hoc erubescitis, et occulitis: ego vero quoniam vehementer vos amo, vobis etiam tacentibus, multa cum laude publice factum pronuntio: nec me dicere pudet, vos nudum me operuisse, esurientem nutrivisse; sed magis hisce glorior, ut vos hæredes regni cœlestis efficiamini. Hæc igitur cogitantes, charissimi, strenue in salutem nostram incumbamus, ut æternis quoque bonis potiamur, in Christo Jesu Domino nostro; cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIV.

De peccato et confessione.

Peregrinatus-ne est aliquando ex vobis aliquis in Palæstina[1] ? Ego vero existimo. Quid ergo ? Testimonium dicite vos, qui loca illa vidistis. Est ibi regio magna et fertilis. Imovero fuit : jam autem non est. Ipsa igitur olim tam florida, et cum omnibus regionibus certans, et abundantia paradisum Dei præcedens, cunctis solitudinibus magis est desolata. Et arbores quidem etiamnum stant et fructum habent : sed fructus iræ divinæ quædam est monitio. Stant quidem mala punica : et tum arbor tum fructus eleganti sunt aspectu ; ignorantique magnas spes exhibent : si vero in manus sumantur, confracta, in iis, quæ intus latent, fructum quidem nullum, pulverem vero multum ostendunt. Ejusmodi est universa terra illa, et ligna et lapides, aër quoque et aqua in partem venerunt talis calamitatis. Et videre quidem est terram, sed nihil habentem terræ : arbores et fructus ; nihil tamen arborum et fructuum, sed cinerem omnia : aërem et aquam ; sed veri aëris et aquæ nihil. Etenim et hæc in cinerem redacta sunt potestate illius, qui ea fecit. Quemadmodum enim corpore aliquo incenso, figura quidem et forma in aspectu ignis remanet, virtus autem non item : eodem modo illa. Numquid et hæc verborum sunt comminationes ? An molesta sunt ista ? Illa igitur molesta non sunt, si dicas, non esse gehennam ? Tu quidem ista dicere cogis, qui non credis :

[1] Ex serm. de perfecta charitate.

tu me ad hos deduxisti sermones. Si enim verbis Christi credidisses, non jam cogerer ex ipsis rebus petitam adducere scientiam. Qui vero propter unum peccatum tantam effundit iram, et neque Abrahæ supplicibus placatur precibus, neque ipsius Lot: tot commissis a nobis criminibus parcet? Revera risus ista sunt, et nugæ et error deceptioque diabolica. Quod si videre placet[1], etiam ex illis, qui Deo et credunt et auscultant, vitam autem non rectam agunt, aliquos luere pœnas, audi Paulum dicentem : « Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt : et ceciderunt una die viginti tria millia[2]. » Si vero tantum fornicatio potuit, quid nostra non facient delicta? Quod si nullas forte jam pœnas persolveris, nihil mireris. Illi enim gehennam ignorabant, unde præsentibus castigabantur suppliciis : tu vero si quæ commiseris, licet nulla hic pœna afficiaris, omnia illic lues. Etsi enim eadem quæ illi, peccata admiserimus, majori tamen sumus, quam illi digni supplicio. Quare hoc? Quia abundantiorem consecuti sumus gratiam. Si vero et in pluribus et gravioribus, quam illi offendamus, quod non subibimus supplicium? Si enim peccantes et dicentes, impunitos nos manere, deteriores non fieremus, Deus saltem pœnam remitteret. Sed probe novit, non minus damni nobis peccatorum nostrorum impunitatem, quam ipsamet afferre peccata. Idcirco pœnam injungit, non solum ut propter præterita puniat, sed etiam ut ad futura emendet. Atque hoc verum esse, audi quid Deus ad Moysen loquatur : « Dimitte me ut irascatur furor meus contra eos, et deleam eos[3]. » Dimitte me, inquit, non quod Moyses eum retineret, nihil enim locutus est ad ipsum, nam in silentio coram eo stabat : sed occasionem ei præbere volens pro illis supplicandi. Id ipsum nos quo-

[1] Ex orat. Quod periculosum sit et dicentibus et audientibus ad gratiam concionari. — [2] 1 Cor. x. — [3] Exod. xxxii, 10.

que frequenter facimus; cum famulos animadversione digna committentes nec pœnis afficere, nec pœnarum metu volumus liberare, amicos monemus, ut e manibus nostris eos eripiant, quo et timor in ipsis crescens maneat, et plagas nostras effugiant. Tale quid etiam in Jona factum videre licet[1]. Factum est, inquit, Verbum Domini ad Jonam Prophetam, dicens : Surge et vade in Ninivem civitatem grandem, et prædica in ea : « Adhuc tres dies, et Ninive » subvertetur. Audiens autem Jonas descendit in Joppen, » ut fugeret in Tharsis a facie Domini[2]. » Quo fugis, o homo! Dominum fugis, dic mihi? Parumper igitur expecta, et re ipsa disces, quod nec famulantis maris effugere manus valeas. Vix enim hic navim ingressus erat, et mare fluctus elevavit, et in magnam altitudinem se erexit. Et quemadmodum proba aliqua famula, si forte conservum aliquid de herilibus bonis furatum et fugientem deprehenderit, non prius desistit, sexcenta iis, qui illum susceperunt, facessere negotia, donec ipso recepto abeat : eodem modo etiam mare conservo invento et cognito, innumeras exhibet nautis molestias, conturbans, clamans; non in carcerem rapiens, sed una cum hominibus navim submergere comminans, nisi conservum sibi reddant. Dum ista fierent, miserunt, inquit, vasa in mare : navis vero non levabatur. Onus enim totum adhuc intus remansit, corpus scilicet Prophetæ, grave pondus, non ob corporis naturam, sed ob peccati gravitatem. Nihil enim tam grave et portatu difficile quam peccatum et inobedientia. Et quemadmodum in judicio, cum accusatores adsunt, et testes astant, fiuntque probationes, non ante judices sententiam proferunt, quam ipse reus criminis sui factus sit accusator : ita nimirum in his viris et Propheta videre licet. Miserunt, inquit, sortem : tradiditque postea sors reum sen-

[1] Ex Serm. in Jonam et Dan. et tres pueros. — [2] Jonæ. 1 et 3.

tentiæ. Ili vero ne sic quidem ipsum apprehensum submerserunt; sed tanto tumultu et perturbatione urgente, et mari nullam quietem relinquente, imo etiam furente et clamore eos obruente, continuosque excitante fluctus, ipsi tanquam multa quiete fruerentur: ita scilicet judicio in navi constituto, et sermonem cum eo communicarunt, et defensione dignati sunt, omniaque exacte perquisiverunt, perinde ac si rationes cuipiam dare deberent, quomodo sententiam tulissent : et neque mari reclamante, neque forte contra testificante, neque ipso peccatum proprium confitente, suffragium dabant. Unde igitur tanta fuit providentia? Ex Dei dispensatione. Deus enim ista fieri permittebat; Prophetam benignum et mansuetum esse per hæc docens, et tantum non clamans ad eum, et dicens; Imitare nautas, homines barbaros et rudes. Ipsi si quidem ne unam quidem despiciunt animam, neque unum tuum corpus contemnunt: tu vero integram civitatem, tot continentem hominum myriades, quantum in te est, tradidisti. Et isti quidem invento eo, qui paratorum illis malorum causa extitit, neque ita ad sententiam condemnationis prorumpunt : tu vero nullam habens contra Ninivitas causam, eos demersisti et perdidisti. Sed vulgus hominum, propriorum quidem delictorum patroni sunt; alienorum vero accusatores. Et multi frequenter dicunt[1], malo loco esse rerum nostrarum et civitatis statum; causamque ex imprudentia dominantium esse perhibent. Ego vero dico; non magistratus imprudentia, sed nostrum peccatum : illud omnia subvertit, illud omnes calamitates invexit: nec aliunde rerum tristium examina nobis superfusa sunt. Sive igitur Abraham aliquis sit, sive Moyses, sive David, sive Salomon sapientissimus, sive omnium hominum vitiosissimus, si nos male simus affecti, non

[1] Ex sequi. περὶ εὐταξίας ἐν δοξολογίαις.

alia tamen est malorum causa. Etenim nos secundum cor nostrum accipere magistratus, nihil aliud est, quam quia ante peccavimus, atque ideo ejusmodi nacti sumus præsidem. Quod si etiam valde justus fuerit, et tam justus, ut ad Moysis usque virtutem pertigerit, non tamen sola illa ipsius justitia, immensa subditorum abscondere poterit delicta. Imovero, si vultis, ostendam vobis, quomodo etiam unius sæpe peccatum bonorum subditorum superet libertatem. Josue filius Nun olim adortus est Jericho[1], et novam illam moliens obsidionem, mœnibus jam ruituris, ad populum inquit: anathema est civitas hæc, et omnia quæ in ea sunt, Domino Sabaoth: cavete igitur vobis ab anathemate, ne forte animo cogitetis ut de eo aliquid accipiatis, et conterat nos Deus. Quid igitur post hæc? Conciderunt mœnia, et in obsidentium manus civitas universa devenit. Omni igitur populo præceptum hoc observante, unius transgressio in universam multitudinem Dei exsuscitavit iram. Peccaverunt, inquit, filii Israël peccatum magnum: et tamen unus erat qui peccaverat, Achar scilicet. Quomodo igitur peccaverunt filii Israël? Et iratus est, inquit, Dominus filiis Israël. Misit vero Josue viros ex Jericho in Haï. Et ascenderunt quasi tria millia virorum; et fugerunt a facie virorum Haï, et occiderunt ex eis triginta et sex viros. Vide peccati unius ultionem: vide plagam inconsolabilem. Unus peccavit, et universum populum mors et angustia invasit. Quid igitur hoc? o bonorum amator Domine! Tu solus justus es, et recta sunt judicia tua: tu unicuique secundum opera sua judicium tribuis. Tu hominum amator, dixisti in suo unumquemque moriturum peccato, nec alium pro alio supplicia luiturum. Quæ igitur hæc justa tua sententia? Bona sunt omnia tua, Domine, et valde bona, et ad utilitatem nostram disponuntur. Quare

[1] Josuë. VI.

autem pro alterius pœna aliis pœnam intulisti? Lues quædam est, inquit, peccatum: publicetur per pœnam omnibus, ne omnes corrumpat. Vides quomodo unius peccatum universo populo supplicium comparaverit? Vide porro etiam ignominiosam et gravem mortem. Et duxit ipsum, inquit, Josue in vallem Achor, et filios ipsius, et filias ipsius, et vitulos ipsius, et jumenta ipsius, et oves ipsius et tabernaculum ipsius, et cuncta quæ ipsius erant; et lapidaverunt ea omnis Israël lapidibus. Ne igitur securi simus[1], si injuria affectus Deus æquo animo ferat: sed ob hoc ipsum simus solliciti. Si enim apud homines, cum quis in dexteram maxillam percussus, etiam sinistram præbet, magis ulciscitur, quam si infinitas plagas dedisset: et si is, cui maledicitur, non modo non vicissim maledicat, sed etiam benedicat, gravius percusserit, quam si innumeris probris et maledictis alium proscidisset; multo magis apud Deum sibi timere debent ii, qui assidue peccant, nec quidquam mali patiuntur. Etenim in malum capitis ipsorum, immensum illis asservatur supplicium. Non enim malum est peccanti[2], quod castigetur; sed si talis existens non castigetur; quemadmodum si ægrotanti remedia non adhibeantur. Si enim exigua sint et vilia nostra recte facta[3], magna vero peccatorum moles: deinde vero prospero rerum successu fruamur, nec quidquam patiamur mali; a bonorum etiam retributione vacui et nudi omnes discedemus, ut qui omnia hîc receperimus. Sicut etiam, si magna multaque fuerint nostra recte facta, exigua vero et levia peccata: deinde mali quid sustinuerimus, et ipsa parva hîc deponemus delicta, et puram perfectamque bonorum ibi accipiemus remunerationem. Ne igitur grave existimemus quod peccantes castigemur, sed si non cas-

[1] Ex interp. epist. ad Cor. 1 vel 2. — [2] Ex comm. in epist. ad Rom. — [3] Ex Serm. in divitem et Laz.

tigemur. Si enim nec Deus nos puniret[1], ipsimet tamen a nobis pœnas sumere deberemus, qui tam ingrati erga benefactorem exstitimus. Dicam novum quid et admirabile. Major accedit illi consolatio, qui postquam tam benignum Deum ad iram concitavit, castigatur, si sapiat, et Dominum ut par est amet, quam ei qui non corripitur. Qui enim in amicissimum injurius extitit, tunc maxime recreatur, si a se ipso pœnas expetat, maloque afficiatur. Non videtis eos qui liberos suos amiserunt, quomodo ob id ipsum plangant, et capillos vellant; quod nonnihil solatii ea res habeat, si se ipsos pro dilectis pœna afficiant? Si ergo, cum nullo etiam amicissimos affecimus malo, solatium nobis affert, mœrorem percipere, propter ea quæ illi passi sunt; nonne multo magis nos recreabit, si ipsis ad iram a nobis concitatis et injuria affectis, pœnas demus, et non vera punitione castigemur? Cuilibet manifestum est. Illis enim qui quantumlibet amant, minime molestum est, ideo mali quid pati, quod quem amant, irritaverint, sed illud præ omnibus est, dilectum irritasse. Ac si iste iratus, non puniret; amplius amantem discruciaret : si vero pœnam expetat, magis consolabitur. Si quis amet Christum ut amare oportet, ne ipso quidem condonante, impunitum se manere patietur. Maximum enim sustinet supplicium, qui ipsum ad iram provocavit. Etenim nemo est[2], nemo inquam sive pater, sive mater, sive amicus, sive quisquis tandem, qui tantopere nos amaverit, sicuti qui nos fecit, Deus. Quod si ægritudines animi commemores et dolores, vitæque miserias, cogita quantopere ipsum quotidie offendas, et ultra non miraberis, etiamsi his plura superveniant mala : sed si vel aliquo fruaris bono, tunc et mirare et obstupesce. Jam vero ingruentes quidem videmus calamitates, offensiones autem, quibus in dies offen-

[1] Ex Interp. epist. 2 ad Cor. — [2] Ex comm. in Matth.

dimus, non videmus; ac proinde turpiter hallucinamur. Igitur, si vel uno die tantum, diligenter nostra reputaremus peccata, probe agnosceremus, quot malorum rei essemus[1], Propterea autem præcipua irrepserunt scelera[2], quoniam minoribus debita correctio non adhibetur. Hinc præposteræ mutationes et lapsus; hinc continuæ et immaturæ mortes, quoniam ac si jam ante cœlum occupassemus, ita animis affecti sumus : et veluti nunquam morituri, rapimus; et alienis inhiamus, quasi nunquam rationem reddituri. Et neque Dei verbum, neque res ipsæ nos emendant : sed frustra sunt omnia : nec quidquam nostram penetrat duritiem. Nemo terrena despicit : nemo in cœlum oculos tollit : sed sicut porci deorsum respiciunt, ad ventrem inclinati, et in cœno sese volutantes, ita plerique hominum pernicioso cœno se ipsos defœdantes, non sentiunt. Melius enim esset immundissimo luto eos contaminari, quam peccatis. Qui enim ab illo defœdatur, brevi tempore abluere, et similis fieri poterit ei, qui nunquam in cœnum illud lapsus est : qui vero in perditionis incidit barathrum, fœditatem accepit, quæ non aqua emundatur, sed longo eget tempore, exactaque pœnitentia : lacrymis item et planctu, et abundantiori ardentiorique fletu, quam mortuis illis, qui nobis sunt amicissimi, ostendamus. Quemadmodum enim nemini prodest[3], quod purpura Regis indutus, et armis cinctus sit, nullum vero habeat subditum, sed omnibus insultare et injuriam inferre volentibus sit expositus : ita etiam Christianum nihil juvat, si fide quidem et baptismi dono sit præditus, omnibus vero affectibus ludibrium sit propositus : Sed sicuti ille non modo nihil ad honorem suum ex ista veste acquirit, sed hanc etiam per proprium dedecus contumelia afficit, sic fidelis

[1] Ex interp. epist. ad Galat. — [2] Ex comm. ad Hebr. — [3] Ex interp. epist. ad Rom.

quoque vitam vivens perditam, non modo nulla hinc reverentia dignus, sed etiam magis ridiculus erit. Ne igitur ignominia vitam nostram afficiamus[1]; ne vitam vivamus derisione dignam, neque contaminemus corpus fornicatione. Quomodo enim in Ecclesiam ingredi poteris, postquam cum scortis es conversatus? quomodo manus illas ad cœlum extendere, quibus meretricem comprehendisti? Quomodo movere linguam, et eo ore preces fundere, quo scortum deosculatus es? Quibus oculis honestiores amicos ad hoc respicientes intueberis? Et quid dico de amicis? etiamsi enim nemo hujus rei conscius existat, tu tamen præ omnibus te ipsum erubescere et revereri cogeris, et proprium corpus plus omnibus execrari. Nisi enim hoc ita sit, cujus causa post peccatum illud ad balneum curris? Nonne quia te ipsum quovis cœno immundiorem arbitraris? Quam igitur Deum sententiam laturum existimas, quando tu prævaricatus, ejusmodi de factis tuis opinionem habes? Si quidem igitur corporale quid sordes illæ essent, merito balnearum expurgationibus te ipsum abstergeres: quoniam vero animam defœdans immundam totam reddidisti, ejusmodi jam quæras purgationem, quæ illius extergere maculam possit. Quod nisi faciamus, licet omnes fluviorum percurramus fontes, nec exiguam tamen peccati subducere partem valebimus. Si in cistam aliquam[2], ubi vestimenta herilia reposita essent, famulus quis vestem servilem, et sordibus multisque pediculis plenam simul reposuisset, numquid, dic mihi, ignominiam illam leniter tulisses? Quid vero[3], si quis in aureum vas, quod assidue unguenta continere solet, stercus et sordes infudisset, nonne etiam vulnera ei infligeres, qui hoc peccatum commisisset? Ergo-ne cistarum quidem et vasorum vestiumque tanta

[1] Ex Serm. in *Mulier alligata est legi.* — [2] Ex orat. in Davidem et Saulem. — [3] Ibid.

nobis est cura, animam vero nostram omnibus istis viliorem æstimabimus? Et ubi unguentum illud spirituale infusum est, diabolicas pompas, et auditiones scortorum commercio plenas injiciemus? Et quomodo, rogo, Deus ista feret? Cum enim ibi per spectaculum abductus fueris, ac castimoniæ omnis inimicus factus, rediens uxorem videris, tristiori omnino vultu eam aspicies, qualis nam sit. A lascivo enim captus spectaculo, castam quidem et honestam, totiusque vitæ consortem spernis, contumelia afficis, innumeris probris oneras: ad scelestam vero et impuram illam hiante ore respicis libidinem, a qua vulnus accepisti; et sonitum vocis insidentem habens, animæque insonantem, et habitum, et aspectum, et motus, et omnia fornicationis simulacra; nihil eorum, quæ in domo sunt, cum voluptate aspicis. Quemadmodum enim qui capitis gravedine et temulentia tenentur[1], temere huc illuc circumferuntur, et in fossas ac præcipitia, etiamsi quidvis substratum sit, incaute incidunt: sic etiam qui ad peccatum prorumpunt, et veluti gravi quadam ebrietate peccati desiderio tenentur, quid faciant nesciunt, nihil aut præsentium aut futurorum prævident.

Ejusmodi enim res est peccatum: postquam factum atque omnino absolutum est, tunc dolores excitat animæ, quæ ipsum peperit; modo legibus natalium nostrorum contrario. Etenim nos, simul ac nati sumus, dolores solvimus: illud vero quam primum est natum, mentem quæ ipsum peperit doloribus disrumpit. Quando enim peccatum committimus[2], a voluptate ebrii, non ita sentimus: cum vero jam factum est, finemque accepit, tum vero maxime voluptate omni extincta, acerbus pœnitudinis subintrat stimulus: et dum peccatum fit, et antequam fiat, atque etiam postquam factum est, vehemens astat conscientia

[1] Ex Serm. in Jonam et tres pueros. — [2] Ex evang. S. Joan.

nostra testis. Ejusmodi sunt peccantium mores : omnia suspecta hàbent[1], umbras timent, omnem strepitum metuunt, et quemlibet se adire putant : multos enim non raro vidi ad aliud currentes ministerium, dum me ad ipsos accedere existimarent. Aliis etiam alia inter se colloquentibus, ii, qui peccati sibi conscii sunt, de se loqui illos putant. Tale enim quid est peccatum : nemine arguente prodit; nemine accusante, condemnat, et formidolosum timidumque reddit eum qui deliquit. Sicut e contrario facit justitia. Audi et peccatoris timiditatem et confidentiam justi. « Fugit, inquit, impius, nemine persequente[2]. » Quomodo nemine persequente fugit? Intus habet, qui ipsum exagitat, accusatorem, conscientiam scilicet, atque hunc ubique circumfert. Et sicuti fugere se ipsum nequit, ita nec illum, qui intus eum exagitat. Verum non ita justus : Sed quomodo? « Justus ut leo confidit. » Talis erat Helias. Vidit is Regem ad se venientem; et dicente illo : « Quare pervertis Israël? Non ego, inquit, perverto? sed » tu, et domus patris tui[3]. » Revera justus ut leo confidit. Quemadmodum enim leo contra vilem aliquem catellum, sic iste contra Regem insurrexit. Et quidem purpuram ille habebat : sed habebat hic meloten purpura illa honorabiliorem. Illa enim purpura gravem illam famem peperit : ista vero melote calamitates sustulit : hæc Jordanem divisit, hæc Elisæum duplicem fecit Heliam. Quod igitur immundos se ipsos existiment, qui in fornicatione volutantur[4], admodum laudo et amplector : quod vero non ad convenientem purgationis modum veniant, ob hoc eos accuso et reprehendo. Optimum igitur est, abominandi istius sceleris, nec experientiam quidem sensisse. Si autem forte quis lapsus fuerit, talia prius adhibeat medica-

[1] Ex hom. in statuas. — [2] Prov. XXVIII, 1. — [3] 3 Reg. XVIII, 17. — [4] Ex Serm. *Mulier alligata est legi.*

menta, pollicitus, non ultra se in illud velle incidere, quæ peccati abstergere naturam valeant. Igitur, si delinquentes jam commissa quidem damnemus, rursus vero ad eadem animum adjiciamus, nihil expiationes nobis proderunt. Qui enim abluitur, et in eodem iterum cœno sese volutat : qui item destruit, quod extruxit, et rursus extruit ut destruat, nihil plus lucratur, quam inutiles labores et ærumnas. Si enim in dies delinquamus[1], nostramque feriamus animam, nec unquam sentiamus, sicuti qui continua vulnera accipiunt, deinde contemnunt, febres et mortes sibi ipsis accersunt, ita sane nos ex continuo isto stupore inevitabile nobis supplicium conciliamus. Nihil enim ita hominem perdit[2], quam Dei timorem reliquisse; sicuti nihil ita conservabit, quam jugiter illuc respicere. Si enim hominem coram videntes, sæpe tardiores ad peccata sumus, et æquieres famulos reverentes, nihil absurdi facimus, cogita quanta fruemur securitate, si Deum ante oculos habeamus. Optimum igitur est, nihil omnino delinquere[3] : post illud autem, ut qui delinquunt animadvertant et corrigantur. Si vero etiam hoc nobis desit, quomodo Deum rogabimus peccatorum remissionem, qui nullam istorum rationem habemus? Si enim tu, cum prævaricatus es, hoc ipsum agnoscere nolis, quod peccaveris, pro quibusnam peccatis Deum orabis? An pro iis, quæ ignoras? Et quomodo beneficii cognosces magnitudinem? Grave quidem malum est, turpia facere[4], facientem autem erubescere, dimidia ex parte malum. At si quis etiam in hoc glorietur, id extremæ est dementiæ. Qui enim[5], postquam deliquit, peccatum suum damnat, aliquo tempore se recuperare poterit : qui vero laudibus

[1] Ex Serm. quod non sit ad gratiam concionandum. — [2] Ex comm. epist. ad Rom. — [3] Ex comm. in Matth. — [4] Ex interp. epist. ad Philip. — [5] Ex orat. 3 in David et Saul.

improbitatem prosequitur, ille se ipsum pœnitentiæ remedio privavit. Quemadmodum igitur non solum qui mala agunt, sed etiam qui hosce laudant, eamdem cum illis, aut etiam graviorem pœnam habent : ita etiam qui bonos collaudant et admirantur, participes sunt earum, quæ illis repositæ sunt, coronarum. Ne igitur quia peccans non doles[1], peccatum contemnas, sed ob hoc ipsum potius ingemisce, quod peccatorum dolorem non sentias. Non enim hoc inde fit, quod peccatum non remordeat, sed quod stupida peccans anima et sensus expers facta sit. Quod si ob aliena delicta non dolens[2], reprehensione dignus est, qua venia ille dignus erit, qui etiam ob propria nullo dolore tangitur? Si Paulus proprium negligit commodum[3], ut aliorum inveniat, quanto non digni fuerimus supplicio, si ne a propria quidem recedere velimus pernicie? Majus hoc est, quod aliorum utilitas inveniatur, et ut libenter nobiscum alios quoque salvos faciamus. Propter hoc alæ sunt passeribus, ut laqueum fugiant : propter hoc data est hominibus ratio, ut peccata evitent. Sed ignorare te dicis peccata[4]? At quomodo id rationi consentaneum est? Si enim in alienis peccatis et leges scribis, et pœnas decernis, et sedulus es judex, qualem habere poteris excusationem, si in quibus ipse delinquis, te facienda ignorare dicas? Adulterium commisisti tu, et similiter ille : quare igitur illum quidem castigas, te vero venia dignaris? Si enim malum esse adulterium sciebas, nec alium quidem pœnis afficere oportebat : si vero alium quidem punias, te vero existimes pœnam effugere debere, quomodo rationi consentaneum fuerit, pro iisdem peccatis non easdem etiam pœnas dare? Quod enim in alium fers judicium[5], inquit,

[1] Ex interp. Evang. S. Matth. — [2] Ex Serm. cur non sublatus sit diabolus. — [3] Ex Serm. in subintroductitias. — [4] Ex hom. in statuas. — [5] Ex interp. epist. ad Rom.

eodem te judicabit Deus. Et audi Paulum dicentem : «Exis-» timas hoc, o homo, qui judicas male agentes, et facis ea, » quia tu effugies judicium Dei[1]?» judicium tuum non effugisti, et judicium Dei effugies? Et quomodo hoc rationi congruum fuerit? Non enim est idem, aliquem peccare tantum, et alium peccasse simul et punivisse, et in eadem rursus incidisse. Si enim tu illum castigas, qui minora commisit delicta : licet te ipsum pudefacere debeas : quomodo te, qui majora admisisti, atque a propria mente damnatus es, non gravius accusabit et condemnabit Deus, qui jam ex tua sententia damnatus es? Quod si dicas, scire quidem te, quod pœna sis dignus, et interim propter Dei mansuetudinem nihil pendas, et quod non statim in te animadvertatur, confidas : timere potius et tremere te ob hoc oportet. Quod enim nondum pœnas dederis, id non tibi accidit, ut nullas des pœnas, sed ut graviores luas, si sine emendatione perseveres. Et quidem si vehementer quis peccaverit[2], fecerit autem hoc occulte, nec cuiquam offensioni fuerit, levioribus mulctabitur pœnis quam ille, qui imparia admisit, sed palam et cum multorum offensione. Vilis enim homo et abjectus, licet supplantatus fuerit et ceciderit, non tantum communitati affert damnum. Qui vero in fastigio virtutis[3], tanquam in sublimi loco, magno cum splendore consistit, cunctisque notus ac manifestus, atque apud omnes in admiratione est, si malis tentatus ceciderit, ingentem ruinam et jacturam facit : non tantum quia e sublimi lapsus est, sed etiam quia multos in se respicientes segniores reddidit. Et ut in corpore, alio quidem membro vitiato, non tantum oritur damnum; oculis vero excæcatis, aut capite læso, universum corpus fit inutile : eodem quoque modo de iis, qui multa præclare et cum laude gesserunt, dicendum : si obscurati fuerint,

[1] Rom. II, 3. — [2] Ex Serm. de introductitiis. — [3] Ex statuis.

si maculam aliquam incurrerint, generale et intolerabile reliquo corpori afferre nocumentum. Ne igitur judicis time insidias[1], sed peccati vim exhorresce. Homo te non lædit, si tu te ipsum non læseris. Ac si a peccato immunis sis, licet infiniti impendeant gladii, Deus tamen te eripiet. Sin peccati tibi sis conscius, licet in paradiso fueris, expelleris. In paradiso erat Adamus, et ejectus est : in sterquilinio erat Job, et coronatus fuit. Quid illi profuit paradisus? quid huic damni attulit sterquilinium? Illi nemo insidias struxit, et supplantatus est : huic diabolus insidiabatur, et coronatus est. Nonne pecunias ei abstulit? attamen ipsius in Deum pietatem non diripuit. Nonne corpus ipsius dirupit? sed thesaurum tamen non invenit. Hanc mihi, obsecro, legem observate, et genua vestra amplectar, si non manu, attamen animo, lacrymasque effundam. Hanc mihi legem observate, et nemo unquam vobis officere poterit. Vidistis Prophetam illum[2], Davidem dico, pugnantem, cadentem, surgentem et vincentem? Vidistis peccatum incumbens, et per pœnitentiam jugulatum? Videte ipsum etiam post acceptam Spiritus gratiam, post libertatem apud Deum, post bonorum operum copiam, post tanta denique tropæa, proclamantem et dicentem : « Miserere mei, Deus, secundum magnam misericordiam » tuam[3]. » Dixisti, Magnam : dic porro, quanta? Quod magna sit, novi : metiri vero aut comprehendere nequeo. Super pelagus clementiæ Domini mei me ipsum expandi. Et quid ais, quæso? Audivisti Prophetam dicentem : Dominus quoque transtulit peccatum tuum : quid ultra quæris? Non hoc solum quæro, ait, sed pulchritudinem meam quæro, libertatem meam quæro : « Amplius lava me ab « iniquitate mea. » Vides-ne quid quærat? Et adhuc ma-

[1] Ex Orat quod extra Ecclesiam inventus Eutrop. abstractus sit. — [2] Ex Serm. psalmi 50. — [3] Psal. L, 1.

jorem quærit splendorem, majoremque puritatem. Et quidnam præstas, o David; quia ista petis? Quid præstem? Quoniam iniquitatem meam ego cognosco. Hoc præstas? et quis est homo, qui iniquitatem suam non cognoscat? Imo, inquit, quot sunt qui peccant, et audacter libereque agunt? quot sunt qui proximos suos opprimunt, et non lugent? Ego vero iniquitatem meam cognosco, et peccatum meum contra me est semper. O generosam animam! oblivioni peccati memoriam non tradit, sed ipsum jam remissum in conscientia sua, veluti in effigie quadam pinxit. Et vide quid accidit. Si tu illius memineris, Deus ejusdem non meminit: si vero tu oblitus fueris, Deus reminiscitur. Mali quid egisti? memineris tu ut Dominus tuus obliviscatur. Fecisti aliquid boni? obliviscere, ut Dominus tuus illud commemoret. Non enim tu tua recte facta sic recenses, sicut ille. Et quomodo, audi. Si pauperi dederis, interrogatus respondes, vidi pauperem esurientem, et nutrivi ipsum: non vero ita Dominus tuus, sed quomodo? Esurientem me vidistis et nutrivistis[1]. Postquam igitur peccaveris, ne expectes donec alius te accuset, sed priusquam accusatus fueris, tu tua facta condemna: nam si alius postea te arguerit, non jam tuæ confessionis, sed illius reprehensionis bonum opus est, ipsa emendatio. Non enim hoc est confiteri, cum quis postquam reprehensus est, se ipsum accusat, sed si se ipsum primo accuset, neque aliorum expectet reprehensiones. Etenim Petrus post gravem illam negationem, postquam peccatum sibi ipsi in memoriam revocasset, nulloque accusante et delictum percensuisset et amare flevisset, ita negationem illam abstersit, ut et primus inter Apostolos factus sit, et universum terrarum orbem suæ curæ commissum habuerit. Si porro Sacerdos peccata in Deum perpetrata solvendi

[1] Ex Serm. 5 contra Judæos.

potestatem accepit[1], multo magis quæ in hominem fiunt, auferre et oblitterare poterit. Princeps etiam hic est, et princeps Rege honorabilior. Etenim ipsum Regium caput sacræ leges Sacerdotis manibus subjecerunt : et si forte boni aliquid desuper fieri necesse sit, Rex ad Sacerdotem, non Sacerdos ad Regem confugere solet. Idcirco non Angelos ex cælo Deus deducens humano generi magistros fecit[2], ne ob suæ naturæ excellentiam et humanæ imbecillitatis ignorationem nimis immodicas in nos facerent objurgationes : sed homines mortales dedit magistros et Sacerdotes, homines inquam infirmitate circumdatos, ut dum iisdem et docens et discentes obnoxii essent, hoc ipsum dicentis linguæ velut frenum quoddam esset, quod reprehensiones ultra modum facere non sineret. Quam vero ob causam hæc dixi? Ut ne dicatis, Quia tu mundus es a delictis et liber a reprehensionis dolore, magna cum potentia graviorem nobis infers sectionem. Ego enim primus sectionem percipio, quoniam iisdem criminibus obnoxius sum. Omnes enim pœna digni sumus, nec quisquam cor mundum se habere gloriabitur. Non igitur in alienis philosophans malis, nec ex inhumanitate quadam, sed ex magna sollicitudine vos reprehendo. In illis quidem, qui corporibus medentur, ita se res habet, ut qui sectionem infert, nullum illius sensum percipiat : qui vero secatur, ille solus est qui doloribus dirumpitur : In iis vero qui animas curant, non ita est; ex me ipso, nisi fallor, alios æstimo; sed prior ille dolorem percipit, qui dicit, cum cæteros reprehendit. Non enim ita dolemus cum ab aliis reprehendimur, quam cum alios ob peccata quibus ipsimet obnoxii sumus, reprehendimus. Vultis-ne intelligere quantum officium sit, suorum reminisci peccatorum?

[1] Ex orat. in statuas. — [2] Ex Serm. 5 non esse ad gratiam concionandum.

Cum pecunias expendimus, continuo postquam e lecto surreximus, antequam in forum nos conferamus, aut ullum sive privatum sive publicum aggrediamur negotium, famulo accersito, rationes exigimus expensarum, ut videamus, quidnam male, quid vero recte sit expensum, et quantum supersit. Ac si parum superesse advertamus, omnibus modis lucri occasiones comminiscimur, ne incauti fame pereamus. Hoc igitur in nostris quoque agamus negotiis : advocata conscientia nostra, rationem ei conficiamus, verborum, actionum, cogitationum : examinemus, quid utiliter, quid cum nostro damno insumptum sit : quod verbum male expensum, in convicia, in turpiloquia, in contumelias : quæ cogitatio oculum ad lasciviam commoverit : quis sermo cum nostra pernicie in opus deductus sit, sive per manus, sive per linguam, sive per ipsos oculos : et operam demus, ut ab intempestivo illo impendio desistamus : pro iis vero quæ semel male expensa sunt, aliud reponamus lucrum : pro verbis scilicet temere prolatis, preces; pro lascivis obtutibus eleemosynas, jejunia. Si vero inepte sumptus facere, et nihil reponere velimus, neque bonum in thesauro nobis recondere, ad extremam redacti paupertatem, imprudentes in æternum ignis supplicium nos transmittemus. Quanto igitur melius est, temporariam compunctionem et luctum cum sempiternis bonis, et voluptate finem non habente, commutare, quam brevi hac et temporali vita in risu transacta, illuc perpetuo puniendum abire? Si enim Paulus[1], qui tantus et talis erat, qui veluti alatus universum orbem terrarum percurrit, et necessitatibus corporalibus superior factus, atque arcana illa verba audire dignus habitus est, quæ hucusque nemo audivit, scribens dixit, « Castigo cor- » pus meum, et in servitutem redigo, ne forte, cum aliis

[1] Ex hexaëm.

» prædicaverim, ipse reprobus efficiar[1], » quid nos dicturi sumus, qui peccatorum sarcinis gravamur, et magnam præterea socordiam ostendimus? Numquid enim inducias habet hoc bellum? Semper sobrium esse et vigilare, nec unquam securum esse oportet, quoniam nec tempus insidiarum nostri adversarii certum ac definitum est.

HOMILIA XXV.

De futuro judicio.

Multi homines ex iis[2], qui apud nos sunt carni affixi, et præsentibus rebus servientes, nihil esse futura existimant, et Dei clementiam prætendentes, nullam esse pœnam aut supplicium dicunt. Si igitur Deus est clemens, ut sane est, omnino etiam justus erit. Si vero justus, quomodo justum non fuerit, eum, qui innumeris jam inde ab initio affectus est beneficiis, deinde animadversione digna admisit, et neque minis, neque beneficentia factus est melior, puniri? Si enim justitiam exquiras, ab initio potius et statim secundum justitiæ rationem plecti nos oportebat. Etenim benignitatem adhuc aliquam haberet, si hoc quoque passi essemus, quod factum non fuit. Si enim quis innocentem injuria afficiat, secundum justitiæ rationem, omnino dat pœnas : si vero quis benefactorem, qui nullum beneficium accepit, innumera vero præstitit, et solus causa, ut essemus, extitit, non injuria tantum afficiat, sed in dies etiam suis factis contristet, qua venia talis dignus erit?

[1] 1 Cor. IX, 27. — [2] Ex hom. Quod pœna sit sempiterna.

Quomodo, dic mihi, non metuis, tam temeraria loqui, dum inquis, Benignus est Deus et non punit? At si puniverit, non jam benignus erga te invenietur[1]. Quare enim, dic mihi, puniri non vis, cum delinquis? Nonne omnia tibi prædixit? Nonne comminatus est? nonne tibi succurrit? nonne innumerabilia pro salute tua præstitit? Si igitur improbi non puniuntur, alius forte iterum dicet, nec probos coronari: et ubi clementia et justum Dei judicium? Nolite igitur vos ipsos, o homines, decipere, diabolo obsequentes. Illius enim cogitationes istæ sunt. Si enim judices et domini ac magistri bonos quidem remunerantur, malos vero pœnis afficiunt, quomodo rationi consentaneum fuerit apud Deum contraria fieri, atque iisdem probos ac improbos dignos censeri? Quando vero etiam mali ab improbitate discedent? Cum enim pœnam expectantes, a scelere non desistant, si isto quoque liberentur timore, ac non solum in gehennam non abjiciantur, sed regnum quoque obtineant, ubi improbe et nequiter agentes stabunt? Audivi nonnullos, peccandi cupidos, dicentes, quod ad hominum timorem Deus gehennam comminatus sit; absit enim, aiunt, ut qui misericors est, pœnis aliquem afficiat, maxime ex iis, qui eum agnoscunt. Dicite ergo mihi, qui Deum mendacem facitis, quis universum terrarum orbem temporibus Noë undis obruit, et immane illud naufragium molitus est, totiusque generis nostri internecionem effecit? Quis fulmina illa et igneos turbines terræ immisit Sodomorum[2]? Quis universam Ægyptum submersit[3]? Quis sexcenta illa millia in deserto consumpsit? Quis congregationem Abiron exussit[4]? Quis terræ mandavit, ut os aperiret, et Core ac Dathan deglutiret? Quis septuaginta millia uno quasi temporis momento tempore Davidis pro-

[1] Ex hom. Quod omnes ante tribunal Christi stabimus. — [2] Gen. XIX et XIV. — [3] Exod. XIV. — [4] Num. XVI.

stravit[1] ? Quis centum illa octoginta quinque millia in una nocte, ut est in Prophetia Esaiæ, interfecit[2] ? Quotidianas vero calamitates quot peccantes feramus, non vides? Quomodo igitur rationi consentaneum fuerit, hos quidem puniri, hos vero non puniri? Si enim Deus injustus non sit, ut revera injustus non est, omnino etiam tu pœnas dabis, qui peccas : Si vero Deus non punit, quia clemens est, ergo nec istos pœnis affici oportebat. Jam vero propter hæc verba vestra, multos etiam in hac vita Deus punit, ut si verbis comminationis non credatis, saltem re ipsa illato supplicio fidem adhibeatis. Numquid contradicentibus persuademus[3], sermonem de gehenna non esse fabulam ? Tam enim est verus, ut non solum nos, sed etiam Poëtæ et Philosophi et oratores de futura remuneratione disseruerint, et in inferno improbos pœnis affici dixerint. Quamvis enim hæc ita, ut revera sunt, dicere non potuerint, solis quippe cogitationibus et iis quæ apud nos audiverunt, commoti, conjecturam tamen aliquam judicii acceperunt. Cocytos enim quosdam commemorant, et Pyriphlegethontas fluvios, et Stygis aquas, ac Tartarum, tantum a terra distantem, quantum hæc a cœlo : multosque supplicii modos : Ac rursus Elysium campum, et beatorum insulas et florida prata, et magnam odoris suavitatem, leniterque spirantem auram : choros etiam ibi exercentes quosdam, et candida amictos veste, aliquos item cantantes hymnos : et in universum, tum probis, tum improbis repositam esse post discessum ex hac vita, retributionem. Ne igitur gehennæ fidem abrogemus, ne in eam illabamur. Qui enim non credit, segnior fit : qui vero segnis est, prorsus in ipsam abibit : sed et indubitanter credamus, et assidue de ea colloquamur : et non facile delinquemus. Ejusmodi enim sermonum memoria, veluti acerba quædam

[1] 2 Reg. XXIV. — [2] Isai. XXXVII. — [3] Ex eodem.

medicina omne vitium abstergere valebit, si continue animæ nostræ insederit. Si crudelis sis et immisericors[1], recordare virginum illarum quæ lampadibus, eo quod oleum non haberent, extinctis, sponsi thalamo exclusæ sunt[2]; et statim benignus esse incipies. Si rapere volueris, audi judicem dicentem, « Ligatis manibus et pedibus ejus, » mittite eum in tenebras exteriores[3]; » et istam cupiditatem expelles. Si te inebriare cupias, audi divitem dicentem, mitte Lazarum[4], ut extremo digito torridam meam refrigeret linguam; petitionem tamen non impetrantem; et statim ab hoc affectu cessabis. Si ignem improbæ libidinis sentias, cogita illum supplicii ignem, et extinctus iste recedet. Considera vero, etiamsi ignis non esset, quanta sit pœna, a Deo repelli et ignominiosum abscedere. Credite, malum hoc verbis explicari non potest. Si enim illi[5], qui lumen solis non vident, vitam tolerant quavis morte acerbiorem, quid illo nos lumine privatos pati credendum? Quare vero etiam vivimus et spiramus et sumus, si aspectu illo non potituri simus; si tunc Dominum nostrum videre nemo sit nobis concessurus? Si ex illis[6], qui ingenue educati sunt, in carcerem quis conjectus, solum fœtorem, et in tenebris jacere, ac cum homicidis vinctum esse, quavis morte acerbius putat : cogita, quid futurum sit, si cum totius orbis terrarum homicidis illic comburamur, nec videntes, nec aliis apparentes, sed in tanta multitudine nos solos esse existimantes? Nam tenebræ et obscuritas ne proximos quidem nos cognoscere permittunt, sed ita quilibet affectus erit, ac si solus ipse hoc sustineret. Quamvis enim ignis dicatur, tenebrosus tamen est, et lucem non habens. Atque hoc

[1] Ex Serm. de perfecta charitate. — [2] Matth. xxv. — [3] Matth. xxii. — [4] Luc. xvi. — [5] Ex interp. Evang. S. Joan. — [6] Ex hom. Pacem sequimini cum omnibus.

est, quod maxime nos turbat et infestat, quod et vehementer exurens non extinguatur, et lucem nullam habeat. Quod si solæ tenebræ per se tantopere animas nostras vexant et conturbant; quid igitur erit, si cum tenebris et tanti sint dolores, et incendia? Nec enim[1], cum gehenna ignis appellatur, similem huic ignem putes. Hic enim si quid arripuerit, comburit et cessat: ille vero semel apprehensos perpetuo urit, et nunquam quiescit. Atque idcirco etiam inextinctus vocatur. Perpetuitate enim induere vult peccatores, non ad illorum honorem, sed ut perpetuam illius supplicii habeat occasionem. Sed hæc quidem in gehenna, et his longe acerbiora. Ipsa vero bonorum amissio tantum habet doloris, tantam tribulationem et anxietatem, ut etiamsi nullum supplicium hîc delinquentibus repositum esset, ipsa per se, acerbius quam gehennæ tormenta, animas nostras discruciare et conturbare sufficeret. Quod si in carcerem ingredientes[2], et hos quidem squallidos, illos vero catenis constrictos ferreis, alios autem in tenebris conclusos cernentes, frangimur, horremus, omnia facimus, ut ne in hujusmodi miseriam et tribulationem incidamus: si ipsimet ad gehennæ cruciatus ligati abducamur, qualesnam futuri, aut quid facturi sumus? Non enim ex ferro sunt vincula illa, sed ex igne, qui nunquam extinguitur. Nec ex æqualibus aliqui, qui nobis astant, quos frequenter etiam mitigare licet, sed Angeli mali, qui nulla commiseratione tanguntur: quos propter injurias Domino a nobis illatas irascentes obtueri nemo poterit. Non licebit, sicuti hic, videre, hos quidem pecuniam, illos autem victum, alios consolatorios afferre sermones, et solatium accipere, sed omnia ibi sine venia erunt: sive Noë fuerit, sive Job, sive Daniel, et suos pœnis affici viderint, assistere et manum porrigere non audent. Etenim naturæ ibi

[1] Ex orat. 1 ad Theod. lapsum. — [2] Ex hom. de perfecta charitate.

cognationem tolli contingit. Quoniam enim justi malorum filiorum reperiuntur parentes, et parentum improborum filii boni, sinceram illis dilectionem esse oportet, et non cognationis naturalis necessitate fractos hos bonis illis frui : atque hanc extingui dico, cosque cum Domino contra propria viscera irasci. Nemo igitur bona speret, nisi boni quid egerit, etiamsi innumeros e majoribus suis habeat justos. Si enim concessum nobis tempus in id, quod opus est, non impenderimus, omnes illuc abibimus, intempestivi sumptus extremas pœnas daturi. Si enim qui pecuniam ad mercaturam faciendam mutuam accepit[1], deinde vero abligurivit, a creditore postulabitur et pœnas luet, quanto magis ille, qui frustra hanc vitam consumpserit? Et quemadmodum nos a famulis nostris non solum expensarum, sed etiam acceptarum pecuniarum rationem poscimus, unde, et quantum, et a quibus, et quomodo pecunias receperint : ita nimirum Deus, et sumptuum et censuum rationes tam a divite quam a paupere exiget. A divite quidem, utrum ex justis proventibus, an ex rapina et avaritia divitias collegerit : utrum in scorta an in pauperes pecunias insumpserit : utrum in victum et luxuriam et ebrietatem, an vero in oppressorum auxilium. A paupere, an fortiter et grato animo, an vero inique paupertatem tulerit : annon indignatus fuerit, annon divinam providentiam accusaverit, cum se ipsum in egestate, alium vero in deliciis viventem, nec divitiis indigentem videret. Nec vero divites et pauperes solum, sed et principes et judices stricte examinabuntur : an justitiam perverterint, an ad gratiam aut odium lites agentibus sententiam dixerint, an adulatione adducti contra fas judicium tulerint. Quanto enim majorem ad magistratus amplitudinem unusquisque conscendit, tanto exactior ab eo expetetur ratio. Et ab-

[1] Ex comm. in Matth.

surdæ quidem hujus vitæ voluptates nihil ab umbris et somniis differunt[1]. Antequam enim peccatum consummatum sit, voluptas extinguitur : quæ vero pro his imminent pœnæ finem non habent. Et quidem quod delectat, momentaneum est : quod vero cruciat, æternum. Hac porro de causa, Deus assidue nobis de gehenna loquitur, ut uberem ex illis minis atque timore fructum percipiamus. Si enim in ipsam peccatores abjicere volens hujus minas non prædixisset[2], multi forsitan in illam decidissent. Si namque etiamnum timore animas nostras concutiente, nonnulli sunt, qui ita facile peccant, ac si ea non esset, si horum nihil dictum esset, nec intentatæ minæ, quod malum non perpetrassemus? Non igitur hoc crudelitatis, sed misericordiæ potius et clementiæ opus est. Etenim si subversionem illam apud Jonam Deus comminatus non esset, subversio impedita non fuisset. Si non dixisset, Ninive subvertetur, non stetisset Ninive. Et si minis gehennæ non essemus territi, omnes forte in gehennam præcipitaremur. Si enim nulla Deo cura esset, sive peccemus, sive recte vivamus, cum aliqua forte ratione diceretur, non esse pœnam : cum vero tantam diligentiam adhibeat, ut ne in peccata prolabamur, ac tam multa excogitet, ut mandata ipsius recte impleamus, manifestum est, quod peccantes puniat, rectoque viventes coronet. Sed vide mihi multorum iniquitatem. Etenim hic quidem Deum incusant, quod frequenter leni sit animo, multosque scelestos, libidinosos, avaros, ut nullas solvant pœnas, negligat : ibi rursus, si pœnas illis minetur, acerbi et graves sunt accusatores. Jam vero, si hoc contristet, illud certe amplecti et admirari oportebat. Sed, o dementiam! o animum peccandi cupidum et libidinosum! quia verborum minas despicientes, re ipsa pœnam sunt subituri. Nemo

[1] Ex 1 ad Theodorum lapsum. — [2] Ex Evang. sec. Matth.

enim eorum qui peccata hîc non dissolverunt[1], defunctus, rationes pro his effugere poterit : sed quemadmodum ex carceribus aliqui una cum catenis in judicium adducuntur, ita qui hinc discedunt, variis circumdati peccatorum catenis, ad terribile illud tribunal deducuntur. Si igitur forte in balneo[2], æquo vehementius parato, fueris, tunc mihi illum gehennæ ignem tecum reputa : si iterum forte a gravi aliqua febri exuraris, ad illam flammam cogitationem transfer, et facile te ipsum erigere valebis. Si enim ita nos balneum aut febris turbat et exagitat, ubi in fluvium illum igneum, qui ante formidabile illud tribunal rapitur, inciderimus, quid nobis tandem animi erit ? Et quidem qui cum multis operibus bonis ac malis illuc abit, aliquod habebit in pœna et tormentis illis solatium : qui vero illis quidem destitutus est, hæc autem sola affert, dici non potest, quanta sit passurus in sempiternum conjectus supplicium. Etenim oppositio quædam erit actionum pravarum et earum quæ tales non sunt. Ac si istæ quidem libram deorsum traxerint, non parum salutis auctori suo parient : et tantum prævalebit damnum ex pravorum operum actione, quantum e priore loco ipsam detraxerit. Si vero illæ superaverint, in gehennæ ignem abducunt, eo quod non tanta sit recte factorum multitudo, ut contra vehementem illum impetum consistere possint. Nihil enim omnino bonorum, licet exiguum fuerit, a judice ibi negligetur. Si enim pro delictis[3], et verbis ac cogitationibus supplicium luere debemus, multo magis recte facta, sive magna ea fuerint, sive parva, reputabuntur. Non igitur sufficit, a vitio cessasse, sed et multa bona fecisse opus est. Quoniam a vitio idcirco abstinendum est, ut a gehenna liberemur : ut vero regnum obtineamus, virtuti inhæren-

[1] Ex interp. Evang. S. Matth. — [2] Ex orat. 1 ad Theod. lapsum. — [3] Ex interp. epist. ad Ephes.

dum. Etenim in externis rebus id moris est, non illum, qui nihil mali egit, coronare; hoc enim ei ad effugiendum pœnas duntaxat sufficit; sed qui multa benefacta præstitit. At enim dum cogito, quod ad effugiendam gehennam vitiorum declinatio satis sit, subiit mihi terribilis quædam comminatio, non illis, qui mali quid sunt ausi, supplicium intendens, sed eos qui de bonis aliquid neglexerunt, pœnis afficiens. Quæ igitur est ista? « Discedite a me, maledicti, » in ignem æternum. Esurivi enim, et non dedistis mihi » manducare[1]. » Qui enim de iis, quæ ipsi habuerunt, egentibus nihil impertiti sunt, eos non solum bonorum privatione puniri, sed etiam in gehennæ ignem amandari credimus. Docemur ergo, bene agentes bonis cœlestibus fruituros: qui vero nullum quidem vitium, de quo accusari possint, habent, interim in bono aliquo deficiunt, hos cum mala agentibus, ad gehennæ ignem abducendos. Si enim in terra dominantium leges quis transgrediens[2], pœnas subit indeprecabiles, multo magis intolerabilibus ille tradetur tormentis, qui cœlestis Domini mandata aspernatur. Scio quod de gehenna disserere[3], vobis odiosum videatur, magnumque dolorem generet: sed quantum mordet conscientiam, tantum utilitatis etiam eorum animis affert, qui mordentur. Si enim ea nobis ibi dicerentur, sicut in Lazari historia, diviti, revera lamentari, plorare et lugere oporteret, nullum jam pœnitentiæ nobis tempus relictum esse. Quoniam vero ista audimus, dum hîc sumus, ubi et resipiscere licet, et commissa crimina abstergere, magnamque parare fiduciam, atque ex iis malis, quæ aliis evenerunt, metu concepto resipiscere; gratias benigno Deo agamus, qui per aliorum pœnam nostram segnitiem excitat, et nos dormientes expergefacit. Et quam

[1] Matth. xxv. — [2] Ex hom. in *Pater noster*. — [3] Ex Serm. 3 in Lazarum.

ob causam aliqui quidem hîc puniuntur, aliqui vero illic, et non omnes hîc? Quia si hoc esset, omnes forte perirent. Omnes enim pœna digni sumus. Rursus, si nemo hîc puniretur, segniores plerique fierent, multique forte dicerent, non esse providentiam. Si enim jam, dum multos ex improbis castigari vident, multas ejusmodi dicunt blasphemias; si hoc factum non esset, quid non dixissent? quo vero insaniæ non progressi essent? Idcirco Deus hos quidem hîc castigat, illos vero non castigat. Quosdam enim castigat, ut illorum exscindat vitia, et levius ibi supplicium reddat, aut etiam omnino eos liberet, atque ut in pravitate vitam agentes per istorum ultionem moderatiores efficiat. Alios non castigat: ut, si quidem sibi attendentes, pœnitentiam agant, Dei æquanimitatem reveriti, et a pœnis in hac vita, et a suppliciis in altera liberentur: si vero ita perseverent, nihil ex Dei clementia facti meliores, majus, propter nimium ipsorum contemptum, ferant supplicium. Si enim delinquentes a Deo honoremur, cum potius mulctandi eramus, id ipsum nos vel maxime in ignem conjicere poterit. Nam si sola æquanimitate quis fruens, eadem ut par est, usus non fuerit, gravius ille habet supplicium. Si quis una cum animi lenitate etiam honores maximos obtineat, deinde in nequitia perseveret, quis a pœna illum eripiet? Quemadmodum vero pro delictis nullas hîc dare pœnas, graviorem ibi reddit pœnam: ita peccantes magna frui indulgentia et facultate, peccantibus occasio et materia fit majoris pœnæ. Qui enim in multis offendunt[1], nec tamen castigantur, trepidare et metuere debent: nam per impunitatem, et Dei tolerantiam, supplicia ipsis augentur.

Si igitur aliquem injuste divitem fieri[2], et prospero uti rerum successu videris, ne beatum dixeris, sed saltem

[1] Ex Serm. 3 in Lazarum. — [2] Ex comm. in Matth.

defleas : ipsi siquidem divitiæ augmentum sunt pœnæ. Quemadmodum enim qui multa peccaverunt, nec tamen pœnitentiam agere volunt, sibi ipsis thesaurum iræ congerunt : ita qui, præterquam quod impuniti maneant, prosperitate etiam utuntur, majus supplicium sustinebunt. Non enim omnium peccatorum eædem sunt pœnæ, sed multæ et diversæ, pro ratione scilicet temporum, et personarum et dignitatum ac prudentiæ. Etenim si duo sint improbi, non eadem vitæ conditione utentes, sed alter quidem in divitiis sit, alter in paupertate, non eodem modo ibi punientur : sed gravius, qui ditior est. Ideo enim Deus non ab omnibus hîc pœnas sumit [1], ne resurrectionem fore diffidas, aut de judicio desperes, eo quod omnes hîc rationem reddant : nec omnes impunitos abire permittit, ne rursus sine providentia omnia esse existimes. Nonne ergo etiam nunc multi similia faciunt illis [2], qui prius ob delicta sunt puniti ? Et maxime. Si enim non carnalem, ut Caïn, sed spiritualem occideris fratrem, nonne idem fecisti ? Quid enim, si non gladio, sed alio modo ? Nemo igitur nunc fratri invidit ? nemo in pericula conjecit ? Sed pœnas hic tales non dederunt : atqui daturi sunt. Si enim qui neque scriptas audivit leges, neque Prophetas, nec magna vidit signa, tam severe punitur, erit-ne, qui posterius ista fecerit, et ne tot quidem exemplis emendatur, impunitus? Et ubi Dei justitia ? Verum et ipsi filii Heli [3], quoniam ante incensum comederunt, una cum patre gravissimis pœnis sunt affecti. Nullus igitur extitit negligens circa filios pater, neque improbi filii ? sed nemo persolvit pœnas. Quando igitur persolvent, si gehenna non sit? Quid vero Ananias et Sapphira, postquam de iis quæ dedicaverunt, furati sunt, et statim

[1] Ex eodem. — [2] Ex Serm. *Nos qui vivimus, qui relinquimur.* — [3] 1 Reg. II.

supplicio sunt affecti? Nullus-ne ex illo tempore hoc fecit? Quomodo igitur non easdem pœnas dederunt? Numquid tibi persuademus esse gehennam, an pluribus nobis opus erit exemplis? Vellem et ego ipse, nullam esse pœnam : et omnium maxime ego. Quid ita? Quia singuli quidem vestrum pro sua quisque anima solliciti sunt, at ego etiam dignitatis hujus rationes sustineo. Omnium igitur maxime ego hanc effugere nequeo[1]. Non solum itaque cum beneficia confert, sed etiam cum castigat, bonus et clemens est Deus. Etenim castigationes ipsius et ultiones maxima sunt pars beneficentiæ : quando et medicus, non solum cum ægrotum in viridaria et prata, aut in balnea et aquarum lavacra educit, sed etiam cum impastum manere jubet, et tunc peræque medicus est, humanitatemque suam amplius ostendit. Si igitur aliquem videris virtuti deditum[2], et innumeras sustinentem tentationes, beatum illum prædica, magni æstima, quippe cui et peccata omnia hic dissolvuntur, et multa tolerantiæ ibi parantur præmia. Hominum enim aliqui hic solum puniuntur : aliqui vero hic nihil tale sustinent, sed omnem ibi recipiunt ultionem : quidam denique et hic et ibi pœnis afficiuntur. Quos igitur ex triplici isto genere beatos judicatis? Probe novi, quod primos, qui scilicet hic castigantur et peccata deponunt : secundos vero post illos, quosnam? Vos fortasse eos qui nihil hic patiuntur, sed ibi omne sustinent supplicium. Ego vero non hos, sed eos, qui et hic et ibi pariter castigantur. Qui enim hic supplicium luit, pœnam ibi sentiet leviorem : qui vero totam ibi sustinere pœnam cogitur, indeprecabilem habebit pœnam. Quare enim Deus[3], quæ gravia facturus est, prædicit? Ut ne faciat, quæ prædicit. Idcirco gehennam

[1] Ex comm. in Matth. — [2] Ex hom. 5 in divitem et Lazarum. — [3] Ex comm. in epist. 1 ad Timoth.

minatus est, ne in gehennam ableget. Terreant vos verba, inquit, et non res ipsæ contristent. Bonæ sunt promissiones tuæ[1], Domine : bonum est et regnum tuum quod speratur, et iterum gehenna quam minaris. Bene enim regnum invitat, utilem vero gehenna incutit timorem. Minatur enim Deus gehennam, non ut in gehennam injiciat, sed ut a gehenna liberet. Si enim punire voluisset, non ante fuisset minatus, ut cautiores facti, ea quæ minatus est, effugeremus. Minatur supplicium, ut supplicii periculum fugiamus : terret sermone, ne re ipsa castiget. Qui enim non sperat resurrecturum se[2], neque factorum rationem ei redditurum, sed omnia nostra præsenti vita concludi existimat, nec quidquam præterea esse, ille nec virtutem colet, nec a vitio abstinebit : sed se ipsum turpibus cupiditatibus tradet, et omne genus nequitiæ tentabit. Qui vero judicium futurum esse sibi persuadet, et terribile illud tribunal ante oculos habet, et severas rationes, verissimamque illam sententiam ; omnibus modis temperantiæ et æquitati aliisque virtutibus inhærere, intemperantiam vero et temeritatem, atque alia omnia flagitia effugere conabitur. Non enim tantum efficere sermo poterit[3], quantum timor efficit. Gehennæ enim metus regni coronam nobis afferet. Scio quod multi solam gehennam horreant[4] : ego vero amissionem gloriæ cœlestis, pœnam multo acerbiorem esse dico, quam gehennam. Quod si vobis explicari non possit, nihil id mirum : non enim illorum bonorum felicitatem novimus, ut miseriam quoque privationis ipsorum exacte videamus. Quoniam Paulus probe hæc perspecta habens, novit quod gloria Christi excidere omnium est acerbissimum. Et hoc sciemus, tunc, cum in ipsum periculum inciderimus. Sed ne

[1] Ex epist. 2 de Pœn. — [2] Ex orat. de resurrectione mort. — [3] Ex Serm. in statuas. — [4] Ex comm. in Matth.

unquam hoc nobis contingat, o unigenite Dei fili, nec ullum inexpiabilis istius pœnæ unquam periculum faciamus : intolerabilis enim est gehenna et pœna illa : sed licet sexcentas gehennas dederis, nihil tale dixeris, quale est a beata illa gloria repelli, Christo exosum esse; audire, « Quia non novi vos; » accusari, quod esurientem videntes ipsum, non nutriverimus. Etenim infinita sustinere fulmina præstaret, quam placidum illum vultum nos aversantem cernere, et dulcem illum oculum non sustinere, ut nos respiciat. Cum enim ipse me, inimicum adhuc, et se odientem atque aversantem ita consectatus sit, ut nec sibi ipsi parceret, sed se ipsum in mortem daret : si post omnia illa ne pane quidem esurientem ipsum dignabor, quibus deinde oculis ipsum aspiciam ? Dic mihi porro[1], si quis polliceretur, quod te senem factum, et in paupertate viventem repente juvenem efficere, atque in ipsum ætatis florem reducere, valdeque robustum ac formosum præ omnibus reddere, totius quoque terræ imperium per mille annos donare velit, quid pro isto proposito et facere et pati non velles ? Christo autem non isthæc, sed his longe majora promittenti, quæ præparavit diligentibus se, quantas non dignum est abjicere opes ? Imovero quot animas abjicere dignum non est ? Sed quoniam corporeis oculis ista videre non licet, cogitatione sursum ascende, et super cœlum consistens, in illud, quod hoc altius est, respice cœlum, in immensam altitudinem, in lumen illud inaccessum, in angelorum turbas, et rursus apprehensa harum rerum imagine, e sublimi descende, et ea, quæ sunt circa Regem in terra degentem, depinge, veluti homines aurum gestantes, jugum mulorum candidorum auro ornatorum, deauratum vehiculum, laminasque aureas circumquaque agitari : dracones item in

[1] Ex Serm. quas oporteat ducere uxores.

vestibus formatos sericis, et aspides, aureos habentes oculos, equos insuper aurum gestantes, aureaque frena : atque his diligenter in unum collectis, rursum ab his ad superiora mentem transfer, diemque illum quo Christus adveniet, tecum reputa. Non enim mulorum tunc videbis jugum, nec aurea vehicula, nec dracones vel aspides, sed totum quidem aperiri cœlum, descendere vero unigenitum Dei filium, non viginti aut centum satellitibus ipsum stipantibus, sed millenis, et denis millenis angelis atque archangelis : omniaque metu et tremore tunc plena erunt, dum cuncti homines, qui unquam, a tempore Adami usque ad illam diem extiterunt, e terra resurgent et rapientur : cumque ipse tanta cum gloria apparebit, ut sol et luna totum lumen suum ab illo splendore superatum, occultent, et unicuique reddet secundum opera sua. Sed plerique ex illis[1], qui a ratione sunt alieniores, solatium aliquod afferre existimant, cum omnibus in gehenna puniri. Etenim ineptus hic sermo est, dicere, Sicuti omnes, ita et ego. Considera mihi eos, qui pedum dolore tenentur : qui cum doloris acerbitate torquentur, licet infinitos monstraveris, qui graviora patiantur, animo tamen non percipiunt. Doloris enim vehementia otium habere mentem non sinit, ut de aliis secum cogitet, solatiumque inveniat. Ne igitur nos frigida ista spe lactemus. Consolationem enim ex proximi calamitatibus percipere, in mediocribus malis contingit : si vero cruciatus prævaleat, et fluctuatione intus omnia sint plena, atque anima jam ne se ipsam quidem cognoscere possit, undenam solatium percipiet? Si quis in theatrum te deduceret[2], ubi omnes aureis induti vestibus considerent, et in media multitudine alium quempiam ostenderet, ex puris margaritis tum vestimenta, tum coronam in capite gestantem,

[1] Ex interp. Evang. S. Matth. — [2] Ex orat. 1 ad Theod. laps.

deinde te in illius multitudinis ordinem referre promitteret, nonne omnia faceres, ut promissum illud consequereris? Jam vero theatro in cœlis, non ex talibus rebus, sed ex iis quæ verbis explicari non possunt; de Rege enim ne dicere quidem licet; nobis composito, tantis nos ipsos boni privabimus, ne vel exiguo tempore laboremus? Si enim infinitas mortes quotidie sustinere necesse foret, si ipsam etiam gehennam, ut Christum in gloria sua venientem videre, et in illum Sanctorum chorum conscribi liceat, nonne omnia illa tolerare oporteret? Sed plerique ex iis quorum mens a ratione abhorret, satis sibi ducunt, si a gehenna liberentur. Ego vero pœnam gehenna longe graviorem dico, in gloria Christi non esse : et qui inde excidit, hunc ego non tam propter gehennæ mala, quam quod a Domino repulsus sit, lugere debere existimo. Hoc enim solum in pœnæ ratione omnibus est acerbius. Si eo, quo par esset[1], amore Christum amplecteremur, cognosceremus utique quanto gravius sit gehenna, amicum offendere : Quoniam vero non diligimus, magnitudinem etiam hujus pœnæ ignoramus. Atque hoc est quod maxime deploro et lugeo. Si enim homo esset, qui ita amat, Rex autem, qui sic amatur, annon amoris magnitudinem admiraretur? Vehementer sane. Cum vero res contra se habeat, ac immensa illius sit pulchritudo et gloria divitiæ, qui nos diligit, magna vero nostra vilitas, quomodo non infinitis digni sumus pœnis, qui tam viles et abjecti, a tali, a tanto et tam admirabili supra omnem modum diligimur, et ipsius dilectionem, qui nihil nobis præferre voluit, contemnimus? unicum enim habebat filium, unigenitum et verum, et neque huic propter nos pepercit : nos vero Satanæ præcepta ipsi præferimus. Numquid igitur non merito gehenna, et cruciatus, ve

[1] Ex comm. in epist. ad Rom.

duplo, vel triplo, vel infinitis partibus major fuerit? Ne porro mea lamenta reprehendite[1], dilectissimi : non enim lamentari malum est, sed lamentationibus digna facere : neque malum est lugere, sed male agendo causam luctus esse. Ne pœnis afficiaris, et non lugebo : ne præcipiteris in gehennam, et non lamentabor. Melius enim est nos in his discruciari, quam illo tempore suppliciis affici. Tu vero, si corpus ægrotet, omnes, ut tibi condoleant, rogas, tibique non condolentes crudeles existimas : anima vero pereunte, mihi dicis, ut non lugeam? Sed nequeo : pater enim sum, et pater liberorum amans. Utinam animi mei ardorem cernere possetis, et cognosceretis utique, quod quavis muliere immaturam sustinente viduitatem vehementius ardeam. Nulla mulier ita virum suum luget, nec pater filium, sicuti ego hanc apud nos turbam, cum profectum in vobis nullum video. Sed omnes, ad calumnias et accusationes ; omneque tempus in accusando consumitur. Vidistis-ne aliquando eos, qui ad mortem abducuntur? qualem ipsis usque ad portam pergentibus animum esse putatis? quot non deteriorem mortibus? quid et facere et pati non vellent, ut caligine illa et nebula liberarentur? Audivi ego multos, cum per Regis clementiam jam abducti, retro vocati essent, dicentes, quod nec homines viderint ut homines, conturbata jam, et obstupefacta atque extra se rapta anima. Si igitur tanto nos timore mors corporalis percellit; quid facturi sumus, cum mors æterna advenerit; cum terram dirumpi, cum cœlum contrahi, et ipsum omnium Regem adventare viderimus, quis nobis, quæso, tunc animus erit? Si, cum alii necantur, ob mortem hanc a somno nihil differentem, ita illi affecti sunt quos ea non attingit, ut præ timore et anxietate consternatam et fractam habeant animam ; quæ

[1] Ex epist. ad Rom.

nostra erit conditio, quando ipsi in graviora conjecti, æternis pœnis cruciabimur? Non potest malum hoc, non potest verbis explicari. Ita est, dicit aliquis, sed benignus est Deus, et nihil horum futurum est. Frustra-ne igitur scripta sunt? Non, inquit; sed tantum ad comminationem, ut resipiscamus. Si igitur non resipiscamus, sed improbi maneamus, non inferet pœnas? Ergo nec bonis reddet præmia? Imo, inquit; hoc enim decens est, etiam ultra meritum benefacere. Ergo hæc omnino vera sunt; quæ vero de pœnis, non omnino; sed comminationis solum et metus causa sunt. Quid ergo? Audivisti de diluvio? Numquid et illa comminationis causa sunt dicta? Nonne re ipsa evenerunt et facta sunt? et illi quoque multa ejusmodi dixerunt; et dum centum annis arca fabricaretur et justus clamaret, nemo erat qui crederet; sed quia non crediderunt verborum minis, reipsa supplicium sustinuerunt: cujus nos periculum effugere pro viribus studeamus; quo et præsentem vitam feliciter peragamus, et futura bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi; cum quo Patri gloria simul et sancto Spiritui, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVI.

De virtute et vitio.

Sunt quidam hujus loci homines[1], virtutis illi quidem studiosi, et quibus relicta urbe occupare montes præcipua cura est. Ac si quis secessus illius causam quærat, haud

[1] Ex comm. in epist. ad Corinth.

sane ignoscendam excusationem inveniet. Ne peream, inquit, neve ad virtutem obtusior efficiar, hinc recedo. Et quanto melius erat obtusiorem te fieri, et alios lucrifacere, quam in alto remanentem pereuntes fratres despicere? Cum igitur alii quidem virtutem negligant, alii procul ab acie secedant, quonam pacto delere hostes poterimus? Si enim divina nunc signa fierent, ubi vitium adeo late patet, quis accedere, aut animum externus advertere vellet? Hoc enim multis, si recte vivimus, longe fide dignius videtur. Signa quidem apud homines pudoris et probitatis expertes, improbam quoque suspicionem admittunt : at vero integra vita, ipsius etiam diaboli os firmiter obstruere poterit. Si igitur esse in terra et non esse[1], modo ac vitæ instituto perficitur; licet autem, Pauli exemplo, in terra, volenti, non esse; nosmetipsos igitur rapiamus e terra, et ad cœlum conscendamus. Nihil enim est, quod obstet, ne, si velimus, omnes superemus. Nam si artes, quæ vulgo majores sunt, tanta industria percipimus, multo magis id, quod tanto labore non indiget, assequemur. Quid enim, quæso, difficilius est, quam in func extento, tanquam in plano solo ambulare, et super ipsum incedentem nunc redire, perinde ac si in lecto sederet? Quid vero, obsecro, difficilius est, quam in fronte contum erigere; superimposito dehinc puerulo, innumeros, quibus spectatores oblectet, motus dare? Nonne horrenda nobis adeo res videtur, ut nec spectare quidem velimus, sed vel ad solum intuitum timeamus, et formidemus? Verum his omnibus facilior est virtus, si etiam ipsum cœlum conscendere velimus. Et ne mihi dixeris, Vellem ego quidem, sed nequeo. Si enim rem quampiam obtinere volentibus non sufficit voluisse tantum; sed opera etiam adhibenda est : multo magis cœlum ascen-

[1] Ex epist. ad Hebr.

dere cupientes, virtutis actione indigemus. Quod si virtutem laboriosam non esse[1], atque haud difficulter comparari posse discere velis, considera mihi viros in montibus degentes. Ili namque domos relinquunt, et uxores, et liberos, dignitatemque omnem; mundo sibi interdicunt, et sacco obsiti, cinerem sibi substernunt; vinculo item cohibentes collum, parva se cellula includunt : nec ad hoc usque pervenisse contenti, jejuniis insuper et assidua fame se ipsos extenuant. Et ne mihi illud dixeris, Potuere illi quidem : multi enim te multo infirmiores, opulentiores ac delicatiores, duram illam et asperam vitam susceperunt. Sed magnum illud est certamen, sublimis scopulus, et cœlo proximus apex : tu vero ad summum evadere non potes? Tu igitur si minora tenes, inferiora etiam pete. Pecuniis te exuere non potes? At aliorum bona saltem ne rapias. Jejunare non vales? ad luxum saltem te ne incitaveris. Cum enim Christus tanta pro nobis passus fuerit[2], pro nobis inquam inimicis; quid nos vicissim ostendere possumus eorum, quæ ipsius causa toleraverimus? nihil. Unde igitur nobis illa die erit fiducia? An ignoratis, militem, si vulnera et plagas ostendat, tum denique illustrem apud Imperatorem evadere posse? ac si nullum possit egregium facinus ostendere, quanquam nihil perfidiose egerit, in postremis tamen constitui solere? Sed non belli tempus est, inquit. Quod igitur si esset, obsecro te, quis decertaret, quis in hostes insiliret, quis aciem disrumperet? fortasse nullus : cum enim te videam nec pecunias quidem pro Christo contemnere posse; quonam pacto credam te vulnera contempturum? Fortiter, dixit ipse, maledicentes ferte, et benedicite. Hoc cum non facias, plagas nec feres, dic mihi, ubi multa acerbitas et dolor? Ne

[1] Ex epist. ad Ephes. — [2] Ex interp. epist. ad Thess.

igitur nos ipsos decipiamus[1], pollicentes nobis suavem tantisper hujus vitæ fructum, ut brevi deinde labore universi temporis mercedem capiamus. Nam si Regem terrestrem, post multa etiam pericula, multaque exhausta bella, vix confidenter aliquis aspicere potest : quomodo cœlestem quis Regem aspiciet, qui per omne vitæ tempus alteri obnoxius fuerit, sub altero militaverit? Accepisti a Deo nobile genus; quid vim naturæ prodis[2]? Quid, obsecro, agis? Habent cæteri artes, quibus bestias quantum permittitur, in hominum genus transformare possint, psittacos et picas, humana voce loqui docentes; et arte naturam violant : leones mansuefaciunt, eos per forum trahentes. Mansuetum igitur reddis leonem, et te ipsum lupis ferociorem efficis? Quod vero ægrius ferendum, bestiarum unaquæque vitium habet unum; in homine autem improbo haud ita est. Neque enim uno sæpius vitio laborat, sed multarum simul belluarum vitia in animam suam congerit. Nec igitur mihi persuadeas, humanam tibi esse animam, nisi, quod hominis est, sapias. Tu ne belluarum cum sis dominus, belluarum cupiditatibus servies? Quomodo igitur hominem ego te appellem, qui nulla regis insignia teneas? Veniat tibi in mentem, ad cujus imaginem factus sis; et ad bestiarum vilitatem non facile te abjicies. Ut enim in theatris[3], qui per funem sursum extentum scandere et descendere se exercent, si parum oculis aberraverint, præcipites deorsum ruunt et pereunt; ita qui per spiritualem pergunt viam, si brevi tempore desidiæ ac inertiæ se dederint, præcipites aguntur. Etenim fune illo hæc via multo est angustior, et erecta magis atque ardua, multoque sublimior : ad ipsum enim summum cœlum pertingit : et cum ad supremum illud

[1] Ex Serm. 2 ad Theod. lapsum. — [2] Ex Serm. *ne timueris cum dives factus, etc.* — [3] Ex Serm. 5 in Oziam.

fastigium pervenerimus, tum vero nobis gradus incertior. Quippe in sublimi stantes multus circumdat horror, atque una hæc illis securitas restat, ut ne deorsum oculos flectant, neque terram respiciant; magna siquidem et gravis hinc oritur vertigo. Et sicuti in cithara[1], non unius tantum fidis excitasse melodiam satis est, sed omnes pari quodam numero percurrendæ; sic in virtute animi non una tantum lex nobis ad salutem sufficit, sed omnes exacte observandæ sunt. Quid enim[2], obsecro te, quid prodest prolixius orare, non tamen large misereri? aut large quidem misereri, sed interim avare agere et vim inferre? aut non avare quidem et violenter agere, ad hominum tamen ostentationem, et ambitionem spectantium facere? vel etiam misericordia quidem alios prosequi, idque omni diligentia et pro voluntate Dei, sed hoc ipso fidenter inniti, et animos tollere? vel denique humilem præstare se, et impensius vacare jejuniis; avarum interim esse, negotiatorem esse, terræ penitus affixum esse, et animæ suæ vitiorum omnium matrem avaritiam induxisse? «Non potestis Deo »servire, inquit, et Mammonæ[3].» Idcirco etiam hominum amator Deus ita disposuit omnes homines coalescere[4], et malos pariter ac bonos esse commixtos, ut et malorum vitium resecetur, et bonorum virtus illustrior reddatur; atque ut ignavi magnam ex diligentium conversatione utilitatem consequantur. Quemadmodum enim boni ac probi viri duplici honore digni sunt[5]; quod et frugi scilicet fuere, et nihil ab improbis vitii contraxere: sic et mali duplici pœna digni; tum quod improbi exstiterint, cum boni esse potuissent; tum quod ex proborum conversatione nihil utilitatis ceperint. Et sicuti bonos non probi solum, sed

[1] Ex Serm. de Homine patre familias. — [2] Ex interp. Evang. S. Joan. — [3] Matth. VI, 24. — [4] Ex interp. Hexaëmeri. — [5] Ex interp. Evang. S. Matth.

etiam improbi mirantur ; ita et improbos non boni solum, sed et mali oderunt. Sed plerique hominum improbos admirantur[1], ut qui nocere aliis, et injuriam potissimum inferre possint; ignari, quod eos vel maxime miserrimos omnium dicere oporteat, eo quod alios lædere se existimantes in se ipsos gladium adigant : quod utique supremæ est dementiæ[2], se ipsum vulnerare, nec tamen hoc ipsum sentire, sed dum se alteri quis injuriam credit inferre, se ipsum jugulare. Non enim injuriam pati malum est, sed injuriam inferre. Quid enim injuriæ passus est David? quid vero intulit Saül? uter igitur infelicior fuit, et miserabilior? et rursus; uter illustrior fuit et felicior? Nonne hic molestia et iniquo dæmone angebatur, ille autem vel sole clarior erat tropæis et erga Deum charitate? Nonne hic invidia strangulabatur, ille vero dum tacite omnia ferret, omnes sibi devinciebat? Quoniam hic quidem sæpe illum interficere tentavit; ille vero dum fugit, hostem in manibus cepit, capto deinde pepercit? Uter ergo horum imbecillior, uter vero invalidior apparet? nonne qui alterum injuste persequebatur? Et meritissimo id quidem, quia hic milites armatos, ille vero justitiam, innumeris militibus fortiorem, sociam sibi et auxiliarem habebat. Postquam vero idem hic affectus injuria et victor, ipse deinde alium injuria affecit, vide quomodo infirmior efficitur. Injuria læserat Uriam ; et permutata est rursus acies ; et infirmitas ad lædentem, robur vero ad injuste læsum transiit : qui etiam mortuus domum illius subvertit. Ac ille quidem Rex et superstes nihil potuit; hic vero miles, et mactatus jam omnia illius sus deque vertit. Si igitur aliquem recte vivere[3], semperque ad divinum cultum respicere videas, quamvis innumeris obsitus sit catenis, sive

[1] Ex interp. Evang. secundum Joan. — [2] Ex comm. in Matth. — [3] Ex Serm. 1 de providentia.

etiam perpetuo in carcere vivat, sive servitutem apud indignos toleret, sive paupertate premātur, sive sepulcro revulsus exuratur, sive tractim corpus consumatur, sive quodlibet tandem sustineat malum, beatum istiusmodi hominem prædica, et æmulatione dignum puta. Quod si alium in improbitate et nequitia, summisque vitiis agere vitam, conspexeris, atque interim multis honoribus fungi conscendere regium solium, diademate redimiri, purpuraque indui, et toti denique terrarum orbi dominari; ob hoc ipsum talem deplora et miserum judica. Nihil enim revera miserius anima sic affecta, licet totum orbem terrarum sibi subjectum habeat. Quid enim alicui prodest divitiis affluere, si virtute omnibus sit pauperior? Quid vero lucri est tam multis imperare[1], cum quis se ipsum suasque perturbationes superare non possit? Si enim ad salutem nostram virtus nostra non sufficiat, sed alios quoque habentes decedere necesse sit; quid nobis continget, unde salutis spem habebimus, si neque nos ipsos neque alios servemus? Si Deo placere hoc demum est hominem esse[2]: is qui nec hoc quidem, dicto audiens, præstiterit, quid aliud esse quam fera censebitur? Considera quanta sit iniquitas, quod Christo volente nos ex hominibus Angelis æquales reddere, ipsi nos ex hominibus in bestias mutemus. Nam ventri servire, et pecuniarum cupiditate teneri, ira excandescere, mordere, calcibus ferire, non hominum, sed bestiarum est. Ut igitur si ad desidiam inclinare cœperimus[3], a quibuslibet etiam damnum accipiemus; ita si sobrii esse velimus, licet innumeri sint, qui ad vitia nos trahant, nihil tamen studio nostro officere poterunt. Quod si perdiscere cupias[4], Deum naturæ indidisse leges, quibus discerni possit, quid bonum quidve malum,

[1] Ex interp. Evang. S. Matth. — [2] Ex interp. Evang. S. Joan. — [3] Ex Hexaëmero. — [4] Ex Serm. de lege naturæ.

ipsam nostram conversationem percontare. Quare omnes qui mala agunt, malorum nomina refugiunt? Mœchus mœchatur : et tamen mœchus audire erubescit; pervulgato etiam mœcho dixeris, o mœche, et quod facere gaudet, hoc audire ipsum pudet. Dic perjuro, Heus perjure, et pro contumelia suorum operum appellationem accipiet. Si bonum igitur existimas peccatum, quid nomen refugis peccati? Sed temperantem voca temperantem; et cujus opere delectatur, ejus nequaquam appellationem erubescet. Justum appella justum : et opere ipse suo triumphat, et nomine gloriatur. Etiamsi enim ob religionem quamdam nomen repudiet, bonam tamen animo famam suscipere non veretur. Et nullum denuo vitium quisquam inveniet aperta fronte prodire, nisi mutuam prius a virtute personam acceperit. Quod quomodo fiat, sic accipe. Qui mentitur, is nunquam, confitendo mendacium, mentitur, sed veritatem simulando. Decipit homo fraudulentus, nec dolum ostendit, sed amicitiam fingit, et nequitiam machinatur. Calumniator, cum in judicium venit, non hoc quod est, confessus, venit : sed specie testem veritatis ostendens, mendacio testem se iniquitatis exhibet. Sed et anima nostra quanquam in vitiis volutetur, nomen tamen bonum amplectitur. Multi enim sæpe potentes avaritiam spirantes, nec quidquam aliud animo volventes quam rapinam et injustitiam, adeo ab aliquibus exorantur, ut pauperem aut ab urgente necessitate liberent, aut aliquid de debito remittant, aut ne ulciscantur eos a quibus molestia affecti sunt, aut affectos se putarunt. Et qui legationem apud iniquum principem bene expositurus venit, non statim a veritate exorsus rem ipsam continuo narrat, sed virtutis nomen ei præloquitur : Vir bonus es, inquit : nomen tuum ubique divulgatur, tua omnes benefacta celebrant : et multa ejusmodi contexit, ut et laude hac flectatur, et

improbitatem declinet. Aspice quomodo vitium decora virtutis appellatione vincatur. Nemo malus male audire vult. Natura enim quod suum est, complectitur, licet libera voluntas contrarium eligat. Ne igitur dicamus[1], Hic natura bonus est; Ille natura malus. Si enim natura bonus esset, nunquam malus fieri posset : et si natura malus, nunquam fieret bonus. Etenim si in arbitrio nostro positum non esset malos nos esse, aut bonos, nec sui juris naturam nostram hominum amator Deus condidisset, oporteret omnes ejusdem naturæ participes, et iisdem affectionibus obnoxios, aut malos esse, aut virtute præditos. Cum vero nostri generis homines iisdem perturbationibus agitari videamus, nec tamen eadem quæ nos pati; sed valida ratione naturam aurigari, motusque superare incompositos, universam quoque hujus vitæ felicitatem ludibrio habere, atque ad veram gloriam incensos ferri; nonne perspicuum est, hæc divina suggerente gratia, suo cuique studio posse comparari? Et nos quidem inertiæ dediti prodimus nostram ipsi salutem, nos ipsos superna illa gratia destituentes?

Nemo igitur alium quempiam accuset[2], quasi ad virtutis labores sibi impedimento sit, sed propriæ socordiæ omnia ascribat. Et quid dico alium? ne ipsum quidem diabolum existimet quis intercludere posse viam quæ ad virtutem ducit : sed seducit ille quidem et supplantat segniores, sed tamen nec coërcet quemquam, nec vim infert. Atque hoc ipsa rerum experientia docet. Cum enim resipiscere volumus, tantam animi contentionem adhibemus, ut ne multis quidem ad vitii capescendam viam hortantibus, consilium hoc sustineamus; sed adamante quovis firmiores simus, et iis qui turpia consulunt, aures nostras obstruamus. At si languescere cœperimus, tum vero ne-

[1] Ex interp. Evang. S. Joan. — [2] Ex Hexaëmero. — [3] Ibid.

mine etiam consulente aut supplantante, ipsi a nobis persuasi in vitium ruimus. Est igitur per se ipsam virtus quidem admiranda[1]. Si vero quis in medio sit eorum qui ei obsistunt, atque eamdem persequatur, longe admirabiliorem eam facit. Non enim virtutem locus, sed locum virtus natura sua digniorem præstat. Et unius quidem virtute multi etiam improbi sæpe fruuntur[2] : vitiis vero multorum, si vel unus multo in populo strenuus fuerit, nunquam tamen ille in perniciem collabetur. Et homo quidem unus recte vivens, a divina ira universum populum eripere poterit : e contra vero universa civitas corrupta in suam pœnam atque imminens supplicium bene viventem trahere ac rapere non valebit. Atque hoc ex Noë patet : omnibus enim pereuntibus, solus servatus est. Ex Moyse etiam liquidum est : unus enim ipse tanto populo veniam impetrare potuit. Ego vero et aliud quod dicam, divinæ clementiæ habeo exemplum. Quando enim vivos homines quibus loquendi fiducia sit, quique peccatores restituere possint, nullos invenerit, tum ad mortuos confugiens, per eos, inquit, peccata remitto. Quemadmodum ad Ezechiam ait : « Protegam civitatem hanc, propter me et David pue» rum meum jam defunctum[3]. » Vidisti quanta Sanctorum sit virtus[4] ? Non enim ipsorum verba tantum, sed et vestimenta universæ creaturæ sunt veneranda. Heliæ melote Jordanem divisit. Trium puerorum calcei ignem calcarunt. Helisæi lignum aquarum naturam mutavit, et ferrum in superficie portare fecit. Virga Moysis Rubrum mare divisit, et petram dirupit. Pauli vestes dæmones ejecerunt : umbra Petri fugavit mortem : sanctorum martyrum cinis improbos dæmones expulit. Cum potestate igitur faciunt omnia, sicut Helias. Non enim diadema solum,

[1] Ex comm. in Hexaëmero. — [2] Ex Serm. quod non sit ad gratiam concionandum. — [3] 4 Reg. XIX, 33. — [4] Ex Serm. in stat.

et exteriorem Regis speciem aspiciebat; sed animam quoque indutam lacerna, squalidam, sordidam et quovis damnato miserius affectam. Et cum captivum, totque obnoxium morbis vidisset, illum cum suo regno contempsit. Tanquam enim in scena fictum, et non revera Regem sibi cernere videbatur. Quid igitur refert exterius divitiis affluere, cum interius tanta recondita sit inopia? Contra vero, quid nocet exterius pauperem videri, cum interius tanta sit reposita copia? Talis nimirum leo et ipse beatus Paulus erat. Is enim carcerem ingressus sola voce fundamenta concussit; et vincula, non dentibus usus, sed verbis contrivit. Quapropter non leones illi, sed majus quippiam aliud supra leones appellandi sunt. Sæpe enim leo, ubi in rete incidit, capitur: at vero sancti, in vincula conjecti, fortiores evadunt. Leo fremit, et feras omnes in fugam convertit: clamat sanctus, et dæmones undique fugat. Quæ vero Pauli rebus præclare gestis sufficerit oratio[1]; aut quæ lingua hujus assequi laudes poterit? Sive enim egregium quid edidere Prophetæ, sive Patriarchæ, sive justi, sive Apostoli, sive Martyres, hæc simul omnia complexus, tanta excellentia possidet, quanta illorum, quidquid virtutis cuique fuit, nullus possedit. Quando igitur quæcumque in hominibus bona fuere, sola unius anima complectitur, et quidem omnia cum excessu quodam, non hominum modo, sed et Angelorum, quonam pacto tantarum laudum cumulum æquare verbis poterimus? Quanta animadversione non digni essemus, si, cum unus omnia in se complecti bona potuerit, nos nec minimam quidem illius partem imitari studeremus? Ob multa quidem et alia bene gesta Abraham in admiratione est[2]; maxime vero, quod filium suum immolare non recusaverit. Isaac autem propter mansuetudinem: quia cum propriis finibus

[1] Ex Serm. 1 in Paulum. — [2] Ibid.

pelleretur, non obsistens, suis undique possessionibus cessit, quoad molestorum sibi hominum iniquam expleret libidinem. Et Jacob itidem fortitudine et tolerantia insignis; et David mansuetudine : Helias quoque quia pro Domino zelatus est. Verum, quidnam Paulo æquale fuerit, qui cuncta hæc majorem in modum est complexus? Neque enim filium ipse immolavit, sed se ipsum decies millies sacrificavit : nec propriis solum finibus expulsus est, sed et terram et mare, Græciam et barbaras nationes, et omnem denique quantam sol aspicit, terram ceu alatus quis pererraverit; raptatus, cæsus, lapidibus obrutus, et in singulos dies mortem oppetens : nec bis septem annis servivit, diurno æstu et frigore noctis exustus; sed vitam omnem, fame, nuditate, et catenis et carceribus, insidiis ac periculis transegit. Modestiam vero et mansuetudinem quis Paulo magis, quis vero peræque ac Pauli anima, utramque hanc præstitit? Quod si ardorem ejus aspicias, tanto superiorem Helia invenies, quantum ille cæteros Prophetas excelluit. Sed locustis et melle sylvestri Joannes vescebatur; at hic in medio terrarum orbe, sicut ille in deserto, vivens, locustis quidem et melle sylvestri non vescebatur, sed mensam multo hac tenuiorem apponebat; et ne quidem necessario instructus alimento, ob prædicationis studium. Reliquum nunc est, ut cum Angelis ipsum componamus. Nec quisquam orationis audaciam reprehendat. Nam si Angelum Joannem Scriptura appellaverit, quid mirandum si hominem omnium excellentissimum virtutibus illis comparare velimus? Etenim quid tandem sit homo[1], et quanta naturæ nostræ nobilitas, quantæque virtutis capax hoc animal, omnium maxime Paulus ostendit : qui nunquam ex quo natus est, magnifica voce contra omnes, qui naturæ nostræ fabricam accusant pro Domino

[1] Ex Serm. 2 in Paulum.

defensionem facere destitit, ostenditque non multum inter Angelos et homines interesse, si nobis ipsis attendere velimus. Non enim alterius naturæ particeps, neque alium mundum inhabitans, sed in eadem terra et regione, iisdem legibus et moribus educatus, omnes qui unquam fuerunt, ex quo nati sunt homines, superavit. Et quemadmodum cadaver cadaveri adjectum, nihilo secius immobile fuerit; ita naturæ impetus sedans, nulli unquam ulla in re humana perturbationi succubuit. Nam sicut in pecuniis[1], si quis duorum aureorum lucrum fecerit, majorem animum sumit ad decem aut viginti colligendos et congerendos; pari modo in virtute accidit, qui opus bonum fecit et aliquid cum laude gessit, laboris aliquam adhortationem et admonitionem capit, ut alia quoque plura similiter aggrediatur. Ne mihi quispiam dicat multos esse qui recte agant[2]: non enim hoc est quod quærimus; sed, ut omnes recte agant. Nonne et in corpore nostro hoc fieri cernis? Etenim si pedem offendentes vel unguem solum disturbemus, totum corpus membro condolet. Ne igitur illud dixeris: pauci relicti sunt, qui non recte egerint: sed illud potius considera fore, ut pauci isti, qui non recte agunt, cæteros corrumpant. Etenim apud Corinthios unus erat[3], qui fornicatus erat, et non secus tamen Paulus ingemuit, quam si tota civitas periisset. Nec id sine magna ratione. Sciebat enim, nisi ille emendaretur, subito progredientem morbum omnes invasurum. Si enim ex membris aliquod putredine aut insanabili morbo læsum recidimus, metuentes ne reliquum quoque corpus eamdem perniciem concipiat; atque hoc facimus, non quod illud parvipendamus, sed quia totum potius conservare cupimus: quanto magis in vitiis eorum qui nobiscum vivunt, hoc facere

[1] Ex Serm. contra Judæos. — [2] Ex Serm. in statuas. — [3] Ex interp. Evang. S. Joan.

necessarium fuerit? Nam si ita illos corrigere possumus, ut ipsimet nihil nocumenti capiamus, omnia facere oportet. Si vero et illi incorrecti maneant, et nos simul damno afficiant, resecandi sunt atque abjiciendi. Si enim cum improbi nobis sunt filii, eos expellimus, et ne ipsam quidem naturam reveremur; multo magis familiares et notos, si improbi fuerint, fugere et vitare debemus. Sed scandalizantur[1], inquit, et male suspicantur. Et quid tum? Tu te ipsum cohonesta, et nemo te afficere ignominia poterit. Quod si te ipsum dedecore afficias, etsi omnes te honoraverint, nunquam tamen in honore eris. Si namque quis pro improbo habeatur, cum probus sit, nihil inde damni faciet, quominus idem ipse sit, qui est. Qui vero temerariam et vanam suspicionem de aliquo habuerit, extremum luet supplicium. Improbus autem, si bonam habeat opinionem, nihil inde lucri percipiet; quin et majorem damnationem habebit, et in majorem ignaviam prolabetur. Qui talis quidem est, et pro tali habetur, animum saltem demittet, et peccata sua agnoscet. At si quis latuerit, in stupiditatem facile incidet. Si enim delinquentes, omnibus etiam accusantibus, vix abducuntur, ut dolore compungantur: ubi non modo non accusari eos, sed etiam laudari ab aliquibus contigerit, quando tandem suspicere et se corrigere poterunt? Fieri igitur non potest[2], ut qui virtutibus dediti sunt, ab omnibus bene semper audiant; nec rursus, ut virtutis curam agens non multos habeat adversarios. Bona enim apud omnes fama, argumentum vel maximum est, haud multam virtutis haberi rationem. Quomodo enim a cunctis laudetur, si quis affectos injuria homines ab injuriam inferentibus eripere studeat? Rursus vero, si peccantes corrigere, et recte agentes laudare velit; nonne par est hos quidem laudare, illos autem vitu-

[1] Ex comm. in Matth. — [2] Ibid.

perare? Itaque qui diligens virtutis sectator esse volet, et a solo Deo recipere laudem, cum ab omnibus hominibus laudari et bene audire impossibile est. Multam enim semper in virtutem ostendit vitium insaniam[1]: sed non modo nullam ei cladem affert, sed oppugnando etiam fortiorem reddit. Tanta enim vis inest virtuti, ut, dum læditur, lædentes superet; dum oppugnatur, ipsis oppugnantibus evadat superior. Jam enim mihi cogites Abel: nonne a Caïn interfectus est? sed cæsus ab illo tempore ad hunc usque diem laudibus celebratur et decoratur; nec tantum tempus illius memoriam obscurare potuit. At homicida ille cum vicisset, tunc vitam sustinuit morte graviorem, et ex illo usque nunc infamia notatur, et ab omnibus accusatur. Atque hæc quidem in præsenti vita. Quæ vero in altero sæculo sustineat, quæ oratio aut quæ mens exprimere poterit? Audi vero Christum dicentem: Simile est regnum cœlorum fermento[2], quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus. Vis ergo aliqua fermenti justis inest, qua in speciem suam improbos convertant. At pauci sunt justi: etenim et parum fermenti: sed paucitas illa totam massam sua vi in se ipsam convertit. Eodem pacto, potentia justorum non in quantitate numeri, sed in gratia Spiritus robur habet. Id autem quomodo fiat[3], accipe. Duodecim erant Apostoli: vides fermenti quam parum? Universus vero terrarum orbis fidei expers fuit: vides-ne, quanta massa? Sed duodecim illi totum orbem ad sese converterunt. Etenim et fermentum et massa ejusdem sunt naturæ; sed non ejusdem qualitatis. Quod si aliunde quoque cognoscere velis; quanto plus justorum loquendi libertas, quam vis tyrannica possit, Joannem audi dicentem Herodi: « Non licet tibi habere fratris tui

[1] Ex hexaëmero. — [2] Ex Serm. cur non sublatus sit diabolus. — [3] Ex hom. de Pœnit. et in Ps. 7 et in Joan. præcurs.

» uxorem[1]. » Rex erat Herodes, satellitibus stipatus, divitiis circumfluens, regia potestate pollens. Joannes vero pauper, domo, urbe, possessione et cibo carebat; locustisque ex herba discussis et melle sylvestri vescebatur. Sed pauper iste deserta pererrans, populosis urbibus imperanti, cum auctoritate mandat: Non licet tibi. Vides ut natura sua virtus vitio dominetur? Sed propterea justus in carcerem conjicitur. Fit amarum illud convivium: intrat in medio convivio puella saltatrix, placet Herodi et convivis, adeo ut Herodes juret, « Postula a me quod vis, et dabo » tibi, usque ad dimidium regni mei. » Vides quonam regnum abjecerit? quidquid postulaveris, dabo tibi, etiam usque ad dimidium regni mei. Miser et infelix, tam cito tibi mentis oculi excæcati sunt? tanti-ne regnum æstimas? Semel puella saltavit, et dimidium tradidisti: Quid si secundo saltaverit, quid facturus es? Opta, ne denuo saltet, aut si saltet[2], ne placeat: sin autem, unum tibi restat, ut mendices. Quicumque igitur bonis præsentibus inhiant, quanquam immensæ illis divitiæ sint, aut magna potestate septi fuerint, eos tamen in servorum ac mancipiorum numero ponere virtutis studiosi non dubitant. Sit enim Rex quispiam improbus, deinde et privatus bonus: horum quis cujus dominus sit, videamus, et ubi regia signa fulgeant: quis item superior sit, et quis inferior. Quomodo igitur istud sciemus? Imperet Rex privato flagitiosum aliquod facinus et iniquitate plenum. Quid igitur bonus privatus ille et subditus? non modo non cedet, vel obediet, sed imperantem quoque a proposito abducere conabitur, etiamsi moriendum fuerit. Quis ergo liber? Utrum qui quod vult agit, nec Regem adeo veretur; an qui a subdito contemnitur? Sicut enim captivus, etiamsi copias ingentes habeat, vel ob hoc ipsum omnibus captu facilis est:

[1] Marc. VI. — [2] Ex Interp. Psal. 48.

eodem pacto qui ab affectibus irretitus est, licet diademate cinctus fuerit, quavis tamen aranea abjectior erit. Quid ergo miserabilius fuerit vitio deditis[1] ? qui et ipsa hominis appellatione jure privantur, et pœnas insuper luunt; quod multis naturæ commodis acceptis, eadem prodiderint, et ultro sibi subduci permittentes, ad vitium transfugerint. Si enim servus quod sibi datum erat[2], reddens, ideo improbus audit, quia id non geminavit, quid, qui illud etiam perdiderit, auditurus est? Si ille ligatus, ejectus est, ubi stridor dentium : quid nobis eveniet qui, infinitis etiam ad virtutem nos trahentibus, refugimus tamen et gravamur? Nonne vides, quanta sit abjectio vitæ, quantaque ipsius incertitudo, quantusque in rebus labor? Numquid enim virtutem quidem cum labore, vitium autem sine labore sectari licet? Si ergo utrimque labor, quare non hanc deligis ubi utilitatis inest plurimum? Itaque si sacerdotem videris indignum[3], non ideo sacerdotium calumniari debes. Non enim rem ipsam calumniari oportet, sed bono male utentem damnare. Quoniam et Judas proditor fuit; nec tamen hoc apostolici muneris, sed animi ipsius crimen fuit. Et medici quidem multi carnifices facti sunt, et pro medicamentis venena porrexerunt : nec tamen artem vitupero, sed eum qui arte illa iniquus abutitur. Et nautæ sæpe naves submerserunt, nec ars navigandi tamen, sed eorum voluntas tantum mala est. Necesse quidem venire scandala[4], ait; sed væ homini illi, per quem scandala veniunt. Quid ergo? anne prædictio ipsius scandalum inducit? Non prædictio ipsius, absit : neque idcirco quia prædixit, evenit; sed quia omnino futura erant, ideo prædixit : adeo ut si scandala inferentes, maligne agere noluissent, ipsa non venissent. Si vero futura non fuissent, neutiquam

[1] Ex hexaëmero. — [2] Ex comm. in Matth. — [3] Ex Orat. 2 in Oziam. — [4] Ex comm. in Matth.

prædicta essent. Quoniam vero perperam illi fecerunt, et desperate laborarunt, venerunt scandala, et quod futurum erat, prædicit. Quid si illi emendati fuissent, inquit, nec quisquam induxisset scandala, nonne verbum hoc mendax deprehensum fuisset? Nequaquam. Non enim dictum fuisset. Si enim futurum esset, ut omnes emendarentur, non diceret, Necesse est, ut veniant. Sed prævidit suopte ingenio haud emendabiles fore, idcirco dixit, omnino venient. Et quare, inquit, ipsos non e medio sustulit? Quia non inde læsi homines intereunt, sed sua ipsorum desidia. Quod si propter scandala perirent, omnibus pereundum esset. Quin si resipiscamus, non exiguum inde lucrum percipimus, ut assidue scilicet vigilandum nobis putemus. Si enim cum inter hostes simus, et tot tentationes nobis immineant, somno indulgemus; quid in securitate viventes non faceremus? Ac si placet, primum hominem considera. Si enim cum breve tempus, nec totum fortasse diem in paradiso vixisset, deliciis fruitus eo vitii pervenit, ut etiam æqualem se Deo fore cogitaret, et veteratorem benefactorem putaret, nec ullum retineret præceptum: hic si ita reliquam vitam egisset, quid non molitus esset? Cum enim quis semel a malis liberatus, non resipiscit, longe graviora prioribus luet. Et hunc enim pluribus de causis emendari oportebat: quod ante malis affectus sit, quod liberatus; quod, nisi mutaretur, pejora sustinenda expectare haberet. Quod si nullo istorum fiat melior, quomodo non multo graviora prioribus malis patietur? Etenim Pharao si ex priori plaga emendari voluisset, non fuisset expertus posteriores, nec postea cum toto simul exercitu submersus esset. Sed qui sub vinculo fuerit bonus, nunquam bonus erit: quin a necessitate liberatus, mox ad ingenium redibit. Ne igitur hoc quærentes dicamus, Qui nihil aut boni aut mali egerit, qualem is locum accipiet? Nihil enim fa-

cere boni, id ipsum est malum facere. Si enim famulum aliquem haberes, qui neque furaretur, neque contumelia te afficeret, nec obmurmuraret, imo etiam ab ebrietate, aliisque omnibus vitiis abstineret: semper autem otiosus sederet, nec quidquam eorum quæ domino a servo debentur, præstaret, dic mihi, nonne ipsum flagellares? nonne tormentis afficeres? Et tamen nullum flagitium commisit. Satis est igitur mali hoc ipsum, nihil fecisse boni. Sit etiam nobis agricola aliquis, qui nihil de nostris dissipet, neque dolo et insidiis agat, neque suffuretur, solum autem compressas manus tenens domi sedeat, neque semina spargat, neque rura proscindat, neque vitem colat, neque aliud quidquam circa agriculturam efficiat: nonne talem pœnis persequemur? Et tamen nulla nos injuria affecit, nec habemus in quo accusare eum possimus. Verum hoc ipso injuriam intulit. Et nostro quidem in corpore sit manus quæ caput non feriat, neque excindat linguam, neque oculos evellat, neque aliud ejusmodi quid mali faciat; otiosa maneat solum, nec sui quidquid est officii, toti corpori præstet: nonne abscindere potius ipsam operæ pretium erit, quam otiosam totique corpori nocentem circumferre? Quid autem os, si manum non absumat, neque mordeat pectus; quæ vero ad se spectant, omnia omittat, nonne illud occlusisse melius fuerit? Si itaque in istis, non solum mali nihil fecisse, sed etiam bona omisisse grandis injuria censetur: multo magis in spiritualibus. Utinam fieri posset[1], me quidem pro vobis certamen bene gerere, vos autem bene gestæ rei præmia ferre, nec ego unquam tam molestus essem. Quemadmodum enim mater febri laborantem filium videns, eique dolenti et ardenti astans, frequenterque lamentans inquit: Utinam, fili, febrim tuam suscipere liceat, et in me ipsam hanc haurire flammam:

[1] Ex Serm. in statuas.

sic etiam ego dico; Utinam fieri posset, ut pro vobis laborando rem omnem bene gerere valerem. Sed non licet hoc nobis; non, inquam, licet. Quocirca si quis alios quoque corrigere possit[1], illis sese potissimum adjungat, qui curationem sunt admissuri, eosque meliores efficiat. Qui vero infirmior est, fugiat improbos, ne eamdem ab ipsis perniciem capiat. Sic enim et præsentem vitam secure transiget, et futura bona consequetur. Quæ omnes nos consequi contingat gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi: cum quo Patri simul et Spiritui sancto gloria nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVII.

De liberorum educatione.

Rogo vos atque obtestor[2], dilectissimi, magnam liberorum nostrorum geramus curam, et ubique ipsorum animæ salutem quæramus. Imitare beatum Jobum, qui filiis, etiam ob peccata quæ cogitatione fiunt, timens, pro ipsis offerebat sacrificia, magnamque ipsorum rationem habebat. Imitare Abrahamum, qui et ipse non pecuniis et opibus congregandis studebat; sed de divinis legibus, qua ratione ipsarum custodiam ad suos posteros integram transmitteret, cogitabat. David quoque, dum e vita decederet, filium suum accersens, pro ampla hæreditate ei isthæc mandabat, et protinus dicebat: Si volueris, fili, juxta leges Domini vivere, nihil tibi accidet inexpectatum, sed res omnes ad voluntatem tibi fluent, magnaque frue-

[1] Ex interp. Ps. 140. — [2] Ex Serm. *Vidua eligatur.*

ris securitate. Si vero ab illo excideris auxilio, nihil tibi regnum atque ampla ista potestas proderit. Ubi enim pietas in Deum non est, ipsæ quoque quæ habentur opes, cum periculo, summoque dedecore pereunt. Hæc vero ubi habetur, mox etiam quæ modo desunt, accedunt. Quocirca cogitare parentes oportet[1], non quomodo filios auro et argento divites faciant; sed qua ratione pietate et sapientia virtutumque possessione omnibus evadant locupletiores : ne multa desiderent : ne sæcularibus et stultis cupiditatibus capiantur et gestiant. Illorum quoque introitus et exitus, conversationes, inquam, et congressus, accurate inquirere oportet, scientes, quod si ista neglexerint, nulla apud Deum venia sint digni habendi. Si enim curæ pro aliis gestæ a nobis exposcenda sit ratio; unusquisque enim, inquit, non quæ sua sunt, quærat, sed quæ sunt alterius quanto magis illius quam pro liberis nostris habuimus? Tu vero, ut equum habeant bonum, ut splendidas ædes, ut sumptuosum agrum, nihil non agis et moliris : ut vero animus sit bonus, ut pia voluntas, nullam habes rationem. Jam vero, possessiones ipsæ licet multæ sint et amplæ, si tamen desit industrius aliquis, qui cum virtute eas administrare possit, universæ evanescunt, et una cum ipso intereunt. Si vero generosus et sapientia præditus sit animus, etiamsi nihil domi repositum sit, omnium tamen bona secure possidere poterit. At vero ejusmodi qui non paucis parentibus circa liberos usu venit, dum ordinate ac dissolute viventes castigare, verbis reprehendere, aut contristare filios nolunt. Vidi ego sæpe in flagitiis deprehensos in carcerem abripi, et a carnificibus capite plecti. Si enim tu non ipsemet corrigas, si tu non modereris, ille se improbis et perditis hominibus conjungens, nequitiæque illorum

[1] Ex eodem.

particeps factus, sub publicas redigitur leges, ac palam omnibus inspicientibus, pœnas luit. Et quidem cum ipso damno major ignominia nascitur, omnibus scilicet, illo e medio sublato, ejusmodi patrem digito monstrantibus, et forum penitus ipsi inaccessum facientibus. Quibus enim, obsecro, oculis sibi obviantes homines, post ejusmodi filii opprobrium et calamitatem obtueri poterit? Quid ista insania perniciosius fuerit? Non pudet te, neque erubescis, dic mihi, cum in filium illum tuum judex animadvertit, et castigando emendat; atque aliena illo opus habet correctione, qui tanto inde ab initio tempore tibi cohabitavit? non te obvelas et occultas? audes denique, dic mihi, adhuc pater appellari, ita prodito filio, et necessario ipsi proventu non illato, sed ut omnibus vitiis perderetur, neglecto? Et servum quidem fugitivum videns colaphis cædentem filiolum, acerbe fers, indignaris, et bellua ferocius in percutientis faciem insilis. Diabolum vero quotidie cernens filio colaphos infringentem, dæmones inquam, in scelera ipsum inducentes, dormis tamen, nec doles, neque adversaris, neque truculentissimæ bestiæ eripis filium? Et qualem tu experieris humanitatem? Quomodo enim non absurdum est, te quidem, cum a dæmone exagitatur tuus filius, ad omnes Sanctos currere, eosque qui in verticibus montium degunt, fatigare, ut a furia illa ipsum liberent : peccato autem quod quovis dæmone perniciosius est, assidue ipsum infestante, nihil plus facere? Et vero a dæmone vexari adeo grave non est; neque enim in gehennam præcipitare dæmon omnino potest : quin, si sobrii simus, coronas nobis tentatio ista feret splendidas et præstantes; si inquam grato animo ejusmodi insultus feramus. At qui cum peccato vitam agit, fieri non potest ut unquam salvetur; sed necesse eum et in hac vita contumeliis obnoxium esse, et rursus

e vita decedentem æternas pœnas luere. Sed quam tandem excusationem afferes? Annon ab initio, inquit, tibi feci puerum cohabitare? constitui vero te ipsius magistrum, et præfectum, et curatorem, et ducem. Annon integram ipsius potestatem in manus tuas tradidi? nonne tenerum illum adhuc conformare jussi et aptare? Quam igitur habebis veniam, si permiseris ipsum reluctari? Quid igitur erit quod dicas? num, quia effrenatus et intractabilis est? atque ab initio oportebat te omnia ista advertere, et cum freno ductilis planeque puer esset, illum frenare, solerter instituere, et ad omnem honestatem conformare; atque animi illius motus subigere, cum facilior cultura erat: tunc spinas oportebat exscindere, cum teneriore existente ætate, facilius eas evellere licebat: sic enim incuratæ affectiones atque auctæ, usque adeo indomitæ non evasissent. Quam igitur excusationem habebimus, quando Deus filiorum injuria nos afficientium, ne vitæ quidem parcit; « Qui maledixerit »patri suo, inquit, morte moriatur[1], » nos vero ob injuriam Deo illatam, etiam indignari eis nolumus? Ego, inquit, injuriam tibi inferentem etiam occidere non recuso, tu vero leges meas proculcantem nec verbo contristare audes? Et quomodo hæc venia sunt? Ne igitur filiorum curam prætermittamus, scientes, eos, si recte in divinis rebus sese habeant, etiam in præsenti vita honoratos et nobiles futuros. Eum siquidem, qui cum virtute et æquitate vitam hanc transigit, omnes reverentur et honore prosequuntur, licet omnium alioqui sit pauperrimus. Sicut e diverso improbum aversantur et odio prosequuntur, etsi magnam facultatum copiam possideat. Qui enim liberos suos negligunt, quamvis cæteroqui boni et moderati sint, ob hoc tamen peccatum extremam subibunt

[1] Exod. xxi, 17.

pœnam. Quod si clare perspicere velitis [1], nos, licet omnia nosta recte administremus, liberorum vero negligamus salutem, gravissimas pœnas daturos, diligenter iis quæ dicturus sum, attendite. Sacerdos quidam erat apud Judæos [2], homo modestus et probus, Heli nomen huic erat, duorum filiorum pater, is cernens filios ad vitium tendere, non cohibuit, non vetuit : imo cohibuit et vetuit, at hoc non qua par erat diligentia faciebat. Nam pœna nulla illos coërcuit, sed verbis duntaxat et admonitionibus ab hac nequitia illos abducere nitebatur, atque ejusmodi ad ipsos verba assidue habebat : Ne filii, ne feceritis ita; non enim est bona fama, quam ego de vobis audio. Et quidem satis idonea erant ista verba ad corrigendum illos; sed quia non totum, quod tenebatur, præstitit, idcirco tum sibi, tum filiis suis Deum inimicum reddidit : et dum filiis suis intempestive pepercit, filiorum juxta, ac propriam perdidit salutem. Et præter ignaviam quidem in castigandis filiis, aliud nihil habebat Deus, quod seni objiceret. Quod si levius delinquentem adeo cum universa domo Deus subvertit, num gravius peccantes impunitos dimittet? Si sacerdotem illum, seniorem, nobilem, et qui viginti jam annis sine culpa Hebræorum genti præfuerat, nihil istorum liberare valuit; sed quia filiorum accuratam rationem non habuit, valde miserabiliter interiit; hujus quidem negligentiæ culpa, omnia illa, velut immanis quidam fluctus, obruit, universaque recte facta obscuravit : quæ nos pœna manebit, qui et a virtute ipsius longe absumus, et liberis nostris non modo non prospicimus, sed et quovis barbaro crudelius erga illos nos gerimus? Quemadmodum enim quis in propriis peccatis ad defensionem et veniam confugere nequit [3], sic

[1] Ex orat. ad fidelem patrem. — [2] 1 Reg. II. — [3] Ex interp. epist. ad Rom.

nec parentes pro filiorum delictis. Et merito quidem. Si enim a natura peccatum hominibus inesset, recte ad defensionem quis confugeret. Quoniam vero libere et mali sumus et boni, quamnam ille speciosam causam afferat, qui charissimum sibi perverti et improbum fieri permittit? Ne igitur divitias ita filiis tuis relinque, ut deseras virtutem. Extremæ siquidem est dementiæ, superstites quidem, non facere ipsos omnium bonorum dominos; defunctos vero magnam facili juventuti præbere licentiam. Nam dum adhuc vivimus, etiam rationes ab illis poscere poterimus, maleque facultatibus usos castigare et refrenare : mortui vero, si una cum nostra et adolescentiæ solitudine etiam ex divitiis licentiam suggeramus; in infinita præcipitia miseros illos et ærumnosos adigemus. Ne igitur hoc cogitemus ut opulentos ipsos[1], sed ut virtute præditos relinquamus. Si enim in divitiis habeant fiduciam, nihil aliud curabunt; ut qui morum improbitatem pecuniæ abundantia facile obumbrare possint. Si vero viderint, se isto solatio destitutos, omnia molientur, ut virtute magnum suæ egestati solamen consequantur. Ne igitur ante privata aut publica negotia aggrediamur, quam animos ipsorum recte efformemus. Si vos liberos vestros bene instituatis, ipsi quoque suos erudient, et hi rursum suos docebunt; atque ita usque ad adventum Christi res procedens, iis, qui radicem præbuerunt, integram afferet hujus rei mercedem. Si enim recte educaveris filium[2], ita et hic filium suum, et iste suum; veluti catena quædam et series reipublicæ optimæ semper progredietur, a te ducto et exordio et radice, tibique habitæ pro posteris curæ fructus proferet. Qui vero patres filiorum moderationem et temperantiam negligunt[3], libero-

[1] Ex interp. epist. 2 ad Corinth. — [2] Ex orat. in illud *Vidua eligatur.* — [3] Ex 2 ad Corinth.

rum sunt interfectores : atque ideo illis crudeliores, quod ad interitum et mortem animæ hæc res tendat. Ut igitur, si equum videas, ad præcipitium ferri, frenum injicis, et retractis jubis vi cohibes, crebroque flagellas, quæ pœna quidem est, sed mater tamen salutis : ita cum filiis quoque tuis agas, quando delinquunt. Liga peccantem donec Deum placaveris : ne dimiseris solutum, ne amplius Dei ira vinciatur. Si enim tu illum ligaveris, non ultra ligabit illum Deus : si vero tu non ligaveris, infanda illum manent vincula. At satis longo tempore, inquis, pœnas dedit. Quanto, dic mihi? annum unum, duos, aut tres? Verum ego non temporis diuturnitatem quæro, sed animi emendationem; istam igitur ostende. Si compunctus sit, si mutatus, et totum confectum est : sin minime istud, nihil jam tempus prodest. Nec enim an sæpe obligatum sit vulnus, sed an aliquid ligamen profuerit, quærimus. Ac si quidem vel brevi tempore juverit, non amplius apponatur : sin utilitatis nihil attulerit, etiam post decem annos apponatur. Atque hic sit terminus, quo vinctus solvatur, ejusdem scilicet commodum. Nihil enim adeo commendat imperium habentem[1], quam amor in subditos. Nec enim patrem sola generatio facit, sed etiam generationem sequens amor. Quod si, ubi natura est, dilectio necessaria est; multo magis ubi gratia. Et tu vero puer, tanquam famulus iis servito, qui te genuerunt. Quid enim rependes illis, qualia ipsi tibi? ut enim vicissim illos generes, fieri non potest. Sed et si pater reprehendat fratrem tuum, irascere et tu cum illo; sive tanquam de fratre sollicitus, sive tanquam parenti condolens. Si enim videat, qui deliquit, quod a patre quidem increpetur, te vero assentatorem habeat, segnior evadit : ac tu interea non illi solum dam-

[1] Ex comm. in 2 epist. ad Corinth.

num, sed etiam vindictam tibi ipsi accersis. Qui enim vulnus curari prohibet, huic non minor pœna debetur, quam ei qui illud infligit : imo et major. Non enim æquale est, sauciare, et obstare, ne quod sauciatum est, sanetur; hoc enim omnino mortem affert, illud vero non penitus enecat.

Ne porro genitores nostros despiciamus[1] : et si illos forte contemnamus, magistratus metuentes, omnino æquiores simus quod si et hos impii despuamus, conscientiæ nunquam evadere reprehensionem poterimus. At si hanc quoque parvipendamus et rejiciamus, hominum saltem opinionem timentes, meliores simus. Si vero nec hanc vereamur, legum ipsarum imminens metus vel invitos nos emendare poterit. Quemadmodum enim dum improbi puniuntur, cæteri corriguntur : sic etiam aliquibus cum laude aliquid gerentibus, multi ad parem æmulationem incitantur. Et puer quidem[2], quousque sub terribili magistro vitam agit, quamvis temperate modesteque se gerat, quamvis placide vivat; nihil tamen illud mirum est : pædagogi enim timori illam adolescentis moderationem omnes imputant. Si vero illa necessitate sublata[3], in eadem maneant morum gravitate, tunc etiam prioris ætatis temperantiam ipsi omnes adscribunt. Quapropter magistros potius quam patres inquirere et desiderare oportet. Per hos siquidem vivere duntaxat : per illos vero bene vivere contingit. Ne glorieris quod patrem sanctum nactus sis[4] : hoc enim ipsum te magis condemnabit, si domesticum generositatis exemplum habens, te ipsum majorum tuorum virtute indignum gesseris. Magnum bonum est, in propriis recte factis spem salutis habere. Nec enim ullus unquam amicus ibi opitulabitur. Si enim hic

1 Ex Serm. in statuas. — 2 Ex iisdem. — 3 Ex 2 epist. ad Corinth. — 4 Ex Serm. de divite et Lazaro.

inquit Jeremiæ; Ne ores pro populo isto, hîc, inquam, ubi in nostra potestate est, ut convertamur, multo magis in altera vita. Majorum igitur laudes[1], si quidem illorum participes simus, etiam nostræ sunt: sin secus, nihil nobis conducunt, imo potius nos condemnant. Atque istud qua ratione fiat, audi. Absalon filius erat Davidis[2], juvenis, protervus, perditus. Hic seditionem in patrem concitavit, ipsoque e regno ejecto, omnia quæ patris erant, invasit; qui quidem nec naturam, nec educationem, nec ætatem, nec præcedentia reverebatur, sed ita erat crudelis atque immitis, adeoque bestia magis quam homo, ut omnibus istis obstaculis perruptis, naturæ legibus impudenter insultaret, turbisque ac tumultu omnia compleret. Si enim tanquam parentem revereri nolebat, at tanquam senem oportebat. Si vero et canitiem despiciebat, tanquam benefactorem erubescere debuit: ac si ne istud quidem, certe ut talem, a quo nullam injuriam accepisset. Verum, ambitionis libido omnem hunc pudorem profligavit, et ex homine bestiam fecit. Ac beatus quidem iste parens et nutritor, vagus et exul per desertum errabat; ac veluti profugus aliquis, exilio, cæterisque malis huic annexis multatur: ille vero bonis paternis luxuriose immodiceque abutebatur. Rebus igitur ad hunc modum constitutis, et agminibus penes ipsum dispositis, ac civitatibus tyranno subjectis, Chusi vir bonus et Davidi amicus, in ista temporum vicissitudine, amicitiam erga illum constanter retinuit: vidensque ipsum per desertum effusum errare, tunicam scidit, cinerem inspersit, ingemuit, amare denique et miserabiliter exclamavit. Et quia opis nihil præstare poterat, ex lacrymis petitam conferebat consolationem. Nec enim temporum et potentiæ erat amicus, sed virtutis: atque ideo regno mutato, ipse amicitiam minime mutavit.

[1] Ex interp. epist. 1 ad Timoth. — [2] Ex interp. psalmi 7.

Videns itaque David hæc facientem, aiebat ad illum : ista quidem amici sunt, et sincerum in nos affectum habentis; nihil tamen nobis conferunt : videndum potius quidnam consilii ineundum, et qua ratione mala ista discutiantur, utque exitum aliquem periculorum inveniamus. Hæc cum dixisset, ejusmodi consilium illi suggerit : Abi, inquit, ad filium meum, et assumpta amici persona, disturba illius consilia, et Achitophelis consilium irritum fac. Occupaverat autem Achitophel tyrannum, ut qui ipsi familiaris esset, et vir alioqui in rebus bellicis strenuus, in ductando vero exercitu, belli et pugnæ tempore peritus; propter quod etiam David illum magis, quam tyrannum timebat, tam erat callidus in consiliis. His igitur auditis Chusi obsequebatur, nec quidquam illiberale aut instrenuum animo cogitabat; neque dicebat, quid si capiar? quid si deprehendatur res conficta? Vafer est Achitophel, forte etiam hoc arguet et manifestum faciet, atque ego temere et irrito conatu peribo. Nihil ejusmodi animo versans in exercitum insiliit, atque universum negotium in Deum rejiciens, in media se ipsum pericula immisit. Ut vero civitatem intravit, videns adventantem tyrannum, accessit. Ilic vero repente eo viso et dominandi cupiditate ebrius, non curiose exploravit, quid afferret boni, sed ipsum irridens et probris incessens, abi, inquit, ad socium tuum, nomen patris, ob nimium odium et inimicitias appellare nolens. Chusi vero nihil conturbatus, aut commotus, quid inquit? Quando Deus erat cum ipso, ego quoque ab ipso stabam : cum vero jam tecum sit, consentaneum est ut et ego res tuas curem. Extulit hæc res tyrannum et inflavit, nec quidquam circumspecte scrutatus; homo enim levis credit omni verbo, contrariis præcipitatus, confestim illum in familiares suos ascivit, atque præcipuorum amicorum

numero ascripsit. Totum Deus dispensabat præsens et exercitum ducens in negotio præsenti. Igitur consiliio de bello proposito, atque aliis alia consulentibus, essent ne continuo insidiæ parandæ hosti, an vero aliquantisper morandum; progressus in medium Achitophel acer in consilio dando et sententia dicenda, hoc consilii afferebat: Afflictum, inquit, atque consternatum tuum patrem opprimamus, eumque, ne exigua quidem mora relicta, interficiamus. Si enim imparatum illum jam invadamus, nullius erit res laboris. His auditis; tyrannus etiam Chusi accersit, qui simulata amicitia ad ipsum venerat, et ait: Communicemus etiam cum isto sermonem hunc; quod quidem minime secundum cursum humanum contigit, subito scilicet venientem ipsum ita honorare, fideque dignum existimare, ut eumdem etiam ad consilium de tantis negotiis adhiberet: sed quod ante dixi, ubi Deo duce aliquid geritur, etiam difficilia fiunt facilia: et introducitur Chusi, cui libere rem communicat tyrannus, et quæ menti succurrerent, dicere jubet. Quid igitur Chusi? Nunquam, ait, sic erravit Achitophel. Vidisti hominis prudentiam? non continuo ei sententiam excutit, sed cum aliquo præconio. Primo enim illum admiratus, tanquam qui præcedentibus temporibus recte consuluisset: deinde præsentem ipsius reprobat sententiam; quasi diceret, miror, quomodo lapsus nunc fuerit: nec enim consultus mihi videtur iste modus. Etenim si jam patrem tuum aggrediamur, velut ursus quidam insaniens, furore plenus, et vita veluti desperata in ferventi ira pugnans, nullam salutis rationem habebit, sed ingenti cum vehementia in nos irruet. Si vero parumper moremur, et ampliore cum apparatu et majore cum securitate illum aggrediemur, ipsoque citra laborem velut in sagena facillime comprehenso, redibimus. Laudat consilium hoc

Absalon, et utilius sibi esse affirmat. Ista interim Chusi dicebat, tempus Davidi dare volens, ut consisteret aliquantulum et respiraret, atque exercitum congregaret. Hac igitur ratione rejecto Achitophelis consilio, per quosdam viros occulte missos omnia Davidi significabat, et quod consilium suum, victoriam Davidi allaturum, tyrannus sua auctoritate comprobasset. Atque ita etiam accidit. Cum enim modicum tempus concessissent qui cum tyranno erant, instructus David eos aggressus est, et tropæum erexit. Quod Achitophel ob multam peritiam et calliditatem cernens, atque hinc exitum intelligens, quod perniciosum Absaloni esset consilium, non ferens, conceptum ex hac re dolorem, abiit, et aptato laqueo se suspendit, atque hoc modo vitam finivit. De Achitophele igitur et Absalone dictum illud est : « Convertetur dolor » ejus in caput ipsius[1]. » In utriusque siquidem caput ultio descendit. Ille enim laqueo adhibito vitam abrupit : Absalon vero se quidem ipse non strangulavit, sed invitus suspensus est : nec subito sublatus, sed velut in carcere prius alligatus et ligno affixus est ; Deoque sententiam desuper ferente, ad multum temporis pependit, a propria insuper conscientia flagellatus. Atque ut noveris istam rem non humanitus contigisse, sed plane divino judicio evenisse, capilli ipsum ligno alligarunt, animal brutum tradidit : et pro funibus quidem ipsa coma, pro patibulo arbor, et pro milite mulus fuit. Et vide tamen Dei clementiam ; multo enim tempore eum dimisit, ad pœnitentiam ipsum invitans, et ut paternam dulcedinem experiretur, fecit. Et sane nisi bellua fuisset, et saxeam animam habuisset, suffecissent utique ista omnia, quæ ipsum, ab importuna illa dementia avocarent ; mensa, inquam, in qua cum patre sale vescebatur : domus, consessus, ubi

[1] Psal. VII, 17.

sermones ad illum habebantur : alia omnia, in quibus ipsi talis homicidii reo parens conciliabatur. Præter hæc erant etiam alia, quæ ipsum emollire possent, accommoda. Audivit enim quod exul et vagus oberraret; quod extrema pateretur incommoda. Quomodo vero non intellexit, quod etiam victoria obtenta, omnium miserrimam vitam viveret, execrabilis et scelestus ob tropæum? Accedit, quod sene jam patre, et spe in foribus posita, ne modicum quidem tempus expectaret. Ubi nunc sunt qui paupertatem suam deplorant? qua, quæso, egestate, quo morbo, quo dolore ista non sunt graviora? Iste tamen justus nihil ejusmodi sibi ipse locutus est, neque indigne tulit, dicens : Bonas potius reciperem retributiones, qui in lege Domini meditor die ac nocte. Qui paulo ante in tanta dignitate positus eram, nunc omnium factus sum abjectissimus : qui hostibus meis peperci, in manus flagitiosi pueri trador. Nihil penitus ejusmodi dicebat aut cogitabat : sed omnia sapienter ferebat, unicam consolationem, in iis quæ ei contingebant istam habens, quod sibi certo persuaderet, Deo conscio, universa ista accidere. Et quemadmodum tres pueri in camino dicebant : « Et si non fecerit, notum sit tibi, Rex, quod deos tuos » non colemus[1], » et auream statuam quam erexisti non adorabimus. Si vero quis ad illos dixisset, Et quanam spe mortem oppetitis, quid expectantes, quidve sperantes post mortem, post ignem? nec dum enim resurrectionis erat spes; audivisset ab illis, quia hæc maxima nobis remuneratio est, quod propter Deum moriamur. Sic etiam iste summum sibi duxit solatium, quod Deus ista perspecta habens non impediret. Si enim amans quispiam, millies pro amata occidi optet, quamvis nihil post fata ab illa speret; multo magis convenit, nos non ob spem regni,

[1] Dan. III, 17.

nec ob spem aliquam futurorum bonorum, sed propter Deum ipsum ista perferre. Quoniam ipsum decet gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXVIII.

De juramentis.

Virtutem animi ne negligamus[1], carissimi. Quis enim dolor, obsecro te, iram contristanti remittere? Dolor potius est, injuriæ meminisse et non conciliari. Quis labor, nemini maledicere? Quæ difficultas ab invidia et contemptione ac livore liberari? Quæ molestia proximum diligere? Quantus labor non jurare? Sæpius enim ira et furore detenti jurando affirmavimus, nunquam velle nos lædentibus reconciliari : deinde vero, ira extincta, reconciliari cupientes, juramentorum necessitate veluti laqueo detenti, id ipsum facere nolumus. Unde e duobus alterum nobis evenit, ut aut conciliati pejeremus, aut non conciliati odii pœnis obnoxios nos constituamus. Quomodo enim absurdum non est, vestem quidem habentes reliquis meliorem, eadem continue abuti non sustinere, Dei vero nomen ubique temere, et ut fors obtulerit, traducere? Nec porro quodvis peccatum eamdem fert pœnam? sed quæ facile corrigi possunt, majus supplicium nobis conciliant. Qui enim jurant, nullam possunt prætendere excusationem, præter contemptum. Novi quidem quod molestus et onerosus esse deinceps videar, dum vos assidua videor cohortatione fatigare. Sed tamen non cesso : ut vel hanc

[1] Ex Serm. in statuas.

meam quasi impudentiam reveriti a prava jurandi consuetudine desistatis. Si enim judex ille improbus et crudelis[1], viduæ importunitatem reveritus, mores mutavit : multo magis vos id faciatis : maxime cum vos exhortans non sui causa, sed propter salutem vestram hoc præstet. Quin et propter me ipsum me id agere non negaverim. Vestra enim commoda, mea propria recte facta existimo. Si enim neque gehenna esset, nec ullum supplicium; ego vero vos adiens beneficii loco a vobis id petiissem, nonne mihi annuissetis? nonne petitionem tam facilem, hoc modo petenti gratiam, concessissetis? Cum vero Deus id ipsum petat, et quidem propter vos, qui datis, non propter se qui accipit, quis adeo ingratus, quis ita miser et infelix est, ut Deo beneficium petenti dare nolit? Vos itaque adhortor, ut caput Joannis resectum, et calido adhuc cruore stillans accipientes, sic domum quisque suam redeatis; illudque ante oculos videre vos putetis, vocem emittens et dicens : Odio habete jugulatorem meum, juramentum. Sæpe enim artifex quispiam jurejurando discipulo dixit, non prius se permissurum, ut comedat et bibat, donec datum sibi opus integrum perfecerit. Idipsum quoque subinde pædagogus erga adolescentem, et erga ancillam domina fecit. Et necesse tamen est, vespera adveniente et opere nondum completo, aut hos qui non absolverint, fame perire; aut jurantes omnino pejerasse. Non raro etiam domi prandium nobis facientibus, et servorum aliquo delinquente, illum flagellaturum sese uxor juravit : mox contrarium juravit maritus, et restitit contendens, nec id permittens. Hic quidquid fecerint, necesse omnino est perjurium constitui. Quidquid enim fiat, alter ipsorum perjurii reus erit : quin prorsus ambo simul. Idque qua ratione fiat, dicam : mirabile enim hoc est. Juratus

[1] Luc. xi.

flagellaturum se servum vel ancillulam, deinde prohibitus, et ipse pejeravit, quia non fecit quod juravit; et prohibentem, ac juramenti veritatem impedientem perjurii crimine alligavit. Non enim pejerantes tantum, sed aliis quoque necessitatem hanc afferentes, iisdem culpis obnoxii. Quomodo vero absurdum non est, famulum quidem non audere dominum suum nomine proprio compellare, nec temere et quocumque modo : Angelorum vero dominum leviter et magno cum contemptu ubique circumferre? Vis dicere qua ratione a prava jurandi consuetudine liberari possis? Ego modum te docebo, quem si observaveris, omnino victor evades. Si igitur te ipsum, aut etiam alios aliquos gravi hoc morbo captos, eosque assidue admonitos, nec tamen emendatos videris; præcipe ut incœnati dormiant : atque hanc tibi pariter et illis mulctam impone : mulctam dico, quæ non damnum, sed lucrum adfert. Lingua enim quæ hoc modo assidue torquetur, nemine etiam suggerente; sufficientem accipit admonitionem : et licet omnium stupidissimi fuerimus, pœnæ tamen illius magnitudine toto die commonefacti, alio consilio aut adhortatione non indigebimus. Sicut enim servus, inquit, interrogatus assidue, a livore non minuitur : sic omnis jurans et nominans semper nomen Dei[1], a peccato non purgabitur. Ipsi igitur nobis persuadeamus, jurandi fugere consuetudinem, et in melius facere commutationem. Etsi enim et heri et ante illam diem de ista materia apud vos disseruerim : nec hodie tamen desistam, nec crastina die, nec sequenti, hæc monere. Et quid dico crastina die et sequenti hæc monere. Et quid dico crastina die et sequenti? donec vos emendatos videro, non cessabo. Eadem enim assidue suggerere, non dicentis, sed auditorum, perpetua doctrina indigentium, culpa est. Quid enim facilius quam

[1] Ex iisdem.

non jurare? Consuetudo duntaxat est illa correctio; labor corporis non est. Qui jam prævenit, seseque correxit, increpet post se relictum, ut amplius illum cavillis excitet. Qui vero tardior fuit, et necdum se emendavit, præcedentem consideret, eumque propediem assequi contendat. Nec mihi quis dicat : Quid si necessitatem quispiam jurandi nobis imponat? quid vero si non credat? Maxime quidem ubi lex violatur, nullam necessitatis facere mentionem oportet : una enim inevitabilis est necessitas, Deum non offendere. Cæterum illa dico, ut interim superflua juramenta præscindamus, ea inquam, quæ temere et sine necessitate, quæ domi, quæ in amicis et famulis fiunt. Ac si ista sustuleris, in illis me deinceps non indigebis. Illud enim os quod timere et fugere juramenta didicit, si vel decies millies quis coëgerit, nunquam admittet ut in illam consuetudinem incidat. Fertur quidam externorum oratorum absurda consuetudine dexterum humerum inter ambulandum movisse : quam tamen consuetudinem superavit, cultris acutis utrique humero impositis, ut vulneris timore membrum illud, si moveretur, compesceret. Hoc igitur et tu in lingua tua facito, et loco cultri, supplicii metum ei imponas : sic enim omnino vinces. Fieri enim haud potest; haud, inquam, fieri potest, ut qui curam studiumque adhibent, atque hoc efficere contendunt, aliquando vincantur. Quæ enim nobis reliqua est excusatio, aut quæ venia, si post tantam admonitionem in juramentorum vitio perseveremus? Quomodo igitur nos ab incumbentibus malis liberari poscemus, si vel unum mandatum perficere nequeamus? Quomodo bonam commutationem sperabimus? Quomodo etiam preces fundemus, aut qua lingua Deum invocabimus? Quo pacto enim non absurdum est, Rege quidem mandante, difficillima etiam subire : Deo autem nihil grave aut difficile præscribente, contem-

nere, et pravam consuetudinem prætendere? Ne, quæso, ne usque adeo nostram salutem negligamus. Timeamus Deum, sicuti hominem timemus. Turpe enim est, regias tam exacte servare leges, divinas autem et e cælis descendentes præter rationem contemnere. Qua vero de causa non jurantem solum, sed ejusdem quoque domum Deus falce destruit? Quia scilicet gravissimorum peccatorum supplicia Deus perpetuo vult remanere, ut posteri omnes modesti et sobrii reddantur. Etenim perjurum vita functum sepeliri, terræque mandari visceribus necesse est. Ne igitur cum ipso simul corpore malitia sepeliretur; domum ipsam tumulum fecit, ut omnes, qui transirent, eam videntes et causam subversionis cognoscentes, peccati imitationem fugerent. Hoc in Sodomitis quoque factum est. Cum enim in desiderio suo in invicem exarsissent, ipsa quoque terræ natura exusta est; omnique voce clarius, omnia deinceps sæcula terræ illius facies admonet, tantum non clamans, et dicens: Nolite talia facere, ne talia quoque patiamini. Quid agis, o homo? Apud sacram mensam juras, et ubi Christus jacet immolatus, ibi fratrem tuum mactas? Et latrones quidem in viis mactant; tu vero coram matre filium mactas, execrabiliorem, quam ipse Caïn, cædem faciens? Ille siquidem in deserto fratrem præsenti morte mactavit; tu vero in medio Ecclesiæ fratrem morte jugulas æterna. Num ad hoc Ecclesia facta est, ut ibi juremus? Ad hoc scilicet est facta, ut preces in ea offeramus. Anne idcirco sacra mensa astat, ut jurejurando alterutrum obstringamus? Ideo astat, ut peccata nostra solvamus, non vero ut ligemus. Tu vero, si aliud nihil, librum saltem illum reverere, quem ad juramentum porrigis; et evangelium, quod in manus accipis, alterum jurare jubens, eumque revolvens, et attendens quid ibi Christus de juramentis præcipiat, perhorresce, et desiste. Quid

ergo ibi de juramentis inquit? « Ego autem dico vobis, non » jurare omnino[1]. » Tu vero eam legem, quæ jurare prohibet, juramentum facis? O injuriam, o iniquitatem! Idem enim facis, ac si quis legislatorem occidere prohibentem, eumdem socium asciscerct, et homicidam fieri juberet. Sicut igitur pugna exorta, licet sæpe contumeliis afficiamur, fortiter tamen ferimus, et ad inferentem dicimus : Quid tibi faciam? Ille me læsit patronus tuus, ille manus meas cohibet; atque hoc ad solatium nobis sufficit : eodem modo, si juramentum a quopiam exigere velis, temetipsum inhibe et reprime, et dic ad eum, qui juraturus est : Quid tibi faciam? quia Deus præcepit nec jurare, nec ad juramentum adigere : ille me jam inhibet. Satis hoc est ad legislatoris honorem, ad tuam securitatem, et illius, qui jurare debet, timorem. Date mihi ergo, huc advenientes dicere : In nulla civitate id videre est, quod Antiochiæ : mallent enim homines civitatem illam inhabitantes, sibi linguam prius excindi, quam juramentum ex ore emittere. Si enim, qui unum aut duos lucrifecerit, tantam a Deo accepturus est mercedem, quanta illi præmia non consequentur, qui universum orbem erudiunt? Sed forte ex consuetudine frequenter ad malignum illud verbum proferendum lingua prorumpit. Verum, cum impetum ceperit, antequam verbum extuleris, undique dentibus ipsam valide mordeas. Melius enim est, eam sanguine jam perfluere, quam tunc aquæ guttam desiderare, nec obtinere solatium posse. Annon animadvertis, te ad præcipitium ferri, et te ipsum in profundum extremæ perditionis dejicere, dum benefactorem, dum servatorem tuum maledictis insectaris? Numquid cum maledicta profers, levius negotium reddis? Imo vero auges : doloremque efficis acerbiorem. Idcirco enim diabolus innumera mala

[1] Matth. v, 34.

invehit, ut in illam foveam te deturbet. Ac si quidem te maledicta proferre videat, dolorem auget, majoremque reddit, ut punctus iterum stomacheris. Sin fortiter te illa ferentem conspiciat, et quanto malum fit gravius, tanto magis Deo agentem gratias continuo absistit, ut pote qui temere frustraque deinceps insidias tendat. Et sicut canis ante mansam stans, si hominem comedentem subinde aliquid de appositis in mensa cibis projicere videat, assidue manet : si vero semel et iterum astiterit et nihil accipiens abierit, desistit, tanquam temere et frustra expectans. Ad eumdem modum diabolus assidue ad nos intentus est; cui si tanquam cani, maledictum objeceris, eo arrepto, iterum insidiabitur. Si vero in gratiarum actione perseveres, fame ipsum enecabis, cito abiges, et resilire coges. Et quod ista hoc modo sese habeant, veterem historiam narrando ostendam. Invadentibus aliquando hostibus Judæos[1], et Jonatha, filius iste erat Saulis, aliquos quidem trucidante, aliquos vero in fugam conjiciente, volens Saül hujus pater, amplius contra reliquos exercitum excitare, et facere ne prius desisterent, quam omnes opprimerent; contrarium, quam voluit, fecit; juratus neminem, usque ad hostium ultionem suorum, comesturum panem. Quid igitur hac re stultius fieri posset? Labore enim fatigatos et vulneribus confectos milites cum refocillare debuisset, et recentiores hostibus immittere, ipsis hostibus gravius eos habuit, per juramenti necessitatem fami gravissimæ eos tradens : periculosum quippe de se ipso quempiam jurare; sæpius enim a rerum circumstantia impedimur : aliorum autem sententiam juramentorum suorum necessitati alligare, longe periculosius; id quod Saül tunc inconsiderate fecit. Sylvam transibat exercitus favum habentem, et favus ante faciem populi erat : ingres-

[1] 1 Reg. XIV.

susque est populus ad favum, et transibat loquens : Vidisti quanta vorago? mensa extemporanea : ut et accedendi facilitas, et nutrimenti suavitas, et latendi spes ad juramentorum prævaricationem ipsos invitaret. Etenim Jonathas, qui non audierat patrem suum jurantem, extendit summitatem sceptri, quod in manu sua habebat, et intinxit in favum mellis, et convertit manum suam in os suum, et respexerunt oculi ipsius. Vide quem malignus ad perjurium impulit? non unum ex militibus, sed ipsum jurati Regis filium. Nec enim perjurium tantum patrare volebat, verum et filii parabat cædem, et naturam ipsam contra se ipsam dividere nitebatur; quodque olim fecerat in Jephthe, hoc et postea facturum se sperabat. Etenim ille Deo pollicitus, se primum sibi occurrentem post belli victoriam jugulaturum, in filiæ necem incidit; filiolam enim primo sibi occurrentem mactavit. Et quid dico filii cædem? Excogitavit enim malignus ille, et hac sceleratiorem denuo reperire cædem. Si enim sciens peccasset, et jugulatus fuisset, filii cædes tantum id erat : nunc autem ex ignorantia prævaricatus, nec enim audivit juramenta, duplicem patri mœrorem attulisset. Postea conspicatus quidam militum, ait : Juratus adjuravit pater tuus populum, qui comederit panem hodie. Et dissolutus est populus. Et dixit Jonathas : dissolvit et perdidit pater meus universos. Temerato igitur jurejurando, omnes tacebant, et nemo reum in medium producere audebat. Non modicum autem et hoc aliud crimen factum est : non enim tantum pejerantes, sed etiam conscii et obtegentes criminibus communicant. Et dixit sacerdos : Accedamus ad Deum. Et interrogavit Saül Deum : An descendam post alienigenas, et trades ipsos in manus meas? Et non respondit ei in die illa Dominus. Respice benignitatem et mansuetudinem clementissimi Dei. Non enim

fulmen immisit, neque terram concussit : sed quod erga amicos amici faciunt, si contumeliis affecti fuerint, hoc et in servum Dominus fecit. Et dixit Saül : Adducite omnes tribus populi, et videte per quem acciderit peccatum hoc hodie. Vivit Dominus salvator Israël, quia si responderit contra Jonathan filium meum, morte morietur. Et nondum comperto, quis peccasset, judicium fecit ; et reum nesciens, tulit sententiam ; factusque est pater filii carnifex, et ante examinationem damnationis sententiam pronuntiavit. Et quid opus multis ? Sorti rem commisit. Et dixit Saül : Jacite sortem inter me et Jonathan ; dixitque Saül ad Jonathan : Annuntia mihi, quid fecisti ? cui Jonathas, Gustans gustavi, ait, in summitate sceptri, quod habebam in manu mea, parum mellis, et en ego morior. Quem non flexissent, quem non ad misericordiam adduxissent verba ista ? Considera quantam procellam deinde Saül sustinuit, cum ipsius viscera dissecarentur, et utrinque profundissimum appareret præcipitium. Sed tamen nec sic emendabatur : sed quid inquit ? Hæc faciat mihi Deus, et hæc adjiciat, quoniam morte morieris hodie. Et dixit populus ad Saül : Hæc faciat nobis Deus, et hæc addat, si morte morietur qui fecit salutem magnam in Israël : vivit Dominus, si cadet capillus de capite ejus in terram, quia misericordiam Dei fecit in die hac. Ecce et populus secundum juravit, et regi contrarium juravit. Necesse jam scindi juramentum : omnes enim hos vere jurasse, fieri non potest. Si enim voluisset Rex resistere, et ad juramentum procedere, restitisset populus, et tyrannis crudelissima facta fuisset : et rursum, si voluisset filius propriæ parcens saluti, se ipsum exercitui dedere, parricida statim extitisset. Vides et tyrannidem, et filii cædem, et bellum civile, et pugnam, et jugulationes, et cruorem, et infinita cadavera ob unum jacere juramentum ? Vidisti

quantam perditionis voraginem juramentum paravit? Ne igitur nos quoque consimilia illis patiamur, ab improba juramentorum consuetudine desistamus, quo Dei favorem nobis hîc conciliemus, et præsentem vitam secure peragamus, ac futura bona consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi; cui gloria et imperium, cum Patre et sanctissimo Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXIX.

De mansuetudine, et injuriarum memoria.

De mansuetudine disserere volentes[1], charissimi, quemnam alium in medium adducere oportet, quam qui testimonium desuper accepit, atque in hac re summa in admiratione habitus fuit[2]? Ait enim: Inveni David filium Jessæ, virum secundum cor meum: qui non modo inimicis cibum et potum præbuit, sed etiam frequenter periclitantes a morte eripuit. Tanto enim odio Saül ipsum prosecutus est et aversatus, post innumera licet beneficia, post splendida tropæa, et partam ex Goliath salutem, ut ne nominis quidem illius meminisse vellet. Festo enim imminente, cum dolum contra ipsum struxisset, et graves insidias molitus esset; jam vero eum non adesse cerneret; ubi est, inquit, filius Isaï? et cum flagitium, quod de eo diceret, non haberet, generis obscuritatem in medium protulit; hac ratione claritatem ipsius obscuraturum se sperans. Hic vero in

[1] Ex Serm. de Davide et Saüle. — [2] Ex Serm. in illud, *Si esurierit inimicus tuus.*

spelunca dormientem ipsum inveniens, non eum appellavit filium Cis, sed digna ejus nomine: absit, inquit, ut manum meam mittam in christum Domini. Adeo mundus erat ab ira, atque omni injuriarum memoria; christum Domini vocat eum a quo tantas injurias acceperat, qui sanguinem ipsius sitiebat, qui post infinita beneficia sæpe interficere ipsum conabatur. Non enim respiciebat, quid ille pati dignus esset; sed, quid et facere et loqui sese deceret, considerabat. Quid hoc est? Hostem veluti in carcere comprehendisti, triplici detentum vinculo, loci angustia, adjutorum solitudine, et necessitate somni; nec pœnam aut supplicium de eo sumis, sed dicis: Absit, ut mittam manum meam in Christum Domini? Utique, inquit. Non enim quid ille pati mereatur, sed quid facere me deceat, nunc expendo. Vos igitur ipsum fortasse miramini, quod nullius præteritorum malorum memor fuerit; ego vero propter aliud multo magis ipsum obstupesco. Qualenam illud? Quod nec futurorum timor eum impulerit, ut hostem interimeret. Perspicue enim noverat, fore, ut e manibus suis elapsus denuo contra se erigeretur, sed elegit potius ipsemet, dimisso illo iniquo, pericula subire, quam securitati suæ prospiciendo, hostem obtruncare. Et neque præteritorum memoria, neque metus futurorum, neque exhortatio exercitus, neque loci solitudo, neque facilitas cædis, neque aliud quidlibet ipsum ad homicidium excitavit: sed tanquam benefactori cuidam, et qui magna ipsi bona præstitisset, ita inimico sibique infesto pepercit: oraque vestimenti præcisa, et aquæ lenticula sublata, procul recessit; et stans clamavit, illique incolumi servato hæc ostendit. Nec ad ostentationem aut ambitionem hæc faciebat, sed reipsa persuadere voluit, quod temere et frustra se tanquam hostem suspectum haberet: atque per hoc ad amicitiam eum attrahere eni-

tebatur. Illum enim qui tantum inimicus est et molestias infert[1], non ulcisci, nihil mirandum : hominem vero multis magnisque beneficiis affectum, deinde pro benefactis illis et semel et iterum et sæpius molitum interficere benefactorem, in manus capere, et neci tradere posse, dimittere tamen atque ab aliorum etiam insidiis eripere; idque cum iisdem denuo sit insidiaturus, quemnam summum philosophiæ gradum non habet? Quid vero ad improbitatem, in iis quæ Saül erga Davidem ostendit, addi possit? Quia hostibus nuper ab eo repulsis, et civitate se ipsam recreante, atque omnibus ob partam victoriam hostias immolantibus, ipse benefactorem et servatorem suum, omniumque illorum bonorum causam, interficere aggressus est. Et nec beneficentiæ prætextus furentem illum ac insanientem continuit : sed et semel et iterum et frequenter jaculatus est, ipsum occidere cupiens : et talia pro illis periculis reddebat præmia. David enim psallebat manu sua[2], inquit; et hasta in manu Saül : et tulit Saül lanceam, dixitque : Infigam in David. Et declinavit David a facie ipsius, et infixit lanceam in parietem. Quem, quæso, etiam eorum, qui egregie philosophari norunt, ista ad furorem non efferrent? Verum iste fugere potius elegit, et patria exulare domo, erronem, profugumque agere, et in calamitate necessarium sibi parare victum, quam Regi cædis occasionem dare. Nec enim eo spectabat, ut se ipsum ulcisceretur, sed ut illum ab eo malo liberaret. Idcirco ab oculis inimici sese subduxit, ut tumorem subduceret, sisteret inflammationem, et invidiam mitigaret. Satius enim est, inquit, me miserum esse, innumerasque pati calamitates, quam hunc apud Deum ob injustam cædem condemnari. Quid igitur æquale fuerit generoso illi et adamantino animo, quando pro divitiis paupertatem, soli-

[1] Ex Serm. 1 in David et Saül, — [2] 1 Reg. XIX.

tudinem pro patria, labores quoque et pericula pro deliciis et securitate elegit, ut inimicum ab odio, quod in eum habebat, liberaret? Cui tam efferato et agresti hæc non persuadeant, inimicitias deponere et ab invidia cessare? Sed crudelem tamen illum et inhumanum nihil horum adduxit, ut ad benignitatem flecteretur: sed persequebatur et ubique circumibat, quærens eum, qui nihil injuriæ intulerat, summa vero injuria affectus infinita ipsi pro his bona præstiterat. Ac imprudens in ipsa deinde Davidis incidit retia. Erat enim[1], inquit, ibi spelunca, et ingressus est Saül, ut exoneraret alvum: David autem et viri ipsius in interiore spelunca sedebant. Dixeruntque viri David ad ipsum: Ecce dies, sicut dixit Dominus, Tradam inimicum tuum in manus tuas, faciesque ei quod placitum est in oculis tuis. Et surrexit David, abstulitque oram chlamydis Saülis clanculum. Et post hæc percussit Davidem cor ipsius, quod abstulisset laciniam chlamydis, dixitque ad viros suos: Avertat a me Dominus, ne faciam verbum hoc domino meo, mittamque manum meam in ipsum, quia christus Domini est; ac si diceret: Propitius sit mihi Dominus; etiamsi ipsemet vellem, nunquam tamen me hoc facere permittat, nec ad peccatum istud devenire sinat. Quid hac anima mansuetius esse possit? Numquid hominem istum dicemus, qui in humana natura angelicam ostendit conversationem? Sed non paterentur divinæ leges. Quis enim, obsecro te, cito ejusmodi a Deo optare velit? et quid dico, optare? Quis imo contra molestos sibi non precari facile sustineat? Vidisti Davidis tensa retia, et prædam interceptam, venatorem stantem, et omnes adhortantes ut gladium in hostis pectus immergeret? Nunc mihi specta philosophicam animi moderationem: specta mihi luctam, victoriam, coronam. Etenim stadium

[1] 1 Reg. XXIV.

quoddam erat spelunca illa, et lucta quædam mirabilis dictuque incredibilis facta est. Luctatus enim est David, pugilem egit iracundia, certaminis præmium Saul positus erat, Agonotheta erat Deus. Non enim adversus se ipsum modo, propriamque cupiditatem ei bellum erat, sed et adversus milites qui aderant. Etenim si animo voluisset moderari, et parcere ei, qui læserat, consentaneum erat, ut et illos metueret, ne forte ipsum in spelunca contrucidarent, tanquam perditorem et proditorem salutis ipsorum, et qui communem hostem servaret. Probabile enim erat eos talia indignabundos dicere : Errones exulesque nos facti sumus, domo, patria cæterisque omnibus ejecti sumus, omniumque difficultatum tuarum consortes facti sumus : et tu malorum istorum auctorem in manus traditum cogitas dimittere, ne nobis unquam a calamitatibus liceat respirare? et inimicum studes servare, ut amicos prodas? Et quo pacto ista sunt æqua? Nam si tuam ipsius salutem negligis, nostræ certe parcas animæ. Non dolent tibi anteacta, neque memor es eorum, quæ ab ipso perpessus es mala? Saltem metu futuri occide, ne graviora patiamur. Verum nihil horum justus ille reputabat; unum illud spectabat, quomodo clementiæ redimiri corona posset. Neque perinde mirum fuisset, si solus et absque comitibus existens infestanti se pepercisset, atque nunc est, quod idem aliis præsentibus fecerit : aliis, inquam, non hominibus æquis et moderatis, sed militibus, et bellum gerere edoctis, et qui multis difficultatibus jam in desperationem erant adducti, a quibus paululum respirare cupiebant; quique non ignorarent, totam malorum dissolutionem in hostis nece sitam esse : nec malorum duntaxat dissolutionem, sed et plurimorum adeptionem bonorum. Nihil enim obstabat, quominus illo occiso regnum ad hunc transiret. Attamen cum essent tam multa, quæ milites

irritabant, tantum valuit generosus ille, ut omnes istos vinceret, et ut hosti parcerent, persuaderet. Magnum quiddam est, proprias aliquem affectiones superasse : longe vero majus, aliis quoque persuadere potuisse, ut eamdem reciperent sententiam. Jam vero multi sunt inimici[1], qui per philosophiam affectus moderatos habere videntur, qui, licet ipsimet hostem interficere non sustineant, ab aliis tamen cum interficiendi sunt, obstare nolint. Non ita David : sed perinde ac si depositum quoddam accepisset, de quo rationem reddere deberet, ita non modo ipsemet hostem non attigit, sed alios quoque interimere volentes prohibuit, pro hoste, corporis custos factus, et satelles optimus. Non igitur aliquis erraverit, si Davidem potius quam Saülem in discrimen tunc incidisse dixerit. Non enim vulgare certamen sustinuit, omnibus modis ab illorum insidiis ipsum liberare satagens. Neque ita timuisset, si ipsemet jugulari debuisset, quam metuebat ne quis militum iræ indulgens hominem perderet. Idcirco etiam talem concinnavit defensionem. Et illi quidem accusabant, accusabatur vero dormiens : defensorem agebat hostis, Deus vero judicabat, et Davidis sententiam sua auctoritate comprobabat. Nec enim absque Dei nutu furentes illos superare valuisset : sed Dei gratia erat, quæ istius insidebat labiis, et verbis illis quamdam persuadendi vim addebat. Numquid et hinc maxime propter animi magnitudinem quis ipsum miretur, quod inimicum in manus nactus, cum dormiret et immotus permanens nihil moliri posset, non solum ipsemet non interfecit, sed etiam interficere volentes impedivit? Quomodo ipsos verisimile est jam illi obtemperare, quantam benevolentiam erga ipsum habere? si enim vel infinitas postea animas habuissent, nonne omnes pro suo imperatore impendissent, ubi reipsa, ex sollicitudine quam pro

[1] Ex Serm. 2 in Davidem et Saülem.

hoste gerebat, ipsius erga familiares benevolentiam didicissent? Qui enim erga eos, a quibus molestia affectus est, mitis et mansuetus est, nonne magis in bene erga se affectos talis futurus erat? Nonne opportune quis hinc ostenderit, majus tropæum erexisse Davidem, cum pepercisset Saüli, quam cum Goliath prostravisset, ac barbari caput amputasset? Siquidem hæc illa magnificentior erat victoria et gloriosius tropæum. Illic enim et funda et lapidibus et acie indigebat: hic vero cuncta ratione peragebantur, et sine armis parata victoria, atque incruentum tropæum erectum est. Postquam igitur præclaram hanc et admirabilem victoriam sibi peperisset, surrexit tandem a somno, horum certaminum materia, Saul, et egressus est a spelunca, ignarus omnium quæ circa se gesta essent. Egressus est autem post illum et David, liberis deinceps oculis cœlum intuens: egressus est, non caput barbari gestans, sed animi commotionem mortificatam, sed iram enervatam: postquam innumera hosti dedisset vulnera; postquam Saülem servasset, et illum revera hostem diabolum multis plagis confixisset. Egressus est, dexteram cum capite coronatam habens: dexteram dico illam quæ gladium purum educere, ensemque Deo, nullo sanguine contaminatum ostendere, denique adversus tantum iracundiæ impetum resistere potuit. Egressus est tanto cum splendore, quanto tres pueri ex illo camino. Quemadmodum enim illos non exussit ignis: ita hunc non inflammavit rogus iracundiæ. Et illis quidem foris nihil ignis, in quo versabantur, nocuit: hic vero intus habens carbones accensos, et foris diabolum videns caminum incendentem, et ab inimici conspectu, et ab adhortatione militum, a facilitate perficiendi cædem, a solitudine eorum qui Saüli possent auxiliari, a præteritorum malorum memoria, a futurorum periculorum trepidatione; siquidem hæc et sar-

mentis, et resina et stupa, ac cæteris omnibus, quibus caminus ille Babylonius incendebatur, lucidiorem excitabant flammam, tamen non incensus est David, neque ullo pacto sic affectus fuit, ut consentaneum erat illum tot malis irritatum affici; sed purus et integer exivit. Egressus itaque David post Saülem clamavit, dicens: Domine, mi Rex. Et respexit Saül post tergum suum, inclinavitque David se pronus in terram, et adoravit ipsum. Numquid ista minorem afferunt laudem, quam inimicum servasse? Quoniam idem qui servaverat, servatum nunc adorat, appellat regem, se ipsum servum vocat, omniaque facit ut fastum illius atque arrogantiam reprimere, iram mitigare et invidiam tollere possit. Sed excusationem quoque ipsam audiamus. Cur audis verba populi dicentis: Ecce David quærit animam tuam? Ecce viderunt oculi tui hodie, quod tradiderit te Dominus in manus meas in spelunca; et nolui interficere te, sed peperci tibi, et dixi: Non inferam manum meam in dominum meum, quia christus Domini est; et ecce oram chlamydis tuæ in manu mea, quam ego abstuli, nec interfeci te. Neque enim, si non fuissem, inquit, proximus, ac corpori tuo vicinus stetissem, potuissem vestimenti amputare partem. Etenim si non amputasset, non potuisset aliunde fidem inimico facere. Quomodo enim post tot beneficia, nihil commeritum oppugnans, suspicari potuit, quod alter injuria læsus, in manus lædentem nactus, ei pepercisset? Jam vero indubitatum suæ erga ipsum providentiæ argumentum exhibuit, ipsumque inimicum, et judicem et testem vocat suæ sollicitudinis, ita dicens: Cognosce, et vide hodie, quod non sit in manu mea iniquitas: tu vero constringis animam meam, ut eam capias. Usque adeo fastus expers erat, et ab omni inani gloria immunis, atque ad unum solum respiciebat, Dei scilicet judicium. Ait enim: Judicet Deus inter me et te.

Hoc vero dixit, non quod puniri hominem cuperet, aut pœnas de illo sumere, sed ut formidinem illi injiceret venturi judicii commemoratione : quia nequaquam ausus esset appellare judicem illum, qui decipi nequit, et in se damnationem accersere, nisi certissimum habuisset se ab omni insidiarum crimine purum et immunem esse. Quis non obstupescat, quis non miretur generosum illum et adamantinum animum ? Multa siquidem magnaque poterat Saüli enumerare beneficia. Poterat, si voluisset, dicere : Cum bellum barbaricum, veluti diluvium quoddam, universam civitatem esset dissipaturum, consternatis vobis ac metu trepidantibus, inque dies singulos mortem expectantibus, ego transiens, nemine compellente, imo et te prohibente et retinente, me non continui, sed pro cæteris omnibus insilii, et bellum suscepi, et caput amputavi : et velut torrentis impetum, barbarorum illorum insultum repuli, rempublicam vacillantem stabilivi : ac per me tu quidem regnum et vitam, cæteri vero omnes præter vitam, civitatem ac domos et uxores obtinent. Ac post illud rursus tropæum, et alia bella, quæ fortiter ac feliciter gesserat, illo non inferiora. Et quod, cum semel atque iterum, imo sæpius ipsum e medio tollere conatus esset, lanceamque in caput illius torsisset, malorum non meminerit, atque alia multa plura et majora. Verum nihil horum dixit, sed tantum ea quæ illo die acciderant, in sui defensionem adduxit, ita dicens : Cognosce et vide hodie, quod non sit in manu mea malitia neque iniquitas : tu vero constringis animam meam, ut eam accipias ? Quem, quæso, verba ista frangere non possint ? Quia beneficia ipsi exprobrare non volebat, sed solum ut persuaderet se unum ex eorum numero esse, qui ipsum amarent et revererentur, non qui insidias aut rebellionem molirentur.

Et tu ergo[1], si quando in manus inimicum tuum nactus fueris, ne hoc cogites, ut ipsum ulciscens et infinitis contumeliis afficiens ejicias: sed ut ipsum cures ut ad mansuetudinem ipsum adducas, nec prius omnia facere et dicere desistas, donec crudelitatem ipsius lenitate superes. Id quod David quoque præstitit: qui dum hostem contra salutem suam armari videret, atque ob hoc omnia movere, non modo efferatus non est, sed magis etiam ei condoluit: et quanto majores insidias ei struxit, tanto magis ipsum deflevit, nec ante destitit omnia facere, donec ipsum quoque cum fletu et lacrymis ad excusationem excitaret. Postquam enim Saül audivisset dicentem ipsum: Domine, mi Rex, non sustinuit absque lacrymis vocem illam audire, sed ingemuit, amaram edidit vocem, et ejulabat vehementer, dicens: Justior tu es[2], quam ego: tu enim tribuisti mihi bona, pro insidiis, pro cæde, pro innumeris illis malis: ego vero tibi reddidi mala: nec ita factus sum melior, sed post beneficia illa in malitia perstiti. Tu vero ne sic quidem mutatus es, sed more tuo perrexisti, atque iterum nos insidias molientes beneficiis afficiens, quæ hodie mihi bona præstiteris, mihi indicasti: quod scilicet in manus tuas Dominus me concluserit, tu vero me non interfeceris. Quid Davide beatius fuerit, qui brevi temporis momento ita inimicum transformavit, et animam sanguinis et cædis sitientem nactus, in lacrymas et ululatus repente conjecit? Non ita Moysen admiror, quod ex prærupta petra aquarum fontes eduxerit, quam istum suspicio, quod ex talibus oculis scatebras deduxerit lacrymarum. Ille siquidem naturam vicit: hic vero voluntatem liberam superavit. Ille virga percussit lapidem: hic sermone cor pulsavit, non ut tristitiam inferret, sed ut mundum et mansuetum efficeret. Quantumcumque

[1] Ex Serm. 3 in Davidem et Saülem. — [2] 1 Reg. XXIV.

igitur illum ob propriam mansuetudinem laudibus effero, magis tamen hunc propter mutationem Saülis admiror. Siquidem multo minus est, propriis dominari affectibus, quam aliorum vincere furorem, quam cor ira intumescens compescere, et ex tanta tempestate, tam quietum facere, oculosque unde homicidium emicabat, calidis implere lacrymis. Atque hoc est stuporis ac miraculi plenum. Etenim si Saül fuisset homo æquus et moderatus, non adeo magni erat negotii ad propriam ipsum reducere virtutem. At efferatum, et ad extremam provectum malitiam, jamque ad cædem properantem, brevi temporis momento sic afficere, ut omnem illam amaritudinem evomat ex animo, quem non obscuret omnium, qui unquam philosophiæ doctrina clari extiterunt? Laude quidem summaque admiratione dignum est, quod ensem in ipsum non immerserit, neque hostile caput amputaverit: quod vero liberam ipsius mutaverit voluntatem, eamque meliorem reddiderit, et ad propriam reduxerit mansuetudinem, quid, quæso, ad summam philosophiam reliquum fecerit? Sed plerique hominum, non solum se ipsos a conversione inimicorum abstinent, imo ne vultum quidem illorum intueri aut vocem audire volunt. Verum non hoc pacto David: sed et inimicum servavit, et prior honore affecit, hoc modo alloquens, Domine, mi Rex. Et non hoc solum, sed in faciem quoque procidens suam, ipsum adoravit: et honoratus in eo, dum ille diceret, fili mi David, iterum majorem honorem exhibuit, dicens: Servus tuus, Domine, mi Rex. Quis majorem hac mansuetudinem dicere possit? Ille usque ad vitam ipsam beneficiis affectus in cognationem benefactorem ascivit: hic qui beneficia exhibuerat, dominum appellat illum, in quem beneficia contulerat: Filium me vocavit, ait, ego vero satis habeo et contentus sum, si pro servo me habeas, tantum ut iram de-

ponas, tantum ne ut quid de me suspicere mali, et ne insidiatorem aut hostem me existimes. Et vide quantum fecerit lucri. Priusquam enim hoc dixisset, non jam sustinuit ille sine lacrymis hanc vocem audire, sed ploravit amare : animi sanitatem et sapientiam, quam David inseruerat, lacrymis declarans. Quot coronis non dignus fuerit David, cum adeo sua mansuetudine et modestia Saülem superaverit, ut ei propriam condemnare crudelitatem, virtutemque illius celebrare persuaserit? Si enim, inquit, quis inimicum suum in tribulatione constitutum invenerit, et in via bona ipsum dimiserit, Dominus ei bona retribuet, sicuti tu mecum fecisti hodie. Et ecce agnosco quod regnans regnabis, quodque regnum Israël constituetur in manu tua. Et nunc jura mihi per Dominum, quod non aboliturus sis semen meum post me, et non extincturus nomen meum de domo patris mei. Et unde, quæso, hoc nosti? Penes te sunt exercitus : penes te sunt pecuniæ, arma, civitates, equi, milites, omnis denique vis regii apparatus : hic contra desertus ac nudus, nec civitatem, nec domum, nec familiam habens. Unde igitur, dic mihi, ista loqueris? nimirum ex ipsis Davidis moribus. Neque enim nudus et extorris et desertus, me armatum, tantaque circumvallatum potentia superasset, nisi Deum haberet adjutorem. Porro qui Deum habet secum, omnibus est potentior. Vides ad quantam philosophiam Saül post insidias deductus sit? Vides, quî fieri possit, ut quis omnem expuat malitiam, immutatusque ad meliora se recipiat? Quotnam coronis in singulis hisce verbis dignus fuerit David? Quanquam enim os Saülis ista sonabat, sapientia tamen Davidis ea in animum illius inseruerat. Jura mihi per Dominum, quod non delebis semen meum, nec oblitterabis nomen meum de domo patris mei. Preces jam Rex privato offert : et diademate

cinctus supplicem agit pro filiis suis, exulem rogans : et jusjurandum exigit, non diffidens ipsius moribus, sed quot malis ipsum affecerit, reputans. Jura mihi, te non aboliturum semen meum post me. Hostem filiis suis relinquit tutorem, suosque posteros in illius manibus deponit : tantum non dexteram ipsorum verbis istis apprehendens, et Deum sequestrem inducens. Quid igitur David ? Num vel leviter dissimulatione vel ironia ad hæc usus est ? Nequaquam : sed protinus annuit, quodque petebatur, concessit, ac mortuo Saüle, non modo illos non occidit, sed et plura tunc præstitit, quam pollicitus esset. Siquidem filium ejus cum esset claudus ac debilis cruribus, in suam ipsius domum induxit, suæque mensæ fecit participem, summoque dignatus est honore : nec erubuit, nec occultavit, nec se regiam mensam claudicatione pueri dehonestare arbitratus est : sed in eo sibi complacebat potius et gloriabatur. Quis enim eorum, qui cum eo cœnabant, dum filium videret Saülis, qui tot malis Davidem affecerat, tanto in honore apud ipsum haberi, etiamsi feris omnibus immitior esset, non cum omnibus inimicis suis, pudore ac rubore suffusus, in gratiam redibat ? Si enim alibi cibum ei dari jussisset, certumque victus modum ordinasset, valde magnum erat : sed ad ipsam recipere mensam, eximiæ cujusdam est philosophiæ. Etenim plerique hominum non viventes solum ulciscuntur hostes, sed etiam ipsis defunctis, in illorum liberos, iram quam in illos habebant, effundunt. Verum non ita David, sed et viventem inimicum servavit, et illo defuncto, benevolentiam, quam erga illum gesserat, filiis exhibuit. Quidnam isto viro beatius fuerit[1] ? quia non tunc solum, cum inimicum sub pedibus suis, captivo miserius jacentem, videret, eidem pepercit : sed

[1] Ex Serm. 2 in Davidem et Saülem.

etiam post salutem istam insidias sibi molientem et interficere volentem in manus nactus, cum eum simul et totum exercitum cædere posset, salvum et incolumem tamen dimisit : et quamvis non ignoraret, quam insanabili laboraret morbo, et quod nequaquam ab inimicitiis, quas erga se habebat, desisteret, se ipsum ab oculis illius subduxit, et apud barbaros veluti servus vitam agebat, inhonoratus, pudefactus, ex labore et ærumna necessarium sibi victum parans. Nec hoc solum admirandum[1], sed etiam quod in acie ipsum cecidisse audiens, tunicam disciderit, cinere se consperserit, et planctu planxerit, quali quis plangeret, filio suo unigenito et naturali amisso : assidue interim nomen ipsius et filii simul inclamans, encomia componens, amaram emittens vocem, et usque ad vesperam jejunus permanens, locisque illis quæ sanguinem Saülis exceperant, maledicens. « Montes, inquit, Gelboë, nec ros nec pluvia cadant su» per vos : » montes mortis : quia ibi sublata sunt tabernacula potentium. Odi et locum ipsum, inquit, propter mortuos, ibi prostratos : ne igitur posthac pluviis desuper irrigemini, quando semel amicorum meorum sanguine male irrigati estis. Et assidue vero ipsorum nomina versat, ita inquiens : Saül, Saül, et Jonathan, amabiles et decori, in vita sua non divisi, etiam in morte sua disjuncti non sunt. Quoniam enim præsentia illorum corpora non licuit amplecti, nomina eorum amplexus est, suum dolorem hisce modis, quatenus licuit, leniens, et calamitatis magnitudinem mitigans. Non enim dici potest, inquit, quod filius orphanum se esse lugeat, neque quod pater orbitatem suam deploret : sed quod nemini, inquit, contingit, illis contingit : simul et uno die e vita abrepti sunt, nec alter alteri superstes relictus est : quod vitam

[1] 2 Reg. 1.

injucundam sibi ob talem divulsionem fore existimaret. Nunc mihi quisque recordetur inimici et qui ipsum læsit, dolore adhuc in animo æstuante, atque hunc vivum tueatur, et vita functum deploret : etiamsi quid ferendum sit incommodi, ne offendat eum qui læsit, omnia et faciat et patiatur, magna a Deo expectans præmia. Nihil enim securius est [1], quam hoc pacto inimicis parcere, neque periculosius quidquam, quam suam persequi injuriam et et sese ulcisci velle. Qui enim occidurit, se ipsum sæpe condemnabit, et sceleratam habebit conscientiam, in singulos dies et horas ab illo peccato veluti stimulis punctus. Qui vero pepercit, et brevi tempore æquo animo tulerit, lætabitur post hæc et deliciis perfruetur, spem bonam expectans, præmiaque injuriarum oblivionis a Deo sperans. Ac si forte in periculum inciderit, magna cum fiducia a Deo retributionem poscet. Atque hoc ex iis, quæ inter Davidem et Saülem contigerunt, videre est. Etenim hic dum occidere vellet, nudus, inermis, ab omnibus destitutus, ac veluti captivus traditus, ita in spelunca jacebat : ille vero ubique cedens et locum dans, et ne justam quidem de eo vindictam sumere volens, absque machinis et armis, absque equis et militibus, hostem in manus nactus est : et quod majus omnibus est, Deum ad majorem benevolentiam flexit, et magna mirandaque pro sua erga inimicum sollicitudine accepit præmia. Quam igitur nos habebimus veniam [2], dum præteritorum peccatorum memores sumus, et eos, qui nos læserunt, ulciscimur, quando insons ille, tanta quidem passus, plura vero et graviora sibi mala eventura expectans, ita inimici parcere saluti cernitur, ut potius eligat ipsemet periclitari, et in timore ac tremore vitam agere, quam eum, qui innumeras ei exhibiturus erat molestias,

[1] Ex Serm. 1 in Davidem et Saülem. — [2] Ex Serm. *Si esurierit inimicus, etc.*

juste occidere? Præclarum quidem est[1], injuriam non inferre: longe vero præclarius injurias inferentem non ulcisci. Et lex quidem hanc mensuram tunc dedit[2], jubens, oculum pro oculo, dentem pro dente excutere, nec ista erat legis transgressio. Sed tam sapientiæ amans erat David, ut non solum legem non transgrederetur, sed etiam ex magna quadam abundantia eam superaret, metas, ut dici solet, transiliens. Non sibi ad virtutem sufficere existimabat, nisi etiam jussa longo intervallo superasset. A nobis autem non hoc solum requiritur, ut injuriam non reddamus, sed etiam, ut benefaciamus. Ait enim, « Orate pro perse» quentibus vos : benefacite iis qui oderunt vos[3]. » Quamnam ergo nos veniam habebimus, et quam excusationem, qui post Christi adventum non pervenimus ad mensuram eorum, qui in Veteri Testamento vixerunt? idque cum a nobis longe majora exigantur. « Nisi enim » abundaverit, inquit, justitia vestra plusquam Scribarum » et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum[4]. » Quemadmodum enim non est æqualis is, qui se in lege recte gerit, ei, qui in iisdem recte se gessit ante legem: ita nec qui in gratia, ei, qui ante legem, imovero ei qui sub lege : sed ab ipso tempore magnum discrimen nascitur. Audi[5] enim quid dicat Petrus ad Christum : « Si pec» caverit in me frater meus, quoties dimittam ei? usque » septies[6]? » simul interrogat et promittit : et antequam discat, liberaliter donat. Cum enim magistri mentem probe perspectam haberet, quod ad clementiam potius esset inclinata, placere magistro volens, ait : usque septies? Deinde, ut noveris, quid intersit inter hominem et Deum : et quomodo discipuli liberalitas, quousque etiam

[1] Ex interp. psalm. 7. — [2] Deut. XIX. — [3] Matth. V, 44. — [4] Ibid. 20. — [5] Ex hom. in parab. de eo qui decem millia talenta debebat. — [6] Matth. XVIII, 21.

perveniat; cum magistri comparata abundantia, omni paupertate sit vilior : et sicut est gutta ad infinitum pelagus, ita nostram bonitatem ad immensam illius esse benignitatem : cum ille dixisset, septies, et magna donare se, singularemque liberalitatem ostendisse existimaret, Christus inquit : « Non dico usque septies, sed » usque septuagies septies : » quod facit quadringenta et nonaginta. Et ne putes difficile esse hoc præceptum. Si enim paratus sis toties peccata in te commissa despicere, semel et iterum, et tertio veniam dando exercitatus, nullam deinceps difficultatem in hac philosophia senties, semel meditatus, ut frequenter ignoscas, nec proximi peccatis offendaris. Sed et si injustam quis patiatur rapinam[1], atque pro hac injuria gratias agat Deo, innumera per illam gratiarum actionem præmia consequetur. Nihil enim ita Deo jucundum est, quam malum pro malo non reddere. Quod si quis dicat : Quomodo ego infirmior injuria me afficientem ulcisci potui? Illud responderim, quod facere id potueris, inique ferendo, stomachando, contra lædentem te orando, imprecando ipsi innumera mala, apud omnes denique criminando. Hæc enim in nostra potestate sunt posita. Qui igitur hæc non fecerit, mercedem accipiet illius, qui ultus non est. Manifestum enim est, quod si illud quoque potuisset, id tamen non fecisset. Cum igitur inimicum in manus tuas incidisse videris[2], ne tunc existimes ultionis tempus esse, sed salutis et incolumitatis. Tunc enim vel maxime parcere inimicis oportet, cum potestatem in eos nacti sumus. Ac si hoc pacto nostras res administremus, proximorumque nostrorum salutem adjuvemus, cito et illis ipsis jucundi erimus et amabiles : et quod maximum est omnium, recondita illa bona adipiscemur, gratia et benignitate Do-

[1] Ex comm. in Joan. — [2] Ex Serm. 1 in Davidem et Saülem.

mini nostri Jesu Christi. Cui gloria et imperium, cum Patre et sancto ac vivifico Spiritu, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXX.

Oratio de laudibus sancti Pauli apostoli, composita a Theodoro magistro, ex diversis orationibus sancti Patris nostri Joannis Chrysostomi.

Inscriptionis quidem actuum Apostolicorum totum debitum vobis persolvimus. Consequens porro erat, ut principium etiam libri aggrederemur, et diceremus, quidnam sit illud, « Primum quidem sermonem feci de » omnibus, o Theophile, quæ cœpit Jesus facere et do- » cere[1]. » Sed Paulus non sinit nos hoc ordine consequentiæ uti : ad se ipsum et sua præclara facta linguam nostram vocat. Desidero enim ipsum videre Damascum introduci, ligatum, non catena ferrea, sed voce dominica. Desidero etiam videre captum piscem hunc magnum, qui universum mare æstu extulit : qui innumeras tempestates adversus Ecclesiam excitavit. Desidero captum illum videre, non hamo, sed sermone Dominico. Ut enim piscator aliquis in excelsa rupe sedens, et tollens arundinem, ex alto hamum in mare demittit : sic etiam Dominus noster, dum spiritualem veritatem aperuit, velut in sublimi cœlorum rupe sedens, et quasi hamum vocem illam demittens et inquiens, « Saule, Saule, quid me per- » sequeris[2] ? » immanem hunc piscem piscatu cepit. Quis

[1] Act. I, 1. — [2] Ex Orat. quod utile sit ferre reprehens.

enim crudelem illum et inhumanum, persecutorem ac blasphemum, et usque adeo Ecclesiam vastantem, ut etiam per domos vagans et viros et mulieres protraheret, confunderet et perturbaret omnia, sustinuisset, nisi Rex noster derepente ipsum accersitum transmutasset, et ad se ipsum reduxisset? Etenim discipuli, quocumque illum pervenisse sciebant, timore correpti horrebant, neque audebant adversis oculis illum intueri: atque eumdem timorem ostendebant, cum jam e contrario amicus factus esset. Quod si jam conciliatum ipsum metuebant, quid non faciebant cum adversarius adhuc et hostis esset? At ego quid agam? necesse est fugere tam violentum virum: ne iterum occupatum me a proposito abducat. Non enim ignoratis, quod alibi sæpe mihi progredienti et jam ad alia converso obvius factus, in medio sermone me retinuerit, atque ita rapuerit, ut in ipso persuaderet etiam finire orationem. Hic igitur beatus Paulus[1], qui universum orbem illuminavit, vocationis suæ tempore, aliquando excæcatus est: sed cæcitas ipsius totius orbis terrarum facta est collustratio. Quoniam male videbat, bene illum Deus visu privavit, ut scilicet utiliter visum reciperet; et quia supra modum Ecclesiam persequebatur, adeoque truculentus et inhumanus erat, acrius frenum accipit, ne animi alacritatis impetu ductus, dicta contemneret: et ut intelligeret quem oppugnaret[2], quem non solum punientem, sed et benefacientem sustinere nequibat. Non enim caligo ipsum excæcavit, sed nimia lux ipsum obscuravit. Si bellum barbaricum nos circumdaret, et in prælio hostes innumera nobis facesserent negotia: deinde dux exercitus barbarici infinitas adhiberet machinationes, et omnia nostra labefactaret,

[1] Ex orat. 4 in S. Apost. Paulum. — [2] Ex orat. in illud, *Saulus autem adhuc spirans minarum et cædis.*

magnoque tumultu et turbis compleret, urbem nostram eversurum se comminans, ignique traditurum, servitutem insuper nobis intendens, subito a Rege nostro ligatus in urbem captivus duceretur : annon omnes cum uxoribus et liberis ad spectaculum illud prosiliremus? Cum igitur jam quoque bellum exortum sit, Judæis tumultuantibus et omnia turbantibus, et contra Ecclesiæ tranquillitatem multas machinas adhibentibus, hostium vero caput sit Paulus, et rebus et verbis plus omnibus præstans, omnia perturbans et confundens, hunc vero dominus et Rex noster Jesus constrinxerit, et ligatum captivum duxerit, non exibimus universi ad hoc spectaculum, ut captivum illum duci videamus? Etenim ipsi Angeli e cœlis aspicientes ipsum ligatum introduci, exultabant : non quidem, quia ligatum ipsum videbant, sed quia intelligebant quot homines a vinculis soluturus esset : non etiam, quia manu duci ipsum conspiciebant, sed quia considerabant quam multos ille a terra esset manu ducturus : non denique gaudebant, quia oculis captum cernebant, sed quia secum reputabant quam multos e tenebris educturus esset. Propter hanc causam et ego omnibus aliis relictis, ad Paulum exilire contendo. Paulus enim et Pauli desiderium nos hunc saltum saltare coëgit[1]. Quis loquetur potentias tuas, Domine, quia Paulum latere non permisisti, quia talem virum orbi terrarum ostendisti? Laudaverunt te unanimi consensu omnes Angeli, cum astra conderes et solem : sed non ita, sicuti cum toti orbi terrarum Paulum exhibuisti. Idcirco splendidior facta est terra ipso cœlo, quando et hic solari lumine splendidior est. Et iste quidem sol nocti cedit : ille vero diabolum superavit. Hic in sublimi decurrens, deorsum suos radios mittit : ille vero inferius oriens, non dimidium cœli et terræ lumine

[1] Ex interp. epist. ad Phil.

replevit, sed simul ac os aperuit, etiam ipsos Angelos magna voluptate perfudit. Si enim uno peccatore pœnitentiam agente, gaudium sit in cœlis, ipse vero prima concione quinque hominum millia venatus sit, quanta lætitia supernas Virtutes non replevit? Et quid hæc ita simpliciter dico? Sufficit Paulum loqui, et cœlos exultare atque lætari. Quid enim calidius quam hujus viscera[1], qui ubique per orbem terrarum circumcurrebat, trahebatur, lapidibus petebatur, ut ligatos solveret, et ad se ipsum traduceret? Non enim veluti pugnans negotia confecit, sed tanquam ad promptam et expeditam victoriam veniens, ita erigebat tropæa, evertens, dejiciens, destruens diaboli munitiones, et dæmonum machinas, et vix mora interposita avolavit, ab iis ad illos, et rursus ab illis ad alios transiliens, et velut optimus Imperator singulis diebus, imo singulis horis tropæa erigens. Cum tunicula enim solum ad pugnam progressus, populosas adversariorum urbes capiebat. Pro arcubus vero et hastis et sagittis atque omnibus, lingua Pauli erat; tantummodo enim loquebatur, et expugnationes quovis igne vehementius in hostes incidentes, ipsos quidem dæmones fugarunt, homines autem qui ab illis tenebantur, ad ipsum reduxerunt. Quando enim malum illum dæmonem ejecit, virorum maleficorum quinquaginta millia congregata, libros incantationum comburebant, et ad veritatem transibant. Et quemadmodum in bello collapsa turri, aut tyranno pessumdato, omnes qui cum ipso sunt, abjectis armis ad imperatorem accurrunt, ad eumdem modum etiam contigit; siquidem ejecto dæmone, obsessi omnes etiam libris abjectis, imovero discerptis, ad pedes Pauli accurrebant: hic vero adversus orbem terrarum, tanquam contra unum exercitum, aciem instruens, nusquam subsistebat, sed

[1] Ex interp. epist. 2 ad Corinth.

perinde ac si alatus esset, omnia perficiebat. Et jam quidem claudum sanabat, jamvero mortuum suscitabat, jam alium aliquem, magum scilicet, excæcabat : et ne in carcere quidem conclusus quiescebat, sed ibi quoque carceris custodem ad se ipsum traduxit, hanc captivitatem præclaram efficiens. Admirationi nobis est David uno duntaxat lapide Goliath dejiciens : sed si quis Pauli præclara facta examinet, puerile opus illud videtur : et quantum distat pastor ab Imperatore, tantum et ille ab hoc abest. Hic enim non lapidem jaciendo, invisibilem Goliath dejecit, sed loquendo, solum universum diaboli agmen dissolvit. Et quemadmodum leo rugiens, et flammam ex linguâ emittens, sita intolerabilis erat, cum instaret : et transiliens assidué omnem in partem, nunc cucurrit ad hos, nunc venit ad illos, mox transivit ad istos, iterum prosiliit ad alios, vento celerius adveniens. Et sicut unicam domum, aut navim unam, totum orbem terrarum regebat, eripiens eos qui mergebantur, hæsitantes stabiliens et confirmans, nautas adhortans, in gubernaculo sedens, proram circumlustrans, funes tendens, remum ducens, velum protrahens, in cœlum aspiciens : omnium ipse unus vicem subibat : et nauta erat, et rector navis, et proreta, et velum, et navis, et omnia ferens, ut aliorum mala dissolveret. Et velut athleta aliquis luctabatur, currebat, pugnabat : aut sicut miles mœnia expugnans aut pedestri prælio congrediens, ita certaminis omne genus aggrediebatur, et ignem spirans omnibus inaccessus erat, unico corpore totum orbem terrarum invadebat, et lingua una omnes in fugam convertebat. Non ita multæ illæ tubæ in Hierichuntinæ urbis muros irruentes eos dejecerunt, sicut vox Pauli resonans munitiones diabolicas humi prosternebat, et hostes ad se transferebat. Per fenestram ex muro demissus est ut humi

ejectos ab imo sursum transmitteret. Famem igitur et sitim[1], et nuditatem, et naufragia, et timores, et insidias, et carceres, et verbera et cætera omnia, quæ propter Divini Verbi præconium beatus Paulus sustinuit, nihil opus esse arbitror commemorare, quorum vel singula ad conturbandum et consternandum sanctam illam animam sufficerent. Quando vero inquit, « Quis infirmatur, et ego » non infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror[2]? » Hoc nimirum est, quod omnium maxime continuum et intolerabilem ipsi peperit mœrorem. Etenim, si in unoquoque eorum qui scandalizabantur, ipse urebatur, non potuit incendium istud in anima ipsius restingui : nunquam enim deerant qui scandalizarentur, et igni huic materiam subministrarent. Nam qui Judæos infideles esse cernebat, quomodo vel exiguam ab animi ægritudine et dolore requiem habere potuit? « Optabam enim, inquit, anathema » esse a Christo pro fratribus meis, qui mei secundum » carnem cognati sunt, qui sunt Israëlitæ. » Quod vero dicit, hunc sensum habet. Desiderabilius mihi erat in gehennam incidere, quam Israëlitas infideles videre. At qui inferni pœnas elegit, ut Judæos omnes convertere posset, illum manifestum est, hac spe frustratum, acerbiorem vitam agere, quam qui gehennæ pœnas sustinent. Papæ quam ignitus charitatis amor[3]! Paulus contra ignem imperterritus, adamantinus ille, firmus, immotus, dicens : Quis separabit nos a Christo? tribulatio, an angustia, an persecutio, an fames, an nuditas, an periculum, an gladius? ille qui terram et mare aggreditur, qui adamantinas mortis portas deridet, idem, dum aliquorum carorum lacrymas videret, tantopere fractus et contritus est, ut affectum suum amplius occultare non posset, sed protinus dicé

[1] Ex orat. 3 al Stagirium. — [2] 2 Cor. xi, 29. — [3] Ex interp epist. 1 ad Thess.

ret, Quid facitis plorantes et affligentes cor meum? O rem admirandam! profundissimarum vorago aquarum ipsum non confregit, et exiguæ lacrymæ ipsum contriverunt et fregerunt? Quid facitis plorantes et affligentes cor meum? Quid dicis, quæso te? anne adamantinum illum animum lacrymæ frangere potuerunt? Utique, inquit, magna enim est charitatis vis; ipsa me superat, ipsa me vincit, omnibus enim resisto, sola charitate excepta. Audite[1], quicumque pecunias propter Christum, imovero propter vos ipsos, non contemnitis, et perhorrescite, Pauli erga Christum causam amoris animo percipientes. Hic enim non Christum propter bona Christi, sed hæc propter illum diligebat, et hoc unum metuebat, ne charitate ipsius excideret: hoc enim ipsa gehenna formidabilius ei erat: sicut et regno optabilius, in eadem dilectione manere. Quando igitur ille quidem ob Christi amorem etiam in gehennam conjici paratus est, et regno carere, si hæc ambo proponerentur, nos vero nec præsentem vitam despicimus, jam-ne calceamentis ipsius digni sumus, qui tantum ab animi ipsius magnitudine distamus? Si enim quis unius domus curam gerens[2], famulos licet habeat, et procuratores ac dispensatores, frequenter tamen a curis respirare non possit, nemine etiam, qui eum perturbet, existente; cogita quid ille sustinuerit, qui non unius duntaxat domus, sed urbium, et populorum et nationum atque adeo universi terrarum orbis curam habebat, et in tanti quidem momenti rebus, inter tot persecutores solus existens, tam multa perferens, tamque sollicitus, quam nec pater aliquis pro liberis suis fuerit. Si quis sincere diligere cupiat[3], et virtutem charitatis cognoscere, ad hujus alumnum, beatum Paulum, inquam, se conferat, et ille ipsum doce-

[1] Ex interp. epist. ad Rom. — [2] Ex interp. epist. 2 ad Corinth. — [3] Ex epist. 2 ad Olymp.

bit, quantum certamen sit, ab eo quem quis amat, divelli, quantoque ad hoc ferendum opus sit animo.

Hic enim, hic inquam, qui veluti carne exuta, corporeque deposito, nuda totum fere terrarum orbem anima peragravit, qui omni ex animo perturbatione exterminata, corporis expertium virtutum liberam affectione naturam imitans, cætera omnia facile tolerabat, perinde ac si alieno in corpore et carceres et vincula et exilia et flagella et minas et mortem, atque omne denique suppliciorum genus pateretur : ab una porro sibi dilecta anima separatus, adeo contristatus et conturbatus fuit, ut ex ea civitate, in qua se dilectum visurum sperabat, protinus, eo non invento, exiliret. Quid istud est, o beate Paule? tu quidem compedibus vinctus, in carcere positus, incumbentia tibi flagella sustinens, et scapulas habens sanguine perfusas, docebas mysteria, baptizabas, sacrificium offerebas, et nec unum, qui salvandus erat, despexisti : in Troadem autem profectus, cum terram expurgatam et ad satus excipiendos præparatam invenisses, tam præclarum e manibus lucrum abjecisti, confestim inde exiliisti? Utique inquit : magna enim mœroris violentia occupatus fui vehementerque Titi absentia coarctavit animum meum adeoque me vicit et superavit, ut me id facere cogeret Vides-ne, quomodo maximus sit labor, dilecti separationem æquo animo ferre posse? quam sit res gravis et acerba? quam excelso opus sit et forti animo? Non enim invicem se diligentibus satis est, animo duntaxat copulatum amore esse, neque ad consolandum illos hoc sufficit, sed corporali insuper indigent præsentia : ac si ista destituantur, haud exigua lætitiæ pars præcisa est. Vis intelligere quantum sit subsidium[1], ad alliciendum fratres, etiam infideles, mitem esse et mansuetum, morumque

[1] Ex interp. epist. 1 ad Corinth.

exhibere suavitatem? Audi quid Paulus dicat[1], cum ad infidelem judicem judicandus accedit. Beatum me æstimavi, quod apud te judicandus sim. Hæc vero dicebat, non illi assentans : absit : sed mansuetudine illum lucrifacere volens. Unde et aliquo modo lucratus est et judicem cepit is, qui eousque judicio damnatus esse putabatur : ac victoriam ipse nuncupatus confitetur, clara voce dicens : « In » modico suades me Christianum fieri. » Quid igitur Paulus? Optarem, inquit, non te solum, sed etiam omnes, qui adsunt, hoc fieri[2], quod ego sum. Multa igitur multis in locis miraculorum a Paulo factorum extant monumenta, sed nihil in illo tam desiderabile est, quam stigmata, seu cicatrices. Nec ita me lætitia afficit, dum miracula operatur, quam cum tot malis afficitur : quando nimirum cæditur flagellis, trahitur, lapidibus impetitur. Lapidantes enim, inquit, ipsum extra civitatem trahebant[3]. Et iterum : Cæsum ipsum[4], et multis ei plagis impositis, miserunt in carcerem. Quantum gaudium, quanta voluptas, quantus honor, quantus splendor ipsum propter Christum ligatum videre! Sed ecce tibi rem mirandam. Et contremuit, inquit, carcer, Paulo ligato, et universorum vincula soluta sunt. Vides-ne virtutem vinculorum solventem vincula? Expergefactus autem custos carceris, et videns januas carceris apertas, evaginato gladio volebat se interficere. Quid igitur Paulus? clamavit voce magna, dicens, Nihil tibi mali feceris : universi enim hîc sumus : Cernis in ipso vanæ gloriæ contemptum, et modestiam et charitatem? Non dixit, propter nos ista contigerunt, sed tanquam unus ex captivis, Omnes, inquit, hic sumus. Si enim tacuisset, nec elata voce illius cohibuisset manus, gladium per guttur transegisset. Clamavit autem

[1] Act. xxvi. — [2] Ex interp. epist. ad Ephes. — [3] Act. xiv. — [4] Id. xvi.

Paulus, quia in interiorem carcerem conjectus erat. Contra te ipsum hoc fecisti, inquit, ut interius retruderes, qui te a periculo erant liberaturi. Vides-ne benignitatem et intentam curam Pauli? Maluit ligatus esse : et ipsemet subire periculum, quam illum videre pereuntem[1]. Et quemadmodum miles aliquis, qui universum orbem terrarum sibi infestum habet, et inter media hostium agmina versatur, nec quidquam accipit detrimenti, sic etiam Paulus, solus inter barbaros, solus inter gentiles, ubique terrarum, ubique in mari apparebat. Et sicut scintilla in stipulam aut fœnum incidens, res succensas in suam naturam convertit, sic iste quoque omnes invadens, ad veritatem universos traducebat. Quem non in stuporem ageret vinculorum[2], quibus beatus Paulus circumdabatur, potentia? quippe quæ ad ipsius vincti pedes trahebant eos, qui ante eumdem ligarant, et hos illius mancipia efficiebant. Procidebat enim, inquit, custos carceris Paulo ad pedes, et solutus vinctis pedibus subjacebat, et qui ligaverat, is ligatum, ut se metu solveret, rogabat. Dic age, nonne tu ligasti? nonne tu in interiorem carcerem misisti? Nonne tu in ligno pedes strinxisti? Quid times? Quid turbaris? quid ploras? quid gladium stringis? Ignorabam, inquit, quod tanta esset vinctorum Christi potestas. Quid dicis? cœlos aperiendi potestatem accepit, et carcerem non aperiret? A dæmonibus constrictos solvebat, et ferreum instrumentum, ipsum superaret? Qui igitur animas ligatas solvebat, corpus suum solvere non valeret? Qui alios suis vestimentis a vinculis eximebat, et a dæmonibus liberabat, is se ipsum per se non liberaret? Hanc ob causam vero primo ligatus est, et deinde alios vinctos liberavit, ut intelligas, servos Christi, cum vinculis constricti sunt, longe majorem habere, quam solu-

[1] Ex interp. epist. 2 ad Corinth. — [2] Ex epist. ad Ephes.

tos, potentiam. Hac enim ratione illustrior fortitudo justi ostenditur, quando etiam vinctus liberos solutosque superat. Quando igitur vinctus non se solum, sed et alios vinctos liberat, quid prosunt muri? Quid profuit ipsum in interiorem carcerem misisse, quando etiam exteriorem patefecit? Vultis cognoscere quam sit res eximia, catena ferrea, propter Christum servili corpori circumposita? beatum Paulum audite, hac ipsa in re gloriantem et dicentem, Rogo igitur vos ego vinctus in Domino. Ampla re siquidem et valida dignatus est, et quæ Regiam, Consularem, atque omnem omnino dignitatem excellat, propter Christum esse ligatum. Nihil enim tam splendidum est, quam propter Christum vinctus, quam circumdatæ sanctis illis manibus catenæ. Nimirum hoc longe nobilius est et augustius, quam Apostolum esse, quam Discipulum, quam esse Evangelistam. Si quis Christum diligit, ille novit quod dico. Si quis amore Domini velut insanit et exardescit, ille vinculorum potestatem intelligit : ille propter Christum vinctus esse potius, quam cœlos inhabitare eligit ; hoc siquidem magnificentius est, quam ad dexteram ipsius considere, honestius quoque et beatius quam sedere super sedes duodecim. Si quis mihi cœlum totum largiri velit, aut catenam illam, qua Pauli manus constrictæ fuerunt, hanc ego illi præferrem. Si quis me cum Angelis in cœlo constitueret, aut cum Paulo in vincula conjecto, carcerem ego eligerem. Si quis Virtutum illarum, quæ ante thronum sunt, consortio me jungeret, aut talem captivum faceret, captivus talis esse mallem : nihil enim præstantius est, quam mala propter Christum perpeti. Si quis mortuos excitandi potestatem mihi jam daret, non hanc ego, sed catenam istam eligerem : quandoquidem nihil ea beatius. Optarem nunc illis in locis versari, in quibus vincula illa manent, et videre catenas, quas dæmones metuunt et perhorrescunt,

Angeli vero reverentur. Si Ecclesiasticarum rerum cura vacarem, et corpore sano ac robusto essem, non recusarem tantam peregrinationem facere, quo videre saltem catenas et carcerem liceret, ubi Paulus vinctus erat. Si Paulum quis mihi concederet e cælo prospicientem et vocem emittentem intueri[1], aut e carcere; mallem ex carcere : ad ipsum enim in carcere positum cœlites perveniunt. O beata vincula! o beatas manus, quas catena illa Paulo circumdata exornavit! Non tam honorabiles erant ipsius manus[2], cum claudum illum Lystris erigerent, quam cum vinculis circumdatæ essent. Si tunc temporis ego vixissem, maxime tunc illas amplexatus oculis meis imposuissem; nec exosculari destitissem manus illas, quæ dignæ sunt habitæ, ut pro Domino meo ligarentur. Non tam beatum illum prædico, quod in tertium cœlum sit raptus, atque in paradisum, quam quod in carcerem sit conjectus. Non tam felicem ipsum judicio[3], quod arcana verba audiverit, quam quod vincula tulerit; hæc siquidem illis multo sunt majora. Optatius enim mihi mala propter Christum perferre, quam a Christo honore affici. Istud Paulus quoque, ut consentaneum est, animo perpendens, dixit : Si ille pro me servus factus, et gloriam evacuans existimabat non majore se in honore esse, quam si pro me crucifigeretur : quid me pati non oporte? Ipsum enim loquentem audi : « Clarifica me, pater[4]. » Quid dicis? Ad crucem duceris cum latronibus et sepulcrorum effossoribus, et debitam sceleratis mortem sustines, conspuendus es et cædendus, atque hæc gloriam appellas? Utique, inquit; pro dilectis enim ista patior, ac merito pro gloria duco. Si igitur Dominus meus miseros et ærumnosos diligendo, hoc gloriam appellat, et cœlestis throni gloriæ præponit, multo

[1] Ex interp. epist. ad Col. — [2] Ex comm. in epist. ad Ephes. — [3] 1 Cor. XII. — [4] Joan. XVII, 5.

magis ego istas tribulationes gloriæ mihi ducere debeo. Quare anima Pauli nihil beatius est. In quibus enim gloriatur? in vinculis, in tribulationibus, in catena, in stigmatibus. Ait enim : « alligatus ego spiritu vado Jerosolymam[1], quæ in ea ventura sint mihi ignorans, nisi quod » Spiritus sanctus per omnes civitates mihi protestatur, dicens : quoniam vincula et tribulationes me manent. » Cur igitur abis, si vincula et tribulationes te manent? Propter hoc ipsum, inquit, ut propter Christum vinciar, utque ipsius causa moriar; ego enim non alligari tantum, sed et mori paratus sum propter nomen Domini mei. Quid igitur est hoc? non erubescis? non vereris orbem terrarum vinctus circumire? non times ne quis imbecillitatem Dei tui hinc arguat? ne quis hac de causa accedere nolit? Non sunt ejusmodi, inquit, vincula? noverunt enim etiam in Regiis aulis splendere : ut vincula mea, ait, in toto prætorio conspicua fiant, et plures fratres in Domino, vinculis meis persuasi, ut amplius verbum loqui audeant. Cernis vinculorum potius virtutem, quam suscitationis mortuorum? Vinctus est Romæ, et plerosque attraxit : Vinctus est Jerosolymis, et vinctus verba faciens Regem perterruit, et præsidi timorem injecit : exterritus enim, ipsum dimisit. Vinctus navigabat, et naufragium solvit, tempestatemque impedivit. Ipsum vinculis constrictum bestia illa apprehendit, et rursus ab eo, nullo illato damno, excidit. Et vide ubique hoc contingere. Flagellis cædebatur, et quidem vehementer cædebatur; multas enim, inquit[2], imponentes ipsi plagas; et ligabatur, atque hoc itidem vehementer; in interiorem enim carcerem ipsum miserunt, et cum majori custodia : atque ipse inter hæc, mediam circa noctem, quando etiam plane cura soluti dormiunt, cantabat, Dominumque laudabat. Quid hoc

[1] Act. xx, 22. — [2] Id. xvi.

animo firmius et constantius? Considerabat quod pueri quoque in igni et fornace cantabant. Forte cogitabat, nihil tale se passum esse. Sed opportune nos oratio ad alia iterum vincula, aliumque carcerem traduxit. Quid faciam? Tacere volo, sed non possum : alium inveni carcerem, longe illo mirabiliorem, magisque stupendum. Sed mihi, tanquam novum sermonem auspicanti assurgite, et recentibus animis adeste. Præcidere sermonem volo, sed non patitur : desistere nequeo, silere non possum, multa me hic circumfluunt : nescio quid primo dicam, quid secundo. Proinde vos obsecro, ne ordinem quis a me requirat, magna enim est rerum affinitas. Longa fuit Pauli catena, et diu nos detinuit. Sed non idcirco tacebo. Si enim ipse in carcere non siluit, neque inter flagella, ego-ne silebo, qui sedens ipsa die, et multo cum otio loquor? Et quomodo hoc rationi consentaneum fuerit[1]? Quis enim non obstupescat et admiretur, imo quis digne satis admirari et obstupescere queat, generosum illum, et usque ad cœlos sublimem Pauli animum? Siquidem vinculis constrictus et carcere conclusus a tanta intercapedine ad Philippenses litteras scripsit. Non enim ignoratis quantum intervallum inter Macedoniam et Romam intersit. Sed neque longitudo viæ, neque temporis diuturnitas, neque negotiorum multitudo, neque pericula et continuo sibi succedentia mala, neque aliud quidlibet amorem et recordationem discipulorum ipsi exemit, sed eos omnes in corde habuit : nec tam manus ipsius constrictæ catenis erant, quam animus alligatus et affixus desiderio discipulorum. Et quemadmodum Rex aliquis conscenso mane solio, in regia aula considet, ac innumeras continuo ex omni loco accipit epistolas : sic ille in carcere, velut in regia quadam aula, residens, longe frequentiores assidue transmittebat et recipiebat

[1] Ex Serm. *Sive occasione*.

litteras, eorum scilicet, qui undique gentium ad ipsius sapientiam de suis negotiis accurate referebant. Et tanto quidem plura, quæ administraret negotia, quam quivis Rex habebat, quanto eidem amplius regnum creditum fuerat.

O admirandam Pauli potestatem! Catena circumdatus erat[1], et redimitum corona Neronem prostravit : detritis et sordidis pannis amictus erat; quippe qui in carcere degebat; et universorum oculos magis ad circumjecta sibi vincula convertebat, quam vestis aliqua purpurea. In terra stans detinebatur, et deorsum inclinatus erat, et dimisso auro in curru, illi attendebant. Ac merito illud quidem. Notum enim erat et consuetum spectaculum, videre Regem bigis albis insidentem : hoc vero novum plane et inusitatum, tanta libertate captivum quempiam cum Rege colloquentem spectare, quanta Rex cum misero forte et miserabili aliquo mancipio loqueretur. Turba multa circumstabat, et omnes ab obsequiis Regi erant : mirabantur tamen non dominum suum, sed eum, qui dominum ipsorum vincebat. Verum ego non advertens, ab unguibus leonem commendo, cum ab aliis potius ipsum laudare oporteret. Quænam sunt illa? quomodo nimirum in splendido et magnifico habitu cum cælesti Rege venturus sit : quomodo item tristis et demisso vultu tunc Nero stabit. Si enim tanto honore athleta Christi fruebatur, cum nondum coronæ tempus adesset, quantam gloriam consequetur, ubi præses et arbiter certaminis advenerit? In alienis tunc erat et incola, et tantæ tamen admirationi est : cum igitur in propriis fuerit, quo tandem bono non perfruetur? cujus boni particeps non erit? quod bonum non consequetur? Nullus unquam Romanus extitit Imperator, qui tanto, quanto Paulus, honore potitus sit. Sed Imperator

[1] Ex epist. 2 ad Tim.

foris alicubi projectus jacet : hic vero noster tanquam regnans et vivus medium urbis occupat. Si vero hic ubi expellebatur, tantum honorem consecutus est, qualis erit, cum venerit? Si, cum tentoriorum artifex esset, adeo illustris fuit ; quid erit, ubi radiis solaribus refulgens aderit? Si tanta cum majestate in terra servatus sit[1], quid erit, cum venerit? Negotia fugere non licet? Vultis ostendam, honorabiliorem fuisse scenofactorem illo qui inter omnes reges maximæ apud homines admirationi fuit? Quid, quæso, Alexandro, secundum mundi hujus gloriam, fuit gloriosius? Quid sublimius? Annon multa et magna in vita sua præclare gessit? annon integras gentes et urbes sibi subjecit, victisque quam plurimis hostibus et certaminibus, tropæa erexit? nonne decimus tertius apud Senatum Romanum Deus esse existimatus est? Sed vivum aliquem, qui Rex sit et militibus stipatus, bella pro animi sententia gerere, et victorias obtinere, nihil tanta admiratione dignum est. At post mortem et sepulturam, tanta ubique terrarum et marium singulis diebus operari, id scilicet maxime stupendum est. Ubi namque nunc, dic mihi, Alexandri monumentum est? ostende mihi et indica diem, qua de vita decessit. Sed minime poteris. At vero Pauli sepulcrum splendidum et magnificum, si Romam quis perveniat, conspicere licet, ac diem insuper mortis celebrem, ut qui toti orbi solemnitatem affert. Et illius quidem sepulcrum etiam omnes ignorant : hujus vero etiam barbari sciunt, factumque est monumentum famuli Christi ipsis Regum aulis nobilius. Etenim purpura amictus quis ad osculandum illius sepulcrum vadit, et fastu deposito, stat mortuum obsecrans ut sibi apud Deum patrocinetur, et qui coronam in capite gestat, scenofactorem et piscatorem, et vita jam defunctum, tanquam defensorem, rogat.

[1] Ex interp. epist. 2 ad Cor.

Atque hoc non Romæ solum, verum etiam Constantinopoli videre licet. Istic siquidem, non mediocri honore Constantinum Magnum afficere se existimavit filius, ad limina piscatoris ipsum constituens. Et quod in Regum aulis, Regibus sunt janitores, hoc in sepulcro piscatorum sunt Reges. Ac illi quidem, velut domini intus Regiam alicubi occupant : hi vero veluti accolæ et vicini contenti fuerint, si vel janua atrii ipsis tribuatur. Et Reges quidem famulorum ac ministrorum instar sunt : servi vero Regum dignitate ornantur. Si igitur in hoc sæculo[1], quæ supra naturam sunt, illis contigerunt, quanto magis in futuro? Quis mihi jam det Pauli corpus brachiis stringere, et sepulcro ipsius affixum hærere, cineremque videre illius corporis, quod universa loca orbis terrarum peragravit, quod ea, quæ deerant passionum Christi, complevit, quod stigmata portavit, quod ubique Evangelium seminavit? cinerem quoque illius oris, per quod Christus loquebatur, et lumen omni fulgure sublimius et excellentius effulsit, et vox dæmonibus quovis tonitru terribilior erupit? Nullum enim nobis tonitru tam formidabile est, quam vox illa dæmonibus. Si enim vestimenta ipsius tantopere exhorrescebant, quanto magis ipsam vocem? Videre optarem cinerem illius oris, per quod magna et ineffabilia Christus locutus est, ac majora quidem, quam per se ipsum : quod præclarum et beatum illud verbum protulit, dum inquit, « Optabam anathema esse pro fratribus meis[2] : quo coram Regibus loquebatur et non confundebatur : quo dæmones in fugam vertebantur, non solum cum loquentis vocem prope perciperent, sed cum etiam procul abesset : quo universa in terris moderatus est, imo et quæ in cœlis sunt, sicut ipsi placebat, administravit, ligans quos volebat, et solvens ibi juxta datam sibi potestatem. Quis mihi cine-

[1] Ex comm. epist. ad Rom. — [2] Rom. IX, 1.

rem de corde Pauli ostendat, quod pro singulis pereuntium ignem patiebatur, quod filios abortivos secundo cum dolore parturiebat? Illud ego vel resolutum videre desiderarem, quod cœlo sublimius, toto orbe latius, radiis solis splendidius, calidius igni, adamante firmius erat, quod novam potius, quam nostram istam vitam vixit : « Vivo » enim, inquit, non jam ego : vivit vero in me Christus[1] : » unde cor ipsius cor Pauli erat, et tabula Spiritus sancti, liberque gratiæ ; cor quod dignum est habitum, ut Christum diligeret, quantum nemo alius dilexit : quod mortem ac infernum despiciebat, et a lacrymis fraternis frangebatur. « Quid facitis, inquit, lacrymantes et affligentes cor » meum[2] ? » Videre optarem cinerem de manibus Pauli, catena constrictis, per quarum impositionem Spiritus ille donabatur, quibus divinæ litteræ exarabantur. Videte enim[3], ait, qualibus vobis litteris mea manu scripsi : manuum inquam illarum, quas cum vidisset vipera, in rogum decidit. Cinerem videre gestio oculorum illorum[4], qui bene excæcati sunt, et ad salutem totius terrarum orbis denuo viderunt, quique etiam in corpore Christum conspicere digni sunt habiti. Optarem quoque pedum illorum videre cinerem, qui totum orbem terrarum circumcursarunt, nec fatigati sunt : qui ligno constricti sunt, quando carcerem tremefaciebat : qui terram totam habitabilem et inhabitabilem circuiverunt. Et quid singula persequi necesse est? Videre spiritualem illum ipsum leonem optarem. Sicut enim leo aliquis flammam ex oculis in vulpium greges immittens, ita hic in dæmonum et philosophorum agmen irruit, et tanquam fulminis ictus in diaboli phalangas impetum fecit. Nec enim acie cum ipso congredi ausus est diabolus, sed adeo extimescebat et trepidabat, ut vel umbra ipsius conspecta, aut voce emi-

[1] Galat. II, 20. — [2] Act. XXI, 13. — [3] Galat. VI. — [4] Act. XXVIII.

nus audita, confestim fuga se proriperet. Considerate et contremiscite, quale spectaculum Roma visura sit, quando Paulum cum Petro derepente e sepulcro resurgere, et in occursum Christi rapi conspiciet! Quale donum Roma Christo transmittet! Qualibus coronis duabus redimita est! quibus aureis catenis præcincta! Non ita nitidum est cœlum, cum sol radios suos spargit, sicuti Romanorum urbs, quocumque per orbem has duas faces emittens. Quænam oratio præclaris Pauli factis recensendis sufficiat[1], aut quæ lingua hujus laudes assequi valeat? Quidquid enim Prophetæ egregium præstiterunt, aut Patriarchæ, aut Sancti, aut Apostoli, aut Martyres, totum illud hic unus habet, et tanta quidem cum excellentia, quanta nullus illorum bonum illud, quod quisque obtinebat, possedit. Quando igitur universa hominum ornamenta una anima simul habet, eaque omnia cum quadam excellentia, nec vero hominum duntaxat, sed et Angelorum, quomodo ex tanta laudum magnitudine evademus? Qua igitur condemnatione digni non essemus, si, cum homo unus omnia virtutum ornamenta in se collegerit, nos vero ne millesimam illorum partem imitari studeamus? Propter multa præclara facta Abraham Patriarcha hominibus admirationi est, præcipue vero, quod filium proprium immolare non recusavit: Isaac vero propter clementiam, quod dum propriis limitibus expelleretur, se non ultus sit, sed ubique suis possessionibus cederet, donec iniquum suorum adversariorum desiderium expleret: Jacob vero Patriarcha ob temperantiam et patientiam; David ob mansuetudinem: et Helias quod pro Domino æmularetur. Sed quid æquale Paulo fuerit, qui universa hæc conjuncta, et ea quidem excellenter, possidet? Is siquidem non filium immolavit, sed se ipsum millies mactavit: nec propriis duntaxat limi-

[1] Ex Orat. 1 in Paul.

tibus exigebatur, sed et terram et mare, et Græciam et Barbariam, ac omnem denique omnino quam sol aspicit, terram, veluti alatus quis oberravit : trahebatur, verberibus mulctabatur, impetebatur lapidibus, singulis diebus mortem sustinebat. Neque bis septem annos servitutis, æstu diei, aut noctis frigore adurebatur, sed totam vitam in fame et egestate, in catenis et carceribus, in insidiis et periculis consumebat. Æquitatis vero et mansuetudinis partes omnes, quis magis, aut æque utriusque hujus implevit, ac Paulus ? Si vero et ejusdem pro Deo zelum consideres, tantum ipsum videbis vincere Heliam, quantum hic cæteros Prophetas superavit. Sed Joannes locustis et melle sylvestri vixit. At hic in medio orbe terrarum, sicut ille in solitudine, vivens, locustis quidem et melle sylvestri non vescebatur, at mensam longe hac viliorem apponebat, necessariumque ei alimentum vix suppetebat, propter Evangelii promulgandi studium ac sollicitudinem. Reliquum est porro, ut Angelis ipsum æquiparemus. Nemo vero orationem temeritatis accuset. Si enim scriptura Joannem Angelum appellavit, quid miraris, si potestatibus illis cœlestibus omnium hominum præstantissimum conferamus? Etenim quid homo sit[1], et quanta nostræ naturæ nobilitas, quantæque virtutis hoc animal sit capax, nemo hominum magis ostendit, quam Paulus; et jam perstat, ex quo factus est, clara voce omnibus, qui nostram hanc fabricam reprehendunt, pro Domino respondens, et ostendens, non magnum inter homines et Angelos esse intervallum, si nobis ipsis attendere velimus. Non enim aliam naturam sortitus, nec dissimilem animam nactus est, nec alium mundum inhabitavit, sed eadem in terra et regione, iisdem quoque legibus ac moribus educatus, universos præcelluit homines, qui unquam ex quo homines nati

[1] Ex orat. 2 in S. Apostol. Paulum.

sunt, extiterunt : et sicuti mortuus erga mortuum immobilis fuerit, ita plane naturæ impetus sedans, nulli unquam ulla in re humana affectui succubuit. Quid igitur Paulus tot tantisque ornatus inclytis factis, et tanquam Angelus in terra apparens, quotidie lucrum facere satagebat ? quid periculis pro veritate sese opponere, quid mercaturam spiritualem sibi parare, nec unquam subsistere studebat ? Quam tandem nos excusationem habebimus, qui non solum ab omnibus præclaris factis nudi, sed tam multis etiam vitiis subjecti sumus, quorum vel unum solum, si nobis insit, in perditionis voraginem nos deturbare sufficiat : nec ullam interim curam adhibemus, ut saltem ista emendemus, tantum abest ut virtutum opera aggrediamur? An non beatus ille ejusdem nobiscum naturæ erat ? In amorem enim sancti viri inardesco, ac proinde assidue ipsum versare non cesso : respiciensque ad ipsius animam, tanquam ad primigeniam effigiem, considero in eo affectionum contemptum, fortitudinis excellentiam, amoris in Deum fervorem : obstupesco, hominem unum, cum voluit, universas simul virtutes feliciter consecutum esse, nostrum vero singulos ne quantulamcumque partem consequi gestire. Quis igitur nos ab inevitabili pœna liberet, cum tantam virtutis magnitudinem Paulus ostenderit, qui eadem nobiscum communi natura præditus, iisdemque affectionibus obnoxius erat, et in tanta temporum difficultate vixit, ac singulis prope diebus vexabatur, discerpebatur, et publice ab hostibus prædicationis trahebatur ? Et ne tanquam a me conficta audiatis, quæ sanctus iste præclara et memorabilia fecerit, animique magnitudinem, quam pro religionis præconio in dies ostenderit, ipsum dicentem audiatis oportet : « In quo quis audet, in » insipientia dico, audeo et ego[1]. » Considera mihi caram

[1] 2 Cor. xi, 21.

Deo animam, non audaciam modo, sed et insipientiam negotium vocat : docens nos, ne temere et sine necessitate, nulloque urgente, quæ a nobis facta sunt, evulgemus, si modo aliqui ; qui boni quid fecerint, ex nobis inveniantur. « Hebræi sunt? Et ego. Israëlitæ sunt? Et ego. Semen » Abraham sunt? et ego[1]. » In istis, inquit, sese efferunt? Ne existiment nos inferiores esse : nam et nos hæc cum illis communia habemus. Deinde subdit : « Ministri Christi » sunt ; ut minus sapiens dico, plus ego. » Hic mihi vide beati istius animi virtutem : quoniam et audaciam et insipientiam, quod a se factum est, appellavit : et quidem tanta in necessitate constitutus : neque ita dictis contentus fuit : sed quando se illos longe excellere monstrare intendebat, ne quis forte illum cæco sui amore suadente ista proferre existimaret, rursus, quod a se dictum erat imprudentiam vocat, quasi dicat, non enim ignoro, me rem facere, quæ multis patrocinatur, me vero minus deceat : sed gravis necessitas, quæ me huc impulit, id cogit. Idcirco mihi, inquit, imprudenter loquenti veniam date. Hujus nos ne umbram quidem imitabimur, qui tanta delictorum onera gestamus, et subinde cum exiguum quid recte gerimus, etiam illud ipsum in secreto mentis nostræ clausum servare nolumus, sed gloriam apud homines aucupantes, in vulgus spargimus, et in medium proponimus, atque per istam importunam loquacitatem nos expectandæ a Deo retributionis spe privamus? Nihil vero ejusmodi iste beatus passus est : sed postquam dixit, Plus ego, enumerat deinceps res fortiter a se gestas, et inquit : « In la» boribus abundantius, in plagis supra modum, in morti» bus frequenter[2]. » Quid dicis? Novum quid et admirabile est, quod a te asseritur. Numquid enim mortem sæpius

[1] 2 Cor. xi, 22 — [2] Ibid. 27.

quis sustinere potest? Utique, inquit: etsi enim non reipsa, voluntate tamen et mente potest: interim nos docens, quod disseminandi Evangelii causa sese identidem periculis exposuerit, quæ necem ei afferre possent: sed divina gratia in mediis ipsis periculis athletam hunc conservabat, ut discipuli ampliorem ab ipso utilitatem consequerentur. Et quod deinde subditur, rursus omnia propemodum ab eo dicta obscurat. « Quis, inquit, infirmatur, et » ego non infirmor? quis scandalizatur, et ego non uror[1]? » Papæ quantus hujus viri est amor, quanta sollicitudo! Quæ mater intimo ita dolore cruciatur, filio febri laborante et lectulo affixo, sicut beatus iste? Plus scilicet pro singulis quovis loco ægrotantibus ægrotabat; et pro scandalum patientibus urebatur. Attende, enim mihi dictionis vim: Non dixit, quis scandalizatur, et ego non contristor, sed uror, inquit, doloris vehementiam nobis exponens: et propter eos qui scandala patiuntur, inflammatum interius se commonstrans. Scio quod satis multum orationem protraxerim: sed nescio qua ratione in rerum a Paulo præclare gestarum amplitudinem incidens, tanquam a vehementissimo aquarum impetu lingua abrepta sit. Finem igitur hic orationi imponens, charitatem vestram obsecro, ut assidue illum in animo vestro circumferatis, et hoc perpetuo cogitetis, quod, licet eamdem nobiscum naturam ille sortitus, et iisdem affectionibus subjectus esset, vitæ quoque institutum vile et abjectum, utpote pelles consuens, coleret, ac in carcere esset positus, quoniam tamen sese virtutum laboribus dare in animum induxit, dignumque Spiritus sancti susceptione se ipsum facere decrevit, uberiorem ex cœlestis gloriæ cupiditate fructum perceperit. Quam nos omnes consequi contingat, gratia et benignitate

[1] 2 Cor. xi, 29.

Domini nostri Jesu Christi; cui gloria et potestas, cum Patre et sancto Spiritu, nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXI.

De morte.

Multa quidem[1], charissimi, animus noster cognoscere jam et comprehendere festinat; ac in primis quidem consummationis tempus. Idcirco eos, qui intempestiva illa curiositate laborant, reprimens Paulus, inquit : « De » temporibus autem et momentis, fratres, non indigetis » ut scribamus vobis[2]. » Quid enim hinc, dic mihi, lucri fuerit? Ponamus sæculi consummationem post viginti annos futuram, post annos triginta, post centum : quid hoc ad nos? Annon uniuscujusque consummatio est vitæ suæ terminus? Quid curiose scrutaris et turbaris pro communi fine? Sed quemadmodum in aliis, relictis propriis, pro communibus solliciti sumus, atque omnia potius quam sua quisque curamus, ita et hîc, omittentes suum quisque finem curare, communem et generalem finem discere volumus. Quod si intelligere velitis quare finis nobis absconditus sit, et quare sicuti fur in nocte veniat, ego quidem, ut mihi videtur, bene hæc habere dicam. Nemo sane virtutis ullam curam, tota vita susciperet, si finem suum sciret, sed cognito quisque ultimo die suo, postquam innumera mala ante perpetrasset, tunc demum ad pœnitentiam veniens ita decessisset. Si enim

[1] Ex comm. in epist. 1 ad Thess. — [2] 1 Thess. v, 1.

nunc, timore incertitudinis cunctorum animos concutiente, omnes universam anteactam vitam in malitia consumentes, ad extrema demum suspiria pœnitentiæ sese tradunt: si de isto quoque admodum essent persuasi, quis unquam virtutis curam haberet? Quin, si unusquisque nosset, omnino se crastino die moriturum, nihil audere ante diem illum refugeret: sed quos vellet, occideret, et inimicis vicem rependendo se ipsum recrearet, atque ita refocillato prius animo suo, mortem exciperet. Præterea, neque ipsi strenui viri mercedem aliquam haberent, contra adversa confidentes, quippe qui morte nondum præsente, facile audaciam sumerent. Ignavissimus etiam quisque in ignem ingrederetur, si quem fide dignum reperisset securitatis promissorem. Qui enim ex unoquoque periculo interitum præstolatur, et novit victurum se, si quidem non perperam sibi consulat; morituram vero, si talia audeat, maximum alacritatis suæ et præsentis vitæ contemptus judicium protulerit. Qui namque revera philosophatur[1], et futurorum spe erigitur, nec mortem reputabit mortem: sed ante oculos mortuum jacere videns, non ita affectus erit sicuti plerique, dum coronas animo versat. Et sicut agricola frumentum cernens dissolvi, non idcirco desperat, nec tristis efficitur: ita justus quoque recte factis abundans et quotidie regnum expectans, si mortem ob oculos positam videat, non angitur animo sicut vulgus, non tumultuatur, nec turbatur. Novit enim, quod iis, qui recte vixerunt, mors sit commutatio cum melioribus, et ad præstantiora perfectio, cursusque ad coronas. Idcirco sepulcra ante civitates sunt; sepulcra ante agros, et ubique schola humilitatis nobis proponitur, ut assidue nostræ admoneamur imbecillitatis. Festinat aliquis intrare civitatem imperantem,

[1] Ex interp. psalmi. 12.

divitiis[1], potentia aliisque dignitatibus florentem : et et prius quam videat, quod sibi imaginatur, aspicit id quod sit. Et prius docemur in quid desinamus, et tunc demum interiora videre phantasmata. Nec hoc solum, sed sæpe etiam vir, cum uxorem ducere vult, legi rem subjicit, scribit dotalia : et cum nondum conjunctio conjugalis facta est, mors statim ascribitur. Nondum cognovit uxorem, et mortis sententiam contra se ipsum et contra illam ante subjicit, atque hujusmodi scribit. Si vero mortuus fuerit vir ante uxorem : si mulier ante virum, hoc aut illud constituitur. Nec de iis duntaxat qui sunt et vivunt, mortis calculus fertur, sed etiam de iis qui nondum in lucem editi sunt. Quid enim inquit? Si vero natus puer mortuus fuerit. Ecce, nondum fructus, et decretum cucurrit. Ergo-ne in tabellis naturam quis agnoscit : si vero humanum quid ei acciderit, aut uxor obierit, obliviscitur eorum quæ scripsit, aliaque verba tragica profert, et, hæccine, inquit, me pati oportebat? num ista mihi eventura, et conjuge orbandum me speravi? Quid dicis, o homo? Absque molestiis eras[2], et naturæ fines agnoscebas, postquam vero in calamitates incidisti, legum naturæ es oblitus? Ad te ipsum redi, et conscientiam perscrutare : considera, quod paulo post tibi quoque finis immineat. Sed defunctus, inquis, putrescit, pulvisque et cinis fit. Ob hoc nimirum vel maxime gaudere oportet. Etenim cum quis domum conquassatam ac veterem ædificaturus est, primum inhabitantes ejicit, ac ita domum ipsam diruit et splendidiorem reædificat. Nec res illa ejectos contristat, sed majorem etiam illis affert voluptatem. Non enim præsentem illam ædium demolitionem spectant, sed futurum ædificium, quod nondum videtur, animo concipiunt. Ad eumdem modum Deus

[1] Ex orat. de lege naturæ. — [2] Ex hom. de dormientibus.

quoque facit : Quando corpus nostrum destructurus est, inhabitantem in eo animam prius inde, veluti ex domo quadam, educit, ut cum aliam magnificentiore opere extruxerit, illam ampliore cum gloria denuo introducat. Adamus siquidem cum formaretur[1], nescivit quod e terra suscitatus esset : nec enim antiquiorem corpore animam fecit Deus, ne creationem videret : unde etiam vilitatem suam ignorabat. Cum porro in resurrectione suscitatur, noverit, quia pulvere exuto suscitatur. Etsi enim mortuus se ipsum non intuetur, ante se tamen defunctum in pulverem resolutum videt, et per ea, quæ cernit, eruditur. Non vidisti homines audaces et elatos, quomodo in mortibus ad modestiam revocati et repressi sint? denuntiatur mors, et omnium corda metu consternantur : circa monumenta philosophamur, quid simus, multa garrientes : egressi vix a sepulcris, statim humilitatis obliti sumus. In exequiis quilibet ad proximum suum hoc modo loquitur : o calamitatem! o vitam nostram miserandam! quid tandem sumus, quid vocem emittimus, et rapimus, et injuriarum reminiscimur? atque ita plane quilibet philosophatur, ac si vitiis penitus renuntiare statim velit : et intus quidem cogitationibus philosophatur, foris autem operibus Deo repugnat. Sed ad propositum redeamus. Cur tandem vita functum ita defles? An quod malus esset[2]? Atqui propter hoc gratias agere oportet, quod vitia ipsius impedita sint. At frugi et bonus erat. Et ob hoc lætandum, cito esse ablatum illum, antequam malitia mutaret intellectum. Sed juvenis erat. Et hac de causa gratias age, Deumque qui ipsum accepit, lauda. Sicut namque eos, qui ad magistratum vocantur, multi cum fausta precatione comitantur : ita Sanctos vita decedentes, velut ad majorem vocatos honorem, cum multa de-

[1] Ex Serm. in naturæ legem. — [2] Ex Serm. de dormientibus.

ducere oportet fausta acclamatione. Non enim dico[1], ne ob defunctos omnino lugeatis, sed ne immodice id faciatis. Si namque cogitaverimus, eum qui decessit, mortalem fuisse, et a Deo ipsum ablatum esse, solatium non mediocre capiemus. In his namque indignari, est eorum, qui ipsa natura majus aliquid requirunt. Homo natus es et mortalis : quid igitur doles, quod, quæ secundum naturam sunt, acciderint ? Anne doles quod comedens nutriaris ? Quæris-ne ut absque alimento vivas ? Ita etiam in morte est : cum mortalis natus sis, immortalitatem ne quæras. Semel hoc definitum est et statutum[2]. Verum cum Deus vocat, aut accipere aliquid a nobis vult, ne velut improbi famuli, ea quæ Domini sunt, suffuremur. Sive enim pecuniam acceperit, sive honorem et gloriam, sive corpus, sive animam ipsam, sua accepit : etsi filium tuum accepit, non tuum filium accepit, sed proprium servum suum. Si igitur nos non simus nostri, quomodo quæ sunt illius, nostra erunt ? Si enim anima tua non sit tua, quomodo pecuniæ erunt tuæ ? Quod si tuæ non sunt, quomodo eas quæ non sunt tuæ, secus quam oportet, consumis ? Ne igitur dicas, Quæ mea sunt consumo, de meis laute vivo : non enim de tuis, sed de alienis fit. Dico vero de alienis, quia tu ita vis. Quoniam Deus tua esse vult, quæ pauperum nomine tibi sunt credita : fiunt autem quæ aliena sunt, tua, si in ipsos erogaveris. Si vero in te ipsum consumpseris, aliena facta sunt, quæ tua erant. Non vides, ut in corporibus nostris manus ministrant, os molit, venter suscipit ? An dicit venter, Quoniam suscepi, totum retinere debeo ? et oculus vero, quia totum lumen excipit, an idcirco illud solus retinet, et non potius universum corpus illustrat ? pedes quoque quia soli ambulant, numquid se ipsos tan-

[1] Ex interp. Evang. S. Joan. — [2] Ex epist. 1 ad Corinth.

tum transponunt et non totum transferunt corpus? Et vero quilibet ex iis qui necessarium aliquod munus exercent, nisi artis suæ commodum alteri quoque impertiri velit, non solum alios, sed et se ipsum simul perdit. Etenim pauperes, si vestram avarorum et divitum improbitatem ulti fuissent, cito vos ad pauperiem redegissent, nisi egentibus de suis communicare voluissent. Sed filium[1], inquit, perdidi unicum, multis divitiis innutritum, præclaram spem ostendentem, illum qui mihi in hæreditatem succedere debebat. Et quid hoc? Noli ingemiscere, sed gratias Deo age, et cum, qui accepit, laudibus celebra: sic enim nihil Abrahamo, quoad hoc, inferior eris. Sicuti enim ille Deo jubenti dedit, sic tu quoque illo accipiente, non ingemuisti. Si enim filium mori cernens[2], gratias benignissimo Deo egeris, non minus recipies mercedem, quam ille, qui filium abduxit, ut immolaret. Ac si ploratus et luctus discusseris, omnesque ad Dei laudes excitaveris, infinita a cœlo et terra præmia percipies, hominibus te admirantibus, plaudentibus Angelis, et Deo coronante. Et quomodo fieri potest, dicit aliquis, ut illum non defleam, a quo jam non amplius pater appellor? Quid dicis? Numquid enim amisisti puerum? numquid filium perdidisti? imovero acquisivisti et firmius obtinuisti. Non enim patris appellationem perdidisti, sed ut amplius etiam voceris, adeptus es: quia non filii mortalis, sed immortalis deinceps pater vocaberis. Nec ideo, quia tibi non adest, perdidisse te illum existimare debes. Neque enim si peregre abiisset, a te etiam quoad nomen familiæ una cum corpore separatus esset. Non iste est, puer ille qui jacet, sed ille qui ad cœlos evolavit, cursuque contendit. Si igitur oculos videat depressos[3], os con-

[1] Ex epist. ad Thess. — [2] Ex epist. 2 ad Cor. — [3] Ex hom. de dormientibus.

tractum, corpusque immobile, ne ita cogites : istud quidem os non amplius loquetur, oculi isti jam non videbunt, nec amplius pedes isti ambulabunt : sed, os quidem istud melius loquetur, majora videbunt oculi, pedes supra nubes elevabuntur, et corpus hoc, quod corrumpitur, induet immortalitatem, majoreque cum magnificentia filium meum recipiam. Recordare Abrahami Patriarchæ, qui filium suum Isaac non quidem morientem vidit, sed, quod acerbius erat et gravius, ipsemet eum interficere jubebatur, nec mandato huic contradixit, nec indigne ferebat, nec denique tale quid locutus est. An ob id patrem me fecisti, ut me filii interfectorem faceres? Melius fuisset ab initio non dedisse, quam postquam dederis, tali modo ipsum denuo sustulisse. Eum-ne accipere vis? Quare mihi præcipis, ut eum jugulem, dexteramque meam contaminem? nonne mihi per hunc filium orbem terrarum nepotibus impleturum te promisisti? Quomodo igitur fructus dabis, cum radicem tollas? Quis talia vidit, quis unquam audivit? deceptus sum ac circumventus. Nihil tale dixit, neque cogitavit. Non adversatus est imperanti? non poposcit facti rationem : sed posquam audivisset hæc verba : Accipe charissimum filium quem diligis Isaac, eumque in holocaustum, supra unum montium, quem dixero tibi, offer, tanta animi alacritate mandatum implevit, ut plura etiam, quam præcepta essent, præstaret. Nam et uxorem hoc celavit, et servos latuit, infra montem ipsos relinquens. Tecum igitur perpende, quantum erat solum cum solo filio loqui, nemine præsente, cum viscera jam magis incaluissent, et vis amoris esset vehementior. Quis sermo hoc satis explicare possit? Deduxit puerum sursum, pedes implicavit, lignis imposuit, et gladium arripuit, vulnus inferre paratus erat. Quo modo et qua ratione dicam,

non habeo, solus ipse novit, qui hæc operatus est : oratio hoc explicare nulla valet. Quomodo manus non obstupuit ? Quomodo nervorum robur solutum non est? Quomodo ipsum non confudit filii aspectus? Et erat simul videre hunc patrem esse, et sacerdotem, hostiamque absque sanguine offerri, holocaustum sine igne. Etenim filium occidit, et non occidit. Non occidit manu, sed occidit animi alacritate : ut omnes posthac doceret, et filiorum naturam, et opes omnes, atque adeo ipsam animam Dei mandatis posthabendam esse. Considera enim mihi generosum viri animum, quod filium jussus sit mactare illum, unigenitum, charissimum illum, illum, qui præter spem ei datus esset; quot insurgentes sibi habuerit cogitationes, sed omnes tamen ille subegit, omnesque ipsum magis extimuerunt, quam Regem satellites : soloque aspectu universas compescebat, nec mutire quidem harum ulla audebat : sed ita composite consistebant, ut ipsum ornarent potius, quam timore percellerent. Et contemplare mihi constantiam. Natura cum armis suis humi prosternebatur, et ipse stabat, manum extendens, non habentem coronam, sed gladium corona qualibet splendidiorem : et Angelorum applaudebat turba, et Deus ex cœlis laudum præconium tribuebat. Quid, quæso, huic æquale fuerit tropæo? Si enim athletam, postquam vicit, non præco ab inferiori loco, sed Rex desuper ipsum victorem in Olympiis pronuntiasset, numquid hoc ipsis coronis magnificentius ei visum fuisset, et universum theatrum attentum reddidisset? Quando igitur non homo Rex, sed Deus ipse, non in ejusmodi theatro, sed in spectaculo totius orbis, in Angelorum, Archangelorum turba ipsum victorem pronuntiat, magnifica desuper voce clamat : Ubi, age, dic mihi, sanctum istum collocabimus? Si enim filios improbos non facile contemnere solent

parentes, sed hos quoque luctu prosequuntur, hic cum filius esset germanus, unigenitus et charissimus, atque ab ipso patre mactari deberet, quis eximiam illius animi moderationem verbis assequi poterit? O beatam dexteram, quali gladio digna es habita! o gladium admirandum, in qualem usum paratus fuit, et quale peregit ministerium, qui typo subserviit, quomodo cruentatus, et quomodo non cruentatus est? Nescio enim quid dicam, adeo horrendum mysterium erat. Non attigit filii collum, neque penetravit sancti jugulum, neque rubuit justi sanguine: quin potius attigit et penetravit, et rubuit, et immersus est, et non est immersus.

Forte extra me raptus esse vobis videor, qui tam pugnantia loquor. Certe extra me raptus fui mecum reputans justi illius miraculum, sed pugnantia tamen non loquor Nam manus quidem justi, gladium infixit in jugulum filii, sed Dei manus non passa est, etiam impactam pollui sanguine pueri. Nec enim Abraham tantum tenebat ensem, sed etiam Deus. Atque ille quidem impellebat ex animi sententia: hic vero cohibuit voce, Considera vero, dixit, Occide, et continuo armabatur: dixit, Ne occidas, et protinus exarmabatur. Elegit enim potius non appellari pater, ut servum bonum et gratum se ostenderet. Et quoniam reliquit sua propter Deum, ideo Deus cum illis, ei etiam sua largitus est: et animi promptitudinem in præceptum statuit. Et ne mihi illud dixeris, quod aram tantum exstruxerit, lignaque imposuerit, sed et vocis pueri memineris, tecumque reputa, quanti cogitationum velut globi in ipsum irruerint, flammeis hastis armati, et undique ipsum confodientes et concidentes, cum filium audiret dicentem: Pater, ubinam est ovis? Quod si nunc quoque multi se non continent, qui etiam patres non sunt, quid illi accidisse consentaneum erat, qui ipsum generaverat, qui enutrierat, qui in senectute ipsum acceperat,

qui unicum hunc habebat, qui videbat : qui audiebat, qui mox ipsum erat occisurus? Sed nihil istorum adamantem illum subvertit neque concussit : neque dixit : Quid patrem appellas, qui paulo post pater tuus futurus non est, qui jam hoc honoris perdidit? sed quid? Deus providebit sibi ovem in holocaustum, fili. Ambo naturæ nominibus utuntur : ille patrem appellat : hic filium : utrinque grave bellum excitabatur, et magna erat tempestas, naufragium tamen nequaquam. Isaac vero postquam audivit Deum, nihil amplius locutus, nec curiose scrutatus est : adeo sapiens erat puer, in ipso ætatis flore. Numquid non omnes incaluistis? nonne quilibet vestrum puerum illum mente amplectitur et deosculatur, suspicit prudentiam, veneratur pietatem? Etenim dum colligaretur et lignis imponeretur, non expavescebat, non resiliebat, nec patrem velut insanientem condemnabat : sed et vinciebatur, et tollebatur, imponebatur, atque omnia veluti agnus aliquis, silentio perferebat. Quin potius sicut communis omnium dominus, cujus etiam mansuetudinem imitabatur, et figuram servabat. « Tanquam ovis enim od occisionem ductus est, et » velut agnus coram tondente se, obmutescens[1]. » Nec mihi quis dicat[2], Abrahamum non doluisse, nec quæ patrum sunt, sustinuisse : neque ultra modum ostendere volens philosophantem, præcipua laude ipsum privet. Si enim in maximis flagitiis comprehensos, et longo tempore vita hac usos, ignotos, nec unquam a nobis visos derepente conspicientes per forum ad mortem abduci, animo contrahimur et dolemus, non raro etiam illacrymamur : is, qui filium germanum et charissimum, qui præter spem, qui post tantum temporis, qui ad extremam senectutem natus erat, hunc jam adultum suis manibus mactare et comburere jubetur, quomodo non omni supplicio gravio-

[1] Isaï. LIII, 7. — [2] Ex Serm. 2 in Stag.

rem tribulationem doloremque sustinuit? Nam si vel lapis esset, si ferrum, si ipsemet adamas, posset-ne non flecti, non frangi ad decorum filii aspectum, ad verborum prudentiam, ad pietatem animi? Audivit etenim, « Deus pro» videbit sibi ovem in holocaustum, fili mi, » nec quidquam sciscitatus est amplius. Aspiciebat patrem se ligantem, nec reluctabatur : imponebatur rogo, nec resiliit : videbat gladium contra se vibrari, et non est territus. Quid hoc animo religiosius esse possit? Audebit-ne ergo adhuc aliquis dicere, nihil Abrahamum in istis omnibus perpessum esse? Si enim inimicum, si hostem fuisset interfecturus, etiamsi bellua esset, num ista sine dolore perpetrasset? Non est ita[1], non est. Quapropter rogo atque obtestor, si quando filium aut filiam amiseris, o homo, ne ita indecenter plores et te ipsum dilanies : sed animo tuo reputa, Abrahamum filium suum occidisse, nec lacrymasse, aut asperum etiam verbum emisisse. Et Job quidem indoluit, sed tantum, quantum patrem filiorum amantem dolere consentaneum erat : sicut quod nos nunc facimus, inimicorum potius et hostium est. Neque enim si quopiam ad regia palatia deducto et coronato, tu plangeres et lugeres, amicum te illius qui coronatus esset, dicerem, sed inimicum et hostem. Sed ignoro[2], inquis, quonam abiverit. Quare enim, dic mihi, ignoras? Sive enim recte vixerit, sive secus, manifestum est quo sit abiturus. Idcirco, inquit, plango, quia peccator e vita discessit. At propter hoc vel maxime gaudere oportet, quod in peccatis præpeditus sit, nec malitiam auxerit : et juvare quantum fieri potest, non lacrymis, sed orationibus et supplicationibus, eleemosynis atque oblationibus. Non enim frustra hoc excogitatum est : nec temere qui altari assistit, dum horrenda mysteria peraguntur, clamat, Pro omnibus in Christo

[1] Ex epist. 2 ad Thess. — [2] Ex hom. XL in 1 ad Corinth.

dormientibus, et pro iis qui memorias celebrant illorum : sed Spiritus sancti ordinatione hæc fiunt. Nam si Jobi illius liberos patris victima purgavit, quid dubitas, nobis quoque pro defunctis offerentibus, aliquid solatii illis accessurum? Ne igitur morientes temere deploremus [1], sed eos, qui in divitiis mortui sunt, nec ullam suis ipsorum animabus consolationem ex divitiis procurarunt : qui item facultatem nacti sunt peccata sua abstergendi, et noluerunt, hos deploremus et privatim et publice omnes, non uno aut altero die, sed tota vita nostra, iisque pro viribus succurramus. Procuremus ipsis auxilii aliquid, modici quidem, auxilium tamen feramus. Qui vero istud, et quomodo? preces nimirum fundentes, et cæteros, ut orationes pro ipsis faciant, hortantes, assidue denique pauperibus pro iisdem dantes eleemosynas. Habet res hæc aliquod solatium. Audi enim Deum dicentem : « Protegam civitatem hanc, propter » me, et propter David servum meum [2]. » Quod si sola justi memoria tantum potuit, si etiam opera pro ipso fiant, quid non poterunt? Non frustra hæc lege statuta sunt ab Apostolis, ut sub horrendis mysteriis defunctorum fiat commemoratio. Noverunt multum ipsis lucri inde oriri, multum emolumenti. Quando enim populus universus stat, manus in cælum extendens, cœtus item sacerdotalis, horrendumque sacrificium proponitur, quomodo Deum non placaremus, pro istis orantes? Verum istud quidem de illis dicimus, qui in fide discesserunt : catechumeni vero neque isto solatio digni habentur, sed omni destituti sunt ejusmodi auxilio, uno quodam excepto. Quonam illo? Pauperibus sine intermissione illorum nomine dare licet : quæ res ipsis nonnihil præstat consolationis. Non igitur malum est mori [3], sed mori male. Vultis ut charitati vestræ

[1] Ex comm. epist. ad Philip. — [2] 4 Reg. xix, 33. — [3] Ex orat. de statuis.

dicam, unde mortem timeamus? Non vulneravit nos amor regni, nec futurorum desiderium nos accendit : quoniam omnia alioqui præsentia despiceremus. Qui enim semper gehennam metuit, nunquam mortem extimescet. Concedite mihi nunc, fratres, ut libere vobis loquar : Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote. Parvi siquidem pueri larvam quidem timent, ignem vero non timent : sed si forte ad lucernam lychnum habentem portentur, manum inconsiderate in lucernam et flammam immittunt : et larvam quidem contemnendam horrent, ignem vero qui revera metuendus erat, non timent. Dicam, si placet, et aliam causam, ob quam mortem pavere solemus. Vitam accuratam non agimus, nec bonam conscientiam habemus. Quod si esset, nihil metu nos percelleret non mors, non pecuniæ jactura, nec quidquam aliud ejusmodi. Redde me securum de cælesti regno, et si voles, hodie occidas, et gratiam tibi pro cæde habebo : quoniam cito ad illa bona me transmittis. Sed injusta morte occumbere timeo, inquit. Quid ais, quæso te, injuste mori times, sed juste mori velles? Et quis ita miser est atque ærumnosus, qui cum injuste occidi liceat, juste mallet? Si enim timenda sit mors, eam certe timere oportet, quæ juste nos invadit : cum immerito occisus, per hoc omnium sanctorum consors fiat. Plerique enim eorum, qui grati Deo fuerunt, injustam sustinuerunt mortem : et primus Abel. Neque enim hic quidquam in fratrem peccaverat, neque Caïnum læserat, sed quia Deum colebat, ideo occisus est : Deus vero id permisit. Igitur vel quia eum amabat, vel quia oderat. Perspicuum est quod quia amabat, coronamque ei splendidiorem facere, ex iniquissima illa cæde, intendebat. Vides-ne quod non, injuste mori, sed in peccatis vita defungi timere oportet? Abel injuste occisus est, Caïn gemens et contremiscens vitam agebat.

Uter ergo, quæso te, beatior erat, ille ne qui cum justitia obiit, an qui in peccatis vivebat? ille-ne qui injuste mortuus est, an qui juste puniebatur? Quid vero homicidio immanius? potuit tamen olim justitiam parere illi[1], qui hoc perpetraverat. Et quo pacto, audi. Cum Madianitæ aliquando Judæis Deum inimicum reddere vellent[2], eaque ratione se ipsos victuros sperarent, si Domini benevolentia ipsos spoliassent, puellas exornantes et militibus prostituentes, eos inescarunt et ad fornicationem induxerunt. Hoc cum vidisset Phinees, manu arripiens gladium, et duos scortantes deprehendens, in ipso scelere utrumque confixit : non quod odio occisos prosequeretur, sed ut reliquis parceret. Et factum quidem homicidium erat : quod vero præclarum opus ex eo sequebatur, omnium fuit pereuntium salus. Interemit duos, et infinita millia servavit. Et sicut medici putrida membra resecantes, totum corpus conservant, sic ille quoque fecit, reputatumque est illi in justitiam. Ne igitur morientes temere deflea mus, sed eos qui in peccatis moriuntur. Illi lamentationi bus, hi planctu et lacrymis sunt digni. Quæ enim[3], quæso te, spes est, si quis cum peccatis eo discedat, ubi peccata deponere non licet? Quamdiu enim hic erant, magna forte spes erat, ipsos pœnitentiam acturos et meliores futuros : postquam vero in infernum abierunt, ubi nihil commodi ex pœnitentia percipere est; «In inferno enim[4], ait, quis »confitebitur tibi?» quomodo luctu digni non sunt? Defleamus itaque eos, qui hoc modo ex vita decedunt, non prohibeo : defleamus, sed non præter decorum : non crines evellentes, non nudantes brachia, nec unguibus faciem lacerantes : sed modeste exiguas lacrymas emittentes. Prodest vero hoc nobis. Qui enim illum hoc pacto

[1] Ex Serm. contra eos qui novilunia observant. — [2] Num. XXIX. — [3] Ex interp. epist. ad Phil. — [4] Psal. VI, 6.

luget, multo magis ipse operam dabit, ne in eadem incidat. Iterum vero[1], cum mortuum per forum videris deferri, filios orphanos sequi, plangere uxorem viduam, famulos plorare, amicos tristes incedere, rerum præsentium considera vanitatem, quodque ab umbra et somniis illæ nihil differant. Considera mihi magnorum et splendidorum hominum ædes, quomodo jam usque ad solum dirutæ sint. Cogita quanta olim potuerint, quodque jam ipsorum ne memoria quidem relicta sit. Multi enim tyranni sederunt super pavimentum[2], non suspectus autem tulit diadema. Sed non sufficiunt ista? Considera etiam ante mortem, quando dormis, quanti faciendus sis. Nonne exigua etiam bestia te occidere poterit? Multis enim frequenter parva aliqua bestiola e tecto delapsa oculum abstulit, aut alterius alicujus periculi causa extitit. Hæc tecum perpende[3]: nec decorem aspectus humani admireris, nec erectam cervicem, nec mollius vestimentum, aut equos aut famulos : sed exitum habeant omnia, considera. Quod si ea, quæ videntur, admiraris, et ego tibi in picturis longe etiam istis splendidiora dicam. Sed sicut ista ob aspectum non miramur, dum ipsorum videmus substantiam, quia merum lutum est : ita etiam illa. Nam et illa lutum sunt : atque adeo priusquam dissolvantur et in pulverem redigantur. Ostende mihi istum extentum, febri afflictatum[4], animo deficientem, et tunc sermonem tecum conseram, et dicam, Ubi nunc sunt illi, qui magna cum arrogantia tot sequentibus famulis, in foro fastuose et insolenter sese inferebant? qui sericis induti et unguenta spirantes, alentes parasitos et perpetuo scenæ affixi? Ubi nunc cœnarum illarum magnificentia, turba musicorum, assentatorum obsequium, immodicus risus, animæ quies, cogitationis

[1] Ex interp. epist 2 ad Thess. — [2] Eccli. xi, 5. — [3] Ex epist. ad Cor. — [4] Ex orat. 1 ad Theod. laps.

diffusio, vita mollis, otiosa et luxu perdita? Omnia abierunt et avolarunt. Quid ex corpore factum est, quod tanta cura, tam exquisita munditia abundabat? Abi ad sepulcrum, contemplare pulverem, cineres, vermes, loci deformitatem : contemplare et amare ingemisce. Atque utinam ad pulverem tantum ejusmodi damnum pertingeret. Jam vero a sepulcro et his vermibus transferas mentem, ad vermem illum immortalem, ad stridorem dentium, ad exteriores illas tenebras, ad ignem inextinctum, ad acerbas illas et intolerabiles pœnas, ad infinita denique sæcula. Hîc enim et bona et molesta finem habent, et hunc celerrimum : ibi vero utraque cum æternis sæculis durant : qualitate autem tantum differunt ab iis quæ nunc sunt, ut dici non possit. Quid igitur multus ille ornatus? Quo multa illa mollities abiit? quo famulorum obsequium, pecuniarum item possessionumque abundantia? Quisnam ventus irruens omnia exsufflavit? Quid vero sibi vult superfluus ille et inutilis circa funera sumptus[1], qui magnum quidem funerantibus damnum, defuncto vero nullum affert emolumentum? Quando Dominum audis nudum a mortuis resurrexisse, desiste a tua in funere curando insania. Nec enim Christus, quando dixit, Quia esurientem me vidistis, et nutrivistis : sitientem, et potum dedistis : nudum, et cooperuistis, his apposuit : quia mortuum, et sepelivistis. Si enim viventes nihil plus habere jubet, quam tegumentum, quanto magis defunctos? Quam igitur excusationem habebimus, quando corpus quidem, quod in saniem et vermes resolvitur, ornamus, Christum vero esurientem et sitientem, nudum obambulantem et hospitem despicimus? Sed in lecto jacens mortuus, inquit, fastus sui opumque fert indicia[2] : dum vestis splendida imponitur, pauperes ac divites ipsum deducunt, populi fausta precantur.

[1] Ex comm. in Joan. — [2] Ex epist. 2 ad Cor.

Sed et hæc maxime quidem sunt risu digna : attamen et hæc veluti flos defluens continuo arguentur. Ubi namque limen portarum urbis transgressi erimus, et corpore vermibus tradito, revertemur, iterum te interrogabo, quo tanta illa hominum turba abiit? quid nunc vociferatio illa et tumultus? ubi vero facies illæ, ubi chori mulierum? Nonne somnium sunt ista? Quid vero ille clamor? ubi multa illa ora, quæ clamabant, et bono animo esse hortabantur, quod nemo immortalis sit? Nec porro hæc non audienti dicenda erant : sed cum raperet, cum avare ageret, tunc nonnihil alternantes dicere oportebat : Non confidendum esse : neminem esse immortalem. Si quis tibi ædes construeret, ubi mansurus non esses, damnum hoc existimares. Jam vero dives hîc fieri desideras, unde sæpe etiam ante vesperam discedendum tibi est. Cohibe istum furorem, compesce hanc cupiditatem. Illud vero, Bono sis animo, ei, qui injuriam patitur. Sed licet et illi hæc nihil prosint, cum stadium jam egressus sit, hi saltem, qui iisdem morbis tenentur, et ad sepulcrum comitantur, audiant. Quia enim ante ob pecuniæ ebrietatem nihil istorum mente percipiunt : illo saltem tempore, cum jacentis etiam aspectus fidem dictis facit, castigentur : intelligentes quod paulopost ipsos quoque amici sui ad rationes illas terribiles, et ad luendum supplicium pro malis quæ hîc commiserunt, abducent. Ne igitur et nos eadem cum illis patiamur, pro viribus resipiscere et emendare nos conemur, quo futuris etiam bonis potiamur, in Christo Jesu Domino nostro. Cui gloria et imperium, cum Patre et vivifico Spiritu, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXII.

De magnanimitate et fortitudine.

Ignavam et effeminatam efficit animam ignorantia[1]; non ex natura, sed ex voluntatis arbitrio. Cum enim videam, eum qui olim magnanimus erat, nunc effeminatum esse, vitium non naturæ esse dico; sunt enim immutabilia quæ ex natura sunt. Rursus cum ignavos video repente audaciores effectos, eumdem calculum duco. Nam discipuli admodum ignavi erant antequam instituerentur, et Spiritus dono dignarentur, demumque leonibus audaciores effecti sunt. Et Petrus, qui puellæ minas non tulerat, inverso capite suspendebatur, et flagellabatur, et mille adiens pericula, non tacebat. Neque ergo pericula vitanda sunt, neque ad illa est insiliendum; ita enim et nobis clarior victoria erit, et diaboli clades risu dignior. Pertractos siquidem oportet firmiter stare; non vocatos quiescere, et certaminum tempus expectare, ut simul et inanis gloriæ contemptum, et fortitudinem exhibeamus Nam temere audaciam exhibere[2], ad vulgus hominum sæpe pertinet; ad officium autem opportuno tempore vocari, ac cum moderatione et prudentia negotio uti, magni admodum et mirabilis est animi. Ille enim tantum magnanimus est, etiamsi in lecto jaceat, qui interiori fortitudine præditus est. Sine illa vero etiamsi robore corporis montem avellat, illum nec puella, nec vetula miserabili fortiorem dixerim. Ille enim cum incorporalibus malis lucta-

[1] Ex Serm. 1 in Theod. lapsum. — [2] Ex epist. 2 ad Cor.

tur, quæ hic ne respicere quidem audeat. Vis ergo discere neminem illo fortiorem esse[1], qui superno munitus est auxilio, et neminem infirmiorem eo qui illa ope vacuus est; etiamsi ille vere fortis a mille exercitibus circumcludatur? David admodum juvenis, et ob immaturam ætatem in paterna domo degens, a patre mittitur fratres invisurus. Cum igitur illo pervenisset: ubi vidit bellum a Goliath alienigena inferri, totumque populum cum rege suo perterritum; interim ille spectator esse voluit: abiitque visum rem novam et stupendam, quod scilicet unus homo tot hominum millia provocaret; dixitque: Quis est hic alienigena, qui exprobrat aciei Dei viventis, et quid dabitur homini qui caput illius truncabit? Hoc comperto, Saül juvenem accersit, qui nihil plus sciebat quam pastorale officium; et conspecta ejus ætate, ipsum despexit. Deinde cum didicisset ab illo quomodo cum ursis rem egisset, cum gregem invaderent, armis suis ipsum obtegere voluit; ipse vero hæc ferre non potuit. Hoc vero factum est ut nuda Dei potentia ostenderetur, quæ per illum operabatur, ne illi armis istis rem gestam ascriberent. Quia enim his indutus claudicabat, arma deposuit; et pastorali assumpta pera cum lapidibus, sic contra illam turrim carneam processit. Sed vide rursum alienigenam qui juvenis vilitatem despicit ac justum contemnit. Ubi enim vidit illum cum pastorali pera se aggredientem, et cum lapidibus tantum irrumpentem; his illum fere verbis alloquitur: Putas-ne tu ut olim te gregem ducere, et canes insequi? Ideoque quasi canem quemdam depellens, ita cum iisdem telis mecum pugnatum accedis? jam experimento disces, non tibi contra vulgarem virum esse concertandum. Atque magnificis usus verbis, irrumpebat omnem armaturam movens, et tela vibrans. Sed ille qui-

[1] Ex Hexaëmero.

dem, vi armorum fidens, pugnam adibat. Qui vero fide et superno commilitio sese munierat, primo verbis alienigenæ fastum repressit dixitque illi : Tu venis ad me cum armis et hasta, et propria fretus virtute te superaturum esse putas; ego autem in nomine Domini Dei. Hisque dictis, accepto ex pastorali pera lapide, ac si canem ad gregem venientem depulsurus esset, alienigenam funda sua usus, in fronte statim percussum prostravit, et ad eum festinans arrepto ipsius gladio caput illi amputavit, illudque regi attulit, et sic bello finem imposuit. Illiusque opera Rex salutem nactus est, totusque illius exercitus respiravit. Et videre erat res admirandas atque stupendas : armatum ab inermi prostratum, rei bellicæ peritum ab eo qui nonnisi rem pastoralem noverat. Cur et qua de causa? Quia ille superna ope muniebatur; hic vero illa vacuus, ejus manibus traditus est. Excelsa certe et inexpectata res est[1], concupiscentiam in nobis natam non admittere, sed illam extinguere. Quod si hoc fieri nequeat, saltem pugnemus et omnino superamus. Nam si vel ad pugnam exeamus, vicimus. Non enim ita res hic agitur, ut apud athletas. Illic enim nisi prostraveris, non vicisti; hic vero si prostratus non fueris, victor es et hostem prostravisti. Illic ambo pro victoria decertant, et si alter prostratus fuerit, alter coronatur. Hic vero non item : sed diabolus nos superare studet; si vero id efficiam ut votum suum non assequatur, vici. Non enim id tantum diabolus curat ut nos dejiciat, sed ut se nobiscum dejiciat. Victoria ejus non coronam ipsi, sed perniciem et nobis et illi affert. Si sæpe percutiaris[2], ne ideo discedas : nam non vulnerari ad illos tantum pertinet qui non pugnant; qui autem cum animo multo adversus hostes feruntur, aliquando vulnera referunt. Neque enim militi quis exprobraverit, quod cum

[1] Ex Serm. 2 in Oziam. — [2] Ex Serm. 1 ad Theod. lapsum.

vulnere a pugna revertatur. Opprobrio esset arma abjicere et procul ab hostibus removeri. Quamdiu autem quis in conflictu manet, etiamsi feriatur et paulisper cedat; nemo ita durus ac bellicæ disciplinæ expers est, ut hoc illi vitio vertat. Cum enim quis injuriam sibi inferre noluerit; alter id nunquam poterit. Etenim urbes munitas sæpe arma et machinæ hostium capere non valuere; sed unius vel duorum civium proditione in hostium potestatem sine labore venerunt. Si ergo nulla ex infernis cogitationibus te prodat, etiamsi mille machinas admoveat malignus ille, frustra admovebit. Quid vero dixerimus de illa Maccabæorum matre[1], de generosa illa femina? annon mulier erat? annon septem filios choro Sanctorum dedit? Annon vidit illos martyrio affectos? Annon ad singulos eorum stabat et ipsa martyrium subiens? Dum enim illi torquerentur, ipsa plagam excipiebat: mater enim erat. Cogita quomodo illos concitaret, quomodo templa septem Deo obtulerit. Stabat tyrannus, et ab una muliere victus recedebat. Ille armis obsidebat, hæc animi fortitudine superavit. Ille fornacem accendit, hæc fornacem spiritus magis inflammavit. Ille exercitum movebat, hæc ad Angelos se contulit. Videbat infra tyrannum, et superne regnantem cogitabat; videbat infra illata tormenta, et numerabat superna bravia; videbat præsens supplicium, et futuram perpendebat immortalitatem. Quid autem Esaü? Nonne major erat Jacobo[2]? nonne primogenitus? nonne a patre dilectus? Sed per peccatum prodens se ipsum, a primogenitura excidit, et ut minori serviret damnatus est. Dixit enim Dominus Rebeccæ, inquit, per Sacerdotem: Duæ gentes in ventre tuo sunt[3], et duo populi in ventre tuo dividentur, et populus populo prævalebit, et major serviet minori. Vide prædictionem futura omnia ipsi clare prænun-

[1] Ex Serm. in Oziam. — [2] Ex hexaëmero. — [3] Gen. xxv, 23.

tiantem. Saltantes enim pueruli in utero et exilientes, jam omnia accurate prænuntiabant. Demumque mulier edidicit, non modo se filios duos pariturum esse; sed etiam in gentes sese extensuros, et minorem majori imperaturum esse. Et ubi partus tempus advenit, Egressus est, inquit, primogenitus rufus, in morem pellis hispidus. Et postea egressus est frater ejus, qui plantam fratris manu tenebat. Et vocavit nomen ejus Jacob. Jam fere et ab initio monstrante Deo, minorem, ut dictum fuerat, majori imperaturum esse. Tenebat enim, inquit, manu plantam Esaü: quod signum erat eum, qui fortis esse videbatur, ab illo superandum esse. Verum tempore advocante ad beatissimum Paulum jam sermonem convertam[1]. Ardeo enim viri amore, ideo ipsum assidue versare non cesso. Nemo igitur torpeat ob propositum meum. Si enim contra barbaros nobis bellum esset, et in acie hostes innumera nobis negotia facesserent, deinde Dux exercitus barbarici, qui sexcentas adhibebat machinas, et nostra omnia perturbabat, et tumultu magno replebat; minabaturque se urbem eversurum, et igni traditurum, nosque in servitutem redacturum esse, repente a Rege nostro vinctus et captivus in urbem induceretur; annon omnes cum uxoribus ac liberis ad hoc spectaculum accurreremus? Quoniam ergo nunc bellum instat, Judæis omnia turbantibus, et multas contra Ecclesiæ securitatem machinas adhibentibus. Et caput hostium est Paulus, qui majora quam omnes et facit et loquitur, qui omnia tumultu replet. Illum autem vinxit Dominus noster Jesus Christus rex noster, et captivum adduxit; annon omnes ad hoc spectaculum egrediemur, ut vinctum videamus? Etenim Angeli de cœlis videntes illum vinctum duci exultabant; non quod vinctum viderent, sed quod cogitarent, quot homines a vinculis solu-

[1] Ex Serm. *Saulus adhuc spirans, etc.*

turus esset; non quod illum manu duci conspicerent, sed quod cogitarent, quot ille homines a terra in cœlum adducturus esset: non quod cæcum viderent, sed quod cogitarent quot a tenebris liberaturus. Quapropter ego, missis aliis omnibus, ad Paulum exilire festino. Paulus enim et Pauli amor ad hunc saltum nos coëgit. Quid enim visceribus ejus ardentius[1], qui undequaque per orbem circumcurrebat, pertractus, lapidatus, vinctus, ut vinctos solveret secumque transferret? Non enim quasi pugnans negotia perficiebat, sed quasi ad paratam et certam victoriam veniens, tropæa erigebat, subvertens, tollens, dejiciens diaboli munimenta, et dæmonum machinas, nec vel tantillum respirabat, ab his ad alios, ac rursum ab istis ad alios transiliens, ac velut quidam dux optimus quotidie tropæa erigens, imo singulis horis. Cum tunicula enim tantum in aciem ingressus hostium, urbes cum civibus capiebat; arcus, hastæ, tela omniaque erat lingua Pauli. Etenim loquebatur tantum, et dicta ejus igne vehementius in hostes incidentia, dæmones quidem pellebant, homines autem ab illis detentos ad se reducebat. Cum autem dæmonem illum malum ejecit, præstigiatores viri quinquaginta mille convenientes[2], libros magicos combussere, et ad veritatem se transtulerunt. Atque sicut in bello, cadente turri, aut tyranno dejecto, omnes qui cum illo erant, abjectis armis, ad ducem accurrunt. Sic et tunc factum est. Dæmone namque ejecto, cum omnes obsessi essent, abjectis libris, imo solutis, ad Pauli pedes accurrerunt. Ille vero in toto orbe quasi in una acie castra metatus, nusquam residebat; sed ac si alatus esset, peragebat omnia; et modo claudum erigebat, modo mortuum suscitabat, modo alium excæcabat, magum scilicet. Ac neque in carcere conclusus quiescebat; sed et illic carce-

[1] Ex comm. in epist. 2 ad Corinth. — [2] Act. XI, 19.

ris custodem ad se transtulit, atque hanc pulcram captivitatem induxit. In admiratione habetur David, qui uno lapide Goliathum prostravit. Sed si quis Pauli præclara gesta examinet, id pueruli opus videtur: et quantum est discrimen inter pastorem et ducem, tanta est inter hunc et illum differentia. Hic quippe non lapidis jactu Goliathum spiritualem prostravit; sed locutus tantum, diaboli phalangem dissipavit: ac sicut leo rugiens, et flammam e lingua emittens, sic formidandus erat irruens, et quocumque frequenter transiliebat. Ad hos currebat, ad illos veniebat; ad hos transferebatur, accurrebat ad alios, vento citius pergens, et quasi unam domum vel navim unicam totum orbem gubernans; demersos reducens, caligine perculsos confirmans, nautis jussa dans, ad navis speculam sedens, proram visitans, funiculos extendens, gubernaculum tractans, velum trahens, ad cœlum respiciens: omnia unus erat, nauta, gubernator, ad proram sedens, velum, navis ipsa: omnia patiens, ut aliorum mala solveret. Ac velut quidam athleta, pugnans, currens, pugilem agens; vel miles muros oppugnans, pedibus concertans, et in navi hostem propulsans. Sic omne pugnæ genus adibat; ignem spirabat ac rursus inaccessibilis erat, in uno corpore orbem accipiens et una lingua omnes debellans. Non ita illæ multæ tubæ in lapides incidebant urbis Jericuntinæ, illosque dejiciebant, ut Pauli vox resonans diaboli munimenta solo æquabat: hostesque ad se transferebat; et per fenestram a muro demissus est, ut deorsum positus sursum emitteret eos, qui humi dejecti erant. Ac sicut miles unus si se impugnantem habens totum orbem, in mediis hostium cuneis versetur, nihilque mali patiatur; ita et Paulus solus apud barbaros, apud Græcos, ubique terrarum, ubique marium, inaccessus manebat; ac velut scintilla in paleam et fœnum incidens, quæ adurunt in

naturam suam convertit; ita et hic omnes adiens, universos ad veritatem transferebat. Quid enim[1], quæso, Nerone gloriosius secundum gloriam mundi, aut quid excelsius? Quid autem Paulo vilius, quid abjectius? Tyrannus quippe ille post plurima præclare gesta, post erecta tropæa plurima, divitiis undique affluentibus instructus, innumeros habens exercitus, et maximam orbis partem sibi subditam, regiam quoque urbem subjectam habens, senatum totum obsequentem, qui in ipsis Imperatoriis ædibus cum splendido vestitu incedebat; et, si armari oporteret, auro et lapidibus pretiosis armatus exibat; sive in pace procedere, purpura amiciebatur, cum multis semper satellitibus, plurimis clypeos gestantibus. Terræ et maris dominus audiebat, Imperator, Augustus, Cæsar, Rex, nihilque ipsi ad gloriam deerat. Sed et sapientes, et dynastæ et Reges ipsum tremebant, et metuebant. Alioquin autem crudelis etiam et petulans esse dicebatur, deusque esse volebat, omnia idola contemnebat ipsumque universorum Deum, et quasi Deus colebatur. Et e converso examinemus Paulum si placet. Cilix homo erat, coriarius, pauper, externæ disciplinæ expers, Hebraïcæ solum gnarus linguæ, quæ a multis traducebatur: homo sæpe in fame vivens et dormiens, esuriens: homo nudus, nihil habens quo se tegeret. Neque hoc tantum, sed etiam in vinculis cum latronibus, cum præstigiatoribus, cum sepulcrorum effossoribus, cum homicidis, ipso jubente Nerone, et ut maleficus flagellabatur. Quis ergo nunc clarior est? Nonne illius ne nomen quidem plurimi norunt; hunc vero et Græci, et barbari et Scythæ, et qui in extremis orbis terminis habitant quotidie celebrant? Quis honoratior est? is-ne qui in vinculis vincit, an is qui in purpura vincitur? is-ne qui inferne stat, et ferit, an is qui superne sedet et feritur? Is-ne

[1] Ex epist. 2 ad Tim.

qui jubet et contemnitur, an is qui jubetur et nullam jussorum rationem habet? Qui solus est et vincit, an is qui cum innumeris exercitibus vincitur? Si enim gloriosius est vincere quam vinci, Paulus omnino gloriosior est. Neque id tantum est quod vicerit, sed quod in tali habitu talem vicerit. Quis loquetur potentias tuas[1], Domine, quod Paulum latere non siveris? Quod talem virum orbi ostenderis? Laudaverunt te omnes Angeli unanimiter, quando stellas fecisti et hunc solem; sed non ita, ut quando Paulum toti orbi exhibuisti. Ideo lætior terra cœlo fuit, quia lætior hæc lux cœli lumine. Atque hic sol nocti cedit; ille vero diabolum superavit. Ille sol ab alto pergens, radios infra demittit; Paulus infra oriens, non quod intermedium inter cœlum et terram est luce replevit; sed statim atque os aperuit, Angelos multa implevit voluptate. Si enim pro uno peccatore pœnitentiam agente gaudium est in cœlis, ipse vero in prima concione quinquaginta millia virorum cepit, quanta supernas potestates non implevit lætitia? Et quid dico? Sufficit ut Paulus loquatur, ut cœli exultent et lætentur. Si ergo Paulus qui tot præclare gestis ornatur[2], et sicut Angelus in terra apparuit, quotidie lucrum facere studebat, et ad pericula pro veritate subeunda aciem dirigere, atque commercium spirituale sibi colligere, nec unquam desistere; quam defensionem nos habeamus, qui non solum recte factis vacui sumus, sed etiam tot vitiis sumus subjecti, quorum vel unum nos potest in pernicici barathrum deducere, et nullam curam habemus hæc emendandi, nedum virtutis operibus incumbamus? Annon ejusdem naturæ erat beatus ille? Ardeo viri amore, ideoque illum sermone versare non cesso; ac velut in exemplar quoddam in ejus animam respiciens, perpendo passionum despectum, fortitudinis exuperantiam,

[1] Ex interp. epist. ad Philip. — [2] Ex Hexaëmer.

ardentem erga Deum amorem : et obstupesco, quo pacto, unus homo omnium virtutum numerum volens exercuerit ; singuli vero nostrum ne minimum quidem operari volumus. Quis ergo nos eripiet ab inevitabili supplicio ; cum Paulus, tantum virtutis culmen exhibuerit, ejusdem nobiscum naturæ consors? qui iisdem passionibus subjectus erat, qui in tanta temporum difficultate versabatur, qui quotidie, ut ita dicam, trahebatur, lacerabatur, et publice raptabatur ab iis qui prædicationem impugnabant? Ac ne ex lingua nostra beati viri præclara gesta audiatis, et fortitudinem quam quotidie pro piæ religionis prædicatione exhibebat, illum audire oportet dicentem : « In quo quis » audet, in insipientia dico, audeo et ego[1]. » Perpende animam Dei amantem : non modo audaciam, sed etiam insipientiam rem vocat ; nos edocens ut ne sine necessitate, ubi nihil cogit, gesta nostra cum fastu efferamus, si quidam ex nostris aliquid boni fecisse inveniantur. « Hebræi » sunt? et ego. Israëlitæ sunt? et ego. Semen Abrahæ » sunt? et ego. » In his-ne, inquit, altum sapiunt? Ne putent nos ipsis inferiores esse : nam et nos eorumdem participes sumus. Deinde subjungit : « Ministri Christi sunt? » ut minus sapiens dico, plus ego. » Vide mihi hic beati hujus virtutem animi. Quia enim id quod dixerat, audaciam et insipientiam vocavit, etsi ad tantam redactus necessitatem ; neque ita satis habuit hæc dixisse ; sed cum ostensurus esset se multo spatio illos superare, ne quis putaret ipsum ex amore proprio hæc dicere, rursus insipientiam hæc vocat, ac si diceret : Num ignoro me rem facere quæ multis non placeat, nec me deceat? Sed ingens necessitas ad hæc me impulit. Ideo ignoscite mihi, inquit, insipientiæ verba dicenti. Hujus vel umbram nos imitemur, qui tanta sumus peccatorum mole onusti, et sæpe si

[1] 2 Cor. xi, 21.

vel parum quid boni operis faciamus, ne illud quidem in interiori mentis recessu custodire sustinentes, sed ut gloriam hominum venemur cum fastu jactitantes, et in medium producentes, ob intempestivam illam jactantiam mercede a Deo parata nos privamus. At beatus iste non simile quid passus est; sed cum dixisset, « Plus ego, » enumerat deinde res a se fortiter gestas, et ait : « In labore et » ærumna, in vigiliis sæpe, in fame et siti, in jejuniis fre- » quenter, in frigore et nuditate, præter illa quæ extrinse- » cus sunt. » Vide rursus aliud nobis tentationum pelagus apertum. Cum dixisset enim, « Præter ea quæ extrinsecus » sunt, » subindicavit ea quæ prætermissa sunt, dictis verisimiliter plura esse. Neque hic constitit, sed rursus nobis recenset insurrectiones, mutationes, quas passus est, sic dicens : « Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium » Ecclesiarum. » Ecce rursus non parvum præclare gestum, quod etiam solum, ipsum ad virtutis culmen adducat. « Sollicitudo, inquit, omnium Ecclesiarum. » Non unius, vel duarum, vel trium; sed omnium Ecclesiarum, quæ in orbe sunt, in universa terra, quam sol radiis illustrat : tantam beatus hic habuit curam et sollicitudinem. Vidisti-ne animæ latitudinem? Vidisti-ne mentis magnitudinem? Quod postea subjungitur, superiora omnia, ut ita dicam, obtegit. Nam ait, « Quis infirmatur, et ego non » infirmor? Quis scandalizatur, et ego non uror? » Papæ! quanta est hujus viri dilectio! quanta vigilantia, quanta sollicitudo! Quæ mater ita viscera sua discindit, cum filius suus febri laborans in lecto jacet; ut beatus hic pro iis qui in singulis locis infirmabantur, ipse quoque magis infirmabatur, et pro iis qui scandalizabantur, incendebatur? Perpende autem mihi dicti emphasim. Non dixit, Quis scandalizatur, et ego non doleo; sed, quis scandalizatur, et ego non uror; doloris magnitudinem nobis

significans, se fere igne incensum, et intus adustum dicens pro iis qui scandala paterentur. Scio me orando longius processisse. Sed nescio quomodo incidens in illas sancti viri præclare gestorum divitias, quasi a quodam vehementissimo aquarum fluxu, sic lingua mea attracta fuit. Ideo hic concionandi finem faciens, rogo charitatem vestram, hunc perpetuo in mente feratis, et hoc frequenter cogitetis, quod ejusdem nobiscum consors naturæ, et iisdem passionibus obnoxius : cum vilem et infimam exerceret artem, cum pelles consueret et in officina staret, quia voluit virtutis laboribus sese dare, seseque dignum præstare, qui acciperet Spiritum sanctum, largiorem supernum amorem honoremque nactus est : quem utinam nos omnes consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, cum Patre et Spiritu sancto, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXIII.

In S. diem festum Ramorum.

Ante sex dies Paschæ venit Jesus in Bethaniam[1], ubi erat Lazarus, in domum Mariæ et Marthæ, et convivatus est apud illos. Martha autem ministrabat, et Lazarus comedebat[2]. Hoc porro veræ resurrectionis signum erat, quod post multos dies et viveret et comederet. Unde palam est in domo Marthæ factum fuisse prandium. Utpote enim amici et dilecti Jesum excipiunt. Quidam autem di-

[1] Joan. XII, 1. — [2] Ex hom. 65 in Evang. S. Joan.

cunt in aliena domo hoc factum fuisse. Maria autem ministrabat : Discipula enim erat. Rursus illa magis spirituali ministerio hîc serviebat. Non enim illi ministrabat ut vocato, neque commune vel vulgare ministerium præstat : sed illi soli præbet honorem : neque ut homini adest; sed ut Deo. Unguentum enim ideo effudit, et capillis capitis tersit ; quæ non erant ejus quæ talem de illo haberet opinionem qualem multi. Sed increpavit Judas, obtentu scilicet pietatis. Quid igitur Christus ? Dimitte illam ; in diem sepulturæ meæ servavit illud. Cur autem non increpavit discipulum occasione mulieris, neque hoc ipsum dixit ille quod Evangelista, quod nempe furti faciendi causa mulierem increpaverit? Ut nempe ex multa patientia pudorem illi inuteret. Cum sciret enim illum proditorem esse, jam prius illum redarguerat, sæpe dicens : Non omnes credunt ; et : Unus ex vobis diabolus est. Significavit ergo se nosse illum esse proditorem : nec tamen palam illum redarguit ; sed se attemperavit, illum revocare volens. Quomodo igitur alius dicit, quod omnes discipuli id ipsum dixerint? et omnes, et ille; sed reliqui non ex eodem proposito. Si quis vero examinaverit cur, cum fur esset, crumenam illi pauperum concrediderit, et illum pecuniæ amantem dispensatorem fecerit; illud dixerimus, Jesum arcanum illud novisse. Si quid autem ex conjectura nobis dicendum sit, ut omnem exscinderet occasionem. Non enim poterat dicere illum ex pecuniæ amore sic se gessisse : ex crumena enim sufficiens habebat concupiscentiæ solatium ; sed ex nequitia magna, quam si cohibere voluisset, benefactorem suum non prodidisset. Christus vero multa attemperatione erga illum usus, ipsum patienter ferebat. Ideoque illum furantem non redarguebat, illius malam concupiscentiam ita cohibens, ut omnem ipsi excusationem tolleret. Ideoque dicebat : Di-

mitte illam : in diem sepulturæ meæ servavit illud. Rursus proditori sepulturam in mentem revocavit. Sed hæc redargutio non illum pupugit, neque hoc dictum emollivit ipsum, etsi poterat illum ad commiserationem injicere. Ac si diceret :Molestus et onerosus sum : sed expecta paulisper, et discedam. Nam hoc ipsum indicabat, cum diceret : « Me autem non semper habebitis[1]. » Sed nihil horum efferatum illum et furiosum inflexit; etiamsi multo plura ipse et dixerit, eademque nocte pedes ejus laverit, et ad mensam exceperit. Novit ergo turba multa Judæorum Jesum esse Bethaniæ[2]; et venerunt, non propter ipsum solum, sed etiam ut Lazarum viderent, quem suscitaverat a mortuis. Et hic viso miraculo, multi crediderunt. Principes autem propriis malis non contenti, etiam Lazarum interficere conabantur. « Consultaverunt enim Principes Sacerdotum, ut et Lazarum » interficerent, quia multi propter illum abibant ex Judæis, » et credebant in Jesum[3]. » Esto, Christum interficere voluerint, quia solvebat Sabbatum, quia se ipsum æqualem Patri faciebat, et propter Romanos, ut dicebant, ne tollerent ipsorum et locum et gentem; quid accusationis contra Lazarum proferre poterant, ut illum occidere tentarent, nisi fortasse ut jure in crimen vocari possent? Vides ne illorum sanguinarium animum? Etsi ille multa signa fecerat; sed nihil illos ita efferavit, non paralyticus, non cæcus. Hoc enim natura mirabilius erat, post multa alia factum; eratque res stupenda quatriduanum mortuum videre ambulantem et loquentem. O stultitiam principum Sacerdotum! Etenim præclarum opus diei festi erat cædibus celebritatem miscere. Alioquin autem illic videbantur accusare de Sabbato, et hoc errore turbam

[1] Joan. XII, 8. — [2] Ex hom. 66 in Evang. S. Joan. — [3] Joan. XII, 9.

abducere; hic vero cum nullum haberent falso accusandi locum, contra eum qui curatus fuerat conatum suum vertunt. Hic quippe non poterant dicere ipsum Patri adversari : nam precatio ipsorum ora obstruebat. Quia ergo hæc perpetua accusandi causa sublata erat, et signum erat splendidum, ad cædem se apparant. Itaque erga cæcum etiam id ipsum fecissent, nisi locum accusandi habuissent de Sabbato. Alioquin autem ille obscurus erat, ipsumque de templo ejecerant; hic vero erat insignior, ut palam est ex eo quod multi venirent ad consolationem sororum; omnibusque videntibus miraculum editum fuerat, et modo valde stupendo, ideo omnes ad spectaculum accurrebant. Hoc itaque illos mordebat, quod relicta festivitate omnes in Bethaniam venirent. Conabantur ergo illum occidere, nec sibi videbantur rem malam audere aggredi, ita sanguinarii erant. Ideo lex ab hoc incipit, « Non occides, » dicens. Et Propheta hac de re acccusat his verbis : « Manus eorum plenæ sunt sanguine. In cras» tinum turba multa, quæ venerat ad diem festum, cum » audissent quia venit Jesus Jerosolymam, acceperunt » ramos palmarum, et processerunt obviam ei, et clama» bant, Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini, » rex Israël[1]. » Quomodo igitur cum palam non ambularet in Judæa, et ad desertum secederet, rursus cum fiducia ingreditur? quia per secessum suum ipsorum furorem extinxerat, illis jam sedatis accedit. Alioquin vero multitudo quæ præibat et quæ sequebatur, satis erat ad illos in pavorem conjiciendos. Nullum enim signum ita turbam attraxerat, ut illud Lazari. Alius vero Evangelista dicit, quod straverint ad pedes ejus vestimenta sua, et quod tota urbs commota sit, cum tanto ille ingressus est honore. Invento Jesus asello, sedit super eum, sicut

[1] Isaï. I, 10, et Joan. XII, 12.

scriptum est : « Noli timere, filia Sion : ecce rex tuus ve-» nit sedens super pullum asinæ[1]. » Illud vero faciebat prophetiam aliam implens[2], aliam figurans. Et hoc ipsum erat alterius finis, alterius vero initium. Illud enim, Noli timere, filia Sion, gaude quia rex tuus venit tibi mitis, prophetia erat tunc impleta ; quod autem asino insideret, rem futuram præfigurabat, quod impurum Gentium genus sibi subditum habiturus esset. Quomodo autem Evangelistæ dicunt, ipsum misisse discipulos, et dixisse : Solvite asinam et pullum[3] ; hic vero nihil simile dicit ; sed quod asellum inveniens, sederit super illum ? quia utrumque futurum erat ; et postquam asina soluta fuit, venientibus discipulis et invento asello, super eum insedit. Ramos autem palmarum et olivarum, ac vestimenta substernebant, ut ostenderent se majorem de illo, quam de propheta opinionem habere : et dicebant, « Hosanna, » benedictus qui venit in nomine Domini[4]. » Vides-ne hoc maxime principes Sacerdotum et Scribas momordisse, quod persuasum haberent omnes ipsum non esse Deo adversarium ? Et hoc maxime populum dividebat, quod ipse diceret se a Patre venire. Illud autem, Noli timere, gaude multum, filia Sion, dicit Propheta, quia omnes ipsorum reges, ut plurimum, injusti erant et rapaces, ipsosque inimicis tradiderant, ac populum subvertebant, et hostibus subditum reddebant. Confide, inquit, hic non talis est ; sed mitis et modestus, id quod ex asina ostenditur. Neque enim exercitus secum ducens ingressus est ; sed asinam solum habens. Hæc, inquit, nesciebant discipuli ejus, de illo scripta esse, et hæc fecerunt ipsi. Videsne illos plerumque ignorantes fecisse ? Sed cum resurrexit a mortuis, tunc recordati sunt hæc de illo scripta fuisse, et hæc fecerunt ipsi, ille vero non revelavit. Nam cum

[1] Luc. XIX, 6. — [2] Joan. XII, 14. — [3] Marc. XI, 15. — [4] Joan. XII, 13.

dixit : « Solvite templum hoc, et in tribus diebus exci-» tabo illud; » neque illud intellexerunt discipuli. Et alius Evangelista dicit, quod absconditus esset sermo ab eis, nec sciebant quod ipsum oporteret resurgere a mortuis. Sed hoc merito abscondebatur. Quapropter alius Evangelista dicit[1], quod quotidie audientes de passione, dolebant et mœsti erant : quod nempe resurrectionem non nossent. Hoc igitur merito occultabatur, quod majus esset, quam tunc capere possent. Quod porro ad asinam spectat, cur illis non revelatum est? Quia hoc quoque magnum erat. Vide autem Evangelistæ philosophiam, quomodo non erubescat ipsorum pristinam ignorantiam efferre; quod enim scriptum esset sciebant; quod de illo scriptum esset, non item. Etenim ipsos scandalizavisset, si regem talia passurum scivissent. Alioquin autem, non statim percepissent notitiam regni illius de quo loquebantur. Nam alius Evangelista dicit, ipsos putasse de hoc regno sermonem haberi[2]. « Testificabatur ergo turba, quæ cum » illo erat, quando Lazarum vocavit ex monumento, et » suscitavit illum ex mortuis. » Ideo turba ipsi obviam venit, quia audierant illum hoc signum fecisse. Neque enim tot numero derepente mutati fuissent, nisi signo credidissent. Pharisæi autem mutuo dicebant : Videtis quod nihil proficitis : ecce mundus totus post illum abiit. Hoc mihi videtur esse eorum qui sanam haberent opinionem, nec auderent hoc palam profiteri. Et de resurrectione disserens Paulus[3], hunc sermonem movit. Quam ergo defensionem habebunt ii qui resurrectioni non credunt? Quapropter, dilecti, ne vos frustra diutius distineamus, et sermonem in labyrinthum vertamus, missis illis hoc dicemus, ut divinarum Scripturarum prædicationi attendatis, nec disputetis inutiliter et ad subversionem audien-

[1] Matth. xvii, 23. — [2] Id. xx, 25, et Joan. xii, 17. — [3] Ex eadem.

tium. Paulus etiam ad id hortabatur Timotheum, etsi multa sapientia plenum, et signorum potestatem habentem. Pareamus igitur illi, et missis illis ad opera veniamus, ad amorem fraternum dico et hospitalitatem, et mannam habeamus eleemosynæ rationem, ut promissa consequamur bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, per quem et cum quo Patri gloria, una cum sancto Spiritu, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXIV.

In sanctam diem natalem Christi.

Festorum omnium festivitas venit, et orbem gaudio replevit : festivitas omnium bonorum acropolis, fons et radix eorum quæ apud nos sunt bonorum, per quam cœlum apertum fuit, Spiritus missus est; medius paries sublatus fuit, sepes soluta, quæ divisa erant conjuncta, tenebræ extinctæ, lux splenduit : cœlum recepit naturam ex terra ortam, terra eum qui supra Cherubim sedet : servi, liberi; inimici, filii facti sunt; alieni, heredes. Per eam diuturna inimicitia et longum bellum solutum est, et pax illa jam olim ab Angelis et justis desiderata advenit. Clamatque Paulus, dicens : « Christus est pax nostra, qui fecit utra» que unum, et medium parietem maceriæ solvit, inimi» citias in carne sua[1]. » Per eam erectum est tropæum crucis splendidum et illustre, manubiæ Christi, primitiæ naturæ nostræ, spolia Regis nostri. Quid huic festivitati par fuerit? Deus in terra, homo in cælo, Angeli cum ho-

[1] Ephes. II, 14.

minibus choreas agunt, homines cum Angelis et aliis supernis potestatibus communicant? dæmones fugiunt, mors soluta est, paradisus apertus, maledictio deleta est, peccatum fugatum, error depulsus est, veritas reversa est, et natura, propter quam Cherubim paradisum custodiebant, Deo hodie conjuncta fuit. Ne igitur dubitatione detinearis hæc audiens. Nam quod stupore plenum est, ac præter spem et expectationem omnem est, quod Deus factus sit homo. Hoc autem facto, omnia deinceps secundum rationem subsequuntur. Neque enim temere et frustra semetipsum tantum humiliasset, nisi nos exaltaturus fuisset. Natus est ergo secundum carnem, ut nascereris secundum Spiritum. Natus est ex muliere, ut cessares esse filius mulieris; sustinuit ut pater ejus esset servus, ut tibi servo patrem faceret Dominum. Itaque exultemus et lætemur omnes, in bonis nostris gaudentes. Si enim Abraham Patriarcha exultavit ut videret diem Domini[1], et vidit et gavisus est; multo magis nos Deum in cunabulis videntes, horrendum nempe illud ac stupendum spectaculum, gaudere et exultare oportet, atque mirari et stupere ob tanti beneficii magnitudinem. Sed quomodo hoc tantum tamque mirabile factum est? Quomodo nos qui offenderamus, qui terra indigni esse videmur, qui ab inferiori principatu excidimus, ad tantam altitudinem evecti sumus? quomodo bellum solutum est? quomodo ira sublata? Quomodo? Hoc enim est mirabile ac stupore plenum; quod nobis, qui offenderamus, non accurrentibus, inimicis et hostibus non profligatis; sed eo, qui juste indignabatur, nos advocante, sic pax facta sit. « Pro Christo enim legatione » fungimur, tanquam Deo exhortante per nos[2]. » Quid hoc est? Ipse contumelia affectus est, et ipse hortatur? Etiam, inquit, bonus enim est, et ideo hortatur. Et si vultis, al-

[1] Joan. VIII, 26. — [2] 2 Cor. V. 20.

tius sermonem ducentes ostendere conabimur, eum nullo præmisso hominis bono opere, per solam benignitatem suam et præsentia et futura ipsi dedisse. Sed diligenter attendite. Antequam Angeli et aliæ cœlestes potestates fierent, Deus erat, qui principium existendi nunquam habuit, et nullo indiguit unquam : tale namque est divinum numen, fecit Angelos, Archangelos, et alias incorporeas essentias. Nihil autem fecit, nisi per bonitatem. Quorum enim ministerio opus non habebat; horum creator non fuisset, nisi admodum bonus esset. Post horum creationem hominem deinde facit eadem de causa, et hunc totum mundum, quem innumeris replevit, et exiguum illum vilemque hominem tantis operibus dominum constituit, idipsumque in terra declaravit illum, quod ipse in cœlis est. Cum fecisset autem illum et in tanto constituisset honore, tanquam regi regiam, paradisum, pulcherrimum omnium quæ in terra sunt, ipsi assignavit. Neque hac tantum re ipsum honoravit, sed uni tantum omnium, rationem ipsi indidit, et sui cognitione ipsum dignatus est, suoque colloquio frui voluit, ut frui poterat, immortalitatem quoque pollicitus est, multa sapientia ipsum replevit, et spiritualem gratiam dedit, ut etiam quædam prophetice enuntiaret. Quid ergo post tanta et talia bona? Fide digniorem homo ille qui se tot donis ornaverat inimicum putavit, et conditoris præceptum despiciens, fraudem prætulit ejus qui ipsum omnino perdere volebat. Ergo-ne eum qui a principio et ab ipsa, ut ita dicam, prima linea, tam ingratum animum exhibuerat, delevit, quod secundum æqui bonique rationem sequebatur? Nequaquam. Sed magis lapsi curam habuit, quam antea. Postea cum genus nostrum male ageret, ita ut periclitari videretur ne a terra ipsa excideret, non abjecit eum; sed tantam curam gessit eorum qui se offenderant, ut se Dominus

apud servum defenderet, et quasi paris honoris amicum alloqueretur illum, ac causas diceret futuræ perniciei. Postea legem ad auxilium dedit, prophetas misit, qui quæ agenda essent indicarent. Demum misit Filium suum unigenitum, factum ex muliere, factum sub lege, ut eos qui sub lege erant redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. Quapropter Propheta de magna ejus erga orbem sollicitudine stupefactus, magna et clara voce exclamavit, sic dicens : « Deus noster in terra visus est, et cum homi» nibus conversatus est[1]. » Etenim admodum stupendum est audire, quod Deus ineffabilis, inenarrabilis, incomprehensibilis, Patri æqualis, et germanus Filius Dei, qui sine principio est, per uterum venit virginalem, et ex muliere nasci suscepit, qui non prius destitit omnia agens et movens, donec nos inimicos et hostes ad Deum adduxit, et amicos fecit. Ac veluti quis in medio stans duorum dissidentium, extensis duabus manibus, utriusque manum accipiens litem componit; sic et ille fecit, divinam naturam humanæ, sua nostris jungens. Vidisti-ne benignitatis hyperbolen? Ipse contumelia affectus hortatus est, ut dixi, et reconciliationem fecit. Vide deinceps quomodo tyrannum dejecerit. Quomodo Rex quispiam, purpura et diademate deposito, militis habitum sæpe assumpserit, ne notus hostes attraheret. Hic autem contra; in habitu nostro venit Christus, ne si notus esset, hostem a conflictu secum fugere compelleret, suosque omnes turbaret. Nam salutem conferre, non terrefacere curabat. Et cur, inquies, hujusmodi reconciliatio non per quamdam incorpoream potestatem, vel per simplicem hominem, sed per Verbi humiliationem facta est? Quia si per alium statuisset communem generis salutem nos accipere, ipsius erga nos providentiæ magnitudinem non

[1] Baruc. III, 38.

agnovissemus; imo quod per omne sæculum admirationi habetur, in vilem quampiam nec vere mirabilem rem decidisset. Creaturam enim creaturæ copulatam, et conservi conditionem accipientem, nihil ineffabile sequitur, nec quid stupendum id præ se fert. Alioquin autem Dei opus divinum quomodo potuisset homo perficere? Et si factum esset, quod fieri non poterat, celerior lapsus fuisset, ac facilius vel ad suam conditionem reversus esset, vel in pejus crevisset. Si enim Moysem contra quem sæpe murmurabant, et salutem sibi per ipsum superne missam malis Ægyptiis pejorem reddebant, post mortem deum dicere cogitarunt; ita ut propterea, ut quidam dicunt, ejus sepulcrum, Judæorum oculis hactenus subductum et ignotum manserit; quomodo non eum, qui a majori liberasset tyrannide, etiamsi ejusdem secum naturæ esse scivissent, non deum proclamassent? Palam certe est, hinc non a lapsu surrecturos, sed in graviorem et incurabiliorem lapsum ruituros fuisse. Post hæc aliam causam dicere possumus; ob quam si vel Angelus, vel homo simplex ad nos a lapsu liberandos electus fuisset, non salutem consecuti fuissemus, sed ab eo quod in illa ineffabili gloria pulcherrimum et pretiosissimum est excidissemus. Quænam illa est? Ne prope quidem accedere potuissemus ad ea, queis, incarnato Verbo, nunc gaudentes fruimur. Quomodo enim generi nostro concessum fuisset, si Angelica vel humana natura hanc pro nobis œconomiam suscepisset, in dextera Patris constitui, et omnibus Angelicis Archangelicisque choris superiores esse, tantoque honore et gloria frui, ita ut propius Deo astemus, quam supernæ potestates? desiderantes quidem ad gloriam nostram, qua per massam illam fruimur, respicere, desiderioque majorem sortem invenientes; si hac autem beata sorte humanum genus privatum fuisset, cum massa nostra, ob

illam nempe vel humanam vel Angelicam conjunctionem, gloriam, qua nunc fulget, non percepisset, nec nos ad tantam fortitudinem et robur et honoris culmen pervenissemus, quid contra nos inimicus non ausus esset? quas non movisset machinas, queis spem illam fovebat, se genus nostrum subjecturum, et sub pristinam tyrannidem redacturum esse? Contra quos imperium resumere non ausus esset, et jactantiam priore majorem non exhibuisset; ita ut contra ipsum cœlum multa moliri non audaciam esse putavisset? Ob hæc igitur et multa alia Dei Verbum et Filius, Deus verus et non alius, assumpta nostra carne, communem generis salutem perfecit. Ac nemo nos incuset, quod indigna Deo loquamur, quia ad salutem orbis totius templum vivens sibi construxit Deus in virgineo utero, ac per ipsum cæleste institutum in vitam nostram induxit. Quod enim damnum Deo evenit ex hac œconomia? Non vides hunc solem, corpore sensibilem, corruptibilem et fluxum, etiamsi Græci suffocentur, luto se communicantem, et multis aliis rebus similibus, nec quidpiam hinc mali accipientem? Imo contra radio immisso fœtorem exsiccat. Annon rem, huic corruptibili elemento parem operari concesseris Unigenitum Dei Filium in carne nostra? ita ut non solum ab illa non inquinetur, sed illam etiam et puriorem et sanctiorem efficiat? Et cum tu in ligna et lapides et his viliora Dei substantiam deprimere audeas, non exhorrescis; nosque accusas et dicis, indecorum esse Deo habitare in corpore puro et inculpato, ac per ipsum orbem totum emendare. Si enim Deo turpe est, se hominem fieri, ut tu dicis, multo magis id in ligno et lapide verum, quanto scilicet lapis et lignum viliora sunt homine : nisi fortasse his sensilibus materiis genus nostrum tibi vilius videatur. Verum his et similibus de rebus sermo ad aliud tempus nobis mittatur : necessarium

autem est ad ipsa Evangelii verba pergere. « Jesu Christi » autem generatio sic erat[1]. » Quam mihi generationem dicis? Carnalem certe. Nam de illa generatione[2], quæ principio caret, nemo novit, nisi ipse Unigenitus Dei Filius, qui est in sinu Patris. Quomodo igitur fuit generatio Christi secundum carnem : « Cum esset desponsata mater Jesu » Maria Joseph, antequam convenirent, inventa est in » utero habens de Spiritu sancto. » Observandum autem est non dicere illum, Cum esset desponsata virgo; sed simpliciter, Cum esset desponsata mater ejus. Hoc autem facit, ut narratio facilius accipiatur, et ne percellat per rem stupendam quam subjungit dicens : « Antequam convenirent, » inventa est in utero habens de Spiritu sancto. » Cur autem non ante sponsalia concepit et prægnans fuit? Ut rem interim obtegeret, et ut virgo malam omnem opinionem effugeret. Nam cum sponsus, quem zelotypia moveri par erat, non modo non illam traduceret, sed etiam acciperet et curaret post partum, hoc omnibus palam faciebat, quod cum persuasum haberet, rem ex Spiritus sancti operatione esse, ipsam retineret et ipsi ministraret. Quod autem in rebus inexpectatis dici solet, hic etiam declarans, ait : « Inventa est in utero habens de » Spiritu sancto. » Audiens porro, de Spiritu sancto, nihil aliud curiose inquiras; exempli causa; quomodo qui est immensus, in utero est; quomodo qui omnia continet, in utero gestatur a muliere? Quomodo virgo parit, et manet virgo? Quomodo Spiritus sanctus templum illud efformavit? et similia. Etenim virtus Altissimi obumbravit virginem, et Filius Dei erat id quod natum erat. « Joseph autem » vir ejus cum esset justus, et nollet eam traducere, voluit » occulte dimittere eam[3]. » Tam mirabilis enim vir erat, ut

[1] Matth. 1, 18. — [2] Ex comm. in Evang. Matth. hom. 4. — [3] Matth. 1, 19.

non modo non illam puniret; sed nec cuipiam dixerit, neque etiam illi quæ in suspicionem veniebat; sed secum cogitabat, non illam ejicere, sed dimittere. Quamobrem cum in tali cogitationum dubio versaretur, astitit Angelus cogitationum contentionem solvens. Quod enim dubitaret, ex iis quæ cogitabat perspicuum est. Voluit enim, inquit, occulte dimittere eam. Neque omnino emittere illam voluisset, si ex adultero semine prægnantem putavisset; sed et legi et supplicio tradidisset, justus cum esset. Sed neque illud, neque etiam ex divina operatione prægnantem esse putabat. Nam supra humanam cogitationem hoc opus erat. Ideoque cogitationibus fluctuabat. Cum ergo his agitaretur cogitationibus, tunc astitit Angelus et ait, « Ne timeas accipere Mariam conjugem tuam. Quod » enim in ea natum est, ex Spiritu sancto est. » Ostendit illum timore et tremore captum fuisse, ne Deum offenderet, cum dixit, Ne timeas, et ut intus illam retineret; hoc enim sibi vult illud, accipere, neque illam dimittere. Non modo enim, inquit, ab iniquo libera est coitu, sed etiam supra naturam concepit. Hoc enim significat id quod subjunxit : « Quod enim in ea natum est, ex Spiritu sancto » est. Pariet autem Filium, et vocabis nomen ejus Jesum[1]. » Ne putes, inquit, quoniam dixi, ex Spiritu sancto est, te alienum ab eo ministerio esse, quod secundum œconomiam est. Tibi curam committo imponendi nomen nato. Etiamsi enim ad generationem ejus nihil contuleris, attamen tu illi nomen impones. Etsi enim filius tuus non est, at quæ patris sunt erga illum exhibebis, atque ex nominis impositione, nato conjungeris. Non dixit autem, Pariet tibi filium, sed, pariet. Non enim ipsi pariebat, sed toti orbi. Ideoque subjunxit : « Ipse enim salvum faciet popu- » lum suum a peccatis eorum. » Cum dixit autem populum

[1] Ex eodem.

suum, non de Judæis solum loquitur, sed etiam de Gentibus. Populus enim ejus sunt omnes qui cognitionem ejus accipiunt. Et quia in hoc ostenditur esse Filius Dei, quod peccata remittat. Neque enim remittere peccata, alterius est potestatis, quam essentiæ divinæ tantum. « Hoc autem » totum factum est ut impleretur quod dictum est a Do» mino per Prophetam dicentem : Ecce virgo in utero ha» bebit et pariet Filium : et vocabunt nomen ejus Emma» nuel, quod est interpretatum, nobiscum Deus[1]. » Vellem hic adesse Judæos et Græcos omnes, et librum hunc a Judæis accipere, ac legere Prophetiam. Scitis enim, in tribunalibus et ubique, tunc non suspectum esse testimonium, cum ab inimicis affertur. Non enim hæc a nobis conficta fuisse dicere poterunt. Non enim nos, sed ii qui Christum crucifixerunt, libros nobis præbent, qui de ejus œconomia loquuntur. Sed sive adsint, sive non adsint illi, nos quod nostrum est faciemus, et interpretationem aggrediemur. Sed si placet, paulo altius Prophetiam resumamus, ut conspicua vobis sint ea quæ dicta sunt. « Et adjecit » Dominus, inquit, loqui ad Achaz dicens : Pete tibi signum » a Domino Deo tuo, in profundum sive in excelsum. Et » dixit Achaz, Non petam, et non tentabo Dominum. Et » dixit Esaïas, Audite ergo domus Israël, Numquid parum » vobis est molestos esse hominibus, et quomodo molesti » estis Domino? Propterea dabit Dominus ipse vobis signum. » Ecce virgo in utero accipiet, et pariet Filium, et voca» bunt nomen ejus Emmanuel. » Quia enim Propheta dixerat[2] : Pete tibi signum ; ille vero se valde fidelem simulans, dicebat, Non petam, et non tentabo Dominum ; vide quomodo cum multa vehementia audaciam reprimat Propheta, jure post probationem, graviorem faciens accusationem. Ideoque illum neque responsione dignatur, et ad

[1] Matth. I, 28. — [2] Ex interp. c. 7 Esaïæ.

populum convertitur dicens : « Audite, domus David : » Numquid parum vobis molestos esse hominibus, et quare » molesti estis Domino? » Obscurum est dictum : ideo oportet illud accurate explicare. Hoc autem vult significare. Num mea sunt verba ? num mea sententia ? Si autem hominibus temere et absque ratione fidem negare grave est et criminatione dignum, multo magis Deo. Molestum ergo esse, nihil aliud est quam non credere. An hoc igitur, inquit, parvum crimen est ? an levis accusatio est hominibus non credere? Quod si hoc grave est, multo magis Deo non credere. Hoc autem dixit, ut discant omnes, Prophetam non deceptum fuisse, nec a dictis illis circumventum, sed ab iis quæ in Achazi mente erant, sententiam tulisse. Postquam enim cum mansuetudine multa cum illo disseruerat[1], ipsumque ab ærumnis liberaverat et confidere jusserat circa præsentia, et hujus rei signa dederat, consilium hostium aperiendo, et proditionem detegendo, et excidium Israëlis extremum prædixerat, tempusque addiderat; non his contentus fuit, sed ulterius procedens non expectat ut ille signum petat. Sed etiam cum ille ob incredulitatis exsuperantiam id nollet, hortatur illum, neque utcumque, sed signi dat optionem. Neque enim dixit, hoc vel hoc signum, sed quocumque volueris. Dives est Dominus, omnimoda potestas, ineffabilis potentia. Si ex cœlis volueris, nihil impedit; si ex terra, nihil vetat. Hoc enim sibi vult illud, in profundum, aut in excelsum. Quia vero neque sic illum attraxit, neque hic tacuit; sed arguens illum, idque ad correctionem audientis, et ut ostenderet ipsum neque fefellisse; neque rationibus decepisse, arcanam Prophetiam revelat, quæ in salutem orbi futura erat, et ad emendationem rerum omnium : aitque signum jam non Achazo dandum esse, sed communi Judæorum po-

[1] Ex eadem.

pulo. Ab initio enim ad hunc sermonem intendebat; sed quia ille se indignum declaravit, communem populum alloquitur. Ideo, « Dabit, » non tibi, sed « Vobis signum. » Vobis, quibusnam? Iis qui in domo David erant. Nam illinc signum illud germinavit. Quodnam igitur est signum? « Ecce virgo in utero accipiet, et pariet Filium, et voca- » bunt nomen ejus Emmanuel. » Observandum, ut prius dixi, non jam Achazo dari signum; et quod id non ex conjectura dicatur; ipse Propheta et accusavit et criminatus est dicens. Numquid parum vobis est molestos esse hominibus? Et addidit : Propterea dabit Dominus vobis signum : Ecce virgo in utero habebit. Quod si dixerint Judæi Prophetam non dixisse virginem, sed juvenculam; sic quoque victoria penes nos est : nam juvenculæ seu puellæ nomen solet scriptura pro virgine ponere, ut in Psalmis scriptum est[1] : « Juvenes, inquit, et virgines, senes cum » junioribus, laudent nomen Domini. » Et de puella cui insidiæ parantur[2], dicit Moyses, clamavit puella; id est virgo. Itaque nisi virgo esset, neque signum esset. Signum enim communem rerum consequentiam debet excedere, naturæ consuetudinem superare, ac stupendum inexpectatumque esse : ita ut singuli qui vident et audiunt id significent. Ideo namque signum dicitur quod insigne sit. Insigne autem non fuerit, si inter res communes obtegatur. Itaque si hic ageretur de muliere, quæ ex lege naturæ pariat, cur signum vocat id quod fit quotidie. Ideo initio non simpliciter dixit, Ecce virgo; sed cum articulo præposito, quo insignem illam et solam hujusmodi fuisse subindicat. Quod enim hoc additamentum id significet, possumus ex Evangeliis discere. Cum enim miserunt Judæi ad Joannem interrogantes : Quis es, non dixerunt es-ne Christus sine articulo præposito; similiterque, Propheta

[1] Ex comm. in Matth. hom. 5. — [2] Ex interp. c. 7 Esaïa.

es tu? cum articulo : quorum utrumque eximium erat. Similiterque incipiens Joannes, non sine articulis dicebat. « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud » Deum[1]. » Sic et hoc loco non dixit, Ecce Virgo, sine articulo. Et cum dignitate, quæ Prophetæ conveniebat, dixit ; Ecce. Erantque hæc quasi videntis et imaginantis ea quæ facta sunt, et multam habentis dictorum certitudinem. Illi enim oculi ea quæ tunc non videbantur clarius conspiciebant, quam nostri ea quæ videntur. Potest enim sensus noster falli : gratia vero Spiritus infallibilem præbebat sententiam. Cur vero non addidit, inquies, quod ex Spiritu futurus esset? Prophetia erat id quod dicebatur, et adumbrate prænuntiare oportebat, ut sæpe dixi, ob audientium improbitatem, ut ne hæc clare discentes libros omnes comburerent. Si enim Prophetis non pepercerunt, multo minus a scriptis abstinuissent. Hoc autem non ex conjectura dicitur. Alius enim rex Jeremiæ tempore[2], ipsos libros conscidit et igni tradidit. Vidisti-ne furorem intolerabilem? Vidisti-ne iram irrationabilem? Non satis habuit scripta abolere, sed illa combussit ut irrationabili affectui faceret satis. Attamen etsi obscure loquitur hic admirandus Propheta, totum tamen exhibuit. Virgo enim manens virgo, unde pariat nisi a Spiritu sancto? Nam naturæ legem solvere, non alterius quam creatoris naturæ fuerit. Quapropter dicens, Virgo pariet, totum declaravit. Partum igitur dicens, nati quoque nomen dicit, et ait : « Pariet » autem Filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel[3]. » Et cur, inquies, non vocatus est Emmanuel, ut Propheta dixerat, sed Jesus Christus? Quia non dixerat[4], vocabis; sed, « Vocabunt » turbæ ; hoc est, rerum exitus. Ut enim Jerusalem vocat urbem justitiæ, etsi nusquam sic vocata

[1] Joan. I, 1. — [2] Jerem. XXXVI, 23. — [3] Ex cap. 7 comm. in Matth. — [4] Ex interp. e. 7 Isaïæ.

fuit; sed a rebus ipsis hanc habuit appellationem, quod ea urbs multum in melius mutata fuerit, et justitiæ præfuerit. Etenim cum illam meretricem vocat, non quod sic appellata fuerit, sed a nequitia nomen illi imposuit; sic etiam postea a virtute illam nuncupavit. Hoc ipsum ergo de Christo dicendum, quod a rebus ipsi nomen imposuerit. Tunc enim maxime nobiscum Deus fuit, in terra visus et cum hominibus conversatus, ac multam de nobis ostendens sollicitudinem. Non jam enim Angelus, non Archangelus nobiscum est, sed ipse descendens Dominus, universam suscepit emendationem, meretrices alloquens, cum publicanis recumbens, in peccatorum domos ingrediens, latronibus dans fiduciam, magos attrahens, omnia circumiens et corrigens, ipsam naturam secum jungens. Hæc igitur omnia Propheta prænuntiat, partum simul dicens, et lucrum inenarrabile et immensum ex partu factum. Cum enim Deus cum hominibus est, nihil oportet tunc metuere, neque tremere, sed de omnibus confidere, ut etiam factum est. Etenim prisca illa et immobilia mala soluta sunt, sententia illa contra commune genus sublata est, peccati nervi concisi, diaboli tyrannis soluta, et omnibus inaccessus paradisus homicidæ et latroni primum apertus fuit, cœli fornices aperti sunt, et Angeli cum hominibus commiscebantur, ad regiumque thronum natura nostra efferebatur, inferni carcer inutilis fuit, et mortis nomen tantum mansit, re privatum, Martyrum chori, mulieres inferni stimulos abrumpentes. Hæc igitur omnia prævidens Propheta exultabat et choreas agebat, et uno verbo hæc omnia nobis significavit, cum Emmanuelem nobis prophetaret. « Butyrum et mel comedet, priusquam » sciret aut præeligere mala, eliget bonum. Quia priusquam » sciat puer bonum aut malum, malitiæ non confidit, ut

» eligat bonum. » Quia puer natus nec simplex homo erat, nec Deus tantum; sed Deus in homine, jure Propheta sermonem variat, nunc hoc, nunc illud dicens, et inexpectata ponit, nec sinit fidem œconomiæ negare, ob miraculi exsuperantiam. Cum dixisset enim parituram esse virginem, quod supra naturam erat, et quod vocandus esset Emmanuel, quod et ipsum majus expectatione erat, ne quis Emmanuelem audiens, eadem quæ Marcion pateretur, et in Valentini morbum incideret, propter œconomiam, aperte subjunxit œconomiæ clarissimam demonstrationem, a mensa illam credibilem reddens. Quid enim ait? Butyrum et mel comedet. Hoc autem divinitatis non fuerit, sed naturæ nostræ. Ideoque non hominem simpliciter efformans in illo habitavit; sed uteri gestationem sustinuit, illamque novem mensium, et partum, et cunabula, et illum in tenera ætate cibum; ut per omnia obstrueret ora eorum, qui œconomiam seu incarnationem negare auderent. Hæc itaque jam olim prævidens Propheta, non tantum parturitionem et mirabilem partum dicit; sed etiam illam in tenera ætate escam, in ipsis cunabulis, quæ in nullo differt a cæterorum hominum esca, neque in hoc extraneum aliquid habet. Neque enim omnia in illo differentia erant, neque omnia communia. Ex muliere enim nasci commune erat; ex virgine autem majus, quam nobis competat. Nutriri rursum secundum communem naturæ legem, hoc quoque multis commune; templum vero illud inaccessum esse nequitiæ, neque in experimentum malitiæ venire, hoc stupendum et ejus solius est. Ideoque et hoc et illud posuit. Cum dixisset enim, Butyrum et mel comedet, subjunxit: Quia priusquam sciat puer bonum aut malum, malitiæ non confidit, ut eligat bonum. Rursus iisdem verbis eamdem sententiam subindicat, et in iisdem

[1] Isaï. VII, 15.

moratur verbis. Quia enim admodum sublime erat quod dicebatur[1], ex narrationis frequentia id credibile reddit. Nam quod supra significavit dicens, Antequam sciat ille præeligere mala, idipsum postea subindicavit dicens, non confidit malitiæ ut eligat bonum. Illius enim tantum erat hæc eximia facultas. Ideoque Paulus id assiduc versat. Quia enim moriturus erat, ne quis incredulus putaret ipsum peccati sui dare pœnas, frequenter illius impeccabilitatem in medium adducit; ut mortem ejus peccati nostri solutionem esse ostenderet. Propterea dicebat : « Christus » resurgens ex mortuis, jam non moritur[1]. » Nam quod mortuus sit, peccato mortuus est. Neque illa morte ut obnoxius, inquit, secundum peccati rationem mortuus est; sed pro communi omnium delicto. Si itaque primæ morti secundum hoc obnoxius non erat, superabundanter demonstratum est, illum non ultra moriturum esse. Sed hæc quidem quasi in transcursu dicta sunt. Tempus autem jam est ut Evangelii verba tractemus. « Exurgens, » inquit, Joseph a somno, fecit sicut præcepit ei Angelus » Domini, et accepit mulierem suam[2]. » Vide hic quoque viri philosophiam sine ulla personarum acceptione. Neque enim quando aliquid ingratum et absurdum suspicabatur[3], cum virgine manere sustinuit; neque quando ab illa suspicione liberatus est, ejicere illam voluit, sed illam accipit et toti œconomiæ inservit. Mulieris porro nomine frequenter utitur Evangelista, nolens interim revelare mysterium illud, et malam auferens suspicionem. Cum accepisset autem illam, « Non cognoscebat eam donec peperit filium » suum primogenitum. » Illud, « Donec, » hic posuit, non ut suspiceris ipsum postea cognovisse eam; sed ut cognoscas ante parturitionem omnino intactam fuisse virgi-

[1] Rom. VII, 9. — [2] Matth. I, 24. — [3] Ex hom. 5 in Matth.

nem. Cur ego, inquies, illud « Donec » posuit. Quia solet Scriptura hoc sæpe facere, et hoc verbum non pro definito tempore ponere. Ut cum ad Noë non reversus est corvus, donec exsiccata fuit terra[1]. Atqui neque postea reversus est. Dicit etiam in Psalmis, « Dixit Dominus Domino meo, » sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum[2]. » Et Paulus quoque ait : « Oportet » enim illum regnare usque dum ponat omnes inimicos » suos sub pedibus suis[3]. » Sed neque illic, donec, neque hic usque dum, temporum sunt termini : Nam quomodo staret illud propheticum quod dicit : « Potestas ejus, po- » testas æterna, et regnum ejus non corrumpetur et regni » ejus non erit finis[4], » si usque ad illa tempora regnare debet? Sic et hoc loco donec dixit, ea quæ ante partum erant confirmans; quæ postea vero fuere, tibi colligenda reliquit. Quod enim te ab illo discere necesse erat hoc dixit, quod virgo intacta fuerit usque ad partum; quod autem ex dictis sequebatur et in confesso erat, hoc tibi considerandum relinquit, videlicet, quod neque postea illam quæ ita mater facta, et novo illo stupendoque partu dignata fuerat, cum justus esset ille cognoscere voluerit. « Cum natus esset Jesus in Bethlehem Judææ, in diebus » Herodis Regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Jerosoly- » mam dicentes, Ubi est qui natus est Rex Judæorum; vi- » dimus enim stellam ejus in Oriente, et venimus adorare » eum[5]. » Hic quidam ex veritatis inimicis hoc dictum usurpantes dicunt : Ecce Christo nato, stella apparuit; quod signum est astrologiam esse rem firmam. Quid ergo ad hæc dicemus[6]? Ab ipsa stella solutionis initium ducemus. Neque enim ex numero stellarum hæc erat : imo ne stella quidem erat, sed virtus quædam invisibilis, in hanc

[1] Gen. VIII, 7. — [2] Psal. CIX. — [3] 2 Cor. XV, 25. — [4] Dan. IV, 31. — [5] Matth. II, 1. — [6] Ex hom. 6 in Matth.

formam missa. Palam autem illud est : primo, quia solem, lunam et stellas ex Oriente in Occidentem pergere videmus : hæc vero a Septentrione ad Meridiem ferebatur. Sic enim Palæstina erga Persidem sita est. Secundo autem quia non noctu, sed in medio die apparebat, sole fulgente. Tertio, quod modo appareret, modo occultaretur : nam usque ad Palæstinam apparebat ducens Magos. Cum autem Jerosolymam venerunt, sese occultavit. Deinde rursus apparuit, postquam illi ab Herode exierant : quod non est stellæ proprium, sed virtuti cuidam admodum rationabili. Quarto, ex eo quod locum monstraverit. Nam infra descendens, cum ostendit. Non enim poterat superne manens hoc facere, quia immensa erat altitudo, et non poterat tam angustum locum indicare iis qui videre vellent. Vides-ne quot rationibus probatur hanc non fuisse ex numero stellarum? neque illam secundum consequentiam externæ generationis sese ostendisse? et cur, inquies, apparuit? Ut Judæos sensu carentes perstringeret. Quia enim Prophetas frequenter audientes, qui de adventu ejus loquebantur, non multum attendebant, id effecit, ut barbari ex longinqua terra venirent, ab ipsis Judæis Regem requirentes, ut a Persica lingua ea discerent, quæ a Prophetis discere non tulerant; ut si probe se gererent, maximam haberent id sibi persuadendi occasionem; sin contenderent, nullam postea excusationem haberent. Magos autem Deus trahit per stellam, per consueta sibi vocans illos, et ostendit stellam magnam et inusitatæ formæ, ut magnitudine et pulchritudine spectaculi ipsos percelleret, necnon ex eundi modo. Cum ergo illos quasi manu duxisset ad præsepe; non per stellam postea, sed per Angelum ipsos alloquitur. Et hos quidem per stellam et per Angelos, nos autem per ipsum Unigenitum, sublimia, ineffabilia et mentem nostram superantia docere dignatus est.

Cogitantes ergo tantæ attemperationis magnitudinem, dignum reddamus ipsi honorem, et retributionem. Deo autem nulla alia retributio a nobis fuerit, nisi solum nostra et animarum nostrarum salus, et virtutis exercendæ cura, et providentia erga fratres nostros. Nulla enim notitia et character fidelis et Christi amantis talis fuerit, qualis cura fratrum et de eorum salute sollicitudo. Quandoquidem et Christus non sibi placuit, sed multis. Sic et Paulus ait : « Non quæro quod mihi utile est, sed » quod multis, ut salvi fiant[1]. » Hæc ergo cum sciamus, dilecti, vitam nostram componamus[2], et curam magnam fratrum habeamus, unitatemque cum ipsis servemus. Ad hoc enim nos inducit sacrificium illud tremendum et horrendum, jubens nos maxime cum concordia ipsum adire et cum ferventi charitate, et inde aquilas effectos ad ipsum cœlum volare. « Ubi enim corpus[3], » inquit, ibi et aquilæ, corpus hic dicens mortuum. Nisi enim ille cecidisset, nos non resurrexissemus. Aquilas autem vocat, ostendens sublimem esse oportere cum qui ad hoc corpus accedit, nihilque cum terra commune habere, neque deorsum trahi et repere, sed sursum semper volare, et ad solem Justitiæ respicere, acutumque mentis intuitum habere. Aquilarum enim, non graculorum hæc mensa est. Hi tunc ipsi de cœlis descendenti occurrent, qui illo digne fruuntur; sicut qui indigne, extrema patientur. Si enim Regem quis non utcumque exceperit; quid dico Regem? ne vestem quidem regiam quis impuris manibus tetigerit, etiamsi in deserto, etiamsi solus sit, et nemo affuerit. Atqui nihil aliud vestis est, quam fila ex vermibus et sericis. Si vero tincturam miraris; ipsa quoque mortui piscis sanguis est; attamen nemo audeat illam immundis tan-

[1] 2 Cor. I, 33. — [2] Ex hom. in epist. 2 ad Corinth. — [3] Matth. XXIV, 28.

gere manibus. Quod si humanam vestem nemo audeat utcumque tangere : quomodo corpus universorum Dei, immaculatum, quod cum divina natura versatum est, per quod sumus et vivimus, per quod portæ mortis fractæ, et cœli fornices aperti sunt, hoc, inquam, cum tanta contumelia accipiemus? Ne, quæso, ne per impudentiam nos jugulemus, sed cum tremore et puritate omni ad ipsum accedamus[1], ut ne gravius subeamus supplicium. Quanto majora enim acceperimus beneficia, tanto gravius puniemur, si beneficio indigni appareamus. Nam hoc corpus in præsepio jacens reveriti sunt Magi, ac viri impii et barbari, patria domoque dimissis, longum susceperunt iter, et venientes cum timore et tremore multo adoraverunt. Imitemur ergo illos, etsi barbaros, nos qui cœlorum cives sumus. Illi enim in præsepi et in tugurio videntes, nihilque tale conspicientes, quale tu nunc, cum tremore multo accesserunt. Tu vero non in præsepio vides, sed in altari; non mulierem tenentem, sed Sacerdotem astantem, et Spiritum cum largitate multa in proposita involantem. Non simpliciter hoc corpus vides ut illi, sed nosti ejus et virtutem et œconomiam omnem, nihilque ignoras eorum quæ ab ipso perfecta sunt, accurate in omnibus initiatus. Excitemus itaque nos ipsos et exhorrescamus, multoque majorem, quam barbari illi pietatem exhibeamus, ne temere et utcumque accedentes, ignem supra caput nostrum accumulemus. Hæc autem dico, non ut non accedamus; sed ut non temere accedamus. Ut enim temere accedere periculosum est; ita mysticæ cœnæ non communicare fames est et mors. Hæc enim mensa animæ nostræ nervus est, mentis colligatio, fiduciæ causa, spes, salus, lux, vita. Cum hoc sacrificio illuc abeuntes, cum multa fiducia in sacra limina conscendemus, quasi quibusdam aureis armis

[1] Ex eadem.

undique muniti. Ecquid futura dico? hic enim hoc mysterium terram tibi cœlum facit. Aperi ergo cœli portas, et prospice; imo non cœli, sed cœli cœlorum, et tunc quod dictum est videbis. Quod enim illic est pretiosius omnibus, hoc in terra jacens monstrabo. Sicut enim in regia quod omnibus est honorabilius, non muri sunt, non tectum aureum, sed regium corpus in solio sedens; sic et in cœlis Regis corpus. Sed hoc tibi licet in terra videre : non enim Angelos, non Archangelos, non cœlos cœlorum, sed eorum tibi Dominum ostendo. Vidisti-ne quomodo id quod est omnibus pretiosius in terra vides? neque vides modo, sed etiam tangis? Neque tangis solum, sed etiam comedis, et accipiens domum recedis? Absterge igitur animam, præpara mentem ad horum mysteriorum perceptionem. Etenim si puerum regium cum ornamento et purpura et diademate ferre jussus esses, omnia quæ in terra sunt abjiceres. Nunc autem non Filium hominis regium; sed ipsum Unigenitum Dei Filium accipiens, non exhorrescis, dic mihi? nec omnem sæcularium amorem abjicis, nec ornatu tantum illo te decoras; sed adhuc ad terram respicis, pecunias diligis, et ad aurum inhias? Ecquam impetrabis veniam? quam veniam habebis? Non nosti quam sæcularem omnem magnificentiam aversetur Dominus tuus? Annon ideo natus in præsepio positus est, et matrem accepit vilem? Nonne ideo illi cauponariam respicienti dicebat : « Filius » autem hominis non habet ubi caput reclinet[1]. » Quid vero Discipuli? annon eamdem servabant legem, cum in pauperum domos diversarentur? Et alius apud coriarium, alius apud tentoriorum opificem diversabatur? Non enim domus splendorem, sed animarum virtutem requirebant. Hos igitur et nos æmulemur : pulchritudinem columna-

[1] Matth. VIII, 8.

rum et marmorum prætercurrentes, supernas autem mansiones quærentes, et hunc fastum omnem conculcemus, cum pecuniarum concupiscentia, et sublimem assumamus sensum. Si enim sapiamus, non nobis dignus erit hic mundus, nedum porticus et ambulacra. Ideo, obsecro, animam nostram ornemus, quam assumentes hinc abibimus, ut æterna nanciscamur tabernacula, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, per quem et cum quo Patri simulque Spiritui sancto gloria, imperium, honor nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXV.

De pœnitentia.

Pœnitentia gravis et tremenda peccatori[1], pharmacum est delictorum, expensa lacrymarum, absumptio iniquitatum, fiducia ad Deum, telum contra diabolum, gladius ejus caput abscindens, spes salutis, desperationis amolitio. Hæc cœlum aperit, hæc in paradisum inducit, hæc diabolum vincit. Ideo frequenter de illa sermonem facio, ut neque peccator desperet, neque is qui bona edit opera altum sapiat. « Nam qui videtur stare, videat ne cadat[2]. » Sicut etiam nimia fiducia ut supplantemur efficit. Justus es? Ne cadas. Peccator es? Ne desperes. Non cesso frequenter vos his inungere pharmacis. Novi enim quantum hoc sit contra diabolum pharmacum, non desperare. Si peccata habeas, ne desperes. Non cessabo hæc frequenter dicere. Etiamsi quotidie pecces, quotidie pœnitentiam age. Quod facimus in veteribus ædibus, cum in ruinam

[1] Ex Serm. de pœnitentia. — [2] 1 Cor. x, 12.

vergunt, quæ ruinam minantur auferimus, et nova apparamus, et nunquam ab assidua cura desistimus. Si hodie ob peccata vetustate labaris, renova te ipsum hodie per pœnitentiam. Licet-ne, inquies, per pœnitentiam salutem consequi? Licet, et omnino licet. Totam vitam in peccato consumpsi, et si pœnitentiam agam, salvus ero? maxime. Unde hoc palam est? Ex Domini clementia. Num pœnitentiæ tuæ confido? Num pœnitentia tua potest tot mala abstergere? Si sola pœnitentia esset, jure timeres. Quia vero pœnitentiæ admiscetur Dei clementia, confide. Dei namque clementiæ mensura non est, neque ejus bonitas potest sermone explicari : nam nequitia tua mensuram habet; pharmacum vero mensuram non habet. Nequitia tua, qualiscumque fuerit, nequitia est humana; Dei vero clementia ineffabilis est. Confide, quia nequitiam tuam superat. Cogita scintillam in pelagus incidentem; num potest consistere aut apparere? Quantum est scintilla mari comparata, tantum est nequitia, si cum Dei clementia conferatur; imo non tantum, sed multo majus. Pelagus enim licet magnum sit, mensuram habet; Dei vero clementia interminata est. Hæc dico, non ut vos negligentiores reddam, sed ut studiosiores efficiam. Hortatus sum sæpe ne in theatrum ascendatis. Audisti, nec obtemperasti? Ascendisti in theatrum? non obsecutus es dicenti : Ne te pudeat rursus ingredi et audire. Audivi, inquies, nec obtemperavi : quomodo possum ingredi et audire? Interim hoc nosti quod non obtemperaveris? interim te pudet? interim erubescis? interim nemine arguente frenum retines? interim sermo meus in te radices posuit? interim, me non apparente, doctrina mea te purgat? non obtemperasti? te ipsum condemnasti? Media ex parte observasti, si non observando dixeris non observavi. Qui enim sese damnavit

quod non observarit, ad observandum sollicitus est. Aspexisti? iniquitatem operatus es? Meretrici captivus effectus es? Descendisti ex theatro? rursum recordatus es? Pudore suffusus es? Accede. Dolore affectus es? Invoca Deum. Verum non hic consistas. Væ mihi, audivi, et non observavi; quomodo ingrediar in Ecclesiam? Quomodo rursus audiam? Magis ingredere, quia non observasti, ut rursus audiens, observes. Si pharmacum tibi apponatur, neque te sanet, annon sequenti die rursus appones illud? Sit quis quercum cædens, qui quercum cædere aggrediatur : securim assumit, radicem scindit. Se unum det ictum, et arbor non cadat, annon alium dabit ictum? annon tertium, quartum, quintum, decimum? Sic et tu facito. Quercus est meretrix, infructuosa arbor, glandes afferens, irrationabilium porcorum escam. Diuturno tempore radicem posuit in animo tuo, ramorum ambitu conscientiam tuam dejecit. Verbum meum securis est : uno die audisti. An uno die cadet quæ tanto tempore radices posuit? Si enim bis, si ter, si centies aggrediamur, non est mirum. Solum exscinde rem pravam et fortem, et consuetudinem malam. Manna comedebant Judæi : et cepas, quæ in Ægypto erant, requirebant. Bene nobis erat in Ægypto. Ita fortis et pessima res est consuetudo. Et si per dies decem recte te geras, si per viginti, si per triginta, annon te diligam? non tibi gratiam habebo? non te amplectar? Solum ne deficias; sed erubesce et te condemna. Rursum de veritate sermonem habui. Audisti et rapuisti, non operibus sermonem exhibuisti? Ne te pudeat rursus in Ecclesiam ingredi. Te pudeat cum peccas, ne te pudeat cum pœnitentiam agis et peccare cessas. Attende quid tibi fecerit diabolus. Duo hæc sunt; peccatum, et pœnitentia. Peccatum vulnus est, pœnitentia pharmacum. In peccato opprobrium, in

peccato irrisio; in pœnitentia fiducia, in pœnitentia libertas, in pœnitentia purgatio peccati. Attendite diligenter. Peccatum sequitur pudor; pœnitentiam sequitur fiducia. Verum Satan invertit ordinem, ac fiduciam peccato dedit, et pudorem pœnitentiæ. Non cessabo usque ad vesperam, donec istud solverim. Est vulnus et pharmacum. Vulnus putredinem habet; pharmacum purgationem a putredine possidet. Num in pharmaco putredo? Num in vulnere medela? Annon hæc suum ordinem habent; illa quoque suum? An potest mutari hoc in illud, et illud in hoc? Veniamus et ad animæ peccata. Peccatum turpitudinem habet, pudorem habet, et infamiam sortitur. Pœnitentia fiduciam habet, pœnitentia jejunium, et justitiam. « Dic enim iniquitates tuas prior et justificeris[1], » Justus accusator sui in principio sermonis[2]. » Sciens igitur diabolus, peccatum habere turpitudinem, quæ res possit a peccato avertere; pœnitentiam autem habere fiduciam, quæ possit attrahere pœnitentem; ordinem mutavit, et dedit turpitudinem pœnitentiæ, et fiduciam peccato. Undenam? Ego dicam. Capitur quis gravi concupiscentia erga publicam meretricem: captivus meretricem sequitur; intrat in lupanar, sine pudore, non erubescens cum meretrice coit, peccatumque facit. Nusquam illi timor, nusquam increpatio. Egreditur inde post peractum peccatum, et pudet illum pœnitentiam agere. Miser, quando cum meretrice congredebaris, non te pudebat, et cum ad pœnitentiam venis, te pudet? Illum pudet, dic; qua de causa? quia fornicatus est, et erubescit. Rem peragit, et non erubescit, et de rei nomine erubescit? Diaboli est hæc vafrities. In peccato non sinit illum erubescere; sed publice facere: scit enim quod si erubescat, peccatum fugiet, et in pœnitentia erubescere suadet. Scit enim quod si erubescat,

[1] Isaï. XLIII, 26. — [2] Prov. XVIII, 17.

pœnitentiam non aget. Duo mala facit; pœnitentiam impedit, et ad peccatum trahit. Cur erubescis deinceps? cum fornicabaris, non te pudebat; et cum pharmacum imponitur, erubescis? Cum te a peccato liberas, erubescis? Tunc te pudere debebat, tunc erubescere oportebat cum peccares. Cum peccator fiebas non te pudebat, et cum justus efficeris erubescis? « Dic tu iniquitates tuas prior, » ut justificeris[1]. » O benignitatem Domini! Non dixit, ut non puniaris, sed ut justificeris. Non sufficiebat quod non puniretur, sed etiam justum efficis? Et maxime. Sed attende diligenter sermoni. Justum illum efficit. Et ubinam hoc fecit? In latrone. Ut ille solum diceret amico : « Neque tu times Deum, et nos quidem juste, nam digna » factis recipimus[2]. » Dixit ille : « Hodie mecum eris in » paradiso. » Non dixit, Absolvo te a supplicio et punitione; sed in paradisum justum inducit. Vidisti-ne a confessione justum effectum. Admodum clemens est Deus. Filio non pepercit, ut servo parceret : tradidit Unigenitum, ut ingratos servos redimeret : sanguinem Filii sui in pretium deposuit. O benignitatem Domini! Et ne mihi dicas rursum, Peccavi multum, et quomodo possum salutem consequi? Tu non potes, sed Dominus tuus potest, et sic delebit peccata tua, ut ne vestigium quidem eorum maneat. In corporibus enim hoc non est. Sed etiamsi mille curas adhibeat medicus, etiamsi pharmaca vulneri imponat, vulnus quidem amovet, sed cicatricem non delet. Obsistit enim illi infirmitas naturæ, imbecillitas artis, et vilitas pharmacorum. Deus vero cum delet peccata, cicatricem non relinquit, nec vestigium manere sinit. Sed cum valetudine formam etiam largitur, postquam a supplicio liberavit, justitiam insuper dat, et id efficit ut is qui peccavit, par sit ei qui non peccavit. An est pecca-

[1] Isaï. XLIII, 26. — [2] Luc. XXIII, 41.

tum quod in desperationem injiciat, vel quod vincat Dei clementiam? Et quomodo Judas periit? Quomodo? Quia pœnitentia non ex necessitate fit. Atqui audi quid illi Magister dicat. Quid tibi faciam[1], Juda? Non nosti quid facturus sis? Scio, sed nolo. Requirit peccatorum natura; sed cohibet clementiæ magnitudino. Quid tibi faciam? Parcam-ne tibi? sed segnior efficeris. Verum ultionem de te sumam? At id clementia mea non sustinet. Quid tibi faciam? An ut Sodoma te ponam, et ut Gomorrham te subvertam? Sed pater sum, et pater amans. Hanc itaque nos clementiam agnocentes[2], ne desperemus, sed ne temere negligamus. Hæc enim ambo perniciosa sunt. Nam desperatio eum qui jacet non sinit resurgere; segnities vero cum etiam dejicit. Illa concessis bonis privare solet; hæc non sinit ab impendentibus malis liberari: et contemptus ex ipsis cœlis dejicit. Desperatio in ipsam deprimit malitiæ abyssum; ut non desperare, illinc cito reducit. Perpende autem utrorumque vim. Diabolus bonus erat antea; sed ubi segnis evasit et desperavit, in tantam decidit malitiam, ut hinc non exurgat postea. Quod autem bonus fuerit, audi quid dicat. « Videbam Satanam quasi fulgur » de cœlo cadentem[3]. » Fulguris autem similitudo, prioris conditionis lætum statum ostendit, et lapsus celeritatem. Paulus blasphemus erat, et persecutor, et contumeliosus. Quia vero studium adhibuit, nec desperavit, surrexit ille et Angelis par fuit. Judas apostolus erat; sed quia segnis fuit, proditor factus est. Latro rursus post tantam nequitiam, quia non desperavit, ante alios omnes in paradisum ingressus est. Pharisæus confidens, ex ipso virtutis culmine decidit. Publicanus non desperans, ita erectus est, ut et illum præverteret. Vis ostendam tibi urbem integram id fecisse? Ninivitarum civitas sic tota salutem nacta

[1] Ex eodem. — [2] Ex Serm. 1 de pœnitentia. — [3] Luc. x, 18.

est : etiamsi sententia in desperationem illos conjiceret. Non enim dixit :Si pœnitentiam agant, salvi erunt; sed simpliciter : « Adhuc tres dies, et Ninive subvertetur[1]. » Attamen minante Deo, et Propheta clamante, et cum sententia nec cunctationem, nec terminum haberet, non desperarunt, neque bonam spem abjecerunt. Ideo enim terminum non adjecit, neque dixit, Si autem pœnitentiam egerint, salvi erunt; ut et nos si sententiam Dei audierimus sine definito termino, neque sic desperemus, ad illud exemplum respicientes. Nullum enim diabolo tam forte telum est, ut desperatio. Ideo non tam illum lætitia afficimus peccantes, quam desperantes. Audi enim de fornicatore ; quomodo magis Paulus desperationem timeret, quam peccatum. Corinthiis enim scribens sic dicebat: « Omnino auditur inter vos fornicatio : et talis » fornicatio, qualis nec inter gentes audetur; sed ne- » que nominatur[2]. » Nam id cujus vel nomen intolerabile ipsis est, hoc vos reipsa ausi estis. « Et vos inflati estis. » Neque dixit, et ille inflatus est ; sed peccatore dimisso, sanos alloquitur. Quemadmodum medici faciunt, ægris dimissis, eorum propinquos pluribus alloquuntur. Alioquin autem hi, arrogantiæ illi causa erant, quod eum nec corriperent, nec carperent. Commune igitur crimen fecit, ut facilis foret vulneris curatio. Grave enim est peccare; sed multo gravius de peccatis altum sapere. Si enim de justitia inflari, justitiæ evacuatio est; multo magis si in peccatis hoc accidat, extremum damnum nobis inferet, ipsisque peccatis major illa accusatio est. Ideo dicit, « Cum omnia feceritis, dicite, Servi inutiles » sumus[3]. » Si enim eos qui omnia faciunt oportet comprimi, multo magis is qui peccavit dignus est qui lamentetur, et se inter ultimos numeret : quod ille tunc signifi-

[1] Jon. III, 4. — [2] 1 Cor. V, 1. — [3] Luc. XVII, 10.

dicis? Alius peccavit, et ego lugebo. Etiam, inquit; corporis enim, et membrorum instar, alii aliis sumus colligati. In corpore autem, si pes vulnus accipiat, caput videmus inclinari; atqui quid illo honorabilius? Sed dignitatem non respicit in tempore calamitatis. Sic et tu facito. Ideo et Paulus hortatur gaudere cum gaudentibus [1], et flere cum flentibus. Sed, ut dicebam [2], perpende quomodo Paulus timuit desperationem, ut magnum diaboli telum. Cum dixisset enim, « Confirmate » in illum charitatem, » causam addit, « Ne abundantiore » tristitia absorbeatur qui ejusmodi est. » In lupi gutture, inquit, est ovis. Prævenianus ergo et abripiamus, priusquam devoret et perdat membrum nostrum. In tempestate nunc est navis, ante naufragium illam servare studeamus. Sicut enim intumescente mari, et fluctibus undique insurgentibus, scapha demergitur; sic anima mœrore undique circumsessa, cito suffocatur, nisi quempiam habeat qui sibi manum porrigat: et salutaris de peccatis dolor, si sit immoderatus, perniciosus efficitur. Sciens itaque Paulus quod fecerat diabolus erga Judam, timuit ne idipsum hic fieret. Quid ergo fecit erga Judam? Pœnituit Judam facti; nam ait: « Peccavi tradens sanguinem » justum [3]. » Audivit hæc verba diabolus. Novit eum ad melius viam incipere, et ad salutem pergere, et mutationem timuit. Benignum, inquit, habet Dominum. Quando traditurus ipsum erat, flevit eum, et innumera monita dedit: annon multo magis cum pœnitentem admittet. Inemendabilis cum esset, attrahebat et vocabat illum; annon multo magis emendatum et peccatum agnoscentem amplectemur? Ideo namque venit ipse ut crucifigeretur. Quid ergo fecit? Turbavit illum et obtenebravit mœroris magnitudine, persecutus est, impulit, usque ad laqueum

[1] Rom. XII, 15. — [2] Ex eodem. — [3] Matth. XXVII, 4.

cans dicebat : « Et non magis luctum habuistis ? » Quid adduxit, et ex præsenti vita subduxit, ac desiderio pœnitentiam agendi privavit. Quod enim si vixisset, servatus et ipse fuisset, ex iis qui crucifixere palam est. Si enim eos qui illum in crucem egerunt salute donavit, et in ipsa cruce, rogabat Patrem, et tanti sceleris veniam ipsis dari petebat, perspicuum est quod etiam proditorem, si ritu competenti pœnitentiam exhibuisset, cum omni benignitate suscepisset. Verum ille non sustinuit in pharmaco perseverare, extremo absorptus mœrore. Hoc itaque timens Paulus, apud Corinthios instat ut hominem ex gutture diaboli abripiant. Et quid de Corinthiis dicere oportet? Petrus postquam mysteriorum particeps fuerat, ter negavit, et lacrymis omnia abstersit. Meretrix lacrymis Dominum placavit. Paulus peccatum confitens, doctor pœnitentium factus est. Hæc remedia sumentes, vulnera nostra curemus, dicentes : « Sana me, Domine, et sana-» bor. Sana animam meam, quia cavi tibi[1]. » Nos enim suscipiens medicus dicet : « Ego sum qui deleo iniquitates » tuas, et non recordabor amplius[2]. » Vide quot pharmaca apparavit tibi medicus. Quod volueris tibi delige, diversitatem tibi adjumentorum ostendit ad vulnerum differentiam. Si non potes jejunare ut Ninivitæ, saltem ut meretrix peccata tua ablue. Si non potes eleemosynam dare, confitere peccata tua : ad misericordiam Dei confuge cum Davide dicens : « Miserere mei, Deus, secundum magnam » misericordiam tuam[3]. » Non est enim morsus viperæ, ut ipsi pharmacum imponam, non luti macula, ut aqua illam abluam. Sed a morsu diaboli vulnus est, quod clementiæ tuæ misericordia eget. Solum accede postulans. Infundet enim oleum benignus ille, qui dixit : « Si convertatur ini-» quus a via sua mala, non recordabor iniquitatum ejus,

[1] Ex Serm. XVII, 14. — [2] Isaï, XLIII, 25. — [3] Psal. L, 1.

»quas fecit[1]. » Convertamur ergo, invocemus, abluamus lacrymis sordes peccati, pectus percutiamus, frontem feriamus, in sensum veniamus peccatorum, ut et nos a Domino hæc audiamus, Hodie mecum eritis in Paradiso : cui decet omnis gloria, honor et adoratio, nunc et in infinita sæcula. Amen.

HOMILIA XXXVI.

Encomium in sanctum Apostolum Paulum.

Sanctorum vitam et instituta ideo descripta nobis reliquit Spiritus gratia, ut discentes quo pacto illi, qui ejusdem nobiscum naturæ erant, omnia quæ ad virtutem spectabant recte gesserint, ad illam exercendam excitaremur, et ingentem erga illos charitatis affectum accenderemus. Quomodo autem id fiet? Si frequenter viris illis hæreamus, illosque in mente circumferentes, eamdem quam illi vitæ rationem ducamus. In hoc enim magis quam in aliis omnibus Deus glorificabitur. Nam si cœli enarrant gloriam Dei[2], non vocem emittentes, sed alios ex visu ad hoc excitantes, multo magis ii qui mirabilem exhibent vitam, licet taceant, Deum glorificant dum propter eos alii idipsum præstant. Cœlum enim, quod tandiu conspicitur, non admodum suasit ut ejus creatorem admiraremur; beati autem Apostoli, qui modico tempore prædicarunt, totum orbem attraxere. Et cœlum quidem stetit suum semper servans ordinem et normam; illorum autem animæ celsitudo omnes superavit cœlos; illiusque pulchritudo tanta erat ut Deus ipse illam prædicaret. Stellas enim

[1] Ezech. XVIII, 21. — [2] Psal. XVIII, 1.

Angeli mirabantur quando factæ sunt; pulchritudinem vero animæ Apostolorum ipse laudavit, dicens : « Vos es- » tis lux mundi[1]. » Et hoc quidem cœlum nubes sæpe occultat, illorum autem animam nulla occultavit tentatio ; sed tunc maxime illa effulsit. Ideo Paulus dicebat : « Mihi placeo in infirmitatibus, in persecutionibus, in » tribulationibus[2]. » Et Philippensibus rursum : « Eo quod » habeam vos in corde meo, in vinculis meis[3]. » Et alibi : « Ut vos, inquit, audiatis, ego vinctus sum. » Ubique vincula proponens, quod ego admodum amo, et valde cordis mei excitat desiderium Pauli in medium proferendi, qui plus omnibus laboravit, de quo Christus ait : « Vas » electionis est mihi[4]. » Hic igitur in tempore prædicationis devastabat Ecclesiam, in domos ingrediens, trahens viros et mulieres. Cum autem appropinquaret Damasco, repente circumfulsit eum lux, et excæcavit. Sed cæcitas illius illuminatio fuit orbis[5]. Quia enim male videbat, bene excæcavit illum Deus, quo utiliter videret, simul ipsi potentiam demonstrans suam, et in tali ærumna futura præfigurans, et prædicationis modum docens, quod nempe oporteat his omnibus dimissis, et clausis oculis, ipsum ubique sequi. Ideo et ipse clamabat hoc ipsum significans : « Si quis videtur sapiens esse in vobis, stultus » fiat, ut sit sapiens ; » ac si non possit quis recte videre, nisi prius bene excæcatus fuerit, et expulsis internis cogitationibus, quæ turbabant illum, fidei totum commiserit. Sed nemo hæc audiens, necessitate inductam putet hanc vocationem. Poterat enim redire in locum unde exierat. Multi namque alia majora miracula videntes, retrogressi sunt iterum, et in novo et in veteri Testamento, ut Judas, Nabuchodonosor, Elymas magnus, Simon,

[1] Matth. v, 14. — [2] 1 Cor. xii, 1. — [3] Philip. i, 7. — [4] Act. i, 15. — [5] Ex Serm. 4 in Paulum.

Ananias, Sapphira, tota Judæorum natio. At non Paulus, sed recepto visu, ad incorruptam lucem cursum intendit, et ad cœlum volavit. Quod si examines cur excæcatus fuerit, audi ipsum dicentem : « Audistis enim conversa-» tionem meam aliquando in Judaïsmo[1], quoniam supra » modum persequebar Ecclesiam Dei, et expugnabam il-» lam; et proficiebam in Judaïsmo supra multos coætaneos » meos in genere meo, abundantius æmulator existens » paternarum mearum traditionum. » Quia igitur ita vehemens et inaccessus erat, fortiori opus habebat freno, ut ne animi impetu ductus, dictis non obtemperaret. Ideo ejus furorem comprimens, primo furentis iræ illius fluctus sedat per cæcitatem; et tunc cum ipso loquitur, sapientiam suam ineffabilem demonstrans, et eminentem cognitionem. Et ut disceret quemnam impugnaret, quem non modo punientem, sed nec etiam bona conferentem ferre posset. Neque enim tenebræ ipsum excæcarunt, sed lucis superabundantia ipsum obtenebravit : et tamen ita extulit ut vestimenta ejus dæmones timerent. Verum illud non admiror, ut nec quod umbra Petri morbos fugaret[2], sed illud admirabile est, quod ante gratiam magna ex ipsa prima meta et ex proœmio fecerit. Cum enim nondum tantam virtutem haberet, necdum ordinatus esset, tanto pro Christo zelo accensus est, ut totum Judæorum populum contra se concitaret; ac se in tantis videns periculis, ut etiam urbs obsideretur, per fenestram demissus est per murum : ac cum effugisset, neque sic in segnitiem decidit, nec in timorem vel metum; sed majorem assumpsit animum; pericula quidem devitans per œconomiam, nemini autem cedens in doctrina. Sed cruce rursum assumpta sequebatur; etsi exemplum illud recens Stephani e vestigio habebatque Judæos contra se maxime cædem spirantes,

[1] Galat. I, 13. — [2] Ex Serm. 5 in Paul.

et cupientes ipsius carnes degustare. Cur ergo neque periculis sese aperte dabat, neque ille effugiens mollior erat? Præsentem vitam admodum amabat, ob lucrum inde proveniens, et valde illam despiciebat, ob philosophiam quæ illam spernere suadebat, et quia festinabat ad Jesum abire. Nam quod de illo dico, et nunquam dicendi finem faciam; nemo in res adversas delapsus, utrumque ita sollicite curavit. Nemo enim ita præsentem vitam concupivit, neque ii quidem qui illam vehementer amant; nemo ita illam despexit, neque ii qui mortem admodum optant. Ita ab omni concupiscentia purus erat ille, et erga nullam rerum præsentium affectus erat; sed semper cum voluntate Dei concupiscentiam suam miscebat. Et nunc quidem ille vitam magis necessariam esse dicit, quam cum Christo esse; nunc autem ita gravem et onerosam, ut ingemiscat et festinet ad solutionem. Illa enim solum concupiscebat, quæ secundum Deum lucrum sibi ferrent, etiamsi contingeret illa prioribus esse contraria. Nam et varius erat et cujusvis formæ; non dissimulans, absit; sed omnia factus, quæ prædicationis et hominum salutis usus postulabat : in hoc quoque Dominum suum imitans. Nam et Deus homo ille videbatur, quando oportebat sic apparere : et in igne olim, quando tempus hoc exigebat, et nunc in armati et militis habitu, nunc in senis forma, nunc in tenui aura, nunc ut viator, nunc ut vere homo, neque sic mori recusavit. Cum dico, oportebat, nemo id necessitatis esse putet, sed ex ejus benignitate tantum profertur. Et modo quidem in throno, modo supra Cherubim sedet. Hæc porro omnia secundum subjectas œconomias faciebat. Ideoque per Prophetam dicebat : «Ego visiones multiplicavi, et in manibus Prophetarum assimilatus sum[1].» Sic et Paulus suum imitans Dominum, non improbetur,

[1] Osee. XII, 10.

quod nunc Judæus fiat, nunc quasi iniquus; nunc legem custodiat, nunc illam despiciat · et nunc quidem præsenti vitæ hærebat, nunc illam despiciebat; nunc pecunias petebat, nunc illas depellebat; et sacrificabat, et tondebatur, ac rursum anathemate damnabat eos qui id facerent, ac nunc circumcidebat, nunc circumcisionem rejiciebat. Et quæ fiebant quidem contraria erant; voluntas autem et mens, qua hæc fiebant, valde consequens et sibi ipsi consentiens erat; unum enim quærebat, nempe eorum salutem qui hæc viderent et audirent. Ideo nunc extollit legem, nunc illam tollit. Non modo enim in factis, sed etiam in dictis varius erat et volubilis; non mutans sententiam, neque alius ex alio factus; sed manens quod erat, et singula dicta ad præsentem usum adhibens. Idcirco non aberraverit qui animam Pauli pratum virtutum et paradisum spiritualem vocaverit[1]; sic multa quidem illa florebat gratia, dignam autem gratia ostendebat animæ philosophiam. Quia enim vas electionis factus est, et sese pulchre mundavit, largum in ipsum effusum est Spiritus donum; unde nobis admiranda peperit flumina, non quatuor tantum, ut fons ille paradisi, sed multo plura, quæ quotidie manant, non terram irrigantia, sed quæ hominum animas ad virtutis fructus ferendos excitent. Sed ne a nostra lingua audiatis beati hujus præclara gesta, et virtutem, quam pro prædicatione piæ religionis quotidie exhibebat, necesse est illum audire narrantem. Cum enim ob Pseudapostolorum fraudem coactus est sua recensere, ita incœpit, cum alia plurima dixisset: «Ministri Christi »sunt? ut minus sapiens dico, plus ego. In laboribus plu»rimis, in plagis supra modum, in carceribus abundantius, »in mortibus frequenter. A Judæis quinquies quadrage»nas, una minus, accepi. Ter virgis cæsus sum, semel

[1] Ex Serm. 1 in Paul.

» lapidatus sum, ter naufragium pertuli, nocte et die in » profundo maris fui : in itineribus sæpe, periculis flumi- » num, periculis latronum, periculis ex genere, periculis » ex gentibus, periculis in falsis fratribus, periculis in ci- » vitatibus, periculis in solitudine, periculis in mari. In » labore et ærumna, in vigiliis sæpe, in fame et siti, in je- » juniis sæpe, in frigore et nuditate, præter illa quæ » extrinsecus sunt[1]. » Cum dixit autem, præter ea quæ extrinsecus sunt, subindicavit ea quæ prætermissa sunt plura forte fuisse, quam ea quæ dixit. Deinde rursus ait, « Instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium Ecclesia- » rum. » Vidisti ne animæ latitudinem ? Vidisti-ne mentis magnitudinem? Quantam sol percurrens radiis suis illuminat terram, tantam beatus hic habuit curam et sollicitudinem. Ideo etiam dicebat : « Quis infirmatur, et ego » non infirmor ? Quis scandalizatur, et ego non uror[2] ? » Papæ ! quanta erat hujus viri dilectio ? quanta vigilia ? quanta cura ? Qualis mater ita visceribus discerpitur, febri laborante et in lecto decumbente filio, ut sanctus hic pro singulis infirmantibus infirmabatur, et pro scandalizatis urebatur ? Quis igitur sermo sufficiet ad ejus præclara gesta celebranda ? aut quæ lingua poterit laudes illius persequi ? Cum enim omnia quæ in hominibus sunt bona[3], anima una complectatur, omniaque superabundanter ; non solum quæ hominum, sed etiam quæ Angelorum sunt, quomodo encomiorum magnitudinem exequemur ? Neque tamen ideo silebimus, sed ob hoc ipsum maxime loquemur. Nam vel hoc ipsum maximum encomium est, cum præclare gestorum magnitudo verbi facultatem longissime superat, at hac in re vinci nobis præclarius est, quam tropæa erigere. Undenam ergo laudes opportune aggrediemur? unde, nisi monstrando pri-

[1] 2 Cor. xi, 23. — [2] Ibid. 29. — [3] Ex Serm. 1 in Paulum.

mum ipsum omnium habere bona? Sive enim Prophetæ aliquid generosum extulerint ; sive Patriarchæ, sive justi, sive Apostoli, sive Martyres, hæc omnia simul habet ille cum tanta superabundantia, cum quanta nullus illorum quod boni habuit, possedit. Perpende autem. Obtulit Abel sacrificium, et inde celebratur. Sed si Pauli sacrificium in medium adduxeris, tanto melius illo videtur, quanto terra cœlum. Quodnam ergo vultis dicam? neque enim unum est tantum. Nam se ipsum quotidie immolabat, et hanc duplicem faciebat oblationem, tum quod quotidie moreretur, tum quod mortificationem in corpore suo gestaret. Nam ad pericula semper accinctus erat, et ex voluntate jugulabatur, naturamque carnis ita mortificaverat, ut non minus quam immolata sacra jaceret, imo multo magis. Non enim boves et oves proferebat, sed se ipsum dupliciter quotidie mactabat. Ideo dicere ausus est : « Ego enim jam delibor [1], » libamen vocans sanguinem suum. Neque his sacrificiis contentus fuit. Sed quia se pulchre sacris addixerat, orbem totum obtulit, et terram, mare, Græciam et barbaram terram, omnemque simul creaturam hanc, ceu alata quæpiam aquila peragravit, non iter agens solum, sed spinas peccatorum evellens, et verbum pietatis seminans, errorem depellens, veritatem adducens, Angelos ex hominibus faciens, imo ex dæmonibus Angelos homines reddens. Ideoque cum exiturus esset, post multos labores et frequentia talia tropæa, discipulos consolans, dicebat : « Sed etsi immo» lor supra sacrificium et obsequium fidei vestræ, gaudeo » et congratulor omnibus vobis : et vos igitur gaudete, et » congratulamini mihi [2]. » Quid ergo fuerit hoc sacrificio par, quod, gladium spiritus stringens, immolavit? Quod in altari illo supra omnes cœlos obtulit. Sed Abel a Caïno

[1] 2 Timoth. IV, 6. — [2] Philip. II, 17.

dolo occisus est, et hinc splendidior factus est? Verum ego tibi mille mortes recensui, et tot numero, quot ille dies prædicando vixit. Si autem velis discere cædem illam, quæ usque ad experimentum venit, ille a fratre cui nec injuriam nec beneficium contulerat, peremptus cecidit : hic vero ab iis occisus est, quos ex innumeris malis eripere satagebat, et propter quos omnia patiebatur. Sed Noë justus, perfectus in generatione sua, et unus inter omnes talis erat. Atqui Paulus etiam solus inter omnes talis erat. Et ille quidem se cum filiis suis tantum; hic autem longe graviore diluvio orbem inundante, non tabulas figens, et arcam faciens; sed pro tabulis epistolas componens, non duo, tres vel quinque cognatos, sed orbem totum mox submergendum, ex mediis fluctibus abripuit. Neque enim talis erat arca, quæ in uno circumferri loco posset, sed terminos terræ occupabat; et omnes ille hactenus inducit in hanc arcam, quam multitudinis eorum, qui servantur, capacem fecit, excipiensque eos qui brutis irrationabiliores erant, illos supernis potestatibus comparabiles reddit; et in hoc arcam illam vincit. Illa quidem corvum accipiens, corvum rursus emisit, et lupum excepit, qui feritatem non mutavit. Hic vero non ita; lupos accipiens, oves efficiebat, et corvos, graculosque excipiens, in columbas vertebat; atque irrationabilitatem feritatemque ex hominum natura ejiciens, Spiritus mansuetudinem inducebat. Et hactenus arca ista navigat, neque dissolvitur, nec potuit tabulas ejus emollire nequitiæ tempestas. Sed ipsa navigans, tempestatis procellam solvit : ac merito certe; non enim bitumine et pice, sed Spiritu sancto unctæ sunt tabulæ illæ. Sed Abrahamum miramur, quia audiens, « Egredere de terra » tua, et de cognatione tua [1], » dimisit patriam et domum,

[1] Gen. XII, 1.

amicosque et cognatos : omniaque ipsi erat mandatum Christi : et nos hoc admiramur. Sed quid Paulo par fuerit, qui non patriam et domum, et cognatos dimisit, sed ipsum mundum, et omnia quæ in ipso erant, propter Jesum, et ipsum cœlum et cœlum cœli, et unum solum quærebat, charitatem Jesu ? Nam ait, « Neque præsentia, » neque futura, neque altitudo, neque profundum poterit » nos separare a charitate Dei[1]. » Sed ille in pericula se conjiciens, fratris filium rapuit a Barbaris. Verum hic non fratris filium, non tres vel quinque urbes ; sed totum orbem, non a Barbaris, sed ab ipsa dæmonum manu rapuit, mille quotidie subiens pericula, et propriis mortibus multam aliis securitatem concilians. Caput autem bonorum ejus est et philosophiæ coronis, quod filium sacrificaverit. Sed hic quoque primas apud Paulum inveniemus, qui non filium, sed se ipsum millies sacrificavit, ut jam dixi. Isaacum in quo mirabimur ? In multis certe aliis ; sed maxime in ejus patientia ; quia cum puteos foderet, a suis etiam terminis pulsus, non se ulciscebatur, sed puteos terra repletos videns, id ferebat, et ad alium se locum semper transferebat, non prope illos semper qui sibi molestiam creabant ; sed cedens omnino et ubique possessiones suas deserens, donec injustam illorum cupiditatem satiaret. Sed Paulus non puteos lapidibus oppletos videns, sed corpus suum ; non modo sicut ille cedebat, sed ingressus eos qui se lapidibus impetebant in cœlum introducere conabatur. Quanto enim magis fons obstruebatur, tanto magis erumpebat et plures fluvios effundebat in patientiam. Filii ejus patientiam miratur Scriptura. Sed quænam adamantina anima Pauli patientiam exhibere possit ? Neque enim bis septem annis servivit, sed per totam vitam pro Christi

[1] Rom. VIII, 39.

sponsa, non solum adustus diei æstu, et frigore noctis afflictus ; sed innumeras tentationes sustinens, et nunc flagris, nunc lapidibus corpore læsus, ac modo cum bestiis, modo cum mari concertans, et die nocteque cum perpetua fame et frigore, et ubique super fossas transiliens, ovesque a diaboli gutture abripiens. Verum castus erat Joseph ? sed timeo ne res in risum vertatur, si hinc laudemus Paulum, qui mundo sese crucifixerat, et qui non modo speciosa in corporibus, sed etiam omnia sic respiciebat, ut nos pulverem et cinerem respicimus ; ac sicut mortuus prope mortuum immotus fuerit, cum tanta ille diligentia naturæ lasciviam sedabat, ut nullum unquam humanum motum sentiret. Jobum cum stupore admirantur omnes homines ? et jure certe ; magnus quippe athleta est, qui propter patientiam cum ipso Paulo conferri potest, propter vitæ puritatem, propter ipsius Dei testimonium, propter fortissimam illam pugnam, propter mirabilem victoriam post pugnam. Sed Paulus non pluribus mensibus certans fuit, sed annis multis, « Non emolliens glebas terræ a sanie quam radebat [1], » sed ad ipsum os leonis, ut mente concipitur frequenter incidens, et cum mille tentationibus decertans, petra quavis firmior erat : non a tribus aut quatuor amicis ; sed ab infidelibus falsis fratribus opprobriis impetitus, consputus, convitiis lacessitus. Verum hospitalitas Jobi magna erat, itemque ejus erga egenos benignitas ? Neque nos contradicimus ; sed Pauli benignitate tanto inferior, quanto anima superior est corpore. Namque ea quæ ille erga eos qui carne mutili erant exhibebat ; illa Paulus iis qui in anima labefactati erant præstabat, eos qui mente aut manu aut vitiati erant corrigens, nudos et turpiter agentes tegens philosophiæ veste. In corporali-

[1] Job. VII, 5.

bus etiam tanto illum superabat, quanto majus est in paupertate et fame viventem egenis opitulari, quam ex opibus id præstare. Illius enim domus omni venienti aperta erat; hujus vero anima toti orbi expandebatur, et populos integros excipiebat dicens : « Non angustiamini »in nobis, angustiamini autem in visceribus vestris[1]. » Et ille quidem, cum oves et boves innumeras possideret, largus erat circa egenos; hic vero nihil aliud possidens quam corpus, ab illo egenis subveniebat, clamatque dicens : « Necessitatibus meis et iis qui mecum sunt minis- »traverunt manus istæ[2], » corporis opera in proventum famelicis possidens. Sed vermes et vulnera graves et intolerabiles Jobo pariebant dolores? Hoc fateor et ego. Verum si flagella Pauli tanto tempore inflicta, si perpetuam famem, nuditatem, catenas, carcerem, pericula, insidias a suis, ab alienis, a tyrannis, ab orbe toto, iis opposueris; et cum iis ea quæ omnium sunt acerbissima, nempe dolorem ex iis qui cadebant partum, curam omnium Ecclesiarum, igneum mœrorem quem circa eos qui scandalizabantur patiebatur, videbis animam quæ illa ferebat petra firmiorem esse, atque ferrum adamantemque vincere. At quæ ille in corpore hic in anima patiebatur; mœror autem ex iis qui scandalizabantur conceptus, gravius quam vermes omnes animam ejus rodebat. Unde et fontes lacrymarum perpetuo emittebat, non tantum interdiu, sed etiam noctu, in iisque omnibus et singulis acerbius torquebatur quam mulier in partus dolore. Ideo dicebat, « Filioli mei, quos iterum parturio[3]. » Quemnam autem post Jobum admiremur? Moysem certe. Sed hunc etiam Paulus longo intervallo superavit. Magna vere in illo sunt omnia; at in sancta illa anima caput et coronis est, quod voluerit deleri de libro vitæ pro salute Judæo-

[1] 2 Cor. VI, 12. — [2] Act. XX, 34. — [3] Galat. IV, 9.

rum. Verum hic cum aliis perire cupiebat, Paulus autem non cum aliis perire, sed aliis servatis, excidere a gloria æterna. Et ille quidem cum Pharaone, hic autem cum diabolo quotidie pugnabat. Ille pro una gente, hic pro toto orbe laborabat, non sudore, sed sanguine pro sudore undique circumfluens; non orbem tantum, sed non habitatam terram corrigens; non Græciam tantum, sed barbaros. Possemus etiam Josuë in medium adducere, et Samuëlem aliosque Prophetas : sed ne sermonem longius trahamus, ad ipsorum coryphæos veniemus. Cum enim illis melior apparuerit, nullus circa alios erit dubitandi locus. Quinam coryphæi sunt? Qui post illos alii? David, Elias, Joannes. Quorum ille quidem primi, hic vero secundi Christi adventus præcursor fuit, ideo hujus communis appellationis consortes fuere. Quid vero eximium in Davide erat? Humilitas, et Dei amor. Et quis magis, imo quis non minus, quam Pauli anima hæc utraque præstitit? Quid in Elia mirabile? Quod cœlum clauserit? quod famem induxerit? quod ignem demiserit? Non ego puto; sed quod zelo plenus fuerit pro Domino, quod igne vehementior esset. Sed si Pauli zelum respexeris, hunc superantem videbis, quantum Helias alios vincebat. Quid enim par fuerit verbis illis, quæ pro gloria Domini zelo plenus dicebat : « Optabam anathema esse pro fratribus » cognatis meis secundum carnem[1]? » Ideo cum cœli ipsi proponerentur, et coronæ, et præmia, cunctabatur diceus, « Manere in carne magis necessarium propter vos[2]. » Idcirco neque creaturam visibilem, neque spiritualem sibi sufficere putabat ad declarandam charitatem et zelum; sed et aliam quæ non existebat verbo confixit, ut ostenderet id quod desiderabat et concupiscebat. Verum Joannes locustas manducabat et mel silvestre? At hic in

[1] Rom. IX, 3. — [2] Philip. I, 24.

medio orbe, sicut ille in deserto, versabatur, nec locustas, nec mel silvestre comedens; sed longe viliorem sibi apponens mensam, nec necessario fruens cibo ob studium prædicationis. At hic multam adversus Herodem loquendi libertatem exhibuit? Verum hic non unum vel duos vel tres, sed mille alios coarguit, imo longe graviores illo tyranno. Restat ut cum Angelis demum ipsum conferamus. Quapropter dimissa terra, ad ipsos cœlorum fornices ascendemus. Sed nemo sermonem audaciæ damnet. Si enim sacerdotes Angelos Scriptura vocavit, quid mirum si omnium optimum cum Virtutibus cœlestibus comparemus? Quid ergo in illis magnum est? Quod accuratissime Deo obediant; quod stupore perculsus David dicebat: « Potentes virtute, facientes verbum illius[1]. » Huic enim rei par nihil est; etiamsi millies incorporei essent. Nam quod maxime beatos illos reddit, hoc est: quia jussis obsequuntur, et nunquam non obediunt. Hoc etiam a Paulo accurate observatum videre est. Non enim verbum ejus protulit tantum, sed etiam mandata executus est. Ideo hæc declarans dicebat: « Quæ ergo est merces » mea? ut Evangelium prædicans, sine sumptu ponam » Evangelium Christi[2]. » Quid aliud illos admirans dicebat Propheta: « Qui facit Angelos suos spiritus, et ministros » suos ignem urentem[3]? » Sed hoc etiam in Paulo videre est. Sicut enim et Spiritus et ignis, sic universum orbem percurrit, et terram expurgavit. Sed nondum cœlum sortitus est? Quod enim admirabile est, quod in terra talis corpore mortali circumdatus contra incorporeas pugnabat potestates. Ideo postquam illuc discessit, stat prope thronum regium, ubi Cherubim glorificant, ubi Seraphim volant. Illuc ergo nos etiam abeuntes[4], Paulum vi-

[1] Psal. cii, 20. — [2] 1 Cor. ix, 18. — [3] Psal. civ, 5. — [4] Ex hom. 32 in epist. ad Rom.

debimus, etiamsi non prope stemus, sed omnino videbimus cum Petro et Sanctorum choro coryphæum et patronum, et sincera charitate fruemur. Nam si cum hic esset, sic homines amabat, ut cum optio sibi esset, dissolvi et esse cum Christo, elegerit hic manere; multo ferventiorem illic ostendet amorem. Ego certe Romam ideo amo, quod vivens illis scriberet, quod illos tantum amaret, præsens cum ipsis dissereret, et vitam illic clauserit, et quod Romani sacrum corpus servent. Ideo hinc insignior urbs est, quam ex aliis omnibus. At sicut corpus magnum et forte, duos habet oculos splendentes, horum nempe corpora Sanctorum. Non ita splendidum cœlum est, cum sol radios emittit, ut Romanorum urbs has duas lampadas quocumque terrarum emittens. Illinc abripietur Paulus, illinc Petrus. Cogitate et exhorrescite, quale spectaculum Roma videbit, Paulum repente resurgentem cum Petro ex illa theca, et sublatum in occursum Christi; quale donum mittat Roma Christo, qualibus coronis duabus urbs ornetur, qualibus aureis catenis cingatur, quos fontes habeat. Ideo urbem admiror; non ob aurum multum, non ob columnas, non ob alium fastum, sed ob has Ecclesiæ columnas. Quis mihi nunc dederit corpus Pauli complecti, sepulcro ejus affigi, pulverem videre corporis ejus, qui quæ deerant in Christo adimplevit, qui stigmata gestavit, qui ubique prædicationem disseminavit? Pulverem oris quo Christus loquebatur, quo loquebatur coram regibus, nec erubescebat, quo Paulum discimus, quo Pauli Dominum? Non ita nobis tonitru terribile est, ut illa vox dæmonibus. Ut igitur fulgur de cœlo terret eos qui vident, sic vox Pauli terrebat diabolum, et sicut fulmem incidens, in ipsius phalangas deferebatur. Non enim in acie stabat contra illum, sed ita timebat et tremebat, ut si vel umbram videret, vel vocem

audiret, procul positus aufugeret. Nam si vestimenta ejus exhorrescebat, multo magis vocem. Hæc ligatum illum ducebat : hæc orbem expurgabat; hæc morbos curabat, nequitiam expellebat, veritatem reducebat. Christum habuit insidentem, et cum illo quocumque pergebat. Et quod Cherubim sunt, hoc Pauli vox erat. Sicut enim Christus supra virtutes illas insidebat, sic et supra Pauli linguam. Nam illa digna fuit quæ Christum exciperet, loquens illa quæ Christo placita erant, et ad immensam altitudinem volans ut Seraphim. Non oris tantum, sed et cordis illius cinerem videre optarem, quod non mentiretur qui cor orbis esse diceret, mille bonorum fontem, principium et elementum vitæ nostræ. Nam spiritus vitæ hinc in omnes effundebatur, et membris Christi distribuebatur. Hoc etiam dissolutum optarem videre, quod excelsius cœlis est, latius orbe, radio splendidius, igne ardentius, adamante firmius, quod dignatum fuit amare Christum, quantum nullus alius dilexit. Optarem videre pulverem manuum, quæ catena vinciebantur, quarum impositione Spiritus sanctus dabatur, per quas divinæ Scripturæ descriptæ sunt; manuum illarum, quas videns vipera, decidit in ignem. Vellem videre pulverem oculorum, qui recte excæcati sunt, qui visum receperunt ad salutem orbis, qui Christum in corpore videre dignati sunt, qui terrena videbant non videntes, qui videbant ea quæ non videntur, qui somnum non noverant, qui in mediis noctibus vigilabant, qui ea non patiebantur quæ oculi solent. Vellem etiam pedum illorum pulverem videre, qui orbem circumcurrebant, nec fatigabantur, qui ad lignum vincti fuere, quando carcer tremuit, qui terram habitatam et inhabitatam percurrerunt, qui sæpe viam emensi sunt. Et quid per partes dicere oportet? Vellem sepulcrum videre in quo arma justitiæ jacent, arma lucis,

membra nunc viventia, mortificata autem dum viverent, membra Christi, quæ Christo induta sunt, templum Spiritus, ædificium sanctum, Spiritu ligata, ceu clavis confixa timore Christi, quæ stigmata Christi habent. Hoc corpus urbem illam quasi muro cingit, quod quavis turre, et mille munimentis tutius est. Et cum illo corpus Petri. Etenim illum viventem honorabat. « Ascendi, inquit, » Jerosolymam videre Petrum[1]. » Ideoque decedentem illum cohabitantem facere dignata est divina gratia. Hunc itaque et nos imitemur. Nam et ille homo erat, et ejusdem nobiscum naturæ consors, aliaque omnia habens communia. Sed quia multam erga Christum charitatem exhibuit, cœlum transcendit, et cum Angelis locum habet. Itaque si etiam nos velimus parum consurgere, et illum ignem in nobis excitare, poterimus sanctum illum æmulari. Neque enim, si hoc fieri non posset, clamaret ille, dicens : « Imitatores mei estote, sicut et ego Christi[2]. » Ne itaque illum miremur tantum, et stupeamus, sed etiam imitemur, ut hinc abeuntes illum videre dignemur, et ineffabili frui gloria : qua utinam nos omnes dignemur gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui cum Patri gloria una cum sancto Spiritu, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Galat. I, 18. — [2] I Cor. IV, 16.

HOMILIA XXXVII.

De silentio et secretis.

Verbum temere prolatum integras evertit domos[1], animasque perdit et obruit. Pecuniarum quidem jacturam, denuo instaurare licet. Verbum autem emissum reduci nequit. « Audisti verbum[2], inquit, tecum commoriatur. » Extingue illud, obrue, ne egredi sinas, neque omnino moveri, quod dictum est occide, oblivioni manda, ut non audientibus similis evadas. Multi homines quando quid arcani dixerint, audientem rogant, adjurant ne id alteri dixerint, ex se declarantes se rem reprehensione dignam fecisse. Si enim illum precaris ut ne alteri dicat, multo magis te priorem hoc dicere non oportebat. Si vis enim sermonem non ad alterum efferri, ne tu ipse dicas. Cum autem alteri verbi custodiam tradidisti, inutiliter precaris et adjuras illum ad dictorum custodiam. Sed suave est male dicere? imo suave est non male dicere. Qui enim male dixit, anxius est postea, suspicatur, timet, pœnitentia ducitur, linguam mordet, metuens ac tremens, ne ad alios delatum verbum magnum inducat periculum. Qui autem illud apud se retinet cum securitate multa, cum voluptate magna vivet. Neque enim potest qui aliorum vitam curiose inquirit, de sua unquam curare vita. Nam cum studium totum suum in aliorum vita examinanda insumatur, necesse est ut sua utcumque et negligenter despiciat. Qui vero acerbe aliena examinat, de peccatis suis

[1] Ex Serm. in statuas. — [2] Eccli. XIX, 10.

nullam unquam consequetur veniam. Non enim a peccatorum nostrorum natura tantum; sed etiam a judicio de aliis lato sententiam feret Deus; ipsi gloria et imperium nunc et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXXVIII.

Quod sine pudore confiteri debeamus venerandam crucem, et quod per ipsam Christus nos salvos fecerit, ac quod oporteat in ipsa gloriari. De virtute, et quam Deus cupiat salutem nostram, et de eleemosyna.

Hoc est signum, fratres mei, quod Dominus omnibus se daturum pollicitus est dicens : « Generatio prava et adul» tera signum quærit, et signum non dabitur ei, nisi sig» num Jonæ Prophetæ [1]; » crucem dicens et mortem et sepulturam et resurrectionem. Et rursus alio modo crucis virtutem ostendens dicebat : « Cum exaltaveritis Filium » hominis, tunc cognoscetis quia ego sum [2]; » id est, cum crucifixeritis me, et me superasse credideritis, tum maxime cognoscetis potentiam meam. Et bene dixit Christus. Nam postquam Christus crucifixus est, Judaïcæ consuetudines cessavere, prædicatio floruit, ad terminos orbis verbum extensum fuit : et terra, mare, habitata et inhabitata virtutem ejus semper prædicant. Nemo igitur erubescat de honorabilibus salutis nostræ symbolis [3], et de capite bonorum, per quod vivimus et sumus. Sed ut coronam sic circumferamus crucem Christi. Etenim omnia nostra per

[1] Matth. XII, 39. — [2] Luc. VIII, 28. — [3] Ex hom. 59 in Evang. Matth.

ipsam consummantur. Si regenerari oporteat, crux advenit, si nutriri mystico illo cibo, si ordinari, si aliud quidvis facere, ubique nobis adest victoriæ symbolum. Ideo et in domibus et in muris et in portis, et in fronte et in mente cum magna cura illam describamus. Salutis enim nostræ et communis libertatis, et mansuetudinis Domini nostri hoc est signum. « Nam sicut ovis ad occisionem » ductus est. » Cum ergo signaris, cogita totam crucis rationem, et extingue iram et reliqua omnia vitia. Cum signaris, imple frontem omni fiducia, liberam fac animam. Scitis autem omnino quænam sint ea quæ libertatem nobis præbuere. Ideo Paulus ad hoc nos inducens, ad libertatem dico nobis congruentem, sic induxit, crucem et sanguinem Dominicum commemorans. Nam ait : « Pretio empti » estis, ne sitis servi hominum [1]. » Cogita, inquit, pretium pro te depositum, et nullius hominum servus eris ; pretium dicens sanguinem per crucem effusum. Neque enim utcumque illam digito imprimere oportet, sed prius voluntate cum multa fide, et sic in vultu exprimere. Nullius impurorum dæmonum prope te stare poterit, videns gladium quo plagam accepit, videns gladium, quo grandi vulnere confossus est. Si enim nos loca videntes, in queis damnati secantur, exhorrescimus, cogita quid patietur diabolus, telum videns quo omnem ejus potestatem Christus dissolvit, et draconis caput abscidit. Ne itaque te pudeat tanti boni, ut ne tui pudeat Christum, quando veniet cum gloria sua, et signum ante illum videbitur plus quam solis radii splendidum. Etenim tunc crux apparebit, per spectaculum vocem emittens, et ante orbem totum Domini causam defendens, et ostendens ipsum nihil omisisse eorum, quæ ad ipsos spectarent. Hoc signum majorum nostrorum tempore portas clausas aperuit. Hoc pernitiosa

[1] 1 Cor. VII, 23.

pharmaca, extinxit. Hoc cicutæ vim extinxit. Hoc ferarum venenatarum morsus sanavit. Si enim inferni portas aperuit, et cœlorum fornices expandit, et paradisi ingressum renovavit, diabolique nervos excidit, quid mirum si pharmaca perniciosa, et feras et similia superet? Hanc igitur in mente tua insculpe, et salutem animarum nostrarum amplectere. Hæc enim crux orbem convertit, errorem expulit, veritatem reduxit, terram cœlum fecit, homines Angelos reddidit. Per hanc dæmones non ultra formidandi, sed contemnendi sunt: nec mors est mors, sed somnus. Per hanc omnia quæ nos impugnabant dejecta sunt et conculcantur. Si quis ergo tibi dixerit, crucifixum-ne adoras? Dic læta voce et hilari vultu, et adoro, et nunquam adorandi finem faciam. Et si riserit, illum deplores quia insanit. Gratias age Domino quod talia nobis beneficia contulerit, quæ nec discere quis potest sine superna revelatione. Ideo enim ille ridet, quia « Animalis ejus homo » non suscipit ea quæ sunt Spiritus[1]. » Nam et pueri id faciunt, quando quid magnum et mirabile vident. Etiamsi ad mysteria puerum inducas, ridebit. His puerulis similes sunt etiam Græci; imo etiam his imperfectiores sunt; ideoque miseriores, qui non in immatura ætate, sed in perfecta eadem quæ pueruli faciunt, unde neque venia sunt digni. Sed nos magna et splendida voce clamantes, alte loquamur, etiamsi Græci omnes adsint cum majori fiducia dicamus, gloriationem nostram esse crucem, et caput bonorum omnium, et fiduciam coronamque omnem. Vellem etiam posse cum Paulo dicere : « Mihi mun- » dus crucifixus est, et ego mundo[2]; » sed non possum variis detentus affectibus. Ideo hortor vos, et ante vos me ipsum, ut mundo crucifigamur, et nihil commune habeamus cum terra, sed supernam patriam diligamus,

[1] 1 Cor. II, 14. — [2] Galat. VI, 14.

gloriam quæ illic est, et æterna bona. Etenim milites sumus cœlestis regis, et armis induimur spiritualibus, cur igitur cauponum et circulatorum, imo potius vermium vitam ducimus? ubi enim rex est, ibi etiam militem esse oportet. Etenim milites facti sumus, non ex iis qui procul, sed ex iis qui prope stant. Terrenus enim rex, non permiserit omnes esse in regia, neque ad ejus latera. Rex vero cœlestis omnes prope solium regium vult esse. Et quomodo possunt, inquies, qui hic sunt prope solium illud stare? Quia etiam Paulus, cum hic esset, ibi tamen erat ubi Cherubim et Seraphim, et propius Christo, quam hi clipeati sint prope regem. Ili enim sæpe vultus circumquaque vertunt; illum vero nulla imaginatio, nihil attrahebat, sed totam mentem semper ad Dominum regem intensam habebat. Itaque si velimus[1], hoc et nos facere possumus. Si enim ille loco distaret, recte dubitares; si autem ubique est, id curanti et attento prope est: Ideo dicebat Propheta, « Non timebo mala, quoniam tu mecum » es[2]. » Ac rursum Deus ait, « Deus appropinquans ego » sum, et non Deus procul[3]. » Sicut ergo peccata nos separant ab illo; sic justitiæ nos ad illum congregant. Nam « Adhuc te loquente, dicam. Ecce adsum. » Quis pater unquam a se progenitos sic audiat? Quæ mater sic apparata est, et perpetuo adstat, num forte filii vocent illam? Nullus pater, nulla mater; sed Deus stat semper expectans, num forte quis familiarium illum vocet, et nunquam non exaudit, si invocemus illum ut par est. Ideo ait, « Adhuc » te loquente. » Non expecto donec orationem expleas, sed statim exaudiam. Invocemus ergo illum ut invocari vult. Quomodo autem vult? « Solve, inquit, omne vinculum ini» quitatis, dissolve dolos violentarum commutationum, » omnem syngrapham iniquam discinde. Frange esurienti

[1] Psal. XXII, 4. — [2] Jerem. XXIII, 23. — [3] Isaï. LVIII, 9.

» panem tuum, et mendicos sine tecto indue in domum » tuam, si videris nudum operi. Et domesticos seminis tui » ne despicias. Tunc erumpet matutinum lumen tuum, et » curationes tuæ cito orientur, et præibit ante te justitia » tua, et gloria Dei circumdabit te : tunc invoca me, et » exaudiam te : adhuc te loquente dicam, Ecce adsum[1]. » Ecquis hæc omnia, inquies, facere possit? Quis vero non possit, dic mihi? Quid enim ex dictis difficile est? Quid operosum? Quid non facile? Ita enim sunt non possibilia modo; sed etiam facilia, ut multi dictorum mensuram exuperarint, non modo injusta pacta discerpentes, sed omnia sua deponentes; non ad tectum et mensam modo mendicos excipientes; sed etiam cum sudore corporis laborantes, ut illos nutriant : non cognatis tantum, sed etiam inimicis beneficia conferentes. Quidnam ex dictis difficile est? Neque enim dixit, in montem conscende, mare trajice, terræ jugera tot et tot scinde, jejunus mane, sacco circumda te; sed domus et panis participem facito, injustas syngraphas dilacera. Quid his facilius, dic mihi? Si vero illa difficilia putas, perpende mihi præmia, et omnia facilia erunt. Ut enim reges in hippodromis ante concertantes coronas, vestimenta et bravia ponunt : sic et Christus in medio stadio præmia ponit, quasi per multas manus per prophetæ verba extendens illa. Et reges quidem, etiamsi millies reges fuerint, cum sint homines, quorum facultates expenduntur et liberalitas exhauritur, quæ pauca sunt, quasi multa exhibere conantur : quare singula singulis ministris tradentes sic in medium inducunt. Rex autem noster contra, omnia simul accumulans, quia admodum opulentus est, et nihil ad ostentationem facit, sic in medium proponit : quæ expansa, immensa erunt, multisque opus erit manibus ad illa tenenda. Et ut hoc discas, om-

[1] Isaï. LVIII, 6.

nia singulatim accurate examina. «Tunc erumpet, inquit, »matutinum lumen tuum. » Annon tibi videtur unum esse donum? sed non unum est : nam multa intus continet, coronas, bravia, et alia præmia. Et si vultis, explicantes, divitias totas ostendemus pro facultate nostra : solum ne defatigemini. Et primo discamus quid sibi velit illud, «erumpet.» Celeritatem et largitatem nobis ostendit, et quam desideret salutem nostram, quam parturiat et festinet ut bona illa prodeant, nihilque ineffabilem impetum cohibebit. Per quæ omnia, largam eorum copiam et immensas facultates ostendit. Quid significat illud, «matu»tinum?» Id est, non postquam in tentationibus fuerint, non postquam mala irruperint; sed prævenit. Sicut enim in fructibus matutinum dicimus id, quod ante tempus apparet, sic celeritatem hic rursus indicans, sic dixit, ut supra dicebat, Adhuc te loquente dicam, Ecce adsum. Quam vero lucem dicit, et quænam est lux illa? Non sensibilis hæc, sed alia multo melior, quæ cœlum nobis ostendit; Angelos, Archangelos, Cherubim, Seraphim, Thronos, Dominationes, Principatus, Potestates, totum exercitum, urbes regias, tabernacula. Si enim luce illa digneris, et hæc videbis, et liberaberis a gehenna et a verme venenato et a stridore dentium, a vinculorum dolore, ab angustia et ærumnis, a tenebris luce privatis, a discissione, a fluviis ignis, a maledicto, a locis dolore plenis, et abibis in locum unde aufugit dolor et mœror, ubi multum gaudium et pax, charitas, voluptas, lætitia : ubi vita æterna et gloria ineffabilis, et pulchritudo inenarrabilis : ubi æterna tabernacula, et gloria Regis arcana, et bona illa, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt : ubi sponsi locus spiritualis et thalami cœlorum, et virgines splendidas habentes lampadas, et qui nuptiali veste induti sunt, ubi palatia Domini sunt, et regia promptuaria. Vidisti-ne quanta sint præmia,

et quanta per unam vocem ostenderit, ac quomodo omnia simul contulit? Ita si singulas deinceps voces explicemus, multas inveniemus facultates, et pelagus immensum. Ne ergo differamus, neque segnes simus ad stipem egenis erogandam. Ne, quæso; sed etiam si omnia abjicere oporteat, etiamsi in ignem conjici, etiamsi contra enses sit procedendum, etiamsi in gladios insilire oporteat, et quidvis pati, omnia facile feramus, ut possimus Spiritum sanctum apud nos habere. Sed et eum cui concredita est divinorum operatio mysteriorum cum magno colamus honore. Magna quippe est Sacerdotum dignitas. Quorum enim remiseritis peccata, remittuntur, inquit. Ideo Paulus dicebat : « Obedite præpositis vestris, et subjacete[1], » illosque summo in honore habetote. Tu namque tua curas : et si hæc recte disposueris, nulla tibi aliorum erit ratio. Sacerdos autem licet vitam suam recte disposuerit, si tuam non diligenter curaverit, cum improbis in gehennam abit, et sæpe a suis gestis non proditus, a vestris perit, nisi pro facultate sua iis rectead vigilarit. Cum sciatis ergo periculi magnitudinem, multam ipsi exhibete benevolentiam. Id quod Paulus subindicavit dicens, « Ipsi pervigi»lant pro animabus vestris quasi rationem reddituri[2]. » Ideo multo illos oportet frui cultu. Si autem vos cum aliis in illos insurgatis, vestra non recte se habebunt. Donec enim bono animo est gubernator, vectorum res in tuto erunt; si vero illi eum opprobriis onerent, et inimico animo in illum agant, non ultra poterit sic laborare et advigilare, neque artem servans, vel invitus in mille eos mala conjicit. Sic et sacerdos si vestro fruatur cultu, vestra poterit recte disponere. Si autem mœrore illum afficiatis, manus solventes, vobiscum illum a fluctibus facile superandum exponetis, licet ille admodum strenuus sit.

[1] Hebr. XIII, 17. — [2] Ibid.

Perpende quidnam Christus de Judæis dixerit : «Super »cathedram Moysis sederunt Scribæ et Pharisæi. Omnia »ergo quæcumque vobis dixerint facite[1]. » Nunc autem dici nequit, super cathedram Moysis sedent Sacerdotes, sed super cathedram Christi; illius enim doctrinam susceperunt. Idcirco Paulus dicit : «Pro Christo legatione »fungimur, tanquam Deo exhortante per nos[2]. » Non vides apud externos principes omnes obsequi, sæpe etiam genere clariores, imo vita et prudentia iis, qui judicia exercent, meliores? Sed tamen, ejus qui auctoritatem dedit causa, nihil tale cogitant, sed regis calculum reverentur, qualiscumque fuerit is qui magistratum accepit. Ita-ne si homo ordinaverit, tantus erit timor; Christo autem ordinante, ordinatum despicimus, convitiamur, et mille opprobriis afficimus? Et qui fratres nostros judicare prohibemur, contra Sacerdotes linguam acuimus? Et qua hæc excusatione digna sunt, cum trabem in oculo nostro non considerantes, festucam in alterius oculo acerbe perquirimus? Nescis te gravius tribunal tibi parare, dum ita judicas? Et hæc dico non approbans eos, qui sacerdotium indigne administrant; sed misericordia motus lacrymor. Neque tamen ideo dico illos a subditis esse judicandos, etiamsi vita eorum multis criminibus obnoxia sit. Tu vero, si tibi ipsi attendas, nihil damni accipies ab iis, quæ ipsi a Deo concredita sunt. Si enim per asinæ vocem dimitti curavit, et per hariolum spirituales benedictiones largitus est, atque in bruto ore et in impura Balaami lingua operatus est, ob Judæos qui se offenderant; multo magis propter vos gratos et probos, etiamsi adm»dum improbi sint sacerdotes, omnia sua operabitur, et mittet Spiritum sanctum. Neque enim is qui purus est per puritatem suam ipsum attrahit, sed gratia est quæ omnia operatur. Nam

[1] Matth. XXIII, 2. — [2] 2 Cor. V, 20.

ait : «Omnia propter vos, sive Paulus, sive Apollo, sive » Cephas[1] ! » Quæ enim Sacerdoti concreduntur, Dei solius est dare, et quocumque humana philosophia perveniat; illa semper gratia minor apparebit. Et hæc dico, non ut segniter vitam nostram disponamus, sed ut ne, quibusdam præfectis segniter agentibus, vos subditi vobis sæpe mala accumuletis. Ecquid Sacerdotes dico? Neque Angelus, neque Archangelus aliquid operari potest in iis quæ a Deo dantur; sed Pater, Filius et Spiritus sanctus omnia dispensant; Sacerdos vero suam commodat linguam, et suam porrigit manum. Etenim non justum esset, eos qui ad symbola salutis nostræ cum fide accedunt, per alterius malitiam lædi. Hæc igitur omnia scientes, et Deum timeamus, et Sacerdotes ejus in honore habeamus, ac summopere revereamur; ut et per nostra recte facta, et per cultum illis præstitum, magnam a Deo mercedem recipiamus, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, quicum Patri, una cum sancto Spiritu gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[1] 1 Cor. III, 22.

HOMILIA XXXIX.

Quod multas vias nobis Deus dederit ad non peccandum si velimus, et quod eum qui regnum cœlorum consecuturus sit, oporteat omnia servare mandata: eum vero qui in aliis recte agat, in aliis prævaricetur, in gehenna cogniturum esse quid sit discriminis inter ipsum et alios.

Rursus cogor [1], dilecti, res præsentes criminari. Et quid faciam? nollem, sed cogor. Nam si tacendo et nihil dicendo possem ea quæ gesta sunt delere, silere oporteret; sin contrarium efficitur; non modo enim nobis tacentibus non delentur, sed etiam graviora fiunt; necessario loquendum est. Qui enim peccantes accusat, etsi nihil aliud, ulterius procedere non sinit. Nulla enim est anima ita impudens et petulans, quæ se criminantes frequenter audiens, non pudore suffundatur, neque desistat a nequitia multa. Inest enim, inest, etiam impudentibus, tantillum pudoris. Deus enim naturæ nostræ pudorem inseruit. Quia enim timor non satis erat ad nos temperandos, multas alias apparavit vias ad peccata coercenda; ut, quod accusetur homo, quod positas leges timeat, quod gloriam amet, et amicitias sibi conciliare studeat. Omnes enim viæ illæ ad non peccandum prosunt. Sæpe namque ea quæ propter Deum non fiunt, propter homines facta sunt. Quod enim optatur hoc est; primo ut discamus non peccare; deinde vero id assequemur ut propter Deum hoc

[1] Ex hom. in epist. ad Philip.

faciamus. Nam cur Paulus eos qui hostes superaturi erant, non a timore Dei hortatur ; sed ab eo quod vindicta expectetur ? « Hoc enim faciens, inquit, carbones ignis congeres super caput ipsius[1]. » Interim vero hoc vult, ut virtus exerceatur. Ut ergo dixi, inest aliquid pudoris in nobis. Multa enim naturalia bona a natura habemus ; verbi gratia ad misericordiam omnes homines a natura movemur, ac nihil aliud perinde bonum in natura nostra est. Unde quis jure examinaverit, cur hoc maxime in natura nostra insertum sit, ut frangatur lacrymis, ut flectamur et parati simus. Nemo natura otiosus est, nemo natura est gloriæ non appetens, nemo natura æmulatione superior est. Sed misereri omnibus a natura insitum est, etiamsi quis crudelis inhumanusque fuerit. Et quid mirum ? Ferarum miseremur, tanta in nobis inest misericordia. Si catulum leonis videamus, aliquid patimur ; circa congenerem autem multo magis. Vide quot mutili : et hoc satis est ut nos ad misericordiam adducat. Nihil ita Deum lætificat ut eleemosyna. Ideo Sacerdotes oleo ungebantur, necnon reges et prophetæ. Nam Dei benignitatis symbolum habebant oleum. Discebant insuper, quod princeps plus misericordiæ habere debeat : significabatur Spiritum per misericordiam in hominem esse venturum. Quoniam Deus miseratur homines et benignus est, ideo oleo ungebantur. Etenim sacerdotium ex misericordia fecit : et reges oleo ungebantur. Nam ait : « Misereris omnium, quia omnia potes[2]. » Si principem quis laudet, nihil ita ipsi convenire dicet, ut misericordiam. Principatus enim illud proprium est, misereri. Cogita mundum per misericordiam constitutum esse, et Dominum imitare. « Misericordia hominis in proximum suum, misericordia » Dei in omnem carnem[3]. » Etiamsi peccatores, etiamsi

[1] Rom. XII, 20. — [2] Sap. XI, 24. — [3] Eccli. XVIII, 12.

justos dixeris, omnes Dei misericordia egemus, omnes illa fruimur, sive Paulus, sive Petrus, sive Joannes. Et audi illos dicentes ; nihil opus est sermonibus nostris. Quid enim dicit Beatus ille : « Sed misericordiam conse-» cutus sum, quia ignorans feci[1]. » Quid ergo ? an postea misericordia non egebat ? Audi quid dicat : « Plus omni-» bus laboravi, non ego, sed gratia Dei mecum[2]. » Et de Epaphrodito ait : « Nam et infirmatus est usque ad mor-» tem ; sed Deus misertus est ejus ; non solum autem ejus, » sed etiam mei, ne tristitiam super tristitiam haberem[3]. » Et rursus : « Gravati sumus, inquit, supra virtutem, ita » ut tæderet nos etiam vivere[4]. Sed ipsi in nobismetipsis » responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in no-» bis, sed in Deo, qui de tantis mortibus nos eripuit, et » eruet[5]. » Et rursum, « Liberatus sum de ore leonis, et » liberabit me Dominus. » Ubique inveniemus hac de re gloriantem, quod misericordia servatus sit. Petrus quoque talis erat quod misericordiam consecutus esset. Audi enim Christum dicentem illi : « Voluit Satanas vos cribrare sicut » triticum : et rogavi pro te, ut non deficiat fides tua[6]. » Et Joannes in misericordia talis erat, omnesque prorsus. Audi enim Christum dicentem : « Non vos me elegistis, » sed ego elegi vos[7]. » Omnes enim misericordia Dei egemus. « Misericordia enim Dei, inquit, super omnem car-» nem. » Si enim hi egebant misericordia Dei : quid dixeris de cæteris ? Unde enim, dic mihi, solem oriri facit super bonos et malos ? Quid vero, si tantum per annum pluviam cohiberet, nonne omnia perderet ? Quid vero si vim nimiam imbrium, si ingentem pluviam, quid si muscas mitteret ? Sed quid dico ? Si id faceret quod olim,

[1] 1 Tim. I, 13. — [2] 1 Cor. XV, 10. — [3] Philip. II, 27. — [4] 2 Cor. XVIII. — [5] 2 Tim. IV, 17. — [6] Luc. XXII, 31. — [7] Joan. XIII, 16.

nonne omnes perirent[1] ? « Quid est homo quod memor » es ejus[2] ? » Nunc opportune dicatur : Si terræ comminaretur tantum, omnes unum fierent sepulcrum. Sicut stilla aquæ a cado, inquit, sic gentes in conspectu ejus; sicut saliva reputabuntur; ut monumentum stateræ. Ut facile est nobis trutinam movere ; sic illi omnia perdere et denuo condere. Qui ergo talem in nos habet potestatem, et videt nos quotidie peccare, neque punit, annon ex misericordia nos tolerat ? Nam jumenta quoque ex misericordia sunt : « Homines enim et jumenta salvabis, Domine[3]. » Respexit in terram, et replevit illam animalibus. Quare ? Propter te. Te autem cur fecit ? Propter bonitatem. Nihil oleo melius. Lucis est causa : et illic quoque lucis causa. « Et orietur[4], » inquit Propheta, « Matutina lux tua, » si feceris misericordiam erga proximum. Et sicut hoc oleum lucem retinet ; sic misericordia illic lucem magnam et mirabilem nobis largitur. Magna hujus misericordiæ ratio erat apud Paulum. Audi enim illum dicentem : « Tantum » ut pauperum memores essemus[5]. » Alibi autem, « Si fue» rit dignum ut et ego vadam[6]. » Et ubique passim illum hac de re sollicitum. Ac rursum, « Discant et nostri bonis » operibus præesse. Et rursus : « Hæc enim sunt bona et » utilia hominibus[7]. » Audi et alium dicentem, Eleemosyna a morte liberat. Si autem misericordiam abstuleris, Domine, quis stabit ? Et si intres, inquit, in judicium cum servo tuo. Magnum quid est pretiosum vir misericors ? Hoc enim est vir misericors ; imovero, hoc Deus est, nempe misereri. Vides-ne quanta sit misericordiæ Dei vis ? Hæc omnia fecit ; hæc mundum condidit propter bonitatem tantum. Ideo et gehennam minatus est, ut regnum consequamur. Regnum autem consequimur per miseri-

[1] Psal. VIII, 5. — [2] Isaï. XL, 17. — [3] Psal. XXXV, 7. — [4] Isaï. LVIII, 8. — [5] Galat. II, 10. — [6] Tit. III, 14. — [7] Ibid. III, 8.

cordiam. Cur enim solus cum esset tot numero effecit? Annon propter bonitatem? annon propter benignitatem? Si interrogaveris cur hoc et illud? ubique bonitatem invenies. Misereamur ergo proximi, ut misericordiam consequamur ipsi. Non illis enim magis quam nobis ipsis colligimus misericordiam hanc in die illa, quando vehemens erit ignis flamma: hæc misericordia ignem extinguit, nobisque lucis causa est; ita per hanc ab igne gehennæ liberabimur. Nam unde commiseratione movetur? A charitate misericordia nascitur. Nihil ita Deum irritat, ut immisericordem esse. Ut porro nobis quinque sensus sunt[1], et omnibus, ut par est, utendum est; sic et virtutibus omnibus. Si quis vero temperans quidem fuerit, sed immisericors; aut immisericors quidem, sed rapax fuerit; aut ab alienis abstineat quidem, sed sua non largiatur: omnia frustra facta sunt. Non enim sufficit una solum virtus, ut nos cum fiducia ad tribunal Christi ducat, sed multa, et varia et omnimoda opus est. Audi enim illum dicentem Discipulis suis: « Euntes docete om»nes gentes, docentes servare omnia quæ mandavi vo»bis[2]. » Et rursum: « Quicumque solverit unum de »mandatis istis minimis, minimus vocabitur in regno »cœlorum[3]; » id est in resurrectione. Neque enim regnum ingredietur. Solet enim ipsum resurrectionis tempus regnum vocare. Si unum solverit, inquit, minimus vocabitur. Itaque omnia nos servare oportet. Et vide quomodo non liceat sine eleemosyna ingredi; sed si illa sola deficiat, in ignem abibimus. Nam ait, « Discedite, male»dicti, in ignem æternum, paratum diabolo et angelis »ejus[4], » Cur, et qua de causa? « Quia esurivi, et non de»distis mihi manducare; sitivi, et non dedistis mihi bi-

[1] Ex hom. 4 in epist. ad Ephes. — [2] Matth. xxviii, 19. — [3] Id. v, 19. — [4] Id. xxv, 21.

» bere. » Vides-ne quomodo de nullo alio accusati, propter hoc solum perierunt? Et Virgines ideo tantum ex thalamo depulsæ sunt; licet charitatem servarent. « Pacem, inquit, » cum omnibus persequimini, et sanctificationem, sine » qua nemo videbit Dominum [1]. » Cogita ergo quod sine castitate non possis videre Dominum; neque tamen cum castitate tantum videre possis. Sæpe namque aliud impedivit. Rursus si omnia recte agamus, proximo autem nihil opis afferamus, neque sic in regnum ingrediemur. Unde id palam est? Ab illis famulis quibus talenta concredita fuere. Illic enim virtus tota sincera erat, nihilque deerat. Sed quia in operando segnis fuit, jure ejectus est. Potest quis etiam ex convitiis tantum in gehennam incidere. Nam, « Qui dixerit, inquit, fratri suo, fatue, reus » erit gehennæ ignis [2]. » Si omnia quis recte exequatur, contumeliosus autem fuerit non intrabit. Et ne quis crudelitatis Deum accuset, si eos qui sic lapsi sunt, ejiciat ex regno cœlorum. Si enim apud homines, cum quidvis iniquum quis facit, excidit a regis conspectu, si vel unam ex legibus transgressus; si calumniatus fuerit, perdit principatum; si adulter deprehensus fuerit, indignus habetur, etiamsi innumera recte fecerit, perit; si cædem patrarit, quæ nota sit, hoc potest illum perdere. Si hominum leges tam rigide servantur, multo magis leges Dei. Sed bonus est, Usquequo hunc stultum sermonem proferemus? Stultum autem dixi, non quod Deus non bonus sit, sed quod bonitatem ejus in hoc putemus nobis utilem fore, etsi sexcenties hac de re sermonem fecimus. Audi enim Scripturam dicentem : « Ne dixeris, Misericordia ejus » multa multitudinis peccatorum nostrorum propitiabi- » tur [3]. » Non impedit quominus dicamus, Misericordia ejus multa; non ea de re monet; sed vult nos frequenter

[1] Rom. VIII, 39. — [2] Matth. V, 22. — [3] Eccli. V, 6.

hoc dicere, et ideo omnia movet Paulus; sed per ea quæ sequuntur, ne in hoc, inquit, mireris Dei benignitatem, ut pecces ac dicas, multitudini peccatorum meorum propitiabitur. Ideo enim tot tantaque de bonitate Dei loquimur; non ut huic fidentes, omnia faciamus; sic enim bonitas illa foret in perniciem salutis nostræ; sed ut foret in perniciem salutis nostræ; sed ut non desperemus in peccatis, et pœnitentiam agamus. Bonitas enim Dei ad pœnitentiam te ducit, non ad majorem nequitiam. Quod si improbus fias propter bonitatem, tu magis calumniaris illam apud homines; multos enim video accusantes patientiam Dei. Itaque pœnas dabis, non et usus ut oportebat. Benignus est Deus, sed etiam justus Judex, condonans peccata; sed reddit unicuique secundum opera sua. Injustitiam supergreditur, tollit iniquitates, sed etiam examen adhibet. Quomodo hæc contraria sunt? Non contraria, si temporibus illa distinguamus. Tollit peccata hic et per lavacrum et per pœnitentiam; illic factorum examen facit, et punit per ignem et tormenta. Si ergo etiamsi innumera admisero mala, per unum illorum ejicior et a regno excido, cur omnia mala non perpetrem? Ingrati famuli dictum est, tamenque illud solvemus. Ne mala opereris, ut tibi utilitatem parias. A regno quidem omnes (improbi) excidemus; in gehenna autem non pares dabimus pœnas; sed hic majores, ille minores. Si enim tu et ille despexistis, alius multa, alius pauca, similiter a regno excidetis. Si autem non similiter despexeritis, sed alius plus, alius minus, in gehenna differentiam sentietis. Cur ergo, inquies, comminatur iis qui eleemosynam non erogarunt, quod in ignem abituri sint, nec simpliciter in ignem, sed paratum diabolo et Angelis ejus? Cur, et qua de causa? Nihil ita Deum irritat; sed illud omnibus malis anteponit. Nam si inimicos amare oportet; qui ipsos ami-

cos lædit, et in hoc Gentilibus pejor est, quo non dignus erit supplicio? Itaque hic magnitudo peccati ipsum cum diabolo amandavit. Væ enim illi qui eleemosynam non facit. Quod si id in veteri lege erat, multo magis in nova. Si ubi concedebatur divitias possidere, illisque frui et advigilare, tanta providentia erat ad opem egenis ferendam, quanto magis ubi jubemur omnia abjicere? Quid enim non faciebant illi? Decimas et rursum decimas solvebant, orphanis, viduis, proselytis opem ferebant. Verum mihi quispiam alium admirans dicebat, Ille dat decimas. Et quanto id pudore dignum, si quod apud Judæos mirum non erat, mirum sit apud Christianos? Si tunc periculum erat decimas non solvere, cogita in quantum nunc sit. Ebrietas rursus non hæreditatem regni accipit. Sed quis et multorum sermo? Ergo si et ego et ille in iisdem sumus, non parva consolatio. Quid ergo? Certe non pari tu et ille supplicio afficieris. Alioquin autem hoc consolatio non est. Tunc enim malorum consortium habet consolationem, cum moderata mala sunt; cum autem exsuperant, et in excessum doloris ducunt, non ultra sinunt consolationem accipere. Dic enim illi qui cruciatur et in rogum injicitur; ille talis hoc patitur, ne quidem sentiet consolationem. Nonne omnes simul Israëlitæ periere? quam ipsis hoc consolanem attulit? annon id majorem incutiebat dolorem? Ideoque dicebant, Periimus, in perniciem imus, consumpti sumus. Qualis igitur hæc consolatio? Frustra nos ipsos consolamur spe tali. Una solum consolatio est, non incidere in illum ignem inextinctum. Si incidamus autem, nulla erit consolatio, ubi stridor dentium, fletus, vermis immortalis, ignis inextinctus. An ullam, quæ te, consolationem excogites, in ærumnis et angustia versans. In semetipso enim tunc eris. Ne, quæso et oro, ne temere nosmetipsos decipiamus, et talibus dictis consolemur;

sed hæc faciamus, quæ nos salute donare poterunt. Consedere cum Christo proponitur, et tu hæc curiose scrutaris? Si enim nullum aliud esset peccatum, pro talibus dictis, quod supplicium nos subire oporteret, quod ita ignavi, ita miseri, ita segnes simus, ut, tali proposito honore, hæc dicamus? Cum autem tunc cogitaveris eos qui recte se gesserunt, annon magis tabesces? Cum ex servis, ex infimi generis quosdam videris, qui cum parum laboraverint, solii regii consortes illic erunt, annon hæc ipso supplicio pejora tibi videbuntur? Si enim nunc quosdam videns prospere agentes, etsi nihil mali pateris, id omni supplicio gravius tibi est, hic præ dolore peris, te ipsum luges et lacrymaris, et mille mortibus dignum judicas, quid tunc patieris? Si enim gehenna non esset, annon ipsa regni cogitatio satis esset ad te obruendum et perdendum? Et quod id hoc pacto se habiturum sit, a rerum experientia disci potest. Ne itaque nos his dictis frustra consolemur; sed attendamus, de salute solliciti simus, virtutemque exerceamus, et ad bona opera nos excitemus, ut tantam gloriam consequi dignemur in Christo Jesu Domino nostro, qui cum Patri et una Spiritui sancto, imperium, gloria, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XL.

Quod oporteat omnia facere et operari pro salute fratrum nostrorum, quodque magnum bonum sit contra nos admissa peccata condonare, et quod id majus eleemosyna sit.

Nihil felicius iis qui regnum cœlorum consequuntur[1], fratres, ut nihil miserabilius iis qui illud amittunt. Si enim quis a patria pulsus, omnium commiserationem movet, et qui hæreditatem amisit, omnibus miser esse videtur, qui e cœlo et ex bonis illic repositis excidit, quot lacrymis plangi debet; imo non plangi; plangitur enim quis, cum quid patitur, cujus ipse non in causa est; cum autem ex propria voluntate se ipsum in nequitiam conjecit, non lacrymis, sed lamentis dignus erit; imo etiam luctu. Etenim Dominus noster Jesus Christus Jerusalem, etsi impie agentem, luxit et deploravit. Vere mille fletibus digni sumus[2], mille lamentis. Si totius orbis assumpta voce, et lapides, et ligna, et arbores, et bestiæ, et aves, et pisces, totus, inquam, orbis si assumpta voce nos defleret, qui a bonis illis excidimus, non pro merito fleret et lamentaretur. Quis enim sermo, quæ mens illam beatitudinem declarare possit, illam virtutem, voluptatem, gloriam, lætitiam, splendorem? « Quæ oculus non » vidit, et auris non audivit, et in cor hominis non ascen» derunt[3]. » Non dixit, superat tantum, sed nec cogitavit quisquam, « Quæ præparavit Dominus diligentibus

[1] Ex hom. 23 in epist. ad Hebræos. — [2] Luc. XIX. — [3] 1 Cor. II, 9.

»se. » Nam quæ bona Deus præparat, qualia esse verissimile est? Si enim postquam nos fecit statim, antequam quidvis fecissemus, tanta largitus est, paradisum, colloquium cum ipso, immortalitatem promisit, vitam beatam et curis vacuam; iis qui tanta fecerint, qui decertarint, qui pro ipso passi fuerint, quid non largietur? Unigenito non pepercit propter nos, Filium genuinum ad mortem tradidit propter nos inimicos; quo nos non dignabitur, si amici efficiamur? Quid non dabit nobis sibi reconciliatis? Et dives est admodum et immensus, cupitque ac curat amicitiam consequi nostram: Nos vero, dilecti, non ita curamus illam consequi; et quid dico, non curamus? nolumus sic bona illa consequi ut ille vult; et quod magis velit, per id quod fecit ostendit. Nos enim pro nobis ipsis vix parum pecuniæ contemnimus; ipse vero pro nobis Filium suum dedit. Utamur, ut par est, Dei charitate, fruamur ejus amicitia. « Vos enim amici mei estis, »inquit, si feceritis quæ dico vobis[1]. » Papæ! inimicos, qui immenso spatio ab illo distant, a quibus supra modum per omnia differt, hos amicos suos vocat. Quid ergo non patiendum esset pro tali amicitia? Pro hominum amicitia sæpe periclitamus; pro Dei vero amicitia ne pecunias quidem profundimus? Luctu sane digna sunt nostra; luctu, lacrymis, gemitibus, lamentis magnis et planctu. A spe nostra excidimus, a celsitudine nostra humiliati sumus, indigni Dei honore visi sumus, improbi post beneficia facti sumus et ingrati. Ab omnibus bonis nos nudavit diabolus. Qui dignati fueramus esse filii, et fratres et cohæredes, ab inimicis ejus, qui ipsum injuria affecerunt, nihil differimus. Quæ nobis erit demum consolatio? Ipse nos vocavit ad cœlum, nos autem ad gehennam nos dejecimus. Itaque et mendacium, et

[1] Joan. xv, 14.

furtum, et adulterium effusa sunt super terram. Alii sanguinem super sanguinem miscent; alii res faciunt sanguine pejores. Multi quæ læduntur, multi quorum bona rapiuntur, mille optant mortes potius quam hæc pati : et nisi Dei timore detinerentur, sibi manus inferrent, ita mortem optant. Hæccine non sunt sanguine pejora? Hei mihi, o anima! quia periit pius a terra, et qui recte agat apud homines non est. Nunc autem nos pro nobis ipsis clamemus primum. Sed lamentum mecum suscipite. Fortasse quidam et augurantur et rident; ideo lamentum augendum est, quia ira insanimus et amentes sumus, neque an insaniamus, scimus, sed de quibus gemere oporteret ridemus. « Revelatur, o homo, ira de » cœlo super omnem impietatem et injustitiam hominum. » Deus manifeste veniet. Ignis ante illum præcedet, et in » circuitu ejus tempestas valida. Ignis ante illum exardes- » cet, et inflammabit in circuitu inimicos ejus[1]. » Dies Domini ut fornax accensa, et nemo hæc in mentem conjicit : sed hæc tremenda et formidanda dogmata, magis quam fabulæ despiciuntur et conculcantur : ac nemo est qui audiat, sed irrident omnes. Quis nobis exitus erit? undenam salutem inveniemus? Periimus, consumpti sumus. Facti sumus in derisum inimicis nostris, et in subsannationem gentibus ac dæmonibus. Altum sapit nunc diabolus, exultat et gaudet : Angeli quibus nos concrediti sumus, omnes in pudore et tristitia versantur. Nemo est qui convertatur, frustra a nobis omnia consumpta sunt, et vobis delirare videmur? opportunum nunc est advocare cœlum, quia nemo audit, et elementa contestari. « Audi, » cœlum, et ausculta terra, quia Dominus locutus est[2]. » Date manum, porrigite, qui nondum demersi estis, iis qui ab ebrietate perierunt; qui sani estis, ægris; qui vi-

[1] Rom. I, 18, et Psal. XLIX, 3. — [2] Isaï. I, 2.

giles estis furentibus, et iis qui circumferuntur. Nemo igitur gratiam amici saluti ejus anteponat. Hinc contumelia et increpatio; sed ad unam respiciat ejus utilitatem. Cum febris apprehendit, etiam servi dominum tenent. Cum enim ille uratur, animam confundens, mancipiorum agmen adest, nemini cedens, neque heri legem agnoscit indamnum domini. Nos convertamus, rogo. Bella quotidiana, demersiones, pernicies innumeræ circum, et undique ira Dei circumsistit. Nos autem quasi ipsi placentes, in securitate sumus. Manus ad rapinam apparamus omnes, nemo ad auxilium; omnes ad rapinam, nemo ad patrocinium. Singuli ut opes augeant student, nemo ut egeno ferat opem; singuli, ut pecunias accumulent, admodum curant; nemo, ut animam servet suam. Timor unus occupat omnes, ne pauperes, inquiunt, evadamus, ne autem in gehennam incidamus nemo anxius est, nemo tremit. Hæc fletibus, hæc accusatione, hæc criminatione digna sunt. At non hæc dicere volebam : verum a dolore cogor. Ignoscite, a gemitu cogor; multa dico quæ nollem. Gravem video plagam, inconsolabilem calamitatem : quæ nos occuparunt mala, consolationem non admittunt : periimus. « Quis dabit capiti meo aquam, et oculis meis » fontes lacrymarum, ut lugeam [1] ? » Fleamus, dilecti, fleamus, ingemiscamus. Forte quidam sunt hic dicentes, omnia lamentationes, omnia lacrymas dicit. Nollem, credite, nollem; sed encomia et laudes semper efferre. Nunc autem horum tempus non est. Non lamentari grave est, dilecti, sed lamentis digna facere. Non ingemiscere avertendum est, sed gemitibus digna patrare. Ne puniaris, et non ingemisco; ne moriaris, et non ploro. Sed si corpus quidem mortuum jaceat, omnes advocas ad condolendum, et immisericordes dicis eos qui non lugent; anima vero

[1] Jerem. IX, 1.

pereunte, dicis non lugendum esse. Sed non possum. Pater sum, et lugeo; pater sum filios amans. Audite quid clamat Paulus : « Filioli mei, quos iterum parturio[1]. » Quæ mater pariens ita acerbas emittit voces, ut ille? Utinam animi rogum videre liceret, et videres me magis uri, quam quævis junior puella et mulier immaturam viduitatem passa. Non tam illa virum suum luget, neque pater filium, quam ego hanc nostram multitudinem. Nullum video profectum, omnia in calumnias et accusationes vergunt, et nemo placere Deo studet. Sed de hoc et de illo, inquiunt, male dicamus; ille Clero indignus est, ille inhoneste vivit. Cum nostra lugere deberemus, de aliorum malis judicamus? Neque si a peccatis puri essemus, hoc deberemus facere. « Quis enim te discernit, » inquit? Quid habes quod non accepisti? Si autem acce» pisti, quid gloriaris quasi non acceperis[2]? » Tu vero, cur judicas fratrem tuum, cum innumeris plenus sis malis? Cum dixeris, Ille improbus est, perniciosus, molestus, te ipsum considera, et tua accuratius examina, ac de dictis pœnitentiam ages. Si quis ergo in Ecclesia, quasi in statera justa verba nostra constituere voluerit, ad mille talenta sermonum sæcularium, vix denaria centum inveniet verborum spiritualium, imo neque obolos decem. Si ergo Deus illa observet, quis sustinebit? Hæc cogitantes[3], misericordes simus, ignoscamus iis qui in nos peccaverunt. Centum denarii hic sunt peccata in nos commissa : quæ autem contra Deum a nobis, decem millia talenta. Scitis quoniam ex personarum conditione peccata judicantur; verbi gratia, qui privatum hominem contumelia affecit, peccavit; at non ut ille qui principem, et plus quam hic is qui majorem principem; sed non item is qui minorem; qui vero regem, multo magis.

[1] Galat. IV, 19. — [2] 1 Cor. IV, 7. — [3] Ex hom. in epist. ad Philem.

Et contumelia quidem eadem est; sed ex personæ excellentia fit major. Si autem qui regem contumelia afficit, ob personæ dignitatem intolerabili supplicio traditur; qui Deum afficit contumelia, quot talentorum debitor erit? Itaque licet eadem contra Deum peccata admittamus, quæ contra homines, non par tamen ratio est; sed quantum intervallum est Deum inter et homines, tantum inter hæc et illa peccata. Nunc vero et plura invenio peccata, quæ non ex personæ excellentia magna sunt, sed ex ipsa natura. Et horrendus quidem terribilisque sermo est, sed necesse est ut proferatur, quo animum vestrum moveat et exagitet, ostendens nos multo magis homines, quam Deum timere et honorare. Perpende: qui adulterium committit, scit quod Deus videat, illumque despicit; si autem homo videat, concupiscentiam retinet. Non tantum homines præfert, neque tantum contumelia afficit Deum; sed quod longe gravius est, illos timens, Deum despicit. Nam si illos videat, flammam concupiscentiæ retinet; imovero quæ flamma est? Non jam flamma, sed contumelia. Si enim non liceret muliere uti, jure flamma vere esset. Nunc autem contumelia et injuria. Si enim homines viderit, insaniam compescit; Dei vero patientiam minus curat. Rursus qui furatur alius, scit se rapere, et homines quidem fallere conatur, et adversus accusatores sese defendit, et purgationi modum apponit. Deo autem cum id persuadere non possit, ipsum despicit, neque reveretur vel honorat illum. Et si rex jubeat ab aliena pecunia abstinere, imo suam dare, prompte omnes afferimus; Deo autem jubente non rapere, aut aliena accipere, non paremus. Vides-ne nos Deo homines præferre? Onerosum est dictum et molestum; sed onerosum esse ostendite, fugite opus. Si autem opus non timeatis, quomodo possum vobis credere dicentibus, Verba timemus, nobis onerosus es? Vos opere vos

ipsos oneratis; et nulla est ratio. Ego autem si illa dixero, quæ vos facto committitis, indignamini? Et quomodo id absurdum non fuerit? Esto, mendacium sint ea quæ a me prodeunt. Malo exprobrari mihi in die illa, quod temere et frustra vos criminatus sim, quam videre vos his de rebus accusari. Non solum autem vos Deo homines anteponitis, sed et alios ad id faciendum compellitis. Multi plurimos domesticos et filios ooëgerunt. Alii ad nuptias traxerunt invitos; alii, ut ministrarent ad res absurdas, fœdo amori, rapinis, avaritiæ, et violentis rebus. Ita ut duplex crimen sit, et neque ex necessitate illi veniam obtinere possint. Etsi enim ipse invitus mala illa patras, et jussu principis, neque sic idonea purgatio est : cæterum gravius est peccatum, quando illos cogis ut in ea ipsa incidant. Quænam illi demum venia esse possit? Hæc dixi, non vos condemnare volens; sed ut ostendam quantum simus Deo debitores. Nam si, quando hominem et Deum æqualiter honoramus, Deum contumelia afficimus; multo magis cum homines ipsi præponimus. Si peccata eadem in homines facta, in Deum longe majora ostenduntur, quanto magis cum ipsum peccatum majus est et gravius? Examinet quis se ipsum, et videbit se omnia propter homines facere. Admodum beati essemus, si tanta propter Deum faceremus, quanta propter homines, et propter humanam gloriam, metum et honorem. Si ergo tot et et tantis sumus obnoxii, debemus ex animo parcere iis qui nobis injuriam faciunt, qui nostra rapiunt, et injuriam oblivisci. Via enim ad remissionem peccatorum non opus habet laboribus, non pecuniarum expensa, nec quoquam alio ; sed solum voluntate, non peregrinandum est, non extrema orbis petenda, non pericula subeunda vel labores; sed velle tantum oportet. Quam, quæso, veniam habebimus in iis quæ difficilia videntur

esse, quando rem, quæ tantum habet lucrum, tantamque utilitatem, nullumque laborem non facimus? Non potes pecunias spernere? non potes facultates erogare pauperibus? Non potes aliquid boni velle? non injuriam facienti parcere? Si enim tot rebus obnoxius non esses, jussisset autem Deus parcere, nonne id facere oporteret? Nunc autem tot peccatis obnoxius non parcis? Et hoc ille repetit ex iis quæ ab ipso habes. Si itaque nos ad debitorem nostrum veniamus, ille rei gnarus, colit, excipit, honorat, et largiter omnem ostendit benevolentiam, neque tamen a fœnore solvitur; sed ut nos mitiores reddat circa repetitionem. Tu vero cum tanta Deo debeas, et dimittere jussus, ut tu rursum accipias, non dimittis? Cur, rogo te? Væ mihi! Quanta fruimur benignitate? Quantam vero exhibemus nequitiam? quantum somnum? quantam segnitiem? Quam facilis est virtus? Hic non est opus robore corporis, non pecuniis multis, non potentia, non amicitia, non aliquo alio; sed sufficit tantum velle, totumque perfectum est negotium, multam habens utilitatem. Molestus tibi fuit ille quidam, contumelia affecit et percussit? Cogita te multa similia contra alios facere, et contra ipsum Dominum. Dimitte, et parce. In mentem tibi veniat, quod dicas: « Dimitte nobis debita nostra, » sicut et nos dimittimus[1]. » Cogita quod si non dimiseris, non poteris cum fiducia hoc dicere. Si dimiseris autem, id ut debitum poscis, non propter rei naturam, sed propter dantis benignitatem. Et in quo par res est, eum qui conservis dimittit, peccatorum in Dominum remissionem accipere? Et tamen hanc consequimur benignitatem, quia dives est in misericordia et miserationibus. Ut autem tibi ostendam, quod præter illud et præter remissionem, ex eo quod dimittas solum, lucrum reportas: cogita quot

[1] Matth. VI, 12.

ille talis habeat amicos, quomodo omnes ubique illum laudibus celebrent. Bonus vir est, qui facile reconciliatur, injuriarum meminisse nescit, ut vulneratus fuit, statim sanatus est. Talem hominem, si in calamitatem incidat, quis non miserabitur? Quis peccanti non ignoscet, quis pro aliis roganti gratiam non concedet? Quis adeo bonæ animæ nolit esse amicus aut servus? Etiam, rogo, omnia pro hac faciamus, non erga amicos et cognatos tantum, sed etiam erga famulos. « Remittentes, inquit, minas, scien- » tes quia vester Dominus est in cœlis[1]. » Si dimittamus proximo peccata, si eleemosynas erogemus, si humiles simus; nam et hoc peccata tollit; si enim publicanus, quia solum dixit, « Propitius esto mihi peccatori[2], » descendit justificatus, multo magis nos, si humiles simus et contriti poterimus misericordiam multam consequi; si confiteamur peccata nostra, et nos ipsos condemnemus, maximam sordis partem abstergemus. Multæ namque viæ sunt quæ purgant. Undique ergo diabolum oppugnemus. Nihil dixi difficile, nihil asperum. Dimitte ei qui te malo affecit, miserere ejus qui veniam petit, humilia animam tuam. Etiamsi admodum peccator sis, poteris regnum consequi, per hæc expurgans peccata, et sordem abstergens. Utinam autem omnes, hîc omni peccatorum sorde per confessionem expurgati, illic consequamur promissa bona, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, quicum Patri unaque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Ephes. VI, 9. — [2] Luc. XVIII, 13.

HOMILIA XLI.

Quod oporteat nos imitari saltem servos nostros, et quod illi propter timorem nostrum faciunt, propter Dei timorem facere, et de ineffabilibus bonis quæ Sanctis præparata sunt.

Si Paulus Timotheo scribens[1], dilecti, servis præcepit, ut multa obsequentia erga dominos uterentur, cogitate quomodo affecti simus oportet erga Dominum, qui ex nihilo nos condidit, qui nutrit, et veste tegit. Si non alio modo, saltem ut servi nostri nobis, ipsi nos serviamus. Annon illi totam vitam hac in re insumunt, ut heris suis requiem procurent, et hoc opus, hæc vita illorum est, ut de illius rebus sint solliciti? Nonne quæ heri sunt per totam diem curant, sua vero in modica vesperi parte? Nos vero contra, nostra semper, quæ vero Domini sunt, nec parva temporis parte. Et hæc cum ille nostris non egeat, sicut heri servorum opera; sed cum illa ipsa Domino præstita in nostram cedant utilitatem. Illic enim ministerium servi hero utile est; hic vero ministerium servi Dominum nihil, sed ipsum servum juvat: «Bonorum enim, inquit, meo»rum non eges[2].» Dic enim mihi, Quid Deo lucri est, si ego justus sim? Quid damni, si injustus? Nonne intemerata natura illa est? nonne omni damno et passione vacua? Servi nihil proprium habent, sed omnia dominica sunt, etiamsi divitiis affluant. Nos autem multa propria habemus. Neque sine causa tanto honore fruimur ab universorum Deo. Quis Dominus pro servo filium suum de-

[1] Ex hom. XVI in epist. I ad Tim. — [2] Psal. XV, 2.

dit? Nullus. Sed omnes malint pro filiis servos dare. Hic autem contra, «Filio suo non pepercit, sed pro nobis »omnibus tradidit illum,» pro omnibus inimicis, qui ipsum oderant. Servi etiamsi gravia sibi imperentur, non moleste ferunt, maxime vero si probi sint; nos autem innumera ægre ferimus. Servis nihil promittitur tale quale Deus nobis pollicitus est. Sed quid? Libertas in hac vita, quæ sæpe servirtute molestior est. Sæpe namque fames invasit, et servitute acerbior libertas facta est. Et hoc donum est maximum. Apud Deum autem nihil fluxum, nihil incorruptibile. Sed quid? «Non dico vos servos, inquit, »vos amici mei estis[1].» Pudore suffundamur, dilecti, timeamus. Saltem ut famuli nobis serviunt, nos Domino serviamus; imovero ne minimam partem servitutis nos exhibemus. Illi propter necessitatem philosophantur, vestimenta solum habent et cibum; nos vero in deliciis contumeliosi sumus. Si non aliunde, saltem ab illis philosophiæ normam accipiamus. Solet enim Scriptura non ad servos, sed ad bruta homines mittere; ut quando apem, quando formicam jubet imitari. Ego autem saltem servos imitari hortor : quæ illi ob timorem nostri faciunt, tanta saltem propter Dei timorem nos faciamus. Non enim inveniemus vos id facientes. Illi ob timorem nostri millies contumelia afficiuntur, et plus quam philosophus quivis stant silentes, conviciis impetuntur et juste et injuste, sed non contradicunt, sed supplicant sæpe cum nihil mali fecerint; nihil plusquam necesse fuerit accipientes, et sæpe minus, hoc contenti sunt, in strato dormientes et pane solum saturi, cæterumque cibum vilem habentes, non incusant, neque moleste ferunt. Illi ob timorem nostri, pecunias sibi creditas totas reddunt; ne mihi enim servos improbos dixeris, sed eos qui non admodum mali sunt.

[1] Joan. xv, 15.

Si comminemur, stetim reprimuntur. Annon hæc philosophiæ sunt? Ne dicas hoc ex necessitate fieri : nam et tibi gehennæ necessitas instat, neque sic temperans es, neque tantum præbes Deo honorem, quanto a servis tuis honore frueris. Habent singuli servi habitaculum adscriptum, nec quis eorum proximi habitaculum invadit, neque plus habendi cupiditate corrumpitur. Et hæc videas apud servos ob heri timorem observari : raroque videris servum servi bona abripere, aut labefactare. Apud homines autem liberos contraria fiunt. Nos invicem mordemus et devoramus, non timemus Dominum. Conservorum bona rapimus, furamur, percutimus illo vidente. Hoc autem servus non fecerit; sed si percusserit, non vidente hero ; si contumeliam intulerit, ipso non audiente id facit. Nos autem, Deo et vidente et audiente, omnia audemus. Heri timor ante oculos illorum semper est; Domini timorem nos nunquam habemus. Ideo omnia susdeque feruntur, omnia confunduntur et corrumpuntur. Et nos quidem nunquam peccata in mentem revocamus, servorum autem nostrorum peccata vel minima accurate despicimus et examinamus. Hæc dico, non ut servos supinos erigam et ignavos excitem, ut sic Deo serviamus, ut servi nobis; sic conditori nostro, ut nobis ii qui ejusdem nobiscum substantiæ sunt, et nihil tale a nobis acceperunt, cum natura sua liberi et ipsi sint. Illis quoque dictum est, «Imperent piscibus[1].» Non est hæc servitus naturæ; sed dignitatis et casus : tamenque illi multum nobis præbent honorem. Nos autem illis accuratissime instamus, ut ministerium nobis exhibeant; Deo autem ne minimam quidem partem præstamus, cum tamen hinc utilitas ad nos deveniat. Quanto enim studiosius Deo servimus, tanto majus nobis accedit emolumentum, et ipsi magis lucramur. Ne, quæso, tanta

[1] Gen. I, 26.

nos utilitate privemus ; Deus enim sibi sufficit et nullo indiget : merces autem et lucrum ad nos iterum recurrit. Quod si sit philosophandum etiam de bonis quæ Sanctis sunt reposita[1] : hæc certe vere requies est, unde aufugit dolor et tristitia et gemitus : ubi neque sollicitudines, neque labores, neque angustia, neque timor, qui animam percutiat et exagitet ; sed solus Dei timor voluptate plenus est. Non est illic, « In sudore vultus tui vesceris pane » tuo[2], » non spinæ, non tribuli. Non est illic : « In doloribus paries filios, et ad virum tuum conversio tua, et » ipse tui dominabitur. » Omnia gaudium, pax, lætitia, voluptas, bonitas, mansuetudo, dilectio. Non est illic zelotypia, neque invidia, non mors ista corporis, non illa animæ, non tenebræ, non nox : omnia dies, omnia lux, omnia splendida. Non est labor ibi, non satietas. Semper in bonorum concupiscentia versabimur. Vultis dem vobis aliquam imaginem illius status? Id fieri nequit. Tamen pro facultate conabor vobis aliquam imaginem offerre. Respiciamus in cœlum, cum, nulla turbante nube, coronam ostendit suam. Deinde circa pulchritudinem aspectus ejus multo consumpto tempore, cogitemus quod pavimentum habituri simus, non tale ; sed tanto pulchrius, quanto aureum tectum lateritio, et post illud rursum aliud excelsius tectum ; deinde Angelos, Archangelos, incorporearum potestatum immensos populos, ipsam Dei regiam, solium paternum. Sed non potest, ut dixi, id ullo sermone describi; experientia opus est, et cognitione; quæ per experientiam paritur. Quomodo, quæso, putatis Adamum fuisse in paradiso? Tanto melior est illa hæc mansio, quanto cœlum terra. Cæterum aliam quoque imaginem quæramus. Si contingeret Imperatorem hodiernum toti orbi imperare : deinde neque bellis neque curis turbari,

[1] Ex hom. 6 in epist. ad Hebr. — [2] Gen. III, 16.

sed honorari tantum ac deliciis frui, ita ut multos haberet hastatos et satellites, undique autem aurum ipsi affluueret, et tantum spectaculum præberet. Quem animum illum putatis habiturum esse, si bella utique per orbem sedata viderit? Tale quidpiam erit, imovero nondum ad imaginem illam pertigimus; idea alia quærenda est. Tu mihi perpende. Sicut enim puer regius, dum in vulva est, nihil sensu percipit; si contigerit ut statim atque natus in solium regium ascendat, neque paulatim, sed simul omnia accipiat; ita est et status ille. Vel ut si quis vinctus, postquam millia passus esset mala, repente ad solium regium raperetur. Sed neque sic accurate imaginem assecuti sumus. Illic enim, quantacumque bona quis acceperit, etiamsi ipsum regnum dixeris, primo quidem die vigentem habet affectum et desiderium, etiamque secundo et tertio; procedente autem tempore manet quidem voluptas, sed non tanta : minuitur enim semper ex consuetudine, qualiscumque ea fuerit. Illic vero non modo non minuitur, sed augetur. Cogita quantum illud sit, quod anima quæ illuc abiit, non ultra finem expectet bonorum illorum, neque mutationem, sed augmentum, et vitam finem non habentem, omni periculo, omni mœrore et sollicitudine liberam, plenam gaudio infinitisque bonis. Nam si in campum excuntes, ubi tentoria videmus militum ex velamentis defixa, et hastas, galeas, clypeorumque umbilicos splendentes, ex spectaculo suspensi manemus; si vero contigerit regem in medio currentem videre, vel cum aureis armis equum agitantem, nos totum consecutos putamus; quid putas futurum, cum Sanctorum tabernacula æterna in cælo defixa videris? Ait enim, «Recipient vos in æterna taberna»cula sua[1].» Cum singulos eorum videris plus quam solares radios fulgentes; non ex ære et ferro, sed ex illa

[1] Luc. XVI, 9.

gloria, cujus spendorem oculus humanus videre nequit? Et hæc quidem apud homines. Quid vero dici possit de tot millibus Angelorum, Archangelorum, Cherubinorum, Seraphinorum, Thronorum, Dominationum, Principatuum, Potestatum, quorum pulchritudo immensa omnem mentem superat? Sed usquequo persequar ea quæ attingi non possunt? Neque enim «oculus vidit, inquit, neque » auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt quæ præ- » paravit Deus diligentibus se[1]. » Itaque nihil miserabilius iis qui illud non assequuntur, neque beatius iis qui consequuntur. Nos autem utinam ex numero simus beatorum; ut consequamur æterna bona in Christo Jesu Domino nostro, quicum Patri, unaque Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLII.

Quod non oporteat turbari cum videmus bonos improspere agere, malos autem in rerum copia esse; et quod is qui in peccato vivit, nihil differat a mortuo fœtente.

Nemo, dilecti, videns improbos prospere agentes, turbetur. Non est hic retributio neque malitiæ[2], neque virtutis. Quod si aliquando aut nequitiam puniri, aut virtutem remunerari contingat, id non secundum meritum fit; sed simpliciter, et ceu gustus quidem aut indicium judicii est, ut qui non credunt resurrectioni, ex iis etiam quæ hic

[1] 1 Cor. II, 9. — [2] Ex hom. 5 in epist. ad Hebr.

fiunt, ad sanam mentem reducantur. Cum ergo viderimus improbum deliciis affluentem, ne concidamus; cum viderimus probum male patientem, ne turbemur. Illic enim sunt coronæ, illic supplicia: et alioquin non potest malus per omnia malus esse, sed potest ille quædam habere bona: neque bonus per omnia bonus esse, sed quædam habere peccata potest. Cum ergo feliciter agit improbus, in malum capitis sui id vertitur. Ut enim paucorum bonorum, quæ fecit, hic mercede recepta, illic demum puniatur, ideo id hic accepit. Beatus ille maxime est, qui hic punitur, ut omnibus depositis peccatis, probatus, purus et innoxius abeat. Et hoc nos docens Paulus dicit: « Ideo in » vobis multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi[1]. » Et rursum, « Tradidi hujusmodi satanæ[2]. » Et Propheta dicit: « Recepit de manu Domini duplicia peccata[3]. » Et rursus David, « Respice inimicos meos, quoniam multipli- » cati sunt super capillos capitis mei, et odio iniquo ode- » runt me[4]. » Et, « Dimitte omnia peccata mea[5]. » Et rursus alius, « Domine, pacem da nobis: omnia enim dedisti » nobis[6]. » Sed hæc ostendunt bonos peccatorum suorum pœnas hic accipere. Ubi autem dicantur improbi hic bona sua accipere, illicque omnino puniri, audi Abrahamum diviti dicentem, « Recepisti bona in vita tua, et Lazarus » mala[7]. » Quæ bona? Hic enim « Recepisti, » non accepisti, dicens, ostendit ambos secundum debitum passos esse, et alium in prosperitate, alium in ærumnis fuisse; et ait, ideo ille consolationem hic accipit: vides enim illum a peccatis purum; et tu cruciaris. Ne itaque ægre feramus, cum peccatores hic prospere agere videmus; sed cum ipsi mala patimur, gaudeamus: est enim illud expiatio peccatorum. Ne quæramus quietem: ærumnas enim dis-

[1] 1 Cor. xi, 30. — [2] Id. v, 5. — [3] Isaï. xl, 2. — [4] Psal. xxiv, 19. — [5] Ibid. 18. — [6] Isaï. xxvi, 12. — [7] Luc. xvi, 25.

cipulis suis promisit Christus; dicitque Paulus : « Omnes » qui volunt pie vivere in Christo, persecutionem patien- » tur[1]. » Nullus generosus athleta in stadii fossa lavacra quærit, vel mensam ferculis et vino plenam : hoc enim non esset athletæ, sed mollis hominis. Athleta quippe pugnat in pulvere, oleo, in radiorum solis ardore, multo cum sudore, ærumna, angustia : nam hoc agonum et pugnandi tempus est, ergo etiam vulnera accipiendi cum sanguine et dolore. Audi quid dicat beatus Paulus : « Sic pugno, » non quasi aërem verberans[2]. » Totam vitam in certamine esse existimemus : et nunquam requiem quæremus, nunquam in ærumnis, quid extranei patiemur. Si quidem neque pugil, cum in agone est, quid extranei patitur. Aliud est quietis tempus; per ærumnas nos perfectos effici oportet. Etiamsi persecutio non sit, neque tribulatio; sed aliæ sunt tribulationes, quæ quotidie accidunt. Quod si has non feramus, vix illas ferre possemus. « Tentatio vos » non apprehendit, inquit, nisi humana[3]. » Precemur itaque Deum, ne intremus in tentationem. Si intremus autem, generose feramus. Illud enim prudentium virorum est, se in pericula non conjicere; hoc generosorum et philosophorum. Neque igitur nos temere injiciamus; hoc enim nimiæ audaciæ esset : neque eo deducti, et rebus ipsis vocantibus, cedamus : timiditatis enim hoc esset. Sed si prædicatio vocaverit, ne recusemus : si vero causa non fuerit, neque usus, neque necessitas qua propter Dei cultum nos advocet, ne accurramus. Jactantia enim hoc esset et ambitio superflua. Si vero quid accidat quod piæ religioni noceat, etiamsi mille mortes subire oporteat, nihil recusemus. Ne advoces tentationes, cum ea quæ ad pietatem spectant ex voto tibi procedunt. Cur superflua tibi attrahis pericula, nihil lucri habentia? Hæc dico, quod

[1] 2 Tim. III. — [2] 1 Cor. IX, 26. — [3] Id. X, 13.

velim vos mandata Christi servare, qui precari jubet, ne intremus in tentationem, et præcipit ut crucem tollentes, sequamur ipsum. Hæc non sunt contraria, sed valde secum mutuo convenientia. Tu enim ita te apparare debes, ut sis perpetuo miles in armis generosus, sobrius, vigilans, semper bellum expectans. Sed bella ne moveas : hoc enim non est militis, sed seditiosi. Si autem pietatis tuba vocaverit, statim exi, et animam despice, et cum animi fortitudine in certamina irrumpe. Adversariorum phalangem rumpe, conscinde diaboli vultum, erige tropæum. Si vero pia religio nihil lædatur, neque quis dogmata nostra pessumdet, secundum animam dico; neque cogat aliquid facere quod non placeat Deo, ne superfluus esto. Sanguine plenam esse oportet Christiani vitam; sanguine, non alienum effundendo; sed quod parati simus nostrum effundere. Cum tanta igitur alacritate sanguinem effundamus, cum id pro Christo faciendum, cum quanta quis aquam effundit; sanguis enim est aqua per corpus circumfluens; et cum tanta facilitate corpus exuamus, cum quanta vestimentum. Hoc autem ita erit, si pecuniis non simus alligati, si nec domui, si nec affectibus, si ab omnibus non pendeamus. Si enim ii qui hanc militarem vitam ducunt omnibus abrenuntiant, quo bellum vocat illos eo se conferunt et viam carpunt, et omnia alacriter sustinent; multo magis nos Christi milites sic apparari oportet et aciem dirigere ad bellum pravis affectibus inferendum. Non est nunc persecutio, et utinam nunquam sit; sed aliud bellum est, pecuniarum concupiscentia, invidia, pravi affectus. Hoc bellum describens, dicebat Paulus : « Non est nobis colluctatio adversus sanguinem et car- » nem[1]. » Semper hoc bellum instat : ideo semper nos armatos esse vult. « State ergo succincti, » inquit : quod

[1] Ephes. VI, 12, 14.

tempus instare significat, indicatque semper armatos esse oportere. Multum enim oritur bellum per linguam, multum per oculos : hoc igitur contineamus. Multum bellum concupiscentiarum. Ideoque inde incipit armare militem Christi : « State enim, inquit, succincti lumbos vestros ; » et subjunxit, « in veritate. » Cur in veritate ? Illusio enim et mendacium est concupiscentia. Ideo ait Propheta : « Lumbi mei impleti sunt illusionibus [1]. » Non est voluptas res illa, sed umbra voluptatis : « Succincti, inquit, lumbos » vestros in veritate ; » id est, vera voluptate, temperantia, honestate. Ideo sic hortatur, notam habens peccati absurditatem, quod velit omnia membra nostra munita esse. « Ira enim, inquit, injusta non innocens habebitur [2], » et thorace nos circummuniri vult, et clypeo. Fera enim est ira facile insiliens ; et mille munimentis nobis opus erit ad illam superandam et continendam. Ideoque nobis Deus hanc maxime partem ossibus quasi lapidibus ædificavit, fulcrum ipsi circumponens, ut ne dirumpens et dissecans facile totum animal perderet. Ignis enim est, inquit, et procella magna, aliudque membrum non tantam vim sustineret. Dicunt autem medici pulmonem ideo cordi substerni, ut cor in molli existens loco, et ceu in quamdam spongiam insiliens, quiescat, ac ne in oppositum et durum pectus insiliens, saltuum impetu lædatur. Opus igitur habemus lorica forti, ut hanc feram semper in quiete servemus : galea quoque opus habemus. Quia enim illic ratiocinandi vis existit, et hinc aut salutem consequi possumus, si ea quæ par est fiant, vel si contra, perire ; ideo ait, et galeam salutaris. Nam cerebrum natura tenerum est. Ideoque illud calvaria ceu quadam testa superne tegitur. Omnium autem vel bonorum vel malorum causa est, si vel quæ oportet, vel quæ contraria sunt cognoscat.

[1] Psal. XXXVII, 7. — [2] Eccli. I, 19.

Pedes quoque et manus armis opus habent : non ipsi pedes aut ipsæ manus, sed pedes et manus animæ; manus quidem quæ decent meditantes; pedes vero, ut illo pergant quo opus est. Omnia ergo[1], dilecti, pro illa futura vita faciamus, omnia ad illam respicientes operemur. Nequitia nihil aliud est, quam tenebræ, mors et nox. Nihil videmus eorum quæ decent, nihil facimus eorum quæ conveniunt. Ut mortui fœtent, sic animæ eorum qui in nequitia vivunt, multa sunt plenæ immunditia. Occlusi sunt illorum oculi, interceptum est os, immoti manent in lecto malitiæ; imo etiam iis qui hæc patiuntur miserabiliores sunt. Hi namque ad utrumque mortui sunt; illi vero ad virtutem sensu carent, et ad nequitiam vivunt. Mortuum si quis percutiat, nihil ille sentit, neque se ulciscitur, sed est quasi lignum aridum. Sic et anima aridam vere vitam accepit, mille quotidie vulnera accipit, neque sentit, sed ad omnia sic indolens jacet. Neque aberraverit si quis illa cum furentibus comparet, cum ebriis, cum insanientibus. Hæc autem omnia habet malitia, estque omnium gravissima. Qui furit multam veniam a spectantibus obtinet. Non enim voluntatis est morbus, sed naturæ tantum. Qui autem in nequitia vivit, unde veniam impetrabit? Undenam ergo malitia est? Unde multo plures mali sunt, dic mihi? Unde malitia morborum? Unde phrenesis? Unde somnus gravis? Nonne ex attentionis defectu? Si ergo morbi naturales ex voluntate initium habent, multo magis hæc quæ ex arbitrio oriuntur. Ebrietas undenam? Nonne ex intemperantia animæ? Phrenesis, nonne ex febris exsuperantia? Febris vero, nonne ex superabundantibus in nobis elementis? Superabundantia elementorum in nobis, nonne ex attentionis defectu? Cum enim aut indigentiam aut superabundantiam in nobis adduxerimus, ignem illum

[1] Ex hom. III, in epist. I ad Thess.

accendimus. Rursus si, accensa flamma, contemnentes maneamus, contra nos ipsos rogum accendimus, quem extinguere non possumus. Sic et in malitia evenit, cum initio illam non coercemus, nec succidimus, finem coercere non possumus, sed major fit, quam vires nostræ ferant. Quapropter rogo omnia agamus, ut nunquam dormitemus. Non videtis in custodia positos, qui sæpe cum sese paulum somno dederint, ex custodia multa nihil lucrati sunt? Per illum enim modicum somnum omnia perdiderunt, furari volenti multam dantes facultatem. Ut enim non tam attente fures observamus, quam illi nos aspiciunt, sic et diabolus maxime omnium instat, insidiatur, dentibus stridet. Ne dormitemus ergo : ne dicamus, ex hoc nihil, ex illo nihil timendum : unde nihil timebamus, inde sæpe spoliati sumus. Sic et in nequitia, unde non expectabamus, perimus. Omnia accurate circumspiciamus. Ne inebriemur, et non dormiemus; ne deliciemur, et non dormitabimus; ne ad exteriora insane feramur, et vigiles erimus; nos undique componamus, et quasi supra funem extensum gradientes, nec ignavi esse poterimus : ignavus enim quod parvum est malum magnum efficit, subversus quippe statim deprimitur et perit; sic autem ignavi esse non poterimus. Per angustam enim incedimus viam, præcipitia utrinque habentem, quæ ambos simul pedes non recipit. Vides-ne quanta nobis opus est accuratione? Non vides eos qui per tales incedunt vias, quomodo non pedes modo tuto disponant, sed etiam oculos? Licet enim utrinque attendere videantur, etiamsi pes firmiter stet, profunditate caligans oculus, totum dejicit : sed incedendo sibi attendere oportet. Ideoque ait, neque ad dexteram, neque ad sinistram. Magnum malitiæ profundum est, magna præcipitia, multæ inferne tenebræ. Angustæ viæ cum timore attendamus, cum tremore in illa

incedamus. Nemo in tali incedens via, quid superfluum gestat: optabile quippe ut succinctus incedendo illam percurrere possit. Nemo pedes ipse suos impedit, sed solutos illos dimittit. Nos autem mille curis nos colligantes, et mille curas sæculares gestantes, hiantes et effusi, quomodo speramus nos in angusta via incessuros? Non simpliciter dixit angustam esse, sed cum admiratione. Quid est angusta via? hoc est, valde angusta. Hoc et nos facimus in iis quæ admiratione digna sunt. Et arcta via est, inquit, quæ ducit ad vitam. Ac recte dixit, angusta. Cum enim et verborum, et cogitationum, et operum, et omnium rationem reddituri simus, angusta vere est. Angustiorem autem nos illam facimus, cum nos extendimus et pedes effundimus. Angusta enim cuique difficilis est, maxime autem crasso et pingui; ut contra qui sese macerat, angustiam non sentiet. Itaque qui sese affligere meditatur, non ægre feret angustiam. Ne itaque speret quivis se cum animi remissione cœlum esse visurum: non enim fieri potest. Nemo cum deliciis speret se in angusta incessurum via: non enim possibile est. Nemo in lata via gradiens, vitam speret. Cum ergo quempiam videris, balneis, lautæ mensæ, aut satellitio operam dantem, ne te miserum putes, ut qui talibus non fruaris, sed de illo ingemisce, quia perniciosa via incedit. Quæ utilitas enim ex hac via, cum in ærumnas desinat? Quod damnum ex angustia illa, cum in requiem veniat? Dic mihi, si quis ad regiam vocatus, per angusta loca et præcipitia incedat, alius vero ad mortem ductus, per medium forum trahatur, quem beatum, quæso, prædicabimus? de quo ingemiscemus? Nonne de illo qui per latam viam incedit? Ita et nunc non deliciis incumbentes beatos prædicemus, sed eos qui illis abstinent. Ili ad cœlum festinant, illi ad gehennam; et fortasse multi eorum illa quæ dicimus irridebunt: ego autem

illos ideo maxime lugeo et plango, quod nesciant neque de quibus ridere, de quibus maxime plangere oporteat : sed omnia confundunt, et turbant, et miscent. Ideo ego illos lugeo. Quid dicis, o homo? Cum resurrecturus sis, et gestorum rationem daturus, atque extremam subiturus vindictam, horum nullam rationem habes; sed ventri et ebrietati indulges? de hisque rebus rides? Sed ego te lugeo, quod ea quæ te expectant mala sciam, teque excepturum supplicium; et ideo maxime lugeo, quod tu rideas. Luge mecum, plange mecum mala tua. Dic mihi : Si quis tuorum in Christo decedat, annon ridentes de morte aversaturus, et inimicos habiturus fueris, lacrymantes autem et tecum lugentes amaveris? Ita-ne si uxor quidem mortua jaceat, risum aversaris; anima vero tua mortua, lacrymantem aversaris, et ipse rides? Vides-ne quomodo diabolus ita nos composuerit, ut nobis ipsis hostes et inimici simus? Evigilemus tandem, respiciamus, vigiles simus, æternam vitam assequamur, somnum multum excutiamus. Judicium est, resurrectio est, gestorum examen, Dominus venit in nubibus : « Ignis in conspectu ejus exar-» descet, et in circuitu ejus tempestas valida. » Fluvius igneus trahitur in conspectu ejus, vermis immortalis, ignis inextinguibilis, tenebræ exteriores, stridor dentium. Licet millies hæc ægre ferentes indignemini, ego dicendi finem non faciam. Si namque Prophetæ lapidati non tacebant, multo magis nos inimicitias ferre oportet, et non ad gratiam vos alloqui, ne vos decipientes ipsi dissecemur. Illic supplicium est immortale, inconsolabile; nullus qui protegat. « Quis miserebitur, inquit, incantatoris qui a ser-» pente morsus est[1] ? » Cum nos nostri non misereamur quis, quæso, miserebitur nostri? Si videris quempiam gladium contra se impellentem, an huic parcere poteris?

[1] Eccli. XII, 17.

Nequaquam. Multo magis cum penes nos sit ut recte agamus, neque id præstemus, quis nobis parcet? Nemo. Misereamur nostri. Cum Deum precamur dicentes, Miserere mei, Domine, hæc nobis ipsis dicamus, ut nostri misereamur. Penes nos est ut Deus misereatur nostri. Hoc ipse nobis largitus est : si misericordia digna faciamus, si ejus benignitate digna præstemus, nostri miserebitur Deus. Si vero nostri non misereamur, quis nobis parcet? Miserere proximi, et Deus tui miserebitur. Quot quotidie accedunt dicentes, Miserere mei, neque tu attendis? Quot nudi, quot mutili, neque flectimur, sed illorum supplicationes repellimus? Quomodo igitur misericordiam petis, cum nihil commiseratione dignum facias? Simus ergo misericordes et compatientes, et sic placeamus Deo, et consequamur bona promissa iis qui diligunt illum, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, quicum Patri, et Spiritui sancto gloria, honor, imperium, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLIII.

Quod qui præsentia despicit, utrorumque potestatem habeat, et quod cæno quovis et immunditia pejor sit avaritia.

Quia magna quædam ab initio[1], dilecte, danda erat hominibus gratia, volens Deus non ex gratia id facere, sed ut debitum præstaret, id apparavit primo, ut homo filium suum daret ex præcepto Dei; ut non videretur quid mag-

[1] Ex hom. 25 in epist. ad Hebr.

num facere cum Filium suum daret, siquidem homo ante illum hoc fecerat, ut non ex gratia tantum hoc facere putaretur, sed etiam ex debito : iis enim quos diligimus, ita gratiam conferre volumus, ut videamur cum prius ab illis modicum quid acceperimus, sic illis totum dare, et magis gloriamur de accepto ab illis, quam de dato. Neque dicimus, hoc dedimus illi; sed, hoc accepimus ab eo. «Unde eum, inquit, et in parabolam accepit[1], » hoc est, quasi in ænigmate. Sicut enim parabola erat aries Isaaci, vel quasi in figura; quia enim sacrificium consummatum erat, et voluntate mactatus Isaac erat, ideo ipsum Patriarchæ reddens, gratiam confert. Vides-ne ut, quod semper dico, nunc exhibeatur? Cum mentem nostram perfectam exhibuerimus, et ostenderimus nos terrena despicere, tunc nobis terrena largitur, non ante, ut ne cum nos alligatos acceperit, adhuc colliget. Solve, inquit, te ipsum a servitute, et tunc accipe, ut non ultra ut servus accipias, sed ut dominus. Despice divitias, et eris dives; despice gloriam, et eris gloriosus; despice inimicorum ultionem, et tunc illam accipies; despice quietem, et tunc illam consequeris, ut ne illam ut vinctus accipias, neque ut servus, sed ut liber. Ut enim in pueruliis, si puer puerilia ludicra concupierit, cum cura multa illa abscondimus, ut sphæram et similia, ut ne a necessariis impediatur; cum autem illa despicit, nec ultra desiderat, abunde illa suppeditamus; quari nihil hinc ipsi damni ultra fore, cum concupiscentia non ultra eum a necessariis abducere possit. Sic et Deus cum viderit nos præsentia non ultra concupiscere, nos iis uti sinit : ut enim liberi et viri illa habemus, non ut pueri. Quod enim cum ultionem inimicorum despicis, tunc illam consequaris, audi quid dicat : » Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; et si sitit, potum

[1] Hebr. xi, 19.

» da illi. » Et subjungit : « Hoc enim faciens, carbones ignis » congeres super caput ipsius[1]. » Et rursum, Quod si contempseris divitias, illas assecuturus sis, audi Christum dicentem : Nemo est qui dimiserit patrem, aut matrem, aut domum, aut fratres, qui non centuplum accipiat, et vitam æternam possideat. Et quod si gloriam contemnas, illam assecuturus sis, audi rursus Christum dicentem : « Qui vult in vobis esse primus, sit minister vester[2]. » Et rursus : « Qui se humiliaverit, exaltabitur[3]. » Quid dicis? Si potum dem inimico, tunc illum punio? Si dimittam facultates, tunc illas habeo? Si me humiliavero, tunc excelsus ero? Etiam, inquit. Talis enim est potestas mea, ut per contraria præbeam. Opulentus sum et dexter. Ne timeas. Meam voluntatem sequitur rerum natura, non ego naturam sequor. Ego omnia operor, neque ego ab illis agor. Ideo illa mutare et transformare volo. Ecquid in his miraris? Idipsum enim in aliis omnibus invenies. Si injuriam feceris, injuriam accepisti; si injuriam acceperis, tunc non accepisti. Si te ulciscaris, tunc non ultus es, sed tibi injuriam fecisti. « Qui enim diligit iniquitatem, ait, odit » animam suam[4]. » Vides-ne quod non injuria affectus sis, sed afficias? Ideo Paulus quoque ait : « Quare non » magis injuriam accipitis[5]? » Vides-ne quod hoc non sit injuria affici? Cum contumelia afficis, tunc contumelia affectus es. Et hoc ex parte sciunt multi, ut cum mutuo dicunt, abeamus hinc, ne contumelia afficias te ipsum. Quare? Quia multum est intervalli inter te et ipsum. Quascumque enim contumelias inferas, ille gloriam putat. Hoc super omnia cogitemus, et efficiamur contumeliis superiores. Quomodo? Ego dicam : Si cum eo qui purpura induitur, contentionem habeamus; si

[1] Rom. XII, 20. — [2] Matth. XIX, 26. — [3] Id. XX, 26. — [4] Id. XXIII, 12. — [5] 1 Cor. VI, 7.

contumeliam inferamus ipsi, nobis inferre putamus : nam digni sumus qui male excipiamur. Quid, quæso, dicis? Cum civis cœlorum sis, et supernam philosophiam habeas, cum eo qui terrena sapit te committis? Licet enim immensas pecunias possideat, licet in potentia sit, nondum novit bonum tuum. Ne te ipsum contumelia afficias, dum illum sic afficis; tibi parce, non illi; te honora, non illum. Nonne hoc fertur proverbium, Qui honorat, se ipsum honorat? Et jure. Non enim illum honorat, sed se ipsum. Audi sapientem quemdam dicentem : « Fac animæ tuæ » honorem secundum dignitatem ipsius[1]. » Secundum dignitatem ipsius, quid hoc est? Si aliena rapuit, non rapias; si contumelia affecit, non afficias. Dic mihi, quæso, si quis pauper lutum ex aula tua projectum acciperet, num ideo Judices congregares? Nequaquam. Quare? Ne te ipsum contumelia afficeres, ne omnes te damnarent. Hoc nunc etiam fit. Pauper namque est dives, et quanto magis ditescit, tanto magis pauper est vera paupertate. Lutum est aurum in aula projectum, non in domo tua jacens : domus enim tua cœlum est. Haccine ergo de causa judicium congregabis? annon te damnabunt superni cives? annon te pellent ex patria sua, ita vilem, ita humilem ut pro modico luto pugnare velis? Si namque mundus esset tuus, et illum quis occuparet, an adversandum esset? An ignoras quod si decies mundum posueris, si centies, si millies, si duplo plus, neque minima pars erit bonorum cœlestium? Qui ergo hæc admiratur, illa contumelia afficit. Siquidem quantum hæc cura sua digna censet, tantum ab illis excidit, imo neque mirari illa poterit. Quomodo enim, si horum admiratione capiatur? Dissecemus funicula et retia : hoc enim sunt res terrenæ. Usquequo nos deorsum vertemus? Usquequo nobis mutuo

[1] Eccli. x, 31.

insidiabimur ut feræ, ut pisces? Imovero feræ non sibi mutuo insidiantur, sed alienis; verbi gratia, ursus ursum non facile occidit, neque serpens serpentem, utpote congenerem. Tu vero cum congenere, quicum innumeras juste agendi causas habeas, nempe cognationem, rationabilem vim, Dei cognitionem, et innumera alia; naturæ fortitudinem, cognatum scilicet, et naturæ participem, hunc occidis, et mille malis involvis? Quid enim si non gladium impellis, neque dexteram in collum immergis? Alia his graviora facis, doloribus illum perpetuis afficiens. Nam si illud fecisses, ipsum a curis liberasses; nunc autem illum in famem servitutis conjicis, in molestias et in peccata multa. Hæc dico, nec finem dicendi faciam, non ut vos morte afficiam, neque ut in malum illo minus detraham, sed quod velim vos non conlidere, quasi pœnas non daturi sitis. Nam ait ille : « Occidit proximum, qui illi vic» tum aufert[1]. » Manus tandem nostras contineamus; imo vero non contineamus, sed illas recte extendamus; non ad avaritiam, sed ad eleemosynam. Non infructuosam manum habeamus, neque aridam. Quæ enim eleemosynam non erogat, arida est; quæ avaritiæ et rapacitati studet, exsecranda et impura. Nemo cum talibus comedat manibus : hæc enim invitatorum contumelia est. Dic enim mihi : Si quis in tapetibus et strato tenero, atque in sindonibus auro intertextis recumbere nos jubens in domo splendida et magna, multamque famulorum turbam induceret, deinde discum ex argento et auro confectum offerret, plenum cibis variis et exquisitis, et comedere cogeret, an ferremus manus ejus recumbentis, vel luto, vel stercore humano fœdatas? Annon quis hoc quasi supplicium ferret? annon hoc pro contumelia haberet? Ego certe puto, et illum statim abscessurum esse. Nunc autem non

[1] Eccli. xxxiv, 24.

luto manus impletas vides, sed ipsa edulia, et non resilis? non refugis? non increpas? Sed si in potentia sit, magnam rem existimas, et animam perdis tuam, his utens cibis? Omni luto enim pejor est avaritia. Animam enim, non corpus, inquinat, ut vix ablui possit. Tu ergo videns hoc luto fœdatum recumbentem, et manibus et vultu, fœdatamque domum et mensam : fimo enim hoc impuro, immundiores et execrabiliores sunt illi cibi, et tu ut honoratus sedes, et ut delicias sumpturus? Neque Paulum times, qui in Gentilium quidem mensa, si velimus, nos accumbere permittit, in avarorum neque id volentibus concedit? « Si is qui frater nominatur, inquit, est forni» cator[1] : » fratrem hic vocans omnem fidelem, non Monachum. Quid enim fraternitatem facit? lavacrum regenerationis, quod possimus patrem vocare Deum. Itaque qui Monachus est, si catechumenus sit, non frater est. Fidelis autem, etiamsi sæcularis sit, frater est. « Si is qui frater » nominatur. » Tunc enim ne vestigium quidem Monachi erat, sed semper sæculares alloquebatur hic beatus. « Si » is qui frater nominatur, inquit, est fornicator, aut ava» rus, aut ebriosus : cum hujusmodi nec cibum sumere. » Sed cum gentibus non item; sed, « Si quis vocat vos infi» delium, » gentiles dicens, « et vultis ire, omne quod vo» bis apponitur manducate[2]. Si quis frater nominatur, in» quit, est ebriosus. » Papæ ! quanta accuratio ? Nos autem non modo non fugimus ebriosos, sed illos adimus, ac cum ipsis communicamus. Ideo omnia susdeque versa sunt, omnia confusa, turbata perierunt. Dic enim mihi, Si quis hujusmodi te ad convivium vocaret, te pauperem et vilem existimatum, deindeque a te audiret : Quia hæc apposita ex avaritia et rapina parta sunt, neque patiar animam meam fœdari; annon pudore suffunderetur? an-

[1] 1 Cor. v, 11. — [2] Id. x, 27.

non erubesceret? Hoc solum satis esset ad illum emendandum, et inducendum illum ut de divitiis se miserum prædicaret, et te in paupertate versantem miraretur, si se videret cum tanto studio a te despectum. Sed nescio unde facti sumus servi hominum, Paulo passim clamante, » Nolite fieri servi hominum[1]. » Unde igitur, quæso te, servi facti sumus? Quia prius ventris servi fuimus, et pecuniarum, et gloriæ, et aliorum omnium. Prodidimus libertatem, qua nos donavit Christus. Quid ergo, dic mihi, illum expectat qui servus factus est? Audi Christum dicentem : « Servus non manet in domo in æternum[2]. » Habes sententiam absolutam quod nunquam in regnum ingrediatur; hæc domus illa est : nam ait, « In domo Patris mei » mansiones multæ sunt[3]. » Servus ergo non manet in domo in æternum. Servum illum vocat, qui servus est peccati. Qui vero non manet in domo in æternum, in gehenna in æternum manet, nusquam consolationem habens. Sed in tantam nequitiam res devenere, ut etiam ab his bonis eleemosynas erogent, et multi accipiant. Ideo excisa est fiducia nostra, nec quempiam increpare possumus. Attamen vel nunc saltem hoc damnum fugiamus. Vos autem, qui hoc lutum volutatis, a tanta pernicie cessate. Sicut autem corpus mortuum ad nullum sensum est utile[4], sed etiam accedentibus molestum est; ita quoque peccatum statim rationalem partem ferit, neque sinit ipsam mentem quiescere; sed turbat illam. Dicitur autem pestis exorta corpora corrumpere. Tale est et peccatum; a peste nihil differt, non aërem corrumpens primum, et postea corpora; sed statim in animam insiliens. Non vides eos qui pestilentia laborant, quomodo inflantur, quomodo circumvertuntur, quam sint fœtore pleni, quam aspectu turpes,

[1] 1 Cor. VII, 23. — [2] Joan. IX, 35. — [3] Id. XIV, 2. — [4] Ex hom. XV in epist. ad Hebr.

quam immundi? Tales sunt ii qui peccant, etsi id non vident. Dic enim mihi : Nonne pejor est omni febricitante, qui pecuniarum vel corporum amore tenetur? nonne impurior est his omnibus qui turpia omnia impudenter facit et patitur? Quid enim turpius viro pecuniarum amatore? Quæcumque meretrices, quæcumque scenicæ mulieres faciunt, ille facere non recusat; imo verisimilius est illas recusaturas esse, quam istum : et servilia opera facere facere sustinet, adulans eos quos non oporteret, ubique non sibi constans, improbis viris et senibus sæpe corruptis, se longe pauperioribus et vilioribus assidet adulator, alios vero probos omnique virtute præditos contumelia audacter afficiens. Vides-ne utrinque turpitudinem? impudentiam? et humilis et audax est ultra mensuram. Sed stant in domicilio meretrices. Et hoc crimen est, quod corpus suum pecunia vendant. At paupertas, inquies, et fames cogunt illas, etsi hoc certe non satis est ad defensionem. Poterant enim labore manuum victum parare. Hic vero stat avarus, non in domicilio, sed in media urbe : non corpus, sed animam diabolo prodens; ita ut cum illo versetur, et ad illum ingrediatur quasi ad meretricem, et cum concupiscentiam omnem impleverit, egreditur. Et hoc vident non duo aut tres viri, sed civitas tota. Et hoc meretricibus proprium est, quod illi se dedant qui aurum dederit, sive servus, sive Monachus, sive quivis alius fuerit, dum mercedemporrigat, admittitur. Liberos autem licet omnium nobilissimi sint, sine argento non admittunt. Hoc ipsum et isti faciunt. Rectas quidem cogitationes, cum argentum non offerunt, aversantur : cum fœdis autem et Deo inimicis congrediuntur propter aurum, imo turpiter congrediuntur, et animæ pulchritudinem amittunt. Sicut enim illæ natura deformes, nigræ, agrestes, horridæ, male fucatæ, et undique turpes; sic istorum animæ, neque ex-

terno suco possunt deformitatem obtegere suam. Cum enim extrema deformitas est, quidquid excogitarint, sucum facere non possunt. Quod enim impudentia meretrices faciat, audi Prophetam dicentem : « Impudenter egisti ad » omnes, facies meretricis facta es tibi[1]. » Hoc etiam et avaris et rapacibus dici possit, Impudenter egisti ad omnes ; non ad hos vel illos, sed ad omnes. Quomodo ? Non patrem, non filium, non uxorem, non amicum, non fratrem, non benefactorem, neminem omnino reveretur qui talis est. Ecquid dico amicum, fratrem, patrem ? neque ipsum Deum reveretur, sed omnia sibi fabula esse videntur, et ridet ex vi concupiscentiæ ebrius, neque vel auditu capiens quidpiam eorum quæ sibi prodesse possunt. Sed, o absurditatem, et quænam illi loquuntur ? Væ tibi, Mammona, et ei qui te non habet. Hic præ ira dissecor. Væ namque iis qui talia loquuntur, etiamsi ridendo dicant. Dic enim mihi, nonne tales minas intentavit Deus dicens, « Non potestis duobus dominis servire[2] ? » Tu vero an comminationem solvis ? Nonne idololatriam illam esse dicit Paulus, et avarum idololatram ? Tu vero stas ridens ut sæculares mulieres, risum movens ut scenicæ illæ. Hoc omnia subvertit ac dejecit. In risum versa sunt nostra, in politiam et urbanitatem. Nihil stabile, nihil grave. Non sæcularibus viris tantum hæc dico, sed novi quos subindicem. Risu enim impleta est Ecclesia. Si quivis urbanum quidpiam dixerit, risus statim apud sedentes excitatur. Et quod mirum est, in ipso precationis tempore quidam ridendi finem non faciunt. Ubique choreas agit diabolus, omnes induit, omnium dominatur : inhonoratus est Christus, depulsus est, in nulla parte habetur Ecclesia. Non audistis Paulum dicentem : « Turpitudo, et stultiloquium, » et scurrilitas tollatur a vobis[3]. » Cum turpitudine scurri-

[1] Jerem. III, 3. — [2] Matth. VI, 24. — [3] Ephes. V, 4.

litatem ponit, tu autem rides? Quid est stultiloquium? Ea quæ nihil habent. Rides autem omnino et vultum diffundis, qui Monachus es, qui crucifixus, qui luges? Rides, dic mihi? Ubinam Christum hoc fecisse audisti? Nusquam. Sed sæpe illum mœstum fuisse. Nam cum Jerusalem vidit, lacrymatus est : et cum proditorem cogitavit, turbatus est : et cum Lazarum suscitaturus erat, flevit. Tu vero rides? Si vero is qui de aliorum peccatis non dolet, criminatione dignus est; qui de suis non dolet, imo ridet, qua venia dignus erit? Luctus est tempus et tribulationis, et subjectionis et servitutis, certaminum et sudorum, tu vero rides? Non vides quomodo increpata fuit Sara? Non audis Christum dicentem : « Væ qui ridetis, quia plorabi» tis[1]? » Hæc quotidie psallis. Quid enim, quæso, dicis? risi? Nequaquam; sed, « Laboravi in gemitu meo. » Sed fortasse quidam sunt ita diffusi et molles, ut in tali increpatione rideant, quia de risu ita disserimus. Nam talis est insania, talis amentia, ut ne sentiat quidem increpationem. Sat sacerdos Dei, omnium orationem efferens; tu vero rides nihil timens? Ille quidem pro te preces offert, tu vero despicis? Non audis Scripturam dicentem, « Væ iis » qui despiciunt[2]? » Non exhorrescis? non te ipsum reprimis? Et cum regiam adis et habitu, et aspectu, et gressu, et aliis omnibus te ipsum componis; hic autem ubi vere regia et talia sunt, et cælestia; rides? Scio quidem te non videre; audi vero quod Angeli adstent undique, maximeque in domo Dei undique circumstent, et omnia plena sint incorporeis illis potestatibus. Hic sermo etiam mulieres respicit, quæ in præsentia virorum id facere non audent; et si faciant, non semper; sed in relaxationis tempore. Hic autem semper caput obtegis, dic mihi, et rides, o mulier, in Ecclesia sedens. Ingressa es ut peccata

[1] Luc. VI, 25. — [2] Habac. I, 13.

confitereris, ut ante Deum procideres ad orandum et supplicandum pro delictis tuis, et cum risu hoc facis? Quomodo ergo illum placare poteris? Et quid mali, inquies, risus est? Non mala res est risus, sed mala cum ultra modum fit et intempestive. Risus in nobis insitus est, ut cum amicos viderimus post longum tempus, rideamus : ut cum quosdam perculsos et timentes conspicimus, risu illos erigamus, non ut cachinnos effundamus et semper rideamus. Risus animæ nostræ insitus est, ut aliquando remissionem habeat, non ut effundatur. Nam et concupiscentia corporum insita nobis est, neque tamen, licet insita sit, necesse est illa sine mensura vel uti vel non uti; sed illam cohibemus, neque dicimus : quia insita est, utamur illa. Cum lacrymis Deo servias, ut possis abluere peccata. Scio a multis nos irrideri dicentibus, statim lacrymæ. Ideoque lacrymarum tempus est. Novi etiam augurari eos qui dicunt : « Comedamus et bibamus, cras enim moriemur[1]. » Vanitas vanitatum, omnia vanitas[2]. » Non ego dico, sed is qui rerum omnium experimentum ceperat, id dicit : » Ædificavi mihi domos, plantavi vineas, piscinas aquarum, » pocillatores et pocillatrices. » Et quid post hæc omnia? « Vanitas vanitatum, omnia vanitas. » Lugeamus ergo, dilecti, lugeamus, ut vere rideamus, ut vere delectemur in tempore sinceri gaudii. Huic enim gaudio præsenti semper tristitia admixta est, ne unquam purum ipsum invenire licet. Illud vero sincerum est, sine fallacia, nec subdolum quid, nec admixtum habens. Illo delectemur gaudio, illud persequamur. Neque alio modo possumus ipsum assequi, nisi hic non suavia, sed utilia eligamus, et nisi paululum ærumnis affligamur, et cum gratiarum actione omnia feramus. Sic enim poterimus regnum cœlorum assequi, quo utinam nos omnes dignemur in Christo Jesu

[1] 1 Cor. xv, 32. — [2] Eccli. i, 2, et ii, 4.

Domino nostro, quîcum Patri gloria, et Spiritui sancto, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLIV.

De compunctione, de patientia, et concupiscentia futurorum bonorum, et de secundo adventu Domini nostri Jesu Christi.

Obsecro vos, fratres, ut de Providentia Dei, non modo a præsentibus calculum feratis, sed etiam a futuris. Præsentia namque sunt certamen, fossæ, stadium; futura vero, præmia, coronæ, bravia. Ut ergo athleta in fossa, sudore, pulvere, in calore multo, in laboribus et miseriis pugnare oportet; sic et justum hic multa pati par est, et omnia generose ferre, siquidem splendidas illic coronas accepturus est. Ideo Paulus frequenter nobis sermonem de resurrectione movet, ut audistis illum clamantem et dicentem : « Credimus enim quod qui suscitavit Domi» num, et nos cum Jesu suscitabit et constituet vobiscum. » Ideo non deficimus[1], » inquit, magnam consolationem habentes in certaminibus, spem nempe futurorum. Nec dixit ad illos : Ideo ne deficiatis, sed quid? Ideo non deficimus, ostendens se etiam in certaminibus semper esse. « Sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur; » tamen is qui intus est, renovatur de die in diem fide et » spe[2]. » Quomodo renovatur[3]? animi alacritate, cum audemus gravia attentare. Quanto plura enim corpus patie-

[1] 2 Cor. IV, 16. — [2] 1 Cor. II, 9-15. — [3] Ex hom. IX in epist. 2 ad Corinth.

tur, tanto meliorem anima spem habebit, et splendidior erit, ut aurum igni traditum plus habet pretii. Et vide quomodo purget ea quæ in hac vita tristia sunt. « Momentaneum enim et leve tribulationis, inquit, supra » modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur, » non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non » videntur[1], » in spe rem totam concludens. Et quod alibi dicebat : « Spe salvi facti sumus : spes autem quæ videtur, » non est spes[2]. » Hoc etiam hic probans, præsentia futuris e regione ponit, momentaneum pro æterno, leve pro gravi, tribulationem pro gloria. Neque his contentus, alteram apponit dictionem, quæ hanc duplicet, dicens, « Supra modum in sublimitate. » Deinde modum ostendit, postquam dixerat leve tribulationum talium. Quomodo igitur leve? Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Ita leve est id quod præsens est, et futurum illud magnum, si nos ab iis quæ videntur abducamus. Quæ enim videntur, temporanea sunt. Ergo tales sunt ærumnæ ; quæ autem non videntur, sunt æterna : ergo et coronæ æternæ. Neque solum dixit, tales sunt tribulationes, sed et visibilia omnia, sive supplicium, sive requies sint, ita ut neque illinc gloriemur neque hinc submergemur. Ideo de futuris non dixit, regnum æternum ; sed, quæ non videntur, æterna ; sive regnum sit, sive supplicium : ita ut illinc terreat, hinc hortetur. Quia igitur quæ videntur temporanea sunt, et quæ non videntur, æterna, ad æterna illa respiciamus. Quam enim excusationem habeamus, si temporanea pro æternis eligamus? Etiamsi enim quod præsens est, dulce sit ; at non perpetuum est : at quod plenum dolore est, perpetuum est, nec veniam obtinet. Quam enim excusationem habeant ii, qui Spiritu sancto dignati, et tanto dono per-

[1] 2 Cor. IV, 17, 18. — [2] Rom. VIII, 24.

cepto, humi repunt et in terram decidunt? Nam multos audio dicentes hæc ridicula verba, Da mihi hodiernum, et accipe crastinum. Si enim illa talia sunt qualia dicitis, unum pro uno fuit; sin nihil sunt, duo pro nullo sunt. Quid his verbis iniquius? Quid nugacius? Nos de cœlis loquimur, et de ineffabilibus illis bonis; et tu quæ ad hypodromum spectant in medium adducis, nec te pudet, neque erubescis talia loquens, quæ insanientium sunt? Non erubescis ita præsentibus affixus? Non cessabis stultus insanusque esse, et in juventute delirare? Nam quod Gentiles hæc dicant, nihil mirum; fideles autem homines talia effutire, quam veniam habeat? omnino certe immortalem illam spem suspectam habes. Omnino putas dubia illa esse : et quomodo illa venia digna sint? Sed non vides ea quæ illic sunt? neque enim Deum conspicis. Ergo-ne putas non esse Deum, quia Deum non vides? Et valde puto certe, inquies. Si ergo quis te rursum interroget, ecquis venit de cœlo et hæc nuntiavit? Quid dices? Unde nosti Deum esse? Ab iis quæ videntur, inquies, a bono ordine in rebus creatis extante, et quod hoc omnibus palam sit. Sic ergo sermonem quoque de Judicio accipe. Quomodo, inquies? Interrogabo te, tu vero mihi responde. Justus est ipse Deus, et singulis pro merito tribuit, vel contra, iniquos vult feliciter agere et deliciari, bonos autem in contrariis esse? Nequaquam, inquies. Neque enim vel homo non hoc patiatur. Ubinam ergo ii qui bona hic egerunt bonis fruentur, ubinam improbi contraria accipient, nisi post hæc quædam futura sit vita et retributio? Vides-ne quod unum pro uno, et non duo pro uno sint? Imovero duo pro nullo justis erunt; peccatoribus vero, et iis qui hic in deliciis fuere, contrarium omnino? Qui enim hic in deliciis fuerunt, et postea illic punientur, neque unum pro uno acceperunt : qui autem in virtute

vixerunt, duo pro nullo. Quinam in quiete sunt? qui præsenti vita sunt abusi, an qui philosophice vixerunt? Tu fortassis illos dices, ego autem hos esse ostendo, testes illos advocans, qui præsentium usum fructum habuere, nec adversus ea quæ dicturus sum petulanter insurgent. Etenim sæpe quidam pronubis maledixerunt, et dici qua lecti nuptiales parati sunt, eosque qui uxores non duxere beatos prædicavere. Multi autem nulla alia de causa conjugio jungi noluere, quam quod res onerosa esset. Et hæc dico non conjugium incusans : honorabile quippe est, sed propter eos qui illo male utuntur. Quod si ii qui connubio juncti fuere, non vitalem sæpe vitam putavere, quid dixerimus de illis qui sese in meretricia barathra præcipitarunt, et captivis omnibus serviliorem et miseriorem statum experti sunt? De iis-ne agemus qui in deliciis computruerunt, et innumeris corpus suum morbis involverunt? Sed in gloria esse suave est. Atqui nihil illa servitute acerbius. Nam inanis gloriæ cupidus, mancipiis omnibus servilior est, qui vel tenuissimis placere cupiat. Qui autem hanc gloriam conculcavit, omnibus superior est, et solus liber, qui non curet a cæteris gloriam accipere. Sed pecunias habere amabile est. Verum sæpe ostendimus in majore opulentia et quiete versari eos qui iisdem liberi sunt, magisque eos qui nihil habent. Sed inebriari dulce est. Ecquis hoc dixerit? Igitur divitem non esse suavius est, quam esse divitem; non nubere dulcius, quam nubere; non inanis gloriæ cupidum esse suavius, quam talem esse; non delicate vivere, melius quam delicate vivere, et hic plus habent ii qui præsentibus non affixi sunt. Et nondum dico : hic quidem, licet mille tormentis afficiatur, bonam spem habet, quæ ipsum sustineat; hic vero licet mille fruatur deliciis, futuri metum habet, qui voluptatem ejus turbet et confundat : nam et hic non parvus supplicii

modus est; ut contrarius, voluptatis et quietis. Tertius quoque post hunc modus est. Qualis hic? Quia deliciæ sæculares ne quidem cum sunt apparent, et natura et tempore superatæ; illa vero non modo sunt, sed etiam immota manent. Vide quomodo non duo pro nihilo tantum, sed etiam tria, quinque, decem, et innumera pro nihilo poterimus esse. Ut autem exemplo quodam hoc discas, attende. Dives et Lazarus, alius præsentibus, alius futuris fruebatur. An ergo tibi unum esse videtur omni tempore cruciari, et paucis horis laborare? infirmari in corruptibili corpore, et immortaliter graviterque in sartagine uri? Coronari et in deliciis immortaliter esse post modicam illam infirmitatem, et æterne cruciari post brevem præsentium possessionem? Ecquis hæc dixerit? Quid vis dicamus? Quantitatem? qualitatem? Dei calculum de utrisque pro dignitate latum? Quousque hæc proferetis verba scarabæorum, in luto se semper volutantium? Neque enim hæc hominum sunt rationabilium tam preciosam animam pro nihilo projicere, quam oporteret parvo labore cœlos accipere. Vis te aliunde quoque doceam illic esse judicium formidandum? Aperi conscientiæ tuæ fores, et vide in mente tua sedentem judicem. Si vero tu te ipsum damnas, etiamsi tui amans sis, nec patiaris injustum ferri judicium; annon multo magis Deus, multam æqui bonique providentiam geret, et sine acceptione de omnibus calculum feret, nec temere et casu omnia ferri sinet? Ecquis hæc dixerit? Nemo sane. Sed et Græci, et Barbari, et Poëtæ, et Philosophi, et omne genus hominum in hoc nobiscum consentiunt, etiamsi non similiter, et dicunt esse quædam tribunalia in inferis; ita manifesta et in confesso res est. Et cur hic, inquies, non statim punimur? Ut Deus patientiam ostendat suam, et salutem nobis ex pœnitentia

conciliet, nec genus nostrum abreptitium faciat, eosque qui possunt ex optima mutatione servari, non saluti præripiat. Si enim statim post peccata puniret et occideret, quomodo servatus fuisset Paulus? Quomodo Petrus, coryphæi orbis doctores? Quomodo David per pœnitentiam salutis fructum retulisset? Quomodo Galatæ? Quomodo alii plures? Propterea non ab omnibus hic pœnas repetit, sed a quibusdam ex omnibus. Neque illic ab omnibus; sed alium hic, alium illic punit. Ut eos etiam qui admodum sensu carent per eos quos punit excitet, et per eos quos non punit id efficiat, ut futura expectentur. Annon vides multos hic puniri: ut eos qui a turri obruti fuere: ut illos quorum sanguinem cum sacrificiis miscuit Pilatus? ut illos qui apud Corinthios immatura morte sublati sunt, quod mysteriis indigne participassent? Ut Judæorum populum a barbaris cæsum? ut alios multos et tunc et nunc perpetuo? Et alii quoque qui multum peccaverant, non datis hic pœnis decesserunt; ut dives ille qui Lazaro stipem non dedit, ut alii multi. Hæc autem facit, ut et nos credentes per futura excitet, et credentes alacriores reddat, et ignavos studiosiores faciat. Deus enim justus judex, fortis et patiens, nec iram infert per singulos dies. Si vero patientia ejus ad ignaviam utamur, erit tempus, quo ne brevi quidem patienter feret; sed statim pœnas inferet. Ne itaque, ut per unum momentum: hoc enim est præsens vita, deliciis fruamur, infinitorum sæculorum supplicium nobis attrahamus; sed uno momento laboremus, ut perpetuo coronemur. Non videtis etiam in sæcularibus complures homine sic facere, et pro longa quiete parvum suscipere laborem, etiamsi contrarium ipsis eveniat? Hic enim æqualitas est et laborum et lucri; sæpe autem e contrario res accidit. Quod autem regnum illud spectat, e converso fit; parvus est labor, ingens im-

mensaque suavitas. Perpende autem. Agricola per totum annum laborat, et in ipso sæpe fine excidit a spe fructus multorum laborum. Gubernator rursum et miles, usque ad extremum ætatis in bellis et laboribus sunt, et sæpe uterque vacuus abiit; ille a divitiis sarcinarum, hic vero ante victoriam ab ipsa vita excidit. Quam ergo, quæso te, habebimus defensionem, qui in sæcularibus laboriosa anteponimus, ut parum quiescamus, vel ne quidem parum; nam incerta spes est; in spiritualibus vero e converso facimus, et per ignaviam modicam inenarrabile nobis supplicium attrahimus? Ideo obsecro vos omnes, ut vel sero tandem a stupenda illa socordia vos retrahatis. Nemo enim nos eripiet illo tempore; non frater, non pater, non filii, non amici, non vicinus, nemoque alius. Sed si ab operibus prodamur, omnia abscedent, et prorsus peribimus. Quantum luxit dives ille, et Patriarcham rogavit, mittique Lazarum petiit? Sed audi quid illi dixerit Abraham : « Chaos magnum inter nos et vos, ut ne» que volentibus transire liceat[1]. » Quantum supplicarunt virgines illæ, virginibus paris ætatis pro oleo modico? Sed audi quid illæ dicant : « Ne forte non sufficiat nobis » et vobis[2]. » Et nemo potuit eas in thalamum inducere. Hæc cogitantes et nos de vita nostra solliciti simus. Quantoscumque enim dixeris labores, quantacumque protuleris supplicia, nihil hæc omnia erunt cum futuris bonis comparata. Pone, si vis, ignem, ferrum et bestias, et si quid his gravius; ne umbra quidem hæc sunt, si cum tormentis illis comparentur. Hæc enim cum vehementius applicantur, tunc maxime levia, quia promptam liberationem faciunt, cum corpus non sufficiat ad vehementiam et ad diuturnitatem supplicii. Illic autem non sic, sed ambo concurrunt, et augmentum et exuperantia in bonis et in

[1] Luc. XVI, 26. — [2] Matth. XXV, 9.

tristibus. Donec igitur tempus est, præoccupemus faciem ejus in confessione, ut mitem illum et serenum tunc videamus, ut comminatorias illas potestates effugiamus. Non vides hic milites, qui principibus ministrant; quomodo trahant, quomodo vinciant, quomodo flagellent, quomodo latera dilanient, quomodo lampadas ad tormenta inducant? Verum hæc omnia ludi sunt et risus, si cum illis cruciatibus comparentur. Nam temporanea sunt illa supplicia; illorum vero neque vermis moritur, neque ignis extinguitur. Nam corpus quod tunc resurget omnino incorruptibile erit. Verum absit ut unquam hoc experientia discamus, sed utinam ad verba usque terribilia illa nobis sistantur; neque unquam tortoribus illis tradamur, sed inde resipiscamus. Quanta tunc dicemus nos ipsos incusantes? Quantum ingemiscemus? Quantum ejulabimus? Sed nihil hæc tunc proderunt. Quandoquidem neque nautæ, soluto ac demerso navigio aliquid ultra juvare possunt, neque medici, postquam æger decessit; sed sæpe dicent, illud et illud faciendum erat. Sed omnia frustra : donec enim emendandi spes manent, omnia dicenda et facienda sunt; cum autem nihil potestatis penes nos est, cum totum perierit, frustra omnia dicuntur et fiunt. Nam et Judæi tunc dicent, « Be»nedictus qui venit in nomine Domini[1]; » sed nihil ab hac voce lucrari possunt, ut supplicium effugiant. Nam cum oporteret dicere non dixerunt. Ne itaque nos etiam idem patiamur, abhinc jam mutemur, et curemus in illam ingredi requiem, sicut dixit Apostolus. Vere enim ista requies est[2], unde aufugit dolor, tristitia, gemitus; ubi neque curæ, neque labores, neque certamina, neque metus terrefaciens et quatiens animam; sed solus Dei timor, plenus voluptate. Non in sudore vultus illic come-

[1] Joan. XII, 13. — [2] Ex hom. VI in epist. ad Hebræos.

ditur panis, neque ibi spinæ et tribuli, neque in doloribus pariuntur filii, neque illic, ad virum tuum conversio tua, et ipse tui dominabitur. Omnia pax, gaudium, lætitia, voluptas, bonitas, mansuetudo. Non est illic zelotypia, neque invidia, non morbus, non mors, non hæc corporis, non illa animæ. Non sunt illic tenebræ, non nox; omnia dies, omnia lux, omnia splendida. Non est illic laborandum, nulla ibi satietas; sed semper in concupiscentia bonorum versabimur. Vultis dem vobis quamdam imaginem requiei illius? Id fieri non potest: attamen, ut possibile est, tentabo illam vobis proferre. Respiciamus in cœlum, quando, nulla turbante nube, coronam suam ostendit. Deinde cum ad ejus aspiciendam pulchritudinem multum temporis insumpserimus, cogitemus nos pavimentum habituros esse, non tale modo, sed tanto pulchrius visuros esse, quanto aureum tectum est lateritio splendidius: et post illud aliud etiam tectum superius; deinde Angelos, Archangelos innumeros incorporearum Potestatum populos, ipsam Dei regiam et solium paternum. Sed non potest, ut dicebam, quivis sermo totum explicare. Experimento enim opus est, et cognitione experimento parta. Quomodo putatis, quæso, Adamum in paradiso fuisse? Longe melior erit illa isthæc habitatio, quanto cœlum a terra distat. Cæterum aliarum rerum imaginem exquiramus. Si contingeret eum qui nunc regnat toti orbi imperare, ac neque bellis postea aut sollicitudinibus exagitari, sed honorari tantum et cum voluptate vivere, multa ha habere tributa, et auro undique circumfluere, et conspicuum esse, quem animum illum putatis habiturum fore, si ubique terrarum bella cessavisse videret? Tale quidpiam illud est; imo nondum ad imaginem illam pertigimus: quamobrem alia quærenda est. Contemplare autem mihi. Sicut enim puer regius, dum in vulva est, nullo

afficitur sensu; si vero contigerit illum inde egredi, et in solium regium ascendere, neque sensim, sed confertim omnia accipere; ita est illa requies ut ista. Aut si quis vinctus innumera passus, statim in solium regium abriperetur; sed neque sic accurate imaginem attigimus. Hic enim quæcumque bona quis assecutus fuerit, etiamsi ipsam dixeris regiam, primo quidem die, vigens habet desiderium, secundo item et tertio : procedente autem tempore, manet quidem in voluptate, sed non tanta. Quæcumque enim illa sit, ex consuetudine desinit. Illic vero non solum non minuitur, sed etiam augetur. Cogita enim quantum sit animam quæ illuc abiit, non ultra finem bonorum illorum expectare, neque mutationem, sed augmentum, et vitam finem non habentem; omni periculo, omni mœrore et sollicitudine liberatam, plenam lætitia et donis innumeris. Si enim hic in campum euntes[1], ubi tabernacula videmus ex velamentis concinnata et defixa, et hastas, galearum umbilicos splendentes, ex re mirabili stupefacti manemus. Si vero contigerit regem in medio videre currentem cum aureis armis, nos totum habere existimamus; quid putas erit, cum Sanctorum tabernacula æterna videbis in cœlo defixa? « Reci» pient enim vos, inquit, in æterna tabernacula[2]; » cum singulos videbis plus quam radios solares fulgentes, non ab ære et ferro, sed a gloria illa, cujus fulgorem non potest oculus humanus aspicere? Et hæc quidem de hominibus. Quid vero dixeris de Angelorum millibus, Archangelorum, item Cherubinorum, Seraphinorum, Principatuum, Potestatum, quorum pulchritudo omnem mentem superans, describi nequit? sed quousque non desinam incomprehensibilia persequi? Ait enim : « Nec » oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis as-

[1] Hæc ipsa superius habentur. — [2] Luc. xvi, 9.

» cenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se [1]. »
Quid ergo beatius iis qui hanc assequuntur gloriam [2]?
Quid infelicius iis qui non assequuntur? Si enim e patria
ejectus, omnium misericordiam movet, et qui hæredita-
tem amisit, omnibus commiseratione dignus videtur;
qui de cœlo et de repositis bonis excidit, quot lacry-
mis plangi debet? Lacrymatur enim aliquis, cum ingra-
tum quidpiam patitur, cujus ille in causa non est. Cum
autem ex propria voluntate se in nequitiam immerserit;
non jam lacrymis, sed lamentis, imo planctu dignus est.
Siquidem et Dominus noster Jesus Christus Jerusalem
licet impie agentem lacrymas fundens, luxit. Vere innu-
meris fletibus et lamentis digni sumus. Si totus orbis
accepta voce, si lapides, ligna, arbores, feræ, aves,
pisces, deflerent nos ab illis bonis delapsos, neque pro
rei dignitate flerent vel plangerent. Quis enim sermo,
quæ mens explicare possit illam beatitudinem, virtutem,
gloriam, lætitiam, splendorem [3], quæ oculus non vidit,
nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt? Non
dixit tantum, mentem superat; sed nec quispiam cogita-
verit quæ præparavit Deus diligentibus se. Nam quæ Deus
præparat bona, qualia esse putaveris: Si enim statim
atque nos condidit, cum nihil a nobis præstitum esset,
tot bona largitus est, paradisum cum ipso colloquium,
immortalitatem, vitam beatam et curis vacuam; iis qui
pro ipso tot et tanta fecerunt, qui certaverunt et passi
sunt, quid non largietur? Unigenito non pepercit propter
nos, Filium genuinum ad mortem dedidit propter nos
inimicos suos. Quibus non dignabatur nos amicos factos?
Quid non dabit sibi reconciliatis? Et dives est supra mo
dum, desideratque nostram consequi amicitiam; n
vero, dilecti, neque sic curamus. Et quid dico, non c

[1] 1 Cor. II, 9. — [2] Ex hom. XXIII in epist. ad Hebræos. — [3] 1 Cor. II

ramus? Nolumus ejus consequi bona ita ut ille vult. Et quod ille magis quam nos id velit, id quod fecit ostendit. Nos enim pro utilitate nostra vix tantillum auri contemnimus; ille vero pro nobis Filium suum dedit. Utamur[1], ut parest, charitate Christi: fruamur ejus amicitia. « Vos enim » amici mei estis, inquit, si feceritis quæ dico vobis. » Papæ! inimicos, qui infinite ab illo distamus, a quibus incomparabili exuperantia differt, hos amicos fecit et vocat? Quid ergo non patiendum suscipiamus pro tali amicitia? Pro hominm amicitia sæpe periclitamur; pro Christi autem charitate non pecunias effundemus? Luctu vere digna sunt nostra; luctu, gemitibus, lamentis magnis et planctu. A spe nostra excidimus, a celsitudine nostra dejecti sumus, indigni Dei honore visi sumus, ingrati post beneficia facti sumus et invisi. Omnibus bonis nos nudavit diabolus. Qui dignati fueramus esse filios, fratres, et hæredes; ab inimicis ejus, qui ipsum contumelia affecerunt, nihil differimus. Quæ nobis deinceps erit consolatio? Ipse nos vocavit ad cœlum, nos vero in gehennam nos ipsos impulimus. Itaque et mendacium, et furtum, et adulterium effusa sunt super terram. Alii sanguinem super sanguinem miscent; alii res faciunt sanguine deteriores. Multi enim eorum, quibus bona rapiuntur, mille apprecantur mortes potius, quam talia patiantur: ac nisi timore Dei detinerentur, sibi manus inferrent, ita sibi mortem optant. Hæccine ergo non sunt sanguine pejora? Væ mihi, o anima, quia periit pius de terra, et qui recte agat in hominibus non est. Nunc et nos clamemus circa nos primum. Sed mecum lamentum assumite. Forte quidam sunt qui exprobrant et rident. Ideoque lamentum augendum est, quia ita furimus et insani sumus, nec nos insanire cognoscimus; sed de quibus ingemiscere oportet, de

[1] Joan. xv, 14.

iis ridemus. « Revelatur, o homo, ira a Deo, super om-» nem impietatem et injustitiam hominum[1]. Deus mani-» feste veniet. Ignis ante ipsum præcedet, et inflammabit » in circuitu omnes inimicos ejus[2]. Ignis in conspectu » ejus exardescet, et in circuitu ejus tempestas valida. » Dies Domini ut clibanus ardens[3] : » et nemo illa in mentem conjicit, sed res tam tremendæ, tam horrendæ magis quam fabulæ despiciuntur. Et nemo audit : omnes rident, et cachinnos emittunt. Quis nobis exitus est? Undenam salutem inveniemus? Periimus, consumpti sumus, facti sumus in derisum inimicis nostris, et gentilibus, et dæmonibus. Altum sapit nunc diabolus, exultat et gaudet in turpitudine nostra. Angeli quibus commissi sumus omnes in mœstitia sunt; nemo convertitur, omnia a nobis frustra consummuntur, et vobis delirare videmur. Opportunum nunc est ut advocemus cœlum, quia nemo audit, et contestemur elementa : « Audi cœlum, et aus-» culta terra, quia Dominus locutus est[4]. » Manum porrigite, qui nunquam immersi estis, iis qui ab ebrietate perierunt, qui sani estis ægris, qui vigilatis furentibus, qui studiosi et firmi estis, iis qui circumferuntur. Nemo, obsecro, amici gratiam ejus saluti præferat : et contumelia, et increpatio, ad unam ejus respiciat. Cum febris invaserit, servi hero suo imperant; cum enim ille ardet animam confundens, mancipioremque agmen adest, herilem legem non agnoscit, quæ in damnum heri vergeret. Nos convertamus, rogo. Bella quotidiana, submersiones, pernicies innumeræ in circuitu : et undique ira Dei nos circumdat. Nos autem, ac si beneplaciti essemus, ita in securitate degimus. Ad rapinam omnes manus apparamus nostras, nemo ad auxilium ferendum; omnes ad

[1] Rom. I, 18. — [2] Psal. XCVI, 3. — [3] Malach. IV, 1. — [4] Isaï. I, 2.

rapinam, nemo ut egeno opem ferat; singuli quomodo pecunias accumulent solliciti sunt, nemo quomodo animæ suæ salutem pariat. Timor unus tenet omnes, ne paupères, inquiunt, efficiamur; ne autem in gehennam incidamus, nemo curat vel tremit. Hæc lamentis, hæc criminatione digna sunt. Verum hæc nolebam dicere, sed a dolore cogor. Ideo ignoscite, a luctu enim impellor ad multa quæ nolebam dicenda. Gravem video plagam, inconsolabilem calamitatem, consolatione superiora sunt quæ non invasere mala. Periimus. « Quis dabit capiti meo » aquam, et oculis meis fontes lacrymarum[1] ? » Fleamus, dilecti, fleamus, ingemiscamus. Fortasse quidam sunt hic dicentes, semper lamenta dicis nobis? semper lacrymas? Nollem, credite, nollem, sed encomia et laudes proferre. Nunc autem fletuum tempus est. Non flere, dilecti, grave est; sed fletibus digna facere. Non lamentationem aversari oportet, sed opera lamentatione digna. Ne puniaris, et non flebo; ne moriaris, et non plorabo. Tu vero si corpore dolcas, omnes advocas, qui condoleant, et immisericordes putas eos, qui non condolent. Anima vero pereunte, dicis non lugendum esse? At non possum. Pater enim sum, et pater filiorum amans. Audite quid clamat Paulus : « Filioli mei, quos iterum parturio[2]. » Quæ enim mater parturiens tam graves emittit voces, quam ille? Utinam liceret nunc ipsum animi rogum videre, et videres me magis uri dolore, quam quævis junior mulier, quæ intempestivam viduitatem patiatur. Non tam illa virum suum luget, nec filium pater ut ego hanc multitudinem nostram. Nullum enim video profectum, omnes in calumnias et criminationes vertuntur, nemo curam habet Deo placendi. Sed huic et illi, inquiunt, male di-

[1] Jerem. IX, 1. — [2] Galat. IV, 19.

camus. Ille indignus est clero ; ille non honeste vivit. Cum deberemus nostra flere, alios damnamus : neque etiamsi a peccatis mundi essemus, oporteret id facere. « Quis » enim te discernit, inquit? Quid habes quod non acce- » pisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acce- » peris[1] ? » Cur judicas fratrem tuum, qui mille malis plenus es ? Cum dixeris, Ille flagitiosus est, perniciosus, improbus : te ipsum cogita, et tua diligenter examina, ac de dictis pœnitentiam ages. Non est enim, non est talis ad virtutem adhortatio, qualis peccatorum recordatio. Si hæc ambo apud nos versemus, poterimus promissa bona consequi, poterimus nos purgare et abstergere; solum in mentem inducamus, de re illa solliciti simus, dilecti. Hic doleamus mente, ut ne illic doleamus ex supplicio ; sed fruamur æternis bonis illic, unde aufugit dolor, tristitia, gemitus, ut bona consequamur humanam mentem superantia, in Christo Jesu Domino nostro, quia ipsi gloria et imperium, cum Patre et Spiritu sancto nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] 1 Cor. IV, 7.

HOMILIA XLV.

Quod mortui non ita vehementer plangendi sint.

Ne acerbe mortuos et eos qui ex hac vita migrarunt lugeamus[1], dilecti, sed magis deploremus et fleamus eos qui male vitam suam terminavere. Nam agricola, quandiu videt frumentum suum assurgere, non flet; sed donec videt firmum in terra manere, timet ac tremit; cum autem solutum cernit, gaudet. Initium enim futuræ sationis est solutio illa. Ita et nos tunc gaudeamus, cum ceciderit domus corruptibilis, cum seminatus fuerit homo. Nec mireris si sepulturam sationem vocavit. Nam hæc satio melior est. Illam enim excipiunt mortes, labores, pericula, sollicitudines; hanc vero, si recte vixerimus, coronæ et bravia; illam corruptio et mors; hanc incorruptio, immortalitas, et innumera bona. In illa seminum complexus, voluptates et somnus; in hac vox tantum e cœlo descendens, et omnia confertim consummantur. Et qui resurgit, non ultra in vitam inducitur laboriosam; sed in illam unde aufugit dolor, tristitia et gemitus. Si autem patrocinium quæris, et ideo virum luges, ad communem omnium patronum, servatorem, et benefactorem confuge Deum, ad commilitium inexpugnabile, ad auxilium facile, et tegumentum sufficiens et ubique præsens, atque undique nos muniens. Sed consuetudo desiderabilis amabilisque est. Ego quoque scio. Sed si malum illud ratiocinio evolvas, et cogitaveris, quis assumpserit, et quod si generose feras,

[1] Ex hom. XLI in epist. I ad Corinth.

in sacrificium voluntatem tuam Deo offers, hunc fluctum poteris transcurrere : et quod tempus non efficit, hoc philosophia efficiet. Si vero emolliaris, malum quidem cum tempore cessabit; tibi vero nullam mercedem afferet. Post hæc autem ratiocinia, exempla quoque collige, tum quæ in præsenti vita, tum quæ in divinis Scripturis feruntur. Cogita quod Abraham filium suum mactaverit, ac neque lacrymatus est, neque acerbum dictum emisit. Sed ille, inquies, Abraham erat. At tu ad majora certamina vocatus es. Job autem luxit quidem, tantum vero, quantum par erat patrem prolis amantem lugere, et qui eorum qui decesserant multam habebat curam; at illa quæ nunc facimus, inimicorum et hostium sunt. Neque enim, si aliquo in regiam assumpto et coronato, te ipsum macerares et fleres, te coronati amicum dicerem; sed admodum inimicum et hostem. Sed nunc, inquies, non illum lugeo, sed me ipsum. At neque hoc amantis est, quod velis illum adhuc in certamine esse propter te ipsum, et futuri incertitudini subjacere, cum in præsenti coronetur; aut in pelago fluctuari, cum liceat appellere et in portu esse. Sed nescio quo abierit, inquies. Cur nescis, dic mihi? Sive enim recte vixerit, sive secus, quo concessurus sit palam est. Ideo, inquies, me macero, quia peccator abscessit. Hæc obtentus sunt; si enim ideo defunctum lugeres, oportebat illum viventem emendare, et mores ejus componere. Sed tu quæ tua sunt spectas semper, non quæ illius. Quod si peccator abscessit, ideo gaudere oportet, quod excisa peccata sint, et quod nequitiæ nihil addiderit, et auxiliari ipsi, si fieri possit, non flendo, sed precibus, supplicationibus, eleemosynis et oblationibus. Neque enim sine causa hæc cogitata fuere, neque frustra memoriam facimus eorum qui decesserunt in divinis mysteriis, et pro iis accedimus precantes jacentem agnum qui tollit pecca-

tum mundi; sed ut quoddam hinc illis accedat solatium. Neque frustra is qui astat altari dum horrenda mysteria celebrantur, clamat: Pro omnibus qui in Christo quieverunt, et pro iis qui memoriam pro ipsis persolvunt. Nisi enim eorum memoriæ fierent, hæc non dicerentur. Non enim nostra sunt scena, absit. Jussu namque Spiritus hæc fiunt. Adjuvemus itaque illos, et memoriam illorum celebremus. Nam si Jobi filios purgavit patris sacrificium, quid dubitas, si nobis pro iis qui decesserunt, offerentibus, quoddam illis solatium datur? Solet enim Deus aliis pro aliis gratias conferre, et hoc significabat Paulus dicens: « Ut ex multorum personis ejus, quæ in nobis est, dona» tionis per multos gratiæ agantur pro nobis[1]. » Ne itaque defatigemur opem ferentes iis qui decesserunt, et pro iis offerentes orationes perfectas. Etenim communis totius orbis purgatio prostat. Ideo confidenter pro orbe tunc precamur, et cum Martyribus ipsos vocamus, cum confessoribus, cum Sacerdotibus. Etenim unum corpus sumus omnes, etsi membra quædam aliis membris splendidiora sunt, fierique potest, ut per preces venia ipsis attrahatur, per dona item pro ipsis facta, per eos quoque qui cum illis vocantur. Quid ergo doles? Quid luges, cum tanta venia possit defuncto conciliari? Sed quia tu relictus es et patronum amisisti? At ne hoc dixeris. Neque enim Deum perdidisti; itaque quandiu illum habueris, ille tibi erit major patre, filio et curatore? Etenim illis viventibus, hic erat qui omnia faciebat. Hoc igitur cogita, et dic cum Davide: « Dominus illuminatio mea, et salvator meus, » quem timebo[2]? » Dic, Tu es pater pupillorum, et judex viduarum, ejusque auxilium tibi attrahe, magisque illum providentem habebis, quam antea, cum in majori difficultate versaberis. Sed filium perdidisti? Non perdidisti, ne

[1] 2 Cor. I, 12. — [2] Psal. XXVI, 1.

id dicas : somnus est, non mors ; translatio, non perditio, peregrinatio a minoribus ad meliora. Ne irrites Deum, sed propitium facito. Si enim generose feras, erit hinc et defuncto et tibi consolatio ; sin contra facias, magis accendis iram Dei. Nam si dum filius a domino flagellaretur, tu astans ægre tulisses, dominum tuum magis irritavisses. Ne hoc facias, sed gratias age, ut sic tibi dissipetur mœroris nubes. Dic ut beatus ille, « Dominus dedit, Dominus » abstulit[1]. » Cogita quot fuerint qui gratias agentes, neque filios habuere, neque patres vocati sunt. Neque ego, inquies, vellem : nam melius fuisset neque experimentum habere, quam post gustatam rem a voluptate excidere. Ne, quæso, ne ista dicas, ne sic Dominum irrites ; sed de iis quæ accepisti gratias age, de iis autem quæ non usque ad finem servas, illum glorifica. Non dixit Job, Melius fuisset non accepisse, quod tu nunc ingrate dicis. Sed etiam pro illis gratias agebat, dicens, « Dominus dedit ; » et pro his benedicebat dicens, « Dominus abstulit, sit nomen » Domini benedictum in sæcula. » Et uxori os obstruebat, contra illam ratiocinans, et mirabilia illa loquens : « Si bona » suscepimus de manu Domini, mala non sustinebimus[2] ? » Atqui post hæc gravior fuit tentatio. Sed non ideo ille dissolvebatur, imo similiter generose ferebat et glorificabat. Hoc et tu facito, et apud te ipsum reputa ; quod non homo assumpserit eum ; sed Deus qui fecit illum, qui magis ipsum curat, quam tu, qui quod consentaneum sit novit ; non autem inimicus vel insidiator quidam. Considera quot viventes filii quidam non vitalem vitam parentibus reddiderint. Generosos autem, inquies, filios non vides ? Hos quoque video. Sed filii tui tutiores sunt res, quam illorum. Etiamsi enim præclare agant, at in incerto sunt ea quæ finem illorum spectant : de illo autem jam non

[1] Job. I, 21. — [2] Id. II, 10.

metuis nec tremis, ne quid patiatur, aut ne mutetur. Hæc etiam reputa de uxore formosa et domus custode, ac de omnibus gratias age Deo. Etiamsi uxorem amiseris, Deum glorifica. Fortassis te ad continentiam vult Deus adducere, et ad majora vocans certamina, a vinculo liberare voluit. Dic mihi[1], si nobis sedentibus rex mitteret, aliquem ad regiam vocans, an flere et lugere oporteret? Angeli adsunt ex cœlis missi ab ipso rege, ut conservum suum vocent, et tu fles, dic mihi? Nescis quale mysterium sit id quod factum est? quam horrendum, quam terribile, hymnis tamen et laudibus dignum? Vis discere quod non sit lacrymarum tempus? Dei namque sapientiæ magnum est mysterium. Quasi domo relicta, pergit anima ad Dominum suum : tu vero luges? Igitur etiam cum puer ille natus est, idem facere oportebat. Nam hoc, quod fit, partus est illo longe melior. Pergit enim ad aliam lucem, solvitur quasi a quodam carcere, quasi ab agone exit. Etiam, inquies; de præclaris hoc probe dicis. Quid ad te, o homo, quia ne in præclaris quidem hoc facis? Dic enim mihi, Quid in puero parvulo reprehendendum habeas? cur luges illum? cur recens illuminatum? nam ille in eo ipso statu est. Cur luges, dic mihi? Sicut enim sol purus surgit, sic et anima corpus relinquens cum pura conscientia, splendide fulget. Non ita regem in urbem intrantem cum silentio videre est, ut animam corpus relinquentem, et cum Angelis abeuntem. Cogita quæ sit illa anima, in quo stupore sit, in qua admiratione, in qua voluptate. Quid luges, dic mihi? Sed peccatoribus tantum id præstas; utinam ita esset, neque tunc luctum impedirem: utinam talis esset scopus. Hic luctus apostolicus esset, hic luctus Dominicus. Luxit enim Jesus Jerosolymam. Vellem hac lege luctus distingui. Cum autem revocantis

[1] Ex hom. in Acta Apost.

verba dicas, et consuetudinem patrociniumque memores; non ideo ploras, sed obtentu uteris. Luge peccatorem, ingemisce; et ego lacrymas emittam; ego plus quam tu, quanto majori supplicio ille obnoxius erit. Cum tali scopo et ego lugebo. Non te tantum oportet eum qui talis sit lugere, sed et totam urbem, et eos qui occurrunt, ut etiam eos qui ad mortem abducuntur. Nam hæc peccatorum mors, vere mala est. Sed omnia susque deque versa sunt. Hic luctus et philosophicus est, et doctrinam habet multam; ille vero pusillanimitatem. Si hoc luctu omnes lugeremus, viventes quoque ipsos emendaremus. Sicut enim si posses pharmaca adhibere quæ mortem illam corpoream averterent, id utique faceres; sic nunc etiam si talem mortem lugeres, cohibuisses ne et in te et in illo hoc fieret. Nunc autem ænigma illud est, quod cum penes nos sit impedire quominus illud eveniat, fieri concedamus, et post factum lugeamus. Vere luctu digni erunt cum sistentur ante tribunal Christi : qualia audient verba? Qualia patientur? Frustra vixerunt illi; imo non frustra, sed in malum[1]. Ac de his opportune dicatur : Bonum illis erat si nati non fuissent. Quæ enim utilitas, dic mihi, tantum insumere temporis in malum capitis sui? Si enim frustra solum insumpsissent, nonne sat fuisset damni? Dic mihi : Si quis mercenarius per annos viginti frustra laboraret, nonne fleret et lamentaretur, et se omnium miserrimum esse putaret? Hic per totam vitam frustra laboravit, ne uno quidem die sibi vixit, sed voluptati, libidini, avaritiæ, peccato, diabolo. Hunc, quæso te, non lugebimus? non conabimur eum a periculis eripere? Potest enim, potest fieri, si tamen velimus, ut mitius ei sit supplicium. Preces frequentes pro illo emittamus, eleemosynam demus, etiamsi ille indignus sit, a nobis Deus placabitur. Si enim Paulus

[1] Marc. XIV, 12.

alterius misertus est, et propter alios alteri pepercit; multo magis nos hoc oportet facere. Ex illius pecuniis, ex tuis, unde volueris, auxiliare : infunde oleum, imo potius aquam. Non potest ille eleemosynas sibi proprias erogare? Saltem cognatorum offerantur. Non potest ab se factas? saltem pro illo datas. Ut cum fiducia pro illo tunc precetur uxor, redemptionis pretium pro illo solvens. Quanto pluribus fuit peccatis obnoxius, tanto majore opus habet eleemosyna. Non ideo tantum, sed quia non tantam nunc vim habet, sed multo minorem. Non enim par res est ipsum aliquid facere, et alium pro ipso. Utpote ergo quod minor jam sit, quantitate maximam faciamus illam. Ne monumento, ne sepulturæ magnificentiæ operam demus. Hæc vero funeralia sunt : viduas circumpone; dic defuncti nomen : omnes jube pro illo preces fundere et supplicationes; hoc Deum placabit. Etiamsi hoc non ab ipso fiat; sed propter ipsum alius eleemosynæ causa est : et hoc est Dei clementiæ. Viduæ circumstantes et lacrymantes, non a præsente solum, sed etiam a futura morte eripere solent. Multi ex eleemosynis, quæ ab aliis factæ fuerant, lucrati sunt : etsi enim non omnino sunt liberati, tamen aliquid solatii invenere. Si hoc non esset, quomodo pueruli salvi essent? Atqui illi istic nihil inferunt; sed parentes totum : et mulieribus concessi sunt sæpe parvuli, nihil ipsi inferentes. Multas nobis Deus salutis dat vias, solum ne negligamus. Quid ergo, inquies, si pauper fuerit? Rursus dicam : Eleemosynæ magnitudo non in dono æstimatur tantum; sed etiam in voluntate. Tantum ne des minus quam facultates ferant, et totum solvisti. Quid ergo, inquies, si desertus fuerit, et extraneus, ac neminem habeat? Cur neminem habet, dic mihi? ideo pœnas dabis, quod nullum habeas amicum sic virtute præditum. Hoc igitur ideo evenit, ut etiamsi nos virtute præditi non simus,

studeamus tales amicos habere, uxorem nempe, filium, amicum, ut per illos aliquem fructum percipiamus; parvum quidem, aliquem tamen. Si studeas, non divitem, sed piam mulierem ducere, hac frueris consolatione. Si studeas non divitem filium relinquere, sed pium, et filiam probam, hoc quoque frueris solatio. Si hujus rei curam habeas, tu quoque talis eris. Hoc quoque pars virtutis est, tales deligere amicos, uxorem et filios. Non frustra oblationes pro defunctis fiunt, non frustra supplicationes, non frustra eleemosynæ. Hæc omnia Spiritus mandavit, volens ut nos mutuo juvemus. Vide : juvatur ille per te, juvaris tu propter illum. Despexisti pecunias, quid generosum facere studens? et tu ipsi salutis, et ipse tibi eleemosynæ causa fuit. Ne dubites, quin ille quid fructus percepturus sit. Neque sine causa clamat Diaconus : Pro iis qui in Christo dormierunt, et pro iis qui memorias pro illis solverant. Non Diaconus est qui talem emittit vocem : sed Spiritus sanctus; charisma dico. Quid dicis? In manibus est sacrificium, et omnia parata prostant; adsunt Angeli, Archangeli, adest Filius Dei, cum tanto terrore adsunt omnes. Adsunt illi clamantes, omnibus silentibus, et putas ea quæ dicta sunt frustra fieri? Ergo et alia frustra, et quæ pro Ecclesia, et quæ pro Sacerdotibus offeruntur, et quæ pro plenitudine? Absit. Sed omnia cum fide fiunt. Quid putas pro Martyribus offerri? In illa hora vocari, licet Martyres sint, licet plus quam Martyres, magnus honor est nominari, Domino præsente, dum talis memoria persolvitur, et tremendum sacrificium offertur, et ineffabilia celebrantur mysteria. Sicut enim sedente Rege, quisque quidquid vult impetrat : postquam autem rex surrexit, quidquid ille dicat, frustra dicit; sic et tunc. Donec prostant mysteria, omnibus honor maximus est, quod memoria dignentur. Vide namque : tunc annuntiatur mysterium

illud tremendum, quod nempe Deus sese pro orbe dederit: post miraculum illud opportune mentio fit eorum qui peccavere. Quemadmodum enim quando victoria Regis celebratur, prædicantur ii qui victoriæ participes fuere, dimittuntur autem ii qui in vinculis erant ob temporis celebritatem: hoc autem elapso tempore, qui nihil consecutus est, nihil ultra obtinet; ita et hic efficitur: hoc celebrandæ victoriæ tempus est. « Quotiescumque enim, inquit, » manducaveritis panem hunc, mortem Domini annuntia» bitis[1]. » Ne utcumque accedamus, neque perfunctorie hæc effici putemus. Alioquin autem Martyres commemoramus, et hoc in fidem, quod mortuus sit Dominus. Et hoc signum est quod mors ipsa mortua sit, quod ipse mortuus sit. Hæc scientes, cogitemus quanta possimus solatia defunctis dare, pro lacrymis, pro lamentis, pro commemorationibus, eleemosynas, precationes, oblationes, ut et illi et nos promissa consequamur bona, gratia et benignitate Unigeniti Filii, quicum Patri et Spiritui sancto gloria, imperium, honor, nunc et semper et in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLVI.

Quod etiamsi omnibus peccatis simus obnoxii, possimus per confessionem salutem consequi; et quod singuli nostrum fidelium Angelum custodem habeant; et de Sacerdotibus.

Ex hominibus, dilecti, alii quidem hic et illic puniuntur; alii hic tantum, alii illic tantum; alii vero neque

[1] 1 Cor. xi, 26.

hic, neque illic. Hic et illic, ut qui Christum crucifixerunt. Nam et hic pœnas dederunt, cum, in excidio urbis, intolerabilia illa passi sunt : et illic gravissimas pœnas dant, ut Sodomorum cives, ut alii multi. Illic tantum, ut dives ille in sartagine adustus, qui ne stillam quidem aquæ habebat. Hic vero, ut fornicator ille apud Corinthios. Neque hic, neque illic, ut Apostoli, ut Prophetæ, ut beatus Job. Quæ enim illi patiebantur, non punitio erant, sed agones et certamina. Studeamus ergo ex horum esse portione ; si non horum, ex eorum saltem qui hic peccata deponunt. Nam tremendum est illud tribunal, indeprecabile supplicium, intolerabilis cruciatus. Si velis autem neque hic dare pœnas, te ipsum judica, a te rationes repete; audi Paulum dicentem : « Nam si nosmetipsos disju» dicaremus, non utique judicaremur[1]. » Si hoc feceris, ultra procedens, ad coronam venies. Et quomodo, inquies, a nobis pœnas repetemus? Luge, acerbe ingemisce, te ipsum humilia, macera, recordare peccatorum speciatim : non parvum est hoc animi tormentum. Si quis in compunctione fuit, novit hoc maxime modo animam castigari. Si quis peccatorum memoriam repetierit, scit quantum id dolorem pariat. Ideo tali pœnitentiæ Deus mercedem tribuit justitiam, dicens : « Dic tu prior peccata tua, ut » justificeris. » Non est enim, non est parvum ad emendationem opus, omnia peccata colligentes, per speciem illa sæpe animo versare. Nam qui hoc facit, ita compungetur, ut neque vita se dignum esse censeat. Qui autem hoc existimat ipsa cera mollior erit. Ne mihi enim fornicationes tantum dixeris, neque alia quæ sunt manifesta ; sed etiam occultas insidias, et sycophantias, maledicta, vanam gloriam, invidiam, et similia omnia colligenda sunt : neque enim hæc modicum attrahent supplicium. Nam et convi-

[1] 1 Cor. xi, 26.

tiator in gehennam incidet, et ebriosus nihil cum regno commune habebit; et qui non amat proximum, ita Deum offendit, ut neque martyrium ipsi prosit; et qui domesticos non curat, fidem negat; qui pauperes despicit, in ignem mittitur. Ne itaque hæc esse parva putes; sed omnia congrega, et ut in libro scribe. Nam si tu scribas, Deus delebit; ut contra si non scribas, Deus scribet, et pœnas repetet. Multo melius igitur est hæc a nobis scribi, et superne deleri; quam si contra, nobis oblivioni mandantibus, Deus ipsa nobis ob oculos ponat in illo die. Ne igitur hoc eveniat, omnia accurate recenseamus, et inveniemus nos multis esse obnoxios. Quis enim a plura habendi cupiditate purus est? Ne mihi mensuram dixeris: nam pro parvo quoque pœnas dabimus. Hoc cogita, et pœnitentiam age. Quis a contumelia inferenda liber est? Hoc autem in gehennam injicit. Quis non clam locutus est contra proximum? Quis non arroganter egit? Hic autem est omnium impurissimus. Quis non impudicis oculis mulierem respexit? hic vero omnino mœchus est. Quis non sine causa iratus est in fratrem? Hic autem « Reus est » consilio. » Quis non juravit? Hic autem maligni est. Quis non pejeravit? Hic magis maligni est. Quis non servivit mammonæ? Hic ex germana Christi servitute excidit. Multo plura dicere possum: sed hæc sufficiunt et quemvis, nisi sit lapis et admodum insensibilis, ad compunctionem movere possunt. Si enim unumquodque eorum in gehennam injicit[1], omnia simul juncta quid non facient? « Videte, inquit, ne contemnatis unum de pusillis istis minimis. Angeli enim eorum semper vident faciem Patris » mei qui in cœlis est[2]. » Singuli enim fideles Angelum habent. Nam et ab initio, singuli ex viris illustribus An-

[1] Ex hom. III in epist. ad Coloss. — [2] Matth. XVIII, 10. et Gen. XLVIII, 16.

gelum habuere, ut ait Jacob : « Angelus qui nutrit me, et » eripuit me a juventute mea. » Si ergo Angelos habemus, vigilemus, ut pædagogis quibusdam nobis præsentibus. Adest quoque dæmon. Ideo precamur et dicimus, Angelum pacis petentes, et ubique pacem petimus; nihil enim par illi est; in Ecclesiis pacem, in orationibus, in supplicationibus, in prædictionibus; ac semel, bis, tertio et pluries hanc dat Ecclesiæ præses. « Pax vobis. » Quare? Quia ipsa mater omnium bonorum est, ipsa gaudii causa. Ideo Christus Apostolis in domos ingredientibus, hoc statim dicere jussit, quasi quoddam symbolum bonorum. Nam ait, « Ingredientes in domos, dicite, Pax vobis[1]. » Si non adsit illa, omnia superflua sunt. Et Christus Discipulis dicebat : « Pacem meam relinquo vobis, pacem meam » do vobis[2]. » Hæc charitati viam parat. Nec dicit simpliciter Ecclesiæ præses, Pax vobis; sed, Pax omnibus. Quid enim si cum hoc pacem habeamus; cum altero autem bellum et pugnam? Quæ utilitas? Neque enim in corpore, si alia elementa quiescant; alia dissideant, potest sanitas unquam consistere : sed ex omnium bono ordine, et consensu, et pace constat. Et si non omnia quiescant, nec in propriis terminis maneant, omnia subvertentur. Et in mente nostra, nisi cogitationes omnes quiescant, pax non erit. Tantum bonum est pax, ut filii Dei vocentur ii qui illam conciliant, et faciunt; ac jure quidem. Nam et Filius Dei ad hoc venit in terram, pacem facturus inter ea quæ in terra, et quæ in cœlis sunt. Si autem pacifici filii Dei sunt, qui nova suscitant, filii sunt diaboli. Quid dicis? contentiones et pugnas immittis? Et quis, inquies, ita miser est? Sunt enim multi gaudentes de malis, et corpus Christi distrahentes magis, quam milites qui lancea confoderunt, et Judæi, qui clavis confixerunt. Illud malum

[1] Matth. x, 12. — [2] Joan. xiv, 27.

hoc minus est. Illa divisa membra rursus conjuncta sunt : hæc avulsa, nisi hinc jungantur, nunquam jungentur ; sed extra plenitudinem manebunt. Cum fratri bellum inferre volueris, cogita te cum membris Christi pugnare, et insaniæ finem impone. Quid enim si abjectus est? Quid si vilis? Quid si spernendus? « Sic non est voluntas, inquit, » ante Patrem meum, qui in cœlis est, ut pereat unus ex » pusillis istis[1], » Et rursus : « Angeli eorum semper vident » faciem Patris mei, qui in cœlis est. » Deus propter ipsum et te, et servus factus, et occisus est ; tu vero nihil eum esse putas? Ergo in hoc contra Deum pugnas, cum ipsi contrarios fers calculos? Cum ingressus est Ecclesiæ præses, statim dicit, « Pax vobis ; » cum colloquitur, « Pax om- » nibus ; » cum sacrificium peractum est, « Pax omnibus ; » et interea rursum, « Gratia vobis et pax. » Quomodo igitur non absurdum fuerit, si cum toties audiamus pacem habendam, nos mutuo oppugnemus? Cum pacem acceperimus et dederimus, cum illo qui pacem dedit pugnamus? Dicis, « Et cum spiritu tuo, » et foris calumniaris ipsum? Væ mihi, quia quæ sunt honorabiliora in Ecclesia res sunt tantum externæ, non veritas. Væ mihi, quia exercitus hujus symbola, in verbis solum stant. Unde etiam ignoratis cur dicatur, Pax omnibus? Sed audite ea quæ sequuntur. Quid dicit Christus? « In quamcumque autem » civitatem, aut castellum intraveritis, intrantes in domum, » salutate eam. Et si quidem fuerit domus illa digna, veniat » pax vestra super eam ; si autem non fuerit digna, pax » revertatur ad vos[2]. » Ideo nescimus, quia formam verborum putamus hoc esse, et non in mente reponimus. Num ego do pacem? Christus per nos loqui dignatur. Etiamsi in alio toto tempore gratia vacui essemus : at non nunc sumus propter vos. Si enim per œconomiam Dei gratia

[1] Matth. xviii, 14 et 10. — [2] Id. x, 12.

operata est in asinam et in vatem, ad Israëlitarum utilitatem, palam est in nobis operari non recusaturam esse, sed id concessuram propter vos. Nemo igitur dicat, quod vilis sim ego, et humilis, et nulla existimatione dignus : et sic tamen mihi attendat : sum enim talis. Sed solet tamen Deus propter multos, iis qui tales sunt attendere. Et ut id discatis, Caïnum alloqui dignatus est propter Abelem, diabolum propter Jobum, Pharaonem propter Josephum, Nabuchodonosorem propter Danielem, Baltasarem propter eumdem. Et Magi revelatione dignati sunt, et Caïphas, Christicida et indignus prophetavit propter sacerdotii dignitatem. Dicitur autem et Aaronem propter hoc non lepra percussum fuisse. Cur enim, quæso, cum ambo male locuti fuissent, soror tantum pœnas subiit? Ne mireris. Si enim in externis dignitatibus, etiamsi millies quis accusationibus impetatur, non ante ad tribunal ducitur, quam magistratum deposuerit, ut ne magistratus cum accusato contumelia afficiatur : multo magis in magistratu spirituali, quisquis tandem ille sit, in eo operatur Dei gratia ; alioquin omnia perirent. Cum autem illum deposuerit, sive decedens, sive hic manens, tunc graviores dabit pœnas. Ne vero putetis hæc a nobis dici : Gratia Dei est, quæ in indignum operatur, non propter nos, sed propter vos. Audite ergo quid dicat Christus : « Si domus digna fuerit, » veniat pax vestra super illam[1]. » Quomodo autem digna fit? Si recipiant vos, inquit. « Si autem non receperint » vos, nec audiant sermones vestros, amen dico vobis, to- » lerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorrhæ in die » judicii, quam civitati illi. » Quæ ergo utilitas quod recipiatis nos, si non audiatis ea quæ dicimus? Quod lucrum si ministretis, et dictis non attendatis? Ille honor nobis est, illud ministerium mirabile, quòd et vobis et nobis

[1] Matth. x, 13.

utile sit, si nos audiatis. Audite Paulum dicentem, « Nes- » ciebam, fratres, quod Sacerdos Dei esset[1]. » Audi etiam Christum dicentem, « Omnia quæcumque dixerint vobis » servare, servate et facite. » Non me despicis, sed sacerdotium. Si me videris illo nudatum, tunc despice; tunc nec ego præcipere velim. Quandiu autem hoc in solio sedebimus, quandiu hanc præsidendi rationem habebimus, habemus et dignitatem et vim, etiamsi indigni simus. Si Moysis solium ita venerandum erat, ut propter illud audiretur, multo magis Christi solium. Ipsum nos excepimus, ab eo loquimur, a quo nobis Christus imposuit ministerium reconciliationis. Legati, quicumque tandem sint, ob legationis dignitatem multo fruuntur honore. Vide namque: in mediam barbarorum terram soli veniunt inter tot hostes. Et quia legationis lex multum valet, omnes ipsos honorant, omnes ipsos aspiciunt, omnes cum securitate emittunt. Et nos itaque legationis munus accepimus, et venimus a Deo; hæc enim est episcopatus dignitas; venimus ad vos legatione fungentes, rogantes bellum solvere; dicimusque quibus conditionibus; non urbes pollicentes; non frumenti mensuras tot, vel tot numero, non mancipia, non aurum; sed regnum cœlorum, vitam æternam, cum Christo consortium, alia bona, quæ ne dicere quidem possumus, donec in carne et in præsenti vita sumus. Legatione itaque fungimur, volumusque honore frui; non propter nos, absit: nostram enim vilitatem scimus; sed propter vos, ut vos studiose quæ dicimus audiatis, ut utilitatem nanciscamini; ut ne cum ignavia ac sine attentione dicta retineatis. Non videtis quomodo legati ab omnibus colantur? Nos legati a Deo sumus ad homines. Quod si hoc vobis durum ac difficile videatur, non nos sumus, sed episcopatus; non hic vel ille, sed Episcopus. Nemo

[1] Act. XXIII, 5.

me audiat, sed ipsam dignitatem. Omnia igitur faciamus secundum Dei placitum, ut ad gloriam Dei vivamus, et digni habeamur bonis promissis iis qui diligunt illum, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLVII.

Quod non indigne accedendum sit ad divina mysteria.

Quoniam hujus sacrificii mentionem fecimus[1], volo vobis initiatis pauca dicere; parva quidem mensura, sed quæ magnam habeant vim et utilitatem. Non nostra sunt enim quæ dicuntur, sed divini Spiritus[2]. Quid igitur hoc est? Multi huic sacrificio semel participant in præsenti anno; alii bis, alii pluries. Omnibus ergo nobis hic sermo utilis est, etiamque iis qui in deserto sedes habent. Illi enim semel in anno participant; sæpe etiam semel in biennio. Quid ergo? Quosnam approbabimus? Neque eos qui semel, neque eos qui sæpe; sed eos qui digne et cum conscientia pura, cum puro corde, cum inculpata vita. Qui tales sunt, semper accedant; qui non tales, neque semel. « Qui enim manducat et bibit indigne, judicium »sibi manducat et bibit[3], » ut dicit Apostolus. Hæc dantur sanctis. Hoc Diaconus profert, sanctos vocans per hanc tremendam vocem. Quia enim non potest homo scire illa quæ proximi sunt, nisi Spiritus, qui in ipso habitat, hanc ille emittit vocem, «Sancta sanctis.» Si quis

[1] Ex Serm. in illud, *Voluntarie enim peccantibus.* — [2] Hebr. x, 26. — [3] 1 Cor. x, 29.

sanctus non sit, ne accedat. Non simpliciter dicit, a peccatis purus; sed sanctus. Sanctum enim facit non solum liberatio a peccatis, sed etiam Spiritus præsentia, et bonorum operum divitiæ. Quid vero peccatum est? Cum tremore non accedere; sed pectora pulsantes, ejulantes et reliqua. Hæc sæpe dixi, et dicendi finem non faciam. Non videtis in Olympicis, cum Agonotheta in capite ornatus * * quomodo præcone clamante, ut quiete agatur, bonus ordo sequatur. Quomodo absurdum non fuerit ubi diabolus pompam agit, multam esse quietem, ubi vero Christus ad se advocat, magnum tumultum? imo in pelago tranquillitas est, in portu fluctus. Quid turbas moves, dic mihi? Negotiorum necessitas te omnino vocat. An omnino scis te negotia habere in illa hora? an omnino recordaris quod in terra sis? Et quomodo hoc non lapideæ animæ fuerit, putare nempe illo tempore in terra esse, et non cum Angelis choreas agere, quibuscum mysticum illud canticum Deo emisisti, victoriæ canticum, « Sanctus, sanctus, » sanctus. » Ideo aquilas nos vocavit Christus dicens, « Ubi » erit corpus, ibi et aquilæ. » Ut in cœlum ascendamus, ut in altum volemus, alis Spiritus leviores facti. Nos autem sicut serpentes humi repimus et terram comedimus. Vultis dicam unde tumultus gignitur? Quia non semper vobis portas claudimus, sed concedimus ut ante ultimam gratiarum actionem recedatis. Hoc contemptum magnum indicat. Quid facis, o homo? Christo præsente, Angelis astantibus, apposita mensa, ipse deseris et recedis, et ad cœnam vocatus, non audes recedere ante amicos? Vultis dicam cujus opus faciunt ii qui ante gratiarum actionem recedunt? Cum ultimæ cœnæ particeps fuit Judas, in ultima nocte illa, aliis omnibus recumbentibus, ipse prosiliens exiit. Illum imitantur qui tales sunt. Nisi enim ille egressus fuisset, non fuisset proditor, non periisset. Nisi

a pastore se separasset, non a fera captus fuisset. Vides-ne quod ultima post sacrificium precatio, secundum illam fiat formam? Ille namque cum Judæis; illi vero cum Domino, hymno dicto, exierunt. Hæc dico, non ut turbemini, et clametis; sed cum multo silentio et modestia hanc sacram attingamus mensam, ut et animam purgemus et æterna bona consequamur. Ne attendas quod panis tantum et vinum sit : corpus enim et sanguis post Dominicam sententiam est. Ne a gustu rei judicium feras; sed a fide sine dubitatione certior fias. Accedens autem, ne extensis manibus; sed sinistram dexteræ sedem facito, concavam faciens palmam, quasi Regem recepturus; cum timore multo Christi corpus suscipe, ne qua margarita excidat e manu tua, et membro uno mulcteris. Similiter accede ad sanctum sanguinem, non extendens manus, *** dicens, amen. Dum adhuc humor est in labiis, manibus tangamus oculos et frontem : et reliqui sensus sanctificantur : et gratias age Deo, qui te tanto mysterio dignatus est. Et quomodo, inquies, in mundi medio salutem consequi possumus? Quid dicis? Vis paucis ostendam[1], non locum esse qui salutem parit, sed mores, et voluntatem ad Deum propensam? Adam cum esset in paradiso, quasi in portu naufragium passus est. Lot autem in Sodomis, quasi in pelago servatus est. Job in fimo justificatus est. Saül vero in conclavibus Regiæ versans, et ex hac et ex illa superna excidit gloria et honore. Non est hoc defensio; sed hæc patimur quod non ii precibus et divinis conventibus versemur. Annon vides eos qui dignitates volunt a terreno rege obtinere, quomodo assident, et alios ad precandum inducunt, ne excidant a re postulata. Hæc mihi ad eos dicta sunt qui sacris conventibus non adsunt, et ad eos qui in tremenda mysticæ rei hora, vanis colloquiis dant operam.

[1] Ex Serm. v de Pœnit.

Quid facis, o homo? Annon promisisti Sacerdoti dicenti, « Sursum mentem et corda, et dixisti, Habemus ad Do- » minum? » Non te pudet, nec erubescis de his verbis et de hora in qua mendax deprehenderis? Papæ! quando regia mensa apparata est, Agnus Dei pro te immolatur, Sacerdos pro te concertat, Seraphini astant, et sex alis vultus obtegunt, et omnes incorporeæ potestates pro te legatione funguntur, ignis spiritualis descendit, sanguis ex immaculato latere in cratera effunditur, neque conscientia tua te condemnat, o homo? Cum centum sexaginta horas habeat hebdomada, unam et solam horam determinavit Deus; et si illam in negotia sæcularia, in confabulationes et res ridiculas insumas, cum qua demum fiducia ad divina mysteria accedes? cum qua conscientia? Si stercus in manibus haberes, an auderes accedere ad fimbriam regis? Nequaquam. Neque respicias quod si panis, quod sit vinum. Neque enim ut reliqui communes cibi in secessum emittitur. Absit : nihil tale putes. Ideoque accedentes, non quasi ex hominibus; sed quasi ex Seraphinis ex forcipe igneo, quem vidit Esaïas, divinum corpus nos accipere putemus. Oro et obsecro ne ab Ecclesiis absimus : una convenientes autem, ne colloquia in Ecclesia misceamus. Sed stemus timentes ac trementes, demissis oculis anima sursum erecta, in corde ingemiscamus. Annon vides eos qui corruptibili et temporaneo regi astant, quomodo sint immoti, non loquentes, neque oculos hinc inde versantes; sed demissi, modesti, timentes? Ex te ipso, o homo, emendationem accipe, et saltem ut ad terrenum regem accede ad Deum cœlestem. Hæc sæpe dico, nec finem facio. Ingredientes in Ecclesias, ut Deo convenit, ingrediamur, non injuriarum memoriam animo versantes, ne cum dicimus, « Dimitte nobis sicut et nos dimittimus, » condemnemur. Tremendum enim est quod dicimus, et

fere ad Deum clamat, qui hoc dicit : Dimisi, Domine, dimitte; Concessi, concede. Hæc ergo cum sciamus, necnon ignem illum ac tremendum tribunal, nos demum convertamus ab errore viæ nostræ. Veniet enim dies cum theatrum vitæ dissolvetur, ac nemo deinceps certabit. Hoc tempus est pœnitentiæ, illud judicii; hoc certaminum, illud coronarum. Excitemini, quæso, et dicta diligenter audite. Viximus carni, vivamus deinceps Spiritui; viximus cum negligentia, vivamus in pœnitentia. Quid inflaris, o homo, terra et cinis? Quid superbis, qui magnifice sentis? Quid speras ex mundi gloria ac divitiis? Egrediamur ad sepulcra, rogo; videamus ea quæ illic sunt mysteria; videamus naturam dispersam, ossa exesa, corpora fœtida; id considera, si sapiens, si prudens es. Dic mihi, quis illic sit rex, quis privatus; quis nobilis, quis servus; quis sapiens, quis ignarus. Ubinam illic juventutis forma, ubi lætus vultus, ubi oculi formosi, ubi vultus splendidus? Annon omnia pulvis? annon omnia cinis? annon omnia tenebræ? annon omnia exesa et putrida? Hæc cogitantes, et ultimam diem in animo habentes, dum tempus habemus, bonum operemur, ut a futura et interminabili gehenna liberemur, et regno cœlorum digni habeamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XLVIII.

Florilegium in specie sermonis ex Chrysostomo collectum a Theodoro. Quid faciens Christianus vitæ æternæ hæreditatem accipiet.

Diligere Deum ex tota anima et virtute[1], mandata ejus servare, et proximum diligere sicut semetipsum, secundum Domini vocem dicentis : « Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea. » Et rursum : « In hoc cognoscent omnes, quod discipuli mei estis, si diligatis invicem. » Qui humiliat animam suam ante Deum, et nunquam extollitur in proximum. Nam « Cor contritum et humiliatum Deus non despiciet[2], » qui conteritur de peccato proximi, et sua luget peccata, gaudetque de proximi lætitia, neque invidia torquetur in ejus prosperitate. Qui cum mansuetudine recipit et erudit adversarios, semperque desiderat et expetit justitiam Dei exercere : hic enim servabit animæ suæ puritatem. Qui misericordia flectitur erga eos qui commiseratione opus habent, et pro ea quæ secundum Deum est pace totum se dedit, et id contendit ut per hoc opus filius Dei vocetur : insuperque contumelia afficitur, persecutionem patitur et moritur pro justitia Dei, et confessione in Christum facta, quia hoc est vita æterna. Qui omnem evertit hæreticam blasphemiam, et recte confitetur sanctæ Trinitatis confessionem. Qui veritatem meditatur in corde suo, nec dolose linguam suam vertit in mendacium : neque malum in-

[1] Joan. xv, 10. — [2] Psal. L.

fert in proximum, sicut scriptum est. Qui non accusat, nec conviciatur, nec aliud quidpiam prohibitum facit, sed accurate servat omnia Christi mandata, et illa exequitur: defraudatus, non vicem reddit, dans tunicam non habenti, conviciis impetitus benedicit, angariatus oneri addit: nullum in ore circumferens turpe vel blasphemum verbum, nec juramentum proferens; sed unum agnoscens terminum, veritatem, et meditans super illam nocte et die: et secundum Domini præceptum non dicens plus, quam ita, et non in defensionibus suis. Linguam movens ad hymnorum cantum, genua et manus cum mente ad obsecrationem, lacrymas pro peccatis effundens in conspectu Dei: semper de morte sua sollicitus, et de futuro judicio, de ratione operum reddenda, semper peccata sua mente revolvens, pro illis laudes Deo offerens; bona autem opera diligenter faciens; neque tamen illa efferens vel ostentans, vel altum sapiens de illis, sicut Pharisæus ille; sed Deo scienti illorum notitiam relinquens, qui reddet unicuique secundum opera sua. Fugiens ebrietatem, perjurium, ingluviem, intempestivos sermones, invidiam, contentionem, malitiam, avaritiam secundam idololatriam, furorem, iram, fornicationem, adulterium, et omnes corporeas sordes tales. Non exercens pharmaciam, aut divinationem, aut incantationem quamvis; sed se purificans nocte et die, ut inculpate sumat pretiosum corpus et sanguinem Christi; patrocinans pupillis, similiterque viduis et advenis. Non avertens se a petente, vel ab eo qui velit in fœnus accipere; sed discerpens omnem injustam syngraphan: si vero justam quampiam habeat non efferens nec ostendens, cum totus Dei sit, et a Deo habeat,..... et glorificans eos qui Deum glorificant, et servos illius honorans. Inimicorum fidei miseretur ob cæcitatem, et omni conatu tentans illos convertere, illos

autem qui obstinati permanent aversans, et perfecto odio odit eos qui oderunt Deum. In omni bonitate, in omni pietate, in omni castitate versans, ac si totum in se Deum habeat, et totus Dei est, ex memoria ejus et ex præceptis ejus semper commotus et agitatus, et cum in lecto decumbit, cum surrexit, cum manducat, bibit, et diem transigit, ut scriptum est. « Providebam Dominum in » conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, ne » commovear. » Et, « Timeat omnis terra, ab eo autem » commoveantur omnes, inhabitantes orbem. » Non memor injuriarum, quia viæ memorum injuriarum ad mortem, et ei qui dimittit proximo peccata, dimittuntur a Deo peccata sua. Si enim non recordemur peccatorum, quæ alii in nos admiserunt, neque Deus nostrorum recordabitur, quæ in illum admisimus. Judicare autem juste in timore Dei : nam judicium Dei est. Non condemnare alios in peccatis, vel despicere aut detestari illos, nec observare proximi mala, nec se ipsos justificare, non videntes proprias trabes, sed festucas proximi, nec parva fratrum nostrorum delicta proferre, quod Deum admodum in iram concitat; non justum est enim de alieno famulo judicare ; Dei enim est omnis homo. Judicare autem et corrigere in charitate, et eripere injuste læsum de manu injuste agentis, et esse imbecillorum patrem, oculum cæcorum, pedem claudorum, ut dictum est; pium justumque est quod fit cum competenti admonitione et adhortatione, ut beatus Apostolus ait : « Per triennium » nocte et die non cessavi cum lacrymis monens unum- » quemque vestrum [1]. » Fugere autem oportet Christianum lucra turpia, et esse pium sanctumque, atque attendere lectioni, adhortationi, admonitioni et doctrinæ secundum dictum illud, « Docentes et monentes vosmet-

[1] Act. xx, 31.

» ipsos in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus, in » gratia, canentes in corde vestro Domino[1]. » Honorantes parentes nostros, ut simus longævi super terram, neque maledicamus patri vel matri; sed provideamus nostris, maximeque domesticis fidei. Et qui non abest ab ecclesiasticis conventibus, sive a communi synaxi et a precibus, sed publice et coram omni populo Deo precationes offert, neque despicit sapientes admonitiones neque divina dogmata, nec incredibilia vel impossibilia judicat Dei miracula et opera per generationes facta, neque ita ratiocinans. Qui sic agit homo, et ita Deum in corde et in animo habet, is hæreditatem possidebit, regnum sanctis præparatum a constitutione mundi, quod nunquam finem habiturum est, quod utinam nos omnes consequamur, gratia et benignitate Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Ephes. v, 19.

PALLADII

EPISCOPI HELENOPOLIS

DIALOGUS HISTORICUS

DE VITA ET CONVERSATIONE BEATI JOANNIS CHRYSOSTOMI EPISCOPI CONSTANTINOPOLIS.

DIALOGUS HISTORICUS

PALLADII

EPISCOPI HELENOPOLIS

CUM THEODORO ECCLÆSIÆ ROMANÆ DIACONO,

De vita et conversatione Beati Joannis Chrysostomi Episcopi Constantinopolis.

Dona Dei, alia quidem sunt, ut videtur, communia et indivisa, optime frater Theodore : alia vero communia et divisa. Horum tertia sunt, quæ neque communia, neque divisa seu indivisa, sed propria; data secundum præcipuam gratiam iis quibus data sunt. DIACONUS. Age, dic nobis uniuscujusque generis ordinem; probabiliter enim præfatus es. EP. Quæ natura bona sunt, sine quibus vita impia[1] est, communia et indivisa. DIAC. Quomodo, Pater? EP. Primo quidem Deus universi cum unigenito ipsius Filio et Spiritu sancto communis est et indivisus. Unicuique enim licet, qui voluerit, sine ullo negotio ipsum totum contemplatione complecti. Deinde post Deum, divinæ Scripturæ, et super-mundanæ virtutes. Præterea cœlum, sol, luna, et omnis astrorum chorus, et ipse aër, communia sunt et indivisa, utpote omnia omnium. Intra hæc nobis consistat indivisorum genus. Erat etiam aliquando terra communis et indivisa simul cum aquarum fluentis. Ex quo vero avaritiæ ardor voluptariorum mentes occupavit, graviora

[1] Molesta.

terræ et aquæ elementa divisa sunt. Diac. Clara admodum sunt, quæ dixisti : rationem autem secundi generis divisorum adimple. Ep. Necesse est non relinquii imperfectum argumenti contextum. Aurum igitur et argentum, et omnis metallica natura; præterea lignaria materies, et ut uno verbo dicam, quæcumque media sunt, communia quidem sunt, sed tamen divisa. Neque enim cuivis, ut ipsi libet, tota penitus in potestate sunt. Diac. Evidens adhuc et hic sermo. Sed dubito ne circa tertii donorum præcipuorum generis demonstrationem deficias, qui promiseris ostendere, quod aliqua sint quæ neque communia sunt neque divisa, sed propria secundum privilegium eorum qui digni fuerint eo munere. Imposito autem fine sermoni huic, edissere nobis unde venisti, et ea quorum veritatem scire desideramus. Ep. Si in me quidem id situm est, etsi eorum quæ scire aves, notitiam habeo, non detrectabo, nec quidquam abscondam. Debitum promissi sermonis, ut opinor, pro viribus exsolvam. Virginitatem igitur et cæteram castimoniam indivisa reperies. Non enim sunt e genere communium aut dividuorum. Quoniam non quicumque vult, etiam virginitatem servat, sed qui potest. Nam plurimi eorum qui matrimonio juncti sunt, cupiunt ipsi quidem, sed non assequuntur, quia conjugio præoccupati sunt. Quemadmodum in Olympicis certaminibus, præco vocat qui certare velit, coronat autem eum qui vicerit : sic et in castitate, ut dicit Evangelium. Cum enim Petrus Servatori respondisset : « Si ea est causa viri cum » uxore, non expedit uxorem ducere[1]. » Ad quæ dixit Servator : « Non omnium est capere verbum hoc, sed quibus » datum est. » Vides quod non omnibus, sed quibus datum est. Diac. Putabam ægre expediturum te quæ sint præcipua dona, sed profecto et fortiter et Scripturæ testimonio

[1] Matth. XIX, 10.

nobis persuasisti. Ep. Si hæc perspicua tibi sunt, reliquis testimoniis exornabo sermonem, ut qui mente pravi sunt his persuasi, desinant rapere, quæ capere non potuerunt. Nam invenimus Sacerdotium quoque in divinis Scripturis neque commune esse neque dividuum, sed illorum proprium qui eo digni sunt, sicut admonet Hebræos excelsæ ille mentis Paulus, dicens : « Non enim quis sibi accipit » honorem, sed qui vocatur a Deo. Sic et Aaron, ait, non » se ipsum gloriatus est esse Pontificem[1]. » Nam cum sexcenta essent millia hominum, et multi ex illis zelum Dei haberent, unus declaratus est Aaron, quem a Deo assumptum fuisse Pontificem[2], miraculum virgæ, quæ nuces produxit, multitudini persuasit Plerique vero bonorum omnium ignari, vanæ gloriæ stimulo icti, Sacerdotium inter communia et divisa esse opinati, a semetipsis electi, rem illam involant, dignum suæ vesaniæ finem nacti, dum ipsam Synagogæ suæ terram temeritatis testem faciunt. Dathan enim et Abiron cum sacerdotii dignitatem meretriciis quibusdam oculis concupivissent[3], cum omnibus sectatoribus suis terra absorpti perierunt, Synagogam suam sortiti extemporale sepulcrum. Post hos, Oza superiorum immemor, eadem cupiditate abreptus, rem eam expetivit. Cum enim quadam die Arca in plaustro veheretur[4], forte accidit ut qui eam trahebat vitulus, succussam disturbaret. Oza igitur qui sequebatur, manu apprehendit, non passus eam subverti. Ut autem vidit Deus, idque ipsi non placuit : quoniam ex eo temerariis consuetudo oriretur Arcæ attrectandæ : prohibuit, Oza ad mortem usque percusso, docens posteros a simili temeritate desistere. Ac tandem longo interjecto tempore, post Christi adventum, Simon Magus de pago Getthon, adversorum veritati dogmatum artifex, vafer ille in improbitate, superiorum

[1] Hebr. v, 4. — [2] Num. xviii, 8. — [3] Id. xvi, 32. — [4] 2 Reg. vi, 6.

pœnas veritus, arte tractat scelus : ne similia si sævisset, paria meteret. Igitur ovina pelle lupum tegens, blande ad Apostolos accedit, cum aureis nummis, ut ne rapere videretur, quod pessime studebat emere : ea dicens quæ et ipsum et omnes qui eum imitantur, loqui decet. Accipite, inquit, pecuniam istam, et date mihi potestatem vestræ dignitatis, ut cui manus imposuero, accipiat Spiritum sanctum[1]. Erat porro baptizatus in nomine Jesu. Cui respondit cœtus Apostolorum : Apage sis, o homo, gratia Dei vendi se non sinit. Et cum fores his sermonibus pulsare pergeret, denuo dixerunt : Quid emis, quod gratis inveniens, si digne vixeris? Ut autem vitæ labores et mentis suæ segnitiem atque incertum rei eventum consideravit, rursum e sacculo aurum protulit, hac illecebra Servatoris Discipulos inescaturum se putans. Ad hæc indignatus ille qui comprehendit sapientes in astutia ipsorum, per os Petri locutus est dicens : «Pecunia tua tecum sit in »perditionem, quoniam donum Dei existimasti pecunia »possidere[2]. » Cui imposuit pœnitentiæ remedium, præparans eum in patientia. «Age, inquit, pœnitentiam, si tibi »dimittatur cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis »et vinculo iniquitatis video esse te. » Non enim vult interitum peccatoris amator animarum Deus. Demonstratis pro virili iis omnibus quæ dixeram, o magni nominis Theodore, et mysteriorum veritatis minister, audi jam quæ a nobis scire præoptabas. Diac. Unde ad nos nunc advenis? Episc. Ab Oriente scilicet. Nunc enim primum Romam video. Diac. Quænam te maxime causa adduxit? Episc. Unicus pacis vestræ amor. Diac. Alia-ne igitur a vestra est? Ep. Non alia quidem, sed plane eadem, quam e cælo Servator dedit, dicens Apostolis : «Pacem meam »do vobis[3]. » Ad firmioris autem gratiæ confirmationem

[1] Act. VIII, 19. — [2] Ibid. 20. — [3] Joan. XIV, 27.

iterum dixit : «Pacem meam relinquo vobis.» Hoc quidem verbum «Do» ad se referens; illud autem «relinquo» ad Spiritum sanctum, ut in Spiritu per Christum cognitionem Patris Gentibus revelarent. Verum sicuti in resolutis membris animæ operationes ad saniores membrorum partes recurrunt : ita patitur infelix Orientis Ecclesia. Resolutis enim ejus membris, neque ob pulsam concordiam munia sua exequi valentibus, plerique de expeditis et ejus desiderio accensis, exules a patria erramus, qui sine periculo et tranquille alumnam nostram incolere non possimus ob amorem veritatis, si quo modo paucos, qui adhuc supersunt, vitæ dies secundum Evangelium apud vos vivamus. Diac. Ad nos, venerabilis Pater, a divina providentia, ut video, missus es. Dolorem enim tuum nostris anxietatibus consentaneum invenio. Credo autem te esse ex Joannis Constantinopolitani consortio. Episc. Sic est, ut dixisti. Diac. Rogo ut Deo teste narres nobis vere ea quæ singillatim scire avide cupimus : de isto certus, quod si quid præter veritatem nobis nuntiaveris, Deum habebis quæsitorem et judicem. Argueris quoque etiam a nobis qui aliter acceperimus. Non enim unus, aut alter, aut tres, aut decem, aut cujuscumque generis homines ea quæ Constantinopoli contigere, nobis denarrarunt, sed plures, et ex illis alii Episcopi, alii Presbyteri atque ex ordine Monachorum. Quod si nosse vis quæ ad Ecclesiam Romanam pervenerunt, breviter exponam. Primus omnium ad nos venit Alexandrinus Lector cum Theophili Papæ litteris, in quibus referebat se deposuisse Joannem. Quibus lectis, Beatus Papa Innocentius parum abfuit, quin temeritatem Theophili atque superbiam condemnans exhorresceret, quod et solus scripsisset, nec claram ejus rei notitiam misisset : aut cur, aut quibus

assumptis sociis Joannem deposuisset. Ad hæc dubius animi manebat, rescribere nolens ob rei gestæ levitatem. Interea Eusebius quidam Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconus, qui tunc Romæ erat ecclesiasticarum rerum causa, adiit Papam Innocentium, et supplices libellos dedit : adjurans eum ut modicum temporis expectaret : fore enim ut brevi factionem patefactam videret. Interim post triduum advenerunt quatuor Episcopi e partibus Joannis, viri religiosi, Pansophius Pisidiæ, Pappus Syriæ, Demetrius Galatiæ secundæ, Eugenius Phrygiæ, qui tres epistolas reddiderunt, unam quidem Joannis Episcopi, alteram quadraginta Episcoporum de communione Joannis, tertiam vero cleri Joannis : omnes inter se consentientes, et imperitorum quorumdam tumultum significantes. Erat autem Joannis epistolæ talis contextus.

Domino meo venerabili et sanctissimo Episcopo INNOCENTIO JOANNES *in Domino salutem.*

Etiam ante litteras nostras, opinor, pietatem vestram audivisse, quid hic ausa sit iniquitas. Malorum enim magnitudo, nullam fere orbis partem reliquit, quæ hanc acerbam tragœdiam non audierit. Sed et gestorum fama usque ad fines terræ perlata, plurima ubique lamenta et ejulatus commovit. Verum quoniam plangere non solum decet, sed et emendare, et videre, quo pacto gravissima illa Ecclesiæ tempestas sedetur, necessarium esse duximus, Dominos meos admodum venerabiles et religiosissimos Episcopos Demetrium, Pansophium, Pappum et Eugenium hortari, ut Ecclesias suas relinquerent, et tanto se pelago committerent, et longam obirent peregrinationem, et ad vestram charitatem recurrerent, at-

que omnibus clare expositis promptissimum remedium compararent. Cum quibus honoratissimos dilectos Diaconos Paulum et Cyriacum misimus. Et illi quidem, ut in forma epistolæ, quæ hic gesta sunt vestram charitatem docebunt. Theophilus enim Alexandrinæ Ecclesiæ Antistes, cum a quibusdam apud piissimum Imperatorem insimularetur, jussus solus venire, collecta multitudine Ægyptiorum non paucorum advenit : eo velut præludio declarare volens, se ad bellum et prælium venire. Deinde magnam et Dei amantem Constantini urbem ingressus, Ecclesiam non adiit juxta morem hactenus observatum, neque nobiscum congressus est, nec participes nos sermonis fecit, non precum, non communionis : sed egressus e navi, et vestibulum Ecclesiæ prætergressus, alicubi extra urbem diversatus est. Et cum multum hortaremur, ut ipse et ii qui cum eo venerant, apud nos diversarentur, (erant enim omnia parata, et diversoria, et cætera necessaria) neque illi neque ipse acquievit. Hæc ut vidimus, in maxima eramus anxietate, qui ne causam quidem injustæ illius offensionis invenire possemus. Attamen facientes id quod nosmetipsos decebat, et assidue ipsum adhortantes ut congrederetur nobiscum, et diceret, qua de causa statim ab initio tantum bellum accendisset, tantæque civitati excitasset scandalum; neque ipse causam dicere voluit : et cum urgerent ejus accusatores, nos in ulteriorem urbis regionem, ubi degebat, piissimus Imperator evocavit, atque causam ejus jussit audire. Nam et irruptionem et cædes et alia innumera objiciebant, sed et nos qui leges Patrum, et virum honore ac reverentia prosequeremur, habentes etiam super hac re ejus litteras : Non oportere judicia extra limites trahi, sed in ipsis provinciales tractandas esse; non solum judicium non obiimus, sed vehementissime recusavimus. Porro

ille, quasi cum prioribus certans, vocat Archidiaconum meum magna cum auctoritate, quasi jam vidua esset Ecclesia nec Episcopum haberet : per illum, clerum omnem in se transtulit. Subvertebantur Ecclesiæ, cum abducerentur singularum Clerici, et subornarentur ut adversus nos libellos darent et ad accusationem accingerentur. His actis, misit et vocavit nos in judicium, nondum purgatis quæ adversus se erant criminibus : quod maxime contra canones et contra leges omnes erat. Sed nos conscii, quod non ad judicem venturi eramus, alioquin millies affuissemus, sed ad inimicum et hostem : (id quod satis declarant quæ et prius et postmodum acta sunt) misimus ad eum Episcopos, Demetrium Episcopum Pisinuntis, Eulysium Episcopum Apameæ, Luppicianum Appiariæ : Presbyteros autem Germanum et Severum, convenienti nobis modestia respondentes; ac dicentes, nos non defugere judicium, sed inimicum apertum atque hostem manifestum. Nam qui nondum acceptis libellis statim ab initio talia fecisset, et ab Ecclesia se ipsum abrupisset, a communione, a precibus; accusatores instruens, clerum ad se trahens, Ecclesias desolans; quomodo dignus esset, qui in judicis thronum nihil ad se pertinentem ascenderet? Non enim consentaneum esse, ut ille qui ex Ægypto esset, in Thracia judicaret, ipse criminibus obnoxius, inimicus atque hostis. Verumtamen nihil ille horum reveritus, sed urgens quod implere statuerat, cum declarassemus paratos nos esse diluere crimina coram centum et mille Episcopis, et puros ab omni culpa nos ostendere, ut revera sumus : non tulit ille, sed nobis absentibus et ad synodum appellantibus ac judicium flagitantibus, nec auditionem fugientibus, sed manifestum odium, ipse accusatores admisit, et quos ligaveram solvit, atque ab illis qui crimina sua nondum exuissent,

libellos accepit, et acta confecit, quæ omnia et contra canones et morem erant. Ecquid attinet plura dicere? Non destitit omnia facere ac moliri, donec nos per vim tyrannicam dominationem e civitate atque Ecclesia ejecit. Igitur procedente jam vespere, cum nos omnis populus comitaretur, tractus a curioso urbis per mediam civitatem vi abducor, et in navim conjicior, et noctu abnavigo, quia synodum ad justum judicium appellabam. Quis hæc sine lacrymis, etiamsi cor lapideum habeat, audierit? Verum quia, sicut prius dixi, non solum lamentari oportet, et emendare; obsecro charitatem vestram, ut exurgat, et condoleat, atque omnia faciat, ut mala hæc sistant. Neque enim hic iniquitas eorum stetit, sed ad priora adjecerunt et alia. Postquam enim piissimus Imperator eos qui Ecclesiam impudenter atque injuste invaserant, ejecit, et multi Episcopi visa eorum improbitate ad sua redierunt, impetum eorum veluti incendium omnia depascens fugientes : nos quidem iterum in urbem atque in Ecclesiam, e qua injuste eramus ejecti, revocati sumus, inducentibus nos Episcopis triginta, et piissimo Imperatore qui Notarium ad id miserat. Theophilus vero statim aufugit, cur et qua de re nescimus. Ingressi igitur obsecrabamus piissimum Imperatorem, ut synodum cogeret ad vindictam eorum quæ patrata erant. Conscius ergo factorum suorum Theophilus, et reprehensionem veritus ,- (cum Imperatoris litteræ in omnem partem missæ undecumque omnes cogerent) occulte media nocte in navim se conjiciens ita aufugit, omnes suos secum abducens. Porro nos conscientia nostra freti, neque sic destitimus eadem iterum rogare religosissimum Imperatorem. Qui pro sua pietate ad eum denuo misit, ut statim ex Ægypto veniret cum omnibus suis consortibus, et rationem factorum redderet, neque sufficere putaret ad de-

fensionem suam, ea quæ tam injuste ab una parte nobis absentibus patrata fuerant, etiam contra tot canones. Ille vero ne imperatoriis quidem litteris obtemperavit, sed domi mansit, prætexens seditionem populi, et intempestivum studium quorumdam scilicet qui ei faverent; etsi ante has imperatorias litteras hæc ipsa plebs innumeris cum conviciis asperserat. Verum ista non inquirimus, sed ostendere volentes quod in maleficio permanserit, hæc diximus. Cæterum ne nos quidem quievimus, sed institimus postulantes, ut judicium haberetur secundum interrogata et responsa. Paratos enim esse dicebamus ostendere nos culpa vacare; illos autem extrema quæque ausos esse. Ilic enim remanserant Syrorum quidam qui tunc affuerant, et una cum ipso omnia patrarant. Etiam adversus istos parati eramus judicium subire, et sæpius super illo interpellavimus, rogantes ut aut Acta nobis darentur, aut libelli accusatorum, aut criminum genus examinaretur, aut ipsi accusatores; et nihil horum impetravimus: sed rursus Ecclesia expulsi sumus. Quo pacto quæ inde acta sunt deinceps narrare queam, quæ omnem superant tragœdiam? quis ea sermo exhibebit? quæ auris sine horrore accipiet? Cum enim ea ipsa, sicut ante dixi, obtenderemus: repente multitudo militum ipso magno sabbato, ad vesperam jam inclinante die, in Ecclesias irruens, clerum omnem qui nobiscum erat, vi ejecerunt, et armis altare undique circumcessum est: et mulieres quæ in sacris ædibus id temporis ad baptismum se exuerant, metu acerbæ illius irruptionis nudæ aufugerunt; cum ne quidem eam quæ mulieres decet vestem induere permitterentur. Multæ etiam acceptis vulneribus exturbabantur, et sanguine implebantur piscinæ, et sacri laticeS cruore rubescebant. Neque hic malum substitit, sed ubi sacra erant reposita irrumpentes, quorum aliqui, ut

comperimus, ne initiati quidem erant, et viderunt omnia quæ intus erant : et sanctissimus Christi sanguis, ut in tanto tumultu, in prædictorum vestes effundebatur, fiebantque omnia, ut in barbarica captivitate. Vulgus in solitudinem expellebatur, et universus populus extra civitatem degebat, erantque in tanto festo vacuæ populis Ecclesiæ, et plures quam quadraginta Episcopi, qui nobiscum communicabant, cum plebe temere et nulla de causa pellebantur. Ubique ululatus, et lamenta, et fletus, et fontes lacrymarum per fora, per domos, per solitudines : et omnes civitatis regiones his calamitatibus implebantur. Nam ob iniquitatis magnitudinem non solum qui patiebantur, sed et qui nihil tale patiebantur, nobis condolebant; non modo Catholici, sed et Hæretici, et Judæi et Gentiles : et quasi per vim capta civitate, ita in tumultu ac perturbatione et ejulatibus omnia erant. Atque hæc fiebant præter sententiam religiosissimi Principis, cum nox ingrueret : Episcopis hæc comparantibus, quos non pudebat Campiductores præeuntes pro Diaconis habere. Ubi vero illuxit dies, omnis civitas extra muros demigravit, quasi oves dispersæ, festum diem celebrans sub arboribus et in saltibus. Ex his licet vobis ea quæ consecuta sunt, deinceps reputare omnia. Nam, ut ante dixi, quæ acta sunt sigillatim exequi impossibile est. Et quod sane permolestum est, tot et talia ne nunc quidem finem acceperunt, ac ne spes quidem ulla finis faciendi : sed augetur in dies malum; nosque plerisque ridiculi facti sumus. Imovero ridet quidem nemo, etiamsi summæ sit improbitatis; lugent autem, ut dixi, omnes apicem malorum, inauditam hanc iniquitatem. Jam vero reliquarum Ecclesiarum perturbationes quis eloquatur? Non enim hîc desiit hoc malum, sed et usque in Orientem pervenit. Nam ut a capite malo humore effuso reliqua membra

corrumpuntur; ita exortis hujus magnæ civitatis malis, velut ex fonte, tumultus quocumque via progressi sunt, et clerici ubique in Episcopos insurrexerunt, et populi alii quidem discissi sunt, alii propediem scindentur, et ubique malorum expectatio orbisque totius subversio. Igitur domini mei maxime venerandi et religiosissimi, cum hæc ita se habere didiceritis, eam quæ vos decet, fortitudinem et studium, quæso, ostendite, ut tanta iniquitas quæ Ecclesias invasit reprimatur. Si enim hic mos invaluerit, et si licebit cuivis in alienas invadere provincias, idque ex tantis intervallis, et ejicere quos quis voluerit, ex auctoritate sua quodlibet agendo, scitis omnia pessum itura, et inexpiabile bellum quoddam orbem terrarum incursurum, omnibus omnes ejicientibus et vicissim ejectis. Ne igitur tanta confusio omnem quæ sub cœlo est terram invadat, rogo ut per epistolas denuntietis, ea quæ tam inique acta sunt ab una parte, absentibus nobis et non declinantibus judicium, nullum habere robur, sicut ex sua natura nullum habet; et ut qui talia ausi sunt, Ecclesiasticarum legum pœnis subjiciantur. Nos igitur qui nec convicti nec reprehensi sumus, nec rei demonstrati, litteris vestris frui date, et charitate vestra cæterisque omnibus ut antea. Si vero qui talia patrarunt, velint nunc quoque crimina objicere, ob quæ nos injuste ejecerunt, datis nobis actis, et cum libelli et accusatores comparuerint, incorruptis judicibus sedentibus causam dicemus, et ostendemus, extra culpam nos esse eorum quæ nobis objiciuntur, sicut plane sumus. Nam quæ ab illis facta, contra omnem sunt ordinem, contra omnes leges et canones Ecclesiasticos: neque in Gentilium judiciis, neque in barbarico quidem tribunali talia unquam acta sunt. Imovero neque Scythæ neque Sarmatæ ita unquam judicarunt, judicium ab una parte ferentes, absente eo

qui accusatur, nec recusante judicium, sed hostilitatem, vocante judices innumeros, extra culpam se esse dicente, et coram terrarum orbe crimina depulsurum, atque in omnibus insontem se ipsum esse ostensurum. Hæc igitur omnia reputantes, a dominis meis piissimis fratribus Episcopis cum liquido compereritis, studium vestrum, quæso, adjungite: ita non tantum de nobis bene merebimini, sed et de communi Ecclesiarum statu, et mercedem a Deo accipietis, qui ob Ecclesiarum pacem omnia jugiter facit. Hæc ipsa etiam scripta est ad Venerium Episcopum Mediolani, et ad Chromatium Aquileiæ Episcopum. Vale in Domino.

Ad hæc beatus Innocentius Papa, utrique parti pares litteras communionis misit, improbans judicium quod a Theophilo factum videbatur : dicens debere aliam cogi synodum irreprehensibilem Occidentalium et Orientalium. Primum quidem secedentibus ab illo consessu amicis, deinde et inimicis. A neutris enim ut plurimum rectum proficiscitur judicium. Paucis post diebus rursus advenit Presbyter quidam Theophili Petrus, cum Martyrio Ecclesiæ Constantinopolitanæ Diacono, qui reddiderunt ejus litteras, et quosdam actorum commentariolos videlicet, in quibus videbatur Joannes a triginta sex Episcopis condemnatus ; quorum unde triginta erant Ægyptii, septem vero aliarum regionum. Quibus actis perlectis, Papa Innocentius, cum comperisset nullas graves esse accusationes, neque Joannem affuisse, neque coram reprehensum esse, Theophili furorem exsibilare perstitit, quod contra absentem tam præcipitem et abruptam sententiam effudisset. Dimissis igitur illis cum increpatoriis litteris, precabatur Deum supplicans cum jejunio ut sedaretur quidem Ecclesiæ discordia, fraternus

vero amor compingeretur. Erat autem epistolæ tenor hic.

Frater Theophile, nos quidem habemus te et fratrem Joannem nobis communicantes, ut et in prioribus litteris mentem nostram manifestam fecimus, ac ne nunc quidem ab eo proposito desistentes, rursus eadem tibi scribimus, et quotiescumque ad nos miseris: quod nisi congruum judicium subsequatur in his quæ per ludibrium gesta sunt, fieri non potest ut sine ratione a Joannis communione discedamus. Tu igitur, si judicio confidis, siste te ad synodum, quæ secundum Christum cogitur; et ibi expositis criminationibus sub testibus Nicæni Concilii canonibus (alium enim canonem Romana non admittit Ecclesia) irrefragabilem securitatem habebis.

Modico post tempore advenit Presbyter Constantinopolitanæ Ecclesiæ Theotecnus nomine, reddens epistolas synodi Joannis, viginti quinque Episcoporum aut paulo plus, quibus docebant, et Joannem militari manu urbe expulsum, et Cucusum in exilium esse missum, atque succensam esse Ecclesiam. Cui etiam dedit Innocentius communicatorias litteras, et ad Joannem Episcopum, et ad omnes ei communicantes Episcopos, cum opem ferre non posset, eo quod ad malum potentes quidam obstarent. Paulo post venit homuncio quidam, visu deformis, et qui difficile intelligi posset, Paternus nomine, Presbyterum se Constantinopolitanæ Ecclesiæ dicens; qui et ipse totus efferatus, inimicitias adversus Joannem vultu ipso prodens, multisque eum probris lacerans, litteras paucorum Episcoporum reddidit, Acacii, Pauli, Antiochi, Cyrini, Severiani et aliorum quorumdam: in quibus calumniabantur Joannem, quasi Ecclesiam incendisset. Tam falsa nobis oratio apparuit, ut ne Joannes quidem

in celebri Synodo hujus rei defensionem attulerit : quem usque eo despexit Papa Innocentius, ut respondere dignatus non sit. Episc. Dignare igitur aures mihi præbere, ut tibi singula exponam : valde enim, ut ait Elius ad Job, « Constringit me spiritus ventris[1] : » ventrem innuens mentem sermonibus plenam. Diac. Necesse est me, optime Pater, exacte explere narrationem eorum, quæ ad notitiam nostram pervenerunt, ut sic aggrediar interrogare te. Rursus igitur post aliquot dies affuit Synnadorum Episcopus Cyriacus, litteras quidem nullas habens, idoneus vero ad apte et concinne narrandum ; qui dicebat fugisse se ob Imperialis Edicti comminationem, quod sic habet : « Si quis non communicat Theophilo, Arsacio, et » Porphyrio, ille quidem episcopatu arceatur, simul etiam » amittat si quam visus fuerit habere substantiam pecu- » niarum aut prædiorum. » Post Cyriacum advenit Eulysius, Episcopus Apameæ Bithyniæ, reddens litteras quindecim Episcoporum e synodo Joannis, et optimi senis Anysii, Thessalonices Episcopi, in quibus et priorem et præsentem totius Constantinopolis direptionem perscribebant. Anysius vero scribebat se judicio Romanæ Ecclesiæ acquiescere, qui et ipse Eulysius omnia Cyriaco consentanea narravit. Elapso mense, accessit Palladius, Episcopus Helenopolis, absque litteris, qui et ipse fugisse se magistratuum furorem dicebat, et nobis omnia expressius declaravit ; ostendens Edicti exemplum, quod sic habet : « Quicumque occultaverit Episcopum aut Cleri- » cum, aut omnino exceperit in domum suam aliquem » qui communicet Joanni, domus ejus publicetur. » Post Palladium, advenere Germanus Presbyter una cum Cassiano Diacono, qui erant e partibus Joannis, viri religiosi, litteras totius cleri Joannis reddentes, quibus scribunt

[1] Job. xxxii, 18.

Ecclesiam ipsorum vim atque tyrannidem perpessam esse, ipsorum Episcopo militari manu ejecto, atque in exilium acto per factionem Acacii, Beroeæ Episcopi, Theophili Alexandriæ, Antiochi Ptolemaïdos, et Severiani Gabalorum. Interea breviculum prædicti ostenderunt, quo pretiosa vasa tradiderant coram judicibus, Studio Præfecto Urbis, et Eutychiano Præfecto Prætorii, et Joanne Comite Thesaurum, et Eustathio Quæstore, ac Tabulariis, in auro, argento et vestibus, calumniam a Joanne Episcopo depellentes. Post illos denuo venit Demetrius, Pesinuntis Episcopus, qui Orientem percurrerat, prædicans Romanorum communionem cum Joanne Episcopo, ostensis Papæ Innocentii litteris, afferens epistolas ab Episcopis Cariæ, quibus illi Joannis communionem complectuntur, atque alias a Presbyteris Antiochiæ, quibus Romanorum disciplinam sequuntur, et deplorant Porphyrii ordinationem factam contra jus et fas. Post quos omnes venit Presbyter Domitianus, Oeconomus Ecclesiæ Constantinopolitanæ, et Vallagas quidam, Presbyter Nisibenus, narrans monasteriorum quæ sunt in Mesopotamia afflictionem : qui etiam reddiderunt Optati cujusdam Præfecti acta, in quibus honestæ mulieres ex genere Consulum, Diaconissæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, in oculis populi, ad eum ducuntur, coactæ aut communicare Arsacio, aut fisco dare ducentas auri libras. De ascetis et virginibus quid attinet dicere ? qui ostendebant sulcata latera in eculeo et in tergo verberum notas. Ita ut non amplius sustinens Papa Innocentius, miserit ad pium Imperatorem Honorium, sigillatim quid ferrent epistolæ illæ subjungens. Quibus permota ejus pietas, jubet Occidentalium Synodum cogi, et cum unam simul sententiam tulissent, eam ad suam pietatem referre. Qui quidem Episcopi Italiæ congregati, orant

Imperatorem, scribat fratri suo et consortii imperi Arcadio, ut jubeat Thessalonicæ Synodum fieri; quo facilius utraque pars Orientis et Occidentis in unum accurrere possit, et Sydonus, non in Episcoporum numero, sed in pondere sententiæ perfecta, certum et indubitatum ferat judicium. Quibus accensa ejus pietas, Episcopo quidem Romanæ Ecclesiæ scribit : mittat quinque Episcopos, Presbyteros autem Romanæ Ecclesiæ duos et Diaconum unum, qui ferant suam ad fratrem suum epistolam, cujus hæc sententia erat.

Tertio jam scribo ad mansuetudinem tuam, rogans ut quæ ex compacto contra Joannem Episcopum gesta sunt, emendentur. Et ut videtur nondum perfectum est. Quare denuo scripsi per hosce Episcopos et Presbyteros, multum sollicitus de pace ecclesiastica, per quam et nostrum imperium pacem obtinet, ut jubere digneris Orientis Episcopos Thessalonicæ convenire. Etenim Occidentis nostri Episcopi, lectis viris adversus malum ac mendacium firmissimis, miserunt Episcopos quinque, Presbyteros vero duos, et Diaconum unum magnæ Ecclesiæ Romanæ. Quos velim omni honore digneris : ut si persuasi fuerint quod jure expulsus sit Joannes, doceant me ab ejus communione recedere : aut si coarguerint sponte malignos esse Orientis Episcopos, ab eorum te communione avertant. Quænam enim sit Occidentalium de Joanne Episcopo sententia, ex omnibus Epistolis quæ ad me scriptæ sunt, duas subjunxi, ejusdem cum cæteris sententiæ, unam Romani, alteram Aquileiensis Episcopi. Porro hoc ante omnia obsecro clementiam tuam, Theophilum, Alexandriæ Episcopum, etiam nolentem, sistere jubeas, qui omnium malorum maxime auctor esse dicitur ; ut Episcoporum qui affuerint Synodus minime impedita, convenientem temporibus nostris pacem sanciat.

Cum igitur sanctus Æmilius, Beneventi Episcopus, et Cythegius et Gaudentius, una cum Valentiniano et Bonifacio Presbyteris, accepissent litteras Imperatoris Honorii, Innocentii, et Italorum Episcoporum, Chromatii Aquileiensis, et Venerii Mediolanensis, atque aliorum, necnon commonitorium Synodi totius Occidentis, publica evectione Constantinopolim profecti sunt cum Cyriaco, Demetrio, Palladio et Eulysio Episcopis. Commonitorium autem continebat, Joannem judicium ingredi non debere, nisi ipsi prius restituta fuisset et Ecclesia, et communio; ut sublata causa detrectandi judicii, sua sponte consessum iniret. Profecti igitur Constantinopolim, post quatuor menses redierunt, narrantes facinora Babylonica. Cum præter Græciam Athenas navigaremus, detenti sumus ab infesto quodam Tribuno Militum, qui statim Centurionem unum nobis adjunxit, non sinens nos Thessalonicam accedere. Illic enim propositum nobis erat litteras primum dare Anysio Episcopo. Conjectos igitur nos, aiunt, in duo navigia dimisit. Ingruente postea Austro vehementi, tribus diebus Ægæum mare et freta sine cibo trajecimus: circa duodecimam tertii diei horam appulimus ante Urbem Regiam juxta suburbana Victoris. Ubi retenti ab exactoribus portuum, retro discessimus; cujus autem jussu, ignoramus: et conclusi sumus maritimo Thraciæ castello, Athyra dicto, Romani quidem in una domuncula, in pluribus vero qui cum Cyriaco erant, illicque vexati; ita ut ne famulus quidem præsto esset, qui ministraret. Cum litteras petiissent, non dedimus, dicentes: Quî fieri potest, ut qui legati sumus, litteras Imperatoris et Episcoporum, ipsi Imperatori non reddamus? Cum autem eas non dare persisteremus; primus venit ad nos Patricius Notarius; deinde quidam alii: postremum venit quidam Valerianus nomine, e Cappadocia, præpositus unius militaris numeri:

et rupto Mariani Episcopi pollice, signatam Imperatoris epistolam cum reliquis abstulit. Postridie igitur miserunt ad nos, an Aulici Imperatoris, an Atticus nescimus, (ipse enim dicebatur Ecclesiæ thronum invasisse) qui nobis tria millia numismatum dabant, orantes ut persuasi Attico communicaremus, et de Joannis judicio taceremus. Quibus non assentientes, perstitimus orare, cum nihil pacificum perageretur, ut sine periculo ad nostras Ecclesias rediremus, visa tali inhumanitate. Idipsum variis revelationibus servator Deus nobis declaravit, adeo ut sancti etiam Emmelii Diacono Paulo, viro mitissimo et prudenti, in navi apparuerit Beatus Paulus Apostolus, dicens ipsi: « Videte quomodo ambuletis: non ut insipientes, sed ut » sapientes : videntes quod dies mali sunt[1]. » Significante somnio variam illorum fraudem, eamque donis et blanditiis ad adulterandam veritatem. Instans igitur idem ipse tribunus Valerianus, conjecit nos in deterrimam navem, mercede, ut rumor ait, nauclero data ut perderet Episcopos navigantes, cum viginti militibus variorum officiorum: et statim nos Athyris expulit. Cum navigassemus stadia plurima, et jamjam perituri essemus, appulimus Lampsacum; et inde mutata nave vicesimo die applicuimus Hydruntem Calabriæ. Neque amplius nobis dicere potuerunt, quo in statu esset Beatus Joannes Episcopus, neque ubi sint Demetrius, Cyriacus, Eulysius, atque Palladius Episcopi, qui cum nostris Episcopis legati profecti erant. Episc. Age jam, o sacratissime, adverte mihi animum, attendens iis quæ clare dicentur, et deinceps tibi declarabo publicos totius tragœdiæ satyricos tumultus, unde hanc temulentiam exorsi sint, et quousque cessasse visi sint, necdum tamen desierint. Omnium malorum, ut quis dixerit, fons et principium Dei osor Dæmon, semper insi-

[1] Ephes. v, 15.

dians ut lupus rationabilibus Christi gregibus, peritos quosque pastores variis malis atrociter infestans, sicut Ægyptiorum Rex masculos Judæorum, fucatos vero et falsos pastores terrenarum voluptatum fallaciis saginans. Porro pessimi fontis hujus canales, ut omnis terrarum orbis novit, sunt Acacius, Antiochus, Theophilus et Severianus; qui vocantur quidem id quod non sunt, sunt vero quod dici se non ferunt. Ex ordine autem Clericorum Presbyteri duo, et Diaconi quinque, partim quidem ex impuro, partim ex maleficorum numero congregati. Nec vero scio an tutum sit tales Presbyteros aut Diaconos vocare. Ex Imperatoris autem Aula duo aut tres solummodo fuere, qui Theophilum roborarunt, militari præsidio opem illi ferentes : e mulieribus præter illas quæ vulgo notæ sunt, tres : viduæ quidem, sed a viris divites factæ, multam ex rapinis pecuniam possidentes in propriæ salutis perniciem ; tumultuum et seditionum commotrices. Marsa Promoti uxor, Castricia Saturnini, et Eugraphia quædam usquequaque furiosa : reliqua autem pudet dicere. Cæterum hæ atque illi, tardo corde in fide cum sint, velut phalanx furore ebria, in unam sententiam odio doctrinæ adunati, exitii torrentem adversus Ecclesiæ pacem concitarunt. Diac. Velis igitur Pater, et libenter velis coram Deo nobis dicere, unde et illorum adversus Joannem odium : et quæ fuerit Joannis Episcopi pertinacia tantas potestates lædere. Simul declara nobis unde vitam exorsus sit, et quo pacto ad Constantinopolis episcopatum sit evectus, et quanto tempore eum tenuerit, et qui fuerint ejus mores, et quis ejus vitæ finis ; siquidem mortuus est, ut audimus. Et si per omnes maxime pervagatur mirabilis et sancta viri illius fama : tamen consuevi non adeo facile rumoribus credere ; priusquam ab hominibus qui vituperare et laudare recte noverunt, rem liquido cognoverim. Episc.

Laudo diligentiam tuam, distinctionem vero non admitto, veritatis amantissime et Deo care vir Theodore. Nam ipsa canities et dignitas nostra, ut de me ipso loquar, tibi sufficere debebant, ut vera esse crederes quæ dicimus. Quoniam vero id non fecisti, et bis me jam ad judicium Dei vocas; post hac saltem omisso omni prætextu aures mihi accommoda, ne in vanum decurrat oratio. Scio enim quæ in lege divina scripta sunt : « Perdet Deus omnes qui » loquuntur mendacium[1]. » Et apud Apostolum Joannem : « Qui loquitur mendacium non est ex Deo[2]. » Et rursus apud Davidem : « Quoniam obstructum est os loquentium » iniqua[3]. » Revera enim inique agit qui fallit eum cui persuadet; et qui credit mentienti, etiam inique agit, dum facile credit. Cum igitur æqualiter uterque peccet, neuter nostrum injuria afficiat proximum. Est enim hæc virtus, dicentis quidem vera loqui, ejus vero qui audit, iniqua dijudicare. Estote enim, inquit Scriptura, probi trapezitæ; falsum a probo rejicientes, non ut tinnitu explorantes sonitum accipiamus; sed ut in Dei timore cum recta conscientia omnia dicta aut scripta ponderantes, rerum veritatem suscipiamus. Aurium et linguæ magnum periculum est : ideo optimus rerum artifex Deus linguam a duobus labris interius fixo dentium septo custodiri statuit, ut tutum illud præsidium ejus facilitatem coërceret; secundum id quod scriptum est : « Pone Domine custodiam ori meo, » et ostium munitionis circa labia mea[4], » ut non delinquam in lingua mea. Aurium vero foramen flexuose tornavit, figura ipsa significans non cito admittendum esse sermonem, ut dum diutius volvitur, mendacii materiam cum malitiæ sordibus leviter insinuatus ad aurium aditum relinquat. Non solum autem horum instrumentorum curam habuit Deus, quasi sola peccarent, sed et oculorum

[1] Psal. v, 7. — [2] Joan. viii, 44. — [3] Psal. lxii, 12. — [4] Id. cxl, 3.

pupillis veluti fenestris velamina apposuit, ne impudicitiæ mortem admittant, quam Propheta testatur dicens : « Mors » ascendit per fenestras[1]. » Diac. Si de vulgari ac levis momenti negotio inquisitio esset, sacratissime Pater, sufficeret aspectus tui species ad faciendam verbis tuis fidem. Sed quoniam cum de veritate inquiritur, non minimam nunc quidem reprehensionem affert, postea vero condemnationem, assistentibus simul principibus et populis ante tremendum tribunal : ignosce mihi, Optime, nec mihi canos capillos testes profer. Senuerunt enim etiam improbi qui non animam virtutibus canam fecerunt, sed corpora temporis diuturnitate rugis exararunt : quales erant in Babylone falsi senes, et in Hieremia Ephraïm, de quo exprobrans Scriptura clamat : « Ephraïm columba insi- » piens, non habens cor, canities ipsi advenit, ipse vero » non cognovit[2]. » Iterum vero asperius dixit : « Factus est » Ephraïm panis subcinericius, qui non convertitur, et » alieni comederunt robur ejus[3]. » Illud quoque addam, etiamsi sermo fiat longior. Quis magis canus, aut quis visu modestior Acacio Berœensi; quem vos nunc accusatis ut seditionis auctorem, et delicti eorum ducem qui res novas excitarunt; cujus vel nares ipsæ canos habebant pilos longissimos, cum Romam venit ferens ordinationis Joannis Episcopi decretum. Episc. Nunc clare novi te probum esse trapezitam, qui non credas pelliceo tabernaculo, sed scientiam ejus qui inhabitat inquiras. Etenim et Ægyptiorum templa amplissima cum sint, et lapidum specie se jactent; intus simias habent, et ibes et canes pro diis. Cæterum Dominus noster et Deus loquens Samuëli de constituendo duce Israëlis, præcipit ne consideret habitum et figmentum lutei corporis, dicens : « Non sicut » homo videbit Deus. Homo enim in faciem, Deus autem

[1] Jerem. IX, 21. — [2] Osee. VII, 11. — [3] Ibid. 9.

» in cor[1]. » Quare qui in omni re imitantur Deum, interiora perscrutantur. Unde me tibi libenter permitto, qui trutinam tuam in neutram partem inclinare exploraverim. Babylonii vero, senes quidem corpore, animo autem ob stuporem admodum infantes; si mortuorum resurrectioni credidissent, prius quidem habuissent sanam sapientiam, nec deperiissent Susannam alterius uxorem. Deinde si Dei timorem habuissent, impudicitiæ suæ nunquam calumniam adjunxissent. Infamiæ in sene indicium est, juvenilis formæ corruptio.

Joannes ille genere quidem erat Antiochenus, (mortuus enim est) natus e parentibus qui nobiliter vixerunt in officio Magistri militum Syriæ, patri in lucem editus post sororem. Cum autem esset ingenio solertiori, sese in litterarum studio exercuit ad sacrarum Scripturarum ministerium. Hinc decem et octo annos natus, a sophistis, qui voculas captant, descivit : ubi vero mente virili fuit, amore captus est sacrarum litterarum. Præerat tunc temporis Antiochenæ Ecclesiæ Beatus Meletius Confessor, genere Armenius, qui animadvertens juvenis illius felix ingenium, et pulchritudine mentis illius captus, permittebat ei ut secum assidue versaretur; lumine prophetico prævidens juvenis illius successum. Cum vero tres annos assidue apud eum mansisset, sacro lavacro ab eodem initiatus, Lector promovetur. Verum impellente eum animo ut contentus non erat civitatis laboribus, in ardore juventutis, tametsi mens sana esset, ad vicinos montes adit. Hic cum in Syrum quemdam incidisset severissimæ continentiæ senem; duriora vitæ ejus instituta imitatur annis quatuor, quos apud ipsum, luctans cum voluptatum cautibus, exegit : quas ubi facilius, non tam labore quam ratione superavit; tum secessit in speluncam solus, delites-

[1] 1 Reg. xvi, 6.

cere cupiens. Illic annos moratus est duos, quibus insomnis ut plurimum perstitit, Christi testamentum, quo ignorantiam expelleret, addiscens. Cum toto illo biennio nec interdiu, nec noctu decubuisset : proxima ventri ei sunt emortua, lumborumque vires præ frigore profligatæ. Cum autem sibi opem ferre non posset, rursus ecclesiasticum portum apprehendit. Atque id divinæ providentiæ opus fuit, quæ ad utilitatem Ecclesiæ eum per infirmitatem a monasticæ vitæ laboribus retraxit : ut necessitate impeditus, a speluncis avelleretur. Inde, postquam altari annos quinque ministrasset, a Meletio Diaconus ordinatur. Cæterum, cum ejus ad docendum facultas jam inclaresceret, et populus ex sæculi amaritudine dulcesceret ejus conversatione : a Flaviano Episcopo Presbyter ordinatur. Cumque duodecim annos in Ecclesia Antiochiæ effulsisset, exacta vitæ norma Clerum Antiochensem illustrat : hos sapientiæ sale condiens, hos doctrina illuminans, illos Spiritus sancti laticibus irrigans. Dum hæc ad Christi fidelium gubernationem optime sic succedunt : moritur Beatus Nectarius, Episcopus Constantinopolitanæ ecclesiæ. Tunc concurrunt quidam qui non quærebantur, ambientes episcopatum : viri quidam, minime viri : Presbyteri quidem dignitate, sed sacerdotio indigni : alii Prætorium fatigantes, alii donis corrumpentes, alii vero ad plebis etiam genua procumbentes. Super his commovetur Orthodoxorum populus, Imperatorem sollicitans, sacerdotii peritum requirens. Summam autem rerum tenebat Eutropius eunuchus, Præpositus Sacri Cubiculi. Cum Joannem optaret præponere civitati (ejus enim virtus nota ei fuerat, cum Imperatoris negotia ipsum ad interiorem Orientem abduxissent) efficit ipse ut Imperator litteras scribat ad Comitem Orientis, ut sine strepitu, nihil conturbans Antiochiam, Joannem emitteret. Is statim acceptis litteris, hortatur ipsum, ut extra

civitatem usque ad Martyria, juxta portam Romanensem dictam, sistat se : et publicæ rhedæ impositum, eunucho ad id misso cum milite Magistri tradit. Sic adductus ordinatur Episcopus Constantinopolitanæ ecclesiæ. Ab initio igitur Theophilus? Alexandrinus Episcopus, cum ad ejus ordinationem venisset, irreprehensibilem ejus loquendi libertatem videns, ejus ordinatione exanimatus est. Vafer enim est, ex ipso aspectu occultum cujusque hominis consilium et mentem dignoscere. Diac. Expecta Pater, ut pauca opponam. Episc. Quid hoc autem maxime est? Diac. Si talis est Theophilus, ut ad solum aspectum, mentis acie omnia pervideat : quomodo ignoravit, expulso Joanne orbem universum a se turbandum esse? Episc. Hoc mirandum non est, o optime. Etenim Dæmones qui adventum Servatoris declararunt, ignorarunt uno Christi fidelium statu se constringendos esse. Diac. Ubi autem Servatoris adventum declararunt? Episc. Cum clamabant : « Novimus te, qui sis ; Sanctus Dei : quid venisti ante tem» pus torquere nos[1] ? » Vides ut ante novissent non solum sanctum eum esse, sed etiam judicem. Quid vero loquor de Dæmonibus? Infelices meretriculæ ex oculorum statu castos viros dignoscunt, eosque aversantur : ut infirmus oculus solis radium, et vultur unguentum. Unde autem peccatoribus religio abominationi est, si eam non nossent? Sic et Theophilus, ex quo in Joannis aspectu non invenit quod oculis suis responderet aut gratum esset : conjectura, non certa scientia contrarium suspicatus est. Diac. Mira dixisti, Pater. Cur vero obsistebat ejus ordinationi? Episc. Mos ipsi talis erat, ut bonos et cordatos non ordinaret, nisi quando sua eum conjectura fefellisset : omnibus imperare volens ut stupidis : satius judicans insipientibus imperare, quam sapientibus parere. A salubri tamen pro-

[1] Matth. VIII, 29.

videntia volens nolens superatus est. Sic ordinatus Joannes, rerum curam aggreditur, per rationalem fistulam oves probare exorsus. Raro autem adhibens etiam pedum increpationis, intendit sermonem adversus fictam Sororiam, ut vocant, vitæ societatem : revera autem adversus inverecundam et improbam vitam cum mulieribus illis quæ dicuntur subintroductæ, ostendens, si malorum detur optio, meliores istis lenones esse. Illi enim longe a medicorum officina habitantes, apud se morbum habent, sed volentibus. Hi autem in salutis officina habitantes, etiam sanos impellunt ad morbum. Inde pars Cleri, minime religiosa quæque morbo illo tenebatur, commota est. Post ejusmodi sermonem, aggreditur injustitiam, destruens malorum omnium metropolim avaritiam, ut ædificium justitiæ construeret. Hoc enim proprium est sapientum architectorum, prius mendacii ædificium destruere : deinde veritatis jacere fundamenta, ut dicitur apud Prophetam : « Constitui te super gentes et regna, ut evellas et plantes, » ut destruas et rædifices[1] : » illud quidem, ut agricola ; hoc autem, ut architectus. Ex eo rursus perturbatur pars eorum qui marsupia spectant. Post hæc curam victus eorum habet, hortans eos ut contenti sint suis opsoniis, nec divitum nidores sequantur : ne, dum ducem habent fumum, intemperantiæ igni tradantur, adulatorum et parasitorum vitam sectati. Hinc plerique e lurconibus emergere incipiunt, et copulantur calumniæ artificibus. Post hæc, Oeconomi tabulas scrutatur, et reperit sumptus Ecclesiæ inutiles, et horum subsidium cessare jubet. Venit inde ad examinandos sumptus Episcopi : et invenit immodicam profusionem : atque illorum profusos sumptus ad nosocomium transferri jubet. Cum autem necessitas invalesceret, plura nosocomia ædificat, præponens Presby-

[1] Jerem. I, 10.

teros pios duos; præterea et medicos, et coquos, atque bonos opifices e cælibum ordine ad eorum ministerium : ut advenientes hospites et morbo correpti curarentur: idque cum propter bonum ipsum, tum propter gloriam Servatoris. Post hoc advocat Viduarum ordinem undiquaque quærens quænam inter eas non recte viverent : et si quas invenisset corpori deditas, admonebat ut aut jejunarent, abstinentes a balneis, atque exquisitis vestibus ; aut protinus ad secundas nuptias concederent, ne lex Domini injuriam pateretur. Deinde hortabatur populos, ut in nocturnis precibus assidui essent; horum autem uxores domi manerent, eos interdiu orare exhortans, quod viri interdiu non vacarent. Hæc autem omnia angebant negligentiores e Clero, noctem totam dormire solitos. Post hæc apprehendit gladium reprehensionis adversus divites, abscessus animi eorum secans, humilitatem ipsos edocens, et cum hominibus reliquis modeste agere, apostolico sermoni morem gerens, qui est ad Timotheum : « Divitibus hujus » sæculi præcipe, non sublime sapere, neque sperare in in» certo divitiarum[1]. » Cum igitur res ita se haberent, Ecclesia in dies efflorescente in melius, et tota civitate in pietatem transformata, animabusque castitate et psalmodia exultantibus, non tulit bonorum osor Dæmon fugam eorum qui ab ipso tenebantur, quos Domini sermo per Joannis prædicationem ab eo amoverat : ita ut qui circi amore insaniebant, et theatralium spectaculorum, relictis Diaboli atriis, cursim ad caulas Servatoris accederent, capti amore fistulæ pastoris ovium amantis. Ex hoc mercenariorum pastorum mentes livor occupat[1], qui ex comparatione arguebantur. Qui cum eum superare non valuissent, eo quod non advocarent invidiæ destructorem Dominum : calumnias nectunt adversus Joannem, aliqui-

[1] 1 Tim. VI, 17.

bus ejus homiliis detortis in jocos adversus Augustam, et alios ex aula Imperatoris. Contigit autem ut id temporis Acacius, Episcopus Berœæ qui advenerat Constantinopolim, haudquaquam bonum hospitium nancisceretur, ut dicebat, et ob hoc mœrens, ira intumescebat, quasi neglectus a Joanne. Cogitationibus autem immoderatis victus, absurdum sermonem ex abundantia cordis effert dignum sua mente, præsentibus quibusdam Joannis Clericis, dicens: Ego ipsi ollam condio. Exinde igitur conjunctus est Severiano, Antiocho, Isaacio Syrisco, circumforaneo, præposito falsis monachis, trito in perpetuis adversus Episcopos calumniis : deliberant armari scilicet adversus Joannem; revera autem, contra gloriam Servatoris. Cæterum, cum misissent primum Antiochiam, adolescentiæ ejus delicta perquirunt. Ubi vero « Defecerunt » scrutantes scrutationes[1], » et nihil invenerunt : mittunt Alexandriam ad Theophili vafritiem, qui dicebatur « Co- » thurnus; » solertis talia moliri, qui statim replicans mentis suæ volumina, cum otio et quiete latrocinali, cujusvis etiam prætextus speciem diligenter perscrutabatur. Diac. Siste, Pater, sermonis tui cursum, antequam obliviscar : ut tibi dicam causam, quæ ad nos usque Alexandria pervenit et percrebuit. Joannem enim aiunt Clericos a Theophilo depositos admisisse ad communionem; atque ita Theophilum offendisse : quod minime factum oportuit : adeo ut ex eo infensus Joanni, oppugnare eum aggressus sit. Episc. Demus hunc rumorem, qui percrebuit, esse verum, an Episcopi est, malum malo curare? et ubi est illud Evangelii quod ait? « Sol non occidat super iracun- » diam vestram[2]. » Ubi illud Apostoli? « Vince in bono » malum[3]. » Ubi illud Prophetæ? « Si reddidi retribuenti- » bus mihi mala[4]. » Deinde num operosius erat coram re-

[1] Psal. LXIV, 6. — [2] Ephes. IV, 26. — [3] Rom. XII, 21. — [4] Psal. VII, 5.

verendis Episcopis eum accusare et dicere : Frater Joannes, hoc aut illud an imprudens fecisti? et Joannem defensionis loco dicere; rem ignorasse se. Diac. Verum dicis, si in eo fuisset voluntas bona, nec prætexuisset Clericorum causam, ut propriam iram expleret. Episc. Per timorem Dei qui infinitis timoribus dominatur, non aliter tibi dicam, quam ut se habet rei natura de iis Clericis, quos memorasti. Isidorus quidam Presbyter, ex Beati magni Athanasii ordinatione supererat, octogesimum ætatis annum agens, quem norunt Romanorum plerique ecclesiasticarum rerum causa Romam venisse, cum Alexandriæ hospitum susceptor esset. Tu vero et ipse nosti hominem, quando cum Acacio veniens, Flaviani cum Theophilo communionem attulit, viginti annos abruptam Beati Evagrii causa : qui plurima certamina in obeundis ecclesiasticis laboribus pertulit. Huic igitur Isidoro mulier quædam vidua e magnatibus dat mille aureos; adegitque jurejurando per Servatoris mensam, emptis vestibus pauperiores Alexandriæ fœminas contecturum clam Theophilo : ne is nummos illos caperet, atque comparandis lapidibus insumeret. Lapidum enim furor quidam Pharaonius ipsum possidet, ad ædificia quibus nihil indiget Ecclesia. Et hæc quidem mittamus : quod autem de Isidoro urget, audi. Cum igitur Isidorus eos nummos accepisset, impendit pauperculis et viduis mulieribus. Alicunde id novit Theophilus : nihil enim ipsum latebat eorum quæ ubique fierent et dicerentur; utpote qui haberet et factorum et dictorum exploratores, ne aliter eos appellem. Isidorum evocat, moderate interrogans, an ea ita se haberent : non negavit Isidorus, reique totius administrationem fassus est. Quo ille audito, scenam mutat : et qui paulo ante in interrogatione moderatus ac lenis apparuerat, momento post audito Isidori responso totus intumuit, mutata subinde fa-

cie. Et cum paululum quievisset, ut canis qui clam mordet, post menses duos convocato clero, profert chartulam præsente Isidoro, dicens : Hanc accepi ante decem et octo annos, Isidore, adversus te : et quoniam valde occupatus eram, rem silentio tradidi : nunc vero alias chartas quærens, hanc de te chartulam inveni. Contra hanc institue defensionem : illa autem chartula continebat accusationem Sodomitici criminis. Ad hæc Isidorus Theophilo respondit, defendens se; concedamus hoc verum esse, et a te acceptam esse chartulam, et tibi excidisse. Nonne aderat qui libellum dedit; ut denuo ille a te reposceretur? Ad hæc Theophilus. Sed non aderat puer, navigabat enim in mari. Et Isidorus : non aderat tunc ut dicis, Papa, post navigationem nonne affuit? non secundo? non tertio anno? et nunc si adest, jube hominem sistere se. Ad hæc Theophilus, quem ipsa veritas contemptibilem redditura erat, rem in alium diem rejicit; et juvenem quemdam pollicitationibus multis demulcens, ad accusationem contra Isidorum instruxit, datis ipsi, ut aiunt, quindecim aureis, qui statim eos matri affert. Illa autem, partim metu inconniventis oculi eos non accepit, partim legum timore perculsa : cogitans nequando Isidorus calumnia appetitus, ad præsidem provinciæ provocaret. Isidorum convenit, atque ipsi totam tragœdiam fatetur, ei ostendens aureos, quos a sorore Theophili mercedis loco accepisse se dicebat adversus Isidorum innocentem. Et illa quidem cum ob multa, tum præcipue ob eam causam, meritis pœnis persolutis moritur, chirurgo mamillas ejus curante. Interea Isidorus domi manebat, Deum orans. Puer autem partim leges veritus, partim asperiorem Theophilum conjectans, si scopo excideret, ad Ecclesiam utile propugnaculum confugit, altari adhærens. Ita Theophilus, silente justitia, Isidorum Ecclesia eliminat, cum

execranda divulgasset, injustitiam gravitate prætexens. Deinde timens Isidorus, ne tandem graviori ira instigatus Theophilus, saluti suæ insidias meditaretur (nam ad hæc usque etiam progredi solet, ut aiunt) cursu petit montem Nitriæ ad monachorum ordinem, ubi commoratus fuerat adolescens. Et in cella sua sedens, precabatur, patientissimum Deum interpellans. Super his indecoræ et incertæ victoriæ sibi conscius Theophilus, mittit litteras ad vicinos Episcopos : et jubet quosdam e primariis a monte, et ab interiori eremo expelli, eosque præcipuos monachos, minime addita causa. Qui monachi cum senioribus Alexandriam cum descendissent, orabant Theophilum, causam ut diceret, ob quam condemnati ejectique essent. Ille autem sanguinolentis oculis draconum instar intendens, torvum taurino more intuebatur; modo quidem lividus, modo pallidus, modo autem amare subridens, ab immodica ira abreptus, Ammonio, viro grandævo, omophorium manibus ipse suis injicit in collum, cum malis ejus plagas inflixisset, et pugnis nares ejus cruentasset, inclamans his vocibus : Hæretice, anathematiza Origenem, cum nihil esset propositum de Origene præter postulationem, Isidori causa. Talis enim ira est, veluti canes, cæca et dicta et facta parit. Igitur sic sanguine aspersi, et sine responso reversi ad sua monasteria propositum vitæ institutum persequebantur, scripturarum scientia ingenium acuentes, per quas salus acquiritur, illius insaniam eo curantes minus, quod nullius mali sibi conscii essent. His non adquiescens Theophilus, mittit ad vicinos Episcopos, et adversus monachos cogit concilium, neque ad defensionem vocatis ipsi, nec facta illis dicendi potestate, tres viros et præcipuis excommunicat, veritus simul contra multitudinem pœnam decernere, prætexens dogmatum perversitatem, et quos plusquam Episcopos honoraverat

ut magistros, propter vitam, doctrinam, et ætatem, eos non puduit appellare præstigiatores, eo quod erga Isidorum optime affecti essent. Et post excommunicationem, ex ipso monte instruit homunculos quinque, qui nunquam in cœtu Seniorum eremi steterant, et indigni erant, piget dicere, qui vel ostiarii essent. Et hunc quidem ordinat Episcopum, viculo præficiens, cum civitatem non haberet (etenim sine ullo pudore illas novitates audebat, se alterum Mosem vocans) illum vero Presbyterum, et tres alios Diaconos ordinat, qui non erant Ægyptii, sed e diversis locis. Erat enim unus eorum Libys, alius Alexandrinus, alius Pharanites, alius vero Paraleotes. Quam ob causam ejus vano labori consenserunt, cum nullum præmium e patria sperandum haberent. Eos itaque subornat, ut libellos darent adversus tres illos senes. Et falsæ accusationis verba ipse contexuit, cui unum id isti contulerunt, ut subscriberent. Deinde, acceptis ab eis libellis coram Ecclesia, ingreditur ad Augustalem, et contra istos supplicem libellum apud eum nomine suo deponit ipse, Ægyptiæ diœceseos Pontifex, adjunctis falsæ accusationis libellis, petitque ut militari manu expellantur ii homines ex universa Ægypto. Accepto igitur in speciem milite, una cum mandato, sceleratorum multitudinem congregat, qui circa potestates versantur ad omnia parati, et repente monasteria noctu invadit; cum prius pueros, qui secum erant, vino ingurgitasset. Et primum quidem illorum fratrem Dioscorum, sanctum Episcopum, qui erat ex illo monte, jubet throno ejici, tractum a servis Æthiopibus, iisque fortasse nondum baptizatis; sibi vindicans ejus paræciam, quam a Christi adventu habebat civitas Dioscori. Inde prædatur montem, monachorum reculas junioribus prædam addicens. Expilatis cellulis, inquirit tres illos quos in puteum demiserant, imposita ori putei storea. Cum autem

eos non invenisset, eorum cellulas sarmentis incendit, combustis una libris omnibus veteris ac novi Testamenti, aliisque optimis codicibus, et puero uno, sicut oculati testes dixere. et sacra Eucharistia. Cum autem impotens ejus ira paululum deferbuisset, Alexandriam repetit, locum fugæ dans sanctis illis viris : qui sumptis statim melotis suis in Palæstinam profecti, Æliam adventant. Cum iis egressi sunt ; præter Presbyteros et Diaconos illius montis trecenti optimorum monachorum : alii vero per diversa loca dispersi sunt. Secessum eorum non ferens obliqui cursus coluber, rursus contra eos Theophilum suscitat ; qui ira succensus litteras exarat ad Episcopos Palæstinæ : Non oportebat, inquiens, vos præter voluntatem meam in civitates vestras hos recipere : sed quoniam ignari id fecistis, vobis ignosco. In posterum igitur cavete, ne illos aut in Ecclesiasticum aut in privatum aliquem locum admittatis : Deum esse se non dicens tantum, sed etiam præ immodica arrogantia imaginans. Illi multa necessitate acti, cum in alia ex aliis loca migrarent, tandem in Comitatum veniunt ; ubi divina manu ad curam potentium agendam Joannes collocatus erat Episcopus ; atque ad ejus genua provoluti, orabant succurreret animabus calumniam passis, et devastatis ab iis, qui id potius quam benefacere consuevissent. Stetit Joannes ; atque ut vidit quinquaginta electorum hominum canitiem, sacris laboribus tinctam et ornatam : veluti Joseph, fraterni amoris acri dolore stimulatus, in lacrymas effusus est : percunctans ex eis, quisnam aper de silva aut singularis ferus huic fœcundissimæ viti invidisset. Illi autem : Sede Pater, et nobis medere non mediocriter vulneratis a Theophili Papæ furore : si tamen poteris vulnerum nostrorum tumores ad cicatricem perducere. Nam si et ipse nos negligis, Theophili seu reverentia seu timore ductus, ut alii Episcopi, nihil jam

reliqui nobis fit a vobis, nisi ut Imperatorem adeamus, et prava illius facta in contumeliam Ecclesiæ exponamus. Si ergo Ecclesiasticæ tibi existimationis cura est, nobis annue, ipsique persuade, ut nobis nostrum in Ægypto domicilium concedat : qui nihil peccavimus, neque contra legem Servatoris, neque in eum ipsum. Ad hæc Joannes sperans facile se Theophili adversus eos odium demutaturum, libenter negotium arripit; admonens eos ut apud omnes religioso silentio adventus sui causam tegerent, donec ipse, inquit, misero ad fratrem Theophilum. Et dato eis in Ecclesia dicta Anastasia hospitio ad requiescendum, ipse quidem non suppeditabat quæ ad usum illis necessaria erant : sed religiosæ mulieres victum ipsis subministrabant, et ipsi quoque nonnihil conferebant ex opere manuum. Contigerat autem sub id tempus ut Clerici quidam Theophili Constantinopoli adessent, magistratuum qui regendæ Ægypto designabantur, promotiones præmercantes, et benevolentiam Theophilo conciliantes in perniciem eorum qui illi minime placebant. Hos igitur ad se accitos Joannes percunctabatur, an præsentes monachos novissent. Illi candide de ipsis testimonium perhibuere, dicentes Joanni : Et novimus eos, et vim magnam perpessi sunt. Ac si placet, Domine, spiritalem eis communionem impertire noli, ne offendas Theophilum : in cæteris benignum te præbe; hoc enim te ut Episcopum decet. Si Joannes eos quidem ad communionem non admisit : Theophilo autem scribit, orans : In hoc mihi ut filio et fratri gratificare, hosce viros amplectitor. Ad hæc Theophilus, gratiam quidem negavit Joanni : mittit autem quosdam ad contentiosas verborum pugnas exercitatos, de quibus superius diximus : et monet, dent illi libellos precum, quos more suo ipse dictaverat, qui continebant apertum quidem mendacium, amictum vero varia et multiplici

calumnia eorum quæ sunt invisibilia; cum nihil haberet unde eorum vitam calumniaretur; facitque ut in palatio quasi præstigiatores digito monstrarentur. Monachi ut viderunt se non solum Theophilum non placare, sed in majorem iram impellere, dum multos intercessores ad illum mittunt; insuper paratos se esse dicentes falsam omnem doctrinam anathematizare : supplices libellos Joanni offerunt, diversa Theophili tyrannidis genera denotantes, adjunctis quibusdam capitulis, quæ pudet coram simplicioribus dicere, ne eos a credendo deterream, fortasse etiam apud perfectiores fidem non inventurus. Rursus et per se ipsum, et per illos Episcopos, hortatur eos Joannes, ut desinant ipsum accusare ob molestiam quæ ex hujusmodi judiciis nasci solet : et scribit Theophilo : Eo desperationis homines ejusmodi devenere, ut scripto te accusent. Cæterum quod tibi videtur rescribe. Non enim me audiunt, ut a Comitatu discedant. Ob ejusmodi scripta totus ira incensus Theophilus, ab Ecclesia excludit fratrem monachorum Dioscorum Episcopum, qui in Ecclesia senuerat : et ad Joannem Episcopum scribit : Arbitror equidem non ignorare te Canonum Nicænorum decretum, quo sancitur, ne Episcopus litem extra fines suos judicet : si autem ignoras, disce, et a libellis adversus me abstine. Nam si judicari me oporteret, ab Ægyptiis Episcopis judicandus sum, non a te qui septuaginta quinque dierum itinere hinc abes. Accepta lectaque ea epistola Joannes, eam quidem penes se servavit : monachis autem partis utriusque ea dixit quæ ad pacem erant. Quibus auditis, exasperata est utraque pars, illa quidem ut tyrannide oppressa; altera vero quod absque Theophilo facultatem non haberet ineundæ pacis, cujus jussu dederat libellos calumniis plenos. Sic Joannes dato eis responso, eos ab sua cura et cogitatione dimisit. Post hæc monachi qui

injuria affecti fuerant, recedentes, libellos grandes et verbosos componunt : monachos quidem, tanquam calumniatores, accusantes ; adversus Theophilum vero, ne quid aliud dicam, ea inscribentes quæ erant Theophili, et quot et quanta quisque noverat. Cumque libellos obtulissent Augustis, Imperatricem adeunt in Martyrio sancti Joannis, orantque, ut adversariorum quidem monachorum libellus apud Præfectos examinaretur, Theophilus vero vel invitus adesset, et coram Joanne judicaretur. Admissa est postulatio, quæ hoc responsum tulit : Ut Theophilus volens nolens exhibitus per Magistrum, coram Joanne causam diceret; Monachi autem ex partibus Theophili ut sibi constarent in his quorum sanctos senes accusaverant, aut calumniatorum pœnas subirent. Sic igitur Alexandriam missus est Elaphius, qui nunc ex Principibus est, ut Theophilum adduceret : reliqua responsi Imperialis Præfecti exsecuti sunt. Cum accusatio examinaretur et in incertum desineret, leges quidem instabant gladium renudantes : miseri autem illi eventum veriti, dilationem petunt usque ad Theophili adventum, quippe qui ipsos subornasset et supplicationes dictavisset. Ita Officiales eos in carcerem conjiciunt usque ad adventum Theophili, nolentes in tali causa vades accipere. Et horum quidam moriuntur nonnulli in vinculis diu demorati ob adventus Theophili tarditatem : alii vero post adventum Theophili, qui rem pecunia facilem reddiderat, in postrema interrogatione, tanquam calumniatores, Proconnesum a Judicibus relegati sunt. Sic adveniens Theophilus veluti scarabæus fimo onustus pulcherrimarum rerum quæ in Ægypto sunt et in ipsa India suavissimum odorem pro fœtida invidia spargens sexta hora, quinta sabbati Constantinopolim venit, nautis circumplaudentibus, infamem referens gloriam, de qua multo ante dixit Apostolus :

«quorum gloria in confusione ipsorum[1]: » addens, «qui »terrena sapiunt: » et hospitatur in tentoriis injustorum, fugiens Ecclesiam : oblitus Davidici illius : «Elegi abjectus »esse in domo Dei mei, magis quam habitare in taberna»culis peccatorum[2];» sed ab Ecclesia eum arcebat sua conscientia. Commoratus igitur tres septimanas, neque cum Joanne Episcopo congressus est, ut solent Episcopi, neque omnino accessit ad Ecclesiam : verum assidue interdiu et noctu contendebat novum odium veteri accumulans, ut Joannem Episcopum non solum Ecclesia expelleret, sed ipsa vita privaret, partim largitione auri contra veritatem superstitiosos e potentibus redimens, partim lautioribus epulis gulæ deditos sibi mancipans, partim blanditiis et spe majoris dignitatis sui similes impostores e clericis in suas partes abducens. Istos cum sine funiculo voluptatibus colligasset omnes, veluti seductor quidam dæmon, animorumque judicium fascinasset : ad fabulæ ministerium dæmoniacam personam quæsiit : quam quidem etiam est assecutus. Nam cum Diaconi duo a Joanne Episcopo ejecti essent ex Ecclesia ob enormia scelera, horum ille levitate abusus, persuadet ut libellos adversus Joannem dent; pollicitus eos in locum ministerii sui se restituturum : erat autem eorum crimen, hujus quidem adulterium, illius vero homicidium; quod et præstitit. Nam post exilium Joannis eos in loca sua reposuit, cum scilicet libellos dedissent, quos ille ipse dictaverat; nihil quidem veri continentes, præter hoc unum, quod admonebat, ut omnes post communionem aquam aut pastillum degustarent, ne cum saliva aut pituita aliquid e symbolo sacramenti præter voluntatem expuerent : quod primus ipse faciebat, et eos qui vellent ad religionem ac reverentiam erudiebat. Acceptis libellis, coit in ædibus Eugra-

[1] Philip. III, 19. — [2] Psal. LXXXIV. 10.

phiæ cum Severiano, Antiocho, Acacio, et reliquis Joanni infensis propter modestas ejus admonitiones. Solebat enim beatus ille exemplo Pauli et publice et privatim honestum et decorum edocere, præsertim tales assidue increpans : Quid ætate jam anus, etiam corpus repubescere cogitis? cincinnos veluti meretriculæ gerentes in fronte, contumelia afficientes etiam honestas reliquas, et decipientes eos qui vobiscum loquuntur, idque viduæ. Congregati autem quærebant quomodo judicium ordirentur. Unus vero ex iis qui aderant, suggessit : darent libellos Imperatori, et Joannem vel invitum ad confessum traherent. Id igitur fit sicut olim apud Judæos, auro omnia prona et facilia reddente. Eramus quadraginta Episcopi cum Joanne Episcopo, sedentes in triclinio Episcopii; stupentes quomodo reus, et propter impia crimina solus ad Comitatum venire jussus, cum tot Episcopis advenisset : quo pacto Principum et Magistratuum sententias subito commutasset, plerisque de Clero in pejus perversis. Cæterum admirantibus nobis, Dei spiritu afflatus Joannes omnibus dixit : Orate fratres, et si amatis Christum, nemo mei causa Ecclesiam suam deserat : « Ego enim jam delibor, et tempus » resolutionis meæ instat[1], » juxta Paulum cujus ea sunt verba. Et multas perpessus afflictiones, vitam, ut video, relicturus sum. Novi enim Satanæ insidias, eo quod non amplius sustineat pondus meorum adversus ipsum sermonum. Ita misericordiam consequamini. In orationibus vestris memores estote mei. Incredibili igitur mœrore correpti, alii quidem lacrymabantur, alii vero egrediebantur e confessu, oculos et sacrum caput atque facundum ac beatum ejus os deosculabantur, in lacrymas effusi et singultus. Cum vero eos obsecrasset Joannes, ut ad confessum redirent, huc illuc volitantes, veluti apes circa alvearia

[1] 2 Timoth. IV, 6.

obstrepentes : Sedete, ait, fratres, et flere desinite, eo amplius me emollientes : « Mihi enim vivere Christus est, » et mori lucrum[1]. » Nam percrebuerat illum securi percussum iri ob nimiam loquendi libertatem : Et si meministis, memorias vestras replicate quod semper vobis dixerim : Via est vita præsens, cujus læta atque molesta pertranseunt. Et mercatus est præsens sæculum : emimus, vendidimus, et discedimus. Num meliores sumus Patriarchis, Prophetis, Apostolis, ut nobis hoc vitæ immortale permaneat? Tunc quidam ex iis qui aderant, ejulans dixit : Sed lamentamur orbitatem nostram, Ecclesiæ viduitatem, sacrarum legum eversionem, ambitionem eorum qui non timent Dominum, et Ecclesiæ gubernacula invadunt, omni ope destitutos pauperes, et doctrinæ penuriam. Cum autem digito indice palmam sinistræ manus percussisset, (consueverat enim Christi amans Joannes, cum esset cogitabundus id facere) se alloquenti ait : Sufficit, frater, ne plura loquere, sed quod dixi, Ecclesias vestras ne dimittite. Neque enim a me incœpit prædicationis munus, neque in me desiit. Nonne mortuus est Moyses? et non inventus est Jesus? Nonne decessit Samuël? et non unctus est David? Vitam reliquit Jeremias, nonne extitit Baruch? Assumptus est Elias, nonne prophetavit Elisæus? Paulo amputatum est caput, nonne reliquit Timotheum, Titum, Apollo et alios innumeros? Post hæc verba, Eulysius Episcopus Apameæ in Bithynia, ait : Necesse est nos Ecclesias nostras obtinentes cogi et communicare et subscribere. Dixit sanctus Joannes : Communicate quidem, ne scindatis Ecclesiam, sed nolite subscribere : nullius enim facinoris mihi conscius sum, propter quod deponi meruerim. Hæc cum ita sese haberent; nunciatum est astare qui a Theophilo missi essent. Jubet eos introire, ingressos

[1] Philip. I, 21.

interrogat, cujus gradus essent : dicunt, Episcopi. Ille orat sedeant, et dicant cujus causa adsint. Illi autem dicunt : Has solummodo schedulas legendas habemus : jubete igitur illas legi. Jubet Joannes legi. Tum isti imperant Theophili puero ut dictata illa legeret : et legit. Textus autem erat ejusmodi : « Sancta Synodus ad » Quercum congregata, » (locus est sic dictus trans mare, Rufini suburbanum, in quo erant congregati) « Joanni. » (omittebant id quod erat, « Episcopo). » Solet enim ferme obcæcatus animus non recte cernere, sed ea sibi imaginari quæ affectus ipsi suggerit. « Libellos accepimus adversus te, infinita crimina conti- » nentes. Adesto igitur, tecum adducens Sarapionem et » Tigrium Presbyteros : iis enim opus est. » Erant autem qui ad eum venerant, Dioscorus et Paulus, qui nuper in Libya ordinati fuerant, juvenes. Lectis chartulis, qui cum beato Joanne erant Episcopi, contradicunt, denunciantes Theophilo per tres Episcopos, Lupicinum, Demetrium et Eulysium; et Presbyteros duos, Germanum atque Severum, omnes quidem viros sanctos et fide dignos. Noli res Ecclesiæ subvertere, nec Ecclesiam scinde propter quam Deus in carnem descendit. Si autem inordinate Nicænos Canones subvertis trecentorum decem et octo Episcoporum, et extra limites litem judicas : tu transito ad nos in urbem optimis legibus fundatam, non provocans more Caïni Abelem in campum, ut nos te prius audiamus. Habemus enim adversus te libellos septuaginta capitum, manifesta piacula continentes : et plures sumus quam tua Synodus, Dei gratia congregati non ad eversionem Ecclesiæ, sed in pace. Tu enim tricesimus sextus es ex unica provincia : nos vero sumus quadraginta e diversis provinciis, inter quos sumus etiam septem Metropolitæ. Et consentaneum est ut minor numerus a majori atque potiori secundum Cano-

nes judicetur. Habemus enim et epistolam tuam, per quam mones Coepiscopum nostrum Joannem accusationem extra limites non debere admittere. Unde legibus Ecclesiasticis parens, accusatores tuos ora, ut ab accusando te desistant, aut accessu et perfugio ad Joannem. Ad hæc permotus Joannes, Episcopis quidem suarum partium dixit: Vos, quod vobis videtur, significate. Cæterum me oportet ad ea quæ mihi delata sunt rescribere. Theophili autem partium Episcopis hæc rescripsit: Ego an quis contra me dicendum aliquid habeat, hactenus omnino nescius sum. Si quis vero adversus me dixerit, et adesse me vultis; manifestos inimicos meos, qui ex sua negligentia erga me male animati sunt, ex conventu vestro ejicite. Neque de loco contendo, in quo judicium subire me oportet; etsi id maxime in civitate fieri oportuit. Sunt autem quos rejicio, Theophilus; quem revinco dixisse et Alexandriæ et in Lycia: in comitatum proficiscor, ut Joannem deponam. Id autem verum est, ex eo quod postquam accessit, neque me allocutus est, neque mecum communicavit. Qui igitur ante auditionem hostiliter se gessit, quid post judicium facturus est? Similiter et Acacium coarguo, qui dixerit: Ego illi ollam condio. De Severiano et Antiocho quid attinet dicere, quos citis excipiet divina justitia, quorum temerarios conatus etiam sæcularia theatra canunt? Igitur si revera adesse me vultis, quæso eos quatuor, si quidem ut judices, ex consessu ejicite; sin ut accusatores, judicio sistite, ut sciam quomodo me ad certamen instruam, an ut contra adversarios, an ut contra judices: et omnino veniam non solum ad vestram charitatem, sed et ad quamvis orbis terrarum synodum. Scitote ergo, si decies millies ad me miseritis, nihil amplius ex me vos audituros. Illis egressis, venit statim Notarius habens rescriptum Imperatoris, qui inserta erat

supplicatio Episcoporum petentium ut Joannes invitus ad judicium sisteretur, eumque ad judicium urgebat. Post factum Notario responsum, prodierunt duo Presbyteri Joannis, Eugenius quidam qui Heracleæ Episcopatum conspirationis mercedem acceperat, et Isaacius monachus, ne quid aliud dicam; dicentes : Scripsit tibi Synodus; Transi ad nos, ut objecta crimina diluas. Ad hæc Joannes per alios Episcopos renuntiavit : Quonam tandem ordine judicatis, qui neque inimicos meos ejeceritis, et me per Clericos meos accersatis? Illi autem arreptis Episcopis, alium verberibus affecerunt, alterius vestes concerpserunt, alteri ferreas catenas collo circumposuere, quas sancto Joanni paraverant; ut sic conjectus in naviculam in ignotum locum amandaretur, Dæmone illos veluti leones efferante. Et beatus quidem cognito impudenti eorum consilio se ipsum cohibuit. Illi generosi scilicet, confectis dicis causa actis, aranеæ tela infirmioribus, decernunt adversus Joannem, cujus vultum ne viderant quidem, neque vocem audiverant, longo tempore contextam malitiam uno die terminantes. (Dæmoniaca enim audacia cohiberi non potest, nec consilium admittit.) Et missa ad Imperatorem relatione, sic orsi sunt. Quoniam quorumdam criminum accusatus Joannes, et sibi conscius noluit adesse, leges talem deponunt : quod et ipse subiit. Libelli autem etiam læsæ Majestatis crimen continent. Jubebit igitur Pietas vestra eum vel invitum ejici, et pœnas læsæ Majestatis dare; quandoquidem in hæc inquirere nobis non licet. O ter miseri! quæ cogitatis et facitis, ea vos pudet exequi, non Deum sed homines veriti aut pertimescentes. Erat crimen læsæ Majestatis convicium in Augustam, ut ipsi retulerunt, quod eam vocasset Jezabel. Et illi quidem mirabiles viri, ipsum gladio truncatum cupientes videre, sic retulerunt. Verum Deus

absconditam eorum malitiam patefecit, et Principum cor emollivit; ut Danieli Babylone contigit. Illic enim leones cicurati sunt, parcentes Danieli : homines autem efferati, non parcentes Prophetæ. Et pudore affecit Deus homines præter naturam efferatos, per animalia præter naturam cicurata. Sic ab Ecclesia expulsus est Joannes, misso ad id Comite cum militari manu, non secus ac ad prælium adversus barbaros. Ejectus venit in prædiola ad Prænetum Bithyniæ. Una vero dies intercesserat, cum plagam quamdam in regio cubiculo fieri contigit. Eo perterriti, paucos post dies Joannem revocant per domesticum Notarium, eumque suo throno reddiderunt. Ita Theophilus cum Ægyptiis suis fuga salutem quærit. Cives enim eum quærebant ut in mare demergerent. Post duos menses cum a plaga tantillum respirassent, denuo adversus Joannem fremunt : nec habentes unde speciose ordirentur, mittunt Alexandriam ad talium artificem Theophilum, scribentes : Aut rursus accurre adversus Joannem dux futurus; aut si plebem reformidas, nobis modum quemdam suggere, unde sumamus exordium. Ad hæc Theophilus ipse quidem non venit, memor quomodo effugisset : misit autem miserabiles tres Episcopos, Paulum, Pœmenem, et alium recens ordinatum. Cum iis misit et quosdam canones quos adversus beatum Athanasium Ariani conflaverant : ut ejusmodi canonibus utentes, Joanni lites necterent, quod post depositionem per se rediisset. Audax enim natura est Theophilus, præceps, temerarius, et admodum contentiosus. Nam nihil est quod ipsi sub aspectum venerit, quod citius quam par est impatienter non appetat, in se ipso neque judicium neque deliberandi moram sustinens. Irrationabili autem impetu abreptus, inordinate ad ejus approbationem fertur : et decretæ sententiæ firmiter insistens, pertinaciter et contentiose

obsistit cunctis qui voluerint contradicere : contendens semper ut judicium suum atque sententia vincat et obtineat. Quod certe etiam fecerunt, qui ingenium ejus norant. Nam convocatis e Syria, Cappadocia, Ponto, et Phrygia universis Metropolitanis et Episcopis, Constantinopoli eos congregant. Illi cum venissent, juxta Canonum ordinem communicarunt cum Joanne, ne eadem quæ prius committerent. Quod ubi rescivere Principes, ægre tulerunt eorum cum Joanne communionem. Et Theodorus quidem, Tyanorum Episcopus, vir ornatus, intellecta conspiratione ex his quæ ad ejus aures venerant, ne Theophili temeritatem sequeretur, insalutatis relictis omnibus Ecclesiam suam repetiit, longum vale dicens Comitatui, suamque provinciam pietatis muro permuniens, ad finem usque in communione fidelium Romanorum perseverans ; de quibus Paulus testatur : « Fides vestra in » universo mundo annuntiatur [1]. » Pharetrius autem, Episcopus Cæsareæ quæ est ad Argæum, supra modum formidans, ut larvas pueruli, sua civitate ne egressus quidem per litteras cum adversariis Joannis consentit, quamvis non vocatus in medium, inepte in episcopatu sese gerens, meliorum inscitia. Denique Leontius, Ancyræ Galatiæ Episcopus, conjunctus est cum Ammonio, Episcopo Laodiceæ adustæ, et combustam reddidit Ecclesiam. Hi non solum victi Principum minis, sed e contrario Imperialium donorum spe decepti, in secunda Synodo improbam sententiam Acacio et Antiocho suggerunt, ut valeret Theophili non juridicum judicium, et nullomodo locus daretur Joanni defensionis, allegatione canonum a Theophilo missorum, quos composuerant quadraginta de Arii communione, qui sic habent : Si quis Episcopus aut Presbyter jure aut injuria depositus, per se redeat ad Eccle-

[1] Rom. I, 8.

siam absque Synodo, talis non habeat amplius locum defensionis, sed absolute expellatur. Et hic quidem canon ut impius ab impiis editus, in Sardicensi Concilio a Romanis, Italis, Illyriis, Macedonibus, atque Græcis abrogatus est, ut melius me ipse nosti, o magni nominis Theodore, quando Liberius aut Julius, Constantis principatu, Athanasium in communionem admisit, et Marcellum Galatam, propter quos et hic canon factus fuerat. Ammonius tamen et Leontius, par admirabile, conjuncti Acacio, Antiocho, Cyrino Chalcedonensi, ac Severiano, ingressi sunt ad Imperatorem, monituri evocandos esse ex parte Joannis decem Episcopos, (erant autem plures quadraginta,) ad conciliandam canonibus auctoritatem; aliis quidem contendentibus orthodoxorum eos esse, aliis autem Arianorum esse demonstrantibus. Ingressi autem Elpidius, Episcopus Laodiceæ Syriæ, senex et mente et canitie, atque Tranquillus, suadebant Imperatori non oportere indicta causa ejici Joannem. Neque enim prius depositus fuerat, sed ejectus a Comite: neque per se redierat, sed jussu tuæ pietatis, misso ad id Notario. Et quos nunc proferunt canones, hæreticorum eos esse ostendimus. Cum autem Joannis adversarii inordinate altercari persisterent, alii quidem contentiori voce, alii tumultuoso pectoris motu impudenter agitati coram Imperatore: canonum scientissimus atque observantissimus Elpidius, modica facta quiete, veluti malacia, leniter Imperatori dixit: Imperator, ne diutius mansuetudinem tuam vexemus, sed unum id fiat. Subscribant fratres nostri Acacius et Antiochus, ejusdem esse se fidei ac eos qui canones ediderunt, quos tanquam ab orthodoxis editos proponunt: et soluta controversia est. Imperator animadversa propositionis simplicitate, subridens dixit Antiocho: Nihil isto mihi videtur utilius. Erat autem omnium quæ acta sunt

insons Imperator, aliis mutantibus quæ bene constituta erant. Vertigine igitur acti, atque in se conversi qui cum Severiano erant, instar aquæ instabilis, ob id quod fuerat prudenter ab Elpidio dictum, et Imperatoris judicio comprobatum, obticuerunt facie livescente. Angustiis tamen loci constricti, etiam nolentes promittunt subscribere. Sic egressi, promissum quidem non implent, utpote involuntiarum; metuentes ne vincerentur : machinabantur autem quo pacto expelleretur Joannes. Dum hæc sic atque alia aliter geruntur, novem aut decem menses præterierunt, cum Joannes Episcopus adjunctis quadraginta duobus Episcopis conventus ageret, et populus magna cum animi alacritate ejus doctrina frueretur. Solet enim vanæ gloriæ expers animus, in afflictionibus jucundiorem et potentiorem sermonem effundere. Interea efflоruit Dominicum jejunium, instar veris post annum adveniens. Ingressus igitur privatim cum suis Antiochus, sic de Joanne Imperatori locutus est, tanquam is jam victus esset, ut imminente Pascha juberet ejici. Imperator cum ab illis urgeretur, iis utpote Episcopis fidem necessario adhibuit. Qui enim vere Presbyter aut Episcopus est, mendacium non novit. Ea enim nomina cœlestis regionis sunt : cum sit Deo nihil antiquius, nihil quod vigilantius inspiciat. Nam Deus in omnia inspicit et contemplatur. Igitur Episcopus aut Presbyter, ut nominum sic et rerum particeps esse debet. Joanni ergo denuntiat Imperator ut Ecclesia egrediatur. Ille renuntiat : Ego a Deo servatore accepi Ecclesiam hanc, ut curam geram salutis populi, nec possum eam relinquere. Si autem id vis, (ad te enim civitas pertinet) vi me ejicito, ut deserti ordinis excusationem habeam, tuam auctoritatem. Ita cum verecundia quadam mittentes ex palatio, eum expulerunt, jubentes interim ut in domo episcopali maneret, divinæ iræ eventum ali-

quem expectantes : ut si quid ipsis triste accideret, citius illum Ecclesiæ redderent, et Deum placarent : sin minus, ut rursus insidias struerent, veluti Pharao Moysi. Interea venit magni sabbati dies, quo Servator crucifixus expoliavit infernum : rursumque illi denuntiant, ut Ecclesia egrederetur. Rescribit ille quæ consentanea erant. Cæterum veritus Imperator diei sanctimoniam et motum civitatis, accersit Acacium, et Antiochum, ipsis dicens : Quid facto est opus? videte ne non recte consulueritis. Tunc generosi illi et supra modum magnanimi dixerunt Imperatori : Imperator, in caput nostrum sit Joannis depositio. Ultimum subsidium, qui cum Joanne erant Episcopi quadraginta, sacri jejunii diebus numero pares, adierunt Augustum atque Augustam in Martyriis, orantes cum lacrymis ut Christi Ecclesiæ parcerent, maxime propter Pascha et propter eos qui regenerandi erant cum jam catechizati essent, ut sacerdotem suum ea reciperet. Non auditi sunt super ea re : ita ut sanctus Paulus Episcopus Cratiæ, imperterrita fiducia diceret : Eudoxia, Deum time, tuorum te liberorum misereat : neque viola sanctam Christi solemnitatem sanguinis effusione. Reversi igitur quadraginta Episcopi, in diversoriis suis pervigilarunt, alii cum lacrymis, alii cum mœrore, alii denique insuperabili stupore mentis detenti, prout unumquemque suus affectus regebat. Joannis tamen Presbyteri qui Dei timorem habebant, in publico lavacro quod Constantianas vocant convocatis populis, vigilias agebant; alii scripturas divinas legentes, alii catechumenos baptizantes, ut par est propter Pascha. Hæc eadem pravæ mentis atque impostores Antiochus, Severianus et Acacius ad patronos referunt, rogantes ut populi ab ejus loci conventu arcerentur. Renuit is qui tunc Magister erat, dicens : Nox est, atque ingens est multitudo : ne quid temere fiat.

Respondit Acacius : Nemo in Ecclesiis mansit, et timemus ne forte Imperator Ecclesiam ingressus, et neminem inveniens, sentiat populi erga Joannem benevolentiam, nosque ut invidos condemnet, præsertim cum ipsi dixerimus, neminem omnino esse, qui libenter Joanni adhæreat utpote homini infido. Ita Magister eis contestatus quæ eventura erant, tradit illis Lucium quemdam, Gentilem, ut dicebatur, rectorem numeri Scutariorum, mandans ut moderate Ecclesiam ingressus populum convocaret. Profectus ille et non auditus, rediit ad Acacium, populi ardorem et frequentiam indicans. Post hæc illum suppliciter orant, aureis verbis deprecantes, adjunctis etiam promissis majoris processus, ut impediret Domini gloriam, præcipientes ei ut vel oratione persuasos populos ad Ecclesiam adduceret, vel vi turbatos impediret ne festum celebrarent. Ilic ergo subito assumptis secum Clericis ex parte Acacii egressus est secunda vigilia noctis ad id propter quod missus erat. Nam in eos qui populum in partibus nostris usque ad primum galli cantum detinebant, derepente noctu impetum fecit, ipse tirones habens, districtos gladios gestantes instar Esaü quadringentos, egregie impudentes, cum indicibus clericis et militibus, insolenter ut lupus, coruscante ferro multitudinem perrumpens, penetrat usque ad sanctas aquas, ut prohiberet eos qui initiabantur sacramento Dominicæ resurrectionis. Et in Diaconum procaciter illisus, symbola effudit : Presbyteros vero grandævos fustibus in capite feriens, sacrum fontem cruore conspersit. Tunc videre erat Angelicam illam noctem, in qua etiam Dæmones corruunt perterriti, in labyrinthum conversam. Nudæ enim mulieres cum viris metu mortis aut turpitudinis, turpi fugæ se dabant, indecorum cursum præferentes. Alius manu vulneratus abibat plorans, alius virginem trahebat concissis

vestibus; omnes autem deprædantes sacra vasa, sibi rapiebant. Sic Presbyteri et Diaconi qui capti erant, in carcerem detrudebantur : qui autem in populo erant honorati, urbe regia pellebantur. Deinde edicta alia super alia per compita proponebantur, varias minas continentia; nisi quis cum Joanne communionem abnegaret. Cum hæc maxime fierent, et plura iis qui dicebantur Episcopi in publico molirentur : conventus tamen eorum qui doctorem suum aut potius qui Deum amabant, non minuebatur; sed ut in Exodo legitur, quanto magis occidebant, tanto plures fiebant. Die sequenti egressus Imperator ut sese exerceret in vicino campo, vidit agrum circa Pemptum seu Quintum, non consitum et candentem, et stupefactus aspectu coloris nuper baptizatorum, (erant enim ad tria ferme millia) satellites rogat, quinam esset illic congregatorum cœtus. Illi autem mentiti, dicunt hæreticorum esse, ut iram Imperatoris excitarent. Re cognita, statim hujus rei ministri et invidiæ patroni, atrociores e sequacibus a tergo summittunt, ad auditores dissipandos, et doctores comprehendendos : qui illuc profecti, denuo paucos e clericis, plures vero e laïcis corripiunt. Tum Theodorus ait : O beatissime Pater, cum tam multi essent ut Neophytorum numerus ad tria millia procederet : quomodo in potestatem paucorum militum devenere, eorum cœtu disjecto? Episc. Illud neque paucitatis indicium, neque zeli nullius argumentum; sed religionis præstantia, et curæ doctorum demonstratio, qui assidue pacificas mentes dirigebant. Theodorus autem ait : Optime dicis : neque enim decebat ut qui prudentiam et mansuetudinem a beato Joanne edocebantur, insipienter atque tumultuarie ipsum defenderent et vindicarent. Episc. Cum hæc tibi placeant, ne sermonem, quæso, interrumpe, quem pessima facta pepererunt. Solent enim ut plurimum a

factis sermones gigni. Cum clericis igitur et laïcis qui detenti erant, comprehensæ sunt virorum nobilium conjuges. Sunt et quibus rapti mafortes, aliis inaures cum ima parte aurium simul detraxere. Adeo ut cum videret Eleutheri cujusdam uxor opulentissima, relicto maforte, et veste ancillari assumpta, cursu civitatem petierit, ut pudicitiam suam servaret. Erat enim profecto decora specie ornata et eleganti forma. Hunc ergo in modum impleti variorum magistratuum carceres mutabantur in Ecclesias. Et hymni quidem atque oblationes mysteriorum in carceribus peragebantur : flagra vero et cruciatus et horribilia juramenta in Ecclesiis certatim adhibebantur, ut anathematizarent Joannem, qui ad mortem usque cum Diaboli malitia depugnabat. Quinto porro die a finita Pentecoste, Acacius, Severianus, Antiochus atque Cyrinus Imperatorem adeunt, et nobis, inquiunt, a Deo constitutus es Imperator, nemini subjectus, et omnes tibi subditos habens; licet tibi quod lubet facere. Ne sis Presbyteris mitior, nec Episcopis sanctior. Diximus tibi coram omnibus : In caput nostrum Joannis depositio esto. Ne igitur homini uni ut parcas, nos omnes perde. Judaïcis verbis, fortasse et factis, subdole persuaserunt id Imperatori. Sic Imperator misso Patricio Notario, hæc Joanni denuntiat : Acacius, Antiochus, Severianus, et Cyrinus, condemnationem tuam in caput suum conjecerunt. Igitur ubi res tuas Deo commendaveris, egredere Ecclesia. Ita Joannes Episcopus post apertam ac minime adumbratam jussionem, ex Episcopio discedens cum Episcopis, dicit omnibus : Venite, oremus, et Angelo Ecclesiæ valedicamus. Lætus quidem ob res ipsas, mœrens autem ob populi mœrorem. Protinus quispiam ex religiosis proceribus hæc Joanni significat : Quandoquidem Lucius, vir audax et facie impudens, paratus est in publico lavacro cum militibus suis,

si forte contradicas aut differas, vel invitum te trahere atque expellere, plebs autem civitatis commovetur, festina clam egredi, ne te defendens populus, cum militibus pugnam committat. Tunc Joannes cum lacrymis aliquos ex Episcopis osculatus, reliquos enim osculari non sinebat dolor, vale dixit cæteris in sacrario : Manete, inquiens, hîc interim, ut profectus modicum quiescam. Ingressus autem baptisterium, Olympiadem vocat, quæ ab Ecclesia non discedebat, simul et Pentadiam et Proclam Diaconissas, et Silvinam beati Nebridii uxorem, quæ viduitatem suam honestate ac modestia decorabat; atque eis dicit : Venite, o filiæ, audite me. Quæ ad me attinent, finem ut video habent : cursum meum consummavi, et forte vultum meum non amplius videbitis. Hoc unum est, quod rogo, ne qua vestrum a solita erga Ecclesiam benevolentia avellatur; et quicumque reluctans fuerit ad ordinationem deductus ex consensu omnium, non id ambiens, ei tanquam Joanni caput vestrum submittite : non potest enim Ecclesia esse sine Episcopo. Ita misericordiam consequamini, et memores estote mei in orationibus vestris. Illæ lacrymis perfusæ ad ejus pedes advolvebantur. Tunc innuens cuidam e venerandis Presbyteris ait : Tolle eas hinc, ne populum perturbent. Sic igitur paululum retentæ, visæ sunt acquiescere; et sic abiit in partem Orientalem; (nihil enim apud illum erat Occidentale.) In Occidentali autem parte, ubi est magnum Ecclesiæ vestibulum, jumentum cui solebat Joannes insidere, stare ante portam jussit, ut populum ea ex parte expectantem abs se dimoveret. Una cum eo egressus est Angelus Ecclesiæ, solitudinem Ecclesiæ non ferens, quam principatus nequam et potestates fecerant, speciem theatri iniquitatum exhibentes. Erat enim ut in theatro sibilus impiorum explodentium et irridentium, Judæorum ac

Gentilium immodice deridentium ac subsannantium : ut autem in carcere plagæ et in viscera illisi cruciatus a militibus : et omnium mentis virium distentio, cum ob ablatum doctorem, tum ob blasphemiam in Deum. Ubi enim peccatorum fit remissio, ibi sanguinis fiebat effusio. Post illam autem inenarrabilem atque inexplicabilem caliginem, flamma e media sede in qua solebat Joannes sedens, veluti medio in corpore cor, membris cæteris Domini eloquia interpretari, visa, verbi Dei interpretem requirebat; quo non invento sedem depascebatur : in altum arborescens per catenas ad tectum usque serpsit, atque viperæ instar ventre exeso, ad posteriora ædificii Ecclesiæ ferebatur, Deo mercedem injustitiæ veluti definitam ad id pœnam reddente, ad correptionem et admonitionem eorum qui nesciunt resipiscere aspectu malorum divinitus immissorum. Non solum autem eam ob causam, sed ut feræ illius Synodi monumentum relinqueret. Nec id mirum de Ecclesia, cum Senatum qui apud exteros dicitur, multis passibus dissitum ex adverso Ecclesiæ ad meridiem, ignis ille interjectam populi multitudinem pontis instar sapienter prætergressus, pessumdederit, non prius partem Ecclesiæ vicinam, ne damnum illud vicinitati ascriberemus : sed partem palatio Imperatorum proximam, ut rei miraculum sapienter id a Deo factum esse probaret. Videre enim erat inter duos igneos montes, illæsos populos ad sua negotia commeantes. In hunc igitur modum ignis circumvolans et inundans tanquam mare violento austro jactatum, veluti signo dato progrediens, vicinas circumquaque ædes citra discrimen corripuit, et soli ædiculæ in qua sacrorum vasorum reposita erat copia, pepercit : aurum non reveritus aut reliquam argenti supellectilem, sed ut ne locum mentiendi calumniatoribus daret adversus justum, quasi ipse pulcherrima quædam sibi vindicasset. Ita ignis

agitatus retrorsum se reflectebat, pervestigans invidiam eorum qui hæc perpetrarant ad revincendam Theophili insaniam, in eo quod ob sacra vasa Joannem ejecisse se comminiscitur. Ac nullius quidem anima periit in tali ac tanto tumultu; non hominis, non animantis. Cæterum sordes ibi sceleste conversantium ignis virtute abluebantur ab hora sexta ad nonam : tribus diurnis horis multorum annorum opere deleto. Diac. Et hæc dum fierent, Pater, ubi tandem erat beatus Joannes, aut reliqui Episcopi? Episc. Episcopi quidem reliqui, alii inclusi detinebantur, alii trahebantur, alii autem delituerunt. Porro Joannes una cum Cyriaco et Eulysio vinctus in Bithynia detinebatur a Præfecti militibus, supplicium minitantibus ob incendium Ecclesiæ. Postea Cyriacus et Eulysius cum reliquis Clericis vincti adducti, atque innocentes pronuntiati, dimissi sunt. Sanctus autem Joannes, ad reliquam fiduciam qua semper antea usus fuerat, hanc quoque ultimam adjecit, scribens eis hæc verba : Etsi in aliis non dedistis mihi locum defensionis, saltem in rebus Ecclesiæ audiar, an auctor sim, ut dicitis, ejus incendii. Ita ne in eo quidem auditus, noctu diuque per milites ducitur in desertissimum Armeniæ oppidulum, Cucusus id est, ab Isauris obsessum, ut trucidaretur. Arsacius autem, frater beati Nectarii, substitutus est in locum Joannis, magni sacrorum interpretis; homo pisce magis mutus, et rana rebus agendis minus idoneus. Aliquando enim et actio ipsa loquitur, cum sui ipsius causa, bonum opus factum fuerit. Ille cum ad quatuordecim menses vitam suam protendisset, mortuus est; violato suo in Evangelia juramento. Quippe fratri suo Nectario juraverat, nullius unquam episcopatus ordinationem admissurum se, quando Nectarius exprobravit ipsi quod noluisset Tarsensi Ecclesiæ præfici, quasi mortem ipsius specularetur. Fuit causa

perjurii, primum quidem vana gloria, propter quam ambiebat, ut ita dicam, nuptias uxoris fratris sui ; deinde pudor increpationum ipsi a fratre prophetice factarum. Huic Arsacio sufficitur Atticus e Presbyteris, omnium adversus Joannem molitionum artifex. Qui cum videret neminem Orientalium Episcoporum secum communicare, et ne civitatis quidem populum, propter ea quæ tam nefarie atque injuste in Joannem ab ipso acta erant : expers cum esset sacrarum scripturarum, perfecit ut Imperialibus rescriptis cogerentur ii qui cum ipso non communicabant. Rescriptum autem contra Episcopos, tales minas habebat : « Si quis Episcoporum non communicat Theo» philo, Porphyrio, et Attico, Ecclesia quidem ejiciatur; » et a propriis facultatibus abigatur. » Hinc alii qui bonorum onere prægravati erant, etiam inviti cum ipso communicant : alii vero pauperiores et in fide sana infirmiores, donorum quorumdam pollicitationibus ad communionem adducebantur. Alii genere et possessionibus et patria et corruptibili gloria atque corporum vexatione insuperhabitis, animi nobilitatem fuga custodiebant, Evangelicum illud in memoria habentes : « Si vos in hac civitate perse» quantur, fugite in aliam[1] : » et illud Proverbiorum sibi dicentes : « Non proderunt substantiæ in die iræ[2]. » Profecti alii quidem Romam, alii ad montes, alii autem in Ascetarum monasteria, a Judaïca iniquitate servabantur. Edictum vero adversus Laïcos hæc continebat : « Qui in » dignitatibus essent constituti, suo honore et dignitate » excederent, milites cingulum amitterent. Reliqua plebs » atque opifices gravi auri pondere multati, subjacerent » exilio. » Cæterum et hæc fiebant; et preces a bonis et probis magna cum afflictatione sub dio peragebantur, amore Servatoris qui dixit : « Ego sum via et veritas[3]. »

[1] Matth. x, 23. — [2] Prov. xi, 4. — [3] Joan. xiv, 6.

Et rursus : « Confidite : ego vici mundum. » Ac beatus quidem Joannes Cucusi moratus annum unum, plurimos Armeniæ pauperes pavit, non tam pane, quam verbo. Invaserat enim per id tempus magna fames regionem illam. Cum autem et ob id ipsi inviderent illi fratricidæ, Arabissum cum transferunt, variis vexationibus subjicientes, ut vitam tandem relinqueret. Et illic rursus non mediocriter virtutibus splendescens, (non potest enim civitas abscondi supra montem posita, neque lucerna splendide lucens ligneo modio contegi) excitavit, veluti ex ignorantiæ somno, ad sermonis divini lucem ex omni vicina regione eos qui gravi infidelitatis sopore oppressi erant. Porro vehementius invidiæ flamma accensi Severianus et Porphyrius, ac quidam alii Episcopi Syriæ, ut ipse illinc quoque transferretur, moliuntur. Nam gravis ipsis erat non solum in prosperis quæ putantur rebus, sed multo magis in adversis. Ignorabant scilicet tentationum naturam : neque meminerant divini ad Apostolum in afflictionibus oraculi : « Sufficit tibi gratia mea, virtus enim » mea in infirmitate perficitur[1]. » Videntes enim Antiochenam Ecclesiam in Armeniam migrasse ; et illinc rursus Antiochiæ jucundissimam Joannis philosophiam prædicari, optabant vel vitam abrumpere, his narrationibus veluti flagris torti. Hujusmodi est bonorum hostis invidia : adeo ut clerici qui eos sequebantur, cum id viderent, mirabundi dicerent : Videte mortuum terribilem, vivos victoresque terrentem, ut pueros terrent larvæ. Papæ ! ii qui sæcularibus potestatibus atque Ecclesiasticis opibus succincti sunt cum potestate et cum rerum imperio, Sacerdotem, solum, extorrem, corpore infirmum, exulem timent, et pallent titubantes. Cum igitur non possent amplius serpentem casa conditum retinere, mittentes ad

[1] 2 Cor. XII, 9.

Comitatum, rursus rescriptum acrius obtinent cum mulcta: intra breve tempus ut transferretur Pityuntem, locum regionis Tzanorum desertissimum, ad litus Pontici maris situm. Milites autem Præfecti Prætorio qui eum ducebant, per viam eum maxime urgebant, dicentes id habere se in mandatis; tanquam si mortuus esset in itinere, ad majores gradus evehendi. Et unus quidem ex iis de præsenti militia minus sollicitus, nonnihil humanitatis quodammodo furtim ostendebat. Alter autem usque adeo crudelis erat atque atrox, ut blanditias quæ sibi ab occurrentibus fiebant, ut sancto parceret, injurias reputaret : illud unum curans ut mala morte Joannes enecaretur. Cum enim imber esset vehemens, nihil curans egrediebatur; ita ut et per dorsum et per pectus aquarum rivi decurrerent. Ingentem rursus solis æstum pro deliciis habebat, cum nosset eo beati Joannis caput, Elisæi instar calvum, vexari. Cæterum in urbe aut vico ubi balneorum solatium erat, ne momento quidem infelix ille permittebat Sanctum morari. In his omnibus ad menses tres difficillimum illud iter faciens sanctus, veluti sidus coruscans perstabat; habens corpusculum ut pomum in supremis ramis a sole rubens. Cum autem Comanis appropinquassent, pontis instar ea prætergressi, extra muros in martyrio quinque aut sex millibus dissito manserunt. Eadem ipsa nocte apparuit ei loci illius martyr, nomine Basiliscus, qui Episcopus Comanorum cum esset, martyrium passus est Nicomediæ in Bithynia, sub Maximino, una cum Luciano Presbytero Antiocheno, dicens : Macte animo, frater Joannes : crastina enim die una erimus. Prædixerat quoque, ut aiunt, et ibi permanenti Presbytero : Para locum fratri Joanni : venit enim. Oraculo fidens Joannes, sequenti die oravit milites ut ad horam quintam usque ibi permanerent. Illi vero non auditis ejus precibus, inde abscesserunt, confectis

circiter triginta stadiis, rursus ad martyrium unde discesserant, redierunt, cum graviter ille sese haberet. Sic igitur reversus, candidas vestes, vita quam duxerat dignas, requirit; exutusque prioribus, eas sibi jejunus induit, omnibus ad calceamenta usque mutatis : atque reliquas præsentibus distribuit. Et sumptis Dominicis symbolis, coram astantibus ultimam orationem facit. Et cum dixisset more suo, « Gloria Deo propter omnia, » et ultimum Amen obsignasset, extendit speciosos pedes, qui cucurrerunt ad salutem eorum qui elegerant pœnitentiam, et ad reprehensionem illorum qui peccata copiose excoluerant. Quod si ejus reprehensiones nihil improbis profuerunt, causa non est imbecillitas doctoris libere loquentis, sed impudentia hominum, qui eas non sustinuerunt. Appositus ad patres suos, et abjecto pulvere, ad Christum transiit, ut scriptum est : « Venies autem ad sepulchrum tuum, » tanquam frumentum maturum, quod tempore suo metitur : impiorum autem animæ immaturæ morientur[1]. » Tanta autem multitudo Virginum, Monachorum, et qui sanctitatis testimonium habebant, aderat e Syria, Cilicia, Ponto atque Armenia; ut plerique putarent quasi dato signo eos advenisse. Pollinctus igitur ad sepulturam, et festa celebritate honestatus, velut victor athleta, una cum Basilisco sepelitur in eodem martyrio Ad hæc Theodorus miratus, interrogabat, scripturæ verbis usus. Cum scriptum sit, aiebat : « Non aberrabis a narratione seniorum. » Nam et ipsi a patribus didicerunt[2]. » Dic nobis lubenter quæ caussa fuerit, cur solus ille cibum sumeret, et an vere solus, ut aiunt, ederet. Episc. In confesso quidem est quod solus ederet. Sed nollem, lepidissime Theodore, quæ sunt gulosorum infantium, quæsivisse te. Vir enim cum sis, virorum virtutes exquirere debes : quemadmodum

[1] Job. v, 26. — [2] Eccle. viii, 9.

esset intrepidus, qualis esset in pecuniis, in temperantia, in mansuetudine et justitia, in eleemosyna, prudentia atque fortitudine, in oblivione vel memoria. Non enim cibus Deo nos commendat, neque si ederimus, neque si non ederimus, sed cognitio cum actione operans. Ipse vero solus edebat, ut ex parte novi, has ob causas. Primum quidem vinum non bibebat ob capitis calorem ; nisi forte per æstum rosaceo uteretur. Secundo, quia stomachus ejus ob quamdam infirmitatem inordinatus erat, ita ut edulia bene præparata, ipsi injucunda viderentur; et requireret alia quæ non adessent. Deinde aliquando edere obliviscebatur, ad vesperam usque differens ; partim curis Ecclesiasticis occupatus, partim divinis contemplationibus abstractus. Contendebat enim ut nihil divinarum scripturarum sibi impervium esset. Talia autem aut inediam, aut levem cibum amant. Porro mos est convivis, nisi quis cum ipsis sudet, aut sorbeat, aut indecenti risu cachinnetur, summis digitis tepidum poculum gestans, mensæ comitatem in maledictum vertere. Ad summam autem, ut puto, et verissime, valde parcus erat erga convivas luxuriosos : sacrilegium ratus sumptus qui in tales fierent : simul et œconomis furandi occasiones præcidens, ne decuplarent pretia opsoniorum in brevibus, necessitates pauperum sibi vindicantes. Præterea civitatis multitudinem considerans, videbat, aut omnes honoratos debere se tali honore dignari, ut Christi dispensatorem, aut nulli rem illam præbere. Respiciens quoque et ad mensæ tumultus et ad magnitudinem impensarum, exhorruit rem illam, longum valedicens ejusmodi maledictis; illud de Actibus Apostolorum sibi succinens : « Viri fratres, non » licet nobis ministrare mensis, sed constituamus viros re» ligiosos ad hoc opus; nos vero vacemus prædicationi et

» orationi[1]. » Quemadmodum enim equus Circensis qui stadium decurrere amplius non potest, ad molam relegatur, infinitum circulum gyrans; sic ad virtutis sermones pigrescens doctor, mensam quasi retia ad captandos homines prætendit: atque utinam saltem esurientibus, et egenis; unde licet benedictionem Domini lucrari: « Esu» rivi, et satiastis me[2]. » Sed non divitibus, ut bene audiat, aut marcescibilis gloriæ causa, aut ut vicissim ab illis invitetur: aut si nihil istorum, ut non male audiat; immemor maledictionis Domini dicentis: « Væ vobis, cum vobis » benedixerint omnes homines[3]. » Non dixit pauperes, sed homines. « Similiter enim faciebant falsis prophetis patres » eorum. » Non quæramus igitur ut vanæ gloriæ cupidi, o Theodore, falsi Prophetæ gloriam. « Venit enim Joannes, » neque manducans neque bibens in via justitiæ; et di» cunt, Dæmonium habet: Venit filius hominis mandu» cans et bibens, et dicunt: Ecce homo vorax, et vini potor, » Publicanorum amicus et Peccatorum[4]. » Diac. Non ut omnino vituperem, optime pater, aut insecter talem vitæ severitatem, hanc interrogationem interposui exactæ narrationi tuæ. Sciebam enim et ex ipsa fama et ex scriptis ejus quæ ad nos pervenerunt, et ex homiliis aut epistolis, viri illius propositum: sed ut ejus proposito comperto, rem illam æmularer. Quis enim adeo omni ex parte stolidus est, ut ignoret majus esse detrimentum ex mensa quam lucrum, nisi opus sit in necessitate Sanctos hospitio excipere? Episc. Hæc et ego dixi, veritatis amantissime Theodore, non extenuans virtutem Patrum nostrorum, maxime hospitalitatis. Ex virtutibus enim cæteris quæ ad pietatem tendunt, ea una est per quam domini Patriarchæ, alius quidem servatorem Deum convivam nactus est,

[1] Act. Apoc. VI, 2. — [2] Matth. XXV, 35. — [3] Luc. VI, 26. — [4] Matth. XI, 18.

alter Angelos hospites habuit, alius quidem filium in senectute, alter vero salutem e Sodomis cum filiabus mercedem nacti : de quibus et Apostolus ait, excitans nos ad imitationem, « Hospitalitatis ne obliviscamini; per eam » enim quidam Angelos hospitio receperunt vel nescien» tes[1]. » Oportet autem hospitum susceptorem, et prudentiam serpentis habere, et simplicitatem columbæ, duobus Domini dictis obtemperantem. Huic : « Omni petenti te » tribue[2]. Et huic : Non omnem hominem introduc in do» mum tuam[3], » ne lupum pro ove admittens, aut ursum pro bove, damno lucrum permutes. Primo autem locum probare debet, in quo constitutus est, an desertus, an frequens : deinde ingenium suum, an possit absurdos mores tolerare : tunc dignoscere qui beneficio affici debet, an dives sit, an pauper, an sanus, an infirmus : an cibo egeat, an vestibus : his enim actuosa misericordia occupatur. Beatus enim Abraham, non Consules, non Duces, non præcellentes hujus terreni sæculi viros excepit hospitio, apud quos essent equi camo aut fræno coruscantes, aut sarabara ære sonantia superbiæ strepitum de longe eructantia : sed desertum habitans locum, eo convenientes excipiebat. Qui autem desertum transibant, aut propter virtutem abibant ad Patriarcham, aut propter mendicitatem, quæ ultima paupertas est. Paupertas enim medium est inter excessum et defectum : excessum quidem divitiarum, defectum vero mendicitatis. Similiter vero et Lot deteriorem quovis deserto urbem habitans, jure excipiebat adventantes hospites ob improbos mores incolarum. Porro si quis civitatem optime moratam habitans, qualis Constantinopolis, in qua omnes sunt hospitum susceptores, superfluo forte quis e Presbyteris, relicto prædicationis ministerio, examinandis opsoniorum brevibus vaca-

[1] Hebr. XIII, 2. — [2] Luc. VI, 30. — [3] Sirach. XI, 29.

ret, oblitus sui; cauponem pro doctore se reputans, et aquosis cogitationibus puram et meram cognitionem abolens cum acquisitione prophetici probri : « Caupones » tui miscent vinum aquæ[1]. » Nam quanto magis infirmis vinum aqua præstantius est, tanto doctrina hospitalitatem superat. Hæc enim hominibus sui temporis prodest, illa vero et posteris. Et hæc quidem præsentes solummodo lucratur, illa vero et absentes : præsentes quidem lingua, absentes vero per scripta. Talis fuit in carne Servator, qui panibus quinque hominum millia pavit, non in civitate, sed in deserto. Qui lingua quidem et præsentes docuit, orbem vero terrarum salvavit per scripta evangelia. Tales enim sunt sermones eorum maxime qui Spiritu sancto pleni sunt. Neque mireris, Theodore, si quis esurientem cibis impleverit, sed si quis ab aliqua ignorantia animum cujuspiam liberarit. Qui enim ventrem alienum pascat aut gratis aut pecunia, aut pane aut oleribus, facile invenitur. Qui autem verbo animam nutriat, is difficile quidem invenitur : inventus autem, aut non creditur, aut vix creditur, malis spiritibus semper animarum saluti obsistentibus. Hanc verbi doctrinæ famem supplicii loco immittere minitans Dominus Deus, dixit Prophetæ : « Inducam super » eos famem ; non famem panis vel aquæ, sed famem au- » diendi verbum Domini[2]. » Et in sensibili quidem fame, licet relicta civitate aut regione quæ fame oppressa est, in aliam fugere : sicut sancti Patriarchæ e Palæstina in Ægyptum descenderunt. De mentis autem fame, quæ non aliunde Ecclesiis supervenit quam penuria doctorum, rursus alius Propheta dixit : « Circumibunt ab Oriente ad Oc- » cidentem quærentes verbum Domini, et nullatenus in- » venient[3]. » Quod autem bonum a doctrina non provenit? Quid vero non molestum ab intempestivo cibo aut convivio

[1] Isaï. I, 22. — [2] Amos. VIII, 11. — [3] Ibid. 12.

non exoritur? Morbi, rixæ, contumeliæ libidinis, et quæ illa subsequuntur. Quando Eva ejecta fuit ex paradiso? nonne quando audiit serpentem, et comedit ex ligno, non contenta ordinario cibo. Quando Caïn fratricidii piaculum commisit? nonne quando e primitiis gustavit primus, gulæ suæ præcipua reservans. Quando filii Job mensam extemporale sepulcrum nacti sunt? nonne cum comedissent et bibissent. Quando Esaü benedictione privatus est? nonne cum cibo inescatus servivit ventri. Quando Saül regno excidit? nonne cum pulcherrimas oves præter legem comedit. Quando autem populus Israël Deum irritavit? nonne cum Ægyptiam concupiebat mensam, carnes et lebetes a Doctore requirens. Ophni et Phinees filii Heli quare una hora occisi sunt in bello? nonne quia rapiebant fuscinis carnes sacrificii e lebetibus. Jacob vero ille vituperabilis quando recalcitravit? nonne cum impletus erat, impinguatus, incrassatus et dilatatus. Quando autem Sodomitæ præter naturam libidine veluti œstro perciti sunt? nonne cum continuis conviviis mentem corruperant, qui memorantur per contumeliam ab Ezechiele dicente : « In » abundantia vini, et satietate panis lasciviebant ipsi[1], » id est, civitas; « et filiæ ejus, » id est, vici qui semper civitatis consuetudinem sequuntur. Temperantiæ autem cogitatio quando a populo illo vetere defecit? nonne quando in accubitis consenuerunt, Propheta exprobante : « Qui » comedunt hœdos de gregibus, et vitulos de armento lac» teolos, bibentes percolatum vinum, primis unguentis » delibuti, lascivientes in cubilibus suis, et nihil afficieban» tur super contritione Joseph[2]. » Quos infelices Esaïas pronuntiavit? nonne qui ad convivium diluculo surgebant, ita dicens : « Væ qui surgitis mane, et siceram sectamini, » qui manetis ad vesperam. Vinum enim comburet eos.

[1] Ezech. xvi, 49. — [2] Amos. vi, 4.

» Nam cum cithara et psalterio vinum bibunt. Opera autem » Domini non respiciunt [1]. » Quando sacerdotes Beli a Daniele confusi sunt? nonne cum cinis ipsos per cibos et potus deprehensos coarguit. Et quid attinet me dicere de iis qui latam viam ingredi elegerunt, et angustam vituperant? Sufficit mihi Servatoris sermo ad revictionem eorum qui nidores sectantur. Qui innominatum divitem, splendide quotidie epulantem in hac vita, ostendit micas et guttas pauperis Lazari concupiscentem, nec iis fruentem. Inspiciamus autem et cœtum Sanctorum veterum, et tandem discamus quo doctrinæ charactere usi sunt, an vitæ sanctimoniæ et rectæ doctrinæ, an conviviorum et epularum. Primus Enoch fide translatus est, an convivio? Deinde Noë orbis terrarum genus fide servavit in ligno, quando terrenus hic mundus purgabatur, an ab assiduis conviviis et impuris operibus, an jejunio et oratione? Nonne ut parum a tali tempestate poculorum quiesceret, ignominiam illius et non decus prædicant Scripturæ? Beatus Abraham quinque reges Sodomorum superavit, an cibo et potu? recuperato etiam Lot. Et Theodorus ait: Si Abrahamum adducis in medium, audias igitur et illud a me. Dicet enim tibi quivis, quod fide quidem hostem vicit, Deum autem mensa cepit, ut prius ipse exposuisti. Episc. Papæ! quod Abraham Deum mensa cepit, nonne omnes relicta fide et virtutibus cæteri convivia studiose sectabimur? Nihil discrepantes a cauponibus aut stabulariis, qui lucri causa ob id ipsum publicam viam obsident. Et virgines igitur quæ et corpore et spiritu sanctæ esse student ad gloriam Dei, quoniam Maria Christum genuit, et ipsæ pariant. Si enim sic fecerint, nihil a meretricibus differunt. Nam si Doctores propter Abraham mensas instruunt, et virgines propter Mariam pariant.

[1] Isaï. v, 11.

Apage sis, honoratissime, ut quæ bene tempore suo aut acta sunt aut fiunt, contumelia afficiamus. Nam profecto cujusque conscientia quod expedit, dictat. Deinde Jacob luctator abstinentia, an convivio bona Laban tulit? qui dicit : « Factus sum solis adustus æstibus et gelu noctis, ac » recessit a me somnus[1]; » nihil aliud petens in oratione quam panem et vestes, dicens : « Si dederis mihi panem » ad edendum et vestimentum quo operiar, omne quod mihi » dederis, decimam ex eo dabo tibi[2], » non dixit, mensis impendam. Dei interpres et fidelis ille servus Moyses quali instructa mensa populum congregavit in monte, quos crateres, quæ pocula habebat? Qui petram virga veluti emulsit ob populi infidelitatem, qui sexcenta millia hominum regebat, legis tabulas portabat ad emendationem populi, an phialas perlucidas, an porcorum sumina, an aves phasidos, an pisces ex pelago, an vinum percolatum e Tyro, et lautos panes apponens iis qui instituebantur, an doctrinam. Diac. Sed respondebit quis tibi ad illa, Pater : et mihi da manna et aquam illam, et nihil amplius requiro. Episc. Ecquis ille est adeo morosus qui spiritali doctrinæ manna sensibile fluxamque aquam præferat? Deinde Samuël populi doctor, qui cum viginti quinque annos in Armathem quievisset, quem aliquando mensa, non autem doctrina, avertit ab idolis? Quando vero Rex simul et Propheta et Psaltes, delicatam instruxit mensam? qui dicit : « Cinerem tanquam panem, manducabam, et » potum meum cum fletu miscebam[3]. » Elias Thesbites, universalis jejunii auctor, annos tres et menses sex inediam lurconibus, præter eorum voluntatem, apparavit. Quali mensa a peccato liberavit? Quos autem habebat coquos? nonne corvi opera quotidianum accipiebat panem? Sapiens Daniel, et futurorum oculatus testis, qua mensa

[1] Gen. xxxi, 40. — [2] Id. xxiii, 20. — [3] Psal. ci, 10.

Assyrios erudivit? nonne jejunio, et oratione draconem interemit, et Belem evertit, leonumque ora obturavit, et Regi persuasit ut patrios Deos abnegaret, et Deum qui vere est, confiteretur? Quibus epulis, quibus cupediis, usus est Prophetarum cæterorum chorus aut Apostolorum? Nonne erant doctores? nonne ipsis totius mundi cura concredita fuerat? nonne illorum sumus successores? annon eorum imitatores nos esse vult Scriptura? eorum moribus adhærentes, ut Paulus docet, dicens : « Quorum » intuentes exitum conversationis, imitamini fidem[1]. » Quæ bellaria habebat in deserto pœnitentiæ præco Joannes Baptista, qui ad se venientibus non modo non paravit prandia, sed et occursum ipsum, cum increpatione, amarum præbebat? Non solum enim inquinatam eorum conscientiam severo aspectu quatiebat, sed et ipso habitu, multoque magis verbo, veluti gladio, animarum abscessus secabat. « Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere » a ventura ira? Facite igitur fructus dignos pœnitentiæ[2], » neque soli baptismo innitimini, aut quod estis filii Abrahæ. Quid enim gentium doctor, circumcisionis destructor, ut Circumcisionem fidei stabiliret, vas electionis Paulus invenitur prorsus curam omittere mensæ, qui ejus rei debitor erat, et debebat gentes, utpote incredulas, per mensam sibi adjungere? Quid ille scribit Timotheo[3], Episcopo Ephesi? vaca mensæ apparatui, an lectioni, adhortationi, doctrinæ : quibus in rebus omnium maxime impiger erat et intentus beatus Joannes. « Importune, opportune, » insta[4], » dicens: « Argue, increpa, obsecra, » nemine ipsum increpante, eo quod duo quidem aspera et unum lene, idque forsan parce adhiberet. Illud enim, « Argue, in- » crepa, » licet sint valde acerba, in illo « Obsecra, » et non « Blandire. » Id quippe scite factum, acerbius est voluptа-

[1] Hebr. XIII, 7. — [2] Luc. III, 7. — [3] 1 Tim. IV, 16. — [4] 2 Tim. IV, 1.

riis, atque abjectæ mentis hominibus quibusvis gravioribus increpationibus. Ibi enim fortasse indignatione quadam obsistens animus increpationem, quæ fit, non sentit. Illis vero sensim et paulatim moderatis cum veritate verbis, quasi a lento igne sensibiliter combustus dissecatur. Qua de re autem ipsum admonet? de conviviis et epulis, an de tribulationum severis sermonibus, dicens : tu enim nosti meam vivendi rationem, quam ordinavi, et institutum, ut omnia ad gloriam Dei faciam, persecutiones in redarguendo errore, an alicubi mensæ fit mentio? Rursus Tito, Episcopo Cretæ, videamus quid scribat. De cibo et potu, an de increpationibus et doctrina? dicens : « Hujus rei » gratia reliqui te Cretæ, ut quæ desunt, emendes[1], et illis » persuadeas non aliter docere, neque attendere fabulis et » genealogiis interminatis[2], » reprehensionum quoque adjiciens modum : « Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, » ventres pigri[3]. » Dicant nobis ventris servi, et mensarum gigantes, et muliercularum accipitres, qui Joannis abstinentiam reprehendunt, licet revolverint Vetus et Novum Testamentum, ubi invenerint convivium in laude positum : nisi forte apud alienigenas, idque ad firmandum fœdus, eo quod lege convivii feræ et barbari cicurantur. Quando vero convivia peccati occasio non extiterunt? Quid autem dico, peccati? forte et majoris idololatriæ et fratricidii, sicut scriptum est : « Sedit populus manducare et bibere, » et surrexerunt ludere[4]. » Erat autem ludus ebrietatis soboles. « Venite, faciamus Deos qui nos præcedant[5]. » Qui enim vino commoti erant, mobiles Deos quærebant, cum immobilem, et non incedendo omnia complentem, reliquissent. Quid autem dicit Propheta? « Labia Sacerdotis » meditabuntur[6] » convivia : quiacœnas, et prandia exqui-

[1] Tit. I, 5. — [2] 1 Tim. I, 4. — [3] Tit. I, 16. — [4] Exod. XXXII, 6. — [5] Ibid. I. — [6] Malach. II, 7.

rent ab eo. An quia « Labia Sacerdotis custodient legem, » atque ex ore ejus sermonem exquirent : quia Angelus » Domini est, » et non coquus. Et turris illa in Chalane quando ædificata est? ante vinum, an post vinum? nonne cum vino? Quando Noë, plantato palmite, primus probrum demessuit? Si ita res se habet, non propter potum, aut plantationem, sed propter excessum. Quando Joseph venditus a fratribus? An quando in pascendis ovibus occupabantur? an cum opimas jugulantes oves, atque edentes in otio, invidiam adversus ipsum in convivio moliebantur? Ubinam Joannis Baptistæ caput in disco obtulerunt meretriculæ? in cœtu sapientiæ? an in convivio impietatis? Beatus Paulus bibens et comedens ad mediam usque noctem protrahebat sermonem; an jejunus et docens, atque Deum ignorantes ad fidem adducens? Ipse autem summus Pastor et Doctor et Magister Jesus Christus, humani emendator erroris, ubinam in civitate reperitur comedens, nisi tempore Paschæ, quod erat mysteriorum complementum? Quid autem et sollicitis discipulis invenitur dicere? de cibis, an de lectione? « Operamini, inquiens, non pereun- » tem, sed permanentem cibum [1]. » Dicat igitur cum Domino præclarus Joannes : Convivium meum est verbi doctrina et distributio, in quam etiam electus sum propter populi salutem. Neque enim Deo cibus nos commendat, neque si comedamus, neque si non comedamus. Ea est enim consuetudo gentium, mensis decipere quos inescaverint, cum rationibus persuadere aliter non potuerint, dicentium : « Edamus et bibamus; cras enim morimur [2]. » In quos Apostolus acriorem increpationem intorquet, dicens : « Ne decipimini. Corrumpunt mores bonos collo- » quia prava. » Colloquia prava appellans, verba quæ circa ejusmodi res versantur. Diac. Sincere quidem et perdocte

[1] Joan. vi, 27. — [2] 1 Cor. xv, 33.

huc usque locutus es, et ita se res habet. « Væ enim qui » dicit dulce amarum, et amarum dulce. Væ qui ponit » lucem tenebras, et tenebras lucem [1]. » Sed dicet quis : Ne nos quidem dicimus ipsum ejusmodi mensis deditum esse debere. Immodica enim illa profusio, voluptatis occasio est; et nimia parcimonia, segnitiæ et tenacitatis demonstratio. Potuit enim et solos Episcopos vocare, et ex his præsertim religiosiores : et si minus hos, saltem proprium clerum : imitans Dominum vescentem cum duodecim Apostolis. Episc. Valde consentanea respondisti, hominum veracissime : siquidem passi fuissent Clerici cum Joanne prandere, qui post horam et post diem interdum edebat; ipsi vero multo cum apparatu tantas epulas quam celerrime sectabantur. Absurdum erat cibos infirmorum aut pauperum, eorum qui sani erant, intemperantiæ impendere. Quænam porro lex illa est, discipulos magistro præcipere, ab infirmis curari medicum, aut a vectoribus regi gubernatorem? Cum medicus semper curet infirmos, et præceptor corrigat discipulos, et navis gubernator quod utile est, navigantibus procuret. Et medico quidem atque gubernatori obtemperantes, qui sub illis sunt, vitæ causa dolorem omnem ac molestiam ferunt, quorum et successus incertus est. At vero adversus præceptorem rerum optimarum, qui morbos et infirmitates abigere solers est, et voluptatum decumanos fluctus superare exercitatus, effrænato isti ore insurgunt, illotis, ut aiunt, pedibus, omnia miscentes. Etsi enim ille se mensis devovisset, an tot magistratibus et honoratis sufficere poterat, tam magnam civitatem habitans, singulis, aut propter benedictionem, aut propter inopiam, aut propter gulam, apud illum vesci postulantibus? Ubi autem locum habuisset Dei meditatio, populi procuratio, scientia Scripturarum, sollicitudo vi-

[1] Isaï. v, 20.

duarum, virginum solatium, infirmorum curatio, afflictorum auxilium, errantium conversio, contritorum cura, carcere detentorum visitatio? Cæterum quomodo effugisset exprobratoriam illam Dei maledictionem, qua exprobrat apud Ezechielem : « Væ pastoribus, qui se ipsos pascunt, et oves non pascunt[1]. » Quæ erraverat, non reduxistis : quæ perierat, non requisistis : infirmum non visitastis : contritum non obligastis : et quæ pinguis erat, mactantes, comedistis. De quibus dicit Paulus : « Sustinetis enim, si quis vos in servitutem redigit; si quis devorat; si quis accipit[2] : » et lanis quidem induti estis. Oves autem non pascitis. Et in Jeremia, de pigris pastoribus dicit : « Pastores multi corruperunt vineam mihi[3]. » Ait Diac. Poterat eos quoque certo tempore curare, et ecclesiasticarum rerum curam habere, ne in eo male audire videretur, qui in cæteris magnus erat. Episc. Hoc nempe est, quod in Sacerdote requiritur, videre ne male audiat, seu potius ut largiter sermonem præbeat, curam, zelum, atque reliquum sacerdotalem affectum. An ignoras, venerande Theodore, injusto maledicto beatitudinem a Domino definitam, qui cum aliis benedictionibus dixit : « Beati estis, cum vobis exprobraverint, et dixerint omne male dictum adversus vos[4]. Væ autem vobis, quando vobis benedixerint omnes homines : secundum enim ea faciebant Prophetis patres eorum[5]. » Quomodo autem os in divinis eloquiis exercitatum, et auris divina oracula audire assueta, mensæ loquacitatem tolerasset, Domino dicente : « Nemo potest duobus dominis servire[6]. » Deinde : « Non potestis Deo servire et Mamonæ. » Quæramus igitur quid sit Mamona, ne forte inveniamur non duobus dominis servire, sed soli mamonæ : Mamonam enim nunc non Diabolum

[1] Ezech. xxxiv, 2. — [2] 2 Cor. xi, 20. — [3] Jerem. xii, 10. — [4] Matth. v, 11. — [5] Luc. vi, 26. — [6] Matth. vi, 24.

dicit, sed mundi hujus inanem laborem, a quo discipulos suos divinus sermo abduxit. Diac. Redi, o sacratissime Pater, ad narrandas res cæteras, cum sermonem illum de mensa abunde jam demonstraris : neque feras graviter, quod ea objecerim ; plura enim scire cupidus, multiplicem doctrinam tuam accuratius interrogabam. Epis. Hoc tibi a me clarius dictum sit, Theodore studiosissime. Ipse enim unus fui ex iis qui mensarum apparatu multitudini placere student. Quia Episcopus, magnæ præsertim urbis, qui derelicto verbi ministerio, nocte dieque legis tabulas in manibus non habens, curam pauperum non per se, sed per alios gerit, longe erit ab iis qui dixerunt : « Ecce dereliquimus omnia, et secuti sumus te. » Quid ergo erit in nobis[1] ? » annumerandus iis qui dixerunt : « Domine, nonne in nomine tuo hæc et illa fecimus ? » auditurus cum ipsis : « Discedite a me, maledicti : nescio » vos, unde estis[2] ? » Non enim oratio agnoscit rationis expertes operarios. Purus enim ipsi est oculus, ne videat mala. Multi enim ex iis qui dicuntur Episcopi, justum sui odium quo propter proprios mores laborant, et spiritualium incuriam rescindere dum volunt, vitium vitio permutant, avaritiam vanitate. Et una quidem manu large peccantes ad turpe lucrum, altera vero mensas construentes, et sublimium ædificiorum columnas erigentes, ut ex his boni et industrii esse videantur, ignominiam pro honore colligunt · Ecclesiastæ immemores, qui et ista construxerat, et odio habuit, atque talia manifeste vetuit, cum scripsit : « Feci mihi domos et hortos, » et cætera. « Et » ecce omnia vanitas, et odi omnem laborem meum, quo » ego laboro sub sole[3]. » Non dixit, super solem, ne intellectuales labores injuria afficeret. Hæc autem dico, non comprehendens eos, qui justa de causa et necessitate

[1] Matth. xix, 27. — [2] Luc. xiii, 27. — [3] Eccle. xi, 5.

Ecclesias condunt aut reficiunt : sed illorum causa, qui bona pauperum in pensilia ambulacra, et aëriarum aquarum receptacula in tertiis tabulatis, et indecora effeminatorum hominum lavacra in locis occultis consumunt, tum ut plus pecuniæ corradant tum ut amentur a scurris et mimis, qui pro studio hanc unam mercedem rependunt, quod omnia ad voluptatem indulgent peccantibus. Absit autem a me, vir magni nominis Theodore, ut improbis unquam placeam. Non enim aliunde ipsis placebo, quam ex iis quæ Christo non placent. Diac. Ad hæc miratus Theodorus interrogavit, dicens : Cum hæc ita ex natura dicta sint, et nullus contradicendi sit locus, si quid nosti de iis quæ in Asia a sancto Joanne gesta sunt, de quo nunc nobis sermo est, nobiscum communica. Episc. Et omnino quidem. Diac. An præsens novisti? an ab alio accepisti? Episc. Sed ne minima quidem parte isti judicio defui. Diac. Quænam igitur subsecuta sunt, quemve finem acceperunt, et unde principium habuerunt, singillatim mihi exhibe. Quia Theophilus temeritatem suam maxime honestare, sive operire volens, in libello suo ait, beatum Joannem dominandi libidine permotum die una sexdecim Episcopos deposuisse, et suos, loco illorum, ordinasse. Episc. Nihil a suis moribus alienum fecit mirificus ille, et cum contra Joannem scripsit, et cum falsa scripsit. Ex quibus enim absconsurum se putat fœditatem suam, ex iisdem illam magis traducit, vel invitus innocentiam Joannis, more Balaami, exornans. Si enim cum deposuerat, non opus erat scripto, non exilio, cum depositio ipsa sufficiat ad confusionem eorum qui deponuntur : sed quoniam deponi non potest virtute præditus, atque victus victoriam refert. Manet invidia; cladem ex injusta victoria reportans; bullæ in morem turgescens; et in se ipsam contrita, scribens et inscribens illud Esaïæ Prophetæ, væ

illud in se attrahens, dum falsa omnia et facit, et dicit, et scribit. « Væ » enim, dicit Isaïas, « qui scribunt : iniqui- » tatem enim scribunt[1]. » De his autem qui in Asia depositi sunt, non sexdecim, sed sex tantum Episcopis, ut coram Deo judice dicam nihil de numeri quantitate subtraham, neque rerum qualitati adjiciam ; sed ut veritas sese habet, sic tibi exponam. Tertia decima indictione venerunt Constantinopolim Asiani Episcopi necessitatum quarumdam gratia : ii nobiscum commorabantur, præsentibus etiam aliis ex Scythia Episcopis : Theotimo scilicet, atque ex Thracia Ammone Ægyptio, et ex Galatia Arabiano, metropolitis omnibus ac senibus, usque ad viginti duorum Episcoporum numerum. Et omnibus congregatis, atque communicantibus, Eusebius quidam e Cilbianis jugis, Episcopus Valentinopolitanus, congregatam Synodum cum observasset, una sabbati adveniens, libellos tradidit Synodo : præposito scilicet, ut consequens erat, Joannis nomine, contra Antoninum, Episcopum Ephesi, septem capitula inferens. Primum quidem, quod conflatis sacris vasis argentum in usum filii fecisset. Secundum, quod ablatum de ingressu baptisterii marmor in balneum transtulisset : deinde columnas ecclesiasticas, a pluribus annis jacentes, intra suum statuisset triclinium. Quartum, quod puer ejus cædem patrasset, quem adhuc haberet in ministerio irreprehensum. Quintum, quod prædia Ecclesiæ relicta a Basilina, Juliani Imperatoris matre, vendidisset, sibique vindicasset. Sextum, quod dimissa uxore sua, cum ea rursus congressus esset, filiosque ex ea procreasset. Septimum, quod pro lege et constituto haberet ordinationes Episcoporum vendere juxta rationem redituum. Adsunt, et qui dederunt, quique ordinati sunt, et ipse qui accepit : ac

[1] Isaï. x.

præterea probationes habeo. Diac. Hanc, quæso, Pater, contrahe narrationem : lædunturenim præsentes, Episcopis ista narrantibus, multo magis ista patrantibus. Episc. Me miserum, qui diebus his reservatus sum, quibus pecunia sacerdotium venditur, si tamen sacerdotium est! Insipienter enim feci qui ista retulerim, cum obtrectatores Joannis eo nos adegerint. Verum patienter feras me, obsecro, ut hinc quoque Joannis moderationem admireris, qui sedato interim zelo, dixit Eusebio : Eusebi frater, quoniam sæpe fit ut accusationes quæ fiunt a perturbatione animi, faciles probationes non habeant : sine te exorari, ut cesses Antoninum fratrem scripto accusare, nobis causas molestiæ corrigentibus. Ad hæc ira accensus, durioribus usus est verbis, adversus Antoninum totus se efferens, et in accusatione persistens; hortatur Joannes Paulum, Episcopum Heracleæ; nam is Antonino favere videbatur, ut eos in amicitiam compelleret. Surgensque, Ecclesiam ingressus est, una cum Episcopis. Erat enim sacrificii tempus : pacemque populo ex more precatus, sedit cum reliquis Episcopis. Clam autem subingressus accusator Eusebius, coram omni populo et Episcopis libellum alium offert eadem continentem. Adjurans Joannem horrendis juramentis, quibus salutem quoque Imperatorum complexus est, multa cum perturbatione : ut putarent populi ejus imprudentia perterriti; eum a Joanne petere, ut vitam sibi ab Imperatore impetraret. Joannes vero, ut vidit instantiam hominis, studens imperturbatum tenere populum, libellum recepit, lectisque divinis eloquiis Pansophium, Pisidæ Episcopum, orat, ut divina dona offerat : ipse cum reliquis Episcopis egressus est. Nolebat enim animo turbido sacrificium facere, his Evangelii obtemperans : « Quando offers munus tuum, » et reliqua. Et post dimissionem populi, considerans apud se,

et sedens in baptisterio cum reliquis Episcopis, accusatorem coram omnibus advocat, dicens ei : Rursus eadem tibi dico, quod multi mœrore vel ira compulsi, multa et dicunt, et scribunt, quæ probare non possunt. Si igitur manifeste ea nosti, de quibus illum accusare vis; neque enim si possis, repellimus; neque trahimus, si non possis : antequam legatur libellus, elige quod expedit : postquam enim lectus fuerit, et in aures omnium venerit, confectis Actis, non amplius licebit, cum sis Episcopus, abolitionem petere. Post hæc, rursus ille in proposito persistit. Tum jubent legi libellum : lectaque sunt supradicta capita. Dicunt seniores Episcopi Joanni : Audite tenorem libelli, et si unumquodque uniuscujusque capitis maxime impium est, et undequaque sacris legibus interdictum, ne videamur in his quæ leviora sunt, tempus omne insumere, ab eo quod est horribilius, fiat inquisitio. Si enim illud inventum fuerit verum, nullus de capitibus reliquis erit contradicendi locus : cum illius capitis radix omnem iniquitatis speciem progerminet, juxta illum, qui ait : « Radix omnium malo» rum est avaritia[1]. » Qui enim super innocentes munera accepit, et Spiritus sancti distributionem argento vendere non dubitavit : quo pacto jam parcet sacris vasis, aut lapidibus, aut prædiis Ecclesiæ? Tunc Joannes quæstionem inchoat, dicens Antonino : Quid ad hæc dicis, frater Antonine? Negavit ille necessario. Quomodo enim posset sub exordium ipsum confusionem suam confiteri. Interrogati sunt qui dederunt, negarunt et ipsi. Post hæc cum inquisitio ad horam usque octavam diligenter ageretur, ex indiciis quibusdam judicium formatum est. Postremo, ut par erat, ventum est ad testes, coram quibus et hi dederant, et ipse acceperat. Non aderant testes : opus erat eorum præ-

[1] 1 Tim. VI, 10.

sentia. Difficultatem sistendorum testium respiciens Joannes, ut purgare Ecclesiam, et testibus parceret, per se in Asiam ire sese ultro offert, et examen peragere. Antoninus visa Joannis strenuitate atque incorrupta integritate, utpote sibi conscius, adiit quemdam e proceribus, cujus prædia, quæ in Asia erant, ipse curabat : orat ut inhibendum Joannem procuret, ne in Asiam abiret, promittens testes se exhibiturum, qui statim molitur, ut hæcce ad Joannem Episcopum e palatio denuntiarentur. Absurdum est te, qui sis Episcopus, et animarum nostrarum inspector, in tanta tumultus expectatione, relinquere civitatem, et peregrinationem in Asiam obire, cum facile testes deduci possint. Erat autem expectati tumultus causa Gaïna barbarus. Enimvero, ne longior sim, persuadetur illi ut maneat, curam simul habens et judicii et molestiæ testium. Interim lucrum insperatum reo fuit ad adventum testium dilatio, quos aut pecunia, aut potentia fugare poterat. Prævidens ista Joannes, cum præsente Synodo deliberat quosdam e præsentibus Episcopis in Asiam mittere ad interrogandos testes. Derepente igitur tres Episcopi electi sunt, qui mitterentur : Syncletius Metropolitanus Trajanopolis, Hesychius Episcopus Parii, et Palladius Helenopolis. Cum in Actis interlocuta esset Synodus, ut qui intra duos menses non occurrisset Hypæpis, Asiæ civitate, et jura sua persecutus non fuisset, quia vicini essent et qui arguebantur, et reliqui Episcopi, qui cum Syncletio judicare debebant, is excommunicatus esset. Post hæc, descenderunt Smyrnam dicti Syncletius et Palladius. Hesychius autem qui amicus erat Antonini, simulavit morbum : et per litteras illico significarunt utrisque partibus adventum suum, ut concurrentes in dictam civitatem implerent promissa. Illi autem cum se mutuo corrupissent, partim auro, partim jurejurando, amici facti

erant ante adventum judicum. Cum autem dicis causa ad civitatem Hypæpinorum venissent, sperabant rursum eludere judices dilatione testium, quasi peregre profecti essent ob varias causas. Post hæc judices accusatorem rogant : Intra quot igitur dies adducturus es testes? et expectabimus. Ratus ille eos aëris inclementiam ægre ferentes, discessuros; erat enim æstatis ipse ardor; scripto promittit intra quadraginta dies, aut producturum testes, aut pœnas canonum subiturum. Dimissus igitur ad inquirendos testes, omissa inquisitione, Constantinopolim venit, ibi delitescens. Expectabant judices, ut par erat, ad quadragesimam diem : et cum nullibi ille compareret, scribunt omnibus Asiæ Episcopis, cum denuntiantes excommunicatum, sive ut desertorem, sive ut calumniatorem. Cæterum post hoc alios etiam triginta dies perstiterunt : et cum non compareret, discesserunt, et Constantinopolim redierunt. Illic cum ipsum offendisset, facinus illi exprobrarunt. Rursus ille infirmitatem corporis prætexens, pollicebatur testes se adducturum. Quæ cum in longum tempus sic abirent, moritur Antoninus, cum quo litem habebat Eusebius. Rursus ab Asia venit decretum ad Joannem, partim a clero civitatis Ephesiorum, partim ab Episcopis, postulationem cum horribili jurejurando continens. Quoniam superioribus temporibus inordinate et leges et nos gubernati sumus, oramus Venerationem tuam, ut descendas, et formam Deo dignam imponas Ecclesiæ Ephesiorum, a longo tempore afflictæ, partim quidem ab Arrii sectatoribus, partim abiis, qui cum avaritia et dominandi libidine catholicos se esse gloriantur. Quia permulti insidiantur, ut lupi graves, episcopalem sedem pecuniis rapere festinantes. Joannes in tanta corporis infirmitate, etiam tempore hiberno, nihil molesti sibi ob oculos proponens, ut rebus totius Asianæ

Diœceseos ægris mederetur, vel propter imperitiam, vel propter solitudinem pastorum, alacritate animi roboratus, ingressus navim, urbe discessit. Irruente interim sævo aquilone, metuentes nautæ, ne in Proconnesum ejicerentur, posito velo in partem navis quæ vento verberabatur, Tritonis promontorium prætervehuntur : et ibi jactis ancoris manserunt, austrum expectantes, ut Apamiæ applicarent. Cum igitur biduum jejuni perstitissent, in navicula agitati, tertia die Apamiam devenere, ubi eum expectabant, Paulus, Cyrinus et Palladius : hos enim viæ comites assumpserat Joannes, pedibusque confecto itinere Ephesum perveniunt. Et congregatis Lydiæ Episcopis Asiæ atque Cariæ, numero septuaginta, ordinationem faciunt, cum plures spontanea alacritate occurissent, maxime e Phrygibus, ut oris sapientia fruerentur, juxta quod dictum est : «Sapientia in exitibus laudatur[1]; » hoc est, in loquentibus. « In plateis » autem « cum fiducia loquitur. » Hoc est, cordibus, quæ variis afflictionibus dilatata sunt, juxta illud : «In tribulatione dilatasti me[2]. » Coangustatur enim sapientia in iis qui zizania seminant, et suffocant verbum. Dum hæc geruntur, accessit ad nos Episcopos, prolixi sermonis causa, Eusebius accusator sex reliquorum Episcoporum, rogans ut ad communionem admitteretur. Contradicunt quidam Episcopi, adduntque, calumniator cum esset, non oportere ipsum admitti. Post hæc supplicat, dicens : Quoniam causa ista biennio maxima ex parte examinata est, et ad testium adventum facta est dilatio : rogo Pietatem vestram, ut hodie jamjam testes producam. Etsi enim Antoninus mortuus est, qui nummos accepit, et ordinavit, attamen supersunt et qui dederunt, et qui ordinati sunt. Justum visum est præsenti Synodo rem perquiri. Incipit causa a lectione actorum, quæ prius facta fuerant.

[1] Prov. I, 20. [2] Psal. IV, 2.

Ingressi sunt testes : ingressi et sex illi qui pecuniam dederant, et ordinati fuerant. Et initio quidem negabant. Instantibus autem testibus partim laïcis, partim Presbyteris, quibus confidere videbantur, necnon mulieribus quibusdam, qui etiam pignorum, seu munerum species dicebant, et loca, et tempora, et quantitatem. Cum vero eorum conscientia recta non esset, ultro confitentur, levi adhibita necessitate : dedimus, confessum est : et ordinati sumus : talem putantes esse consuetudinem, ut videremur a Curia liberari. Et nunc oramus, si fas est, simus in ministerio Ecclesiæ : sin minus, aurum, quod dedimus, recipiamus. Quidam enim e nobis uxorum supellectilem dedimus. Ad hæc Joannes Synodo pollicitus est : quod ad Curiam quidem attinet, ego eos, Deo juvante, liberabo, exorato Imperatore. Vos autem mandate, ut ab hæredibus Antonini ipsi accipiant, quæ dederunt. Præcepit Synodus, ut aurum acciperent ab hæredibus Antonini, et communicarent intra altare : essent autem jam non Sacerdotes, sed ex Sacerdotibus. Ne si ista concederentur, mos fieret judaïcus aut Ægyptius, vendendi atque emendi Sacerdotium. Dicunt enim pestilentem, et falsum Judæorum Patriarcham, singulis annis, aut anno interjecto, Synagogæ principes mutare ad corradendam pecuniam, similiter et hujus æmulum, Ægyptiorum Patriarcham, ut impleatur illud Prophetæ : « Sacerdotes ejus cum muneribus » respondebant[1], et Prophetæ ejus cum pecunia vaticina» bantur. » Horum omnium extant Acta et judicum nomina : neque uno die facta est disquisitio, ut mentitus est Theophilus, sed per biennium : atque acquieverunt, qui fuerant depositi, ut a futuro judicio liberarentur : ita ut unus ex iis factus sit publicorum negotiorum defensor : et in eorum locum suffecti sunt alii, non conjugati, vita et

[1] Mich. III, 11.

doctrina ornati. Verum generosi illi et litigiosi, post Joannis exilium, accepto eo quod acceperant; neque enim habet improbitas nomen, sicut neque substantiam; eos qui ante quadriennium ejecti fuerant, rursus in Ecclesias invexerunt : et legitime in sedibus collocatos expulerunt ad dispergendas Christi oves. Illud autem omnium maxime ridiculum, vel potius lamento dignum, si audieris, studiosissime Theodore : « Tinnient, » ut ait Propheta, « ambæ » aures tuæ [1]. » Lugebis vero, Dei amans qui sis, furentes Episcopos clandestina manu Dei dona corrumpentes. Quas enim ordinationis cum jejunio, et oratione, et probatione cleri, ac timore, Petrus et Joannes faciebant : illi contra per crapulam, et ebrietatem atque miseranda dona, abortus hominum, qui neque porcis irrationabilibus, neque canibus digni erant; juxta Job, qui de iis prophetavit ex persona Servatoris : « Quos non dignabar ponere cum ca- » nibus gregis mei, qui sub sarmentis vivebant [2]. » His autem qui inter mimos et Judæos vivunt, ut amicis Servatoris, a sapientibus Sacerdotii arcana concreduntur : propter quos etiam populi orthodoxi oratoria fugiunt. Pervenit enim ad nos novum illud et levitatis plenissimum facinus Ecclesiæ Ephesinæ : quidni enim, cum Ephesus maritima sit, et facile famam transvehat? Nam in locum illum, vel potius in locum Joannis, qui Evangelium scripsit, et super Sapientiæ pectus fideliter recubuit, de quo scriptum est : « Quem diligebat Jesus [3]; » cui successit Timotheus, Pauli discipulus, ad quem duæ feruntur Apostoli epistolæ; succedit abominatio desolationis. Ordinato enim ab iis Victoris Tribuni Eunucho, in sede Episcopi eum collocarunt. Et qui a septuaginta Episcopis constitutus fuerat; in carcere, usque ad hunc diem macerant virum, encycliis disciplinis optime insti-

[1] Jerem. XIX, 3. — [2] Job. XXX, 1. — [3] Id. XXI, 20.

tutum, et divinarum scripturarum peritum; qui in eremo monasticam vitam egerat, et qui per tres annos Diaconus fuerat. Atque utinam Eunuchus ille qui ordinatus est, honestam vitam egisset, et hoc malum quasi dimidiatum esset. At nunc terræ vermis, ventris mancipium fœminarum amore insanum, impudens, ebriosum, meretricium, venale, illiberale, avarum, ab ipsa statim nativitate ferro obnoxium; nec vir nec fœmina; furiosum, et qui, ut sæpe audivi, inter satyrica convivia, theatrales puellas humeris portavit, capite edera coronato, craterem ferens manu, et vinum fundens in speciem fabulosi Bacchi. Hæc autem omnia fecit, non antequam Christo initiaretur, sed post baptismum: qui per hæc ostendit resurrectionem se non credere. Qui enim resurrectionis fundamentum subvertit, quomodo eam credit? Qui autem non credit resurrectionem, quo pacto resurrectionis præco erit, juxta eum qui dixit: « Quomodo autem prædicabunt, nisi crediderint[1]? » Hic quidem nulla mercede castus est; ferro sectus. Cæterum insanit sine fructu per suam spurcitiem. Hæc autem sunt quæ in Asia gesta sunt, de quibus interrogasti, eo quod Theophilus scripserit, sexdecim Episcopos a Joanne depositos fuisse. Certo scias quod sex fuerint. Horum etiam Acta extant, quæ servantur apud nos cum subscriptionibus viginti duorum Episcoporum, qui ab initio causam audierunt, et septuaginta eorum, qui deposuerunt, et causam terminarunt. Diac. Ignosce mihi, Pater: talia omnem ebrietatem, furorem ac ludibrium exuperant. Furentes enim qui sunt et ebrii, atque pueri: illi quidem ubi resipuerunt, hi ubi concoxerunt, alii autem ubi ad justam ætatem pervenerunt, negant, erubescentes prave et inordinate facta atque dicta. Illi vero in ætate perfecta, et in apparente sobrietate cum patrarint, non solum non

[1] Rom. x, 20.

pœnitentia moventur, sed adhuc desiderant, ut firma et et immobilis perduret sua improbitas. Qui enim non horruerunt Evangelium scelesto capiti imponere; cui immites mulierculæ insultavere; num aliis annumerabuntur, quam qui spineam coronam Dei Filio imposuerunt ? Cæterum si nosti modum ordinationis Porphyrii, Antiochensis Episcopi, aut ipsos qui eum ordinarunt; aut quam hominis vitam, obscuram, an insignem; et doctrinam veram, an falsam, ipse nobis edissere. Maxime quia ad Ecclesiam Romanam scripsit, et responso dignus habitus non fuit. Episc. Eadem mihi ac prius erit ratio veritatis. Non enim obliviscar vocem Domini dicentis : « De omni verbo otioso » reddent rationem homines in die judicii[1]. » Ego autem audacter addidero, et de omni otioso auditu. Itaque et te ipsum tuere cautius, ne siquid me non vere loqui animadvertas, non canis meis cedas, sed ipsi rerum veritati. Quid enim mihi ex iis quæ hodie, aut heri dicta sunt, utilitatis accedat, si mentiar, quæ in perpetuum coram exacto judicio confusioni mihi forent? Quomodo autem feram molarem detractionis lapidem in vertice mentis, in profundum gehennæ detractus, propter eos qui a mendaciis scandalum passi sunt ? Porphyrius quidem iste in Ecclesia diu versatus est : et Diaconi et Sacerdotis functus officio in Presbyterio, istis quidem temporibus alienos mores gerens, in nulla unquam re spiritali Ecclesiæ profuit. Cæterum vicinis et religiosis Episcopis semper adversans, utpote qui esset e maxima civitate, et magistratus haberet in potestate, rem cauponatus est : sanctis enim ordinationibus insidians, morum versutia sese opportune insinuabat in gratiam Episcoporum, invitosque (ut dixerit quis) attrahebat ad leves et noxias ordinationes. Mala enim res est adulatio cum perversis moribus connexa : juxta Comi-

[1] Matth. XII, 36.

cum Menandrum, qui ait : Grave, o Pamphila, ingenuæ mulieri cum meretrice certare : plura novit, plura patrat, erubescit neminem, adulaturque potius : et ut ait sapiens Salomon : « Verba adulatorum mollia ; feriunt »autem ad ventris usque penetralia[1]. » A castimonia enim et continentia adversus carnales voluptates non solum abest, sed et hostis est, velut vultur unguenti : adeo ut Sodomitico crimini obnoxium fama vulgarit. Cum enim et leges, et mensuræ, et muri voluptatibus sint a natura constituti, ut vulgo dicitur proculcato quidem muro, et confracta mensura, et lege violata, hanc de se suspicionem genuit, præstigiatoribus et aurigis, atque iis qui inhonesto motu cum distorto crure veteres fabulas exhibent, præesse, et convivari. Præstigiatoribus enim favere, et amice congredi non erubuit, ita ut in Actis plurium magistratuum hoc crimen contineatur. Qui non legerat hanc sententiam : Quæ facere non oportet, ea facere ne in suspicionem venias. Propter quem etiam mediator verberibus necatus est : et qui invenit, in exilium pulsus est, præstigiator vero in fugam actus fuit. Aiunt illum præter superiora scelera, post ordinationem sacra vasa conflasse, et in magistratus impendisse, ut videretur non ratione, sed tyrannide iis præesse, qui infeliciter in ipsius potestatem devenerant. Nam cum exilio Joannis in Armenia concurrerat mors Flaviani, Antiochensis Episcopi. Cum videret Porphyrius viros et fœminas studio pendere a collo et cervicibus Constantii Presbyteri, qui a teneris, ut aiunt, unguiculis Ecclesiæ servierat, viri ut in libro Judicum, « Ambidextri[2] : » etenim quæ ejus sinistra putabatur, dextra aliorum potior erat. Qui primo quidem cum ab epistolis esset, integer a turpi lucro et donis inventus est. Postea autem factus Lector et Diaconus,

[1] Prov. xxvi, 22. — [2] Judic. iii, 15

regnantem inter homines mulierum voluptatem sine labore superavit, ut ait Proverbiorum auctor : « Electorum » manus facile dominabitur[1]. » Nam voluptates superare, et illi fortasse possunt, qui admodum mali sunt, aut timore, aut verecundia, corporis actionem cohibentes multa cum violentia. At vero cœlestium amore, terrenis non cedere, Dei amantium solum est : quos et electos vocavit Scriptura, dicens : « Manus electorum facile do- » minabitur. » Cæterum mitis quidem ille est, si quis alius, Asceta, perspicax, acer ad intelligendum, tardus ad correptionem, cogitabundus, semper considerationem innuens, misericors, pecuniæ minime cupidus, in judiciis justus, longanimis ad injurias, ad persuadendum vehemens, jejunus sæpe persistens usque ad vesperam, ut afflictos liberaret, aspectu venerabilis, oculo severus, velox incessu, cælebs, ut par est, renidentem florem in vultu conservans in ipsis quoque morbis. Hunc igitur talem virum pecuniis hoc modo fugare molitur. Misit ad Comitatum et ad potentiores Episcopos : atque hunc litteris Imperatoriis in Oasin relegari curat, veluti populorum perturbatorem. Qui statim ubi hoc rescivit, amicorum auxilio in Cyprum fugit. Ipse vero Porphyrius Cyriacum et Diophantum, Presbyteros, Clericosque cæteros, in custodiam mittens, observat tempus quo omnis civitas ad suburbana transiret ; habens apud se Acacium, Severianum, et Antiochum, absconditos. Prima die festivitatis, apud Gentiles celeberrimæ, Olympiorum scilicet : sic enim vocantur certamina quæ ab Hercule instituta, quarto quoque anno celebrantur : in qua, ut ita dicam, mulierum greges, una cum populis, effervescunt ad Daphnen, ad spectandos athletas : cum in Ecclesiam irrupisset, simul, cum memoratis Episcopis, et Clericis

[1] Prov. XII, 24.

paucis, clam ordinatur, clausis januis, multa cum festinatione; ita ut ne precationem quidem ad finem perduxerint, metuentes ne deprehenderentur. Tale enim adulterium est, spuria gignit et facit. Porro Severianus et socii, accepto pretio, per montes et invia loca fugere, humanum quidem evitantes periculum, sed divinam, quam ignorabant, indignationem incurrentes. Soluto autem populi spectaculo, populisque in urbem regressis, nuntiatum ipsis est, quid Porphyrio evenisset, et quid Acacius egisset. Sustinentes ergo tantisper vespere illo usque in crastinum, velut propter adulterium perculsi, consurrexere, ac confluxere simul omnes cum igne et sarmentis; Porphyrium, atque ædes ejus delere volentes: Porphyrius autem non ignarus quo odio haberetur, relicto Deo, ad Præfectum exercitus confugit, impletisque ei manibus, bellum gerit adversus Servatoris auditores, eum avertens a bello Isaurico. Et Isauri quidem maximi prædones Rosum et Seleuciam vastabant. Porphyrius vero et Valentinus Comes, cum armatis Ecclesiam Orthodoxorum deprædabantur, tremendum Crucis signum pedibus conculcantes, atque illud, velut Magistrum suum, in humeris portantes, in terra inculta litanias agebant. Post aliquot autem dies festinato ad Comitatum mittit, atque apud ejusmodi magistratus comparat, ut quidam viridis ac crudus senex, moribus perversis, obliquus, Præfectus Vigilum crearetur, ut licentiam habens probos quosque calumniandi, civitatem in manu haberet, Neronis, Dei hostis, mores imitans. Non enim ipsi datum est oratione persuadere, sed irrationabilitate et immanitate vexare. Quippe qui pro scopo non haberet placere Deo, errantes animas reducenti, sed implere ventrem serpentis, qui super pectus graditur. Populi igitur reluctantes, in Ecclesia, specie quidem conveniunt, metu verberum, revera autem vitam

suam execrantes, atque Dei ultionem expectantes. Ad hæc stupefactus Theodorus, dixit : Præter naturam et rationem, Pater, res istas audio. Ut plurimum enim vanæ gloriæ cupidi, hominibus placere ambiunt, et adulatores inveniuntur, atque lautas mensas instruunt, ut amentur, et bene audiant, etiam sputa sæpe tolerantes. Quomodo igitur Porphyrius, sive alius quispiam, minas et supplicia atque exilia exercuerint, ignoro. Episc. Hoc vero admiratione dignum est, Theodore, quod si ad tantum improbitatis excessum proruperint, ut non modo hominibus placere non studeant, verum facinorum quoque suorum confusionem minime curare; malitia enim malitiam in malitia promovet. Tunc enim malitia inanem gloriam producit, cum blanditiis suis imperare stolidis sperat. Cum autem qui captantur, blanditiis atque epulis superiores inventi fuerint, minas et supplicia profert, ut quos blanditiis, atque epulis non potuit inescare, immanitate ac terrore percellat; sicut sanctis Martyribus accidit. Ibi enim utrumque impendebatur, donorum atque honorum excogitata pedica, captans inhiantes gloriolæ, et supplicium minæ; sartagines; atque eculei; et bestiæ; et quæcumque ad magnos dolores movendos idonea sunt, præparans, fortes et Dei amantes exhibens. Clerus quidem Antiochensis insignior clam plebem colligit, ne ipsis quidem Ecclesiæ parietibus appropinquans, necnon et tota insignis mulierum societas, propter quas maxime insaniunt pecuniarum avidi Pastores. De rebus autem Constantinopolitanis quid attinet dicere? quanta multitudo ab Ecclesia recesserit? conveniens sub dio, ut superius diximus, ita ut qui rerum Ecclesiasticarum potiuntur, non habeant totidem auditores silentii sui : nusquam enim apud eos sermo. Diac. Dubiam et suspensam mentem meam, Pater, liberasti, qui oculis meis res ipsas subjeceris.

Nam verborum consonantia, et non ficta narratio certiorem me fecit de veritate rerum gestarum. Fieri enim non potest, ut falsa oratio sibi ubique consonet. Ne igitur graveris, si quid nosti, ea nobis narrare, quæ Olympiadem spectant. Episc. Qualis ea est? nam plures eo nomine? Diac. Constantinopolitanæ Ecclesiæ Diaconissa, quæ sponsa aliquando fuit Nebridii Expræfecti. Episc. Illam quidem optime novi. Diac. Qualis illa mulier est? Episc. Ne, quæso, dicas, qualis mulier, sed qualis homo. Vir enim est præter corporis habitum. Diac. In quo? Episc. In vita, in laboribus, in scientia et tribulationum patientia. Diac. Cur ergo illi conviciatus est Theophilus? Episc. Quisnam ille est? Diac. Alexandrinus Episcopus. Episc. Videris mihi, Theodore, tot orationis spatia oblivioni tradidisse. Diac. Qua in re? Episc. Qui veritati non pepercit, sed illam conculcavit, ut superior sermo comprobavit. Et qui Ecclesiam quæ sub cœlo est, propter quam Unigenitus, ut dici solet, laboravit, ut eam uniret, non honoravit, sed contumelia affecit habitu suo, mulieri posset parcere viduæ, quæ vitam in oratione consumit. Discute et vide si quem unquam improbum reprehenderit, qui probitatis semper hostis est. Cur autem et ex ejus epistolis non conjicis, quomodo illæ inter se repugnent? Qui enim beatum Epiphanium Constantiæ in Cypro Episcopum, qui triginta et sex annos Ecclesiæ præfuit, probris affecerat ut hæreticum, aut schismaticum, sub Damaso, aut beato Siricio; postea in sua ad Innocentium Papam epistola vituperans beatum Joannem, Epiphanium nominat sanctissimum. Quoties autem, putas, et genua Olympiadis osculatus est, spe nummorum, cui nunc conviciatur. Illa humi procidente ob eam rem, et lacrymas fundente, nihilominus ista Episcopus faciebat. Verum qua in re illi conviciatus est? Diac. Quod sus-

ceperit Monachos abs se ejectos. Episc. Num licet Episcopo aut decet, quemvis e discipulis, seu Christianum quemquam, omnino projicere, nedum Monachum? Diac. Si eum læserunt, aut ei maledixerunt. Episc. Num iram suam explere debuit, de maledicto sollicitus? Quomodo adhuc Christi contumelias sibi quæret ille, qui gloriæ suæ velificatur? Cur autem omnino imitatus non est magistrum Paulum, dicentem : « Maledicimur, et benedici» mus[1]. » Diac. Quid igitur si hæretici fuissent Monachi illi? Episc. Atqui omnino oportuit eos emendare, et persuadere, at non projicere. Diac. Quasi si hoc fecisset, illi non paruissent, qui pertinaces essent. Episc. Oportebat illud Apostolicum exequi : « Hæreticum hominem post » unam et alteram correptionem devita, sciens quia per» versus est hujusmodi[2]. » At non expellere, et bona diripere, atque ex patria ejicere cum magistratuum minis. Diac. Viri perfecti officium mihi narras, et Deum amantis, et injuriarum patientis. Episc. Et certe laus magna non est deteriorem tolerare. Cæterum nisi perfectus est, quantum convenit, quomodo Episcopus est ejusmodi? Imperfectus enim imperfectis non consulet. Quomodo autem et Theophilus dicitur, qui non amat Deum, propter quem et hominum injurias patienter ferre debuit? Si vero Deum non amat, ne se quidem ipsum. Qui autem suimet inimicus est, quomodo tandem alios amabit? Mirum igitur non est, si ob id Olympiadem oderat, utpote quæ Monachos suscepisset. Diac. In confesso quidem est, Theophilum iracundia percitum id egisse, qui eos ejecerit, quicumque illi fuerint, sive orthodoxi, sive hæretici. Nonne Diaconissa debuit illos suscipere? Episc. Quid igitur tibi videtur? bene, an male egisse? Diac. Dixi, male. Episc. An unquam beneficentia condemnatur? Diac. Et

[1] 2 Cor. IV, 12. — [2] Tit. III, 10.

omnino quidem, cum sit in malos, et beneficio indignos. Episc. Quinam igitur erant illi quinquies mille quos Servator quinque hordeaceis panibus panibus saturavit? boni, an mali? Diac. Boni scilicet, utpote a Servatore nutriti. Episc. Quare igitur hordeaceis pasti sunt, qui boni essent? Diac. Ob penuriam forte triticeorum, aut ob famem. Episc. Quomodo igitur ob incredulitatem increpantur, ut boni, an ut mali? Diac. Utique mali, qui increpantur. Episc. An boni iidem et mali esse possunt? Diac. Certe. Episc. Quomodo? Diac. Deteriorum quidem comparatione, boni; meliorum vero? mali. Episc. Mira dixisti. Hoc igitur modo, et Monachi illi, et boni erant, et mali. Et illa quidem fidelissima eos ut bonos hospitio accepit; mirificus vero ille ut malos ejecit : quod non debuit. Diac. Sed dicet tibi quis : Ut molestias mihi creares, inimicos meos suscepisti. Episc. Prorsus igitur delictum in eo est, quod et inimicos appellat, qui, ut Christi imitator, injurias remittere debuit. Diac. Ubinam vero vituperantur quinque millia a Servatore, ut dixisti? non enim scriptum est. Episc. Cum secundo congregati ad Christum accesserunt, et audierunt : « Quæritis me : non » quia vidistis signa et prodigia, sed quia manducastis ex » panibus, et saturati estis[1]. » Theodorus ait : Manifestissima res est. Episc. Qui autem vituperabilis, hoc ipso et malus est. Diac. Ita sane. Episc. Malos igitur, an bonos pavit Servator? Diac. In confesso est, quod malos. « Non » enim egent, qui sani sunt, medico, sed qui male ha- » bent[2]. » Episc. Quid igitur mali fecit Olympias? Dominum suum imitata, « Qui pluit, et solem oriri facit super » justos et injustos[3] : » licet Pharisæi exprobrent Discipulis, dicentes : « Magister vester cum publicanis et pecca- » toribus manducat, et bibit[4]. » Diac. Præter intelligen-

[1] Joan. VI, 26. — [2] Luc. V, 32. — [3] Matth. V, 45. — [4] Id. IX, 11.

tiam, ut video, a multis vituperantur quidem honesta, et turpia diliguntur. Episc. Cur ista dicis, veritatis amantissime Theodore? Diac. Quia nisi sermonem tuum cum ratiocinatione aperuisses, aut explicuisses, in stolidam abripiebar sententiam, scopo libertatis non attendens, sed Theophili fabulis. Episc. Quid si igitur e contrario viri illi sancti demonstrentur, nedum mali, sed et qui multos ab improbitate ad virtutem reduxerint: manifeste apparebit illorum persecutor non dignus persecutione, sed miseratione, ut qui bonos semper vexavit, malos suscipiat. Diac. Ita est, ut dicis. Nam licet illi sapientes et sancti non fuerint, ut plerique dicunt, extra reprehensionem erit Olympias, ut patet ex superiori ratiocinio, quæ Servatoris imitationem exhibuerit. Episc. Quodnam vero gestorum fidelius testimonium vides? Evangelii, an Theophili? Diac. Apage sis, quæso, Constat enim apud omnes, illum ira quadam et ambitone impulsum eos projecisse, et hanc ab superstitione et odio profectam esse: causante Theophilo, Monachos ipsum conviciis appetiisse. Cum enim servilibus suis blanditiis nihil profecisset, et nihil ab ea, præter edulia et xenia, accepisset, ad convicia vertit se. Ejus enim is mos in omnibus. Episc. Audi igitur, Diaconorum optime. Nam video publico prodesse te. Illa enim in juventute gravitas pignus quoddam est, te in senectute honorabilem fore. Viri isti a parentibus christianis orti, et a teneris unguiculis Deo subditi, nunquam passi sunt, ne admodum quidem adolescentuli cum essent, servire vanitati, neque cum turba versari: sed occupantes solitudinem, quæ ad merediem est, procul ab hominum domicilio sitam, sibi constituerunt tuguria, quibus tantum solis radiorum molestias evitarent et aëris rorem. In quibus viventes, orationi atque lectioni tempus suum impenderunt; adeo contritis volis manuum in ope-

ribus corporis quantum satis esset ad tenuem victum. Melius rati vivere cum capreis et struthiocamelis, et bubalis, quam epulari cum hominibus, qui ignorant Deum. Horum natu maximus, nonaginta ferme egressus annos, conversatus est cum Beato Antonio : Hierax ipse appellatus : quod proprium nomen usque ad hunc diem retinet. Alius vero Ammonius sexagenarius cum duobus fratribus Monachis et uno Episcopo, qui sub Valente cum boias tulissent, exularunt, ut novit omnis Alexandria : tanta prædiți scientia, ut nihil Scripturarum eos fugeret, quæ plerisque imperviæ sunt. Ex his, duo quidem quiescunt, mortui Constantinopoli. Ammonius autem, ut narrarunt Aurelius et Sisinnius, circa vitæ exitum prophetavit : post magnam persecutionem et schisma in Ecclesia, pessimum exitum reportaturos ejus auctores, et sic Ecclesias unitum iri. Quod quidem ex parte factum est, et fiet. Inde enim quorumdam Episcoporum et laïcorum corpora morbus occupans, variis doloribus distrahebat. Lenta quidem febre viscera perurens, atque intolerabili pruritu totam corporis superficiem unguibus fodicans; crassique intestini continui dolores. Alio aqua intercute laborante, lividi pedum tumores : alteri autem humores nunc calidi, nunc frigidi, per quatuor articulos defluentes; digitos, qui male subscripserant, tremore afficiciebant : et abdominis inflammatio, seu tumor, et per membrum quoddam putredo pessimum odorem procul dispergens, et vermes generans. Præterea orthopnœa, et respirandi difficultas, atque omnium membrorum distentio. Item nocturnæ imagines in rabiosos canes, et strictis ensibus barbaros, peregrinam et turbulentam vocem sonantes transformabantur insomnem somnum peragentibus. Alius autem qui ex equo decidens, cum caulis in morem dextrum crus sibi fregisset, statim vitam abrupit. Alius inter-

clusa voce, octo menses in lecto maceratus est : qui ne ori quidem suo manus admovere valebat. Alteri, vivo, crura, ad genua usque, paulatim per triennium dissecta sunt : erysipelate videlicet materiam suppeditante. Alius inflata, ut aiunt, lingua, cum febre vehementi, ut gurgulionis interseptum in ore esset dentibus affixum, cum lingua in loco sibi a natura definito non hæreret, in pugillari confessionem scripsit. Et cernere erat divinitus immissam iram, variis pœnis bellum inferentem. Qui quidem animarum medicum et delinitorem exacerbarant, atque Dei interpretem a salutis officina dimoverant, corporum medicis ad vexationem tradebantur. Qui dolorem quidem solitis remediis augebant, salutem autem non procurabant. Quis enim medebitur ei, qui a Deo punitur? ut ait Propheta : « Numquid medici suscitabunt, et con» fitebuntur tibi[1] ? » Sic omnes Ecclesiæ tuæ pacis adversarii perierunt, Domine. Cæterum fertur sepulcrum Ammonii Monachi horrorem febris expellere. Sepultus vero est trans mare in martyrio Apostolorum. Porro Episcopus Dioscorus, ut dicunt, plurimum Deum precatus fuerat, ut, aut pacem Ecclesiarum videret, aut moreretur. Morte dignus habitus est, quoniam mundus pace dignus non erat : et sepultus in Martyrio, quod est ante portam, ita ut plurimæ mulieres, omissis per sanctam martyrem juramentis, per preces Dioscori jurarent. De reliquis autem Monachis multus mihi sermo consumeretur in narrando : et tu fortasse ad alia festinas, o vir tui nominis, Theodore. Diac. Et quis adeo infelix, ut narrationibus de virtute locum non præbeat ? Dic igitur, quæso, et quocumque rationabili sermone animum meum a sæcularibus cogitationibus abducito. Episc. Est igitur alter Hierax, profano quidem nominatus nomine; spiritalibus autem

[1] Psal. LXXXVII, 11.

moribus exornatus. Qui primum quidem extra totam Ægyptum et Thebaïdem in montem Porphyritem solus secesserat, et quidem sine ullo hominis afflatu, quatuor annos perseveravit : solis contentus virtutibus ad solatium. Postea in solitudine Nitriæ viginti quinque annos egit cum supradictis Patribus. Huic dæmones instantes, ut ipse nobis narravit, longævam vitam promittentes, a proposita spe ipsum dimovere studebant, transformantes se in Angelos lucis, dicentes : Quinquaginta annos adhuc victurus es : quomodo in eremo perdurabis? Ille autem sapienter per fidem respondit, dicens : contristatis me, brevius propositi mei tempus dicentes ; ducentorum enim annorum apparatum mihi in eremo intruxeram. Quod ut audierunt, ululantes discesserunt ; et hunc ipsum, quem dæmones non commoverant, diuturnum ei vitæ tempus promittentes, ut virum in desidiam pertraherent; Theophilus Papa Principis edicto migrare jussit : et ad talem redegit necessitatem, ut ad Comitatum iret : qui nunc post mortem Ammonii, rursum desertissimam solitudinem repetiit; aratri Evangelici veritus parabolam. Alius rursus Presbyter Isaac nomine[1], discipulus Macarii, qui fuit discipulus Antonii, solitudinis amantissimus; quinquaginta annos agens ; Scripturam omnem memoriter tenens; cerastas serpentes in manibus sine periculo portans; ex matris utero virgo ; cum septennis solitudinem incolere cœpisset, post quadraginta annos, cum prædictis, a Theophilo Papa, veluti cribro, excussus est. Alter Isaac Presbyter, et ipse discipulus ac successor Cronii Presbyteri, discipuli ejusdem Antonii, Scripturarum et ipse peritus quam qui maxime; hospitalis si quis alius : adeo ut præ summa humanitate hospitium in eremo construxerit, ad refrigerium ægrorum Monachorum, et peregrinorum,

[1] Luc. IX, 62.

ad invisendos beatos Patres illuc advenientium. Dicitur autem ab omni ira alienus. Trigesimum annum cum egisset in secessu, una cum his vexatus est. Ex his autem Isaac, prior, centum et quinquaginta sub se Monachos habebat: cujus discipulos, septem aut octo Episcopos constituit Theophilus, dum Theophilus, hoc est, Dei amans, esset. Alter autem ducentos et decem : cujus etiam discipuli plurimi Episcopis annumerati sunt. Ili sunt, quos nudiustertius memoravimus Isidori Presbyteri causa a Theophilo Papa ejectos ex eremo. Ili sunt, quos Sacerdotes et Diaconi despexerunt; et quos in virorum confusionem virilis mulier suscepit, atque in Episcoporum condemnationem mulier Diaconissa hospitio excepit; cujus laus in Ecclesiis multarum rerum causa celebratur : Samaritanum illum, quicumque tandem ille sit, imitata, qui a latronibus vulneratum, semivivum, in descensu Jericho inveniens, proprio illum imposuit jumento, et ad stabulum usque tulit; atque humanitatis oleum cum astringente vino permiscens, vulneribus medicinam fecit. Et hæc quidem de istis dicta sint. Quantam autem et pecuniarum et prædiorum copiam pauperibus distribuerit, non meum est dicere, sed eorum qui beneficium acceperunt. Exul quippe cum essem, ei oneri non fui. De ea vero audi quid præclarius. Parentibus orbata, viro conjuncta cum esset, ita Deo volente, rerum omnium præscio, et humanos eventus prævidente, vix viginti menses carnis voluptati, quæ omnibus imperat, servivit : cum maritus ejus naturæ debitum cito persolvisset. Dicitur autem nunc etiam et virgo esse. Quæ enim potuit Apostolicæ legi servire : « Volo adolescentiores viduas nubere, matres familias esse[1] ; » ea quidem non sustinuit; tamen cum genere et opibus, atque cognitione plurium scientiarum, necnon

[1] 1 Timoth. v, 11.

ingenio liberali, et forma, atque ætatis flore exornata esset, secundi conjugii laqueos, capreæ instar, audacter transiliens. « Justo enim lex posita non est; sed jugum de» trectantibus, profanis, et iis qui libidine expleri non »possunt[1]. » Contigit autem per quamdam satanæ invidiam, ut ejus præmatura viduitas delatione ad Theodosii Imperatoris aures perveniret, qui eam Elpidio cuidam, cognato suo, Hispano, in matrimonium dare cupiebat. Hic cum multum orasset, nec quidquam ab ea impetrasset, dolore affectus est, significante illa : Si me voluisset Rex meus cum viro vivere, virum non abstulisset. Quoniam autem me conjugalis vitæ minime idoneam cognovit, nec posse viro placere, et illum e corporis vinculis liberavit, et me a gravissimo jugo, atque a viri servitute eripuit, suave suum castimoniæ jugum menti meæ imponens. Post hoc responsum jubet Theodosius Præfecto urbis, ut ejus bona servarentur, usquedum triginta ætatis annos explesset. Qui statim post Imperatoris mandatum, eousque eam vexavit, incitatus ab Elpidio, ut ne facultatem quidem haberet cum insignibus Episcopis colloquendi, neque ad Ecclesiam accedendi : ut præ angustiis animi in conjugii voluntatem decideret. Illa vero ob hæc lætior, et gratias Deo agens, talia Imperatori renuntiavit : Imperatori debitam, et congruam Episcopo, virtutem in me humilem exhibuisti, Domine; mandans grave onus meum custodiri, cujus curam habebam, ut administraretur. Majus autem feceris, si illud pauperibus et Ecclesiis distribui jusseris. Ego enim jamdudum vanam gloriam ex ejusmodi distributione deprecata sum, ne negligerem animæ divitias, rebus terrenis implicita. Itaque postmodum reversus a bello adversus Maximum, jussit eam bonorum suorum potestatem habere, audita virtutis ejus

[1] 1 Tim. I, 9.

magnitudine. Diac. Merito ergo eam honorabat Joannes, quæ hanc vitæ regulam servabat. Episc. Abstinet autem ab animatis, et rarius balneo utitur. Si autem propter infirmitatem utitur, nam sæpius stomacho laborat; cum tunica in aquam descendit; se quoque ipsam, ut aiunt, reverita. Diac. Dicitur etiam ipsa multum curasse beatum Joannem. Episc. Ecquid dignum ejus virtute in eum præstitit? nisi quod non permisit quotidiano eum cibo distrahi : quod quidem minimum non est Christi operariis, interdiu noctuque de rebus Christi sollicitis. Similiter Paulus, salutans Persidem, quæ ipsi forsitan non dissimile ministerium præbuit : « Salutate, inquit, dilectam Persidem, quæ multum laboravit in Domino [1]. »Omnes enim quæ sua sunt, quærunt, et non quæ »Christi [2]. » Scio et beatum Nectarium plus eam coluisse, ita ut in Ecclesiasticis rebus ei obtemperaret : sanctos quoque Amphilochium et Optimum, et Gregorium, ac Petrum, fratrem Basilii, atque Epiphanium Cypri Episcopum. Quid attinet dicere, quibus agrorum possessiones et pecunias dederit? Moriente autem Constantinopoli Optimo, ejus etiam oculos manibus suis clausit. Præterea miserabiles quoque illos non mediocriter refrigeravit in omnibus; Antiochum, Acacium, et Severianum; atque, ut uno verbo ex parte complectar, omnes peregrinantes Clericos; et Monachorum ac virginum infinitam multitudinem. Joannes tamen, utpote missus qui exemplo esset, ut ita dicam, venturis Episcopis, quomodo vivere debeant, decreverat secundum Paulum, suis stipendiis prædicare pœnitentiam : nihil Ecclesiasticarum rerum attingens, quotidianum duntaxat cibum sumebat, talem semper curam fugiens. Aiunt autem verecundia affici visum, dum sensibili vesceretur cibo. Quemadmodum enim in pomis, cum

[1] Rom. xvi, 12. — [2] Philip. ii, 21.

ea ad summam pervenerint maturitatem, in ramo permanere non sustinent, domini manum poscentia : sic et in sanctis, cum supra modum cœlestium rerum pulchritudine capti sunt, ante definitum vitæ exitum frui promissa beatitudine festinant : sic et in herilibus parvulis. Illi enim sæpe crustula expectantes, appositos cibos non tangunt, appetitumque cohibent, ut expectata dulcedine saturentur. Agnoscent autem hos sermones, qui iisdem vestigiis vitæ spiritalis insistunt. « Verbum enim sapiens » si audierit scius, laudabit illud, et ad se adjiciet[1]. »

Diac. Consolatus es me, venerande Pater, qui mihi accurate narraveris, et eadem, quæ fama vulgaverat, gratia quadam condieris. Hoc autem dico, nihil oneri Ecclesiæ futurum fuisse victum Episcopi, si ab Ecclesia eum accepisset beatus Joannes, juxta eum qui dicit : « Dignus enim est operarius cibo suo[2]. » Et rursus : « Quis pascit gregem, » et de lacte gregis non manducat[3] ? Quis autem plantat vi» neam, et de fructu ejus non edit[4] ? » Nonne hæc, et multa alia Scripturæ sunt ? Episc. Congrue quidem et sapienter locutus es, o Theodore. Dictis autem verbis adde et sequentia. Cum enim sacra lex tribuat facultatem, ut qui sacra faciunt, quæ de sacrario sunt, edant, majorum bonorum avidus Paulus quid addit ? « Non usus sum hac potestate[5], » in corporalibus, ut Evangelii particeps fiam in spiritalibus, ne offendiculum essem infirmis, juxta eum qui dicit : « Si enim » quis viderit te, qui habes scientiam[6], » in infirmitate « jacentem, nonne conscientia ejus qui sit infirmus, ædi» ficabitur » ad imitandum infirma ? Si enim res in nobis sisterent, nullusque post nos ad populi curam successurus foret, dicere liceret peccanti : Vivamus, ut placet, et sæcularibus rebus indulgeamus. Quoniam autem qui post nos futuri sunt, nobis ut magistris utentur,

[1] Ephes. xxi, 15. — [2] Matth. x, 10. — [3] 1 Tim. v, 18. — [4] 1 Cor. ix, 7. — [5] Ibid. 12. — [6] Id. viii, 10.

legem nostram et consuetudinem sibi proponentes : non nobis ipsis tantum vivere necesse est, sed ei qui pro nobis mortuus est, et resurrexit, atque populi infirmitatem roborantes exemplo nostro ad temperantiorem et frugaliorem vitam adducere, nos ipsos corripientes, juxta eum qui dicit : « Quis est homo qui timet Dominum? le» gem statuet ei in via, quam elegit[1]. » Nam temerariis quidem et miserabilibus imprudenter peccantibus legem ponit Dominus, quasi servitutis spiritum amantibus, juxta Psalmistam Davidem : « Legem dabit Dominus delinquen» tibus in via[2]: » puniet autem transgressores. Verum justus mensuras servilis legis supergressus, quia diligit Dominum, ad hæreditatem adoptionis festinans, sibi ipsi legislator est : qualis erat Job, qui faciebat simul et dicebat : « Pepigi fœdus cum oculis meis, et non cogitabo de vir» gine[3]. » Quodnam autem erat illud fœdus, eos, qui inordinati essent, ad castimoniam abducere? Similiter dicit David : « Juravi, et statui custodire judicia justitiæ » tuæ[4]; » cum anceps et dubium mentis propositum juramento astrinxisset. Quorum Patrum imitator Joannes, ut legitimus filius, non autem spurius, putrescentem variis cupiditatibus hominum gregem sanare desiderans, ad arctius vitæ genus, sui judex et legislator fuit, constanti proposito se roborans, a conviviis et conventibus facetorum, ridiculorum, scurrarum, recedens, mentis suæ oculum spiritali armatura muniens, ne per epulas, et intempestivos sermones ingressum nacta vecordia, castimoniam deleret, juxta eum qui dicit : « Corrumpunt bonos » mores colloquia prava[5]. » Ideo insidiis appetitus est : gravis enim ipsis erat, qui luceret, ut lucerna lippientibus oculis. Talis erat misericors Jeremias, qui Principum et

[1] Psal. xxiv, 12. — [2] Id. xxv, 5. — [3] Job. xxxi, 1. — [4] Psal. cxviii, 106. — [5] 1 Cor. xv, 33.

Sacerdotum incredulitatem lacrymis deplorat, et addit : « Quis dabit capiti meo aquam, atque oculis meis fontem » lacrymarum? et plorabo die ac nocte populum meum[1]. » Rursus : « Quis dabit mihi in solitudine diversorium ulti- » mum? et derelinquam populum meum, et recedam ab » eis; quia omnes adulteri sunt. » Cœtum prævaricatorum, conventum nominans falsorum Prophetarum ac Sacerdotum. Sicut alibi Deum alloquitur, non quod ille ignoret, sed sicut nos eum imitari debeamus : « Domine, si sedi in » concilio ludentium, sed reverebar a facie tua : solus se- » debam, quoniam amaritudine repletus sum.[2] » Consona eis etiam David loquitur : « Non sedi cum concilio vanita- » tis, et cum iniqua gerentibus non introibo[3]. » Quod ex- plicans, addit : « Odi Ecclesiam malignantium, et cum » impiis non sedebo : lavabo inter innocentes manus » meas, » hoc est, activas facultates. « Et circumdabo altare » tuum, Domine. » Qui autem minus altaris curam habent, et ei terga vertunt, non proposito, sed vita sua, non solum illotis manibus et sanguinolentis, munerum donatione, ac perceptione, atque falsis accusationibus, sed lutulentis pedibus calcitrantes, illud conculcant. De quibus Ezechiel Propheta præsignificans ait : « Introduxit me ad vestibulum » atrii, et vidi, et ecce foramen unum in pariete. Et dixit » ad me : Perfode, fili hominis. Et fodi, ac vidi : et ecce » ostium unum. Et dixit ad me : Ingredere, et vide abo- » minationes pessimas, quas faciunt hic. Et ingressus sum : » et ecce omnis similitudo reptilis et jumenti, et idola vana » abominationes. Et dixit mihi : Vidisti, fili hominis, quæ » seniores domus Israël faciunt in tenebris, in cubiculo[4], » mentem innuens. « Ideo dixerunt : Non videt nos Dominus : » dereliquit Dominus terram. Et dixit ad me : Adhuc vi- » debis abominationes majores, quas isti faciunt. Et intro-

[1] Jerem. IX, 1. — [2] Id. XV, 17. — [3] Psal. XXV, 5. — [4] Ezech. VIII, 7.

» duxit me in alium locum, atque ostendit mihi. Et ecce » ibi mulieres sedebant, plangentes Thambos. » Et rursus : «Introduxit me in domum Domini interiorem : et ecce ibi » viginti quatuor seniores, et facies eorum, et dorsa eo- » rum contra altare. Et dixit ad me : Numquid leve est hoc » quod facit domus Israël? » Coacti fuimus hujus Prophetæ capituli meminisse, propter impudentiores, qui se esse aliquid putant, et se ipsos dementant, ac Ecclesiasticam pacem perturbant : eo quod terga vertunt mensæ Domini, «quibus judicium non cessat, et perditio eorum non dor- » mitat[1]. » Qui terrena sapiunt, de quibus Judas, frater Jacobi, ait : «Hi sunt, qui in epulis vestris maculæ[2], con- » vivantes sine timore, semetipsos pascentes : nubes sine » aqua, quæ a ventis circumferuntur : fluctus feri maris, » despumantes suas confusiones : sidera errantia, quibus » caligo tenebrarum servata est in æternum. » Cum autem «nubes sine aqua» vocavit, malam eorum significavit grandinem, vineæ adversariam : cum « errantia sidera, » insi- dias navis designavit. Quæ quidem navis et vinea, Eccle- sia est. Quænam autem illa sunt, quæ talia ex necessitate subsequentur? Audi rursus eumdem Prophetam Ezechie- lem narrantem : « Et ostendit mihi, et ecce viri veniebant » de via portæ superioris, quæ respicit ad Aquilonem, et » uniuscujusque securis in manu ejus. Vir quoque unus in » medio eorum vestitus talari, et zona saphiri in renibus » ejus. Et ingressi sunt, et steterunt juxta altare æreum : » et gloria Domini Israël ascendit de Cherubim, quæ erat » in ipsis ad atrium domus. Et vocavit virum qui indutus » erat talari, qui habebat in lumbis suis zonam. Et dixit » Dominus ad eum : Transi per mediam civitatem Jerusa- » lem, et da signum super frontes virorum, gementium » et dolentium super cunctis abominationibus, quæ fiunt

[1] 1 Petr. xi, 3. — [2] Jud. 1, 12.

» in medio eorum. Et illis dixit; » sex illis scilicet, qui habebant secures : « Audiente me, ite in civitatem, sequen» tes eum. » Videlicet eum, qui signa posuit super frontes. « Et percutite, et ne parcite oculis vestris, neque misere» mini. Senem, adolescentulum, virginem, parvulos, et » mulieres interficite usque ad internecionem. Ad omnes » autem super quos est signum, ne accedite, et a sanctis » meis incipite. Cœperunt ergo a viris senioribus, qui erant » in domo Domini[1]. » Si quis autem putet hæc de Judæis tantum prædici, is Servatoris adventum videtur ignorare. Non enim ante captivitatem sacerdotio functus est Ezechiel. Adhuc enim puer admodum cum Tribu Levi in captivitatem abductus est; per Dei dispensationem, trigesimo anno visione futurorum dignus habitus est, Sacerdos in ipsa captivitate, ut ipse narrat : « Et factum est in trigesimo anno, in mense quarto, quinta mensis : et ego eram in » medio captivitatis super fluvium Chobar[2]. » Et rursus, paulo post : « Factus est sermo Domini ad Ezechielem, » filium Buzi, Sacerdotem in terra Chaldæorum, ad flu» men Chobar. » Si quis autem hinc in angustias redactus, dixerit nobis : Cum præcesserit Servator, qui et Crucis signum in fronte dedit, quære advenisse creditus non est Servator, qui, Vespasiano Romanis imperante, delevit quadragesimo post anno Synagogam, quæ iniqua patraverat? Suscipimus quidem ista sentientem, ipsum autem ut Novi Testamenti filium, oramus, ut fidem habeant Paulo talium magistro, qui de omnibus ejusmodi libris dicit : « Hæc » autem in figura contingebant illis : scripta vero sunt ad » correptionem nostram, in quos fines sæculorum devene» runt[3]. » Hæc autem dico, nequaquam apprecans, ut gladius ferreus veniat super inimicos Dei, absit. Neque enim de gladio ferreo loquitur Propheta, sed de alia qua-

[1] Ezech. IX, 2. — [2] Id. I, 1. — [3] 1 Cor. X, 11.

dam punitrice virtute, de qua Ezechiel dicit : « Terra super » quam gladium inducam : (inducam » vero, id est, « per- » mittam) et ceperit populus terræ virum unum, et ponent » sibi speculatorem, et viderit speculator gladium venien- » tem, et tuba sonuerit, et signum dederit populo, atque audierit, qui audit, et non caverit. Veniens autem gladius » apprehenderit aliquem, sanguinem ejus ab eo requiram, » quia non audivit vocem tubæ. » Et rursus : « Si autem » speculator viderit venientem gladium, et tuba non eccі- » nerit, neque populo significaverit : veniens autem gladius » apprehenderit aliquem, sanguinem ejus de manu specu- » latoris requiram, quia cum videret gladium, tuba non » eccinit[1]. » Ejusmodi periculum, nequaquam dormiens infidelitatis somno, neque voluptatis pigritia piger beatus Joannes, ante oculos habens, altius tuba clamabat, non obscurum edens sonum, sed apertam plane scientiam dans diabolici gladii, fugere omnes hortabatur. Quicumque autem conscientiam puram, veluti signum in animæ fronte, habuerunt, per gratiam Dei, cum vobis Romanis fidelibus servati sunt. Qui vero rursus inquinatam, populos ac Sacerdotes in mutuum certamen accenderunt, ut publicis malis sua obumbrarent. Diac. Mire quidem dixisti. Constat autem fieri non posse, ut homo in hac terrena vita irreprehensibilis prorsus inveniatur, dicente pluribus in locis Scriptura : « Quis gloriabitur mundum se habere » cor? aut quis fiduciam habebit, purum se sese a pec- » cato[2]? » Verum non novit uti tempore beatus Joannes : res enim constitutas temere movere non oportet. Episc. Videris mihi, bone Theodore, nimium astutus esse. Cum enim initio miserationem, ut decuit, nobis exhibueris cum quadam compunctione, inde paulatim dicax irrisor inveniris esse : neque qui putabantur inimici, tam acriter illum

[1] Ezech. xxxiii, 2. — [2] Prov. xx, 9.

vituperarunt. Diac. Quid indignaris, Pater, qui veritatis amans audis? quod dixerim non observasse tempus beatum Joannem, cum Scriptura dicat : « In locis potentum ne » subsistas[1]. » Et rursus : « Redimentes tempus[2], » præsertim in iis qui monita, utilitatemque non admittunt. Episc. Beati estis, qui sic Scripturas interpretamini. Id enim apud Ecclesiastem, « In locis potentum ne steteris, » adversus indignos et incapaces Sacerdotii dictum est, ne illud rapiant. Potentes enim, virtutis magistros dicit : primum quidem Apostolos, qui erant potentes, virtutis spiritum induti : deinde eorum imitatores. Et illud, « Redimere tem- » pus, » perinde est, ac, ne hypocritæ simus, cum furibus currentes, et cum adulteris partem ponentes : sed ut tempore suo tempus peccati virtute redimamus, non illud peccato vendentes. Qui autem hoc modo paulatim tempus redimit, totam redimit vitam suam, ut omissis sæculi voluptatibus cœlestia dona nanciscatur. Quomodo et Martyres fecerunt, qui hanc corpoream vitam exponentes, incorruptibilitatem consecuti sunt, revera ipsi tempus redimentes. Si vero ista non sic intelliguntur, Moses certe, et Elias, et Michæas, et Daniel, et Joannes Baptista, et Esaïas, et Petrus, atque Paulus, ne plures commemorem, tempus suum ignorasse invenientur. Quoniam ille fuga salutem sibi quærit ob reprehensionem alicujus, dum gentilis cujusdam oves in monte pasceret. Alius præ torpore, dolore oppressus, in somnum decidit : neque parietis, aut saxi inveniens umbram, sed sub juniperi virgulto, quod et ipsum exile erat, se collocat[3]. Alius serra secabatur. Alius pro pietate in foveam leonum demittebatur. Alius in carcere, hoc est, in specu quodam vinctus servabatur, panem tribulationis, et aquam angustiæ sumere condemnatus; ut longo tempore contabescens, vitam vi

[1] Prov. xxi, 6. — [2] Ephes. v, 16, et Coloss. iv, 5. — [3] 3 Reg. xix, 4.

abrumperet, propter suam adversus Regem quemdam loquendi libertatem. Quid autem mihi dices de Joanne, qui inter natos mulierum parem non habet? An minime norat tempore uti, quoniam propter apertam et minime adumbratam adulterii Herodis increpationem, capite minutus est; curans, ut medicus, Herodem insanabili morbo affectum, aut urens, aut secans? Qua ratione et Joannes miserans, et amans, increpabat infirmos. Si autem Joannes Baptista tempus non norat, quomodo sæculorum opificem et factorem agnovit? dicens : « Ecce Agnus Dei, qui » tollit peccata mundi[1]. » Quomodo Paulus et Petrus, columnæ Ecclesiæ, tempus ignorabant, qui etiam post mortem volentibus, atque pulsantibus aperiunt, et claudunt pœnitentiæ tempora? Quoniam maxime hic, cruci affixus est, pedibus obversis, viam in cœlum significans; ille, capite truncatur ob suam in Christo loquendi libertatem, ne a vero excideret capite. Ne igitur admiseris eos, qui cum quadam increpatione Sanctorum loquendi libertatem culpant. Gentilium enim, et judicio suo sapientum ista consuetudo est, qui amore hujus vitæ, etiam Martyrum constantiam irrident. Neque enim vel gladium obtusum, vel otiosam esse loquendi libertatem oportet. Et quemadmodum ab ungento fragrantia separari non potest, sic neque a loquendi libertate benevolentia. Ac siquidem coram famulis, aut amicis, aut suis, reprehensio fieret, coram quibus erubescere molestum est : forte accusandus esset, qui libere redargueret, quippe qui tempus et locum ignoraret. Si autem in Ecclesia, velut in macello, proborum encomia fiunt, et increpationes negligentium : quid exasperamur adversus increpationes, quæ sine nomine, et utiliter fiunt. Alentes crimina, nec obtemperantes ei, qui dixit : « Omne quod in macello venit, manducate, nihil

[1] Joan. I, 36.

» discernentes[1]. » Quod nisi ita sit; Sancti iterum inveniantur civitates quasdam aut regiones scandalizasse ob increpationes, alias vero laudibus suis subvertisse. Primus sanctus Job Phœnicem quamdam regionem objurgans, quasi Satanam hostem suum in se attrahentem, sic dicit : « Par» tem autem ei dant gentes Phœnicum[2]. » Deinde Moyses, et Prophetæ, Ægyptum criminantur, fornacem ferream appellantes, et tenebras, atque Palæstinam laudibus extollunt, terramque promissionis vocant : cum Ægyptus inveniatur probo quidem terra promissionis, ignavo autem Palæstina, non solum fornax ferrea, sed et tenebræ exteriores, infidelitatis causa. Quoniam non loca vituperio, aut laude digna sunt, sed hominum studia. Quid autem necesse mihi est sermonem in longum extendere, et non a brevibus incipere? Numquid Paulus « mendaces Creten» ses[3] » appellans, et Galatas « insensatos[4], » et « Corinthios « inflato[5], » atque alios aliter, his solis vitia condonavit, quasi ipsis solis reprehensionem adhibens, nonne et omnibus? aut contra cum Romanos « fideles[6] » vocat, et Ephesios « mystas[7], » quibus et sublimius scribit, et « fratrum » amantes[8] » Thessalonicenses, his solis laudes ascripsit? Minime sane. Sed ut Spiritus sancti plenus, et vituperia et laudes apposuit, ut qui se laude dignum agnoverit, majori animi alacritate roboretur; alius vero vituperia legens, submonitus doleat, et probri causam abjiciat. Non igitur soli Galatæ « insensati, » nec Cretenses « mendaces, » nec Corinthii « superbi. » Ubique enim hæc omnia sunt, cum una sit natura, quæ et peccat, et recte agit, et sive hoc, sive illud in se sit, voluntate sua. Hoc igitur modo in Ecclesia libere loquebatur Joannes. Imo potius esurientibus partiebatur virtutis cibum, peccatum manifestis

[1] 1 Cor. x, 25. — [2] Job. xii, 26. — [3] Tit. i, 12. — [4] Galat. iii, 1. — [5] 1 Cor. v, 2. — [6] Rom. i, 6. — [7] Ephes. i. — [8] Thess. v, 14.

reprehensionibus exterminans, et obtemperans Paulo dicenti : «Peccantem coram omnibus argue, ut et ceteri » timorem habeant[1]. » Porro si qui superbiæ, aut vesaniæ morbo laborantes, velint etiam voluptates suas eum laudibus efferre : hanc consuetudinem non habent Dei servi. Qui enim indignantur ob vituperatam avaritiam, et fornicationem, aut aliam quamvis fœdam libidinem, nihil aliud re ipsa dicunt, quam hujusmodi perniciosum virus debere admittere. Diac. Maximam, Pater, habeo gratiam huic ad nos humanissimo adventui tuo. Fuit enim nobis utilis et salutaris, atque vitæ monimentum. Cum autem post prolixas laudes Theodorus quievisset, ex astantibus aliquis erupit in hanc vocem : Quomodo igitur, inquit, tantis exornatus dotibus, superbus erat? Episc. An ipse præsens superbum eum deprehendisti, an alius tibi narravit? Ille respondit : Non novi virum, ait; sed audivi a quodam coriario, qui narrabat raro ipsum sui copiam facere, nisi in Ecclesia; et moleste ferre diu colloqui cum volentibus. Hoc vero specimen est superbiæ et fastus, fugere congressus volentium. Episc. Et cujusnam alius erat Joannis sapientiam vituperare, quam coriarii, qui fœtorem officinæ suæ, veluti familiarem amplectitur? Si autem fugere turbas, superbiæ indicium est; erit et Joannes Baptista superbus, secundum sermonem tuum, qui in eremum secedebat : erit et Servator. Scriptum enim est, quod « videns » turbas Jesus, ascendit in montem; et cum sedisset, ac» cesserunt ad eum discipuli ejus[2], » non autem turbæ. Et rursus : « Videns turbas, secessit seorsum[3]. » Quem pro viribus imitans optimus Joannes, et ipse turbis se subducebat, eisque maxime delectabatur, qui veraciter aliquid discere vellent. Diac. Bene quidem Scripturæ exemplis persuades. Quid autem ad hoc dices, quod contumeliosus

[1] 1 Tim. v, 20. — [2] Malach. v, 1. — [3] Matth. viii, 18.

fuisse dicitur, nec solum multitudinem fugisse, sed vel unum, aut duos? Episc. Bene quidem : etiam unus inutilis et agyrta, turba est; qualis erat is, qui dixit Christo : «Magister, sequar te, quocumque ieris[1]. » Nonne fugiens turbas Servator, dixit : «Vulpes foveas habent, »et reliqua. Probare autem mihi non potes, Joannem, ex quo baptizatus est, aut jurasse, aut quemquam adjurasse, aut maledixisse, aut imprecatum esse, aut facetias sustinuisse? Diac. Ego quidem neque horum quidquam dico, sed contumelias fecisse. Ep. O optime, quomodo, qui nihil horum patravit, contumeliam faciebat, linguæ suæ minime parcens? Est enim in re parva, ut in magna, par peccatum. Diac. Quid ergo est, quæso, quod loquuntur homines? et quando loqui desinent? Ep. De singulis igitur audi, et nugas hujusmodi noli amplius sequi. Nullam enim unquam veniam impetrabis. Homines, qui recte non vivunt, recta opinari non possunt; semper temere effutientes, et in id insumentes tempus; et maxime nunc, cum nullus contra quidquam hiscere audet. Nam et de Servatore, qui Deus erat, et supra hominem, et Prophetam quemvis ejus, vivebat, atque loquebatur, ac faciebat, absurda loquebantur, porcorum instar et muscarum hæc de eo coacervantes. Illud enim ea tempora requirebant. Alii enim dicebant : «Decipit mundum[2]. » Alii vero : «In Beelzebul »principe dæmoniorum ejicit dæmonia[3]. » Alii : «Ecce »homo vorax et vini potor[4]. » Alii : «Samaritanus est, et »dæmonium habet[5]. » Et quid me attinet illorum ineptias colligere, ac recensere? adeo ut ipse Servator, ista sciens, dicat Apostolis : «Quem me dicunt homines esse filium »hominis[6]? » Cui respondent discipuli, meliores de eo opiniones referentes : «Alii quidem Eliam; alii vero

[1] Matth. VIII, 19 et 20. — [2] Joan. VII, 12. — [3] Luc. XI, 15. — [4] Matth. XI, 19. — [5] Joan. VIII, 48. — [6] Ibid.

» Jeremiam; alii Joannem Baptistam dicunt[1] : » improbissimorum scilicet sermones supprimentes : quos rursus interrogat, eos ab hominibus segregans. Non enim amplius erant mente et cogitatione homines, sed filii Dei[2]. (« Dedit » enim nobis Verbum, « potestatem filios Dei fieri ») « Vos autem » quem me esse dicitis? » Respondent non omnes, sed solus Petrus, mentes omnium interpretans : « Tu es Christus, Filius » Dei vivi[3]. » Cujus responsi rectitudinem probans servator pronuntiavit, dicens : « Tu es Petrus, et super hanc petram » (hoc est, confessionem hanc) « ædificabo Ecclesiam meam, » et portæ inferni non prævalebunt adversus eam[4]. » Ad hanc igitur regulam etiamnum invenies, non in Joanne solum, sed in omnibus et vituperia et laudes. Et sicut per id temporis male loquebantur de Christo, atque Apostolis, Ephesii clamantes : « Ili sunt, qui subverterunt orbem ter- » rarum[5]. » Nunc autem cessarunt male loqui, glorificatis ipsis. Sic reperies post hanc generationem, Joannem, ut martyrem, honoratum iri, mortuis iis, qui ejus laudibus adversati sunt : et quicumque suilli, aut canini sunt, di cent, « Decipit mundum, » et cætera. Quicumque autem discipuli, vere et scienter ipsum perquirunt, dicentes : « Tu es Christus, Filius Dei vivi[6]. » Si autem sub Servatore Christo inter tot millia hominum, duodecim initio inventi sunt, qui Christum scienter agnoverint, cum plerique omnes etiamnum delirent ; quid de Joanne anxie disquirimus, homine, qui ad Christi salivam nonaccessit? Quid autem dico, ad salivam? ne ad fimbriam quidem. Omnes enim gentes, ut ait Isaïas « tanquam stilla situlæ, et ut sa- » liva reputabuntur[7]. » Quo autem modo dixisti contumeliam eum fecisse, ejusmodi est. Primo quidem, nunquam consueverat cuivis obvio facetus et urbanus esse, multo minus

[1] Matth. xvi, 14. — [2] Joan. i, 12. — [3] Matth. xvi, 16. — [4] Ibid. 18. — [5] Act. xvii, 6. — [6] Matth. xvi, 16. — [7] Isaï. xl, 15.

contumeliam facere. Si vero quosdam e germanis discipulis suis, aut Clericis, aut Episcopis, vidisset, propter alicujus rei abstinentiam, aut propter rectum corporeæ alicujus virtutis opus, superbire; ipsos objurgans; contrariis nominibus appellabat : veluti, aquæ potorem, ebriosum; et nihil possidentem, plus habendi cupidum; et misericordem, furem nominans. Hæc enim gratiosa est institutionis forma erga veros discipulos, per ea quæ non insunt, ea quæ insunt, approbare. Cæterum hoc certum est, temperantem adolescentem pluris æstimabat, quam intemperantem senem; et senem discendi cupidum, quam adolescentem indoctum; et idiotam nihil possidentem, quam doctum pecuniæ avidum, atque sæcularem virtute præditum, quam Monachum, inertem ac otiosum. Quæ forte contumelias vocant, qui honores sectantur : et quidem, cum Scriptura contumelias aliquatenus habeat, Joanne quidem dicente iis, qui ad se accedebant, ut docerentur : «Genimina viperarum, quis vobis ostendit fugere a ventura »ira[1]?» Et Paulo rursus in Actis Apostolorum dicente Pontifici : «Percutiet te Deus, paries dealbate.[2]» Et dicente alicubi Servatore Judæis : «Generatio prava et adultera »signum quærit[3].» Et alibi cunctis Apostolis : «O stulti et »tardi corde[4].» Et alibi Petrum Satanam nominante : «Vade post me, Satana, quoniam scandalum mihi es[5]:» cum nulla gravis causa esset, ob quam hæ contumeliæ fierent. Itaque cum silentio discendi desiderium amplectamur, qui non possumus spiritales dijudicare. Neque enim odio habentes, contumelias faciunt, neque inflati solitudinem sectantur, omnia utilia ex charitate facientes. Hujus igitur rei gratia, etiam ii qui in sacris Scripturis probi, et studiosi, nobis relati sunt, indoctorum congres-

[1] Luc. III, 7. — [2] Act. XXIII, 3. — [3] Matth. XII, 39. — [4] Luc. XXIV, 25. — [5] Matth. XVI, 23.

sumfugisse, et declinasse inveniuntur, ne lapsute mporis ob eam consuetudinem, aut aliquid virtutis deperderent, aut quidpiam eorum improbitatis in se attraherent. Sarra prior precatur virum suum Abrahamum, ut filium ancillæ adhuc adolescentulum, communi lare arceret. Indignum enim putabat, qui cum filio suo Isaaco luderet, ne forte mutuis oblectamentis in ejus mores ac studia attraheretur. Jacob vero et ipse fuga salutem quærit, in Mesopotamiam peregrinationem suscipiens. Et Lot ab Angelis suadetur demigrare ab impiis Sodomitis. Sed et Moyses, ut prius dixi, magnus qui fuit, et filius filiæ Pharaonis dici recusavit; monetur, ut secedat a tyranno, ejusque satellitibus; et excitatur, ut sibi consentientes secum abducat, et de exitu cogitet. Imo etiam Prophetæ improborum multitudinem evitantes, in desertis locis sæpius vixerunt, de quibus Apostolus ait: « In soli» tudinibus errantes, in montibus, et speluncis, atque in » cavernis terræ[1]; » ob impiorum scilicet commixtionem. Alioquin scientes, quam facile possit consuetudo fallere, et simul conversantes in eadem pertrahere. Neque id modo: verum quia ipse per se congressus vituperabilis est, atque exitiosus, præterea autem et turpis. Non enim a natura habet, id quod non oblectat, sustinere, imo ne vel modicum illi immorari: nam simile simili semper charum est, ut dicitur: « Omne animal simile diligit[2]; » dissimili autem inimicum est, atque alienum. Quis enim unquam inducet columbam, quæ grana legit, aut turturem, pasci cum milvis, aut corvis carnivoris; aut herbivorum anserem, et gruem, cum vulturibus ossium voracibus congregari? Quæ enim societas luci ad tenebras, aut virtuti ad vitium, et probis ad improbos? Diac. Quomodo igitur Apostolus dicit? « Factus sum omnibus

[1] Hebr. xi, 38. — [2] Eccle. xiii, 15.

» omnia; Judæis tanquam Judæus, ut Judæos lucrifacerem; infirmis, tanquam infirmus, ut lucrifacerem infirmos; iis qui sine lege erant, tanquam si sine lege essem, ut lucrifacerem eos, qui sine lege erant[1]. » Episc. Istud testimonium, o virorum optime, nihil ad ea quæ dicta sunt, confert. Non enim Paulus dixit, factus sum negligentibus negligens, aut garrulis garrulus, avaris avarus, aut quid hujusmodi : sed, factus sum, tanquam hoc, vel illud, non hoc. Illud enim, tanquam hoc, non idem est, ac hoc. Tale autem est, quod ab Apostolo fit, aut dicitur : cujus condescensus, etsi non magnum emolumentum in se habebat, nullum saltem inferebat detrimentum. « Factus » enim sum Judæis, tanquam Judæus, ut Judæos lucrifacerem. » Etenim cum ex Judæis esset, circumcisus erat. Quomodo igitur dicit, « Tanquam Judæus, » et, non Judæus? Una enim Sabbatum celebrans, et una jejunans sæpius inveniebatur, non tamen violans præcepta Servatoris : ut consuetudine cum eis, et comitatu ad perfectiorem cognitionem eos attraheret. Sicut medici faciunt, qui ægris semper non adsunt, nec eodem quo ipsi morbo laborant, neque iisdem appetitionibus agitantur. Hoc enim vitæ institutum magistro convenit, tempus cum multitudine non terere, sed quiete et sollicite perquirere variam morum atque ingeniorum differentiam, sicut periti medici faciunt. Nam illi sæpe libris immorantes, morborum causas prædicunt, et remedia tradunt, tantum cum ægris versantes, quantum sufficit ad inveniendam causam morbi, et ad remedium adhibendum, nec cum ipsis ludentes, nec prandentes. Hæc enim medicæ virtutis professio non est, cum ægris convivari, aut ludere, sed eos ad sanitatem reducere. Desine igitur, quæso : et de his ne amplius disquire, cum virtus nunquam vincatur oris ef-

[1] 1 Cor. IX, 21.

frenis hominum vituperiis : sed potius mihi crede, et auribus tuis ostiarium præstitue, ut ne omnem sermonem admittant, atque intra penetrale suscipiant, qui mentem tuam perturbet. Et mihi permitte, ea quæ huic narrationi desunt, adimplere. Festino enim iter meum perficere. Tunc Theodorus inquit : Ubinam sunt Episcopi, qui cum nostris missi sunt, Eulysius, Palladius, Cyriacus et Demetrius? Obscure quippe audivimus in exilium missos esse. Episc. Si priora illa, quæ a nobis audiisti de beato Joanne, clara et manifesta tibi sunt, nihil habentia mendacii : atque si eorum meministi, narrabo etiam ea, de quibus me interrogas. Diac. Ita abunde persuasus sum, tanquam si præsens locis ipsis affuissem. Sufficiens autem meæ persuasionis indicium tibi sit, attentio ad ea quæ dicta sunt, quorum adhuc auribus insonantem memoriam habens, forte scripto ea mandabo in membrana, optimo atramento descripta, ad memoriam hominum ætatis nostræ, atque utilitatem eorum qui Episcopatum desiderant; ut sint secundum beatum Joannem, et eos hujus temporis, qui pro veritate martyrum viam æmulati sunt, aut desinant onus supra vires suas portare, laïcam et periculi expertem vitam amplectentes. Præstat enim apud peritos gubernatores, dato naulo vectores salvos evadere, quam gubernatoris locum sumentes, navem cum mercibus naufragio perdere. His igitur de beato Joanne expositis, quomodo severiorem vitam exercuerit, et quomodo in Ecclesiis refulserit, sive Antiochensi, sive Constantinopolitana, et quomodo promotus fuerit, aut quot insidias passus fuerit, atque omnes inter ea acerbitates, quæ ab improbis moleste elaboratæ sunt, cum dixeris, et quæ Porphyrium spectant, et Eunuchum Ephesi Episcopum; enuntia, pre cor, nobis reliqua. Et quinam in carcere mortui sint; quinam in exilium acti, eorum qui cum Joanne communi

cabant? Justum enim est, etiam horum memoriam facere, ad excitandam alacritatem viventium. Si enim in his sæcularibus rebus, famuli, qui pro dominis in carcerem conjiciuntur, aut verberantur, aut torquentur, benevolentiam libertatemque ab ipsis consequuntur, quanto magis qui propter Christum suppliciis afficiuntur, digni sunt honore ecclesiastico, atque benevolentia? de quibus Apostolus ait : « Vinctis quasi simul vincti[1], » atque iis qui vexabantur, quasi vexationis socii, utpote et ipsi in corpore constituti. « Pretiosa enim est in conspectu Domini » mors sanctorum ejus[2]. » Episc. Optime dixisti. Audi igitur. Episcopi quidem, ut initio fama vulgavit, in mare demersi sunt : ut autem se habet veritas, in exilium longinquum pulsi sunt, in barbaras regiones, ibique etiamnunc a servis publicis custodiuntur. Nam cum venisset quidam Diaconus, qui simul cum eis iter fecerat, retulit, Cyriacum quidem Emesenum, Palmyræ in Persarum castello esse, octoginta milliaribus ultra Emesam : Eulysium similiter, Episcopum Bostræ, ulterius itinere trium dierum in castello Abraum, Misphas dicto, Saracenis adjacente : Palladium Episcopum, in vicinia Blemmyum, aut Æthiopum, custodiri, in oppido, Syene dicto : Demetrium interius, in Oasi, Mazicibus proxima ; sunt enim aliæ Oases. Serapionem autem post innumeras absque ulla probatione calumnias, summa cum judicum crudelitate cæsum, ad excussionem usque dentium, ut fama est, in patriam suam relegarunt. Hilarius, vir sanctus, et senex, in intimum Pontum pulsus est, plagis concisus, non a judice, sed a clero : qui decem et octo abhinc annis panem non gustavit, olera sola, et frumentum coctum edens. Antonius in speluncis Palæstinæ se ipsum conclusit. Timotheus Maroneæ, et Joannes, Lydiæ Episcopi, in Macedonia esse

[1] Hebr. x, 34. — [2] Psal. cxv, 15.

dicuntur. Rhodon, Episcopus Asiæ, Mitylenem profectus est. Gregorius, Lydiæ Episcopus, in Phrygia esse dicitur. Brisso autem, frater Palladii, Ecclesia sua ultro derelicta, in agello suo degit, terram propriis manibus fodiens. Lampetius vero, ut aiunt, in oppido Lydiæ a quodam Eleuthero adjutus, lectionibus vacat. Eugenius in patria est. Elpidius, magnus ille Laodiceæ Syriæ Episcopus, et Pappus, per totum triennium de scala domus suæ non descenderunt precationibus vacantes. Heraclidas Ephesius, quadriennium jam Nicomediæ in carcere inclusus est. Reliqui autem Episcopi de communione Joannis, omni spe abjecta, alii quidem communicarunt Attico, et in alias Thraciæ Ecclesias translati sunt; alii vero delitescunt. Anatolium aiunt esse in Galliis. Porro Presbyterorum alii in Arabiam, et Palæstinam amandati sunt. Tigrius in Mesopotamiam relegatus est. Philippus in Ponto exul mortuus est. Theophilus in Paphlagonia degit. Joannes, Æthrii filius, Cæsareæ construxit monasterium. Stephanum in Arabiam relegatum, e custodum manibus abstractum, Isauri in Taurum dimiserunt. Sallustium in Creta esse dicunt. Audivi Philippum Monachum, et Presbyterum Scholarum, in Campania ægrotare. Sophronius Diaconus in Thebaïdis carcere detinetur. Paulus Diaconus, œconomi adjutor, dicitur in Africa versari. Alius Paulus, Diaconus Anastasiæ, Hierosolymis vivit. Helladius, Presbyter Palatii, in agello suo Bithyniæ vitam agit. Plures autem Constantinopoli delitescunt: alii in patrias suas abierunt. Silvanus, sanctus Episcopus, Troade piscatur, et piscatu vivit. Stephanus Monachus, qui Romanorum Epistolas detulit, ob id ipsum verberatus, decem menses Constantinopoli in carcere vitam egit. Cum autem ei communio proposita esset, et non acquievisset, lateribus et pectore ungularum violentia laceratis, cujus rei ipse ocu-

latus testis fui; Christi providentia in secunda fortasse certamina servatus, post decimum curationis suæ mensem, Pelusium relegatus est. Provincialis quidam miles, ex Scholis Palatinis, accusatus tanquam Joannis fautor, post varii generis plagas, et atrocissimas abrasiones, Petras exul missus est. Elpidii vero Presbyteri famulus, quinquaginta, ut aiunt, aureis conductus, ut sanctum Joannem dolo interficeret : cum deprehensus esset tres gladios habere, septem ex iis qui ipsum apprehenderant, singillatim percussit. Quorum quatuor continuo sepulti sunt; alii autem tres, post diuturnam curationem, salvi evaserunt, absoluto homicida. Beatus Eutropius, purus a mulieribus, cantor, verberibus cæsus, et lateribus ac fronte usque adeo laceratus, ut et supercilia quoque evulsa sint, facibus postremo ad latera, post ossa nudata, utrinque admotis, et oleo plenis, in ipso equuleo animam exhalavit, mediaque nocte sepultus est a Clericis, qui hoc patrarant; cum Deus morti ejus testimonium præbuisset, visione psallentium, ob Servatoris passionis conformitatem. Retulit autem Diaconus, qui ab Episcopis rediit; a Præfecti militibus, qui eos deduxerunt, usque adeo, jussu aliquorum vexatos, ut mori optarent, et vivere recusarent. Nam pecunias, quas in sumptus itineris sibi sumpserant, penitus abreptas inter se partiti sunt, et in macra jumenta eos injicientes, bidui iter uno die faciebant : multa nocte in diversoria introducentes, et summo mane ante lucem reducentes, ita ut ne miseras quidem escas stomachus retinere posset. Turpibus præterea et inhonestis verbis eos impetere non parcebant. Palladio etiam famulum abstulerunt, vim ipsi inferentes, tabellas deponeret. Demetrium autem unus e deductoribus usque adeo vexavit, ut multa nocte Bizyam pervenerit; qui statim gravissimis doloribus toto corpore cruciatus, vivendi finem fecit : ita ut cuncti Deum

venerantes, agnoscerent eam esse pœnam injuriarum: cum prædixisset ei Palladius, ut redux quidam commilito narravit : Aliud iter non incedes, sed miserabiliter morieris. Ecclesiis namque viros sanctos omnino appropinquare non sinebant; divertentes aut in stabula, ubi scortorum erat multitudo; aut in Samaritanorum, vel Judæorum Synagogas, præcipue Tarsi : ita ut illic in angustias redacti, etiam aliud quid cogitarent, quod erat minime præmeditatum. Unus autem ex Episcopis dixit : Quid ob diversoria tristamur? Num enim in nobis est, ubi diversemur, ut propria voluntate indecore agentes, pœnas demus? An ignoratis hæc omnia jam contigisse, ac futura esse, cum Deus in his omnibus glorificetur? Quam multæ ex illis meretricibus quæ Dei oblivionem ceperant, aut ab initio cum ne norant quidem, nobis visis ita vexatis, in timorem Dei et cogitationem venerunt, fortasse in melius conversæ, aut saltem non prolapsæ in pejus? Non parum est rationali animæ, quæ a perturbationibus vexatur, vel modicum respirare, quod est castimoniæ fomentum : adeo ut dixerit, qui hæc sustinuit, sacrorum interpres Paulus : «Christi »bonus odor sumus in his qui salvi fiunt[1], et in his qui »pereunt, eo quod spectaculum facti sumus Angelis, et »hominibus[2]. » Eo autem usque crudelitatis proruperunt locorum illorum Episcopi de communione Theophili, per totum Orientem, sicut retulit Monachus qui inde rediit, ut plerique eorum non modo debitam humanitatem nostris non exhibuerint, verum datis muneribus Prætorianos milites induxerint, ut eos ocius e civitatibus expellerent. Sunt autem qui hæc præcipue fecere, Tarsi et Antiochiæ Episcopi, atque Eulogius Cæsareæ Palæstinæ; ante omnes autem, Episcopus Ancyræ, et Ammonius Pelusii, partim donis, partim minis, deductores milites adversus eos ma-

[1] 2 Cor. II, 15. — [2] 1 Cor. IV.

gis exasperantes ut ne laïcis quidem eos excipere volentibus id permitterent : sicut in Catholicis scribit ad Caïum beatus Joannes adversus quemdam Episcopum, hospitalitatem Caii laudans, eumque orans, ne improbos Episcopos imitetur. Sic autem verba se habent : Caio cha» rissimo, quem ego diligo in veritate[1]. Charissime, de » omnibus orationem facio prospere te ingredi, et va» lere, sicut prospere agit anima tua. Gavisus sum valde » venientibus quibusdam, et narrantibus mihi, quod in » veritate ambulas, et in quibus sanctos refecisti, majus » his non habeo gaudium[2]. » Et addit : « Scripsi Ecclesiæ : » sed is qui amat primatum genere in eis, Diotrephes non » recipit nos, verbis malignis garriens, et quasi non ei » ista sufficiant, neque ipse suscipit fratres, et eos qui » suscipere volunt, prohibet, et de Ecclesia ejicit. » Deinde rursus admonet : « Charissime, noli imitari malum. Qui » enim bene facit, ex Deo est : qui male facit, non vidit » Deum. » Hunc autem textum de veteri malitia integrum attulimus, ut hujus temporis Diotrephum ingenium exponeremus. Cæterum laudabat, et mirabatur secundæ Cappadociæ Episcopos, ut qui plurimis cum lacrymis condoluissent exulibus Episcopis : præsertim mitissimum Theodorum, Tyanorum Episcopum, et Bosporium Coloniæ, qui quadragesimum octavum in Episcopatu agebat annum : et Serapionem, Ostracinæ Episcopum, qui quadraginta quinque annos munus Episcopum, qui quadraginta quinque annos munus Episcopatus gerebat. Cum aliquandiu Theodorus præ stupore obmutuisset, dixit : Quid igitur ad hæc dicemus, Pater? « Num hora jam no» vissima est, et defectio[3], » secundum Paulum, « per ista » initium capit, ut demum reveletur filius perditionis, » adversarius? » Nam malos prospere agere, et hæc patrare,

[1] 3 Joan. 1, 1. — [2] Ibid. 7. — [3] 2 Thess. II, 3.

et durare, et prævalere; et bonos premi, ac spoliari, illum appropinquare cum horrore me admonet. Episc. Proximus quidem est finis, sapientissime Theodore, juxta cum qui ait : « Filioli, novissima hora est[1]. » Et juxta illud : « Exiit » paterfamilias circa undecimam horam conducere operarios in vineam suam[2]. » Hora autem duodecima ultima est. Si vero ante quadringentos annos dicta est ab Apostolo ultima; multo magis nunc propter hæc omnia. Deinde hæc ab initio contigerunt, Domino permittente, ad exercendos sanctos, cum eos expeteret Diabolus, sicut ait Servator : « Simon, Simon, expetivit vos Satanas, ut cri- » braret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ut non » deficiat fides tua[3]. » Neque vero pro Petro rogavit Christus, sed pro omnibus, Christi fidem habentibus : nihil aliud significante cribro, quam orbem terrarum, voluptatum ac dolorum plenum, per quæ, veluti per foramina, terreni homines in orcum excidunt ab alente tritico, dum velut a foraminibus secernuntur. Aliis quidem diffluentibus veluti per foramen ingluviei, « quorum Deus venter » est[4]. » Aliis autem per voluptatum illecebras, de quibus Propheta ait : « Spiritu fornicationis seducti sunt[5]. Neque » enim fornicatores, neque adulteri, neque molles, regnum » Dei possidebunt. » Aliis per avaritiam : scilicet quicumque idololatriæ conjugem sibi desponsarunt. Aliis per iram et furorem, qui ferales tenebras amaverunt, de quibus Joannes : « Qui odit fratrem suum, in tenebris est us- » que adhuc[6]. » « Ira » enim, ut ait Proverbiorum auctor, « perdit etiam sapientes. » Aliis per incuriam et oblivionem, in memoriæ vigilantia non perdurantes, et illud precantes dicunt : « Dormitavit anima mea præ tædio[7]. » Quos miserans Scriptura, ait : « Væ vobis qui perdidistis patien-

[1] 1 Joan. II, 18. — [2] Matth. XX, 1. — [3] Luc. XXII, 31. — [4] Philip. III, 19. — [5] 1 Cor. VI, 10. — [6] 1 Joan. II, 9. — [7] Psal. CXVIII, 28.

» tiam ; et quid facietis , cum visitabit Dominus? » Aliis per irrationabilem ostentationem, de quibus Psalmista prædicebat : « Quoniam dissipavit Deus ossa hominibus pla» centium[1]. » Aliis per arrogantiam et fastum , quod est superbia ; quos veluti ordinis desertores Propheta insimulat : « Superbi inique agebant usquequaque , a lege autem tua » non declinavi[2]. » Unumquodque autem horum vitiorum plura alia subsequuntur : fastum invidia , avaritiam odium, illiberalitas, mendacium : furorem ira, vel excandescentia, contumeliæ , invidentiæ; fornicationem oblivio , securitas , pigritia , zeli boni defectus, inutilisque vigilia : vanam gloriam curiositas, perceptio donorum , pompa, simulationes, personarum acceptiones , fallaciæ : superbiam dementia , immisericordiæ , impia facta , mentis emotiones , atque alias aliæ , ne plures recensens , sermonem hunc onerem , cum abunde demonstratum sit , quod dictum est. Unicuique autem horum vitiorum contrariam virtutem Deus opposuit : verbi gratia , luxuriæ castitatem , gulositati temperantiam , avaritiæ justitiam , iræ lenitatem , tristitiæ gaudium , oblivioni memoriam , socordiæ patientiam , dementiæ prudentiam , ignaviæ fortitudinem , vanitati humilitatem, et aliis alias : his omnibus divinam Scripturam. Soli autem fastui virtutem contrariam non dedit , ob exuperantiam vitii , se ipsum illi reservans , sicut dixit : « Deus superbis resistit[3]. » Sicut etiam ipse Propheta precatur, dicens : « Leva manus tuas in superbias eorum in » finem[4]. » Et rursus : « Redde retributionem superbis[5]. » Et quemadmodum ex fructu arbor cognoscitur, ut ait Dominus : « Ex fructibus eorum cognoscetis eos[6] ; » ita unusquisque hominum, sive sint sancti, sive dicantur. Sic autem ubique sunt improborum prosperitates im-

[1] Psal. LII, 6.— [2] Id. CXVIII, 102.— [3] Jacob. IV, 6.— [4] Psal. LXXXIII, 3. — [5] Id. XCIII, 2. — [6] Matth. VII, 16.

motæ, Deo erga ipsos patienter agente. Hoc enim ipsum decet, ita ut sancti idipsum ex persona eorum, qui vexantur, proclamarint ad consolationem omnium nostrum, qui nunc patimur. Primas patientiæ filius Job, quid post multa ait? Quid enim? « Numquid ex homine reprehensio mea[1] ? » Inculpatum se esse significans. « Et quare non irascar? qui aspicitis me, admiramini, ponentes manum super maxillam. Si enim recordatus fuero, religiose vixi, et dolores obtinent carnem meam. Quare impii vivunt, et inveterarunt in divitiis? Semen eorum secundum animam; filii autem eorum in oculis sunt. Domus eorum abundant, timor autem nullibi. Flagellum Dei non est super illos. Bos eorum non immaturum peperit : servata est ab æstu, in ventre habens non frustrata est. Manent autem sicut oves perpetuæ. Infantes eorum alludunt, tenentes psalterium, et citharam, et lætantur in voce psalmi; consummarunt in bonis vitam suam, et in requie inferni obdormierunt. Dicit autem Domino : Recede a me, vias tuas scire nolo. » Huic consona, malorum tolerans et divinorum judiciorum præco David, ait, juxta illud : « Misericordiam et judicium cantabo tibi, Domine : quam bonus Deus Israëli rectis corde. Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei[2]. » Cur? « Quia zelavi super iniquos, pacem peccatorum videns[3]. » Et alibi rursus, opes eorum damnans, dicit: « Boves eorum crassæ, oves eorum fœtosæ, abundantes in egressibus suis, promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. Filiæ eorum compositæ, circum ornatæ, ut similitudo templi[4]. » Sed et malam eorum concordiam, et pacem admirans, addit : « Non est clamor in plateis eorum, neque ruina maceriæ in domibus eorum. » Deinde, vituperans corruptam vulgi opinio-

[1] Job. XXI, 4. — [2] Psal. C, 1. — [3] Id. LXX, 2. — [4] Id. CXLIII, 13.

nem, ait : « Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt. » Et addit : « Beatus populus, cujus Dominus Jacob adjutor ejus. » Et ne eo usque sistens testimonia, faciam, ut periclitetur imperfecta oratio, audi rursus Habacum cum quodam planctu super hujusmodi indignantem, ac dicentem : « Usquequo, Domine, clamabo, injuriam patiens, » et non exaudies[1] ? » Injurias enim proximi, suas appellavit. Et fratrum amans addit : « Vociferabor ad te, et non » salvabis. Quare ostendisti mihi labores, et dolores videre » in ærumnam ac impietatem ? Ex adverso mei factum est » judicium, et judex accipit. Idcirco dissipata est lex, et » non perduciturjudicium in finem, quia impius prævalet ad- » versus justum. » Eodem spiritu etiam, misericordissimus sanctorum, Jeremias, hæsitans præ aliis, clamat : « Justus es, Domine ; quoniam apud te defensionem instituam : ve- » rumtamen judicia loquar ad te, Domine : quare via pecca- » torum prosperatur ? abundant omnes, qui prævaricantur » prævaricationes. Plantasti eos, et radices egerunt[2], » (hoc est, licenter vivunt) « Et fecerunt fructum : » (non plane spiritus) « Propinquus es ori eorum, et longe a renibus » eorum. » His autem omnino paria, sapiens Propheta, Sophonias, homines ut maledicos culpans, qui Dei providentiam accusant, sanctosque miseros dicunt, ex persona Domini ait : « Ingravastis super me sermones vestros, » ait Dominus, et dixistis : In quo contra te locuti sumus ? » Dixistis : Vanus, qui servit Deo : Et quid amplius nobis ? » Quia custodivimus mandata ejus, et quia ambulavimus » supplices ante faciem Domini omnipotentis : et nunc nos » beatificamus alienos, et ædificantur omnes, qui faciunt in- » justitias, et restiterunt Deo, et servati sunt. Hæc oblocuti » sunt qui timent Dominum, unusquisque ad proximum » suum[3]. » Quibus similia infert, pietatis præco, Paulus :

[1] Habac. I, 2, et seqq. — [2] Jerem. XII, 2. — [3] Malach. III, 13.

« Mali autem homines, et seductores proficient in pejus, » errantes, et in errorem mittentes[1]. » Deinde sanctorum vilitatem designans, ait : « Puto enim, quod Deus nos » Apostolos novissimos demonstravit, quasi morti destina- » tos : quia spectaculum facti sumus mundo, et Angelis, » et hominibus. Nam usque in hanc horam et esurimus, » et sitimus, et nudi sumus, et fatigamur, operantes ma- » nibus nostris[2]. » Corporeas ærumnas dinumerans : « Ma- » ledicimur, et benedicimus : persecutionem patimur, et sustinemus : blasphemamur et obsecramus : tanquam pur- » gamenta mundi facti sumus, omnium peripsema usque » adhuc. » Cum Deus bonus, et justus, secundum arcanas quasdam rationes, stadii instar, mundum explicarit, et nostri arbitrii nos fecerit, ut propria voluntate rem aggredientes, justas pœnas solvamus, sicut Lex ait : « Posui » ante faciem tuam vitam et mortem : elige quod vis[3]. » Cur autem, « Posuit? » Non est hujus temporis dicere, nisi quod posuit. Neque enim sapientiæ fuisset, nos inconvertibiles esse factos, nullis propositis præmiis et mente non recte agente. Inconvertibile enim soli Deo, sempiterno congruit. Diac. Præclare et sapienter occurristi, Pater, præsentium mentis oculos illuminans, qui in his semper offendunt ob Scripturarum imperitiam. Et quia diu gymnasium Ecclesia fuit, victores suos ostendens viros, ac mulieres, anteactis temporibus, Christi carnem non gratis comedisse. Contristat autem non vestra instabilitas, seu persecutio, atque Ecclesiarum subversio. Episc. Miror te, virorum honoratissime, Theodore, qui multiplicem utilitatem confessus, rursus contraria loqueris. Beatos enim nos prædicans, ut victores miserabiles dicis, ut expulsos : quoniam Ecclesiis privati sumus. Idem mihi pati videris, quod rustici, qui Olympia spec-

[1] 1 Tim. III, 13. — [2] 1 Cor. IV, 8. — [3] Eccle. XV, 17.

tant. Illi enim ore hiant, perlibenter videntes præmia; lacrymantur autem miserabiliter ad certantium plagas. Mihi autem præstat valles, et silvas, et maria pervagari cum veritate, quam multam gloriam præsentis felicitatis habentem, mendacio subjacere. Veritatem enim habens, habebo omnia : etenim ipsi serviunt omnia. Mendacium vero possidens, ne me ipsum quidem habebo, cum illius non sim. Cæterum veritatem habens, non simpliciter eam habere volo, ut dominam, aut servam, aut vicinam; sed ut sororem, et si fieri possit, ut conjugem, ipsius voluptate frui, et postea hæredem, tanquam propriam uxorem. Filia enim est sinceræ illius veritatis; cujus gener, vir probus. Qui enim hoc signaculum possidet, repubescit, nunquam senescit, nec marcescit, igne ardentiorem habens zelum, acutiorem gladio sermonem, leviorem aquila vitam. Impigre currit ad Scripturarum meditationem, velut ad matrem domus custodem : floret jugiter lætus; non capitur metu; gloriatur intrepidus; sacro furore tripudiat; neminem odit; miseratur eos qui sæculo abutuntur; beatos dicit, qui sibi vivunt contenti; tristatur spiritali tristitia ob Ecclesiasticorum socordiam. De quibus ait Apostolus : « Et Spiritum sanctum nolite contristare, in quo signati estis in diem redemptionis[1]. » Contristat autem spiritum, qui terga ei dat per negligentiam. Ecquid omnia percenseo? Moritur cum libertate loquendi, nemine contristato præter dæmones, et qui ipsis proximi sunt. Abundat illi tempus, non consumpsit dies in malefactis. Duplicavit datam pecuniam, bonorumque operum præmisit usuras, modico tempore longævos implevit annos. Testamentum bonorum non scribit. Vivens enim, et sentiens ea dispersit. Pulsavit mors corpusculi ostium, prius quam mortem viderit, quæ foris est, cla-

[1] Ephes. IV, 30.

mat, discedamus hinc ; accinens : « Heu mihi, quia inco-» latus meus prolongatus est[1]. » Ac nisi propter Deum qui eam miserat, ipsi lites intenderet, exigens quod serius venit. Acquiescit demum liberatus ab ærumnoso corpore ut a vitioso hospitiolo ruinam minante. Aurem arrexit ad eum qui dixit : « Euge, serve bone et fidelis[2], » auditurus et reliqua. Sit autem tibi eorum quæ dicimus, certum indicium, verborum copia : « Ex abundantia enim cordis os loquitur[3]. » Porro qui cum mendacio vivit, vitam habet perturbatam. Aliquando quidem immodice gaudens, ob incrementum pecuniæ, aut parvæ gloriolæ, aut ob amorem meretriculæ, aut propter inimicorum suorum adversam fortunam : aliquando autem tristatur usque ad mortem, dum mutationes somniat, et incertos eventus, noctesque habet insomnes, ac male dormit? Quin et amicorum insidias ipse suspicatur, ne sibi quidem confidens ; omnibus derogans fidem, ut mendacibus. Qui hujusmodi est, timidus est ut lepus; audax, ut porcus; fallax, ut chameleo; deceptor, ut perdix; immisericors, ut lupus; immansuetus, ut mus : sui ipsius inimicus; indesinenter invidens; se ipsum necessario crucians, non sentit. Cum autem malum contra alium cogitat, se ipsum prius pessime torquet. Pulsavit mors, omnia dat, ut modicum adhuc duret : cupidus vitæ, indultum sibi tempus frustra consumpsit : præterea denarium non duplicavit, neque salvum custodivit : jugiter tremit, ut folium, senescere nolens, et quæ delirantium senum sunt, patitur : mortem timet, ut Deum. Deus illi est visibilis mundus. Et quid ultra? pallescit, horret, anxius est : divinum judicium præveniens, se ipsum punit, conscientia illum atrociter torquente, et unumquodque peccatum in memoriam revocante graviora patitur, quam hi, quorum corpora verberibus concidun-

[1] Psal. CXIX, 5. — [2] Matth. XXV, 21. — [3] Id. II, 34.

tur. Serviliter se demittit ad temporales potestates, fœde blanditur mundo, pro uno domino infinitos habet heros, ut non serviat veritati; timeri cupit, cum ipse omnes timeat. Hæc autem tibi pro virili a nobis dicta sint. Si quis autem verius et elegantius dicens, imbecillitatem nostram emendaverit; hunc libenter accipiemus, ut correctorem, et fratrum amantem : atque Servatori gratias agemus propter omnia. Verum ipse mihi expone Occidentalis Synodi scopum, ac decretum, et obsigna verba mea, siquidem tibi placuerunt, ut utiliter dicta. Cum autem loqui desiisset, hæc ait Theodorus : Tibi quidem, qui hæc narrasti, det Deus misericordiam consequi in illa die; tum quia a talium communione abstinuisti, tum quia nobis hæc aperte disseruisti. Cæterum Dominus meminerit omnis sacrificii Joannis, qui ad mortem usque loquendi libertatem non abjecit. Scopus Ecclesiæ Romanæ iste est, non communicare unquam Orientalibus Episcopis, præsertim Theophilo, donec Dominus dederit locum universali Synodo, quæ putrefactis membris eorum, qui hæc patrarunt, medeatur. Etsi enim dormit beatus Joannes, vigilat tamen veritas, propter quam inquisitio erit. Eos autem, qui talia in Ecclesia perpetrarunt, libenter convenirem, in faciem dicens : Ubinam Sacerdotium? ubi sanctitas? ubi mansuetudo, et communio naturæ? ubi Servatoris mandata? Ubi illud : « Si offers munus tuum, et » recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adver» sum te : vade, prius reconciliare fratri tuo, et sic offer » munus tuum[1]. » Ubi illud : « Si quis te percusserit in » maxillam dextram, obverte illi et alteram[2]. » Ubi Scripturarum meditatio? « Ecce quam bonum et quam jucun» dum, habitare fratres in unum[3]! » Ubi illud : « Fratres » in necessitatibus utiles sint[4]. » Cur illud : « Frater, qui

[1] Matth. v, 23. — [2] Ibid. 39. — [3] Psal. cxxxii, 1. — [4] Prov. xviii, 17.

» a fratre adjuvatur, ut civitas munita[1], » pervertistis, et sic fecistis? Frater, qui a fratre vexatur, aut spoliatur, ut civitas miserabilis, et sine muris. Quid tandem igitur veluti rem malam persequi aggressi estis? O ter, et non semel infelices! Quia tandem ratione adversus illum, tanquam adversus inimicum cædem intentare non refugistis? Quomodo venit in mentem vestram sic adversus vos invicem efferari? Unde tantam mutationem ostendistis, ut a mansueto ad immite et immansuetum transiretis? Admiror, et hanc conversionem admirans, obstupesco; intuens omnia ob id nimis commota : cur tanta audacia elati, mamillas præbentem, et pueros vos nutrientem, Dei Ecclesiam, ut fœcundam vulvam, contumeliis affecistis, et concidistis? ut impleretur in vobis Propheticum illud : « Pro quibus persecuti sunt in gladio fratrem suum, et » vulvam labefactarunt in terra[2]. » Cum hac vulva congressus, divinus et salutaris sermo, vos atque illum seminavit, et plantavit in bonis innumeris ac utilibus rebus. Nam cum deberetis vobis invicem opem ferre, ad ea quæ decebat; quid causæ est, cur quiescere, et pacate degere saltem in posterum non censuistis? Ad usum igitur, et mutuum auxilium conditi, quid eam neglexistis gratiam, non modo non sublevantes fratris laborem, sed et repellentes atque a propria cognatione abscindentes? cum Propheta clamet ad vos : « Nonne Pater unus omnium » nostrum? Nonne Deus unus condidit nos[3]? » Sed dicetis mihi : Peccavit in legem. Qualem? Quam vos conculcastis, eam per nequitiam dissipantes. Ubi ergo naturæ lex? corrigere cum lenitate. Quid, quæso, lege hostium abutentes, persequimini, dum consulitis, et agitis quæ contraria sunt, et inimicitiis digna. Quanto melius fuerat, ut simul habitantes, atque in unum victitantes, communia

[1] Prov. XIX, 18. — [2] Amos. I, 11. — [3] Malach. II, 10.

et bona consilia invicem communicaretis, ad gloriam et gratiam Patris vestri? Filiorum enim virtus, et gratiarum concentus, valde jucundus est parentibus, qui nihil aliud a liberis suis expetunt quam illud. Hoc etiam probe nosti, quod amicitiæ et benevolentiæ vinculum nihil aliud sit, quam eniti, et omnia facere, quæ placeant patri, ortus, educationis, atque conservationis auctori. Quem, ut delirum, contemnentes, bella in Ecclesia accendistis, juxta Prophetam, qui dicit : « Insaniam in domo Domini » fixerunt[1], » cum excitare, atque hortari mutuo deberetis. Deinde præter mentem et sententiam patris bella implacabilia inter vos gerentes. Addo quod et Deum, et omnes qui ad eum accedunt, ipsius quidem filios, vestros vero fratres vehementer obstupefacit, ac movet, nec tacere permittit : neque enim filiorum utilitatis negligens est, et sollicitudinis expers. Vestram igitur dementiam ægre ferens, atque eorum oppressionem, qui injuriam patiuntur. Ideo impune vos evadere justum non putat, sicut cœpit. Neque enim ipsi decorum, neque vobis tutum est : et morbus vester tolerabilis non est, nec curæ cujuslibet. Plagis enim et innumeris etiam castigatos vibicibus deteriores factos esse vos videt. Multum enim insensibile, et inflexibile in vobis redundat, fratres, germanos, et contubernales, præterea et confœderatos, atque ejusdem mensæ ac lecti participes, et unius ejusdemque cognationis, adeo in odium turpissimum pervertistis, ut eos etiam a finibus propriis, et communi lare expuleritis, et procul ejeceritis, sine civitate, ac domo : denique exules, quantum in vobis fuit. Et hæc moliti, non ad aliquod tempus exilium terminantes, sed in quantum potuistis, in infinitum etiam, per crudelitatem ac nimiam mentis vestræ emotionem. Quod in his, et in beato

[1] Osee. IX. 8.

Joanne fecistis, intestinum odium reaccendentes, ac veluti acutum gladium ad hunc usque diem adversus eum linguam immitentes, iram amplectimini pro utili doctrina, contumeliam in Ecclesia ad audientium inquinamentum effundentes. Et hæc quidem illis dicta sint, quibus Dominus in misericordia et lenitate retribuit secundum opera. Tibi vero, beate Joannes, quibus ex verbis immarcescibilem tibi coronam conficiam, contextamque imponam, post exitum e vitæ hujus stadio te laudibus efferre non timens? Evasisti enim procellam. An Mosaïcorum illorum flosculorum coronam texam, quos dedit ille, qui benedixit actuosum Joseph, et contemplativum Levi Sacerdotem? In te enim utrumque video. « In » benedictione Domini terra tua, et a montibus cœli, et » rore, et abyssso fontium subjacente, et tempore ger- » minum, solis conversionum, et congressuum mensium, a » vertice montium principii, et a vertice collium æternorum » erunt super caput Joseph[1], » (et si quis similis Joseph) et super verticem fratrum quibus præfuit, « Glorificatus » primogenitus inter fratres. Tauri pulchritudo, ejus cor- » nua : unicornis, cornua illius : in ipsis ventilabit gentes » simul usque ad terminos terræ. » Et Levi dixit : Et si quis eum imitatus est : « Date Levi manifestos ejus, et veritatem » ejus viro sancto, quem tentaverunt in tentatione, male- » dixerunt ei ad aquam contradictionis. Qui dixit patri, et » matri : Non vidi te; et fratres suos non agnovit, custodi- » vit eloquia tua, et pactum tuum servavit, manifestavit » justificationes tuas Jacob, et legem tuam Israëli. Ponet » semper thymiama in festivitate tua super altare tuum. » Benedic, Domine, fortitudini ejus, et opera manuum ejus » suscipe. Percute supercilium inimicorum insurgentium » in eum; et qui oderunt eum, non consurgant[2]. » Ego

[1] Deut. xxxiii, 13. — [2] Ibid. 8.

autem et illud addiderim : Qui diligunt eum, Jesu Christe, non confundantur : tuum enim imperium in sæcula. Amen. Episc. Et hoc tuæ intelligentiæ documentum, sensuum scrutator Theodore, proferre de thesauro mentis tuæ, ut ait Servator, « Nova, et vetera. » Vetera quidem, humanæ sapientiæ documenta ; nova vero, sancti Spiritus eloquia. Ex quibus thesauris utrique parti quod congruebat, tribuisti. Tuæ quidem prudentiæ est eloqui quæ peccatoribus conveniebant, et de Mosaïca benedictione Joanni debitam coronam texere : qui sacerdotio sine affectu functus, vere ignoravit patrem, et matrem, et consanguineum genus, ob exuperantiam justitiæ ; sed solos noverat, verbi divini amatores, et operarios. Porro qui nostro tempore videntur Episcopi, luteum quidem genus in quæstus, et militias, et dignitates invexerunt, prævaricati legem, quæ dicit : « Non » dabunt Sacerdotes filios suos in principes et obambulones » Regi[1]. » Spiritales autem viros insidiis, ærumnis, custodiis, atque exiliis consumunt, meramque bibunt ignorantiam, ex his putantes se virtutis amicos dehonestare, de quibus prædixit Servator : « Venient dies, in quibus pu- » tabunt, qui occiderint vos, obsequium se præstare Deo[2]. » Neque videlicet de gentilibus dixit, quia dixisset, diis : qui plures, et non unum significant. Quod autem unum, et solum nominavit, ostendit eos, qui nunc Ecclesiæ prætextu nos deprædantur. Perversos namque mores suos, invidiamque occultantes, ejus curam se habere verbo simulant, quam factis labefactarunt. Sed etsi hoc simulabunt, rerum exitus ipsos redarguet, obsecutos esse ei, qui gloriatus est. « Non movebor a generatione in genera- » tionem sine malo[3]. » Nondum enim speciem novæ hæreseos invenerat, iniquitatis inventor, et pessimæ concupiscentiæ excultor serpens, cum præpositos Ecclesiarum ad

[1] Levit. XVIII, 21. — [2] Joan. XVI, 2. — [3] Psal. IX, 6.

mutuas cædes efferavit, ambitione cathedræ et primæ sedis, per quæ scissuram fecerunt. Si enim Spiritus Dei concordia esset inter Episcopos, et ut auctor criminis, aut indignus sacerdotio, aut, ut Theophilus ait, superbiæ obnoxius, arceri debuisset Joannes : poterat omnipotens Dei sapientia jure, a sacerdotio illum arcere, aut modum invenire per quem sine tumultu et sine fletibus ejiceretur, scilicet aut morte, aut paralysi, aut amissione vocis, ut novimus aliquibus ex adversariis accidisse, et aliquos adhuc in eo esse, ut hæc patiantur. Ex quo autem tot et tanta Servatore indigna facta subsecuta sunt, ipse quidem non depositus est, sed in exilium actus est. Evidens est diaboli esse opus, cujus regnum Joannis prædicatione destruebatur. Novi quidem sex Episcopos merito a Joanne depositos, ut sacerdotalis dignitatis emptores, de quibus superius dixi. Quis lacrymatus est? Cujus e naribus stillavit sanguis? Quæ aranei tela conscissa est? Quis domo sua pulsus est? Quis vel obolo mulctatus est? Quis vero Asiæ circulator, aut opifex, aut agricola, aut sutor, aut plebeius, gratanter non audiit? quod acciderat pro vindicandis sacris legibus? Accinens : « Quam magnificata » sunt opera tua, Domine! omnia in sapientia fecisti[1]. » Ubi enim Deus operatur, omnia fiunt in sapientia : ubi vero bonorum osor dæmon, similiter omnia in insipientia. Porro insipientiam res absurdæ sequuntur, invidiæ, cædes, jurgium, æmulatio, furores, rixæ, discordiæ, fragores, imperitorum conspiratio, magistratuum fervor, cruces, laterum abrasiones, tædæ, rivi sanguinum, intolerabiles mulctæ, publicationes bonorum, solutiones divinarum sanctionum, contemptus legum, pudoris et frugalitatis contemptus, orbis terrarum scissura, paratæ terra marique insidiæ navales, equestres, pedestresque machinæ ad im-

[1] Psal. CXI, 6.

pedimentum eorum qui veritatis causa exulant. Quomodo igitur audent dicere : Dei dispensatione Joannes ejectus est. Dicant autem mihi, qui ista personant : Nonne poterat omnipotens Dei sapientia invisibili, ut dixi, virtute, Joannem, si indignus fuisset, amovere ; aut suadere adversariis sine interventu et viribus principum moderate rem ferre ? Si enim idem Deus est, qui Moysi cooperatus est ad libertatem Israël, et obedientiam, Pharaone palam clamante : « Non novi Deum, et Israël non dimittam[1]. » Quomodo igitur auxilio terrenorum principum indiguit in causa Joannis ? quasi senuerit, aut debilis factus sit, aut non potuerit. Deinde qui quorumdam adulteria, infandas libidines, atque aliorum præstigias publicaverit, non potuerit adhuc Joannem coarguere ? Aut contra. Qui hujus linguam fecit angina tumescere, ita ut scripto veritatem profiteri coactus fuerit, et alium permiserit incidere in gradus, qui ipsi fuerunt mortiferi, aut alium erumpentibus undique vermibus mutum in lecto maceraverit annum fere integrum, aut alteri injecerit horrenda terricula cum familiari podagra, aut qui crura secuit cujus voluit, aut qui fœda morte cito eum rapuit, quem sciunt omnes : hic in Joanne, sacrilego, ut dicitis, aliquid horum patrare non valuit : sed hoc et illo indiguit, ut Joannem cum ignominia expelleret, multo plus ex eo gloriæ ipsi concilians. Errant igitur, vim verbi ejus nescientes. Sacrilegus enim ille proprie est, non qui aurum, aut argentum, aut vestes sericas, tinearum cibum, pauperibus elargitur : sed qui pecunia, aut assentatione, aut epulis doctrinam Servatoris, et præcepta vendit. Deinde qui sacrum virum vita et eloquentia ornatum divexat, per quem Servator, veluti per craterem, et vas pretiosum, verbi amatoribus adjumenta salutis propinabat. Illi igitur sacrilegi dicantur, qui

[1] Exod. v, 2.

Apostolicam Ecclesiam deprædati sunt, talibus eam pastoribus spoliantes, et ordinationes pecunia vendentes, ad quos jamjam perveniet divina justitia, ad emendationem ipsorum improbitatis. Si enim qui legem Moysis adulterabant per nimiam negligentiam, e templo a Servatore ejecti sunt cum flagello, et quidem e funiculis, quia intus columbas vendebant, quid illi nunc passuri sunt, qui cauponantur Novi Testamenti Sacerdotium? nisi ut a pastorum principe virga ferrea conterantur? Ut ait Apostolus : « Qui violat legem Moysis, absque misericordia sub » duobus aut tribus testibus moritur[1]. » Quanto, putatis, acerbiore dignus censebitur pœna, qui Dei Filium conculcavit, et sanguinem testamenti pollutum existimavit, in quo sanctificatus est, et spiritum gratiæ contumelia affecit? Scimus enim, qui dicit : « Mihi vindicta, ego retribuam, » dicit Dominus[2]. » Horrendum est incidere in manus Dei » viventis[3]. » Deus autem qui hunc pium et sanctum Pastorem, et justitiæ luminare glorificavit, det ipse nobis partem et hæreditatem cum illo invenire in tremendo justi judicii sui die. Cui competit gloria, honor, majestas, et magnificentia, Patri, et Filio, et Spiritui Sancto, nunc, et semper, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Hebr. x, 28. — [2] Rom. xii, 19. — [3] Hebr. x, 31.

FINIS TOMI NONAGESIMI QUARTI.

INDEX

TOMI NONAGESIMI QUARTI.

Pagin.

ECLOGA EX DIVERSIS HOMILIIS.

Homilia XV. De Avaritia. 3
Homilia XVI. De superbia et inani gloria. 14
Homilia XVII. De invidia. 2
Homilia XVIII. De odio et inimicitiis. 29
Homilia XIX. De tristitia et mœrore. 38
Homilia XX. De ira et furore. 45
Homilia XXI. De imperio, potestate et gloria. 53
Homilia XXII. De Patientia. 64
Homilia XXIII. De eleemosyna et hospitalitate. 89
Homilia XXIV. De peccato et confessione. 117
Homilia XXV. De futuro judicio. 135
Homilia XXVI. De virtute et vitio. 152
Homilia XXVII. De liberorum educatione. 171
Homilia XXVIII. De juramentis. 184
Homilia XXIX. De mansuetudine, et injuriarum memoria. 193
Homilia XXX. Oratio de laudibus sancti Pauli apostoli, composita a Theodoro magistro, ex diversis orationibus sancti Patris nostri Joannis Chrysostomi. 210
Homilia XXXI. De morte. 233
Homilia XXXII. De magnanimitate et fortitudine. 250
Homilia XXXIII. In S. diem festum Ramorum. 261
Homilia XXXIV. In sanctam diem natalem Christi. 267
Homilia XXXV. De pœnitentia. 287
Homilia XXXVI. Encomium in sanctum Apostolum Paulum. 296
Homilia XXXVII. De silentio et secretis. 312
Homilia XXXVIII. Quod sine pudore confiteri debeamus venerandam crucem, et quod per ipsam Christus nos salvos fecerit, ac quod oporteat in ipsa gloriari. De virtute, et quam Deus cupiat salutem nostram, et de eleemosyna. 313
Homilia XXXIX. Quod multas vias nobis Deus dederit ad non peccandum si velimus, et quod eum qui regnum cœlorum consecuturus

sit, oporteat omnia servare mandata : eum vero qui in aliis recte agat, in aliis prævaricetur, in gehenna cogniturum esse quid sit discriminis inter ipsum et alios. 322

Homilia XL. Quod oporteat omnia facere et operari pro salute fratrum nostrorum, quodque magnum bonum sit contra nos admissa peccata condonare, et quod id majus eleemosyna sit. 331

Homilia XLI. Quod oporteat nos imitari saltem servos nostros, et quod illi propter timorem nostrum faciunt, propter Dei timorem facere, et de ineffabilibus bonis quæ Sanctis præparata sunt. 340

Homilia XLII. Quod non oporteat turbari cum videmus bonos improspere agere, malos autem in rerum copia esse; et quod is qui in peccato vivit, nihil differat a mortuo fœtente. 345

Homilia XLIII. Quod qui præsentia despicit, utrorumque potestatem habeat, et quod cœno quovis et immunditia pejor sit avaritia. 354

Homilia XLIV. De compunctione, de patientia, et concupiscentia futurorum bonorum, et de secundo adventu Domini nostri Jesu Christi. 365

Homilia XLV. Quod mortui non ita vehementer plangendi sint. 380

Homilia XLVI. Quod etiamsi omnibus peccatis simus obnoxii, possimus per confessionem salutem consequi; et quod singuli nostrum fidelium Angelum custodem habeant; et de Sacerdotibus. 388

Homilia XLVII. Quod non indigne accedendum sit ad divina mysteria. 395

Homilia XLVIII. Florilegium in specie sermonis ex Chrysostomo collectum a Theodoro. Quid faciens Christianus vitæ æternæ hæreditatem accipiet. 400

Dialogus historicus Palladii Episcopi Helenopolis cum Theodoro Ecclesiæ Romanæ diacono, de vita et conversatione Beati Joannis Chrysostomi Episcopi Constantinopolis. 407

EXPLICIT INDEX.

PATRES QUINTI ECCLESIÆ SÆCULI.

—

S. JOANNES CHRYSOSTOMUS.

INDEX GENERALIS.

S.-CLODOALDI, E TYPOGRAPHEO BELIN-MANDAR.

SANCTI PATRIS NOSTRI

JOANNIS

CHRYSOSTOMI,

ARCHIEPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI,

OMNIA QUÆ EXTANT OPERA,

JUXTA BENEDICTINORUM VERSIONEM AD MELIOREM ORDINEM REVOCATA.

EDITIO NOVA,

ACCURANTIBUS

D. A. B. CAILLAU,

CANONICO HONORARIO CENOMANENSI ET CADURCENSI,

NONNULLISQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS.

INDEX GENERALIS.

PARISIIS,

APUD PAUL MELLIER, BIBLIOPOLAM,

PLACE SAINT-ANDRÉ DES ARTS, 11.,

1843.

SANCTI PATRES ECCLESIÆ.

EDITIO NOVA,

Accurantibus D. A. B. CAILLAU,

Canonico honorario Cenomanensi et Cadurcensi,

NONNULLISQUE CLERI GALLICANI PRESBYTERIS.

Chaque Père se vend séparément.

Prix du volume : 3 francs.

PÈRES APOSTOLIQUES,

ET DES PREMIER, DEUXIÈME ET TROISIÈME SIÈCLES.

S. Barnabé, — S. Hermas, — S. Denis l'Aréopagite, — S. Clément, pape, — S. Ignace d'Antioche, — S. Polycarpe, — S. Justin. 1 vol. in-8°. 3 »
S. Cyprien, évêque et martyr. 1 vol. in-8°. 3 »
Tatien, — Athénagore, — S. Théophile d'Antioche, — Hermias, — (*Fin des Pères apostoliques*), — S. Irénée, Minutius Félix, — Clément d'Alexandrie, — S. Hippolyte. 3 vol. in-8°. 9 »

PÈRES DES TROISIÈME ET QUATRIÈME SIÈCLES.

Tertullien. 2 vol. in-8°. 6 »
Origène, — Jules Africain. 7 vol. in-8°. 21 »
S. Denis d'Alexandrie, — S. Grégoire Thaumaturge, — S. Archélaus, — Arnobe, — S. Pamphile. 1 vol. 3 »

PÈRES DU QUATRIÈME SIÈCLE.

S. Méthode, — Lactance, — Jul. Firm. Maternus. 2 vol. in-8°. 6 »
Eusèbe de Césarée, — S. Alexandre d'Alexandrie, — Juvencus, — S. Eusthate, — S. Jacques de Nisèbe, S. Antoine, abbé, — S. Pacome. 8 vol. in-8°. 24 »
S. Hilaire de Poitiers, — Lucifer de Cagliari. 4 vol. in-8°. 12 »
S. Athanase, archevêque d'Alexandrie. 4 vol. in-8°. 12 »

S. Ephrem, — Tite de Bostra, — S. Damas, pape. 8 vol. in-8°. 24 »
S. Basile, archevêque de Césarée en Cappadoce, — S. Zénon de Vérone. 5 vol. in-8°. 15 »
S. Optat l'Africain, — S. Cyrille de Jérusalem. 1 vol. in-8°. 3 »
Les deux saints Macaire, — S. Philastre. 1 vol. in-8°. 3 »
S. Césaire, médecin, — S. Didyme, — S. Phœbade. 1 vol. in-8°. 3 »
S. Grégoire de Nazianze, archevêque de Constantinople. OEuvres complètes. 4 vol. in-8°. 12 »
S. Ambroise, évêque de Milan. OEuvres complètes. 9 vol. in-8°. 27 »

PÈRES DU CINQUIÈME SIÈCLE.

S. Jean Chrysostome, archevêque de Constantinople. OEuvres complètes. 25 vol. in-8°. 75 »
Tables analytiques. 1 vol. in-8° imprimé sur deux colonnes. Prix, br. 6 »
S. Augustin, évêque d'Hippone. OEuvres complètes; augmentées de Sermons et de Lettres inédites. 42 vol. in-8°. 126 »
Le même, papier vélin. 168 »
Tables analytiques, 1 vol. in-8° imprimé sur deux colonnes. 2 »
Le même, papier vélin. 3 »

N. B. Pour ces quatre derniers Pères, on a suivi entièrement l'édition des Bénédictins, et pour ceux des Pères qu'ils n'ont pas publiés, les éditions les plus estimées.

ON VEND AUSSI SÉPARÉMENT :

Confessions (les) de saint Augustin. 1 vol. in-8. 4 »

Sous presse :

Tables analytiques de saint Grégoire de Nazianze. 1 vol. in-8°. 2 »
Tables analytiques de saint Ambroise. 1 vol. in-8°. 3 »

OEuvres inédites de S. Augustin.

UN VOLUME IN-FOLIO

DESTINÉ A COMPLÉTER L'ÉDITION DES BÉNÉDICTINS.

Prix, br. : 40 francs.

ŒUVRES COMPLÈTES

DE

SAINT GRÉGOIRE DE NAZIANZE

EN GREC ET EN LATIN.

2 volumes in-folio.

ÉDITION DES BÉNÉDICTINS.

Prix des 2 volumes : 120 fr.

Chaque volume se vend séparément. Prix, 60 fr. le vol.

OEUVRES COMPLÈTES

DE

SAINT A.-M. DE LIGUORI,

ÉVÊQUE DE SAINTE-AGATHE DES GOTHS,

TRADUITES DE L'ITALIEN EN FRANÇAIS ET MISES EN ORDRE

PAR UNE SOCIÉTÉ D'ECCLÉSIASTIQUES

Sous la direction

DE MM. LES ABBÉS VIDAL, DELALLE ET BOUSQUET.

Ouvrage dédié à Mgr l'Archevêque de Paris.

30 volumes in-8°. Prix, broché : 80 fr.

Le même, **30 volumes in-12. Prix, broché : 50 fr.**

---

† ABRÉGÉ PRATIQUE DE LA VIE DES SAINTS, pour tous les jours de l'année, connu sous le nom de Vies des saints du mois. Edit. nouvelle, entièrement refondue et ornée de 392 grav. en taille-douce. 25 feuilles in-4°. 4 »

Le même, 4 vol. in-32. Prix, cart. 8 »

Chaque feuille renferme, avec une oraison, la vie des saints pour tous les jours du mois, terminée par une prière qui rappelle les vertus qu'ils ont pratiquées, et auxquelles on doit s'exercer chaque jour.

† LIVRE DES JEUNES PERSONNES, enseignements et élévations, ou Entretiens familiers sur les principaux dogmes de l'Eglise, et sur les offices et les vertus qui semblent plus particulièrement réclamer le cœur et l'esprit des jeunes personnes ; par F. Z. Collombet. 1 beau vol. in-32, br. 2 »

Cet ouvrage est approuvé par Mgr M. D. Auguste Sibour, évêque de Digne, et Mgr Louis Rossat, évêque de Gap.

† EXTRAITS HISTORIQUES ET MORAUX des auteurs sacrés, copiés textuellement sur la sainte Bible de Carrières, avec des notes apologétiques; édition destinée aux familles chrétiennes, à la jeunesse et aux communautés; par M. H. Bernier, vicaire général d'Angers, supérieur du petit séminaire de Montgazon, à Angers. 6 beaux vol. in-12, ornés de cartes, plans et figures. Prix, broché, avec couverture imprimée. 15 »

Ouvrages de M. l'abbé C. M. le Guillou,

CHANOINE HONORAIRE DE QUIMPER, ETC.

† NOUVEAU MOIS DE MARIE pour la propagation de la foi, la conversion des pécheurs et l'exaltation de la sainte Eglise catholique, apostolique et romaine, avec douze Cantiques inédits à Notre-Dame, par M. l'abbé C. M. le Guillou, chanoine honoraire de Quimper, aumônier de la Charité à Paris, ouvrage faisant suite au Mois de Marie ou Vie pratique de la Sainte-Vierge, du même auteur, et approuvé par plusieurs vénérables Prélats. Prix. 1 50

† LE CHEMIN DE LA CROIX, véritable voie de la perfection, expliqué aux fidèles, suivi de douze Cantiques nouveaux en l'honneur de la Croix, et de trois Oratorios inédits sur la Passion, par M. l'abbé C. M. le Guillou, chanoine honoraire de Quimper, aumônier de la Charité à Paris; ouvrage dédié à Mgr J.-M. Graveran, évêque de Quimper, et approuvé par plusieurs vénérables prélats. 1 50

HISTOIRE D'ANGLETERRE, depuis la première invasion des Romains jusqu'à la révolution de 1688, par le docteur John Lingard. Deuxième édition, publiée sous la direction du docteur John Lingard, corrigée et augmentée, par l'auteur, de notes du plus haut intérêt. *Les épreuves lui ont été adressées à Londres.* Traduite en français par M. le baron de Roujoux, auteur de l'Histoire des révolutions des sciences et des beaux-arts, etc. 15 vol. in-8°. Prix, br. 40 »

CONTINUATION DE L'HISTOIRE D'ANGLETERRE du docteur John Lingard, depuis la révolution de 1688 jusqu'à nos jours, par M. de Marlès, revue, approuvée et annotée par le docteur John Lingard. 7 vol. in-8. Prix, br. 28 »

SAINT-CLOUD. — IMPRIMERIE DE BELIN-MANDAR.

MONITUM LECTORI.

Comperta apud omnes est, nec encomio indiget, indicis generalis utilitas. Nemo enim nescit quanti fastidii sit et laboris, sine ejus auxilio, inquirere in magna et numerosa voluminum mole, ea quæ scire cupimus. In tanta rerum copia et varietate distrahitur lectoris attentio, lassatur animus ac tædio sæpe afficitur, et præ operis difficultate, frequentius evenit ut inquirere desinamus quæ nostrum intererat cognoscere. His ergo incommodis occurrere volentes, maxima cura doctissimi Maurinenses studuerunt suis in sanctorum Patrum editionibus indices texere virorum, sententiarum et rerum omnium memorabilium quæ in decursu voluminum reperiuntur et tractantur. Hos indices generales et alphabeticos, qui sunt quasi synopsis et breviarium omnium SS. Doctorum operum, multis adjunctis in nostra editione nova, et quibusdam ad majorem elucidationem mutatis et auctis, nostros fecimus ad opera sancti Augustini episcopi Hipponensis, sancti Ambrosii Mediolanensis episcopi, sancti Joannis Chrysostomi archiepiscopi Constantinopolitani, sancti Gregorii Nazianzeni Theologi, quorum indicum ope, uno veluti intuitu, summatim lectori subjiciuntur res omnes notatu digniores prout in voluminibus occurrunt. Boni igitur consule quidquid est laboris, lector benevole; fruere et vale.

Nota. *Prior numerus litteris Romanis expressus, tomum designat; secundus notis Arabicis, paginam indicat.*

A

Aaronis sacerdotium minus sacerdotio Melchisedech, XVIII, 351, 352. Si ergo consummatio per sacerdotium leviticum erat, populus enim sub ipso legem accepit, quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech alium sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron dici? *ibid.* Quomodo Aaron factus sit sacerdos, quot hostias pro illo Moyses immolarit, quot victimas prostraverit, quomodo illum laverit, quomodo unxerit illius extremum auriculæ, manum dextram, pedem dextrum, deinde in sancta sanctorum introduxerit, XX, 310. Quanta sit sacerdotii dignitas, *ibid.* 311. Cum omnium simul reliquarum virgæ manerent in eodem habitu, sola virga Aaron germinavit, frondesque produxit ac fructus, ut intelligerent natura Dominum illum delegisse litterarum vice foliis usum, *ibid.* Cum sexcenta essent hominum millia, multi ex illis zelum Dei haberent, unus declaratus est Aaron, quem a Deo assumptum fuisse pontificem, miraculum virgæ, quæ nuces produxit, multitudini persuasit, XXV, 409.

Abductiones, id est, abductiones ad supplicium et ad cædem, XII, 396, 542.

Abel agnus Christi nihil fecerat mali, fratris invidia necatus, XX, 100. Martyr appellatus a Paulo, *ibid.* 357. Abel non pro negato idolis incenso martyr occubuit, *ibid.* Abel virtutem esse bonam

noverat, XXII, 239. De primitiis Deo sacrificans, fraterna cecidit manu, *ibid.* 74. Post obitum per sanguinem audacter loquitur, XI, 409. Abel clariore corona donatus, XXII, 141, 142. Abel pastor ovium, de primogenitis Deo obtulit, I, 248, 249. Abel ubique celebratur, Cain ab omnibus maledictus habetur, *ibid.* 266, 267. Abeli beneficio fuit, quod re a se bene gesta obierit, III, 450. In Abele mors pretiosa et honorata, *ibid.* 569. In quo Abelem Cain non læsit? VI, 277. De Abele loquentis mira est doctoris licentia. Ἔργον est id quod agendum suscipitur, Πάρεργον opus quod aliud agenti offertur exequendum, et ut plurimum præter expectationem; itaque cædes Abelis Πάρεργον Abeli fuit, quia aliud agens, aliud cogitans, aliud expectans, trucidatus est; non item de Caïno, qui nefarii hujusce sceleris causa in campum profectus est, II, 298.

ABIMELECH rex Gerarorum Saram uxorem Abrahæ rapuit, II, 114, 115. At non tetigit illam Abimelech, *ibid.* 116. Deus tantum timorem in Abimelech immisit, ut perculsus animo Saram attingere non auderet, *ibid.*

ABIATHAR. David fugiens a Saüle venit ad Abiatharum summum sacerdotem, atque ait illi: *Da mihi panes*, II, 531. Sacerdos hic Abiathar vocatus sicut et apud Marcum, XI, 26. Aliter appellatur Achimelech; sed sub duplici nomine unum eumdemque virum habeto ut patet ex libris Regum et Paral., ubi modo Achimelech filius Achitob et pater Abiatharis, modo Abiathar pater Achimelech dicitur, *ibid.* 600.

ABIRON et Dathan cum sacerdotii dignitatem meretriciis quibusdam oculis concupivissent, cum omnibus sectatoribus suis terra absorpti perierunt, synagogam suam sortiti extemporale sepulcrum, XXV, 409.

ABNEGARE semetipsum, quid? VI, 453.

ABNEGATIO sæcularium, est virtutis augmentum, XVIII, 148. Abnegatio multam ostendit distantiam, multum odium, magnam aversionem, *ibid.* Venit Christus ut abnegemus impietatem, *ibid.* Abnegationis varii modi, VII, 219.

ABOLLA, seu philosophorum pallium, coma, baculus, ἐξωμίς, IV, 247, 248; XXI, 129.

ABOMINARI quid sit, IV, 252. Abominari, supra modum odisse est, quasi impurum, quasi execrandum, *ibid.*

ABOMINATIO desolationis quæ dicta est a Daniele propheta, Adriano imperante, facta est, IV, 542. Abominatio desolationis, est statua in templo collocata, XX, 291. Abominationem Scriptura vocat idola, indeque abominatio desolationis vocatur statua in templo erecta, IV, 253. Abominationem quam dicat Christus, VII, 215.

ABRAHAM ab *Abar*, quod est *trans* vel *ultra*, dictus est, II, 465. Abraham in Veteri Testamento dictum fuisse prius Abram constat, voce Syrorum quod est *trans* vel *ultra*, *ibid.* 459. Abraham non Palæstinus erat, sed ab ulteriori ripa fluminis venerat, nempe a Babylonia; ideo a loco et facto nomen accepit et dictus est transitor, quia a loco ulteriori fluminis venit, *ibid.* Abram Abraham vocatus a Deo qui adjecta littera multorum filiorum patrem indicavit, *ibid.* 25, 26, 27, 32. Abrahæ parentes impii erant et idololatræ et plus quam barbari, *ibid.* 463. Parentes Abrahæ ex divina Sapientia nomen ipsi indiderunt, *ibid.* 464. Fuit hoc opus divinæ Sapientiæ, ut puero nomen imponeretur, habens in se futurorum historiam, *ibid.*

Abraham jam senex patriam deserit et sedes mutat, I, 327. Cur Lothum susceperit comitem peregrinationis, *ibid.* 471. De tempore adventus Abrahæ in Chananæam difficultas solvitur, *ibid.* 466, 467. Abraham cur solitudinem præferret civitati, *ibid.* 503. Abrahæ modica supellex, II, 111, 112. Abraham in Ægyptum descendit ut Ægypti doctor esset, I, 486. Abram mortem timebat, II, 112, 113, 114. Abrahæ metus in Ægypto quantus, I, 489, 490. Abraham loculpes ex Ægypto rediit, *ibid.* 495, 502. Doctor omnibus apud quos peregrinabatur, *ibid.* 473, 474.

Abrahæ lenitas erga Lothum, I, 503, 504. Abraham cur trecentos vernaculos secum assumpsit, *ibid.* 535. Abrahæ pietas, decimas dat de spoliis, *ibid.* 552. Abraham precatur pro Sodomis, II, 69,

70, 71, 72, 73. Abraham spectator fuit incendii Sodomitici, *ibid.* 99. Abraham quantum coleret hospitalitatem, *ibid.* 50, 51, 52. Abraham patriarcha præ senectute prope impotens erat; et ad filiorum procreationem omnino inutilis, *ibid.* 35. Abrahæ virtutem paulatim exercebat Deus, I, 519.

Abraham nonaginta novem annorum erat quando circumcisus est, II, 41. Abraham solus cum solo Deo loquitur, *ibid.* 65, 66. Abraham tentatus a Deo de filio immolando, *ibid.* 134, 135. Filium suum Isaacum ducit Abraham immolandum, *ibid.* 137. Abrahæ fortitudo et Isaaci obsequentia, *ibid.* 140. Abrahæ sacrificium, figura crucis Christi, *ibid.* 141. Abraham honore affectus a Deo quod ejus cultum filiis imperaturus esset, XXI, 60. Abraham Deo obsequens, XX, 108. Isaacum immolare jussus quo mœrore fuerit, *ibid.* 114. Abrahami afflictio cum filium immolaret, *ibid.* Abraham promissis contraria facere jubetur et paret, *ibid.* 73. Fides Abrahæ, *ibid.* Filium Deo offerens cum majori gloria recepit eum, XXI, 106. Abrahami ærumnæ variæ, XI, 196; XX, 105, 106, 107, 111. Abrahami ærumnæ ob uxoris pulchritudinem, XX, 108, 109.

Abraham non confidenter cum Deo loquebatur, XIX, 402. Abraham primo Abram dictus, XIII, 113, 121. Abraham filium sacrificare jussus, XXII, 462. Gemina compellatione opus habuit, ut manum abstineret a filio necando, *ibid.* 465. Abrahami hospitalitas, XI, 172; XX, 157; XXII, 477. Abrahamus hospitalis Angelos excepit, nesciens illos esse Angelos, sed ratus vulgares viatores, XXI, 344, 345. Abrahami sollicitudo, ut filio uxorem quærat, *ibid.* 337. Abraham tanquam rex colebatur ab hominibus suæ nationis, *ibid.* 335. Abrahami servus magnam probitatem exhibet, II, 151. Abraham prophetavit, *ibid.* 137, 139. Abraham ob modestiam beneficiis afficitur, I, 549, 550. Abrahæ fides, *ibid.* 570. fiducia in Deum, II, 150. Abrahæ obedientia, I, 467, 468, 469, 470; II, 127, 459. philosophia, et insignis modestia; I, 505, 506, 507. Abrahami humilitas, I, 465, 510; II, 25. Abrahæ pietas, I, 520, 521. affectus et pietas erga Deum, *ibid.* 484. mansuetudo et lenitas, *ibid.* 507. prudentia, II, 137. Abraham virtutes omnes possedit, *ibid.* 62. Idque ante gratiæ tempus, et spiritualia quærebat, *ibid.* 461. Discipulis Christi par, *ibid.* 469. Abraham divitias contemnit, I, 539, 540, 541. Abraham adamas fortis, Dei athleta, XIX, 307. Abrahamo Deus promiserat Palæstinam, ille spectabat cœlum, II, 462.

Abrahæ vita catena aurea, I, 546. Ejus obsequia, *ibid.* 547. ærumnæ, *ibid.* 548, 549. Dei erga eum providentia, *ibid.* 549, 550, 551. Abraham illum honorem habuit, ut Deus sese Deum Abraham diceret, II, 24, 25. Abrahæ anni computantur, *ibid.* 22, 23. Abram transitorem significat et Syrorum lingua, *trans*, *ultra*, II, 459. Abram transitorem sonat, secundum Hebræorum linguam; et parentes ejus nomen hoc indiderant, eo quod a patria sua in Chananæam transiturus erat, II, 26. Abrahæ sinus quid sit et quare Lazarus in sinu Abrahæ, XI, 172. In Abrahæ sinum quinam venturi sint, XXI, 238, 240. Abraham diviti loquitur quasi interpres Dei, XI, 204. Cur divitem vocat filium, *ibid.* 175, 176. Abram martyr appellatus a Paulo, XX, 357. Inferior Melchisedecho, *ibid.* 332, 333. Abraham philosophus, athleta, V, 7. Excusatur quod Saram mortis vitandæ causa dixerit sororem esse suam, XXIII, 454. Abraham cur jussus occidere filium id uxori non revelavit, V, 5. Abrahami animus ingens ad filium immolandum, *ibid.* 7, 8. Abraham dives non avarus, XXII, 89. hospitalis, *ibid.* Angelos excepit, *ibid.* 90. Abrahamo in senectute vires corporis elanguerant, sed ipse fidei robore confirmatus erat, V, 4. Abrahamus Persa esse dicitur, III, 548, 549. Abraham in sua generatione doctor, III, 25. Abrahæ hospitalitas, III, 352. Studium hospitalitatis magnum, *ibid.* 358. Abraham hospitalitatem ipse per se obivit, majus negotium famulo commisit, *ibid.* 359. Abraham admirabilis a Deo redditus, III, 25. Per Abraham Deus Ægyptios docuit et Persas, intellige Chaldæos, *ibid.* 23, 24. Abraham tanquam stella in nocte virtutem pene solus sectabatur, *ibid.* 179, 180.

Abrahæ eximium attributum, III, 50. Abraham Deum enixe precatur, ut Sodomitas liberet ab excidio, IV, 214, 215. Abraham fidei oculis vidit nasciturum Isaacum, XIX, 258. Abrahami sacrificium crucem præsignificat, *ibid.* 275. Abrahamus dives, in hospitalitate multa expendebat, IV, 416. Abrahæ vita bonis et malis permixta, VI, 419. Abrahæ cognatio nihil Judæis profuit, *ibid.* 278, 279. Abrahæ filios ex lapidibus quomodo Deus potest suscitare, V, 361. Abrahæ sinus pro regno, VI, 108. Abrahæ verum semen quodnam sit, XIII, 436, 437. Abraham quomodo contra spem in spem credidit, *ibid.* 282, 283. Abrahæ fides nostræ fidei typus est, *ibid.* 293. Abraham filium mactasse dicitur, quia mactare voluit, *ibid.* 311. Abraham hospitalitate claruit, XIV, 91. Abraham in omnibus omnino se recte et secundum Dei voluntatem gessit, XV, 47. Abrahami encomia fuse prosequitur Chrysostomus, XIV, 467, 468. Ejus humilitas, *ibid.* Abrahæ fides et virtus in omnibus gestis ejus prædicatur, XV, 233. Ejus constantia et fortitudo, *ibid.* 238, 239. Abrahami vita et historia celebratur, XVI, 360. Abrahæ magna fides erat, XVIII, 469. Si Abraham ante tot annos credidit quod Deus potens sit suscitare ex mortuis; multo magis id nos debemus credere, *ibid.* 471. Abraham apostoli præcepta operibus exhibuit, X, 111.

Abrenuntiatio Satanæ. Homilia sexta in Epistolam ad Colossenses ita refert verba ab eo prolata qui baptismum accepturus erat : Abrenuntio tibi, Satana, et pompæ tuæ, et cultui tuo, et Angelis tuis, XVIII, 74. *Vide* Baptismus.

Absalon Amnomen fratrem interficit, XX, 147. In patrem conspirat, *ibid.* 148. Absalonis filii Davidis historia, III, 76, 77. Absalon patrem bello impetit, *ibid.* 5, 6. Davidem aggressus a Joabo interficitur, *ibid.* 8. Quomodo periit, *ibid.* Absalon filius David, juvenis, incontinens, perditus, insurrexit adversus patrem, *ibid.* Absalon suum sibi machinatur supplicium, *ibid.* 113.

Abscissio unius membri pluribus aliis aliquando sanitatem præbet, III, 98.

Absentia non nocet credentibus, præsentia non prodest incredulis, III, 517.

Abstinentia mater sanitatis, XXI, 556. Abstinentia mater piæ mentis, II, 481, 482. Abstinentia a pravis operibus non laudanda, nisi bona opera exerceantur, XVI, 474.

Abstinere a malis non est nobis salutis principium, nisi adsit etiam bonorum possessio et virtutis actio, III, 31.

Abundantia et egestas ad multa mala facienda inducunt, XVI, 586.

Acacio presbytero scribit Chrysostomus, XXIV, 347.

Academia Platonis, XXI, 28, 29. Academiam, Peripateticos, ipsumque Platonem superabat Petrus, XII, 57.

Accepti et expensi ratio Deo reddenda, XI, 51.

Accinctum esse est vigilantis animæ, XVI, 372.

Accusatio sui, fit remissio criminis, I, 275.

Accusationes non curandæ insontibus; sicut enim laudes non oportet admittere; sic nec accusationes, XII, 175.

Achab. Achabo nil sceleratius, III, 109. Achab rex Eliam prophetam metuebat, XIX, 192. Achab cum rex esset, et omnia dominatu teneret, nec ullus esset qui ei contradiceret, magnum sensit dolorem de vinea Naboth, III, 109. Achab dives erat, pauper tamen, quia non orabat, XI, 429. Achabi pœnitentia, XXI, 461. Achab peccatum deflevit, et latam sententiam revocavit Deus, V, 215.

Achaicus ad Paulum a Corinthiis missus, XIV, 119.

Achan, filius Charmi, usurpaverat de anathemate, furando pallium coccineum valde bonum, ducentos argenti siclos, regulamque auream, quæ abstulerat et absconderat. Cum sors illum indicasset, lapidatus est extra castra a populo Israëlitico, XVI, 602. *Vide* Achaz, IV, 358.

Acharis historia. *Vide* Achan.

Achimelech. *Vide* Abiathar.

Achitophelis historia, III, 77, 78. Achitophel suum sibi machinatur supplicium, III, 113. Achitophel vir callidus, regi David infensus, *ibid.* 77, 78.

Acrimonia utendum sicubi opus sit, XVI, 3.

Acta Apostolorum a Luca Pauli discipulo scripta, XII, 15, 16. Sunt historia eorum quæ Spiritus sanctus fecit et dixit, *ibid.* et resurrectionis demonstratio, *ibid.* 3. Actuum Apostolorum liber, quam ignoraretur et negligeretur tempore Chrysostomi, *ibid.* Illius libri dignitas, *ibid.* 3, 4. Actorum liber multis non notus, XI, 486. Acta Apostolorum, hic titulus exploratur, *ibid.* 500, 501. Acta in quo differant a miraculis, *ibid.* 502. Acta Apostolorum non omnium Apostolorum gesta continent, *ibid.* 366. De inscriptione libri Actuum Apostolorum, *ibid.* Vel ipse titulus rerum vim totam enuntiat, estque proœmium totius operis pollicitatio, *ibid.* Quis sit auctor libri Actuum Apostolorum, varii in varias divisi sunt sententias. Alii dicunt auctorem esse Clementem Romanum, alii Barnabam, alii Lucam evangelistam, *ibid.* 367. Palam est Lucam qui Evangelium scripsit, etiam Acta Apostolorum edidisse, *ibid.* Acta Apostolorum in Pentecoste legebantur, quare, *ibid.* 534, 538.

Actio bona, utilior miraculo, XI, 501, 502.

Ada uxor Lamechi, I, 270.

Adagium: Pleni ventres esurientes non noverunt, II, 424. Adagium: Hæc cæcis perspicua sunt, I, 55. Adagia: Bellum inexpertis dulce, XII, 46. Qui honorat, se ipsum honorat, *ibid.* 174. Aliud adagium: Male facere, est male pati, *ibid.* 211. Adagium: Adversus clavos calcitrare, XVI, 249. Adagium, Scammata transilire, III, 85. Adagium, seu proverbium est Amicos cum vitiis ferendos, X, 320. Adagium: Pauperem et nudum non possunt centum viri spoliare, VII, 312. Adagium: Multa sunt inter calicem et summum labium, XXI, 260. Adagium: In portu naufragium, XI, 153.

Adam vox Hebraïca significat terrenum, XIII, 123; XIX, 207. Ipsum Adami nomen pignus erat orbis terrarum. Quia futurum erat ut quatuor climata ex ipso implerentur, imponit ei nomen Adam, II, 539. Quid de hac sententia doctoris putandum, *ibid.* 600 *in nota* (6). Multi putarunt ignorantem Adamum accepisse fructum ab uxore, cum nesciret unde hunc fructum tulisset conjux, *ibid.* 566. Adam sexta hora comedit et post sextam horam se abscondit, *ibid.* 567. Desideravit Adam Deus fieri, *ibid.* Ars prima Adami, sartoria fuit; ante omnem artem sumpsit ficulneæ folia, et consuit, *ibid.* 569. Adamo Deus et ante peccatum et post peccatum providit, XX, 339, 340. Cur ei Deus præceptum dedit, *ibid.* 69. Adam si obedisset, matrimonio opus non fuisset, XXI, 145. Adami ante lapsum felicitas, *ibid.* 140. Adam spe amplioris, quem habebat honorem perdidit, XIX, 389. Diabolum Deo prætulit, XX, 57. Adamo confessio delicti utilis, *ibid.* 70. Adam et uxor cur pelliceis vestibus a Deo sint induti, XXI, 285. Ejectus cur prope paradisum constitutus, *ibid.* 295. Adam per peccatum non parum ex scientia quam habebat amisit, IX, 222, 223. Adamum occidit invidia diaboli, X, 104. Adam peccavit, peccavit Eva; unum autem erat peccatum: ambo enim de fructu comederunt, ambo autem non easdem pœnas dederunt, III, 65. Adam ante peccatum Angelis similis, purus et inculpatus erat, XIV, 337. Quomodo in peccatum inciderit, *ibid.* 168. Adam per superbiam cecidit, V, 409. Adam ante peccatum bestias tanquam servas habet, III, 6, 7. Eæ in Adamum peccatorem rebellant, *ibid.* 7. Adam non easdem peccati pœnas dedit quas Eva, *ibid.* 65. Adam ab Æden, quod est terra eo quod sit terrenus, II, 465. Adam sine ullo merito quanta beneficia accepit, I 184. Refutantur qui dicunt, cur Deus mandatum illi dederit, quod sciebat ab illo violandum esse, *ibid.* 184, 185. Adami sopor quis, *ibid.* 193, 194. Cur immissus, *ibid.* Adam et Eva ante prævaricationem immortales erant, *ibid.* 213. Adam scientiam boni et mali non ex esu a ligno accepit, *ibid.* Ante peccatum caste et continenter vivebant Adam et Eva, *ibid.* 246, 247. Adam et Eva cur non erubescerent, *ibid.* 198. Adam sine pavore nomen feris indidit, II, 406. Adami sapientia, I, 186, 187. Quanta sapientia in imponendo brutis nomina, *ibid.* 187. Adam prophetica gratia afflatus, dixit: *Hoc nunc os, etc.*, XIII, 132, 134, 135. Adam sibi auctor malorum, *ibid.* 184. Ejus felicitas in paradiso, *ibid.* 198. Adami et Evæ erubescentia ob nu-

ditatem unde orta, *ibid.* 210, 211. Quam insipienter se occultarent a Deo, *ibid.* 219. Adamus ante peccatum multa sapientia repletus, II, 428. Ex eo probatur quod brutis nomina imposuerit, *ibid.* 430. Item ex iis quæ Evæ dixit, *ibid.* Cognitionem boni et mali habuit ante peccatum, *ibid.* 430, 431. Id probatur ex mandato, quod accepit, *ibid.* 430, 431, 436, 437. Adamus an scientiam boni et mali habuerit antequam comederet de ligno, I, 187, 212; II, 428. Eam habuisse ab ortu probatur, II, 428, 429. Adam lapsus ob ignaviam suam, *ibid.* 451. Adam antequam peccasset, bestias tanquam servas et obedientes habebat, et eis tanquam servis nomina imposuit, III, 7. Postquam autem aspectum peccato commaculavit, tunc bestiæ eum non cognoverunt, et quæ servæ erant ei, hostes evaserunt, *ibid.* Cur non statim atque de ligno comedit, mortuus est, I, 237. Adami ab uxore seducti crimen, *ibid.* 210. Adami miserabilis ad Deum responsio, *ibid.* 223. Adam mulieris doctor esse debuerat, non discipulus, *ibid.* 224. Adam se purgat, et culpam in mulierem rejicit, *ibid.* 225, 226. Adam ejectus ex paradiso, *ibid.* 243. Cur ex adverso paradisi positus Adam, *ibid.* 245. Ejus pœnæ indulgentia admixta, I, 235. Adamus laboriosam vitam invexit, II, 423. Adam illaboriosam vitam agens de paradiso lapsus, XXII, 97. Paulus laboriosam vitam agens in cœlum raptus, *ibid.* Adam in paradiso erat, et postquam Deum irritavit, nihil profuit paradisus, *ibid.* 131. Adam in paradiso ut in portu naufragium fecit, XXI, 608. Adam ante peccatum scientiam boni habebat, II, 562. Ipsum Adami nomen, pignus erat orbis terrarum. Quia enim futurum erat ut quatuor climata ex ipso implerentur, imponit ei Deus nomen Adam ἄλφα, ἀνατολή, oriens; δέλτα, δύσις, occidens; ἄλφα, ἄρκτος, septentrio; μύ, μεσημβρία, meridies, II, 539. Et nomen et litteræ testificantur hominem repleturum esse orbem terrarum, *ibid.* Adam totum mandatum violavit, ac legem transgressus est; Deus autem non totum honorem sustulit, neque tota eum potestate dejecit, sed ea duntaxat ab ejus imperio exemit animalia, quæ non multum ad hujus vitæ subsidium illi conducunt; quæ vero necessaria sunt et utilia, quæque multum inserviunt vitæ nostræ, ea subdita nobis esse permisit, *ibid.* 407. Adam prophetiæ donum acceperat, *ibid.* 552.

ADJUTOR ut sit Deus quænam sunt agenda, III, 153.

ADMONITIO terrorem et pudorem incutiens bona, XIV, 340, 341.

ADOLESCENTES, qui formam turpiter vendebant apud Antiochenos, frequentes erant, XV, 32. Adolescentes Antiochiæ calceis utebantur effœminatis cum luxu nimio, VI, 373, 374. Adolescentes exagitat sanctus doctor superagentes in foro cum hominibus qui sumptuosis et magnificis vestibus operti erant, et calceos suos filis sericis et auro exornabant, VII, 510, 511.

ADOLESCENTIA neglecta similis est incultæ terræ, quæ multas undique spinas gignit, VI, 376. Adolescentia non est virtutis impedimentum, II, 295, 296.

ADOLIÆ scribit Chrysostomus, XXIV, 177. Adolia in gravem morbum incidit, *ibid.* Adoliæ aliam epistolam scribit Chrysostomus, *ibid.* 184. Adolia a morbo convaluit, *ibid.* 160, 161. Adolia a propinquis prodita, *ibid.* 274, 275. Adoliæ sex epistolas misit Chrysostomus, *ibid.* 318, 319. Adoliæ dona ipsi a Chrysostomo remissa sunt, quare, *ibid.* 367, 368.

ADOPTIO penes Judæos verbum tantum erat sine re; penes nos autem est purgatio per baptismum et Spiritus donum, XIII, 392.

ADORARE Christum gloria est, XVI, 492. Hæc gloria omnem gloriam superat, *ibid.* Adorare, creaturæ est; adorari, creaturarum Domini, IX, 425.

ADORATORES veri quinam sunt, IX, 426. Qui cultum non loco circumscribunt, ac Deum in spiritu colunt, veri sunt Dei adoratores, *ibid.*

ADRIANUS. Sub Adriano Jerusalem iterum devastata, XX, 292. Adrianus statuam suam in templo posuit, *ibid.* Jerosolymam Æliam nomine suo vocavit, *ibid.* Adrianus imperator abominationem desolationis fecit, IV, 542. Adrianus Antinoum cinædum inter deos numerari curavit a Romanis, XV, 517, 569.

Adventus duo sunt; alius gratiæ, alius retributionis, XVIII, 148. Adventum suum secundum prædicit Christus, VII, 226. Adventus secundus Christi, ejusque signa, *ibid.* 205. Adventus Christi secundus quam gloriosus, VI, 460. Adventus Christi secundi modus, VII, 228, 229. Adventus Christi prior occultus, III, 375. Adventus secundus Christi, qualis futurus, III, 346; XXI, 475, 476, 477. Adventum, vitam et mortem Christi phantasiam tantum, non rem vere gestam fuisse putabant Docitæ, aliique hæretici, quos perstringit Chrysostomus, VII, 459.

Adversa illustriores nos reddunt, quam lætitia, VI, 281. Adversa fortiter ferenda, XII, 158. De adversa valetudine et medicis, ecloga, XXIV, 533, 534. Prosperorum et adversorum alternationis utilitas, III, 615.

Adversitas minora parit mala quam prosperitas, III, 157, 158. In adversitate peccatorum maculas deponimus, XXII, 71. In adversitate Deo omnia committenda, *ibid.* 126. Adversitas magnum quid ad virum præstabilem efficiendum atque ad docendum patientiæ virtutem, XX, 76.

Adulari diaboli; corripere Dei est, V, 393.

Adulatio vitanda, XII, 68.

Adulator. Adulatorum indoles, III, 349. Adulatorem potius aversari oportet, quam contumeliosum, VII, 351. Adulatores sæpe mente criminantur eum cui adulantur, V, 423.

Adulter conjugatus excusationem non habet, IV, 376. Adulterorum conscii servi puniebantur, III, 393. Adulter non debet ad sacramenta accedere: adulteri misera conditio, *ibid.* 116, 393. Adulteri misera conditio multis exprimitur verbis, XIV, 410. Homo adulter omnes timet et suspectos habet, et uxorem suam et adulteræ virum ipsamque adulteram, familiares, amicos, cognatos, parietes, umbras, se ipsum, *ibid.* Adultera nullius est uxor, XIX, 90. Adulteri a templo arcebantur, V, 168.

Adulterium quid, XXI, 179. Adulterium est gravius latrocinio, XVII, 209, 210. Adulterium est non solum si viro conjuncta mœchetur, sed etiam si ille alligatus sit uxori, *ibid.* 211. Adulterium quid vere sit, *ibid.* 211, 212. Adulterii radix et mater concupiscentia impudica, XXI, 562. Adulterium per oculos, *ibid.* Necesse est enim homines sedentes peccato adulterii omnes teneri, non quod ibi mulieribus copulentur, sed quod impudicis eas oculis intueantur, *ibid.* Qui meretricatus est aut adulterium commisit, simul ut animum explevit, finem peccato imposuit, XXII, 345. Adulterii damna, XIX, 79, 80. Adulterium etiam cum libera committitur, *ibid.* 77. Plurimi adulterium arbitrantur tantum cum quis marito junctam mulierem corrumpit; at vero sive cum vulgari scorto, sive cum ancilla, sive cum alia quapiam muliere non maritata, illegitimo lascivoque congressu, cum uxorem habeat, hoc est adulterium, *ibid.* Adulterii genus est conjugatum cum scortis misceri, *ibid.* 79, 80. Non ex eorum tantum qui contumeliam patiuntur, sed ex eorum etiam qui contumeliam inferunt, conditione hoc crimen adulterii metimur, *ibid.* 77. Adulterium quam damnabile, X, 191, 192. Nulla venia ei qui uxoris consolationem habens illam, altera admissa, contumelia afficit, *ibid.* Si non licet ei qui uxorem repudiavit et ejecit, cum altera coïre, *hoc quippe est adulterium*, qui uxorem secum habens, alteram inducit, quantum scelus perpetrat? *ibid.* 191. Adulterii cupidæ mulieres ad cædem sunt paratæ virorum, qui injuria afficiuntur, VI, 358. Omne adulterium ex concupiscentia nascitur, VIII, 75.

Ædes privatæ quibus ornamentis fulgebant tempore Chrysostomi, XXIII, 549. Nonnulli enim erant adeo infelices ac misere affecti, ut ædes quidem aureis laquearibus, et tesserulis pavimento distincto, floridis picturis, columnarum splendore, aliisque cunctis exornent, animum autem in deteriori statu tanquam desertum hospitium derelinquentes, luto, fumo ac multo fœtore completum, planeque desertum, *ibid.* Ædes splendidæ damnantur, VI, 76; VII, 533. Ædes columnis et lapidibus pretiosis ornatæ, XVI, 141. Ædium ornatus nimius, *ibid.* 536.

Ædificia ad inanem gloriam structa, III, 333. Ædificia columnis et marmoribus et porticibus, modisque omnibus exornata, XVI, 141, 536.

Ægæum mare a ventis infestatur, VII, 292.

Ægensis episcopus a partibus erat adversariorum Chrysostomi, XXIV, 342.

Ægritudo. Ægritudines parvæ socordia magnæ fiunt, XIX, 490. Ægritudines quomodo ferendæ, XX, 353, 354. *Vide* Morbus.

Ægyptii crocodilos, canes et simias colebant ut deos, II, 392. Ægyptiorum lascivus animus, I, 488. Ægyptiorum martyrum encomium, XXIII, 556. Ægyptiorum lingua loquebantur Apostoli et Discipuli, XI, 393. Ægyptiorum obstinatio, IV, 42. Ægyptios Deus decepit, quomodo, *ibid.* Ægyptios musca vocat Isaias, qua de causa, *ibid.* 335. Ægyptii dum in Ægypto ferirentur, lucrum faciebant Judæi; dum autem in solitudine beneficio Judæi afficerentur, alii juvabantur, IV, 29. Quando ait sanctus Doctor Judæis in solitudine affectis, etiam alios beneficio affectos fuisse, id intelligit de vulgi promiscui innumerabili multitudine, quæ cum illis profecta narratur in Exodo. Hi erant alienigenæ, Ægyptii et alii qui beneficiorum in Israëlitas collatorum consortes erant, *ibid.* 619. Ægyptii christiane philosophantur, IX, 172. Ex Ægypto reditum Christi Prophetæ prædixerunt, XI, 436. Ægyptii mercatores occidentales populos edocebant, III, 24. Ex Abraham edocti sunt, *ibid.*

Ægyptus de Spiritu sancto accepit, III, 253. Vetus Ægyptus Dei inimica et furens, felium cultrix, cepas formidabat, V, 329. Imo et hodie Ægyptus multa habet adhuc veteris amentiæ monumenta, *ibid.* Ægyptus erga Christum, ab ejus in Ægyptum fuga ferventior effecta, multos habet Martyres, multos monachos, *ibid.* 338.

Ælia, sic vocata fuit Jerosolyma ab Adriano, XX, 292.

Ælius Adrianus imperator, civitati Jerosolymæ nomen Æliæ jussit imponi, XX, 292.

Æmulatio bona hæc est, imitari, non impugnare, non dolere de alienis bonis, sed morderi de propriis malis, XIV, 537.

Æneæ frontis, impudens, XX, 275. Nos solemus eos qui nesciunt erubescere, æneam habentes faciem appellare, *ibid.*

Æones. Valentinus erat ex numero eorum qui Æonibus omnia ascribebant, II, 395.

Æqualitas personarum Patris et Filii, X, 340.

Æquitas. *Vide* Justitia.

Aer. Aërem et solem adorabant Gentiles, principali causa relicta, et existimabant ea esse illa quæ fructus præbebant, IV, 155.

Ærumna mater philosophiæ, II, 153. Ærumnæ cum gratiarum actione toleratæ magnam præbent ansam misericordiæ, et Deum reddunt propitium, III, 66. Ærumnæ ferendæ forti animo et cum gratiarum actione, *ibid.* 642. Ærumnæ fortes nos reddunt compunctos, contritos, IV, 48. Ærumnæ a sæcularibus omnibus adducunt, III, 17. Quantam libertatem pariunt, *ibid.* Ærumnæ immissæ potius quam beneficia ad Deum reducunt, IV, 29, 30. Ærumnarum moles auget Dei desiderium, *ibid.* 126. Ærumnarum socii multum conferunt ad consolationem, III, 386. Nam habere ærumnarum socios, et videre multa hujusmodi exempla, visum est multis quid magni ad consolationem, *ibid.* In ærumnis documenta quatuor, *ibid.* 78. Primum, non conturbari in rebus adversis, cum videamus etiam justis id evenire; secundum, non mutari pro tempore, sed nosse leges amicitiæ; tertium audere pericula adire pro virtute; quartum, ut simus in rebus dubiis et asperis bona spe præditi, Dei auxilium expectantes, *ibid.* Ærumnas Deus inducit, et tolerabiles reddit, *ibid.* 15. *Vide* Afflictiones. Ærumnarum et afflictionum in Sanctis causæ octo, XXII, 62. Prima, ne in arrogantiam tollantur, *ibid.* Secunda, ne cæteri majorem habeant de ipsis opinionem, *ibid.* Tertia, ut Dei virtus appareat per ærumnoso mira agentis, *ibid.* Quarta, ut ipsorum patientia, et gratus animus appareant, *ibid.* Quinta, ut de resurrectione cogitemus ubi justis ærumnosis coronæ parantur, *ibid.* Sexta, ut omnes Sanctorum exemplo solatium habeant cum in ærumnis versantur, *ibid.* Septima ne Sanctos, alterius fuisse naturæ putemus, *ibid.* Octava, ut discamus qui vere miseri, qui beati sint, *ibid.* 66. Ærumnæ causa Sanctis ne propter præ-

sentis felicitatis spem Deum colere putentur, *ibid.* Ærumnarum communio solatium præbet afflictis, XXI, 538. Ærumnæ sanctorum divinæ potentiæ argumentum, quomodo, XXII, 64. Ærumnarum utilitas, *ibid.* 158. Ærumnarum fructus, *ibid.* 123. Ærumnæ peccata destruunt, *ibid.* Ærumnæ nihil læserunt Paulum, IV, 424. Ærumnæ fortiter ferendæ, V, 357. Prædicantibus non timendæ, VI, 337. Ærumnæ cum gratiarum actione peccata delent, XIX, 12. Probos viros illustres efficiunt, XXIII, 119, 120. Ærumnæ coronas pariunt, XXIV, 71. Ærumnæ non formidandæ, XI, 64. Ærumnæ et morbus non mala sunt, XXII, 438. Ærumnæ præsentis vitæ mera fabula sunt, XXIV, 106. Ærumnæ pro Christo toleratæ sunt gratia, corona, merces, V, 129, 130. In ærumnis homo Dei providentiam expectet, *ibid.* 76. Ærumnarum quantum lucrum, II, 17. Ærumnæ fructuosiores nos efficiunt, 288. Ærumnæ vitæ præsentis non miseros faciunt, XXI, 84, 85. Virtuti opportunæ sunt, *ibid.* 419, 420, 445, 446, 452. Ærumna amicos devincit et conjungit, XII, 476. Fidelium animos constringit ut colligat, *ibid.* Ærumnæ bonum afferunt, *ibid.* 36. Justo sunt semper causa præmiorum, *ibid.* 194. Ærumnæ cum Dei laude ferendæ, XIII, 303. Propter Christum ferendæ sunt, XII, 183. Ærumnæ ad virtutem trahunt, *ibid.* 479. Ærumnæ frequentes in vita Sanctorum, XIII, 71. Ærumnæ ad philosophandum instituunt, XII, 194. Ærumnæ pro Christo acceptæ consolationem afferunt, XV, 514. Magnos pariunt fructus, *ibid.* 516. In perferendis malis coronæ bravia et præconia acquiruntur, *ibid.* 541. Ærumnæ et tribulatio vinculum quoddam firmissimum est, charitatis accretio, compunctionis et pietatis occasio, XVI, 594. Ærumnæ Christianis necessariæ, *ibid.* Ærumnæ non ægre ferendæ, XVI, 214. Non quærendæ, nec in eis manendum est, si sint qui solvant, *ibid.* 215. Ærumnæ quæ secundum Christum sunt gaudium habent, *ibid.* 530. Tentationes et ærumnæ quomodo repellendæ, *ibid.* 389. Ærumnis et tentationibus expers non erit qui virtutis viam capessit, XVIII, 79. Ærumnæ patienter sunt ferendæ, *ibid.* 166. Per ærumnas prædicatio Evangelii confirmata est, XXII, 422.

Æsculapio jubet gallum sacrificari Socrates, XIII, 205. Hæc postrema vox celeberrimi philosophi, *ibid.* 541.

Æterni cruciatus præsentes pœnas quantum superent, XV, 323.

Æternitas Filii probatur, IX, 184, 185.

Æternorum bonorum amissio quot lacrymis digna, XVIII, 454.

Æthiopes christiane philosophantur, IV, 172.

Aetio Chrysostomus scribit, XXIV, 334.

Affectiones oculum mentis excæcantes quot sunt, III, 575.

Affectus maxime requiritur in oratione, V, 121. Affectus erga creaturas, amorem Christi minuit, V, 276.

Affici. Male affici et fortiter ferre, magnum habet lucrum, XIII, 53.

Affinitas et cognatio Christianorum per spiritum sunt, XIII, 501.

Afflictio quantum bonum, XII, 194, 195, 311, 405. Afflictio pædagogus noster, XII, 480. Est enim peccatorum solutio, graviter affligi; est philosophiæ gymnasium, virtutis doctrina, XIII, 54. Afflictiones et tentationes splendidiores reddunt, XII, 381. Afflictio nos vel maxime excitat, conformat, et fortiores nos reddit ad studium sapientiæ, III, 97. *Vide* Ærumnæ. Afflictionis bona, XV, 199. Afflictiones quomodo leves efficiantur, *ibid.* 316. Afflictione deliciæ turbantur et avolant, XVII, 259. Justi cur affliguntur, improbi autem in quiete et otio versantur, III, 78. Afflictio in virtute roborat et firmat, *ibid.* 97. Afflictio cum gratiarum actione tolerata magnam præbet ansam misericordiæ, *ibid.* 66. Afflictionis dies, quis, III, 386. Diem afflictionis seu tribulationis dicit Psalmita, non calamitatum, nec fortuitorum casuum, sed quia sive peccatum bello impetat, sive diabolus obsideat malas invehens cupiditates, *ibid.* Afflictionis præsentis et futuræ comparatio, *ibid.* In afflictione non oportet angi et excruciari cogitantem magnum inde proventum posse sperari, *ibid.* 629. Afflictionis lucrum, *ibid.* 591. In afflictione preces sunt puriores, et major Dei

benevolentia, *ibid.* Afflictio multis animi morbis medetur, *ibid.* 16. Afflictionum moles auget Dei desiderium, IV, 126. Afflictiones sunt utiles, *ibid.* 156. Afflictio a sæcularibus omnibus abducit, III, 16. Ex afflictione quanta libertas, *ibid.* 17. Afflictio fortes nos reddit, compunctos, contritos, IV, 48. Afflictiones Deus inducit, et tolerabiles reddit, III, 15. Afflictio mater philosophiæ, *ibid.* 153. Ad curam animæ utilis, *ibid.* Afflictionis tolerantia præmio digna, IV, 75. In afflictione dilatatio quid, III, 16. Afflictionem cur permittat Deus, *ibid.* 576. Afflictionum commoda duo, unum quod reddat studiosiores et attentiores; alterum, quod ea quoque justa sit causa, ut audiamur, IV, 108. Afflictos consolari, Dei proprium est, *ibid.* 177. Hoc est vel maxime potentiæ Dei munus, hoc imprimis ostendit ejus vires, quod in mediis malis et periculis non sinit dejici animum, nam afflictis semper Deus adest, IV, 54. Afflictionis utilitas, III, 417. Afflictio necessaria est probis, multoque magis peccantibus, V, 393. Afflictio signum providentiæ divinæ, I, 498. Moralis exhortatio ad afflictiones fortiter ferendas, II, 330. Afflictio diligentes reddit et attentos, XIX, 11. Inertiores enim plerumque nos reddunt res secundæ; afflictiones autem dum vigiles nos reddunt, auxilium nobis cœleste conciliant, *ibid.* Afflictiones ipsæ lætitiæ sunt occasiones, XXII, 391. Afflictiones cum fornace comparantur, XI, 6. Afflictio dat intellectum, *ibid.* 217. Mœrorem abigit, XIX, 453. *Vide* Ærumna.

Agapetæ, XXI, 292. De Agapetis, *ibid.* 503, 504.

Agapetus Chrysostomi amicus epistola ad eum missa, XXIV, 148. Alia ad eumdem epistola, *ibid.* 199. Alia ad eumdem, *ibid.* 315.

Agar prægnans Saram contemnit, II, 11, 12. Agar cum Ismaële servatur a Deo, II, 128, 129.

Agonotheta. Nonne videtis in Olympicis certaminibus, dum capite coronam gestans, amictus stola, virgam manu tenens, agonotheta per forum incedit, quanta sit tranquillitas et modestia, dum præco voce denuntiat ut omnes sileant ac decenter quiescant, I, 374. Agonotheta victorem in Olympicis prædicat et coronat, V, 395. Agonothetæ fiebant pueri admodum juvenes, *ibid.* 108. Agonothetæ in ludis Olympicis ornatus, X, 522.

Agricultura ante reliquas artes inducta, XXII, 329. Etenim Adam ante peccatum quando multa fruebatur libertate, agriculturam quidem, nec ærumnas habentem, sed multam sibi præbentem philosophiam sectabatur, *ibid.*

Agrippa murum condidit, IV, 541, 542. Agrippa a Paulo victus, VI, 196.

Αἱρέσεις pacta et conditiones in tabulis positæ, II, 157.

Alæ in Angelis naturæ sublimitatem significant, XIX, 421. Alæ Seraphinorum quid designant, IV, 428. Alæ Seraphinorum celsitudinem et sublimitatem significant, *ibid.* 308. Alæ protectionem significant, VII, 204.

Alacritas via est ad operationem, III, 391. Alacritas necessaria in Dei præceptis adeundis, III, 512. Alacritate opus est, ut exsuscites gratiam Dei, XVIII, 7.

Alcibiades opibus florens, minus clarus quam Aristides, XXI, 35, 36.

Alea non videtur crimen, sed ad malum ducit, XXII, 282. Aleæ lusus, XI, 484.

Alexander magnus tertius decimus deus declaratur a senatu Romano, XV, 517. Alexandrum magnum templum habuisse sibi dicatum significat Lampridius paulo post initium vitæ Alexandri Severi. Quod autem a senatu Romano tertius decimus deus declaratus sit, ut ait Chrysostomus, certe constare non videtur. Tertius autem decimus hic deus censetur, quia duodecim dii præcipui Romæ habebantur; Juno, Vesta, Minerva, Ceres, Diana, Venus, Mars, Mercurius, Jovis, Neptunus, Vulcanus, Apollo, *ibid.* 568. Alexander magnus Deum adoravit, IV, 529. Alexandri magni gesta præclara, XVII, 167. Alexander Macedo hirco designatus, XX, 281. Diogeni pecunias offert, ille despicit, XXI, 32. Sublato Dario rege in se transtulit imperium, XX, 281. Post eum quatuor reges imperium diviserunt, *ibid.* Alexandri Macedonis aurea numismata in capite vel pedibus quidam ligabant ad bonum omen, XX, 390.

Alexandro Corinthi episcopo scribit Chrysostomus, XXIV, 306.

Alexandrini. Non nobis est satis compertum an Antiocheni semper invariabili lege Alexandrinorum circa pascha Domini calculum secuti sint, VIII, 275.

Aliena qui invadit se ipsum perdit, III, 112.

Allegoria. Hæc lex ubique locorum in Scriptura servatur, ut cum allegorice loquitur, allegoriæ interpretationem afferat, ut ne eorum qui allegorias amant cupidus animus temere et fortuito erret et quocumque feratur, IV, 291.

Allegoricus sensus, III, 291.

Aloidæ diis insidias struentes, XXIII, 375.

Alphio epistola, XXIV, 162. Is donum misit Chrysostomo, *ibid.* 163. Alia ad eumdem epistola, *ibid.* 174. Alia Chrysostomi epistola ad Alphium, *ibid.* 198.

Alphius : epistola Chrysostomi ad illum, XXIV, 149. Aurum dat pro prædicatione evangelica in Phœnicia, *ibid.*

Altare lapis erat, X, 267, 268. Altare Ecclesiæ tremendum, X, 40, Altare ignoto Deo, XVIII, 130. Altare cœleste figura est altaris terrestris, IV, 431. Altari adsunt Angeli et totus cœlestium virtutum ordo, cum sacrificium celebratur, XX, 486, 487. Altaria Christi ubique excitata, XI, 457. Altare Christi quale, XI, 491. Animatum altare et spirituale erigitur Christo, *ibid.* Altaria duo Jerosolymis, IV, 88. Altaris sacrificiorum ab altari incensi discrimen, X, 491, 492.

Altercatio. Altercationis vitandæ modus, XVII, 273.

Alteri fac quod tibi fieri velis, ut in vulgi ore ferebatur, XV, 418, 419. Si quod tibi fieri nolis, alteri facias, aut si quid tibi fieri velis, quod ipse minime facias, tuomet ipse te calculo condemnas, nec jam quidquam habes, quo excusari possis, velut, quæ facienda sint, ignorans, *ibid.*

Altum sapere post peccatum gravius est ipso peccato, XIII, 218.

Alypio scribit Chrysostomus, XXIV, 325.

Amani montis incolæ in impietate versantur ab Elpidio presbytero ad fidem instituuntur, XXIV, 316.

Amans. Amantem qui non redamat ipsis feris inferior est, XV, 526.

Amare Christum quid sit, XII, 77.

Amaritudo omnis tollenda est, ne tristitia afficiatur Spiritus sanctus, XVI, 289. Amaritudinis intolerabile vitium, XVI, 282.

Amarulentia iræ et indignationis radix est, XVI, 284.

Amasiæ et meretrices turpitudinem et ignominiam inferunt, X, 321.

Amasiorum mores, X, 320. Amasii munditiæ corporali student, XVII, 413, 414.

Amator sincerus non vulgaris thesaurus, XXIV, 327.

Ambitio animam perdit, X, 365. Ambitionis vis, III, 77. Ambitionis viæ filiis a patribus ostensæ, XXI, 63, 64. Ambitio arx et caput malorum, *ibid.* Ambitio quam insatiabilis, quanta cupiditate inflammetur, XV, 95.

Ambitiosus animus, cum aliqua re se ornari putat, etiamsi aliis sit noxia, ad vanam gloriam retinet, ob ejusdem vanæ gloriæ tyrannidem, XIV, 367. Ambitio et amor imperii Ecclesiam dividit, XVI, 246, 247.

Amentiam pariunt divitiæ, XVI, 535.

Amicitia. Amicitiarum varia genera, XVII, 8. Amicitiæ christianæ exempla, XVII, 174. Amicitiam nihil ita solvere solet ut formido et proditionis opinio, XVIII, 8. Amicitiæ debitum nunquam solvitur, XI, 43. Amicitias cur junxit Deus, VI, 363. Amicitiæ causæ diversæ, VII, 50, 51. Amicitia ex pietate junctos esse oportet, VII, 40. Amicitiæ veræ ratio, XII, 454, 455. Amicitia vera quæ, XVIII, 542.

Amicus fidelis verum medicamentum vitæ, XVII, 173. Amicus verus ipsa luce desiderabilior. Melius est degere in tenebris, quam amicis privari, XVII, 174. Amici veri officium, XIII, 127, 128. Amici est amicum reprehendere, *ibid.* 128. Amicorum præsentia exoptatur. Non enim febris tantum ardorem invehit febricitantium corporibus, quantum animis nostris amicorum absentium desiderium, et ut illi phialas et pocula, et frigidos fontes, ita isti amicorum vultus exoptant, XI, 43. Amici vox

jucunda, v, 178. Amicis utiliores inimici, *ibid.* 175. Amici in vita præsenti faciendi sunt per eleemosynas, III, 323. Amici etiam contemnendi salutis causa, *ibid.* 41, 42. Amici de medio sublati, ubi semel inclinata res est, *ibid.* 349. Amici temporum, *ibid.* 77. Amicos male conjunctos abscindi oportet, X, 128. Amici dona quantumvis exigua amico magna videntur, IX, 324. Amicus, est alter ego, X, 72. Amici quinam comparandi, XXII, 35. Amici falsi, *ibid.* Ubi semel inclinata res est amici de medio, *ibid.* 70. Amicos aspernari est primus malitiæ gradus, XXI, 54. Amicus si scandalizet ejiciendus, XIX, 394, 395. Amici quinam quærendi, VI, 362.

Amnon Thamar sororem violat, XX, 147, 148.

Amor. Amorem tria conciliant, III, 210. Amor silentio non tegitur, *ibid.* 208. Amore Dei captus quisquam omnia alia despicit, *ibid.* 215, 216. Amor cœlestium quantum bonum, *ibid.* 218, 219. Amare Deum possumus, etsi non videamus, *ibid.* 208, 209. Amor Dei omnem thesaurum superat, *ibid.* 215. Amor Dei commendatur, I, 422, 423. Amor divinæ doctrinæ, spiritualis sanitatis signum, *ibid.* 189. Amor inimicorum, redemptio maxima peccatorum, *ibid.* 71. Superat pene naturam humanam, V, 149. Magnum et arduum præceptum, I, 71. Sed in supremum culmen educit, *ibid.* 72. Magnam erga Deum fiduciam indit, *ibid.* Amor erga Deum non verbis tantum, sed re etiam demonstrandus, XV, 563. Amor Dei erga homines, XX, 71, 72. Amorem Dei reliqua omnia sequuntur, XIII, 416. Amor Sanctorum erga contribules suos, IV, 214. Amorum definitio, VIII, 421. Amoris christiani ratio, VII, 51. Amorem Christi minuit affectus erga creaturas, V, 275, 276. Amor omnia superat, VI, 365. Amor vocatur ἔρως quia plerumque deformem amat, XXIII, 86. Amor spiritualis qui, XIX, 174. Amor sincerus per litteras declaratus, XXIV, 192. Amoris sinceri recta natura, *ibid.* 226. Amoris natura satietatem non novit, XI, 43. Amor communem Dominum ut proprium sibi vindicat, XIII, 149. Amor paternus hominum, si cum Dei bonitate comparetur, malitia dicitur, VI, 67. Amor non verbis tantum, sed etiam operibus exhibetur, IX, 325. Amor Christi rerum terrenarum contemptum parit, X, 397. Amor Dei erga homines quantus, IX, 376, 377. Amorem Dei inter et amorem meretricis discrimen, X, 321. Amor fraternus commendatur, X, 231. Amoris vis in natura delirescens, XVI, 330. Ab amore omnia pariuntur, XVIII, 140. Amoris vis, XVI, 193. Amoris vinculis nihil magis tyrannicum, XVI, 288. Amor germanus et sincerus multi est laboris, XVII, 157, 158. Amoris spiritualis quanta sit violentia, XVI, 412. Amoris proprii pestis charitatem, quæ lata est, comprimit, XVIII, 66. Amor principatus ex arrogantia paritur, XVII, 288. Amor pecuniæ exagitatur, XVI, 534. Amor ingens pecuniæ describitur, XVIII, 98, 99. Amor pecuniæ dæmone deterior, X, 209. Amor pecuniæ unde, *ibid.* 273, 274. Damnatur, *ibid.* 329. Amor pecuniarum quanta mala pariat, *ibid.* 398. Amor imperii omnem reverentiam ejicit, et hominem in feram convertit, III, 76. Amor humanus invidia et livore plenus est, XIV, 11. Amoris corporum damna, XIX, 174. Veri amoris ratio, *ibid.* Amor corporum animam captivam efficit, XXI, 411, 428. Amantes non possunt amorem silentio tegere, *ibid.* 414. Amor puerorum insanus tempore Chrysostomi, XXII, 531, 532.

Amos caprarius caprarii filius, VI, 349.

Amphoræ auro splendentes ordine sitæ comparebant in conviviorum et cœnarum sumptibus, XVII, 10, 11.

Amplias Paulo dilectus, XIV, 97.

Ampruclæ diaconissæ et sodalibus epistola Chrysostomi, XXIV, 228. Alia epistola, *ibid.* 224. Ampruclæ insidiis exposita, *ibid.* Ampruclæ scribit Chrysostomus, *ibid.* 329. Ampruclam diaconissam eamdem putat esse Fronto Ducæus quam Proculam, sive potius Proclam ut eam vocat Palladius in vita Chrysostomi, XXIV, 565.

Amuleta Judæorum ad curandos morbos, et laminæ quibus utebantur meretrices, XX, 349.

Anacharsis non litteras curabat, sed mores, XXI, 80.

Ananiæ, Azariæ, Misaëli nomen mutatum in Sidrac, Misach et Abdenago, XIII, 136.

Ananiæ et Sapphiræ peccatum grande, XII, 143. Ananias et Sapphira rem sacram diripuere ideoque puniuntur, *ibid.* 116.

S. Anastasiæ templum, V, 26. Homilia hortatoria habita in templo sanctæ Anastasiæ, *ibid.* Alia homilia in templo sanctæ Anastasiæ habita, XXII, 413.

Anathema quid sit, XIII, 430. Paulus quomodo optaret esse anathema? *ibid.* Sicut anathema seu donum Deo oblatum nemo ausit temere manibus tangere, neque ad id propius accedere; sic et eum qui ab Ecclesia separatus sit, etc., *ibid.* Anathematis vocem Apostolus bis tantum ex necessitate dixit, XXIII, 39, 40. Anathema dicere non omnium est, XXIII, 39, 40. Anathema in eos qui non amant D. Jesum Christum, XX, 228. Anathema nec vivis nec defunctis dicendum est, XXIII, 43. Anathema proferre quam periculosum, *ibid.* 36, 37, 38. Anathema aliquando pro pio munere accipitur, *ibid.* 39.

Anatolio episcopo Adanæ epistola Chrysostomi, XXIV, 239. Anatolio præfectiano scribit Chrysostomus, eumque laudat a charitate et candore animi, *ibid.* 344.

Anatolius quispiam litteras Chrysostomi defert ad Olympiadem, XXIV, 137.

Anaxyrides seu bracciæ, XVII, 10.

Ancilla. Ancillarum usus quæ incommoda habeat, XXI, 238, 239. Ancillæ ad lugendos mortuos incitatæ, X, 183. Ancilla ostiaria meretrix quæ Petrum interrogavit, XXIII, 278. Ancillam verberare probrum infert viro, XIV, 469. Ancillæ cujusdam historia, XVII, 277. Ancillæ quomodo castigandæ, XVI, 287.

Andreæ et Petri vocatio, X, 401. Andreas in Græcia prædicavit, IX, 173, 174.

Androgeos Minois filius, cum in lucta vicisset Athenis, occisus fuit, XVIII, 153, 154. Pugiles in usu, *ibid.* 154.

Andronicus et Junia cognati et concaptivi Pauli dicuntur, XIV, 95, 96. Insignes inter Apostolos, *ibid.* 96. Andronicus a latronibus captus dispoliatus dimittitur, XXIV, 141.

Angelus Moysen in Ægyptum euntem aggressus est, non quod filii non circumcisi essent, sed quod nollet Deus uxorem et filios cum illo Ægyptum petere, XIX, 289. Angelis divina natura incomprehensibilis est, IV, 366. Homo qui cum Deo loqui didicit, ut decet eum qui cum Deo loquitur, erit deinceps Angelus, III, 13. Angeli majores nobis, XIX, 427, 428. Angelos Deus creavit ante hominem, XX, 56. Angelorum substantia non accurate noscitur a nobis, quia sumus minores illis, XIX, 447, 448. Angelus quantum homini præstet, XIX, 427. Angelus vel unus par est toti visibili creaturæ, *ibid.* 404. Eorum decies millies dena millia, *ibid.* Angeli sæpe in terris in forma hominum apparuerunt, XI, 425. Angelis etiam et supernis virtutibus incomprehensibilis Deus, XIX, 393. Angelis repletus aër omnis, XI, 343. Angeli cur non ad prædicationem Evangelii missi, XXIII, 223. Adsunt in Ecclesia et ubique, XI, 343. Angelos quomodo judicabimus, XXIII, 505. Angeli cur in ascensione Domini visi fuerint, XI, 353. Angeli custodes cuique deputati, XXIII, 266. Angelus si sacerdos esset, non tam humanus foret, quam homo peccatis obnoxius, XXIII, 278. Angelus Satanæ in Paulo quid, XXIII, 430. Angeli incorporei, I, 303. Cur humana figura appareant, II, 269. Angelos non cum filiabus hominum commixtos esse probatur, I, 303. Angelorum et Archangelorum est ministrare, non participem esse consilii, II, 401. Angelorum non est consilium dare, sed accipere et ministerium implere, I, 113. Angeli vi educunt Lot ex Sodomis, II, 93. Angeli nusquam vocantur filii Dei, I, 303. Angelis superior factus est homo, XVII, 57.

Angelis et Archangelis honore præponitur homo, quomodo, XVI, 148. Angeli puerorum semper vident faciem Dei Patris qui in cœlis est, VII, 37. Manifestum est Sanctos omnes habere Angelos suos, *ibid.* Apostolus enim ait de muliere, oportere eam potestatem, id est velamen, super caput habere propter Angelos, *ibid.* Et Moyses dixit: Statuit terminos gentium secundum numerum Angelorum, *ibid.* Hic vero non Angelis tantum loquitur, sed de Angelis supereminentibus, *ibid.* Angeli terribiles, mo-

rituros adeunt, VI, 423. Angeli ultrices potestates, XII, 487, 488. Angelum suum quisque homo habet, XII, 311, 312. Angelus unicuique nostrum assidet, XVI, 488. Angeli custodes, XVII, 40. Angeli custodes singulorum hominum, singularum gentium, singularum Ecclesiarum, X, 57, 58. Angelorum ministerium ad nostram salutem, III, 42. Angeli homines quosdam reveriti sunt, *ibid.* 581, 582. Angeli ex Evangeliis multa didicerunt, IX, 295. Angeli frequenter Christo ministrabant, IX, 327. Angeli electi quinam sunt, XVII, 482. Angeli, de Angelis multa, X, 56, 57, 58.

ANGULARIS lapis Christus, III, 585.

ANGUSTA via quænam, XVIII, 164, 165.

ANIMA. Nihil anima pretiosius est, quod ne ii quidem ignorant, qui ad extremum insipientiæ devenerant, XXI, 447. *Animæ nihil æquandum*, ait quidam exterorum poëta, *ibid.* Animæ pulchritudo quam præstet corporis pulchritudini, *ibid.* 482. Animam nudatam corpore nemo hactenus vidit, *ibid.* Animæ pulchritudo augeri potest, corporis non potest, *ibid.* 479. Animæ pulchritudo non corrumpitur, XI, 41, 42. Animæ nostræ substantiam non novimus, XIX, 447, 448. Ea quomodo in corpore sit ignoramus, *ibid.* Anima in corpore tanquam in sepulcro, XI, 167. Animæ ex corpore egressæ non hic immorantur, sed protinus abducuntur, *ibid.* 165. Animæ immortalitas probatur, *ibid.* 209. Animæ vulnera inducunt mortem, XXI, 485. Animæ vitia feræ sunt quædam, XX, 430. Anima deliciis læditur, XXI, 224. Quæ sæcularia non despicit, cœlestia non miratur, *ibid.* 456. Animæ decor in nobis et in Dei nutu situs est totus, *ibid.* 479. Pro animæ salute Dei studium, *ibid.* 481. Anima mortua per pœnitentiam reviviscit, *ibid.* 455, 456. Anima, cum maxime ex hac vita discedit, a conscientia stimulatur, XI, 166. Anima justi est templum Christi, XXI, 452. Pretiosior arca, propitiatio, etc., *ibid.* Templo Judaïco sanctior, *ibid.* 453. Spiritus gratia fulget, inhabitantem habet Patrem, Filium et Spiritum, *ibid.* Anima lapsa quam lugenda, XXI, 452. Ejus calamitas, *ibid.* 453, 455, 456. Animas violenta morte decedentium fieri dæmonas existimabant quidam Antiocheni, XI, 163. Animam cum corpore mori dicebant quidam, XIX, 499. Confutantur, *ibid.* Animam qui mori dicit, neque Deum esse fateri necesse est, *ibid.* Animam esse immortalem probatur, *ibid.* Anima ornanda potius, quam domus, XXIII, 549. Anima tristitiæ nube obruta non facile audit, XXII, 120. Animæ pulchritudo quæ, XXIII, 89, 90. Anima potest ex deformi formosa fieri, *ibid.* 90, 91. Nunquam senescit, XI, 493. Pulchritudo corporis ex natura, animæ ex virtute proficiscitur, XXIII, 89. Anima quæ ad Scripturarum fontem sedet, invicta, XI, 516. Animæ ærumnis Dei causa affectæ ferro et adamante solidiores sunt, XXII, 394, 395. Animæ cura corporis curæ præponenda, X, 459. Anima quæ doctrina caret multis sordibus obnoxia, XIII, 151. Animæ morbus peccatum est, XI, 22. Animæ deliciis ad labores subeundos inutiles, XXII, 394. Anima imperatori comparatur, XIX, 22. Animæ nihil comparandum, I, 476. Anima corpore præstantior, *ibid.* 57. Cur post corpus creata, *ibid.* 172.

Animam hominis ex Dei substantia esse quidam dicebant; ii confutantur, I, 181. Animam hominis quidam dicebant in vilissimorum brutorum substantiam transire; ii confutantur, *ibid.* 171. Anima pro toto homine aliquando accipitur, II, 358. Anima natura sua immortalis, *ibid.* 442. incorporea, I, 172. Anima bruti in sanguine ejus, *ibid.* Animæ incorporeæ sapientia, *ibid.* 188. Animæ nostræ nobilitas non labefactanda, *ibid.* 166, 167. Anima opus habet spirituali cibo, *ibid.* 70. Animæ cibi spirituales nunquam marcescunt, *ibid.* 299. Animæ fervida nullo impedimento a virtutis exercitio removetur, II, 83. Anima curanda ut corpus, I, 296, 297. Anima quomodo curanda, *ibid.* 297. Ornatus ejus preces, lacrymæ peccatorum confessio, *ibid.* Animæ fortis officia quæ, *ibid.* 320. Animæ quam corporis morbis facilius medemur, II, 64. Anima semel captiva et subjecta peccato monita non audit, I, 255. Animarum pastores negligentes increpantur, II, 259. Animæ decorem Deus quærit, *ibid.* 445, 446.

Anima adolescentium domus Dei esse debet, v, 107. Animæ Sanctorum prius quam cadant resurgunt, *ibid.* 149. Anima quotidiana admonitione indiget, i, 144. Animæ oculus quis, iii, 71. Anima quomodo levis et expedita efficiatur, iii, 22, 23. Anima tenera est et ad fingendum facilis, *ibid.* 649. Quando orationem aggrederis, ne hoc solum quæras ut quod petis accipias, sed etiam ut ipsa oratione animam tuam meliorem efficias, *ibid.* Animæ alimentum doctrina philosophica, *ibid.* 503. Nam quemadmodum nutritur corpus, ita nutritur anima, *ibid.* Anima damnum accipit ex malorum congressione, iii, 41. Talis est vis calamitatum, non solum corpus vexat, verumetiam conturbat animam, *ibid.* 466. Animæ bellum pariunt cogitationes nefariæ, iii, 38, 39. Animæ contritæ imago, *ibid.* 71. Anima doloris expers exposita est innumeris tentationibus, *ibid.* 72. Anima contrita nulla libidine tenetur, *ibid.* 73. Anima oratione abluenda, *ibid.* 50. Animæ sibi male consciæ conditio, iv, 123. Animæ bellum parit libido intemperans, iii, 38, 39. Animæ vespertinum verita judicium, ne eumdem cursus subeat sententiam, si torqueatur et flagelletur, reddetur ad peccandum tardior, *ibid.* 30. Anima quæ coalita est corpori, et nihil unquam vidit incorporeum, et sensibilibus inhiat, ab his quæ videntur ad eo quæ mente comprehenduntur, deduci opus habet, *ibid.* 230. Anima quomodo efficiatur thuribulum, iv, 89. Est animæ inimicum vitium, infestum, perniciosum, iii, 176. Anima quæ peccat, ipsa peribit; animam perire quid sit, *ibid.* 335. Animæ dignitas, *ibid.* 324. Animæ pretium ne universus quidem mundus est, *ibid.* Mundus est propter animam, *ibid.* Animæ pulchritudinem constituit obedientia, *ibid.* 276. Animæ pulchritudinem, non linguæ elegantiam Deus requirit, *ibid.* 13. Animæ dignitas, *ibid.* 330. Animæ Sanctorum ante conspectum Dei apparere desiderant, iv, 205. Anima præ omnibus servanda, iii, 553. Anima alitur sermone et doctrina tanquam cibo, iv, 384, 385. Animæ sanitatem arguit divinæ doctrinæ studium, iv, 362, 363.

Animæ Sanctorum fratrum suorum amore tenentur, xix, 261. Anima sine carne vivere potest, caro sine anima vivere non potest, ix, 158. Animæ peregrinæ in mundo, *ibid.* Anima in voluptate mollior et solutior est, in luctu contrahitur, et sapit, et a congerie morborum animi liberatur, sublimior item et fortior est, vi, 281. Anima virtutis exercitio addicta, philosophiæ magis apta, v, 244. Anima pulchra nihil formosius, nihil dulcius, vi, 214. Anima deformis cito potest formosa efficit, *ibid.* Multæ mulieres quæ formosæ non erant, multam ab anima gratiam accepere; contra vero aliæ admodum formosæ, quia ingratam injucundamque animam habuere, formam suam labefactarunt, *ibid.* Animæ vulnera quomodo curanda, vii, 206.

Animæ libertas quantum bonum, vii, 24. Anima semel læsa nihil confert valetudo corporis, vi, 443. Anima perdita non potest recuperari, *ibid.* Animæ peccatis deditæ deformitas, v, 406. Anima tunc pauper est cum divitias possidet, tunc dives cum inops est, vii, 281. Animæ neglectæ miseria, *ibid.* 42. In animam quæ curiam suam, regiam et judiciale tribunal habet, ascendunt feræ, circa mentem ipsam soliumque regium clamantes, turbas dantes, *ibid.* 42. Animam quo pacto odisse debemus, vi, 219. Cur non vis animam tuam despicere? Quia amas illam? Ab hoc ipsum ergo illam despice, et tunc illam maxime juvabis, teque vere amantem monstraveris, *ibid.* 220. Anima est homini quod oculus est corpori, vi, 30, 31. Anima corpori pulchritudinem affert, *ibid.* 213, 214. Animam simul et corpus ornare non possumus, vii, 153. Anima supra petram fundata nulli rei cedit, vi, 84. Anima statim ut a corpore egressa est, in manu Dei est, *ibid.* 131, 132. Quidam putabant animas mortuorum dæmones fieri, *ibid.* 131. Non licet animæ semel a corpore sejunctæ hic deinceps vagari; nam justorum animæ in manu Dei sunt, *ibid.* Si justorum, etiam quoque puerorum animæ, *ibid.* Non enim malæ sunt animæ puerorum; peccatorum autem animæ statim hinc abducuntur, *ibid.* Animæ post mortem in aliquam regionem ducuntur, *ibid.*

133. Multis argumentis deprehendere est non posse animam ex corpore egressam hic manere, *ibid.* 132.

Anima a negotiis vacans in portu sedet, x, 170, 171. Anima una nequit multis sufficere cupiditatibus, ix, 178. Anima ornanda, non corpus, x, 237. Animæ cibi qui sint, ix, 311. Animæ ornatus penes virtutis studiosos, ix, 379. Animam nostram curantes Deo vicem rependimus, *ibid.* 230. Animam qui amat, quomodo perdat illam, x, 220. Anima est spiritus, ix, 434. Animæ adversarium corpus est, x, 63. Animæ medici pauperes sunt, ix, 354. Anima ornanda plus quam cætera omnia, xii, 396. Animæ quanta cura habenda, xiii, 483. Animam nostram, post Deum primam, amare debemus, xiii, 318. Animæ justorum in ætatis flore sunt semper, xiii, 315, 316. Animæ vitam præsentem despicientes libere agunt, xii, 126. Anima justi quam differat ab anima peccatoris, *ibid.* 78, 79, 80. Anima philosophiæ veræ dedita, firmior, *ibid.* 324. Anima in otio ac deliciis ad peccata proclivis est, *ibid.* 495. In ærumnis secus, *ibid.* Animæ vulnus nullum insanabile est, *ibid.* 290. Pro animæ unius salute nihil non agendum, *ibid.* 494, 495. Anima virtutis exercitio fortior evadit, *ibid.* 98. Anima sublimis non potest non misericors esse, *ibid.* 270. Animæ utilia sunt quæ pauperibus in testamentis dantur, xiii, 485. Anima quæ Dei verbo alitur, et eleemosynam erogat omni superior est morbo, omni fame, xii, 301. Animi remissio ubique malum est, *ibid.* 194. Animæ nihil æquiparandum, xiv, 148. ne quidem totus mundus, *ibid.* Etiamsi innumeras pauperibus pecunias erogaverit quis, nihil tale efficiet quale is qui vel unam animam convertit, *ibid.* Animæ vita quæ sit, xv, 278. Anima quænam vere mortua sit, *ibid.* 279. Anima patiens quæ, xiv, 4. Sicut scintilla in abyssum incidens, illam quidem nihil lædit, ipsa vero facile extinguitur; sic et in patientem animam quidquid inexpectatum incidit : id quidem facile deletur, illum vero minime turbat, *ibid.* Anima quomodo curanda, xv, 49. Sic faciamus in anima, et studium ponamus, non ut paupertatem fugiamus, neque ut simus divites, sed ut unumquodque ex iis ita tractemus, ut in tuto collocemur, *ibid.* Non est corpus quod excæcat animam, absit, sed deliciæ, *ibid.* 119. Neque animæ tantum, sed etiam ipsi corpori quod alitur, hostes sunt deliciæ, *ibid.* Nihil sceleratius est anima malum imprecante, nec impurius lingua indigna sacrificia offerente, *ibid.* 271.

Anima turbata aliud pro alio videt, xvi, 19. Animæ pulchritudo est temperantia et justitia; sanitas ejus est fortitudo et prudentia, *ibid.* 394, 395. Anima christiana quam aliena sit a superbia, *ibid.* 463. Animam piam nihil perturbare potest, *ibid.* 562. Animam philosophicam nihil lædere potest, *ibid.* 433. Animæ angelicæ est honorem contemnere, xviii, 124. Animæ vigilantis est accinctum esse, xvi, 366. Anima armis charitatis munita, in tuto posita est, xvii, 254, 255. Animæ operatio est incorporea, *ibid.* 62. Animæ mors est horrenda et terribilis, xvi, 311. Anima infirma omnia inquinat, xviii, 133, 134. Anima immunda, omnia esse immunda putat, *ibid.* 134. Animæ immunditiam aversatur Deus, non corporis sordes, xviii, 61, 62. Animæ ebrietas est vitium, xvii, 253, 254. Anima quæ honorem et gloriam hujus sæculi quærit, non videbit regnum cœlorum, xviii, 126. In anima immisericordi non manet Deus, xvii, 273. Animam turpem faciunt divitiæ, *ibid.* 83. Quemadmodum in corporibus inflammatio, ita se habet in anima socordia, xxiv, 484. Quod ad animam attinet, affecti esse debemus, *ibid.* 485. Nihil ita animam recreare et præstantiorem reddere solet, sicut bona de futuris concepta spes, *ibid.* Qui omne studium in ornatum suarum ædium exhauriunt, cum in exterioribus divites sint, interiora negligunt, animamque suam desolatam, squalentem et aranearum telis plenam despiciunt, *ibid.* 486. Animæ morbi morbis corporis pejores, xviii, 381. Animam et salutem suam despicit qui pecuniam amat, *ibid.* 399. Anima punienda, quæ, *ibid.* 282. Anima generosa opus est ad fidem recte adhibendam, *ibid.* 438, 439. Animam a sordibus non purgabant sacrificia vetera,

ibid. 378. De anima ecloga, XXIV, 481. Animam si perdas, aliam reddere animam non poteris, *ibid.* 483. Sed licet vel universum mundum habeas, etiamsi rex sis orbis terrarum, licet universa quæ sunt in orbe terrarum, una cum ipso orbe terrarum dependas, non poteris emere unam animam, *ibid.* Omnia duplicia dedit Deus naturæ: duos oculos, duas aures, duas manus, duos pedes; animam vero unam nobis dedit, *ibid.* Anima semel avaritia capta, non facile neque expedite recusabit et facere et dicere aliquid eorum quæ Deum irritant, *ibid.* Anima cum semel salutem desperaverit suam, nusquam ab insania desistit, *ibid.* Anima quando omnino cum peccato fœdus iniit et doloris expers facta est, magnum præbet morbo argumentum, *ibid.* 484. Animæ felicitas in cœlo, non in terra est, XVIII, 279.

ANIMALIA cur alia bina, alia septena in arcam inducta, I, 204, 205. Animalia quædam ad recreandum hominem apta sunt, ut simia, II, 558. Animantium tria genera, II, 557.

ANIMUS. Animi fidelis est non dubitare, XVIII, 132. Animus generosus rerum naturam vincit, XI, 191. Animum generosum nec splendidæ res attollunt nec humiles dejiciunt, XI, 215. Animus recte compositus solus parit tranquillitatem, XIX, 478. Animi nervi preces sunt, XXII, 13. Animo expergefacto corpus infirmum non obest, *ibid.* 13, 14. Animum dantis, non donum, spectat Deus, XIII, 268. Non doni magnitudo, sed animus spectatur, *ibid.* Animus liber ab iis quæ ad hanc vitam pertinent, IV, 108. Animum in rerum vicissitudine æqualem servare oportet, III, 348. Animi magnitudo multum differt ab arrogantia, IV, 147. Animi tranquillitatem parit libertas a curis, VI, 179. Animi cogitationes observandæ, VI, 299. Animum nihil perinde cruciat atque cura et sollicitudo, VI, 52, 53.

ANNA. Annæ matris Samuelis historia, V, 75. Annæ sacrificium comparatur cum sacerdotis sacrificio, V, 105. Anna facta sacerdotissa, *ibid.* Annæ patientia, V, 89, 90, 91. Anna contumeliam fert libenter, *ibid.* 93, 94. Annæ fides, V, 97. Anna per multos annos tulit ærumnam, V, 85, 86. Annæ fervor, pietas, V, 79. Ejus animi moderatio, *ibid.* 80, 81. Anna per calamitatem illustrior facta, V, 103. Annæ virtutes præclaræ, V, 130. Anna pratum virtutum, *ibid.* 98. Annæ oratio, *ibid.* 78. Volavit in cœlum, *ibid.* 99. Annæ in precibus assiduitas et vigilantia, *ibid.* 86, 87. Anna preces, fidem, lacrymas offerens, optatum consecuta est, V, 100. Ad naturæ dominum confugit, *ibid.* 84, 85. Annæ amor erga Deum, V, 76. Anna utero gestabat prophetam et sacerdotem, V, 86. Anna multos peperit filios, V, 86. Anna simul mater et pater Samuelis, V, 84. Docet quo pacto sint liberi educandi, *ibid.* 99, 100. Non doluit a Samuele sejuncta, *ibid.* 102. Anna gemino stimulo amoris erga Samuelem flagrabat, altero naturæ, altero gratiæ, V, 101, 102.

Anna celebratur ubique gentium, V, 116. Itemque in oppidis, in agris, in domibus, in castris, in navibus, in officinis, *ibid.* 116, 117. Anna mater Samuelis quomodo precabatur, VI, 8, 9. Annæ matris Samuelis lacrymæ quid operatæ sint, V, 302, 303. Anna orando lacrymis linguam præcurrebat, XVI, 392. Annæ matris Samuelis laudes, quanta fuerit hujus mulieris philosophia, *ibid.* 393. Anna exauditur nulla voce utens, III, 14. Anna sterilis, mater effecta, III, 533. Annæ matris Samuelis historia, XXI, 105.

ANNUS. Anni die primo diabolicæ perpotationes, convivia, saltationes fiebant, XXII, 27. Anni centum viginti qui memorantur in historia Noæ, non intelligendi de termino vitæ hominum, sed de spatio dato ad resipiscentiam, I, 306, 307, 308. Anni a visione Abrahæ, usque ad egressum ex Ægypto, I, 565, 566, 567. Anni ab exitu ex Ægypto ad adventum Christi mille quingenti et plures, III, 58. Anni plus quinque mille a peccato Adami lapsi erant ævo Chrysostomi, XIV, 226.

ANOMÆI multi Chrysostomi concionibus aderant, XIX, 393, 394. Eos Constantinopoli adoritur Chrysostomus, XI, 470. Anomæi dicebant se omnem scientiam accepisse, XIX, 389. Eorum insania, *ibid.* 393, 394. Scrutantur essentiam Dei, XI, 34, 35. Anomæorum

hæresis arbor sylvestris et infructuosa, XIX, 412, 413. Dicebant Filium non talem esse Deum qualis est Pater. Refutantur, *ibid.* 441, 442. Anomæi curiosius de Deo inquirebant, XIX, 401. Dicebant se Deum nosse, sicut se ipse noverat; eorum objectio : An ignoras id quod colis? refutatur, *ibid.* 450. Contra Anomæos concertans Chrysostomus duas in Christo voluntates fuisse pugnat et Monothelitarum qui postea exorti sunt quasi data opera hæresim profligat, XI, 426, 427. Anomæi dicebant Christum supremam judicii ferendi potestatem non habere, XI, 85, 86. Refutantur, *ibid.* Dicebant Filium inæqualem Patri, *ibid.* 237. Eos impugnat Chrysostomus, XIX, 384. Dicebant Filium non esse Patri parem, quia eum precabatur, XI, 218. Eorum objectio ex his verbis, *Sedere ad dexteram meam vel sinistram non est meum*, etc., refutatur, XI, 82. Anomæorum impietas affine quid pium cum Judæis habet, XX, 201. Anomæi pariter atque Judæi Christum accusabant, quod se Deo æqualem faceret, *ibid.*

Anomæorum hæresim plantavit ratiociniorum intempestiva curiositas, XIX, 413. Contra Anomæos secundam orationem habuit Chrysostomus longe post primam, *ibid.* 397. Anomæos impugnat Chrysostomus, XXIII, 520, 521. Anomæi Scripturas adulterant, *ibid.* 521, 523. Anomæi Chrysostomi concionibus aderant, XI, 243. Anomæi et Ariani tacito nomine impetuntur, *ibid.* 250. Anomæi notantur, XI, 365. Anomæi substantiam Unigeniti et dignitatem Spiritus sancti imminuere tentabant, I, 69. Anomæi impugnantur, IV, 56. Anomæi exagitantur, IV, 365, 366. Anomæos insectatur Chrysostomus, III, 119. Anomæos insectatur Chrysostomus, qui se clare Deum nosse dicebant, IV, 309. Anomæi contra Chrysostomum disputant, X, 418, 419. Anomæi variis impetuntur argumentis, X, 423. Anomæorum objectio quæ fucum facere poterat, X, 419. Anomæi impugnantur, V, 17. Anomæi impugnantur, II, 495, 498. Anomæorum objectio, X, 439. Anomæus esse videtur scriptor operis imperfecti in Matthæum, VIII, 259.

Anomæi confutantur, X, 46, 47. Anomæi confutantur, X, 438. Anomæi impugnantur, VI, 287, 288; VII, 184, 238, 239; IX, 224, 290, 291; X, 111. Anomæi confutantur, IX, 318. Anomæi et Ariani impugnantur, IX, 498, 499. Anomæi confutantur, XVI, 7, 8. Anomæorum objectio solvitur, *ibid.* 9. Eorum aliud argumentum, quo dicebant Filium sine præcedenti articulo Θεόν dici, confutatur, *ibid.* 11. Anomæos insectatur Chrysostomus, *ibid.* 74. Anomæi et Ariani impugnantur, *ibid.* 20.

Ἄνομος, quis, IV, 221.

Anonymus qui sermones in Pascha sancti Joannis Chrysostomi nomine edidit contrarias circa paschalem calculum sententias eo ipso anno quo ipse homiliam suam in lucem edidit, extitisse ait, VIII, 275.

Anser. Anserum plumis suffultæ culcitræ erant, IX, 215.

Anthemio scribit Chrysostomus, XXIV, 290. Is erat præfectus et consul, *ibid.* 291.

Anthropomorphitæ confutantur, I, 114, 115. Anthropomorphitæ impugnantur, qui dicunt Deum esse humana forma præditum, quod dicatur habere manus, pedes et oculos, III, 103. Anthropomorphitæ impugnantur, II, 540.

Antichristus inter aliquot reges apparet, IV, 527, 528. Antichristum prædicit Daniel, IV, 529. Antichristus a Christo subindicatur, IX, 220, 221. Antichristus et falsi christi quinam, X, 144. Antichristus prædicitur, VII, 228. Antichristi adventus, VII, 239. Antichristus qui futurus sit, XVI, 308. Antichristi adventus signa, XVII, 287. Antichristi et Eliæ adventus, XVII, 251. Antichristum venire cur Deus permissurus sit, XVII, 316. Antichristi typus Nero, XVII, 315.

Antinoopolis urbs unde dicta, XV, 517. *Vide* Antinous *et notam.*

Antinous Adriani imperatoris cinædus, pro deo habitus, XV, 517. Antinoüm Adriani cinædum inter deos relatum et Antinoopolim ejus nomine dictam fuisse, ignorat nemo, *ibid.*

Antiochenæ plebis proverbium impium, XI, 155, 156.

Antiocheni. Antiochenorum multi synaxim negligebant, ut ad circenses lu-

dos pergerent, XI, 411. Antiocheni arguuntur quod post concionem a sacris mysteriis abscederent. Laudantur quod monitis Chrysostomi sint obsecuti, XIX, 435. Antiochenorum plausus concionante Chrysostomo, XIX, 423; XX, 200. Antiocheni Meletiani Paulino et Apollinario anathema dicebant, XXIII, 40. Antiocheni eos qui circumcisionem et legis observationem præcipiebant, abigunt, XIX, 398. Antiocheni Christiani pauci cum Judæis jejunabant, XX, 230. Quidam Judaïsmi morbo laborabant, *ibid.* 207, 208. Nonnulli Christiani Judæorum festis intererant, *ibid.* 200, 201. Hos objurgat Chrysostomus, *ibid.* 201. Antiochenus vir christianus mulierem in ædem Judæorum ad jurandum intrare cogit, *ibid.* 205.

Antiocheni utrum semper invariabili lege Alexandrinorum circa Pascha Domini calculum secuti sint, non nobis satis est compertum, VIII, 275. Antiochena plebs in vicinos urbi campos, ubi sepulcra Martyrum erant libenter confluebat; quia vero Martyrum monumenta cum sepulcris hæreticorum intermixta erant, ideo Flavianus, ut devotæ plebi consuleret, ossa illa Martyrum delegit ac seorsum in puro mundoque loco collocavit, XI, 342, 343. Antiocheni adversa valetudine laborantes cum ad Judæos, qui præstigiis ad morbos depellendos utebantur, confugerent, a tabibus illos avertit Chrysostomus, *ibid.* Antiochenos hortatur Chrysostomus ut Sanctorum qui virtutibus fulserunt filiis nomina tribuant, XXIII, 304, 305. Antiochiæ mos erat, ut adolescentes ad monasteria mitterentur, ut ibi per quoddam tempus ad mores informandos degerent, XXI, 100. Antiochenis dicit sanctus Doctor nonnullos hæreticos esse qui affirmarent aliud corpus cadere, aliud resurgere, XV, 139. Antiochiæ concionans dicit in more esse ut mulieres et parvuli e collo Evangelia suspenderent, XXII, 342. Antiochena Ecclesia possidebat agros, domos, locationes ædium, vehicula, muliones, mulos et alia multa hujusmodi; quibus instructa facultatibus Ecclesia illa arcam habebat alendis inopibus deputatam, VII, 119. Antiocheni postquam Theodosium imperatorem placaverant, in lætitiæ signum forum coronarunt, lucernas accenderunt, et lectos seu lectisternia ante officinas posuerunt, XXII, 381.

Antiochia Christi amans, XIX, 398. Antiochiæ major pars christiana erat, XX, 217. Antiochiæ major conventus Christianorum quam Constantinopoli, XI, 470, 471. Antiochia orbis terrarum magistra, XX, 525. Antiochia Orientis caput et metropolis erat, continebatque ducenta hominum millia, XXIII, 414, 415. Ex quorum numero centum mille circiter Christiani erant, VII, 334. Majorque conventus Christianorum Antiochiæ erat quam Constantinopoli, XX, 207, 208.

Antiochiæ cum adhuc maneret Joannes, in periculum incidit. Cum sub Valente imperatore perquisitio magna Antiochiæ facta est librorum magicorum et præstigiarum, militesque circum urbem positi sunt, ne quis crimini hujusmodi obnoxius, elabi posset: tum quidam qui librum hujusmodi fecerat et scripserat, ne deprehenderetur librum in flumen projecit, XII, 434. Sed cum haud dubiis indiciis notum esset librum ab illo concinnatum fuisse, a militibus captus est, qui ut librum daret expetebant, *ibid.* Ille vero jam dare non poterat, sed ut videtur, se fecisse negabat, verum auctis indiciis et probationibus, pœnas dedit, *ibid.* Dum conjectus in flumen liber in compactas supernataret, accidit ut Joannes noster cum socio ad Martyrium seu ecclesiam Martyrum pergens, juxta flumen iter faceret, *ibid.* Socius vero ipsius, ut ad aram supernatantem librum vidit, linteum esse putavit, ac descendens accepit, *ibid.* Joannes vero antequam quid id esset sciretur, repertæ rei partem ad se pertinere ridendo contendebat. Tum revoluta pagina socius magica scripta invenit, *ibid.* Accidit autem ut eodem tempore miles transiret. Hinc terror utrumque invasit; librum abjicere non audebant, ne viderentur ejus auctores esse. Tandem vero projecere, et Deo juvante a periculo erepti sunt, *ibid.* 434, 435. Antiochia Babylonem septuaginta dierum iter, XX, 106. Antiochiæ suburbia, XX, 298. Antiocheni Christiani temporibus apostolicis

eleemosynas mittunt ad sanctos Jerosolymitanos, XXII, 310. Antiochenorum vigiliæ, XXII, 409. pietas, *ibid.* 408. Antiocheni Theodosio tributum imperante tumultuantur, XXII, 142. Statuas dejecerunt, *ibid.* Sæviente imperatore, omnia bona erant daturi libenter, *ibid.* 142. Antiocheni pridem mansueti in furorem versi, *ibid.* 80. Antiochenorum consternatio post dejectas statuas, *ibid.* 81. Ii domo excedere non audebant, *ibid.* Antiochenorum multi capti et in carcerem trusi ob eversas statuas, *ibid.* 115. Præ metu dicebant: Capiat omnia imperator, et corpus nostrum det liberum, *ibid.* 166. Antiocheni multi urbem deserunt post dejectas statuas, XXII, 80, 81. Antiochenorum consternatio in perquisitione de statuis eversis, *ibid.* 246, 247, 248. Antiocheni cives non ipsi, sed advenæ et externi statuas dejecerant, *ibid.* 102. Antiocheni rei quod eversores statuarum non cohibuerant, *ibid.* 87. Antiocheni non viri tantum sed et pueri perierunt ob seditionem, *ibid.* 115.

Antiochenos objurgat Chrysostomus, quod hortatu præfecti gentilis egerint ne fugam capesserent, XX, 60, 61. Antiocheni fugam parantes a præfecto retinentur, *ibid.* 60. Antiochenæ seditionis nuntios prævertit Flavianus episcopus, XXII, 160, 161. Antiocheni immaniter habiti, *ibid.* 116. Antiochenæ calamitatis descriptio, *ibid.* 115. Antiochenorum ob dejectas Theodosii statuas, *ibid.* 79. Antiocheni illustres viri in judicium abducti ob eversas statuas, *ibid.* 124, 255. Antiocheni magistratus in carcere catenis constricti ob eversas statuas, *ibid.* 326, 327. Antiocheni ex calamitate in melius mutati, *ibid.* 125, 126. Antiocheni in calamitate orchestram obstruxerunt, *ibid.* 274. et circum adire cessarunt, *ibid.* Antiochenæ calamitatis mutatio, *ibid.* 246, 247. Antiochenæ seditionis nuntii moras trahere coguntur, quomodo, *ibid.* 159, 160. Antiocheni in calamitate ad ecclesiam confugiebant, *ibid.* 121. Antiochenos a fuga dehortatur Chrysostomus, *ibid.* 149. Antiocheni a timore ob eversas statuas respirant, *ibid.* 302, 303. Antiochenos territabant quidam malorum nuntii, *ibid.* 256, 257, 258. Antiocheni post eversas statuas, et magnam illatam urbi cladem imperatorem sedatum experiuntur, *ibid.* 230, 231, 232. Antiocheni a metu vexationeque liberati, *ibid.* 218. Antiochenæ mulieres post eversas statuas ornatum deponebant, XX, 387. Antiochenorum pia fiducia in vinculis, XXII, 366, 367. Antiocheni ab imperatore balneis interdicti ob eversas statuas, *ibid.* 270. Antiochenis bona per calamitatem allata, *ibid.* 274, 276. Eorum in pietate profectus tempore calamitatis, *ibid.* 120, 121. Antiocheni quantum ex terræ motu mutati, *ibid.* 60, 62. Antiocheni pauperes salvi evaserunt in perquisitione de eversis statuis; divites autem in carcerem conjecti de extremis timebant, *ibid.* 318, 319. Antiochenorum festum et lectisternia post iram ab imperatore remissam, *ibid.* 381. Antiochenorum multi balnea appetebant, *ibid.* 328.

Antiochenos sæpius a divinis abesse collectis deplorat Chrysostomus, XX, 35. Antiocheni populi studium audiendi Chrysostomi, *ibid.* 3, 4. Antiocheni multi de jejunio transacto gaudebant, XXII, 316. In Antiocheno agro barbara lingua loquebantur rustici, XXIII, 539, 540. Antiocheni agri rustici syriace loquebantur, XXII, 329. Probis erant moribus, *ibid.* Sapientiores philosophis, *ibid.* 331. Antiochia deserta post eversas statuas, *ibid.* 82. Antiochiæ felicitas ante eversas statuas, *ibid.* 80. Antiochia metropoleos dignitate spoliatur ob eversas statuas, *ibid.* 308, 309. Antiochiæ miserabile spectaculum in perquisitione de statuis eversis, *ibid.* 247, 248, 249, 250, 251. Antiochiæ conservatores Christiani, *ibid.* 76, 77. Antiochia non seditionibus assueta, *ibid.* 103. Antiochia Orientis caput et mater, *ibid.* 101. Civitas magna, Orientalium urbium caput, *ibid.* 83. Antiochia inter civitates prima, *ibid.* 103, 104. Antiochia metropolis, *ibid.* 272. Antiochiæ erant ducenta hominum millia, XXIII, 414, 415. Antiochiæ terræ motus frequentes, XXII, 117. Antiochiæ primum appellati Christiani, *ibid.* 102. Antiochiæ dignitas quod ibi Christianorum nomen ortum sit, *ibid.* 390. Antiochiæ synaxis etiam post prandium ad concionem audiendam, *ibid.* 192, 193. Antiochenorum fervens

audiendi studium, I, 168. Antiocheni Chrysostomi dictis commoti pœnitentia ducuntur, I, 88. Lacrymantur, V, 165. Antiochenorum frequentia in concionibus Chrysostomi, II, 110. Antiocheni templi Christianorum admirabile tectum, I, 88. Antiochenos objurgat Chrysostomus ob ignaviam et nequitiam, I, 350. Antiocheni libenter circum petebant, V, 111, 112. Eos circensia spectacula frequentantes objurgat Chrysostomus, *ibid.* 167, 168, 169, 670. Ad circenses ludos etiam in quadragesima occurrebant, quos ideo vituperat Chrysostomus, I, 84, 85. Antiocheni spectaculorum amantes, XI, 482. Antiochenorum collectæ, XI, 480, 481. Antiocheni jurandi morem deposuerant, XI, 44. Antiocheno episcopo, et quidem, ut putatur, Porphyrio scribit Chrysostomus, XXIV, 369, 370. Antiochiæ magna ecclesia erat ita vocata, in qua concionabatur Chrysostomus, X, 417. Antiochiæ primum in Christum credentes Christiani sunt appellati, V, 319. Antiocheni Christiani centum mille erant, VII, 334, 335. Antiochenæ Ecclesiæ bona et prædia, VII, 332, 333. Antiocheni domum ubi Paulus habitare solebat adibant tempore Chrysostomi, XIV, 90. Antiochia non parum laudis consecuta est quod ibi Christi discipuli, Christiani primum appellati sint, XII, 297. Antiocheni exclamant concionante Chrysostomo dictorum ejus vi perculsi, XIV, 322. Antiocheni Chrysostomo concionanti plaudunt, *ibid.* 164. Antiochenorum, qui apostolicis temporibus erant, laudes, *ibid.* 395, 396. Antiochenorum divitum fastus, *ibid.* 396. Antiocheni multi resurrectionem non credebant, *ibid.* 163, 164. Antiochiæ Christiani quidam judaïzantes erant, XVI, 61. De quibus plura dicit Chrysostomus in homiliis contra Judæos, *ibid.* Antiochiæ multi, genesi, vaticiniis, symbolis, auguriis, ligaminibus, incantationibus operam dabant, aliisque præstigiis, *ibid.* 162. Antiochiæ siccitas, deficiente pluvia, XV, 115. Antiochiæ habitas homilias in Epistolam primam ad Corinthios, dicit Chrysostomus, XIV, 395. Antiochiæ timor calamitatis, XVI, 236. Antiochenorum fastus objurgatur, XVII, 432. Antiochenis incantationes et sortes in usu erant, XVI, 184. Antiochenæ Ecclesiæ reditus in pauperes effusi, XIV, 397. Quantæ ejus facultates essent, sed quantus inscriptorum pauperum, quos fovebat, numerus, *ibid.* 397, 398.

Antiochicum. Libanius in *Antiochico* ait Antiochiam in duas fuisse urbes divisam, alteram antiquam, quæ secundum Orontis fluvii oram longum occupabat terræ spatium; alteram novam, in ejusdem fluvii insula sitam forma rotunda, quæ quinque pontibus antiquæ jungebatur, XI, 555. In antiqua extabat vetus ecclesia, ab Apostolis fundata, *ibid.*

Antiochus prædicitus a Daniele, IV, 535. Antiochus Epiphanes omnia devastavit, III, 222, 223. Antiochus Judæos subegit, XX, 281. Templum incendit, *ibid.*

Antiochus cum litteris Chrysostomi commendatitiis adit Artemidorum, XXIV, 317. Antiocho scribit Chrysostomus, *ibid.* 327.

Antiqua vetus petra Constantinopolis pars quædam, XXII, 396.

Antiqui in opere atque certamine vixere, XVIII, 119.

Antiquus dierum quid, IV, 527.

Antonius magnus monachorum pater, V, 330. Ejus laudes, *ibid.* Vita ejus scripta, *ibid.* Prophetiæ dono gaudebat, *ibid.* 330, 331.

Antonius quispiam litteras Chrysostomi defert ad Olympiadem, XXIV, 137.

Anus ut plurimum vino deditæ sunt, XVIII, 138.

Anysius Thessalonicensis episcopus, XXIV, 305. Ad Anysium scribit Chrysostomus, *ibid.* 304, 305. Quid significet, XVI, 157.

Apellæus december, X, 493.

Apelles probatus in Christo, XIV, 97.

Aphraates Chrysostomi amicus, XXIV, 176. Urget Chrysostomum ut munus Diogenis recipiat, *ibid.* 176, 177.

Aphthonius, Theodotus, Chæreas presbyteri et monachi: ad eos scribit Chrysostomus, XXIV, 196. Aphthonio, Theodoto, Chæreæ presbyteris et monachis epistola alia Chrysostomi, XXIV, 216.

Apis et vitulus rejiciuntur a Paulo, XVII, 437.

Apocrypha narratio, VII, 430. Apollinarius dixit Christum carne inanimata et irrationabili amictum fuisse, XXIV, 391. Passionem divinitati ascripsit, *ibid.* 390. Apollinarium Laodicenum prosternit Paulus, XVI, 467. Apollinario anathema dicebant Antiocheni Meletiani, XXI, 77, 78.

Apocryphus liber, cujus historia affertur, VII, 417.

Apollinarii errores, XXIV, 387, 388.

Apollinaristæ dicebant Christum carnem tantum assumpsisse, non animam, IX, 433.

Apollo qui Christianus erat et Christum prædicebat, quis esset, XV, 168. Apollo verbi Dei præco in Scripturis potens, eloquens, cæteris vehementior, XVIII, 160. Apollo denuo baptizatur, XII, 448. Illum Priscilla ad fidem instituit, XIV, 95. Apollo a Priscilla eruditur, XIX, 43. Apollo a Priscilla per viam veritatis deductus est, XXI, 191.

Apollo. Apollinis templum in Daphne suburbio Antiocheno, XX, 212. Apollo virginem persequitur, III, 544. Apollinem dicebant solem, III, 37, 38. Apollinis templum fulmine dejectum tempore Juliani Apostatæ, III, 502. Apollo Daphnem insequitur, XXIII, 356. Tentat ejus pudicitiam, *ibid.* 324. Apollini templum constructum Daphne, *ibid.* 356. Apollo Musarum choragus, *ibid.* 378. Apollo, cujus templum in Daphne, Juliano respondet se a mortuis impediri quominus oracula funderet, *ibid.* 323. Beatum Babylam reformidabat, *ibid.* 325. Apollinis responsum, Daphnem cadaveribus repletam oracula impedire, *ibid.* 362. Apollo Vulcano indicat adulterium Martis et Veneris, *ibid.* 377. Apollinis oraculum tacet ob præsentiam reliquiarum S. Babylæ, *ibid.* 360. Apollinis templo Daphnes fulmen immissum, *ibid.* 234. Apollinis statua fulmine tacta et consumpta postquam Babylæ ossa Daphne transportata sunt, *ibid.* 324. Igne de cœlo dejecta templumque labefactatum est, *ibid.* 368, 369. Apollinis oracula Crœso et Athenienſibus, *ibid.* 365.

Apollonius Tyaneus maleficus, *ibid.* 235, 236. Apollonius Tyaneus multa fecit, quæ exstincta sunt, XX, 269.

Apostolus a Deo missus, ut nomen ipsum sonat, IV, 217. Apostoli et Martyres futuram resurrectionem testificantur, XXI, 377. Apostoli de futuris solliciti, XIX, 262. Apostolorum canones, IX, 133. Apostoli dignitas quanta, XVII, 341. Apostoli erant forma et typus, XVI, 538. Apostolorum cura et opera, XVIII, 119. Apostoli cur non omnes a morbis curare possent, XVIII, 100. Apostolorum vel minimas res et gesta scire juvat, XVIII, 170, 171. Apostoli mortuorum memoriam in venerandis mysteriis constituerunt, XVI, 442. Apostoli, idiotæ et pauperes et illiterati repugnantibus omnibus fidem Christi propagarunt, XI, 459, 460. Apostolorum missio prædicta a Prophetis, *ibid.* 441. Apostoli ante mortem Christi imperfectiores, *ibid.* 89, 90. Magis ex vitæ sanctitate, quam ex miraculis suspiciendi, XXI, 416. In contumeliis gaudebant, XI, 461, 462. Non armis, sed verbo simplici et miraculis orbem subegerunt, *ibid.* 441, 442. Apostoli non in sinum Abrahæ venturi, XXI, 239, 240. Apostolorum umbra mortuos suscitabat, XI, 221. Apostolorum primus Petrus, eique totus terrarum orbis commissus est, XX, 343. Apostoli quam infirmi ante Spiritus sancti adventum, XII, 12. Apostoli resurrectionis finem, non initium ; et ascensionis initium, non finem, viderunt, XII, 27.

Apostoli prædicationem omnibus rebus præponebant, XII, 482. Ceu volucres per terram et mare discurrentes, *ibid.* 4. Sunt Angeli lucis, *ibid.* 53. Apostolorum virtus, XII, 122. Magnanimitas et loquendi libertas, *ibid.* 126. Fortitudo, *ibid.* 56. Apostoli nihil ad ostentationem faciebant, *ibid.* 407, 408. A vana gloria quam a factu alieni et philosophi, X, 135. A gloriæ studio non tenebantur, XII, 200, 201. Apostolus laus vera quæ, *ibid.* 10. Apostolorum ævo cur tot tantaque miracula fiebant, *ibid.* 130, 131. Apostolorum tempore præfectura honor non erat, sed subditorum cura et providentia, *ibid.* 40. De Apostolis plus quam humana cogitata fuissent, nisi ii in ærumnas incidissent, *ibid.* 16. Apostolos cur Deus permiserit pelli, in carcerem trudi,

ægrotare, etc., *ibid.* 163. ne pro diis haberentur, *ibid.*

Apostoli pro diis habiti, XII, 212. Apostolorum in omnibus consensus, XXIII, 410. Apostoli vicerunt per vincula, tribulationes, flagella et extrema mala, XXII, 296. Apostolatus dignitas quanta, XI, 519. Apostolatus characteres, XIX, 159. Apostolatus spiritualis consulatus, XI, 521, 522. Apostolus præcipuus in Ecclesia magistratus, *ibid.* 519. Hoc nomen, magistratus est appellatio, *ibid.* 518, 519. Apostoli baptismo ne evangelico baptizati sunt ante mortem Domini, *ibid.* 375. Baptizati erant solum baptismate Joannis, *ibid.* Et postea baptizati sunt in Spiritu sancto, *ibid.* Apostolorum virtus et potestas, *ibid.* 524, 525. munia, *ibid.* 523. Quomodo Ecclesiam fundarunt, *ibid.* 499, 500. Apostoli gladium habebant, *ibid.* 524.

Apostoli quem ante resurrectionem negaverant ac deseruerant, postea ad mortem usque prædicarunt, *ibid.* 547, 548. Apostolorum mœror de futuro Christi discessu, XXIV, 69. Apostolos omnes imitari possumus vita, non miraculis, XI, 504, 505. Apostoli carnifices habebant dæmones, *ibid.* 525. Apostolis non obfuit cum fame et siti luctari, XX, 172. Apostoli majora, quam Christus, miracula fecerunt post ejus resurrectionem, XI, 545, 546.

Oratio in ecclesia Apostolorum, habita Constantinopoli, XXIII, 117.

Apostoli non occultant ea quæ cœtui suo probrosa erant, VII, 276. Apostoli ea scribebant quæ suam olim imbecillitatem patefacerent, *ibid.* 233, 234. Apostolos quantum amarent Christiani, *ibid.* 89. Apostoli tres illi, qui transfigurationi adfuerunt, quam beati, VI, 460. Apostoli undecim piscatores, illiterati, Christi leges ubique plantarunt, I, 420. Multa passi, *ibid.* Apostoli flagellati gaudebant, eo quod digni fuissent habiti qui pro nomine Christi ferrent ignominiam, I, 321, 322. Apostoli Prophetis meliores, V, 420. Apostoli simplicitatem columbæ imitabantur, VI, 192. et prudentiam serpentis, *ibid.* Apostoli libri viventes atque leges erant, V, 223. Apostolorum dignitas, VI, 176, 177. Apostoli non statim a principio missi, *ibid.* 175. Apostolorum nomina, *ibid.* Apostolorum ordo, *ibid.* Apostoli quam ex se imbecilles, *ibid.* 189, 190. Apostoli quam imperfecti ante adventum Spiritus sancti, VII, 106. Apostoli sacerdotibus majores, VI, 267. Apostolorum salutatio quæ, *ibid.* 180. Apostoli, virtute magis quam signis conspicui, *ibid.* 181. Apostoli prophetæ facti sunt, V, 417. Apostoli sabbatum non observarunt, VII, 224.

Apostolorum piscatorum ædes quam viles, VI, 118. Apostoli quatuor piscatores et duo publicani, *ibid.* 177. Apostolos jubet Christus nihil ultra quam victum quærere, *ibid.* 180. Apostolis cur Christus mala prænuntiet, *ibid.* Apostolorum vita bonis et malis permixta, *ibid.* 420. Apostolorum frugalitas, *ibid.* 414. Apostoli ascribebant quæ suam olim imbecillitatem patefacerent, *ibid.* Apostoli in mari cur in formidinem deducti, *ibid.* 129. Apostoli modo legem servabant, modo transgrediebantur, *ibid.* 94. Apostoli austeram vitam sectabantur, V, 353. Apostoli de primatu contendunt, VII, 19, 20, 21. Apostoli cur jubentur excutere pulverem pedum, VI, 181. Apostolos qui recipiebant, quanta consequerentur bona, *ibid.* 220.

Apostolorum piscatorum institutio, quam eximia, V, 230. Apostoli an recumbentes Pascha comederint, VII, 287. Apostoli antequam Christus crucifigeretur imperfecti erant, XXIV, 222. Apostolos non signa, sed vita mirabiles reddidit, VI, 336. Qua ratione illi, magni sunt effecti, *ibid.* Apostolorum fortitudo quanta, VII, 215. Fiducia et firmitas, VI, 87. Apostoli qui novas inducebant leges, Romanis imperarunt, VII, 215. Apostolos piscatores, coriarios, publicanos tot tyrannis restitisse mirum, VI, 86, 87. Apostoli irrumpentibus omnibus petra firmiores steterunt, *ibid.* 84. Apostolis quot illata bella tempore prædicationis, VII, 217. Apostoli non ita frequenter dicunt Christum ex Virgine natum fuisse, quare, V, 249, 250. Apostoli nonnisi, cum Dei ope potuerunt ea præstare, quæ præstiterunt, XIV, 159. Apostoli ex gratia divina orbem converterunt, XIV, 171. Apostoli quomodo orbem subegerunt, XV, 311. Apostolorum victoria mirabilis, XV, 312.

Apostoli quomodo duodecim dicantur post Judæ mortem et ante Matthæi electionem, xv, 88. Apostoli cur linguarum donum ante alia acceperint, *ibid.* 37. Apostoli cur non philosophi fuerint, xiv, 144. Apostoli veri in quo differrent a falsis, xvi, 41. Apostolorum dignitas, xv, 341. Apostoli Ecclesiæ doctores, iii, 280. A Judæis vexati non lædebantur, *ibid.* 159. Flagellis cæsi gaudebant, *ibid.* 57. Vincebant, Christum in se habentes, omnia facientes tanquam ex imperio, *ibid.* 476. Apostolorum divitiæ, *ibid.* 514, 515. Apostoli aliquando fugiebant, *ibid.* 282. In exemplum nobis, *ibid.* Aliquando latebant, *ibid.* 222. Apostoli inimicos habuere pseudoapostolos, *ibid.* 89. Apostoli per vocem tubæ in Scriptura indicantur, *ibid.* 300, 301. Apostoli quam præstantiores philosophis, x, 189, 190. Apostoli messuerunt, Prophetæ seminarunt, ix, 434, 435. Apostolorum virtus quanta, *ibid.* 349. Apostoli medici per orbem missi, *ibid.* 256. Apostolorum ignorantia ante mortem Christi, x, 214. Apostoli a Judæis male accepti et vexati, xviii, 200. Homilia habita in Apostoli ecclesia, x, 469. Homilia habita in die Theodosii imperatoris in Apostolorum ecclesia Constantinopoli, xxiii, 133. Apostolorum divisio et ubi singuli prædicaverint, ix, 174.

Apostolica scripta mœnia sunt Ecclesiarum, xix, 261.

Apparitio. Apparitionis duplex ratio Epiphania, x, 515, 516.

Apphia videtur conjux fuisse Philemonis, xviii, 173.

Aqua. Pauperes quidam in aquis gelu concretis nudo ventre immorabantur et illis spectaculis majorem cogebant stipem, xiv, 394. In apparando convivio, cum potu opus est, si calida aqua frigescat, ad focum admotam calefacimus, v, 121. Explicatur quid sibi velit istud verbum : *Et spiritus Dei ferebatur super aquas*, i, 50, 51. De firmamento in medio aquæ et de divisione inter aquam et aquam, *ibid.* 61 *et seqq.* De congregatione aquæ quæ sub cœlo est, *ibid.* 74 *et seqq.* Aqua baptismi quam die Epiphaniæ ex ecclesia domum referebant Antiocheni, anno, vel biennio, seu triennio incorrupta manebat, x, 515. Aqua cur necessaria sit ad illuminationem et baptismum, ix, 362, 363. Aqua viva quænam est, x, 77.

Aquæductus, fontes et ambulacra in domibus divitum, iii, 360.

Aquila discipulus beati Pauli. Aquila et Priscilla apud quos habitabat Paulus, xv, 171. Aquila et Priscilla quam bene viverent, vi, 450.

Aquila, avis, significat Babyloniorum regem ; aquila grandis et magnarum alarum, longa extensione, plena unguibus, xxii, 335.

Aquila interpres. Aquila pro *creavit me*, interpretatus est, *possedit me*, xix, 470, 471.

Ara. Aræ Gentilium, xi, 457. Aræ Gentilium humano sanguine cruentabantur ; nam mulieres et parvuli ovium boumque loco ad aras immolabantur, xxiii, 329.

Arabia. Multi in Arabiam ibant ut fimum Jobi viderent, xxii, 126. Arabia aromatum ferax, xvii, 497.

Arabes nihil commune habent cum Israëlitico genere, v, 250. Arabes subindicati, iii, 240. Arabes una cum Babyloniis Judæos invaserant, iv, 50.

Arabissi commoratus est exul Chrysostomus, xxiv, 98. Arabissi arx in qua includebatur Chrysostomus, *ibid.* 196, 197.

Arabius Chrysostomi et Olympiadis amicus, *ibid.* 120. Arabio scribit Chrysostomus antequam Cucusum advenisset, *ibid.* 251. Alia Chrysostomi ad ipsum epistola, *ibid.* 173.

Aranea. Arma, muri, fossæ, pecuniæ copia, rei militaris scientia, equorum multitudo, arcus, sagittæ et loricæ, sociorum vires, hominum phalanges, robur corporis, omnia hæc sunt araneæ tela, iii, 282.

Araratensis, xxv, 579 *et seqq.*

Ararat montes, super quos dicit Scriptura sedisse arcam, i, 380.

Aratus poëta. *Jove plenæ sunt viæ, plenum mare, ipsius enim et genus sumus*, hunc versum ab Arato dictum affert sanctus Paulus, ut ostenderet nos ex Deo progenitos esse, xii, 425 ; xviii, 130.

Arbitrium. Arbitrii libertate hono-

rata fuit humana voluntas, VI, 145. Arbitrium. *Vide* LIBERUM ARBITRIUM. Arbitrii nostri libertas, III, 601. Si tua præbueris, quæ sunt illius quoque sequentur, *ibid.* Arbitrii libertatem non labefactant, neque necessitatem afferunt Christi prædictiones, XIV, 475. Arbitrii, non necessitatis, virtutes sunt, IX, 205. Arbitrium voluntatis Deus effert ubique necessitatem tollit, IX, 243. Ex arbitrio nostro ad nos accedit Deus, *ibid.* 44. Arbitrium liberum nostrum auxilio opus habet, X, 34, 35. Arbitrio nostro Deus nullam infert necessitatem, IX, 238, 239. Arbitrii libertas, XII, 462.

ARBORES in hortis colebant idololatræ, IV, 236.

ARCA Noë. Arcæ ædificatio hominibus admonitio, XX, 67. Præcepit Deus ædificari arcam in oculis omnium, *ibid.* Arcæ Noë reliquiæ in montibus Armeniæ Chrysostomi tempore, XXII, 530. Arca Noë cum Ecclesia comparatur, XXIII, 210, 211. Commune theatrum erat arca Noë, sed Ecclesia melior est etiam quam ista, *ibid.* 520. Arca Noë bruta animalia recipiebat, et bruta conservabat; Ecclesia autem bruta recipit, et transmutat, *ibid.* Arca cur longo tempore facta, I, 340. Arca Noë sedit super montes Ararat in Armenia, *ibid.* Arca Ecclesiæ quam præstet arcæ Noë, XXII, 530.

ARCA fœderis. Quondam cum bellum teneret Judæos, victores Azotii ceperunt arcam, et in suum templum intulerunt, XX, 315. Nequaquam sanctum erat templum illorum quod haberet arcam, sed potius profanum atque impurum, *ibid.* Arca capta in aliena terra vim suam ostendit, dum idolo, bis in solum dejecto, effecit ut etiam frangeretur, *ibid.* Arcam tempore Chrysostomi se habere Judæi jactitabant, *ibid.* Arca a vaccis ducta, quomodo, XVIII, 130, 131. Arca cum die quadam in plaustro veheretur, forte accidit ut qui eam trahebat vitulus, succussam disturbaret, Oza qui sequebatur, manu apprehendit, non passus eam subverti. Ut autem vidit Deus, idque ipsi non placuit, quoniam ex eo temerariis consuetudo oriretur arcæ attrectandæ; prohibuit, Oza ad mortem usque percusso, XXV, 409.

ARCA Ecclesiæ pecunias continens ad eleemosynam, VI, 183. Arca Ecclesiæ quam præstet arcæ Noë, IX, 194.

ARCADIUS imperator despectus, XXIII, 64. Milites Eutropii necem deposcentes mitigavit, *ibid.* 61, 62. Eutropium a templo abduci jubet, *ibid.* 58. Chrysostomum e priore exilio reduci jussit, XXIV, 6.

ARCANA Dei profanis non detegenda, IV, 48. quoniam non oportet aures profanas audire illa arcana, *ibid.* Arcana et secreta unde orta sint, XVI, 228.

ARCARIUS civitatis erat Erastus, XIV, 110.

ARCHANGELI. Archangelorum millia millium, XIX, 401. Archangeli quinam sint, X, 57, 58.

ARCHELAUS rex minus celebris, quam Socrates, XXI, 35.

ARCHIATER hymnetius et medicus erat sacri palatii, unde in codice Theodosiano titulus est de comitibus et archiatris sacri palatii, XXIV, 165, 562.

ARCHIDIACONUS Chrysostomi ab illo deficit, XXIV, 4, 5.

ARCHISYNAGOGUS in fide firmus non erat, VI, 163.

ARCHITECTUS, et singuli artium opifices rationem reddunt et causam, III, 369.

Ἄρχων, præcipuus civitatis magistratus, XI, 518. Ἄρχοντα seu magistratum agnoscebant a cingulo, a voce præconis, a satellitibus, a curru, a gladio, XI, 522.

ARCULAM ad eleemosynam constituendam esse jubet Chrysostomus, XV, 165, 166.

ARCUS, sagittæ et loricæ, militum phalanges, et alia multa, araneæ sunt tela, III, 282.

ARCUS in nubibus a Deo datus Iris dictus, I, 413, 414.

ARDENTES quinam dicuntur, III, 105.

AREOPAGITA ex sola Pauli concione conversus, XX, 469.

ARGENTEA supellex, XIX, 515.

ARGENTUM reprobum quid, IX, 231, 232. Argentum velut palea cupiditatem accendit, VI, 268.

ARGUENDUM est, sed non semper, II, 454.

ARGUMENTUM maximum futuræ resurrectionis, III, 518, 519.

Aries. Arietis apud Danielem significatio, xx, 287.

Aristides Atheniensis quem defunctum civitas sepelivit, Alcibiade clarior, xxi, 36. Divitias contempsit, *ibid.* 257.

Aristippus philosophus magno pretio scorta conduxit, vi, 195. Aristippi in vultum cujusdam fastui dediti spuentis historia, xiii, 337.

Aristobulus. Aristobuli domus salutatur a Paulo, xiv, 98.

Aristocratia Judæorum, xix, 272.

Aristoteles. Aristotelis horrendum facinus, xxiii, 347. Aristoteles insurrexit contra Platonem, xiii, 204. Aristotelem Stoïci impetunt, xiii, 204.

Aristoxenus Bithynus gravi acutoque morbo afflictus, xx, 759. Alvi contractiones quædam doloresque tormentis omnibus acerbiores, verubus omnibus acutius pungentes ; igne vehementius urentes, diebus singulis ac noctibus eum exagitantes, apud ignaros ejus morbi vesanum illum videri faciebant, *ibid.* Si apud ipsum quis unquam ingrederetur, protinus resiliebat, tanto fœtore domus ejus plena erat, eo quod nullus adesset, qui curam ejus gereret, *ibid.* Una enim ancilla et quidem sola illi assidebat, ministrans illi tantum, quantum potest mulier, *ibid.*

Arius hæreseos princeps, xii, 384. Arii hæresis confutatur, x, 343. Arius in diversitatem substantiæ, personarum distinctionem trahit, xx, 465. Qui cum Sabellio erant, et quos Arii rabies invaserat, ultra modum progressi, a sana fide lapsi sunt, *ibid.* 464. Arium et Arianos infrequenter memorat Chrysostomus, quia Anomœi, ex Arianorum stirpe prognati, tunc per Orientem grassabantur et catholicos doctores exercebant, indeque fit ut contra Anomœos ille perpetuo velificetur. De Ario autem ille dicit : « Instat Arius in diversitatem substantiæ personarum distinctionem trahens, » xx, 465. Dicebat Arius Dei Verbum non semper fuisse, sed ex nihilo factum et creatum, non æternum, non Patri simile secundum substantiam, neque verum Dei Verbum, aut Sapientiam, sed καταχρηστικῶς ita vocari ; esse natura mutabile, neque nosse Patrem, uno ne suam quidem ipsius naturam ; propter nos factum fuisse, ut illo ceu instrumento nos conderet Deus, neque creandum fuisse, nisi nos Deus condere voluisset, *ibid.* Hanc sententiam quasi ab Ario prolatam refert Chrysostomus : « Non poterat Deus generans generare impatibiliter. » Ideoque ne passionem quamdam in Deo admitteret, dicebat Verbum a Deo non genitum, sed factum fuisse creatumque, *ibid.* Ariani dicebant Deum magnum et parvum, et creatum Deum, gentilitatem introducentes, xix, 458. Ariani non meliores quam Judæi, xx, 464. Arii aliquid habetur in hæresi Apollinarii, xxiv, 387. Arius Filium quidem fatetur, sed tantum nomine ; creaturam enim esse dicit et Patre longe minorem, xvi, 468. Ariani non parem Filii cum Patre dignitatem admittebant, i, 116. Ariani confutantur, et lethalis plaga eis infligitur, *ibid.* 113.

Ariani per psalmum *Dixit Dominus*, confutantur, iii, 473. Ariani confutantur, vi, 427 ; xiv, 441. Arii hæresis quænam, xvi, 468. Confutatur, *ibid.* 466. Arium Alexandrinum prosternit Paulus, xvi, 467. Arianos impugnat Paulus, xviii, 206. Arii hæresis, *ibid.* 303. Ariani impugnantur, ii, 528, 551. Ariani et Anomœi impugnantur, ii, 471 ; ix, 498, 499. Arianorum objectiones, ii, 517. Ariani exagitantur, ix, 256, 343. Ariani dicebant Christum carnem tantum assumpsisse, non animam, ix, 433. Ariani ab Ario, ix, 474. Arius non novit Christum ut Deum, ix, 178. Arius veritatis adversarius, ix, 268. Arius hæresiarcha, ix, 282.

Arma, tela, equitatus, phalanges sunt araneæ tela et umbra imbecilliora, iii, Arma spiritualia quæ, xi, 488.

Armenia quantis malis laboret, xxiv, 193, 194. Horrendæ populationis descriptio, *ibid.* Armenia ab Isaurorum metu liberata, xxiv, 177. Armeniæ hiems rigida, *ibid.* 91, 284. Ait Chrysostomus reliquias arcæ Noë hactenus servari in montibus Armeniæ ad nostram admonitionem, xxii, 530.

Armillæ aureæ famulis datæ, iii, 367. Armillæ, φέλλια, aurea ornamenta, pueris dabantur, iii, 35. Armillæ quid, iv, 276.

Arrha Spiritus sancti est stilla donorum, III, 253.

Arrhabo pars est totius, et de toto fidem facit, XI, 317. Arrhabonem nobis dedit Deus, non auri nec argenti, sed arrhabonem Spiritus, *ibid.* In conviviis sicut qui acceperit arrhabonem fidem habet, et securus est de toto reliquo; ita et nos cum acceperimus arrhabonem, Spiritus dona nempe, non jam dubitare debemus de cæteris bonis, *ibid.* Arrhabonem sciant omnes partem exiguam esse totius, exempli causa : abit quis empturus domum pretio multo, et dicit : Da mihi arrhabonem pro cautione, XXIII, 81. Est etiam arrhabo pro muliere ducenda; arrhabo in auctione servi; arrhabo in omnibus commerciis, *ibid.*

Arrogans quis vere sit, III, 12; IV, 147. Arrogantes et superbi quantopere fugiendi, III, 656.

Arrogantia nihil deterius, III, 504. Arrogantia multum differt ab animi magnitudine, IV, 147. Arrogans non diu in bono stabit, XX, 86. Arrogantiæ alimentum, dignitates sunt, XX, 497, 498. Arrogantia justitiam deorsum trahit, XIX, 454. Arrogantia quantum malum, XIX, 187. Arrogantia malorum omnium fons, IV, 377. Arrogantia magis metuenda justo quam peccatori, IV, 391. Arrogantia tumultibus plena, IV, 390. Arrogantem necesse est infirmum esse, XIII, 518. Arrogantia unde nascitur, XII, 372. Arrogantia stultum reddit arrogantem, XIII, 516. Arrogantia diffidii causa, XIII, 534. Arrogantia insaniæ genus, VII, 22. Nihil est arrogantia pejus, *ibid.* Arrogantia charitati admodum repugnat, *ibid.* 38. Ex arrogantia primus homo peccavit, quod speraret se æqualem fore Deo, *ibid.* 111. Arrogantiæ tumorem radicitus evellit Christus, *ibid.* 22. Arrogantia admodum deprimit, *ibid.* 111. Nihil ita aversatur Deus ut arrogantiam, *ibid.* Arrogantia non modo nihil nobis confert, sed etiam quæ habemus succidit, *ibid.* Arroganti et superbo humanum genus adversatur, VII, 57. Nihil vilius, nihil abjectius arrogante, ac vanæ gloriæ cupido, qui sibi sublimis et altus videtur, *ibid.* Arrogante nihil insipientius, IX, 291. Arrogantia quam non deceat Christianum, X, 246, 247. Arrogantia quantum malum, IX, 325. Arrogantes, sui similes ferre non possunt, XV, 416. Arrogantia et inflatio quantum malum, XIV, 260. Arrogantia quantum malum, *ibid.* 120. Arrogantia quid sit, *ibid.* 246. Arrogantia divisionem dissensionesque parit, *ibid.* 368. Arrogantia ex vili et illiberali mente proficiscitur, *ibid.* 125, 126. Arrogantia puerilis animi est, XVI, 461. Arrogantiam pariunt divitiæ, XVII, 500. Arrogantia avaritiam et habendi cupiditatem parit, XVI, 312, 313. Arrogantia parit contemptum pauperum, pecuniarum cupiditatem, amorem principatus, XVII, 288. Arrogantia tantum malum est ut satius sit stolidum esse, quam arrogantem, XVI, 495.

Arsacius frater beati Nectarii, substitutus est in locum Joannis, magni sacrorum interpretis, XXV, 459. Homo erat pisce magis mutus, et rana in rebus agendis minus idoneus, *ibid.* Arsacius dicitur sacerdos improbus lupo sævior, XXII, 497. Arsacius delirus in locum Chrysostomi intrusus ab imperatrice, Chrysostomi sequaces vexabat; lupus vocatur, XXIV, 263. Arsacio sufficitur Atticus e presbyteris omnium adversus Joannem molitionum artifex, XXV, 460.

Artabanus, Xerxis successor, XX, 290.

Artaxata, XXV, 579 *et seqq.*

Artaxerxes Longimanus Artabani successor, XX, 290. Sub illo Jerusalem exstructa, *ibid.*

Artemidoro scribit Chrysostomus, XXIV, 317.

Artemisia fertur viro valde claro nupta, quoniam et ille tyrannidem affectavit, et fuerat obtruncatus, in magnam incidisse paupertatem, ac præterea oculos amisisse, XXI, 253. Hæc Artemisia cujus tyranni uxor fuerit, nondum satis perspectum est, *ibid.* 613.

Artemisius seu Maïus, mensis, X, 493.

Artes et manuum opera laudantur, XIX, 46. Artes singulæ aliis artibus opus habent, VI, 407. Sic ars textoria, si quid faciat, multas advocat artes, quæ opem ferant; quæ si non accedant, stat illa inutilis, *ibid.*

Artificum fraudes, VII, 56.

Arundo. Ligamina lignea in modum caudæ arundinis utrinque concinnato, quibus ad ædificiorum soliditatem utebantur, v, 121.

Ascensio Christi, III, 299. Ascensio vere est qua Christus in cœlum ivit, non assumptio, XII, 27. Ascensionis initium, non finem viderunt Apostoli, *ibid.* 25. In ascensione Domini extra urbem Antiochiam concionatur Chrysostomus, quia in suburbio Martyres sepulti erant, XI, 342. Inter ascensionem Christi et ascensionem Heliæ differentia, *ibid.* 354. In ascensione Domini cur Angeli visi fuerint, *ibid.* 353. Ascensio, XXIII, 297. Ascensio quadragesimo die post resurrectionem, XI, 540.

Ascetæ in episcopos assumpti, XX, 399. Ascetam non decent facetiæ, XXI, 500.

Asello episcopo scribit Chrysostomus, XXIV, 294.

Asiatici quandonam Theophania celebrarent, X, 42, 43. Asiaticorum menses, X, 44.

Asinus immundus censebatur tempore Chrysostomi, I, 345.

Aspectus impudici damna, V, 462. Aspectus formosorum vultuum vitii fornacem accendit, *ibid.* 460. Aspectus mulierum et puerorum speciosorum vitandi, VII, 194. Aspectus impudicus prohibetur, quem Deus amolitur dicens: *Qui respexerit mulierem ad concupiscendum, jam mœchatus est eam in corde suo*, III, 42. Aspectus curiosus et lascivus quam perniciosus, IV, 379, 380. Aspectus impudici quam vitandi, V, 168.

Asseverare est servi, expendere vero Domini est, et magnam potestatem habentis, XXIV, 521.

Assiduitas quantum bonum, VI, 56. Quæ non perfecit amicitia, id perfecit assiduitas precandi, *ibid.* Etsi visus est Christus parum differre quod petebat Chananæa, non hoc fecit ut mora afferretur mulierculæ, sed ut eam magis coronaret et ejus assiduitatem magis sibi familiarem redderet, III, 15.

Assur. Ninivitæ progenitorem habuerunt Cham parricidam, deinde Nembrod hominem tyrannum et arrogantem, ex quo ortus est Assur, I, 444.

Astartem Judæi adorarunt in Phœnicia, IX, 436.

Astra. Astris omnia quidam insulse ascribebant, I, 80. De astrorum cursu et conjunctione ad futura prædicenda. *Vide* Astrologi.

Astrologi et Astrologia. Astrologiam veram esse disciplinam dicebant quidam, V, 292. Astrologiam vanam disciplinam sustulit Christus, *ibid.* Astrologiam veram esse disciplinam dicebant quidam veritatis inimici, qui stellam Magorum ducem allegabant, *ibid.* 293. Astrologia vana quæ, II, 500. Astrologiæ judiciariæ vanitas, VII, 440, 441. Multi erant tempore Chrysostomi qui genesi sive genethlialogiæ dabant operam, quique ex astrorum cursu et conjunctione futura prædicebant, et ut credere est, multos alliciebant, qui ut futura sibi vel bona vel mala prænoscerent, ad astrologos illos properabant, ut data mercede, quæ sibi eventura erant ediscerent, VII, 218. Hos vehementer insectatur Chrysostomus, *ibid.* Quidam ex Magis et ex stella quæ apparuit in nativitate Christi probare nitebantur astrologiam veram esse disciplinam, quos strenue refellit et confutat Chrysostomus, *ibid.*

Astutia non semper mala, XX, 402.

Asyncritiæ epistolæ Chrysostomi, XXIV, 157, 202, 225. Asyncritia in magna calamitate versatur, *ibid.* 166. Ad eam scribit Chrysostomus, *ibid.* Asyncritiæ et Chalcidiæ epistola Chrysostomi, *ibid.* 186, 232, 233.

Asyncritius presbyter Chrysostomi amicus, XXIV, 367. Ejus filii, *ibid.* 243.

Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen et alios quos fratres vocat, salutat Paulus, XIV, 98, 99.

Athæus cognominatur Theodorus, quamvis amicos haberet et dicendi facultatem et ex philosophia in admiratione haberetur, nihil eum juvit, XIV, 161. *Vide notam*(7) *ejusdem voluminis*, pag. 562.

Athanasius virtutibus opulentus, IX, 269.

Athenienses ab initio deos omnes non acceperant, XVIII, 130. Athenienses quomodo ignoto Deo aram erexerint, *ibid.* Atheniensium ignotus Deus quis,

XII, 430. Aram erexerunt et inscripserunt Athenienses IGNOTO DEO, ut per inscriptionem hoc significarent : Si forte quispiam sit alius Deus, qui nondum nobis innotuerit, hunc etiam colemus, XI, 490. Athenienses multos deos habebant, et patrios et peregrinos, *ibid.* 489. Athenienses si propter Christum hæc verba scripsissent, res adeo mirabilis non fuisset ; verum hoc est mirabile quod illi quidem aliter scripserint, aliter autem Paulus potuerit immutare, *ibid.* Athenienses epistolas Platonis per Dionem missas publice exposuerunt, VI, 195. Athenienses Pauli ministerio facti ex adversariis subditi, et ex judicibus discipuli, XXIII, 273.

ATHYRA castellum Thraciæ maritimum, XXV, 424.

ATHLETÆ. Ex spectatoribus alii aliis athletis favebant, ut in pari casu contingere solet ; tota autem nocte præco admodum sollicitus erat, ne quis ex certantibus egressus, indecore se gereret, XX, 287. Athletæ in theatro nudi stabant radiis solaribus expositi, XIII, 116. Athletarum probatio in Olympicis, XI, 494. Athleta in Olympicis certaminibus intra stadium certat, magister autem ludi foris considens, sermonibus affert auxilium, *ibid.* 302. In pietatis certaminibus idem est et athleta et ludi magister, et ideo non extra stadium sedet, *ibid.* Athletarum mos, IV, 163.

ATTENTIONEM varietas parit, III, 203.

ATTICUS e presbyteris omnium adversus Joannem molitionum artifex, Arsacio sufficitur, XXV, 460.

AUDITORES paucos sæpe habuit Chrysostomus, XIII, 148. Auditores Chrysostomi faciem sibi cædunt ipsum audientes præ dolore animi, XXI, 325. Auditorum duo genera, XIII, 115. Auditorum paucitas ne contristet concionatorem, V, 126, 127. Auditorum benevolentia necessaria concionanti, II, 67. Auditorum conditio in concionibus quæ sit oportet, III, 314. In auditore opera requiruntur, *ibid.* 509, 510. Auditores divini verbi sitientes esse oportet, X, 76. Auditori multum prodest concionatoris modestia, XII, 103. Auditorum Chrysostomi risus, XV, 270.

AUDONÆUS seu Januarius, mensis, X, 493.

AUGURUM insaniæ multi sese dedebant tempore Chrysostomi, IV, 251. Auguria observantes cum imperio ad meliora ducendi sunt, XVIII, 151. Auguria a Christianis quibusdam adhibebantur, XVI, 21. Auguria apud Christianos Antiochenos in usu, XIV, 163.

AUGUSTA. Crimen erat læsæ majestatis convicium Augustam, quod Joannes eam vocasset Jezabel, XXV, 448. Episcopi quadraginta qui cum Joanne erant adierunt Augustum et Augustam in martyriis, orantes cum lacrymis ut Christi Ecclesiæ parcerent, maxime propter Pascha et propter eos qui regenerandi erant, et non auditi sunt de ea re, *ibid.* 453.

AUGUSTUS gentilis, XX, 462. Augustus edictum pro censu Dei nutu promulgavit, X, 484. Augustus quo pacto divino partui ministraverit, V, 328. Augusti currus totus aureus, jugo albarum mularum auro fulgentium junctus erat, ita ut mirarentur omnes purpuræ fulgorem, gemmarum magnitudinem, mularum alborem, jugum aureum, et strati fulgorem, quod stratum niveum erat atque candidum ; in curru vero laminæ erant aureæ versatiles quæ motu agitatæ micabant. Equi etiam Augusti imperatoris auro armati et frena quoque erant aurea, II, 98; IX, 252; XIII, 411.

AULA. In aula imperatoria erat loquendi libertas, III, 35.

AULICI et satellites imperatoris auro fulgebant, vestesque eorum aureis filis intertextæ erant, horum lanceæ deauratæ, equi aureo freno, ephippia auro micantia, XXII, 528, 529.

AUNAM filius Judæ malus cor ana Domino occiditur a Deo, II, 368.

AURAM popularem qui despicit, quam tranquillus sit, XX, 481. Aura populi non quærenda, XII, 517.

AURELIANUS et Saturninus Constantinopolitani viri primarii ad necem postulati, in exilium acti, XXII, 95.

AURELIO Carthaginis episcopo scribit Chrysostomus, XXIV, 292.

AURES custodiendæ, quomodo, I, 70, 71. Non oportet aures profanas audire arcana Dei, IV, 8, 49. Inimicitiæ

quæ se offerunt animis audientium, non sinunt ut quæ dicuntur, in auribus eorum admittantur, III, 398. Aurium et linguæ magnum est periculum, XXV, 427. Aurium foramen Deus flexuose tornavit, figura ipsa significans non cito admittendum esse sermonem, ut dum diutius volvitur, mendacii materiam cum malitiæ sordibus leviter insinuatus ad aurium aditum relinquat, *ibid.*

Aurea capitella columnarum in domibus, 516; III, 360. Aurea laquearia, *ibid.* Aureum frenum quo equi ornantur, quid sibi vult, *ibid.* 367. Aureæ tabellæ magistratibus datæ ab imperatoribus, IV, 367, 368. Imperator coronam auream gestabat magnis et pretiosissimis margaritis et lapidibus intertextam, purpureo vestitu toto corpore fulgebat; soli autem imperatori licebat gestare purpuram et diadema in capite, in vestibus ejus sericis dracones depictos videre erat, XIII, 411; XIX, 37. Aurea operimenta servis, mulis, equis, IX, 378, 379. Aureis litteris scripti libri, IX, 421.

Aurifodinæ ratio et modus, XIV, 427.

Aurum et argentum et omnis metallica natura, præterea lignaria materies, et ut uno verbo dicam, quæcumque media sunt, communia quidem sunt, sed tamen divisa, XXV, 408. Auri potentia ante Deum penitus evanescit, XXII, 90. Aurum per eleemosynam oblatum, ornamentum est Ecclesiæ, XII, 270. Auro splendens mensa, III, 360. Aurum est inanimata materia, *ibid.* Turba eunuchorum auro fulgentium, *ibid.* Aurum virtutem exprimit, *ibid.* 278. Aurum qui colligunt, nihil differunt ab iis qui luteo operi addicti erant, VI, 269.

Aurum in arcis aliquando etiam in terra occultabatur, V, 342. cum possidentium periculo et damno, *ibid.* 343. Auri cupiditatem magnam explere difficilius est quam volare, VII, 82. Auri cupidi exagitantur, *ibid.* 277. Auri cupiditas ex desidia nascitur, *ibid.* Auri fames quantum malum, IV, 233.

Ausitis regio Jobi patria, XXIV, 72.

Auspicia prohibita, IX, 271.

Automata mundum constituere dicebant quidam, XI, 455. Automata esse res creatas multi dicebant, XIV, 346.

Auxilium. Sine auxilio Dei non possumus tentationi resistere, XI, 7. Neque Sancti possunt, *ibid.* Tum nos adjuvat cum nos priores quæ nostra sunt contulerimus, *ibid.* 8. Auxilio Dei, quæ fieri non posse videntur, facilia evadunt, X, 466. Auxilium Deus non negat facienti quod in se est, II, 63. Auxilium supernum petendum, humanum non quærendum, *ibid.* 243. Auxilio Dei nobis semper opus est, V, 130. Sine auxilio divino nihil prorsus recte agere possumus, etsi millies enitamur, II, 275. Auxilio superno muniti in nullo lædimur, *ibid.* 255. Auxilio Dei bona omnia agimus, VI, 51. Auxilium Dei necessarium ad recte facta, IV, 580, 581.

Auxilium Dei invictum et inexpugnabile, III, 599. Auxilium nobis Deus majus dat, quam rerum conditio postulat, *ibid.* 283. Auxilio superno opus habemus, *ibid.* 54. Sine ope Dei nihil efficitur. Cum ope Dei omnia facilia, *ibid.* 630, 631, 632. Auxilium divinum nobis necessarium est ad bellum contra dæmonas, IV, 132. Auxilium Dei invocandum, ut studium nostrum in opus exeat, *ibid.* 92. Auxilium divinum, non humanum quærendum, *ibid.* 76, 77, 78. Auxilium Dei differtur, ut magis probati efficiamur, III, 617. Auxilium Deus præbet pro modo necessitatis, *ibid.* 603.

Auxilium Dei in quibus rebus quærendum, IV, 116. Auxilium supernum necessarium salutem curantibus, VI, 65. Auxilio Dei tam opus habemus quam respiratione, *ibid.* 57. Auxilio Dei et opera nostra est opus, V, 457. Auxilium. *Vide* Gratia.

Avaritia et Avarus. Avari majora cupientes, præsentia amittunt, XIX, 389. Divites iniqui et avari latrones sunt quipiam, vias obsidentes, res prætereuntium rapientes, velut in speluncis ac foveis subterraneis, aliorum facultates in suis cubiculis defodientes, XI, 159. Avari cujuspiam qui aurum terra obruit historia, XX, 446. Avarorum miseria, XXI, 296. Avaritiæ malum, *ibid.* 221, 222, 406. Avarus non est dives, avarus multis indiget, indigens autem multis nunquam dives esse potest. Avarus custos est, non dominus pecuniarum;

servus non possessor, XXII, 88, 89. Avarus facilius alicui ex propriis carnibus, quam ex defosso auro communicaret, *ibid.* Avaro non propriæ sunt pecuniæ, *ibid.* Effrenatus avaritiæ furor, XX, 177. Avarus dives omnium est pauperrimus, XIX, 219. Avarorum excusationes ne dent eleemosynam, *ibid.* 153. Avarus non est suis contentus, sed in ea quæ sunt aliorum vult invadere, III, 12. Avaritia insatiabilis ebrietas, I, 313, 314. Avaritiæ flamma, II, 147. Avaritia impugnatur, I, 571. Avari et raptores notantur, *ibid.* Avaritiæ malum, III, 143. Avaritia semper malum, et est vere tyrannus, III, 171, 343. Avarus quis vere sit, *ibid.* 12. Avari pueris similes, *ibid.* 171. Bellum internum circumferunt, *ibid.* 40. Avari descriptio, *ibid.* 453; IV, 124. Misera conditio, III, 116. Avari impugnantur, *ibid.* 332, 333. Avarorum et divitum interitus, *ibid.* 335. Avari pecunia instructos adeunt, *ibid.* 11, 12. Avari exagitantur, IV, 411. Avaritiæ superbia adjungitur, IV, 273. Avaritiæ damna, IV, 292. Avaritia primum, medium et extremum malorum, IV, 232.

Avaritia sacerdotum notatur, IX, 21. Avaritia tyrannicus morbus, etiam amorem superat, VII, 311. Avaritia et Judam et avaros omnes pessumdat, *ibid.* Avaritiam arcem malorum vocant exteri scriptores; Paulus radicem malorum omnium, *ibid.* 85. Avaritiam insectatur sanctus Chrysostomus, *ibid.* 207. Avaritia est ad pecunias comparandas contraria, VI, 138. Avaritiæ malum, VII, 277. Omnes avari, Judæ morbo laborant, *ibid.* Avaritia ex ignavia et animi stupore nascitur, *ibid.* 292. Avaritia et Judam et avaros omnes pessumdat, *ibid.* 311, 312. Avaritia est fames et sitis, V, 414. Nihil ita diabolo subditum reddit hominem, ut insatiabilis habendi cupiditas et avaritia, *ibid.* 391. Avarus sitibundo comparatur, VII, 81.

Avarorum miseriæ, VII, 313. Avarus omnibus fastidio est, servis, agricolis, vicinis, civitatem gerentibus, injuria læsis, non læsis, uxori maxime omnium, liberis plus quam omnibus aliis, *ibid.* Avari et raptoris descriptio, VI, 136. Avari pejores sunt dæmoniacis, VI, 237, 238; VII, 288. Avarus ad res etiam domesticas ineptus, VII, 278. Avarum omnes vexare et spoliare possunt, quomodo, *ibid.* 312. Avari furibus deteriores, VI, 237. Avari adumbrata descriptio, *ibid.* 136, 137. Altera avari descriptio, *ibid.* 348. Avari et immisericordes carpuntur, VII, 60. Avarorum et fœneratorum miseria, VI, 262. Avarus quotidie vulnera accipit, *ibid.* 398, 399. Avari quot sibi mala inferant, VII, 289. Avari quidam natos suos occiderunt, ne opes suas absumerent, VI, 137. Avaris Judas in exemplum proponitur, VII, 330.

Avaritia radix omnium malorum, IX, 270. Avaritia gravissimus morbus, X, 232. Radix omnium malorum, *ibid.* 279, 280. Avaritia damnatur, *ibid.* 291. Avaritia nihil turpius, nihil fœdius, *ibid.* 91. Avaritia quantum malum, *ibid.* 208. Cur a Paulo vocetur idololatria, *ibid.* 209. Avaritia Judæ similes reddit, *ibid.* 51. Avari et rapaces carpuntur, *ibid.* 225. Avarus non distinguit amicum ab inimico, IX, 215. Avarus aliis congregat, ipse punitur, *ibid.* 497. Avaritia omnium malorum radix, quomodo, XII, 87; XIII, 333. Avarus est idololatra, XIII, 248, 249. Avari imago et descriptio, *ibid.* 386. Avaro nihil iniquius est, XII, 341. Avari et rapaces exagitantur, XIII, 10.

Avaritia cur omnium malorum radix appelletur, XV, 484, 485. Avaritia quantum damni avaris inferat, XIV, 425, 426. Malorum principium est, *ibid.* 426. Avaritia vetus fermentum, quomodo, *ibid.* 309, 310. Avaritiæ et rapacitatis morbus, XV, 74. Avari imago, XIV, 232. Avari feris deteriores, *ibid.* 233, 234. Avari hydropici sunt, quomodo, *ibid.* 298, 299. Avari misera conditio, *ibid.* 378, 411. Avarus habet, non ut fruatur, sed ut non fruatur, *ibid.* Avaro nihil timidius excogitari possit, XV, 296. Est enim pecuniæ mancipium, *ibid.* Avari exagitantur, XIV, 392. Avaros nec pauperibus erogantes carpit Paulus, XV, 435, 436, 437, 438.

Avarus Antiochenus innumeras frumenti mensuras custodiens, decidente pluvia et adducta ubertate admodum mœstus, XV, 115, 116. Avarorum tenacitas, *ibid.* 117. Avaro pejor est invidus, XIV, 539. Avaritia radix malorum, XVII, 213. Fugiamus radicem malorum avari-

tiam, si velimus omnia peccata vitare, *ibid.* 494. Avaritia enim est omnium peccatorum, ait sanctus Paulus, imo Christus per Paulum, *ibid.* Avaritiam esse idololatriam probatur, XVI, 311. Avaritia avaro inimica, *ibid.* 579. Avaritia pejor ebrietate, *ibid.* 478. Radix malorum est, *ibid.* 479. Avaritia et habendi cupiditas ex arrogantia nascitur, 312, 313. Avaritia est corruptio inducens in idololatriam, *ibid.* 396. Avaritiæ ardor voluptariorum, ex quo mentes occupavit, graviora terræ et aquæ elementa divisa sunt, XXV, 407, 408. Avaritiæ et rapiendi cupiditas quantum malum, XVI, 140. Avaritia peperit servitutem, *ibid.* 367. Avaritia nihil immundius est, XVIII, 135, 136. Avaritia omnia inquinat, *ibid.* Avarus est cultor idolorum, XVI, 308, 309. Avari imago, XVIII, 66, 67. Avarus nunquam erit in pace cum avaro, XVI, 226. Avarus vivit in tenebris, *ibid.* 313, 314. Avarus qui thesaurizat, vermi immortali parat alimentum, 383. Avari et plura habendi cupidi, vincti sunt, *ibid.* 213. Avaros exagitat Paulus, XVII, 440. Avaritia est gravis ebrietas, XIII, 384.

Avis. Ab avibus abstinetur in quadragesima, XXII, 110. Avium et piscium venatores, quæ venantur alliciunt, consuetam capiendis et jucundam prius escam præbentes, et sic laqueum contegentes, *ibid.* 296. Columba avis est mitis et familiaris, quæ miram præ se fert mansuetudinem et ex puris est avibus, I, 380. Avium voces nihil portendunt, IX, 271.

Azyma non amplius sunt apud Judæos, nec Pascha, XX, 235. Azymorum diebus Judæis jejunare fas non erat, *ibid.* 256. Azymorum primus dies eo quo loquitur Chrysostomus anno in Dominicam incidebat, *ibid.* 239. Azymorum prima quæ, VII, 281, 282. Primam Azymorum eam diem vocat Evangelista quæ ante Azyma erat, *ibid.*

B

Baal, nomen idoli. Septem millia non curvaverunt genu ante Baal, XIII, 477, 479.

Babylas Antiochenæ Ecclesiæ episcopus, XXIII, 319, 327. Babylæ martyris qui in Daphne erat, translatio, III, 502. Babylas vir magnus et mirabilis, Eliæ et Joanni par, *ibid.* 339. Babylas imperatorem immanis cædis reum Ecclesiæ aditu arcet, *ibid.* 340. Illumque a reliquis ovibus sequestrat, *ibid.* 341. Babylas in carcerem et vincula conjicitur, *ibid.* 350. Babylas sanctus obtruncatur, *ibid.* 352. Liber in sanctum Babylam contra Julianum et contra Gentiles, *ibid.* 327. Erat quidem prior pueri cædes miserabilior secunda, secunda vero sceleratior priore, nempe sancti Babylæ, *ibid.* 349. Apollinis querela de reliquiis sancti Babylæ, *ibid.* 323. Cædi proximus vir beatus, cum ferro et catenis corpus suum sepeliri mandavit, docens ea quæ ignominiosa videntur, cum propter Christum fiunt, honorifica et splendida esse, *ibid.* 353. Ea quæ post mortem ab illo Babyla generoso præclare gesta sunt, magnam verbi fidem præstare possunt, *ibid.* 324.

Babylæ capsa reliquiarum Daphnen translata, III, 355. Babylas impedit quominus oracula fundat Apollo, *ibid.* 361, 362. Dæmon sive oraculum Apollinis tacet ob præsentiam reliquiarum sancti Babylæ, *ibid.* 360. Babylam reformidabat Apollo, *ibid.* 365. Imperator ridiculo dæmonis audito responso, quasi in scena ludens, fabulamque agens ad sanctum Babylam accedit, *ibid.* 362. Babylas ignem immisit in templum Apollinis, *ibid.* 272. Babylæ ossa loco moventur, *ibid.* 324. Babylæ reliquiæ e Daphne in urbem translatæ, *ibid.* 325, 366. Sancti Babylæ et Martyrum habitæ παννυχίδες seu factum, XI, 502. Sancti Babylæ corpus transferri jubet a Juliano Apostata, XXIII, 365. Verba Libanii, ubi declaravit dæmonem tunc a sancto Babyla fuisse victum, cum res Gentilium maxime florerent sacrificiis et initiatio-

nibus, *ibid.* 370. Sanctum Babylam memorat sanctus Chrysostomus, XII, 461. Beatus martyr Babylas ipse quoque vinctus fuit ob eamdem causam ob quam Joannes, ut qui regem inique se gerentem arguerit, XVI, 223. Babylæ martyris historia, *ibid.* 222.

Babylon Confusionem linguarum significat, I, 454, 455. Babylon ex linguarum confusione dicitur ut auditor ab ipsa appellatione deductus, ad rei gestæ principium deveniat et Dei virtutem intelligat, III, 24. A Babylone ad Antiochiam septuaginta dierum iter, XX, 106. Senes erant in Babylone falsi senes, XXII, 428.

Babylonia. Babyloniæ et Palæstinæ limes est Euphrates, II, 459. Abraham ab ulteriori ripa fluminis Euphrates venerat, nempe a Babylonia, *ibid.* Judæa regio, id est Palæstina omnis quæ ab Ægypto usque ad Euphratem e regione jacet Babyloniæ, unde erat Abraham, *ibid.*

Babylonii. Babyloniorum rex per aquilam significatur, XXII, 335. Babylonios Persas vocat sanctus Chrysostomus, XXIV, 83. Babylonii Persarum nomine tantum a Chrysostomo indicantur, IV, 559. Babylonii deorum suorum nomine pueros suos vocabant, *ibid.* 505. Babylonii senes corpore, animo autem ob stuporem admodum infantes, si mortuorum resurrectionem credidissent, prius quidem habuissent sanam Sapientiam, nec deperiissent Suzannam alterius uxorem, XXV, 429. Deinde si Dei timorem habuissent, impudicitiæ suæ nunquam calumniam induxissent, *ibid*

Baculi, XXII, 305, 306.

Bala seu Balla. Laban dedit Jacob socero Rachelem cum Balla ancilla, II, 236. Rachel cum esset sterilis dedit Jacob marito Ballam ancillam suam uxorem, quæ peperit Dan, *ibid.* 240. Concepit iterum Balla et peperit Nephthalim, *ibid.* Ruben cum Balla concubina patris sui dormivit, *ibid.* 290.

Balaam hariolus coactus futura prædixit, II, 464. Balaam a fide et a bona vita alienus erat; attamen gratia in illo ad aliorum res providendas operata est, VI, 82. Verba attributa Balaam, IV, 32. Hæc verba sunt Moabi, non vero Balaami; nec parvum interest discrimen inter hæc et illa quæ in libro Numerorum leguntur, *ibid.* 619. Balaamum cur Deus benedicere permiserit, XVIII, 131.

Balac, in Vulgata Bara, rex Sodomorum, I, 531.

Balac, in Vulgata Bala, civitas, ipsa est Segor, I, 531, 533.

Balnea. Est commune omnium hominum lavacrum illud Balneorum, quod corporis sordes solet abluere, XX, 367. Balnea appetebant multi Antiochenorum, XXII, 328. Balnea Antiochenis prohibita ob eversas statuas, *ibid.* 270. Imperator enim civitatis balnea obstruxit, et lavari jussit neminem, et legem transgredi est ausus nemo, aut factum incusare, aut consuetudinem prætexere, *ibid.*

Balthasar nomen idoli apud Babylonios, IV, 499.

Balthasar nomen Danieli inditum, ut se ipsum vocat sanctus Propheta, IV, 505.

Balthasar rex Babylonicus, IV, 477. *Vide notam* (16), 624. Una omnium verisimillima sententia est Balthasarem fuisse filium Evilmerodachi, nepotem vero Nabuchodonosoris, quia gentes serviturae dicuntur Nabuchodonosori et filio ejus, *ibid.* 627. Omnino tamen rejiciendi non sunt ii interpretes, veteres ac recentiores quibus Nabuchodonosorus est, vel proavus Balthasaris, vel pater Evilmerodachi ac Balthasaris fratruus, vel pater unici filii binominis, et qui modo Evilmerodachus, modo Balthasar sit nuncupatus, *ibid. Vide notam* (22).

Baptismus. Verba in baptismo prolata, XVII, 74. Baptismi lavacrum est pharmacum et quasi antidotum, XVI, 552. Qui sine baptismo mortui sunt, lugendi, *ibid.* 442. Baptismus nos a cæteris gentibus segregat, II, 33. Circumcisio per baptismum evidentiorem facit separationem et discretionem fidelium et infidelium, *ibid.* Id quod apud Judæos operabatur circumcisio in dispositionem carnis, hoc apud nos agit baptismus in depositionem peccatorum, *ibid.* Baptismi circumcisio, *ibid.* 42. Baptismi donum, omnium peccatorum remissionem affert, I, 391. In baptismo peccata non evulgantur, XI, 10. Futuri baptismi typus

fuit transitus per mare Rubrum, XIX, 105. Baptismus et calix pro cruce accipiuntur, XI, 61. Baptismus sic accipitur, quia per crucem orbem terrarum expurgat, *ibid.* Baptismi gratia quam copiosa: in quo differat a piscina probatica, *ibid.* 29. In baptismo gratiam et Spiritum sanctum accipimus, XXI, 415. Baptisma Christi longe præstat Joannis et Judæorum baptismati, X, 516. Varia baptismi nomina, lavacrum regenerationis, illuminatio, sepultura, circumcisio, crux, XX, 366, 367. Baptismi recipiendi modus, *ibid.* 366. Baptismum accipiebant nudis pedibus una tunica operti, *ibid.* adhibitis exorcizantium vocibus, *ibid.* 365. In baptismo triginta dies, *ibid.* 371. In baptismo verba prolata, Abrenuntio tibi, Satana, *ibid.* 366. Verba in baptismo prolata : *Abrenuntio tibi, Satana, et pompæ tuæ et cultui tuo*, *ibid.* 382, 388. Baptismus nos regenerat, *ibid.* 369. Discrimen inter lavacrum Judæorum et baptismum, *ibid.* 368. Nos reformat, quomodo, *ibid.* 370. Baptismi lavacrum priora crimina abluit, *ibid.* 381. Post baptismum deponendæ pravæ consuetudines, *ibid.* 382.

Baptismi lavacrum quaslibet maculas eluit, XX, 368. Peccatores sanctos efficit, *ibid.* Baptismatis aqua duas habet operationes, ita ut alium suffocat, alium vivificat, V, 13. Baptismum qui usque ad mortem differebant notantur, XX, 365. Baptisma in Spiritu sancto et igni, quid, X, 516, 517. Baptismus est martyrium, XXIII, 464. Baptismus sanguinis est martyrium, *ibid.* 314. Baptismus. Frequenter carpit Chrysostomus multos qui baptismum differebant usque ad mortis articulum. Si quando igitur medici monerent periclitantem conjugatum baptizandum esse, uxor quasi mox amissura virum, ejulatus magnos edebat; ut etiam nunc sæpe contingit, quando ægro conferenda est extrema-unctio, XII, 521. Miraculum circa aquam baptismi enuntiat sanctus Doctor; nam cum versus mediam noctem, quæ diem Epiphaniæ præcedebat, singuli de aqua illa latices, *νάματα* secum asportarent, aqua illa non corrumpebatur; sed integro anno, quin et biennio et triennio integra manebat, X, 511 *et seqq.* Docet quid intersit discriminis inter baptisma Judæorum, baptisma Joannis et baptisma Christi, *ibid.* Baptismi nomina multa esse docet, nempe lavacrum regenerationis, illuminatio, baptisma, sepultura, circumcisio, crux et alia; multumque discrimen esse dicit inter baptismum Judæorum et Christianorum, XX, 364. Laudat catechumenos quod juvenes baptismum essent accepturi, illorumque negligentiam improbat, qui baptismum differebant usque ad mortem, *ibid.* 226. Baptismus non dabatur in Pentecoste, quam vocat sanctus Doctor metropolim festorum, quia nempe fideles Spiritus sancti descensui unice addicti, cætera in tempus aliud mittebant, XI, 402, 403. Baptismus Joannis imperfectus, X, 517. Judaïco baptismate superior, inferior Christiano, *ibid.* 516. Baptizati seu illuminati officium, XX, 378. Baptismatis Christi vis, V, 365. Baptismus Joannis gratiæ dono vacuus erat, *ibid.* 380. Baptismi donum quodnam, *ibid.* 346. Baptisma crux Domini vocatur, VII, 103. Baptismus Christi solus Spiritus gratiam habet, V, 380. Baptisma Judæorum et Pascha abrogavit Christus, *ibid.* Baptismi Joannis et baptismi Christi discrimen, *ibid.* 365. Baptismus non prodest si improbi postea simus, *ibid.* 368. Baptisma et fides non sufficiunt sine operibus, IX, 243. Baptisma discipulorum Christi ante adventum Spiritus sancti non plus habebat, quam baptisma Joannis, IX, 389, 390. Baptismus Joannis Judaïco præstantior, imperfectus tamen erat, *ibid.* 296. Baptismus : in aqua fingimur et formamur, *ibid.* 367. Aqua cur necessaria ad illuminationem, *ibid.* 363. Baptismus crux dicitur, *ibid.* Baptismi ritus, *ibid.* Baptisma aureos ex luteis reddit, *ibid.* 242. Baptismi figura erat piscina probatica, *ibid.* 449. Baptismi generatio non potest sermone describi, *ibid.* 362.

Baptismus remissionem caput bonorum affert, XII, 452, 453. Baptismi magna vis, qui doni consortes alios ex aliis efficit, *ibid.* 278. Baptismo nullum peccatum non cedit, *ibid.* 17. Baptismus non modo priora peccata delet, sed adversus futura firmat, XIII, 321. Nos peccato mortuos reddit, *ibid.* 314. Crux

est, XII, 21. In quavis anni tempestate accipi potest, *ibid.* 20. Tempore Chrysostomi in Pentecoste non dabatur, *ibid.* 17, 18. Baptismus non differendus, *ibid.* 281. Quibusdam differebatur : hos carpit Chrysostomus, *ibid.* 17, 18, 20, 21. Baptismus iterari non potest ; sed per pœnitentiam a peccato surgitur, XVIII, 372. Baptisma magnum facit, non is qui baptizat, sed is in cujus nomine baptizamur, XIV, 142. Baptismus quo ritu in Ecclesia conferebatur, XV, 123, 124. Contra eos qui baptismum ad finem usque vitæ differebant, ut liberius et majus peccandi spatium haberent, *ibid.* 215. Baptizari pro mortuis, quo pacto intelligendum, quid sit illud pro mortuis explicatur, XIV, 417 ; XV, 124, 125. Joannes Baptista missus est ad baptizandum, non tamen propter necessitatem dandi baptismatis, sed ut per occasionem ad baptismum venientibus, præsentiam Filii Dei in corpore prædicaret, VII, 473. Christi baptismus non solvit Joannis baptismum, sed in se inclusit, *ibid.* 474. Qui baptizatur in nomine Christi, utrumque baptismum habet et aquæ et spiritus, quia Christus Spiritus erat, et corpus suscepit, ut et spiritale et corporale baptisma daret, *ibid.* Baptismus Joannis non inclusit in se baptismum Christi, *ibid.* Apostolus cum invenisset quosdam Ephesios Joannis baptismate baptizatos, iterum eos in nomine Christi baptizavit, quia in Spiritu non erant baptizati, *ibid.* Baptismus, si impius fuit, pie repeti potest. *Hæc caute legenda sunt, putat enim S. Doctor baptismum repeti posse, ibid.* 475. Non mox ut quis in aqua vel spiritu fuerit baptizatus, statim ad perfectum est baptizatus, nisi Dominus eum invisibiliter baptizaverit in igne tentationis, *ibid.* 477 *et seqq.* Baptismus signaculum fidei est, VIII, 5. Filii Dei baptizantur in igne tentationis, *ibid.* 4. Sunt igitur baptismata quinque : unum in Verbo, secundum in aqua, tertium in spiritu, quartum in igne, quod est præsens tentatio, quintum in morte, *ibid.* Baptizatus qui non est, alios baptizare non potest. *Hæc etiam caute legenda sunt, ibid.* 29. Baptismus emundat ab omnibus peccatis, II, 514. Baptismis figura et vis, *ibid.*

BAPTISTA (Joannes) pœnitentiæ præco nulla in deserto habebat cellaria, nec ad se venientibus parabat convivia, sed et occursum ipsum cum increpatione amarum præbebat, XXV, 471. Non solum inquinatam eorum conscientiam severo aspectu quatiebat, sed et ipso habitu, multoque magis verbo, veluti gladio, animarum abscessus secabat, *ibid.* Joannis Baptistæ caput in disco obtulerunt meretriculæ, non in cœtu sapientiæ, sed in convivio impietatis, *ibid.* 473. De Joanne Baptista quid dicendum, qui inter natos mulierum parem non habuit, qui propter apertam et minime adumbratam, adulteria Herodis increpationem, capite minutus est, curans ut medicus, Herodem insanabili morbo affectum, aut urens aut secans, *ibid.* 509. *Vide* BAPTISMUS, JOANNES. Joannem Baptistam laudat Josephus, IX, 260. Joannes quidem baptizavit Jesum in aqua ; Jesus autem Joannem baptizavit in Spiritu, VII, 486. *Vide notam* (10) *ejusdem voluminis*, 495.

BAPTISTERIUM Constantinopoli sanguine repletum est irrumpentibus militibus, XXIII, 120.

BARACH seu BARAD. Puteus quem vidit Agar erat inter Cades et Barach, II, 18.

BARBAM profundam alebant externi philosophi, XXII, 305. Barba longa philosophorum, XVII, 156. Barbam auream Persarum rex habebat Chrysostomi tempore, XVII, 86.

BARBARI servi auro exornati adhibebantur, III, 367. Barbari cum defunctis res ipsorum cremare solent, VI, 167. Fertur Barbarorum dictum philosophia plenum. Dicebant : Romani ac si filios et uxores non haberent, hos excogitare voluptates, theatra nempe, *ibid.* 252.

BARLAAM sancti martyris laudatio, XXIII, 489. Narrationem de martyrio Barlaam orditur Chrysostomus, *ibid.* 491. Barlaam e carcere educitur, *ibid.* 492. Manum super aram extendere jubetur, *ibid.* Prunæ ardentes in manu ejus ponuntur, ut adoleat, *ibid.* Beatus Barlaam nec inclinatam, nec inversam manum tenens permansit, quasi ex ferro

conflatam haberet, *ibid.* 393. Si cum uri se non ferret, beatus Barlaam, sacrificaturum se promisisset, victus esset, *ibid.* Barlaami manum prunæ perforant, nec ipse cedit, *ibid.* 495. Barlaami festum Antiochiæ, XIX, 97.

BARNABAS Joseph qui cognominatus est Barnabas ab Apostolis, quod est interpretatum Filius consolationis, quis sit Barsabas et quis hic Barnabas, XII, 135.

BARNABAS vir mitis et mansuetus, XII, 250. Nomen ejus Filium consolationis significat, *ibid.* Optimus vir et simplex, *ibid.* 297. Barnabas cedebat Paulo ut et Joannes Petro, *ibid.* 332. Barnabæ cum Paulo dissensio, nihil mali, multum boni attulit, *ibid.* 386, 387. Plurimum Marco profuit hæc pugna ; Pauli namque severitas convertit illum, benignitas autem Barnabæ fecit ut ne relinqueretur, *ibid.* 387. Barnabam opinatur esse Chrysostomus fratrem illum de quo dicitur : *Cujus laus est in Evangelio*, XV, 421. Barnabam dicebant quidam esse auctorem Actuum Apostolorum, XI, 367.

BARSABAS filius consolationis ex re ipsa, sic vocatus, XII, 135.

BARSAC rex Gomorrhæ, I, 531.

Βασιλεὺς Ἀρμενίων, III, 250.

BASEMATH filia Elom Evæi, uxor secunda Esaü, II, 193.

BASILISCUS martyr Comanorum episcopus, martyrium Nicomediæ in Bithynia passus est, XXV, 462. Apparuit media nocte Joanni, eique mortem crastinam prædixit, *ibid.* Joannes pollinctus ad sepulturam, et festa celebritate honestatus, una cum Basilisco sepelitur in eodem martyrio, *ibid.* 463.

BASILIUS in episcopum cooptatus statim Joannem adit, et graviter cum illo conqueritur, quod fraude sua ad tantum onus suscipiendum coactus fuerit, XX, 393. Basilius omnibus Chrysostomi amicis antecellit, *ibid.* 393, 394. Cæteris amicis ipsi conjunctior condiscipulus, *ibid.* Extrema premebatur inopia, *ibid.* Basilii cum Chrysostomo amicitia quam arcta, *ibid.* 400. Basilius Chrysostomi contubernium ambit, *ibid.* 394, 395. Basilii dictum charitatis plenum, *ibid.* 416. Basilius libris deditus in forum nunquam ventitabat, *ibid.* 409. Monasticam vitam vult amplecti, *ibid.* 394. Basilius et Chrysostomus ad episcopalem dignitatem promovendi quæruntur, *ibid.* 398. Queritur se deceptum a Chrysostomo, *ibid.* 397, 398. Chrysostomum rogat ut sibi in episcopum electo opituletur, *ibid.* 503, 504. Basilius presbyter ad quem epistolam mittit Chrysostomus, XXIV, 156. Zelo adversus Gentiles flagrat, *ibid.* Basilius magnus pene par Apostolis, *ibid.*

BASSIANA Chrysostomo addicta, qui litteras illi mittit, XXIV, 169.

BASSUS Chrysostomo devinctus, XXIV, 238. Basso episcopo epistola Chrysostomi, *ibid.* Bassus episcopus et martyr XXIII, 530.

BASTERNÆ, XII, 509.

BATANEOTES contra Christianos scripsit, XIV, 186.

BEATITUDO et BEATUS. Beatus quis vere sit, XXII, 33. Non dives et opulentus, *ibid.* Beati prædicantur ubique misericordes, humiles, mites, animo puri, pacifici, non qui dæmonibus imperant, XXI, 172. Beatorum corpora, gloria induentur, quam oculi non ferent, *ibid.* 252. Beatitudinis æternæ priores gradus optandi et procurandi sunt, XXI, 103. Beatitudo hominis non in cibis et somno, XIX, 481. Non in rebus præsentibus, *ibid.* Beati quinam censendi, *ibid.* 480. Beatus est, non qui pecuniis affluit, sed qui pietate ornatur, XXII, 70. Beatus prædicandus, non qui inimicum ulciscitur, sed qui inimico parcit, V, 158. Beatitudo vera quæ, III, 511. Beatus quis vere sit, IV, 143. Beatitudines a Christo propositæ omnes spectant, V, 411. Beatus quis sit, *ibid.* 416. Beatitudo est culmen bonorum omnium, XIII, 275.

BEEL dedit Esaü filiam suam Judith uxorem, quæ fuit prima, II, 193.

BELLARIA quæ habebat in deserto pœnitentiæ præco Joannes Baptista, qui ad se venientibus non modo non paravit prandia, sed et occursum ipsum, cum increpatione, amarum præbebat ? XXV, 471.

BEL nomen idoli. Beli sacerdotes a Daniele confusi sunt, cum cinis ipsos per cibos et potus deprehensos coarguit, XXV,

469. Belem Daniel evertit, leonumque ora obturavit, et regi persuasit ut patrios deos abnegaret, et Deum qui vere est, confiteretur, *ibid.* 467.

Bellum inexpertis dulce, *proverbium*, XII, 46. Bellorum tria genera graviora sunt : est enim bellum commune, cum milites nostri a Barbaris impetuntur ; secundum bellum est, cum etiam pacis tempore nos invicem pugnamus ; tertium cum unusquisque adversum se bella gerit, XVII, 393. Hoc tertium bellum est omnium gravissimum ; illud enim Barbarorum bellum non admodum nobis nocere poterit, *ibid.* Sed neque secundum bellum damnum afferre poterit, nobis nolentibus, *ibid.* Tertium vero bellum sine periculo effugere non possumus, *ibid.* 394. Bellum sibi mutuo inferre est locum dare diabolo, XVI, 272. Bella et lites parit pecuniarum amor, XVII. Bellum contra diabolum gerentes, pacem cum Deo habemus, XVI, 385. Bellum intestinum, majus malum est, VII, 213. Bellum adversus Ecclesiam grave quondam excitatum est, bellorum omnium gravissimum ; duplex enim erat hoc bellum, unum quidem intus, alterum vero foris exortum ; hoc a domesticis, illud ab hostibus ; unum ab alienis, a familiaribus illatum alterum, XXIII, 459. Et vero licet bellum simplex fuisset, intolerabile extitisset, *ibid.* Bellum civile et intestinum externo periculosius, *ibid.* Belli narratione melior est causa belli suscepti, III, 5. Multi vel in hodiernum usque diem bella habent in ædibus multis ex causis, *ibid.* Uxor mala cum marito bellum gerit, ingresso tanquam fera occurrit, linguam tanquam gladium acuit, *ibid.* Bella interna sedat Dei timor, *ibid.* 39. Bellum dæmonum adversus homines, implacabile quod nullas novit inducias, IV, 132. Belli ac pugnæ causa præcipua, III, 597. Nihil æque pugnæ et belli causa est, ut amor præsentium, ut vel gloriæ, vel pecuniæ, vel deliciarum cupiditas, *ibid.* Bellum triplex, ab inimicis, a seductoribus, a falsis fratribus, VII, 213.

Belus. Babylonii ex hominibus deos faciebant. Sic Belus, sic et Bælcus quidam appellatus est, IV, 505.

Benedictio. Benedictiones in Ecclesia, XI, 485. Benedictio sacerdotum in Ecclesia, *ibid.* 337. Benedictionis fructus sunt filii Annæ, V, 107.

Benedictio Dei in Scripturis memorata quæ, I, 104, 105. Benedictio Dei post diluvium, amplior illa quæ initio mundi, *ibid.* 399. Benedictiones patrum in Ecclesia, V, 125. Benedictio vetus et nova, III, 546. Benedictio Hebræorum in Ægypto, *ibid.* 545, 546. Benedictionum differentiæ, IV, 36. Benedictio non quæ fit per verba, sed quæ per res ipsas, IV, 145. Benedictio hominum temporanea, III, 547. Benedictus qui sperat in Deo, maledictus qui sperat in homine, *ibid.* 178. Benedictionem sæpe Paulus appellat eleemosynam, XIV, 83, 84. Benedictio spiritualis in cœlestibus quid sit, XVI, 123, 124. Benedictio Judæorum non erat spiritualis, *ibid.*

Beneficentia. Beneficentiæ ratio a Deo non reposcenda, V, 130.

Beneficia Dei quomodo se habeant, I, 389 ; V, 118. Beneficiorum Dei monumenta in Scriptura, II, 271. Beneficiorum memores esse oportet, *ibid.* 129. Beneficium pro maleficio reddere quam magnum, V, 138. Beneficia cordatos plus emendant quam supplicia, I, 128. Sacrificium maximum Dei beneficiorum recordari, I, 127. Beneficia inimicis præstita, sunt peccatorum remissio, V, 188. Beneficia Davidis in Saülem, *ibid.* 138. Beneficium et servatorem suum Davidem Saül occidere tentat, *ibid.* 143. Beneficia non volentibus modo, sed etiam invitis Deus aliquando præstat, XX, 72. Beneficia a Deo hominibus collata, XXII, 389. Beneficia nobis a Deo collata, III, 497 ; IV, 146. Beneficium Dei magnum, I, 139. Beneficia Dei erga Judæos, IV, 181. Beneficiorum Dei memoria est sacrificium et oblatio, III, 468. Beneficii optima custodia, est beneficii memoria et assidua gratiarum actio, VI, 96. Nihil ita nos Deo æquales facit, ut si beneficia præstemus, *ibid.* 223, 226. Mysteria salutaria quæ in singulis collectis, Eucharistia appellantur, quia beneficiorum multorum commemoratio sunt, caputque ipsum divinæ providentiæ ostendunt, nosque per omnia apparant ad gratias agendas, *ibid.* 96. Beneficia a Deo nobis collata, VII, 121, 122. Beneficia quanto

majora quis acceperit, tanto majori supplicio afficitur, si sit ingratus, VI, 406. Beneficia Dei nobis collata, quæ, VII, 54, 55. Beneficium qui dat, majus facit lucrum quam qui accepit, XVI, 518. Beneficiorum Dei recordatio quam utilis sit, XVIII, 110. Beneficia non tam alliciunt homines, quam timor castigat, XII, 76.

Beneventi episcopus sanctus Æmilius, XXV, 424.

Benevolentia. Multæ viæ et diversæ quibus Dei benevolentia acquiritur, I, 132. Benevolentia Dei est perpetua, et in rebus maximis præbet utilitatem, III, 547. Benevolentia Davidis erga Saülem, V, 141.

Benevolus Davidis erga suos animus, V, 159.

Benjamin ultimus filius Jacob ex Rachel quæ in partu moriens vocavit illum : *Filius doloris mei* ; pater autem ejus vocavit eum Benjamin, II, 290. Illa quidem nomen dedit ei ex iis quæ sibi acciderant, pater autem vocavit ipsum Benjamin, *ibid.* Natus est Benjamin quando Jacob venit Bethlehem, *ibid.* 291.

Benignitas. Omnia quæ per Dei benignitatem humana operatur sapientia, intelligi nequeunt, I, 43. Benignitas Dei quanta, III, 21. Benignitatem Christi imitari oportet, X, 58.

Bernice. De sanctis Bernice et Prosdoce sororibus virginibus et martyribus, cum Domnina matre earum, homilia, XXIII, 451. Bernice, Prosdoce et Domnina patriam relinquunt, *ibid.* 460, 461. Edessam perveniunt, urbem Mesopotamiæ, *ibid.* 462. Bernices et Prosdoces pater cum militibus captum uxorem et filias properat, *ibid.* 464, 465. Illæ Hierapolim veniunt, *ibid.* Sanctæ Martyres Christo comite se in flumen præcipitant, *ibid.* Bernice, Prosdoce, etc., calceamenta in fluminis ripa relinquunt, *ibid.* 468. ut custodibus suis consulerent, *ibid.* Bernices, Prosdoces et Domninæ reliquiæ honorantur in capsulis, *ibid.*

Beroeæ Acacius episcopus, XXV, 422.

Bersabee uxorem Uriæ, et Thamar et Ruth in suo commemoravit Evangelio Matthæus, V, 232. Quod spectat Bersabee uxorem Uriæ ignorat nemo ob facinoris conspicuitatem, *ibid.* Nomen tantum Bersabee tacuit Evangelista in genealogia Christi, *ibid.* David ex Bersabee adulterata muliere Salomonem suscepit, *ibid.* 251.

Bestiæ natura feroces sunt et præter naturam mansuetæ, I, 124. Ab initio bestiæ timebant, tremebant, et venerabantur hominem dominum, et homo super bestias plenum et perfectum habebat principatum ; ubi autem ex inobedientia fiduciam apud Deum amisit, etiam principatus ejus mutilatus est, et nunc terrori nobis sunt bestiæ et timemus eas, *ibid.* 124, 125. Si terribiles initio fuissent homini bestiæ, mulier serpente conspecto non mansisset, neque ab eo consilium accepisset, neque cum tanta securitate illi locuta fuisset, sed profugisset, *ibid.*

Bethel. Erexit Abram tabernaculum suum in Bethel juxta mare et Aggæ, versus orientem, I, 484, 501. Jacob jussus est descendere in Bethel, ibi habitare ; descendit et ibi altare Domino fecit, II, 283, 284, 287. Jacob cum fugeret a facie Esaü venit in Luzam quæ est Bethel, id est, vocavit nomen loci Bethel, *ibid.* 285.

Bethlehem. Michæas propheta dixit : *Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam, minima es in principibus Juda : ex te enim exiet dux, qui regat populum meum Israël,* X, 485 ; XI, 435. Totus orbis ad Bethlehem videndam confluit, ubi natus repositus fuit Christus, neque ulla alia, quam hæc, causa est, *ibid.* 436. Bethlehem Judææ civitas, X, 485. Christum omnes Prophetæ non a Nazareth, sed a Bethlehem venturum, illicque nasciturum, *ibid.* Qua occasione Christus natus in Bethlehem, *ibid.* 486. Lex enim quæ jubebat unumquemque in patria sua nomen profiteri, adegit eos a Nazareth pedem efferre, et in Bethlehem adire ad nomen illic suum describendum, *ibid.* Rachel sepulta est in via Ephrata, hæc est Bethlehem, II, 290. Natus est Benjamin quando venit Jacob in Bethlehem, *ibid.* 291. Bethlehem dicitur panis spiritualis, V, 316. Bethlehem vicus illustris factus est, non in Palæstina tantum, sed in toto orbe, *ibid.* 311. Non dixit Evangelista : In Bethlehem manebit, sed, *exibit*, *ibid.* 309. Bethlehem, ubi Christus natus est, reli-

gionis ergo ex finibus terræ veniunt, *ibid.* 310.

Bethlehemitæ. Joseph et Maria cives Bethlehemitæ, x, 486.

Bibo. Noë bibens vinum inebriatus est, i, 428, 429. Bibendi vinum primus inventor fuit, *ibid.*

Bithynia. In Bithyniæ regione trecenti et plures Patres de Paschate decreverunt, xx, 234. Joannes in Bithynia detinebatur a præfecti militibus, supplicium minantibus ob incendium Ecclesiæ, xxv, 459.

Bithyni, xix, 440.

Blasphemia. Blasphemiæ impatientia mater, malum grande, xi, 192. Nihil ita exacerbat Deum ut quando nomen ejus blasphematur, xxi, 311. Blasphemiæ modi multi, variique sunt, xix, 483. Et multa quoque blasphemiæ et varia genera, *ibid.* Blasphemia præsentem jacturam intendit et plura quam quæ perdidimus insuper perire facit, *ibid.* 76.

Blasphemus est asinus qui iracundiæ sarcinam non tulit, xxii, 77, 78.

Blasphemi puniendi, xx, 3 *et seqq.* Blasphemantes castigandi, xxii, 76. imo verberandi, *ibid.* alapis cædendi, *ibid.* Blasphemi in causa erant calamitatis Antiochenæ post eversas statuas, xxii, 85. Blasphemandi causam præbentes grandis pœna manet, ac condemnatio, i, 99. Blasphemia quo sensu non remitti dicatur, vi, 288. Blasphemia nihil documenti Deo affert, *ibid.* 144. Blasphemia est, divina ratiociniis perquirere, xvii, 382.

Bonitas Dei erga omnes homines, iv, 150. Pleni esse bonitate, est universa virtus, xiv, 70.

Bonum. Bona vera quænam sint, xvii, 443. Bona vera sunt æterna; et in cœlo, xviiii, 39. Bona pro malis reddenda, xvii, 368. Bonum non fecisse, hoc est fecisse malum, xvi, 291. Bona pro malis reddere, hæc philosophia major est, xvii, 265. Bona hujus mundi quam sint fluxa, xi, 477.

Bonum ex voluntate Dei penditur, xx, 247. Non enim ipsa rerum natura facit ut eadem vel bona sint, vel mala, sed Dei placitum, *ibid.* Bona homini collata ante lapsum, *ibid.* 57. Bonum qui vult secundum Deum operari, multa prospicere debet pericula, multa damna, multas mortes, xxii, 75.

Bonum quid est? Obedientia. Malum quid est? Inobedientia, ii, 436. Bona nobis a Deo præparata omnem intellectum superant, i 390. Bona inexpectata jucundiora, ii, 351. Bonorum privatio sensum eorum efficit quem usufructus efficiebat, iii, 605. Bonum aliquando malum, et malum aliquando bonum potest esse, v, 471. Bona libentius Deus quam supplicia infert, vi, 211. Bonum magnum virtus est, xiv, 70. Bonum hic non potest esse sine malo, quomodo? xii, 381. Quantum bonum sit afflictio, *ibid.* 311. Bonorum omnium mater, humilitas, xiii, 180. Bona magna ex tentationibus prodeunt, *ibid.* 87. Bona fidelium, quæ sint, *ibid.* 266. Bona et mala ex voluntate et ex arbitrio sunt, *ibid.* 500. Bonis ulciscenda mala, *ibid.* 344, 345. Bona hujus vitæ bona non sunt, x, 117. Non modo malum non perpetrare, sed etiam bonum non agere crimini datur, iv, 234.

Bona quæ vere sint; tria enim sunt genera rerum, bonæ, malæ et mediæ, iv, 419, 420. Bona prima tria sunt: eleemosyna, oratio, jejunium, viii, 123. Bonum verum nihil ita pellit ut simulatum bonum, *ibid.* 166. Boni parum operatur qui timet mortem, *ibid.* 227.

Bonus. Et in bonis et in malis vis consuetudinis magna est, xviii, 62. Boni viri gloria est habere quos ornet suis beneficiis, xvii, 305. Boni cur affligantur, non est quærendum, xx, 81, 82. Non solum malis, verum et bonis, humiliari atque incurvari salutare est, ex his verbis: *Bonum mihi, Domine, quia humiliasti me, ut discam justificationes tuas, ibid.* 59. Boni etiam virtuteque prædíti sæpenumero peccant, xi, 186. Boni cur cum malis permixti, *ibid.* 38. Bonis vita præsens longa videtur, improbis brevis, iii, 597. Bonorum gratia Deus malos fert patienter, v, 370. Bonus vir nihil mali patitur, vii, 270. Bonorum societas semper bona, xii, 490. Boni in tentationibus meliores fiunt, iv, 283.

Bona opera. Bonorum operum lætitia, v, 114. Bona opera etiamsi non perfecta, suscipienda tamen, vii, 270.

Bos. Rex quidam homines injiciebat in bovem ligneum, XVII, 84, 505. Phalaris homines in bovem æneum conjiciebat, *ibid.* 505.

Bostræ episcopus Eleusius, XXV, 518.

Βουλιμία lues gravissima, cum quis cibis ingurgitatus et impletus famem sedare nequit, XVIII, 69.

Βουλιμιῶντας famelici, XVII, 289.

Bracteæ seu anaxyridæ, XVII, 11.

Bracteæ aureæ, III, 367.

Brisso, frater Palladii, Ecclesia sua derelicta, in agello suo degit, terram propriis manibus fodiens, XXV, 519.

Brisoni scribit Chrysostomus, XXIV, 328. Brisonis erga Chrysostomum amor, *ibid.* 329. Brisoni iterum scribit Chrysostomus, *ibid.* 371.

Britannicæ insulæ, XIX, 404. Britannicæ insulæ, quæ extra mare sitæ sunt et in ipso Oceano, vim verbi evangelici senserunt; illic enim ecclesiæ et altaria erecta fuere, XI, 457.

Burdo seu mulus. Βόρδων, mulus qui lecticam portabat, XXIV, 134.

Buxeum habere colorem, quid sit, II, 395.

Byzus et Romulus monachi pietatis fama conspicui : ad eos scribit Chrysostomus, XXIV, 183.

C

Cæcus natus in Discipulorum chorum adscitus est, X, 141. Cæcus iste nondum Jesum norat, etsi sanatus, quia cæcus fuerat priusquam ad beneficum accederet, et post receptum visum a canibus Judæis trahebatur, *ibid.* Cæci nati fides quanta, *ibid.* 124. Credibile est omnes hunc cæcum vidisse abeuntem, illitumque lutum in oculis habentem, *ibid.* Cæci oculos Christus cum luto creavit, *ibid.* 118. Cæci a quibusdam appellabantur πολυβλέποντες, hoc est, multum videntes, III, 227. Duo cæci sedentes secus viam, cum audissent quod Jesus transiret, clamaverunt ad illum accedere tentantes, et jussi tacere magis clamabant, VII, 112. Illos cæcos interrogat Jesus et sanat, *ibid.*

Cædes quandonam legitima, XX, 405; XXI, 446. Pro Deo facta aliquando justitiam effert, XXII, 38, 39, 40.

Cæsarea Philippi et Cæsarea Stratonis duæ urbes, V, 423.

Cæsarius magister missus a Theodosio Antiochiam ad perquisitionem de eversis statuis, X, 517.

Cæsarius monachus. Epistola ad Cæsarium monachum, XXIV, 387. Cæsario monacho scribit Joannes Chrysostomus (si credere fas est), *ibid.* Incipit Epistola beati Joannis episcopi Constantinopolitani ad Cæsarium monachum tempore secundi exilii, *ibid.* Cæsarius monachus librum nactus Apollinarii, ejus astipulatur erroribus, *ibid.*

Cain. Et in principio atque in exordio creationis ex peccato morbus Caïni corpus invasit, XI, 18. Nam et ille post fratricidium paralysi corporis correptus est, *ibid.* Quid Caïno miserabilius fuit post fratricidium, XXIV, 104. Caïnum fratricidam non dereliquit Deus, XXII, 454.

Caïn volebat fratrem suum occidere; sed cum volebat occidere, cupiditas ardebat; postquam autem peccatum perpetravit, gemens ac tremens ubique terrarum vagabatur, XI, 64. Caïno Deus et ante peccatum et post peccatum providit, XX, 340. Caïn primus homicidium invenit, *ibid.* 60. Caïn fratris honorem indigne tulit, *ibid.* 61. Tarde Caïn punitur, quare, *ibid.* Caïn non peccavit per ignorantiam, *ibid.* Cur Caïnum non occiderit Deus, *ibid.* 62. Cur a Deo relictus in hoc mundo, XX, 342. Cur peccatum non abluit, *ibid.* Caïni improbitas, *ibid.* 8, 9, 10. Caïn noverat se scelus admisisse, XXII, 239, 240. Ejus pœnitentia non admittitur, quia non prior peccatum dixit, V, 211. Adam cognovit Evam uxorem suam, quæ concepit et peperit Caïn, I, 247. Caïn agricola terram operabatur, *ibid.* 248. Obtulit Caïn de fructibus terræ sacrificium Domino, *ibid.* Non aspexit

Deus ad Caïn et ad sacrificia ejus non attendit, *ibid.* 251. Et tristitia affecit Caïn valde, et concidit vultus ejus, *ibid.* Duplex Caïn tristitia accidit, non tantum quod solus ipse repudiatus, sed quod fratris donum acceptum fuerit, *ibid.* Dixit Caïn ad Abel fratrem suum: *Egrediamur in campum*, *ibid.* 255, 256. Surrexit Caïn contra Abel fratrem suum, et occidit illum, *ibid.* 257. Caïn primus ob odium in fratrem, et livorem qui intrinsecus illum rodebat, in fratricidium ruit, grave parentibus spectaculum, mortuum nempe fratrem exhibens, *ibid.* 278. Invidia ab initio primum Caïn, ut fratrem occideret, armavit, II, 298. Caïn scientiam mali habuit antequam fratrem occideret, *ibid.* 437. Post autem fraternam cædem patratam indignatur ac mentitur, *ibid.* Caïni feritas et sanguinarius animus, *ibid.* 256, 257. Caïni peccatum majus peccato Adami, *ibid.* 261. Caïn obvia quæque sine delectu obtulit, *ibid.* 249. Caïn semper gemens et tremens in exemplum cæterorum, *ibid.* Caïni intempestiva confessio, *ibid.* 262, 263. Caïn fratricidii piaculum commisit, quando e primitiis gustavit primus, gulæ suæ præcipua servans, XXV, 468. Caïn supplicio patris non melior factus, I, 374. Sed gravioribus se involvit malis, *ibid.* Caïn ubique maledictus habetur, Abel ubique celebratur, *ibid.* 266, 267. Caïnum immortalia tormenta exceperunt, *ibid.* 267. In Caïno septem ultiones quæ, *ibid.* 256, 257, 267. Caïn cur habitaverit e regione Eden, *ibid.* 269. Caïn putatur uxorem duxisse sororem suam, nomine Rifam, *ibid.* 270; VII, 428. Caïn cognovit uxorem; et cum concepisset, peperit Enoch, *ibid.* Verisimile est Evam filiam peperisse post Caïn et Abel, quam in uxorem acceperit Caïn, *ibid.* Quomodo, cum Scriptura nusquam alterius mulieris meminerit, dicit quod Caïn habuerit uxorem? *ibid.* Primus Caïn a filio suo civitatem ab se ædificatam nominavit, *ibid.* 271. Caïn quidem unum fratrem sublatum præsenti vita expulit; calumniatores autem innumerabiles, per ea quæ male dicunt dejiciunt, et se ipsos primos, III, 395. Caïn solus mala hausit, IV, 73. Abel etiam beatus, *ibid.* Occidit Caïn, et occidit Lamech, et hic quidem miseri-cordiam est consecutus, ille vero punitus est, *ibid.* 65.

Caïni punitio ex benignitate Dei, IV, 151. Caïn in paralysim incidit, quia robore corporis recte non usus est, *ibid.* 259. Caïni pœna cæteros erudiebat, XIII, 149. Caïn quomodo periit, VII, 322. Caïn non lædit Abelem, VI, 277. Uxor Caïni nomen habebat Rifa, VII, 428.

CAINAN. Enos, filius Seth, Caïnan: Caïnan genuit Malaleel, I, 186.

CAIPHAS ob cupiditatem inferendæ Christo necis, Pascha non suo tempore celebrat, et legem violat, VII, 320. Caïphas non a semetipso prophetavit, sed cum esset pontifex anni illius prædixit moriturum esse Jesum, non solum pro populo, sed ut gentes dispersas congregaret in unum, I, 293.

Καιρός et Χρονός. Aliud est Χρόνος tempus; aliud καιρὸς opportunitas. Χρόνος diuturnitas est; καιρὸς opportunitas est; nec est qui dicat: Χρόνος est vindemiæ; nemo dicit: Χρόνος est virginem locandi, sed καιρὸς virginem locandi, καιρὸς sementis et καιρὸς messis, II, 500. Salomonque ait: καιρὸς *pariendi*, et καιρὸς *moriendi*; καιρὸς *ædificandi*, et καιρὸς *destruendi*, opportunitatem significans, *ibid.*

CAIUS imperator Ecclesiam oppugnavit, XI, 462.

Καλαμᾶσθαι dicitur lapsas ex manibus metentium spicas colligere et nihil omnino in arvo relinquere, IV, 270.

CALAMITAS. Calamitates tunc nos magis angere solent, cum illas cum pristina felicitate comparamus, et comparatio gravius ulcus efficit, IV, 281. Calamitates nihil læsere Jobum, nec armentorum ac gregum interitus, violenta et immatura mors liberorum, plaga corporis, vermium fontes, dolor intolerabilis, in fimo sessio, uxoris insidiæ, amicorum opprobria, famulorum convicia, *ibid.* 424. Calamitatem multi pro nequitiæ signo habent, XI, 154. Calamitas virtutis magistra, XXII, 273. Calamitas ad virtutem prodest, *ibid.* 250. Calamitatis dolor Scripturæ sacræ lectione sedatur, XXIII, 313. Calamitas vera Deum offendere, XXII, 138. Calamitatum fructus, *ibid.* 410.

Calamitas Constantinopolitana graphice describitur, XXIV, 24, 25. Quantus oria-

tur ex calamitatibus fructus, *ibid.* 75. Calamitas pios robustiores reddit, *ibid.* 144.

Calamitatum talis est vis, non corpus tantum vexat, verumetiam animum conturbat, III, 466. Calamitas solet esse causa excessus et soporis, *ibid.* 566. Calamitatis pauci opem ferunt, *ibid.* 67, 68. Calamitas pro remedio accipienda, *ibid.* 613. Calamitatum tolerantia, eleemosynam et alias virtutes superat, VI, 168. Calamitatum utilitas, XIII, 88, 89. In calamitatibus quomodo agendum, XV, 192. Pro Christo susceptæ quantos pariant fructus, *ibid.* 564. Calamitates quomodo leves efficiantur, *ibid.* 316, 317. Calamitates et ærumnæ Christianis necessariæ, XVI, 595. Calamitates in aula imperatoria, *ibid.* Nullam enim privatam domum tot curis abundantem quot regiam, *ibid.* Cædes aliaque mala quæ in imperatoria familia contigerunt, *ibid.* 596.

CALAMUS est vacuus, et nullam habet virtutem, et ideo qualisvis ventus flaverit super eum, huc et illuc flectit illum, VIII, 250. Draco secus calamum et papyrum requiescit, *ibid.*

CALATHUS. Xenia quæ in calatho dabantur. *Vide notam integram,* XXIV, 566. Calathus vimineus in quo pecuniæ condi solebant, *ibid.*

CALCANEUS in Scriptura fraudem significat, III, 320.

CALCEAMENTA quibus Joannes Baptista pedes Christi aperit, possumus intelligere firmitates quibus omnes operit prædicatores, VII, 473. Hæc calceamenta Christi omnes prædicatores portant, et ipse Joannes portabat, *ibid.*

CALCEORUM luxus, XXII, 37. Calcei sponsæ qui, III, 47. Calceati pedes in præparatione Evangelii pacis, *ibid.* Calceorum luxum vehementer exagitat Chrysostomus, VI, 372, 373.

CALIX benedictionis cur ita dictus, XIV, 432.

Calix Dominici sanguinis calix ebrietatis, quomodo, XI, 323.

Calix communio mysteriorum, sive sacramentorum, III, 568.

Calix et baptismus pro cruce accipiuntur, XI, 91. Calix. *Vide* POCULUM.

CALLICULA. Judex criminosas personas auditurus in publico, ante conspectum suum ponit super mensam calliculam, unde tribus digitis mortem hominum scribat aut vitam, IX, 149.

CALLIMACHUS, non Cretensis erat, sed Cyrenæus, XVIII, 580. Callimachi versus Epimenidis nomine afferuntur a Chrysostomo, *ibid.*

CALLIOPE musa, XXIII, 378.

CALLISTRATO Isauriæ episcopo scribit Chrysostomus, XXIV, 238.

CALUMNIA. Pro calumniantibus orandum, XXI, 404. Calumniam patientes non despicit Deus, II, 250. Calumniæ fortiter ferendæ, XVIII, 93.

CALUMNIATORES impetuntur, III, 395. Calumniatores. Cain quidem unum fratrem sublatum præsenti vita expulit; calumniatores autem innumerabiles, per ea quæ male dicunt, dejiciunt, et se ipsos primos, III, 395.

CAMBYSES rex, XX, 290.

CAMELUS injuriarum memor est, V, 272.

CAMPIDUCTORES, XXIV, 8. Campiductores ii erant qui exercitus militaribus præerant, quique tirones docebant, *ibid.* 359.

CANDACIS eunuchus. *Vide* EUNUCHUS CANDACIS. Candacis eunuchus legebat, sed interprete opus habuit, XI, 243.

CANDIDIANUS. Ad eum epistolam mittit Chrysostomus, XXIV, 168.

CANENTES. Ubi est psalmus et oratio, et chorea Prophetarum, et pius canentium animus, non aberraverit quispiam, qui hunc cœtum dixerit Ecclesiam, III, 207. Canentium laudes Dei, vita cum cantu debet concordare, IV, 176. Canentes et psallentes in cordibus Domino, III, 205. Hymnos sacros canere Deo, *ibid.* 206.

CANERE per opera quid sit, XIV, 64, 65.

CANIS qui in domo est, ei servit qui eum alit, et eum timet ac formidat, sed si repente eum viderit vultu fuligine atrato vel personatum, aggreditur tanquam alienum, et eum dilacerare tentat, III, 7. Canem Gentiles adoraverunt, XXII, 210, 211. Canes colebantur ut dii ab Ægyptiis, II, 392. Canes a Christo dicuntur ii qui impietate laborant incurabili, et in quibus nulla spes est mutationis in melius, VI, 63.

Canones Apostolorum. Quomodo quidam sacerdotes ex hominibus ordinantur, manifeste in libro octavo Canonum Apostolorum dicitur, IX, 135.

Cantica meretricia dæmonas attrahunt, III, 205. Ad cantica spiritualia Spiritus gratia advolat, quæ os sanctificat et animam, *ibid.* Cantica conviviorum, *ibid.* 205, 206.

Cantica cantare debemus et nos et uxores et filii, *ibid.* 206.

Cantilenæ theatrorum satanicæ, XII, 128. Cantica meretricia aures animæ immundas reddunt, VI, 248. Cantica deteriora, quæ, *ibid.* 249. Ubi sunt nunc illi qui diabolicis choris se dedunt meretriciisque cantibus et in theatris sedent? VII, 142.

Cantiones molles animi constantiam labefaciunt, XI, 179.

Cantus recreat in labore, III, 205. Cantum homo ex natura sua amat, *ibid.* Canticum in Scriptura cur criminationes aliquando contineat, IV, 286. Canticum psallemus per opera, ut peccatum ipso dæmone deterius ejiciamus, XIV, 65.

Canticum sacrum monachorum in montibus recitatur, *ibid.* 445. Cantibus Spiritus sancti assiduis egemus, V, 246.

Cantica bona et utilia, atque amore Dei plena, XVII, 463. Cantica Davidica, multos lacrymarum fontes moventia, *ibid.* Cantica Davidica ardentem suam erga Deum charitatem ostendunt, *ibid.* Cantica satanica, quæ in usu erant proscribit Chrysostomus, XVII, 107. Cantica spiritualia cantare debemus, *ibid.* Omnia turpia cantica quæ sunt satanica, inhonestas cantilenas, immundorum juvenum circuitiones auferri a nuptiis præscribit Chrysostomus, XVI, 346, 347. In theatris sunt mulieres cantica meretricia canentes, carmina lubrica, turpia verba proferentes, XXII, 45.

Capernaum ubi Christus multa fecit signa, VI, 349. Patria Christi esse putabatur Capernaüm, VII, 17. Capernaüm patriam suam Christus vocat secundum œconomiæ rationem, quia diutius ibi versatus fuerat, IX, 442.

Cappadoces, XIX, 404. Cappadoces pastores quanta pro ovibus servandis incommoda subeant, XIV, 79.

Capsæ Martyrum amplectendæ, XXIII, 544. Capsulæ Martyrum, *ibid.* 468. Capsa reliquiarum Babylæ Daphnen translata, XXIII, 355. Capsæ multæ Martyrum in quadam Ecclesia agri Antiocheni, XXIII, 500.

Capsulæ. Martyrum securi portus, spiritualium laticum sontes, inviolati opum thesauri, XXIII, 543.

Captivitas. Captivitatis nomen in prolatione simplex est, habet autem multos sensus, III, 625. Est enim et bona captivitas, et est mala captivitas; est captivitas quæ in mente versatur, est quæ sub sensum cadit, *ibid.* Captivitatis remedio Judæi vitaruut idololatriam, *ibid.* 614. Captivitas non est vere mala, IV, 420.

Caput nudum. Inter scortorum in theatris gestus impudicos, sunt mulieres nudo capite intrantes cum impudentia magna, etc., XXII, 45. Caput tondere ex voto Judaicum erat, XII, 446.

Carcer. Carceri comparatur theatrum, XII, 478, 479. Carcer in quo fuit Paulus, cœlo splendidior, XVI, 208. Ingressa est in carcerem catena Pauli, et quæcumque illic erant fecit Ecclesiam, *ibid.* Carcer Pauli revocat in memoriam carcerem Petri, *ibid.* 209. Cur Deus permiserit ut, qui Petrum in carcere custodiebant, occisi fuerint, *ibid.* 209, 210. Carceres calamitatum exempla suppeditant, XX, 160. Carcerum custodes quam inhumani ut plurimum, XVIII, 144.

Carmina incantatoria damnantur, XX, 390. Carmina lubrica mulieres in theatris canentes, turpia verba proferentes, XXII, 45.

Carnalia omnia sunt caduca et non diuturna, XVI, 363. Carnale est dominium temporale et breve, *ibid.* Servi obedire debent dominis carnalibus cum timore et tremore in simplicitate cordis, *ibid.* Carnalis homo ut calamus, omni tentationis vento flectitur, VIII, 250.

Carnifices in hebdomada magna quiescebant, IV, 164.

Caro et sanguis Christi per manus sacerdotum dantur, XX, 425, 426. Caro Christi in mysteriis sacris, XXII, 99. Carnem suam Christus et secum assumpsit, et nobis reliquit, XII, 99. Carnem et sanguinem suum dat nobis Christus in eucharistia, XIX, 227, 228. Carnem

et sanguinem Christi edimus, IV, 144. Caro et sanguis Christi in eucharistia, VII, 303. Dominica caro in eucharistia, *ibid.* 257.

Caro carnales viros in Scriptura significat, I, 306, 307.

CARNIUM edendarum initium ductum est a diluvio, I, 399, 411.

Carnis cognationem excludit Joannes, et fidei cognationem inducit, V, 362. Carnem leviorem et spiritualiorem fecit Christus, II, 275. Carnem Manichæi calumniabantur, illamque a Dei opificiis amovebant, XIII, 364. Carnis prudentia et cogitatio sunt deliciæ et indulgere voluptati. Prudentia carnis est avaritia et omne peccatum, XVI, 172. Cur dicta est prudentia carnis, *ibid.* Carnis virtus est subjecta animæ; vitium autem, animæ imperare, *ibid.* 173.

CARTERIA. Ad eam scribit Chrysostomus, XXIV, 146. Ex morbo laborat, *ibid.* 147, 161. Carteriæ aliam epistolam mittit Chrysostomus, *ibid.* 161, 162. Pharmaca quædam misit ad Chrysostomum, *ibid.* Carteriæ iterum scribit Chrysostomus, quam ægrotam solatur, *ibid.* 364.

CARTERIO præsidi scribit Chrysostomus, XXIV, 373.

CASPIUM mare ab hoc (a Mediterraneo scilicet) dijunctum est, IV, 22.

CASSIANUS diaconus epistolam cleri et populi Constantinopolitani ad Innocentium detulit, XXIV, 14.

CASSIDES æneæ militibus, VII, 155.

CASTABALORUM episcopus cogitur inimicis Chrysostomi assentiri, illis tamen resistit, XXIV, 342, 343.

CASTITAS maxime ornat juvenes, V, 82. Castitati puerorum advigilandum, *ibid.*

CASTRA, id est, aula imperatoria, XXII, 159, 218.

CASTRATIO in Evangelio, quid significet, VII, 70. Membra amputare diabolicæ est operationis, et satanicarum insidiarum opus fuit ab initio, *ibid.*

CASTUS. Casto presbytero scribit Constantius presbyter, XXIV, 384, 385.

CASTUS, Valerius, Diophantus, Cyriacus, Antiocheni presbyteri, ad eos scribit Chrysostomus, XXIV, 188, 189, 192, 193, 233, 234, 258 *et seqq.* 270, 271, 359.

CASUS. Casu omnia ferri quidam putabant, XX, 55, 56; XXI, 75, 76. Casu omnia existere affirmabant quidam, XVIII, 444. Casu non feruntur res præsentes, XIX, 495.

Καταβραβευθῆναι, quo verbo Paulus utitur, est quando aliorum quidem est victoria, aliorum vero bravium, seu præmium, quando victoriam assecuto insultatur, XVII, 76.

CATECHESIS, quid, XX, 376. Catechesis Chrysostomi prima ad illuminandos, XX, 363.

CATECHUMENI non celebrant Pascha, XXIII, 434. Catechumenus cum Judæis communicans ab Ecclesiæ vestibulo arcendus, XX, 229, 230. Catechumeni, XI, 325. Herus catechumenus recedit tempore mysteriorum, dum servus initiatus intus manet, *ibid.* 325. Catechumeni nesciebant mysterium calicis, XX, 364. Catechumeni qui in mysteriis initiabantur, in mystica precatione hæc primo verba proferebant: *In quo clamamus, Abba pater.* Cum initiabantur autem hæc pacta cum sacerdotibus ineibant, XIII, 393. Satanæ et Angelis ejus abrenuntiabant, promittebantque se ad illos nunquam esse deflexuros, *ibid.* Catechumeni non ad principatum, sed ad regnum cœlorum promovendi, XX, 363.

Catechumenos Chrysostomus instituit, I, 158. Catechumeni, III, 269. Catechumeni non aderant toti ecclesiastico officio, IV, 580. Catechumeni continentiæ maxime studere debent, V, 21.

Catechumeni fidelibus extranei sunt, IX, 364. Erant quidam catechumeni qui usque ad extremum halitum baptisma differebant, et ideo salutem suam remittebant, *ibid.* 305. Contra catechumenos qui baptismum differebant usque ad mortem, *ibid.* 364. Catechumeni, XII, 279. Catechumeni peccantes levius puniuntur quam ii qui post baptismum peccant, *ibid.* 18, 19. Catechumeni morientes minus puniuntur quam ii qui post lavacrum peccant, *ibid.*

Catechumeni quomodo precationem suam inciperent, XIII, 393. Preces pro catechumenis, XV, 211. Catechumenorum conditio, *ibid.* Catechumeni extra

vestibula et longe a sacris cancellis stabant, *ibid.* Catechumeni caput inclinare jubebantur, *ibid.* 219, 220. Catechumenorum quæ ratio habenda in Ecclesia, XVI, 442.

CATENÆ Pauli vis magna, XVI, 220. Catenæ Pauli gratiæ aguntur, *ibid.* 212. Paulus in vinculis, in afflictionibus, in catena, in stigmatibus gloriabatur, *ibid.* Catena Pauli, fundamentum est prædicationis, XVII, 122. Catenæ Pauli magnæ consolationi discipulis erant, XIX, 196.

Catenis peccatorum suorum unusquisque constringitur, XVI, 205. Catenas peccatorum connectere quid sit, XVII, 122.

CATHARI seu mundi se nominabant, qui omni sorde pleni erant, XVI, 275. Cathari isti erant Novatiani, *ibid.* Cathari carpuntur, XVIII, 421.

CATHEDRÆ et scabella ex argento a divitibus quibusdam fiebant, XVII, 86.

CAUPONES vinum aquæ miscentes, XX, 467.

CATHEMA, forte theristrum significat, IV, 276.

CAUSA respicienda, non rei natura, XX, 248, 249.

CEBES quispiam, XXI, 31.

CELEBRITAS. Celebritatum externarum ratio, V, 126.

CELSUS contra Christianos scripsit; is ipse est contra quem Origenes librum edidit, XIV, 186.

CENSUS seu descriptio Cyrenii in codicibus Romanis asservabatur, X, 484.

CENTESIMA. Centesima erat usuræ genus, quo qui in fœnus accipiebant, singulis mensibus centesimam sortis partem solverent, ita ut centum mensibus sortem æquarent, VI, 470. Centesimæ fœnus, quid, I, 59. Centesima centum mensibus sortem æquabat, etc., II, 397.

CENTUPLUM, quid, I, 59.

CENTURIO. Centurionis fides, XI, 474. Ejus verba probant Christum esse Deum, *ibid.* Centurio in calamitate philosophabatur, neque illum mœror turbavit, VI, 105. Quod centurio Judæus non esset, id liquet vel ex eo quod centurio esset, et quod Christus dixerit: Neque in Israël tantam fidem inveni, *ibid.* Centurio, primus fructus ex gentibus, ad cujus fidei comparationem omnium Judæorum fides infidelitas est inventa, *ibid.* Iste centurio non solum potestatis Christi virtutem confessus est, sed ipsam divinitatis ejus naturam cognovit, *ibid.* Centurionis fides, *ibid.* 100, 101. Centurionis fidem quomodo testificetur Christus, *ibid.* Centurionem Christus coronat, *ibid.* Centurionis fides quanta, XI, 14. Christus a centurione multam et immensam fidem accepit, *ibid.* 15. Centurionis humilitas, fides, sapientia, bonitas, VIII, 199.

CENTURIO alter. Centurio qui morientem Christum confessus est, martyr postea fuisse narratur, VII, 358.

CEPHAS. Petrus antea Simon, postea vero Cephæ nomen accepit, XIII, 113. Cephas sive Petrus, coryphæus Apostolorum, XIV, 385.

CEREBRUM. Cerebri humani artificium mirabile, XX, 238.

CERTAMEN. Certaminum et palæstræ modus, II, 398, 399. Certamen est vita nostra, III, 229. Certamina in hoc mundo, præmia et coronæ in futuro, *ibid.* 96. Certamina pro Christo suscepta voluptatem afferunt, XIII, 299. Certaminum jam tempus est, non martyrii, XII, 289. Certamen cum diabolo quantum, XX, 501, 502. Certantis est præmium mereri et accipere, XI, 92.

CERVUS est sitibundus, et ideo frequenter currit ad fontes aquarum, III, 214. Cervus autem efficitur sitibundus et a natura et ex eo quod serpentes comedat, et illorum corporibus alatur, *ibid.* Ideo dicitur: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te, Deus, *ibid.* 214, 215. Nihil cervo impurius; nam ideo illum ἔλαφον apud Græcos vocari dicunt, quod ὄφεις seu serpentes comedat, XVIII, 133.

CHÆREAS, Aphthonius, Theodotus presbyteri et monachi: ad eos scribit Chrysostomus, XXIV, 196. Ad eosdem alia epistola, *ibid.* 216.

Chæreæ, Theodoto et Nicolao presbyteris et monachis scribit Chrysostomus, *ibid.* 289.

Χαλκοπροσώπους nos frequenter solemus eos qui nesciunt erubescere, id est, æream habentes faciem, vocare, XX, 275. Isti sunt impudentes, *ibid.*

CHALCIDIA et Asyncritia, ad quas epistolam mittit Chrysostomus, XXIV, 157. Chalcidia et Asyncritia in molestiis

versantur, *ibid.* Alia ad easdem Chrysostomi epistola, *ibid.* 186. Tertia et ultima ad eosdem Chrysostomi epistola, *ibid.* 387.

Chalcidia addicta Chrysostomo, qui ad illam scribit, xxiv, 165. Secunda ad eamdem epistola, *ibid.* 201. Tertia ad Chalcidiam Chrysostomi epistola, *ibid.* 224. Alia tandem ad Chalcidiam Chrysostomi epistola, *ibid.* 231.

Cham cur filius Noæ junior dicatur, i, 437. Cham peccante, cur filius Chanaan maledicitur, *ibid.* 418. Chami peccatum omni venia indignum, ii, 412. Cham servus fratrum effectus ob improbitatem, i, 439; ii, 412.

Cham libidinis accusatus, i, 418. Chami salacitas, *ibid.* 443. Chami nequitia et impudentia, *ibid.* 433. Cham maledictus quia patrem nudum vidit, xi, 385.

Chanaan cur maledicitur patre Cham peccante, i, 418, 438, 439. Chanaan peccante cur ad totum genus pœna transiit, ii, 418.

Chanaani maledictio in Gabaonitis finem accepit, iv, 240. Maledictus est Chanaan, quia pater ejus Cham revelaverat nuditatem patris; maledictio autem illa eventum habuit in Gabaonitis, xix, 217, 307.

Chananæa mulier Evangelii. Chananææ historia in exemplum allata, ii, 8, 9. Chananæa mulier eadem est ac Syrophœnissa, xi, 553. Chananæa mulier alienigena accessit ad medicum animarum, ii, 101, 102. Ejus fides mirabilis, *ibid.* 10, 102, 103. Chananææ constantia, i, 514. In dimissionem mulieris Chananææ sermo, xi, 63 *et seqq.* Chananææ fides et constantia, *ibid.* 76, 77 *et seqq.* Filia mulieris Chananææ sanata est, *ibid.* Cum Petrus et Jacobus accederent pro Chananæa, non annuit eis Jesus; cum ea autem permaneret, quod petebatur, ei protinus dedit, iii, 14, 15.

Chananæa mulier credidit, dum sacerdotes non crederent, xi, 456. Chananææ fides et humilitas, vi, 125. Chananææ perseverantia in prædicando, *ibid.* 124, 125. Chananæa omni beneficio digna erat, *ibid.* 400, 401.

Chananæa clamabat: *Filia mea male a dæmonio torquetur*, viii, 202. Etsi visus est Christus parum differre quod petebat Chananæa, non hoc fecit ut mora afferretur mulierculæ, sed ut eam magis coronaret, et ejus assiduitatem magis sibi familiarem redderet, iii, 15.

Chananæa Ecclesiæ imago, ix, 407, 408.

Chananæi abominabiles erant, execrandi, impii, scelesti, impuri, immundi; ideoque ne audire quidem eos volebant Judæi, legem suam implentes, xi, 73. Chananæi Christi tempore Judæis meliores, vi, 401.

Chaos dirimens justos a peccatoribus, xi, 202.

Charismata seu dona Spiritus sancti nihil prosunt sine bona vita, xiv, 549. Charismata quid sint, xvi, 450, 451. Charismata et miraculorum dona dabantur indignis, xi, 502, 503.

Charitas est omnium caput bonorum, xix, 485. radix, fons et mater, *ibid.* Sine charitate cæterorum nulla utilitas, *ibid.* Charitatis præcepta dat Chrysostomus, xxiii, 40, 41, 42. Ad charitatem humana diligentia requiritur, xix, 485. Charitas longo intervallo sejunctos copulat, xxii, 26. Charitatis vis non intervallo coërcetur, *ibid.* 27. Charitatis vis quænam sit, xx, 416. Charitati par nihil, xix, 485. Charitas Discipulorum Domini imago, servorum Dei character, *ibid.* Indicium Apostolorum, *ibid.* Charitatis extremus terminus est animam ponere pro amicis, xxi, 90.

Charitatem sequitur hilaritas, xxi, 500. Charitas sine martyrio prodest, martyrium sine charitate non prodest, xxiii, 435. Charitas mater, radix et fons cunctorum bonorum, xi, 408. Charitas initium et finis et bona universa, xxiii, 230. Charitatis leges, vis laudari, lauda; vis amari, ama, etc., xxii, 251. Charitatem confirmare quid, xxi, 518.

Charitas est eorum, quæ ex animi sententia fiunt, xi, 248. Charitas bonorum omnium mater, xxiv, 59. Vehemens et violenta quædam res est charitas ac molesto creditore quovis violentior, *ibid.* 270. Charitatis veræ natura est, ut nec temporis diuturnitate languescat, nec rerum difficultatibus obscuretur, sed perpetuum florem ac vigorem retineat, *ibid.* 236, 237. Charitas inæqualitatem abjicit, xix, 194. Charitas quasi catena Eccle-

siam colligat, *ibid.* 67. Charitas vigilans ac sollicita est, *ibid.* 140. Charitatis debitum nunquam solvitur, *ibid.* 4. Etsi semper solvatur, semper tamen debetur, XXIV, 150. Charitatem qui habet, Apostolus est factus et Apostolorum primus, XI, 505. Charitas erga proximum sincera quæ, II, 457. Charitate vincere proximum debemus, I, 73. Charitatis vinculum, oratio, III, 13. Propter charitatem ad nos descendit dilectus Dei Filius, XXII, 519. Charitas erga proximum quæ, *ibid.* Charitas multos unum corpus efficit, illorumque animas Spiritus sancti habitacula reddit; non enim divisos, sed in conjunctos animos Spiritus pacis quiescit, *ibid.* Charitas singulorum bona omnibus communia reddit, *ibid.* Nihil separare potuit beatum Paulum charitate ardentem, *ibid.* Charitas omnium radix bonorum, VI, 339.

Charitas discipulorum Christi, VI, 324. Charitas illa, quæ propter Christum est, invicta et firma, stabilis est, nihilque potest eam avellere, non calumniæ, non pericula, non mortes, non aliud quid simile, VII, 51. Charitas exhibenda etiam indignis, VI, 185. Charitatis christianæ ratio, VII, 51. Si propter Christum diligis, id ad te majorem inducit charitatem, *ibid.* Charitatem omnibus anteponit Deus, VII, 269. Charitas mutua inter Christianos, VI, 185. Charitas omnium mater bonorum, certa discipulorum nota, V, 451. Avulsa charitate, innumera oriuntur mala, *ibid.* Etenim nihil ita malitiam omnem inducit et fundat, ut charitatis remotio, *ibid.* Sine charitate sacrificium non admittitur, *ibid.* 452. Charitati nihil ita repugnat ut arrogantia, VII, 38.

Charitatis vis, litigii imbecillitas, VI, 285. Ideoque ipse Christus discipulos circa charitatem frequenter hortatur, declaratque diabolum nihil non agere ut illam auferat, *ibid.* Charitatis excellentia, X, 311. Charitas nunquam cum livore et invidia versatur, IX, 459. Charitatis vinculum quantum lucri pariat, *ibid.* 313, 314. Charitas mater bonorum omnium, XIII, 260. Charitas est sanctificationis radix, *ibid.* 180. Charitas autem est non nuda verba, et salutationes, sed præsidium et exhibitio operum, *ibid.* 260. Charitas sanctificationem parit, 180. Charitati nihil par, XII, 451. Charitas tessera discipulorum Christi, *ibid.* Sine charitate nihil valent alia, *ibid.*

Charitas signis omnibus præferenda, XIII, 288. Charitas germana, quæ, *ibid.* 187. Charitas paupertatem parit, quomodo, XII, 134. Charitas erga proximum cum eloquentia commendatur, XIII, 335. Charitatis opera commendantur, *ibid.* 507.

Charitatis planta per eleemosynam nutritur, XII, 268. Nihil sic charitatem alere solet, ut si quis misericors fuerit, *ibid.* Sanctus Paulus charitatem dixit esse matrem omnium bonorum, eamque præfert signis aliisque charismatibus, XIV, 557. Charitatis encomia, XV, 24, 25. Charitati Deus omnia postponit, *ibid.* 26.

Charitas omnia bona complectitur, *ibid.* 56. Charitas sine scientia utilis est, scientia sine charitate inutilis, XIV, 367. Charitas vehemens extinguit omnes peccatorum species, XV, 172. Charitas plus quam cætera omnia attrahit, *ibid.* 15. Charitas omnia superat, *ibid.* Magna magistra ad virtutem viam parans, *ibid.* 17. Charitas omnis virtutis opifex, *ibid.* 18. Charitas perfectæ philosophiæ fundamentum, *ibid.* 19. Charitas mala omnia tollit, *ibid.* 20. Charitas ubique extensa et omnia administrans, *ibid.* 10. Charitas aliena bona sua esse existimat, *ibid.* Charitatis vis quanta sit, XVI, 84.

Charitas persuadet omnia audere, XV, 176. Charitas infinitorum bonorum parens, *ibid.* 559. Charitas omnia connectit et in communes usus colligit, *ibid.* 186. Charitas quam commendetur a Paulo, *ibid.* 12. Charitatis laudes, *ibid.* 4, 5, 6. Charitas nunquam indecore secum agi putat, *ibid.* 6, 7. Charitatis dolor risu et gaudio est suavior, XIV, 554. Charitas Dei quanta fecerit, XV, 559. Charitas erga proximum melior omnibus charismatibus seu donis, XIV, 545. Sine charitate charismata et dona omnia nihil habenti ea prosunt, *ibid.* 548, 549. Charitatis erga proximum bona ingentia, *ibid.* 552. Charitas ab omni pernicie libera est, *ibid.* Charitas cum lucro multam habet etiam voluptatem, et laborem nullum, *ibid.* 554. Charitatis laudes et virtus, XVI, 227. Charitas ex virtute

Dei est, et virtus ex charitate, *ibid.* Charitatis vis omnia consumit peccata, XVII, 202. Apud Caïn non satis erant firmiter jacta charitatis fundamenta, *ibid.* 203. Charitas omnes omnino complectitur, *ibid.* 294. Charitas quæ secundum Deum est ad omnes extenditur, *ibid.* 201. Maxime illa est charitas, quando benefit hominibus, XVI, 192, 193. Charitas qualis esse debeat, *ibid.* 237. Charitas postulatur radicata et fundata, *ibid.* 192. Charitati nihil est ita contrarium atque peccatum, *ibid.* 226. Nec solum charitati in Deum, sed etiam charitati in proximum, *ibid.* Charitas ubi est, non est detectio arcanorum, *ibid.* 228. Charitatis armis munita anima in tuto posita est, XVII, 254.

Charitatis indicium est diligere eum qui oderit, XVI, 193. Charitas ubi est, omnia ferri possunt, *ibid.* 224. Charitas Dei cœlo terram conjunxit, *ibid.* 228. A charitate Christi et a nostra virtute bona opera fiunt, *ibid.* 125, 126. Ubi charitas, ibi pax, *ibid.* 394. Charitas gignitur ex virtute, posito timore, XVIII, 8. Charitas ubi est, omnia sublata sunt mala, *ibid.* 70. Charitatis defectus malorum omnium causa est, XVII, 333.

Charitas et fides biga inseparabilis, XVI, 143. Charitas ædificat et conjungit Ecclesiæ membra, *ibid.* 246. Charitate absente nihil bonum, XVII, 93. Sine charitate omnia recte facta evanescunt, *ibid.* Charitatem, quæ lata est, et ubique extenditur, comprimit et constringit amoris proprii pestis, XVIII, 65. Charitatem veritatis Paulus vocat Christum, XVII, 317. Ærumna et tribulatio vinculum quoddam firmissimum est, charitatis accretio, compunctionis, et pietatis occasio, XVI, 594. Non universe Paulus quamvis charitatem admiratur; sed eam, quæ ex scientia proficiscitur, id est, ut non erga omnes eamdem charitatem adhibeamus; id enim minime charitatis est, sed indulsitatis, *ibid.* 420. Charitatis modus et mensura est nusquam consistere, *ibid*, 419.

Charitas augetur per multorum congregationem, XVIII, 415.

CHARRAN. Assumit Thara pater Abrahæ, filios suos Abraham et nepotem suum Lot et venit in Charran. Illoque mortuo in Charran jubetur a Deo Abraham transmigrare ex Charran, et venit in Sichem in terra Chanaan, XIX, 278.

CHARYBDIS circa Libyam, VII, 292.

CHERUBIM significat Plena Scientia, XIX, 421. Cherubim et Seraphim, et omnibus Potestatibus et Principatibus, et omnibus aliis Virtutibus incomprehensibilis est Deus, *ibid.* 422. Cherubini et Seraphini. *Vide notam* (12), X, 527, 528. Cherubim cum flammeo gladio paradisum custodiens. Cur gladius ille versatilis dicitur, I, 246.

CHIROGRAPHA pecuniaria, X, 461. Chirographorum amissiones, *ibid.*

CHOREARCHÆ sive chorearum præfecti fiebant pueri admodum juvenes, V, 108.

CHORI et concentus Ecclesiæ cum Seraphinorum concentu comparatur, IV, 348.

Χρήματα, id est utilia, pecuniæ propterea dicta sunt, non ut ipsis sic nos utamur, quemadmodum utuntur aurificum prothecæ, sed ut ex illis honesti quidpiam agamus, XVI, 536. Qui ipsis uti non audet, perinde ac si aliena essent, ita non utitur; sublato autem usu jam non sunt Χρήματα, id est, utilia, *ibid.* Χρήματα seu pecuniæ παρὰ τὸ κεχρῆσθαι ab usu dicuntur, a dominio, et possessiones ipsæ usus non dominium sunt, XVII, 431. Χρήματα pecuniæ dicuntur ut illis utamur, et non illæ nobis, XI, 483. Χρήματα non sic vocantur ut ea defodiamus, sed ut iis quantum decet utamur, VI, 361, 362.

CHRISTUS.

1° *Christus ut Deus.* — 2° *Christus ut homo.* — 3° *Christus legislator.* — 4° *Christi vita et mors.* — 5° *De Christo promiscua.* — 6° *Christus doctor et remunerator.* — 7° *Christi adventus secundus.* — 8° *Christus in eucharistia.*

1° *Christus ut Deus.*

Christi generatio duplex, V, 238, 239. Christus universi creator demonstratur, *ibid.* 311. Ejus cum Patre æqualitas, *ibid.* Christus cur non se Deum esse aperte dicat, *ibid.* 459. Christus divinitatem suam probat, *ibid.* 75. Christus per arcanorum notitiam, deitatem suam declarat, *ibid.* 282. Christus quod secreta cordium noverat, Deus esse comprobatur, *ibid.* 141, 142. Christus sese

ostendit et animæ et corporis esse creatorem, *ibid.* 143.

Christus cur aliquando non se clare Deum dicat, v, 436. Christus non divinitatem suam statim patefecit, vi, 428, 429. Christus se Patri æqualem ostendit, *ibid.* 301. Christus æqualis Deo, *ibid.* 141. Probatur ex dictis amicorum et inimicorum, *ibid.* Christus probatur esse Filius Dei, v, 271; vii, 17, 18. Christus se Filium Dei vocari sinit, cum vere sit, vi, 381. Christus a Patre dilectus, *ibid.* 458.

Christi divinitas et cum Patre concordia, vi, 424. Christus se Dominum, Deum et Creatorem declarat, *ibid.* 205. Christi incarnatio signum divinitatis ejus, xi, 238, 239. De Christo humilia dicta non essentiam divinam, sed humanitatem spectant, *ibid.* 419. Christi divinitatem servi forma non lædit, *ibid.* 239. Christus divinitatis potentia præsens ubique, *ibid.* 221. Nesciebat Martha Christum licet corpore præsens non esset, divinitatis potentia præsentem fuisse, quando mortuus est Lazarus, *ibid.* 221. Christus non ideo dicendus Patri inæqualis, quod incarnatus sit, *ibid.* 238. Christum æqualem esse Patri probat illud, *Pater meus usque modo operatur et ego operor, ibid.* 38.

Christus Deus esse probatur quia peccata dimittit, quia in regnum cœlorum introducit, quia præcepta dat, xi, 231, 232. Christus quo sensu dixerit : *Non est meum dare vobis, ibid.* 88. Neque Patris est dare nisi meritum accedat, *ibid.* Quomodo, *ibid.* 88, 89. Christi preces non eum Patri inferiorem arguunt, *ibid.* 230, 231, 232. Christum eamdem quam Pater habere potestatem probatur, *ibid.* Christum Deum et hominem futurum esse a Prophetis prædictum est, *ibid.* 432. Christus aliquando humanitus, aliquando divinitus loquebatur, *ibid.* 419. Christus humilia dicebat ut auditorum infirmitati sese attemperaret, *ibid.* 417, 418, 419. De Christo humilia cur dicta fuerint, *ibid.* ut veritatem incarnationis adstrueret, *ibid.* ut auditorum infirmitati sese attemperaret, *ibid.* ut in unius personæ opinionem induceret, *ibid.* 419. ne suam substantiam, id est, personam, ingenitam esse arbitrarentur, *ibid.* 419, 420.

Christus Deus et homo, xxiv, 389. Deus propter impossibilitatem, homo propter passionem, *ibid.* In divinitate perfectus et in humanitate perfectus, *ibid.* 391. Christus secundum omnia magnus, xi, 381, 382. In Christo duæ voluntates, *ibid.* 250. Christus secundum divinitatem passionis expers, *ibid.* 256. Christus passibilis et impassibilis, xxiv, 388. Christi adventus non erat phantasma, xi, 251. Christus pro omnibus gentibus venit in mundum, *ibid.* 70, 71.

Christi divinitas, iii, 266. Christi æternitas, *ibid.* Christi terribilia opera, *ibid.* 264. Mors deleta, perfracti inferi, paradisus apertus, ora dæmonum obstructa, *ibid.* Christum probatur fuisse ante Mariam contra Paulum Samosatenum, *ibid.* 138. Christus quo sensu dicatur primogenitus omnis creaturæ, ix, 471.

Christi divinam generationem ratiocinia humana non attingunt, ix, 459.

Christi generationes duæ, ix, 491. In Christo vox suam perpetuitatem significat, x, 112. Christus divinitatem suam declarat, ix, 189, 190. Christus se æqualem Deo et Patri dicit, x, 64, 267. Christus se Patri consubstantialem ostendit, x, 89.

Christus omnia facit quæ Pater facit, ix, 471. Christi divinitatis erat secreta in medium proferre, x, 45. Christus non opus habebat precibus, *ibid.* 199. Precibus opus habuisse dicebant hæretici quidam, *ibid.* 197. Cur et quomodo precibus usus sit, *ibid.*

Christus cum gratias agit, non significat se auxilio egere, x, 15. Christus miracula edens cum absoluta agebat potestate, *ibid.* 8. Christus Patri honore par, xii, 23. Paris atque Pater honoris esse probatur, *ibid.* 28, 29. Christi divinitas cur in Actis Apostolorum non ita aperte enuntietur, *ibid.* 5. In similitudinem carnis peccati venit; id est peccatricem non habuit carnem ut nos, xiii, 372, 373.

2° *Christus ut homo.*

Christi generatio terrena admodum

stupenda, v, 238. Christi generatio terrena non secundum naturæ legem fuit, *ibid.* 261, 262. Christus ob amorem erga homines, inter progenitores aliquos improbos habuit, *ibid.* 250. In Christi generatione meretrices mulieres memorantur, *ibid.* 238, 239.

Christus non sicut homo editus fuit, VI, 243. Christi adventus quot indicia fuerint, v, 309. Christus cur in Bethlehem ortus, post partum in Nazareth mansit, *ibid.* 308, 309. In Christi genealogia cur David primus memoretur, *ibid.* 237.

Christus filius David, honorifico nomine appellabatur, v, 171. Christi genealogiæ ratio, *ibid.* 261, 262. In Christi ortu cur non Mariæ, sed Josephi generatio texitur, *ibid.* 241, 242. Christi fratrum arrogantia, VI, 313.

Christi ab ortu ærumnæ, XXIV, 29, 30. Ejus cruciatus multis offendiculo fuere, *ibid.*

Christus vocatus est via, ostium, petra, fundamentum, radix, pastor, ovis, vita, lux, brachium, verbum, vestimentum, mensa, domus, caput, sponsus castus, dominus, XXIII, 74. Christus vocatus est via, ut discamus nos per eum ad Patrem ascendere; ostium, per eum in cœlum intramus; petra, ut sinceram simul et inconcussam fidem ediscamus; fundamentum, ut sciamus eum omnia portare; radix, ut discamus nos in ipso florere; pastor, quia nos pascit; ovis, quia pro nobis immolatus, factus est propitiatio; vita, quia nos mortuos suscitavit; lux, quia nos a tenebris liberavit; brachium, quia consubstantialis Patri; verbum, quia a Patre genitus; vestimentum, quia ipso induti sumus in baptismo; mensa, quia ipsum comedimus, dum fruimur mysteriis; domus, quia in ipso habitamus; inhabitans, quia templum ejus efficimur; caput, quia membrum ejus sumus constituti, XXIII, 74. Christus legem implevit, quomodo, XI, 73. Christi incarnatio est caput salutis nostræ, X, 424. Omnis Scriptura tum Vetus, tum Nova, testimoniis plena est, ipsaque opera conclamant unigenitum incarnatum esse, non Patrem, *ibid.* Quo in statu orbis fuerit ante Christi incarnationem, *ibid.* Ante Christi incarnationem quot mala in mundo essent, *ibid.* Post Christi incarnationem totus illustratur orbis, *ibid.* 425, 426. Christus cur Athenis homo tantum dicatur a Paulo, XII, 5, 6.

3° Christus legislator.

Christus legislator, v, 460. Christus veteris legis auctor, *ibid.* 443. Christus non solvit legem, *ibid.* 434. Christus legis dominus esse demonstratur, VI, 272.

Christus non excludit Vetus Testamentum, imo laudat, VI, 345. Legem modo servabat, modo non servabat, *ibid.* 94. Ostendit se a veteri lege non esse alienum, VII, 298. Christus non erat Veteri Testamento oppositus, *ibid.* 67. Christus totam legem implevit, v, 437.

Christi figuræ sunt historiæ Veteris Testamenti, v, 325. Christus Vetus Testamentum Novo adjunxit, *ibid.* 239. Judæorum et baptisma et pascha abrogat, *ibid.* 379, 380. Christus legem novam perfectiorem dedit, veterem non abrogavit, *ibid.* 438, 439. Christus non leges novas quas induxit tam sublimes, minimas vocavit, *ibid.* 440.

Christus cur legislatoris nomen tacuit, XI, 235, 236. Christi doctrina repugnantibus omnibus stabilita, *ibid.* 459, 460. Christus leges nobis partim per se, partim per Apostolos tradidit, XXI, 135, 136. Dedit justitiam æternam, XX, 289. Christo parendum in omnibus, XI, 28. Cur Christus diebus festis se ostenderet Judæis, *ibid.* Legem servavit, ut per umbram veritatem introduceret, XX, 236, 237.

Christus propter veritatem venit in mundum, ut eam plantaret, III, 264.

Christus. Idem est qui legem dedit et qui incarnatus est, *ibid.* 302, 303.

4° Christi vita et mors.

Christi incarnationi nihil par est, VI, 97. Christi adventus necessarius, quare, v, 251. In Christi ortu cur tot signa facta sint, *ibid.* 326. Christi adventus etiam modum Prophetæ prædixere, XI, 435. Christi adventus et cætera ad ipsum pertinentia prædicta a Prophetis, *ibid.* 436, 437. Christus adventu suo sacrificiorum cultum sustulit, *ibid.* 447. Cum

advenisset omnes gentes attraxit, *ibid.* 436. Christi incarnatio admiranda, XXIII, 293. Ejus adventus pacem attulit, XI, 444.

Christus in præsepio coram innumera multitudine, XI, 425. Christus cur paralyticum triginta et octo annorum suscepit sanandum, XI, 30. Cum luto cæcum curat, ut discas hunc ipsum esse qui hominem ex luto formavit, *ibid.* 233. Cur paralytico se non notum fecerit, *ibid.* 36. Celeriter a morbis liberabat, *ibid.* 34, 35. In transfiguratione non totum futuri sæculi splendorem exhibuit, XXI, 473.

Christi figura Isaac, V, 10.

Christi ortus a Prophetis prædictus, X, 481. Christus primæ descriptionis tempore natus, XXII, 100, 101. Cur baptizatus, X, 517, 518. Baptizatus Joannis baptismate, *ibid.*

Christus olim in figura apparebat, sed postea vere incarnatus est, II, 270, 271. Christi adventus causa hæc fuit, ut per fidem in illum ii qui perituri erant, salutis occasionem invenirent, I, 391. Christus ex virgine natus obumbrante Spiritu sancto, II, 165. Christi œconomia tota propter nostram salutem, I, 331, 332.

Christi adventus prior occultus, III, 375. Christum ortum ex virgine, stella et universa creatura Dominum agnovit, *ibid.* 380. Christi adventus prædictus, IX, 427. Christum quomodo Prophetæ noverunt, V, 263.

Christi adventus duo, IX, 381. Christi caro quomodo nata, IX, 367. Christus trium annorum spatio miraculis celebratus est, *ibid.* 328. In puerili ætate miracula non edidit, *ibid.* 328. Admodum matrem venerabatur, *ibid.* 330. Christi cognati Desposyni vocati admirationi fuerunt, IX, 332. Christus cur non Emmanuel vulgo vocatus fuerit, *ibid.* 284. Christus non per virginem quasi per canalem transivit, *ibid.* 264. Christus cur ad baptisma venit, *ibid.* 348.

Christus cum Joanne Baptista non comparandus, VI, 242. Cur Joanne minor putabatur, V, 376. Christus baptismo Joannis non egebat, IX, 299. Christus ante baptisma nullum signum fecit, IX, 343. Christum Joanne Baptista inferiorem putabant Judæi, *ibid.* 285, 286.

Christus ab unctione sic vocatus, XIII, 174, 175. Nunquam oleo unctus fuit; sed dicitur unctus, quia Spiritum sanctum accepit, XII, 15. Christi adventus virtutem faciliorem reddit, XII, 376. Christi et Joannis idem scopus erat, VI, 245. Christus defendit Joannem Baptistam, *ibid.* 238. Christus infans cur in Ægyptum mittitur, V, 324. Cur fuga opus habuerit, *ibid.* 323. Christus cur non ab infantia miracula ediderit, *ibid.* 326. Christum cur baptizari decebat, *ibid.* 375, 376. Christus cur triginta annos natus ad baptismum venit, *ibid.* 345, 346. Christus cur Nazaræus vocatur, *ibid.* 339.

Christus cur a Spiritu sancto in desertum ducitur, V, 384, 385. Cur non plus quam quadraginta diebus jejunaverit, *ibid.* 386. Christus nos docuit quid sit in tentationibus agendum, *ibid.* 391, 392. Christus cur mane esuriit, VII, 124, 125. Christus cur non ante Joannem prædicaverit, V, 400.

Christus ut dominus, Moyses ut servus, miracula patrabant, VI, 129, 130. Christus celeriter morbos sanat, et alia miracula edit, *ibid.* 118, 119. Fidem petebat ab iis quos curabat, *ibid.* 171. Christus homo non gloriam amabat, contra quam dicebant quidam, V, 161. Christus non expectabat ægros, sed ipsos adibat, ut sanaret, VI, 174. Christus cur non semper fidem exigit ad miracula patranda, V, 403. Cur non omnia quasi auctoritate sua faciat, *ibid.* 434. Alia jussu, alia precibus adhibitis facit, quare, *ibid.* 435.

Christi miracula nivales imbres numero superant, VI, 163. Christus signis fide dignus comprobatur, doctrina vero signorum lucrum auget, VII, 64, 65. Christus aliorum fidei, aliorum curationem nonnunquam concedebat, VI, 118. Christus ab ostentatione quam alienus, *ibid.* 119. Christus lacrymatur; nunquam ridet vel subridet in Evangelio, V, 302, 303. Christus sæpe secedebat, quare, VI, 364. Christus cur dæmonas in porcorum gregem ingredi permisit, *ibid.* 132, 133. Christus quot beneficia hominibus contulerit, *ibid.* 328, 329.

Christus alio modo quam Apostoli morbos curat, VI, 94. Christus cur gen-

tes adiit, *ibid.* 400. Christus cur supra mare ambulavit, *ibid.* 378. Christus Apostolos instituit ut ne mortem timeant, *ibid.* 208. Christus ut Dominus curat, Elisæus ut servus, *ibid.* 92, 93. Christi conspectus gratia multa plenus, *ibid.* 120. Ejus lenitas, *ibid.* Christus ostentationem fugit, *ibid.* 91. Christus causam suam aliquando defendit, *ibid.* 303, 304. Christus exemplo suo Apostolos ad contumelias ferendas hortatur, *ibid.* 205. Christum inter et Jonam discrimina, *ibid.* 303. Christus ænigmatice prædicat, *ibid.* 317. Est is ipse qui exit ad seminandum, *ibid.* Christus quomodo sabbatum solvit, *ibid.* 263.

Christus justitia temperat benignitatem, v, 476. Christus invidia inimicorum usus est ad signum suum celebrandum, vi, 140. Christus aliquando demissius, aliquando sublimius loquitur, *ibid.* 345. Christus præsentia sua nuptias cohonestavit, v, 380.

Christus cur transfiguratus, vi, 140, 141, 451. Quomodo Christus resplenduerit in transfiguratione, xxiii, 76, 77. Non verbo tantum, sed et opere docebat Christus, xi, 254. Ea quæ docebat Christus exequebatur, xxi, 390, 391, 392. Christus cur jusserit non duas haberi tunicas, xix, 52, 53. Christus discipulos legibus quibusdam non semper voluit obstringi, *ibid.* 54. Christus humilitatem exemplo docuit, xi, 254. et mansuetudinem, *ibid.* item precationem pro inimicis et orandi modum, *ibid.*

Christus medicus qui non arte humana, sed gratia divina, curat, xi, 13. Christus cur paralytico prius peccata remittit, quam curet illum, *ibid.* 18. Christus paralyticum alium adit, alium per tegulas ad se demitti permittit, *ibid.* 17. Cur Christus Petrum Satanam appellavit, *ibid.* 247. Christus orandi modum docet, *ibid.* 255, 459.

Christus quomodo Apostolos ad certamina pararet, vi, 209. Christi mansuetudo, *ibid.* 284. Christi sapientia ingens, *ibid.* 285. paupertas, vii, 115, 116. Christus ærumnis consolationes adjicit, vi, 193.

Christus similitudines rerum sensibilium usurpabat, i, 179. Christus jejunium quadraginta dierum celebravit, *ibid.* 36. Christus cur quadraginta tantum diebus jejunaverit, *ibid.* Christus miracula prophetiis copulat in Evangeliis, aliud alio confirmans, iv, 319. Christi adventus amissa nobis auctiora restituit, *ibid.* 577. et majore accessione, *ibid.* 578. In Christo duæ voluntates, ix, 483, 484. Christus mortis et vitæ potestatem habet ut Deus, ix, 468. Christus verus quomodo a falsis Christis distinguatur, x, 146. Christus quia in sinu Patris est, Patrem novit, ix, 279. Christus cum quanta auctoritate loquatur, x, 290, 291. Christus cur de Gentilibus ad fidem conversis dicat : Non sunt ex hoc ovili, *ibid.* 153, 154.

Christus alimenta turbæ suppeditat, sed rogatus, quare, vi, 364, 365. Christus cur non permisit sequi se volenti ut iret ad sepeliendum patrem suum, *ibid.* 123. Christus in humilibus sublimior, v, 374. Christi discipuli, operarii erant, vi, 174, 175. Christus cur dormivit in mari, *ibid.* 128. Christus frequenter ad synagogas ibat, *ibid.* 349. Christus quomodo Pharisæos coërceat, *ibid.* 150, 151.

Christus non semper requirit ægrotorum fidem, v, 487. Christi mansuetudo cum potestate conjuncta, vi, 134. Christus exemplum patientiæ et charitatis, *ibid.* 136. Christus per quinque panum miraculum quanta docuerit, *ibid.* 368, 369. Quam ab inani gloria, *ibid.* 174. quam a fastu et ambitione alienus, v, 406.

Christi virtus quanta, vii, 215. Christi potentia prædicatur, vi, 109. Christi scopus nonnisi Christo revelante edisci potest, *ibid.* 274. Christus cur ficui maledixit, vii, 124, 125. Christus secundum duos Evangelistas bis ejecit vendentes de templo, *ibid.* 123, 129. Christus cur respexit in cœlum antequam panes benediceret, vi, 366. Christus cur secedat, v, 398.

Christus cur dicatur aperire os suum, v, 408. Discipulos alloquens totum orbem alloquitur, *ibid.* 408, 409. Christi misericordia ineffabilis, vi, 342. Christus cur gratias agat Patri, *ibid.* 255. Christus solum curabat peccatores juvare, non in vulgus traducere, *ibid.* 283. Christus cum potentia sua mansuetudinem quoque ostendit, vii, 65, 66. Christi

mansuetudo et moderatio, VI, 72, 75, 416.

Christi potentia asseritur, V, 422; VII, 282. Christus omne curationis genus adhibebat, VI, 148. Christus cur obscure loquatur, VII, 105. Christi providentia, VI, 303. Christus suprema charitate dilexit inimicos, idololatras, VII, 51, 52. Christus lapidem se ipsum vocat, *ibid.* 138.

Christus cur tot signa fecerit, VI, 350, 351. Christus sæpe non aperte redarguebat, sed accedentium mentem aperiebat, *ibid.* 121, 122. Christus cur Judæos alloquens humilibus verbis uteretur, *ibid.* 155. Christus cur Apostolos secum assumebat, *ibid.* 127. Christus cur mala et ærumnas prænuntiet Apostolis, *ibid.* 187, 188.

Christus quædam ut Deus, quædam ut homo faciebat, XXIII, 471. Christus cur Lazarum adire procrastinaverit, *ibid.* 472. Christus imperando Lazarum resuscitat, *ibid.* 472, 473. Lazari resurrectio Christi resurrectioni fidem facit, *ibid.* 470. Christum impostorem dicebant Judæi, XX, 303, 305.

Christus cur diebus festis se Judæis ostenderet, XI, 28, 29. Christus non oratione, sed jussu, Lazarum excitavit, *ibid.* 223, 224. Cur Christus Lazarum e sepulcro nominatim vocavit, *ibid.* ne omnes simul resurgerent, *ibid.* Cur Christus pro suscitando Lazaro precatus sit, *ibid.* 221. Cum orat Christus, non secundum divinitatem orat, *ibid.* 422, 423, 424. Cur orabat Christus cum miracula faceret, *ibid.* 229, 230. Christus non indigebat precibus ad quidvis patrandum, XXI, 227, 228. Non ignorabat Christus ubi Lazarus esset positus, XI, 219. Christus non ignorans, Christus interrogabat, XI, 31. Cur Judæis præcipit Christus ut institas Lazari solvant, *ibid.* 224. Preces adhibet Christus propter mulierum imbecillitatem, *ibid.* 221. Christus precatur ob infideles astantes, *ibid.* 223, 224.

Christus secundum hominum voluntatem miracula patrabat, quomodo, XI, 222. Christus humilitatem docuit, *ibid.* 227. Christi prædictiones ejus potentiam ostendunt, *ibid.* 456. Christi vaticinia quam certa, *ibid.* 464. Christum in prædictionibus veracem esse probatur, XX, 266, 267, 272, 273. Christus non impostor, sed servator, sed beneficus, *ibid.* 271.

Christus increpavit dæmonas vera loquentes, XI, 164. Christus cur solvebat sabbatum, *ibid.* 33. Ut magister aliquando balbutit nobiscum, *ibid.* 227, 228. Ficui quare maledixit Christus, *ibid.* 143, 144.

Christus cur mulierem, quæ pretiosum unguentum effudit, defendat, VII, 273. Christus locum prophetat, ubi mactandus erat, *ibid.* 136. Mortem suam prænuntiavit discipulis, nec tamen ab initio, quare, *ibid.* 99. Christus se humiliavit, ut nos exaltaret, V, 239. Christus cur super asinum sedit, VII, 115. Christus cur discipulis permisit ut gladios haberent, *ibid.* 317. Christi passio a mille malis homines liberat, *ibid.* 265. Christum esse crucifigendum Prophetæ sciebant, VI, 233, 234.

Christus cur ascenderit in montem Olivarum capiendus, VI, 298. Christus licet jure nobis irasceretur, pro nobis mortem subiit, V, 453. Christi cruciatus quot et quanti, *ibid.* 346. Christus quo sensu se regem dicit, VII, 336. Christus vere et non specie (δοκήσει) tantum passus est, VI, 302. Erant enim a principio Ecclesiæ quidam hæretici, qui putabant Christum specie tantum et δοκήσει in mundum venisse, et ea quæ in Evangeliis narrantur perfecisse, *ibid.* 469. Christi in cruce potestas exhibita, VII, 267. Christi cruce non erubescendum, VI, 429.

Christus Pascha fecit, ut per umbram veritatem introduceret, XX, 336, 337. Quomodo desideret, et non desideret, XI, 424, 425, 426. In Christo humanæ naturæ est illud, si possibile est, *ibid.* 425. Christus quanta pro grege suo passus, XXIII, 295, 296. Non cessavit auditores emendare etiamque Judam, XI, 139. Alapa cæsus quam patienter tulerit, XIX, 394, 395. Christi silentium coram Pilato prædictum ab Hesaïa, XIV, 439. Christus latronem verbo in paradisum introduxit, XI, 222. In cruce vindex esse noluit, XX, 309. Cum se ipsum dejecit, omnes in altum evexit, XI, 95. Christum crucifixum prædicant omnes, *ibid.* 450.

Christi cædem pro solutione peccatoris fore prædicitur a Prophetis, *ibid.* 440, 441. Christi necem Deus indignius tulit, quam vituli adorationem, XX, 307, 308. Christi nex Judæis causa malorum, XX, 309, 310. Christus solus derelictus ante mortem, XI, 449, 450. Christi crux a Prophetis prædicta, *ibid.* 435.

Christi sepultura prædicta a Prophetis, XI, 440. Christi descensus in infernum prædictus a Prophetis, *ibid.* 441. Christus propria potestate morti imperavit, XI, 223. Christus cur insufflavit ut Spiritum sanctum daret, XI, 361. Singulis sabbatis synagogam adibat, *ibid.* 359. Quo sensu emi gladium jubeat, XIX, 57. Christus Tiberio imperante cruci affixus est, XI, 550. Christi gloria crux est, *ibid.* 248. Christi vulnera tropæa sunt, *ibid.* 362.

Christus Pascha nobiscum celebrare concupiscit, XI, 335, 336. Christus vox Judæos prostravit, ut et Saulum, XIII, 144, 145. Christi miracula in morte, XI, 244, 245. Christus per crucem diabolum debellavit, XI, 334. Pro Adamo debitum mortis explevit, *ibid.* 337. Christo mortuo facta est Ecclesia ex ejus latere, XXI, 331. Christus non a discipulis sepulturæ mandatus est, XXIV, 32.

Christi resurrectio vere fuisse probatur contra Judæos, XI, 546, 547, 548. Resurrectio probatur ex conversione Pauli, XIII, 110. et ex Petri constantia, *ibid.* Christus cur post resurrectionem, Judæis non apparuit, XI, 542. Quibus modis Apostolis apparuit, *ibid.* 370. Quoties post resurrectionem apparuit, *ibid.* 371. Undecies apparuit, ejus apparitiones numerantur, *ibid.* Christus pontifex noster apud Patrem voluit esse, XVIII, 259. Christus in morte tantum sua sacerdos, *ibid.* 358.

Christus lubens traditus est, XI, 118. Ejus clementia erga Judam, XI, 130. Christus de Judæ salute sollicitus, *ibid.* 127, 128. Pascha effectus per passionem, XXII, 106. Christus cur extra urbem passus, XI, 281. Christi verba in cruce prolata benignitatem ejus ostendunt, XI, 273, 275, 291. Christus in aëre mortuus, ut aërem purgaret, *ibid.* 267. Patientia præbet exemplum, XXIII, 518. Christus quo pacto mortem devicerit, XI, 260. Quomodo mediator, XI, 346. Christus omnia inferorum loca circuivit post mortem, XI, 259.

Christi resurrectionem Martyres probant, XXIII, 503. Christus paradisum aperuit, XI, 268. Christi quanta gloria in throno suo Angelis astantibus, XX, 8. Christi adventus secundus terribilis, XXIII, 536. Christi erga nos misericordia, *ibid.* 533. Christum imitari possumus, XI, 276, 291. Christus factus nobis mensa, vestimentum, domus, caput et radix, XX, 379. Item frater, amicus, sponsus, pater, *ibid.* Christus resurrectionem suam subindicat, VII, 138. Christi resurrectio multis argumentis probatur, *ibid.* 364, 365.

Christum vere resurrexisse probatur, *ibid.* 367, 368. Christi lavacrum quidpiam ex Veteri, quidpiam ex Novo Testamento habebat, V, 239. Christi doctrina annis viginti vel triginta totum orbem pervasit, VII, 214, 215.

5° *De Christo promiscua.*

Christus mitis et humilis in verbis, quare, XXIII, 534, 535. Christus quomodo implevit omnem justitiam, X, 520. Christus etiam Gentilibus bona contulit, XXIII, 330. Majora, quam ipse fuerat, facturos discipulos prænuntiat, quod nullus Græcorum sapientum ausus est, *ibid.* 327.

Christum magnum quidam impie dicebant, XXIII, 235, 236. Christus cur et quomodo legem abrogavit, XI, 105. Christus ex semine Judæ, II, 309. Nonnisi pro salute humani generis factus homo, I, 56. Crucem suscepit ut nos a maledicto liberaret, *ibid.* Longe plura bona intulit quam diabolus mala, II, 440. Christi doctrina ubique terrarum effusa, I, 419, 420. Christus vitam promisit unde fugit dolor, II, 423. Christo soli vivendum, I, 523, 524.

Christus pacis Deus, III, 259. Christi philosophica vivendi ratio, *ibid.* 490. Christus doctrinam exemplis confirmat, *ibid.* 107. Christus factus maledictum, ut nos impleamur benedictione, *ibid.* 257. Christi multi, sed unus vere Christus, *ibid.* 271, 272. Christum occidentes Judæi impleverunt mensuram, IV,

558, 559. Christus cur fleverit Lazarum, XXI, 372.

Christus, ante ejus adventum fides in eum non exigebatur, IV, 572. Christus de minoribus etiam et exiguis præcepta dedit, *ibid.* 332. Christi etiam generatio terrena non intelligitur, *ibid.* 556. Christus suspensus in ligno maledictionem maledictione commutavit, XIX, 304. Christi generatio divina inintelligibilis, IV, 555. est æterna, *ibid.* Christus futuram resurrectionem testificatur, XXI, 377. Christus quomodo sine genealogia, V, 17, 18. Christus. *Vide* FILIUS DEI.

Christi discipuli non a miraculis, sed a charitate internoscuntur, XIX, 485. Christi multi dicuntur, sed unus verus Christus, XIX, 432. Christus multa loquebatur in parabolis, III, 318. Christus aliquando fugiebat, *ibid.* 282. In exemplum nobis, *ibid.* Christus cur non semper verbo solo sanaret, *ibid.* 231, 232.

Christus paralyticum sanans primo paralysin peccatorum ejus sanavit, IV, 172, 173. Christum Judæi expellebant ut inimicum, III, 122, 126. Christo omnia facilia et expedita, *ibid.* 531. Christus humiliter loquitur nos docens humilitatem, *ibid.* 140. Christi mansuetudo et patientia, *ibid.* 263. Christus bellum contra adversarium confecit, *ibid.* 292. Christus sine causa odio habitus, *ibid.* 89. Christus crucifixus, est tamen altissimus, *ibid.* 293. Cur de cruce non descenderit, *ibid.* 296. Ubi crucifixus est, ibi adoratur, *ibid.* 586. Christus in inferis quot prodigia fecit, *ibid.* 293. Humilis et exaltatus, *ibid.* Christi agones quomodo subeundi, *ibid.* 175. Pro Christo molestiæ libenter ferendæ, *ibid.* 216. Christus magnus qui piscatores illiteratos, magis mutos quam pisces, misit per orbem, *ibid.* 295.

Christus simplicitatem requirit, innocentiam, et ab omni dolo remotionem, IV, 59, 60. Christus sponsus noster, III, 46. Christus in pauperibus agnoscendus, *ibid.* 367. Christi hæreditas gentes, quare, *ibid.* 299. Christus quomodo benedicatur, *ibid.* 257. Christi carnem et sanguinem edimus, IV, 144.

Christus sacerdos secundum ordinem Melchisedech quomodo, III, 489, 490. Ubi Christus est, nullus dæmon ingredi audet, *ibid.* 206, 207. Christi ascensio, *ibid.* 299. Christi sponsa Ecclesia, *ibid.* 46, 47. Christi secundus adventus, *ibid.* 331. Christus carnem in cibum, sanguinem in potum dedit nobis, *ibid.* 421. Christi adventus qualis, *ibid.* 445, 446. Christus panis vitæ et poculum factus, *ibid.* 438.

Christus pacem attulit in terram, III, 287. Christus quandonam unctus, *ibid.* 272. Christus humilia sublimibus admiscet, *ibid.* 557, 558. Humilia sæpe loquitur quare, X, 96, 192, 193. Christus humano more fugit, *ibid.* 206. Christus non suæ dignitati tantum, sed etiam auditorum utilitati consulit, IX, 219. Christus docet dignitates esse spernendas, X, 9, 10. Christus nos humilitatem docet, *ibid.* 240.

Christus exemplo docet fastum esse calcandum, IX, 409. Christus secundum auditorum imbecillitatem multa loquebatur, X, 287. Christus verbis humilitatem, operibus patientiam ostendit, X, 198. Quomodo patientiam doceat, *ibid.* 361.

Christus quomodo dicta temperaret secundum captum audientium, IX, 373; X, 165, 166. Christi doctrinæ omnia postponenda, IX, 310. Christus quomodo lux est, X, 244. Christus lux cur non omnes illuminet, et quomodo illuminet, IX, 226. Christi doctrinæ omne tempus proprium est, IX, 310.

Christi doctrina quomodo sua est et non sua, X, 63. Christi sermo durus, id est, captu difficilis, *ibid.* 44, 45. Christi verba quomodo spiritus et vita sunt, *ibid.* 46. Christi auctoritas, IX, 470. Christus cur sæpe vitam memoret, X, 44. Christus tumultu vacua loca quærebat ut discipulos alloqueretur, *ibid.* 349. Christus quædam discipulis occultabat, ne in mœrorem injiceret, *ibid.* 265. Christus legem paulatim solvebat, *ibid.* 4, 5. Christus Judaïcas observationes abrogat, IX, 410, 411.

Christus non statim dignitatem suam revelavit, IX, 353. Christus neminem necessitate aut vi trahit, X, 76. Nec vi aut necessitate detinet, *ibid.* 48, 335. Christus non præsens modo, sed etiam absens curat utilitatem discipulorum, *ibid.* 13. Christus quantum homines curet ipsisque provideat, IX, 433.

Christus discipulorum infirmitati se attemperat, x, 335. Christi benignitas, *ibid.* 57, 58. Christi amor erga inimicos, IX, 375. Christus cur permiserit ut meretrix pedes ipsi lavaret, *ibid.* 175. Christi erga inimicos benignitas, *ibid.* 238, 239. Christus non temporum necessitati subjectus erat, *ibid.* 334, 335. Sed rerum ordinem servabat, *ibid.* Christus cur successit, *ibid.* 405. Christum puerum miracula fecisse falso narrabant quidam, *ibid.* 298. Christi vita laboriosa *ibid.* 408. Christus in solemnitatibus Jerosolymam adibat, quare, *ibid.* 448. et palam loquebatur, x, 166.

Christus cur in synagoga doceret et in templo, x, 44, 45. Christus legem non transgreditur, sed supergreditur, IX, 458. Christus multam habebat pauperum curam, x, 255. Christus cur loculos habuerit, *ibid.* 256. Cur Judæ furi loculos commiserit, *ibid.* 207, 208. Christus ementes et vendentes bis ejecit de templo, IX, 344. Christus cur per ænigmata cum Nicodemo loquatur, *ibid.* 354. Christus quo sensu dicitur tentasse Philippum, x, 6. Christus qui palam semper loquebatur, cur semel in occulto loquitur, *ibid.* 60. Christus quater dæmoniacus fuit appellatus, *ibid.* 156, 157. Imo sæpius, *ibid.*

Christus cur obscure quædam prænuntiet, IX, 346. Christus cur non baptizabat, sed hoc munus discipulis relinquebat, IX, 388, 389. Christus quomodo testimonium ab homine accipiat, *ibid.* 218. Christum miracula prædicabant, *ibid.* 256. Christus cur cum miracula edit, modo precatur, modo non precatur, x, 8. Christus cur sæpe judicium, vitam et resurrectionem memoret, IX, 478, 480. Christus cur dicat regnum uum de hoc mundo non esse, x, 357, 358.

Christus quomodo humanam naturam reparavit, IX, 253, 254. Christus ab Adamo major, Prophetis excellentior, x, 110. Christus fons, radix bonorum omnium, vita, lux, veritas, IX, 267. De plenitudine Christi accipere quid sit, *ibid.* 268, 269. Christi discipuli majora quam Christus miracula ediderunt, x, 189. De Christo humana scribunt Evangelistæ, *ibid.* 187. Christus cur Lazarum fœtentem suscitat, *ibid.* 180. Christo præsente cur non advenit Spiritus sanctus, *ibid.* 277.

Christus sponsus Ecclesiæ, IX, 305. Christi confessioni omnia postponere magnum bonum, *ibid.* 293. Christi imitatores quomodo esse possimus, *ibid.* 282. Christi voluntas a credentibus observanda, *ibid.* 324. Christi amor rerum terrenarum contemptum parit, x, 397. Christus ubi est, eo nos transferre debemus, *ibid.* 221. Christus in lotione pedum quantam humilitatem ostendat, *ibid.* 240, 241. Christus Judæ pedes primum lavit, *ibid.* 241. Christus lavit pedes discipulorum, ut nos modestiam discamus, *ibid.* 243. Christus cur Judam proditorem aperte non dixit, *ibid.* 255. Christus quomodo turbatus, *ibid.* 221. Christus non invitus, non vi aut necessitate, sed sponte ad passionem suam venit, *ibid.* 348. Christo alapam Malchus influxit, *ibid.* 351. Christi mors est translatio, *ibid.* 313, 314. Non contumelia est, *ibid.* 375, 376. Non obfuit quominus maneret ille in æternum, *ibid.* 227.

Christus non in passione tantum tollit peccata mundi, IX, 306. Christus cui discipulo Mariam matrem suam commendet, x, 373. Christi crucis titulus cui usui fuerit, *ibid.* 371. Christus cur in novo monumento positus sit, *ibid.* 376. Christi resurrectio divinitatis signum, IX, 347. Christus cur a Maria Magdalena tangi noluerit, x, 384. Christus cur post octo tantum dies Thomam viderit, *ibid.* 392. Christus cur in vespera discipulis apparuerit, *ibid.* 386. Christum post resurrectionem prima vidit Maria Magdalena, *ibid.* 383. Christi corpus cur cicatrices habuerit, *ibid.* 392. Christi passio semper in mente ferenda, *ibid.* 366. Christus cur sæpe resurrectionem memoret, *ibid.* 30. Christus cur primogenitus mortuorum dicatur, *ibid.* 32. Quomodo potestatem habuit ponendi et sumendi animam, *ibid.* 155. Christi exemplum sequamur oportet, *ibid.* 358.

Christi servi quantum differant a servis mammonæ, IX, 230, 231. Christus quando exivit a Patre, non reliquit Patrem, XVI, 340. Christus Deus cum esset servus factus est, XVIII, 188. In Christo ea omnia esse, quæ in Patre sunt probatur, XVI, 130, 131. Christus auctor omnium, non administer, *ibid.* 134. Ante Christi

adventum omnia subversa erant in genere humano, XVII, 61.

Christus doctor noster per passionem mortem expugnavit, XVIII, 36. Christus venit ut abnegemus impietatem, *ibid.* 148. Christi sanguis peccatorum remissionem operatur, XVI, 129. Christi mors interfecit inimicitias, *ibid.* 172. Christi mors pereuntem orbem servavit, terræ cœlum junxit, XVIII, 14. Christus servator omnium maximeque fidelium, XVII, 437. Christus adveniens homines deduxit ad dignitatem Angelorum, *ibid.* 56. Christus pro Gentilibus mortuus est, nos pro illis oportet, *ibid.* 398. Christum vocat Paulus charitatem veritatis, *ibid.* 317.

Christus est legis plenitudo et finis, XV, 544. Christi plenitudo est Ecclesia, XVI, 147. Christus morte percussus mortem sustulit, XVII, 72, 73. Christus cur in mundum tardius venerit, *ibid.* 54. Cum Christo sedere quanta res sit, XVI, 159. Christi militem esse magna dignitas, XVIII, 35. Pro Christo vinctum esse majus putatur, quam sedere a dextris ejus, XVI, 198. Propter Christum pati bonis omnibus majus est, *ibid.* 200. Christus gratiam dat, XIV, 128.

Christum qui vere amat, ipse peccatorum suorum vindex, XV, 347. Christi doctrina ex miraculis et ex prædictionum eventu asseritur, XIV, 209. Lex per Christum finem accepit, XV, 289. Christum imitari possumus, XIV, 281. Christi mysteria philosophi non possunt attingere, quare, *ibid.* 166. Christum resurrexisse probatur, XV, 100, 102, 103. Christus cur sibi opem non tulit quando crucifixus est, XIV, 152, 153. Christus vel unum hominem lapsum redempturus venisset, XVI, 60, 61. Christi resurrectio omnium resurrectionem probat, XV, 315. Christus cur Petro primum post resurrectionem apparuit, *ibid.* 89.

Christus oris sui spiritu antichristum opprimet, XV, 264. Christus per contraria persuadet, quomodo, XIV, 156, 157. Christi prædictiones nec arbitrii libertatem labefactant, nec necessitatem afferunt, *ibid.* 475. Christus servos nostros, fratres vocat; cur nos non vocemus, XVIII, 184. Christi imaginem contumelia afficit qui hominem contumelia afficit, XVII, 267. Christus inimicos diligere jubet, et nos ipsum amantem persequimur, *ibid.* 368, 369. Christum non alunt qui pauperes non alunt, *ibid.* 89. Christi servus non studet hominibus placere, XVI, 365. Christus cur os obstruit dæmonibus, XVII, 338.

Christus de se ipso humiliter loquebatur, XII, 9. Cur non omnibus, sed Apostolis tantum post resurrectionem apparuit, *ibid.* 11, 12. In Christo primum signa, postea doctrina, deinde miracula, *ibid.* 84, 85. Christus quæ docebat, per opera exercebat, *ibid.* 9. Christus in auxilium legis venit, XIII, 371. Christus non tantum tyrannidem peccati extinxit; sed etiam carnem leviorem et spiritualiorem fecit, XIII, 378, 379. Christi paupertas in exemplum sumenda, XIV, 24, 25. Christi prædicationis vis ac profectus subitaneus, XIII, 184. Igne vehementius in orbe spargebatur, *ibid.* 257, 258. Christus futura omnia noverat, XII, 25. Christi passio, actio vocari potest, *ibid.* 9. Christi mors est mors mortis, XIII, 324. Christus longe plura, quam debeamus solvit, *ibid.* 310.

Christi resurrectio non est cum aliis communis, XII, 73. Ex miraculis indubitata redditur, *ibid.* 11. Christi resurrectio probatur, XIII, 293, 294. (De) Christo crucifixo non erubescendum, *ibid.* 195. Christus ad judicium faciendum nube vectus veniet, XII, 28. Christus novas posuit leges, *ibid.* 74. Christus semper salutem et emendationem nostram curat, XIV, 31. Christum et amatum et amatorem habere, omnium bonorum maximum est, XIII, 305.

Christus radix, potus, cibus, vita, etc., XIV, 19. Christi igne succensus homo non gloriam, non ignominiam curat, XIII, 65. Christum amare quid sit, XII, 77. Pro Christo omnia ferenda, *ibid.* 183, 184. Christi (in) stadio corona non percutienti sed percusso datur, XIII, 539. Christi discipulorum tessera est charitas, XII, 452. Christo minus obtemperant homines, quam diabolo, *ibid.* 80, 81. Christum rejicit qui rejicit pauperem, XIII, 426. Christi doctrina fide tantum egit, non syllogismis, *ibid.* 193.

6° Christus doctor et remunerator.

Christus nobis omnia est, VI, 75; VII, 233. Ad Christi dexteram vel sinistram nemo sedebit in regno Dei, VII, 103, 104. Christus canes vocat eos qui impietate laborant incurabili, VI, 66. Christus cur vitæ cujusque finem incertum reliquit, VII, 241. Christi vita nobis exemplum, VII, 115. Christo semper hærendum, VI, 369, 370. Christus nos ubique instituit ad vulgi existimationem depellendam, *ibid.* 160.

Christus concupiscentiæ radices evulsit, V, 485. Christus viam ad salutem faciliorem parat, VI, 328. Christus agricola, *ibid.* 175. Christus spiritualibus sensibilia miscuit, V, 413. Christus animas ad philosophiam, id est, ad virtutem instituebat, VI, 120. Christus sustulit astrologiam, fatum et præstigias, V, 292.

Christus non omnia gratiæ tribuit, sed operam hominum postulat, VI, 204. Christum sequi quid sit, VII, 6. Christo sine mora obtemperandum, V, 401. Christus non cogit, sed hortatur, indulgens nobis, VI, 438. Christus et per utilia et per noxia ad obsequendum acuebat, VI, 37.

Christi præcepta sunt complementum legis veteris, V, 438. Christus ex suscipientium voluntate modo venit, modo avolat, VI, 182. Voluntati, non operi, pœnam vel mercedem decernit, *ibid.* 4. Christi præcepta nihil difficile habent, *ibid.* 379. Christi jugum quomodo suave sit, VI, 259. Christus animas ad philosophiam deducit, *ibid.* 92, 93. Christus jejunium, orationem et eleemosynam maxime commendare solet, V, 3. Christus lugentes beatos prædicat, ridentes autem miseros dicit, VI, 281.

Christi est sedes in cœlo dignis dare, VII, 104, 105. Christum sequi jam magna merces est, VI, 40. Cur Christus gentes adiit, *ibid.* Christum offendere gehenna gravius et terribilius est, *ibid.* 238. Christi populus sunt, non Judæi modo, sed quotquot ad fidem accedunt, V, 271. Christi amorem minuit affectus erga creaturas, *ibid.* 275, 276.

Christus non vi vel necessitate utitur; sed rem arbitrio nostro relinquit, VI, 437, 438. Christus non a bellis, non a Barbaris, sed a peccatis populum suum liberat, quod ipse solus facere potuit, V, 271. Christus utilia parat dum contraria tollit, VI, 36, 37. Christo data merces longe excedit laborem, VII, 232.

Christus nos instituit ad vanam gloriam fugiendam, VI, 170. Christi discipuli vitiis fuerant subditi; sed ab iis sunt liberati, VII, 209. Christus omnibus benefecit, neminem punivit in terris, quare, XI, 140. Christi munera in eos qui propter se passi sunt, XXI, 11. Christus omnia fecit, ut pacem colamus, ut conjuncti inter nos simus, XX, 231. Christi sponsæ dos, XXIII, 81. Christus in dotem ascribit immortalitatem, laudem cum Angelis, immunitatem a morte, libertatem a peccato, hæreditatem regni, justitiam, sanctificationem, liberationem a præsentibus, futurorum adoptionem, *ibid.*

7° Christi adventus secundus.

Christi adventus duo, VI, 416. Aliud enim est tempus hujus adventus, aliud futuri, *ibid.* In primo adventu ut medicus venit: in secundo ut judex veniet, *ibid.* 416, 417. Christus secundum adventum suum prædicit, VII, 227. Christi adventus secundus, ejusque signa, *ibid.* 205. Christi adventus duo, *ibid.* 3.

Christi adventus secundus quam gloriosus, VI, 460. Nam tunc discipulis se attemperans Christus tantum splendorem effudit, quantum poterant illi ferre, *ibid.* In extremo autem tempore in propria Patris gloria veniet, non cum Moyse et Helia tantum, sed cum immenso Angelorum exercitu, cum Archangelis, cum Cherubinis, cum hujus modi multitudine infinita, *ibid.* Christi adventus prior et posterior, V, 348, 349. Christus in judicio honores et pœnas inferet, XI, 83, 84. Christum judicem venturum esse a Prophetis prænuntiatur, *ibid.* 454. Prædictiones a Christo prolatæ ejus potentiam ostendunt, *ibid.* 456. Christus judicium habet omne; nihil ejus calculo sententiæque subtractum est, *ibid.* 86. Christus potestatem habet tum puniendi, tum coronandi, *ibid.*

Christi tribunal, ubi omnes aderunt,

xi, 50, 51. Christi adventus prior humilis sine strepitu, iii, 376. Secundus manifestus et splendidus, *ibid.* Christi adventum ignoravit diabolus, *ibid.*

8° *Christus in eucharistia.*

Christus ipse in sacerdote dat eucharistiam, vi, 382. Christus cur mysterium corporis sui tempore Paschatis celebraverit, vii, 295. Christi sanguis morbos animi extinguit, v, 275. Christi sanguinem dare sacerdoti soli licebat, vi, 329. Christus se ipsum dat in cibum, *ibid.* 96. Ipsum Christi corpus comedimus, *ibid.* 382.

Christus impeccabilis erat, v, 375. Christus non ignoravit futuri judicii tempus, vii, 236, 237, 238. Christus in sacrificio omnium manibus tenetur, sesequé volentibus dat complectendum et accipiendum, xx, 424. Christus vere in sacrificio est, *ibid.* 486, 487. Christi natura in eucharistia, *ibid.* 424. Christi corpus moribundis datum quam bonum præstet exitum, *ibid.* 487.

Christus adest in eucharistia, xi, 108. Adest Christus et nunc is, qui sanctam mensam paravit, hic ipse hanc nunc in eucharistia exornat, *ibid.* Non enim homo est, qui facit ut proposita efficiantur corpus et sanguis Christi, sed ipse Christus qui pro nobis crucifixus est, *ibid.* Hæc verba : *Hoc est corpus meum,* proposita panem transformant in eucharistia et sic sacrificium est perfectum, xi, 108, 123. Locus insignis de sanctæ eucharistiæ veritate, xxii, 99, 100. Christi caro in mysteriis sacris, *ibid.* Christus carnem suam et secum assumpsit, et nobis reliquit, *ibid.* Christus sanguinem suum nobis communicavit, *ibid.* Christi sanguis in salutem effundentium effusus, *ibid.* 125. Christus per crucem festum agere præcipit, in cruce namque immolatus est Christus, xi, 267. Ubi namque sacrificium, ibi peccatorum abolitio, ibi reconciliatio cum Domino, ibi festum et lætitia, *ibid.* Pascha nostrum immolatus est Christus, immolatus in excelso patibulo, *ibid.* Christus offerebat et offerebatur secundum carnem, *ibid.* Christus sacrificium et sacerdos, *ibid.* Christus carnem et sanguinem suum dat nobis in eucharistia, xix, 227, 228. Christi sanguis nobis potus in eucharistia, *ibid.* 227.

Christi sanguis sanctissimus in vestes militum effusus in expulsione Chrysostomi, xxiv, 7, 8. Christi corpus quomodo sumendum, quibus diebus ad id accedebatur, xvi, 151. Christi corpus vere in eucharistia est, xviii, 22.

Christi corpori conforme futurum est corpus nostrum, xvi, 568, 569. Propter Christum pati, est quovis solatio jucundius, *ibid.* 218.

Christus in omnibus elementis miracula fecit, hinc probatur Deus, ii, 508. Christus docuit se mundi opificem esse, quomodo, *ibid.* 483. Christus ortus ex peccatoribus et meretricibus, quare, vii, 426. Christus ut doceret cur in montem ascenderit, viii, 43. Christus cur Discipulis passionem suam prænuntiavit, *ibid.* 358. Christus vulnera servavit, ut in die judicii proficerent ad testimonium passionis contra Judæos, et omnes qui denegantes Filium Dei crucifixum in corpore judaïzant, ix, 100. Christus panis nutritorius est unigenitus Deus verbum qui intus mandatis Dei habetur secundum prophetiam inclusus, quem filii Israël carnaliter interpretantes nunquam proferebant ad manifestum, *ibid.* 111. Christus propter utilitatem nostram ascendit, *ibid.* 137. Christo credere et non credere quid sit, viii, 179. Christus mons est, qui occupavit totam terram, *ibid.* 58. Christus baptizavit Joannem ut dicitur in secretioribus libris, vii, 486, 487. Christus esuriens quomodo satiatur, viii, 228.

Christempori, id est Christi mercatores. Sic vocabantur Christiani ab Ethnicis, xvii, 219.

Christiana res quomodo aucta, xi, 478. Christiana religio ex cruce crevit, *ibid.* 448, 449.

Christianus tunc jure tristatur, cum vel ipse vel proximus Deum offendit, xx, 164. Christiani singuli templum Spiritus sancti esse possunt, *ibid.* 317. Christiani assidue in templis versari debent, xi, 476. Christianus nunquam ex principe privatus efficitur, nec pauper ex divite, nec ex glorioso inglorius, xxi, 445. Christianus in divitiis manet, etiam cum

mendicat, et erigitur, cum sese deprimere satagit, et eum quem obtinet principatum, non hominum, sed principum, qui sunt sub potestate rectoris tenebrarum, nullus ipsi potest auferre, *ibid.* A Christianis major philosophia requiritur, quam a Judæis, XXI, 57. Christiano una sollicitudo placendi Deo, XXI, 450. Christianos non mensibus, non noviluniis, non Dominicis diebus feriari oportet; sed per omnem vitam festum diem sibi accommodatum agere, XXII, 30.

Christiani tum maxime florent, cum oppugnantur, XXI, 43. Christiano vero una calamitas Deum offendere, *ibid.* 450. Cæteras Christianus calamitates non curat, *ibid.* Christianus vir Antiochenus mulierem ad jurandum in ædem Judæorum intrare cogit, XX, 205. Christiani quidam Antiocheni Judæorum festis intererant, *ibid.* 20. Christianam rem vilis conditionis homines propagarunt, XXIII, 334. Res Christianorum in persecutione florent magis, *ibid.* 344. Christiani nomen nihil prodest, ni adsint opera, *ibid.* 345.

Christiani omnes signiferi, et Christi nomen unusquisque gestat in conspectu gentium atque regum, XXIII, 267. Christianorum nomen ortum Antiochiæ, ut dicitur in Actibus Apostolorum, contigit primum Antiochiæ discipulos appellari Christianos, XXII, 310. Christianus civitatem non habet super terram, *ibid.* 312. Christianorum funera hymnis, precibus et psalmis celebrantur, XXIII, 458. Neque fas est Christianis necessitate ac violentia errorem subvertere, sed suadela, sermone et mansuetudine hominum salus curanda est, *ibid.* 332. Christiani veri mores, XXII, 202, 203.

Christiani Antiochiæ conservatores, XXII, 76, 77. Christianus patriam in terra non habet, sed Jerusalem quæ sursum est, XXIII, 317. Christiano terrena nulla est artis professio, sed ad supernam conversationem vitæ pertinet, *ibid.* 318. Christianus cognatos habet sanctos omnes ac cives, *ibid.* Christianus in gratia philosophatur, id est, philosophicam vitam ducit, XXII, 125, 126. Christianus spe futurorum omnia fortiter ferre debet, et in hoc ab infidelibus differre, *ibid.* 84. Christianorum res segniores evadunt, cum quis religione illis consentiens adit thronum imperatorium; cum autem quis impius Christianis plane infensus innumerisque illos malis afficiens, imperium tenet, tunc florent res Christianorum ac splendidiores efficiuntur, XXIII, 344. Christianos callide persequitur Julianus, *ibid.* 383.

Christiano nihil grave mors affert, XXII, 138. Christianus mortem non timet, XXIII, 457, 458. Christianus intrepidus, invictus manet, XXII, 143. Christianus per opera fidem demonstrat, *ibid.* 140. Christiani natalia, XI, 527.

Christianus non soli sibi, sed multis prosit, XIX, 16, 17. Christianus verus nihil pertimescit, XXIII, 65. Christiani doctrinam acceptam debent aliis impertire, XIII, 102, 103. Christianæ fidei adversarii quam multi, XXII, 385. Christianorum spes æterna et immota, *ibid.* 383. Christiani officia, I, 128, 129. Christiani est adversus concupiscentias carnis semper in acie stare, leges Domini nostri nobis datas semper habere præsentes, etc., *ibid.* Christiani non suam solum, sed et aliorum salutem curent, *ibid.* 47, 48, 56, 57. Christiani proximos monere debent, V, 111.

Christiani erga omnes humani esse debent, I, 405, 406. Christiani vita consonare debet cum fidei dogmatibus, *ibid.* 47, 48. Christiano nihil prosunt dogmata, si vitam negligat, *ibid.* 176. Christiani quidam improbi gentium conversioni obstaculo erant, *ibid.* 80. Christianis licet inter gentes versari, quomodo, II, 42, 43. Christianus quotidie debet in virtute et morum emendatione proficere, I, 151. Christiani domos quasi Ecclesia esse debet, I, 47; II, 431, 432, 433.

Christianorum mensa quænam sit oportet, II, 445. Christianus quo signo internoscatur, *ibid.* 456. Christiani veri nulli visibilium sunt affixi, omnia ipsis umbra et somnium reputantur, I, 109. Christiano per totam vitam certandum est, *ibid.* 75. Christianus de lucro et de damno proximorum rationem daturus, *ibid.* 109. Christiani debent Scripturas sacras legere ipsasque meditari, *ibid.* 295. Christianis majora promissa sunt quam Abrahamo, *ibid.* 557. Christianorum priscorum concordia, *ibid.* 506.

Christianus semper et perpetuo in armis esse oportet propter magnam inimicorum phalangem, III, 72. Christiani fide magis opus habent quam olim Judæi *ibid.* 563. Christianorum auctus numerus post Pentecosten, *ibid.* 298. Christiani Antiocheni in mysteriis sese mutuo amplectebantur, ut multi unum efficerentur; pro non initiatis communes preces effundebantur, pro infirmis, pro orbis fructibus, pro terra et mari, X, 312. Christianorum non lege naturæ, sed gratiæ crescebat multitudo, IV, 189.

Christiani sustulere Gentilium aras, templa, festa, III, 482. Antiochiæ primum in Christum credentes Christiani appellati sunt, V, 319, 320. Christiani magistri doctrina, *ibid.* 229. Christianis quænam præcipua, *ibid.* 250. Christianus non initiatus non poterat patrem vocare Deum, VI, 14. Christiani nomen apud Gentiles probro dabatur, V, 426, 427. Christiani Antiocheni centum mille erant, VII, 334, 335.

Christiani cohæredes Unigeniti, VII, 381. Christiani hic fiunt Angeli, quales ergo erunt post obitum? VI, 311. Christianorum doctores sunt publicani, piscatores, tentoriorum opifices, V, 230. Christianus non sibi tantum, sed etiam proximo utilis esse debet, *ibid.* 479. Christianorum erga Apostolos amor, VII, 89.

Christiani erga inimicos officii novem gradus, V, 481, 482. Primus gradus est, non injuriam inferre; secundus, ubi incœpta est injuria, non illam pari vice ulcisci; tertius, non inferre in lædentem idipsum quod passus es, sed quiescere; quartus, se ipsum offerre ad mala patiendum; quintus, plura illi præbere, quam ipse velit qui malum intulit; sextus, non odio habere illum qui talia egerit; septimus, ipsum etiam diligere; octavus, ipsi benefacere; nonus, Deum etiam pro ipso precari; hæc est culmen philosophiæ christianæ, *ibid.* Christiana doctrina omnibus perspicua, *ibid.* 229, 230. Christianæ fidei præcipua capita, *ibid.* 225. Christianus quomodo et quibus notis cognoscendus, VIII, 178, 579. Falsi Christiani quos Deus in ignem promittit mittendos, non gloriæ erunt participes, *ibid.* Falsi prophetæ de quibus cavendum erat locutus Christus, non alii sunt, nisi falsi Christiani, et falsi Christianorum prædicatores, *ibid.* Christiani nomen solum non prodest ad salutem, VII, 472. Multi enim insipientes Christiani per hoc solum putant se esse salvandos, quia sunt Christiani, *ibid.* Ad quos dicit Joannes: Nolite dicere quia sumus Christiani, sed facite fructus dignos pœnitentiæ, *ibid.* Christiano vero quid faciendum, *ibid.* 184.

Christiana officia quam facilia, X, 159. Christianismus cum recta doctrina probam vitam expetit, IX, 384. Christiani nomen quam venerandum, *ibid.* 317. Christianus debet esse doctor orbis, fermentum, lux, sal, X, 91. A Christiano non utilitas tantum sua, sed etiam aliorum exigitur, *ibid.*

Christiani veri fervore multo opus habent, IX, 431. Christiani unum corpus sunt, quod est maximum amicitiæ vinculum, *ibid.* 282. Christiani in mysteriis se mutuo amplectebantur, X, 312, 313. Christianis Gentiles improperabant quod nec signa fierent, nec charitas inter illos esset, *ibid.* 259, 260. Christiani nomine multi, re pauci, IX, 271. Christianus verus a nemine lædi potest, XIII, 52. Christiani veri a solo Christo nomen accipiunt, hæretici ab hæreseos auctore, XII, 379, 380. Christianus aliorum salutem curare debet, *ibid.* 247.

Christianorum cognatio et affinitas per spiritum est, XIII, 504. Christianus verus lædi nequit, quod lædere non possit, *ibid.* 53. Christiani sic dicti sunt ex Pauli opera in civitate Antiochiæ, XII, 297. Christiana res a parvis cœpit, *ibid.* 299. Christianæ vitæ perfectio, XIII, 346. Christiano vero prosunt qui illum vexant, *ibid.* 319.

Christianorum bonum est fraternus amor, conjunctio et colligatio, vita in pace et mansuetudine acta, XIV, 42, 43. Christianorum fratrum causa pericula omnia subeunda sunt, XII, 486. Christianorum priscorum vita communis, *ibid.* 134. Omnium erat cor unum et anima una, *ibid.* Felicitas primorum Christianorum, *ibid.* 88. Christiani prisci angelica respublica erant, quod nihil dicerent sibi proprium, *ibid.* 87. Christianorum est inimicis benefacere, *ibid.* 113.

Christianorum priscorum concordia, jejunia, pecuniarum contemptus, *ibid.* 175. Verorum Christianorum virtus in persecutionibus, *ibid.* 290. Quam mira primorum Christianorum vita, *ibid.* 148. Christiani centum mille Constantinopoli, *ibid.* 138, 139.

Christiana lex multo magis vitam tuebatur et continebat, quam externæ leges, XV, 397. Christianismi stabiliendi difficultates, XIV, 207. Christianismi perfectissima regula est, quæ omnibus conferant quærere, *ibid.* 460. Præclarum nihil est, nisi sit aliis utile, *ibid.* 448. Christiani sapientia, non Platonis sapientia, sed ipse Christus est, *ibid.* 169, 170. Christianis omne tempus, dies festus est, ob ubertatem collatorum bonorum, *ibid.* 306.

Christiani quidam gentilia nonnulla servabant, XVI, 21. Multi etiam Christiani judaizabant tempore Chrysostomi, *ibid.* Christiani multi Antiochiæ resurrectionem non credebant, XIV, 162, 163. Christiani legalia observantes redarguuntur, XVI, 56. Christiani utilitas propria in utilitate proximi sita est, XV, 9.

Christianus omnibus superior esse debet, XVII, 386, 387. Christiani cur fideles vocemur, *ibid.* 5, 6. Christianis tempus præsens est tempus belli, *ibid.* 186, 187. Christianorum Pauli tempore virtus, XVI, 451, 452. Christianis necessariæ sunt ærumnæ, *ibid.* 595. Christianum esse vigilantem oportet, *ibid.* 386.

CHROMATIUS Aquileiæ episcopus, XXIV, 297. *Vide notam* (14) *ejusdem voluminis.* Chromatio Aquileiensi scribit Chrysostomus, XXIV, 296, 297.

Χρόνος et καιρός. Aliud est Χρόνος tempus, et aliud καιρὸς opportunitas. Χρόνος diuturnitas est, et καιρὸς opportunitas, II, 500. Nec est qui dicat Χρόνος est vindemiæ; nemo dicit Χρόνος est virginem locandi, sed καιρὸς est virginem locandi, καιρὸς sementis et καιρὸς messis, *ibid.* Salomonque ait: καιρὸς pariendi, et καιρὸς moriendi, καιρὸς ædificandi, καιρὸς destruendi; καιρὸν dicit opportunitatem, *ibid.*

CHRONOLOGI quidam Salomonem duodennem regnare cœpisse putarunt et ea Sapientiæ argumenta exhibuisse quæ in Scripturis narrantur, IV, 622. Chronologici vero peritiores jam tum illum censent fuisse virum, *ibid.*

EPITOME VITÆ SANCTI JOANNIS CHRYSOSTOMI.

Joannes Chrysostomus quidem erat genere Antiochensis; pater ejus magister militum Syriæ, et mater ejus cognomento Anthusa. Octodecim annos natus, recessit a rhetore Libanio, atque a Meletio, Antiochensi archiepiscopo, baptizatur et lector ordinatur. Hinc cum incidisset in senem quemdam monachum, apud ipsum annos quatuor permansit; in speluncam quamdam secedens solus ibi mansit annos duos; atque rursus redit ad Ecclesiam, et ordinatur diaconus, et claruit annos quinque. A Flaviano autem ordinatur presbyter, cum resplenduisset in eo habitu annos duodecim; qui omnes simul fiunt anni quadraginta quatuor. Sub id vero tempus, mortuo Nectario, archiepiscopo Constantinopolitano, arcessitus Antiochia, ordinatur archiepiscopus Constantinopolitanus, Arcadio imperante, vigesimo quinto mensis Decembris, Indictione quarta. Postquam autem episcopatum annos quinque administrasset, per invidiam in exilium actus est in civitatem Comana, Armeniæ vicinam. Moritur decimo quarto mensis Septembris sexaginta annos natus, et eodem die sepelitur in sepulcro cum beato Basilisco. Reverendæ ejus reliquiæ Constantinopolim relatæ sunt post annos quinque et triginta, imperante Theodosio Juniore, et Proclo archiepiscopo Constantinopolitano. Relatum eum rursus cum psalmodia deposuerunt in ecclesia beatorum Apostolorum vigesimo septimo mensis Januarii. Si plura cupias, vide vitam Beati nostri initio tomi primi, et tomum XXV a pagina 407 ad finem usque. Perpende etiam sequentia.

JOANNES *latine* CHRYSOSTOMUS, *græce* Μελισταγὴς vel Χρυσορρήμων dictus, Antiochiæ in clarissima illa Cœlesyriæ urbe natus est, Secundo patre et matre Anthusa, parentibus honestis quidem et catholicis, sed minus opulentis, I, 3; XI, 470. Patre juvenis adhuc orbatus, sed a matre, sanctissima vidua, fidei doctrinis et virtutis amore imbutus est, I, 3; XXI, 395. Chrysostomi mater integras ipsi paternas facultates servat, XX, 396. Annos viginti nata sponsum amisit, XXI, 148. et vidua mansit, *ibid.*

Chrysostomus judiciis et foro hærebat, XXI, 394, 395. Scenæ oblectamenta sectabatur, *ibid.* Apud matrem vivebat, XX, 490. Sine consortio cum illa, sine rixa, *ibid.* Chrysostomi mater filium ne

se deserat hortatur, XXI, 394, 395. Chrysostomi magister gentilis superstitiosus. Ejus dictum, XXI, 148. Chrysostomus cum primum ad monachos secessit, de vitæ commodis sollicitus, XXI, 410. Chrysostomus relicta urbe ad tabernacula monachorum secedere decrevit, *ibid.*

Chrysostomus morbo et capitis dolore impeditur, quominus Stagyrium adeat, XX, 51. Dolor ob denuntiatum Stagyrii a dæmone obsessi casum, *ibid.* 54, 56. Chrysostomi amicus Theophilus Ephesius, *ibid.* 55. Chrysostomi amicus ipsum rogat ut librum edat contra monachorum oppugnatores, XXI, 6.

Chrysostomi amicus Basilius, XX, 393. Ejus responsiones ad Basilium, *ibid.* 401, 402. Chrysostomi contubernium ambit Basilius, *ibid.* 394, 395. Chrysostomus et Basilius ad episcopalem dignitatem promovendi quæruntur, *ibid.* 397. Chrysostomus se occultat, et amicum Basilium, ut episcopus ordinetur, pie fallit, *ibid.* Non ex fastu et vana gloria episcopatum recusavit, *ibid.* 418. Chrysostomus accusatur tamen quod ex vana gloria episcopatum fugerit, *ibid.* 398. Sacerdotium seu episcopatum non despexit, *ibid.* 421, 422. Probat se non ex vana gloria episcopatum fugisse, *ibid.* Cum primum in episcopatum est vocatus, ætatem in externis disciplinis contriverat, *ibid.* 419. Chrysostomus Basilio fatetur se libentius episcopalem, si dignus esset, quam monasticum statum amplexurum quare, *ibid.* 490. Gaudet deceptum et ordinatum fuisse Basilium, *ibid.* 398. Basilio in episcopum adlecto se adfuturum promittit, *ibid.* 504.

Chrysostomus se adolescentem μειρακίσκον vocat, pene quadragenarius, XX, 521. Presbyter ordinatus, *ibid.* 520. Chrysostomus Anomæos adoritur, non ut feriat, sed ut erigat, XIX, 394. Chrysostomi erga Anomæos prudentia, *ibid.* 393. Ejus concionibus aderant Anomæi multi, *ibid.* Conciones contra Anomæos differt, ut Judæorum jejunium refutet, XX, 229. Chrysostomus eos qui cum Judæis jejunabant ab Ecclesiæ aditu arcebat, XX, 208. Decem diebus jejunium Judæorum prævertit, ut populum Antiochenum ab eo adducat, *ibid.* 246. Prohibet ne matrona christiana in ædem Judæorum ad jurandum intrare cogatur, *ibid.* 205. Ex prolixiori concione rancedinem contraxit, XIX, 392, 393; XX, 298, 299. Chrysostomum quidam stolide irrident, quod modico fructu concionaretur, XI, 130. Plausum non quærit, XIX, 425; XX, 200. In concionando silentium desiderat, plausus rejicit, XI, 166; XX, 336.

Chrysostomus morbis animæ præcavit antequam eveniant, XX, 221, 222. Chrysostomus ab iracundia alienus, XX, 435, 436. Chrysostomi humilitas, XX, 52, 490, 498, 504, 520, 523, 529. Chrysostomus se juvenem dicit, XXIII, 320. Chrysostomus anno secundo concionabatur in Quadragesima anni, XI, 112, 113; XXII, 290. Vigesimo post Juliani imperium anno orationem in Babylam et contra Gentiles edidit, XXII, 381. Septem dierum spatio Paschæ tempore quotidie concionabatur, XI, 330. Chrysostomus in ascensione Domini extra urbem Antiochiam concionatur, *ibid.* 342. Idque quia Martyres ibi sepulti erant, *ibid.* Chrysostomus quater eadem serie concionatus de precatione pro inimicis emittenda, *ibid.* 97, 98.

Chrysostomus ægritudine laborat, XX, 25; XXIII, 530. Chrysostomus domi ex infirmitate detentus, XXII, 328. Adversa valetudine a concionando præpeditus, XXII, 408. Chrysostomus ægritudine a concionandi officio avulsus, XXI, 511, 595. Chrysostomus extra urbem concionem habebat, quare, XI, 257, 258. Chrysostomus presbyter ante Flavianum episcopum prædicat, XXI, 558. Chrysostomus Antiochenos a fuga dehortatur post eversas statuas imperatoris, XXII, 150. Chrysostomi humilitas, XI, 353, 356. Chrysostomus plausus rejicit, XXII, 86, 138. Chrysostomo concionanti applaudebant Antiocheni, XX, 4, 5.

Chrysostomus hæresim non hæreticos persequebatur, XXIII, 517. Chrysostomi erga populum amor et sollicitudo, XXI, 511. Chrysostomi ævo vigebat insana Anthropomorphitarum hæresis, I, 114. Chrysostomi amor erga populum Antiochenum, XXII, 190, 192, 408. Chrysostomus eos qui a collectis aberant arguit, XXIII, 311. Chrysostomus a Diodoro Tarsensi laudatus, ipsum vicissim

laudat oratione peculiari, XXIII, 590. Chrysostomus Diodoro ipsum laudante ingemiscebat, *ibid.* Fragmentum sancti Joannis Chrysostomi, ubi de eodem Diodoro, *ibid.* 594.

Chrysostomus morbo affectus, XIX, 3. Gratulatur auditoribus Chrysostomus quod post diuturnum morbum, sui amantem cœtum, et abs se pari animi affectu redamatum, sibi quasi ex longinqua peregrinatione reduci, iterum convenire et alloqui liceat, *ibid.* Chrysostomus morbo detentus, concionandi officio supersedet, recreatus ad officium, redit, XI, 42. Et cum e morbo convaluisset, sermonem habuit in parabolam decem millium talentorum debitoris et centum denarios exigentes, *ibid.* Chrysostomus per forum et angiportus transiens paupères et ægros videt, hincque concionandi occasionem arripit, XXIII, 3. Joannes Chrysostomus qui non semel ex tempore concionatus est, homiliam habuit de eleemosyna in occasione mendicorum et egenorum, quos hyemis tempore jacentes, per forum et angiportus ad ecclesiam pergeret, repererat, *ibid.* Chrysostomus profanæ eruditionis peritus, XI, 490.

Chrysostomi erga Paulum amor, XIII, 105. Chrysostomus Paulum amat, XIX, 66. Chrysostomus quingentos annos numerat ab ætate Pauli, XIX, 156. Chrysostomus longioribus exordiis utebatur, quare, XI, 533. Chrysostomus cur longa prœmia faciebat, XIX, 134, 135. Chrysostomus ab amicis reprehenditur quod prolixiora prœmia faciat, XIII, 127, 128. In sermone de mutatione nominum perinde ac in aliis præcedentibus homiliis, longo prœmio usus Chrysostomus, hinc querelæ populi Antiocheni, hinc reprehensiones in Chrysostomum, ob nimiam nempe prœmiorum prolixitatem, *ibid.* Cujus querimoniæ occasione paucis elapsis diebus illam de ferendis reprehensionibus homiliam habuit, *ibid.* Chrysostomus queritur singulis diebus auditorum numerum minui, *ibid.* Chrysostomus reprehendit eos qui aberant ab Ecclesia, et cohortatur præsentes, ut curam gerant fratrum, *ibid.* 148.

Chrysostomus quinque in principium, sive in titulum Actorum, homilias habuit. Ideo sermonem habet ad eos qui conventum Ecclesiæ deseruerunt, et quod non oporteat sacrarum Scripturarum titulos prætermittere, XI, 480. Chrysostomus invehitur in eos qui spectaculis intersunt, *ibid.* 482. Chrysostomus cum loqueretur, multos inter auditores videbat faciem percutientes et pectus, graviter ingemiscentes, manus in cœlum tendentes, veniam a Deo postulantes, XXIII, 45. Chrysostomus sublatis in cœlum oculis Deo gratias agit, quod ipsius doctrinæ sermo tam cito fructum protulisset, *ibid.* Chrysostomus auditoribus suis lacrymas excutit, XIX, 112, 113.

Chrysostomus Anomæos insectatur, qui se clare Deum nosse, dicebant, IV, 309. Chrysostomus de concursu auditorum gaudet, IV, 347. Chrysostomi modestia, *ibid.* 363. Chrysostomus contra Anomæos concertans duas in Christo voluntates fuisse pugnat et Monothelitarum qui postea exorti sunt quasi data opera hæresim profligat, XI, 426, 427. Chrysostomus coram Flaviano concionatur, ipsique concionandi dat locum, IV, 369, 370. Chrysostomus concionans cum Paulum semel attulerat, relinquere non poterat, et a proposito argumento adducebatur, *ibid.* 413, 414. Chrysostomus vehementer insectatur astrologos, VI, 218.

Chrysostomus Babylonios vocat Persas, IV, 559. Chrysostomus concionatur in magna ecclesia Antiochiæ, X, 417. Concionatur autem postquam Flavianus episcopus pauca præfatus fuerat, *ibid.* Populo cupiente ut Chrysostomus Anomæos refelleret, loco cessit Flavianus, *ibid.* Chrysostomi ad hæreticorum argumentum responsio, *ibid.* 421. Chrysostomus infirmitate corporis laborat, XIX, 268. Chrysostomus dolet quod sine fructu concionetur, I, 86. Chrysostomus flagrat amore Pauli, *ibid.* 153. Chrysostomus auditores suos ad pœnitentiam deducit, *ibid.* 88.

Chrysostomus auditores suos ad lacrymas usque movet, V, 165. Chrysostomi sollicitudo erga omnes, *ibid.* 122, 123. Chysostomus Antiochenos objurgat, quod ad lucernas quæ accendebantur versi a concione audienda averterentur, II,

414. Chrysostomi auditores avidi doctrinæ plausibus illum excipiunt, I, 62, 408; II, 433.

Chrysostomus plausus rejicit, I, 32; II, 208. Chrysostomus objurgat Antiochenos ob ignaviam et nequitiam, I, 350. Chrysostomus vult eos qui spectatores Circensium fuerant a sacro conventu arcere, V, 166. Queritur Antiochenos ludorum equestrium spectaculo nimis deditos esse, II, 44. Objurgat Antiochenos circensia spectacula frequentantes, V, 168, 169, 170.

Chrysostomi sollicitudo de profectu auditorum, I, 409, 479. Chrysostomus gaudet de profectu, *ibid.* 461. Chrysostomus queritur de paucitate auditorum, V, 124. Videns alacrem et quotidianam auditorum frequentiam, magnam Chrysostomus percipit voluptatem, I, 61. Chrysostomus auditores minatur, se ecclesiasticas pœnas inducturum, nisi a Circensibus abstineant, *ibid.* 89. Chrysostomus repetit dicta concionis præcedentis in gratiam eorum qui abfuerant, II, 452. Chrysostomi humilitas, II, 398. Chrysostomus videns auditorum inexplebile desiderium, et multam aviditatem mentemque attentam, quamvis se dicat suæ inopiæ conscium, majori alacritate concionatur, I, 168. Chrysostomus Flaviano episcopo præsente concionatur, de quo dicit : *Ex medio throno facies paternæ charitatis emittens radios animas illuminat,* II, 446, 447.

Chrysostomus magnam seriem homiliarum ab se habitarum commemorat, I, 499, 500. Chrysostomus multas concliones ab se habitas memorat, V, 69. Chrysostomus homiliam habuit de muliere Samaritana, II, 97. Chrysostomus circa diem festum Paschæ quo tempore celebrandum esset, concionatus erat, I, 158. Catechumenos instituit, *ibid.* Chrysostomus semel in hebdomada conciones habebat cum de Anna ageret, V, 111. Chrysostomus homiliam habuit contra Judæos qui discipulos Domini incusabant, II, 275. Chrysostomi conciones contra Gentiles, V, 69. Chrysostomus homiliam habuit in publicanum et in Matthæum, II, 205.

Chrysostomi humilitas, VI, 185. Chrysostomus inter concionandum in iracundiam aliquando vertebatur, *ibid.* 157. Chrysostomus privatim monebat auditores, plausum rejiciens, V, 473, 474. Chrysostomus sæpe eleemosynam commendavit sine magno fructu dicens : Pudet me de eleemosyna loqui, cum tam sæpe hoc argumentum tractaverim sine magno admonitionum fructu, VII, 118. Chrysostomus frequenter de eleemosyna prædicabat, quare, *ibid.* 362. Chrysostomus vehementiori sermone usus est ut per profundiorem incisionem a putredine temulentorum hominum auditores liberaret, ut ad puram animi sanitatem reduceret, V, 307. Chrysostomus suspicabatur finem mundi adventare et prope quidem esse, VI, 35, 36. Chrysostomus pacem dicit et optat, VI, 183.

Chrysostomus carpit eos, qui virgines secum habitantes habebant, V, 462. Chrysostomus rejicit plausum et laudem, V, 473. Chrysostomus summo mane concionabatur sub aurora, IX, 413. Chrysostomo concionanti plaudunt auditores, *ibid.* 181. Chrysostomus putat mundi finem instare, *ibid.* 438. Chrysostomus bis in hebdomada concionabatur, *ibid.* 358.

Chrysostomus homilias in Epistolam primam ad Corinthios se Antiochiæ habuisse dicit, XIV, 395. Chrysostomi tempore quanta morum corruptio esset, XV, 66. Chrysostomus in ecclesia concionans petit eleemosynam pauperibus erogandam, *ibid.* 159, 160. Chrysostomus plausus rejicit, XIV, 164. Chrysostomo concionante Antiocheni exclamant, *ibid.* 472. Chrysostomus concionando auditorum lacrymas extorquebat, XV, 239.

Chrysostomo plauditur concionanti, XIV, 281. Chrysostomi auditorum risus, XV, 270. Chrysostomus librum de Virginitate se edidisse testificatur, XIV, 365. Chrysostomus Callimachi opera affert Epimenidis nomine, XVIII, 129. *Vide notam.* Chrysostomus refert historiam pueri cujusdam ægri, XII, 433. Historia alia ad ipsum Chrysostomum pertinens, cum adhuc adolescens esset, *ibid.* 434.

Chrysostomus cum homilias in Epistolam ad Romanos prædicaret, sub pastore quodam erat (*id est, sub Flaviano episcopo*), XIII, 288. Chrysostomus a tribus annis episcopus erat, cum homi-

lias in Acta prædicabat, XII, 497. Chrysostomus vel tertio septimo quoque die concionabatur, *ibid.* Chrysostomus per triennium prædicaverat Constantinopoli, sæpe post tres dies, aliquando post septem repetens, *ibid.* Chrysostomus princeps et episcopus, ἄρχων καὶ ἐπίσκοπος, *ibid.* 118. Chrysostomus concionans in throno episcopali sedebat, *ibid.* 102.

Chrysostomo concionanti plaudebatur, plausus autem rejicit, unum tantum quærens, operum exemplum et per ipsas res obedientiam, XIII, 428. Chrysostomi quanta cura gregis sui, XII, 498. Chrysostomus quomodo plausus excipiebat, *ibid.* 353, 354. Chrysostomus quanto studio populum sibi concreditum in virtute proficere curaret, *ibid.* 339, 340. Chrysostomus carpit eos qui baptismum differebant, *ibid.* 18, 20, 21. Chrysostomus putabat in tot millibus Constantinopolitanis christianis, ne centum quidem salutem consecuturos esse, *ibid.* 292.

Chrysostomi erga Paulum et Pauli reliquias pius affectus, XIV, 113. Chrysostomi firmitas animi, XII, 100. Chrysostomus senes qui ædificia construebant carpit, XIII, 10. Chrysostomus eleemosynam passim commendat, *ibid.* 426, 427. Chrysostomus postquam alius perorasset sermonem habet Constantinopoli, III, 363. Chrysostomus pastor rationabilium ovium, *ibid.* 351. Chrysostomus cum populo egreditur in die Palmarum ex consueto more, IV, 164.

Chrysostomus auditorum causa Hebraïci textus lectionem affert, III, 308.

Chrysostomus bis in hebdomada populum convocabat, et prædicabat, *ibid.* 346. Chrysostomus gaudet de Constantinopolitanorum affectu erga sacros conventus, *ibid.* 360. Chrysostomus Constantinopolitanos objurgans dicit annum elapsum esse ex quo in eam sedem advectus sit, XXII, 48. Chrysostomus adhuc corpore infirmus concionatur, XIX, 256. Chrysostomus doctrinæ verbi præfectus, XVI, 248. Chrysostomi munus, *ibid.* 250. Chrysostomus loquitur contra eos qui ignem adorabant, *ibid.* 254. Chrysostomus etiam loquitur contra fatum et metempsychosin, *ibid.* 257.

Chrysostomus Ecclesiæ præfectus, id est, episcopus, XVII, 246. Chrysostomus episcopus semel aut bis in mense concionabatur, *ibid.* 335. Chrysostomus concionatur contra eos qui sacerdotes, quod necessaria ad victum haberent, criminabantur, XVI, 521. Chrysostomus se patrem populi esse dicit, id est, ut putatur, episcopum, *ibid.* 526. Loquitur Chrysostomus contra luxum et ornatus ædium, *ibid.* 536. Chrysostomus se clare dicit esse ducem seu principem, XVII, 321, 322. Chrysostomi humilitas, *ibid.* Chrysostomi modestia, XVI, 182. Chrysostomus nuptias secundas nec damnat, nec laudat, *ibid.* 341. Chrysostomus dicit se, si ab Ecclesiæ curis esset vacuus et corpore sanus, iturum Romam catenas visum, et carcerem in quo Paulus vinctus fuerat, *ibid.* 200. Chrysostomus dicit quomodo se gererè debeat vir erga uxorem, *ibid.* 343.

Chrysostomus putat Paulum Romani imperii finem prædicere, XVII, 314. Chrysostomi cautio cum de rebus impudicis loquitur, *ibid.* 214. Carpit Chrysostomus mulieres quæ nudæ prodibant in theatris, *ibid.* 215. Chrysostomus delicias nimias insectatur, *ibid.* 87. Chrysostomus putabat terram non verti, sed firmam stare, XVIII, 134.

Chrysostomus coram Eudoxia Augusta concionatur in ecclesia quæ erat ad Drypiam, XXII, 407. Chrysostomus concionatur postquam alius episcopus concionatus fuerat, X, 469.

Chrysostomus Eutropio in dignitate constituto monita dabat, XXIII, 55, 56, 57. In Eutropium sat aspere invectus, hortatur populum, ut erga eum imperatorem mitiget, *ibid.* 61. Chrysostomus imperatorem adiit pro Eutropio profugo, *ibid.* 65, 66. Chrysostomus communis omnium pater a Saturnino et Aureliano viris primariis, perniciem et necem depulit, *ibid.* 92. Chrysostomi de recipiendo Severiano oratio, *ibid.* 100, 103. Hunc sermonem habuit Chrysostomus jussu imperatoris ad id compulsus, *ibid.* 102.

Chrysostomus neminem metuebat quam episcopos paucis exceptis, XXIV, 136. Jubetur ab imperatore Theophilum causam dicentem audire, id recusat Chrysostomus, *ibid.* 4. Chrysostomus non

judicium recusat, dum hostibus causam dicere non cogatur, *ibid.* 5. Chrysostomus ad judicium coram Theophilo se sistere recusat, *ibid.* Quibus de causis accusatus ab adversariis, *ibid.* 6. Accusabatur quod comedisset et postea baptizasset, *ibid.* 5, 6. Chrysostomus non auditus damnatur, *ibid.* 15. Olympiadi et amicis Chrysostomi incendii crimen objectum fuerat, XXIV, 118. Chrysostomus imminente exilio non metuit, XXIII, 105, 106, 112. Chrysostomi oratio in ecclesia Apostolorum habita, XXIII, 117. Chrysostomus imperatorum jussu reductus ab exilio, *ibid.* 118. Chrysostomus a priore exilio revocatus populum alloquitur, *ibid.* 115. Chrysostomus cum lætitia excipitur a populo, *ibid.* 121. Chrysostomus reductus a priore exilio rogat imperatorem ut sibi in synodo causam dicere, et crimina diluere liceat, *ibid.* 110. Chrysostomi hostes ipso ab exilio redeunte, fugerunt, XI, 64. Chrysostomum etiam Judæi, post ipsius ab exilio reditum honorabant, *ibid.* 115, 116.

Chrysostomum exulare curat imperatrix (Eudoxia), XXIV, 259. Accusatur Chrysostomus quod post epulas communionem dederit, *ibid.* Accusatur quod cum muliere concubuerit. Chrysostomus membrorum suorum mortificationem opponit, *ibid.* Chrysostomo in exilium adducto, multi qui ipsi antea infensi erant ad ejus partes transierunt, XI, 63, 64. Chrysostomus secundo ab Ecclesia sua pulsus, XXIV, 7, 8. Chrysostomi damnationem, immaturam vocat Honorius Augustus, *ibid.* 18, 19. Chrysostomi amicis incendii crimen imputatur, *ibid.* 256. Chrysostomus scribit ad Innocentium papam, *ibid.* 3. Chrysostomi altera ad Innocentium epistola, *ibid.* 10. Chrysostomus tertium jam annum in exilio agebat cum secundam ad Innocentium epistolam scriberet, *ibid.* 12. Chrysostomus rogat Innocentium ut scribat damnationem et expulsionem suam nullum nullum habere robur, *ibid.* 9, 10. Chrysostomus in exilii locum pergens litteras scribit ad Olympiadem, *ibid.* 121. Chrysostomus Nicææ epistolam scribit ad Olympiadem, *ibid.* 122. Chrysostomus ex Nicæa profecturus Constantio presbytero litteras mittit, *ibid.* 357. Chrysostomo in locum exilii eunti, viri et fœminæ lacrymantes obviam veniebant, *ibid.* 121.

Chrysostomus Cæsaream adventat labore ac macie confectus, in ipso febris ardore positus, atque extremos dolores patiens, et languens, XXIV, 131. Morbus erat Chrysostomi febris tertiana, *ibid.* 134. Cæsarienses clerici, populi, monachi, monachæ, ipsum adeunt, *ibid.* primarii quoque viri, *ibid.* 135. De calamitatibus gaudebat Chysostomus, *ibid.* Quanta dum in exilium pergeret passus sit Chrysostomus, *ibid.* 249. Tandem aliquando et ægre Cæsaream pervenit Chrysostomus, perinde atque a tempestate ad tranquillitatem et ad portum, *ibid.* 250. Verum ne hic quidem portus eam vim habuit, ut illum ex malis iis, quæ ex tempestate contraxerat, recrearet, usque adeo illum prius tempus confecerat, *ibid.* Sed tamen Cæsaream ingressus animum aliquantum resumpsit, quoniam puram aquam, panemque minime fœdum ac prædurum comedit; quoniam balneum ut corpus lavaret invenit; quoniam denique potestas interim ei lecto decumbendi facta est, *ibid.* Cum e morbo eo evasisset quo in itinere laboravit Chrysostomus, cujus reliquias Cæsaream usque tulerat, jamque ad integram valetudinem rediisset, ex ipsa Cæsarea ad Olympiadem scripsit, *ibid.* 124. Narrat Chrysostomus ibi multis adhibitis remediis nactum esse præstantissimos et celeberrimos medicos a quibus non tam artis subsidiis quam commiseratione atque amicitia curabatur, *ibid.* Chrysostomus in itinere longo ac molesto exul pertulit quæ illi mortem afferre possent, *ibid.* 98. A monachis jussu Pharetrii instantibus Cæsarea expellitur Chrysostomus, *ibid.* 132, 133. Chrysostomus æger ex suburbio etiam Cæsariensi jussu Pharetrii pellitur, *ibid.* 134. Chrysostomus optat ea quæ Pharetrius episcopus Cæsareæ in Cappadocia adversum se perpetraverat, silentio tegi, *ibid.* 130.

Chrysostomus nocte media deportatur ex suburbio Cæsariensi, XXIV, 134. Lectica muli dorso gestata decutitur, *ibid.* 135. Chrysostomus pedibus et æger iter

prosequitur, *ibid.* De ærumnis et calamitatibus exultat Chrysostomus, *ibid.* Chrysostomus prædonum manus effugit, *ibid.* 131. In exilium pergens per triginta dies cum febri colluctatur, *ibid.* 129. Chrysostomo exulanti obviam veniebant multi ex Armenia et Oriente, *ibid.* 120. Chrysostomus exul Arabio scribit antequam Cucusum advenisset, *ibid.* 173, 251. Septuaginta ferme consumptis diebus Constantinopoli Cucusum advenit, *ibid.* 126, 371.

Chrysostomus queritur se balneo uti non posse, XXIV, 99. Chrysostomi ærumnæ in exilii loco, *ibid.* 289. Chrysostomus e Cucuso ad Cyriacum episcopum scripsit, *ibid.* 262, 263. Cum per Cappadociam et Tauro-Ciliciam exilii locum peteret, obviam ei veniunt sancti patres, monachi ac virgines lacrymantes et dicentes, satius fuisset solem non lucere quam Joannis os conticere, *ibid.* 263.

Chrysostomus Cucusi degens, non optat sibi exilii locum mutari, nisi quibusdam conditionibus, *ibid.* 127. Itineris molestiam sexcentis exiliis graviorem ducit, *ibid.* Non vult mutari sibi exilii locum, nisi in aliquam Constantinopoli vicinam urbem deducatur, *ibid.* 128.

Chrysostomus exul cum quantis malis in itinere conflictatur, XXIII, 74. Ubi Cucusum pervenit a morbo liberatur, *ibid.* A Dioscoro domi exceptus Cucusi, XXIV, 126. Plurimi istic ædes suas Chrysostomo offerunt, *ibid.* Chrysostomus Syncletii nobilis fœminæ pharmaco stomachum corrigit, *ibid.* 92. Chrysostomus exul cum summa quiete exercetur ærumnis, *ibid.* 120. Hortatur Heraclidem ut abdicet episcopatum, quo possit a tot vexationibus liberari, *ibid.* 137. Chrysostomum qui expulerant etiam in hac vita pœnas luebant, XXII, 503.

Chrysostomus Theodorum rogat, Eustathium in gratiam recipiat, et domum reducat, XXIV, 245. Chrysostomus Pentadiam hortatur ne pedem moveat, *ibid.* 230. Chrysostomus Antiochum Artemidoro commendat, *ibid.* 317. Chrysostomus Joannem Jerosolymitanum et Theodosium Scythopolitanum hortatur ut præsenti malo mederi studeant, *ibid.* 212, 213. Chrysostomus Malchum qui filiam amiserat, per litteras solatur, *ibid.* 197, 198. Chrysostomus Unilam Gotthiæ episcopum ordinavit, *ibid.* 138. Chrysostomus timet ne episcopus Gotthorum a factiosis ordinetur, *ibid.* 139. Sanctus Doctor curat Ecclesias Gotthiæ, *ibid.* 346.

Chrysostomus Cæsarium monachum ab Apollinaristarum hæresi retrahere satagit, XXIV, 387. Chrysostomus, si credere fas est, Cæsario monacho scribit, *ibid.* Chrysostomus ope necessariarum rerum in exilio caret, *ibid.* 140. Chrysostomus Hymnetio archiatro commendat Seleucum episcopum ægrum, *ibid.* 165. Chrysostomus scribit ad episcopos in carcere inclusos, *ibid.* 20. Chrysostomus scribit secundo episcopis et presbyteris in carcere degentibus, *ibid.* 247. Chrysostomus exul conversionem Gentilium in Phœnicia admodum curat, *ibid.* 176, 177. Ruffinum hortatur ut in Phœniciam se conferat, furentibus licet in Christianos Gentilibus, *ibid.* 264. Scribit Phœniciæ presbyteris et monachis qui Gentiles in christiana religione instituebant, *ibid.* 255. Chrysostomus reliquias sanctorum Martyrum mitti curat in Phœniciam, *ibid.* 266. Chrysostomus de Marutha episcopo Persidis scribit ad Olympiadem, *ibid.* 138. Chrysostomus ad episcopos Macedoniæ litteras mittit, *ibid.* 305.

Chrysostomus de hyemis acrimonia et stomachi imbecillitate atque de Isauricis incursionibus scribit ad Olympiadem, XXIII, 91. Ad vomitum proclivis, *ibid.* 93. Chrysostomus frigore divexatur in externo aëre, *ibid.* 91. Chrysostomus ex intolerando frigore in morbum incidit, *ibid.* 267. In gravi hyeme stomacho laborat, *ibid.* 105. Chrysostomus tota hyeme in lecto æger decumbit, *ibid.* 108. Chrysostomus objurgat Theophilum presbyterum quod ad collectam non venerit, *ibid.* 350. Chrysostomus Arabissum confugit, Isauris omnia vastantibus, *ibid.* 195. Chrysostomus diuturno morbo quem hyems et perpetua fuga ipsi pepererat conflictatur, *ibid.* In arce Arabissi, quasi in carcere, metu Isaurorum inclusus, *ibid.* 196.

Chrysostomus exul nullo certo in loco stabat, sed modo Cususum, modo Ara-

bissum, modo valles ac prærupta desertaque loca circumibat, XXIV, 272. Chrysostomus in exilio a latronibus obsessus, *ibid.* 11. Chrysostomus quo magis afflictatur, eo majorem consolationem habet, *ibid.* 127. Chrysostomus putat in exilio positus, malorum finem cito venturum, *ibid.* 119. Olympiadi et amicis Chrysostomi incendii crimen objectum fuerat, *ibid.* 118. Chrysostomus ab Olympiade omnem prorsus mœrorem auferre curat, *ibid.* 34, 35. Chrysostomus queritur Olympiadem sibi litteras non mittere, *ibid.* 125. Sanctus Doctor Olympiadi mittit Librum, *quod nemo læditur nisi a se ipso*, *ibid.* 99. Chrysostomus Olympiadem consolatur asseverans se ab exilio reversurum esse, *ibid.* 98.

Chrysostomi firmitas animi, XXIII, 109. Chrysostomum rumor erat in Scythiam deportandum, XXIV, 128.

Chusi. Psalmus Davidi quem cantavit Domino pro verbis Chusi filii Jemini, III, 76. Pro *Chusi* alius interpres, posuit *Æthiopis*, *ibid.* Quis sit hic Chusi filius Jemini et quænam sint verba, pro quibus Deo cecinit hoc canticum David, *ibid.* Chusi vir probus, Davidi amicus, suam in eum amicitiam perpetuo conservavit, *ibid.* 77. Historia Chusi fusius exhibita, *ibid.* Ille Chusi non castra respiciebat, non tyranni timorem, non equorum multitudinem, non armatorum phalanges, etc., etc., sed unum solum Dei auxilium, *ibid.* 79. Expenduntur verba Chusi, *ibid.* 79, 80, 81.

Cibus vitæ causa datus, non vita cibi causa, XI, 150. Post cibum ac mensam, non ad somnum oportet ire, nec ad cubile, sed oportet cibo preces ac divinarum Scripturarum lectionem succedere, ne brutis animantibus simus magis bruti, *ibid.* Cibus non immundum facit, sed propositum quo comeditur, XIV, 44, 45. Cibus moderatus peccati occasionem tollit, XII, 280. Cibus immoderatus ægritudinum causa, *ibid.* Cibus voluptatem affert famelicis, non saturis, XXII, 95. Cibus moderatus majorem affert voluptatem, quam nimius, XIX, 514. Oportet nobis traditos cibos et potus, temporibus et necessitatibus semper metiri et nullatenus necessitatem excedere, XXII, 61. Cibus immoderatus vitandus, XI, 338. Cibus qui extra necessitatem est, non cibus, sed lues est, VI, 323. Ciborum observantia quanta, *ibid.* 392. Cibi animæ qui sint, IX, 311. Ciborum deliciæ valetudinis fundamenta subtrahunt, *ibid.* 340. Cibus verus quisnam, *ibid.* 382.

Κιβώτια, scrinia, IX, 421.

Cilices, XIX, 404.

Cilicia de Spiritu sancto accepit, III, 253. Ciliciæ locus Saturni appellatus, XVIII, 132.

Cinædum illum quem Adrianus in deliciis habebat, in numerum deorum retulerunt Romani, XV, 517. Unde etiam urbs Antinoï appellatur, *ibid.*

Cingulum aureum, III, 367.

Cinis. Homo cinis et terra est, XXV, 14, 15. Terra et cinis est; cinis et pulvis; fumus et umbra; herba et flos herbæ, *ibid.*

Cinis, fuligo et sales, superstitio erant singularis, XVII, 100, 101.

Circenses ludos qui adeunt carpit Chrysostomus, XI, 411. Circenses non sunt crimen manifestum, sed ad malum ducunt, XXII, 282. In ludis circensibus, qui equos agitant, universo populo plaudente, et sexcentas faustas acclamationes profundente, non se convertunt, nec voluptatem aliquam ex læta illorum acclamatione percipiunt, XXV, 19. Alloquitur Chrysostomus contra circensium ludorum spectaculum, XXII, 538. Circenses ludi pompa diabolica, *ibid.* Qui insano theatrorum amore ducuntur, et circenses ludos ad stuporem usque mirantur, nunquam turpibus illis spectaculis satiantur, *ibid.* 539. Circenses ludi Antiochenis interdicti ob eversas statuas, XXII, 309.

Circenses ludi quam turpia spectacula admixta haberent, I, 86. Qui ad circenses ludos ierunt, longe facti sunt deteriores illo viro stulto Evangeliorum qui domum suam ædificavit super arenam, *ibid.* 86. Circensium ludorum damnum, V, 113. Ludos circi libenter petebant Antiocheni, *ibid.* 111, 112. Ludis in circensibus mulieres erant ad inescandos viros adornatæ, *ibid.* 168. A Circensibus avocat Chrysostomus, *ibid.* Circenses ludi ex se quidpiam mali habent, I, 88. Circensium ludorum spectaculum vituperatur, *ibid.* 85. Circensium ludorum modus, IV, 373.

Circulator. Fieri non potest mulieri cohabitantem cum magno affectu, et illarum conversationibus emollitum, non esse circulatorem et forensem et sordidum, xxi, 317. Circulatorum miræ artes, xxii, 340. Mira circulatorum gesta, xxii, 340, 341 ; xxiii, 345. Circulatores qui stipis cogendæ causa circumquaque discurrebant, *ibid.* Circulatorum mores describuntur, vi, 222.

Circumcisio nihil, præputium nihil, xvi, 167. Circumcisio spiritus, non litteræ, quid, xvii, 69. Circumcisione signantur Israëlitæ sicut pecora et bruta, xvi, 35. Circumcisio spiritualis quomodo fiat, xvii, 70. Non amplius in gladio est circumcisio, sed in ipso Christo, *ibid.* Circumcisio nihil prodesse potest, quare, xvi, 91. Circumcisionem Paulus appellat Evangelii subversionem, *ibid.* 21. Circumcisionem et præputium dicit Paulus non res ipsas, sed gentes hac nota distinctas, xvi, 46. Quemadmodum igitur præputii nomine designat gentes, ita et circumcisionis nomine Judæos, *ibid.* Circumcisio magna res est, sed tunc cum circumcisio intus habetur, xiii, 238. Circumcisio carnalis et circumcisio spiritualis, *ibid.* 237. Circumcisio nihil nocuit, sed multum profuit, xii, 392.

Circumcisionem vetat Paulus, et tamen Timotheum circumcidit, quare, xi, 536. Circumcisione adversus circumcisionem usus est, *ibid.* Accepit et Timotheus circumcisionem, ut a Judæis posset admitti, et ingressus illos sensim ab hac observatione abduceret, *ibid.* Circumcisionem adhibet Paulus, ut circumcisioni finem imponat, *ibid.* 537. Circumcisio data signi gratia, ii, 29. Circumcisio cur fuit a Deo data Judæis, *ibid.* 30. Circumcisio Judæos a cæteris gentibus segregabat, *ibid.* 33. Circumcisio merum signum erat, ii, 42. Circumcisio nihil perficere potest ad animæ salutem, i, 394. Circumcisio nihil animæ confert boni, ii, 31. Circumcisio totum jugum legis imponit, xx, 225. Circumcisionem admittere et observare noxium, *ibid.* 222, 223.

Circumcisionis abrogandæ difficultas, vi, 391. Sed tamen erat abroganda, *ibid.* Circumcisio dignior sabbato, quamvis ea non a lege, sed a patribus inducta fuisset, x, 66.

Circumvenire a Satana, quid, xxi, 518.

Circus Antiochenis interdictus ob eversas statuas, xxii, 309. Ad circum universa civitas Antiochena migrabat, v, 111, 112. Circi spectatores insectatur Chrysostomus, *ibid.* 272.

Cithara a superna parte movebatur, iv, 205.

Citharœdica ars, xi, 43.

Citharœdorum mos, cum arreptis discipulorum digitis, paulatim eos chordis admoventes assuefaciunt perite contrectare, xi, 43. Citharœdi post epulas introducti, ii, 451. Citharœdi in scena, x, 138.

Civitas superna quæ, xxiii, 292. Civitas non habens pios cives omni villa vilior et quacumque spelunca ignobilior, xxii, 311. Civitatem quid miseram beatamve facit, *ibid.* 311, 312. Christianus non habet civitatem super terram, *ibid.* 312. Civitatis nostræ opifex et architectus est Deus, *ibid.* Non civitatis magnitudo, sed animi virtus ornamentum est et munimentum, *ibid.* Civitas nostra mulieri formosæ, et liberæ et modestæ similis esse videtur, *ibid.* 312, 313, 314. Civitates majores cives pejores habent, xii, 418. Civitas quædam maritima pro Antiochenis Theodosium rogavit, xvii, 82. Civitatum veræ prærogativæ quæ, iv, 384.

Civium providentia est urbium tutamen, iv, 260. Civium Romanorum prærogativæ, xiii, 15.

Clamare in uno solo utile est, nempe in prædicando et docendo, nusquam autem alibi, neque in precatione, xvi, 285.

Clamor in sacris Scripturis, quid, iv, 95. Clamor cordis, *ibid.* 85, 86. Clamorum Propheta dicit internum, quem cor inflammatum peperit, et contritus animus quo cum clamaret Moyses, exaudiebatur, *ibid.* Quem Deus clamorem exigit, *ibid.* Quid sit et quomodo debeat clamare ad Deum, *ibid.* Clamor mentalis. Propheta dicens: *Intellige clamorem meum*, intelligit clamorem, non vocis intentionem, sed mentis affectionem, iii, 49. Clamor est iræ materia, ix, 371. Clamor est equus ferens ascensorem, nempe iram

et indignationem, XVI, 285. Clamor iram excitat, *ibid.*

CLAMOSÆ mulieres et procaces, quæ in qualibet re clamant et vociferantur, XVI, 285.

CLARIUS, Apollinis cognomen, cujus templa diruta sunt, XXIII, 236.

CLARUS est qui gloriam contemnit, XV, 555.

CLAUDIANO scribit Chrysostomus, XXIV, 333.

CLAVES regni cœlorum Petro, non aliis dantur, VI, 426, 427.

CLAVUS acutus. Circulatores quidam clavos acutissimos deglutiebant, XXIII, 345.

CLAZOMENIUS (Anaxagoras) philosophus celebris, XXIII, 245.

CLEMENTEM Romanum dicebant quidam esse auctorem Actuum Apostolorum, XI, 366, 367.

CLEMENTIA quantam imperatori pariat gloriam et coronam, XXII, 373, 374. Clementia Dei quanta, *ibid.* 114, 115. Clementia Dei etiam cum castigat, IV, 27. Clementia Dei ineffabilis, *ibid.* 150. Clementia et lenitas non ubique utilis est, sed interdum magister acriore opus habet sermone, X, 18. Clementia omnium bonorum mater, VI, 262.

CLOTHO fusum vertit, XIX, 504.

CLYPEORUM umbones fulgorem multum emittentes, VII, 155.

CLYTEMNESTRÆ et Orestis historia, *Vide notam* (11), XVIII, 581.

COCYTUS, XXI, 47; XXII, 533.

CŒLESTIA bona quæ, XXIII, 292. perpetua, *ibid.* 293. Horum descriptio, *ibid.* Pro cœlesti regno incommoda omnia subeunda, XXI, 410. Cœlestes cives quinam, XXIII, 293. Cœlestium bonorum stabilitas, XIX, 169, 170. Cœlestis vitæ felicitas, V, 109. Cœlestium amor quantum bonum, III, 218, 219. Cœlestium virtutum officia, IV, 307. Cœlestis urbis descriptio, V, 234, 235. Cœlestis regni descriptio, V, 236; VI, 436.

CŒLUM moveri vel esse sphæricum negatur, XVIII, 365. Cœlum esse Deum putabant infideles quidam, XXII, 39. Cœli substantiam non possumus cognoscere, XIX, 410. Cœlum qui quærit, a nullo læditur, III, 618. Cœlum cur perfectum productum sit; terra vero informis facta, paulatim exornata sit, I, 46, 47; II, 395, 396.

Cœlum cataractas non habet, I, 360. Cœlos multos esse non putat beatus Chrysostomus, I, 65, 66. *Cœli cœlorum* in Scriptura legitur non quod sint multi cœli; non enim hoc nobis docuit beatus Moyses, sed quia mos est linguæ Hebraïcæ unam rem nominare plurali numero, *ibid.* Si multi essent cœli, non omisisset Spiritus sanctus per linguam hujus beati prophetæ et aliorum formationem nos docere, *ibid.* Cœlum propter hominem factum, IV, 40. Cœlum quare dicitur domus Dei, III, 548. Cœlum elegit sibi Deus habitaculum, *ibid.* Cœli cur digitorum Dei opera dicantur, *ibid.* 131, 132.

Cœlum quomodo loquatur, IV, 409, 410. Cœli enarrant gloriam Dei, *ibid.* Cœlum non os movet, neque linguam, neque palatum, neque dentes, neque labra, quomodo ergo vox oritur? *ibid.* Cœlum per nubes aliquando indicat Scriptura sacra, *ibid.* 530. Cœlorum formatio et ratio, II, 473. Fecit Deus cœlum quod antea non erat, *ibid.* Cœli cur aperti sunt cum Christus baptizaretur, V, 378. Cœlum parvo pretio emitur, *ibid.* 382. In cœlo omnia sunt deponenda, *ibid.* 381, 382. Cœlorum regnum longo spatio distat a negligentibus, prope est studiosis, *ibid.* 233. Cœlorum hæreditas non diu differtur, VI, 35. Cœlorum in regnum inducunt, justitia, pax, gaudium, vita cum virtute acta, pax cum fratre servata, XIV, 43, 44. In cœlorum regno par non erit honor, *ibid.* 100, 101.

Cœlum inaccessum est invido, XIV, 539. Cœlorum regnum quomdo acquirendum, *ibid.* 293. Cœlum nobis proponitur, et nos circa terram versamur, XVIII, 104. Cœlorum regnum, pax, vita, gaudium, lætitia, XVI, 596. Cœlorum regnum virtutis exercitio acquiritur, *ibid.* 290. Cœlum non patet diabolo, XVII, 74.

COEMETERIUM unde dictum, XI, 258.

COENA ultima cur sacra vocetur, XXII, 497, 498. Cœna Dominica quæ, XIX, 121, 122. Cœna Dominica communis esse debet, XIV, 478. Cœnam ipsam celebramus in qua Jesus recumbebat, VI, 382. Cœna paschalis; an in cœna pas-

chali discipuli recubuerint, VII, 287.

Cogitationes improbæ repellendæ, XX, 106. Ratiocinia hominum timida sunt, et incertæ cogitationes eorum, I, 43. Cogitationes pravæ verbis aluntur, XIX, 70. De cogitationibus ratio reddenda, XI, 52, 53. Cogitationes quomodo domandæ, II, 405. Cogitationes nefariæ quæ versantur in animi penetralibus atrox bellum gerere solent, III, 39. Cogitationes observandæ, VI, 299.

Cognitio nostra a rerum exitu pendet, IV, 69. Cognitio major, majoris est causa supplicii, VI, 112.

Cohabitationis cum virgine nulla alia videtur esse causa posse, quam voluptas, XXI, 270, 303, 304. Obtentus cohabitationis refelluntur, *ibid.* 272, 305. Cohabitatio cum virgine perniciosa, *ibid.* 294. Cohabitatio cum mulieribus quando licita, *ibid.* 292.

Cohortes. Scholæ erant Constantinopoli, seu cohortes militum palatinorum ad custodiam imperatoris atque palatii, quorum frequens mentio apud scriptores, maxime Byzantinos, XXIV, 351, 565, 566.

Colentes Paulus vocat proselytos, XII, 426.

Collectæ in ecclesia, et ex his collectis commendabatur ecclesiæ pietas, XII, 338. Tempus collectæ ad ecclesiam invitans fideles, XX, 227. Collectæ Antiochenorum, XI, 480, 481. Collecta, λογία quid esset, XV, 157, 158. Collecta. *Vide* Synaxis. A collecta non oportet ante finem discedere, X, 523.

Colloquia prava corrumpunt bonos mores, I, 77; XXV, 473, 503. Colloquia de rebus sæcularibus in ecclesia vix venia digna sunt, IV, 356. Colloquia mulierum in ecclesiis improbantur, XVII, 409. Colloquium cum Deo virtutem auget, III, 114.

Colophon malorum est gloriari in rebus terrenis, et in dignitatibus, VII, 27. Colophon malorum quis, XXI, 76.

Colossensibus quandonam scripsit Paulus, XVII, 3, 4.

Columba quomodo repererit olivæ ramum, I, 381, 382. Columbæ specie cur Spiritus sanctus descendet in Christum, X, 521. Columba cur apparet in baptismo Christi, V, 379.

Columnæ in domibus miræ magnitudinis, III, 360. Columnæ et lapides pretiosi in ædibus, XVI, 141. Columnæ, homines appellari solent, *ibid.* 234.

Coma. Alius, juvenis cum sit, comam retro reductam habet, et naturam ipsam effœminat aspectu, habitu, vestimentis, formamque teneræ puellæ affectat (et hoc in theatris et aliis spectaculis), VI, 250.

Comana urbs. Basiliscus martyr Comanorum episcopus, XXV, 462.

Comati, sive qui comam alebant, tonderi jubentur a Paulo, XIV, 118.

Comedere et bibere ad gloriam Dei, quomodo possumus, XXII, 32. Comedere non est malum, absit; sed gula damnosa est, et impleri plus quam satis, ac dirumpere ventrem, I, 131.

Comessationes insectatur Chrysostomus, et multa e Scripturis affert exempla ad intemperantiam exprobrandam, XXV, 466 *et seqq.*

Commercia inter homines Deo curante facta, XXII, 518.

Commiseratio homini propria, XIV, 233. Commiseratione Deo æquari possumus, XVIII, 59, 60.

Communicans indigne homicida, XX, 506. De iis qui indigne communicant lex Pauli, *ibid.* 505. Ad communionem quo pacto eundum, XI, 264. Qui communicant indigne plectendi, XXIII, 545. Communicatio corporis Christi est Pascha, XX, 237. Communioni paschali jejunium præmittitur, *ibid.* 238.

Communio, II, 564. *Vide* Eucharistia *et* Corpus Domini.

Communio. *Vide* Sacra mensa, Eucharistia. Communio eucharistica quomodo adeunda, IV, 431, 432, 434. Communio. Ad communionem indigni non sunt admittendi, VII, 306.

Compresbyteri sese dicebant episcopi ad presbyteros scribentes, XVI, 407.

Compunctio et voluptas perinde non simul esse possunt atque ignis et aqua, XXI, 411, 427. Compunctio lacrymarum et temperantiæ mater, *ibid.* 413, 427. Concupiscentiam destruit, *ibid.* 428. Per compunctionem gratias agimus, XI, 201. Compunctionis laus et descriptio, XXI, 423. Compunctio nunquam in

deliciis, *ibid.* 427. Ejus advocandæ modus, *ibid.* 438.

De compunctione epistola ad Demetrium, XXI, 395.

Compunctio vera quæ, VI, 290. Compunctio bona et compunctio mala, XIII, 488. In Isaïa quid est : Dedit illis Deus spiritum compunctionis, *ibid.* Compunctionem hic dicit affectum animi circa pejus, qui nec curari, nec mutari potest, *ibid.* Compunctio animi ad peccata delenda requiritur, I, 275.

Compungi quid sit, III, 29. Post compunctionem ad virtutis actum aptiores sumus, *ibid.* 31.

Concilium. Reus erit concilio, quid significet, V, 448.

Concio de Martyribus in agro Antiocheno, XXIII, 551, 552. Conciones Chrysostomi contra Gentiles, *ibid.* 69. Conciones etiam post cibum adeundæ, I, 129. Quantum profanis conventibus meliores, II, 427. Concionem qui cum voluptate audit, se ad opera exhibenda paratum ostendit, *ibid.* 433.

Conciones spiritualis mensa, I, 266. Nihil prosunt sine bonis operibus, *ibid.* 149, 151, 152. Concionum materiæ, II, 429. Concionum quis fructus esse debet, I, 279. Conciones qua hora fierent, XIII, 116, 117. Concionum fructus quinam esse debet, XIX, 24, 25. Concionibus qui intersunt ea, quæ dicuntur, absentibus recitare debent, XI, 485, 486.

Concionum quis faciendus usus, V, 281, 282. Concionum fructum aufert externarum rerum tumultus, *ibid.* 282. Conciones memoria repetendæ, *ibid.* 283. Concionem audienti præmittenda lectio loci Scripturæ qui explicandus est, *ibid.* 231. Conciones quino quoque die a Chrysostomo dictæ, IX, 166.

Concionator qui despicit auram popularem, quam sit tranquillus, XX, 481. Concionator non laudes, sed Dei placitum spectare debet, *ibid.* 479. Concionatoris munus est doctrina præditum esse, *ibid.* 474. Concionator licet nullus auscultet, quidquid in se est præstare debet, XI, 132, 134, 135, 136. Concionator eruditus plus studio opus habet, quam ineruditus, XX, 476. Concionatores vix detractiones vitare possunt, XX, 478. Concionatori etiamsi pereat opera, non perit merces, XI, 136. Concionator ne ad gratiam loquatur, XX, 474. Concionatorum munus est laudes spernere, *ibid.* 474.

Concionatoris officium, XX, 509. Non est ad gratiam concionandum, *ibid.* 510, 511. Concionatoris prolixitas ne sit gravis, XX, 5. Concionatoris vera laus, XXII, 86. Concionator etsi auditorem non flectat, non fraudatur mercede sua, II, 45. Eo quod non ei credatur, ne abstineat a concionando, I, 60. Etiamsi nemo attendat, debet semina jacere, V, 124, 125. Concionatoris officium circa morbos animæ, *ibid.* 136. Concionatorum ne contristet auditorum paucitas, *ibid.* 126. Concionator exemplo plus operabitur quam verbo, XII, 351, 352. Concionatoris modestia multum prodest auditori, *ibid.* 103. Concionatores notantur, qui gloriæ et plausus gratia prædicant, *ibid.* 352.

Concisio est circumcisio, XVI, 531.

Concordia vires et potentiam parit, XX, 229, 230. Concordia virum inter et uxorem commendatur, I, 490. Concordia conjugalis quantum bonum, II, 115, 116. Concordia omnium bonorum radix, *ibid.* 115. Concordiæ bonum, XI, 506.

Concordia fideles conjungit et charitatem ipsam continet, XVI, 449. Propterea Paulus multus ubique est in concordia suadendo, *ibid.* Voces μιᾷ ψυχῇ, id est unanimes, concordiam significant, *ibid.* Concordia ubique bona est, XII, 86. Concordiæ bonum, X, 310. Nihil enim par concordiæ et consensui, *ibid.* Concordia est quandoque mala, et discordia quandoque bona, X, 428. Concordiam malam bona quandoque discordiæ solvit, VI, 215. Sic sanctus Paulus eos qui adversum se concordiam inierant, divisit, *ibid.* In Nabuthe vero concordia illa fuit omni bello deterior, *ibid.* Neque enim concordia semper laudanda; nam latrones inter se concordes sunt, *ibid.*

Concubinam Neronis salutavit Paulus, XII, 518. Ruben cum Balla concubina patris sui dormivit, II, 290.

Concupiscentia. Concupiscentiam carnis, etiam lapides et statuæ excitare possunt, XXI, 303. Concupiscentia quantorum malorum causa, II, 280, 281, 282. Concupiscentia mala bestia, *ibid.*

89, 90. Concupiscentia etiam in ecclesiæ cœtu arrepit, v, 168.

Concupiscentia impudica radix adulterii, xxi, 562. Quare non modo plectit Deus adulterium, sed et concupiscentiam adulterii matrem, *ibid.* Absurdas undas concupiscentiarum reprimere oportet, xxii, 107. Concupiscentiæ rabies, xi, 300. Concupiscentia mala excæcat, vi, 34. Concupiscentiæ radices evulsit Christus, v, 485. Concupiscentia peccatum perficit, quomodo, *ibid.* 318.

Concupiscentia ex majori copia non extinguitur, vii, 380. Concupiscentiæ malum; nam concupiscentia, cum stat, nec ultra progreditur, tunc parit voluptatem, xiii, 356. Concupiscentia minus est malum, quam ira, xvi, 300.

Condiaconi sese dicebant episcopi ad diaconos scribentes, xvi, 407.

Condolere oportet iis qui sibi vindictam attrahunt, xxi, 268, 269.

Confabulationes in ecclesia prohibitæ, xix, 435, 436.

Confessio peccatorum, xix, 453, 454; xxi, 437, 438. Confesssio cum resipiscentia jungenda, xxi, 494, 495. Confessio. Sacerdotes immunditiam animæ, purgant, xx, 426. Post regenerationem admissa peccata condonare possunt, xxi, 261. Per confessionem gratias agimus, xi, 201.

Confitendum Deo, qui scit omnia, quare, xi, 211. Deo, non hominibus, peccata revelanda, ipsi vulnera ostendenda, xi, 210; xix, 455.

Confessio occidit iniquitatem, xi, 210. Est sola post peccatum purgatio, xx, 278. Multum affert solatii, xxi, 479. Confessio communioni præmittenda, xx, 238. Confessione peccatorum sarcina deponitur, xi, 272, 288. Sacerdoti vulnera aliorum manifestanda, xxii, 111. Confessio justum efficit, xx, 390. Confitendum Deo, *ibid.* 385. Confiteri peccata non ignominia est; sed peccare, xx, 512, 513.

Confessio frequens, xix, 36. Confessio non solum per fidem, sed etiam per opera, v, 110. Confessio peccatorum, i, 76, 128, 133, 150, 402, 445; ii, 111. Confessio peccatorum, i, 274. Confessio est abolitio delictorum, *ibid.* 275, 276. Quomodo fiat, v, 122. Vulnera medico ostendenda, i, 457. Confitendum est, *ibid.* 275. Confessionem peccatorum Deus expetit, *ibid.* 259. Confessione et pœnitentia purganda peccata, v, 168. Confessio peccatorum Deum maxime placat, iv, 101, 102.

Confessionis peccatorum fructus, iv, 119. Confessio, peccati solutio, iv, 100. Confessio peccati requiritur ad remissionem peccati, iii, 390.

Confessionis genus duplex est, vel peccatorum declaratio, vel gratiarum actio, iii, 146. Confessio est aliquando gratiarum actio, iv, 112, 113. Confessio pro gratiarum actione, iii, 492. Confessionem peccatorum sequitur corona, iv, 372.

Confessio peccatorum habet pudorem, ut verecundiam patiamur pro pœna, vii, 467. Confessione multâ opus est nobis, multisque lacrymis, v, 355. Qui confitetur, non propria virtute, sed superna gratia fultus confitetur, vi, 210. Confessio requiritur, fides non sufficit, *ibid.* Confessione et lacrymis purgamur, v, 302. Confessio et deliciæ non possunt una consistere, *ibid.* 354.

Confessio est peccati remedium, xii, 151. Confessio Christi omnibus præponenda, ix, 293. Confessio ante lavacrum et confessio post lavacrum, id est baptismum, fiebat, xvi, 128, 129.

Confusio vultus illa est quæ a peccatis oritur, iv, 266.

Confutatio vehemens quando cum mansuetudine procedit, maxime mordere potest, xviii, 56, 57.

Conjector quis sit, iv, 261.

Conjugati, quorum alter est infidelis, non separandi, xiv, 356.

Conjugium. Inter multa conjugii incommoda, hæc præcipue sunt annumeranda : 1° grave est pauperem uxorem duxisse, grave divitem; alterum enim facultates, alterum viri auctoritatem lædit. 2° Molestum est liberos suscepisse molestius non suscepisse. 3° Ægrota puer, hinc non levis formido; immaturus decessit, hinc non consolabilis dolor 4° Quid de domesticorum improbitat dicamus? etc., etc., xxi, 203, 204 206, 207, 208, 449. Conjugium divitu expetendum non esse, imo pauperu connubio molestius esse, *ibid.* 204. Co

jugium servitus est; multæ enim mulieres sæpe amissis viris ob hoc non iterum nubunt, ne sub jugo servitutis iterum sint, *ibid.* 289. Conjugii cum divite muliere incommoda, XXI, 203, 204.

Conjugium legitima res, XXI, 446. Præferendum virginitati male servatæ, *ibid.* 263, 271. Viduæ juniori non iterandum, *ibid.* 10, 11. Conjugium adire non licet ei qui cœlesti sponso junctus est, *ibid.* 446. Id esset adulterium, *ibid.* Conjugium non vituperandum, XIX, 41. Bonum, portus est, *ibid.* 84, 85. Quare institutum, XXI, 336. Non quærenda pecunia, *ibid.* 334. Conjugii leges, XIX, 77, 78.

Conjugium concordia esse debet, XXIII, 51, 52. Conjugium verum quodnam, I, 491. In conjugio concordia magna optanda, II, 233. Conjugum officia, II, 14. Conjugium non est impedimentum itineris ad regnum cœlorum, IV, 426.

Conjugii jura, *ibid.* 353. Conjugium fidelis cum infideli cur stet, *ibid.* 355, 356.

CONJUX. Cuilibet viro regnum est concors conjux, et non sic rex purpuram et diadema, ut vir uxorem diligit, III, 8. Conjugum concordia quantum bonum, XVIII, 138.

CONNUBIUM est corporum commixtio, XIV, 356. Connubia pro pecuniis adipiscendis, XII, 196. Connubium id facit ut duo sint caro una, VI, 397.

CONSCIENTIA. Conscientia acerbus, accusator peccati præsentis, præteriti, futuri, XI, 210, 212, 216. Conscientiæ stimulus in extremo judicio quantus, *ibid.* 166. Tribunal incorruptum, *ibid.* 209, 210. Conscientiæ stimulus non est perpetuus, quare, *ibid.* 212. Conscientia bona nihil magis exhilarat, XXI, 319. Conscientia bona, unde, XIX, 139. Conscientia bona voluptatem et fiduciam parit, XI, 18, 19. Conscientia examinanda, XI, 50. Conscientia peccati carnifex, XXIV, 114. Conscientia peccatorum timorem incutit, XI, 18, 19. Conscientia mala fidei nocet, XIX, 138. Conscientiæ examen ineundum, XX, 516. Conscientiæ incorruptum judicium, I, 77. Conscientia magistra humanæ naturæ, II, 191. Conscientia unus ex doctoribus nostris, *ibid.* 206; V, 72.

Conscientia examinanda quomodo, I, 148; II, 294. Conscientia bona sinceram voluptatem parit, V, 126. Conscientia bona festum maximum, *ibid.* Conscientiæ accusatio, I, 260. Conscientia damnat conscium peccati, II, 336. Incorruptus judex, I, 217. Quem nemo latere potest, *ibid.* Nec permittit ut peccati obliviscamur, *ibid.* Conscientiæ lex sufficiens, IV, 187. Cum hominem Deus fingeret simul etiam hoc illi indidit incorruptum judicium, nempe uniuscujusque suum conscientiæ calculum, *ibid.* Universa humana natura habuit sufficientem legem conscientiæ, *ibid.* Conscientia judex interior, *ibid.* 116.

Conscientia mala efficit nos sordidos, III, 214. Conscientiæ examen ante somnum, *ibid.* 441. Conscientiæ examen faciendum, *ibid.* 29. Conscientiæ examen, *ibid.* Conscientia bona sæpe superbiam parit, IV, 371. Nihil ita aggravat animam, ita mentem excæcat ac deprimit ut conscientia peccati, VI, 260. Conscientiæ examen faciendum, *ibid.* 297, 298.

Conscientiæ purgatio verum lavacrum, X, 245. Hilaritatem et lætitiam parere solent recte factum spirituale et bona conscientia, XIII, 182. Hanc lætitiam non pariunt imperii magnitudo, non potentiæ fastus, non robur corporis, non lauta mensa, non vestium ornatus, non alia hujus mundi bona, *ibid.* Qui hanc servat bonam conscientiam, etiamsi laceris pannis induatur, etsi cum fame luctetur, lætior est eis, qui in summis deliciis versantur, *ibid.* Conscientia mala impudentem hominem reddit, XII, 209. Conscientia prava nihil miserabilius, XIII, 354. Bona conscientia nos erigit, *ibid.*

Conscientia pura multam consolationem parit, XV, 221. Non ad consolationem tantum, sed etiam ad coronam sufficit, *ibid.* 222. Conscientiæ puritas eucharistiam sumenti necessaria, XIV, 488.

CONSILIA Dei non disquirenda, XX, 80, 82. Consilio etiam summæ virtutis viri egent, XIII, 131, 132.

CONSOLATIO non adhibenda in gravissimo statim luctu, XXI, 245. Consolari dolentes officium est sacerdotum, XXII, 157. Consolatio verborum animi æstum sedat, *ibid.* Consolatio humilibus et con-

tritis datur, IV, 177. Consolatio est magna ærumnarum habere socios, III, 386.

Consolatio non vulgaris, preces assiduæ, VI, 65. Consolatio frigida socios habere supplicii, *ibid.* 309. Consolatio a Deo profecta, quanta, V, 412. Cum enim Deus consolatur, etiamsi mille tristia accidant, omnibus superior eris, *ibid.* Consolatio unde sumenda in tentationibus, X, 299. Consolatio quænam vera sit, XVI, 164, 165.

CONSORTIUM proborum probum, improborum improbum efficit, III, 114. Consortium sanctorum cupiditates sedat, *ibid.* 68. Consortium improborum bonis est molestissimum, *ibid.* 596. Consortium improborum vitandum, IV, 74.

CONSTANS a tyranno Magnentio in bello occisus, XXI, 254.

CONSTANTINUS imperator effigie ipsius lapidata clementer respondet, XXII, 374. Constantinus magnus in vestibulo ecclesiæ sancti Petri Constantinopoli sepultus est, XV, 519. Constantini tempore hæreses exortæ sunt, IX, 74. Constantinus filium Crispum et postea Faustam uxorem interfici jussit, XVI, 604. *Vide notas* (14) *et* (15) *ejusdem voluminis, pag.* 604. Faustam uxorem Constantini feris fuisse nudam expositam ait Chrysostomus; alii vero scriptores illam in ferventiore balneo inclusam, jussu Constantini fuisse suffocatam narrant, *ibid.* Sub Constantino Judæi templum restaurare aggressi, membris mutilati sunt, XX, 292, 302.

CONSTANTINUS junior in bello periit, XXI, 254.

CONSTANTIA conjugi Gratiano imperatori timebat, XXI, 254.

CONSTANTINOPOLI ad limina ecclesiæ Apostolorum erant sepulcra imperatorum, XI, 450. Constantinopolis incensa, XXIII, 67. Constantinopoli ecclesia erat magna Ecclesia dicta, III, 363. Constantinopolis urbs Apostolorum dicta, XXII, 42, 43. Constantinopoli quantus esset numerus Christianorum, XII, 138. Constantinopoli habitus terræ motus memoratur, *ibid.* 87, 88. Constantinopoli quantus populus, quantæ divitiæ, *ibid.* 138. Constantinopoli quot in illa urbe Christiani, *ibid.* Quot pauperes, *ibid.* Constantinopoli terræ motus fuit, *ibid.* 461. *Vide notam.*

CONSTANTINOPOLITANA concio secunda Chrysostomi, quæ est contra Anomæos, XI, 470. Constantinopolitani conventibus assidui, *ibid.* 27. Constantinopolitani tumultus imago, XXIII, 93, 94. Constantinopolitani fugati in nemoribus festum diem celebrarunt, XXIV, 8. Constantinopolitani tumultus, III, 363.

Constantinopolitani quidam Christiani in Parasceve ad spectaculum cursus equorum accurrunt, XXII, 42. Constantinopolitani ex verbis Chrysostomi compuncti frontes sibi percutiunt, *ibid.* 47. Constantinopolitani Christiani sabbato ludis theatralibus adsunt, *ibid.* 44, 45. Constantinopolitani juramentis assueti, XII, 129. In Constantinopolitana ecclesia immodesti, risui, cachinnis, fabulis incumbentes, *ibid.* 292, 293. Quam vitiis dediti, *ibid.* Constantinopolitani gemunt et vultum percutiunt Chrysostomum audientes, XXIII, 127.

CONSTANTIO presbytero ex Nicæa scribit Chrysostomus, XXIV, 357. Constantius religiosissimus presbyter ad Chrysostomum venit Cucusum, *ibid.* 128. Chrysostomo Cucusi aderat, *ibid.* 242. Chrysostomi lateri hærebat, *ibid.* 379. Constantius presbyter jussu Chrysostomi Evangelii præcones juvat, et ecclesiarum constructionem curat, XXIV, 181. Epistolas mittit in Phœniciam, *ibid.* 255. Constantium presbyterum rogat Chrysostomus ut Phœniciæ, Arabiæ et Orientis Ecclesiarum curam gerat, *ibid.* 358. Constantio presbytero scribit Chrysostomus, *ibid.* 362. Constantii presbyteri epistola ad matrem suam, *ibid.* 377. Ad sororem suam epistola, *ibid.* 380. ad Valerium et Diophantum presbyteros, *ibid.* 382.

CONSTANTIUS presbyter religiosissimus vir idem probabiliter ac ille ad quem missa est epistola CCXXI, XXIV, 128, 561.

CONSUBSTANTIALEM esse Patri Filium probatur, XI, 413, 414. Consubstantialem Patri se Christus ostendit, X, 89.

CONSUBSTANTIALITAS et æqualitas Patris et Filii demonstratur, VI, 426. Consubstantialitas Filii declaratur, X, 271.

CONSUETUDO dura res, XXI, 65. Con-

suetudinis malæ vincendæ ratio, *ibid.* 319. Consuetudo a timore facile vincitur, XXII, 270, 271. Consuetudo mala res turpis, XXI, 598. Consuetudo altera natura, XXIII, 260. Consuetudo lex tandem erit, XVII, 413. Consuetudinis vis magna est, et in bonis, et in malis, XVIII, 62.

Consuetudo adeo tyrannica est, ut Judæi manna habentes, quærerent allia ; et libertate fruentes, servitutis recordarentur et Ægyptum frequenter optarent ob consuetudinem, XIV, 204, 205. Exterorum quidam consuetudinem vocant secundam naturam, *ibid.* 205. Cum autem in dogmatibus consuetudo adest, ea firmior est, *ibid.* Apostolorum tempore magnum erat impedimentum, quod non modo consuetudo antiqua mutaretur, sed etiam quod mutatio illa cum periculo fieret, *ibid.* Non modo enim a consuetudine ad consuetudinem trahebant, sed a consuetudine securitatem habente, ad rem pericula minitantem, *ibid.*

Magna vis est, atque adeo tanta consuetudinis vis, ut in naturæ necessitatem migret, XV, 300. Dicendo *consuetudinem in naturæ necessitatem migrare,* intellige necessitatem moralem. Consuetudo recepta non purgat a peccato, II, 233. Consuetudo vitiorum quid pariat, III, 399. Consuetudo improborum multos perdit, III, 42. Consuetudinem malam ejicit spes coronæ cœlestis, V, 457. Consuetudinis pravæ eliminandæ modus, *ibid.* 473.

CONSULARIS dignitas in exercitu maxima, XI, 519.

CONSUMMATIONEM nihil ulterius sequitur, XX, 290.

CONSUMMATUM est, quid significet, VII, 347.

CONTEMPLATIONIS divinæ gaudium, IV, 352. Contemplatio creaturarum utilis, III, 497.

CONTENTIONES et rixæ vitandæ, I, 505. Contentione nihil pejus in ecclesia, XX, 230, 231, 232. Contentiones ante omnia sedandæ, *ibid.* 232, 233.

CONTINENTIA non in operibus tantum, sed in cogitatione sit oportet, XI, 300, 301.

CONTRARIA mundum constituunt, III, 267, 268.

CONTRITIO peccatorum, etiam unius diei, utilis, XI, 184. Contritio cordis ad peccata delenda requiritur, I, 275. Contritis corde Dominus prope est, III, 157, 158. Contritio et humilitas omnes pravos affectus sedant, V, 257. Qui enim humilis et contritus est, non inani gloria efferetur, non irascetur, non proximo invidebit, *ibid.*

CONTUMELIA quandonam major efficitur, XVIII, 174, 175. Contumelia contemptum parit, contumeliosum dedecorat, nec sinit esse venerabilem, *ibid.* 122. Contumeliæ et convitia quam culpanda, XIII, 39. Contumeliæ quomodo ferendæ, *ibid.* Contumeliam qui contumelia repellit superatus est, *ibid.* 537.

Contumelia afficiens magis contemnitur, quam contumelia affectus, XII, 442. In contumeliis ita nos male afficit, ut spectantium calculus, *ibid.* Non enim par res est publice contumelia affici, atque seorsim, *ibid.* Sic non contumeliæ natura est quæ male afficit, sed cum palam infertur ; ita ut si quis publice honoret, et seorsim contumelia afficiat, ei gratiam habeamus, *ibid.* Contumeliæ quomodo ferendæ, XII, 362. Contumeliæ non rependendæ, *ibid.* Contumeliæ mansuetudine expugnandæ, *ibid.* 363. Contumelia afficere indigna res est, affici non item, *ibid.* 186. Muliebre est contumelia afficere, *ibid.* Contumeliam ferre, magnum est fortitudinis argumentum, *ibid.* Contumelia pro contumelia non referenda, X, 82.

Contumeliam propter Deum pati, honorem parit, X, 141. Contumelia damnum non affert patienti, VI, 354. Contumeliæ quomodo ferendæ, VII, 68. Ira ad contumeliam inferendam statim nos pertrahit, V, 450. Contumelia nihil intolerabilius, nec quod possit magis humanam mordere animam, *ibid.* Quod si dictum aliquid contumeliosius et acrius fuerit, tum duplex fit incendium, *ibid.* Contumeliosus charitatis bonum pessumdat, sexcentis proximum involvit malis, perpetuas fovet inimicitias, Christi membra discerpit, pacem illam Deo optabilem quotidie pellit, latam diabolo per contumelias parans viam, illumque efficiens fortiorem, *ibid.* Contumeliam deridenti non vere infertur

contumelia, XXII, 98. Contumelia non ab inferentis, sed a patientis affectu æstimanda, *ibid.*

Contumelia gravior est ea, quæ a beneficiis affecto proficiscitur, XX, 131. Contumeliarum in fratres malum, XXI, 397, 398. Contumeliis affici an sit intolerabile, II, 433. Contumeliæ quomodo ferendæ, V, 93, 94. Contumelia si juste afficeris, erratum corrige; si injuste, fer patienter, V, 154.

CONVENTUS sacri dupliciter fructuosi, XI, 477, 478.

CONVERSATIO. Hoc erat grave ac molestum quod Galatæ essent alienati a conversatione Israël, hoc autem non est conversatio, seu civilis vitæ agendi ratio, XVI, 167. Nostra conversatio in cœlis est, *ibid.* 564, 568.

CONVERSIO Pauli mirabilis, XIII, 102, 103, 108, 109. Conversio tot gentium miraculum magnum, XI, 546. Conversio. Ad conversionem minæ plus quam præmia possunt, VI, 441.

CONVITIIS non utendum, XVIII, 151. Convitia occasio sunt adipiscendæ gloriæ, V, 90, 91. Convitiator in gehennam incidet, VI, 454; VII, 290. Convitium ab inimicitia, a convitio inimicitia: hæc ambo sese mutuo fovent et augent, V, 454. Convitia vitanda, XXII, 346.

CONVIVA. Propter juramentum et convivas Herodes pro saltatrice et sanguinaria meretrice Joannem interfecit, VI, 358.

CONVIVIA. In conviviis arrhabones, XI, 317. Convivium quod a precatione cœptum in precationem desinit, nunquam deficiet, V, 93. Convivia cum quanto luxu celebrata, XVII, 11. Statim atque solutum convivium est, lætitia avolavit, XIV, 22. Convivia sæcularium quam turpia, III, 206. Conviviorum et theatrorum pernicies, IV, 102, 103. Ita Christus mensæ aderit, et benedictione totum convivium implebit, cum oraveris, cum spiritualia cecineris, cum pauperes ad eorum quæ apposita sunt communionem vocaveris, cum in convivio bonum ordinem et temperantiam constitueris, XIV, 22. Convivæ quinam adhibendi, VI, 362. Convivia sumptuosa, non sunt crimine vacua, VI, 361. Convivia quædam perniciosa, *ibid.* 358, 359. Convivia ex rapinis parta quam odiosa, *ibid.* Contra convivia sanctus Chrysostomus invehitur et multa de Scripturis exempla affert exprobrans intemperantiam, XXV, 466 *et seqq.*

COQUINARIA et salsamentaria ars noxia est, VI, 371.

COQUUS. Coquorum manus faciunt ut nos honoremur, XVII, 83.

COR. Cordis humani artificium, XXII, 225. Cor hominis est ejus thesaurus, III, 143. Cor luteum hominis quodnam, *ibid.* 22. causa malorum, *ibid.* Cor natura sua sursum tendit, nos illud deprimimus, *ibid.* 22, 23. Quid est esse gravi corde, *ibid.* 22. Graves corde sunt, qui sunt crasso corde, carnales, affixi terræ, vitium sequentes, improbitatem exercentes, libidine et voluptate corrupti, *ibid.* Cor nihil adeo aggravat ut libido mala, ac sæcularium rerum terrenarumque cura et studium, *ibid.* Cordis duplicitas, III, 181. Cor cum quidpiam damni acceperit, totum corpus afficit et intemperie sua totum corrumpit, VII, 280. Cor contritum et humiliatum dare Dei est, V, 305.

CORBONA. Judæi scientes se hominis cædem emisse, non jecerunt in corbonam triginta argenteos quos Judas proditor referebat, dicentes: *Non* licet eos mittere in corbonam, quia pretium sanguinis est, VII, 331.

CORDACES, moriones, saltatorum genus, XVI, 303.

CORE. Victoriæ filiis auctori filiis Core Psalmus, III, 222. Pro victoria, pro floribus filiorum. Core, *alias,* propter lilia filiorum Core *alias,* in finem pro iis qui commutabuntur, filiis Core, ad intellectum, canticum pro dilecto, *ibid.* 247. In finem pro filiis Core, pro arcanis, *alias* victoriæ auctori filiorum Core, *ibid.* 282, 289. Canticum Psalmi filiis Core, *ibid.* 304, 313.

CORE alter. *Vide* ABIRON *et* DATHAN.

CORINTHUS prima civitas Græciæ, multis olim florebat ornamentis et commodis, atque opum abundantia cæteris omnibus præstabat, XIV, 117. Quapropter ex scriptoribus exteris quispiam locum vocabat ἀφνειόν, id est opulentum, *ibid.* Sita est enim in Isthmo Peloponnesi et ad mercimonia admodum opportuna erat, *ibid.* Oratoribus et philosophis plena erat, atque ex septem illis

qui sapientes vocabantur quidam Corinthius erat, *ibid.* Periander autem Corinthius, septem illis Græciæ sapientibus annumeratur a quibusdam, *ibid.* 561. Corinthi multi philosophi erant qui Christianorum doctrinam irridebant, xv, 108.

Corinthii. Corinthios videns Paulus alacri animo verbum Dei suscepisse, homines dividit, xiv, 118. Corinthii quidam resurrectionem corporum futuram non credebant, *ibid.* 118, 119. Corinthii quidam idolothyta comedebant, *ibid.* 365, 366.

Corinthii fornicatores habebant, xx, 232. Corinthii pauperes contemnebant, *ibid.* Corinthii idolothyta comedebant, *ibid.* Corinthii ex schismate in varias partes distracti sunt, vi, 186.

Corinthius graviter lapsus, ad pœnitentiam admittitur, xxi, 464. Corinthii superbi et inflati, xiii, 162; xix, 109, 110. Corinthii fornicarii exemplum affertur, xxiv, 36, 37.

Cornelius centurio vir pius ab operibus dignus visus ut fieret initium gentium, xii, 265. Cornelius non erat Judæus, nec vivebat secundum legem, *ibid.* 261. Cornelii centurionis historia, *ibid.* 261, 262, 263, 264. Cornelii fides et pietas, *ibid.* 273. Eleemosynæ virtus fecit quod crederet Cornelius, Angelus ei mitteretur, in illo Spiritus operaretur, et Apostolorum coryphæus ipsi accersiretur ut visionem explanaret, *ibid.* 267, 268.

Cornelius ob vitam optimam ad arcanorum cognitionem deductus, iii, 233. Cornelius ex vita sua exauditus est, *ibid.* 48. Cornelius exauditus est, quoniam patrocinio orationis et eleemosynarum usus est, *ibid.* 18. Cornelius centurio domum ornavit precibus et eleemosynis, vii, 315.

Cornices diutius vivunt quam homines, xiv, 337.

Cornu in Scriptura potentiam, gloriam, claritatem significat, v, 116.

Coronæ plectebantur in kalendis, xxii, 31, 32. Coronam et pœnas post hanc vitam æternas fore probatur, xiv, 38, 39. Corona sequitur confessionem peccatorum, iv, 372.

Corona incorruptionis, iii, 59. Corona gratiæ, *ibid.* 58, 59. Corona quæ ex misericordia contexta, *ibid.* Corona gloriæ, *ibid.* Coronas hic non universi recipiunt, *ibid.* 151. Coronæ in futuro ex laboribus procedent, iii, 97. Coronæ martyrii per mortem texuntur, iii, 494.

Corona non datur sine tentatione, xxii, 121. Coronæ immortales pro temporaneis laboribus, xxiii, 476. Corona datur ex gratiæ liberalitate, vii, 265. Coronæ cœlestis spes a mala consuetudine avocat, v, 457. Coronæ dantur pro ratione operum, ii, 82. Corona justitiæ ei qui parcit inimicis, v, 156.

Corporalis exercitatio, non est jejunium; nam exercitatio spiritualis est, xvii, 436. Si enim corporalis esset, corpus enutriret, *ibid.*

Corporaliter. In Christo omnis plenitudo divinitatis habitat corporaliter, xvii, 68. Corporaliter autem est, tanquam corpus in capite, *ibid.* 69.

Corpus Domini post resurrectionem non in terram rediit, sed in cœlos ascendit, xix, 409. Corpus Domini idem sumitur, quod Magi adorarunt, xxiii, 299. Corpus Dominicum in eucharistia, *ibid.* 298. Moribundis datum quam bonum præstet exitum, xx, 487. Corporis Christi vis, quanta, quam mirabilia opera designaverit, xiv, 438, 439. Corpus suum Christus dedit nobis et tenendum et comedendum, *ibid.* 439, 440. Corpus Christi quod accipimus, idipsum corpus est quod clavis confixum, flagris cæsum, etc., *ibid.* 437, 438.

Corpus ipsum Christi comedimus, vi, 382. Corpus Christi qui indigne sumit, Herodi est similis, vii, 316. Corpus Christi pretiosum sumitur, xxii, 48, 49. Corpus et sanguis Christi in eucharistia ceræ igni admotæ comparantur, xxi, 609, 610. Hoc verbum, *Hoc est corpus meum*, transformat ea quæ proposita sunt, xi, 108, 123. Neque homo est is qui facit ut proposita corpus et sanguis Christi efficiantur, *ibid.* Corpus et sanguis mysticus non fiunt absque Spiritus gratia, *ibid.* 318. Corpus et sanguis Christi sumitur in eucharistia, x, 497.

Corpus et sanguis Christi, iii, 371. Corpore Domini vescimur, sanguine potamur, *ibid.* 619. Corpore et sanguine Domini vescimur, iii, 292, 293. Corpus et sanguis Domini sacrificium, iv, 93. Corpus et sanguis Christi in mysteriis,

xix, 123. Corpus et sanguinem Christi accipimus, xxiv, 390, 391. Corporis Dominici locus in epistola ad Cæsarium, *ibid.* 389.

Corporis species quam fallax, xxi, 481, 482. Sepulcrum dealbatum, *ibid.* Corporis pulchritudo augeri non potest, animæ potest, *ibid.* 479, 480. Corporis virtus non est obesitas aut bona habitudo, sed patiendi consuetudo, xi, 158. Corporis vires ad quam rem aptæ, xxi, 420. Corpus hominis in inferno consumi non poterit, iii, 22.

Corpora Sanctorum qui in morte Christi resurrexerunt signum futuræ resurrectionis erant, vii, 358. Corpora Beatorum gloria induentur, quam oculi non ferent, xxi, 251, 252. Corpora Sanctorum fontes spirituales, xxiii, 425, 426.

Corporis humani artificium mirabile, xxii, 223, 224, 225. Corporis corruptibilitas quid prosit, xi, 312, 313. Corporis imbecillitas, fidei alacritatem non lædit, v, 3. Corpora etiam peccatorum incorruptibilia resurgunt et immortalia, xi, 315, 316. ut in perpetuum igne crucientur, *ibid.* 317.

Corpus castigandum, xxii, 107. Corpus infirmum non obest, si animus expergefactus sit, xxii, 59.

Corpus nostrum ὁμούσιον, consubstantiale corpori Christi, xxi, 392, 393. Corporis cura animi curæ postponenda, x, 459. Corporis pulchritudo quam fluxa, *ibid.* 461. Corpus natura sua mortale, ii, 442, 443. Corporis forma quam fluxa, i, 416. Corpus pro toto homine aliquando accipitur, ii, 358.

Corporis custodes σωματοφύλακες imperatorum, iv, 159. Corpora mortuorum extra urbes sepeliebantur, iii, 55, 56.

Corporum resurrectio vere erit, xii, 33, 34. Corpus nostrum quomodo sacrificium fieri possit, xiii, 509. Corpus nostrum conforme futurum est corpori Christi, xxi, 568.

Corpus salutis æternæ particeps erit, xiv, 304. Corpus aliud resurgere hæretici contendebant, xv, 137. Dicebant : Alterum corpus cadit, et alterum resurgit, quomodo ergo resurrectio? ejus enim quod cecidit est resurrectio, *ibid.* Corporis pulchritudo lutum est, iii, 244, 245. Corpus quandoque nobiscum bellum gerit, iii, 7. Corpus animæ adversarium est, vi, 67.

Correctio fraterna, xx, 297; xxii, 35. Ab ea non desistendum, xi, 138, 139. Correctio fratrum quantam pariat salutem, xx, 418. Correctio proximi commendatur, xx, 334. Correctio fratrum, plus meretur quæ curat insanabilem, xi, 142. Correctionis fraternæ modus, xx, 206. Ut membra Christi alia membra curare debemus, *ibid.* 206, 208, 209, 220, 221, 222. Corrigendi fratres verus modus, *ibid.* 347, 348, 350. Correctio labore acquiritur, xxii, 252. Correctio fratrum quomodo facienda, xxii, 111. Correptionis fraternæ imago, xi, 44, 45. Corripientem potius, quam adulantem admittere oportet, iii, 156.

Corruptio morum quanta tempore Chrysostomi, xxi, 19, 20, 21. Corruptio juvenilis formæ, in sene infamiæ est indicium, xxv, 429. Corruptione corporum multa mala vitantur, vi, 212, 213, 214.

Corruptor judicis fure pejor, iii, 167.

Corvus. Deus dat escam pullis corvorum invocantibus eum, iv, 179.

Corybantium est tiara, iv, 607.

Corymbi quid sint, iv, 276.

Coryphæus Petrus omnium Apostolorum, vi, 428. Coryphæorum duo paria, Petrus et Andreas; Jacobus et Joannes, vi, 247.

Crapula mortem parit, i, 33. Crapula nihil lucri, sed ingens damnum affert, *ibid.* 33, 34. Crapula captivam facit animam, *ibid.* 37. Crapula multos morbos gignit, *ibid.* 133. Crapula et gula damnantur, *ibid.* 560. Crapula morbos gignit, xxi, 222, 223. Crapulæ malum, xix, 511. Crapulam et ebrietatem jejunio præmittere quam malum, xxi, 557. Crapula quot mala pariat, vii, 13. Crapula radix vitiorum, v, 385. Adamum ex paradiso ejicit, diluvium induxit, etc., v, 385. Crapulæ turpes exitus, vii, 167. Crapulam insectatur Chrysostomus, xii, 232. Crapulæ malum et dedecus, xvii, 13.

Crateres coronati, xxiii, 70.

Crates philosophus agros suos in pe-

corum pastum reliquit, XXI, 257. Crates non litteras curabat, sed mores, *ibid.* 80.

CRATICULA ferrea prunis substratis genus martyrii, XXIII, 570.

CREATIO. Creationem noctis a Deo fuisse negabant quidam, III, 132, 133. Creationis narratio cum multo ordine facta, I, 102.

CREATOREM natura ipsa prædicat, XIII, 202. Creator ex creaturis cognoscitur, *ibid.* 43, 44.

CREATURAS adorare quam stultum sit, I, 95. Creatura est unus ex doctoribus nostris, V, 72. Creaturarum nulla sine utilitate facta, I, 103, 105. Creatura cur ingemiscat, XXII, 387. Creaturarum magnitudo Deum ostendit, III, 305. Creatura inanima quomodo Deum laudat, IV, 193. Creaturarum contemplatio utilis, III, 497. Creaturarum rerum varietas, IV, 408. Creaturæ non consenescunt, XIX, 376. Creaturarum rerum ordo, II, 520. Creaturarum pulchritudo sapientiam Dei prædicat, VI, 47. Creatas res automata esse multi dicebant, XIV, 346.

CREDENDUM non est facile, XI, 220. Credentibus absentia non nocet, incredulis præsentia non prodest, XIX, 259.

CREPITACULA manibus nascentium infantium appensa superstitiosa sunt, XIV, 273.

CRIMEN. Criminis remissio ex accusatione sui, V, 176.

CRINIS. Mulieres debent cum verecundia sese ornare, non in tortis crinibus, XVII, 402. In nuptiis, in pompis, in theatris, in choreis agendis, torti sunt mulierum crines, *ibid.* 404. Quænam virgo tortis crinibus est? *ibid.* 405.

CRETA insula. Paulus et socii subnavigarunt Cretæ, XIII, 71. Post Pentecosten exierant post multum tempus, ut in ipsa fere hyeme venerint in partes Cretæ, *ibid.* Phœnices portus est insulæ Cretæ, *ibid.* Sanctus Paulus Cretæ Titum reliquit, ut quæ deerant corrigeret, et constitueret per civitates presbyteros, XVIII, 119.

CRETENSIS. Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri, XVIII, 128. Hoc refert sanctus Paulus dictum ab Epimenide poëta qui et ipse Cretensis erat, *ibid.* Cretenses habebant sepulcrum Jovis ita inscriptum: *Hic* jacet Jupiter, quem Jovem vocant, *ibid.* 129. Propter hanc igitur inscriptionem poëta Cretenses traducens, in sequentibus acrius mordet illos: *Etenim sepulcrum, o rex, tuum Cretenses struxere: tu vero non moreris; es enim semper, ibid.* 129. Dixit poëta Cretenses mentiri, cum dicunt Jovem esse mortuum, *ibid.* De Cretensibus multa profert Chrysostomus, in quibus, ut quidam putant, major accuratio desideratur; vere Paulus Epimenidem subindicat cum versum illum affert, quod dicuntur Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri, etc. Cæterum Cretenses ab aliis poëtis Ovidio, Lucano, mendaces fuisse dicuntur, *ibid.* 580.

CRITO Socrati pecunias offert, XXI, 31.

CROCODILUM Gentiles adorare runt, XXII, 210, 211. Crocodili colebantur ut dii ab Ægyptiis, II, 392.

Κρονίων sive Saturni locus in Cilicia, XVIII, 132.

CRUCIATUS æterni, præsentes pœnas quantum superant, XIII, 283.

CRUCIFIXUS. Sepulcra eorum qui crucifixo servierunt, regias aulas splendore vincunt, non magnitudine aut pulchritudine ædificiorum, sed coëuntium studio, XV, 518.

CRUX. Crucis figura, certatim exquiritur ab omnibus, XI, 451. Crux peccatum sustulit, et expiatio fuit orbis, XX, 238. Crucis olim maledictum supplicium, nunc desiderabile, XI, 463. tanquam tropæum, *ibid.* 33. Crucem nemo erubescit, *ibid.* 451, 452. Crucis encomia, *ibid.* 452. Crucis signi potestas, XX, 358. Crucis signum in domibus, in foro, in desertis, etc., in vasis argenteis et aureis, in margaritis, parietum picturis, in corporibus brutorum male affectis, etc., XI, 451. Crucis signum in mensa sacra, in sacerdotum ordinationibus, in mystica cœna cum corpore Christi, *ibid.* 452. Crucis signum exprimitur in fronte, *ibid.* 451.

Crux venerabilis etiam imperatoribus, in purpura crux, in diademate crux, in precibus crux, in sacra mensa crux; ubique crux, XI, 449. Crucis veræ particulam auro inclusam, a collo multi suspendebant, *ibid.* 452. Crux tropæum contra

dæmonas erectum, gladius contra peccatum, gladius quo serpentem confodit Christus, XI, 276. Crux in fronte imprimenda, XX, 391.

Crucem tollere est mortem ante oculos semper habere, XXII, 146. Crux symbolum regni, XI, 272, 273, 288. Crucis præclara facinora, *ibid.* 262, 278, 279. Crucem dæmones fugiunt, XXIII, 236. Cum cruce venturus est Christus judicatum omnes, XI, 291.

Crucis lignum omnia mala sustulit, II, 439. Crucis lignum plura invexit bona, quam a principio fuerant invecta mala, *ibid.* 440. Crucis lignum quantum differat a ligno scientiæ boni et mali, I, 215.

Crucis figura est sacrificium Abrahæ, II, 141. Crucem et sepulturam Christi Jacob prædixit, *ibid.* 378, 379. Crux in fronte gestabatur, III, 83. Crux Christi virga virtutis, *ibid.* 475, 476. Crux magnæ potentiæ signum, *ibid.* 483. Crucem omnes in frontem gestant, etiam imperatores, *ibid.*

Cruces repente in vestimentis impressæ, III, 502. Crux ante oculos posita omnem abigit malam voluntatem, V, 25. Crux Domini baptisma vocatur, VI, 424. Crux si non credita fuisset, neque resurrectio credita fuisset, *ibid.* 302.

Crux gloria nostra, caput bonorum omnium, fiducia, corona, VI, 433. De cruce Christi non erubescendum, *ibid.* 383, 429. Crucem horrent dæmones, *ibid.* 432. Crucem tollere quid sit, *ibid.* 440, 441. Crux domi in parietibus, in fenestris depingebatur, *ibid.* 432. Crux in postremo adventu Christi apparebit, VII, 229.

Crucis signum in facie digito efformabatur, VI, 432. Crucis signum in pectore efformabatur, VII, 349. Crucis signi vis mirabilis, VI, 432. Quanta bona crux mundo attulerit, *ibid.* 433. Crucis tropæum in cœlesti regno erectum, V, 236, 237. Crucifixus adorandus, VI, 432.

Crux cur in salutem hominum assumpta, IX, 376. Crux gloria appellatur, X, 79. Crux fons vitæ, IX, 377. Crucis Christi titulus cui usui fuerit, X, 371. Crux dicitur baptismus, IX, 363.

Crucis signum, XII, 129, 130. Crucem habentis viri fiducia, *ibid.* 206, 207. Per crucem tantum regnum cœlorum consequimur, *ibid.* 360. Crux orbis salus est, XV, 306. Crucis potentia magna, XIV, 146; XVI, 116. Crucis signum in baptismo et in manuum impositione, XIV, 558.

Crucem ferre debet homo ut membrum Christi, XVI, 149. Crucis inimici quinam sint, *ibid.* 564. In cruce mors sublata fuit, in paradiso mors germinavit, *ibid.* 337. Crux designabatur per Isaaci mactationem, *ibid.* 148. Crux gloria Christi, XI, 248. Crux Christi quam illustris, XXII, 491.

Crucis opera mirifica, XI, 248, 249. Crux Christi a Patriarchis et Prophetis prædicta, *ibid.* 244. Crucis historia in die crucis et passionis legebatur, *ibid.* 539. Crux Abrahami sacrificio præsignificatur, XIX, 275. Crucis figura erant manus Moysis erectæ, *ibid.* 291.

Crucis præclara munia, IX, 445, 446. Crucis virtutes, variæ, *ibid.* 438. Crucis lignum fuga mortis, *ibid.* 480.

Κυβευταί quinam sint, XVI, 244.

Cubi et tali ad ludum adhibiti, IX, 421.

Cucusus in Armenia, XXIV, 98. Cucusus desertus locus, *ibid.* 287. desertissimus, *ibid.* 126, 127. Cucusus locus omnium desertissimus, *ibid.* 326, 327, 371, 372. totius orbis desertissimus, *ibid.* 237. Cucusus Armeniæ locus desertissimus, *ibid.* 252. Cucusus locus exilii Chrysostomi, *ibid.* 365. Cucusus nec forum nec venale quidpiam habebat, *ibid.* 129, 130. Ejus solitudo tamen Chrysostomo jucunda, *ibid.* Cucusus infestatur latronibus, *ibid.* 154. Circumsessa latronibus villa, *ibid.* 237. Cucusi episcopus humaniter Chrysostomum excipit, et thronum suum ipsi offert, *ibid.* 265. Cucusi moratus beatus Chrysostomus annum unum, plurimos Armeniæ pauperes pavit, non tam pane quam verbo, XXV, 461.

Cucusa *vel* Cocusa oppidum Armeniæ Kokisi, XXIII, 597.

Culcitræ anserum plumis suffultæ, IX, 215.

Culpa ex voluntate est, VII, 32.

Cultus rationabilis quid sit, XIII, 511. Cultus in vestibus et ornatibus, quam vanus, quam futilis, XVII, 357.

Cupiditas regni cœlorum ignem li-

bidinis extinguere potest, xv, 301. Cupiditatis extinguendæ modus, *ibid.* 298.

Cupiditas hominem mendicis miserabiliorem reddit, *ibid.* 115. Cupiditas corporum acrior est quam pecuniarum, *ibid.* 298. Cupiditas ne animo concipiatur, xi, 210. Concepta præfocetur, *ibid.* Difficile, xi, 190, 191. Cupiditas naturæ, ignis est, xxiii, 490.

Cupiditates superat is qui Scripturam animo versat, v, 152. Cupiditati imperare magnum, aliorum cupiditatem sedare majus, *ibid.* 147. Cupiditas habendi damnabilis, i, 314. Cupiditas divitiarum arx malorum, iii, 340. Cupiditates tempestati comparantur, *ibid.* 67, 68. Quomodo sedentur, *ibid.*

Cupiditas alia aliam pellit, ix, 178. Cupiditas fluxarum rerum indecora, vi, 51. Qui pecuniam contemnit, modum ponit cupiditati, xxv, 12. Qui vult ditescere et plus coacervare longe magis cupiditatem accendit, *ibid.*

Cupiditatem auri magnam explere difficilius est quam volare, vii, 82, 83. Cupiditas habendi insatiabilis, v, 390. Cupiditas diabolo subditum reddit hominem, *ibid.* 390, 391. Cupiditas vanæ gloriæ divitiarum amorem parit, vi, 27.

Cupidus. Quod furenti gladius est, hoc cupido divitiæ, xxv, 7. Cupidus dena millena vulnera graviora, quam furens gladium habens, quotidie accipit, non liberans se a furore, sed eum efficiens intensiorem, *ibid.* Ursi et lupi, ubi saturati sunt, abstinent a cibo, avarus autem et cupidus nunquam satiantur, *ibid.* 10.

Curetes Junonem vocabant, Lucinam, Matronam, Reginam et Opigenam, xx, 212, 532.

Curiositas in divinis rebus non adhibenda, ix, 355.

Curiose. Non potest qui aliorum vitam curiose inquirit, de sua nunquam curare vita, xxv, 312. Curiositatis et importunæ perquisitionis morbus, xiv, 244.

Curiosus urbis Chrysostomum pulsum Constantinopoli abduxit, xxiv, 6.

Currus imperatoris jugo albarum mularum auro ornatarum junctus, xxii, 528, 529. Currus imperatorius lapillis coagmentatus, laminisque mobilibus et agitatis ornatus, *ibid.* Currus argenteis laminis vel auro operti, vii, 54. Currus mulorum alborum in pretio habitus, xvi, 345. Currus Augusti totus aureus, jugo albarum mularum auro fulgentium junctus erat, ita ut mirarentur omnes purpuræ florem, gemmarum magnitudinem, mularum alborem, jugum aureum et strati fulgorem. In curru vero laminæ erant aureæ versatiles, quæ motu agitatæ micabant, ii, 98; ix, 252; xiii, 411; xxii, 528, 529.

Cursorum mos, iv, 163.

Custos carceris quomodo a Paulo salvus efficitur, xvi, 203.

Cymbalum tinniens quid sit, xiv, 546.

Cynica lues quasi somnium et umbra præteriit, vi, 194, 195. Cynica piacula sic philosophus vocat Chrysostomus, xxii, 306.

Cyprus insula Marcionistas habebat, xi, 154, 155.

Cyrenenses quinam, xii, 177.

Cyrenii præsidis descriptio in codicibus Romanis asservabatur, x, 484.

Cyriacus diaconus, xxiv, 292. Cyriacus diaconus a Chrysostomo missus ad Innocentium papam, *ibid.* 4. Cyriacus ab Innocentio ad Chrysostomum missus, *ibid.* 13, 560.

Cyriaco presbytero scribit Constantius presbyter, xxiv, 385.

Cyriacus episcopus Chrysostomi amicus, xxiv, 125. Cyriaco episcopo epistola Chrysostomi, *ibid.* 340. Cyriacus episcopus Romam confugit pulso Chrysostomo, *ibid.* 16. Cyriacus episcopus, *ibid.* 359. Cyriaco episcopo epistola Chrysostomi, *ibid.* 190. Cyriaco episcopo exulanti scribit Chrysostomus, *ibid.* 258. Ipsum consolatur, *ibid.* 259. Cyriacus episcopus pro causa Chrysostomi ærumnis affectus, *ibid.* 291, 292.

Cyriaco, Demetrio, Palladio, Eulisio episcopis scribit Chrysostomus, xxiv, 291.

Cyriacus, Castus, Valerius, Diophantes Antiocheni presbyteri : ad eos scribit Chrysostomus, xxiv, 188, 191, 192, 233, 270, 363.

Cyrus. A Cyro usque ad Antiochum Epiphanem et captivitatem, sunt anni trecenti nonaginta quatuor, xx, 290. Non extructa est Jerusalem sub Cyro,

sed sub Artaxerxe cognomento Longimano, *ibid.* Hæc annorum supputatio a Cyro ad Antiochum Epiphanem magnis est difficultatibus obnoxia, *ibid.* 532.

Cyri puerilem institutionem scripsit Xenophon, XIX, 272, 273.

Cytherio epistola Chrysostomi, XXIII, 455.

D

Dæmon malignus et nostri generis inimicus, quoniam vidit primum parentem in paradiso versantem, vitamque ejus expertem miseriæ, et eum qui corpori sic annexus erat, tanquam Angelum super terram agere volens, illum etiam iis quæ in manibus habebat, spoliavit, I, 135. *Vide* Diabolus. Dæmon ne vera quidem dicens audiendus, XI, 164. Ad vesperam Judæi obtulerunt Christo Jesu multos dæmonia habentes, et ejiciebat spiritus eorum ab eis, VI, 118. Cur Christus fecit quod dæmones petebant, *ibid.* 133. Cum Jesus dæmonem ejecisset ex homine muto, dicebant Judæi eum dæmonia ejicere in principe dæmoniorum, *ibid.* 173. Non potest dæmon ejicere dæmonem, *ibid.* Dæmon insolitas sepulcrorum spoliationis leges invehit, XXIII, 323. Dæmones etiam habent Principatus et Potestates, XIX, 430. Dæmones non medentur, nisi aliquando ex Dei permissu, XX, 217, 219.

Dæmones quidam dicebant se esse monachorum animas, XI, 164. Dæmonas nil juvat immortalitas, XXIII, 247. Dæmones nostra destruere incassum conati sunt, *ibid.* 331, 332. Dæmonum sævitiæ exempla, XX, 17. Dæmones quam noxii, ubi possunt nocere, *ibid.* 19.

Dæmonas fugat Martyrum favilla, XXII, 186. Dæmones Martyrum sepulcra formidant, XXIII, 479. Formidant etiam pulverem Martyrum, *ibid.* 474. Jejunium Christianorum timent, XXI, 547. Dæmones mundum non gubernant, XX, 17.

Dæmonibus non tribuenda mundi administratio, XIX, 478, 479. Dæmones sacrificia peroptabant, XXIII, 359. Dæmones nihil nisi Deo permittente disponunt, XX, 17, 18. Cum dæmonibus certamen, XXIII, 182, 183. Dæmon sive oraculum Apollinis tacet ob præsentiam reliquiarum sancti Babylæ, *ibid.* 360. Dæmon tempore orationis nos vexat, XXIII, 25, 26. Dæmoni quomodo resistendum, *ibid.* 27.

Dæmones, Apostolorum carnifices, XI, 525. Dæmones in hoc mundo cur relinquantur, XXII, 473, 474, 475. Dæmon non audet eos qui in spiritualibus occupantur adoriri, I, 561. Dæmon sujectus homini, II, 133. Cum videt animam de rebus divinis sollicitam, ab illa resilit, I, 188, 189. In vigilantes non prævalet, sed in desides, *ibid.* 59. Dæmon omnium malorum fons et principium, Dei osor, semper insidians ut lupus rationabilibus Christi gregibus, petitos quosque pastores variis malis atrociter infestans, sicut Ægyptiorum rex masculos Judæorum, fucatos vero et falsos pastores terrenarum voluptatum fallaciis saginans, etc., XXV, 426.

Dæmon ipse non potest nos ad iram concitare, si philosophari velimus, V, 178. Dæmon metuit eos qui injuriam condonant, III, 20. Dæmones feruntur per aërem, *ibid.* 213. Pertimescunt nomen Dei, *ibid.* 508, 509. Dæmon cum hominum natura bellum gerit, *ibid.* 249. Dæmon nullis ingredi audet quando Christus adest, *ibid.* 206, 207. Dæmonum ora obstructa per Christum, *ibid.* 264, 265. Dæmones qui adventum Servatoris declararunt, ignorarunt uno Christi fidelium flatu se constringendos esse, XXV, 431.

Dæmon cur idolis uteretur, IV, 35. Dæmonum vires imbecillas facit Sanctorum præsentia, III, 147, 148.

Dæmones, vasa diaboli, VI, 286. Dæmones nihil non agunt in perniciem nostram, V, 394. Dæmonibus non credendum, etiamsi utilia dicant, V, 387; 388.

Dæmones divinitatem Christi prædicant, VI, 130. Horrent crucem, *ibid.* 432. Dæmones per sepulcra currunt, *ibid.* 213. Cur in sepulcris libenter versentur, *ibid.* 131, 132. Dæmones quare porcos occiderunt, *ibid.* 134. Dæmonas esse defunctorum animas multi putabant, *ibid.* 131.

Dæmones non possunt prophetias edere, etiamsi admodum contendant, IX, 315. Quod si id aliquando dæmones fecerint, insipientes falsando fecerunt, unde et vaticinia eorum semper falsa deprehenduntur, *ibid.* 316. Dæmonis maligni esse Dei leges quidam dicebant, *ibid.* 229. Dæmone deterior est pecuniarum cupiditas, cui multi magis obsequuntur, quam idolis alii, X, 209. Dæmone gravius est peccatum, XII, 464. Dæmonum invocationes adhibitæ, XIV, 24.

Dæmonas mundum creavisse quidam dicebant, XIV, 346.

Dæmoniaci quidam scelerati, XX, 85. Dæmoniaci cur in ecclesiam ad orationem inducerentur, XIX, 435. Dæmoniacos cur diaconus ad orationem inducat, et capita inclinare jubeat, *ibid.* Dæmoniacos etiam curat Deus, VI, 133.

Dæmoniaci dicebant : Ego sum anima illius cujuspiam, *ibid.* 131. Hæc fraus et fallacia diabolica erat, *ibid.* Dæmoniaci multi in sepulcris tempore Chrysostomi. Lascivi nempe viri, *ibid.* 135, 136. Quibus sepulcra sunt meretricum diversoria, *ibid.* 135.

Dagon idolum Babyloniorum. Bello olim in Palæstina suborto inter Judæos et quosdam alienigenas, victoria potiti hostes, captam Dei arcam, quasi manubias et spolia, cuidam idolo consecrarunt, cui nomen erat Dagon, XXIII, 380. Ubi autem primum inducta fuit arca, statua Dagonis decidit, et prostrata jacebat, *ibid.* Non intellexerunt autem hoc evenisse per Dei virtutem, sed erectam rursus idoli statuam in basi sua collocarunt, et postridie sub auroræ tempus accedentes, non solum delapsam, sed penitus fractam repererunt, *ibid.* Avulsæ manus Dagonis ab humeris, ad templi limen cum pedibus exilierant, reliqua pars statuæ divulsa alibi reperta est, *ibid.*

Damnationem affert vel pars una virtutis contempta, VII, 94.

Damnatorum duplex est supplicium, tum quod comburantur, tum quod a gloria excidant, VI, 343. Damnati e tenebris in tenebras, ex angustiis in angustias graviores ingredientur, XXI, 478. Damnati quomodo cruciatus inferni ferre possunt, *ibid.* 470.

Damnum quid sit, XX, 168. Damnum verum nullum, nisi volenti, XX, 168. Damnum censeri debet quod laborum multum habet, et lucrum nullum, XVI, 535.

Dan filius Jacob ex Bala. Rachel quia non pariebat, dedit Jacobo uxorem secundam, ancillam suam Balam, quæ peperit ei Dan et Nephthalim, XIX, 282. Rachel vocavit nomen ejus Dan, II, 240.

Daniel ad conspectum Angeli deficit, XIX, 418, 420. Ita ut proximum sit ut ejus anima avolet, *ibid.* 426. Ejus præstantia, virtus, fortia gesta, XIX, 427; XX, 154. jejunium, XX, 255, 256, 257. Daniel prædixit templi Jerosolymæ destructionem, XX, 288. Danielis prophetiæ explicatio, *ibid.* 280, 281. Visionis explicatio, *ibid.* 287. Josephus visionem Danielis enarrans, disserit de captivitate, de ariete, de hirco, de quatuor cornibus, de postremo post illa exorto, VI, 286. Cum laudasset Danielem supraque modum extulisset, cæteris omnibus Prophetis anteponens, ad hanc visionem venit, *ibid. et seqq.* Josephus refert historiam rerum quæ se vidisse in campo juxta Suzas Daniel scripsit, *ibid.* 286, 287 *et seqq.* Danielis hebdomadum explicatio, *ibid.* 290. Daniel justus erat, et leones ejus dominium agnoverunt, III, 7, 16. Daniel a leonibus Dei metu servatus, II, 254. Intrepidus inter leones, I, 364. Non metuebat feras, II, 421, 422. Multos eripuit a morte, II, 81, 82.

Daniel vir desideriorum, peracto multorum dierum jejunio, admirandam visionem nactus est, et leonum furorem compescuit, in ovium mansuetudinem vertit, non naturam commutans, sed, feritate manente, appetitum mutatum cohibens, I, 36. Danieli leones parent, quia ipse non peccaverat, III, 7. Danieli contemptui erant terribiliores feræ, IV, 199. Daniel Barbarorum disciplinas edidicit, IV, 477. Daniel Belem evertit, leo-

numque ora obturavit, et regi persuasit ut patrios deos abnegaret, et Deum qui vere est confiteretur, XXV, 471. Daniel virtute præditus æquabiliter semper vivebat, IV, 521. Daniel philosophum se ostendit, *ibid.* 476. Daniel in quibus poterat legem servabat, *ibid.* 478. Daniel multis diebus jejunus mansit, ut iram averteret a populo, *ibid.* 214. Daniel visio, Isaïæ visioni affinis, *ibid.* 306. Daniel Barbaros eripuit; Judæos minime, *ibid.* 327. Daniel sapiens et futurorum oculatus testis, non mensa Assyrios erudivit, sed jejunio et oratione draconem interemit, Belem evertit, XXV, 471.

Danielis hebdomadæ cum Christi ortu consentiunt, V, 262. Daniel cur sibi oblatum libamen admisit, VI, 3. Daniel in Babylone sepultus est, V, 478.

Danieli presbytero epistola Chrysostomi, XXIV, 237.

Danubius. Istri seu Danubii aquæ sæpe evenit, ut glacie concrescat, III, 649.

Daphne puella erat, Ladonis filii filia, ut fert fabula. Porro hanc puellam admodum formosam Apollo quondam vidit ejusque amore captus est, XXIII, 356. Insequentem ut caperet, fugisse puellam et in hoc suburbio stetisse narrant, et nomen suum Daphnen inde accepisse, *ibid.* Tum mater ejus opem tulit filiæ, ne injuriam pateretur, atque aperto statim gremio virginem excepit, et pro puella plantam ejusdem nominis edidit, *ibid.* Lascivus autem amans amoribus suis fraudatus, arborem complexus est, ac tum plantam tum locum ipsum sibi proprium effecit, *ibid.* Daphne virgo caste vivere volebat, *ibid.* 324.

Daphne suburbium Antiochenum, XX, 212; XXIII, 322, 323. Imperator cum Daphnen ascendisset, illic Apollinem precibus fatigabat, sollicitabat, supplicabat, ut sibi de rebus futuris quidpiam vaticinaretur, *ibid.* Daphnen properabant Antiocheni comessatum, XXII, 162, 163. Daphne suburbium Antiochiæ multitudine cupressorum ornatum, XXII, 314. Fontibus quoque, arboribus et cupressis ornatum, XI, 127; XXIII, 484. Daphne suburbium Antiochenum, III, 502. Daphne locus prope Antiochiam, ubi sacra diis persolvebantur, XVIII, 132. Statim atque Daphnen quis advenit, et a suburbii limine Martyrium conspicit, sic reprimitur, ac si quis juvenis in convivio pædagogum astantem intuens, atque oculo præcipientem, ut decore servato bibat, comedat, loquatur, rideat, caveatque ne modum excedat, existimationem suam dehonestet, XXIII, 357. Et quidam Daphnes pulchritudo vel segniores ad se allicit, *ibid.* Quid dicendum de iis qui ad consecrata loca pergunt, in Daphnen atque in speluncam Matronæ dictam, in locum Ciliciæ, Saturni appellatum, *ibid. Vide notam* (7) *ejusdem voluminis, pag.* 580.

Dare. Melius est nihil, quam aliena dare, XXV, 5. Injuste agit qui, videns duos homines, alterum nudum, alterum vero vestem habentem, spoliat vestitum, ut nudum vestiat, *ibid.*

Darius Hystaspæ Magis successit, XX, 290. Darius Persarum rex ariete designatus, *ibid.* 281.

Dathan. De Core, Dathan et Abiron referuntur tumultus et pœnæ quas dederunt, XIX, 299. Dathan et Abiron cum sacerdotii dignitatem meretriciis quibusdam oculis concupivissent, cum omnibus sectatoribus suis terra absorpti perierunt, synagogam suam sortiti extemporale sepulcrum, XXV, 409.

David quam acceptus Deo post pœnitentiam, XXI, 284, 285, 286. In ejus gratiam Salomonis peccatum obtegitur, *ibid.* 443, 444. David ærumnis vexatus, XX, 143, 144; XIX, 438. Ejus calamitates omnem tragœdiam superant, XX, 147. Davidis lectus, lacrymis exornatus, XI, 147. Ejus quotidianæ lacrymæ, XI, 148. David multis præclare gestis sternitur, XXI, 443. Davidis compunctio, *ibid.* 429, 430. David recte factorum oblitus, peccatorum recordabatur, *ibid.* 439. Amore Christi incensus, *ibid.* 426.

David pro ovibus mori voluit, XI, 277. Brevis statura, parvus, armis nudus carneam turrim prostravit, XXII, 314. Davidi perniciem machinabatur Saül nulla læsus injuria, *ibid.* 179. David propheta et rex. Satius esset solem extingui, quam verba Davidis oblivioni tradi, V, 211. David in extrema senectute ἑκάτῃ πολιᾷ commisit adulterium, *ibid.* David post

peccatum de peccato non cogitat, *ibid.* 212, 213. Davidis confessio peccatum delet, XXI, 513.

David precibus armatus, XXII, 7, 8. David in exemplum patientiæ adductus, XXII, 469, 471. Davidis fides, XIX, 166, 167. Davidis quanta virtus, XIX, 33. Ejus patientia, *ibid.* David Saüli inimico beneficia contulit, *ibid.* 31. David cogitur proprias efferre laudes, *ibid.* 182. Davidis, cum Goliath monomachia, II, 129, 130, 131.

Davidis vox prostravit alienigenam, V, 179. David reipublicæ servator, *ibid.* 140. Davidis virtus ex Samuelis ad illum responsione perspicitur, V, 178. David fugit a facie Saülis, *ibid.* 144. Ex insidiis Saülis tripla quadruplaque martyrii corona redimitus, *ibid.* 174. Davidi nihil nocuit Saülis odium, *ibid.* 176. David Saülem in se peccatum quodam modo excusat, *ibid.* 160. David Saülem occidere volentes coërcuit, *ibid.* 154. Saüli corporis custos fuit, *ibid.* Davidis Saüli parcentis tanta gloria, quanta trium puerorum, *ibid.* 157. David immolans iram sacrificium Deo offert, *ibid.* 156.

David Saüli parcit inimico sibi, V, 91. Honorifice appellat inimicum, *ibid.* 131. Davidis mansuetudo erga filium Saülis, *ibid.* 186, 187. Beneficia in Saülem, *ibid.* 138, 139. David observatum Saülem magna præmia recepit, *ibid.* 159. David a Saüle filiorum tutor relinquitur, *ibid.* 186. Davidis luctus ob mortem Saülis, *ibid.* 164. David in calamitate quam in solio mirabilior, *ibid.* 90. David eo magis spectandus quod in lege veteri difficilior esset virtus quam in nova, *ibid.* 772. Legem ipsam mansuetudine superabat, *ibid.* 148. imo et legem apostolicam, *ibid.* 180. Davidis benevolus erga suos animus, *ibid.* 158. David non effertur ob prosperum successum, *ibid.* 142. Ejus magnanimitas, *ibid.* 139, 162. Ejus mansuetudo unius Dei voluntatem spectabat, *ibid.* 163. David accensus Dei desiderio, *ibid.* 118. Davidis patientia et tolerantia, *ibid.* 89, 90, 172. modestia, *ibid.* 143, 144. In Davidis labiis Dei gratia residebat, *ibid.* 155.

David infinitis dignus coronis, II, 399. Dei suffragio laudatus, V, 137, 138. David exemplar humilitatis, *ibid.* 137. Ab omnibus imitandus, *ibid.* 151, 152.

David rex media nocte surgebat, I, 459. Ejus lacrymæ, *ibid.* Omnia quæ gesserat divino munere, V, 159. David ὑμνογράφος, hymnorum scriptor, III, 401. Ejus scopus in Psalmis, *ibid.* 4. David communis doctor orbis terrarum, *ibid.* 153, 154. David non quod suum, sed quod Dei est quærit, *ibid.* 93.

David nullam excusationem attulit, postquam peccaverat, IV, 101. Davidis pœnitentia, III, 69, 70. David cædem et adulterium perpetrat et misericordiam consequitur, *ibid.* 65. Davidis mansuetudo, *ibid.* 87, 88. Davidis Absalonem fugientis historia, *ibid.* 76, 77, 78. David cur fugiebat filium suum, *ibid.* 4. Semei regem David vocabat homicidam, et de eo hanc nefariam David ferebat sententiam propter calamitatem, *ibid.* 95. David filio insequente admissi peccati pœnas luit, *ibid.* 8, 9. Propter nefarium congressum Thamar filiæ Davidis a suo fratre Absalon, bello fuit David impetitus, et a filiis obsessus, *ibid.* 6.

David rex noctu orabat, IV, 173, 174. Davidis spes in Deo, III, 81. David mitis et mansuetus erat, *ibid.* 262. David Spiritu sancto motus composuit librum, *ibid.* 232, 233. Davidis amor erga Deum, *ibid.* 216. siti comparatus, *ibid.* Davidis fortitudo et patientia, *ibid.* 115. Davidis patientia, *ibid.* 9. David sine ope Dei, omnium opem nihili facit, *ibid.* 82. David sese laudat quomodo, *ibid.* 12, 13. David mysteria Christi enuntiat variis in Psalmis, *ibid.* 402, 403.

David librum Psalmorum concludit per gratiarum actionem, IV, 208.

David puer tropæum erexit, ætate provectus peccavit, IV, 263. Davidis egregium exemplum patientiæ in morte filii, XXI, 377. David vindictam Dei in populum ad se revocat, IV, 214.

Ex Davide se reges ortos dicebant, V, 241, 242. David cur in genealogia Jesu Christi primus memoretur, *ibid.* 237, 240. Davidis splendor, *ibid.*

David longe splendidior Saüle, VI, 295. Davide nihil simplicius, VII, 73. Davidis mansuetudo, *ibid.* 74. David erga Saülem evangelicam ostendit mag-

nanimitatem, VI, 114. David ex parva negligentia in peccati baratrum ruit, *ibid.* 110, 111. David prudens, ratione per concupiscentiam obtenebrata peccavit, VII, 47.

Davidis peccatum, VI, 111, 112. Culpæ Davidis magnitudo, *ibid.* David cædem duplicem admisit, *ibid.* 113. David verbi fructu ad pœnitentiam deductus, V, 247. Davidis contritio, *ibid.* 257. Philosophia ejus, *ibid.* modestia et patientia, *ibid.* 257, 258. Davidis post peccatum virtus quanta, VI, 113. Davidis magna erat apud Judæos existimatio, *ibid.* 264. David in Psalmis et de præsentibus et de futuris loquitur, XIV, 65, 66.

Davidis regnum adhuc stat, quomodo, XII, 377. David qui plurimas uxores habebat, non ideo immundus erat, XVIII, 136. David cum unam injuste addidit, immundus factus est, *ibid.*

DEBITORIBUS indulgendum, V, 431. Deus longe plúra reddet, quam illi debeant, *ibid.*

DEBITUM spirituale etiam cum solvitur, retinetur, XI, 225, 226.

DEBORRA nutrix Rebeccæ cur cum Jacobo ageret, II, 285. Deborra mortua sepulta est ad radices Bethel subter quercum, et vocavit Jacob nomen ejus, Quercus luctus, *ibid.*

DEBORRA imperatoris functa est officio, X, 172.

DECANUS. Si hic sunt et præfectus, et omnes qui regi assistunt, et qui longe sunt his inferiores, et tenent locum eorum, qui dicuntur Decani, sunt in regia, etiamsi multum intersit inter præfectum et decanum; multo magis hoc erit in superna regia, XVIII, 361. Et quia multo amplius ab eo, qui Decanus dicitur, et a præfecto, solis et stellæ minimæ extat differentia, manifestum est omnibus, *ibid.* 362.

DECENNIS peccatorum rationem est redditurus, XXI, 98.

DECEPTIO et fallacia pariunt inimicitias, XVI, 271.

DECIMÆ fructuum pluries datæ, VII, 95. Decimas se daturum vovet Jacob, II, 216, 218.

DEFENSOR ἔκδικος civitatis magistratus est, XI, 518.

DEFINITIO sapientiæ, III, 509.

DEFORMITAS non vilipendenda quando animus pulchre ornatus est, III, 498. Deformitas corporis non nocet, neque forma prodest, IV, 85.

DEFUNCTORUM luctus cum tibiis et cymbalis celebratus, VI, 163. Defuncti quomodo sint honorandi, X, 182, 183. Defunctus. *Vide* MORTUUS.

Defunctis prosunt eleemosynæ et oblationes, XII, 259. Pro defunctis preces, XX, 486.

Δεῖ, *oportet*, aliquando non consulentis, non jubentis est, sed futura prænuntiantis, XI, 257.

DELICIÆ lædunt animam, XXI, 224. Incommoda pariunt, *ibid.* perniciosissimæ, XI, 149. Ad Numinis oblivionem deducunt, *ibid.* Perinde in veteri atque in nova lege prohibitæ, XXI, 198. Deliciæ hujus vitæ a futuris privant, XI, 190, 191. Deliciæ non sunt crimen, sed ad vitia ducunt, XXII, 282. Deliciæ improbantur, XIX, 510. In peccatum inducunt, *ibid.* 510, 511. Fera sunt deliciæ, fera gravis et intractabilis, *ibid.* 513. Deliciæ vitam sexcentis mortibus graviorem inducunt iis qui ipsas plurimi faciunt, *ibid.* 512, 513. Deliciæ morbos pariunt, V, 132.

Deliciæ sunt spinæ, quomodo, VI, 322. Deliciarum damna, *ibid.* Deliciæ et sollicitudines duplex pestis, quæ animam invadit, *ibid.* Deliciæ et confessio non possunt una consistere, V, 354.

Deliciis frui non sinit mortis expectatio, VII, 133. Deliciæ ciborum valetudinis fundamenta subtrahunt, IX, 340. Deliciæ tristitiam pariunt, XII, 85. Deliciæ ad peccatum trahunt, *ibid.* 479. Deliciæ veræ, quæ, *ibid.* 323, 324. A deliciis abstinere, jejunii species est, *ibid.* 320. Deliciarum locus præceps est, *ibid.* 196. Ex deliciis quæ mala oriantur, *ibid.* 197. Deliciæ onus sunt animæ, *ibid.* 197, 198. Deliciis et otio nihil inutilius, *ibid.* 402. Qui in deliciis vivit non mortuus modo, sed etiam mortuo deterior est, XIII, 383.

Deliciæ nihil prosunt, quod desinant in afflictionem, XVII, 259. Deliciæ non possunt cum sobrietate consistere, *ibid.* 452. Deliciæ excæcant animam, XV, 119. Deliciæ animæ proceriorem staturam impe-

diunt, *ibid.* 120. Deliciæ non spectandæ, sed exitus earum, *ibid.* 335. Deliciarum fructus corruptio est, *ibid.* 131.

Δήλωσις, quid erat, XX, 307.

DEMETERE dicitur lapsas ex metentium manibus spicas colligere, et nihil omnino in arvo relinquere, IV, 270.

DEMETRIUS monachus, XXI, 395. Ad eum epistolam mittit Chrysostomus, *ibid.* 425. Demetrius monachus rogat Chrysostomum ut sibi de Compunctione sermones mittat, *ibid.* 395. Demetrius compunctionis lacrymas fundebat, *ibid.*

DEMETRIUS episcopus Pessinuntis ad Theophilum missus a Chrysostomo, XXIV, 5. Demetrius rogatu Chrysostomi ad Innocentium properat, *ibid.* 3, 4, 5. Demetrius pro causa Chrysostomi ærumnis affectus, *ibid.* 291. Demetrius episcopus Romam confugit pulso Chrysostomo, *ibid.* 16. Demetrius Pessinuntis episcopus qui arcentem percurrerat, prædicans Romanorum communionem cum Joanne episcopo, attulit epistolas ab episcopis Cariæ, XXV, 422.

DEMETRIO, Cyriaco, Palladio, Eulisio episcopis scribit Chrysostomus, XXIV, 291.

DEMETRIUS Galatiæ secundæ episcopus, XXV, 412.

DEMOCRITUS philosophus erat Ephesius, XVI, 121.

DEMONSTRATIO per opera, major est illa quæ fit per verba et per signa, XIV, 182.

DEMOPHILUS Chrysostomo amicissimus senex ægritudine magna et paupertate pressus, XX, 158, 159.

DEMOSTHENIS acumen, XX, 468. Demosthenes rhetorum princeps apud Athenienses sæpe ex suggestu ad bellum prodiit, IV, 248.

DENOMINATIONES ex quibusdam casibus acceptæ, II, 438.

DEPOSITA Christo, non hominibus tradenda, XXII, 91.

DEPRECATIO ubi est, venia est opus, XXIII, 75.

DESCRIPTIO prima facta sub Romanis principibus, XI, 436. Descriptio sive census Cyrenii in codicibus Romanis asservabatur, X, 484.

DESCRIPTIO avari, IV, 124.

DESIDERIUM Dei auget moles afflictionum, IV, 126. Daniel vir desideriorum dictus, I, 36.

DESIDIA grave malum est, I, 183. Desidia facit ut facilia omnia videantur difficilia, *ibid.* Desidia lædit corpus, otium lædit animam, XVIII, 325.

DESIUS mensis, Junius, X, 493.

DESPERATIO et DESPERARE de se ipso pejus est, quam desperare de alio, XXI, 486. Desperandum nunquam est, *ibid.* 453, 454, 486; XI, 137. Desperationis mala, XXI, 489, 490. Desperatio ignaviam alit, *ibid.* 497. Desperatio vitanda, *ibid.* 5. Desperatione oritur impudentia, *ibid.* 497. Desperandum nunquam est, I, 424, 425; III, 579, 580. Desperare nunquam oportet, XIV, 408. Desperatio telum diaboli, XXI, 516. Desperatio perniciosa, *ibid.* Non desperare, magnum contra diabolum telum, XXI, 596. Desperationis malum, quantum, VII, 343. Desperationi nunquam se dedere oportet, X, 323.

DESPOSYNI, sic vocantur cognati Christi, qui admirationi fuerunt, et quorum nomina propria ignorantur, IX, 332.

DETRACTIONES vix vitantur a concionatoribus, XX, 478. Detractio, qui detrahit fraternas carnes comedit, XXII, 110. Detractionis mala quinque, *ibid.* Detractionis et convitiorum malum, *ibid.* 347, 348. Detractio est etiam cum vera dicuntur, *ibid.* 110. Detractionem audire non debemus libenter, *ibid.* 111. Detractio omne bonorum operum meritum tollit, *ibid.*

Detractores qui mala fratrum quasi arcanum revelant, XXII, 112. Detractores muscis comparantur, XX, 4. Detractores et maledici exagitantur, XIII, 290.

DEUS.

1° *Dei natura incomprehensibilis.* — 2° *Deus Creator omnia novit.* — 3° *De Deo varia multa.* — 4° *Dei providentia.* — 5° *De Deo alia multa.* — 6° *Dei clementia et patientia.* — 7° *De Deo innumera.* — 8° *Deus, attributum falsis diis.* — 9° *Attributum hominibus.*

1° *Dei natura incomprehensibilis.*

DEUS et Dominus nomina Patri et Fi-

lio propria, XIX, 442. Deus simplex, incompositus, figuræ expers, *ibid.* 430, 431. Sine ullo existendi principio, XX, 56. Non loco circumscriptus, XIX, 427. Deo alæ, et somnus in Scripturis quomodo tribuantur, XI, 85, 83. Deus est ingenitus, XIX, 449. Deus quomodo dicatur spiritus, fons, ignis, etc., *ibid.* 451, 452. Deus unus dicitur de Patre propter Gentiles multiplicatis deorum morbo laborantes, *ibid.* 445, 446. Deus optimus rerum artifex linguam a duobus labris interius fixo dentium septo custodiri statuit, ut tutum illud præsidium ejus facultatem coërceret, XXV, 427.

Dei substantia ab Unigenito et a Spiritu sancto comprehenditur, non ab aliis, XI, 413. Quomodo sese attemperet ut videatur a Seraphinis, XIX, 417. Deum nemo videt perfecta comprehensione, *ibid.* 431. Deum, etiam cum sese attemperat, supernæ virtutes videre nequeunt, *ibid.* 421, 422. Deus etiam Angelis incomprehensibilis, *ibid.* 416, 417. Incomprehensibilis etiam supernis Virtutibus Angelisque, *ibid.* 393, 421. Dei substantiam Prophetæ non accurate noverant, *ibid.* 389, 390. Deus est qui omnia facit et in aliam formam mutat, ac secundum voluntatem suam omnia apte convertit, I, 43.

Deus Pater, non ab aliqua creatura, sed a Filio tantum et Spiritu sancto cognoscitur, XIX, 414. Deum nemo videt seu cognoscit, nisi Filius, *ibid.* 440. et Spiritus sanctus, *ibid.* Dei substantia quomodo comprehensibilis sit, quando judicia ejus, prudentia, magnitudo incomprehensibilia sunt, *ibid.* 392. Deum scrutari quam temerarium, *ibid.* 402. Deum incomprehensibilem esse probat Chrysostomus, XX, 199, 200. Eum contumelia afficit qui substantiam ejus curiosius explorat, XIX, 405. Dei substantiam non noverat Paulus, XIX, 392, 408. Dei substantiam se nosse putare, insanum est, *ibid.* 389, 390, 405. Deus quo pacto cognoscitur, *ibid.* 388, 389. Deum esse credere sufficit, nec requiritur ut ejus substantiam scrutemur, *ibid.* 450. Deus inaccessibilem lucem inhabitans, quanto magis ipse inaccessibilis, *ibid.* 416. In throno esse dicitur qui contineri nequit, sed sese attemperat, *ibid.* 417. Dei sapientia immensa et inscrutabilis, *ibid.* 390. Deus pro dignitate laudari nequit, *ibid.* 413.

Deus est effectus expers, XXI, 429. Ejus zelus non est affectus, XXI, 277. Ejus ira non est animi ægritudo, *ibid.* 457.

Deus cum diceret, *Adam ubi es?* non ignorabat ubi Adam esset, XI, 219. Nec ignorabat Sodomorum scelus, *ibid.* Dei dispensationes scrutari vetat Paulus, XIX, 407. Deum nemo vel contemnendo lædere, vel laudando illustriorem facere potest, *ibid.* 413. Verborum multitudo non solet Deo persuadere, sed pura anima et bonorum operum, III, 10. Deus qui amator est justitiæ, quicumque cum ea ad ipsum accesserit, non recedet vacuus, *ibid.* 3.

2° *Deus Creator omnia novit.*

Deus corda scrutatur, XX, 86. Scrutans est Deus corda et renes, III, 100. Dei est adorari, orationem suscipere, non offerre, XI, 422. Deus sola voluntate sine labore creavit, XIX, 404, 405. Creavit Angelos ante hominem, XX, 56. Non est causa malorum, XX, 68. Ipsi omnia facilia, XXI, 453.

Dei præscientia, XX, 84. Ejus decreta a nemine prohibentur, XI, 214, 215. Dei consilia non disquirenda, XX, 80, 82. Deum glorificat qui promissa ejus non curiosius explorat, XIX, 405, 406. Ex Dei voluntate bonum et malum penditur, XX, 247.

3° *De Deo varia.*

Deus non vult mortem peccatoris, XXI, 465. Punit ad exemplum, XI, 196. et ante peccatum et post peccatum nos curat, XX, 339, 340. Nunquam aversatur sinceram pœnitentiam, XXI, 461, 462. Elegantiam linguæ non quærit Deus, nec verborum compositionem, sed animæ pulchritudinem, III, 13. Deus cur non omnes hic puniat, XI, 195. Cur multos per totam vitam affligat, XX, 84. Cur Sanctos non statim a malis eripit, XXI, 50, 51. Dei misericordia erga hominis animam, *ibid.* 480.

Deo qui vult placere, vitam mollem

ne sectetur, XI, 198, 199. Deus expetit a nobis amari, XXI, 487. Dat spatium et tempus sceleratis, ut pœnitentiam agant, *ibid.* 153, 154. Comminatur, ut peccatores deterreat, non ut se ulciscatur, *ibid.* 458. Solus peccata dimittit, XI, 229, 230. Ad pœnitentiam provocat, XXI, 458. Benignus Deus noster inter malos permisit bonos vivere, ut improbi lucrum aliquod haberent ex ea consuetudine, nec semper in sua permanerent malitia; sed bonos continuo ante oculos spectantes, aliquid utilitatis ex eorum caperent familiaritate, I, 77.

Deus non læditur peccato, sed homines peccantes illo læduntur, XXI, 457, 458. Libenter audit hominem mala sua sibi narrantem, XIX, 456. Appropinquans est, non ille recedit, sed nos, XXI, 464. Dei beneficiis nobis præstitis nihil dignum exhibere possumus, *ibid.* 432. Deus non vult nos cruciari, sed pœnitentiam agere, XX, 164. Dei indulgentia erga homines, XXI, 144. Ejus studium pro animæ salute, *ibid.* 481. Dei operante manu nihil gestorum excidit, *ibid.* 105. Benignus Deus nomina elementis non antea imposuit, donec ea in propriis locis suo præcepto poneret, I, 79.

Dei officium est ut dolentes consoletur, XIX, 456.

Deus indignius tulit Christi necem, quam vituli adorationem, XX, 307, 308. Deum inter et hominem tantum intervallum, quantum inter lutum et figulum, XIX, 406, 407. Deo qui bellum movet, belli exitum bonum habere nequit, XXI, 4. Deus non eget gloria a nobis affici, *ibid.* 311. Deus cur homini præceptum dedit, quem prævaricaturum norat, XX, 69.

Dei verba, opera exhibent mirabilia, XI, 460. Contra Dei dicta non ratiocinandum, XIX, 400, 401, 402.

Deus viduis viri loco est, XXI, 246, 247. Dei judicium nullus effugiet, XI, 159, 160. Deo judici omnia nuda et aperta, XXI, 444. Deus in cœlo splendore suo Angelos et Sanctos condecorat, XXIII, 293. Dei cultus non loco circumscriptus, XX, 296, 297. Deus in opificiis suis admirandus, XXI, 107. Ex rebus et operibus cognoscitur, XXII, 194, 195, 196.

Dei existentiæ demonstratio, XX, 33. Dei cognoscendi verus modus per creationem, XXII, 237. Deus quo sensu dicatur deambulare, *ibid.* 184. Deus nullo opus habet, *ibid.* 214. Deus et Dominus Filio perinde atque Patri competunt, XXIII, 522. Deus nullis affectibus obnoxius, XXII, 177.

Deus magnas res per umbras præsignavit, V, 10. Dei dona copiosa, XXIII, 531. Dona Dei, alia quidem sunt communia et indivisa; alia vero communia et divisa, XXV, 407. Horum tertia sunt quæ neque communia, neque divisa seu indivisa, sed propria, data secundum præcipuam gratiam iis quibus data sunt, *ibid.* Deus judex, medicus, et magister, XXII, 180. Non tantum cum benefacit, sed etiam cum castigat, bonus, *ibid.* 176. Non cum dat modo, sed et cum aufert bonus, XX, 9. Deus antiquitus Judæis dux erat bellorum, XX, 3.

Deus velociter ædificat, tarde diruit, XXI, 583. Dei clementia est immensa, *ibid.* 597. Dei clementia erga homines, quanta, XXII, 114, 115. Dei clementia erga hominem lapsum, *ibid.* 178, 179. Dei clementia et tolerantia: si emendationem ultio præverteret, mundus deletus esset, funditusque periisset, XXI, 576. Dei longanimitas publicanum fecit evangelistam, etc., *ibid.*

Deus vehementer cupit ut omnes ad ipsum confugiant, XXII, 103. Si punire cuperet, taceret; quia misereri vult, minatur, XXIII, 538. Deus non remittit nobis, nisi et nos remittamus, XXII, 351. Deus nos vexari permittit, ut ipsum frequenter adeamus, XXI, 545.

Deus servorum suorum ulciscitur injurias, XXIII, 518, 519. Principibus terrorem incutit, XXI, 579. Deus tardus ad pœnam, velox ad salutem, *ibid.* 582. Dei contra Niniven sententia non decidit, quare, XXII, 147. Deus puniens comparatus cum judicibus, XX, 15. Dei promissa certa, XXIII, 512. Deus læsus plus timendus, quam imperator læsus, XXII, 115.

Deus ubique coli potest, XX, 385, 386. Quam facile adeatur, XXI, 543. Dei sapientia et providentia, XXII, 229. Dei providentiam esse probatur, *ibid.* 200, 201, 202, 206. Sine Dei providen-

tia mundus stare nequit, *ibid.* 208, 209, 210. Dei providentia nullo potest exprimi verbo, xx, 8, 9. Omnia administrat, xix, 478, 479. Dei providentia cur bonos improspere, malos prospere agere in hac vita sinat, xx, 19, 21, 22. Dei providentia defenditur contra eos qui dicebant siccitates, calamitates, bella non esse digna providentia Dei, xxii, 177, 178.

Deus nihil ita amat, ut animam mitem et humilem, xxi, 543. Patris more per res adversas erudit, xxii, 296, 297. Deo omnia in adversitate committenda, xxii, 126. Deus pater orphanorum, judex viduarum, xxi, 580. Deus ubi præcipit, non est argutationibus utendum, xxii, 290. Nonnisi possibilia mandat, xxi, 565. Deus non necessitate pertrahit ad bonum agendum, xi, 99, 100. Dei offensio, vera calamitas, xxii, 138.

Deus simplex natura, incompositus, inconvertibilis, xxiv, 387, 388. Deum nemo vidit ut est, xxiii, 76. Sola fide cernitur, xi, 546. Deus exemplis nullis digne potest repræsentari, xxiii, 77. Dei affectibus exprimendis exempla nulla satis sunt, xxiv, 390, 391. Deus qua ratione æmulari, irasci, odio habere, pœnitentia moveri dicatur, xxiii, 73. Deus impassibilis, xxiv, 388, 389, 390. Deus quo pacto dicatur sanctificari, x, 464, 465.

Deus solus consiliario non eget, xiii, 130. Nihil facit frustra, *ibid.* 119. Dei proprium est cordis secreta cognoscere, xi, 21. Dei cultus omnibus rebus præferendus, xiii, 150, 151. Deus si colatur, sæcularia bene succedunt, xix, 20. Deus pater noster communis, x, 464. Qua ratione pater noster est, *ibid.* 463. Dei erga hominem affectus quantus, xi, 7. Dei amor in creaturas, xxii, 439, 440. Deo tales videmur quales sumus, xi, 383. Deus solus magister, xi, 487. Auctor Novi et Veteris Testamenti, xix, 101, 102. Deus cur voluerit res hujus mundi caducas esse, xxi, 387, 388.

Deus aliter cum justis, aliter cum vulgo agit, xix, 60. Deo ratio reddenda accepti et expensi, xi, 50, 51. Deus animi propositum spectat, xiii, 152. Deo auspice quæ fiunt bene succedunt, xxi, 346. Deus plus nostram salutem cupit quam nos ipsi, xi, 57. Dei indulgentia quanta, *ibid.* 47, 48. Deus in remittendis peccatis ditescit, *ibid.* 54. Deus sibi quam aliis debita facilius remittit, *ibid.* 60. Quomodo puniat, v, 198. Supplicium illaturus sese purgare solet, *ibid.* 208.

Deus alios in malis derelinquit, alios eripit, xix, 7. Cur non statim adversitates tollat, xxiv, 26. Per læta et adversa piorum vitam gubernat, *ibid.* 142. Cur permittat tentationes, xix, 12. Deus non evulgat peccata, quare, xi, 9, 10.

Deus et Dominus in Scriptura parem habent significationem, i, 180, 181. Deus simplex, incompositus, figura carens, *ibid.* 171. Dei ineffabilis essentia, *ibid.* 56, 57. Deus non habet formam humanam. Confutantur ii qui illud dicerent, ii, 402. Dei essentia non potest humana mente efformari, *ibid.* 402, 403. Dei sapientia quanta, *ibid.* 263. Dei potentia unde demonstratur, v, 70. Est incomprehensibilis, i, 863. ineffabilis, *ibid.* 51, 52. immensa et mirabilis, *ibid.* 161, 162. quanta, ii, 327.

Deus ubique adorandus, i, 484. optimus architectus, *ibid.* 195. Omnia novit antequam fiant, *ibid.* 53. Cur dicatur, *Et vidit Deus lucem, quod esset bona*, *ibid.* Deus non ideo interrogat quod ignoret, *ibid.* 260. Quomodo videt quidpiam, *ibid.* 67. Deo indignum est ascendere et descendere, ii, 288. Deus descendisse dicitur ut videret turrim, ut doceamur non judicandum esse ex auditu, i, 451. De Deo, cogitante, secum reputante, verba in Scriptura, non sunt ad litteram accipienda, *ibid.* 309, 310. Deus corporeis oculis non videtur, ii, 23, 24.

Deus nullum habet corpus, i, 113, 114, 115. Quomodo dicatur ambulare, i, 217. Dei nutui omnia cedunt, ii, 122, 124. Deo non potest imponi, v, 164. Deum condigne nec homines nec Cherubim et Seraphim celebrare possunt, i, 387. Deus et Dominus dicuntur de Patre et Filio, *ibid.* 335, 336. Dei opera cum intelligentia et ratione facta, ut probatur exemplis multis, *ibid.* 146, 147. Ea digne laudare non potest homo, *ibid.* 79.

Dei sapientia in rebus creandis, i, 89. Creatoris magnitudo ex rebus creatis conspicitur, ii, 390. Deo omnia possi-

bilia, II, 122. Deus verbo simplici omnia produxit, I, 122. Dei ineffabilis potentia in creando elucet, *ibid.* 64. Deus propter hominem omnia creavit, *ibid.* 94. Cur non omnia produxerit uno die, *ibid.* 54, 56. Cur cœlum perfectum produxerit, terram autem paulatim condiderit, II, 395, 396.

Dei opificia non curiosius investiganda, I, 104. Deus cur dixerit, Faciamus hominem, non, Fiat homo, II, 399. Deus nos creavit ut salvos faciat, I, 55, 56. Quomodo requieverit die septimo, 142, 143. Ad imaginem Dei creari quid, I, 285. Deus quomodo Adamo et Evæ vestes pelliceas fecerit, *ibid.* 241. Dei misericordia erga Adamum et Evam, *ibid.* 225, 226. Deo immissa pœna Adamo admonitio potius est, quam punitio, *ibid.* 228, 229. Deus Abelis oblationem acceptam habuit, non item Caini, *ibid.* 250, 251. Dei pactum cum Noë, *ibid.* 412. Ejus erga Abrahamum benevolentia maxima, *ibid.* 470, 471. Quomodo ad Abraham visus est, *ibid.* 480, 482. Quomodo videri possit, *ibid.*

Deus est omnium Deus; cur dicatur Deus Abraham, II, 188; V, 118. Dei benignitas erga eumdem, I, 515, 516. Dei providentia erga Josephum, II, 318. Deus hominem in mundum, quasi in regiam omnibus rebus instructam induxit, I, 107. Dei egregii artificis, *ibid.* 79, 80. Deus verbo et præcepto omnia condidit, *ibid.* 52, 80. Dei opera nostrarum cogitationum imbecillitatem superant, *ibid.* 43, 164, 165. Dei opera omnia valde bona, *ibid.* 139, 140. Deus secundum voluntatem suam creaturas moderatur, *ibid.* 78. Quomodo requiescere dicitur, *ibid.* 141, 142. Deus ipse per Prophetarum linguam loquitur, *ibid.* 66, 190, 191. Dei gratia in Davidem, 145, 146.

Dei præcepto cuncta obediunt, I, 419. Dei ineffabilis indulgentia erga Caïnum, *ibid.* 252. Deus a principio quo pacto homines instituerit, V, 69. Dei ineffabilis benignitas erga genus nostrum, I, 106, 137, 169, 170, 371, 372. Deus fons clementiæ nobis confert, etiam nesciis, *ibid.* 389. Per litteras agit cum hominibus, II, 390, 391. Dei patientia, I, 221. Dei erga homines indulgentia, *ibid.* 220, 221. Dei ingens misericordia, *ibid.* 238, 359, 452, 455.

Dei clementia, II, 71, 72. Tolerantia ineffabilis, *ibid.* 72. Deus non spectat suam dignitatem, sed nostram infirmitatem, *ibid.* 176. Deus quantam humani generis rationem habeat, I, 284. Dei quanta bonitas et providentia, I, 415. Dei providentia erga hominem liberalitas quanta, I, 138, 184.

Deus hominem quantum honoraverit, I, 310. Dei benevolentia viis diversis acquiritur, *ibid.* 132. Deus transformat naturam ut vult, *ibid.* 368. Quantam salutis humanæ curam gerat, *ibid.* 390. Nihil ita curat ut animarum salutem, *ibid.* 55, 56. Deus potest illa dare quæ supra naturam sunt, II, 21.

Dei gratia efficit ut omnia bene succedant, II, 319. Deus necessitatem non imponit, I, 256. Deus gratiarum actionem exigit a nobis, II, 187. Dei est res desperatas restituere, I, 495. Deus desiderantem animam bonis cumulat, *ibid.* 61.

Deus quantam suorum curam gerat, II, 119, 120, 253. Deus omnia facit propter nostram utilitatem, I, 181, 182. et salutem, *ibid.* 516. Deus etiam peccatoribus benignus, quanto magis justis, *ibid.* 415. Dei dispensationes non curiose inquirendæ, *ibid.* 321. Deus interdum per indignos futura prædicit, *ibid.* 292, 293.

Deus solus timendus, II, 316. Dei auxilio munito viro nihil fortius, *ibid.* 129, 130. Deus cur permittat bonos cum malis vivere, I, 77. Deus nihil sic requirit, ut gratum animum, *ibid.* 386. Dei decretum nihil impedit, II, 328.

Deus hominem eum solum vocat qui virtutem colit, I, 325. Dei amor commendatur, *ibid.* 422, 423. Deus non deserit eos quos sinit affligi, I, 482. Deus petitiones non statim implet, quare, II, 8. Deus non solum beneficia et dona sua conferre vult, sed solet beneficia accepturos reddere clariores, *ibid.* Deus impedimenta interponi sinit, ut suam magis declaret virtutem, *ibid.* 299. Deus per adversarios efficit ut fides crescat, I, 419. Deus propositum animi spectat, *ibid.* 151. Deus minando prædicit ne inducat mala, *ibid.* 347.

Deus nec ad gratiam, nec per odium judicat, v, 138, 139. Postquam Deus pronuntiavit, nulla contradicendi reliqua est occasio, *ibid.* Dei unius voluntas spectanda, *ibid.* 163. Dei beneficia quomodo se habeant, *ibid.* 118. Deus nobiscum certat beneficiis, I, 518. Deus animum attendit magis quam opera, *ibid.* 395. Deus non minus suppliciis, quam beneficiis suam ostendit providentiam, *ibid.* 244.

Deus non despicit eos, qui calumniam patiuntur, II, 250. Deus non semper in adversis nos manere sinit, *ibid.* 39. neque semper in prosperis, *ibid.* Deus nihil supra vires nostras exigit, I, 131. Mos est Dei, ut si nos tenuia quædam et vilia obtulerimus, multa liberalitate nos remuneret, *ibid.* 385. Deus parva magnis remunerat, *ibid.* 514. Dei promissio fide dignior, quam ipsa possessio, II, 220. Deus liberalitate sua nostras petitiones transcendit, *ibid.* 354. Deus sese purgat apud homines, *ibid.* 391.

Deus scit quid nobis expediat, nos ignoramus, I, 457, 458. Dei præsidio niti quantum sit, II, 287. Deus non cooperatur mendacio, *ibid.* 197. Deus solet admonere antequam puniat, I, 452.

Deus proborum causa patienter fert peccatores, II, 73. Deus propter justos etiam alios servat, I, 342. Deus post minas differt pœnam, *ibid.* 306. Deus pœnas infert peccatis minores, *ibid.* 422. Adhortatur nos Chrysostomus ad amorem erga Deum, *ibid.* Quæ sunt a Deo prædicta nequeunt impediri, II, 302. Deus prædicit pœnas, ne inferat, I, 358. Deus cum pœnas immittit, beneficio afficit, *ibid.* 373. Deus peccatum contra se facilius remittit, quam peccatum contra proximum, *ibid.* 375. Deus medicus noster est et pater clementissimus, *ibid.* 258. Eo quem Deus juvat nihil fortius, *ibid.* 302.

Deum habentibus amicum omnia facilia erunt, II, 263. Deus cooperari nos vult auxilio suo, *ibid.* 197. Deum ad ultionem invocare quam indignum Christiano, V, 149. Deus cur hostes nobis tradat, *ibid.* 147. Deo juvante, omnia feliciter succedunt, *ibid.* 222. Dei offensa magis timenda quam ulla gehenna, V, 129.

Dei servos elementa reverentur, I, 162. Dei cultus non talis apud nos qualis apud Judæos, V, 122. Deus glorificatur per recta dogmata et per bonum vitæ institutum, II, 396. Deum ut placemus, non multo egemus tempore, I, 402.

Deum colit qui colit servos Dei, II, 116, 117. Deum esse ut didicerimus, IV, 135, 136. Substantia Dei nobis ignota, *ibid.* Si quis de Deo dixerit : Deum vidi, et meis oculis apprehendi, annon est is qui sub aspectum non cadit, dicit esse aspectabilem, *ibid.* 135. Dei nomen admirabile cum Christo, III, 119, 120. Deus opifex naturæ, *ibid.* 378. Deum creasse noctem negabant quidam, *ibid.* 133, 134.

Deus nullo negotio vel labore, sed voluntate sua omnia fecit, 24. Deo omnia proclivia, III, 284. Dei digitorum opera cur cœli dicantur, *ibid.* 132. Deus unus Novi et Veteris Testamenti, *ibid.* 303. Deus, cum sit omnium Deus, se dicit Deum justorum, *ibid.* 81. Deus impatibilis est, *ibid.* 62.

Deus sub aspectum non cadit, IV, 135. Deus in cœlo habitat, non quasi circumscriptus sit, III, 611. Dei potentia ingens, *ibid.* 103. Deus quod sit incomprehensibilis, ideo adorandus, *ibid.* 270. Dei substantia nobis ignota, IV, 136.

Deus est ubique, III, 30. Deus scit præsentia, præterita, futura, IV, 77. Dei nomen solum quantum possit, III, 225. Deus justus, sed patiens, *ibid.* 107. Deo benedicere quomodo possunt interiora nostra, IV, 167. Deum ostendit creaturarum magnitudo, III, 304. 305. Deus præcipit ut nos ipsos in templum ejus adornemus, *ibid.* 186.

Dei scientia quomodo mirabilis facta, IV, 62. Dei quanta sit potentia, *ibid.* 198. Deum habere Filium probatur, III, 471. Dei laus sacrificium ipsi gratissimum, IV, 241. Dei laus quid difficultatis habeat, III, 526, 527. Deus quomodo doctrinam suam disseminaverit, *ibid.* 24. Deus loco non continetur, *ibid.* 61, 62. Dei timor solus ad salutem non sufficit, *ibid.* 509. Deus per spiritum et faciem Dei significatur, IV, 61. Deus est immortalis, et per se valde laudabilis, III, 509. Laudabilis propter majestatem, laudabilis propter opera, *ibid.* Deum

nunquam celebrat præstigiator, IV, 169, 170.

4° *Dei providentia.*

Dei providentia infinita, III, 155, 156. Dei providentia, quæ apparet in sensilibus, *ibid.* 36. Dei providentiæ adscribenda terræ fertilitas, IV, 181, 182. Dei providentia semper egemus, III, 157. Dei providentia nulli dubio obnoxia, *ibid.* 38. Unde probatur, *ibid.* 34. Dei providentiam laudant opera ejus, *ibid.* 200. Dei providentia apparet etiam cum dona contrahit et dat parcius, *ibid.* 34. Deus cur dicatur unus, *ibid.* 470. Unus non tollit Unigenitum, *ibid.* Dei providentia fluvio comparatur, *ibid.* 284, 285.

Dei præscientia, IV, 58. Dei pulchritudo, III, 210. Deus elementorum operationem in contrarium quando vult traducit, IV, 64. Deus potentiam suam quomodo declaravit, *ibid.* 26. Deus utiliter omnia facit, III, 26. Deo omnia sunt expedita et facilia, *ibid.* 582.

Dei manus est auxilium ejus, IV, 138. Deus decepit Ægyptios, quomodo, *ibid.* 41, 42.

5° *De Deo alia multa.*

Deus occultorum omnium cognitor, IV, 66, 67. Deus quam incomprehensibilis, *ibid.* 65. Dei nomen pertimescunt dæmones, III, 508, 509. Dei facies quid, *ibid.* 147. Deus cur in cœlo habitare dicitur, *ibid.* 531. Deus quomodo exurgere dicitur, *ibid.* 247. Deus quomodo sedere dicitur, *ibid.* Deus nullius rei eget, *ibid.* 261. Deus quomodo dicitur exaltari, *ibid.* 92. Deus naturæ opifex, potest ipsos naturæ transferre terminos, *ibid.* 540. Dei administratio est contemplanda et investiganda, *ibid.* 576.

Deus quomodo dicatur descendere et tangere, IV, 138. Deus communis universorum, III, 548. Cœlum quare dicitur domus Dei, *ibid.* Deus dicitur sedere super thronum sanctum, id est sancte regnare, *ibid.* 302. Deus Jacob, Dominus ex servi nomine appellatus, *ibid.* 539. Dei præsentia vires dæmonum imbecillas facit, *ibid.* 147.

Deum maxime placat peccatorum confessio, IV, 101. Deus quomodo placatur, *ibid.* Dei misericordia non datur indiscriminatim, *ibid.* 56. Dei verba pura, et mendacio libera, III, 184. Deus miracula magna et facit et solus facit, IV, 39. Miracula Dei non potentiæ solum sunt, sed etiam benignitatis, *ibid.* Miracula facere nunquam intermittit, III, 500. Deus prædicatur ex opificiis, *ibid.* 24. Deus quomodo doctrinam suam disseminaverit, *ibid.* Deus quanto hominibus clementior, *ibid.* 576. Deus nos a parvis ad magna deduxit, *ibid.* 35. Quæ Dei sunt manent immobilia, perpetua, immortalia, stabilia, fine carentia, *ibid.* 604. Deo familiarem hominem virtus efficit, *ibid.* 384. Deus eos qui cum justitia accedunt, non rejicit, *ibid.* 11. Dei timor bella interna sedat, *ibid.* 39. Deus quomodo dicatur habitare, *ibid.* 155. Deus dives in omnes, omnibus dare potest, *ibid.* 226.

Deus ut medicus novit quid conferat, III, 6. Deus cum medici officio fungitur, omnino sanat, *ibid.* 67. Deus faciem suam avertit quando facimus quæ sunt indigna ejus præceptis, *ibid.* 188. Dei silentium ejus patientia est, *ibid.* 399. Deo justitia cohæret, *ibid.* 310.

Dei punitio et vindicta inferebatur iis etiam qui erant ante legem, IV, 185. Deus contrariis castigat, quomodo, III, 613. Deus non temere minatur gehennam, *ibid.* 183. Deo comminante non desperandum, Deo promittente non torpescendum, *ibid.* 643. Deus vincit non clamore, sed nutu et voluntate, *ibid.* 286.

6° *Dei clementia et patientia.*

Dei justitia aliquando clementia dicitur, IV, 117. Dei patientia, III, 543. Deus semper justam fert sententiam, *ibid.* 148. Deus per verba terret, ne reipsa puniat, *ibid.* 106. Deus prædicit et differt, *ibid.* 106, 107. Si vindictam peccatorum sumeret, jamdiu sustulisset genus humanum, *ibid.* 543. Dei furor et ira non humano more sunt intelligenda, *ibid.* 60. Deus non propter imbecillitatem non ulciscitur, *ibid.* 101. Dei derelictio est aliquando species providentiæ, *ibid.* 189, 190.

Deus peccata nunquam digne punit,

IV, 112. Dei clementia etiam cum castigat, *ibid.* 27. Deus cum sonitu punit, quare, III, 149. Æque laudandus cum punit et cum a supplicio eximit, IV, 197. Deus cum castigat, patris officium agit, III, 575. Deus non vult peccatorem absolute conteri, *ibid.* 170. Cum punit, non ex ira punit, *ibid.* 62. Deus non se ipsum vindicans, sed nos corrigens irascitur, *ibid.* 28.

Deus in deliciis versantes, ipsis deliciis privat, ut ad sensum bonum reducat, IV, 48, 49. Arcana Dei profanis non sunt degenda, *ibid.* Deo sunt expeditæ viæ omnes, et potest vel ex rebus desperatis ad salutem adducere, *ibid.* 56.

7° *De Deo innumera.*

Dei mandata ut sint amplectanda, III, 512. Deo arma et membra tribuuntur, ut rudiores homines quod dicitur intelligant, *ibid.* 104, 105. Dei opera non accusanda, *ibid.* 493. Deus amandus præ caducis et momentaneis, *ibid.* 217.

Dei laudem quomodo emittant bruta et feræ, IV, 196. Deum quomodo laudent membra nostra, *ibid.* 210. Deus postulata superat, III, 588. Deum timentium mercedes, *ibid.* 642. In Deum spes ærumnosorum præsidium, IV, 105. Deus recto instituto mercedem semper confert, *ibid.* 7.

Deus armis instructus dicitur, quo sensu, III, 260, 261. Dei miracula ingentia, IV, 183. Dei erga nos beneficia, III, 212; IV, 146. Deus cur a nobis laudari velit, IV, 141. Dei clementia ineffabilis, *ibid.* 150.

Dei beneficiorum memoria est sacrificium et oblatio, III, 468. Deus homines non solum liberat a periculo, sed etiam facit illustres, *ibid.* 581. Dei populus peculiaris quinam dicatur, IV, 179. Recte Deus bonis operibus nostris honoratur, III, 400. Deum laudare vel tacentes possumus, *ibid.* 527. Deus recordatur vigilantium et sobriorum, *ibid.* 188.

Deus bona dat iis qui virtutem non profitentur, IV, 176. Deus quæ sunt desperata adducit in bonam spem, III, 579. Deus quam exorabilis, qui non quærit linguæ elegantiam, nec verborum compositionem, sed animæ pulchritudinem, *ibid.* 113. Homo qui cum Deo loqui didicit, ut decet eum qui cum Deo loquitur, erit deinceps Angelus, *ibid.* Dei invocatio a malis liberat, *ibid.* 552. Deus infantium custos, *ibid.* 553. Deus vel in rebus difficillimis potest exitum invenire, *ibid.* 579.

Dei proprium est afflictos consolari, IV, 177. Deus non cessat omni tempore nostræ naturæ prospicere, *ibid.* 148. Deus cur permittat afflictionem, *ibid.* 576, 577. Dei benignitas quanta, *ibid.* 21, 22. Dei amor omnem thesaurum superat, *ibid.* 214, 215. Ex Dei clementia, non ex factis, nec ex vita homines servantur, *ibid.* 587. *Hac de re agitur in diatriba de doctrina Chrysostomi.*

Dei beneficia erga Judæos, III, 47. Deo per opera nostra astamus, *ibid.* 51. Deus quomodo Sanctos suos conservet, *ibid.* 25. Deum qui timet, feliciter agit, *ibid.* 635, 636. Deus non linguæ elegantiam, sed animæ pulchritudinem requirit, *ibid.* 13, 14. Deus solus sequendus, *ibid.* 612.

Deum quomodo laudet creatura inanima, IV, 193. Deus si homini benedicat, nihil potest hominibus damni timeri, III, 57. Deo gratiæ agendæ etiam cum non exaudit, IV, 173. Dei timor omne malum extinguit, III, 637. Deus tunc maxime suam ostendit potestatem cum est vehemens et extremum periculum, *ibid.* 652. Dei præcepta requirunt alacritatem, III, 512. Gratia non sunt, *ibid.* 513.

Deus auxilium præbet pro modo necessitatis, III, 603. Dei laudes canentium vita cum cantu debet concordare, IV, 176. Deus cur permittat bonos affligi, malos prospere agere, non inquirendum, III, 96. Deus quosnam vere amat, *ibid.* 95. Dei erga nos amor, *ibid.* 211. Dei misericordiam ut consequamur, IV, 133. Deo magis est curæ salus hominum quam sua gloria, III, 541. Deus auxilio suo dignatur pauperes et orbos, *ibid.* 170. Deus facile aditur, *ibid.* 13, 14. Deus auxilium differt, ut magis probati efficiamur, *ibid.* 617.

Dei servos esse oportet non solum dogmatibus, sed etiam accurata vitæ institutione, IV, 15. Dei desiderium auget moles afflictionum, *ibid.* 126, 127. Dei promissa quomodo impleantur, III, 643,

644. Deum qui benedicit, ipse lucratur, *ibid.* 545. In Deum spes tuta, in hominem periculosa, *ibid.* 578. Deus prope est contritis corde, *ibid.* 16.

Deus adest afflictis, IV, 54. Deo magnæ curæ est ut in virtute crescamus, III, 112, 113. Deus quorum sit refugium, *ibid.* 152. Deus afflictiones inducit et tolerabiles reddit, *ibid.* 15. Dei gratia opus est nobis quæ sunt nostra conferentibus, IV, 145. Propter Deum ipsum patiendum est, potius quam præmii causa, III, 116. Dei est subvenire orphanis, manum præbere pauperibus, *ibid.* 169. Dei ineffabilis benignitas se adeo demisit, ut cum hominibus judicio contendat, *ibid.* 374. Deo duce etiam difficiliora, facilia evadunt, *ibid.* 80.

Deum semper intueri debemus et ab eo pendere, IV, 128. Deo addicti pace fruuntur, III, 38. Deus ut est colendus, *ibid.* 382, 383. Dei oblivionis sensum habere non parvum est bonum, *ibid.* 187, 188. Deus quærendus et exquirendus, *ibid.* 155. Deum attrahunt luctus, lacrymæ, gemitus, III, 83. Deus cur differat postulata concedere, *ibid.* 26.

Dei, non hominis auxilium quærendum, IV, 77. Dei auxilium invictum ac inexpugnabile, III, 600, 601. Propter Deum mori magna remuneratio, *ibid.* 116. Deus homo factus est, et homo Deus, *ibid.* 119. Deorum cultus, *ibid.* 382, 383. Cum Deus operatur, ratio non quærenda, *ibid.* 435. Dei hostes non timendi, *ibid.* 414.

Dei essentia videri nequit, III, 449. Dei misericordia peccantium portus, III, 431.

Deus prophetiarum auctor primus, IV, 216. Prophetas confortabat, *ibid.* 217. Deus quomodo prophetiæ fidem adderet, *ibid.* 318. Deus quomodo videri possit, *ibid.* 304. Non in sua substantia videbatur, sed in figuris diversis, *ibid.* Dei gloria, quid, *ibid.* 307. Deus et prævidet et facit, *ibid.* 485, 486. Deus superior legibus nihil ex necessitate facit, *ibid.* 539. Deo quomodo similes efficiamur, *ibid.* 445, 446.

Deus incorporeus cum sit, non vere sedet, IV, 426. Deus nihil onerosum præcipit, XXII, 526. Deum semper benedicere oportet, quia ubique ejus providentia extensa est, IV, 485. Deo non decet astare eos, quorum maculosus est animus, IV, 474. Deum opera ipsa celebrant, *ibid.* 411. Dei majestate indignus erat sacrificiorum cultus, *ibid.* 226. Deus quot quantaque beneficia ingratis Judæis præstiterit, *ibid.* 536. Deus in tristibus multo tempore Judæos relinquebat, ut liberati postea eorum memores et grato erga beneficum animo essent, *ibid.* 322.

Deo curante commercia inter homines fiunt, XXII, 518. Deo nihil tenebrosum, omnia lucida, *ibid.* 486. Deo illatæ injuriæ vindicandæ, nobis illatæ ferendæ, IV, 272. Deus necessitatis, non ostentationis causa operatur, IV, 504. Deus nec vim affert nec cogit, *ibid.* 450. Deus pœnam peccati longe leviorem infligit, *ibid.* 223. Deus tentationem permittit ad probationem, *ibid.* 520.

Deum mortuos posse suscitare probatur, XXI, 377. Deum in solio sedere, judicare est, IV, 306, 307. Deus cur non omnes peccatores ulciscatur in hoc mundo, *ibid.* 218. Deum nihil ita ad iram concitare solet, ut injuria pauperibus facta, *ibid.* 234. Deo vindictam sumenti nemo potest resistere, *ibid.* 237, 238. Deus velut medicus hominum valetudinem curat, *ibid.* 258. Deus aliquando plus indignatur de peccatis in conservos, quam de peccatis in ipsum Deum, *ibid.* 272. Deus non semper similia peccantes similiter castigat, *ibid.* 278.

Deus quærit modum sese nobis reconciliandi, IV, 406, 407. Deus prævenit peccatorem, *ibid.* 432. Dei ultio clemens, *ibid.* 395. Dei providentia, V, 397. Dei justitia, et puniendi ratio, VI, 237, 238. Deus cur sic aliquando loquitur, ut quidpiam ignorare videatur, VII, 242.

Deus sine libris et scriptura loquebatur Noæ, Abrahamo, Jobo, V, 221. Deo ignorante nihil fit, V, 337. Deus sæpe in nube apparebat, VI, 442, 443. Dei beneficia nobis collata, quæ, VII, 54, 55. Deus cum Pater appellatur, omnis beneficii nobis auctor esse significatur, VI, 10, 11.

Deus beneficia sæpe confert nobis invitis et ignorantibus, VI, 97. Dei sapientiam prædicat creaturarum pulchritudo,

ibid. 47. Dei unius est secreta cordis nosse, ergo Christus qui illa noverat est Deus, VI, 141, 142. Deus melius quam nos opera nostra novit, V, 254. Deus non modo non odit, sed etiam beneficio afficit eos qui se oderunt, V, 482.

Deus qui superflua dat, necessaria dabit, VI, 49, 50. Deus bonorum gratia malos fert patienter, V, 370. Deus nihil ita aversatur ut superbiam, VII, 111. Deus mavult gratiam nobis petentibus dare, quam aliis pro nobis precantibus, V, 227. Deus ex occasione aliquando vocat, *ibid.* 297, 298.

Deus cur mala permittat, VII, 219. Deus nos plus quam pater et mater diligit, VI, 18. Magis nos diligit, VI, 18. Magis nos diligit, quam a nobis ipsis diligamur, VI, 333. Deus quanta nobis beneficia contulit, VII, 121, 122. Libentius bona quam supplicia infert, VI, 211. In omnibus omnia ad utilitatem nostram dispensat, V, 358. Deus vult non quasi exigentes precari, VI, 55. Ad Deum accedentes, importuni nunquam sumus, *ibid.* 57.

Deus quantum salutem hominum curet, VII, 39. Putat salutem nostram divitias esse suas, VI, 58. Deo multa magnaque debemus, V, 431. Deus non prius supplicia infert, quam ipse peccator contra se ipsum sententiam tulerit, VII, 152.

Dei providentia, non cura nostra, omnia perficit, VI, 43. Dei providentia nemo non fruitur, *ibid.* 133. Deus facilem nobis de diabolo victoriam parat, V, 457, 458. Deo nihil nos ita æquales facit, ut si beneficia præstemus, VI, 225, 226. Deus vult Christianum non sibi tantum, sed etiam proximo esse utilem, V, 479. Deus eleemosynæ artifex et doctor est, VII, 176.

Dei auxilio omnia bona agimus, VI, 51. Dei auxilio et opera nostra est opus, V, 457. Deo nihil ita conglutinat ut lacrymæ pœnitentis, V, 301. Deus cur non semper postulata concedat, VII, 49. Dei est corripere, diaboli adulari, V, 393. Deo videnti peccare non veremur, homine videnti peccare non audemus, VII, 54.

Deus sæpe minas intentat, non ut mala infligat, sed ut ad se pertrahat, V, 356. Deus asperis dulcia miscet, V, 325, 326. Deus alios hic, alios in futura vita punit, V, 396. Deus non ita peccatores aversatur, ut eos qui post peccatum non sese cohibent, V, 304. Deus cum fert sententiam, nihil ultra explorandum relinquit, VI, 115, 116.

Dei præcepta impleri possunt, VI, 43. Dei est dare cor contritum et humiliatum, V, 305. Deo semper gratiæ agendæ, VI, 95. Deus ubique quæ sua sunt operatur, *ibid.* 196. Deus cur signa edere cessaverit, *ibid.* 186. Quandonam signa facere solet, V, 402. Dei solius est arcana cordis scire, *ibid.* 268. Deus per contraria sæpe œconomiam suam implet, *ibid.* 337. Deus et potentia et arte utitur, *ibid.* 323, 324. Deus quomodo in cœlis esse dicatur, VI, 11.

Deus æternus esse probatur, IX, 280. Deus mutari nequit, *ibid.* 248. Deus solus novit ea quæ in corde sunt, *ibid.* 350, 351. Deus de se multa loquitur, quæ licet aliquo modo ipso indigna videantur, ipso tamen digna sunt, X, 196. Deus semper beneficiis non prævenit, IX, 271.

Deus arbitrio nostro nullam infert necessitatem, IX, 238, 239. Deus quomodo operetur, *ibid.* 465. Deus secundum substantiam a nemine visus est, *ibid.* 277. neque ab Angelis et supernis Potestatibus, *ibid.* Deus credendus et diligendus, X, 345. Dei arcana incomprehensibilia non scrutanda, IX, 222. Dei benignitas erga omnes cujusvis conditionis, X, 125. Dei amicis maxime competit ut in ærumnas incidant, X, 174.

Deus corpus castigat ob animæ peccata, IX, 463. Deus per opera glorificatur, X, 90. Vult diligi per opera, *ibid.* 274. Deo vicem rependimus cum animam nostram curamus, IX, 250. Deus nec vocem nec speciem habet, *ibid.* 495. Deus non in prosperis modo, sed etiam in adversis adeundus ab amatoribus, *ibid.* 446.

Deus operibus magis quam precibus placatur, X, 346, 347. Deus non necessitate aut vi homines bonos facit, *ibid.* 51. Deo nos deserente quanta sit naturæ infirmitas, *ibid.* 354. Dei amor erga homines quantus, IX, 376, 377. Deum unum datorem quærere oportet, *ibid.*

194, 195. Deum nihil ita placat ut inimicorum dilectio, x, 366. Deus nullum proprie indurat, *ibid.* 230, 231.

Deus ex arbitrio nostro ad nos accedit IX, 214. De Deo et de mundo sententiæ variæ, *ibid.* 229. Dei non est precari, X, 130. Deus ex amore æternas pœnas peccatori comminatur, XIII, 301. Deus quomodo diligatur, XII, 432, 433. Dei mandatorum ratio non quærenda, XIII, 198. Deus in proximi nostri bonis glorificandus, XII, 288. A Deo proficiscuntur omnia bona : ex se homo nihil habet, *ibid.* 351.

Deus nobiscum decertat in tentationibus, XIII, 424. Dei benignitati, non propriis laboribus confidendum, *ibid.* 450. Deus semper tristibus læta miscet, XII, 215, 216. Dei offensio gravior quam ultio, XIII, 232. Deo gratiæ quandonam agendæ, *ibid.* 183. Deus cur in hoc mundo alios puniat, alios minime, XIV, 36, 37. A Deo rationes non repetendæ sunt, XIII, 444. Ab eo de gestis rationem repetere non licet, *ibid.* 191, 198, 199. Dei patientia ad peccandum provocare non debet, *ibid.* 222.

Dei providentia, XII, 190, 191. Ratiocinium nostrum exsuperat, *ibid.* 445, 446. Per illam omnia administrantur, *ibid.* 281, 282. Dei patientia quanta, XIII, 449. Dei nomen quam venerandum, XII, 116, 117. Deus si est, omnia fecit ; si non fecit, non est Deus, *ibid.* 428. Deum magis docet servare, quam punire, XIII, 307. Deus qui a se ipso vitam habet, vitæ auctor est, XII, 109. Dei gloria quanta, XIII, 449. Deus ignotus Atheniensium quis, XII, 430. Deus non est causa malorum, *ibid.* 278. Liberum arbitrium non tollit, XIII, 446, 447. Quam cupidus sit salutis nostræ, XIII, 461.

Deus regnum pollicens despicitur, et diabolus gehennam concilians honoratur, XII, 78. Deus aliorum malignitate utitur ad bonum, *ibid.* 110. Deus dispensat ut a quibus lædimur, ab iisdem juvemur, XIII, 29. Deus ea, quæ videntur impossibilia, possibilia facit, XII, 178, 179, 180. Deus per bonam vitam laudatur, XII, 89. Dei amorem reliqua omnia sequuntur, XIII, 416.

Dei essentiam curiose perquirere furentis est, XV, 445. Dei naturæ infinita misericordia est, *ibid.* 189. Dei benignitas quanta, *ibid.* 344. Dei oculum nemo fugit, *ibid.* 266. Deo vocanti obtemperandum, XIV, 132. Deus non vim vel necessitatem infert, *ibid.* 132, 133. Deus amantior est, quam patres omnes, *ibid.* 553.

Deus omnia charitati postponit, XV, 10. Dei gratia quærenda, non hominum, XIV, 123. Deus cum injuria affectis non fert opem, id ad utilitatem nostram facit, XV, 483, 484. Dei offensio longe magis nobis formidanda esse debet, quam supplicium, *ibid.* 347. Dei offensionem incurrere, hoc tantum grave acerbumque est, *ibid.* 192, 193. Deus solus peccata remittere potest, *ibid.* 278. Deus cur in hac vita non puniat, *ibid.* 320, 321.

Dei dispensatio non nimis examinanda, XIV, 510, 511. Deus semper suos in calamitate versantes consolatur, XV, 190. Quæ a Deo sunt promissa omnino comparebunt, nisi nos admodum effrenes fuerimus, XIV, 132. Multum et paucum Deus, non numerum mensura, sed dantis facultate metitur, *ibid.* 440. Deus nihil ita amat ut gratum animum, *ibid.* 127. Deum, non homines, respicere oportet bona agentem, *ibid.* 265. Deus glorificatur a vita servorum suorum, *ibid.* 346. Dei donorum discrimen, *ibid.* 504, 505. Deus cur non fecerit scientiam et virtutem naturalem, *ibid.* 133.

Dei essentia impervestigabilis, XVI, 189. Deus nusquam est, et est ubique, XVII, 61. Deus est incorporeus, *ibid.* 62. Deus quam alte hominem extulerit, XVI, 146. Deus solus magnus proprie dici potest, XVIII, 150. Deum diligere oportet, et illum imitando diligere inimicum, XVI, 196.

Deus magis parcit, quam quisquam alius, XVIII, 187. Deus non potest esse nobiscum, nisi adsit gratia Spiritus, *ibid.* 102. Ut Deus nostri misereatur in nostra potestate est, XVII, 260. Dei charitas cœlo terram conjunxit, XVI, 228. Deus magis nos diligit, quam parentes nostri, *ibid.* 321, 322. Dei benignitatem quot et quanta ostendant, *ibid.* 166.

Deus ad nostram utilitatem magis quam ad suam dignitatem respicit, XVII, 318. Deus agit in bonis operibus, et nos cum

Deo, XVI, 411. Deus cunctatur ut ad pœnitentiam nos adducat, *ibid.* 501, 502. Dei bonitati non est nimis fidendum, *ibid.* 162, 163. Deus nobis volentibus operatur in nobis, *ibid.* 503. Dei præscientia admiranda, *ibid.* 133.

Deus cur permiserit Sanctos multa ignorare, XVII, 195. Dei servus a quæstionibus abstineat oportet, XVIII, 56. Deum timet, qui nemine vidente nihil mali facit, XVII, 115. Dei timor quam neglectus, *ibid.* 487, 488. Deus cur velit a nobis laudari, XVI, 127, 128. Deum imitari potest homo, XVII, 480.

Deus etiam cum pœnas expetit, bonus et clemens est, XVIII, 191. Deus cur modo puniat in hac vita, modo non puniat, *ibid.* 81. Dei providentiæ est, quod rationes ejus nobis arcanæ sint, XVI, 324. Dei providentiam ostendit non minus gehenna, quam regnum cœlorum, XVII, 476. Dei providentia omnia geruntur, *ibid.* 364, 365.

Dei benignitas quanta, XVI, 170. Deo acceptæ sunt preces pro omnibus oblatæ, XVII, 395, 396. Deus derelictum ab hominibus non sinit grave quidpiam pati, XVIII, 98. Deus est zelotes, et maxime vult diligi, XVII, 221, 222. Deus ipse doctor noster est, XVIII, 147. Deus principatus constituit ad communem utilitatem, *ibid.* 35.

Deum imitari quid sit, XVI, 297, 298. Dei timor nulli rei comparari potest, *ibid.* 443. Deum nihil æque irritat, ut si amici lædantur, *ibid.* 163. Dei voluntatem cum nos facimus, sub laqueo diaboli sumus, XVIII, 59. Dei causa rapinam ferre patienter, majus est quam benefacere, XVII, 268.

Deum nihil ita irritat, ut immisericordes, XVI, 457, 458. Deus non manet in anima immisericordi, *ibid.* 572. Deo homines præferre quantum malum, XVIII, 176. De iis quæ Deus facit ratio non exigenda, XVII, 54, 55. Deus fortes corporis non aversatur, sed animæ immunditiam, XVIII, 61, 62. Deum nihil ita delectat ut misericordia et eleemosyna, XVI, 453.

Deus non esset justus si judicium non esset, XVII, 29. Deus nihil immundum fecit, XVIII, 133. Deus quomodo glorificandus, XVII, 374, 375. A Deo fugere quomodo possumus, XVI, 550. Deo, non hominibus confidendum, XVIII, 166, 167. Deus improbos aliquando punit in hac vita, *ibid.* 50. Deus credebatur a quibusdam corporeus et visibilis esse, XVII, 323.

Deus cur permiserit ut qui Petrum custodiebant in carcere, occisi fuerint, XVI, 209. Deus cur permissurus sit antichristum venire, XVII, 316. Deus quam timendus, XXV, 338, 339. Deum timentibus nihil molestum, XVIII, 487. Omnia propter Dei timorem agenda, *ibid.* 489. Deus quibusdam sacrificiis placatur, *ibid.* 335. Deus quantum honorem homini præstiterit, *ibid.* 257. Deus est in cœlo quod homo est in terra, *ibid.* 217. Deum ita nihil afficit lætitia ut vita proba, *ibid.* 467, 468. Deus non statim promissa exhibet, *ibid.* 330. Dei memoria frequenter habenda, *ibid.* 485, 486. Deus non prævenit nostras voluntates ne perdat nostrum liberum arbitrium, *ibid.* 346, 347. Deus terrena despicientibus, terrena dat, *ibid.* 462.

Deus cum deserit, ad utilitatem nostram id facit, IV, 524. Deum qui curiose scrutatur, inter fideles non numeratur, X, 444. Deus præterita, præsentia et futura videt, II, 513. Deus non circumscribitur, *ibid.* 541.

Deus castigat in terra malos, ut excitentur boni, IX, 21. Deus solus scit differentiam inter Sanctos, VIII, 376. Deus magis vult diligi quasi Pater, quam timeri ut Dominus, *ibid.* 382, 383. Deum diligere ex toto corde, ex tota anima, ex tota mente quid sit, *ibid.* 473, 474.

Deus cur in hoc mundo peccatores omnes non puniat, IX, 360. Deus est pars fidelium, fideles sunt pars Dei, *ibid.* 501. Deus lux est, quomodo, *ibid.* 244, 245. Deus cur non statim peccantibus pœnas rependat, X, 60, 61. Deus sine fluxu gignit, IX, 493, 494. Deus τρισυπόστατον φῶς, trium personarum lux, IX, 245. Deus prænoscit actus malos, nec prædeterminat illos, *ibid.* 416, 417.

8° *Deus attributum idolis et falsis diis.*

Deus idolicus quid sit et quomodo intelligendum, IX, 200. Deus hujus sæculi est diabolus secundum Manichæos,

xv, 305, 306. Deorum insani in masculos amores, III, 544. Dii gentium, dii non sunt, *ibid.* 373. Quid est autem Deus deorum? *ibid.* Nonne videtur dicere de diis gentium, non ut qui sint, sed qui ita existimentur, *ibid.*

Deos Labani furatur Rachel, et abscondit sub stramenta camelorum, et sedit super ea, II, 256, 257. Isti non sunt dii quos aliquis furari queat, et qui neque cum furaturi se quidam erant, juvare se non potuerunt, *ibid.* Idololatræ sibi deos faciebant, quo nihil turpius, IV, 236, 237. Non solum enim sculptilia adorabant, sed etiam arbores in hortis colebant, *ibid.*

Dii cur aliquando lignei sunt facti, IV, 516. Cur dii argentei, dii aurei? *ibid.* Quare hæc differentia apud idololatras deorum suorum, *ibid.* Diabolus cupiens illos omni venia privare, sæpe præcepit ut deos ligneos facerent, *ibid.*

Dii Græcorum, Minerva, Apollo, Juno, etc., genera dæmonum sunt apud illos, XII, 59. Estque rex penes illos qui mori optat, ut par diis habeatur, *ibid.* Apud Græcos nomina deorum multa, res vero minime, III, 23. Apparebit Dominus, et perdet omnes deos gentium, III, 529, *et alibi passim.*

9° *Deus attributum homini.*

Deus dixit Moysi : Dedi te deum Pharaoni, IX, 289. Serpens Evæ dixit : Eritis sicut dii, scientes bonum et malum, I, 207.

Dextrocheria quid, IV, 276.

Diabolus nihil contra nos potest, nisi ansam præbeamus, XX, 91, 92. Diaboli fraudes variæ, XI, 208. Nobis utilis est diabolus, si velimus, XX, 65, 66. Diabolus non discedit a pugna, nec nos discedamus, XI, 137, 138. Diabolus vigilat ad interitum nostrum, vigilemus ad salutem, *ibid.*

Diabolus pœnitentiam timet, XXI, 489. Diabolus circumcursat, ut nostræ saluti obsistat, XI, 137. Aliquando illa tentat quæ fieri nequeunt, *ibid.* Diabolus desperationem inducit peccatoribus, XXI, 454, 466. Diabolus ipse ex desperatione periit, *ibid.* 489. Diaboli in nos incursus sunt meriti argumentum, coronarum materia, XX, 64. Diabolus quomodo in urbe grassaretur Chrysostomi tempore, XXI, 18. Diaboli techna ut Christum obscuraret, XX, 271.

Diabolo et Angelis ejus ignis paratus, XXI, 466. Diabolum cur Deus non e medio sustulit, XX, 64. Diabolus frequenter per somnia hominibus illudit, XI, 207, 208. Diabolus non potest vim inferre animæ, *ibid.* 165. Quam nos atrociter oppugnet, XX, 502, 503. Diabolus malus, et apostata dictus, *ibid.* 28. Diabolus cur relictus sit, *ibid.* 38. Diabolus, id est, accusator, dictus ab accusando, *ibid.* 28.

Diabolus antea bonus desperans decidit, XXI, 514. Diabolus in ecclesiam non audet ingredi, XXIII, 548. Diabolus peccati et pœnitentiæ auctor quomodo, XXI, 598. Diabolus quæ damna Adamo importaverit, XX, 7. Evam quomodo decepit, *ibid.* 43, 44.

Diabolus ex Scripturis cum Christo disputat, XXIII, 522. Diabolus non causa malorum erit si vigilemus, XX, 29. Diabolus malus est, *ibid.* Diabolum malum omnes fatentur, *ibid.* Diabolus unus inimicus noster est, XXII, 355. Diabolo tanquam carnifice usus sæpe est Apostolus, XX, 32. Diabolus dolo vincit multos, *ibid.* 26, 27. Non lædit diabolus hominem, sed ex eorum ignavia, *ibid.* 27, 28. Diabolus sæpe per violentiam non vincit, sed ex Dei permissu agit, *ibid.* 25, 26.

Diaboli nequitia circa Martyrum tormenta, XXIII, 491. Diabolus duo mala facit, ad peccatum pellicit, et a pœnitentia arcet, XXI, 599. Diabolus astutus in peccato non sinit hominem erubescere, sed publice sinit innotescere, *ibid.* Diabolus in pœnitentia erubescere facit, novit enim præ pudore pœnitentiam non hominem esse acturum, *ibid.* Diabolus virtute onustos maxime aggreditur, XXII, 58. Diabolus per quæ vicerat vincitur, XI, 262. Diabolus vigilanti nihil mali infert, XIX, 116. Diabolus contra Ecclesiam nihil potest, XXIII, 107.

Diabolus nihil potest nisi jussus, X, 468. Diabolus tunc maxime furit, cum nos mala patienter ferre conspicit, XXIV, 102. Diabolus primo homini invidet, I, 35. Quoniam enim malignus ille dæmon,

et nostri generis inimicus vidit primum parentem in paradiso versantem, vitamque illam miseriæ expertem, et eum qui corpori sic annexus erat, tanquam Angelum super terram agere, volens illum supplantare et dejicere, ampliorum promissionum spe, illum etiam iis quæ in manibus habebat spoliavit, *ibid.* Diabolus statim a primo condito homine insidias ipsi paravit, *ibid.* 220. Diabolus non arguendus, sed noster ignavus animus, *ibid.* 331. Diabolus in mundo relictus, ut nos cautiores simus, *ibid.* Diaboli tela quæ, *ibid.* 58.

Diabolus sub serpentis figura mentitus est Evæ, II, 436. Diabolus gaudet cum nos per iracundiam inter nos pugnamus, V, 156. Fugit cum videt nos sobrios et vigiles, I, 101. Diabolus mala bestia, *ibid.* 462. Diaboli tentationes depellendæ, II, 229. Diabolus Paulum pertimescebat, III, 83. Diabolus absolute malus, *ibid.* 181. Diabolus adventum Christi ignoravit, *ibid.* 375.

Diaboli bellum adversus homines, IV, 132. Diabolus in virtutis exercitio laqueos tendit, *ibid.* 111. Diabolus omnia facit ut gehennæ memoriam auferat, III, 183. Diaboli vigilantia, *ibid.* 435. Diabolus bonis operibus instructos magis aggreditur, IV, 374, 375. Diabolus pseudoprophetas immittit, *ibid.* 422.

Diabolus judicii diem a mentibus nostris removet, ut seducat, XXII, 530. Diaboli retia tria, VIII, 16. Diabolus cur malus vocetur, VI, 16. Diaboli debilitas, *ibid.* Diabolus ex superbia diabolus effectus est, V, 409, 410. Diabolus veritati fallaciam semper substituit, VI, 71. Diabolus demissus quia sese extulit, VII, 110. Diabolus hostis inexorabilis, V, 392. Diaboli versutia est, ut cum veritate commisceat errorem, VI, 331.

Diabolus non statim in hominem intrat, sed sese paulatim insinuat, VII, 287. Diabolus nihil non agit ut charitatem auferat, VI, 285, 286. Diabolus solos maxime tentat, V, 385. Diabolus cum dolo nos aggreditur, VII, 344. Diabolus per patientiam superatur, V, 389. Diabolus occasio est coronarum, VII, 62.

Diaboli est adulari, Dei corripere, V, 393. Diabolus cur Christum tentaverit, *ibid.* 386. Diabolus cupiebat ut Christus non pateretur, VI, 529. Diabolus pollinctor quomodo, *ibid.* 126. Diabolus saluti nostræ insidiatur, IX, 341, 342. Diabolus ex superbia in gehennam dejectus, *ibid.* 291.

Diabolus primus mendacio est usus, X, 104, 105. Diaboli invidia Adamum occidit, *ibid.* 104. Diaboli callidítas, *ibid.* 222. Diabolo formidabilis est mens quæ divina meditatur, *ibid.* 182, 183.

Diabolus gehennam concilians honoratur, et Deus regnum pollicens despicitur, XII, 78. Diabolo magis obtemperant homines quam Christo, *ibid.* 81. Diabolus quasi canis adulatur, *ibid.* 209, 210. Diabolus divitiarum cupiditatem immittit, *ibid.* 92. Diabolus divites sine labore supplantat; XIII, 55, 56. Diabolus eo non audet accedere ubi est eleemosyna, XII, 509.

Diabolus gloriæ auctor est iis qui vigilant, XIII, 88. Diaboli opus est alterum ab altero divellere, XV, 14. Diabolus semper ex adverso est, XVIII, 140, 141. Diabolo dant occasionem divitiæ et inanis gloria, XVI, 375. Diabolus contendit ut nos superemur; si non superemur, victores sumus, *ibid.* 374. Diabolus quibus nominibus vocetur, *ibid.* 477. Cum simul venenum indicat et robur Scriptura, draconem nominat diabolum ut est in Psalmis : *Draco iste quem formasti ad illudendum ei*, *ibid.* Et draconem et serpentem tortuosum, et aspidem ubique ipsum vocat; tortuosa enim ac varia bestia, quæ magnis pollet viribus, omnia movet, omnia turbat, omnia sursum ac deorsum agit, *ibid.*

Diabolo cœlum non patet, XVII, 74. Diabolus vocatur peccatum a Paulo, IX, 424. Diabolo camelo comparatur, *ibid.* 167.

Diaconissæ in primitiva Ecclesia, XVII, 426. Diaconissa Ecclesiæ Constantinopolitanæ, quæ sponsa aliquando fuit Nebridii ex-præfecti, non mulier, sed homo potius : vir enim erat præter corporis habitum, in vita nempe, in laboribus, in scientia et tribulationum patientia, cui conviciatus est Theophilus Alexandrinus episcopus, XXV, 492. Mulieres honestæ ex genere consulum, diaconissæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, coactæ

aut communicare Ursacio, aut fisco dare ducentas auri libras, *ibid.* 422.

Diaconorum officia, qui mores eorum sint oportet, XVII, 425. Diaconus stans silentio indicto omnibus os obstruit, *ibid.* 312. Diaconus clamabat, pro iis qui defuncti sunt, XII, 259, 260. Diaconi nomen non initio prædicationis admissum fuit, *ibid.* 170. Diaconi verba in liturgia, *ibid.* 235, 236. Diaconi in ecclesia tumultum compescebant, *ibid.* 292. Diaconi Chrysostomo familiaris historia qui multos baptizavit, *ibid.* 518, 519.

Diaconus energumenos et dæmoniacos ad orationem inducit, et capita inclinare jubet, XIX, 435. Diaconus in liturgia populum dimittens dicebat : *In pace discedite,* XX, 243. Diaconi vox in liturgia, IV, 580. Diaconorum alba tunica, VII, 305. Diaconorum stolæ, IX, 210.

Diadema ornat caput imperatorum, crux munit mentem, III, 483. Diadema imperatorum, XVI, 197.

Diagoras novam videndi rationem induxit, quæ non stetit, XX, 269. Diagoras Milesius, sive Melius, nullos esse deos dicebat, XIV, 160. *Vide notam* (6) *ejusdem voluminis.* Diagoras Milesius et Theodorus Atheus cognominatus, quamvis amicos haberent et dicendi facultatem, et ex philosophia in admiratione haberentur, nihil tamen eos juvit, *ibid.* 161. *Vide notam* (7) *ejusdem voluminis,* 562. Diagoras philosophus celebris, XXIII, 245.

Dianæ quantus cultus esset Ephesi, XVI, 121. Dianæ dedicata erat Ephesus Asiæ metropolis, *ibid.* Dianæ cultus magnus Ephesi, XII, 471.

Diapsalma significat semper, IV, 79. Diapsalma hebraice *sel,* quod est semper, *ibid.* 75, 76. Diapsalma. *Alias,* semper. *Hebræus autem illud sic exprimit,* sel, *quod est semper,* III, 237. Diapsalma pro quo habent Hebræi *sela, ibid.* 286.

Διαυλους, hæc vox quid significat, XVI, 403.

Dictum furiosi cujusdam, qui Christianus censebatur, XXI, 6.

Didrachma cur daretur, VII, 17. Quæ porro hæc didrachma? *ibid.*

Dies septimus a Deo benedictus, I, 142. Etiam alii dies benedicti, *ibid.* Hanc autem affert differentiam : Diem septimum in quo nihil factum est benedictione peculiari dignatus est Deus et sanctificavit illum ; cæteris vero diebus sufficiebat pro omni benedictione quod in singulis illis creaturæ productæ fuissent, *ibid.*

Dies observare non christianæ philosophiæ, sed Græci erroris est, XXII, 31.

Dies afflictionis quis, III, 386. Dies mala quæ, *ibid.* 320. Pro *die mala* autem, Chaldæa versio habet *tempestates.* Diem ergo malam solet vocare Scriptura, diem calamitatum, diem suppliciorum, diem ærumnarum, *ibid. Beatus qui intelligit super egenum et pauperem ; in die mala liberabit eum Dominus.* Talis est autem dies ille futurus peccatoribus terribilis et intolerabilis, *ibid.* Dies pro vita, *ibid.* 237.

Dies hebdomadæ sanctæ non erant ex longioribus anni, IV, 163. Dies magnus quis, IV, 227. Dierum observatio inter præstigias numeratur, *ibid.* 251. Dies mala pro vita præsenti aliquando accipitur, XVI, 370. Diei malitia quid sit, *ibid.* 317. Dierum observatio reprehenditur, XII, 67. Dies incipiebant a media nocte more Romano, non Judaico, IX, 381, 382.

Differre virtutis exercitium, quam periculosum, XXI, 97.

Diffusa *est gratia in labiis tuis,* dicitur de humana natura a Christo suscepta, III, 252.

Digitorum Dei opera cur cœli dicantur, *ibid.* 131, 132.

Digne ambulare quid sit,

Dignitates quam fluxæ, I, 417. Dignitate sublimibus metuendus lapsus, *ibid.* 60. Dignitas sacerdotii, III, 574. Dignitates ad multa Deo non placita patranda inducunt, VI, 279. Dignitates esse spernendas docet Christus, X, 10.

Dignitas quæ pecunia venditur, non proprie dignitas est, XIII, 182.

Dilatatio in afflictione quid, III, 16. Dilatatio multipliciter accipitur, *ibid.*

Dilatio supplicii consolationem ne afferat, VI, 54.

Dilectionis vis qualis, XX, 55. Dilectionis natura, satietatem non novit, XI, 43.

Dilectio proximi facilis, III, 46. Dilectio et consensio parit concordiam, IV, 14. Dilectio sine superna gratia nihil est, X, 262. Dilectio omnium mater bonorum, *ibid.* 344. Dilectionis vis quanta, X, 313. Dilectio Dei sine dilectione proximi esse nequit, *ibid.* 294. Dilectionem suam multis modis Christus nobis ostendit, *ibid.* 295. Dilectio. *Vide* AMOR, CHARITAS.

Dilectio legem implet, XVI, 100. Dilectio est principium et finis virtutis, XIV, 10. Dilectio vera quæ, XIII, 234. Dilectio germana et sincera multi est laboris, XVII, 10. Dilectio spiritualis est omnium suprema, *ibid.* 8, 9.

Dilectio proximi peccatores non excludit, XVIII, 359. Dilectio mutua maxime omnium Christianismum exprimit; de dilectione ecloga, XXIV, 393 *et seqq.* Dilectionem ab hominibus exigere non est dominii, sed paternitatis, IX, 116.

DILIGENTIA ea quæ sunt difficilia reddit facilia, III, 513. Formica diligentiam et laboris studium docet ex Proverbiorum verbis : *Vade ad formicam, piger*, III, 498.

DILIGENTIUM Deum pax, III, 38. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota mente tua, III, 492, *et alibi passim.*

DILUVII historia providentiam Dei ostendit, XX, 67. Diluvium accidit cum homines essent malitia corrupti, XIX, 273. Cessante diluvio egressus est ex arca Noë solus, cum tribus filiis, terramque omnem prole sua replevit, *ibid.* Diluvii descriptio, I, 352 *et seqq.* Diluvium vocatur requies, II, 27. Ante diluvium corruptio quanta hominum, I, 338, 339. Diluvium cur per quadraginta dies, *ibid.* 348. In diluvio, cur bruta cum hominibus perierint, *ibid.* 341, 366, 368. Diluvium malitiam hominum resecuit, II, 465. Diluvii punitio quam levis, IV, 116. Diluvium mors fuit, mors vero quies, II, 445.

DINA filia Jacob ex Lia uxore, cum ingressa esset, ut videret filias Sichimitarum, vidit eam Sichem filius Emor, dormivit cum ea, et cum ea desideravit nubere, II, 279. Circumcisio et strages Sichimitarum propter Dinam, *ibid.* 279, 280, 281, 282, 283.

DIO epistolas Platonis misit Atheniensibus, VI, 192.

DIODORUM episcopum Tarsensem laudat Chrysostomus oratione peculiari, XXIII, 590. Diodorus prior Chrysostomum publice laudaverat ingemiscente Chrysostomo, *ibid.* Diodorus cum Joanne Baptista comparatur, *ibid.* 591, 592. Diodorus prædicavit trans flumen, id est in ea Antiochiæ parte quæ Palæa vocabatur, *ibid.* 592, 594. Diodorus ab Arianis exagitatus, *ibid.* 593. Diodorus martyr vocatur a Chrysostomo, *ibid.* 594.

DIOGENES munera mittit Chrysostomo, qui ea remittit, quod iis non egeret, XXIV, 174, 175. Epistolæ duæ Chrysostomi ad Diogenem, *ibid.* Aliæ epistolæ, *ibid.* 275, 276, 286, 287.

DIOGENES Cynicus dolio se inclusit, pannis laceris vestitus, forum circuivit, XXIII, 345. Diogenis Cynici ad Alexandrum responsio irridetur, *ibid.* 346. Diogenes Cynicus inanis gloriæ causa in dolio habitans, carpitur, XV, 46.

DIOGENES Sinopensis, XXI, 35. Divitias contempsit, *ibid.* 257. Diogenes non litteras curabat, sed mores, *ibid.* 80. Diogenes oblatas ab Alexandro pecunias despicit, *ibid.* 32. Diogenes Sinopensis in foro turpiter egit, VI, 192.

DIONYMI ii qui sunt duplici nomine appellati, II, 458.

DIONYSIUS Siciliæ tyrannus, XXI, 34. Minus quam Plato celebris, *ibid.*

DIONYSIUS volucris cœli, IX, 269.

DIOPETES. Idolum Dianæ, Diopetes vocabant quod ex Jove testa illa delapsa esset, nec ab homine facta fuisset,

DIOPHANTES, Castus, Valerius Cyriacus Antiocheni presbyteri; ad eos scribit Chrysostomus, XXIV, 188, 191, 233, 270, 363.

Diophanto et Valerio scribit Constantius presbyter, *ibid.* 382.

DIOSCORUS Cucusi Chrysostomum humanissime excipit, *ibid.* 126. et liberaliter fovet, *ibid.* Ingens illius comitas est beneficientia, *ibid.* 130, 136.

DISCIPLINA cœlesti imbuendi juvenes, XI, 164. Disciplina legis doctrina quæ vitium expellit et virtutem infert, III, 389. Disciplinam qui suscipit, potest

confidenter dicere, *Aperite mihi portas justitiæ, ibid.* 584.

Disciplina bona quæ, XVIII, 532. Disciplinæ magna utilitas, adulationis lucrum nullum, IX, 423.

DISCIPULI Christi, non rhetores, non philosophi, sed piscatores, III, 252. Discipuli Christi, non a miraculis, sed a charitate internoscuntur, XIX, 485. Discipuli Christi piscatores, publicani, tentoriorum sutores, paucis annis totum mundum ad veritatem converterunt, XXII, 332.

Discipuli Christi aliquando imbecilles fuere, VII, 7. Cur tam imbecilles essent, VI, 129. Discipuli Christi famem sæpe tolerabant, *ibid.* 264. Discipuli Christi, operarii erant, *ibid.* 175. Discipulorum Christi charitas, *ibid.* 324. Discipulorum philosophia, id est, frugalitas, *ibid.* 368. Discipuli cur illotis manibus manducabant, *ibid.* 387. Discipuli cur in transfiguratione perterriti, *ibid.* 459.

Discipulus exemplo pravi doctoris pejor redditur, VII, 189. Discipuli quæ signa soli viderint, X, 13, 14. Discipuli Christi officia, *ibid.* 158. Discipuli quam meticulosi ante Christi mortem, *ibid.* 286. Discipulos Christus multis modis consolatur, *ibid.* 296. Discipulorum infirmitati se Christus attemperat, *ibid.* 335, 336.

Discipulorum officium, XV, 252. Discipulorum virtus est magistri ornamentum, *ibid.* 274. Discipulis cur Christus passionem suam prænuntiavit, VIII, 358.

DISCORDIA malum ingens, I, 533. Discordia est quandoque bona et concordia mala, X, 128.

DISCRETIO spirituum quid sit, XIV, 507.

DISPENSATIO Dei non nimis examinanda, *ibid.* 509.

DISPUTATIO inter Christianum et Græcum, in qua scientia Pauli cum scientia Platonis comparatur, *ibid.* 145, 146.

DISSENSIO in dogmatibus unde veniat, XIV, 107. Dissensio Barnabæ cum Paulo nihil mali, multum boni attulit, XII, 386, 387. Dissensiones ab invidia maxime oriuntur, XIV, 536, 537. Dissensiones domesticæ. Multi vel in hodiernum usque diem bella habent in ædibus, et hic quidem oppugnatur ab uxore, ille vero obsidetur a filio; alius autem a fratre, et alius domatur a famulo, et unusquisque angitur et afflictatur, pugnat, bellum gerit, III, 5. Dissensiones sunt fructus peccatorum, *ibid.*

DISSIDIUM quantamlibet potentiam dissolvit, XX, 229.

DISSIDIA in Ecclesia, res admodum perniciosa, XIV, 118. Dissidia parit arrogantia, *ibid.* 368.

DIUS November, X, 493.

DIVINA natura Angelis incomprehensibilis, IV, 165, 166. Divinæ doctrinæ studium animæ sanitatem arguit, IV, 363. Divina non sunt curiose indaganda, XVI, 327. Divina ratiociniis perquirere est blasphemia, XVII, 382.

DIVINATIONI dediti cum imperio ad meliora ducendi, XVIII, 151.

DIVINATORES adhibebantur, XVII, 189. Divinatores non adeundi, *ibid.* 191.

DIVINITAS non nobis tantum, sed et cœlestibus Virtutibus incomprehensibilis, XXII, 432.

Divinitas una Patris, Filii et Spiritus sancti, XX, 465.

DIVISIO linguarum cur non citius acciderit, XX, 12.

DIVITIÆ. Dives est a Deo constitutus rector pecuniarum, ut eas eroget, XI, 171, 172. Dives Lazari contemptor vitiosam egit vitam, XI, 142, 143, 144. Lapide durior, *ibid.* 144, 145. Licet improbam ageret vitam, prospere agebat quare, *ibid.* 146. Ejus in inferno luctus, XXI, 468. Paupertas, XI, 169. Divitem innominatum, splendide quotidie in hac vita epulantem, ostendit Jesus micas et guttas pauperis Lazari concupiscentem, nec iis fruentem, XXV, 469. Dives vere quis, XI, 162. qui paucioribus eget, *ibid.* Divites iniqui, latrones sunt, *ibid.* 159. Res pauperum possident, XI, 171. Eorum servitus, XXI, 40. Eorum curæ quantæ, *ibid.* 29, 30. Divites in siti semper æstuant, *ibid.* 28.

Divitiæ cœlestes quam præstabiliores terrestribus, XXI, 108. Divitiæ miseros faciunt, XXI, 443, 447. Divitiæ tunc nostræ sunt cum eas pauperibus distribuimus, XI, 172. Divitiarum amor homines vertit in mancipia, XXI, 238. Divitiæ quam inanes et fluxæ, XI, 167. In

cœlis serendæ, quomodo, xxi, 259, 260. Quantum sint ad virtutem impedimentum, xx, 525. Cum hac vita finem habent, xxi, 120.

Divitiæ veræ in senectute manent, et defunctos comitantur, xxi, 45. Divitias qui spernit facilius alios consolatur, *ibid.* 41. Divitiæ divitiarum sitim pariunt, xxi, 28. Eas qui despicit vere liber, *ibid.* 29. Divitiarum despectus opulentiam parit, *ibid.* 31. Dives mortuus largius vermi pabulum, v, 134. Diviti quam pauperi minus suavis somnus, *ibid.* 132. Divites in deliciis viventes sæpe miseriores mendicis, *ibid.*

Divitiæ spirituales eo magis augentur, quo magis impenduntur, i, 500, 501. Divitiæ fugitivæ, *ibid.* 416. Divitiæ supervacuæ in pauperes effundendæ, ii, 218. Divitiæ non in superfluis impendendæ, *ibid.* 155. Divitiæ præsentes despiciendæ ut futuras assequamur, i, 542.

Divitiæ veræ quæ, ii, 372. Divitiæ otium pariunt, v, 131. Divitiæ in manibus pauperum tutæ, ii, 78. Divitiæ non per se malæ, nisi malus eorum sit usus, *ibid.* 372. Divitiæ spirituales certæ, stabiles, quas nemo surripere potest; terrenæ vero fluxæ et instabiles, i, 149. Imo et noxiæ, *ibid.* Divitiarum amor arx, et colophon malorum, *ibid.* 279.

Divitiarum contemptus, ii, 169, 170. Divitiarum vanitas, *ibid.* 278. Dives est non qui multa possidet, sed qui multa largitur, xxii, 89. Dives hodie, cras pauper, *ibid.* 92. Diviti et pauperi magis necessaria communia sunt, ut aër, et solis radii, *ibid.* 93, 94. Divites morbis obnoxii, xxii, 97. Dives in quibus inferior pauperi, *ibid.* 98.

Historia divitis cujusdam, qui post magnam siccitatem, populis Deo gratias agentibus quod illorum supplicationibus dedisset pluviam immensam, tristis dejecto animo, mœrore mortuus ambulabat, xxv, 9. Cum multi hunc divitem rogarent causam mœroris, in medium protulit, dicens: Decies mille frumenti mensuris, deinceps quid faciam, non habeo, *ibid.* Dolebat ille dives quod non omnes perierint, ut ipse aurum accumularet, *ibid.* Nihil potest esse divite ipso miserius, propterea dolente et indignante, et periisse se putante, quod infinita possideat et quotidie optante famem, ut aurum ipsi augeatur, *ibid.* 10. Dives raptor, cupidus et avarus non aspicit homines ut homines, neque cœlum ut cœlum, sed omnia pecuniam esse putat, *ibid.* Delineatio affectionum et morborum avari divitis et raptoris, *ibid.*

Divitis qui Lazarum contempsit mors pessima, xxii, 139, 140. Dives est, qui amicum habet Deum, *ibid.* 92. Divitiæ fallaces, *ibid.* 91. Earum fluxa natura, xxiii, 312. Non hominem beatum faciunt, xix, 477. Divitiarum radix et materia est superbia, xxii, 88. Divitiæ in cœlum transmittendæ, *ibid.* 91. Dives magis in incerto, quam pauper, *ibid.* 93. Divitiæ veræ, *ibid.* 87. Divitiæ terrenæ fluxæ, *ibid.*

Divitiis paupertas opportunior ad pietatem, xx, 386. Divitiæ infidæ, xxii, 87. Quam earum difficilis custodia, *ibid.* Divitiarum imbecillitas contra mala nos invadentia, *ibid.* 95. Divitiæ non prohibitæ, si quis iis ad necessitatem utatur, *ibid.* 88. Divitiæ datæ ad eleemosynam, *ibid.* 94. Divitiarum dominium habent qui illas contemnunt, *ibid.* 92. Divitiæ spirituales distributione crescunt, xxiii, 544. Dives avarus omnium est pauperrimus, xix, 219. Divite improbo præstantior pauper pius, xxiii, 5, 6. Divitum officia quæ, ii, 50. Non divitiæ sed divitiarum abusus damnandus, *ibid.* 483.

Divitiæ non sunt per se malum, xxiii, 21. Divitiæ non per se malæ, sed fugitivæ, *ibid.* 93, 94. Divitiæ non crimen sunt, rapacitas crimen est, *ibid.* 68. Nec paupertas nec divitiæ sunt vituperandæ, *ibid.* 22, 23. Divitiæ an expetendæ sint ob voluptates, xx, 178. Divitum molestiæ et sollicitudines, xix, 60. Divitiarum mala, xx, 181, 182. Num concilient honorem divitiæ, et ad ultionem juvent, *ibid.* Divitiæ quam instabiles, x, 461. Divitiæ hujus mundi fluxæ, cœlestes securæ, xi, 3, 4. Divitiarum amor quantus in hominibus, xx, 177. Divitiis paupertas ad virtutem opportunior, xxiii, 16.

Divitiæ fugitivæ et homicidæ, xiii, 163; xxiii, 66, 67. Divitiæ inclusæ leonibus pejores egenis sparsæ oves fiunt,

xxiii, 95. Divitiarum usus verus eleemosyna, *ibid.* 67. Divitiæ spirituales quo magis exhauriuntur, eo magis exuberant, xi, 4. Distributione crescunt, xxi, 387. Dives cum passere comparatur, iii, 177. Divites non sentiunt se in paupertate versari, ideo deplorandi, *ibid.* 99. Divites non metuendi, *ibid.* 348.

Divitum opes colligentium insania, iii, 326, 327. Divites boni et divites mali, *ibid.* 349, 350. Divitiæ iis, qui non attendunt, vitiorum ministræ, *ibid.* 38. Divitiæ fugitivus servus, *ibid.* 368. Quomodo retineri possint, *ibid.* Divitiæ injuste partæ mala pariunt, *ibid.* 171. Divitiæ pauperibus distributæ copiosiores evadunt, *ibid.* 368. Divitiæ ad virtutem minus aptæ quam humilitas, *ibid.* 161. Divitiæ terrenæ incertæ, *ibid.* 516. Divitiæ non sunt bonum, nec paupertas est malum, *ibid.* 317. Divitiarum finis est mutatio in paupertatem, *ibid.* 347. Divitiæ sunt domesticus ingratus, sanguinarius, homicida, quomodo, *ibid.* Divitiæ veræ quæ et cujusmodi sint, *ibid.* 55, 348. Divitiæ amoris Dei omnem thesaurum, omnem gloriam superant, *ibid.* 214, 215. Divitiis Job recte utebatur, *ibid.* 349. Divitiæ Apostolorum, *ibid.* 515, 516. Divitiarum cupiditas arx malorum, *ibid.* 340. Divitiæ veræ et divitiæ falsæ: falsæ pecuniarum; veræ recte factorum, *ibid.* 181. Divitiæ non incusandæ, sed qui ipsis male utuntur, *ibid.* 349. Divitiarum vanitas, *ibid.* 344. Divitiæ non malum sunt si illis bene utamur, iv, 252. Divitiæ non bonæ sunt, nisi qui illis recte utantur, *ibid.* 414, 415.

Dives bonus, et dives malus comparantur, vi, 77. Divites pauperibus nihil nocent, v, 279, 280. Divites quo pacto consequi possint, vii, 81. Non divites, sed divitiis servientes damnantur, vi, 38. Divitias egenis largiri est ars sublimis quomodo, vi, 369, 370. Divites sunt qui concupiscentiam divitiarum conculcarunt, v, 281. Divites pluribus sunt constricti vinculis, quam cæteri, *ibid.* 406.

Divites cupidiores sunt, quam qui modica gaudent fortuna, vii, 79. Divites avari, ad philosophandum inhabiles, vi, 33. dupliciter excæcati, *ibid.* Divites, qui ex amissa pecunia ad laqueum accurrerunt, *ibid.* 32, 33. Divitiæ veræ quæ, v, 342; vii, 207. Divitiæ quo pacto fructum pariant, vi, 32. Divitiarum verus usus, *ibid.* 34, 35. Divitiarum diversa origo, vii, 219.

Divitias suas qui pauperibus erogat, Deo honorem præbet, vi, 384. Divitiarum damna, *ibid.* 39, 40. Divitiis qui servit et in præsenti et in futura vita, catenis constringetur, v, 383. Qui hac cupiditate liber est, et illic liber erit, *ibid.*

Divitiarum servus stultus est, vi, 399. Divitiæ ex servitute Dei dejiciunt, *ibid.* 37, 38. Divitiæ pejores stercoris acervo, vii, 84. Divitiæ quot mala pariant, *ibid.* 313, 314. Divitiæ fallaces, vi, 320. Libertatem tollunt, vii, 24.

Divitiarum amorem parit vanæ gloriæ cupiditas, vi, 27. Divitiæ aliquando sunt supplicii accessio, vii, 219. Divitias male partas qui possident mendicis sunt miserabiliores, *ibid.* 158. Divitiarum contemptum quomodo Christus doceat, vi, 28.

Divitiarum multa putredo apud talem habetur, sic vulgus dicebat Chrysostomi tempore, vi, 347, 348. Divites quotam partem Antiochæ facerent, vii, 119. Divitiæ veræ quæ, x, 337. Divitiarum vanitas, ix, 430. Divitiarum contemptus etiam in hac vita utilis, x, 185.

Divitiæ spinæ sunt, quæ lacerant, ix, 357. Divitiæ domi non tutæ sunt, sed tutæ in manibus pauperum, x, 236. Divitiarum cura animi perturbatio est, *ibid.* 211. Divitiis affluimus cum illas spernimus et a Deo solo quærimus, ix, 194. Divitiæ in tutissimo loco reconduntur quando pauperibus erogantur, *ibid.* 292.

Dives est quasi urbs sine muro, xii, 161. Divites non tam apti ad doctrinam et disciplinam sunt, quam pauperes; scabiosis comparantur, *ibid.* 160, 161. Divitiarum cupiditas unde immittitur, *ibid.* 92. Divites sine labore supplantat diabolus, xiii, 56. Divitiæ veræ quæ, *ibid.* 504. Ex divitiis quorumdam aliorum paupertas oritur, xii, 139, 140.

Divitiarum quis usus bonus, xiii, 270, 271. Earum usus malus quantam miseriam inferat, *ibid.* 216, 217. Divitis anima scatet malis omnibus, xii,

162. Divitiæ pauperibus erogatæ ad fœnus dantur, XIII, 266. Dives est qui non superflua desiderat, XIV, 328.

Dives ille est, qui nulla re indiget; clarus est, qui gloriam contemnit, XV, 555. Dives est qui aliorum jactura dives efficitur, *ibid.* 130. Divitum vitia, *ibid.* 374, 375. Divite melior est is qui divitias non quærit, *ibid.* 49. Divites pauperibus opus habent, et pauperes divitibus, *ibid.* 29, 30, 31. Divites curis conficiuntur, *ibid.* 362.

Divitis rapacis imago, XIV, 287, 288. Divitum mala conditio, XV, 50. Divitibus quot pericula et damna immineant, XIV, 256, 257. Divitibus feliciores sunt pauperes in rebus ad salutem pertinentibus, XV, 374. Divites qui pauperibus non erogant quam culpandi, XIV, 243, 244.

Divitiæ veræ quæ, XV, 411. Divitiæ res infida, *ibid.* 51. Divitiarum vanitas *ibid.* 68. Divitiæ lætam habent larvam, interna autem plena sunt caligine, XIV, 352.

Divitiarum fluxa conditio, XIV, 425, 512, 513. Divitiæ non omnes a Deo dantur, XV, 33, 34. Divitiarum usus quis esse debeat, XIV, 285. Divitiæ pauperibus erogatæ in tuto ponuntur, XV, 52. Divitiarum amatores, quo pacto ab hac ægritudine abducendi, XIV, 255.

Dives non est qui multa possidet, sed qui nullo eget; pauper non est qui nihil habet, sed qui multa cupit, XVI, 430. Dives quinam vere sit, XVII, 193. Divites invidiam sibi concitant, XVI, 432. Divitum multorum miseria, servitus, catenæ, *ibid.* 427. Divitiæ spinæ sunt, XVIII, 165. Divitiæ turpem faciunt animam, XVII, 83. Divitiæ amentes faciunt, XVI, 535. Divitiæ quanta mala attrahant, *ibid.* 164. Divitiæ sunt tinea, quæ corrodit animam, XVI, 266. Divitiæ spinæ sunt, nullum habentes fructum, XVII, 309. Divitiæ quandonam lædant, XVI, 361. Divitiæ non prosunt ad gehennam vitandam, paupertas non obest ad regnum consequendum, *ibid.* 430.

Divitiarum terrenarum contemptum parit divitiarum cœlestium contemplatio, XVII, 496. Divitiæ quæ mala inferant, XVI, 141. Divitiarum onera, *ibid.* 424. Diviti invidere ridiculum, *ibid.* 414, 415. Divitiæ ignominia sunt, quomodo, XVII, 82. Divitiæ quanta inferant damna XVI, 537, 538. Divitiæ justæ, sunt ab omni rapina liberæ, XVII, 441, 442. Divitiæ non bonæ, paupertas non mala, *ibid.* 302. Divitiæ et inanis gloria ansam dant diabolo, XVI, 375. Divitiæ maximæ quænam sint, *ibid.* 357.

Divitiarum mala, paupertatis bona, XVIII, 403. Divitis deterior est conditio, quam pauperis, *ibid.* 223. Divitiæ quam fluxæ, *ibid.* 221, 222. Divitia cœnum, lutum, malus vapor, tenebræ, curarum suffocatio, *ibid.* 403. De divitiis et paupertate ecloga, XXIV, 507, 508. Divitiæ impedimentum ad salutem, XVIII, 568.

Δόκησες erant a principio Ecclesiæ quidam hæretici, qui putabant Christum specie tantum et δοκήσει in mundum venisse, et ea quæ in Evangeliis narrantur perfecisse, VI, 302, 469.

Docitæ dicebant Christum per speciem tantum, non vere, venisse, XVIII, 248.

Dodonæus (Jupiter), XXIII, 236.

Doctor, ut nutrices solent, fovere filios suos debet, XVII, 172. Doctoris et discipuli officia, XVI, 559. Doctorem oportet discipulos curare, et eos sibi omnia esse putare, XVIII, 17. Doctores magis ex virtute et ex vitæ genere suadent, quam ex dogmatibus, *ibid.* 141. Doctorum virtus est non honorem, non gloriam, sed discipulorum salutem quærere, XVI, 196. Doctori maxime competit ut possit verbis instituere, XVIII, 123. Doctori non auctoritate solum opus est, sed etiam lenitate, XVII, 489. Doctorem sui doctorem esse oportet, *ibid.* 381. Doctor non modo instituere, sed aliquando terrere debet, XVI, 251.

Doctores magistratus genus in Ecclesia, XI, 519. Doctores persecutionis tempore gravius afflicti quam alii, XIX, 162. Doctoris munere quisque fungi potest, quomodo, XI, 531, 532. Doctorem illum laudat Christus qui factis et verbis doctrinam ostenderit, III, 388, 389, 390.

Doctores duo nobis a principio dati creatura et conscientia, V, 72. Doctor ex discipulorum profectu lætus, I, 110. Doctores qui alia dicunt, alia faciunt Deum irritant, XXIV, 364, 365. Doctores Christianorum sunt publicani, piscatores, tentoriorum opifices, V, 230.

Doctoris mores qui sint oportet, VII, 183. Doctor aliorum qui se ipsum non emendat ridiculus est, V, 441. Doctoris officium, XVI, 110. Doctoris est non solum consiliis opem ferre, sed etiam precibus, XV, 173. Doctores laborantes oportet mercede frui, XIV, 389. Doctor ex auditorum segnitie præmium non amittit, IX, 258, 259. Doctor frigidus est qui verbis tantum philosophatur, XII, 9. Doctoris est annuntiare, prædicare, docere, nec subterfugere, *ibid.* 495.

Doctorum admonitiones cum Scripturarum lectione, II, 207. Doctor debet omnibus esse virtutibus ornatus, VIII, 50. Doctrina sine opere, non lucrum sed detrimentum affert, XXI, 421. non confertim, sed paulatim insinuanda, XIX, 439. Doctrinæ verbum eleganter comparatur fonti, qui semper manat, licet non hauriatur, XI, 132, 226, 227.

Doctrinæ ministro etiamsi pereat opera, non perit merces, XI, 136. Doctrina philosophorum Græcorum fluxa, XX, 269. Doctrina est lucerna mentis, XXIII, 548. Doctrina Ecclesiæ non ad delectationem audienda, XXII, 86. Doctrinæ insinuandæ varietas, XXIII, 550. Doctrina exterorum, id est Gentilium futilis, XXII, 53.

Doctrina optima cum non verbo tantum sed et opere docetur, XI, 254. Doctrinæ desiderium indicium est spiritualis profectus, I, 480. Doctrina sancta quanto studio adeunda, *ibid.* 334. Doctrinam in concione acceptam unusquisque debet aliis impertire, II, 434, 435.

Doctrina et docendi formula optima, III, 559. Doctrina nihil prodest alios docere, nisi doctor prius se ipsum doceat, III, 387. Doctrina per semen significatur, VI, 317. Doctrina Christi annis viginti vel triginta orbis terminos pervasit, VII, 214, 215. Doctrina christiana omnibus perspicua, V, 229, 230. Doctrina christiani magistri, *ibid.* 229. Doctrinæ Christi omne tempus proprium, IX, 310. Doctrina nihil prodest sine bonis operibus, *ibid.* 222.

Doctrinæ Christi omnia postponenda, IX, 310. Doctrinam acceptam aliis impertire debent Christiani, XI, 529; XIII, 102, 103. Doctrina de incarnatione Christi, XI, 251.

Doctrinam quæ per verba et opera exhibetur, malus homo non suscipit, XIX, 542. Doctrinæ usura nihil aliud est, quam operum exhibitio, XX, 361. Doctrinæ verbum lætitiam parit, XXII, 29, 30. Doctrinam non impertire quantum malum, XI, 226, 227. Doctrina Christi repugnantibus omnibus stabilita, *ibid.* 459. Doctrina sana a Scriptura discitur, *ibid.* 164, 165.

Dogma. *Vide* Doctrina.

Dogmata spuria refellenda ab episcopo, XX, 462, 463. Dogmata spiritualia communia omnibus proponuntur, I, 428. Dogmata divina quantum humanis antecellant, *ibid.* 560. Dogmatum veritati bona opera adjici debent, II, 403.

Dogmata nostra radicem in Deo habent, IV, 217. Dogmata satanica in Palæstina, *ibid.* 515. Dogmata sublimia non statim efferenda, VI, 155. Dogmata prava sæpe sunt incurabilis morbus, VII, 219.

Dogmata non prosunt ad salutem, si vita sit corrupta, IX, 202. Dogmata fidei non curiose examinanda, XIII, 198, 199.

Dolor mortis, non a morte, sed a mala conscientia procedit, III, 556, 557. Dolor et anxietas ex timore mali major quam ipsum malum, XX, 125. Dolor nimius adducit insaniam, XI, 212. Dolor peccantibus salutaris, VI, 310. Quando vult Scriptura intolerabilem aliquem dolorem ostendere, partus doloris eum nomine describit, III, 109. Quemadmodum mulieres parturientes a doloribus discerpuntur, ita etiam qui facit dolum discerpitur et cruciatur, *ibid.*

Dolosi et deceptores fugiendi, III, 593.

Dolus in bello laudibus ornatur, XX, 403.

Domesticorum cura gerenda, XI, 532, 533. Domesticorum cura gerenda, quomodo, XII, 510. Domesticos lictores in peccatores Deus elegit, III, 5.

Dominationes in corporea natura, XIX, 404.

Dominica cœna significat communem cœnam, XIV, 478.

Dominica die præsertim eleemosyna eroganda, XXIII, 9.

Dominium divitiarum habent qui illas contemnunt, XXII, 93.

Dominus. *Vide* Deus, Dei Filius, Jesus, Christus, Verbum; *nam vox* Dominus *hic omitti debuit, quia sæpius repetitur in toto decursu operum sancti Joannis Chrysostomi, nec est qui per hanc vocem aliquam sancti Doctoris sententiam requirat. Has tantum selegimus sequentes :*

Dominum habemus mansuetum ac benignum, et nihil supra vires nostras a nobis exigentem, I, 131. Domine, quid multiplicati sunt qui tribulant me? III, 3. Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo et ex tota mente tua, *ibid.* 492, *et alibi passim.* Quomodo sint intelligenda verba hæc : *Dixit Dominus Domino meo? ibid.* 468, 469 *et seqq.* Dominus et Deus in Scriptura parem habent significationem, I, 180, 181.

Domini potentiam universa creatura prædicat, XXI, 118. Dominus Pater vocatur in Scripturis perinde atque Filius, XIX, 444. Dominus dicitur Filius, nec ideo a divinitate exclusus, XIX, 441, 443. Domini nomen æque Patri convenit atque Filio, *ibid.* 441, 442. Dominus, nomen non est minus quam Deus, cum de Patre et Filio est sermo, XXIII, 524, 525. Domino in timore servire quid sit, IV, 351. Dominus et Deus dicuntur de Patre et Filio, I, 194. Dominus ad mensam vocatur cum ex mensa eleemosyna datur, II, 451.

Domitianus presbyter, cui viduarum ac virginum cura commissa erat, XXIV, 354.

Domnina mater Bernices et Prosdoces virginum et martyrum, et ipsa martyr, XXIII, 451, 452. Ejus fortitudo animi, *ibid.* 468. Domninæ martyrium duplex, imo triplex, *ibid.* 466. Domnina cur in judicium non venit, *ibid.* 467. ne filiæ oculis lascivorum paterent, *ibid.* ne quis filiarum corrumperet virginitatem, *ibid.* Domnina cum filiabus sese in flumen præcipitat, *ibid.* 473, 474. Domninæ, Bernices, etc., sepulcrum Christi gratiam prædicat, *ibid.* 472, 473.

Domnus episcopus : ad eum scribit Chrysostomus, XXIV, 155. Presbyterum mittit ad Chrysostomum, *ibid.*

Domus et familia quomodo ornanda, XVI, 316. Populi quidam Scythiæ et Sarmatiæ in plaustris quasi in domibus habitabant, XV, 392, 567. De iis populis dicit Silius Italicus, *Nulla domus, plaustris habitant, migrare per arva mos, atque errantes circumvectare penates, ibid.* Domus in eleemosyna radicata, non potest quid grave perpeti, XVIII, 72, 73. Domuum ornatus, VII, 314, 315.

Domus olim ecclesiæ erant, nunc ecclesia domus facta est, VI, 184. Domus Christiani ceu ecclesia esse debet, II, 431, 433. Domus luctus cum domo nuptiarum comparatur, XII, 477, 478.

Domus in qua psalmi et pius cantantium animus ecclesia dici potest, III, 206, 207. Domus marmoribus ornatæ, XXII, 90.

Dona Spiritus sancti sunt æqualia, XIV, 507. Dona Dei, alia quidem sunt communia et indivisa; alia vero communia et divisa, XXV, 407. Horum tertia sunt, quæ neque communia, neque divisa seu indivisa sed propria, data secundum præcipuam gratiam iis quibus data sunt, *ibid.* Dona quæ natura bona sunt, sine quibus vita impia est, communia et indivisa sunt, *ibid.* Donorum Dei differentiæ, XIV, 504, 505. Dona Dei quæ, XXI, 171. Donum Spiritus sancti maximum quodnam est, XIII, 298. Donorum Spiritus sancti multiplicitas, III, 253. Justitiam persequi et offerre, hoc est maximum Deo donum, hoc est acceptum sacrificium, III, 31.

Dona Dei nunquam negligenda II, 170. Doni non magnitudo, sed dantis animus spectatur, I, 514. Dona spiritualia largitione crescunt, XIX, 127. Donum non ex merito accipientis, sed ex largitoris liberalitate, *ibid.* 131.

Donum auget retributio dilata, XII, 486. Doni magnitudo apud Deum non spectatur, sed dantis animus, XIII, 268.

Dormire in Christo quid sit, XVII, 228, 229.

Dormitio, sic vocatur mors post Christi mortem, XI, 259. Dormitio Christianis dicitur ea, quæ mors ante dicebatur, XI, 332.

Dos. Abit quis mulierem ducturus, de dote et facultatibus paciscitur, et dicit :

Da mihi arrhabonem, XXIII, 81. Christus dotem sponsæ ascripsit, non pecuniæ, sed sanguinis, *ibid.* Dotem vero sponsæ largitionem bonorum *quæ oculus non vidit, nec auris audivit, et in cor hominis non ascenderunt, ibid.* In dotem ascribit immortalitatem, laudem cum Angelis, immunitatem a morte, libertatem a peccato, hæreditatem regni, justitiam, sanctificationem, liberationem a præsentibus, futurorum adeptionem, *ibid.* Hæc sunt Christi sponsæ magna dos, *ibid.*

DRACO in Babylone cultus, IV, 549, 550. Dracones depicti atque aspides in vestibus imperatorum, XXII, 528. Dracones et serpentes orantes, XXIII, 575, 581, 598.

DROSIS martyr, XXIII, 502. Ante rogum ducta, *ibid.* 507. In eumque injecta, *ibid.* 508.

DUODENNEM Salomonem regnare quidam cœpisse chronologici putarunt, eaque Sapientiæ argumenta exhibuisse quæ in Scripturis narrantur, IV, 622. *Vide notam integram.*

DUPLICITAS cordis, III, 181.

DUX. Ducibus victoriam assecutis reges triumphales ponunt statuas, III, 3. Aurigis et athletis imagines et columnas eorum victoriæ testes excitant principes et inscriptione tanquam ore efficiunt, ut materia victoriam prædicet, *ibid.* Alii rursus in libris et scriptis ducum victorum laudem describunt, suas in laudando vires iis, qui laudantur, majores volentes ostendere, *ibid.* Pictores, statuarii, sculptores, populi, principes, civitates et pagi, duces victores admirantur, *ibid.*

Dux quispiam Chrysostomo addictus, XXIV, 125. Ducem nullum habere melius est, quam malum, IV, 262, 263.

DYSTRUS, Martius, X, 493.

E

EBRIETAS, EBRIUS, etc. Ebrietas spontaneus furor, XI, 320, 321. Ejus imago, *ibid.* Ebrietatem, non vinum, sed intemperantia facit, XXII, 60. Ebrietatis miseria, *ibid.* Ebrietas non ex vino tantum sed ex ira et cupiditate, XI, 319, 320. Ebrietas mala, non vinum, XXII, 88. Ebrietas et crapula timenda, non jejunium, XXI, 547, 548. Ebrietatis malum sine voluptate, XXIII, 553.

Ebrius mortuis miserior, XI, 321, 322. et dæmoniacis, *ibid.* Ebrius est mortuus animatus, dæmon voluntarius, XXII, 61. Ebrii miserabilis species, *ibid.* 60.

Ebrietas nihil lucri, sed magnum damnum affert, I, 33, 34. Ebrietas meretrix et turpitudinis mater, V, 67, 68. dæmon voluntarius, I, 435, 436. Ebrii dæmoniacis similes, *ibid.* Ebrietas gravissimum malum, I, 131, 431. In sacra Scriptura non semper temulentiam, sed aliquando satietatem significat, *ibid.* 431, 433, 434. Ebrietas captivam facit animam, *ibid.* 37.

Ebrietas sexcentorum causa malorum, IV, 294. Ebrietas grave ulcus, *ibid.* 300. Ebrietas quantum malum, VI, 363. Monstrum est ebrietas, ut Scylla et Hydra, VII, 165.

Ebriosus nihil habet commune cum regno Dei, VI, 290. Ebriosus asino et cane deterior, VII, 14. Ebriosi descriptio, *ibid.* Ebriosus non potest regnum Dei videre, *ibid.* 16, 17. Ebrios et ebrias insectatur Chrysostomus, XII, 321.

Ebrietatem insectatur Chrysostomus, XV, 445. Ebrietas absque vino est ea, quam pravi affectus pariunt, XX, 337, 338. Ebrietas vituperanda, XI, 132. Temulentus et ebrius sub diaboli tyrannide est, *ibid.* Ebrietas efficit ut balbutiemus, XVI, 319.

Ebriosus magis est qui viliore vino inebriatur, XVIII, 31.

EBUR priscis temporibus in magno pretio, III, 273.

ECCLESIA in ipso primordio bellis agitata, XX, 268. Ecclesia terribilis, quomodo, XX, 207. Ecclesiæ firmitas contra bella et persecutiones, XI, 463; XX, 268, 269. Ecclesiæ firmitas a Prophetis prædicta, *ibid.* 443. Ecclesia Christi

quomodo ædificata, XI, 461, 462. Ab imperatoribus omnibus usque ad Constantinum magnum oppugnata, *ibid.* 462.

Ecclesiis brevi tempore repletus orbis, XX, 412. Ecclesiarum tumultus ex temeraria electione præsulum, *ibid.* 431. Ecclesiæ facultates nec redundare nec deficere debent, *ibid.* 446. Ecclesiæ conventus frequentandus, XI, 40. In ecclesia preces longe præstabiliores, quam domi, XIX, 423.

Ecclesia communis mater, XX, 219, 220. Ecclesia portus, X, 511, 512. Frequentissime adeunda, XXIII, 312. Ecclesiæ cum arca Noë comparatio, XXI, 595; XXIII, 210, 211, 520, 521. Ecclesia præsens quam præcellat veteri, XVIII, 552. Lia et Rachel erant figuræ, Lia nempe figura synagogæ Judæorum, Rachel autel figura Ecclesiæ Christi, XIX, 282. De non contemnenda Ecclesia Dei et sanctis mysteriis ecloga, XXIV, 487. Magi dicuntur Ecclesiæ progenitores, quia ipsi primi in regione sua, imo etiam in Judæa, Christum advenisse prædicarunt; qua ratione auctores et fundatores Christianismi dici possunt, V, 493. Ecclesia quomodo fundata, XI, 499. Ecclesia virgo, quæ prius erat meretrix, XXIII, 72, 73. Est navis Christo gubernatore, XI, 497. Persecutionibus non vincitur, *ibid.* 498. Ecclesiæ commendatio, XXIII, 64, cō. Ejus firmitas, *ibid.* Ecclesia ipso cœlo fortior, *ibid.* 106, 107. Amabilior Deo quam cœlum, *ibid.* 107. Non murus et tectum, sed fides et vitæ ratio est, *ibid.* 64. Tuta contra diaboli conatus, *ibid.* 107. Ecclesia cur vocetur sponsa, filia, virgo, ancilla, regina, etc., *ibid.* 74, 75. Ex latere Christi mortui facta, XXI, 331. Ecclesiam qui impugnat, se ipsum profligat, XI, 63, 64. Ecclesia magistratus diversos habet, *ibid.* 519.

Ecclesiam charitas ceu catena colligat, XIX, 67. Ecclesia est officina medicinæ spiritualis, I, 32. Medicorum officina, *ibid.* 478. Mercatus spiritualis, *ibid.* Ecclesiæ frequentandæ, V, 123. Ecclesiæ corpus per membrorum conjunctionem nutritur, II, 457. Ecclesiæ conventus quam festivi, quam læti, *ibid.* 427.

Ecclesiæ εὐγένεια, nobilitas, III, 315. Ecclesia omnes admittit et divites et pauperes, *ibid.* Ecclesia sponsa Christi, *ibid.* 46, 47. Ecclesia communem omnibus doctrinam proponit, *ibid.* 316. Ecclesia a multis impetita floret, *ibid.* 645, 646. Ecclesia et filia sponsa, *ibid.* 276. Ecclesia olim sterilis, nunc mater est filiorum innumerabilium, *ibid.* 279, 280. Ecclesia hæreditatem accipit, quomodo, *ibid.* 46, 47.

Ecclesiæ oppugnatio et incrementum, IV, 188. Ecclesiæ magnarum civitatum in hebdomada magna egrediebantur ut Christo occurrerent, *ibid.* 164. Ecclesia est nomen conventus et congregationis, *ibid.* 204. In Ecclesia non tumultuandum, III, 229, 230. Ecclesia dici potest domus in qua psalmi et pius canentium animus, *ibid.* 207. Ecclesia ex peccatoribus diversi generis, collecta, *ibid.* 52, 53. Ecclesiæ vestis est flos virginitatis, *ibid.* 180, 279. In Ecclesia silentium summum servandum, *ibid.* 118.

Ecclesia intelligenda sæpe cum Prophetæ de Judæa et de Jerosolyma loquuntur, IV, 240. Ecclesiæ fortitudo : Ecclesia vexata vicit et aucta est, *ibid.* Ecclesiæ splendor, ejus potestas attingit cœlos, *ibid.* 242. Ecclesia omnes omnino gentes accipit, secus quam synagoga, *ibid.* 243. In Ecclesia quomodo standum, *ibid.* 361. Ecclesiam frustra impugnarunt imperatores, *ibid.* 385. Facilius est solem extingui, quam Ecclesiam deleri, *ibid.*

Ecclesiarum mœnia sunt apostolica scripta, XIX, 261. Ecclesiæ sanctorum Apostolorum, Petri et Andreæ, Pauli et Timothei, Petri et Pauli adeuntur in calamitatibus, XXII, 43, 44. In porticu ecclesiæ sanctorum Apostolorum sepulti erant imperatores, quam alii a Constantino, alii a Constantio structam dicunt, XI, 450, 554. Ecclesia navi comparatur, VIII, 211. Ecclesia area intelligitur, quia in ea per multam triturationem et ventilationem triticum separatur a paleis, *ibid.* 429. Sic rationabiliter Ecclesia torcular est intelligenda, in quo omnes fructus vineæ, id est opera servorum Dei et fides roborata ad Dei gloriam transmittuntur, *ibid.* Ecclesia autem torcular est habens in se verbum Dei, *ibid.* Ecclesia mons appellatur de quo dicit Propheta : *Mons Dei mons uber*, *ibid.* 45.

Ecclesia distinctionem nullam divitis et pauperis admittit, II, 594. Non modo æqualitas honoris est in Ecclesia, quæ a Deo est gratia, sed cum uterque subsistit, plerumque pauper pietate divitem antecellit, *ibid.*

Ecclesia per totum orbem terrarum extensa, et cœlis firmior constituta, VI, 427. Ecclesia patriis amissis moribus, amabilis sponso fuit, V, 253. Ecclesiæ olim erant domus, nunc ecclesia domus specialis facta est, VI, 184. Ecclesiæ prærogativa est, quod servus nihil plus, nihil minus habeat quam liber, V, 251. In ecclesia qui præsidet, pacem dat, VI, 182. Ecclesia per pullum asinæ significatur, quomodo, VII, 116.

Ecclesia communis domus, VI, 182. In ecclesia cum quanta reverentia et attentione assistendum, *ibid.* 21. Ecclesiæ ornatui studere, minus acceptum Deo est quam pauperes alere, VII, 275. In ecclesia risus prohibetur, XVIII, 384. Ecclesia quomodo sponsa Christi sit, IX, 393. In ecclesia res divinæ cogitandæ, non terrenæ sunt, *ibid.* 178. In ecclesiam qui intrabant, manus lavabant, X, 269.

Ecclesia Dei media surgit nocte, XII, 312. Ecclesiæ cur structæ fuerunt, *ibid.* 339. Ecclesiam pietas sola commendat, *ibid.* 338. Ecclesia nullum fastum admittit, *ibid.* 375. Ecclesiæ ornamentum est aurum per eleemosynam oblatum, *ibid.* 270.

Ecclesiæ status quis esset Pauli tempore, XIII, 403. Ecclesiæ in villis constituendæ, *ibid.* 221, 222, 223, 224, 225. Ecclesiæ veteris cum nova comparatio, XV, 63, 64. Ecclesiam Dei unam esse oportet, XIV, 121, 122. Ecclesiæ imperium quodnam, XV, 394. Ecclesia est balneum spirituale, *ibid.* 397. Ecclesiæ ritus multi, *ibid.* 426.

Ecclesiæ ornamento sunt mendici, quomodo, XIV, 523. Ecclesiæ corpus non abscindendum, *ibid.* 533, 534. Ecclesiæ dissidia omnium perniciosissima, *ibid.* 118. Illi carpuntur qui vix semel in anno in ecclesiam intrabant, XV, 215. In ecclesiis tumultus quantus tempore Chrysostomi, *ibid.* 65, 66. Ecclesia est Christi plenitudo, XVI, 147.

Ecclesia humano corpori comparatur, XIV, 517. Ecclesia columna orbis, XVII, 427. Ecclesiæ columna et firmamentum est veritas, *ibid.* 427. Ecclesia differentiam inter herum et servum non novit, XVIII, 174. Ecclesiæ corpus describitur, XVI, 229, 230, 231. Ecclesiam dividebant ambitio et amor imperii, *ibid.* 246, 247. Ecclesiam scindere non est minus malum, quam incidere in hæresim, *ibid.* 248, 249.

Ecclesiæ traditio fide digna, XVII, 316. In Ecclesia cur alius plus, alius minus accipiat, XVI, 239, 240. In ecclesia de alimento viduarum et virginum curandum est, XVII, 419. Ecclesiæ præfecti multas habent simultatum occasiones, *ibid.* 261. Ecclesiæ præsules doctrina pollere debent, *ibid.* 474. Non apparatu et eloquentia opus habent, sed intelligentia, *ibid.*

Ecclesiam qui regunt, quanto in periculo versentur, XVIII, 572. Ecclesiæ præfecti, ad veniam proni sint oportet, XXII, 407.

Ecclesia Antiochena ter mille pauperes alebat, VII, 119. Ecclesia vetus, παλαιά, Antiochiæ quænam esset, XI, 495, 496. *Vide notam*, p. 555. Ecclesiæ Antiochenæ laquear eximium, XIII, 116, 117.

Ecclesiæ Constantinopolitanæ in qua concionabatur Chrysostomus structura, XIII, 102, 103. Ecclesia fustibus impetita, XXIII, 120. In ecclesiam Constantinopolitanam irrumpunt milites in magno sabbato, XXIV, 7, 9.

Ecclesias novas Gentilibus ad fidem conversis construi admodum curat Chrysostomus, XXIV, 176, 177. Ecclesia magna Constantinopoli, XI, 87, 88.

Ecclesiastici præsules rationem reddituri, XI, 51. In ecclesiasticis operibus senium non obest, V, 3. Ecclesiasticorum conventuum laus, IV, 348. In ecclesia quomodo versandum, *ibid.* 350.

Eclipsis solis ævo Chrysostomi, VII, 355.

Ecstasis quid, I, 564.

Eden terram virginem sonat, XIII, 123. Virginis matris figura, *ibid.*

Edocla et Rifa filiæ Adami, sorores Caini ex libro apocrypho, VII, 428.

Educatio quantum valeat, XXI, 66, 67. Educatio liberorum mulieri maxime convenit, V, 74.

Egere nullo vera libertas est, x, 331.

Egestas et abundantia ad multa mala facienda inducunt, xvi, 586.

Ἔκδικος sive defensor civitatis, magistratus genus, xi, 518.

Ἔλαιον, oleum, pro misericordiam sæpe adhibet Chrysostomus, xvi, 453, 454. Ἔλαιον, oleum sæpe Chrysostomus accepit pro ἔλεον, misericordiam, et dicit virgines Evangelii a thalamo fuisse exclusas, quia ἔλαιον sive oleum, seu ut eadem ipsa voce significari dicit, quia misericordiam non habebant, et eleemosynam non erogabant, xviii, 59, 579.

Elcanæ amor erga Annam uxorem, v, 77.

Eleazarus initium certaminum, martyrii fundamentum, stadiorum janua, etc., xxiii, 195. Eleazarus chorum septem Macchabæorum explevit, *ibid.* 194.

Electio. Sive rex, sive servus, sive liber, sive quicumque fuerit, non ex dignitate, sed ex virtute solet Deus amicos eligere, iii, 51. Electio a cordium cognitore facienda, xii, 42.

Eleemosyna oleo comparatur in parabola virginum, xi, 84; xxi, 464, 465. Eleemosynam qui non erogat, pauperes spoliat, *ibid.* 171. In eleemosyna non doni magnitudo, sed dantis animus spectatur, *ibid.* 84. Eleemosynæ fiducia, *ibid.* 200, 201. Eleemosynam qui largitur verius possessor est, quam qui pecunias recondit, xxi, 96. Eleemosyna opitulatrix magis quam amicitia, xi, 200, 201. Ejus vis ad peccata delenda, xxi, 458, 459. Eleemosyna vel improbissimis impertienda, xi, 173. Eleemosynæ merces, *ibid.* 84. Eleemosyna. *Vide* Dives, Pauper, Divitiæ, Rapina.

Eleemosyna commendatur, xx, 17. Magna res, xxi, 525. Est oleum, *ibid.* 526, 527, Eleemosynæ fructus, *ibid.* 528. Eleemosyna thesauros a prædatione tutos reddit, xxiii, 312. Eleemosyna Deum placat, xxi, 588. Eleemosynæ fructus non auferetur, xxii, 300. Eleemosynis et fide purgantur peccata, xi, 399, 400. Eleemosyna Deo fœneratur, xxi, 590. cum pauperi datur, *ibid.*

Eleemosyna in paupertate magis effulget, xx, 386. Eleemosyna sine sumptibus quæ, xxi, 588, 589. Eleemosyna commendatur, xxiii, 4, 5; xix, 133, 134, 135, 136. Eleemosyna semen est, xix, 153, 154. Eleemosynæ dignitas, v, 195.

Eleemosyna pro viribus danda, xxiii, 10, 11. Cum gaudio eroganda, *ibid.* 12. Eleemosynæ dandæ ritus, *ibid.* 12, 13, 14. Eleemosyna non minuit facultates, xix, 228. Quatuor ob causas eroganda eleemosyna, *ibid.* 227, 228. Magis conferenti, quam accipienti prodest, *ibid.* 118. Eleemosyna duplex est quando cum alacritate damus, *ibid.* Eleemosynam etiam pauperes erogare debent ut possint, xi, 51.

Eleemosyna ex rapina data, non est eleemosyna, xix, 170. Eleemosynæ laudes, *ibid.* Eleemosyna delet peccata, *ibid.* 136, 172. Eleemosynæ utilitas, *ibid.* 150. Eleemosyna etiam indignis danda, *ibid.*

Eleemosyna plus quam alia omnia extinguit peccatum, i, 518. Eleemosyna eroganda, ii, 77, 78, 79. Magis quam ullum aliud nos eximere potest a gehenna, i, 477. Eleemosynæ vis magna, ii, 226. Eleemosyna usuræ genus admittendum, i, 59. lucrum quantum, ii, 397. Eleemosyna vestimentum animæ, i, 297. ejusque ornatus, *ibid.* 299. Eleemosynæ æquatur patientiæ meritum, v, 173.

Eleemosynæ magnitudo unde pendatur, ii, 227. Quanta bona conciliet, *ibid.* 229. Est sementis mirabilis, *ibid.* Eleemosyna plus quam canticum Deo placet, iii, 194. Eleemosynæ laudes, *ibid.* 350. Eleemosyna hominem defendet in judicio, *ibid.* 519. Eleemosyna prædicatur, *ibid.* 209, 210, 227. Eleemosynæ vis, *ibid.* 517. Est immarcescibilis, *ibid.*

Eleemosynis purgandæ manus, iv, 90, 91. Eleemosyna Deo fœneratur, iii, 349. Eleemosyna coram hominibus dari potest dum vana gloria vitetur, viii, 98, 99. Eleemosyna vera quæ, vi, 4, 5, 406. Eleemosynæ prærogativæ, *ibid.* 408, 409.

Eleemosynam qui dat, in cœlis facultates deponit, vii, 119, 120. Eleemosynam qui dat, Christo dat, vi, 107. Eleemosyna magis necessaria est quam

virginitas, *ibid.* 109. Eleemosyna remedium quantum sit, VII, 95, 96.

Eleemosyna morbos animi extinguit, V, 275. Eleemosyna ars omnium artium optima, VI, 406. Nobis vitam sempiternam conciliat, *ibid.* Eleemosyna cum fœnore maximo jacta semina reddit, V, 290. Ejus fructus, *ibid.*

Eleemosyna non absumuntur, sed augentur pecuniæ, VI, 28, 29. Si non erogentur, pereunt, *ibid.*

Eleemosynæ modus quis, VII, 95. Eleemosyna commendatur, ut res optima, VI, 224, 298, 330; VII, 244, 246. Eleemosyna quomodo facienda, VII, 177. Danda etiam ex inique partis, V, 290. Eleemosyna ex rapina facta quando damnatur, VII, 332. Eleemosynæ merces quanta, V, 291.

Eleemosynæ artifex et doctor Deus est, VII, 176. Eleemosyna danda antequam Christum adoremus, V, 316, 317. Eleemosyna pauperi data, Christo erogatur, VII, 360. Eleemosyna ante omnia discenda, VI, 409. Eleemosynæ doctor Deus est, *ibid.* 406. Contra eos qui eleemosynam dant ad ostentationem, VII, 175, 176.

Eleemosynam qui, antea inhumanus, dederit, is manum aridam extendit, VI, 187. Eleemosyna a paupere data mirabilior, VII, 96. Eleemosynam, jejunium, et orationem maxime commendare solet Christus, V, 3. De eleemosyna frequenter Chrysostomus prædicabat, quare, VII, 362. sine magno fructu, *ibid.* 118, 119.

Eleemosyna quanta bona præstet eroganti, X, 322, 323. Eleemosyna quasi sigillum est ipsam possidentibus, IX, 497, 498. Gloriam parit, X, 236. Eleemosynæ modus, *ibid.* 158. Eleemosyna defunctis prodest, X, 183, 380. Eleemosyna major est cum non ex superfluis datur, *ibid.* 158, 160. Eleemosyna magnum pharmacum, *ibid.* 338. Si non ex rapina sit, *ibid.* Est melior jejunio et humi cubatione, *ibid.* Animam illuminat, *ibid.* Eleemosynæ fructus quantus, *ibid.* 13, 14. Ad eleemosynam faciendam cultus corporis deponendus, *ibid.* 237.

Eleemosyna ex rapina scelus est, IX, 266; X, 267, 268. Eleemosyna quam necessaria, X, 149. Eleemosyna et pia opera commendantur, IX, 364, 365. Eleemosyna celebratur, *ibid.* 349. Impossibile est sine eleemosyna ad regni limina ingredi, *ibid.* Eleemosyna via facilis ad vitam, X, 14.

Eleemosyna quantam pariat voluptatem, IX, 497. Eleemosynæ faciendæ ratio, *ibid.* 286, 287, 288. Non ex rapina esse debet, *ibid.* Eleemosyna orationi necessaria ut oleum lucernæ, IX, 355.

Eleemosynæ vis, XIII, 80. Eleemosynæ virtus, nihil ipsi par, XII, 267, 268. Eleemosyna charitatis plantam nutrit, *ibid.* Ejus vis mirabilis, *ibid.* Eleemosynæ meritum ex animo penditur, XIII, 522. Qui eleemosynam dat, sibi ipsi dat, XIII, 523. Eleemosynam qui erogat omni superior est morbo, omni fame, XII, 301. Eleemosyna ex magnanimitate proficiscitur, XIII, 22. In eleemosyna plus aut minus non ex doni mensura penditur, sed ex facultate largientium, XIII, 506. Omne peccatum est eleemosyna inferius, XII, 302. Eleemosyna ubi est, eo non audet accedere diabolus, XII, 509.

Eleemosyna gratiose facienda, XIII, 407. Eleemosynæ fructus, *ibid.* 409. Eleemosynam passim commendat Chrysostomus, XIII, 426. Eleemosyna etiam improbis danda, *ibid.* 528. Illisque petentibus contumeliæ non inferendæ, *ibid.* 530, 531.

Eleemosynæ prosunt defunctis, XII, 258. Eleemosyna saltem in testamentis facienda, *ibid.* 95. Eleemosynæ ex injusto lucro improbantur, *ibid.* 422. Eleemosyna non pecuniis modo, sed etiam operibus exercetur : eleemosynæ modi varii, *ibid.* 303, 304. Eleemosyna fons ad omnia utilis, *ibid.* 270.

Eleemosyna commendatur, XV, 358, 359. Eleemosyna quantum ornamentum, *ibid.* 64, 65. Eleemosynæ fructus, XIV, 312, 313. Eleemosyna non tam propter pauperes a Deo instituta fuit, quam propter divites, ut hi hinc bonum consequantur, XIV, 396, 397. Eleemosyna copiosa et affluens est eroganda, XV, 442, 443. Ea sementis instar justitiæ manipulos efficit, *ibid.* Eleemosyna largiter danda, XIV, 545. Eleemosyna purior et melior quæ, XIV, 380.

Eleemosynæ merces quanta, XVI, 112. Eleemosynam qui non dat, in gehennam mittitur, XIV, 328, 329. Eleemosyna ostentatione careat oportet, XV, 57.

Eleemosyna commendatur, XVII, 279, 400, 401; XVIII, 59. Eleemosyna quomodo facienda, XVIII, 12. Eleemosyna non accipientium, sed dantium causa inducta fuit, XVI, 583. Eleemosyna nihil melius et præstantius, XVII, 18. Eleemosynam qui dat plus lucratur quam qui accipit, XVI, 415. Eleemosynam danti majus lucrum, quam accipienti; ideo cum cura magna quærendi sunt qui eleemosynam accipiant, XVIII, 161. Eleemosyna Deum admodum delectat, *ibid.* Eleemosynæ fructus quantus, *ibid.* 163, 164.

Eleemosynæ faciendæ ratio, XVI, 416. Eleemosyna omnium potentissima ad extinguendum peccatorum nostrorum rogum, XVIII, 163. Sine eleemosyna non intratur in regnum cœlorum, XVI, 161. Quæ sit vera eleemosyna, *ibid.* Quanta pariat bona, *ibid.* 403, 404.

Eleemosyna quibus danda, XVII, 329. Quomodo danda, *ibid.* 331. Eleemosyna eroganda in rebus molestis, *ibid.* 192, 193. Eleemosynam Paulus commendat, et ad illam hortatur, XVIII, 159. Eleemosyna et humilitas peccata tollunt, *ibid.* 178.

Eleemosynæ laudes, XVIII, 555. Non datorum mensura eleemosyna æstimatur, sed animi obsequio, XXV, 90. Eleemosynæ modus, *ibid.* 338. Eleemosyna extinguit peccatum, XVIII, 211. Eleemosyna quomodo danda, *ibid.* 340. Eleemosyna ex rapina improbatur, *ibid.* 555. Eleemosyna etiam peccatoribus eroganda, *ibid.* 327. Ad eleemosynam manus extendendæ sunt, *ibid.* 476. Eleemosynæ modus, *ibid.* 547. Eleemosyna quænam vere sic vocari possit, *ibid.* 512.

De eleemosyna et hospitalitate ecloga, XXV, 89. Sermo de eleemosyna non divites tantum, sed etiam ad pauperes pertinet, *ibid.* Non ex eorum quæ dantur, mensura; sed facultate et intentione dantis magnitudo eleemosynæ judicatur, *ibid.* 90.

Elementa servos Dei reverentur, I, 162. Elementorum operatio in contrarium a Deo cum vult traducitur, IV, 64, 65.

Elegantiam linguæ non quærit Deus, nec verborum compositionem, sed animæ pulchritudinem, III, 13.

Elephantus puero quindecim annorum cedit, XII, 342, 343. Elephanti diutius vivunt, quam homines, XIV, 337.

Eli prudentia, V, 96, 97. Eli cur suspicatus Annam fuisse ebriam, *ibid.* 94. Eli nimia lenitate filios coarguit, II, 285, 286. Eli in quo peccaverit, XII, 99, 100.

Eliab de tribu Dan omnia ad apparatum templi necessaria operatus est, XIX, 293.

Elias zelo plenus, VI, 454, 455. Elias Thesbites universalis jejunii auctor annos tres et menses sex inediam lurconibus, præter eorum voluntatem apparavit, XXV, 470. Elias non habebat coquos, sed corvi opera panem quotidianum accipiebat, *ibid.* Elias quomodo restituet omnia, VII, 4. Elias unde admirandus, VI, 337.

Elias propheta a rege Achabo metuebatur, VI, 87. Elias cur transfigurationi Christi adfuit, *ibid.* 453, 454, 455. Elias secundi Christi adventus præcursor futurus, *ibid.* 4, 5. Elias, ut ait Chrysostomus, non permisit Elisæo ut patrem matremque salutatum iret, antequam Magistro se totum addiceret; at secus in Scriptura legitur, ubi dicit Elias: *Vade et revertere,* VII, 493.

Elias ex mœrore mori optat, XXIV, 69, 70. Elia mundus dignus non erat, XII, 291. Elias melota indutus ditior Achabo rege, II, 74. Jejunium quadraginta dierum Elias transegit, vitataque mortis tyrannide, et curru igneo quasi in cœlum raptus, etiam in hanc usque diem mortem non expertus est, I, 36.

Elias quomodo orabat, III, 648. Eliæ raptus fidem facit resurrectioni, *ibid.* 582. Eliæ et antichristi adventus, XVII, 521, 522. Elias. *Vide* Helias.

Elias non inferior Angelis, XXI, 235, 236. Eliæ et Elisæi vita aspera, *ibid.*

Elisabeth ex Levitica tribu quomodo cognata Mariæ, V, 232, 233. Elisabeth sterilis et vetula mirabiliter parit, VII, 434. Elisabeth sterilis et vetulæ partus beatæ Virginis partui fidem facit, *ibid.*

Elisæus ut servus curat, Christus ut Dominus, VI, 92, 93. Elisæus ab Elia petiit ut iret ad patrem et ad matrem, an-

tequam magistrum Eliam sequeretur, dicit autem contra sanctus Chrysostomus, VII, 493. Elisæus non inferior Angelis, XXI, 235, 236. Sæcularia despexit regni cœlestis amore captus, *ibid.* 425, 426. Elisæum qui irridebant pueri decennes erant, ideoque mulctati, *ibid.* 98. Elisæi ærumnæ, XX, 155. Elisæi lignum aquas mutavit, XXII, 186. Elisæus Naaman non tetigit, ut mundaret quia non licebat leprosum tangere, XI, 74. Elisæus duplex Helias, V, 204.

ELLEBICHUS magister militum missus a Theodosio Antiochiam ad perquisitionem de eversis statuis, XXII, 302.

ELOQUENTIA vera Dei timor, XXI, 81, 82. Eloquentia non est philosophorum, *ibid.* Cum nequitia conjuncta multa mala parit, *ibid.* 79. Eloquentiam non natura tantum, sed disciplina etiam parit, XX, 476. Eloquentia eximia in paucis invenitur, *ibid.*

ELOQUIA Dei cum timore audienda, XVIII, 319. Eloquia divina alacri animo audire, bonæ animi valetudinis est argumentum, I, 61. Non solum thesauro similia sunt divina eloquia, sed fonti quoque largis perennibusque scaturienti fluentis, *ibid.* 49.

ELPIDIUS episcopus, ut putatur Laodicenus : huic epistolam scribit Chrysostomus, XXIV, 241. Elpidius senex erat, *ibid.* 242. Elpidio episcopo scribit Chrysostomus, *ibid.* 272. Alia epistola, *ibid.* 282. Alia, *ibid.* 285. Alia, *ibid.* 366. Alia, *ibid.* 153, 154.

ELPIDIUS presbyter montis Amani incolas studebat ab impietate liberare, XXIV, 315. In monte Amano construxit ecclesias et monasteria, *ibid.* 315, 316.

ELYMAS magus a Paulo excæcatus, mansit in cæcitate animi, XIII, 145, 146.

ELYSIUS campus, XXI, 48.

EMENDATIO morum quo pacto curanda, V, 373, 374. Emendationem vitæ historia parit, III, 3, 4.

EMMANUELIS nomine cur Christus non vulgo vocatus fuerit, V, 284. Emmanuel: circa hanc vocem vana Judæorum objectio, IV, 235.

EMPTOR non cogere, sed persuadere debet, VII, 344, 345. Emptor. *Vide* THESAURUS. Historia thesauri in agro reperti.

ENCÆNIA magnus dies festus et solemnis, X, 164, 165. Quando institutus, *ibid.*

ENCOMIUM sancti Gregorii Armenorum illuminatoris, XXIII, 571. Hoc in sermone multa occurrunt a Chrysostomi more atque stylo dissonantia, puteus nempe et fossa loquentes, serpentes et dracones orantes, Tiridates rex in aprum conversus, et portenta similia, *ibid.* 598.

ENCRATITAS fore prædicit Paulus, XVII, 433. Encratitæ a temperantia sic vocabantur; non admittebant, teste Origene, Epistolas sancti Pauli, *ibid.* 84, 506.

ENDELECHISMUS est quotidianum sacrificium, XX, 284.

ENERGUMENI. Pro iis precatio quædam adhibebatur, VII, 177. Energumenorum causa preces in ecclesia, XV, 426. Pro energumenis Deum rogare jubemur, XIX, 422. Energumeni quomodo a diaconis adducti, *ibid.* 425.

ENOCH cur translatus, I, 342. Enoch ob pietatem translatus, *ibid.* 291. Quo ipsum transtulerit Deus non possumus scire, *ibid.* Enochi translatio fidem facit resurrectioni, III, 582. Enoch primus fide translatus, non convivio, XXV, 469.

ENOS qui summam ostendit virtutem, Dei nomine vocatus est, XX, 160, 161. Enos laudatur, I, 288. Enos speravit in nomine Domini, *ibid.* 278, 288.

Ἐντυγχάνειν aliquando supplicare significat, III, 14, 15.

EPÆNETUS Paulo dilectus laudatur, XIV, 92. Epænetus primitiæ Achaïæ vocatur, *ibid.* 94.

EPAMINONDAS divitias contempsit, XXI, 257. Epaminondæ virtus ejusque paupertas, XXI, 36.

EPHESUS est Asiæ metropolis; erat autem Dianæ dicata, et hanc deam illic colebant ut maximam; tantaque eorum erat superstitio, ut ne illius quidem nomen, qui templum ejus combusserat, manifestum esse voluerint, XVI, 121. Beatus Joannes Evangelista plurimum illic versatus est. Nam illic fuit relegatus et decessit, *ibid.* Timotheum quoque Ephesi reliquit Paulus, ut dicit ad ipsum scribens : *Sicut rogavi te ut maneres Ephesi*, *ibid.* Plurimi ex philosophis,

maxime ii qui in Asia floruerunt, Ephesi erant, *ibid.* Ephesi philosophi adhuc erant tempore Chrysostomi, *ibid.* Ad Ephesios a Paulo scripta Epistola altis plena est sensibus, *ibid.* Ephesi magnus Dianæ cultus, XII, 471. Ephesus urbs maritima, XXV, 485. Ephesinæ Ecclesiæ scelus levitatis plenissimum, abominatio desolationis evenit, nempe ordinatio eunuchi cujusdam in episcopatum, hominis perditi, vitiis omnibus et sceleribus deditis, *ibid.*

EPHESII, etiam uxoribus juncti sancti vocantur a Paulo, XVI, 121, 122. Ephesius erat Democritus philosophus, XI, *ibid.*

EPHRAIM et Manasse adoptati, II, 368.

EPHRATA tribum Juda significat, IV, 8.

EPICTETUS paupertate Irus, amicus immortalium, XII, 162.

EPICURUS. Epicuri de Deo opiniones nugæ sunt, *ibid.* 428.

EPICUREORUM doctrina, *ibid.* 443. Epicureos confutat Paulus, XX, 469. Epicureorum error atheus, IX, 467.

EPIMENIDES Cretensis erat, XVIII, 128. Dicit Cretenses mentiri, cum dicunt Jovem esse mortuum, *ibid.* Epimenides versum contra Cretenses ex Hesiodo est mutuatus, addito Cretensium nomine, *ibid.* 128, 129. *Vide notam* (5) *ejusdem voluminis*, 580.

EPIPHANES. Cum intravisset Judæam Antiochus qui dicitur Epiphanes, et omnia vastavisset, et multos a patriis institutis resilire coegisset, permanserunt illæsi ab illis tentationibus, etc., III, 222. *Vide* ANTIOCHUS.

EPIPHANIA, id est, apparitio, X, 514. Duplex ista, præsens, qua Christus apparuit et futura, *ibid.* Epiphania prima festivitas, XI, 385, 386. Epiphaniorum festum, XXIII, 314. Epiphaniam semper possumus celebrare, XI, 385, 386. Epiphaniorum festum post natale Domini, XXIII, 297, 298. Ἐπιφάνεια dicitur quod desuper appareat et oriatur, XVIII, 93. Epiphaniorum dies quinam sit, XVI, 151.

EPIPHANIUM pulchra virgo neptis Constantii presbyteri, XXIV, 381.

EPISCOPATUS virtutis culmen requirit, XVIII, 122. Episcopatus non ambiendus, XII, 43. Episcopatus ambitio quantum malum, *ibid.* 48, 49. Episcopatus dignitas, non onus ambitur, *ibid.* 45. Episcopatum indignis tradi quantum malum, XX, 441. Episcopatus potentiam, non opus, desiderare grave peccatum, *ibid.* 432. Episcopatus functio dilectionis erga Christum argumenta, XX, 407, 408, 413. Episcopatus opus desiderari potest, non potentia, *ibid.* 432.

EPISCOPUM qui vult constituere, non sola vulgi opinione contentus sit oportet, *ibid.* 415. Sed examine opus est, *ibid.* In Episcopos electi monachi, *ibid.* 440. Episcopum perspicacem esse oportere, *ibid.* 434. Episcopi difficilior vita quam monachi, XX, 488, 489, 491, 492, 493. Episcopi major perfectio esse debet, quam monachi, *ibid.* 483, 489. Episcopo necessaria est expedita dicendi facultas, *ibid.* 461. Episcopi virtutes quæ, *ibid.* 443.

Episcopo necessaria est vis loquendi et sermocinandi in conventibus publicis, *ibid.* 473. Item scientia, XX, 463, 466. Episcopo quanta arte et consilio sit opus, *ibid.* 410, 412. Episcopus per ignorantiam indignos ordinans, aliquando puniendus, *ibid.* 458, 459. Episcopum ad gratiam agere vel loqui quantum malum, *ibid.* 442, 443, 475.

Episcoporum ordinationes multæ, non divina gratia, sed hominum studio fiunt, XX, 456. Aliquando temere fiunt, *ibid.* 431. Episcoporum officium ut domos visitent, *ibid.* 450. Episcopus multiformis debet esse, quomodo, *ibid.* 488. Episcopo verbi usus necessarius ad spuria dogmata refellenda, *ibid.* 462, 463, 464.

Episcopus contra adversarias potestates pugnare debet, XX, 409. et contra vitia, *ibid.* Episcopo patientia multa insit oportet, *ibid.* 445. Ejus vel simpliciora gesta ad trutinam vocantur, XX, 450.

Episcopus ne avarus sit, sed omnibus exutus magis quam monachus, XX, 487. Episcopis instituendis ætatem non præscribit Paulus, XXI, 247. Episcopus invidiam et calumniam ne timeat, XX, 475. Neque tamen omnino contemnat, *ibid.* Pro multis rationem daturus est,

ibid. 451, 452. Hospitalis esse debet, *ibid.* 446. Episcopus etiamsi vocetur ad id muneris, non culpa liber, si impar sit muneri, *ibid.* 453, 454, 455.

Episcopi ab Hesaïa prædicti, XI, 446. Episcopatus adipiscendi gratia multi Ecclesias sanguine repleverunt, XX, 432. Episcopis viduarum cura esse debet, *ibid.* 444. et virginum, XXIII, 298, 299.

Episcoporum peccata quantum aliis noxia, XX, 436, 437. Episcopus si quid admittat depositione dignum, sese abdicare debet, *ibid.* 432. Episcopo quam laborandum, *ibid.* 485, 486. Episcopi longe diversa vita, quam monachi, *ibid.* 489, 490. Episcopis quot difficultates offerantur, *ibid.* 442, 443. Episcopi officium est pascere oves, XXIII, 295.

Episcopus suspiciones etiam falsas ne contemnat, XX, 493. Episcopo curandæ etiam mulieres, nec sine periculo, *ibid.* 492. Episcopo quam vitandæ mulierum illecebræ, *ibid.* 483, 484. Episcoporum nepotes quidam, XI, 200.

Episcoporum ministri aliquando illorum episcopatum affectabant, XX, 438. Episcopus Antiochiæ antequam ad sedem ascenderet, pacem omnibus precabatur, *ibid.* 242, 243. Episcopi munus et officium, XXIII, 410. Episcopus regi et imperatori præstat, XXII, 105.

Episcopi rationem reddituri, de doctrina, de pauperum patrocinio, de examine ordinandorum, XI, 51. Episcopi plus quam quadraginta cum populo fugati in expulsione Chrysostomi, XXIV, 9. Episcopi ex Theophili partibus tumultus Constantinopolitani duces, *ibid.* 8. Episcopi in exilium missi in expulsione Chrysostomi, *ibid.* 18. Episcopis qui cum occidentalibus venerant epistolæ tres Chrysostomi, *ibid.* 307, 309. Episcopis scribit Chrysostomus, *ibid.* 320.

Episcopis, presbyteris et diaconis Chalcedone inclusis scribit Chrysostomus, XXIV, 314. Episcopis et presbyteris in carcere degentibus scribit Chrysostomus, *ibid.* 247. Episcopis iis solutia affert Chrysostomus, *ibid.* 295, 297, 299, 300, 301, 302. Episcopo Antiocheno, et quidem ut putatur, Porphyrio, scribit Chrysostomus, *ibid.* 369, 370. Episcopus Cucusi Chrysostomum bene excipit, *ibid.* 129, 130.

Episcopus fuisse videtur auctor operis imperfecti in Matthæum, nisi episcopum mentiatur, VIII, 306.

Episcopi officia, et onera multa, XII, 42, 43, 44. Pauci episcopi salvi fiunt, *ibid.* Episcopus sæpe non prodest per ea quæ placent, sed per ea quæ pungunt, *ibid.* 67. Episcopis quantus honos exhibeatur, *ibid.* 46.

Episcopum qualem esse oportet, XVII, 417. Unius uxoris virum; quomodo hæc sunt intelligenda, *ibid.* Episcopus virtutum omnium exemplar esse debet, XVIII, 140. Episcopi munera et pericula, *ibid.* 114. Inanis gloriæ cupiditas episcopum invadit nisi caveat, *ibid.* Carpuntur illi qui episcopatum appetunt, *ibid.* 115. Episcopi asello vecti, *ibid.* 116. Ab episcopo quænam exigantur, *ibid.* 117. Episcopi non culpandi, si corpus moderate curent, *ibid.*

Episcopi munia, XVII, 445. Episcopus animarum doctor et medicus est, XVIII, 122. Episcopus quandonam cum auctoritate agat oportet, *ibid.* Episcopo non verborum fastu opus est, sed Scripturarum peritia, *ibid.* 122, 123. Episcopos non decet superbia nec iracundia, *ibid.* 121. Episcopos hortari magis quam increpare oportet, *ibid.* 121, 122. Episcoporum ordinationes quibus permittebatur Apostolorum tempore, *ibid.* 119.

Episcopi quidam Chrysostomi tempore ad presbyterum vel diaconum scribentes, ipsos compresbyteros et condiaconos vocabant, XVI, 407. Episcopi quadraginta qui cum Joanne erant adierunt Augustum et Augustam in Martyriis, orantes cum lacrymis ut Christi Ecclesiæ parcerent, maxime propter Pascha et propter eos qui regenerandi erant, et non exauditi sunt, XXV, 353. Episcopos Paulus aliquando presbyteros vocat, XVIII, 119. Episcopi, presbyteri et diaconi nomina initio communia erant, XVI, 404, 405.

Epistolarum Pauli fructus, XX, 469, 471. Epistolæ Pauli metalla sunt et fontes, XIX, 156. Ejus animum depingunt, *ibid.* 175. Epistolæ Pauli ter quaterque per singulas hebdomadas legebantur, XIII, 167. Epistolarum Pauli ordo, *ibid.* 168, 170.

Epistola ad Colossenses quandonam scripta, XVII, 3, 4.

Epistolam ad Philemonem supervacaneam esse dicebat quidam, quos confutat Chrysostomus, XVIII, 170.

Epistola ad Titum quo tempore scripta, XVIII, 137.

Epistola ad Laodicenses, XVII, 139.

Epistolæ vinculis constrictæ et clausæ, XI, 487. Epistolis clausis superscribebatur nomen ejus qui scripsisset, *ibid.*

Ἐπισωζομένης Dominica, quid sit, XXII, 328.

Epulæ. Contra epulas invehitur Chrysostomus, et multa de Scripturis exempla affert exprobrans intemperantiam, XXV, 466 *et seqq.*

Equestrium ludorum spectaculum vituperatur, I, 84, 85.

Equus vix ducenta stadia uno die currere potest, XXII, 226. Equi imperatorii auro ornati frenis aureis, *ibid.* 528. Equi freno aureo instructi, XIV, 396. Equus circensis stadium decurrere amplius non valens, ad molam relegatur, infinitum circulum gyrans, XXV, 465.

Er filius Judæ malus coram Domino, occiditur a Deo, II, 308. Er filio Judæ mortuo, uxorem ejus Thamarem duxit frater ejus Aunan, qui nolebat semen suscitare fratri suo, XIX, 284.

Erastus arcarius civitatis et Quartus frater ejus, Romanos salutant, XIV, 110.

Error opus diaboli, homo opus Dei, XV, 12. Error varius, veritas una, XIII, 200, 201, 202. Error nusquam consistit, XVIII, 78.

Eructatio quid? dicitur prophetia, XX, 60, 61.

Erynnis rerum gubernatrix secundum quosdam, XIX, 506.

Esaias quomodo viderit Deum sedentem, I, 480, 481.

Esaias. *Vide* Isaias.

Esau ingratus animus, II, 169, 170. Quomodo benedicitur, *ibid.* 203. Esaü progenies, *ibid.* 291. Esaü victus et placatus humilitate Jacobi fratris sui, *ibid.* 272. Esaü tradidit et vendidit sua primogenita Jacobo pro coctione lentis, XIX, 281. Esaü dixit Chananæas mulieres, quæ litigabant cum Rebecca matre Esaü, *ibid.* Esaü duxit uxorem filiam Ismaëlis, filii Abrahæ ex Agar, *ibid.* Esaü parva benedictione donatus irascebatur contra fratrem, injuriæ memor, expectabatque patris mortem, ut tunc sine metu insidias ipsi pararet, *ibid.* 282. Esaü cur in utero matris odio habitus est, XIII, 440, 441. Esaü benedictione privatus est, cum cibo inescatus servivit ventri, XXV, 468.

Esdras librum scripsit, XX, 290. Judæi captivi, a Cyro dimissi, redierunt ducibus Esdra, Nehemia et Zorobabele, XIX, 273. Hunc reditum describit Esdras, et quomodo reversi templum denuo construxerint, urbemque reædificaverint, *ibid.*

Esseni Sancti vocabantur, XII, 516. etiamque Sicarii et Zelotæ, *ibid.*

Essentia Dei impervestigabilis, XVI, 187, 188. Essentia Dei videri nequit, III, 449.

Esther universum Judæorum populum eripuit, XXII, 105. Undique emissis ad Deum precibus, *ibid.*

Esurire ad sanitatem et ad voluptatem conducit, XI, 351.

Esurire, corporalis sanitatis indicium est, I, 61.

Ethnici. Judæi et Catechumeni morientes lugendi sunt, XXI, 383.

Eva virgo erat, XI, 262. Quomodo a diabolo decepta, XX, 43. Evæ profuit extra paradisum ejectam fuisse, *ibid.* 10.

Eva vitam significat, I, 239. Eva cur non metuerit serpentem, *ibid.* 125. Spe vana inflata serpenti credidit, *ibid.* 208. Diabolo decepta sub forma serpentis, *ibid.* 204, 205. Evæ imprudentia, *ibid.* 206, 207, 208. Ad Deum se purgat, et culpam in serpentem rejicit, *ibid.* 226.

Eva Adamo subjicitur in pœnam peccati, solatio admixta, I, 232. Evam pœna inflicta meliorem reddidit, *ibid.* 247, 248. Evæ luctus de occiso Abele, *ibid.* 277. Eva laudatur de imposito Seth nomine, *ibid.* 287, 288. Eva non easdem peccati pœnas dedit quas Adam, III, 65. Eva ejecta fuit e paradiso quando audivit serpentem, et comedit ex ligno, non contenta ordinario cibo, XXV, 468.

Evangelica prædicatio per orbem terrarum lex in angulo data est, III, 313. Evangelicæ prædicationis imago, *ibid.* 481, 482. Evangelicus sermo per Apostolos prolatus, quavis penna levius pervolabat, VI, 342.

Evangelistæ et prophetæ differentia, III, 255. Evangelistæ cur ex Apostolis duo, ex discipulis Apostolorum duo item fuerint, V, 224. Evangelistæ peccatores, publicani, nonnisi virtute divina potuere ita philosophari, *ibid.* 228. Evangelistæ ubi singuli scripserint non est quod multum disquiratur, *ibid.* 227.

Evangelistæ multa Christi miracula prætercurrerunt, VI, 119. Evangelistarum veracitas admiranda, VII, 325, 327. Evangelistæ cur non eadem omnes dixerunt, V, 225. Evangelistarum concordia, V, 400, 402; VI, 160, 271, 413.

Evangelistæ nunquam alii cum aliis pugnant, VI, 131. Nunquam vere dissentiunt, V, 225, 227, 228. Evangelistarum Matthæi et Lucæ consonantia, *ibid.* 267.

Evangelistæ Apostolorum, qui artes viles vel turpes exercebant, vocationem memorant, secus aliorum, VI, 147, 148. Evangelistæ humana de Christo scribunt, X, 187.

Evangelistæ omnes, uno excepto Joanne ab humanitate Christi Evangelia sua incipiunt, quare, IX, 195, 196. Evangelistæ cur omnes Petri negationem narrent, X, 355. Evangelistæ conciliantur, *ibid.* 5. Evangelistas spiritus unus movebat, IX, 195, 196.

Evangelistæ tres priores fulgura, Joannes tonitru fuit, IV, 468. Evangelistæ cur non omnia omnes scripserint eadem, XI, 143. Evangelistæ cur non eadem semper omnes describant, XXIII, 470. Ne suspectus consensus eorum esset, *ibid.* Evangelistæ non se mutuo impugnant, XI, 10, 11, 12, 13.

Evangelium totam terram occupavit, XX, 296. Evangelium nonnisi lotis manibus, et cum tremore a Christianis sumebatur, XXII, 181. Evangelia e collo mulieres et parvuli suspendebant pro custodia, *ibid.* 342. Evangeliorum contactu juramenta fiebant, id damnat Chrysostomus, *ibid.* 284.

Evangelia cur aliquando inter se dissentire videantur, V, 225. In Evangeliis quot quæstiones occurrant, *ibid.* 231. Evangelicæ prædicationis tempora quam difficilia, VII, 215, 216. Evangelicæ legis perfectio, VI, 235.

Evangelii vis, V, 223, 224. Evangelium historia est, *ibid.* Evangelium regni Christi prophetiæ prædicant, IV, 597. Evangelium Matthæi cur liber generationis vocetur, *ibid.* 240.

Evangelia ex collo pendentia habebant mulieres, VII, 182. Evangelium Joannis quinam intelligere possint, IX, 163. Evangelii Joannis dignitas, *ibid.* 162. Evangelii audiendi modus, *ibid.* 164. Evangelii dicta ante concionem legenda, *ibid.* 245.

In Evangeliis Christus miracula prophetiis copulat, IV, 319. Evangelium modo Paulus Evangelium Justitiæ, modo Evangelium Pacis, aliquando Evangelium Potentiæ appellat, IV, 602. Quia enim prædicationis illa gratia poterat bella auferre, seditionesque hominum circa pietatem non consentientium dissipare, quia omnes ad salutem invitat, Evangelium Justitiæ dicitur, *ibid.* Quia vero dæmonum bella sedat, Evangelium Pacis appellatur, *ibid.* Ac quia Dei cognitionem verbis vilibus promulgat, Evangelium Potentiæ dicitur, *ibid.* Evangelia jurantibus porrigebant clerici, id quod improbatur, VIII, 84.

Evangelii virtus ubi sit, IX, 15. Evangelium in Veteri Testamento promissum est, XIII, 175, 176. Evangelium receperunt pastores primi, XII, 88. Evangelium est et Patris et Filii, XIII, 187.

Evangelium vitæ sine apparatu prædicabatur, XII, 156. Evangelia quid sunt et cur Evangelia vocantur, *ibid.* 237. Cur quatuor Evangelia, *ibid.* Evangelia sunt historia eorum quæ Christus fecit et dixit; et Acta Apostolorum sunt historia eorum quæ Spiritus sanctus fecit et dixit, *ibid.* 14.

Evangelii confirmatio quid sit, XXII, 417. Evangelii prædicatio ex cœlo originem ac radicem duxit, XVI, 7. Evangelium salutis cur ita dictum, XVI, 134, 135. Evangelium gloriæ cur ita dictum, XVII, 355.

Evirare. Quidam apostolicam imprecationem sibi accersentes, et Dei opificium accusantes et a Manichæis stantes, se ipsos audebant evirare, XVI, 97. Qui se evirabant aiebant corpus insidiosum esse, malæque materiæ; hi vero factis

suis, crudelibus illis opinionibus ansam præbebant, dum membrum amputabant velut insidians et inimicum, *ibid.*

Eucharistia. Caro et sanguis Christi per manus sacerdotum dantur, xx, 425, 426, 427. In eucharistia adest beata et immortalis natura, *ibid.* 424. Ad eucharistiam negligenter accedere quantum malum, xxiii, 301, 302. Eucharistiam adire qui sine peccatis degit quotidie potest, qui autem in peccato est, ne in diebus quidem festis, *ibid.* 301. Eucharistia. *Vide* Corpus Domini.

Eucharistia. In eucharistia non panis, non vinum, sed corpus est et sanguis Christi, xxi, 609. In eucharistia panis transformatur in corpus Christi per hæc verba, *Hoc est corpus meum*, et fit sacrificium perfectum, xi, 108, 123. In eucharistia corpus et sanguis Christi sumitur, x, 497. In eucharistia caro Christi, xxii, 96.

Eucharistia quanta pietate et reverentia sumenda, x, 497. Ad eucharistiam modeste accedendum, *ibid.* 520. Eucharistia. In eucharistia Christi sanguis potus nobis est, xix, 107. Eucharistia locus in epistola ad Cæsarium, xxiv, 389. Eucharistia. *Vide* Caro, Corpus, Sanguis, Mysteria.

In eucharistia pretiosum corpus accipitur, xxii, 50. Eucharistia agni, ix, 125. In eucharistia corpore Domini vescimur, sanguine potamur, iii, 619. Eucharistia, *ibid.* 292, 293, 618. Corpus et sanguis Domini in eucharistia, iv, 16. Eucharistia cur sic appelletur, vi, 96.

Eucharistia sacrificium est, vii, 303. In eucharistia caro Domini, *ibid.* 237. In eucharistia Christus comeditur, *ibid.* 302. In eucharistia caro et sanguis Christi, *ibid.* 303. Eucharistia. *Vide* Corpus Christi *et* Sanguis Christi.

In eucharistia vinum necessario requiritur, vii, 297, 298. Eucharistia cur data, x, 38. Initiati per aquam regenerantur, ac per sanguinem et carnem nutriuntur, *ibid.* 375. Eucharistiam indigne sumere quantum sit peccatum, xiv, 484. Ad Christi mensam quo ritu accedendum, *ibid.* 485. Post acceptam eucharistiam quo pacto vivendum, *ibid.*

Eucharistia. In eucharistia corpus Christi frangitur, non in cruce, quomodo, xiv, 432. Eucharistiam sumenti necessaria est conscientiæ puritas, *ibid.* 487, 488. Eucharistiam quidam semel tantum in anno sumebant quos objurgat Chrysostomus, xvii, 384. Eucharistiam quomodo accipere oportet, xviii, 400.

Εὐδοκία quid significat, xvi, 127.

Eudoxia, xxv, 453. Eudoxia Augusta læta de reditu Chrysostomi ab exilio, xxiii, 121. Eudoxia sese purgat ad Chrysostomum scribens, quasi non conscia rei gestæ, *ibid.* 122. Eudoxia ait filios suos a Chrysostomo baptizatos fuisse, *ibid.* Eudoxia rogat imperatorem pro reditu Chrysostomi, *ibid.* 123. Eudoxiæ laudes, *ibid.* Eudoxiæ verba de Chrysostomo, *ibid.* Eudoxia Augusta notatur ut Chrysostomo infensa, *ibid.* 14, 110.

Eugenius episcopus rogatu Chrysostomi ad Innocentium properat, xxiv, 3. Eugenius in Macedonia episcopus, xxiv, 305.

Eugenius Phrygiæ episcopus, xxv, 412.

Eugraphia quædam mulier, tumultuum et seditionum una cum aliis commotrix, xxv, 426.

Eulogio episcopo epistola Chrysostomi, xxiv, 211. Eulogius videtur fuisse in Palæstina episcopus, *ibid.*

Eulysius Apameæ Bithyniæ episcopus, xxv, 421. Eulysius Apameæ ad Theophilum missus a Chrysostomo, xxiv, 5. Eulysius episcopus Romam confugit pulso Chrysostomo, *ibid.* 16. Eulysius pro causa Chrysostomi ærumnis affectus, *ibid.* 291. Eulysio, Cyriaco, Demetrio, Palladio episcopis scribit Chrysostomus, *ibid.*

Eunomius nefarius, x, 414. Eunomii hæresis, vii, 436. Eunomius hæreticus, xii, 131. Eunomius carpitur, *ibid.* 353.

Eunuchi Candacis bonum studium, *ibid.* 228. Eunuchus Candacis admiratione dignus quare, *ibid* 233. Eunuchi Candacis historia, x, 478. Eunuchus Candacis legebat; sed quousque præsto fuit, qui doceret eum quid illud esset quod legebat, non magnam inde utilitatem percepit, xi, 243. Eunuchus reginæ Æthiopum legebat, etsi non intelligeret, xi, 183. Eunuchus reginæ Æthiopum erat homo barbarus, innumerisque dis-

tentus sollicitudinibus, legebat tamen in curru sedens prophetias, *ibid.* Iste Eunuchus non pudefactus est, nec erubuit, sed inscitiam suam confessus est, *ibid.* Novit Deus Eunuchi animam propensam, studium amplexus est, et misit illi doctorem illico, *ibid.* 184. Eunuchus reginæ Æthiopum laudatur a studio et lectione Scripturarum, I, 528.

Eunuchorum auro fulgentium turba in domo divitis cujusdam, III, 360. Eunuchorum agmina in ædibus nobilium, IX, 387. Eunuchi qui se castraverunt non ii dicuntur qui sibi membra absciderunt; sed qui libidinem resecuerunt, X, 422.

Eunuchi qui vere dicantur a Christo, VII, 297. Eunuchi multi flammam concupiscentiæ carnalis non exstinxerunt, XVIII, 150.

Eunuchus Victoris tribuni in episcopum ordinatus est Ephesi, terræ vermis, ventris mancipium fœminarum amore insanum, impudens, ebriosum, meretricium, venale, illiberale, avarum, ab ipsa statim nativitate ferro obnoxiam, nec vir nec fœmina, furiosum, et qui inter satyrica convivia, theatrales puellas portavit humeris, capite hedera coronato, craterem manu ferens, et vinum fundens in speciem fabulosi Bacchi, XXV, 486. Hæc omnia fecit, non antequam Christo initiaretur, sed post baptismum, *ibid.*

Euphrates de Spiritu sancto accepit, III, 253. Euphrates limes Palæstinæ et Babyloniæ, II, 459.

Eupsychius Chrysostomum exulem adire tentat, XXIV, 164.

Euripus hujus vitæ, III, 597; IV, 72.

Eusebius in Macedonia episcopus, XXIV, 305.

Eusebius diaconus cum Hypatio ærumnarum consors fuit, XXIV, 520.

Eusebius quidam Constantinopolitanæ Ecclesiæ diaconus, qui tunc Romæ erat ecclesiasticarum rerum causa, adiit papam Innocentium et libellos supplices dedit, XXV, 412.

Eustathianorum schisma notari videtur, quod longo tempore Antiochiæ perseveravit, XVI, 249.

Eustathii sancti panegyricon laudat Chrysostomus, IV, 438. Eustathius Antiochenus episcopus, XXIII, 428. Seminavit Eustathius, Meletius messuit, *ibid.* 432. Eustathius a patria relegatus in Thracia sepultus, *ibid.* 424, 425. Eustathium cur in exilium mitti permiserit Deus, *ibid.* 429.

Eustathio ecclesia exstructa, XXIII, 425. Eustathii reliquiæ in Thracia, *ibid.* Eustathius in Macedonia episcopus, XXIV, 305. Eustathius a Theodora domo ejectus, XXIV, 245.

Euthaliæ scribit Chrysostomus, XXIV, 160. Euthaliæ scribit adhuc Chrysostomus, XXIV, 318. Alia ad illam epistola, *ibid.*

Eutropius patricius et consul præfectusque cubiculi Arcadii, XXIII, 55. Eutropii splendor ante calamitatem, *ibid.* 58. Eutropio in dignitate constituto monita dabat Chrysostomus, *ibid.* 55, 56, 57. Eutropius in Ecclesiam debacchabatur, *ibid.* 57. Illum objurgat Chrysostomus, *ibid.* 56.

Eutropius Eunuchus ab aula imperatoria ejectus, XVII, 81. Eutropius in ecclesiam cujus asylum violaverat confugere coactus est, *ibid.* 58, 59. Eutropius a templo abduci jubetur, *ibid.* 58. Exanimem illum depingit Chrysostomus, *ibid.* 59. In ejus misericordiam populum flectit Chrysostomus, *ibid.* Eutropius profugus in ecclesia receptus, XXIII, 72. Eutropio in ecclesia agente obsessa fuit ecclesia, enses districti fuere, *ibid.* 64. Eutropius cum ex ecclesia aufugisset captus est, *ibid.* Eutropius abreptus a propiis clientibus et famulis, *ibid.* 69. Eutropius purus a mulieribus, cantor, verberibus cæsus, et lateribus ac fronte usque adeo laceratus, ut et supercilia quoque evulsa sunt, facibus postremo ad latera, post ossa nudata, utrinque admotis, et oleo plenis, in ipso equuleo animam exhalavit, mediaque nocte sepultus est a clericis qui hoc perpetraverant scelus, XXV, 520.

Eutropius in Macedonia episcopus, XXIV, 305.

Eutychianus præfectus prætorii, XXV, 422.

Eutychus per fenestram lapsus a Paulo curatus, XX, 468. Eutychus usque ad multam noctem Pauli audiendæ doctrinæ vacabat, *ibid.*

Euxini Ponti incolæ, XIX, 404.

Eventus rerum in manu Dei, XI, 214.

Evethius presbyter Chrysostomo Cucusi aderat, XXIV, 242. In exilio comes, *ibid.* Evethio scribit Chrysostomus, *ibid.* 314.

Exactores vocantur aut raptores et avari aut illi qui tributa percipiunt, IV, 270.

Examen ordinandorum, XI, 51.

Examen conscientiæ, III, 29. Examen conscientiæ ante somnum, *ibid.* 441. Examen conscientiæ ineundum, XX, 516. Examen conscientiæ faciendum, VI, 297. Examen quotidianum, a quo nunquam oportet deficere, I, 70. Examen conscientiæ, *ibid.* 148, 351; II, 294.

Excantamenta prohibentur, XX, 391.

Excessus est quasi extasis, III, 566. De Adam quando dicitur Deus immisisse in eum excessum, innuit quamdam a sensu alienationem, *ibid.* Extasis enim, seu excessus dicitur, extra se esse positum, *ibid.* Immissus autem erat tum excessus, ne sentiret cum auferretur costa, nec ex ea re dolorem acciperet, *ibid.* Ubique excessus significat gravem quemdam soporem et a sensu remotionem, *ibid.* Solet calamitas esse causa excessus et soporis, *ibid.*

Excommunicationis sententia in eos qui theatrorum spectacula diebus sanctis adierunt, postea autem mitigata, XXII, 49.

Exconsul, ἐξ ὑπάτων, XXII, 292.

Excusatio in peccatis pessima, IV, 99, 100.

Exempla majorem patrem menti cogitandam relinquunt, XVI, 484. Exemplo magis quam philosophia prædicandum, XIV, 148. Exempli boni vel mali vis, XIV, 50.

Exempla vicissitudinis rerum humanarum, III, 347. Exempla pœnitentiæ in utroque Testamento, III, 433, 434. Exempli boni vis et efficacia, XX, 40. Exempli boni quantus fructus, I, 109; XXII, 172.

Exemplo qui non prædicat, doctor miserabilis est, VII, 181. Exemplum malum etiam Gentilibus et Judæis nocebat, quomodo, I, 98. Exempli mali pernicies, XX, 211. Qui cadit, non lapsus modo pœnas dat, sed quia alios etiam supplantavit, punitur, *ibid.*

Exempli vis quanta, XXI, 84, 85.

Exercitium virtutem efformat, XII, 342, 343.

Exhedra est mensa semicircularis, crescentem lunam referens, quam Martialis et alii quidam *Sigma* vocant, quia litteram C Sigma refert, XVII, 505.

Existimatio hominum non multum curanda, XII, 175.

Exodus, liber secundus Octateuchi, XIX, 287. Exodus Judæos exhibet ex Ægypto mirabiliter adactos et liberatos, atque in deserto diu morantes, legemque latam, *ibid.* 272, 519.

Ἐξωμίς, abolla philosophorum, XXI, 129.

Ἐξωμίς, abolla pallium philosophorum, IV, 248.

Expensum. Deo ratio reddenda accepti et expensi, XI, 50, 51.

Experientia multum ad cognitionem confert, XVIII, 263. Experientiæ et exercitationis commoda, IV, 552. Experientia cautelæ magistra, XXII, 275.

Expræfectus, ἐξ ὑπάρχων, XXII, 292.

Exequiarum modus, XVI, 441. Non præter decorum, non capillos vellentes, non brachia nudantes, non faciem lacerantes, non pullas vestes induentes, sed solum in anima lacrymas amaras quiete fundamus, *ibid.* Mulieres præficæ in funeribus adhibitæ, *ibid.* Exequiarum splendidarum vanitas, III, 341. Exequiæ Græcorum more tunc in usu nunc vituperandæ, XVIII, 251. Turpes ritus in exequiis, *ibid. Vide* Funera.

Exterminatio. Si hoc est faciei exterminatio, ad gloriam vanam sese pallidum exhibere, quid dicendum de mulieribus quæ facies suas pigmentis et fuscis corrumpunt ad perniciem impudicorum juvenum? VI, 24.

Exultatio non potest esse sine simplicitate, XII, 85. Exultatio bona quæ, III, 192, 193.

Ezechias orationibus Persarum multitudinem celeriter vertit in fugam, XXII, 20. Persæ ad evertenda mœnia machinas adhibebant, Ezechias autem precibus mœnia muniebat, *ibid.* Ezechias ergo precatione, non armis, non tubæ clangore, bellum exstinxit, *ibid.* Ezechias non erectus stans, neque geni-

bus flexis, sed supinus in lecto cubans ob infirmitatem versa ad parietem facie, quoniam ardenter et temperante animo Deum invocavit, sententiam adversus se latam revocavit, magnam sibi gratiam conciliavit, et in pristinam restitutus est sanitatem, v, 123. Ezechiam virtute pietateque præditum virum, cum tantam ex rebus gestis fiduciam non haberet, ut posset contra tam ingens periculum consistere, ob patris Davidis virtutem servaturum se dicit Deus, xxi, 107. Ezechias rex bello Persico instante, cum urbis excidium immineret, civibusque, qui pro mœnibus starent, metuentibus et jam tremcntibus, ad Isaïam prophetam confugit, illius preces multis Persarum millibus opposuit, neque sua illum fides fefellit, *ibid.* 118.

Ezechiel cum populo exulanti profectus est, tolerabiliusque putabat in aliena, quam in propria degere, e re maxime existimans fore, si calamitate oppressis ad consolationem præsens esset, aliorumque res curaret ac dirigeret, iv, 214. Ezechiel cum justus esset, atque Israëlitas maxime omnium cognosceret, videns illos jugulari et corruere, hoc idem passus est et illacrymavit; etiamsi antea Deus illi eorum impietatem revelasset, atque ipsis oculis intuendam præbuisset, ut cum illos puniri inspiceret, eam calamitatem fortiter perferret, xx, 102. Ezechiel cum magno præscientiæ solatio præparatus esset, Israëlitarum augebatur clamoribus, corruens ad Deum clamavit, *ibid.* Ezechiel speculator mirabilium visionum, xxi, 5. Ezechielis ærumnæ, xx, 153. Factum est verbum Domini ad Ezechiel filium Buzi secus flumen Chobar, xix, 420. Visio Ezechielis narratur, *ibid.*

F

Faces ante consules gestatæ, xxiii, 55, 56.

Facetiæ Ascetam non decent, xxi, 500, 501.

Facies Dei quid, iii, 147.

Facies hominum. Si hoc est faciei exterminatio, ad gloriam vanam sese pallidum exhibere, quid dicendum de mulieribus quæ facies suas pigmentis et fuscis corrumpunt ad perniciem impudicorum juvenum, vi, 24.

Facultates nostræ tunc maxime nostræ sunt quando non nobis, sed pauperibus eas possidemus, ii, 396. Facultates pauperibus erogandæ, xviii, 177.

Fallaciam veritati semper substituit diabolus, vi, 71.

Falsum per se solvitur, vii, 323.

Fama humana non magni facienda, i, 84. Famæ alienæ parcendum, ii, 69.

Famelici tribuni historia, iii, 579. *Vide notam* (20) *ejusdem voluminis.*

Fames voluptatem parit in conviviis, xxii, 95. Fames tempore Juliani imperatoris, xxiii, 322. Famis quantus dolor, xxiii, 315. Fame mori est mors omnium acerbissima, *ibid.* 314, 315. Fames non est vere mala, iv, 420. Fames cur immissa fuerit, i, 312. Fames multa bona conciliavit, *ibid.* Melius est fame tabescentem negligere, quam ipsum alere avaritia et afficere contumelia, xxv, 5.

Familia quomodo ornanda, xvi, 346.

Famularum quæ incommoda sint, xxi, 220.

Famulorum agmen vituperatur, xv, 133. Famuli Antiochenorum divitum aureis ornamentis onusti, xiv, 396.

Fastus reprehenditur, xxi, 68. Fastum reprimit Chrysostomus, xi, 482. Fastus carpitur, v, 427. Fastus et vana gloria omnino vitanda, vi, 165. Fastum et ambitionem vetat Christus, *ibid.* 93, 94. Fastum esse calcandum Christus exemplo docet, ix, 409. Fastus damnatur, x, 315.

Fastus hominum reprimitur, et exagitatur, xiii, 336. Fastum nullum admittit Ecclesia, xii, 377. Fastus humanus nihil est, xiv, 379. Fastus quot malorum causa, xv, 172. Fastus eorum

objurgatur qui cum famulorum turba per forum et urbem equites incedebant, XVII, 432.

FATUM inducebant quidam, XX, 463. Fato omnia quidam ascribebant, XI, 455. Fatum Dei providentiæ officit, XXI, 76. Fatum omnino damnandum, XIX, 490, 491. Fati doctrina quam noxia, *ibid.* 486. Fatum an liberum arbitrium impediat, *ibid.* Per fatum diabolus multa, *ibid.* 492. Fatum laudem et vituperium tollit, *ibid.* 505, 508. Fatum prætendens reus pœnas non effugit, *ibid.* 492. Fatum non admittendum, *ibid.* 478, 479. Ejus doctrina a diabolo invecta, *ibid.* 484, 485. Omnia bona subvertit, *ibid.* 503. Fatum et generis omnium deterrima doctrina, *ibid.* Fatum qui defendunt ejus necessitati ne minimum quidem veniæ concedunt, *ibid.* 492. Fatum non bonos ac malos facere potest, *ibid.* 504, 505.

Fati necessitate non gubernamur, sed libero arbitrio, IV, 583. Fatum sustulit Christus, V, 292. Fati et necessitatis doctrina perniciosa, VII, 70, 71. Fati leges contrariæ Dei oraculis, VI, 111. Fati opinio rejicitur, X, 31. Fatum impugnatur, XIII, 11, 12, 13.

Fati necessitatem qui docebant confutantur, XIV, 408, 409. Fati tyrannis, XVI, 21. Fatum inducebant quidam, et nullam esse providentiam dicebant, *ibid.* 257. Fato omnia ferri dicebant quidam : hæc opinio confutatur, XVII, 32. Fatum, perniciosum dogma, *ibid.* 348.

FATUUM vocare fratrem non licet, XXI, 397, 398. Fatuum quempiam vocare non levis culpa est, V, 450.

FAUSTINO epistola Chrysostomi, XXIV, 207, 208.

FECUNDITAS mulierum a Deo est, II, 236, 237. Fecunditas mulieris ex Deo, V, 76.

FELICITATIS humanæ vanitas, XXIV, 103. Felicitas vitæ cœlestis, V, 108. Felicitas quanta vacare a curis, III, 491. Felicitas hujus mundi, quam fluxa, *ibid.* 636. Felicitates et voluptates vitæ inanes sunt, *ibid.* 23. Felicitas animæ in cœlo posita, XVIII, 279.

FERÆ et reptilia quare creata, I, 105. Ex ferarum et serpentium corporibus quæ utilitas oriatur, *ibid.* Ferarum item et reptilium genera non parvam nobis præstant utilitatem ad cibum et ad ministerium, *ibid.* Feræ alios invadunt, ab aliis interficiuntur, III, 7. Ferarum usus quis, *ibid.* 137. ad homines castigandos, *ibid.* Feræ in caveis includebantur, VII, 42. Ferarum imagines inter deos relatæ a Gentilibus, V, 229. Feræ non solum non devorabant, sed etiam Danieli erant loco satellitum, III, 496.

FERMENTUM cur in veteri lege ejiceretur, XIV, 307. Fermentum sæpe pro regno cœlorum accipitur, *ibid.* 309.

FERRUM aqua emollitur, XXII, 199.

FERTILITAS terræ Dei providentiæ ascribenda, IV, 181.

FERVORE multo opus habent veri Christiani, IX, 431.

FESTA Judæorum, XX, 200. Festum comessationis et ebrietatis, est festum Satanæ, XI, 131. Festis diebus pretiosæ vestes, mensa opipara a quibusdam usurpantur, XXIII, 301, 302.

Festa semper possumus celebrare, XI, 385. Festis maxime diebus ab ebrietate abstinendum, XXIII, 553. Festis diebus magna populi multitudo Constantinopoli, XIX, 15, 16.

Festum agere semper possumus, V, 126. Festum maximum conscientia bona, *ibid.* Festorum ornatus veri, *ibid.* Festa Martyrum, *ibid.* 127. Festorum et conventuum utilitas, III, 607.

Festum perpetuo agant oportet Christiani, VI, 269. Festi dies quomodo celebrandi, XIV, 485, 486, 487.

FIDELES ærumnis necessario premuntur, XIX, 164. Fidelibus non proponuntur signa, sed infidelibus, XI, 25, 26. Fidelis quis vere sit, XX, 378. Fideles vasa pretiosa, XIX, 493, 494.

Fidelis ex vitæ instituto dignoscendus, V, 271, 272. Fidelium priorum fervens studium, *ibid.* 301. Fidelis et infidelis quomodo distinguantur, *ibid.* 271. Fidelis luminare et sal mundi esse debet, *ibid.* 272. Fidelis officium, *ibid.* Fideles qui mortem timent, inexcusabiles sunt, *ibid.* Fidelium quanta geratur providentia, VII, 226.

Fideles quinam sint, IX, 359. Fideles sunt pars Dei, Deus est pars fidelium, *ibid.* 501. Fidelem nec homo nec dæmon

lædere possunt, XIII, 419. Fidelium bona quæ, *ibid.* 64.

Fideles concordia conjungit, et charitatem ipsam continet, XVI, 449. Fideles quales esse oportet, XVIII, 26.

Fideles cur nos Christiani vocemur, XVII, 5, 6. Fideles sunt unum corpus, XVI, 230. Fideles in quo differunt ab infidelibus, XXII, 509.

FIDES, non sola, sed cum bona vita prodest, XXI, 15. Fides recta cum bonis moribus, XI, 40. Fide, non ratiocinio utendum in divinis, XIX, 399, 409.

Fidei christianæ veritatem probat multitudo Ecclesiarum per orbem, XI, 431. Fidei vocabulum duplicem habet significationem, XIX, 130, 131. Fides non ex nobis est, sed ex gratia Spiritus, *ibid.* 131, 132. Auxilio Spiritus indiget, *ibid.* Fide sola Deus videtur, XI, 549. Fides ne vacillet vita pura indiget, XIX, 138. Fides cum baculo comparata, *ibid.* 128. et cum anchora, *ibid.* In fidei rebus naturæ ordo quærendus non est, XXIII, 28, 29. Fides sine operibus non prodest, XIX, 112. Fides alterius an alteri prosit, 15.

Fidei definitio, I, 556. Fidei oculi non sentiunt visibilia, *ibid.* 350. Fidei oculi quam acute videant, si mens in Deum intenta fuerit, *ibid.* 417. Fides oculis mentis utitur, II, 331. Fides et fiducia Abrahæ, *ibid.* 4, 5.

Fides omnium magistra, III, 562. Fides sacra anchora, *ibid.* 565. Ad fidem gratia necessaria, *ibid.* 563. Fides perfecta aliquando cum vita flagitiosa esse potest, *ibid.* 637. Fidei certitudo, *ibid.* 34, 35. Fide magis opus habent Christiani, quam olim Judæi, *ibid.* 363. Fides non committenda humanis rationibus, *ibid.* Fidei necessitas in promissionibus, *ibid.* 361. Fide suscipitur resurrectio futura, *ibid.* 359.

Fides in Christum non exigebatur ante adventum Christi, IV, 572. Fidei oculi ea vident, quæ Christus agebat, Judæi præsentes non videbant, XIX, 257.

Fides in corde nihil prodest, nisi adfuerit confessio oris, VIII, 234. Fidei fortitudo petra, *ibid.* 184. Fidem nihil sic impedit ut elatio cordis, *ibid.* 427.

Fides non opus habet visione, V, 378. Fides caput est et radix, VI, 191. Fides invisibilibus etiam habenda, V, 394. Ex fide salus, non autem ex iis quæ secundum legem erant operibus, VI, 107. Fides sine bona vita non prodest ad regnum cœlorum, VI, 80; VII, 291. Fides recta et vita bona ad salutem necessariæ, VII, 94.

Fides bonorum mater, salutis medicina, IX, 423. Fide ubique nobis opus est, *ibid.* Sine fide nullam magnarum rerum doctrinam percipere possumus, *ibid.* Fides in Christum gratia opus habet, X, 29. Fide est opus in iis quæ videri nequeunt, *ibid.* 126. Fides ratiocinii imbecillitatem superat, IX, 378.

Fides sola non potest in cœlum inducere, X, 367. Fides ad salutem non satis est, IX, 244. Fides et baptisma non sufficiunt sine operibus, *ibid.* 243. Fides nihil prodest improbo, IX, 403, 404; X, 189, 190. Fides obedientia opus habet, non curiosa perquisitione, XIV, 53.

Fides tutus portus est, XIII, 78. Fidei necessitas, *ibid.* 280. Fides id præstitit quod lex non potuit, *ibid.* 259, 260. Fidei dogmata non curiose examinanda, *ibid.* 198. Nonnisi per fidem salus obtinetur, *ibid.* 272. Fides a vita proba juvatur, *ibid.* 12. A fide oritur fiducia, *ibid.* 454. Fide tantum eget Christi doctrina, non syllogismis, *ibid.* 193. Fides Abrahæ nostræ fidei typus est, *ibid.* 293.

Fides sæpe ratiociniis labefactatur, XIV, 151. Cur non omnes credant fidem ratiociniis permittere, quantum damnum afferat, *ibid.* 119, 186. Fidei vis quanta, XVI, 76.

Fides non sinit ingredi ratiocinia, XVII, 61. Fidei unitas quid sit, XVI, 242. Fides naufragium pariunt ratiocinia; fidesque est quasi navis tutissima, XVII, 381. Qui fidei hærent tuta anchora navigant, qui ab illa exciderunt nunquam consistere possunt, *ibid.* 433. Fides est scutum regens eos qui sine curiosa perquisitione credunt, *ibid.* 388, 389. Fides sine operibus, figura tantum est sine virtute, XVIII, 76. Fidei opera addenda, XVII, 71. Fides non nuda requiritur, sed cum operibus conjuncta, XVI, 546, 547. Fidei res quæstionibus opus non habent, XVII, 345, 346. Quæ fides perfecit, quæstio evertit, *ibid.* Per fidem certa persuasio est, *ibid.* 59, 60.

Fides et charitas, biga inseparabilis, XVI, 143. Fides hæc vox variis modis accipitur, XVIII, 481. Fides res est magna et salutaris, *ibid.* 281. Fides operatur justitiam, *ibid.* 450. Fides est contraria ratiocinio, *ibid.* 565. Fides quantum bonum, *ibid.* 492. Fides firma viam puram parat, *ibid.* 309. Fides generosa opus habet anima, *ibid.* 439.

FIDUCIA in Deum semper habenda, XIX, 452; XXI, 195. Fiducia tum maxima est, cum fidendum non existimamus, XI, 58. Fiducia justi quanta, III, 87. Fiducia insit oportet, etiam in magnis fluctibus, VI, 128. Fiduciam ante omnia eum oportet habere, qui precatur, et omnino consequetur postulatum, III, 11. Fiducia viri crucem habentis, XII, 206, 207.

FIGURA non est contraria veritati, XIX, 147. Figuram et typum obscurat eliminatque veritas, XVI, 532.

FILIÆ hominum dicuntur, eæ quæ a Caïno ortæ erant, XIX, 277. Filii Dei vocantur qui a Setho genus ducebant, *ibid.*

FILIUS DEI.

FILIUS alio modo Filius Dei, quam nos filii Dei appellamur, XI, 414. Filius est ejusdem atque Pater substantiæ et potentiæ, *ibid.* 413. Filii una cum Patre substantia ex Scripturis probatur, *ibid.* 414. Est consubstantialis Patri, *ibid.* 413. Filii supernam generationem non possumus assequi, *ibid.* 409. Filium esse ejusdem cum Patre formæ ac figuræ, idipsum est atque esse ejusdem substantiæ, *ibid.* 415.

Filius consiliarius, XI, 473. Quod probatur, ex Prophetis et beato Paulo, *ibid.* 473, 474. Filius dicit neminem vidisse Patrem præter ipsum Filium, XIX, 440. Filius in sinu Patris, id est Patrem intus et perfecte cognoscit, *ibid.* 434. Filium in sinu Patris esse, id æternitatem ejus probat, *ibid.* 434, 435. Filium perfecte nosse Patrem probatur, *ibid.* 448.

Filius æqualis Patri, XI, 421, 476, 477. Filius Patri æqualis per illa declaratur : Faciamus hominem, *ibid.* 474. Filium non talem esse Deum qualis est Pater dicebant Anomœi, qui refutantur, XIX, 441, 442. Filius probatur Patri æqualis per hæc verba, Ad imaginem nostram, XI, 477. Item quod a dextris sedeat, *ibid.* Filio perinde gloriam reddit Paulus atque Patri, *ibid.* 441.

Filium suum Deus nobis providit, XX, 66. Filii vox hominibus etiam competit, sed Unigeniti nonnisi Christo, XIX, 433. Filius Patri coæternus, *ibid.* 463. Filium Dei dicere creaturam, insanum est, XXIII, 521. Filius dicitur Deus et Dominus perinde ac Pater, *ibid.* 522. Filius. *Vide* CHRISTUS *et* JESUS.

Filius suam cum Patre æqualitatem probat, XI, 19, 20, 21. Filius cum venit, Patrem non dimisit, XXIII, 88. Filius non ignorabat utrum possibile esset transferri ad se calicem, XI, 244. Filium nosse tempora probatur, *ibid.* 379. Filius volens et libens crucifixus, *ibid.* 247.

Filio Dei dictum est, Faciamus hominem, non vero Angelis, II, 401.

Filius est Patris proprius Filius, ideoque nobis largitur adoptionem filiorum, III, 254. Filii a Patre nulla diversitas, *ibid.* 141. Filius non minor est Patre, nec Pater minor Filio, *ibid.* 479. Filii et Patris eadem substantia, *ibid.* 141. Filius ejusdem cum Patre substantiæ, *ibid.* 485. Filius non est Patre major, sed æqualis et par, *ibid.* 473. Filii essentia ante sæcula, *ibid.* 141. Filius a Patre distinguitur hypostasi, *ibid.* 44. De Filio dicuntur ea quæ de Patre, *ibid.* 140.

Filius prædicatur in Veteri Testamento, III, 119, 120. Filii cum Patre consensio, *ibid.* 123. Filius Dei descendit ut nos reduceret et cœlis ipsis excelsiores faceret, *ibid.* 382. Filius a Patre non separatur, nec Pater a Filio dividitur, *ibid.* 475. Filium Dei esse probatur, *ibid.* 471. Filius Dei non palam, sed sine strepitu venit, quare, *ibid.* 402.

Filius Dei post tot signa fidem exigit, III, 534. Filius deducit, Pater trahit, Spiritus illuminat, *ibid.* 563. Filium dicebant quidam esse administrum, confutantur, *ibid.* 139.

Filius Dei æqualis Patri, IV, 530. Filius factus non est, II, 501. Filii et Patris substantiæ ἀπαράλλακτον identitas, VII, 148. Filius ejusdem cum Patre substantiæ est, VI, 257.

Filii generatio divina non exploranda, V, 360. Filius æqualis Patri, *ibid.* 427.

Filius Patri æqualis honore, *ibid.* Filius se Patri æqualem demonstrat, VI, 140. Inimicos suos æqualitatem illam confiteri cogit, *ibid.*

Filius Dei vere Christus erat, VII, 17, 18. Filii et Patris voluntas eadem, VI, 79. Filii cum Patre concordia, parque illis honor, VII, 174. Filium revelat Pater, Patrem Filius, VI, 426.

Filium Dei se vocari simit Christus cum vere sit, VI, 381. Filius non excluditur per hæc verba, unus est Deus, et præter eum non est, *ibid.* 47. Filius Dei non compositus est, IX, 213. Filius æqualis Patri, X, 29, 30, 103, 333, 334, 343. Filius Patri consubstantialis, *ibid.* 102. Filius Patri in nullo inferior, *ibid.* 169. Filii et Patris æqualis cognitio, *ibid.* 152.

Filius Dei se Patri æqualem probat, IX, 464. Filii et Patris eamdem esse substantiam probatur, X, 195. Filii honor cum honore Patris copulatur, IX, 476. Filii et Patris ut una substantia, ita una gloria, *ibid.* Filii substantia immensa, *ibid.* 400. Filii generatio non ratione inquirenda, *ibid.* 356, 374. De Filii generatione nec *ante* nec *post* dicendum est, *ibid.* 223. De Patre et Filio vera sententia, *ibid.*

Filius aliam quam Pater habet hypostasin, X, 63. Filii et Patris substantia ἀπαράλλακτος eadem ipsa, *ibid.* 233. Filii et Patris eadem potentia, eadem manus, *ibid.* 168. Filii æternitas probatur, IX, 184, 185, 186. Filii Dei dignitatem servi forma non minuit, *ibid.* 247. Filii et Patris voluntas eadem, *ibid.* 483.

Filius nihil aliud est quam Pater manens Filius; et Pater nihil aliud est quam Filius, manens Pater, X, 169. Filius suam cum Patre concordiam probat, *ibid.* 342. Filii et Patris non divisa opera, *ibid.* 35. Filius qua ratione minor sit Patre, *ibid.* 283. Filius Dei. *Vide* CHRISTUS *et* VERBUM.

Filium Patri consubstantialem esse definierunt Nicæni patres, IX, 475. Filius cum Patre et Spiritu sancto in cœlo et in terra concordissime celebratur, *ibid.* 483. Filius sine fluxu gignitur, *ibid.* 494. Filii et Patris una potestas, XII, 24, 25. Filii et Spiritus sancti una potestas ut est natura una, *ibid.* 359.

Filius ejusdem est atque Pater substantiæ, XIV, 456. Filius Dei æqualis Patri, XV, 110. Filium vere Deum esse probatur, XIV, 372. Filii et Spiritus sancti eadem potestas, XVI, 7.

Filii Dei generatio quomodo fiat, humanam mentem superat, XVII, 232. Filium Dei non esse Patri minorem probatur, XVI, 469, 470. Filius Dei omnia alia habet, hoc excepto quod Pater non sit, *ibid.* 485. Filium Dei minorem esse Patre dicebant hæretici quidam, XVIII, 150. Filius Dei non minor est Patre contra quosdam hæreticos, *ibid.* 165, 166.

Filium Dei probatur non esse creaturam, XVII, 34. Filius ὁ Θεός cum articulo ὁ dicitur in Scripturis, XVIII, 228. Filius Dei Filius est natura, non gratia tantum, *ibid.* 220. Filius Dei est sine initio, *ibid.* 343. Filius Dei pacifici, XXII, 511.

FILII HOMINUM.

FILIUS virtute præditus patri obsequentior, XXI, 43, 59. Filii ob patrum virtutem servati, *ibid.* 107. Filiis negligere est sextus nequitiæ gradus, *ibid.* 54. Alios qui filios instituunt abigere et impugnare major est nequitia, *ibid.* Filiorum neglectus quantum sit malum, *ibid.*

Filios qui Deo offerunt, melius et ipsi possident, XXI, 106. Filii Dei quo pacto sumus, X, 463. Filii recte educandi, XIX, 213, 214. Filii quo pacto domi docendi, *ibid.* 215, 216. Filii pii quandoque ex impiis patribus, II, 464. Filii parvi abdicabantur a parentibus, V, 73.

Filiorum educatio curanda, II, 285. Filii parentes cur honorare debeant, *ibid.* 415. Quod præmium exhibiti honoris, *ibid.*

Filios appellat Scriptura omnem generationem, *ibid.* 214. Filiis quæ divitiæ congregandæ, *ibid.* 216. Filii Seth, filii Dei; filii Cain filii hominum vocantur, I, 305.

Filii Dei per gratiam sumus, III, 20, 21. Filii in sacris litteris qui dicantur, *ibid.* 462. Filii Dei qui vere sint, *ibid.* 20, 21. Filii hominum quinam vocentur, *ibid.*

Filio probo nihil nocet pater improbus, VII, 199. Filii quomodo educandi, XVI, 355, 356. Filii quomodo instituen-

di, XVII, 413. Filiorum cura et educatio omnibus est præponenda, XVI, 356. Filiorum educatio quantum commendetur, XVIII, 120. A filiis obsideri magnum peccatorum supplicium, teste David qui propter nefarium congressum a suo filio Absalone impetitus est, III, 6.

Mulier gentilis audiens filium in pugna cecidisse, statim sciscitata est quomodo se res publica haberet, X, 182. Hæc referri videntur ad illud apophthegma Lacænæ mulieris apud Plutarchum, quæ cum filiös emisisset quinque ad pugnam et in suburbio pugnæ exitum expectaret, nuntiante filios suos omnes in pugna cecidisse: *Vile mancipium*, respondit, *non hic quærebam, sed quo loco essent res patriæ*. Respondit ille victoriam penes Spartiatas esse. *Nunc*, inquit illa, *filiorum cædem non invita audio, ibid.* 526. Mulieres Lacænæ filios hortabantur, ut scutum ex prælio referant, vel super ipsum mortui referantur, *ibid.* 182. Philosophus quidam coronatus, ut audivit filium pro patria cecidisse, sublata corona sciscitatus uter ex duobus, cum quis esset didicisset, coronam statim reposuit, X, 182. Filii Job mensam extemporale sepulcrum, nacti sunt, cum comedissent et bibissent, XXV, 468. Filii Heli una hora occisi sunt in bello, quia rapiebant fuscinis carnes sacrificii e lebetibus, *ibid.*

Fimus Job omni throno regio venerabilior, XXII, 135. Ex fimo Job vise, omnes quis capiet utilitatem, et disciplinam multam, et exhortationem ad patientiæ rationem, *ibid.* Multi tempore Chrysostomi longam et transmarinam peregrinationem a terræ finibus in Arabiam suscipiebant, ut fimum illum cernerent, *ibid.* 136.

Finis respiciendus non rei natura, XX, 248, 249. Finis rerum expectandus, exemplo Abrahæ senis et Saræ petra sterilioris, XXII, 461. Finis hominis non cum hac vita, V, 395, 396. Finis hujus vitæ eamdem vim erga singulos habet quam consummatio sæculi, *ibid.* 354. Finem mundi prope esse suspicatur Chrysostomus, VI, 36, 37. Finis vitæ ignoratur ad utilitatem viventium, XVII, 249.

Firmamentum quid sit vix cognosci potest, I, 64, 65. Multos cœlos non esse non putabat beatus Chrysostomus, *ibid.* 65, 66. Firmamenti et cœli ratio secundum Severiani mentem, II, 486.

Firmino epistola Chrysostomi, XXIV, 206.

Flaccilla uxor Theodosii imperatoris conjugi timebat, XXI, 254.

Flavianus episcopus Antiochiæ ante tempus orphanus, XX, 526. Flavianus Philogonii sectator, *ibid.* 297. Flavianus antequam ad sedem in ecclesia ascenderet, pacem omnibus precabatur, *ibid.* 242, 243. Flavianus in domo sumptuosa educatus delicias contempsit, *ibid.* 525. Flavianus clarus genere, *ibid.* 525, 526. Flavianus dignus Meletii successor, *ibid.* 528. Flaviani gesta, *ibid.* 524.

Flavianus aberat a prima concione de incomprehensibili, XIX, 384. Flaviani vivendi ratio, XX, 527. Flavianum episcopum laudat Chrysostomus, *ibid.* 524, 525. Flaviani fervens charitas, XIX, 485.

Flavianus episcopus præsens concioni Chrysostomi, XX, 299. Flavianus non aderat concioni in kalendas, XXII, 26. Flavianus senex, XX, 527, 528. Flavianus episcopus Antiochenus, Meletii successor, virtutes ejus accurate referebat, XXIII, 309, 310. Flavianus Meletii amissi dolorem lenivit, *ibid.*

Flavianus episcopus frequenter concionabatur, XXI, 558. Flavianus Spiritu sancto plenus, XI, 393. Flaviani episcopi laus, XX, 25. Flaviani splendida canities, *ibid.* Flavianus episcopus Martyrum reliquias, quæ sub pavimento erant in ecclesia extra Antiochiam extulit, ab hæreticorum ossibus separavit, et honestiore loco posuit, *ibid.* 343.

Flavianus bonus pastor, XXIII, 499. Flavianus populum Antiochenum educit in agrum, *ibid.* Flavianus in villam et suburbia concessit concionaturus in festo Martyrum, *ibid.* 539, 540. Flavianus post presbyteros suos concionatur, *ibid.* 194, 450. Concionatur etiam post Chrysostomum, X, 494.

Flavianus Constantinopolin proficiscitur ad imperatorem placandum, iratum ob eversas statuas, XXII, 129, 130. Flaviani soror cum is ad imperatorem profectus est, extremo laborabat morbo, *ibid.* 100, 101, 368. Flavianus cum ad imperatorem profectus est, extrema jam

senectute erat, *ibid.* 100, 101. Flaviani diligentia in adeundo imperatore, *ibid.* 366, 367. Flavianus nuntios seditionis Antiochenæ prævertit, *ibid.* 160, 161. Flaviani modestia, *ibid.* 368. Flavianus lacrymans et silens coram Theodosio stat, *ibid.* 369. Flaviani magnanimitas et populi amor, *ibid.* 367, 368, 369. Flaviani gementis ad imperatorem Theodosium responsio, *ibid.* 369, 370, 371. Flavianus Theodosio ait, nisi placetur se Antiochiam deserturum, et alio concessurum, *ibid.* 379.

Flaviani laus. Orat Chrysostomus ut ad senectutem Petri perveniat, XI, 512. Flavianum Chrysostomus vocat amantissimum patrem, XIX, 229.

Flaviani episcopi Antiocheni laudes, II, 396. Ejus hospitalitas erga eos qui pro veritate pellebantur, *ibid.* Flaviano præsente concionatur Chrysostomus, *ibid.* 447. Flavianus cum multis pastoribus (forte episcopis) Chrysostomum concionantem audit, *ibid.* Flaviani reditus Constantinopoli, V, 68.

Flavianus episcopus post Chrysostomum concionatur, IV, 369. Flavianus post Chrysostomum concionaturus, *ibid.* 382. Flaviani concionis ratio, *ibid.* Flavianus Martyrum æmulator et communis doctor, *ibid.* 369, 370.

Flavianus episcopus pauca præfatus contra Anomæos, Chrysostomum evocat, ut argumentum prosequatur, ita cupiente populo, X, 417. Flavianus episcopus vir admirandus, *ibid.* 457.

Florentius Valerii frater, Theodorum cohortatur ut pristinam vitam repetat, XXI, 447.

Fluctus maris in immensam altitudinem elevantur, subito vero rursus deprimuntur, XXV, 17.

Fodinæ. In fodinis operari cogebantur qui ad supplicia condemnabantur, XI, 207.

Fœnerator nunquam fœnore fruitur, quomodo, VI, 465. Fœnerator in aliorum calamitatem negotiatur, V, 291.

Fœnora sunt iniqua commercii via, XXI, 74. Qui fœnora fœnoribus adjiciunt, iniquam commercii viam adeunt, *ibid.* Fœnorum damna, VI, 464, 465; VII, 3. Fœnoris causa multi sortem amiserunt, VI, 462. Fœnori dantes carpuntur, XV, 408. Fœnorum ratio et modus, XIII, 267, 268.

Fœtor peccati quantus, quam horrendus, XVII, 359.

Fontes olim ante oratoria, XIX, 171. Fontes in atriis templorum, ut qui ingrederentur manus abluerent, IX, 354.

Forani lapides, VIII, 437.

Forma corporis non prodest, neque deformitas nocet, IV, 85.

Formica diligentium et laboris studium docet ex Proverbio dicente : *Vade ad formicam, piger,* III, 498. Formica non habet agrum quem colat, nec ullus eam cogit, nec ullius est in potestate Domini, parat tamen æstate alimentum, et in tempore messis magnum facit acervum, *ibid.*

Formosæ mulieris fluxa conditio, IV, 585.

Fornax trium puerorum facta Ecclesia, ipsi cœlo erat similis, IV, 500. Fornacem vocat Persicam illam Babylonicam, in quam tres pueri conjecti sunt; nam Assyriam et Babyloniam Persidem vocabat Chrysostomus, *ibid.* 264, 622 *in nota.*

Fornicatio a malignis dæmonibus introducta, XXI, 292. Fornicatio apud Corinthios, XX, 232. Fornicatio otiosis peculiare crimen, VIII, 421. Ideo enim facile peccatum fornicationis incurrit, maxime quia hoc vitium facile ex vacantia et otio nascitur, *ibid.* Nam qui sollicitudinibus animum habet occupatum, non facile fornicationi operam dat, *ibid.* Definitio enim amoris hæc est animæ vacantis passio, *ibid.* Vir autem quoniam in actibus rerum diversarum est assidue, in fornicationem non facile incurrit, nisi multum sit lascivus, *ibid.*

Fornicationis malum, III, 246. Clamat sanctus Paulus : *Fugite fornicationem, ibid.* 245. Fornicatio, non lascivos tantum, sed etiam homicidas efficit, VI, 357. Fornicatio sacerdotum, malorum culmen, VII, 221. Fornicationis spiritus excæcat, IV, 251, 253. Quoniam una tribus in mulierem fornicata fuerat, et hi et illi a Deo exterminati sunt, sicut scriptum est : *Exterminasti omnem qui fornicatur abs te,* III, 6.

Fornicarios nulla lex ulciscitur, XIV, 267, 268.

Fornicator Corinthius, ejus historia, XIV, 118. Fornicator non debet ad sacramenta accedere, III, 394. Fornicator qua de causa immundus sit, XVIII, 136.

Fortis cum debili ligatus, illum portat, XII, 107, 108.

Fortitudinis magnæ indicium est mansuetudo, XIII, 20. Fortitudo in certaminibus contra diabolum requiritur, VI, 16.

Fortunam quidam prædicabant, XXI, 76. Fortunæ omnia quidam adscribebant, XI, 455.

Fortunatorum insulæ, XXII, 533.

Fortunatus ad Paulum a Corinthiis missus, XIV, 119.

Forum exornabatur kalendis, XXII, 27, 28.

Fossa loquens, XXIII, 598.

Foveam qui proximo fodit, in eam ipse incidit, III, 108.

Frater cujus laus est in Evangelio. Hunc alii Barnabam, alii Lucam esse dicebant, XV, 420, 421, 422. Barnabam esse opinatur Chrysostomus, *ibid.* 421. Frater seu proximus offensus, non negligendus, XXI, 401.

Fratres aspernari, tertius nequitiæ gradus, XXI, 54. Fratrum saluti consulendum, XX, 338, 339. Fratres nostri sunt, non æquales tantum et liberi, sed etiam famuli, XXI, 400.

Fratrum correctionem curare debent etiam sæculares, XX, 344, 345. Fratres ægri non expectandi ut corrigantur, sed quærendi, *ibid.* 360, 361. Hortatio ad emendationem fratrum, *ibid.* 260, 261, 262, 263.

Fratres castigandi quomodo, XXII, 77. Fratrum seu proximi cura suscipienda, II, 88. In fratrem qui peccat in Christum peccat, I, 100. Fratrum vel minimus non contemnendus, *ibid.*

Fratres adversus fratres propter peccata bella gesserunt, III, 6. Quod fratres adversus fratres propter peccata bellum gesserint, testis est liber Judicum, quando in viatoris concubinam fornicati sunt qui erant ex tribu Benjamin, *ibid.* Fratres Domini, qui in Evangelio memorantur? quinam, V, 287. Fratres nostri peccantes non monendi modo, sed sæpe monendi sunt, VII, 41. Fratres labentes quomodo corrigendi, XV, 173, 174, 175, 176.

Fraus in Scriptura per calcaneum significatur, III, 321. Fraudes piæ quænam licitæ sunt, XX, 405, 406. Fraude pia usus est Paulus, XX, 405.

Frena equorum aurea, XXIV, 260. Frena deaurata, XIX, 43, 44. Frenum aureum, homo equo vectus aureo freno, III, 347, 367. Frena aurea equorum imperatoris, XXII, 528, 529. Frena aurea equorum, XIV, 396.

Fructus ex parabola divitis quis colligatur, XI, 204. Fructus Spiritus sancti quinam, XI, 408. Fructus justitiæ, III, 32. Fructus magnus ex ærumnis, *ibid.* 629.

Fructus virtutis æterni, IV, 70. Fructum nullum ferunt divitiæ, sed spinæ sunt, XVII, 309.

Fructus peccatorum sunt mala propria, III, 5. Sunt dissensiones, *ibid.*

Frugalitas voluptatem in esca parit, XXI, 223, 224. Frugalitas ad bonam valetudinem confert, XXI, 34. Frugalitatis voluptas maxima, *ibid.* 46. Frugalitas in cibis commendatur, X, 7. Frugalitas est valetudinis et voluptatis mater, IX, 341.

Frumentum qui ad pretium augendum acervat, vulgo est execrabilis, XXV, 9.

Fucus et pigmenta ad pulchritudinem non conferunt, VI, 17. Fucum mulieres adhibebant, et arguuntur, XVII, 376.

Fugere licet tempore persecutionis, XXIII, 462. Fugientem nemo laudat, III, 3. Nemo fugientis, ejusque qui non bellum gessit, descripsit imaginem, *ibid.*

Fugitivos scriptis litteris persequuntur, non honorant inscriptionibus, III, 3. Fugiebat David filium suum, quoniam castitatem fugerat; fugiebat filium, quoniam matrimonium pudicum violaverat; fugiebat filium, quoniam fugerat legem Dei quæ dicit : *Non occides : Non adulterabis*, *ibid.* 4.

Funambulorum descriptio, XVII, 257. Funambuli qui per funem ab imo in altum tensum ascendere ac descendere meditantur, si paululum deflexerint oculis, inverso corpore deferuntur in orchestram, pereuntque, IV, 373. Funam-

buli per funem in extensum ingressi et ambulantes, se induebant et exuebant, tanquam in lecto sedentes, XXII, 341. Funambulorum usus, XX, 100. Funambuli in scena, VI, 33. Funambuli et alia ludicra, XVIII, 392.

FUNEM in ore reorum ponebant, cum in barathrum traherent, XXIII, 185.

FUNERA. Parentes, fratres et consanguinei decedentibus oculos claudebant et os componebant, XXII, 368. Nemo in urbe sepulcrum construebat, ideoque defunctorum corpora extra urbem sepelienda exportabantur, qui mos antiquus erat, sed sæpe violatus fuerat, VII, 193, 194. Pallatæ seu nigræ vestes in funeribus adhibebantur; quam rem improbare videtur Chrysostomus. « Cum corpus » effertur, inquit ille, adhibentur planc- » tus, ejulatus insani, stulta in sepul- » turis admissa, circa monumenta stu- » dium intempestivum, et ridiculum » præficarum agmen, dierum observatio, » necnon ingressus et egressus, » XVI, 441. De præficarum choris, quarum quædam gentiles erant, sæpissime agit Chrysostomus, vultque illas omnino a funeribus arceri et moderatius lugubria funera persolvi. « Lugeamus, ait ille, sed » non vellentes capillos, non brachia » nudantes, non lacerantes faciem, non » pullas vestes induentes, » XVIII, 251, 252. Quidam etiam erant, qui in funeribus caput cinere conspergerent, *ibid.*

Funus ubi in deaurato lecto cadaver, *ibid.* 513. In funere divitis, servi, ancillæ, equi, sacco induti, ad sepulcrum pergebant, XXII, 108. Funera Christianorum hymnis, precibus et Psalmis celebrantur, XXIII, 458.

In funere domestici pullati incedebant cinere asperso capite, XXI, 27. Adhibebantur præficæ, *ibid.* Funera divitum et pauperum quæ et qualia, V, 134. Funeris modus apud Ægyptios, II, 383.

FUR deprehensus quadruplum restituere cogitur, VI, 410. Fur quinam vere sit, X, 162.

FUROR et ira in Deo non humano more sunt intelligenda, III, 60. Furor in Deo non est affectio, *ibid.* 62. Furor cum cedimus mitigatur, cum resistimus exasperatur, X, 3.

FUTURA immortalia sunt sive supplicia, sive præmia, X, 21, 22. Futura prædicere, unius immortalis est naturæ, IX, 315, 316. Futurum cur Deus reliquit incertum, XII, 281.

G

GABRIEL volans repræsentatur non quod Angelis sunt alæ, XIX, 421. Gabrieli quo sensu restitit Michael, IX, 463, 464. Gabriel. De Gabriele archangelo multa, X, 56, 57.

GAD filius Jacob ex Zelpha ancilla Liæ, II, 240.

GADITANUM Pelagus ignotum et infrequentatum, VII, 292.

GAIUS hospes Pauli Romanos salutat, XIV, 109.

GALATA quidam mortem Chrysostomo minatur, XXIV, 130, 131. Hic putatur esse Leontius archiepiscopus Ancyræ, *ibid. in nota* (8) *ejusdem voluminis.*

GALATAS lapsos Paulus erigit, XXI, 465. Galatas cur aspere agat Paulus, XVI, 16, 17. Galatæ circumcisionem, sabbata et novilunia servabant, *ibid.* 4, 5.

GALATIA de Spiritu sancto accepit, III, 252.

GALBIONI vel Salvioni scribit Chrysostomus, XIX, 236; XXIV, 347.

GALILÆA regio Palæstinæ, X, 484. Galilæa despectui habebatur, V, 339, 340.

GALLIA de Spiritu sancto accepit, III, 253.

GALLIO proconsul Corinthi, XIV, 117, 118.

GALLUS ab eo qui purpuram imposuerat occidi jussus, XXI, 254.

Gamaliel Pauli præceptor, xvii, 364. Gamaliel os Judæorum obturavit, xx, 270. Gamaliel Pauli doctor non potuit incredulus manere, xii, 164. Gamaliel doctor Pauli mutatus fuisse dicitur, quia Judæos repressit ne in Christianos sævirent, dum Paulus plus quam omnes sæviret in illos, *ibid.* 232, 524.

Ganymedes figura insani in masculos amoris, iii, 544.

Gastrimargia vituperatur et prohibetur, xii, 269, 270.

Gaudentio episcopo Brixiano scribit Chrysostomus, xxiv, 323. Gaudentius Brixianus episcopus ille est cujus extant sermones in Exodum et in Evangelia, atque alia quædam opuscula, *ibid.* 564.

Gaudere semper solet qui Deum timet, xxii, 320, 321, 322. Gaudere semper quomodo possumus, *ibid.* 317, 320.

Gaudium quærunt omnes in omnibus, xxii, 318. Gaudium nunquam tollendum quodnam, *ibid.* 300. Gaudere de bonis non parva virtus, iii, 587. Gaudium perpetuum quodnam, *ibid.* 56. Gaudere non semper bonum, vii, 27. Gaudium virtus parit, vi, 421. In gaudio semper versari non possumus, *ibid.* 420. neque in mœrore, *ibid.* Gaudium quodnam sit bonum, xii, 196. Gaudium eorum qui propter Christum patiuntur, *ibid.* 159. Gaudium spiritus quid sit, xvii, 160. Gaudium habent ærumnæ quæ secundum Christum sunt, xvi, 530.

Gazareni magi, xxi, 459.

Gedeon. Sub Gedeone qui capti sunt, erant æquales iis qui non capti sunt, omnes enim manifesti fuerunt, iii, 230. *Vide notam* (10) *ejusdem voluminis.* Gedeoni visus est Angelus qui illum ad bellum concitavit, xix, 309. Præcepit Dominus Gedeoni ut immolaret vitulum saginatum patris sui et offerret holocaustum, Baalisque aram destrueret, *ibid.* Paruit Gedeon et obtulit holocaustum Deo, signumque petiit Gedeon qui et Jerobaal vocatus est, in vellere editum, *ibid.* Jubetur Gedeon totum dimittere exercitum, trecentosque tantum retinere; quod fecit ille et congressus cum lampadibus et tubis hostes profligavit, *ibid.* Gedeon moriens reliquit filios septuaginta, et ex concubina unum Abimelechum qui regnum obtinuit, *ibid.*

Gehennæ memoria quam salutaris, xi, 167. Præ oculis semper habenda, xxi, 420. Gehennam increduli non credunt, xi, 207. Gehennæ ignis dæmonibus, nobis vero regnum cœlorum deputatur, xxi, 466. Gehennæ comminatio necessaria, xx, 60.

Gehennam comminatur Deus, ut à gehenna liberet, xxi, 593, 594. Gehennam qui semper timet, nunquam in gehennam incidet, xxii, 143. Gehennæ meminisse oportet, iii, 182. Gehennæ metus malum de medio tollit, *ibid.* 442.

Gehennæ fides non neganda, xxii, 533, 534. Gehenna futura esse probatur, vi, 236, 237. Gehenna quo in loco sit, xiv, 103. Gehennæ commemoratio utilis, *ibid.* Gehennam esse probatur, *ibid.* 101, 103, 105. Gehennam non esse credebant Marcionistæ, xii, 66, 522.

Gehennæ imago est Sodomorum incendium, xiii, 214. Gehenna non minus quam regnum Dei providentiam ostendit, xvii, 476. Gehenna pejor est regni cœlorum amissio, xvi, 149. Gehenna ipsa intolerabilius est de regno excidisse, *ibid.* 571.

Gehennam quidam putabant esse temporaneam, non æternam, xvii, 304. Gehennam non effugiet qui gehennam despicit, *ibid.* 299.

Gemello epistola Chrysostomi, xxiv, 203, 204. Alia epistola, *ibid.* 256. Alia epistola, *ibid.* 273. Alia epistola, *ibid.* 331. Gemellus magistratum gerebat, *ibid.* 256. Baptismum susceperat, *ibid.* 274. *Vide notas.*

Gemitus spiritus quis, iii, 208.

Gemmæ ex profundo maris educebantur, i, 121. Gemmarum vanitas et inutilitas, ii, 404, 405. Gemmarum et margaritarum inutilitas, xx, 386, 387.

Genealogiæ modus optimus, i, 329. Genealogiæ Christi ratio, v, 261. In genealogia Christi cur tres reges omissi sunt, *ibid.* 259. Genealogiarum nimia curiositas prohibetur a Paulo, xviii, 159.

Generis vilitas non debet in opprobrium proferri, xxii, 173.

Generatio filiorum, imago resurrectionis, i, 248. Generatio Christi duplex,

v, 239. Generatio Christi terrena admodum stupenda, *ibid.* 238.

Generatio Unigeniti non ratione inquirenda, IX, 374. Generationem divinam Christi, ratiocinia humana non attingunt, *ibid.* 319.

Geneseos liber scriptus post multas ab Adamo generationes, XXII, 180. Genesis cur vocatur liber generationis cœli et terræ, I, 158, 159. Genesis auctor Moyses et Spiritu sancto revelante, II, 468.

Genesis. Genethlialogiæ, omnia quidam adscribebant, XI, 455. Genesis et fatum non admittenda, XIX, 478, 479. Omnium deterrima doctrina, *ibid.* 503. Genesis nihil potest inducere, *ibid.* 491. Genesis si est, nec judicium, nec fides, nec Deus est, *ibid.* 507.

Genesis, fatum, cursus astrorum, non nostra regunt, IV, 584. Genesis quid sit, VII, 218. Genesis seu genethlialogia, vana disciplina, V, 293.

Genesis sive genethlialogiæ tyrannis in Ecclesiæ dogmata inducta, VII, 218. Genesis seu genethlialogia a Christianis nonnullis adhibebatur, XVI, 21. Genethliaci Antiochiæ multi, XIV, 162. Genesis seu genethlialogia perniciosum dogma, XVIII, 348.

Genethlialogia. Multi erant tempore Chrysostomi qui genesi sive genethliacæ dabant operam, quique ex astrorum cursu et conjunctione futura prædicebant, et ut credere est, multos alliciebant, qui ut futura sibi vel bona vel mala prænoscerent, ad astrologos illos properabant, ut, data mercede, quæ sibi eventura erant ediscerent, VII, 210. Hos vehementer insectatur Chrysostomus, *ibid.*

Gentes cur hæreditas Christi, III, 298, 299. Gentes inter et Samaritanos magnum discrimen, XII, 284, 285. Gentium initium fuit Cornelius centurio, *ibid.* 265, 266.

Gentium vocatio prædicta, V, 350, 351. Gentium idola et simulacra, XIV, 502, 503. Gentes integræ absorptæ, XVI, 185.

Gentiles divinæ substantiæ definitionem efferre non ausi sunt, XIX, 449, 450. Gentilibus quomodo probandum est Christum esse Deum, XI, 431. Ex iis, videlicet quæ apud nos et illos in confesso sunt, *ibid.* Gentiles judicium extremum credunt, *ibid.* 209.

Gentiles ad Christum conversi ex canibus filii evadunt, XX, 201. Gentilium doctrina futilis, XXII, 53. Gentiles simiam, crocodilum, canem adoraverunt, *ibid.* 210, 211. Gentiles mundum a Deo non factum mentiuntur, *ibid.* 219. Dicebant non esse legem naturalem, *ibid.* 240, 242. Humano sanguine aras suas cruentabant, XXIII, 329.

Gentiles Deum culpant quod tam pulchrum mundum fecerit, ut pro Deo habitus sit, XXII, 210. Gentilium error extinctus, XXIII, 333. Gentiles et Judæi fugati in expulsione Chrysostomi, XXIV, 8.

Gentiles Christianis exprobrabant quod Christi leges violarent, XIX, 51, 53. Gentiles quidam dicebant materiam præexistere, I, 45. Gentilium creaturas adorantium stultitia, I, 95; II, 390. Gentilium amentia in animatum rerumque vilium cultu, I, 107, 108.

Gentilium dii non sunt dii, III, 373, 374. Gentiles adorabant aërem et solem, IV, 155. Gentilium statuæ, festa, publici conventus initia et mysteria turpissimarum rerum monimenta, III, 544. Gentilium aræ, templa, festa a Christianis abolita, *ibid.* 482.

Gentiles ex hominibus deos faciebant, IV, 497. Gentiles puerulis similes, VI, 433. Gentiles condemnant Judæos, nam illi, ad quos non venit Christus, crediderunt. Judæi vero non crediderunt, etsi ad eos venerit Christus, VII, 127, 128, 129.

Gentiles ad fidem non accedebant ob malam Christianorum vitam, V, 382, 383. Gentiles et Judæos, qui crediderint, unum esse futuros prædicitur, VII, 137, 138. Gentiles Christianis improperabant, quod nec signa fierent, nec charitas inter illos esset, X, 259. Gentilium quorumdam philosophia et virtus, *ibid.* 82. Gentiles quidam filios suos dæmonibus devoverunt, *ibid.* 367.

Gentiles philosophi inanis gloriæ causa virtutem exercebant, IX, 385. Gentiles confutantur, IX, 300. Illos Christianorum ignavia et ignorantia in errore confirmat, *ibid.* 301, 302. Gentiles ad majorem nobilitatem deducti quam Judæi,

XII, 62. Gentiles cur ad fidem non accederent tempore Chrysostomi, XVII, 422.

GENUA tangere mos vetus supplicantium, XXI, 293, 294. Genua flectenda ad orandum, V, 123.

GERMANUS presbyter ad Theophilum missus a Chrysostomo, XXIV, 5. Epistolam cleri et populi Constantinopolitani ad Innocentium detulit, *ibid.* 13.

GERARENORUM in Isaacum invidia, II, 183.

GERONTIUS in Macedonia episcopus, XXIV, 305.

GERONTIUS presbyter in Phœniciam ad conversionem Gentilium mittendus, secundum Chrysostomi sententiam, XXIV, 178. Gerontio presbytero scribit Chrysostomus, *ibid.* 180, 181. Is conversionem Gentilium in Phœnicia curat, *ibid.*

GESTUS incompositi et tumultus in ecclesia quam indecentes, IV, 350.

GIGANTES in Scriptura quinam, I, 308.

GLEUCINUM sive musteum oleum, pharmaci genus, XXIV, 161, 162.

GLORIA voluptatem affert, XXII, 393, 394. Gloria Deo propter omnia, dictum Chrysostomi, XXIV, 125.

Ad gloriam Dei quomodo agitur, XXII, 32, 33, 34. Ad gloriam Dei objurgare possumus, *ibid.* 37, 38. Item silere, loqui, flere, dolere, etc., *ibid.* 36, 37. Gloria vera quæ, XXI, 34. Gloria tum augetur cum invidia proculcatur, XI, 226.

Gloria humana cadit tanquam flos fœni, XXI, 445, 447. Gloriæ vanæ ventus pestis quædam est, XX, 87. Gloria vana tyrannis, *ibid.* 404. Vana gloria bona opera inutilia reddit, *ibid.* 405. Gloria vana longe infestior illo sirenarum portento, XX, 429, 435. Gloriæ vanæ alimentum honores et laudes, *ibid.* 497. Gloria vana, res odiosa, XXI, 258.

Gloria mundi quam fluxa, *ibid.* 252, 253. Gloriæ humanæ vilitas, XXI, 256. Gloriæ vanæ cupido ingens malum, XXI, 64. Gloriam contemnat oportet episcopus, XX, 491.

Gloria vana damnabilis, I, 314. Quantum malum, *ibid.* 82. Ex bonis operibus cavenda, I, 462, 463. Gloria inani nihil turpius ei qui honore præveniri vult, V, 180.

Gloria humana virtutem sequitur, I, 83. Gloriam Domini non a nobis tantum, sed et ab aliis elicere oportet, *ibid.* 99.

Gloria Dei perpetua nullum potest pati detrimentum, IV, 33. Gloria Domini est perpetua, *ibid.* Gloria vera quæ, III, 207. Gloria hominis quæ, *ibid.* 360. Pietas, æquitas, eleemosyna, mansuetudo, humilitas, pax, justitia, charitas, erga omnes sine hypocrisi, hæc omnia sunt gloria hominis, *ibid.* Gloria ex rebus humanis nulla esse potest, *ibid.* 57. Gloria hominis virtus, *ibid.* 341. Fontes, ambulacra, porticus, balnea, aurum, argentum, etc., sunt gloria domus, non gloria hominis, *ibid.* Gloria et securitas in Deo simul sunt, secus ex hominibus, *ibid.* 59, 60. Gloriæ futuræ spes omnia facilia reddit, *ibid.* 341.

Gloria Sanctorum Domini est vicisse per Dei opem, IV, 207. Gloria et honor hominis quidnam vere sint, III, 134. Gloria humana non quærenda, *ibid.* 395. Gloria hominis quæ vere sit, *ibid.* 365. Gloria inanis exagitatur, *ibid.* 333. Gloriam Deo dant Prophetæ, IV, 33.

Gloriari in Deo, est ornatus omnium maximus, III, 57. Gloriari quando liceat, *ibid.* 654, 667. Gloria Dei quid, IV, 307. Gloriam vocat Propheta splendorem, lucem inaccessibilem, quam cum non posset verbis exprimere, gloriam vocavit; neque simpliciter gloriam, sed Dei gloriam, *ibid.* Gloria potentia divitiæ, nobilitas, nomina sunt apud alios, res apud Christi servos, VII, 25, 26.

Gloria et substantia una Patris et Filii, VI, 443, 444. Gloriam consequitur qui gloriam spernit, V, 276. Gloria augetur per humilitatem, VII, 108. A gloria cœlesti privari pœna major est quam igni tradi, VI, 74.

Gloria vana vitanda, V, 273. Vana gloria probos etiam invadit, VI, 3. Vanæ gloriæ ulcus curat Christus, VII, 21, 22. Gloria vana semper evacuanda, maxime vero in oratione, VI, 8. Gloriæ vanæ cupiditas divitiarum amorem parit, *ibid.* 27. Vanæ gloriæ damna, IX, 394, 395. Vana gloria quomodo fugienda, *ibid.*

Gloria humana quam mala, IX, 190, 191. Gloria humana est profunda ebrietas, *ibid.* Gloria vera quæ, *ibid.* 395.

Vana gloria animam deturpat, *ibid.* 472. Vana gloria nihil deterius, *ibid.* 440. Gloriæ vanæ pernicies, *ibid.* 471. Gloria acquiritur cum gloria Dei quæritur, *ibid.* 194. Gloria quasi Unigeniti quid sit, *ibid.* 251, 252. Gloriam quomodo adipisci possumus, *ibid.* 386, 387. Gloria quasi Unigeniti quid sit, *ibid.* 252, 253. Gloria humana, vera est larva, *ibid.* 192. Gloria humana nulla afficit voluptate, *ibid.* Ex abjecto animo prodit, *ibid.* Gloria humana omnia bona eliminat, *ibid.* 193. Gloria popularis non est vera gloria, *ibid.* 192.

Gloria non fluxa, sed immortalis amanda, x, 11. Gloria vana. *Vide* Vana gloria. Gloria vera amanda, xiii, 468. Gloria quænam quærenda, xii, 330.

Gloria sæcularis confestim avolat, illa vero quæ ex spiritualibus nascitur manet, xiv, 55. Gloriam qui contemnit, majori fulget gloria, xii, 103, 175, 176. Gloria inanis perniciosa, xiii, 462. Gloria inanis est mater gehennæ, *ibid.* Gloria inanis omnia bona pessumdat, *ibid.* 463. Gloria inanis vocata est ab antiquis, et merito sane, xxv, 18. Tantum malum est inanis gloria, ut immundus sit apud Deum omnis arrogans, *ibid.*

Gloriam vanam qui expetit, a virtutum exercitio cito desistet, xii, 330. Gloriæ vanæ contemptus, xii, 60. A gloria vana quam alieni Apostoli, *ibid.* 377. Gloriæ auctor est diabolus iis qui vigilant, xiii, 88.

Gloriæ inanis cupidus mancipiis servilior, xv, 319. Gloria hujus mundi umbra est gloriæ, *ibid.* 555. Gloriam si adipisci velis, gloriam repelle, *ibid.* Gloriam non omnes, resurrectionem omnes assequentur, xvii, 228.

Gloria quæ a Deo est, sola quærenda est, xviii, 126. Gloriam qui despicit, est philosophus, xvii, 105. Gloriæ consequendæ alia ratio non est quam gloriam fugere, xvi, 495. Gloria est adorare Jesum Christum, *ibid.* 492. Gloria boni est habere quos ornet suis beneficiis, xvii, 305.

Gloriæ inanis studium, qua ratione fugiendum, xvi, 460. Gloria humana nihil abjectius, xviii, 126. Gloriam qui non concupiscit, jam illam assecutus est, *ibid.* 124. Concupiscentia gloriæ magnum affert detrimentum, *ibid.* Gloriæ humanæ qui servus est, ipsis mancipiis abjectior efficitur, *ibid.* 128. Gloria vana ut fumus abit, *ibid.* 127. Gloria exterior sæpe deformitatem obtegit, *ibid.* Gloria hominum non egemus, et in hoc Deo æquales sumus, *ibid.* Gloria improborum turpitudo potius est quam gloria, *ibid.* 124. Gloriæ amor ad turpia inducit, *ibid.* 127.

Gloria et voluptas mundi mendacia sunt, xvi, 578.

Gloriari non oportet, cum omnes peccaverimus, xviii, 7.

Gnostici dicebant se scire plus quam cæteri scirent, *ibid.* 14.

Gorpiæus September, x, 493.

Gotthi Romanos despiciebant et irridebant, xxi, 254, 255.

Gotthiæ Ecclesias curat Chrysostomus, xxiv, 346. Gotthorum rex rogat episcopum sibi mitti, *ibid.* 138. Gotthi et Marsi monachi apud quos Serapion episcopus delituit, *ibid.* 138. Gotthi catholici in Ecclesia sancti Pauli gotthice legunt et prædicant, xxii, 425. Gotthi Scripturas in linguam suam verterant, *ibid.*

Gradus. Canticum graduum, vel ascensionum, Psalmus CIX, iii, 590. Via quæ ad virtutem deducit, similis est gradibus, virum virtute et sapientia præditum paulatim evehens et sustollens, et illum in ipso cœlo statuens, *ibid.* Gradibus et scalis subjectis, loca ad quæ non patet aditus, et quæ sunt excelsiora, adiri possunt, *ibid.*

Gradus malitiæ novem sunt, xxi, 54. Primus malitiæ, iniquitatis et crudelitatis gradus, amicos aspernari; seu potius, primus gradus malitiæ et iniquitatis est, jumenta inimicorum et pecora malum perpessa negligere; secundus illo superior, inimicos ipsos negligentius curare; tertius est, fratres aspernari, licet ignoti fuerint; quartus, familiares quoque despicere; quintus, cum non solum corpore sed etiam anima eorum pereunte, contemnimus; sextus, cum non solum familiaribus, verum ipsis quoque liberis pereuntibus negligimus; septimus, cum nec alios, qui illorum curam habere possint, quærimus; octavus, cum et eos, qui id

a se ipsis facere instituunt, arcemus, atque prohibemus ; nonus, cum non tantum illos prohibemus, sed oppugnamus quoque, *ibid.*

Græcia, XIX, 404. Græcia de Spiritu sancto accepit, III, 253. Pythagoras magnam adiens Græciam, induxit præstigias innumeras, IX, 172.

Græci semper pueri, senex Græcus nemo, dictum Solonis, XXIII, 376. Græcorum plurimi mali causam statuebant, XXI, 76. Græcorum simulacra vana, III, 23. Græci deos multos habebant, *ibid.*

Græci se sapientes esse dicunt, et stulti sunt, XIX, 361. Græci quidam corpus esse dixerunt Deum, alii simulacris etiam ipsum assimilarunt, *ibid.* Græci, qui græce loquebantur, hinc a Barbaris distinguebantur, XII, 118. Græci philosophi carpuntur, XIII, 193.

Græcorum Gentilium cultus evanescebat in dies tempore Chrysostomi, V, 229. Græci quidam veteres omnia reliquerunt, VI, 44. Græci semper pueri, XIV, 163 ; XVI, 257. Græci et Gentiles quomodo confutandi, XIV, 147. Græci quomodo de fide sunt imbuendi, *ibid.* 163.

Græci philosophi judicium extremum fore dixerunt, XVII, 31. Græcorum philosophia triobolaris, XVI, 359. Græcis fabulis infantes non assuefaciendi sunt, XVII, 301, 302. Græci dicebant hunc mundum esse Deum, *ibid.* 241. Græci a Christianis quærebant, cur nunc venit Christus, *ibid.* 49, 50.

Græcorum ritus in exequiis defunctorum a Chrysostomo vituperantur, utpote turpes, XVIII, 251, 252. Et præficæ a funeribus arcentur, *ibid.* 253.

Gratia divina Ecclesiam ceu arvum colit, XI, 27. Gratia derelinquit eum qui doctrinam cum debeat, non impertit, *ibid.* 226. Gratia spiritus animam justi fulgentem facit, XX, 124. Ejus auxilio eadem possumus quæ Paulus et Petrus præstare, XXI, 415. Gratiam dat Deus propositum prius scrutatus, *ibid.* 417. *Lege caute*, Gratia operam nostram requirit, *ibid.* Ideo alios sequitur et cum illis permanet ab aliis evolat (*lege caute*), *ibid.* Gratiæ Dei non totum adscribendum, *ibid.* 171.

Gratia miraculorum Chrysostomi tempore contracta erat, XXI, 416. Gratia spiritus nunquam parva vel vilis, XXII, 81. Gratia spiritus faciliora certamina reddit, XX, 50. Gratia Martyres fortes efficit, XXIII, 183. Gratia differt supplicium, lex cito puniebat, XXI, 580, 581.

Gratiam spiritus qui acceperit, undique lucrum colligit, XI, 488. Gratia tempore non concluditur, *ibid.* 357. Gratia non unum peccatum, sed multa sustulit, II, 440. Facilia reddit ea quæ sunt difficilia, II, 210, 211. Gratia spiritus varia et multiplex, V, 99. Gratia requirit eos qui ipsam largiter suscipiant, I, 202.

Gratia spiritus templa facit, ut ubique nobis precandi facultas sit, V, 122. Gratia Dei nos adamante solidiores efficit et si volumus, omnino invectos, I, 63. Gratia superna fomitem concupiscentiæ restinguit, II, 109. Gratia Dei efficit ut omnia bene succedant, II, 319. Gratia quærit eos qui se suscipiant, I, 121, 122. Post gratiam Dei studio nostro bene agere possumus, *ibid.* 330.

Gratiæ divinæ auxilium præveniens, II, 206. Gratia Dei non adjuti nihil boni agere possumus, I, 369. Gratia naturam vincit, V, 103. Gratiæ mensa varia et multiformis, V, 99. Gratia spiritus liberalis est in omnes sese effundens, II, 98. In gratiæ lege omnia perfectiora, V, 138.

Gratia divina comitatur Josephum, II, 313. Gratia Dei. *Vide* Auxilium Dei. Gratia Dei in Davidis labiis residebat, V, 155. Gratia spiritus ducente, convenit quies, ordo, moderatio, III, 289, 290.

Gratia Dei opus est nobis, quæ sunt nostra conferentibus, IV, 129, 130. Gratia ad fidem necessaria, III, 562. Gratia sine voluntate non agit, ut nec voluntas sine gratia, VII, 301, 302.

Gratiæ divinæ labor noster addendus, VI, 269. Gratia non tollit liberum arbitrium, VI, 324, 325. Ex gratiæ liberalitate corona datur, VII, 263. Gratia spirituali opus est, ut ad cœlestia ascendamus, V, 245. Gratiam Deus mavult nobis precantibus dare, quam aliis pro nobis petentibus, *ibid.* 289.

Gratiæ non omnia Christus tribuit, sed hominum operam postulat, VI, 204. Ex gratia non omnia proficiscuntur, *ibid.*

190. Non gratia solum, sed etiam operibus filios Dei nos esse oportet, VI, 17, 18, 19. Ex gratia et ex studio nostro virtus pendet, *ibid.* 13. Gratia Christi excidere res est omnium gravissima, VI, 74. Gratiam spiritus in corde accipimus, V, 460. Ex gratia fit vocatio, non ex merito, VII, 152. Gratiam qui accipit, ideo accipit, ut aliorum vitam emendet, VI, 338. Gratiæ vis magna, X, 284.

Gratia reconciliationis indicium, *ibid.* 79. Gratia duplex, IX, 269. Gratia spiritus ineffabilis, X, 388. Gratiam pro gratia : quid significet illud in Evangelio Joannis, IX, 271, 272. Gratia facilis lex onerosa, XIII, 461.

Gratia adest volentibus, XIII, 207. Gratia non excludit mercedem ex proposito voluntatis partam, *ibid.* 188, 189. Gratiæ studium nostrum addendum, XII, 157. Per gratiam salutem consequimur, *ibid.* 499, 500. Gratiæ magnitudo quanta, XIII, 368.

Gratia non sola, sed cum accedentium voluntate justitiam apprehendit, *ibid.* 474. Cum gratia Dei, sua quisque afferre debet, XII, 134. Gratia frui non potest qui non vigilat, *ibid.* 15. Gratia Dei finem non habet, ad majora semper procedit, XIII, 295.

Gratiæ abundantiam quam dicat esse Paulus, XIII, 309. Gratia prævaricationem tollit, prævaricatorem arguit, *ibid.* 328. Gratia ubi est, ibi remissio, ibi nullum supplicium, *ibid.* 280. Gratia nos coronat et ad certamina trahit, *ibid.* 328.

Gratia per Christum datur, XIV, 128. Gratia vera a Deo est, *ibid.* 123. Gratia non multum juvat ad salutem, si impure vivamus, XV, 350, 351. Gratia ex servis liberos, ex parvulis adultos, ex alienis hæredes et filios fecit, XVI, 79. Ex gratia divina Apostoli orbem converterunt, XIV, 171.

Gratia Dei quærenda, non hominum, XIV, 123. Gratiam apud Dominum quomodo invenire possimus, *ibid.* 124. Gratiæ curationum prophetiæ postponuntur, *ibid.* 542. Gratia Dei quid efficiat, XVIII, 148. Gratia a sæcularibus abstrahit et ad cœlum ducit, *ibid.* Ex gratia Dei, non ex debito justificamur, XVII, 61. Gratia est a bonitate, XVI, 127.

Gratia spiritus quam promptos homines efficiat, XVIII, 446, 447. Gratia quomodo nobiscum sit, *ibid.* 575. Gratia majores spes habet quam lex, *ibid.* 355. Ante gratiam virtus difficilior erat, V, 32. Gratia sancti Spiritus, sæpe spiritus vocatur, IX, 434, 435.

Gratiarum actio facilior blasphemia, XI, 194. Gratiarum actiones etiam in malis agendæ, *ibid.* 193. Gratiæ Deo non de iis solum quæ novimus, sed de non notis etiam beneficiis, agendæ, XX, 72. Gratiæ Deo post mensam agendæ, XI, 149, 150. Sed gratiæ non decent ebrium aut temulentum, *ibid.*

Gratiæ Deo in adversis actæ, multo meliores eleemosyna, XXII, 72, 73. Gratiarum actio magnus thesaurus, XI, 247. Gratiæ Deo agendæ, *ibid.* 244. Gratiarum actio in tentationibus quantum bonum, II, 328, 329. Gratiarum actionem Deus exigit a nobis, *ibid.* 187.

Gratiæ agendæ Deo pro beneficiis, I, 127, 386, 388, 389. post cibum sumptum, V, 95. Gratias agentes sancti multos accersebant laudationis socios, IV, 190. Gratiarum actione David librum Psalmorum concludit, *ibid.* 208. Gratias Deo agere non possumus secundum justitiam ejus, III, 114. Gratiarum actio magna res, *ibid.* 638, 639.

Gratiæ Deo agendæ, etiam cum hominum ministerio bona nobis eveniunt, *ibid.* 81. Gratiarum actio duplex, *ibid.* 568. Gratiarum actio est aliquando confessio, IV, 112, 113. Gratiæ Deo agendæ, etiam cum non exaudit, *ibid.* 173. Gratiarum actio in quo consistat, *ibid.* 203, 204.

Gratiarum actio, maximum sacrificium, III, 584. Gratiarum actio. Aliquando Scriptura confessionem videtur dicere gratiarum actionem, III, 492. Gratiæ Deo agendæ etiam sine beneficiis. Gratiarum actio ante beneficium, III, 191, 192. Gratiæ in rebus etiam asperis agendæ, *ibid.* 142. Gratiarum actionem maxime Deus a nobis requirit, *ibid.* 492, 493. Gratiarum actio sacrificium Deo maxime gratum, *ibid.* 384.

Gratiæ pro rebus omnibus agendæ, VI, 97. Gratiæ agendæ Deo quomodo, *ibid.* 255. Gratiæ agendæ non pro magnis tantum, sed etiam pro minimis, VI, 448. Gratiæ ante mensam agendæ, *ibid.*

367. Gratiarum actiones in adversis etiam emittendæ, IX, 462.

Gratiarum actio sincera quæ, XIII, 481. Gratiæ agendæ etiam cum postulata non impetramus, *ibid.* 188. Gratiæ Deo non de bonis tantum propriis, sed etiam de alienis agendæ, *ibid.* 183. etiamque de jactura, *ibid.*

Gratiæ Deo agendæ, XIV, 127. Deus nihil ita amat ut gratum animum, *ibid.* Gratias agere debemus pro communibus beneficiis, XV, 211. Gratiæ agendæ sunt pro omnibus, XVI, 327. Gratiæ Deo agendæ etiam in adversis, *ibid.* 321.

Gratiarum actio semper in precibus adhibenda, XVII, 388.

GRATI animi officia, XVI, 576. Grati animi signa, III, 192, 193. Gratus animus Deo maxime placet, *ibid.* 571.

GRAVES corde sunt ii, qui sunt crasso corde, carnales, affixi terræ, vitium sequentes, improbitatem exercentes, libidine et voluptate corrupti, III, 22.

GREGORIUS theologus invictus Christi miles, IX, 269.

GREGORIUS. Sancti Gregorii Armeniæ illuminatoris vita, XXIII, 571 *et seqq.* Encomium sancti Gregorii Armenorum illuminatoris, XXIII, 571. Per tormenta sua Gregorius Armeniam dumis et vepribus hirsutam, consutum floribus et pomiferis arboribus hortum efficit, *ibid.* 572. Doctrina sancti Gregorii illuminatoris, *ibid.* 573. Prædicatio sancti Gregorii, *ibid.* 574. Fides ejus in Deo, *ibid.* Sol in tenebris fulgens Gregorius, *ibid.* 575. Radix fidei, et cœlestis agricola, Gregorius, *ibid.* De sancto Gregorio in puteum serpentibus et draconibus refertum injecto, *ibid.* 576. Gregorius variis torquetur suppliciis, *ibid.* 579. Tiridates Gregorium in puteum serpentibus et draconibus refertum injici jubet, *ibid.* 581. Puteus inducitur Gregorio verba faciens, *ibid.* Serpentes Gregorium alloquentes inducuntur, *ibid.* 582. Mittitur Artaxatam præfectus regiæ domus qui Gregorium e puteo educat, *ibid.* 586. Ex puteo extrahitur Gregorius, *ibid.* 587. Sancto illuminatori obviam procedit Tiridates et venientem eum a longe expectat, *ibid.* 586. Merces sancto illuminatori a Domino reddita, *ibid.*

GULA et crapula damnantur, I, 136, 570. Gulæ damna, *ibid.* 570, 571. Gulæ voluptas perniciosa etiam brutis, VI, 322. Corpori noxia, *ibid.* 323. Gula Israëlitas olim in idololatriam dejecit, Sodomitas in amores iniquos, VII, 12. Gulæ et edacitatis mala, *ibid.* Gulæ deliciæ damnantur, *ibid.* 246.

Gula nihil deterius, X, 23. Gula vituperatur, XII, 269, 270. Gula multos perdidit, *ibid.* 322. Gulæ vitium traducit Chrysostomus, XIV, 331, 332. Gula quanta mala pariat, XV, 120, 121.

GUTTA cavat lapidem, etc., XIX, 15, 16.

GYMNASIARCHI, sive gymnasiorum præfecti fiebant pueri admodum juvenes, V, 108.

GYMNOSOPHISTÆ philosophi Indorum, sic vocabantur quod γυμνοί nudi incederent, XV, 567. Sine calceis ac vestimentis vitam duci posse censebant, *ibid.*

H

HABITACULA continuata, mille passibus distantia, securitati viarum instituta, XX, 106.

HADRIANUS imperator. *Vide* ADRIANUS.

HÆC *dies quam fecit Dominus*, etc.; hunc versum succinebat populus, III, 573.

HÆMORRHOISSA omnibus philosophiæ magistra, VI, 381.

HÆREDITAS. Absurdum est si deferatur nobis ex testamento hæreditas, tanquam quæ ad nos pertineat, de ea sollicitos, curiose indagare, scripta inquirere, etc. Sed videre debemus quibusnam de causis hæc nobis relicta sit hæreditas, et quæ sit natura hæreditatis, III, 44. Hæreditas nostra futura est in cœlis perfecta et integra, *ibid.* Hæreditatem accipit Ecclesia, *ibid.* 46, 47.

Hæreseos impietas ipso dæmone tetrior, XIX, 422. Hæreses parit Scripturæ ignoratio, XII, 183, 184. Hæresim, non hæreticos persequebatur Chrysostomus, XXIII, 517.

Hæresis omnia Ecclesiæ habet mysteria, sed Ecclesiæ vere non sunt, VIII, 170, 171.

Hæresiarchæ, quomodo in Ecclesiam inducti, VI, 332.

Hæretica dogmata anathematizare oportet, XXIII, 44. Sed hominibus parcendum, *ibid.* Hæreticorum jejunium pœna mulctandum, XXI, 125. Eorum continentia libidine pejor et adulterio, *ibid.* 126, 127. Hæretici quidam legem Moysis ex canone Scripturæ expungebant, XX, 464.

Hæreticorum virginitas præmium non habet, XXI, 121. Hæretici etiam virginitatis pœnas dant, quare, *ibid.* 123. Gentilibus miseriores, *ibid.* 125. Hæreticorum consortium vitandum, XIX, 411. Cum hæreticis moderate agendum, *ibid.* 410, 411. Hæretici judicium extremum credunt, XI, 209. Hæretici Constantinopoli multi, *ibid.* 470.

Hæretici quidam infidelibus pejora sectabantur, X, 494, 495. Hæretici quidam (Manichæi) naturam nostram ut malam incusant, XI, 311. Hæretici quidam vinum incusabant, ut malorum causam, XXII, 60.

Hæretici (Manichæi) mundum a Deo non factum mentiuntur, XXII, 220. Contra hæreticos qui dicunt Filium Dei precari (ut minorem), XXIII, 279. Hæretici in Spiritum sanctum blasphemabant, XI, 392. Hæreses cur fuerint, XIX, 114, 115. Ortæ ex neglecta Scripturarum lectione, *ibid.* 37. Nihil nocent vigilantibus, *ibid.* 116, 117. Hæreticos adoritur Chrysostomus, qui dicebant Christum per precationem sanare, *ibid.* 117, 118. Hæretici quidam (Anomæi) Chrysostomi concionibus aderant, XI, 243.

Hæretici qui negabant incarnationem, confutantur, II, 270, 271. Hæreses unde natæ sunt, XVII, 351. Hæresiarcharum multorum nomina, XVI, 467.

Hæretici obstinati ex disputatione audaciores redduntur, XVIII, 161. Hæreticis confutandis non multa opera ponenda, *ibid.* 159. Hæretici quidam dicebant Filium Dei esse Patre minorem, *ibid.* 150. Confutantur, *ibid.*

Hæretici quidam matrimonium vituperabant, XVI, 340. Nuptias damnabant, XVIII, 120. Hæretici confutantur, XVI, 491. Hæretici errant in interpretatione Scripturarum, IX, 489. Hæretici quidam dicebant Christum precibus opus habuisse, X, 197.

Hæretici quidam generationem carnalem Christi non credebant, IX, 367, 368. Hæretici ex Scripturis confutandi, *ibid.* 496. Hæretici ab ingressu ovilis arcentur, X, 144. Hæretici Joannis dicta male interpretabantur, *ibid.* 269.

Hæretici male de incarnatione Christi sentientes, IX, 355. Hæreticorum objectiones, X, 88. Hæretici quidam incarnationem dicebant esse phantasiam et figmentum, IX, 248. Hæretici quidam pugnabant Spiritum sanctum fuisse creatum, *ibid.* 207, 209. Hæretici contra Verbum divinum blasphema dicentes, *ibid.* 183.

Hæretici quidam carnem non resurrecturam esse credebant, X, 217. Hæreticorum Verbum cœternum esse Patri negantium objectiones refutantur, IX, 200, 201. Hæretici a quopiam hæreseos auctore nomen accipiunt, veri Christiani a solo Christo, XII, 383.

Hæretici non proferunt nova et vetera, VI, 345. Hæretici evangelicæ veritatis testes quomodo, V, 226. Hæretici nonnisi per vanam gloriam venenum suum injiciunt, VII, 294. Hæretici quidam in mysteriis aqua, non vino, utebantur, *ibid.* 291.

Hæretici quidam dicebant Christi œconomiam esse simulationem, VII, 306, 307. Hæretici quidam dicebant Christum per Virginem, quasi per canalem quemdam διὰ σωλῆνος transivisse, V, 264. Hæretici quidam dicebant incarnationem esse fabulam, *ibid.* 323.

Hæreticum occidere non oportet, VII, 333. Si hæretici occidantur, una Sancti occidentur, *ibid.* Hæretici quidam impugnantur, XIV, 199. Hæretici quidam dicebant aliud corpus resurgere : hi confutantur, XV, 137, 138, 331. Hæretici quidam præsentem vitam damnabant, XVI, 12.

Hæreseon mater est cupiditas, *ibid.* 100. Hæreses diversæ, XVIII, 303. Hæ-

retici quidam dicebant Christum per speciem tantum, non vere venisse, *ibid.* 248.

Hæretici pridem dominantes ex civitate ejecti, x, 411. Hæretici Aristotelis et Platonis scriptis nitebantur, *ibid.* 413. Hæretici eruditos se esse rati, aversi sunt et peccant, xix, 361. Hæreticorum fructus, viii, 176, 177. Hæretici spinæ et tribuli, *ibid.*

Hæretici nunc Ecclesiam Christi ventilant, vii, 480. Hæretici serpentibus comparati, ix, 34. Hæretici nunquam concordes sunt, viii, 183. Hæreticorum ecclesia derelicta a Deo et omnibus Sanctis, ix, 52.

Hæreticis quomodo respondendum, x, 438. Hæreticorum præsumptio, iv, 135. Hæretici quidam negabant judicium et pœnas, iii, 182. Hæreticorum virgines non vere virgines, *ibid.* 279.

Hamaxobii. De Hamaxobiis, Scythis, qui in plaustris vitam degebant multi scripsere, vii, 493; xv, 392, 567. Erant etiam in Africa Hamaxobii de quibus ait Silius Italicus : *Nulla domus, plaustris habitant, migrare per arva mos, atque errantes circumvectare penates,* xv, 567. Hamaxobiorum vita, xxiv, 267. Hamaxobiorum et Nomadum vita, vii, 154.

Harmatio scribit Chrysostomus, xxiv, 200.

Hastella secamentum ligni vel assuta, *copeau*, viii, 419.

Ἡγεμών, præses civitatis, sublimior magistratus, xi, 518.

Hebdomas centum et sexaginta octo horas habet, xxi, 609.

Hebdomadum Danielis explicatio, xx, 290. Hebdomadæ Danielis cum Christi ortu consentiunt, v, 262.

Hebdomada ante Pascha, quæ Magna dicitur. Hebdomada Magna sic vocatur, non quod longiores in ea sint horæ, sunt enim aliæ quæ multo majores horas habent; nec quod plures dies habeat, est enim idem numerus in hac aliisque omnibus, i, 446. Sed hanc hebdomadam vocamus magnam quia in illa magna quædam et ineffabilia bona contegerunt nobis, *ibid.* In illa enim solutum est bellum diutinum, extincta mors, maledictio interempta, diaboli tyrannis dissoluta, vasa ejus discerpta, Deus hominibus reconciliatus est, cœlum penetrabile factum est, homines cum Angelis commixti sunt, etc., etc., *ibid.* Hac itaque de causa Magnam hebdomadam vocamus, quia tantam nobis donorum multitudinem in illa largitus est Dominus, *ibid.* Et idcirco multi et jejunium intendunt, et vigilias, et pernoctationes sacras, et eleemosynas, hinc exhibentes eum, quem hebdomadæ huic præstant, honorem, *ibid.* Imperatores ipsi gestis suis declarant quam venerabiles illos dies habeant, mandantes ut omnibus sint induciæ et feriæ in hac hebdomada magna, *ibid.* Hebdomadam magnam venerabantur imperatores, iv, 164. Hebdomada magna caput bonorum, *ibid.* 163. Cur sic vocata, *ibid.* In hebdomada magna imperatoriæ litteræ mittebantur, quibus edicebatur ut in carcere detentorum vincula solverentur, *ibid.* 164.

Heber primum mundi servavit idioma, i, 455. Heber Judæorum progenitor dicitur noluisse turris ædificatæ particeps esse, solusque mansisse qui linguam suam retineret, xix, 273, 277, 278.

Hebræus et Syrus allati, iv, 385.

Hebraica lingua ab Heber dicta, xix, 678. Hebraïca lingua ab aliis omnibus diversa, xi, 458,

Hebræorum tribus tredecim, xx, 328. Hebræorum lingua scriptum fuit initio Vetus Testamentum, i, 66, 67.

Hebraïcæ lectiones variæ in Psalmis.

Psal. VII. Exultare in finibus inimicorum tuorum, *Hebræus pro*, in finibus, *habet* bebaroth, iii, 92. et propter hanc in altum regredere, Domine, *Hebræus illud*, propter hanc, *dicit*, ovalea, *ibid.* 93. Ecce parturiit injustitiam, *pro* parturiit *Hebræus habet* Gebal, *ibid.* 107.

Psal. VIII. In finem pro torcularibus, *Hebræus autem dicit*, Lamanasse al hagetthith, *ibid.* 117. Minuisti eum paulo minus ab Angelis, *Hebræus dicit*, outhasreou mat me eloïm, *ibid.* 134.

Psal. IX. Inimici defecerunt frameæ in finem, *Hebræus habet* arboth, *ibid.* 149. Periit eorum memoria cum so-

nitu, *Hebræus dicit* em, *ibid.* Cantus diapsalma; *Hebræus habet* engaon sel, *ibid.* 161.

Psal. XI. In finem pro octava, *Hebræus habet*, aseminith, *ibid.* 179. Argentum igne examinatum, probatum terræ, *Hebræus dicit*, Baalil laares, *ibid.* 184. Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum, *Hebræus dicit* charm zolloth lebne Adam, *ibid.* 185.

Psal. XLIII. Diapsalma, *Hebræus illud exprimit* sel, *quod est* semper, *ibid.* 237. Commotionem capitis in populis, *Hebræus dicit* manoud, *ibid.* 240. Non declinasti semitas nostras a via tua, *Hebræus dicit*, vathet adschurenu meni orach, *ibid.* 242.

Psal. XLIV. Pro victoria, pro floribus filiorum Core, *Hebræus habet* al sosanim, *ibid.* 247. Intelligentiæ canticum in dilectum, *Hebræus dicit* idithoth, *ibid.* Vocate et videte, quoniam ego sum Deus, dicit *Hebræus*, ouarphou ouadou, *ibid.* 288. Congregati sunt cum Deo Abraham, *Hebræus habet*, Em eloï Abraham, *ibid.* 303.

Psal. XLVI. Montes Sion latera aquilonis, *Hebræus habet*, Ar Sion jerchthe saphoun, *ibid.* 306.

Psal. XLVII. Conteres naves Tharsis, *Hebræus habet*, thessaber, *ibid.* 307. Æstimavimus, Deus, misericordiam tuam in medio populi tui, *Hebræus habet* Echalach demmenu, *ibid.* 309.

Psal. XLVIII. Meditatio cordis mei sapientiam, *dicit Hebræus* Ovagith, *ibid.* 316. Inclinabo in parabolam aurem meam, *Hebræus dicit* lamosal, *ibid.* 317. *Pro* ænigma meum *dicit*, idathi, *ibid.* Cur timebo in die mala, *Hebræus habet*, aon accubai isubbani, *ibid.* 319.

Psal. CXVII. Constituite diem solemnem in condensis, *Hebræus dicit*, Esron ag baad oththim, *ibid.* 389.

Psal. CXLVII. Qui dat nivem sicut lanam; nebulam sicut cinerem spargit, *Hebræus habet autem* Chepor Chæpher, IV, 182.

Hebræi sapientes quid narrarent de paschate, X, 44.

Heli sacerdotis historia, XXI, 55. Qui quod filios non acerbius castigasset periit, *ibid.* Ejus philosophia et virtus mirabilis, *ibid.* 56, 57. Heli pater nimis indulgens, XIX, 214.

Heli. *Vide* Eli.

Heliæ pellicea tunica, XXI, 285. Heliæ ærumnæ, XI, 197, 200; XX, 154. Heliæ potentia, XI, 480. Dives erat in paupertate, *ibid.* Helias cum hostia sacrificat, XX, 424. Cur ignem in quinquagenarios immiserit, XXI, 151.

Heliæ philosophia et fides, XXIII, 283. Helias pauper omnes divites vincebat, XXII, 98, 99. Helia paupere rex indigebat, *ibid.* Heliæ melote purpura venerabilior vestis, XXII, 185.

Heliæ fiducia, XXIII, 285. Helias cur aquam infundere circa altare jusserit ante sacrificium, *ibid.* 286. Helias mortem timuit, *ibid.* 456. Heliam Deus arguit quod mulieris metu fugisset, *ibid.* 459. Helias metu Jezabelis fugiens in peccatum incidit, *ibid.* 287. Heliam in peccatum incidere permisit Deus, ut mansuetior erga alios esset, *ibid.* 278, 279.

Helias a corvo animali immundo nutritus, XXIII, 281. Helias in cœlum ascendens non aliud, quam melotem discipulo reliquit, XXII, 99. Helias inops regem increpavit, XIX, 61. Intulit sterilitatem, V, 197. Helias cur ab aliis ejectus a vidua susceptus, *ibid.* 200. Heliam cur Deus affligi siverit, *ibid.* 201. Helias. *Vide* Elias.

Helladius presbyter Chrysostomo addictus, XXIV, 139. Helladio scribit Chrysostomus, *ibid.* 313.

Hellenistas prostravit Paulus, XX, 468. Hellenistæ quinam erant, XII, 165, 166.

Helluones carpuntur, XIV, 330.

Hemina vini et panis unus sufficiunt ad implendum ventrem, XVI, 319.

Heortius episcopus, ad eum scribit Chrysostomus, XXIV, 157, 158.

Heraclides episcopus molestiis affectus; eum hortatur Chrysostomus ut addicet, *Sic corrigendum*, *ibid.* 137.

Hercules. Certamina ab Hercule instituta, quarto quoque anno celebrabantur, XXV, 489.

Herculio epistola Chrysostomi, XXIV, 339.

Hermione a Theodoro adamata, xxi, 483.

Herodes. Herodis jussu puerorum patratam cædem Prophetæ prædixerunt, xi, 435, 436. Herodis mors in ultionem accidit, xii, 317. Herodis furor et dementia, v, 311, 312. Herodis furor et pertinacia, a Magis illusus, sævit in infantes, *ibid.* 332.

Herodes alius Joannem metuebat, iii; 554. Eum postquam occiderat, timebat, iv, 199. Herodis convivium, theatrum satanicum, vi, 354.

Herodes frater Archelai, v, 338. Dicit Chrysostomus Herodem, elapso Petro, milites occidisse, quod consonat cum his in Græco Actuum verbis : *Jussit eos ad supplicium abduci*, et in Vulgata : *Jussit eos duci*, v, 494.

Herodias sanguinaria, vi, 357. Herodiadis furor, *ibid.* 353. Herodias iniquior Herode, *ibid.* 355. Herodes putabat Herodiadem quidpiam convivio consentaneum petituram esse, puellamque in solemnitate inter epulas rem gratiosam et lætam, non autem caput Joannis postulaturam esse, *ibid.* 357. Herodiadi molestus erat Joannes etiam in carcere positus, iii, 51. Herodiadis furor in Joannem, ix, 161, 162.

Herodiani sunt Herodis milites, vii, 159.

Herodio cognatus Pauli, xii, 516.

Herus quo pacto cum servis agere debeat, xviii, 141.

Hesaias propheta beatus, xxi, 4, 5. Hesaiæ preces multis Persarum millibus opponuntur, xxi, 118. Hesaias propheta ex operatione Spiritus sancti loquebatur, xix, 416. Hesaias vocalissimus, μεγαλοφωνότατος, xx, 275.

Hesychius morbo laborans ; epistola Chrysostomi ad illum, xxiv, 153. alia, xxiv, 199, 200. alia, 316, 317. alia, 236. alia, 360, 361. Hesychio episcopo Salonensi scribit Chrysostomus, xxiv, 322.

Heva cur gravius punita quam Adam, xxi, 289.

Heva. *Vide* Eva.

Hierax dicebat Melchisedechum esse Spiritum sanctum, v, 492.

Hierax alter profano quidem nominatus nomine, spiritalibus autem moribus exornatus, xxv, 498. Hierax extra totam Ægyptum et Thebaïdem in montem Porphyritem solus secesserat et quidem sine ullo hominis afflatu, quatuor annos perseveravit, solis contentus virtutibus ad solatium, *ibid.* Hierax quomodo a dæmonibus tentatur in solitudine Nitriæ per annos viginti quinque, *ibid.*

Hilarius episcopus, xxiv, 139.

Hilarius, vir sanctus et senex, in intimam Pontum pulsus est, plagis concisus, non a judice, sed a clero, xxv, 518.

Hippodromi coronæ et bravia, vi, 405. Hippodromi spectacula, x, 138. Hippodromi et pugnæ ferarum, xiv, 269.

Hippodromi cursus, ix, 421. Hippodromus est Satanodromus, *ibid.* 281.

Hippolytus dulcissimus, *ibid.* 269.

Hirci apud Danielem significatio, xx, 286, 287.

Historia adolescentis a monacho instituti, xxi, 82. Historia viri christiani mulierem in ædem Judæorum ad jurandum intrare cogentis, xx, 205.

Historia juvenis Joannis Evangelistæ discipuli, postea latronum ducis, xxi, 494.

Historia cujusdam solitarii cujus pater Gentilis erat, *ibid.* 49.

Historia emendationem vitæ parit, iii, 3, 4.

Historiarum sacrarum utilitas, *ibid.* 239.

Historia Chrysostomi adolescentis, xii, 434, 435, 436.

Historia pueri cujusdam ægrotantis, *ibid.* 433, 434.

Historia reperti thesauri, *ibid.* 468, 470.

Historia diaconi Chrysostomo familiaris, *ibid.* 518, 520. et virginis cujusdam, *ibid.* 519.

Historia ancillæ cujusdam, xiii, 285.

Histriones minus peccant quam spectatores, v, 306. Histriones in scena stupenda exhibebant, vi, 33. Histriones infames sunt secundum Græcorum leges, *ibid.* 249.

Histrionica multos fecit adulteros, v, 306, 307.

Hordi sunt qui eleemosynam non erogant, xx, 40.

Homeri locus, III, 382, 383. Homeri locus alter, IV, 226.

Homicidii radix invidia, II, 208. Homicidio pejus est vitium contra naturam, XIII, 213.

Homiliarum in principium Actorum ordo, XI, 518.

Homo non ut sibi tantum, sed ut aliis quoque prosit creatus, XIX, 53. Homo Angelorum substantiam accurate non novit, quia minor Angelo, XIX, 418, 447. Homini cur Deus præceptum dedit, quem prævaricaturum norat, XX, 69. Homo non est ex natura sua vitiosus, XXI, 61.

Homo Patris et Filii commune figmentum, XI, 222. Homines malorum causa sibi sunt, XX, 67. Hominis res non præsentis vitæ termino circumscribuntur, XI, 205, 206, 208. Homo tantum differt a supernis Virtutibus, quantum cæcus a vidente, XIX, 417, 418.

Homo humilia de se loquens laudatur, sublimia sibi adscribens secus, XI, 420, 421. Homo vere esse probatur qui Deum timet, XIX, 386.

Hominis definitio, animal rationale mortale, XXII, 221, 222. Homo qualis quam perfectus creatus, *ibid.* 220, 221. Inter animalia solus caput versus cœlum erectum habet, XIX, 481, 482. Homo non spectandus a corporis forma, XXII, 314. Homo animalibus omnibus præstat, quomodo, *ibid.* 227, 228. Homo ex brutis multa docetur, *ibid.* 236. Homo ad imaginem et similitudinem Dei factus, quia principatum homo obtinet in terram, ut Deus in omnia, *ibid.* 175, 176. Homo a principio peccatum esse malum et virtutem esse bonam sciebat, *ibid.* 239.

Homo solus auctor peccati, XX, 39. Post peccatum mortalis redditus, XXII, 221. Hominibus quid boni obvenerit, quod mortales facti sint, XXIII, 562, 563. Homine nihil erat vilius, nihil illo per gratiam gloriosius, XX, 6. Hominem in paradiso lapsum esse, idipsum est quod in portu naufragium fecisse, XXI, 609.

Homo quis vere sit, XX, 377. Pietate et timore Dei homo quis esse existimatur, *ibid.* Homini nec incognita omnia sunt, ut intelligat Dei providentiam, nec nota omnia ne extollatur, XXII, 236, 237. Homo potest singula membra sive malitiæ sive justitiæ instrumenta facere, XXII, 132.

Homines sibi pœnarum et supplicii auctores, XX, 9, 10. Homo alienis malis corrigitur, XXII, 254. Homo quæ Dei sunt meditetur, et ipse ejus rebus providebit, XI, 515.

Homines cur hominibus præfecerit Deus, non Angelos, XXIII, 282, 283. Cum hominibus omnibus multa habemus communia, XXII, 77, 78. Homines quidam se pro diis haberi voluerunt, *ibid.* 222.

In homines qui divina mysteria indigne participant frequenter insilit diabolus, ut in Judam proditorem, XI, 108, 124. Homo unus sæpe innumeris æquiparandus, XI, 481. Homines qui vere appellandi sunt, XIII, 99. Hominum nullus lædi potest nisi a se ipso, XX, 167, 168.

Homo inhumanus Deum non potest appellare patrem, X, 464. Homines improbi in hoc mundo cur relinquantur, XXII, 474, 475.

Homo dominatur feris quomodo, III, 103, 104. Homo ratione dominii ad imaginem Dei factus, *ibid.* Quomodo similis Deo efficiatur, *ibid.* Homo factus ex terra et aqua, reformatur ex aqua et spiritu, II, 443, 444. Hominem Deus quantum honoraverit, I, 310. Propter hominem omnia fiunt, *ibid.* 195, 196. Homo quo pacto ad imaginem et similitudinem Dei factus, *ibid.* 112, 113. Homo animal admirabile omni creatura præstantius, II, 399, 400. Præstantior toto mundo, cur post omnes creaturas producatur, *ibid.* In mundum, quasi in regiam omnibus rebus instructam inductus, I, 107. Homo dignissimum animal pro quo alia omnia facta sunt, *ibid.* Homines filii Dei vocantur in Scripturis, I, 303, 304, 305. Ad hominis usum omnia creata sunt, *ibid.* 94. Homo in quo feris præstet, II, 429, 430.

Homo cur post elementa creatus, I, 112, 113. ut rex civitatem ingressurus, jam ornatam, *ibid.* Hominem cur obnoxium morbis Deus esse voluerit, V, 71.

Homo nescit ut oportet frui bonis, I, 245, 246. Quomodo similis Deo possit fieri, II, 405. Potest, si velit, fieri mansuetus et lenis, *ibid.* Homo non est qui non movetur misericordia erga proxi-

mum, *ibid.* 453. Homo quomodo imago et similitudo Dei dicatur, *ibid.* 402, 403, 404. Hominem qui se ipsum non lædit, nec amicus, nec inimicus, nec diabolus lædere possunt, v, 178.

Homo qui laboravit pro futuris bonis, necessario coronas et præmia consequitur, II, 461. Homini peccanti Deus reliquit solatium jumentorum, I, 126; II, 408. Homo magna peccatorum sarcina onustus, non potest intrare per angustam portam, I, 315.

Homo spiritualis quis, II, 455. Homine peccante etiam cum illo bruta pœnam sustinuerunt, I, 314. Homini antequam fieret honorem indidit Deus, II, 409. Hominis in honorem omnia facta, I, 378, 379. Hominis utilis est timor bestiarum, II, 407.

Homo cur imbecillior multis creaturis, V, 70, 71. Homini lapso Deus usum jumentorum reliquit, I, 126. Homo ad malum declinans feras imitatur, *ibid.* 255. Hominum genus inconstans et mutabile, *ibid.* 82, 83. Hominum corruptio ante diluvium, *ibid.* 309, 310. Homines mali graviter ferunt aliorum felicitatem, *ibid.* 303, 304. Hominum fama non magni facienda, I, 83, 84.

Homines plerumque ex suo animo de aliis judicant, V, 161. Homo libertate arbitrii donatus, I, 256. Homo non potest imaginem Dei in mente efformare, II, 402, 403. Homines cordatos magis alliciunt beneficia quam pœnæ ad præcepta servanda, I, 415. Hominum interitus, quies vocatur, quomodo, *ibid.* 293, 294, 295. Honore afficit Deus subditos suos quomodo, II, 409. Honore nos invicem prævenire debemus, V, 180.

Homo, omnia propter hominem, III, 133. Homo cantum ex natura sua amat, *ibid.* 204. Homo in rebus præsentibus hospes, erit rerum supernarum civis, *ibid.* 595. Homo ea terra eductus ne superbiat, *ibid.* 314, 315. Homo Deo familiaris per virtutem efficitur, *ibid.* 385. Quo pacto fiat Angelus, *ibid.* 549.

Homo vitiosus fera deterior, IV, 71. Homo carnalis quinam, III, 22.

Hominis laudes et coronæ quæ, III, 361. Homo non ad bona opera sua, sed ad Dei misericordiam respiciat, *ibid.* 191, 192. In hominis potestate est ut vel affligatur, vel non affligatur, *ibid.* 17. Homo in judicii die stabit cum operibus suis, quorum causa vel damnabitur vel coronabitur, III, 357. Homo quem Deus coronat, omnibus excelsior est, etiamsi pauper, *ibid.* 57, 58. Homo cur dicitur mendax, *ibid.* 566. Homo Deus factus est, et Deus homo, *ibid.* 119. Homo sæpe unus multis est vitiis affectus, *ibid.* 345. Homo qui male vivit, sedet in tenebris, IV, 123. Homo rationabili vitæ modo differre debet a brutis, III, 344, 345. Homo fera deterior, *ibid.* 331; IV, 200.

Homo quid sit, III, 347. Hominis gloria quæ major, *ibid.* 135, 360, 365. Homo in regione aliena versatur, *ibid.* 638. Hominis imperium in bestias cur imminutum sit, *ibid.* 136. Homo qui cum Deo loqui didicit, est Angelus, *ibid.* 13. Hominis honor est virtus, *ibid.* 329.

Homo brevis et tricubitalis, III, 330. Homines quidam ab Angelis reverenter habiti, *ibid.* 186, 187. Hominis thesaurus cor est ipsius, *ibid.* 143. Homo quo sensu imminutus sit paulo minus ab Angelis, *ibid.* 135.

Hominis mala ex ipso proficiscuntur, III, 465. Homines plerumque veris relictis, falsa persequuntur, *ibid.* 181. Homines non ex factis tantum, nec ex vita, sed ex sola Dei clementia servantur, *ibid.* 572. Hominum salus Deo magis est curæ, quam sua gloria, *ibid.* 541.

Homini noxium nihil præter peccatum, IV, 71. Homines invidia malis lætantur, *ibid.* 78. Hominis dignitas, III, 330. nobilitas, *ibid.* 345. Hominis bellum adversus dæmonas, IV, 132.

Hominum benedictio temporanea, III, 547. Hominis gloria virtus, *ibid.* 341. Homo cur factus, IV, 145. Hominis cor luteum quodnam, III, 22. Hominibus dæmones bellum inferunt, *ibid.* 249. Homini os sublime dedit Deus, quare, *ibid.* 600, 601.

Homines porcorum instar viventes dæmonibus sunt captu faciles, VI, 134. Homo primus uno die in quantum nequitiæ proruperit, VII, 31. Homo tricubitalis staturæ, *ibid.* 22. Homo se ipsum maxime novit, cum se nihil esse existimat, VI, 98.

Homo cum illud quod erat amiserit gloriam aliunde quærit, v, 277. Homo sibi ipse perniciei causa est, vi, 55. Homini utilis est ignorantia finis sui, vii, 244.

Homo quomodo sese judicare potest, vi, 289. Homo in nequitia manens, bonum non fert fructum, *ibid.* 73. Homo vitiis deditus fera deterior, v, 273, 274. Ne homo quidem vocari meretur, *ibid.* 273.

Homo non læditur nisi a se ipso, vi, 398. Homo in nequitia vivens est mortuo deterior, *ibid.* 125, 126. Homo nullus ex necessitate malus, vii, 35, 36, 285, 287. Homo nec a periculis nec a morte superatur, nisi velit, v, 208. Homo sua opera et se ipso malus efficitur, vii, 31.

Hominis res non sunt præsentis vitæ limitibus circumscriptæ, v, 395, 396. Hominis finis non cum hac vita, *ibid.*

Homo qui stat, ne confidat, vi, 110. Homo moriturus, opera recogitat, non gloriam, honorem cæteraque hujus vitæ bona, *ibid.* 421, 422. Homini non habenti dat Deus; habenti aufert id quod videtur habere, quomodo, *ibid.* 325.

Hominum salutem quantum curet Deus, vii, 39. Hominem nihil sic illustrem efficit ut virtutis splendor, v, 424. Homines non gratia solum, sed etiam operibus filios Dei esse oportet, vi, 17, 18, 19.

Homine probe orante nihil potentius, vii, 12. Hominis nobilitas, qui Deum patrem esse suum dicere possit, vi, 11. Homine vidente peccare non audemus, Deo vidente non veremur, vii, 54.

Homines rudiores visu et rebus sub sensum cadentibus opus habent, vi, 160. Homines qui huc illuc circumferuntur calamo sunt similes, vi, 239, 240. Homines ad Deum accedentes nunquam importuni sunt, *ibid.* 57.

Homo est in terra id quod Deus in cœlo omnibus superior, iv, 495. Homo si cogitet quis sit, non superbiet, *ibid.* 585. Homines non omnes omnia sciunt, xxii, 518.

Hominum valetudinem curat Deus tanquam medicus, iv, 258. Homines plerique non tam peccata, quam supplicia formidant, *ibid.* 253, 254. Hominibus insigne collatum beneficium, quod filii Dei facti sint, *ibid.* 219. Hominum peccata in causa sunt cur terra plectatur, iv, 292.

Homo carnalis ut calamus omni tentationis vento flectitur, viii, 250. Homo ad imaginem Dei quomodo factus, ii, 590.

Homo quomodo lux, ii, 477. Homo vanus sequitur fugientia, fugit manentia, x, 52, 53. Homo non necessitate aut vi bonus efficitur, *ibid.* 51. Homo sibi ipse perniciei causa est, *ibid.* 231. Hominum sui ævi vitia depingit Chrysostomus, *ibid.* 346, 347.

Homo beneficio affectus non ita ad officium redit, ut castigatus, ix, 474. Homines multi infantibus similes, x, 337. Homo facile ad vitia deflectit, ix, 450, 451. Homines quomodo sint immortales, x, 318.

Homo quisque Angelum suum habet, xii, 311. Homo Dei benignitati, non laboribus suis, confidere debet, xiii, 450. Homo qui virtutem exercet semper proficit, nunquam gradum sistit, xii, 97.

Homo ex malitia impudentior redditur, xii, 152. Homo igne Christi succensus, non gloriam, non ignominiam curat, xiii, 65, 66. Homine uno qui secundum legem Dei vivit, nihil fortius, iniquis multis nihil infirmius, xii, 314.

Hominem non vi et necessitate malitia detinet, xiii, 329. Homines præsentia magis moveri quam futura, xi, 84. Homines ex invidia stulti efficiuntur, *ibid.* 181. Homines quam pauci salutem consequantur, *ibid.* 192. Hominum pravorum multitudo, alimentum amplius igni, *ibid.* 291.

Hominem non cibus immundum facit, xiv, 44. Homines non alio se modo lædunt, quam alios lædendo, xiii, 53. Homines ipsi malorum causa sibi sunt, xii, 93. Homines quo attrahat pecuniæ amor, *ibid.* 77. Hominem impudentem reddit conscientia mala, *ibid.* 208, 209. Homines nihil ex se habere putare debent, sed omnia a Deo proficisci, *ibid.* 351. Hominum existimatio non multum curanda, *ibid.* 175.

Hominis ratiocinium Dei providentia superat, xiii, 445, 446. Homo nec natura bonus, nec natura malus est, xiv,

135, 136. Homo non potest per se salutem assequi, *ibid.* 167. Hominum natura fluxa, *ibid.* 525.

Homo est opus Dei, error opus diaboli, xv, 12. Homo facultatem non peccandi habet, xiv, 343. Homines omnes aliis hominibus opus habent, xv, 415. Homines aliis indigent, xv, 28.

Homo qui nihil habet, potest omnium occupare bona, quomodo, xiv, 312. Hominis character depingitur a commiseratione, *ibid.* 233. Hominem inexpugnabilem reddit virtus, xv, 50.

Homo carnalis a spiritus operatione alienus est, xv, 227. Homo malus doctrinam, quæ per verba et opera exhibetur, non suscipit, xiv, 542. Hominem mendicis miserabiliorem reddit cupiditas, xv, 115.

Homines quam falluntur in judiciis, xiv, 251. Hominum judicia sæpe labuntur, *ibid.* 237. Homo qui multa habet, non infletur cum multis indigeat, *ibid.* 260, 261. Homo bona agens, Deum non h omines, respiciat oportet, *ibid.*

Homo omnibus præstantior et honorabilior, xiv, 324. Homo qui natura purus est omnia audet, qui impurus secus, xviii, 134. Homo, cum ratione non utitur, feris est deterior, xvi, 499.

Homo per commiserationem Deo æquatur, xviii, 59. Homo Deum imitari potest, xvii, 480. Homo Christi membrum ferre debet crucem, xvi, 149.

Homo factus superior Angelis, xvii, 57. Quomodo homo honore præponitur Angelis et Archangelis, xvi, 148. Homo distat ab homine, non natura sed libero arbitrio et animi instituto, xvi, 232.

Homo ne terrena quidem, multoque minus divina, potest comprehendere, xvii, 232, 233. Homini utile est vitæ finem ignorare, *ibid.* 249, 250. Homo ut Deus sui misereatur efficere potest, *ibid.* 260.

Homo qui Dei voluntatem non exequitur sub laqueo diaboli est, xviii, 56, 57. Homo nunquam curis vacuus est, *ibid.* 9. Hominibus placere non studet Christi servus, xvi, 365.

Homines per adventum Christi deducti sunt ad dignitatem Angelorum, xvii, 56. Hominem qui contumelia afficit, Christi imaginem contumelia afficit, xvii, 267. Homines malorum quæ accidunt sunt auctores, xvi, 317.

Homines nunquam pro voto suas res habent, xviii, 10, 11. Homines ut plurimum multo magis homines quam Deum timent, *ibid.* 175. Homo non habet sui potestatem, *ibid.* 332. Homo cum terra dicitur et cinis, ab eo quod est deterius totum vocatur, *ibid.* 208. Homo in hac vita ad certandum, non ad quiescendum positus est, *ibid.* 266. Homo diuturna patientia opus habet, *ibid.* 331. Homo est in terra quod Deus est in cœlo, *ibid.* 217. Homo eorumdem particeps est quorum Christus, *ibid.* 277.

Homo quandiu vivit nunquam sperandi finem faciat, xviii, 276. Homini cur mortis tempus incertum sit, xviii, 242. Homo non altum sapere debet, *ibid.* 221. Homines moriuntur in baptismate sicut Christus in cruce ; sed nos non carne morimur, sed peccato, *ibid.* 313.

Homo quomodo ad virtutem accedat oportet, xviii, 360. Homines corpus unum sunt cohæredes et concorporales, *ibid.* 273. Hominis cognitiones per experientiam multum augentur, *ibid.* 263. Homini quantum honorem Deus præstiterit, *ibid.* 258. Ad hominis salutem Angelorum ministerium datur, *ibid.* 229, 230. Homo cur nudus creatus, x, 47.

Homoousianorum hæresis non solum Christi Ecclesiæ adversatur, sed et omnibus hæresibus non similiter sapientibus, ix, 65. Homoousianorum hæresis, de Catholicis intelligitur, *ibid.* 65, 507.

Honestas et decora assiduitas quid ? xxi, 237. Eæ virtutes virgini sunt necessariæ, *ibid.*

Honores quo pacto excipiendi, xx, 484, 485. Honorem qui non quærit secure agit, xxi, 258. Honorum differentia ex Paulo, xi, 92, 93. Honorem sola virtus conciliat, xx, 182. Honorari vis ? honora, iii, 46.

Honores humani nihili faciendi, v, 488. Honores quantum mali afferant non attendentibus, vi, 278. Honores humanos spernendos esse docet Christus, x, 10. Honor : Qui honorat, se ipsum honorat : adagium, xii, 174. et illud : Nemo lædit nisi a se ipso, *ibid.* 174, 175.

Honor qui habetur a multis nihil est, xvi, 253. Honoris contemptus quam dif-

ficilis, XVIII, 124. Honorem contemnere animæ angelicæ est, *ibid.* Honor et gloria hic non quærenda, *ibid.* 126. Ex honore debitores constituimur, *ibid.* 125. Ex honore arrogantia et vana gloria nascitur, *ibid.* 126.

Honor humanus insuavis est, XVII, 81.

HONORII epistola ad Arcadium circa violatam ecclesiam, et pulsum Chrysostomum, XXIV, 16, 17 *et seqq.*

HORÆ nonæ commendatio, XI, 507. Horæ majores vel minores pro longitudine dierum, I, 445. Hora nulla mala, IX, 205.

HOSPITALITATIS fructus, XXIII, 285. Hospitalitas quomodo exercenda, IX, 45. Hospitalitas non ex sumptu æstimanda, XXI, 343. Hospitalitas bonorum causa, *ibid.* 340. Hospitalitatis commendatio, V, 207, 208.

Hospitalitatis merces, VI, 286. Hospitalitas, quanta res, VI, 248, 285; X, 150; XVIII, 563. Hospitalitatis bonum, II, 50, 51, 52, 53, 54. Hospitalitatis præmium, *ibid.* 55, 56, 57, 58, 59, 60. Hospitalitas commendatur, *ibid.* 77, 78. Hospitalitatis bonum, *ibid.* 75. Hospitalitatis merces Loto data, *ibid.* 91. Hospitalitas Labani, *ibid.* 154, 155.

Hospitalitas Abrahæ, III, 352. Hospitalitatis fructus, *ibid.* 358. Hospites recipiendi, VI, 385. Hospitalitas Abrahami, IX, 416. Hospitalitas exercenda, IX, 382. Hospitalitatis conditiones, XII, 507, 508.

Hospitalitas erga Sanctos maxime commendatur, XIV, 89, 90. Hospitalitas quomodo exercenda, XIII, 526, 527. Hospitalitatis vis, *ibid.* 80. Hospitalitatis lucrum, *ibid.* 84. Hospitalitatis fructus magnus, XIV, 91. Hospitalitatis modi varii, XII, 509, 510.

Hospitalitas commendatur et quænam sit oporteat indicitur, XIII, 465. Hospites sumus in terra, II, 462.

HOSTEM, cum vincimur, fortiorem efficimus, III, 190.

HOSTIÆ quænam jam sunt inferendæ, XVIII, 334, 335.

HUMANA natura majora semper appetit, I, 448. Talia sunt omnia humana et carnalia; nondum recte advenerunt, et avolarunt, *ibid.* 38. Humana gloria non quærenda, III, 395. Humanæ res fallaces fluvialium undarum naturam imitantur, *ibid.* 348. Humanis rationibus fides non committenda, *ibid.* 565. Humana potentia lubrica et præceps, *ibid.* 170. Humanæ res umbræ comparantur, III, 364. Humanum genus jam diu sublatum esset, si Deus statim vindictam sumeret, *ibid.* 543.

Humanæ res imagini similes, IV, 492. Humana negotia fumo similia, V, 244. Humana fluxa cito pereunt, IX, 392.

Humanæ res umbra sunt, XIV, 186. Humanæ res quasi somnia, XVII, 290. Humanarum rerum fluxa conditio, *ibid.* 478, 502. Humana omnia umbra et fumus, *ibid.* 281.

Humanarum rerum omnium vanitas, XVIII, 317. De humanarum rerum conditione sermo, XXV, 335 *et seqq.*

HUMANITATE nihil potentius, V, 182. Humanitas commendatur, II, 19. Humanitatis exemplar David, V, 137. Humanitas et misericordia pura, quænam, X, 163.

HUMILIA sublimibus admiscet Paulus, XVIII, 364.

HUMILIATIO quantacumque non pervenit ad humiliationem Christi, VII, 107. Non solum malis, verum et bonis humiliari atque incurvari salutare est, XX, 59.

HUMILITAS peccatorum gravitatem vincit, XIX, 454. Humilitas fiduciam parit, *ibid.* 453. Humilitatem nos Christus docuit, verbo et exemplo docuit, XI, 227; XIX, 419. Humilitas quantam gloriam pariat, XI, 95. Humilitas est summum omnium culmen, XX, 86. Humilitas est cum quis meritorum sibi conscius, nihil magni de se existimat, XIX, 454. Humilitas quantum bonum, *ibid.* 455.

Humilitatis lex prior a Christo datur, XIII, 164. Humilitatem Christus exemplo docuit, XI, 254. Humilitas est philosophiæ nostræ fundamentum, XIX, 189. Humilitas est carina et basis, XIII, 164. Sine humilitate nihil boni, *ibid.* Humilitas quantum lucri afferat, XIX, 187. Humilitas publicani, XIII, 165. Humilitas Pauli, *ibid.* Humilitas et propriorum peccatorum agnitio latronem ante Apostolos in paradisum induxit, XIX, 188. Humilitate absente omnia immunda et execranda sunt, *ibid.* 189.

Humilis nunquam ira commovetur, numquam proximo succenset, I, 128.

Humilitas commendatur, I, 510. Vera humilitas est, quando cedimus iis qui nobis videntur esse minores, et eos veneramur qui nobis inferiores esse videntur, *ibid.* 511. Humilitas est basis et fundamentum bonorum operum, *ibid.* 541. Hæc est humilitas quando quis occasiones habens ut extollatur, se ipsum humiliat et deprimit, ac modeste se gerit, *ibid.* 511. Humilitas multiplex, IV, 121. Multa significat nomen humilitatis; est enim et virtutis humilitas; est et humilitas quæ procedit ex calamitatibus; est et quæ proficiscitur ex peccatis, *ibid.* Est etiam humilitas quæ procedit ex superbia; est etiam alia humilitas quæ proficiscitur ab insatiabili cupiditate, *ibid.* Humilibus et contritis datur consolatio, *ibid.* 177. Humilitas comparat patientiam, III, 161. et patientia comparat humilitatem, *ibid.* Humilitas vehiculum orationis, *ibid.* 155.

Humilitas quantum bonum, IV, 391. Humilis vir, quam præstet viro potenti et inflato, VI, 78. Humilis cum superbo comparatio, VI, 78; VII, 109. Humiles quam amabiles, quam honorati, VII, 111. Humilitas omnium bonorum mater, V, 258. Humilitas omnis philosophiæ principium et mater, V, 257, 410; VI, 259.

Humilitas præeat oportet illi qui intrare velit in regnum cœlorum, VII, 20. Humilitas virtutum fundamentum, V, 410. Humilitatis modi multi, *ibid.* 408. Humilitas quantum prosit, superbia quantum noceat, V, 254. Per humilitatem gloria augetur, VII, 109. Humilitate nihil sublimius, superbia nihil abjectius, *ibid.* Humilitatem si quis non sectetur, etsi cætera bona agat, impurus est apud Deum, *ibid.* 94, 95. Humilitas caput virtutis, VI, 346. Humilitatis pulchritudo, *ibid.* Est ara aurea, altare spirituale, sapientiæ mater, *ibid.* Humilitas et misericordia simul sectandæ sunt, *ibid.* 347.

Humilitas monachorum, VII, 185, 186. Humilitas et contritio omnes pravos affectu sedant, V, 257. Humilitati nihil par: illa fundamentum est virtutum, IX, 429. Humilitatem nos Christus docet, X, 246. Humilium verborum utilitas, X, 71.

Humilitas commendatur, XII, 351. Humilitate nihil potentius, XIII, 518, 519. Humilitas mater bonorum omnium, *ibid.* 180, 181. Humilitas varii modi, XII, 490. Humilis in multa est voluptate, *ibid.* Humilitas mater bonorum, XIII, 514.

Humilis homo vere sublimis est, XIV, 125, 126. Quo pacto humilis quis efficiatur, *ibid.* 127, 128. Humilitas ad gratiam Dei sibi conciliandam quam apta, *ibid.* 123, 124. itemque ad pacem servandam, *ibid.* Humilitas quantum bonum, IX, 325.

Humilem erga omnes esse oportet, XVI, 224. Quanto magis humilem se quis præstat, tanto magis extollitur, *ibid.* 241. Humilitas vera quæ, XVIII, 185. Ex humilitate multi in superbiam elati sunt, *ibid.* Humilitas quot bona pariat, XVI, 496. Humilitas sublimes efficit, *ibid.* 495. Humilitatis definitio, *ibid.* 471. Humilitas omnium bonorum causa, *ibid.* 461. Humilitas ad unitatem corporis Ecclesiæ necessaria est, *ibid.* 245.

Humilitas quid sit, XVIII, 500. Humilitas Christi secundum humanam naturam erat; *ibid.* 356. De humilitate ecloga, XXIV, 474.

Hyems. Hyemem excipit ver et exactæ æstati succedit autumnus, ut per vicissitudinem temporum et mutati aëris quiescant corpora nostra, neque frigore congelata corrumpantur, neque caloris vehementia nimium calefacta dissolvantur, I, 146.

Hymnetius archiater, XXIV, 165. Hymnetius amicus Chrysostomi, qui ad eum epistolam mittit, ipsique commendat Seleucum episcopum ægrum, *ibid.* Hymnetio archiatro alia epistola Chrysostomi, *ibid.* 206. Hymnetius archiater et medicus erat sacri palatii, unde in codice Theodosiano titulus est de comitibus et archiatris sacri palatii, *ibid.* 165, 562.

Hymnus ter sanctus, id est, Sanctus, Sanctus, Sanctus, XXIII, 568.

Hymni in funeribus Christianorum, XXIII, 458. Hymnum parit animi pietas, alit bona conscientia, XX, 522.

Hymnorum vis quanta, XIX, 9. Hymnorum virtus quanta, IV, 168.

Hymnus seraphicus in sacra liturgia, IV, 430.

Hymnus monachorum explicatur, V, 446, 447.

Hymni canendi, XVII, 107. Hymnorum qui cantantur in afflictione virtus, XVI, 218.

HYPATIO presbytero epistola Chrysostomi, XXIV, 223. Alia ad eumdem epistola, *ibid.* 319. Hypatius in ærumnis fuit, *ibid.*

HYPERBERETÆUS, october, X, 493.

HYPERBOLE sæpe utitur Paulus, XIV, 550. Hyperbolem suspicari in Dei comminationibus periculosum, XXI, 399, 404.

HYPERBOREI. Ex Hyperboreis quædam Græcis accesserunt, XVIII, 129. De Hyperboreorum regione fabulantur, teste Hecatæo apud Diodorum, Latonam ibi ortam esse, et Apollinem ibidem magno in honore haberi. Panos Dei sacra habes memorata apud Aristophanis interpretem. Itemque mysteria parva et magna *ibidem* in Pluto memorantur, *ibid.* 130, 580, *in nota* (6).

HYPOCRISIS quid, XXI, 437. Hypocrisis et simulatio arcenda, XXII, 21 *et seqq.*

HYPOCRITA laborem ferre nolit, sed simulare tantum, V, 72. Hypocritarum conditio, VI, 25, 26. Hypocritarum mos, *ibid.* 7, 62. Hypocritarum jejunium quale, VI, 24.

Hypocritæ, sepulcra dealbata, quam noxii, VII, 192. Hypocrita quis, VIII, 147, 148. Hypocritarum mos, *ibid.* 455.

HYPOSTASES in Trinitate non confundendæ, III, 254. Hypostases distinctæ in Patre et Filio, *ibid.* 140. Hypostasis alia Patris, alia Filii, X, 62, 63. Hypostasium distinctio in Trinitate, *ibid.* 308. Hypostases non confunduntur in Scriptura, *ibid.* 230. Hypostases tres in Trinitate, IX, 245, 486. Hypostasium proprietas declaratur, XIX, 442. Hypostases tres, XX, 465.

HYSSOPUS cur in aspersione adhibetur, XVIII, 388.

I

Idola abominatio vocantur in Scriptura divina, IV, 253, 254. Idola vespertiliones vocata, quare, *ibid.* 257. Idola et simulacra gentium, XIV, 505. Idola Græcorum vana, III, 23. Idolorum vanitas, IV, 35. Idolorum pernicies, III, 543, 544. Idola recte muta dicuntur, II, 257, 258.

IDOLOLATRIÆ origo ex miris quorumdam gestis, XXII, 65, 66. Idololatræ quam damnandi, IV, 35. Idololatriam per captivitatis remedium Judæi vitarunt, III, 614. Idololatræ deos sibi faciebant, quo nihil turpius, IV, 236, 237. Idololatræ arbores in hortis colebant, *ibid.* Idololatræ vitia ipsa adorabant, XII, 191.

IDOLOTHYTA Corinthii comedebant, XIV, 366. Idolothyta, sive carnes victimarum idolis immolatarum, an comedere liceret, *ibid.* 374, 375. Idolothyta. De illis hic multa, XIV, 445, 446. Cur ab illis sit abstinendum, *ibid.* Idolothytum quid sit, XVII, 435.

IGNATIUS sanctus Θεοφόρος, Deifer, XXIII, 407. Cum Apostolis versatus, *ibid.* 409. Martyr est, episcopus, apostolus, *ibid.* Ignatius quo tempore episcopatum suscepit, omnia periculis, pugnis, insidiis plena invenit, *ibid.* 413, 414. Ignatii virtutes, *ibid.* 411. Ignatius Antiochia Romam abductus, *ibid.* 416. Ex abductione fructus, *ibid.* In medio theatro feris objectus martyrium obiit, *ibid.* 418, 419.

Ignatii coronæ quinque. Prima, ex præfecturæ amplitudine; secunda ex ordinantium dignitate; tertia, ex difficultate temporum; quarta ex civitatis magnitudine; quinta, ex virtute ejus qui ei tradidit præfecturam, XXIII, 415. Ignatii corpus Roma Antiochiam translatum, *ibid.* 419, 420. Ignatius sacerdotio simul et martyrio decoratus, IV, 608. Ignatius Dei habitaculum, IX, 269.

IGNAVIA, mater et radix desperationis,

xxi, 497. Ignavia rectum membrorum usum corrumpit, xx, 30.

Igneæ linguæ cur ostensæ in Pentecoste, v, 223.

Ignis apud Persas Deus esse putatur, xxii, 128. Ignem adorabant quidam, xvi, 254. Impugnantur, *ibid.*

Ignis inferni inextinguibilis, xi, 315, 316. Ignis inferni æternus, xxi, 468. Quam horrendus, *ibid.* 469. Non terræ igni similis, *ibid.*

In igne qui clausis labiis sunt diutius vivunt, secus aperto ore, *ibid.* 460.

Ignis aliquando significat iram Dei, i, 290.

Ignis e mensa sacra egrediens, *ibid.* 352.

Ignis in Prophetarum visionibus frequenter affertur, iv, 421.

Ignis spiritualis nullam rerum sæcularium cupiditatem relinquit, v, 301.

Ignis apte Spiritum sanctum exprimit, xii, 53.

Igne Christi succensus homo non gloriam, non ignominiam curat, xiii, 65.

Ignobiles in dignitatem erectos pudet generis et amicorum priscorum, xix, 40.

Ignobilitas non est crimen, *ibid.* 31. Ignobilitas non exprobranda, x, 359.

Ignominiam non effugit is qui pœnam effugit, v, 117. Ignominia sunt divitiæ, quomodo, xvii, 82. Honorari aliquando pejus est quam ignominia affici, *ibid.*

Ignorantem nec accusari, nec mali pati æquum est, sed dicere quæ ignorat, xvi, 260.

Ignorantia et simplicitas non satis semper sunt ad excusationem, ix, 485. Ignorantia Apostolorum ante mortem Christi, x, 214.

Ignorantia non semper excusat, xiv, 47. Ignorantia finis sui utilis homini, vii, 244.

Ignoratio Scripturæ hæreses parit, xi, 183, 184.

Ignoratio sui ipsius est gravior phrenitide, iii, 163.

Ignoratio futuri prodest homini, xviii, 82.

Ignotus Deus apud Athenienses quis esset, xii, 429; xviii, 130. Ignoto Deo, cur hæc inscriptio aræ ab Atheniensibus imposita fuerit, xi, 490. Ignoto Deo inscriptio Athenis, *ibid.* 486, 487, 488.

Ἴκτερος, sive morbus regius quid, iii, 90.

Illuminati, sive nuper illuminati, et baptizati, xi, 492, 526, 527. Illuminati seu baptizati officium, xx, 378. Illuminati sive baptizati exuebant candidas stolas, ix, 456.

Illyrici mala, xxiv, 16.

Imago muliebris (Eudoxiæ) circumlata, *ibid.*

Imagines regiæ sive imperatoriæ, subtus depictos triumphos habebant, xi, 487.

Imago evangelicæ prædicationis, iii, 481, 482.

Imago resurrectionis, *ibid.* 482, 583.

Imagines in ecclesiis, xvi, 234.

Imago Dei sumus, quomodo, ii, 541, 542.

Imagines imperatoriæ quales picturas haberent, ix, 400, 401.

Imber et lutum plurimis auditoribus ne in ecclesiam veniant in causa est, xxii, 396.

Immisericordes in somnis vexantur, ii, 426. Immisericordes Deum admodum irritant, xvi, 457.

Immoderatio ubique mala, xii, 270.

Immortalitas homini promissa ante lapsum, xx, 57. Immortalitas animæ probatur, xi, 209. Immortalitas hominum qualis, x, 318. Immortalitatis animæ dogma lædit vitæ improbitas, xiii, 11, 12.

Immunditia quid sit, scortatio, pædicatus, invidia, etc., xvi, 261.

Immundus erat, qui ea quæ sibi immunda videbantur esse comedebat ; qui non immunda putabat, secus, xviii, 136.

Impatientia molestiorem reddit cruciatum, xxi, 47. Impatientia blasphemiæ mater, xi, 192.

Imperatores omnes usque ad Constantinum Magnum Ecclesiam oppugnarunt, xi, 462. Imperatores piscatorum ostiarii facti quomodo, *ibid.* 450. Imperatorum sepulcra ad limina ecclesiæ Imperatorum Constantinopoli, *ibid.* Imperatorum leges abrogantur post eorum mortem, *ibid.* 449. Imperatores pii, id est, Christiani erant, xxi, 5, 6.

Imperatores non semper quos volunt

ulcisci possunt, XXI, 37. Imperatores aureo curru, albis mulis juncto, vehebantur, *ibid.* 475. Imperator solus gestat purpuram, XI, 38, 39. Reis pœnam dimittit, *ibid.*

Imperatores novem ævo Chrysostomi, XXI, 254. Ex iis duo tantum communi morte vitam clauserunt, id est, Constantinus et Constantius, *ibid.*

Imperator (Constantinus junior) in bello periit, *ibid.*

Imperator a tyranno in bello occisus (Constans a Magnentio), *ibid.*

Imperator quidam, majorum Chrysostomi ævo, cum gente quadam bellum gessit, XXIII, 336. Pacem init cum rege gentis illius, accepto in pacis pignus illius regis filio, *ibid.* 337. Quem acceptum jugulat, *ibid.* Imperator in Ecclesiam venit, *ibid.* 338. Ecclesiæ aditu arcetur a sancto Babyla, *ibid.* 340. Quem in carcerem et vincula conjicit, *ibid.* 350. Occidi jubet, *ibid.* 352.

Imperator pius post Julianum (Jovianus) restituit rem, *ibid.* 234, 235.

Imperatores colebant Martyres, *ibid.* 516.

Imperator Theodosius jussit pecunias pendi, XXII, 190.

Imperatores pii non cogebant ethnicos ad fidem amplectendam, XXIII, 503. Imperatores Christiani contra Gentiles decreta non tulerant, XXIII, 332. Imperatores tempore Chrysostomi piam religionem sectabantur, XI, 298, 299.

Imperator (Jovianus) domesticorum custodum insidiis periit, XXI, 254. Imperator purpura induebatur, III, 220.

Imperatores hebdomadam magnam venerabantur, IV, 164. Imperatorum conditio, *ibid.* 159. Imperatorum caput diadema ornat, crux munit mentem, *ibid.* 483. Imperator diadema abjicit et in sepulcro martyris manet, *ibid.* 362.

Imperatores poterant capite damnatos absolvere, XI, 522. Imperatoribus eadem quæ pauperibus in Ecclesia apponebatur mensa, XXIV, 64. Imperatorum diadema lapillis ornatum, XIII, 157.

Imperatrix (Eudoxia) Chrysostomum exulare curat, XXIV, 259.

Imperatoriæ litteræ quanta cum reverentia acciperentur et legerentur, I, 180; II, 98.

Imperatorum tituli in libellis supplicibus, V, 78. Imperatores jejunabant in quadragesima, I, 41.

Imperatores in medio hippodromi sedebant, *ibid.* 84. Imperatores frustra Ecclesiam impugnarunt, IV, 385. Imperatores eos qui ad supplicium damnati erant, aliquando liberabant, XXII, 524.

Imperatores aureas tabellas magistratibus dabant, IV, 367.

Imperatorum cultus magnificus, XXII, 528, 529. Imperatorum effigies in foris, in theatris, II, 565. Imperatores tempore Chrysostomi piam colebant religionem, VI, 198.

Imperatricis frater a meretrice quadam irretitus, VII, 130. Imperatoris litteræ in theatro cum magno silentio legebantur, V, 235.

Imperatorum ornatus et cultus, IX, 252. In imperatoriis ædibus quanta reverentia requirebatur, *ibid.* 216. Imperatorum pompa et luxus, XIII, 410, 411.

Imperatorum et consulum cultus et ornatus magnificus, XVI, 221. Imperatorum diadema, *ibid.* 197.

Imperatoriæ aulæ vitia, *ibid.* 358. Imperatoria aula et familia calamitatibus et cædibus funestata, *ibid.* 595.

Imperatrici non parcit Paulus, XVII, 122.

Imperia alia sunt naturalia, ut leonis in quadrupedes, et aquilæ in aves; alia electione fiunt ut imperatores, XXII, 176.

Imperium Romanum in pace degebat, cum Chrysostomus expositiones in Esaïam edebat, IV, 248, 249. Imperii status cum Chrysostomus commentarium in Esaïam fecit, *ibid.* 247.

De imperio, potestate et gloria ecloga, XXV, 53.

Impietas timida, IV, 401. Impietas parit mortem, III, 317.

Impii etiam in hac vita puniuntur, XI, 155. Ex conscientiæ stimulis, *ibid.* 156. Fugit impius nemine persequente, VI, 89. Homines impii umbras tremunt, amicos suspectos habent, hostes, servos, notos sibi, ignotos et ante supplicium hic pœnas extremas dant, *ibid.* Canes vocat Christus illos qui in impietate vitam ducunt incurabili, et in quibus nulla spes

est mutationis in melius, *ibid.* 63. Impiorum filii sæpe pii, v, 331.

Impium dictum : *Faciamus mala ut eveniant bona,* xiii, 247. Impiorum dictum : *Da mihi hodiernum diem, et tu crastinum sume,* xv, 317.

Impossibilia nemo præcipit, xiv, 143. Impossibilia quæ videntur esse Deus facit, xii, 178.

Imprecari mala aliis, non licet, x, 462.

Imprecationes contra inimicos non faciendæ, xxii, 352.

Improbitatis dignum supplicium non reperitur, iii, 594. Improbitas omnem superat cruciatum, Deus plagam illi infliget, *ibid.* Improbitas a supplicio arcetur, *ibid.* 97, 98.

Improbitas aliorum solatio est improbis, iv, 378. Improbitas dum bellum infert opprimitur, xxiv, 115. Improbitas ante supplicium pœnam habet, *ibid.* 117.

Improbi primæ ætatis ex catalogo Scripturarum expuncti, i, 285. Improborum consuetudo multum nocet, *ibid.* 77. Improbos non homines appellat Scriptura, *ibid.* 325.

Improbus quis fit ex consortio improborum, iii, 111. Improbus ante supplicium dat pœnas, *ibid.* 176. Improbo homine nihil imbecillius, *ibid.* 158. Improbi in magno periculo versantur, *ibid.* 170. Improbi non possunt esse probis propinqui, *ibid.* 51. Improborum consortium vitandum, iv, 74. Improborum mors immortalis, iii, 335.

Improborum congressus animæ damnum pariunt, *ibid.* 41. Improbi non timendi, sed miserandi, iv, 73. Improbi cum puniuntur, justi attentiores fiunt, iii, 99. Improbi fugiendi, *ibid.* iii, 112. Improborum consortium bonis est molestissimum, xxi, 238.

Improbi vinculis insolubilibus astringuntur, iii, 159. Improborum misera conditio, iv, 123. Improborum consuetudo multos perdit, iii, 42. Improbi bonos nulla de causa odisse consueverunt, *ibid.* 89.

Improbi multos sustinent labores, vi, 86. Improbi duplici digni sunt supplicio, quare, vii, 286. Improbis non prosunt coguati probi, ix, 331, 332.

Improbus sui ipsius inimicus est, xii, 89, 90. Improbi audaces et petulantes sunt, *ibid.* 126.

Improbos Deus aliquando punit in hac vita, xviii, 50. Improbi aliquando prospere agunt in hac vita, xviii, 264.

Improperium Christi præferendum requiei et animi remissioni, xviii, 365.

Impudici aspectus prohibiti, xxi, 63. Impudicus aspectus tanquam adulterium damnatur, iii, 245, 246.

Impudicorum miseris multis depingitur verbis, xv, 77, 78.

Impurum et profanum sacra septa ingredi nefas, iv, 15.

Inaccessibile majus incomprehensibili, xix, 417; xx, 457.

Inanis gloriæ tyrannis, xvi, 234. Inanis gloria et divitiæ ansam dant diabolo, *ibid.* 375. Inanis gloria quæ, xviii, 513. *Vide* Gloria inanis.

Inaurium luxus improbatur, vii, 372.

Incantatores rejiciendi, xx, 354.

Incantationes curandis morbis non adhibendæ, xx, 354. Incantationes Judæorum ad curandos morbos, *ibid.* 349. Incantationes in morbis non adhibendæ, iii, 150.

Incantationes et sortes Antiochenis in usu, xvi, 184. Incantationes et ligamina pro morbis curandis adhibita, xvii, 233.

Incantationes apud Christianos Antiochenos in usu, xiv, 237.

Incantamenta mortuorum adhibita, xv, 493.

Incantationes a meretricibus adhibitæ, xiv, 24. Incantationes spirituales sunt nomen Domini nostri Jesu Christi et crucis potentia, xiii, 284.

Incarcerati visitandi, vi, 385. Incarcerati invisendi sunt, x, 160, 161, 162, 163.

Incarnationem Domini prius quam divinitatem our memorat Hesaias, xxi, 61. Incarnatio Christi admiranda, xxiii, 298. Incarnationis Christi doctrina, i, 59. A Prophetis veritas declaratur, ii, 270.

Incarnationem esse fabulam dicebant hæretici quidam, v, 323. Incarnationi Domini nihil par est, vi, 97.

Incarnatio Christi radix et fons bonorum innumerorum, ix, 405. Incarna-

tionem esse phantasiam et figmentum hæretici quidam dicebant, *ibid.* 248. Incarnatio et passio Christi majores sunt creatione, XVIII, 246, 247.

INCOMPREHENSIBILIS Dei natura, XIX, 384. Incomprehensibilis est Deus etiam Angelis et supernis Virtutibus, *ibid.* 393. Incomprehensibilis. *Vide* DEUS.

INCREDULIS præsentia non prodest, credentibus absentia non nocet, XIX, 261.

INCREDULITATIS causa est vita corrupta et gloriæ amor, VII, 179.

INCREPANDUM est, sed non semper, II, 454.

INCREPATIONES sensim et paulatim faciendæ, XIV, 137. Increpatio debet secundum delinquentis modum et conditionem attemperari, XVIII, 132. Increpatio quandonam utilis sit, XXIV, 516, 517.

INDIA ubi sunt lapides pretiosi, XVII, 497.

INDI, XX, 521. Fidem Christi susceperunt, XI, 459. Indi ad fidem accesserunt, *ibid.* 444.

Indorum lingua loquebantur Apostoli et discipuli eorum, XI, 393.

Indi, III, 39.

Indi christiane philosophantur, IX, 172.

INDICÆ aves, IV, 149.

INDICIUM scientiæ est nolle omnia inquirere, XVIII, 82.

INDIGENTIA est mater sanitatis : hoc dictum et de anima et de corpore verum est, XII, 200.

INDIGNATIO nihil perficere solet, sed magis a fide habenda avertit, IX, 371.

INDULGENTIA Dei quanta, II, 48. Indulgentia cum increpatione nonnunquam miscenda, VI, 419. Indulgentia in proximum indulgentiam nobis parit, VI, 61.

IMPUGNABILIS est, non qui multa habet, sed qui paucis eget, XIV, 25.

INFANS ubi prodiit ex utero, et ex alvo dejectus est, primam cum lacrymis vocem mittit, XI, 527. Cur plorat infans cum exit in lucem, *ibid.* Infans recens natus signaculum in fronte a presbytero accipiebat, XIV, 274, 275. Infans cum nascebatur quæ ineptæ et superstitiosæ cæremoniæ fierent, *ibid.* 274.

Infantes Græcis fabulis non assuefaciendi sunt, XVII, 301.

Infantes cur Deus permiserit ab Herode occidi, V, 334. Infantibus Christus non fuit necis causa, *ibid.* 333. Infantibus ab Herode occisis reposita merces est, *ibid.* 335. Infantium laus et cantus ad solam novam legem potest referri, III, 121.

Infantium custos Deus, *ibid.* 553. Infantes ad Deo supplicandum vocantur, quia soli insontes, XXII, 109.

INFERNI cruciatus, XXI, 468. Inferni et ignis nullus potest finis sperari, *ibid.* 447. Ejus pœnarum descriptio, *ibid.* 469, 470. Infernus. *Vide* GEHENNA. Infernus indicatur per thesauros tenebricosos Hesaïæ, XI, 261. Inferi pro supplicio inferorum, III, 339. Inferi perfracti per Christum, *ibid.* 264, 265. Inferni pœnarum descriptio, *ibid.* 386, 387.

Inferni metus a peccato retrahit, XV, 334. Inferorum pœnæ, XVIII, 210.

INFIDELES christiana dogmata irridebant, X, 494. Infideles dicebant Deum ex infirmitate Sanctos suos in ærumnis sinere, XXII, 65, 66. Infideles etiam prophetant, II, 26, 159.

INFIRMITATI discipulorum se Christus attemperat, X, 335. Infirmitatis modi varii describuntur, XV, 546.

INGENITUM quod est, perire nequit, VII, 32, 33.

INGENUÆ mulieri grave est cum meretrice certare, quæ plura novit, plura patrat, neminem erubescit, adulaturque potius ; hæc verba sunt Menandri comici, XXV, 488.

INGLUVIES. De ingluvie et ebrietate ecloga, XXIV, 524. Ex ingluvie nascuntur innumera morborum genera, I, 133.

INGRATUS sine pace et sine affectione, XXII, 40.

INIMICITIÆ deponendæ, XI, 240, 241. Qui prior reconciliationem occurrit laudabilior, *ibid.* Inimicitiæ solvendæ, XXIII, 302. Inimicos sibi facere quomodo liceat, XXII, 35.

Inimicis etiam benefaciendum, XXI, 195. Inimicorum amor vere non hyperbolice præceptus fuit, XI, 194; XXI, 403, 404.

Inimicitiæ quomodo sedandæ, XVI,

274. Inimicitias pariunt deceptio et fallacia, *ibid.* 271.

Inimicos quomodo diligere oporteat, XVI, 195. De inimicorum supplicio non lætandum, XVII, 298. Inimicis veritas os obturat, XVII, 421.

Inimici diligendi, XIV, 58, 59. Contra dictum illud forensium et infimi vulgi : *Innumeros aversari scio*, pugnat Chrysostomus, *ibid.* 60. Inimicos ulcisci quam jucundum sit, XIII, 536. Inimicis bene facere Christianorum est, XII, 113.

Inimicorum dilectio maxime Deum placat, X, 366. Inimicos quomodo ulcisci oporteat, *ibid.* 81. Inimicis Christus benignus erat, *ibid.* 240.

Inimicitia convitium parit, convitium inimicitiam, V, 454. Inimicitia commune detrimentum parit, VII, 44. Inimicitiæ deponendæ, VI, 21. Inimicitiæ mala non inferenda sunt, VII, 267.

Inimicos ulcisci non debemus, III, 148. Contra inimicos orare legi Dei repugnat, *ibid.* 18, 19. Inimicis non male precandum, IV, 87. Inimici quomodo placandi, III, 89. Inimicus apertus caveri potest ; occultus, secus, III, 60. Inimicos non odisse jubemur, non habere non jubemur, quia hoc non est in potestate nostra situm, *ibid.* 88.

Inimicis quantumvis scelestis parcendum, V, 171, 172.

Inimicis præstita beneficia, sunt peccatorum remissio, *ibid.* 187, 188. Inimicorum amor redemptio maxima peccatorum, I, 71. Inimicos beneficiis placare possumus, V, 173. Sibi conciliare magna virtus, II, 272, 273.

Inimici non odiosis nominibus appellandi, V, 151. Inimicum honorifice appellat David, *ibid.* Inimico parcere, nihil tutius ; inimicum ulcisci, nihil periculosius, *ibid.* 157, 158. Inimici utiliores amicis, *ibid.* 175, 176. Inimici vox invisa, *ibid.* 178. Inimico in manus incidenti parcendum, *ibid.* 147, 148. Inimicum vitæ insidiantem patienter ferre æquatur martyrio, *ibid.* 174.

Inimicitia, ea quæ delicti naturam non habent, delicta facit, XXII, 352. Inimicitias exercens, ne ad sacram mensam accedat, *ibid.* 354. Inimicus unus esto nobis diabolus, *ibid.* 355.

Inimicus quomodo vincendus, XIX, 29. Inimicitiæ et altercationes in Ecclesia unde proficiscuntur, VIII, 436, 437.

INIQUIS multis nihil infirmius, nihil fortius uno qui secundum legem Dei vivit, XII, 314.

INIQUITAS maxima transgredi legem, quæ nos tuetur, III, 243. Iniquitas partus viperinus, III, 111. Iniquitatis gradus varii, XXI, 54.

INITIANDUS ad sacerdotis os tanquam oraculum accedit, XV, 561.

INITIATI qui non erant, ad omnia audienda non admittebantur, *ibid.* 123. Initiati tantum sacram mensam tangere audebant, XII, 117.

Initiati per aquam regenerantur, ac per sanguinem et carnem nutriuntur, X, 389.

Initiatorum inita pacta, IX, 167. Initiati sciebant mysterium calicis, XX, 364. Initiatorum sacrificia quæ, V, 452.

Initiati hæc verba dicebant : *Dimitte nobis, sicut et nos dimittimus*, I, 408.

INITIUM a nobis ducitur et bonorum consequendorum et sustinendæ pœnæ, III, 623, 624. Initia fervent, sed perseverentia difficilior, IV, 374.

Initium agendi penes nos est, VI, 325. Multi solent initio ferventes esse, postea vero resolvi ac dejici, VI, 197.

INJURIARUM memoria mortem parit, XXI, 63. Ideo amovenda est, *ibid.* 196. Injuriæ ferendæ atque remittendæ, XXII, 35.

Injuriarum recordatione nihil pejus, XVI, 139. Illud peccatum omni peccato gravius est, *ibid.* et Deo perosum, *ibid.* 140. Injuriarum memorem nullum juvat opus ; immemorem omnia juvant, *ibid.* Injurias et contumelias qui non dimittit, non potest dicere, *Dimitte nobis debita nostra*, XVIII, 177, 178.

Injuria affectus, cum rogat pro eo qui injuria affecit, magnam habet fiduciam, XVI, 250. Injuriarum oblivio commendatur, *ibid.* 581 ; XVIII, 176. Injuriarum recordatio glacies est, XVII, 205.

Injuriarum memoria abjicienda, XVI, 296, 297. Injurias qui grato fert animo est admirandus, XVII, 191. Injuriarum remissio quam boni odoris sit, XVIII,

178. Injuriam qui facit, non tam facit, quam accipit, XVI, 382. Injuriæ a diabolo factæ ulciscendæ, non aliæ, XVI, 375, 376.

Injuria affici melius est, quam injuriam inferre, XIII, 291. Injuriam rependere non licet, XII, 174.

Injuriæ illatæ damnum non penes patientem, sed penes inferentem est, XIII, 539. Injuriæ utiles patienter ferenti, *ibid.* 208. Injuriæ iis qui non ægre ferunt graves non sunt, X, 359.

Injuriarum remissio facilior via ad veniam impetrandam, IX, 486. Injuriam qui patitur miser non est, sed qui infert, X, 289. Injuriam non accipit qui non infert, IX, 505.

Injuriam qui lubens patitur lucratur, XIV, 327. Injuriarum recordatio quam mala, VII, 283. Injuriarum recordatione nihil deterius, *ibid.* 61.

Injuriæ fortiter ferendæ, VI, 295. Injuria modeste tolerata cohibet impetum lædentis, V, 477. Injuriarum oblivio via facilis ad remissionem peccatorum VII, 58, 59. Injuriarum remissio et oblivio in Christiano desideratur, *ibid.* 268. Injurias esse ferendas docet Christus, *ibid.* 285.

Injuriæ et irrisiones quomodo ferendæ I, 320. Injuriam qui facit lacrymis dignior quam qui patitur, V, 184. Injuriam dimittere minus est quam hostem sibi conciliare, *ibid.* 182. Injuriarum remissio magna nobis beneficia parit, I, 406, 407.

Injuriarum recordatio quantum malum, V, 137. Injuriarum oblivionem docet Chrysostomus, *ibid.* 165. Injuriæ recordatio quam noxia, III, 19.

Injuriæ patienter ferendæ, III, 183. Injuriam qui alii infert, graviora ipse patitur, *ibid.* 112, 113.

Injuriæ nobis illatæ patienter ferendæ, Deo illatæ vindicandæ, IV, 272.

INJUSTITIA quæ sit, III, 12. Injustitia non inest nobis secundum naturam, sed est res aliena, *ibid.* 110. Injustitia se gignentem lædit, XIII, 53.

INNOCENTIUS. Innocentii episcopi Romani epistola ad Chrysostomum, XXIV, 13. et ad clerum et populum Constantinopolitanum, *ibid.* 13, 14. Innocentium papam laudat Chrysostomus a fortitudine et a constantia, *ibid.* 10, 11. Episcopus Romæ, *ibid.* 7, 8. Ad eum scribit Chrysostomus, *ibid.*

INOPIA. *Vide* PAUPERTAS.

INSCRIPTIONES victoribus positæ, III, 3, 4. Inscriptionum et titulorum usus, XI, 487, 488.

INSTABILITAS rerum mundi, III, 602.

INSULÆ beatorum, XXI, 48.

INTEMPERANTIA linguæ muliebre quiddam est, XII, 365. Ex intemperantia, ex mensis sumptuosis, et ex ingluvie immodica, et ex largiore vini potu nascuntur infinita morborum genera, podagræ, capitis dolores, corruptorum humorum abundantia, et alii innumeri morbi, I, 133.

INTEMPESTIVAS quantum malum, XXI, 145, 146.

INTERCESSIO Sanctorum, XXIII, 310. Intercessio Martyrum, *ibid.* 469. Intercessio et invocatio Sanctorum, II, 100, 101, 102.

INTERIORA nostra quomodo possunt Deo benedicere, IV, 167.

INTERPRETES qui in Esaïa pro *virgine, puellam* posuerunt, V, 285.

INTERPRETUM LECTIONES APUD ESAIAM.

Interpretes qui in loco isto Isaïæ : *Ecce virgo in utero habebit et pariet filium*, pro Virgine, Puellam posuerunt, V, 285. Septuaginta interpretes aliis fide digniores interpretibus haberi debent et ideo præferendi, *ibid.*

INTERPRETUM LECTIONES APUD PSALMOS.

PSAL. IV. Et scitote quoniam mirificavit Dominus sanctum suum, *alius interpres dicit*, sed scitote quoniam mirificavit, III, 23.

PSAL. V. Astabo tibi, et videbo, quoniam non Deus volens iniquitatem tu es, *alius interpres dicit* : et considerabo quod non Deus volens iniquitatem tu es, III, 50, 51. Dirige in conspectu tuo viam meam, *alius interpres dixit*, complana ante me viam tuam, *ibid.* 54, 55. Ut scuto bonæ voluntatis tuæ coronasti nos, *alius interpres qui dicit* : coronabis ipsum, *de Justo dixit, quomodo? ibid.* 58.

PSAL. VII. Psalmus Davidi quem cecinit

Domino, *alius interpres habet* : Psalmus pro ignorantia Davidi ; *alius* : ignoratio Davidi, *et pro* Chusi, Æthiopis *inquit*, III, 76. Exaltare in finibus inimicorum tuorum, *alius dicit interpres*, in ira adversus inimicos tuos ; *alius*, in bile eorum qui me affligunt ; *alius*, in dilatationibus alligantium, *ibid.* 92. Et exurge, Domine Deus meus, in præcepto quod mandasti, *alius interpres dicit*, in judicio. Et synagoga populorum circumdedit te, *alius dicit*, circumdet te, *ibid.* Et propter hanc in altum regredere, Domine, *alius habet*, et supra ipsam in altum convertere, *alius dicit*, et super hac in altum revertere, *ibid.* 93. Judica me, Domine, secundum justitiam meam, *alius interpres dicit*, secundum jus meum. Consummetur nequitia peccatorum, *alius dicit*, peragatur vexatio adversus impios, *ibid.* 94. Et diriges justum, *alius habet*, et stabilies justum, *ibid.* Scrutans corda et renes Deus justus, *alius interpres dicit*, examinator cordium et renum Deus justus, defensor meus, *ibid.* 100. *Septuaginta interpretes dixerunt* ; Scrutans corda et renes Deus, justum auxilium meum a Deo, *ibid.* Scrutans, *alius dicit*, probans, *ibid.* Deus judex justus, fortis et patiens, et iram non inferens per singulos dies, *alius dicit*, fremens quotidie, *ibid.* 101. Nisi conversi fueritis, gladium suum vibrabit, *alius interpres dicit*, ensem suum acuet, *ibid.* Arcum suum tetendit, et paravit ipsum, *alius dicit*, intendet, *ibid.* Et in eo paravit vasa mortis, sagittas suas ardentibus effecit, *alius dicit*, Ad comburendum, *ibid.* Ecce parturiit injustitiam *Hebræus pro* parturit, Jebal. Concepit dolorem, *alius interpres dicit*, Cum parturiisset, *ibid.* 107. Et peperit iniquitatem, *alius interpres habet*, mendacium, *ibid.* Lacum aperuit, et effodit eum, et incidet in foveam quam fecit, *alius habet interpres*, In interitum quem fecit, *ibid.*

Psal. VIII. In finem pro torcularibus, *alius interpres dicit*, Triumphale pro torcularibus, *alius item*, Victoriæ auctori, pro Getthitide, *Hebræus autem* Lamanosseal Hagetthith, III, 117. Quoniam elevata est magnificentia tua super cœlos, *alius dicit interpres* ; Qui posuisti laudem tuam super cœlos, *ibid.* 120. Ex ore infantium et lactentium perfecisti laudem, *alius dicit interpres*, Ex ore infantium fundasti fortitudinem, *alius item*, constituisti robur, *ibid.* Ut destruas inimicum et ultorem, *alius dicit interpres* : Ut compescas inimicum, et qui se ipsum ulciscitur, *ibid.* 122. Quoniam videbo cœlos tuos opera digitorum tuorum, *alius dicit interpres*, video enim cœlos, *ibid.* 131. Lunam et stellas quæ tu fundasti, *alius*, parasti ; *alius autem*, stabiliisti, *ibid.* Quid est homo quod memor es ejus', aut filius hominis quod visitas eum ? *alius dicit interpres*, Quid est unusquisque homo, quod ejus recordaris ? *alius pro*, visitas eum, *dicit*, visitabis, *ibid.* 132, 133. Minuisti eum paulominus ab Angelis, *alius interpres habet*, Paulominus a Deo, *Hebræus autem*, Outhafreou mat me eloim, *ibid.* 133, 134. Gloria et honore coronasti eum, *alius dicit*, Gloria et dignitate coronabis ipsum, *ibid.* 134. Et constituisti eum super opera manuum tuarum, *alius interpretatus est*, Fecisti ut haberet potestatem operum manuum tuarum, *ibid.* Omnia subjecisti sub pedibus ejus, oves et boves universas, insuper et pecora campi, *alius dicit*, agrestia.

Psal. IX. In finem pro occultis filii, Psalmus David : *alius*, triumphale pro morte filii canticum David, *alius*, juventutis filii, III, 141. Lætabor et exultabo in te, *alius*, et gaudebo, *ibid.* 145. Psallam nomini tuo, Altissime, *alius dicit*, Canam nomen tuum, *ibid.* Cum conversus fuerit inimicus meus retrorsum, infirmabuntur, et peribunt a facie tua, *alius interpres habet*, Conversis inimicis retro, ac collisis atque perditis a facie tua, *ibid.* 146, 147. Quoniam fecisti judicium meum, et causam meam, *alius interpres dicit*, judicasti pro me, *ibid.* 148. Increpasti gentes, et periit impius, *alius*, perdidisti, *ibid.*

Inimici defecerunt frameæ in finem, *alius dicit*, ruinæ. *Hebræus habet* Arboth, *ibid.* 149. Periit eorum memoria cum sonitu, *alius*, cum ipsis. *Hebræus autem*, Em, *ibid.* Et Dominus in æternum permanet, *alius*, sedebit, *ibid.* Paravit in judicio thronum suum, *alius habet interpres*, stabilivit ad judicium, *ibid.* 150. Et factus est Dominus refugium pauperi, *alius dicit*, attrito; *alius*, confracto, *ibid.* 151. Et sperent in te qui noverunt nomen tuum, *alius dicit*, et confident, *ibid.* 153. Psallite Domino qui habitat in Sion, *alius dicit*, qui sedet, *ibid.* 155. Annuntiate inter gentes studia ejus, *alius dicit*, In populis machinationes ejus, *ibid.* Qui exaltas me de portis mortis, ut annuntiem omnes laudationes tuas in portis filiæ Sion, *alius interpres habet*, Hymnorum decantationes tuas, *alius item*, laudes tuas, *ibid.* 157. Infixæ sunt gentes in interitu quem fecerunt, *alius dicit*, immersæ sunt, *ibid.* 158. Cognoscitur Dominus judicia faciens, *alius habet interpres*, Cognitus est judicium faciens, *ibid.* 159. In operibus manuum suarum comprehensus est, *alius dicit*, volalarum suarum, *ibid.* 160. Cantus, diapsalma, *alius*, modulatio semper. *Hebræus habet*, engaon sel, *ibid.* 161. Convertantur peccatores in infernum, *alius dicit*, convertentur, *ibid.* Quoniam non in finem oblivio erit pauperis, patientia pauperum non peribit in finem, *alius interpres dicit*, Non enim in finem mitium expectatio tradetur oblivioni, *ibid.* Exurge, Domine, non confortetur homo, *alius interpres dicit*, non audax fiat, *ibid.* 162. Judicentur gentes in conspectu tuo, *alius*, et in facie tua, *ibid.* Diapsalma, *alius*, semper, *ibid.*

Psal. X. *Juxta Hebræos.* Comprehenduntur in consiliis quæ cogitant, *alius dicit interpres*, comprehendantur, III, 163. Exacerbavit Dominum peccator, *alius interpres dicit*... Avarus benedixit, irritavit Dominum, *ibid.* 164. Quando exaltata fuerit ira ejus, non quærit, *alius habet*, Impius secundum multitudinem iræ suæ non exquiret, *Septuaginta interpretes habent*, Exacerbavit Dominum peccator; secundum multitudinem iræ suæ non quæret, *ibid.* 165. Non est Deus in conspectu ejus, *alius habet*, per omnes cogitationes ejus, *ibid.* Auferuntur judicia tua a facie ejus, *alius interpres dicit*, Sublatum est judicium tuum, *ibid.* Dixit enim in corde suo : Non movebor a generatione in generationem sine malo, *alius interpres dicit*, Omnes inimicos suos ventilat, dicens in corde suo : Non convertar in generationem et generationem; non enim ero in afflictione, *ibid.* 165, 166. Sub lingua ejus labor et dolor, *alius dicit*, inutile, *ibid.* 167. Sedet in insidiis cum divitibus in occultis, ut interficiat innocentem, *alius dicit*, insidians apud aulas, *ibid.* Insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca sua, *alius interpres dicit*, quasi in septo suo, *ibid.* Insidiatur ut rapiat pauperem, dum attraxit eum, *alius dicit*, in tractatione ejus, *ibid.* In laqueo suo humiliabit eum, *alius dicit*, in sagena, *ibid.* Inclinabit se et cadet, cum dominatus fuerit pauperum, *alius interpres dicit*, Confractus autem inflectetur, cum is irruerit cum fortibus suis in imbecilles, *ibid.* Exurge, Domine Deus meus, exaltatur manus tua, ne obliviscaris pauperum, *alius habet*, exalta manum tuam, *ibid.* 168. Vides quoniam tu laborem et furorem consideras, ut tradas eum in manus tuas, *alius interpres dicit*, Vidisti quia tu laborem et iracundiam inspectabis, ut des in manu tua; *alius item*, ut dentur in manus tuas, *ibid.* 169. Tibi derelictus est pauper, orphano tu fuisti adjutor, *alius interpretatus est*, tu factus es, *alius item*, tu eris, *ibid.* Quæretur peccatum illius, et non invenietur propter illud, *alius habet*, Quæretur impietas ipsius, ut non inveniatur ipse, *ibid.* 170. Præparationem cordis eorum audivit auris tua, *alius dicit*, Propositum cordis eorum audivit auris tua, *alius item*, Præparabis corda eorum, ut attendat auris tua, *ibid.* Ut non apponat ultra magnificare se homo super terram,

alius habet, Ut judices pupillum et oppressum, *ibid.*

Psal. X. In finem David, *alius interpres habet*, triumphalis Davidi, *alius item*, victoriæ auctori, III, 172. Transmigra in montes sicut passer, *alius dicit interpres*, Transi in montes sicut passer, *alius item*, transmovere, *ibid.*... Ut sagittent in obscuro rectos corde, *alius habet*, quasi in caligine, *ibid.* Quoniam, quæ tu perfecisti destruxerunt, *alius habet*, quoniam leges dissolutæ sunt, *alius item*, quoniam doctrinæ conterentur, *ibid.* Oculi ejus in pauperem respiciunt, palpebræ ejus interrogant filios hominum... *alius dicit*, palpepræ ejus probant, *ibid.* 176. Dominus interrogat justum et impium, *alius habet*, Dominus justus examinator, *ibid.* Pluet super peccatores laqueos, *alius dicit*, super iniquos carbones, *ibid.* Quoniam justus Dominus, et justitias dilexit, æquitatem vidit vultus ejus, *alius dicit*, Rectitudines videbit vultus eorum, 177.

Psal. XI. In finem pro octava, *alius habet interpres*, victoriæ auctori pro octava; *Hebræus autem* Aseminith *inquit*, *ibid.* 179. Quoniam diminutæ sunt veritates a filiis hominum, *alius dicit interpres*, Quoniam terminati sunt fideles a filiis hominum, *ibid.*... Corde locuti sunt mala, *dixit alius interpres*, in corde alio et alio loquitur, *ibid.* 181. Qui dixerunt: Linguam nostram magnificabimus, *alius habet interpres*, dominabimur, *ibid.* Labia nostra apud nos sunt, *alius dicit*, adsunt nobiscum, *ibid.* Quis noster Dominus est? *alius dicit*, Quis nostri dominabitur, *ibid.* Ponam in salutari, fiducialiter agam in ipso, *alius habet interpres*, statuam salutare conspicuum, *ibid.* 183. Argentum igne examinatum, probatum terræ, *alius dicit*, ignitum, cedens terræ, *Hebræus autem*, Baalis laares, *ibid.* 184. Custodies nos ab hac generatione et in sæculum, *alius habet interpres*, Custodies ipsos; *alius iterum dicit*, Custodies ipsa, et conservabis nos ab hac generatione et in sæculum, *et adhuc alius dicit*, Cum generatione, quæ est in sæculum, *ibid.* Secundum altitudinem tuam multiplicasti filios hominum, *alius dicit interpres*, Quando exaltati fuerint viles filiorum hominum, *alius adhuc dicit*, Secundum altitudinem parvo empti filiis hominum; *Hebræus autem*, Charm Zolloth lebne Adam, *ibid.* 185.

Psal. XII. In finem Psalmus David, *alius dicit*, Pro victoria canticum David; *alius*, in victoriam III, 187. Usquequo oblivisceris me in finem? *alius dicit*, oblivisceris me penitus, *ibid.* Quandiu ponam consilia in anima mea? *alius dicit*, Statuam sententias, *ibid.* Dolores in corde meo per diem et noctem, *habet alius interpres*, Sollicitudinem in cogitatione mea per diem, *ibid.*

Psal. XIII. Opus quod operatus es in diebus eorum, et in diebus antiquis, *alius interpres ait*: In diebus prioribus, *alius*, In diebus ab initio, III, 222. Non enim in gladio suo possederunt terram, *alius ait interpres*, Non enim in ense suo possederunt terram, *ibid.* 234. Qui mandas salutes Jacob, *alius ait interpres*, Manda de salute Jacob, *ibid.* 235. In te inimicos nostros ventilabimus cornu, *alius autem dicit*: Eos qui nos affligunt cornu petemus, *ibid.* 236. In Deo laudabimur tota die... *alius dicit*, Deum laudamus tota die, *ibid.* 237. Diapsalma, *alius* semper; *Hebræus autem sic exprimit illud*, sel, *ibid.* Nunc autem repulisti nos, et confudisti nos, *alius habet*, Tametsi repulisti nos, *alius item*, Sed ad hæc rejecisti, *ibid.* 237, 238. Et non egredieris Deus in virtutibus nostris, *alius habet interpres*, Et non progredieris in militiis nostris, *ibid.* 238. Avertisti nos retro post inimicos nostros, *alius habet interpres*, Posuisti nos extremos cujusvis inimici, *ibid.* 238... Et in gentibus dispersisti nos, *alius dicit*: Ventilasti nos, *ibid.* 239. Vendidisti populum tuum sine pretio, *alius dicit*: In non substantia, *aliud adhuc*, non substantiæ, *ibid.* Et non fuit multitudo in commutationibus nostris, *alius habet in-*

terpres, et non multum fecisti pretium eorum, *ibid.* Posuisti nos opprobrium vicinis nostris, subsannationem et derisum iis qui in circuitu nostro sunt; *alius dicit interpres* : Pompam iis qui in circuitu nostro sunt, *ibid.* 240. Commotionem capitis in populis, *alius habet* transmotionem, *Hebræus autem,* manoud, *ibid.* Tota die verecundia mea contra me est, *alius dicit* : Ignominia mea, *ibid.* A voce exprobrantis et obloquentis, *alius dicit* : et blasphemantis, *ibid.* Inique non egimus in testamento tuo, *alius habet interpres* : Nec fraudem fecimus pacto tuo, *ibid.* Et non recessit cor nostrum, *alius dicit interpres,* Non abscessit, *ibid.* 241. Et non declinasti semitas nostras a via tua, *alius inquit interpres* : Nec inclinata sunt quæ nos erigunt; *item alius dicit* : Et non aversum est retro cor nostrum, nec declinaverunt gressus nostri, *Hebræus autem dicit* : vathet adscurenu meni orach, *ibid.* 241, 242. Quoniam humiliasti nos in loco afflictionis, *alius habet interpres,* in loco inhabitato, *alius,* in loco Sirenum, *ibid.* Et cooperuit nos umbra mortis, *alius dicit,* Obstruxisti nos, *ibid.* Exurge, quare obdormis, Domine, *alius dicit interpres,* quare es tanquam dormiens, *ibid.* 243. Exurge et ne repellas in finem, *alius habet interpres,* Quare faciem tuam avertis, *item alius,* abscondis, *ibid.* Oblivisceris inopiæ nostræ et tribulationis nostræ; *alius dicit interpres,* malitiæ nostræ, *ibid.* 244. Exurge, Domine, adjuva nos, et redime nos propter nomen tuum, *alius habet interpres* : Sta nos defendens, et libera nos propter misericordiam tuam, *ibid.* 246.

Psal. XLIV. Pro victoria, pro floribus filiorum Core, *alius habet interpres,* victoriæ auctori : propter lilia filiorum Core; *Hebræus pro* liliis, *dicit* al sosanim, III, 247. Intelligentiæ canticum in dilectum; *alius habet* : scientis canticum propter amicitiam; *item alius,* dilectis : *Hebræus autem dicit* : Idithoth, *Septuaginta dicunt,* In finem pro iis qui commutabantur, filiis Core ad intellectum, canticum pro dilecto, *ibid.* Eructavit cor meum verbum bonum, *alius dicit,* irrepsit, *alius dicit,* Motum est cor meum verbo bono, *ibid.* Dico ego opera mea regi, *alius habet interpres,* facta mea, *ibid.* 249. Lingua mea calamus scribæ velociter scribentis, *alius habet interpres* : Lingua mea ut stylus scribæ celeris, *ibid.* 250. Speciosus forma præ filiis hominum, *alius dicit interpres* : Pulchritudine ornatus es a filiis hominum, *ibid.* 251. Diffusa est gratia in labiis tuis, *alius dicit* : Refusa est gratia labiis tuis, *ibid.* Propterea benedixit te Deus in æternum, *alius ait* : hujus rei gratia, *ibid.* 254. Accingere gladio tuo super femur tuum potentissime, *alius dicit* : Cinge ensem tuum super femur, *alius item,* Circumpone veluti gladium tuum super femur, *ibid.* 258. Specie tua et pulchritudine tua, *alius interpres habet,* Laudem tuam et auctoritatem tuam, *alius item,* gloria et decore tuo, *ibid.* Et deducet te mirabiliter dextera tua : *alius interpres ait* : Et illuminabit te super terribilia dextera tua, *alius habet,* Et ostendet tibi terribilia dextera tua, *ibid.* 264. Thronus tuus Deus in sæculum sæculi, *alius dicit interpres,* Thronus tuus, Deus, æternus et ultra. *Hebræus autem dicit illud* : Deus, Deus tuus, eloïm, eloach, *ibid.* 266. Myrrha, et gutta, et casia a vestimentis tuis, *alius dicit interpres,* in vestimentum tuum, *alius item,* in omnes vestes tuas, *ibid.* 272. A domibus eburneis, ex quibus delectaverunt te filiæ regum in honore tuo, *alius dicit,* a templis eburneis, unde delectaverunt te, dum te honorant, *alius,* in gloriosis tuis, *ibid.* 273. Astitit regina a dextris tuis, *alius dicit,* stabilita est, *hoc est,* firmiter stetit, stetit immobiliter, *ibid.* In vestitu deaurato, circumdata varietate, *alius habet interpres,* In diademate auri de Suphir, *ibid.* 274. Et concupiscet rex decorem tuum, *alius ait* : ut concupiscat, quoniam ipse sit Dominus tuus, *alius,* Ipse enim est dominus tuus. Et adorabunt ipsum; *alius ha-*

bet, et adora ipsum, *ibid.* 275. Et filia Tyri in muneribus, *alius interpres ait* : Filia autem fortis dona feret, *ibid.* In fimbriis aureis circumamicta, varietate ornata, *alius dicit*, Per fibulas aureas varie induta, *ibid.* 278. Adducentur regi virgines post eam ; *alius*, sequentur ; *alius*, offerentur, *ibid.* 279. Pro patribus tuis nati sunt filii tui, *alius dicit* : Erunt tibi filii tui, *ibid.* 280. Memor ero nominis tui in omni generatione et generatione, *alius dicit interpres* : Revocabo in memoriam verbum tuum in unaquaque generatione, *ibid.* Propterea populi laudabunt te perpetuo, *alius dicit interpres* : Propter hoc populi confitebuntur tibi, *ibid.* 281.

Psal. XLV. In finem pro filiis Core, pro arcanis, *alius dicit interpres*, Victoriæ auctori filiorum Core ; *alius item*, pro adolescentiis canticum, III, 282. Sonuerunt et turbatæ sunt aquæ eorum, conturbati sunt montes in fortitudine ejus, *alius interpres ait* : Sonantibus et turbatis aquis, et concussis montibus in glorificatione ejus, *ibid.* 283, 284, *et in eadem pagina multæ variæ lectiones, ut in* 285, 286, 288.

Psal. XLVI. In finem, pro filiis Core, *alius habet interpres*, Victoriæ auctori filiorum Core, III, 289. Omnes gentes plaudite manibus, *alius*, manu. Jubilate Deo in voce exultationis, *alius dicit*, Significate in voce laudationis, *ibid. altera lectio*, 298.

Psal. XLVII. Bene radicibus firmans exultatione universæ terræ, *alius dicit*, Pulchro germine, gaudio universæ terræ, *alius item*, ab initio præscripto splendore universæ terræ, III, 304. Montes Sion latera Aquilonis, *alius habet interpres*, Montes Sion femora Aquilonis, *Hebræus autem illud exprimit*, Ar Sion jerchthe Saphoun, *ibid.* 306. *Et aliæ multæ lectiones interpretum in toto decursu hujus Psalmi in paginis* 307, 309, 311.

Psal. XLVIII. In finem filiis Core, *alius dicit interpres* : Triumphalis, III, 313. Audite hæc omnes gentes, *alius*, Audite hoc, auribus percipite omnes qui habitatis orbem, *alius*, intimum occidentem ; *Hebræus*, old, etc., etc., *ibid.* Os meum loquetur sapientiam, et meditatio cordis mei prudentiam ; *alius habet interpres*, Et cantillabit cor meum prudentiam, *et in Hebræo*, Ovagith, *ibid.* 316. *Aliæ interpretum lectiones variæ in eodem Psalmo*, pag. 317, 319, 320, 322, 325, 326, 327.

Psal. CIX. In splendoribus Sanctorum, *alius dicit interpres*, in decore Sancti, *alius*, in gloria Sanctorum, III, 484.

Psal. CXI. Disponet sermones suos in judicio, *alius interpres dixit* : Dispensans res suas cum judicio, III, 519. Ab auditione mala non timebit, *alius interpres dicit* : Nuntium malum non timebit, *ibid.* 521. Paratum cor ejus ejus sperare in Domino : *alius interpres ait* : firmum cor ejus, *ibid.* 522.

Psal. CXIII. Super misericordia tua et veritate tua, *alius interpres ait* : Propter misericordiam tuam, III, 542.

Psal. CXIV. O Domine, libera animam meam, *alius dicit interpres*, Rogo, Domine, eripe animam meam, *alius autem*, o Domine, salva animam meam, III, 553. Placebo coram Domino in regione vivorum ; *alius habet*, ante Dominum, *alius autem ait* : Inambulabo, *ibid.* 557.

Psal. CXV. Omnis homo mendax, *alius interpres dixit*, Falsum, *alius autem*, mentitur ; *alius*, fallitur ; *alius* deficit, III, 566, 567. Pretiosa in conspectu Domini mors Sanctorum ejus, *alius ait interpres* : Honorata coram Domino, *ibid.* 568.

Psal. CXVII. Morti non tradidit me, *alius interpres habet* : Morti autem non dedit me, III, 583. A Domino facta est ista, *alius interpres dicit* : Hoc factum est a Domino, *ibid.* 586. Constituite diem solemnem in condensis usque ad cornu altaris, *alius dicit interpres*, Colligate in celebri conventu condensa ; *alius*, Alligate festum in pinguibus, *alius*, Sacrificate splendidas hostias, *et alius*, Coronis et ramis templum cingite ; *Hebræus*

autem dicit, Esrone ag baad oththim, *ibid.* 589.

Psal. CXIX. Canticum graduum, *alius interpres ait*, Canticum ascensionum, III, 590.

Psal. CXX. Canticum graduum, *alius interpres dixit*, Cantus in ascensiones, III, 599. Dominus custodiet te, Dominus, protectio tua super manum dexteram tuam, *alius autem interpres ait*, ad manum dexteram tuam, *ibid.* 602. Dominus custodiet introïtum tuum et exitum tuum, *alius dixit interpres*, accessum tuum, *ibid.* 603.

Psal. CXXI. Lætatus sum in iis qui dixerunt mihi : In domum Domini ibimus, *alius dixit interpres*, Lætatus sum cum dicerent mihi : In domum Domini venimus, III, 605. Illuc ascenderunt tribus, *alius dixit*, Illuc ascenderunt sceptra, *ibid.* 607. Rogate quæ ad pacem sunt Jerusalem, *alius dixit*, Amplectimini aut salutate Jerusalem, *ibid.* 608. Et abundantia diligentibus te, *alius ait*, Quiescent, *alius autem*, Prospere agant qui te diligunt, *ibid. Et aliæ multæ sunt interpretum variæ lectiones in eodem Psalmo*, pag. 608, 609, 610.

Psal. CXXII. Multum repleta est anima nostra, opprobrium abundantibus et despectio superbis, *alius habet interpres*, Multis satiata est anima nostra obloquentibus abundantibus et despicientibus superbis, *alius autem*, Subsannatione arrogantium, *alius vero*, despectione eorum qui bonis affluunt, III, 613.

Psal. CXXIII. Forsitan aqua absorbuisset nos, *alius dicit interpres*, Tunc forte aquæ inundavissent nos quasi torrens pertranseuntes contra animam nostram, III, 617.

Psal. CXXIV. Non commovebitur in æternum qui habitat in Jerusalem, *alius habet interpres*, Immutabilem in æternum, qui habitat circa Jerusalem, III, 622. Ut non extendant justi ad iniquitates manus suas, *alius habet* : Propterea non extendunt justi ad iniquitatem manus suas, *ibid.* 623. Benefac, Domine, bonis, *alius dicit*, Beneficia confer : et rectis corde, *ibid.*

Psal. CXXV. In convertendo Dominus captivitatem Sion, facti sumus sicut consolati, *alius interpres dixit*, Quando converterit Dominus captivitatem, erimus consolati, III, 625. Converte captivitatem nostram sicut torrens in austro, *alius dixit*, ut canales, *alius*, ut defluxus, *alius*, ut emissiones, *ibid.* 628.

Psal. CXXVI. Sicut sagittæ in manu potentis, ita filii excussorum, *alius*, alligatorum, III, 632. Beatus vir qui implebit desiderium suum ex ipsis, *alius interpres ait* : Beatus qui implebit pharetram suam ex ipsis, *ibid.* 633.

Psal. CXXVII. Uxor tua sicut vitis abundans in lateribus domus tuæ, *alius dicit interpres*, in penetralibus, *alius*, in femoribus, III, 640. Et videas bona Jerusalem, *alius dixit*, et vide in bonis Jerusalem, *ibid* 642.

Psal. CXXVIII. Dominus justus concidit cervices peccatorum, *alius autem interpres pro* cervices, *dixit*, funes, III, 645. Convertantur retrorsum, *alius dixit*, subvertantur retrorsum, *ibid.* 646. De quo non implevit manum suam qui metit, *dixit alius*, pugnum suum, *ibid.*

Psal. CXXIX. *Quædam breviores variantes*, 651, 652.

Psal. CXXX. Domine non est exaltatum cor meum, neque elati sunt oculi mei, *alius*, neque exaltati sunt, III, 654.... Neque in mirabilibus super me, *alius dixit*, in magnitudinibus, *alius*, in magnificentiis, nec me exsuperantibus, *ibid.*

Psal. CXXXI. Sacerdotes tui induentur justitia, *alius*, amiciantur, *alius*, induantur, IV, 8. Venationem ejus benedicens benedicam, *dixit alius*, cibum, *ibid.* 10.

Psal. CXXXII. Ecce quam bonum et quam jucundum ! *alius interpres ait*, Ecce quid bonum et quid pulchrum : nisi habitare fratres in unum, IV, 12.

Psal. CXXXV. Qui firmavit terram super aquas, *alius dixit interpres*, Qui compilavit terram in aquis, IV,

39, *et aliæ quædam breviores*, 40, 41, 42, 45.

Psal. CXXXVI. In salicibus in medio ejus suspendimus organa nostra, *alius ait*, citharas nostras, *alius*, lyras, IV, 47. Filia Babylonis misera, *alius dicit*, vastata, *alius*, diripienda, *ibid.* 50. Beatus qui retribuet tibi retributionem, qua retribuisti nobis, *alius ait* : quam ante fecisti nobis, *ibid.*

Psal. CXXXVII. In conspectu Angelorum psallam tibi, *alius interpres dixit* : Libere, Deus, canam te, *alius autem*, in conspectu deorum cantabo tibi, IV, 51, *et quædam aliæ breviores*, 53, 55, 56.

Psal. CXXXVIII. Quia non est dolus in lingua mea, *alius dixit*, contradictio, IV, 59. Non potero ad eam, *alius dixit*, Superat me, *ibid.* Confortata est, *alius ait*, admodum elata est, *ibid. et aliæ interpretum lectiones variæ leguntur*, 63, 64, 67, 68, 69, 70.

Psal. CXXXIX. Virtus salutis meæ, *alius*, potentia salutis meæ, IV, 77. Non tradas me, Domine, a desiderio meo peccatori, *alius dixit interpres*, Ne des, Domine, desideria mea peccatori, *ibid.* 78, 79. *Et aliæ multæ sunt*, 80, 81, 82.

Psal. CXL. Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo, *alius ait interpres* : Statuatur oratio mea sicut incensum coram te, *alius ait*, præparetur, IV, 88.... Sacrificium vespertinum, *alius ait* : Donum vesperæ, *alius*, Oblatio vespertina, *ibid.* Et non communicabo cum electis eorum, *alius dixit interpres* : Neque una comedam dulcia eorum, *alius autem*, Non congregabor in deliciis eorum, *ibid.* 102. *et aliæ multæ, tum breves, tum longiores*, 104, 105, 106.

Psal. CXLIII. Homo vanitati similis factus est, *alius interpres dixit*, Vapori, Domine, inclina cœlos tuos, et descende. Tange montes et fumigabunt, *alius dixit interpres* : Cum inclinasti cœlos tuos, et descendisti, et tetigisti montes, fumigaverunt, IV, 137.

Psal. CXLVI. Deo nostro jucunda sit laudatio, *alius ait interpres*, Alleluia quoniam bonum est canticum Deo, IV, 176, *et aliæ quædam*, 177, 178, 179, 180.

Psal. CXLVII. Qui dat nivem sicut lanam ; nebulam sicut cinerem spargit, *alius ait interpres*, Rorem concretum ; *Hebræus autem*, Chephor, Chæpher, IV, 182. Ante faciem ejus quis sustinebit, *alius dicit*, In faciem æstus ejus quis subsistet? *ibid.* 183.

Psal. CXLVIII. Statuit ea in sæculum, et in sæculum sæculi, *ait alius interpres* : Statuit ea manere perpetuo, IV, 192. Spiritus procellarum, *alius habet*, ventus Typhonis, *ibid.* 195. *leguntur quædam aliæ*, 201, 202, 203.

Psal. CL. Laudate Deum in sanctis ejus, *alius dicit*, In sancto suo, *alius autem*, in sanctificato suo, IV, 208, 209, 210. Omnis spiritus laudet Dominum, *alius ait*, respiratio, *ibid.* 210.

Inveterare a peccato quid, III, 72, 73.

Invidiæ malum, XXI, 404. Invidia diaboli mors intravit in mundum, I, 35. Invidia pugnat etiam contra domestica decora, XI, 213. Invidia Josepho regnum peperit, *ibid.* 214.

Invidia episcopo non timenda, XX, 475. Invidorum miserabilis conditio, XXII, 36, 37. Eorum oculi nihil sanum vident, XI, 35, 36. Invidia deponenda, XX, 383.

Invidia ingratum reddit, XI, 492. Invidia quantum malum, II, 297. Invidiæ morbus et ejus effectus, *ibid.* 132, 133, 134. Invidia radix homicidii, *ibid.* 208. Nihil cum ratione operatur, *ibid.* 183. Felicitatem aliorum suam putat infelicitatem, *ibid.*

Invidia pauperum in divites, III, 347. Invidiæ conditio, *ibid.* 39, 40. Invidorum mala, *ibid.* Invidorum miserabilis conditio, *ibid.* 111. Invidia invidi pœna, *ibid.* 415.

Invidi malis lætantur, IV, 78, 79. Invidia unde oriatur, XVI, 427. Invidiæ malum, XVII, 133. Invidus et simulator homines plus quam Deum veretur, *ibid.* 367. Qui invidet cum Deo pugnat, *ibid.* 135.

De invidia ecloga, XXV, 22. Nihil ita nos ab invicem separare et divellere con-

suevit, sicut invidia et livor, *ibid.* Non ita lignum et lanam insidens tinea et vermis corrodere solet, sicut invidiæ febris ipsa invidentium absumit ossa, animique labefactat moderationem, *ibid.* Invidia quanta damna pariat, xv, 495. Invidia omnis pellenda quomodo, xiv, 522. Invidia plus quam cætera omnia diffensiones parit, *ibid.* 536, 537.

Invidia furor quidam est, xv, 527. Invidia quanta vitia et damna pariat, xiv, 362; xv, 535. Invidus avaro pejor, xiv, 537. Invido inaccessum est cœlum et vita ejus non vitalis est, *ibid.* 539.

Invidiæ tyrannis, xiii, 261. Bona omnia pessumdat, *ibid.* 262, 263. Est bello perniciosior, *ibid.* 263. Invidia stultos efficit homines, xii, 181. Invidia invidis perniciosa, ix, 284.

Invidia diaboli Adamum occidit, x, 104. Invidia nihil deterius, per quam mors in mundum intravit, *ibid.* 53. Invidia excæcat hominem, *ibid.* 201.

Invidia fornicatione pejor, ix, 459. Culpa omnium deterrima, *ibid.* Invidia quantum malum, *ibid.* 458. Fera venenosa, x, 100. Nihil pejus, ix, 440. Invidus ut alium perdat ipse perit, x, 113, 114.

Invidorum misera conditio, ix, 458. Invidia est fera multis capitibus instructa, vi, 278. Invidiæ malum, *ibid.* Nulli par, *ibid.* 276.

Invidia bonis quoque suis insidiatur, vii, 74. Invidia nulli cedit miraculo, v, 377.

Invidia sæpe secum ipsa pugnat, vi, 350. Invidia quantum malum, *ibid.* 273. Invidia et gloriæ amor non cum sincera reperiuntur amicitia, vii, 25.

Invidia Judæorum erga centurionem, vi, 103, 104. Invidus dæmoni comparatur, *ibid.* 276.

Invidus, dum fornicarii et publicani in regnum cœlorum intrant, ipse excluditur, vi, 276. Ad invidiam curandam remedia, *ibid.* 277. Invidus, non eum cui invidet lædit, sed se ipsum, *ibid.*

Invidi sæpe mente admirantur, et adulatores mente criminantur, v, 423. Invidia ne pulchra quidem intueri sinit, aut si sinat, invidis sinit oculis, iv, 522, 523.

Invocare in veritate quid sit, xii, 412.

Invocatio Sanctorum et Martyrum, xx, 352. Invocatio Martyrum, xxiii, 469. Invocatio et intercessio Sanctorum, ii, 100.

Invocatio et intercessio Sanctorum in calamitatibus, xxii, 43. Invocatio Dei a malis liberat, iii, 552.

Ir lumen magnum et splendorem significat, iv, 57. Vulgata vertit *vigil*, loco hujus vocis *Ir*. Ir dicitur lumen magnum et splendor, sicut sanctus Gregorius Nazianzenus Angelos lumina appellat, *ibid.* 626.

Ira Dei novacula in Scriptura vocatur, iv, 336. Ira Dei non animi ægritudo, xxi, 457.

Ira cur nobis insita, xxiii, 265. Iram qui non refrenat in cruciatu vivit, xxii, 349. Iræ in proximum solvendæ, xi, 109, 110, 124.

Iræ exardescentis pravus effectus, ii, 204; v, 178, 179. Iram sedare in nostra est potestate, v, 182, 183. Ex ira Davidis, quam ille sedavit, ejus virtutem cognoscimus, *ibid.* 162.

Ira Dei aliquando per ignem significatur, iii, 287, 288. Ira et furor in Deo non humano more sunt intelligenda, *ibid.* 61. Ira rationis expers, *ibid.* 615. Ira ad quid utilis, *ibid.* 28. Ira aliquando utilis, *ibid.* 27. Ira quænam mala sit, *ibid.* Temere irascitur qui se ipsum ulciscitur, *ibid.* 28. Quid sit audiendum: *Irascimini et nolite peccare*, *ibid.* 26, 27, 28. Ira in nobis ideo insita est, non ut peccemus, sed ut alios peccantes prohibeamus; non ut sit animi perturbatio et ægritudo, sed ut sit ægritudinum remedium, *ibid.*

Ira nihil deterius, v, 356. Ira sæva fera est, *ibid.* 274. Quomodo sedanda et tollenda quanta mala afferat, *ibid.* 449, 450. Iræ motus sedandi, vii, 283, 285. Iræ morbus celeri medela opus habet, v, 453, 454. Ab ira abstinere quantum bonum, vii, 62.

Ira ebrietatem parit vini temulentia deteriorem, v, 429. Ira est radix cædis, *ibid.* 444. Ira non iniqua semper est, sed inopportuna ira reprehenditur, *ibid.* 448.

Ira celeriter extinguenda, ix, 202,

203. Ira acutus morbus, ignis vehemens, ebrietas quædam imo ebrietate deterior, IX, 371, 372.

Ira quomodo sedatur, X, 157, 158. Ira fera est quam frenare oportet, IX, 203. Iræ materia clamor est, *ibid.* 371.

Iram inter et furorem μανίαν nullum discrimen, X, 59. Ira nihil turpius, nihil gravius, nihil ingratius, nihil damnosius, XII, 186. Ira est canis impudens, *ibid.* 208, 209.

Ira quanta mala pariat, XII, 80, 81. Ira et vindictæ cupido quantum malum, *ibid.* 466, 467, 468. Ira et furor morbos urgent, *ibid.* 82. Ubi ira est, ibi non habitat Spiritus sanctus, *ibid.* 207.

Ira quanta mala peperit, XIII, 41. Quomodo sedanda, XII, 184. Frenanda non potest unquam iratus persuaderi, *ibid.* 370. Ira solvitur mansuetudine, XII, 184.

Ira est fera quædam cohibenda, XVIII, 268. De ira et furore ecloga, XXV, 45. Cum ira circa pectus consurgit et sævit, os ignem spirat, flammam oculi emittunt, tumet undique facies, manus immoderate extenduntur, pedes ridicule saltant, in cohibentes insiliunt, nec quidquam distant ab insanientibus, imo nec a feris asinis, calcitrantes, mordentes, *ibid.*

Qui irascuntur, pueris insipientiores sunt, XVIII, 448. Iræ quanta fœditas, XXII, 311.

Ira majus est malum quam concupiscentia, XVI, 299, 300. Ira quomodo cohibenda, XVIII, 151, 152.

Iracundia cito deponenda, XXI, 401. Ea nihil magis aciem mentis obtundit, XX, 435. Iracundia mala, *ibid.* Iracundia fratrum sedanda, XXI, 401, 402. Iracundia fons et radix cædis, XIX, 143, 144.

Iracundi sunt dæmoniacis similes, V, 483, 484. Iracundus quam crucietur, VI, 262. Iracundus dæmoniaco pejor, X, 59. Iracundi imago, IX, 204. Iracundi descriptio, XII, 207, 208, 363.

Iracundus in mansuetum incidens sedat iram, *ibid.* 80. Iracundus sibi insuavis et aliis noxius est, *ibid.*

S. Irenes templum, ubi concionatus est Chrysostomus, V, 38.

Iris arcus in nubibus, I, 413, 414.

Irruptio in Ecclesiam per manum militum facta in magno sabbato, XXIV, 7, 9.

Irus paupertate erat Epicurus, XII, 162.

Isaaci ærumnæ, XI, 197; XX, 115, 116. Martyr appellatus a Paulo, XX, 357.

Isaac Christi figura, V, 10.

Isaac risum significat, XIII, 125, 126. Isaaci mactatio crucem designabat, XI, 250.

Isaaci ortus, II, 122.

Isaac cur offerri voluerit Deus, II, 161. Isaaci immolandi mansuetudo et obsequentia, *ibid.* 139. Isaaci patientia, *ibid.* 186.

Isaaci putei ex quibusdam casibus denominati, II, 438. Isaac precatur pro conjuge sterili, *ibid.* 161, 162.

Isaac viginti annis orando perseverat, II, 166. Isaac prohibetur a Deo ne in Ægyptum eat, *ibid.* 175. Isaac in sua generatione doctor, III, 24, 25. Isaac fructus hospitalitatis, *ibid.* 358.

Isaac figura Christi, VII, 389, 390.

Isaias increpat mulierum luxum et mollitiem, IV, 274, 276. Isaïas cur ab anno mortis Oziæ visionem suam narrare incipiat, *ibid.* 405, 406.

Isaïas Ægyptios muscas vocat, IV, 335. Isaïæ excellentiam prædicat Paulus, *ibid.* 213. Isaïæ excellentia ex ejus prophetia maxime percipitur, *ibid.*

Isaïas cur se obtulerit Deo in visione, *ibid.* 312, 313. Judæis gravissimo supplicio affectus est, *ibid.* Isaïæ visioni affinis est Danielis visio, *ibid.* 305, 306. Isaïas. *Vide* Esaias.

Isaïas quam aperte Joannis Baptistæ et Christi adventum præsignificaverit, V, 349, 351. Isaïæ prophetia dicto Christi accurate consonat, VI, 390. Isaïas magniloquentissimus propheta, XV, 128.

Isaïas theologus, IX, 489. Isaïas sectus est, *ibid.* 187. Isaïas ubi sepultus sit ignoratur, *ibid.* 488.

Isauri regionem infestabant in qua Chrysostomus exulabat, XXIV, 12. Isaurorum incursiones, *ibid.* 91, 124, 125. Isauri Cæsarienses agrum populantur, *ibid.* 131, 132 *et seqq.* Depopulati agros se recipiunt, *ibid.* 136. Isauri prædones, *ibid.* 148.

Isauri exorto vere latrocinia exercent, XXIV, 283, 284. Isaurorum terror, *ibid.* 250. irruptiones, *ibid.* 194, 195. Isaurorum metus, *ibid.* 198, 242. Isauri omnia populabantur in Armenia, arces obsidebant, *ibid.* 272. Isauri trecenti Arabissum oppidum invadunt et arcem pene capiunt, *ibid.* 277. Isauri omnia cruore complebant, *ibid.* 332.

Ismael nothus, XX, 112. Ismaël ejectus a Sara, II, 125, 126, 127. Servatur a Deo, *ibid.* 128.

Ismaelitæ ex neptibus Abrahæ edocti, III, 24. Ismaëlitæ nihil commune habent cum Israëlitico genere, V, 250.

Isocratis lepor, XX, 468.

Israel aliud nomen Jacobi, XIII, 113. Israël significat, Videns Deum, XI, 441, 442.

Israelitæ cur unum vitulum pluraliter vocant deos, XXI, 585. Israël quomodo potestas Dei dicitur, III, 535.

Israëlitæ ex Ægypto egressi impietatibus addicti, 230. Israëlitæ cur tandiu in deserto detenti sunt, *ibid.* Israëlitarum decem tribuum nequitia, *ibid.* 115.

Israëlitæ circumcisione signantur ut pecora et bruta, XVI, 135. Israël populus Deum irritavit, cum Ægyptiam concupiebat mensam, carnes et lebetes a ductore requirens, XXV, 468.

Ister seu Danubius sæpe glacie concrescit, III, 649.

Italia de Spiritu sancto accepit, III, 253.

Itali, XIX, 404.

Italicæ scribit Chrysostomus, XXIV, 311.

Itinera Pauli, XIII, 96.

J

Jacob supplantationem sonat, II, 202. Jacob benedictionem subripuit fratri ex Dei nutu, *ibid.* 195, 196. Jacobi pius et gratus erga Deum animus, *ibid.* 289. Jacob ærumnæ variæ, *ibid.* 357, 358. Jacob obedientia et pietas, *ibid.* 283, 284.

Jacob quantum Rachelem amaverit, II, 222, 223. Jacob Racheli de sterilitate querenti prudenter respondet, *ibid.* 239, 240. Jacobi philosophia seu vita aspera, *ibid.* 212. Jacob fortitudo animi, *ibid.* 251, 252. Jacobi mansuetudo, *ibid.* 245, 246, 247.

Jacob petit a Deo ut suas promissiones impleat, II, 267. Fratrem suum Esaü placare studet, *ibid.* 267, 268. Jacob cum Angelo luctatur, *ibid.* Jacob adorat Esaü fratrem suum, *ibid.* 271, 272. Jacob humilitate vicit fratrem suum, *ibid.*

Jacob Israël nominatus, II, 458; XIII, 113. Jacobi anima grata et pia memorque beneficiorum Domini, II, 369. Jacob deos alienos sustulit de familia sua, *ibid.* 284. Jacob quantum Josephum amaret, *ibid.* 341, 342.

Jacob vovet se decimas daturum, II, 216. Jacob ægre dimittit Benjaminum, ut in Ægyptum pergat, *ibid.* 338, 339. Jacobi lætitia cum audivit Josephi incolumitatem, *ibid.* 351, 352. Jacob cæcus, oculis mentis videbat, *ibid.* 369. Jacobi benedictiones in filios, *ibid.* 375, 376. Jacob prædicit crucem et sepulturam Christi, *ibid.* 378, 379. Jacobi mors cum miraculo conjuncta, *ibid.* 382. Jacob cur voluerit in patria sepeliri, *ibid.* 365.

Jacob cur in utero matris amabatur, XIII, 440, 441. Jacobi patriarchæ luctus, XI, 147, 148.

Jacob patriarcha quot subierit ærumnas, XI, 197; XX, 118, 119. Jacobi dolor de morte filii a fratribus ejus simulata, XX, 123. Jacob martyr appellatur a Paulo, *ibid.* 357. Jacob patriarchæ labor et sollicitudo pro grege, XXII, 101. Jacob mortem timebat, XXIII, 455, 456. Et exemplo Jacobi ostenditur veteres metuisse mortem, *ibid.*

Jacob in sua generatione doctor, III, 25. Habitatores Mesopotamiæ docuit, *ibid.* 24. Jacob prophetiam incipit ab

imprecatione, III, 461. Jacob quo pacto dominus fratris sui Esaü fuit, V, 327.

Jacob vituperabilis recalcitravit, cum impletus erat, impinguatus, incrassatus et dilatatus, XXV, 468.

Jacob ex ærumnis magis claruit, XXV, 357. Jacobo non nocuit Esaü, VI, 276.

JACOBUS et Joannes filii tonitrui appellati, II, 458; XIII, 113, 118.

Jacobus et Joannes cur filii tonitrui vocati, IX, 316. Jacobo Joannis fratri gladio caput abscissum est, XI, 92. Jacobus et Joannes dexteram et sinistram terrestris regni petebant, *ibid.* 90, 91, 92.

Jacobi Joannis fratris ardor et virtus magna, VII, 106. Jacobus frater Joannis in quo præcelleret, VI, 367.

Jacobum ab Herode occidi cur permiserit Dominus, XII, 305. Jacobus non cruci affixus, sed capite truncatus ense, baptismo baptizatus est Christi, XXIII, 466.

JACOBUS (minor) cur frater Domini vocetur, V, 287. Jacobus frater Domini vir admirandus, primus episcopus Jerosolymitanus, *ibid.* Laudatur ejus aspera vita, *ibid.* Procumbendi assiduitate frons pellis cameli instar obduruit, *ibid.* ejus laudes, *ibid.* Jacobus frater Domini Jerosolymorum episcopus, X, 55. Jacobus frater Domini episcopus Jerosolymitanus, vir magnus et mirabilis, XII, 511.

Jacobus quia episcopus erat Jerosolymæ, ideo postremus in illa urbe loquitur, XII, 374. Laudatur ejus prudentia, *ibid.* Jacobi fratris Domini, qui episcopus Jerosolymorum fuit, modestia, *ibid.* 39. Ex his qui dicebant ad Christum: *Transi hinc in Judæam, ut et discipuli tui videant opera quæ facis; nemo quippe in occulto aliquid facit... neque enim fratres ejus credebant in eum,* primus fuit Jerosolymorum episcopus beatus Jacobus, X, 55. Quod vero Jacobus frater Domini ex numero fratrum non credentium fuerit, nescio an alius quispiam dixerit, *ibid.* 525 *in nota.*

JACOBUS Alphæi lapidatus, VIII, 450.

JACOBUS. De quo Jacobo mentio est in his verbis: *Adhuc Jacobus vivebat?* XII, 298, 524, 525.

JACTANTIA bona opera delet, XI, 435. Jactantia fugienda, VI, 172.

JAPHETH filius Noë, I, 333, 336. Japheth intravit in arcam cum Noë, fratribus et matre, *ibid.* 360. Sem et Japheth acceptis vestibus super humeros suos incesserunt retrorsum, et operuerunt nuditatem patris sui, *ibid.* 433. Hæc est in Sem et Japheth probitas magna et honestas, *ibid.* Japhethi maxima est benedictio, forte latentem aliquem habens thesaurum, Noë dicente: *Dilatet Deus Japheth, et habitet in tabernaculis Sem, et fiat Chanaan servus illius, ibid.* 442. Sanctus Chrysostomus ait Noë benedicendo Sem et Japheth duorum populorum vocationem significare voluisse, per Sem nempe Judæos, per Japheth autem gentium vocationem, *ibid.*

JEJUNIUM in quo bonum, XXI, 162. Jejunii fructuosi modus, XX, 204. Jejunium quadragesimale non ob crucem celebratur, *ibid.* 239. Cur per quadraginta dies jejunetur, *ibid.* 238. Jejunium Judaïcum nudis pedibus, *ibid.* 208. Avocat ab immundis Judæorum jejuniis Chrysostomus, *ibid.* 221. Jejunium Judæorum impium et sceleratum, *ibid.* 247.

Jejunium hæreticorum pœna mulctandum, XXI, 127. Medicina est jejunium; sed medicina licet millies utilis sit, per utentis imperitiam inutilis sæpe fit; nam nosse oportet et tempus quo ipsam adhibere opus sit, et ipsius medicamenti quantitatem et corporis temperiem, et regionis naturam, et anni tempus, et congruum victum, etc., XXII, 107, 108. Jejunii lucrum, XXI, 559. Jejunium quo pacto prosit, XXII, 317. Jejunii veri conditio, *ibid.* 300, 301.

Jejunium vituperat, qui ipsum ciborum tantum abstinentiam dicit, XXII, 109, 110. Jejunii veri ratio, XI, 319. Jejunium precibus cooperatur, XXII, 306. Jejunii soror et contubernalis oratio, XXI, 547, 548.

Jejunium commilito noster et auxiliator, XXII, 151. Jejunando non jejunari, et non jejunando jejunari potest, quomodo, XI, 319. Jejunium non tantum ciborum abstinentiam postulat, sed etiam peccatorum, XXII, 107. Jejunii utilitas nulla nisi a vitiis abstineatur, *ibid.* Jejunium omnium membrorum sit, jejunent manus a rapina, pedes a cursu ad spectacula, oculi a formosarum obtutu, *ibid.*

109, 110. Jejunet et auris; aurium autem jejunium, detractiones et calumnias non suscipere, *ibid.* 110. Jejunet quoque os a verbis turpibus et convicio, *ibid.*

Jejunium Christianorum dæmones timent, XXI, 547. De jejunio lætatur Deus, *ibid.* 549. Jejunii dimidio transacto gaudebant Antiocheni multi, XXII, 316. Ante jejunii adventum quidam crapulæ se apparabant, quidam balnea adeundo ut corpora abluerent, XXI, 557.

Jejunandum in tentationibus, XII, 360. Jejunium magna res, *ibid.* 320. Jejunii species est abstinere a deliciis, *ibid.* Jejunia ordinationes præcedebant, *ibid.* 359. Jejunium verum declinare a malis, et ad bona transire, I, 133, 200.

Jejunium temperantiæ parens, II, 427. Est fons omnis philosophiæ, *ibid.* Jejunium animarum tranquillitas, senum decor, adolescentium pædagogus, continentium magister, I, 40, 41.

Jejunium jucundum volentibus philosophari, II, 389. Jejunium veri id est, verno tempori comparatur, *ibid.* Cur jucundum jejunium, *ibid.* Jejunium quasi festum habendum est, I, 32. Jejunii bona, *ibid.* Nihil prodest sine aliis bonis operibus, *ibid.* 132, 149, 150.

Jejunium, portus animarum nostrarum, I, 34. Animæ alimentum est, quomodo, *ibid.* 37. Jejunium leviorem reddens mentem, efficit ut facilius hujus vitæ pelagus transmittat, et in cœlum, ac cœlestia suspiciat, et nihil faciat præsentia, sed ut umbras et somnia diffugere censeat, *ibid.* In jejunio confessio emittenda, et eleemosyna eroganda, *ibid.* 118. Jejunii tempore, majus virtutis studium habendum, *ibid.* 353.

Jejunii præconia, I, 133.

Jejunium subsidio precationis eget, I, 454. Jejunii præclara facinora, *ibid.* 36. Jejunium motus animi cedat, II, 389. Jejunium quasi medicina habendum, I, 34. Jejunii bona quanta, V, 67. Jejunium non prodest improbis, I, 71.

Jejunium quadraginta dierum Moyses et Elias servarunt, I, 35, 36. Quadraginta dierum ipse Christus celebravit, *ibid.* 36. Jejunium quadraginta dierum erat tempore Chrysostomi, V, 66, 67. Jejunii memoria utilis, *ibid.* 67, 68.

Jejunium primo hominі præceptum, I, 87, 88. Jejunium quadraginta dierum Elias transegit, vitataque mortis tyrannide, et curru igneo quasi in cœlum raptus, etiam in hanc usque diem mortem non expertus est, *ibid.* 36. Daniel vir desideriorum, peracto multorum dierum jejunio, admirandam visionem nactus est, et leonum furorem compescuit, in ovium mansuetudinem vertit, non naturam commutans, sed, feritate manente, appetitum mutatum cohibens, *ibid.* Ninivitæ jejunio usi sententiam Domini revocaverunt, *ibid.*

Jejunium quantum sit bonum, V, 385. In jejunio ungere caput suum quid sit, *ibid.* 25. Ex jejunio quidam famam sibi parabant, VI, 149. Jejunium, orationem et eleemosynam maxime solet commendare Christus, *ibid.* 3. Jejunium sine eleemosyna non prodest, VII, 248. Jejunio et oratione opus est ad dæmones pellendos, *ibid.* 14.

Jejunium hypocritarum quale, VI, 24. Jejunium cum benignitate conjunctum peccata delet, IX, 225. Jejunium vim magnam addit orationi, IV, 171.

Jejunium moderatum cupiditatem sedat, III, 68. Jejunia pennas animæ leves reddunt, IV, 430. Jejunium cur ante communionem servabatur, *ibid.* 431. Jejunium quomodo sanctificemus, *ibid.* 433, 434. Jejunandum maxime a peccatis, *ibid.* 435.

Jejunium cum bonis operibus conjunctum sit oportet, II, 533, 534. Jejunii dies, *ibid.* 471. Jejunium aliud corporis, aliud animæ est, VIII, 20.

De jejunio et temperantia ecloga, XXIV, 440. Jejunium est telum contra dæmonum aciem, IX, 303. Jejunium homines a terra in cœlum transfert, *ibid.* 479, 480. Jejunium Paulum ad tertium cœlum deduxit, *ibid.* 302.

Jejunium est initium pœnitentiæ, XXII, 347.

Jephthæ quantum ex juramento damnum, XXII, 263.

Jeremias cum Judæis multa minitans, malaque imminentia prædicens, ab audientibus subsannaretur, totoque die rideretur, cogitabat ab illa prophetia desistere, nimirum humano quodam affectu victus, sannas illas et convitia per-

peti non valens, XI, 133. Jeremiæ pro populo mœror et luctus, XX, 153. Jeremias vim quamdam inferens atque contendens excusationem aliquam pro delinquentibus invenire precabatur pro populo, XXIII, 226.

Jeremiæ lamentationes et seorsum conscriptas, et per omnem prophetiam dispersas, ac partim de civitate, partim de se ipso compositas, nemo potest sine lacrymis legere, XXIII, 226. Jeremias diem suæ nativitatis exsecratur, ob malis succedentia mala, XI, 197.

Jeremias laudatur, XXIV, 93. Jeremias post urbis excidium longas edidit lamentationes, IV, 24. Jeremias Judæos servare non potuit, V, 289.

Jerosolymæ solum licebat Judæis Pascha celebrare, XX, 235, 236.

Jerosolymitani templi instauratio incassum suscepta tempore Chrysostomi, XXIII, 234. Jerosolymitanum templum instaurare conatur Julianus Apostata, *ibid.* 383. sed frustra, igne ex fundamentis exiliente, *ibid.*

Jerusalem imperantibus Vespasiano et Tito capta est, XI, 550. Jerosolyma olim magistra universæ terræ, III, 306. Jerosolymæ cum urbs obsideretur, mulieres filios suos comederunt, hostes perfregerunt ventres mortuorum, et ignis barbaricus omnia depopulatus est, omniaque erant plena sanguine, et novæ tragœdiæ, et universus orbis terrarum refertus erat malis Judaïcis, *ibid.* 130. Jerosolymæ restauratio, *ibid.* 312.

Jerosolymis altaria duo, unum æneum, alterum aureum, IV, 88. Jerosolymis solum sacrificare licebat, quare, III, 607. In Jerusalem principatus duplex, sacerdotum et regum, IV, 89. Jerusalem cœlestis, civitas nostra, III, 312.

Jerosolymorum per Romanos excidium a Daniele prædictum, XX, 288. Jerosolymitana obsidio et excidium, XII, 66. A Josepho descriptum, *ibid.* A Jerosolyma diruta quadringenti anni, XX, 273. Jerosolyma cur turbata sit, cum audivit Christum natum, V, 300.

Jerusalem cur diruta, V, 470. Jerusalem diruta et destructa fuit quadraginta annis post mortem Christi, VII, 150. In Jerosolymorum obsidione matres filios suos comederunt, *ibid.* 225. Jerosolymorum excidium sub Vespasiano et Tito, *ibid.* 149, 150. Jerosolymorum excidio adveniente, maxima pars discipulorum Christi obierant, *ibid.* 224.

Jesus Christus.

Sæpius hoc verbum reperitur in toto decursu operum sancti Joannis Chrysostomi ut queant omnes sententiæ hic exprimi, nec est qui velit aut possit eas exquirere, ut quæ jam legantur in articulis, Deus, Christus, Filius Dei et alibi passim. *Has tantum libuit seligere sequentes.*

Jesus Christus non expectabat ægros, quos sanaret, sed quærebat obambulans, XX, 359. Jesus de lapsu hominum plorabat, XXI, 267. Jesus. *Vide* Christus *et* Filius Dei. Jesus via Joanni Baptistæ contraria venit, III, 267.

Jesus nomen Hebraïce, Servatorem significat, V, 239, 240. Jesus Salvator dicitur quia salvum facit populum suum, *ibid.* Jesus nomen mille bonorum thesaurus, *ibid.* 270. Jesus cur a Josepho hoc nomen accepit, *ibid.* Jesus cur venit ad Joannem, IX, 294, 295. Jesus. *Vide* Filius Dei, Verbum, Christus.

Jesus cur ita vocatus sit, XVI, 12. Jesus Filius Dei omnem nobis attulit virtutem, XVI, 382.

Jesus Nave fuerat ante Dei judicio delectus ut Moysi succederet, IV, 358. Jesus Nave typum ac figuram gerebat veri Servatoris nostri Jesu Christi, *ibid.* Jesus Nave e deserto per Jordanem in terram promissam perduxit populum, *ibid.* Jesus filius Nave non fructus e cœlo attulit, sed Jesus filius patris misericordiarum, filius ejus qui vere est Deus, omnem tulit virtutem et omnes qui inde sunt fructus, hymnos nempe ad nos detulit cœlestes, XVI, 382.

Joab Amessam occidit, XX, 150.

Joannes Baptista solus præsentem Christum prædicavit, IX, 306. Joannes quomodo testimonium perhibeat de lumine, *ibid.* 218. De Joanne Baptista magna Judæorum opinio, *ibid.* 288, 289. Joannes Baptista eadem ipsa verba repetat, *ibid.* 304. Joanne Baptista inferiorem Christum Judæi putabant, *ibid.* 286. Joannes Baptista quam commenda-

bilis, *ibid.* 285. Joannis Baptistæ quidam discipuli cur Christum secuti sint, *ibid.* 308. Joannes Baptista cur dicat se prophetam non esse, *ibid.* 287.

Joannis Baptistæ discipuli Christo et ejus discipulis invidebant, IX, 390, 391. Christo non credebant, *ibid.* 397, 398. Joannis Baptistæ testimonium, Dei erat testimonium, *ibid.* 491, 492. Joannis baptismus Judaïco præstantior imperfectus tamen erat, *ibid.* 296. Joannes Baptista cur discipulis Christi baptizantibus baptizare non destitit, *ibid.* 389. Joannis Baptistæ prædicandi modus, *ibid.* 262.

Joannem Baptistam laudat Josephus scriptor, illiusque neci Jerosolymitanum excidium ascribit, IX, 260. Joannes Baptista cur Christo major putabatur, V, 376, 377. Joannes cum Christo non comparandus, VI, 242.

Joannes Baptista cur Christum quis sit interrogat, qui probe ipsum noverat, VI, 230. Contra eos qui dicebant Joannem Baptistam ignoravisse, quod Jesus pro hominibus moriturus esset, ideoque per discipulos interrogasse: *Tu es qui venturus es*, etc., *ibid.* 232.

Joannes Baptista primi adventus Christi præcursor, Elias secundi, VII, 5, 6. Joannem Baptistam Christus defendit, V, 239. Joannes Baptista cur Pharisæos increpaverit, *ibid.* 359, 360.

Joannis discipuli Christo invidebant, VI, 152. Joannis Baptistæ animi magnitudo et libertas loquendi, *ibid.* 289. Joannes ab Herode metuebatur, *ibid.* 88.

Joannis Baptistæ discipuli in Christo scandalizabantur, VI, 232. Invidia quadam erga Christum moti, V, 400; VI, 228, 229, 230, 231. Joannes Baptista nece non læsus fuit, sed ii qui necem ipsi machinati sunt, VI, 358. Joannis discipuli post ipsius necem Christo magis hæserunt, *ibid.* 364. Joannes Baptista nullum signum fecit; sed a vita conspicuus fuit, *ibid.* 337.

Joannes Baptista Zachariæ filius non a semetipso, sed Deo movente ad baptizandum venit, V, 346. Ad baptizandum Joannes Baptista missus est, et venit in aqua baptizans, ut manifestaretur Christus, *ibid.* Advenit Joannes, nihil aliud agens, quam ut homines ad peccatorum suorum cognitionem deduceret, *ibid.* Cur Joannes Baptista Elias esse dicatur, VI, 243, 244; VII, 5. Joannis Baptistæ cum Isaïa consensus, V, 349, 350. Joannis curante Christum prædicavit, *ibid.* 399.

Joannis Baptistæ et Christi idem scopus erat, VI, 245. Joannis Baptistæ vita quam sancta, *ibid.* 241.

Joannis Baptistæ vitæ asperitas, V, 351. Joannis Baptistæ prædicandi modus novus, *ibid.* 353. Joannis Baptistæ humilitas, *ibid.* 257. Joannes Baptista in quo Prophetis major, VI, 241. Joannes Baptista cur nullum signum fecerit, *ibid.* 400.

Joannes Baptista plus quam Propheta, quo nullus fœminarum natis major surrexit, nec humani cibi indiguit, qui non frumento, vino, oleo, sed locustis sylvestrique melle corporis vitam sustentaret, XXI, 237. Nulla re inferior fuit Angelis Joannes Baptista, idque virginitatis beneficio, *ibid.* 236. Joannes Baptista indutus tantum tunica pellicea, *ibid.* 285. Joannes Baptista, non pro negato idolis incenso, martyr occubuit; sed quia tentummodo reprehendit Herodem, decollatus est, XX, 357.

Joannem Baptistam imitari possumus, I, 167. Joannes, Zachariæ filius, decollatus, II, 366. Joannis Baptistæ constantia ubique terrarum celebratur, XXII, 501, 502. Joannes pauper, solitudinis inquilinus, solus et primus omni libertate tyrannum arguit, et adulterinas nuptias detexit, et præsentibus omnibus ac audientibus pronuntiata sententia eum condemnavit, XIX, 61. Joannem Christus Heliam appellavit, non quod Elias esset Joannes, sed quod in spiritu Eliæ et virtus evenisset, XI, 512. Martyr et Martyrum primus Joannes Baptista, XXIV, 21.

Joannes vel in carcere molestus erat Herodiadi, III, 50. Joannes baptizatus est a Christo, ut dicitur in secretioribus libris, VII, 486. Joannes Baptista missus est ad baptizandum, non tamen propter necessitatem dandi baptismatis, sed ut per occasionem ad baptismum venientibus, præsentiam Filii Dei in corpore prædicaret, *ibid.* 473. Joannes quidem baptizavit Jesum in aqua, Jesus autem Joannem baptizavit in Spiritu, *ibid.* 486.

Vide notam (10) *ejusdem voluminis*, 495.

Joannes Baptista cæteris Sanctis æqualis est, VIII, 248. Joannes Baptista et Jacobus capite truncati, XVIII, 495. Joannis sepulcrum manifestum erat, *ibid.* 482. Joannis baptisma quid esset, XII, 450.

Joannes Baptista vidit hominem (Herodem nempe) nuptiarum leges subvertentem, et cum fiducia in medio foro dicit: *Non licet tibi habere uxorem Philippi fratris tui*, XXII, 77. Joannes martyr fuit, *ibid.* Non sacrificare jussus fuit, neque idolum adorare, sed pro sacris legibus temeratis caput deposuit, *ibid. Vide* BAPTISTA.

JOANNES Evangelista sublimiora loquebatur, VII, 276. Joannes non cæteris modo Apostolis, sed etiam fratre suo Jacobo major, VI, 176. Joannes Evangelista Petro primas cedit, VII, 106.

Joannes quod valde diligeretur ideo præeminebat, VI, 452. Joannes Evangelista quantum philosophetur, *ibid.* Joannes Evangelii scribendi causam tacuit, V, 226. Christo movente scripsit, *ibid.* 226. Cæteris sublimior, *ibid.*

Joannes Evangelista in vivis erat cum Jerusalem excisa est, VII, 150. Joannes Evangelista multo post Jerosolymitanum excidium tempore vixit, *ibid.* 226. Cur illud non prædixerit, *ibid.*

Joannes vas sanctum, qui supra pectus Domini recubuit, et divinos inde fontes hausit, XIX, 430. Joannes Evangelista discipulum quemdam juvenem postea latronum ducem revocat ad pristinam virtutem, XXI, 494. Joannes apostolus multoties mortuus, XI, 92.

Joannis Evangelistæ liber quanta cum attentione legendus, IX, 179. Joannes Evangelista quam sit a fastu alienus, X, 404. Joannes Evangelista columna omnium Ecclesiarum, cœli claves habet, IX, 162. Joannis Evangelistæ patria, *ibid.* 169. Joannes in principio pauper et illiteratus, *ibid.* Joannes Evangelista mediam tenuit Asiam, *ibid.* 170.

Joannes cur cæteris timentibus in sinu Christi recubat, X, 252, 253. Joannes sublimior, Petrus ferventior, *ibid.* 395. Joannes Apostolus cur a Christo tam dilectus fuerit, IX, 428, 429. Joannes solus Evangelistarum ab æterna Verbi generatione Evangelium suum orditur, *ibid.* 195, 196. Ejus Evangelii dignitas, *ibid.* 161.

Joannes tonitrui filius, I, 44. Joannes Evangelista sublimiorem doctrinam tradit, quare, *ibid.* 53. Joannes, quia perfectiores habuit discipulos, universam creationem commemoravit initio sui Evangelii, II, 392, 393.

Joannes Evangelista et Paulus perfectiora quam Moyses tradidere, I, 44, 45. Joannes tonitrui filius, IV, 314. Joannis secundam et tertiam Epistolam non inter canonicas quidam computabant, X, 451.

Joannes Evangelista Christo admodum charus, XXII, 433. Joannes Evangelista Evangelium suum non produxit usque ad assumptionem Domini, XI, 367. Joannes Salvatorem ad stagnum Tiberiadis apparuisse narrat; hic stetit, nec memoravit assumptionem, *ibid.*

Joannes Evangelista Ephesum relegatus, illic obiit, XVI, 121.

JOANNES CHRYSOSTOMUS epistolas multas Theodoro hortatorias scripserat, XXI, 450, 451. Ἀμοιβαίας ab eo postulat, *ibid.* Joannes Chrysostomus. *Vide* CHRYSOSTOMUS. Joannes Chrysostomus in throno sedebat episcopus. *Vide* CHRYSOSTOMUS.

JOANNI Jerosolymitano episcopo epistola Chrysostomi, XXIV, 212.

JOANNES presbyter litteras Chrysostomi defert ad Innocentium papam, XXIV, 11. Joannes presbyter pro Chrysostomi causa vexatur, *ibid.* 292.

Joannes presbyter ad prædicationem Evangelii in Phœnicia destinatus ab Alphio, *ibid.* 149. Illo mittendus secundum Chrysostomi sententiam, *ibid.* 175. In Phœniciam prædicandi Evangelii causa proficiscitur, *ibid.* 182. Joannes presbyter missus a Chrysostomo ut Evangelii præcones in Phœnicia hortaretur, *ibid.* 256.

JOANNES comes thesaurorum, XXV, 422.

JOB. Jobi originem ab Esaü deducit Chrysostomus. Hæc est veterum recentiorumque multorum opinio, illum Jobab qui inter Esaü nepotes fertur, esse Jobum, XIX, 284, 521.

Job ante certamina jam exercitatus erat, VI, 199, 200. Job quam sollicitus esset erga filios et dę servanda castitate, *ibid.* 200. Jobi virtus, *ibid.* Nihil sciebat de regno cœlorum et de resurrectione, *ibid.* 291. *Vide notam* (8) *ejusdem voluminis.*

Jobi bona egenis erant communia, VII, 208, 209. Job dives erat, sed non serviebat Mammonæ, VI, 38. Jobi cautio circa virginum aspectum, V, 459. Job in tentationibus splendidior, *ibid.* 392.

Job nec præsentibus hærebat, nec illa ablata quærebat, VI, 370. Job pro occultis peccatis sacrificabat, multo magis pro manifestis, *ibid.* 298. Job non acta modo, sed etiam cogitationes filiorum purgabat, VII, 344.

Jobi armenta et pecora, cur Deus permiserit a diabolo necari, VI, 134. Jobi virtus in repellenda uxore, *ibid.* 202. Job maledictis amicorum magis turbatus est, quam ærumnis, V, 418.

Job omnes diaboli impetus excepit, illæsusque mansit, VI, 84. Jobum in fine calamitatis magis exercuit Deus, quare, *ibid.* 378. Job ex ærumnis magis claruit, V, 357.

Job non minor Apostolis, VI, 202.

Job Abrahami nepos, XI, 174. Ejus cura et sollicitudo erga filios, XXI, 107. Job propter calamitatem iniquitatis accusatus, XI, 154, 155. Jobi patientia in exemplum affertur, XX, 350.

Job ne respicere quidem virginem ausus, XXI, 301. Job uxori, quæ verba diabolica suggerebat, ratiocinationibus reluctabatur, illamque increpabat, dicens: Quare tanquam una stultarum mulierum locuta es? Si bona suscepimus de manu Domini, mala non sustinebimus? XX, 166. Job, passus sibi ab uxore persuaderi, blasphemare in Deum potuisset, et qua urgebatur calamitate liberari; verum cruciari maluit, et macerari, plagamque intolerabilem ferre, quam blasphemare et malis præsentibus eximi, *ibid.* 218.

Jobi hospitalitas, XI, 174. Jobum diabolus, non pauperem facere, sed a pietate deturbare volebat, XIX, 438. Job ab Esaü originem ducit, XXI, 575.

Jobo exprobravit diabolus præsentem felicitatem, XXII, 66. Ideo illum Deus in ærumnas incidere permisit, *ibid.* 67. Cum prospere ageret Job, ejus virtus non multis nota erat, *ibid.* Cur non ipse Deus Jobum percussit, sed diabolo tradidit percutiendum, *ibid.* Job varias sustinuit tentationes, *ibid.* 124, 125. Tentationes splendidiorem venerabilioremque eum reddiderunt, *ibid.* 125.

Jobi patientia et gratiarum actio, XXII, 72, 73. Job postquam omnia amiserat, fortior fuit, *ibid.* 98. Job omnibus amissis in fimo sedebat, *ibid.* 79. In fimo nudus sedebat Job, innumeris mortibus sustinens vitam, tamen superavit, et quia pietatem non abjecit, omnia cum majori copia rediere priora, corporis sanitas et species, omnis filiorum cœtus, possessiones omnes, et quod omnium maximum, splendida patientiæ corona, *ibid.* 131, 132.

Job plagis acceptis victor, XXII, 137, Jobi splendida victoria, XX, 45. Job in stercore justificatus est, XXI, 609. Jobi fimus omni throno regio venerabilior, XXII, 135. Ex fimo Job viso omnem possumus capere utilitatem et disciplinam multam et exhortationem ad patientiæ rationem, *ibid.* Jobi amici cum silentio calamitatem ejus respiciebant, *ibid.* 219. Jobi patientia omnibus consolatio esse potest, XX, 45, 46, 47, 48, 49. Paupertas extrema, *ibid.* 49, 50.

Jobi fimum visuri multi in Arabiam peregrinabantur, XXII, 136. Jobi ulcera gemmis chariora, *ibid.* Job exemplum patientiæ, *ibid.* 118. Jobi patientia, XXIV, 48. ejusque multæ calamitates, *ibid.* 49. 50. Jobi virtutes, *ibid.* 72. Job magnus patientiæ pugil, *ibid.* Jobo nihil morbo acerbius, *ibid.* 93, 94.

Job dives et pauper, gloriosus et vilis, pater et orbus, XXIII, 97. Illustrior in adversis, quam in prosperis, XXIV, 73, 74.

Job resurrectionem non noverat, XXIV, 50.

Job justus erat, id est, omni virtute præditus, III, 11. Jobi constantia, *ibid.* 60. Job divitiis recte utebatur, erat enim oculus cæcorum, pes claudorum, pater egenorum, *ibid.* 349. Jobo uxor insidiabatur, non propter peccata, *ibid.* 6.

Beatus Job in sterquilinio sedens, vulnerum sanie exulceratus, innumerabilibus

scatens vermium fontibus et illa indignissima patiens, ut qui a servis conspueretur, eique ab amicis et ab inimicis, et ab uxore insidiæ tenderentur, et ad inopiam, famem et immedicabilem ægritudinem illam esset redactus, erat omnium beatissimus, III, 58. Deus ipse ei benedicebat illum vocans hominem a reprehensione alienum, justum, verum, pium, ab omni re mala abstinentem, *ibid.*

Job ad paupertatem, orbitatem, ad ulcera redactus, omnium beatissimus, III, 637. Job propter calamitates ut noxius accusabatur, *ibid.* 95.

Job sexcentis coronis redimitus, XIV, 492. Jobi patientia pluribus exprimitur, XIV, 493; XV, 194. De Jobi uxore multa, XIV, 495, 496.

Job vicit diabolum, XIV, 326. Jobi quanta patientia, XVI, 507. Job liber sic inscriptus est, quia ejus historiam complectitur, nempe quæ perpessus sit tentatus a diabolo, et quomodo vicerit, illatasque plagas pie toleraverit, damnumque omnia duplicia receperit, illustriorque, quam antea, factus sit, XIX, 346 *usque ad* 357. Job libri auctorem quidam dicebant esse Moysem, alii Salomonem, *ibid.* 347.

Job paupertatem bene tulit, IV, 545. Jobo nihil nocuere calamitates, *ibid.* 424.

Job vere homo, I, 326. Hoc nomen illi pro summo encomio contigit, et præ aliis hoc nomine prædicatur, *ibid.*

Beatus Job, ille pugil pietatis, athleta orbis, qui solus incurabilia illa sustinuit, et acceptis innumeris a diabolo telis, vulnus non accepit; sed sicut adamas quidam omnes impetus ferre potuit, et prævaluit, et multo clarior evasit, *ibid.* 327. Job a Deo ipso laudatur, *ibid.* Job multis salutis auctor fuit, II, 82.

Jobi uxor a diabolo immissa, ut gravius tentaret illum, V, 93. Jobi humilitas, *ibid.* 35. Jobi virtus quanta, *ibid.* 28.

JOBAB. *Vide* JOB *initio.*

JOBEL pater habitantium in tabernaculis pastorum, I, 270, 271.

JONAM inter et Christum discrimina, VI, 304. Jonas cur fugit, V, 215, 216. Jonæ fuga nihil profuit, XXII, 150. Jonas vectores in extremum periculum deduxit, *ibid.* Vectores Jonam in mare dejecerunt, et stetit navigium, *ibid.* Jonas fugiebat terram, iram autem Dei non effugiebat, *ibid.*

Jonam mare Deo obsequens persequitur, XXI, 551, 552. Cur eum in Barbaros, mites tamen et æqui amantes, incidere permisit Deus? Ut eum benignitatem doceret, *ibid.* 553. Jonas ex mœrore mortem optat, XXIV, 70.

JONATHAS Davidem dolo et manu patris eripuit, XX, 403, 404. Jonathæ cum Davide amicitia, V, 72. Jonathas filius Saül diligebat David vehementer, *ibid.* 142.

JORDANIS fluvius Judææ. Historia sacra tradit et divisum fuisse in exitu Hebræorum mare Rubrum, et Jordanem fuisse retro conversum, quando arca transivit, III, 567.

JOSAPHAT vallis ubi judicium Dei erit, VIII, 61.

JOSEPH Jacobi filius patiendo vicit, VII, 325. Josepho non nocuere fratres, VI, 423. Joseph fortissimus voluptatem tyrannicam calcavit, et barbaram illam mulierem multas admoventem machinas repulit, *ibid.* 202.

Josephus innumera passus a fratribus, beneficiis ipsos cumulavit, VII, 63. Joseph ex ærumnis magis claruit, V, 357.

Joseph cur dicatur vir assequens, II, 313. Comitabatur Josephum divina gratia, et reddebat ei facilia omnia quæ gravia erant, *ibid.* Cur ab ipsis initiis Joseph invidiosus dicatur, *ibid.* 381.

Sane admirabilis Joseph et candidus nesciens malum fratrum suorum consensum, tanquam cum fratribus cum eis loquebatur, et insomnia ipsa quæ sibi Deus revelaverat, præsignando gloriam sibi obventuram et fratrum subjectionem, in medium proponebat, *ibid.* 298. Joseph venditus Ismaelitis, *ibid.* 303. Joseph figura Christi, *ibid.* 300, 301.

Joseph pulcher ab uxore heri sui tentatus, II, 315. Ejus castitas, *ibid. et seqq.* Josephi continentia comparatur cum Babylonica fornace, *ibid.* 109. Josephi religio et pietas, *ibid.* 332, 333. Josephi virtus admirabilis, *ibid.* 350.

Joseph in carcerem conjectus præfectum carceris sibi conciliavit, II, 321. Joseph interpres somniorum, *ibid.* 324, 325, 326, 327. Joseph in mercedem

patientiæ ad regia palatia ascendit, *ibid.* 332.

Joseph Psomthomphanec, id est, occultorum cognitor, dictus ab ipso Pharaone, II, 329. Hac appellatione sapientiam Josephi perpetua memoria testatam esse, *ibid.* Pharao ut accumularet Joseph honorem, dedit ei filiam Petephræ in uxorem sacerdotis Heliopoleos, *ibid.* Joseph obliviscitur injurias, *ibid.* 323. Josephi clementia erga fratres, *ibid.* 385. Qui ipsum non agnoverunt, *ibid.* 334, 335. Fratres Joseph peccatum suum agnoscunt, *ibid.* 337.

Joseph prævidet redituros Hebræos in terram promissionis, II, 385, 386. Mortuus est Joseph annos habens centum et decem, *ibid.* 386. Illius annos Scriptura significavit ut disceretur quot annis Ægypti principatum tenuerit, *ibid.* Joseph septem et decem annorum erat cum veniret in Ægyptum; et triginta annorum factus comparuit coram Pharaone, et interpretatus est somnia; deinde octoginta annis toti terræ Ægypti præfuit, *ibid.* Vendiderunt olim fratres Josephum, nihil quidem habentes quod incusarent, sed quoniam viderat somnia ipsi gloriam venturam portendentia, XI, 23.

Joseph promissis semper credidit, XX, 74. etiam in omnibus adversis, *ibid.* Ejus captivitas quot bona peperit, XI, 213, 214. Josepho invidia regnum peperit, *ibid.* 214.

Josephi fratres quæ contra illum machinati sunt, eadem et ipsi sunt passi, III, 112. Joseph insons a fratribus impugnabatur, *ibid.* 6. Josephum nihil læserunt fratres, ipsi soli mala hauserunt, IV, 73. Joseph filius Jacob in ærumnis beatus, III, 637. Joseph servus tamen liber, *ibid.* 337.

Josephi juvenis moderatio, XXIV, 87, 88. Ejus virtus celebratur, *ibid.* 89. Joseph ob calamitates clarus, *ibid.* 79. Ejus ærumnæ, *ibid.* 80, 82. Josephi exemplum castitatis quam utile, XXII, 504. Josephi historia pluribus descripta, *ibid.* 465, 466.

Josephi Jacobi filii historia, castitas, virtus, XVIII, 144. Princeps erat Joseph et in carcere imperabat, ut in domo, *ibid.* 145. Joseph Jacobi filius cum magis urgeretur, magis sustinebat, *ibid.* 166.

Magnum affert nobis exemplum patientiæ beatus ac strenuus Joseph, qui castitate fulgens, non minus patientia resplenduit, X, 250. Venditus est Joseph cum nullum e fratribus læsisset, imo etiam servilia omnino præstitisset, ipsi convitium intulerunt, nec se ultus est, licet patrem secum haberet, *ibid.* Sed abiit cibum afferens illis in desertum, et cum non inveniret eos, non maledixit, neque reversus est, etiamsi ansam arripere posset si voluisset, sed erga illas feras, erga illos immanes, fratris semper affectum servavit, *ibid.* Joseph in carcere constitutus, et causam rogatus, nihil mali de fratribus locutus est, *ibid.* Joseph quando rex effectus est, non modo non ultus illos est, sed etiam a peccato illos, quantum in ipso erat, liberavit, dum rex gestam Dei providentiam vocavit, non illorum nequitiam, *ibid.* 250, 251.

Josephi filii Jacobi virtus et constantia, IV, 263, 264. Josepho nihil servitus nocuit, *ibid.* 424. Joseph continentissimus, V, 23.

Josephi Jacobi filii pudicitia in exemplum adducitur, XIV, 556. Josephus Jacobi filius in carcere liber erat, *ibid.* 361. Josepho jucundior erat carcer, quam domus ubi a domina sua ad adulterium provocabatur, XIII, 29. Josephi castitas, XVII, 204.

Joseph cur reliquias suas transferri voluerit, XXIII, 509. Revera ne ab Ægyptiis post mortem ut Deus coleretur, *ibid.* 510.

Josephi, non Mariæ, genealogia ducitur, quare, V, 248. Josephi generatio cur texitur in ortu Christi, *ibid.* 241, 242, 243. Josephi de Virgine Maria suspicantis moderatio, *ibid.* 268. Joseph Mariam nunquam cognovit, *ibid.* 286. Josephi Mariæ sponsi virtus, *ibid.* 265. Joseph multam ostendit philosophiam, *ibid.* 266. Josepho cur in somnis, non aperte, apparet Angelus, *ibid.* 267, 268. Joseph vir fidelis Angelo credit, *ibid.* 325. Josephi obsequentia, *ibid.* 285. Joseph cur ad Esaiam remittitur, *ibid.* 283. Joseph cur Christo nomen imponit, *ibid.* 270. Christo patris loco fuit, *ibid.*

Joseph beatæ Mariæ Virginis sponsus

videtur mortuus ante ascensionem Domini, XII, 39.

JOSEPH Barsabas non doluit quod electus non esset, XII, 38, 42, 43, 50, 51.

JOSEPHUS historicus Judaïcorum rituum cultor ferventissimus, VII, 224. Josephi scriptoris historia de bello Judaïco, *ibid.* 217.

Josephus historicus Herodis vitam refert in sua historia, V, 336. Josephus scriptor ex nece Joannis Baptistæ bellum ortum narrat, illiusque neci Metropoleos excidium ascribit, ac longo sermone laudes ejus prosequitur; ut Judæos pudore suffundat, Prodromi testimonium illis frequenter commemorat, IX, 260. Josephus historicus dixit quosdam Angelos qui apud Judæos manebant, se inde migraturos esse significavisse, nisi resipiscerent, X, 205. Josephus, cap. V de Bello Judaïco, inter alia signa futuri Jerosolymam excidii hoc refert : « Deinde vocem repentinam auditam fuisse dicentium : *Hinc migremus*, » X, 526. Hoc respicere videtur Chrysostomus dicens : Josephus dixit quosdam Angelos, qui apud illos manebant, se inde migraturos esse significasse, nisi resipiscerent, *ibid.* 205, 526.

Josephus historicus Testamentum Vetus velut paraphasi explicavit, XX, 285, 286. Josephi locus et historia Mariæ cujusdam, quæ in fame filium comedit, XXI, 13, 14, 15. Ejus locus, XX, 286. Alter locus, *ibid.* 288.

Josephus scriptor de excidio Jerosolymitano, XII, 62. Narrat Josephus historiam Apostolorum, XII, 168. Josephus historicus mortem Herodis narrat, *ibid.* 319.

Josephi liber de excidio Jerosolymitano, XXII, 532, 533.

JOSUE multa passus, XX, 140, 157. Josue seu Jesus filius Nave post Moysen Judæorum dux constitutus, in terram promissionis illos introduxit, terramque per sortes duodecim tribubus divisit, XIX, 272. Josue mortuo, respublica Judæorum in aristocratiam versa est, et tribus imperium moderabatur, *ibid.* Synopsis libri Josue, *ibid.* 306, 307, 308, 519.

JOSIAS ne decem quidem annos natus, in solium regni ascendit, tuncque florebat; sed postea tantillum delapsus in ignaviam, virtutem animi labefactavit, IV, 263.

JOTHOR socer Moysis, barbarus et impius consilium bonum dat Moysi, XIII, 132, 134.

JOVIANUS domesticorum insidiis periit, XXI, 254. Joviani uxor pupillo Varroniano filio timebat, *ibid.*

JOVIS sepulcrum Cretenses habebant ita inscriptum : *Hic jacet Jupiter, quem Jovem vocant*, XVIII, 129. Dixit poëta Cretenses mentiri cum dicerent Jovem esse mortuum, *ibid.* De Jove dixit Aratus poëta : *Jove plenæ sunt viæ, plenum mare... ipsius enim et genus sumus*, *ibid.* 130. Quid putans ait de Jove Paulus sanctus, *ibid.* 129, 130. *Vide* JUPITER. Jovem esse qui pluit poëtæ dixerunt; at illum etiam dixerunt adulterum, prædonem, parricidam, et ei alia non minora crimina ascripserunt, III, 37.

JUBAL demonstravit psalterium et citharam, I, 271.

JUBILUS et plausus militum in procinctu, III, 290.

JUDÆÆ mulieres ob nimium ornatum maximas subiere pœnas, patria a fundamentis excisa, et post tantam voluptatem, servæ, captivæ et extorres in alienam regionem abductæ sunt, ac fami, pesti, milleque mortibus traditæ, IV, 278.

JUDÆI. Judæorum genus constitutum est, quod nomen accepit a tribu Juda omnium præcipua et regia, unde reges exorti sunt, XIX, 274. Judæis sacrificia cur Deus præceperit, XX, 258. Judæi quam ingrati erga Moysem, *ibid.* 137, 138, 139. Judæorum ingratus animus, *ibid.* 302, 303. erga Prophetas, erga Apostolos, erga Doctores, *ibid.* 336. Judæos ingratos fore prædictum est a Prophetis, XI, 437.

Judæis cur Deus terrena promittebat, XXI, 197. Judæis cur raro Filius Dei a Prophetis memoretur, XIX, 445. Judæis Jerosolymæ solum Pascha celebrare licebat, XX, 235.

Judæis non modo tempus, sed etiam locus secundum legem observandus, XX, 253, 254. Judæorum inconstantia in lege servanda, *ibid.* 252. Extra patriam

ne psallere quidem audebant, XI, 467.

Judæorum reges instantibus malis ad Elisæum confugiebant, XXI, 117. Judæis omnia sublata, altare, arca, tabernaculum, XX, 261. Judæi miseri, qui tot bona sibi cœlitus tradita repudiarunt, XX, 361. In adoptionem vocati, in canes degenerarunt, XX, 200, 201, 202. Duri cervice, *ibid.*

Judæi judicium extremum credunt, XI, 209. Judæorum tres servitutes, Ægyptiaca, Babylonica, sub Antiocho, XX, 275, 276, 277. Judæorum servitus Ægyptiaca duravit quadringentis annis, *ibid.* 276, 277. Judæorum dispersionem prædixerunt Prophetæ, XI, 440. Eorum ejectio prædicta a Prophetis, *ibid.* 444, 445. Judæorum postrema captivitas nunquam finem habitura, XX, 301, 302.

Judæos incredulos futuros esse prædictum a Prophetis, XI, 445. Judaïcarum item rerum finem fore prædictum a Prophetis, XX, 294, 295. Judæi nec mortuos excitatos videntes, crediderunt, XI, 206, 207. Judæi non crediderunt, et Gentiles crediderunt, XI, 455. Judæi Christum impostorem dicebant, XX, 303, 304.

Judæi ante Christum de resurrectione non philosophabantur ; *hoc minus verum est*, XI, 160.

Judæorum calamitas, quod christianæ prædicationi obfuerint, XXI, 13, 14. Eis causa una malorum Christi nex, XX, 303. Judæi regis cœlestis venia frui noluerunt, XX, 223.

Judæi extra templum nec aram nec sacrificia habere poterant, XI, 466. Non licet ipsis legem extra Jerosolymam legere, XX, 319, 320. neque jejunare, XX, 264, 265. Judæorum sacrificia abolita, *ibid.* 229. Judæi non amplius azyma nec Pascha habent, *ibid.* 235. Jugum fregerunt, *ibid.* 203.

Judæi libros Veteris Testamenti apud se servant, XI, 454, 455. Ideo magis culpandi quia libros Scripturæ habent, XX, 210.

Ex Judæis sancti ritus legales extra Jerosolymam non observabant, XX, 256, 257. Judæi strictius locum celebrandi Paschatis observare debent, quam tempus, *ibid.* 253, 254, 255.

Judæi scrupulosius sabbatum servabant, XI, 35. Christum oderant, quod in sabbato curaret, *ibid.* 37, 38.

Judæorum scelera, XX, 213, 214. Judæorum jejunium immundum, *ibid.* 221. Judæi jejunantes legem ignominia afficiunt, *ibid.* 252, 253. Eorum jejunium ebrietate fœdius, *ibid.* 338. Judæi jejunantes nudis pedibus in foro saltabant, *ibid.* 204, 208. Cum Judæis jejunantes Chrysostomus ab Ecclesiæ aditu arcet, *ibid.* 208. Cum Judæis jejunare quantum malum, *ibid.* 209. Judæorum jejunia intempestiva et abominanda, *ibid.* 203, 204.

Judæi sabbata mendacia colebant quomodo, XX, 146. Judæi tympanis, cythara, psalteriis et aliis organis ferias agebant, *ibid.* 214, 215. Judæorum feriæ damnandæ, *ibid.* Judæorum omnia religionem spectantia sublata, XI, 468.

Judæi ebrii non sentiunt ebrietatem, XX, 337, 338, 339. Tempore Chrysostomi a nefario sanguine abstinebant, sabbata servabant, et tamen reprobi quia occiderant Christum, *ibid.* 304, 305. Judæos a Christianis odio haberi par est, quia illi Christum occiderunt, *ibid.* 216. Judæi mulctantur, quia Christum non susceperunt, XI, 448.

Judæos meliores reddidit christiana fides, quomodo, XX, 446, 447. Judæi scrupulosius legem Moysis observant, XX, 464. Apud Judæos sacerdotes esse non possunt, *ibid.* 321, 322.

Judaïci ritus abrogati, XX, 319. Judæorum festa, *ibid.* 200. Judæi scortis comparati, *ibid.* 204, 205. Æque impii atque Græci, *ibid.* 212, 213. Imo magis impostores, quam illi, *ibid.* Ut communis lues fugiendi, *ibid.* Judæi magnificam de dæmonibus habebant opinionem, *ibid.* 270.

Judæos sancti Spiritus gratia deseruit, XX, 316, 317. Eorum conventus vitandi, *ibid.* 298. Judæi lupis omnibus sæviores, *ibid.* 245. Incantationibus, amuletis, veneficiis ad curandos morbos utebantur, *ibid.* 349.

Contra Judæos conciones, cursum concionum contra Anomæos intercipiunt, XIX, 397.

Judæi arcam, tempore Chrysostomi, se habere jactitabant, XX, 315, 316. Crapulæ, ebrietati et tripudiis vacant,

xi, 412. Tempore Chrysostomi pecunia pollentes, *ibid.* 466.

Judæi stupratas mulieres, choros mollium, homines scenicos ac theatrum universum ad synagogam pertrahebant tempore Chrysostomi, xx, 204. Terriculis Christianos movebant, *ibid.* 207. Eorum reprobatio ex Prophetis probatur, *ibid.* 308, 310.

Judæi non modo ob crucifixum Christum, sed etiam ob prohibitum Evangelium pœnis affecti, xxi, 15. Judæi impudentes et audaces, xi, 466. Multi in Palæstina, in Phœnicia et ubique, *ibid.*

Judæorum anima habitaculum dæmonum, xx, 207, 213, 227. Judæorum calamitas sub Vespasiano et Tito, omnem excedit calamitatem, xi, 448. Judæi adversus Romanum imperium bellum susceperunt, *ibid.* 469. Sub Constantino templum restaurare frustra aggrediuntur, xx, 292. itemque sub Juliano, *ibid.* 293, 300, 301.

Judæi ne templum restaurarent a vicinis olim prohibiti, xxi, 3, 4. Sed frustra, *ibid.* Sed Juliani tempore templum restaurare non potuerunt, xi, 466.

Judaïci ritus non observandi, xx, 243. Judæorum instituta vitare debent Christiani, *ibid.* 250, 251. Judaïcæ observationes non magni momenti, *ibid.* 256, 257.

Judaïcæ imbecillitatis erat ciborum delectum habere, xxi, 233.

Judæi ter in anno Deo apparere debebant, xi, 385. Judæos Deus ab Ægyptiis male accipi voluit, ut eos in terræ promissionis amorem induceret, xxii, 163. Judæis Deus antiquitus dux erat bellorum, *ibid.* 264, 265. Judæorum ingratus animus, xxi, 603.

Judæi Sodomitæ appellati, *ibid.* 605, 606. Judæi jejunio nihil profecerunt, xxii, 107.

Judæis non licebat Pascha extra Jerosolymam celebrare, xi, 108. Pascha Judæorum non est amplius, xi, 122; xxi, 599, 600. Judæorum Pascha impugnat Chrysostomus, xi, 106, 121, 122.

Judæorum lavacri a lavacro Christianorum discrimen, xx, 361. Apud Judæos virgines quadraginta diebus Jephthæ filiæ cædem deplorabant, xxii, 263.

Judæi et Gentiles ipsi indignati de expulsione Chrysostomi, xxiv, 8.

Judæi quanta Dei providentia fruebantur, xx, 188. Judæi cur dispersi per orbem, *ibid.* 550, 551. Judæi tempore Christi suis legibus utebantur, xxiii, 7. Judæorum in Christianos immanitas, *ibid.* 7, 8.

Judæi pontifices venales habebant, xi, 491. Judæorum diligentia circa sabbatum, xix, 19. Judæorum ritus quidam, xi, 484, 485.

Judæis pejores sunt qui absunt ab ecclesia, quomodo? xi, 484.

Judæi confutantur dicentes illud : *Faciamus hominem*, ad Angelum dictum esse, i, 113; ii, 400, 401. Judæi dicebant vesperam esse initium sequentis diei, i, 82.

Judæi Mosi se credere dicunt, sed mentiuntur, ii, 400. Judæi in umbra degebant, *ibid.* 293. Judæi umbræ assident, et lucernæ addicti sunt, i, 82, 157, 158.

Judæi insani circumcisionem servant, ii, 117. Judæi se filios esse Abrahæ gloriabantur, i, 470.

Judæi captivi a Cyro dimissi, redierunt ducibus Esdra, Nehemia et Zorobabele, xix, 273. Hunc reditum describit Esdras, et quomodo reversi templum denuo construxerint, urbemque reædificaverint, *ibid.* Cyrus rex Persarum, a Deo jussus est et dispositus ut Judæos captivos dimitteret, *ibid.*

Judæi febricitantes petunt deos, iii, 17. Judæi pigri negligentes, aures non præbebant Prophetis, *ibid.* 381. Judæi ab Ægyptiis liberati graviori bello vexabantur, arrogantia et socordia, *ibid.* 157. Judæi ex miraculis nihil emolumenti retulerunt, *ibid.* 288. Judæi quod genus bonorum accipiebant, *ibid.* 35. Judæi per captivitatis remedium idololatriam vitarunt, *ibid.* 614. Judæi in afflictione boni evadebant, *ibid.* 599. Judæi lupis immaniores, *ibid.* 203. Judæi vitulum conflantes cur alii puniti sunt, alii minime, *ibid.* 65. Judæorum tanta nequitia, ut sanctissimorum hominum preces nil juverint, *ibid.* 323, 324. Judæi impudentes adversus veritatem, *ibid.* 119. Judæus sublatis de

Christo prophetiis subvertit maximam partem prophetiarum, *ibid.* 472.

Judaïci populi electio a Deo facta, IV, 20.

Judæi crassiores a cultu idolorum non erant liberi, III, 373. Judæorum tribus confusæ, *ibid.* 125. Judæi multa passi ob improbitatem, *ibid.* 574. Judæorum transmigrationes tres, *ibid.* 627, 628. Judæorum conventus ter in anno, Pascha, Pentecoste, Scenopegia, *ibid.* 606, 607.

Judæi quot beneficia a Deo acceperunt, IV, 181. Judæorum carnalitas, III, 547.

Judæi dicebant illud, *Dixit Dominus Domino meo*, vel de Abrahamo vel de Zorobabele intelligi, III, 469. Alii de populo dicta fuisse aiebant, etc., *ibid.* Cum Judæis quidam magnam affinitatem habebant, quos alloquitur Chrysostomus, *ibid.* 473. Judæorum libri nostri sunt, *ibid.* 247. Judæi inimici nostri libros nobis servant, *ibid.* Judæi per Psalmum, *Dixit Dominus*, confutantur, *ibid.* 469. Judæi Christum expellebant ut inimicum, *ibid.* 122, 126, 127.

Judæis præcipitur ut Deum laudent cum omni instrumentorum genere, IV, 217.

Judæi misericordiam non accipiunt, III, 53. Judæi confutantur, *ibid.* 121. Judæi Apostolos vexantes malis sese implicabant, *ibid.* 159. Judæi dicebant se Christum crucifixisse ut deceptorem et præstigiatorem, *ibid.* 123.

Judæi post Christi mortem miserabiliores, III, 123. et si minora alioquin scelera perpetrassent, *ibid.* Judæorum nullæ certæ sedes, *ibid.* Plexi quia Dominum occiderunt, *ibid.* 125. Confutantur, *ibid.* 127, 128. Dispersi sunt quod Christum occiderint, *ibid.* 129. Judæi cur vere dispersi fuerint, *ibid.*

Judæi quod Christum crucifixerint in calamitates inciderunt, III, 130. Judæi dicebant se disjectos esse ut essent orbis terræ doctores, *ibid.* 127. Judæorum res quotidie pejores fiunt, *ibid.* 131. Judæi Prophetas non ultra habent, *ibid.* 125. Judæi in judicio cur Christum interfecerint, dicere non poterunt, *ibid.* 379, 380.

Judaïcæ gentis origo, I, 477. Judæorum aristocratia, *ibid.* 476. Judæos Deus in tristibus multo tempore relinquebat, ut liberati postea eorum memores et grato animo essent erga beneficium, *ibid.* 137.

Judæi occisis Prophetis impleverunt mensuram Christum occidentes, I, 272. Judæis ingratis quot quantaque beneficia Deus præstiterit, *ibid.* 374. Judæi valido telo impetuntur, *ibid.* 60.

Judæi præsentes quæ Christus agebat non videbant, ea vero fidei oculi nec præsentia vident, I, 424. Judæi ex Scripturis impugnabantur, *ibid.* 184. Judæi insigni argumento confutantur, *ibid.* 63. Judæi confutandi, quomodo, *ibid.* 57. Judæorum objectioni circa vocem Emmanuel responsio, *ibid.* 53.

Judæi cur Sodomitis pares scelere non paria passi sint, II, 138. Judæi impugnantur, V, 284. Judæorum pertinacia, *ibid.* 377. Judæi cæcis pejores, VI, 170.

Judæi in quovis reipublicæ statu nullam virtutis curam habuere, V, 259. Judæorum sanguinarius animus, VII, 346.

Judæi incurabiles, *ibid.* 150. Improbi in peccatorum sensum non veniebant, V, 347. Judæi antequam ad montem et ad ignem accederent, triduo ab uxoribus abstinebant, *ibid.* 236.

Judæis nihil profuit Abrahæ cognatio, VI, 293. Contra Judæos agitur, *ibid.* 245, 246. Judæi a Magis ediscunt, Magi a Judæis, V, 308. Judæi contentiosi, socordes, de Christo nato parum curantes, *ibid.* 300, 301. Judæi magis longe postponendi, *ibid.* 298, 299.

Judæos per parabolas Christus arguit, VII, 127. Judæorum fastum deprimit Christus, VI, 108.

Judæi cur non crediderunt voci dicenti, Hic est Filius meus dilectus, V, 377. Judæorum malus erga Christum animus, *ibid.* 308. Judæorum invidia et nequitia, *ibid.* 307, 308.

Judæorum ingratus animus, VII, 138. Judæorum duritiæ, *ibid.* 139. Judæorum dominandi cupiditas et vanæ gloriæ amor, *ibid.* Judæorum scelera, *ibid.* 148.

Judæorum jactantia, VI, 404. Judæorum scelera et iniquitas, VII, 135, 136.

Judæi magnis onusti sceleribus de re quavis levissima cæteros accusabant, VI, 59, 60.

Judæis post necem Christi spes omnis præcisa, VII, 223. Judæorum post Christi cædem damnatio, VI, 306. Judæorum excidium ob Christum crucifixum accidit, VII, 225. Judæos omnes exterminari jusserat Cæsar, *ibid.* 215. Judæi cur omnium gravissima passi sint, *ibid.* 201.

Judæi graviora in Ægypto et ab Antiocho gravia passi, graviora Tito et Vespasiano ducibus sustinuere, VI, 306. Judæos perdidit ingratus animus, *ibid.* 97, 98.

Judæi sub Juliano Apostata cum Gentilibus juncti erant, VI, 307. Judæorum mala immota manent, *ibid.* 302.

Judæi nullam merentur veniam, VII, 135. Judæorum principes lupi, VI, 174, 175. Judæi cum diabolo constituti, *ibid.* 287. Judæi non pari conditione sunt ac Ninivitæ, *ibid.* 303. Judæorum adversarii Samaritani, *ibid.* 177.

Judæi confutantur, VII, 116. Judæi qui legem quotidie violabant, legis litteram tuebantur, V, 433, 434. Judæorum obstinatio, *ibid.* 310.

Judæi cura et honore culti contrariam vicem rependunt, VI, 403. Judæi crassiores, ostentis opus habebant, V, 223. Judæi a crapula et ebrietate in iniquitatem dejecti, *ibid.* 385. Judæorum variæ sectæ, VII, 162.

Judæis non licebat non modo ex alia tribu uxorem ducere, sed neque ex alia familia, V, 242. Judæos et Gentiles qui crediderint, unum esse futuros prædicitur, VII, 137, 138. Judaïcas calamitates prædicit Christus, *ibid.* 223.

Judaïcæ purgationes, VI, 418. Judaïcum genus in Romano imperio perosum valde erat quod mille negotia facesseret, VII, 215, 216. Judaïsmus in quo continetur, VI, 391.

Judæi quam graviter plexi, X, 81. Judæorum vana religio, *ibid.* 355. Decimabant mentam et anethum, injuste occidentes, se contaminari non putabant, *ibid.*

Judæi putabant Christum Joanne Baptista inferiorem, IX, 286. Judæorum nequitia, X, 80. Judæorum amentia, *ibid.* 92. Quanta Judæi ignorantes fecerunt, ac si in tenebris ambularent? videbantur sibi recta incedere via, dum contraria procederent. Sabbatum servantes et legem ciborumque observationes, et nesciebant ubi ambularent, *ibid.* 227. Mens Judæorum interrogantium corrupta et subdola erat, *ibid.* 165.

Judæorum opera Abrahæ operibus contraria, X, 106. Judæi quasi ebrii de Christo loquebantur, *ibid.* 69, 70. Judæi Moysi non credebant, IX, 502, 503. Confutantur, *ibid.* 502, 503, 504. Judæorum ingratus animus accusatur, *ibid.* 233. Judæorum corruptum judicium, *ibid.* 187. Judæorum insidiæ contra Christum, *ibid.* 66.

Judæi Samaritanis postponuntur, IX, 440, 441. Judæi nec noverant, nec servabant legem, X, 85.

Judæi invidebant saluti Gentilium, IX, 235. Judæi carpuntur a Paulo, *ibid.* 236, 237. Judæi gentium saluti invidebant, *ibid.* Judæorum magna de Joanne Baptista opinio, *ibid.* 288, 289. Judæorum arrogantia et nequitia, *ibid.* 234. Judaïcas observationes abrogat Christus, *ibid.* 271.

Judaïcam vilitatem spectant præcepta legis, XII, 128. Judaïcam purificationem cur Paulus subiit, *ibid.* 515. Judaïcum erat caput tondere ex voto, *ibid.* 446. Judæorum tres sectæ, Pharisæorum, Sadducæorum et Essenorum, *ibid.* 516, 517.

Judæi cur reprobati, XIII, 490. Judæi inexcusabiles sunt, *ibid.* 480. Judæi primi ad fidem accedere debuere ex Christi et Apostolorum sententia, *ibid.* 492. Judæorum cæcitas, XII, 474. Judæorum insipientia, *ibid.* 203. Judæorum impudentia et petulantia, *ibid.* 108. Judæorum contentio et fastus, XIII, 226.

Judæorum immitis consuetudo contra eos quos damnabant, XII, 514. Arrogantia Judæorum quanta, XIII, 236. Judæi resurrectionem credebant, XII, 124. Judæis nihil proderat tabernaculum, *ibid.* 198, 199. Judæi Moysi et legi adversantes, *ibid.* 205. Judæi dæmonibus ipsis ingratiores, *ibid.* 463.

Judæorum desolatio unde orta, XII, 41. Judæi quadraginta pro Pauli cæde patranda jejunant, XIII, 24, 25. Judæi

quidam Paulum contemnebant et lacerabant, XV, 285. Judæos Paulus vocat circumcisionem, *ibid.* 558.

Judæi canes vocantur, XVI, 530. Judæus quandonam cum Græco conjungatur, *ibid.* 171. Judæorum doctrina, puerorum doctrina erat, XVIII, 133. Judæi quomodo exciderint a testamentis, *ibid.* 168.

Judæi sacerdotibus dabant decimas, primitias, rursus decimas, et rursus alias decimas, et rursus alias decimas tertias, et siclum, nec apud illos erat quisquam qui diceret sacerdotes multa devorare, XVI, 521. Judæi quomodo omnibus hominibus adversentur, XVII, 180.

Judæorum benedictio non erat spiritualis, XVI, 123. Judaïca dupliciter fabulæ sunt, sive quod simulata sint, sive quod intempestive fiant; demum vere fabula sunt, XVIII, 132.

Judæis exosus erat Paulus, XVIII, 197. Cur Paulus Judæus ad Judæos missus non fuerit, *ibid.* 198. Judæos confutat Paulus, *ibid.* 227, 228. Judæorum in Apostolos sævitia, *ibid.* 200, 201. Judæorum sacrificia, quam infirma, *ibid.* 398, 399.

Judas filius Jacob ex Lia quæ, ait Scriptura, concepit et peperit filium, et dixit: *Nunc adhuc istud confitebor Domino, propterea vocavit nomen ejus Judam*, II, 238. Ut autem peperit Judam, cessavit parere, *ibid.* Judas consuluit ut venderetur frater Joseph Ismaëlitis, quo eum posset eripere ab interitu, *ibid.* 303. Et probato consilio Judæ, eduxerunt eum de cisterna, et vendiderunt Ismaëlitis viginti aureis, *ibid.* Et vidit Judas hominis Chananæi filiam, quæ vocabatur Sava (in Vulgata Sue) et duxit eam, et ingressus est ad eam: et concipiens peperit filium, et vocavit nomen ejus Er, *ibid.* 307. Er istum, quia malus erat coram Domino, occidit Deus, et hoc Judam patrem ejus terrore percutit, *ibid.* 308. *Vide* Er, Thamar, Aunan, Selon. Aunan quoque mortuo, non ultra volebat Judas Seloni tertio filio Thamarem uxorem dare; Thamar vero ornata ut meretrix secus viam sedit; illam autem meretricem putans Judas, ingressus est ad eam, pignusque dedit illi, torquem et annulum et virgam, *ibid.* 308, 309. Ut vero renuntiatum est postea Thamarem uterum gestare, jussit socer ejus Judas eam comburi. Illa vero misit dicens ex illo viro se concepisse, cujus esset annulus. Tunc ait Judas: *Justior est Thamar, quam ego, ibid.* 309, 310. Peperit ergo Thamar ex socero Juda filios duos Phares et Zaram, *ibid.* 310, 311, 312. Ut fames invaluit, cum instaret Judas Benjaminum volens abducere, se sanum et incolumem reducturum pollicitus, dimisit eum Jacob, II, 340, 341; XIX, 286. Jacob moriens filios benedixit; hæc est benedictio Judæ: « Juda, te laudabunt fratres tui: manus tua in cervicibus inimicorum tuorum; adorabunt filii patris tui. Catulus leonis Juda: ad prædam, fili mi, ascendisti: requiescens accubuisti ut leo, et quasi leæna, quis suscitabit eum? Non auferetur sceptrum de Juda et dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, et ipse erit expectatio gentium. Ligans ad vineam pullum suum et ad vitem, o fili mi, asinam suam. Lavabit in vino stolam suam, et in sanguine uvæ pallium suum. Pulchriores sunt oculi ejus vino, et dentes ejus lacte candidiores, » *ibid.* 378, 379, 380. Benedictio Judæ data mystica est, præsignans omnia quæ ad Christum pertinent, quia ex hac tribu exoriturus erat Christus secum dispensationis rationem, *ibid.* 378.

Non levi de causa tota commemoratur Judæ historia, V, 250 *usque ad* 253.

Judas cognomento Zelotes, alius Domini discipulus, XI, 100. Ne ex eodem nomine error nasceretur, hunc Evangelista distinxit a Juda Ischariote, et sicut priorem a nequitia nominavit, ita hunc a virtute appellavit, Judas Zelotes, *ibid.*

Judas Lebbæus, Thaddæus quoque dictus, VI, 177.

Judas proditor ex pecuniæ amore periit, V, 344. Judas avaris in exemplum proponitur, VII, 330.

Judæ proditoris furor, VII, 287. Judæ cæcitas, *ibid.* 294. Judæ sceleratus animus, *ibid.* 310. Judæ proditio quando facta, *ibid.* 275, 276. Judæ quantum scelus, *ibid.* 276. Judæ ex proposito diabolus effectus, *ibid.* 286, 287.

Judas deterior dæmoniacis, VI, 136. Judas sceleris sui infamiam non tulit, V, 418. Judæ mors eos qui Christum damnarunt

arguit, VII, 329, 330. Judas filius regni factus est gehennæ filius, *ibid.* 109, 110.

Judæ diabolus pœnitentiæ locum non dari curavit, XXI, 468. Judas multa imbutus doctrina proditor effectus, XI, 449, 450, 455. Judæ proditio et mors prædicta a Prophetis, *ibid.* 438, 439. Judam cur non nominavit Christus, quando se tradendum fore dixit, *ibid.* 421.

Judas potestatem miraculorum habuerat, XI, 103. Judas apostolus, ex pigritia proditor factus, XXI, 515. Judas proditor factus quia a cœtu discipulorum recessit, X, 523. Judas a quali choro exciderit, XI, 100. De Juda Christus sollicitus erat, *ibid.* 127. Sermo in proditionem Judæ, *ibid.* 127 *usque ad* 131.

Judæ cæcitas et insania, XI, 102, 114. Judas veritatem impugnare tentavit, XXIII, 241. Judæ impudentia, XI, 129, 130. Judas si non desperasset salutem consecuturus erat, XXI, 519.

Judas proditor lugendus, non qui proditus est Christus, XI, 97, 111. Judas est qui mysteria indigne participat, *ibid.* 108. Judam miracula edita nihil juvarunt, *ibid.* 503, 504.

Judas conscientiam arguentem non ferens, se suspendit, XXIV, 114. Judas sacrilegus et proditor, III, 628. Judas memoratur in Psalm. CVIII, *ibid.* 462. Judas laqueo vitam finivit, sciens se omnia fecisse in perniciem sui capitis, *ibid.* 113. Judas si pecuniæ amorem coërcuisset, non venisset ad sacrilegium ; si illud compressisset, non ad colophonem malorum prosiluisset, *ibid.* 74.

Judas si pecuniæ amorem coërcuisset, non venisset ad sacrilegium, III, 74. Judæ prædictiones, *ibid.* 464.

Judas non ideo fuit proditor quod præviderit Christus ipsum fore proditorem, IV, 264.

Judæ petulantia, X, 241. Verisimile hunc proditorem, utpote petulantem, ante coryphæum accubuisse, *ibid.* Nam ejus petulantia dignoscebatur, quando intinxit cum magistro, et quando reprehensus non compunctus est, *ibid.* Judas a Satana abreptus, *ibid.* 254. Judæ furi cur Christus loculos commiserit, *ibid.* 208. Putat Chrysostomus Christum Judæ dedes primum lavisse, *ibid.* 241. Judam cur Christus proditorem aperte non dixit, *ibid.* 254, 255.

Judæ proditori successorem eligere Petrus poterat, XII, 38. Judæ avaritia quanta, XVI, 478.

Judas alius falsus Christus, X, 144, 146, 147.

Judæ cujusdam secta dissoluta, quia non ex Deo, XX, 270, 271.

Judas et Theudas rebelles in deserto, V, 353, 354. Judas et Theudas perierunt quod tributum dare Cæsari prohiberent, VII, 159. Judas et Theudas juste occisi, VI, 358. Judas et Theudas magnos habentes cœtus cum discipulis suis perierunt, XIV, 171.

Judices. Liber quidam Octateuci inscribitur Judices, in quo narratur quas urbes ceperint, quasque sibi tributarias fecerint Israëlitæ, XIX, 308 *et seqq.*

Judices ipsi corrupti, XXI, 75. Judex utramque partem audiat oportet, XX, 167, 168. Judicum officia, XI, 51. Judices pone velum sedentes judicabant, VI, 298.

Judices contractis velis deliberabant, IV, 308, 309. Judicis corruptor fure pejor, III, 167.

Judicare alios non licet, XXI, 406. Quidam alios acerbe judicabant, *ibid.* Quam vulgare hoc vitium etiam apud monachos et clericos, *ibid.* 407. Judicare de fratre non decet eum qui peccatis obnoxius sit, XVIII, 459.

Judicium extremum prædicitur a Prophetis, XI, 447. Post judicium postremum, cœlum, terra, et omnis creatura splendidior erit, XXI, 472. Judicium Dei nullus effugiet, XI, 159. Judicii futuri imago, XXI, 51, 473, 474, 475. In judicii die non personarum, sed operum acceptio, *ibid.* 445. In judicio Christus honores et pœnas inferet, XI, 84.

Judicia Dei inscrutabilia, XIX, 391.

Judiciorum officium episcopo competit, XX, 449, 450.

Judicii canonici ritus, XXIV, 5. Judicia anteposito velo fiebant, VI, 460. Judicium aliquando justitiam significat, *ibid.* 275.

Judicium Christo reservandum, VI, 297. *Nolite judicare,* quomodo intelligendum, *ibid.* 58, 59. Judicare non de-

bet de cæteris, qui iisdem culpis sit obnoxius, *ibid.* 63.

Judicium de aliis ferre prohibemur, VII, 97, 98. Judicium altera absente parte irritum, XXIV, 10.

Judicium futurum, V, 397, 398. Probatur, VII, 234, 235. Judicium Dei quam metuendum, VI, 308.

Judicii dies probis optabilis, peccatoribus terribilis, VII, 379. Judicium futurum omnibus incorruptum, III, 322, 323. Alii quidem Dominum confitentur, judicium autem et pœnas propositas auferunt, brevi jucunditate magnum sibi ementes supplicium, et dum volunt se recreare, quod gehennæ non meminerint, per hanc securitatem metusque vacuitatem in magnum interitus se barathrum imprudentes immittunt, *ibid.* 142. Judicium generale ad futurum sæculum reservatum est, hic singulare judicium, *ibid.* 151.

Judicii dies mente versanda, III, 616. Judicii die stabit solus homo cum operibus suis, quorum causa vel damnabitur, vel coronabitur, *ibid.* 357.

Judicium conscriptum quid, IV, 207. Judicium et futurum et præsens, III, 94. Judicium futurum horrendum erit, XV, 320. Judicii postremi descriptio, *ibid.* 332.

Judicium de aliis ferre non oportet, XIV, 247. Judicii extremi imago, XI, 397, 398. Judicii extremi descriptio, XX, 40. Judicii futuri metus ad vitam instituendam juvat, XI, 296. Judicii futuri imago, XI, 335; XXIII, 536, 537.

Judicii extremi terror, XXII, 249. Judicium futurum timendum, XVII, 238.

Judicium extremum fore probatur, XVII, 29. Judicii futuri metus frenum est ad vitia cohibenda, XVIII, 142, 143. Judicium futurum nemo est qui non timeat, *ibid.* 50. Judicia Dei timenda, *ibid.* 29.

Judicium extremum fore non credebant quidam, XVII, 28. Judicium extremum si non esset, Deus non esset justus, *ibid.* 29. Judicii postremi tremenda descriptio, XVI, 571, 572.

Judicii futuri descriptio, XXIII, 126. De futuro judicio ecloga, XXV, 135. Judicium futurum quam timendum, IV, 586. Judicii futuri descriptio, *ibid.*

In judicii die qui vivi erunt non morientur, XXI, 372. Judicium in valle Josaphat, VIII, 61. Judicium futurum timendum, IX, 473, 474.

Judicium quid sit, arguet de judicio, X, 306. Probatur et resurrectionem et judicium esse futura, *ibid.* 32. Qui vero cruciatum futurum dicunt, illi et judicium, et rationes reddendas, et supplicia agnoscunt, *ibid.*

Judicium, vitam, resurrectionem cur sæpe Christus memoret, IX, 479, 480. Judicium futurum cogitandum, X, 31.

Judicium futurum quam tremendum, XIII, 231. Judicii futuri tremendi descriptio, *ibid* 412, 413. Judicio adveniente nullus ultra pœnitentiæ locus, *ibid.* 258.

Judicium non ex auditu reddendum, I, 451. Judicium hominum non curandum, *ibid.* 34. Judicia Domini semper in mente versanda, *ibid.* 313.

JUDITH uxor Esaü. Erat Esaü annorum quadraginta, et duxit Judith filiam Beer Chettæi, II, 193.

JUDITH altera cujus extat liber. Liber Judith sic vocatur, quia filios Israël ab Holopherne impugnatos et obsessos, Deus ejus opera liberavit, Holophernemque percussit, XIX, 244, 245. Cum siti affligeretur populus et principes civitatem tradituri essent, Judith, depositis viduitatis vestibus, maritum enim mortuum lugebat et quotidie jejunabat, se ipsam instar sponsæ ornavit, et multis adhortata primores civitatis, ne civitatem ad usque quinque dies hosti traderent, ad Holophernem egressa est, et cum sua illum sapientia decepisset, tertia die, ignorantibus ejus militibus, ipsum capite truncavit, *ibid.* Judith Jerosolymam profecta, omnia Domino obtulit, domumque reversa, in eodem pietatis exercitio perseveravit, ac vidua ad mortem usque mansit, nemoque illi nuptias persuadere potuit, *ibid.* Judith mortua est, postquam in viduitate honeste vixisset, annos emensa centum et quinque, *ibid.* 346. Judith imperatoris functa est officio, X, 172.

JUGUM Christi quomodo suave sit, V, 259.

JULIANÆ scribit Chrysostomus, XIV, 311.

JULIANUS martyr Cilix, XXIII, 477.

In sævum cadit tyrannum, *ibid.* Qui diu illum differt minitatur, adulatoriis verbis allicit, *ibid.* Anno integro per Ciliciam circumducit, *ibid.*

Julianus a tortoribus laniatur, XXIII, 480. variisque modis cruciatur, *ibid.* Inter tormenta placide loquitur, *ibid.* Julianus necatur, *ibid.* 481. Hoc pacto martyrium obit, in sacco includitur, cum scorpionibus, viperis, draconibus, et in mare projicitur, *ibid.* 482.

Juliani corpus Antiochiæ, XXIII, 482. Juliani reliquiæ sexcentos sanarunt, *ibid.* 484. Juliani sepulcrum dæmones formidant, *ibid.* 479, 480.

JULIANUS monachus, vir admirandus, et celebris Antiochiæ magno in honore habitus, XVI, 359.

JULIANUS Apostata omnes imperatores impietate superavit, XXIII, 390, 469. Templum Judæorum restaurare voluit, *ibid.* 390. sed frustra, *ibid.* 469, 470, 539.

Julianus imperator Apostata histrio vocatur, XXIII, 365. Ad imperium evectus, quam simulaverat religionem christianam respuit, *ibid.* 360. Cultum deorum instauravit, *ibid.* Cum meretricibus et lenonibus incedit, *ibid.*

Julianus Apostata cum videret rem christianam Martyrum morte clariorem fieri, movere Christianis bellum palam nolebat, XXIII, 388. Medicos, milites et sophistas vel a professione discedere, vel fidem abjurare jubet, *ibid.* 389. occidique eos, qui idolis infensi fuissent, *ibid.* 389, 390. Quam callide hæc aggreditur, *ibid.* Juventinum et Maximinum capite truncari jubet, *ibid.*

Julianus callide Christianos persequitur, XXIII, 383. Julianus Apostata imperator coronatus confestim in Deum manus sustulit, *ibid.* 321. Dæmonum cultum restituit, *ibid.* Crucem deridebat, *ibid.* Julianus Christianos vocabat Galilæos, *ibid.* 321. Eos se ex orbe terrarum eliminaturum pollicebatur, *ibid.* Julianus Apostata Stephanum improbitatis causa ecclesiastico principatu pulsum jubet rursum doctrinæ thronum occupare, *ibid.* 383.

Julianus Apostata templum Jerosolymitanum instaurare conatur, XXIII, 382. sed frustra, igne ex fundamentis exiliente, *ibid.* Julianus Apostata necromantias exercuit et puerorum cædes, *ibid.* 361, 362. Julianus Apostata vates accersebat, et præstigiatores, *ibid.* 322.

Julianus Apollinem in Daphne positum consultat, XXIII, 323. Daphnen ascendit, sacrificia multa offert, *ibid.* 362.

Julianum cur fulmen in Apollinem immissum non attigerit, XXIII, 381. Julianus jubet capsam reliquiarum sancti Babylæ e Daphne auferri, *ibid.* 364, 365. Julianus non ausus est martyrium sancti Babylæ diruere, nec rectum combusto Apollinis templo rursum imponere, *ibid.* 324, 325.

Julianus Persicam expeditionem aggreditur, XXIII, 384, 385. In eaque misere perit, *ibid.* Variæ circa mortem ejus sententiæ, *ibid.* 385. Juliani Apostatæ exercitus, obsessus a Barbaris, *ibid.* 234, 235. Julianus imperator periit, ac perenni supplicio torquetur, *ibid.* 322. Juliani Apostatæ tempore fames, *ibid.*

Julianus Apostata omnes impietate superavit, V, 260, 261. Juliani avunculus a vermibus corrosus, *ibid.* Juliano Apostata regnante signa Jerosolymæ exhibita sunt, *ibid.* Julianus Apostata, sub quo Judæi cum Gentilibus juncti erant, VI, 306, 307.

Juliano imperante, qui omnes impietate superavit, dum oppugnaretur Ecclesia, multa facta sunt miracula, III, 502. Cruces nempe visæ sunt repente in vestimentis impressæ, et Apollinis templum fulmine dejectum, sancti martyris Babylæ qui in Daphne erat translatio, et aperta adversus dæmonem victoria; quæstoris imperatoriæ pecuniæ inopinata mors, et admirabilis ipsius imperatoris cædes, ipsius, inquam, Juliani, qui omnes impietate vicerat, et avunculi illius interitus, vermium fontes; aliaque innumerabilia, fames, siccitas et sterilitas, aquarum penuria, quæ una cum eo civitates invasit, et alia ubique innumera, *ibid.* 502, 503.

Juliani avunculus ob temerata sacra vasa vermibus exosus interiit, XXIII, 234.

JUPITER imbrium moderator, *ibid.* 374, 375. Jovem compellat Libanius, *ibid.* 373. Jupiter. Poëtæ dixerunt Jovem esse qui pluit, III, 36, 37. Sed illi

ipsi dixerunt eum esse adulterum, pædiconem, parricidam, alia quoque non minora his crimina illi ascribentes, *ibid.* Jupiter secundum philosophos est fervens substantia et pars quæ superat aërem, et quam appellant ætherem, ex eo quod ferveat et urat, *ibid.* 37. Cretenses sepulcrum Jovis habent ita inscriptum : « Hic jacet Jupiter, quem Jovem vocant. » XVIII, 129.

JURANDI mos ponendo manum subter femur, vel subter lumbum, II, 148. Juramenta fugienda, I, 200 ; V, 69. De juramentis multas conciones habuerat Chrysostomus, V, 136.

Jurare nec in re justa nec in injusta licet, I, 200. Purum a juramentis os servare debemus, et adversus hæc munire nostram linguam, labia, et mentem, ne vel quid malarum cogitationum intrinsecus nascatur, vel per linguam foras proferatur, *ibid.* Jurandi morem deposuerunt Antiocheni, V, 222.

Jurare etiam bene, peccatum est, secundum hujus auctoris sententiam, VIII, 84. Contra clericos qui Evangelia porrigunt juraturis, *ibid.* Juramentum rusticorum in Deum, et nunquam in filios, XXI, 196.

Juramentum est satanicus laqueus, XII, 163. Juramenta prohibentur, *ibid.* 114. Juramenta unde orta sint, *ibid.* 114, 115. Ad juramentum provocare pejus malum est quam jurare, *ibid.* Juramentum impium est, *ibid.* 116. Juramenta proscribenda, *ibid.* 496. Juramenta proscribuntur, *ibid.* 128, 129, 130, 140, 141. Juramentorum gravitas, *ibid.* 148, 149, 150. Jurandi consuetudo quomodo corrigenda, *ibid.* 131. Qui jurabant mensam sacram tangebant, *ibid.* Jurantes carpuntur, *ibid.* 162. Juramenta quo pacto vitanda, *ibid.* 98. Juramentis assueti erant Constantinopolitani, *ibid.* 130. Qui jurat non potest non pejerare, *ibid.* 131.

Juramentum cur in veteri lege permissum in nova prohibeatur, V, 470. Juramentum per cœlum, per terram et per Jerusalem cur prohibitum, *ibid.* 468. Juramenta vitanda, *ibid.* 360. Juramentum facile vitatur, *ibid.* 472.

Juramentum malum est, *ibid.* 469. Juramentorum pernicies, VI, 357. Jurantes graviter perstringit Chrysostomus, V, 474.

De juramentis ecloga, XXV, 184.

Juramenta damnantur, XXII, 243, 244, 245, 332, 333. Juramentorum pernicies, *ibid.* 271, 334, 335, 336. Juramenta vitanda, *ibid.* 127, 134, 135, 203. Juramenta ideo damnanda, quia nulla necessitate fiunt, *ibid.* 216, 217. Juramenta prohibentur, *ibid.* 169, 257, 259. Quantum a reverentia Deo debita abhorreant, *ibid.* 181. Juramentum male agenti parit necessitatem, quomodo, *ibid.* 189.

Juramentorum damna multa, XXII, 259. Ex Saülis historia juramentorum damna repræsentantur, *ibid.* 260. Juramenta fiebant Evangeliorum contactu, id damnat Chrysostomus, *ibid.* 284. Juramentorum pœnam sibi quisque statuat oportet, *ibid.* 170, 171.

Juramentum a diabolo est, Christo dicente, XXII, 374. Juramentorum damna, *ibid.* 268, 269, 289. Juramenta jejunii meritum tollunt, *ibid.* 229. Juramentum facile vitatur, *ibid.* 152. Ejus vitandi modus, *ibid.*

Jurantes corrigendi, XXII, 244. Jurandi consuetudinem deponunt Antiocheni, Chrysostomi monitis obtemperantes, *ibid.* 192. Jurandi necessitatem alicui adducere pejus est, quam occidere, *ibid.* 284. Jurantibus pœnam interminatur Chrysostomus, expulsionem ab ecclesia, *ibid.* 365, 366.

Juratus etsi vivere videatur, jam mortuus est, XXII, 284. Jurantes corripiendi, *ibid.* 255. Jurantem assidue intra decem dies se correcturum pollicetur Chrysostomus, *ibid.* 362.

Juramentum est supervacaneum, et hoc est magis argumentum incredulitatis quam fidei, XVI, 139. Proclivem enim esse ad jurandum, non sinit ut bona concipiatur opinio pietatis, *ibid.* Quare qui maxime jurejurando assidue utitur, is juramenti usum nequaquam habet necessarium, *ibid.* Qui autem minime utitur, is ejus usu utitur, *ibid.* Minime juramento opus est ut credatur, *ibid.* Nam videmus quod qui non jurant, iis maxime creditur, *ibid.* Jurare crimen est, XXI, 402.

Jus incorruptum semper servandum,

x, 67. Juris naturalis cognitio indita homini, xxii, 238.

Justificationis pars est peccatum damnare, xxi, 325.

Justitia indui quid sit, xvi, 265. Justitia significat vitam omnem quæ in virtute agitur, *ibid.* 385. Justitia quæ ex fide est, donum Dei est, *ibid.* 546. Justitia quanta bona afferat, *ibid.* 580.

Justitiam, totam virtutem dicit Paulus, xviii, 55, 56. Justitia vitæ radix, justitia omnis virtus, xii, 273, 274. Justitia vera quænam sit, xiii, 458. Justitiam apprehendit gratia, non sola, sed cum accedentium voluntate, *ibid.* 474.

Justitia in omnibus servanda, x, 66, 67. Justitia et injustitia in magnis et parvis rebus eamdem vim habent, *ibid.* 462. Justitia. Quid sit, *arguet de justitia*, *ibid.* 302.

Justitia omnis quæ sit apud Christum, v, 346. Justitia est mandatorum observatio, *ibid.* 376. Est omnis virtus, *ibid.* 441. Justitia est virtus in genere, etiamque virtus specialis, *ibid.* 414. Justitiam qui amat, omnia tuto possidet, *ibid.*

Justitiæ ac virtutis possessio voluntatem sublimem efficit, vi, 260. Justitia Dei et puniendi ratio, *ibid.* 237. Justitia Dei non est præsentis vitæ limitibus circumscripta, v, 396. Justitia benignitatem temperat Christus, *ibid.* 476.

Justitia virtus omnis, iii, 34. Justitiæ fructus, *ibid.* 32. Justitia virtutem omnem complectitur, ii, 12. Justitia spem parit, *ibid.* 32. Justitiam persequi et offerre, hoc est maximum Deo donum, hoc est acceptum sacrificium, hæc oblatio valde grata, non oves et vitulos sacrificare, sed quæ justa sunt facere, iii, 31. Qui per justam vitæ institutionem Deum sibi propitium et clementem reddiderit, maximam habet opitulationem, auxilium inexpugnabile, et plurimum illinc præsidium, *ibid.* 31, 32. Justitia Deo cohæret, *ibid.* 310. Justitia hominum ex externis legibus proficiscitur, *ibid.* 54.

Justitia Dei aliquando clementia dicitur, iv, 117. Justitia semper manet, nec tempore consumitur, iii, 517. Justitiæ sacrificium quid, *ibid.* 31, 32. Justitiam operatur fides, xviii, 450. Justitia æterna a Christo data, xx, 289.

Justitia. *Adimplere omnem justitiam*, est omnia Dei mandata adimplere, x, 520. De justitia inflari, justitiæ est evacuatio, xxi, 516.

Justitiam qui esuriunt, quæ cupiunt assequuntur, i, 334. Justitiæ ecclesiasticæ exercendæ ratio, xv, 397, 398, 399. Justitiæ sol orbis tenebras dissipavit, iii, 518. Justitia non e vestigio peccatum sequitur, *ibid.* 168.

Justitia in tentationibus floret, vii, 477. Justitia figura Dei est, viii, 50. Justitiæ magna fiducia est cum causa ipsi committitur adversario, viii, 349.

Justitium indictum in hebdomada sancta, i, 446.

Justus, dum laudantur alii, gaudet, xi, 213. Justi quidam nullum in hac vita bonum adepti sunt, *ibid.* 209. Ex justis multi hic puniuntur, ut peccata deponant, *ibid.* 189. Ex calamitatibus splendidiores coronas obtinent, *ibid.* 196. Justos a peccatoribus chaos dirimit, *ibid.* 202.

Justus sexcentis impiis melior, xxi, 452. Justi constantia, xxii, 187. Justi cur vexentur in hac vita, xx, 19, 20, 21.

Justo nihil ditius, xxi, 579. Justus cur ab improbis vexetur, xxi, 61, 62. Justi mors pretiosa et beata, xxiii, 514, 515. Justi arma, philosophia, temperantia, patientia, contemptus rerum, xxii, 186, 187. Justum qui impugnat, cum umbra pugnat, *ibid.* 144. Cum justis cur aspere agat Deus, xxi, 577. Justi mors quam felix, xxiii, 514, 515.

Justorum lapsus, alios præstat segniores, xxii, 58. Justus vocatur qui virtutem exercet, xvii, 354. Justus est qui injuriam accepit nec reddidit, xvi, 264. De justis gaudendum est, peccatores lugendi, xvi, 440.

Justi magna operantes non mirum si incidant in tentationes et pericula multa, xv, 163. Justi virtus in ærumnis lucet et augetur, *ibid.* 200. Justorum præmia, xiv, 329. Quanta sint futura, *ibid.*

Justus quam hominum amans sit, xiv, 79. Justo afflictiones sunt semper causa præmiorum, xii, 193, 194. Justorum animæ in ætatis flore sunt sem-

per, XIII, 315, 316. Justorum animæ admodum sunt mites ac benignæ, XIV, 79, 80.

Justi fiducia quanta, III, 87. Justi cur affligantur, dum improbi bene habent, *ibid.* 78. Justi attentiores fiunt cum improbi puniuntur, *ibid.* 99. Justi etiam oratione opus habent, *ibid.* 12. Justi magna virtus eum eosdem habet quos Deus amicos et inimicos, *ibid.* 92. Justus coronatur, quomodo, *ibid.* 58. Justi felicitas, *ibid.* 178. Justi delectatio perpetua, *ibid.* 41. Justorum tabernacula, *ibid.* 581, 582. Justus etiamsi increpet sequendus, IV, 104. Justi omnes in hac vita quasi peregrinantes sunt, *ibid.* 357. Justus absque festo festum agit, V, 126. Justus dicitur is qui omnem virtutem complectitur, I, 328. Justorum obedientiam quomodo exercet Deus, II, 214. Justorum virtus thesauro similis, I, 545. Justorum vita probos mores docet, II, 212. Justo nec lex nec princeps positus est, *ibid.* 414.

Justus, id est, omni virtute præditus, V, 265. Justus cognatus, peccatori non prodest, *ibid.* 288. Justi se ipsos accusant, IV, 592. Justo magis metuenda arrogantia quam peccatori, *ibid.* 391.

Justorum præmia etiam in hac vita, XXIV, 145, 146. Justus fit qui se omnium extremum putat, XIII, 118, 119.

Juvenes maxime ornat castitas, V, 82. Juvenes a spectaculis arcendi quare, *ibid.* 81, 82. Juvenes quantam perniciem ex theatris contrahebant, *ibid.* 112, 113. Juvenes imbuendi disciplina cœlesti, *ibid.* 108. Juvenes uxoribus jungendi antequam in luxuria implicentur, II, 282, 283. Juventus ad malum proclivis, *ibid.* 278. Juventus malum quando rectæ rationis freno caret, *ibid.* 279.

Juvenum impetus a principio coërcendus, VII, 43. Connubio jungendi sunt juvenes ne fornicentur, *ibid.* Juvenes quomodo instituendi, IX, 181, 182.

Juvenum institutio quam difficilis sit, XVIII, 142. Juvenes ad amorem corporum proclives, *ibid.* 140. Juvenes cito connubio jungendi sunt, XVII, 212. Juvenum vitia, XVIII, 140.

Juventus in Ecclesia utilis, X, 470.

Juventinus et Maximinus milites, XXIII, 387. Amore Dei flagrabant, *ibid.* 388. Deplorant restitutam fuisse idololatriam, sacras leges conculcatas, *ibid.* 390. In carcerem nudi truduntur, *ibid.* 390, 391. Eorum bona publicantur, *ibid.* Signa eorum domibus apponuntur, omniaque diripiuntur, *ibid.* 391. Incarceratos adiit omnis civitas, unde multi martyres facti, *ibid.* Julianus eos minis promissisque tentat, *ibid.* 392, 393. Illi imperterriti manent, *ibid.* Capite truncantur noctu, *ibid.* 394. Eorum reliquiæ in una capsula conduntur, *ibid.* 395. et honorantur, *ibid.* Juventinus martyr cum Maximino patitur, *ibid.* 387.

K

Kalendæ. Oratio in Kalendas habita, XXII, 26. Kalendis, seu anni die primo diabolicæ pernoctationes, et cavillationes et convitia, et saltationes nocturnæ, et ridiculæ comœdiæ fiebant, *ibid.* 27. Kalendis forum quasi elegans sumptuosaque mulier, ambitiose exornabatur, et auro, indumentis pretiosis, calceis et reliquis ejus generis vestiebatur, *ibid.*

Homilia postridie Kalendas Antiochiæ habita de iis qui inebriantur, deque iis qui commeant ad cauponas, quique choreas ducunt per civitatem, XI, 131. Kalendarum festum, Satanæ festum erat (*nam festum erat Saturnalium, ubi temulentiæ, tripudiis, saltationibus, comessationibus, aliisque ex Bacchico furore consequentibus operam dabat maxima pars civitatis*), *ibid.* 131, 132 *et seqq.* Coronæ plectebantur in Kalendis, XXII, 31, 32.

Κανονικαί, regulares fœminæ cum vi-

ris habitare non debent, XXI, 263.

Kokisi, Cocusa, vel Cucusa, urbs erat in Armenia Minore, in qua habitum est sancti Gregorii illuminatoris encomium, qua alibi sæpe Cucusus, vel Cucusum vocatur, unde plerœque epistolæ sancti Doctoris prodierunt, XXIII, 597, *et* XXIV *passim.*

Khosrovidoukhit soror regis Tiridatis. Prima illius visio, XXIII, 584. Iteratur visio illius, *ibid.* 585. Admiratione simul et terrore perculsa fœmina cum festinatione intrans narrat ad satrapas qui domus regiæ præfectum accersunt, mittuntque Artaxatam ut Gregorium de puteo educeret, *ibid.* 586. Khosrovidoukhit, adveniente in Armenia sancta Riphsime, christianam fidem fuerat amplexa, et virginitatem servabat, *ibid.* 584, 598.

Κύβων, seu tesserarum lusus, I, 96.

L

Laban. Rebecca filio suo Jacob, ne a fratre suo Esaü interficeretur, suasit ut iret ad Laban fratrem suum, et ibi cum eo habitaret, II, 209. Interrogat Jacob de Laban fratre matris suæ, et didicit omnia quæ circa illum gerebantur, *ibid.* 220. Jacob superno auxilio roboratus, præveniens beneficiis Laban, amovit lapidem, et adaquavit oves quas pascebat Rachel, *ibid.* 221. Laban videns Jacobi mansuetudinem advenientis locutus est ei bona et jucunda de cognatione, de mercede, etc., *ibid.* 222. Jacob nihil petebat, Laban autem a se mercedem proponit justo, *ibid.* Jacob mirificam continentiam præ se ferens, dicit Labano : *Serviam tibi septem annis pro Rachel filia tua juniore, ibid.* His elapsis septem annis, et petente Jacob ut sibi daretur uxor sua, Laban congregavit omnes viros loci, et fecit nuptias, et factum est vespere, et accepit Laban Liam filiam suam, introduxitque eam ad Jacob, *ibid.* 231. Laban adhuc erat idolorum cultui deditus, sed tamen moderatus, *ibid.* 232.

Laban magna affectione diligebat Jacob, *ibid.* 235. Laban decepit Jacob, ut diutius apud se justum retineret, *ibid.* Propterea quia vidit Laban virtutem viri, cogitans se non aliter eum vincere posse et persuadere, illum decepit, et pro Rachel imposuit et dedit ei Liam cum Zelpha ancilla, *ibid.* Post alios annos septem dedit Laban Rachel filiam suam Jacob uxorem, *ibid. Hic memoria lapsus videtur Chrysostomus cum ait Labanum Jacobo Rachelem dedisse post alios septem annos; nam in Hebraïco textu et in Vulgata, quibus etiam consonant LXX interpretes, ductam in uxorem Rachelem esse dicitur ante illos septem alios servitutis annos, et conjugium septimo post ductam Liam die consummatum fuisse.*

Laban petitioni Jacob annuit statim, II, 247. *Multa hic et in sequentibus leguntur de Laban, diverso modo expressa; Chrysostomus enim et hic et alibi non semper litteram sequitur.*

Labani deos furatur Rachel, et delusa est patrem suum Labanum, II, 252, 257. Historia Labani summatim relata, XIX, 282 *et seqq.*

Labarum regium vexillum, XVII, 362. Qui regium vexillum, quod labarum vocari solet, portant, multa opus habent fortitudine et peritia, ut ne in hostium manus incidant, *ibid.*

Labium unum sermonem unum significat, I, 447.

Labor in frenanda cupiditate, XI, 190, 191. Labor homini addictus ipsi utilis, XX, 58. Labor somnum dulcem excitat, XXII, 96, 97. Labor major in vitiis quam in virtute, *ibid.* 189.

Labores temporanei coronas referunt immortales, XXIII, 476. Labores pro virtute subeundi, XXII, 382. Post multos labores ac sudores agricola nonnun-

quam, dum falcem exacuit, et ad messem se comparat, vel immissa ærugine, vel locustarum multitudine, vel immodica pluvia incidente, vel alia quapiam importata calamitate ex aëris intemperie, vacuis manibus domum revertitur, postquam labores quidem sustinuit, sed speratis frugibus excidit, *ibid.* Laboris et opificii ne pudeat, XIX, 48. Labores minuit spes bonorum, II, 374.

Labor cantu solatium accipit, III, 205. Laborem hic, ubi brevis est vita, Deus attribuit; coronas autem in futurum reservavit, ubi senii expers est ævum, et nunquam finiendum, III, 97. Et hic quidem labor celeriter solvitur et prætérfluit; illa autem manent immortalia, et nunquam desitura, *ibid.*

Labor in hoc mundo est et probis et improbis, VII, 132. Labor adeundus, sed sine sollicitudine, X, 19, 20. Laborem gravem videri non sinit fructus illo partus, IX, 334.

Labor multus, qui nullum habet lucrum damnum censeri debet, XVI, 535. Laboris amorem, non otium, paupertas parit, XII, 21. Laboribus majora præmia sunt, XIII, 396.

LAC Paulus vocat humilem sermonem qui conveniat simplicioribus, XVIII, 301.

LACÆNARUM mulierum virtus et fortitudo, X, 181, 182. Hortabantur mulieres Lacænæ filios suos ut scutum e prælio referrent, vel super ipsum mortui referrentur, *ibid.*

LACONICA quæ sint, IV, 276.

LACONICA velamina, VII, 315.

LACRYMÆ extinguunt gehennæ incendium, XI, 148. Lacrymæ propter Christum fusæ suaves, XXI, 217.

Lacrymæ et luctus consolationem afferunt, XXII, 322, 323. Lacrymæ balneum animæ, XIX, 94, 95. Lacrymæ rigant plantam orationis, V, 98.

Lacrymæ ex gaudio, II, 356. Lacrymæ in precando quam acceptæ Deo, V, 118. Ad Deum attrahendum satis sunt, luctus, lacrymæ, gemitus, resilire ab improbis, ejusque pertimescere et horrere sententiam, III, 84. Noctu melius funduntur lacrymæ, *ibid.* 70. Lacrymæ monachis competunt, magis autem sæcularibus, *ibid.* 71. Lacrymæ spongiæ sunt quæ peccata abstergunt, *ibid.* 441. Lacrymæ vel hic, vel in futuro sæculo fundendæ, *ibid.* 70.

Lacrymæ bonæ quænam, V, 302. Lacrymas bonas sequitur tranquillitas, *ibid.* Lacrymæ pœnitentis Deo conglutinant, *ibid.* 301. Lacrymæ lætitiam pariunt, *ibid.* Lacrymarum utilitas, *ibid.* 304.

Lacrymæ utiles in precibus, in admonitionibus, XVII, 145. Lacrymæ purgant peccata, *ibid.* Non sunt graves ac molestæ lacrymæ quæ proficiscuntur ex mœrore bono, sed multo meliores illis quæ sunt propter mundanam voluptatem, *ibid.*

Lacrymantem nec vitium nec libido adeunt, III, 70, 71. Lacrymæ laudabiles quænam, XVI, 442. Lacrymæ quæ ex Dei timore proficiscuntur, semper durant, *ibid.*

LACUS esse dicitur peccatum, IV, 128.

LÆTITIA quomodo acquiratur, XXII, 325. Lætitiam non pariunt divitiæ, non lautæ mensæ, *ibid.* 318.

Lætitia vera non in rebus externis, III, 34. Lætitia in externis rebus est tantum oculorum, non autem cordis, *ibid.* Lætitia inde proficiscitur unde bona suppeditantur, *ibid.* 467. Lætitia ex Deo firma, *ibid.* 56.

Lætitiam non hujus mundi bona pariunt, sed pura conscientia, XIII, 182. Lætitia humana admixta tristitiæ, XVIII, 385.

LAMECH ex genere Caïn, filius Mathusalæ, I, 270. Accepit sibi Lamech duas uxores, nomen uni Ada, et nomen secundæ Sella; ex Ada genuit Jabel, qui fuit pater habitantium in tabernaculis pastorum; et Jubal, qui demonstravit psalterium et citharam, *ibid.* 270, 271. Ex Sella vero genuit Lamech Thobel qui erat malleator, et faber æris et ferri, et filiam nomine Noëman, *ibid.* Scriptura nos docuit et nomina uxorum Lamech, et nomina filiorum ejus, et quæ studia illorum fuerint, *ibid.* Lamech confitetur uxoribus suis se duo homicidia patrasse, et se Caïno comparat, *ibid.* 271, 272. Lamech animo reputans negationem peccati gravius Caïno parasse supplicium, vocatis suis mulieribus, nullo reprehendente, vel arguente, ipse sua lingua et confessionem peccatorum edit, et con-

ferens quæ a se facta erant, cum iis quæ a Caïno, pœnam sibi ipsi definit, *ibid.* 272. Si Lamech ille suis mulieribus cædes a se commissas detegere et confiteri non refugit, quali erimus venia digni, si ei, qui omnia nostra accurate novit delicta, confiteri peccata nolumus? *ibid.* 275. Lamech nullam habuit legem, Prophetas non audivit, etc. *ibid.* 276. Postquam Scriptura divina genealogiam usque ad Lamech deduxit, iterum ad Adam et uxorem illius regreditur, *ibid.* 277, 284. Lamech non easdem peccati pœnas dedit quas Cain, III, 65.

LAMECH alter, ex genere Seth, pater Noë futura prævidit in nativitate Noë, I, 292, 293. Lamech non justus, nec Deo probatus, nomen filio prophetice imposuit, I, 292, 293; II, 464.

LAMENTATIONES Jeremiæ de urbis excidio, IV, 214.

LAMPADES in ecclesiis et in supplicationibus Christianorum, XXIII, 517. Lampades sive lucernæ in ecclesia accendebantur, II, 414.

LAMPADIUS Alexandrum magnum templum habuisse sibi dicatum significat paulo post initium vitæ Alexandri Severi, XV, 568.

LAMPROTATUS diaconus cum Hypatio ærumnarum consors fuit, XXIV, 320.

LAPIS angularis Christus, XI, 471. Quomodo illo uti possumus, *ibid.* Lapis angularis Christus, III, 586.

Lapides pretiosi in ædibus, XVI, 141. Lapides pretiosi nullam inducunt utilitatem, I, 178. Lapidum pretiosorum vanitas, II, 404.

Lapides et ligna dii appellati a Gentilibus, I, 108.

LAPSI si non surgunt, non in causa est is qui vult erigere, sed qui nolunt surgere, IV, 153, 154.

LAQUEARE aureum, III, 365.

LAQUEI quot in mundo, XXII, 277, 278. Laqueos in virtutis exercitio tendit diabolus, III, 111.

LARVÆ inanes. Sæpe pueri in ignem manus imponunt, larvas autem videndo pertimescunt, III, 171. Matres solent insolentes pueros diversis larvis perterrentes, cogere eos ut ad suum gremium confugiant, *ibid.* 553. Larvæ quas in scena histriones sibi imponunt, pulchræ sunt, splendidæ, et ad perfectiorem formam concinnatæ, XVIII, 126. Multi, larvis sibi impositis, agunt mulieres in theatris, XVII, 215.

LASCIVIA et luxus mulierum tempore Chrysostomi, IV, 277, 279, 280. Lascivia quomodo corrigenda, XIII, 357, 358.

LATINÆ linguæ studium, XX, 63.

LATONA. De hyperboreorum regione fabulantur, teste Hecatæo apud Diodorum, Latonam ibi ortam esse, et Apollinem ibidem magno in honore haberi, XVIII, 580.

LATRO nulla prævia admonitione in cruce Christum confessus est, XI, 455. Latro non multo tempore paradisi ingressum impetravit, sed eo spatio quo verbum unum profertur, eo momento abstersis totius vitæ suæ peccatis, etiam ante Apostolos probationis præmium accepit, XXI, 462.

Latro bonus principio maledicebat Christo, XI, 285. Latronis in cruce ab alio latrone differentia, *ibid.* Latro in cruce doctor, *ibid.* 286. Latronis fiducia in cruce, et ejus philosophia in supplicio, pietas in cruciatu, *ibid.* 271. Duo latrones erant, ambo in cruce, ambo ex vita prædatoria, ambo a nequitia, sed non ambo in iisdem; alius enim regnum cœlorum in hæreditatem accepit, alius in gehennam missus est, *ibid.* 270.

Latro cur in paradisum introductus, II, 440. Uno verbo prolato, sola fide exhibita paradisum ante Apostolos insilit, *ibid.* Latro quomodo ingressus in regnum cœlorum, II, 445.

Latro pendens in cruce oratione regnum cœlorum impetravit, V, 123. Ingressus est in paradisum non cum corpore, II, 441. Latronis boni philosophia, XXII, 484. Latrones ambo initio convitiabantur Christo, VII, 349.

Latro alius quasi in statera in altum sublatus, alius depressus, IX, 255.

Latrones Andronicum captum dispoliatum dimittunt, XXIV, 141.

Latrones in carcere degentes, absque metu vivunt; quando autem ad velum sisuntur, solvuntur metu, XVIII, 51. Velum illud, ad quod sistuntur latrones, prætorium erat, seu locus ubi exerce-

bantur judicia, sic dictus a velis quæ obtendebantur, *ibid.* 579.

Latrocinio gravius est adulterium, xv, 253.

Lavacrum baptismi priora crimina abluit, xx, 381. Lavacrum baptismi quaslibet maculas eluit, xx, 368. Lavacri Judæorum a lavacro baptismi discrimen, *ibid.* 367.

Lavacrum regenerationis, iii, 292, 293, 337. Lavacrum baptismi est pharmacum et quasi antidotum, xx, 369.

Lavacrum baptismi non potest iterari, xvi, 261.

Laudare delinquentes longe plus est quam delinquere, v, 153, 154. Laudare virtute præditos prodest, *ibid.* 153. Laudare improbos supplicium parit, *ibid.*

Laudare Deum vel tacentes possumus, iii, 527. Laudare vitium peccatum est, *ibid.* 390, 391. Laudandi modi varii, iv, 192, 193.

Laudes aliorum justo gaudium, xi, 213. Laudes etiam virtute præditos voluptate afficiunt, xx, 476. Laudum et hymnorum præstantia, *ibid.* 523.

Laus non placet ex ore peccatoris, xx, 522. Laudis amatores nimii culpantur, *ibid.* 476. Laudes qui non contemnit gravia multa patitur, *ibid.* 479.

Laus hominum quam fluxa, i, 82, 83. Laudes hominum non curandæ, *ibid.* 323. Laudari Christianus ab omnibus nequit, *ibid.* Laudes Dei quomodo canant membra nostra, iv, 141.

Laus Dei quid difficultatis habeat, iii, 526. Laudes orationis, iv, 174. Laudari vis, lauda, iii, 45, 46.

Laus quid, iii, 384. Magna res est, quæ purgat animam, iv, 87. Laus Dei quæ sit, iii, 510. Laus Dei sacrificium ipsi gratissimum, iv, 211. Laudis sacrificium, iii, 571.

Laudem Dei quomodo emittant bruta et feræ, iv, 196. Laudare se quando liceat, iii, 12. Laus propria vitanda, v, 256.

Laus multitudinis contemnenda, vii, 75. Laudes qui quærit, a Deo non laudatur, v, 254, 255.

Laudes hominum vel ex gratia prodeunt, vel ex odio negantur, ix, 204. Laus a Deo prodiens magnam homini affert utilitatem, *ibid.* Laus hominum statim evanescit, *ibid.* 472.

Laudes non curandæ, neque etiam accusationes, xii, 175. Laudes qui despicit multis fruitur laudibus, xiii, 465.

Laus vera quæ, xvi, 471, 472. Laus non debetur abstinentiæ a pravis operibus, *ibid.* 474. Laudes hominum infidæ sunt, et nihil utilitatis afferunt, xviii, 124.

Laudes non hominum, sed Dei quærendæ, xiv, 267. Laudare se quando liceat, xv, 521. Laus propria quam odiosa, *ibid.* 461.

Lazarus, frater Marthæ et Mariæ, non oratione, sed jussu a mortuis excitatus, xi, 223. Lazari resurrectio offendicula solvit, quomodo, *ibid.* 218. Lazari quatriduani historia, a Joanne solo memorata, cur a cæteris Evangelistis sit prætermissa, xxii, 469. Lazari resurrectio Christi resurrectioni fidem facit, *ibid.* 470. Lazarum cur Christus fleverit, xxi, 372. Lazarum cur fœtentem Christus suscitat, x, 181. Lazari resuscitati miraculum quantum, *ibid.* 188, 189. Grandis quæstio est utrum peccatrix mulier quæ Christi pedes abluit, eadem ipsa sit quæ soror Lazari, vii, 494.

Lazarus alter evangelicus, communis orbis doctor, xi, 160. In divitis vestibulo non morosus nec impatiens erat, *ibid.* 151. Omnium opulentissimus, *ibid.* 168. In vestibulo divitis novem supplicia pertulit, quæ, *ibid.* 151, 152. De resurrectione non philosophabatur, *ibid.* 160. Lazarus fortiter adversa tulit, xx, 76.

Lazarus cur in sinu Abrahæ, xi, 172, 173.

Lazari et divitis historia, xx, 511. Lazari patientia, *ibid.* 495. Lazari pauperis mors pretiosa, xxii, 141. Lazarus in præsenti vita pauper, in futura dives, *ibid.* 87.

Lazari pauperis virtus, xx, 183, 184. Lazarus patriarchæ Abrahæ sedem consecutus, xxiv, 79. Lazari exemplum inhumanis proponitur, ii, 426. Lazari virtus describitur, iii, 638. Lazarus pauper non minus conspicuus quam tres pueri in fornace, v, 279.

Lectio spiritualis librorum Scripturæ instrumentum salutis, xi, 180, 181, 182. Lectio Scripturarum commendatur, *ibid.* 42, 178. Lectio Scripturæ etiam non in-

tellecta utilis omnibus, *ibid.* 181, 182. Lectio iterata aperit obscura, *ibid.* 183. Sine lectione spirituali non potest quispiam salutem consequi, *ibid.* 179.

Lectio sine intelligentia non prodest, XI, 49. Lectio Scripturarum cum prato collata, *ibid.* 513. et cum fonte, *ibid.* 514. Lectio Scripturæ in ecclesia, *ibid.* 485. Lectioni Scripturæ addantur bona opera, XIX, 24.

Lectio divinæ Scripturæ quomodo peragenda, XIII, 118. Lectio Scripturæ sacræ, piæ religionis notitiam affert, X, 458. Lectionis Scripturæ utilitas, XXI, 536, 538.

Lectio Scripturæ sacræ thesauro comparatur, I, 49. Lectio Scripturarum ingens bonum, *ibid.* 526; II, 101. Quantam consolationem afferat, *ibid.* 425, 426. Lectione sacra nihil jucundius, II, 376, 445.

Lectiones Scripturæ sacræ in Ecclesia multæ et variæ, IV, 413. *Vide* INTERPRETES.

Lectio non sola sufficit, sed requiritur etiam accurata cognitio, X, 420. Lectio sacræ Scripturæ morbos animi extinguit, V, 275.

Lectio Scripturarum lectò jucundior, VI, 182. Lectio Evangeliorum necessaria, V, 246.

Lectio Scripturæ sacræ quam utilis, III, 363, 364.

Lectio Hebraïci textus, III, 161.

Lectio divinorum librorum quo ritu fiebat, X, 96. Ante lectionem manus abluebantur, *ibid.* 97. Lectionis divinæ utilitas, *ibid.* 98. Lectio divinorum librorum commendatur, IX, 421.

Lectio spiritualis sanctificat, IX, 422. Lectio Scripturarum sacrarum commendatur, XVII, 313.

LECTI argentei divitum Antiochenorum, XIV, 397. Lectus eburneus, lecti splendidi nihil prosunt ad somnum, XI, 147.

Lectus Davidis lacrymis exornatus, XI, 147.

Lecti apparatus, XXI, 313.

Lecti ex ebore aut ex argento puro adornati, XIX, 515. Lecti argento ornati, *ibid.* 46. Lecti argentei, XXIII, 67. Lecti argento nexi auroque fulgentes, III, 367, 368.

LECTORIS munus in Ecclesia, XVII, 311.

LEGALIA ad virtutem non conferunt, XIV, 200.

LEGISLATORUM officium, XXI, 102. Legislator unicus duorum Testamentorum, *ibid.* 568, 569, 570. Legislator veteris idem est qui novæ legis, V, 447.

LEGUMINUM esca monachis, XXI, 409.

LENITAS rerum quam verborum melior, VI, 216. Lenitate opus est doctori, non auctoritate tantum, XVII, 489.

LEONES mitigantur et tractabiles reddantur, X, 464.

Leonem ab ungue adagium, XXIV, 44.

Leones cicures reddebant antiqui, II, 405. et per forum ducebant, I, 124. Leones arte cicures et mansueti reddebantur tempore Chrysostomi, V, 172, 173. Leones olim cicures reddebantur, III, 345. Leones arte mansueti reddebantur, IV, 301, 302.

Leones mansueti per forum circumducebantur Constantinopoli, XII, 343.

LEONTIO epistola Chrysostomi, XXIV, 208.

LEPORIS vitam agere semper timere, III, 635.

LEPRÆ genus quodnam immundum reddebat, XVIII, 135.

LEPROSI olim extra urbes sedes habebant, IV, 396.

LEVI tribus sola honorata sacerdotio, XX, 328. Soli sacerdotio vacabat, *ibid.* Levi tribui uni sacerdotalia munia concredita erant, XIX, 274. E tribu Levi erat Moyses, *ibid.*

LEVITICUS, XIX, 293. Hic liber Leviticus vocatur, quia proprie et peculiariter totam levitici ministerii formam continet, et quo pacto Aaron et filii ejus ex tribu Levi in sacerdotes electi utique fuerint, et quidquid discriminis est inter sacrificia et oblationes, et qualis sit universus sacrorum cultus, sacerdotale ministerium, *et alia multa, ibid.* 293, 294 *et seqq.*

LEX sublata fuit non ob peccata Judæorum, sed quod imperfecta esset, XX, 325, 326, 327. Legis observationem Paulus abrogandam suadet, *ibid.* 234. Lex

Imperfecta non sua natura, sed ratione temporis quo data est, XI, 235.

Lex non est Christo contraria, XX, 225. Est quasi pædagogus, *ibid.* 225, 226. Ad majorem suscipiendam philosophiam apta, *ibid.* Utilis quod ad Christum deducat, *ibid.* Utilis olim, nunc cessavit, *ibid.* 222, 223.

Legem extra Jerosolymam legere Judæis non licebat, XX, 319, 320. Legem veneramur, sed quiescere sinimus, *ibid.* 319.

Lex naturalis ab initio homini indita, XXII, 237. Quid est lex naturalis? *ibid.* Naturalem negabant Gentiles, *ibid.* 240, 241. Legem naturalem probant multa, *ibid.* 242, 243.

Lex Dei potest servari, XXI, 566. Legem cur et quomodo abrogavit Christus, XI, 105. Lex ea quæ legis erant, evertit, quomodo, XXIII, 281.

Legis et Prophetarum libri non sanctum faciunt locum ubi depositi sunt, XX, 315.

Lex Christianorum pacifica, XXIII, 38. In lege nova majora præstanda, quam in veteri, XXI, 321.

Leges et supplicia reipublicæ necessaria, XXI, 75.

Leges educandorum liberorum a Deo datæ, XXI, 59.

Legi divinæ cedunt externæ leges, XIX, 86.

Legislator unus Veteris et Novi Testamenti, XIX, 144, 145.

Lex data est ut umbra : non peccata tollit, sed demonstrat, II, 311.

Lex, lucerna, lux et vita, II, 448. Quanta bona attulerit, *ibid.* 449. In lege veteri virtus difficilior, V, 172.

Lex fons sapientiæ, II, 449. Spiritualis ac divina erat, *ibid.* 450.

Lex an sit causa peccati, II, 447, 448. In subsidium data est, *ibid.* Lex per ipsum Deum data, *ibid.* 449, 450, 451. Lex non accusanda, *ibid.* 447, 448.

Lex nova in lege nova majus philosophiæ studium, majora certamina, I, 37. In lege gratiæ omnia perfectiora, V, 138.

Leges sunt ipsorum principum principes, II, 414. Leges laudamus cum nobis conscii criminis non sumus, *ibid.* 417.

Lex conscientiæ sufficiens, IV, 187.

Lex scripta nonnisi Judæis data, IV, 187. Legis præcepta non principaliter data, III, 232. Legis veteris præcepta non abrogantur per novam legem, *ibid.* 506.

Legislator idem Novi et Veteris Testamenti, III, 302. Lex in angulo data, Evangelica prædicatio per orbem terrarum, *ibid.* 313.

Lege gratiæ, non lege naturæ crescebat Christianorum multitudo, IV, 188, 189. Legis novæ præcepta non abrogant vetera, III, 506, 507.

Lex sepes, quia circumdat, et a malorum consortio arcet, IV, 69. Legem quæ nos tuetur et vindicat transgredi, iniquitas est maxima, III, 241.

Lex naturalis omnibus insita, IV, 186. Leges humanæ momentaneæ et obscuræ, leges divinæ sole clariores, et permanentes, III, 507.

Lex per gratiam non aufertur, VIII, 64. Legis gloria est ut docere possit se ipsam in Christo evacuari, IV, 568.

Lex multiplex, nempe lex naturalis et lex scripta, et est etiam media inter duas, lex per opera, XIII, 239. Lex naturalis omnibus hominibus insita, *ibid.* 352.

Lex Mosaïca sancta, XIII, 352. Legis præcepta Judaïcam vilitatem spectant, XII, 128. Lex morbum auxit, quomodo, XIII, 312.

Lex viventibus, non mortuis data est, XIII, 342. Lex prævaricationem arguit, gratia prævaricationem tollit, *ibid.* 328.

Lex onerosa, gratia facilis, XIII, 461. Lex non potuit præstare id quod fides præstitit, *ibid.* 260. Lex soluta fuit, XII, 390.

Legem non esse servandam Petrus docuit, XII, 378.

Legis metum solvit Paulus, XIV, 33. Lex abrogatur a Paulo, XIII, 351. Legis dignitatem Paulus non tollit, *ibid.* 343.

Lex contraria non fuit : Christus in auxilium ejus venit, XIII, 371. Leges novas posuit Christus, XII, 69. Lex spiritualis cur sic vocetur, XIII, 261.

Legem audire nihil juvat, nisi opus addatur, XIII, 237.

Lex probrosa Solonis, XIII, 212, 213. Lex quomodo iram operetur, XII, 81. In legem tandem vertitur consuetudo, XIII,

420. Lege quomodo utendum, XVII, 357.

Legis plenitudo Christus, et finis legis Christus, XVI, 544. Lex non parum contulit ad cognoscendum peccatum et ad augendum supplicium, XV, 153.

Lex vetus cur severius puniret quam nova, XIV, 317. Lex quomodo mortem afferebat, XV, 284. Legis gloria in hoc sita est quod ad Christum animos convertat, *ibid.* 288. Lex per Christum finem accepit, *ibid.* 289. Lex christiana multa magis vitam tuebatur et continebat, quam externæ leges, *ibid.* 397.

Lex dilectione impletur, XVI, 100. Lex in Scriptura per sepem significatur, V, 252, 253.

Lex est Vetus Testamentum totum, VII, 179. Lex vetus quam necessaria fuerit, V, 446, 447.

Lex quando et quomodo data, V, 222. Legem veterem non abrogavit Christus, sed perfecit, *ibid.* 438, 439.

Legem modo servabant Christus et Apostoli, modo non servabant, VI, 94.

Legis veteris præcepta non ita sublimia erant, V, 475, 476. Legis veteris et novæ unus idemque est legislator, *ibid.* 447. Lex vetus cognata et affinis est novæ, *ibid.* 441, 442. Legis veteris cum nova affinitas, VI, 217.

Lex abrogata per novum populum, V, 253. Lex nova quam præstet veteri, *ibid.* 223. Lex nova plus requirit, quam vetus, *ibid.* 471, 472. Lex nova majora promittit, quia majora certamina exigit, *ibid.* 443. Lex quanta mansuetudine et providentia plena sit, *ibid.* 462. Legis novæ perfectio, *ibid.* 439.

Lex spem habebat, sed non tantam, quantam gratia, XVIII, 355. Lex cur aliquando per Moysem, aliquando per Angelos dicitur, *ibid.* 233, 234. Lex umbra erat, *ibid.* 397. In lege omnia umbra erant, circumcisio, sacrificia, sabbatum, *ibid.* 355. Legis sacerdotium jam ejectum est, et cessavit, *ibid.* 369.

Legem Christus paulatim solvebat, X, 5. Legem Christus non transgreditur, sed supergreditur, IX, 458. Legem Judæi nec noverant, nec servabant, X, 85.

Lex hominum pædagogus, IX, 205. Lex quomodo subintraverit, *ibid.* 431.

Lia et Rachel, filiæ Laban, uxores Jacob. Lia major natu, erat lippis oculis; junior autem Rachel formosa, XIX, 282. Hæ duæ uxores Jacob figuræ sunt; nempe Lia major natu figura est synagogæ Judæorum, Rachel autem junior Ecclesiæ Christi, *ibid.* Lia peperit Gad, Aser, Issachar et Zabulon, *ibid.*

Lia Jacobi patriarchæ uxor, cum formosa non esset, sed deformis, nec multum amaretur a viro, nunquam fucum adhibuit neque faciem suam vitiavit; sed mansit integra, conservans lineamenta, etiamsi a Gentilibus educata esset, VI, 158.

Libamina et philtra meretrices adhibebant, XIV, 24. Libamina a meretricibus adhibita ut jucundæ apparerent, *ibid.*

Libanii monodia de incendio templi Apollinis in Daphne, XXIII, 370. Libanius ad Chrysostomum pergit, XXIV, 363, 368.

Libanius, *in Antiocho*, ait Antiochiam in duas fuisse urbes divisam, alteram antiquam, quæ secundum Orontis fluvii oram longum occupabat terræ spatium; alteram novam, in ejusdem fluvii insula sitam, forma rotunda, quæ quinque pontibus antiquæ jungebatur, XI, 555. In antiqua extabat vetus ecclesia, ab Apostolis fundata, *ibid.*

Libellum repudii. De libello repudii sermo, XIX, 84 *usque ad* 95. Libellum repudii cur permiserit Moyses, *ibid.* 87, 88.

Libelli supplices imperatoribus oblati, V, 78, 79. Libellum repudii cur lex vetus permittat, *ibid.* 466.

Liberalitas non ex donorum mensura, sed ex dantium animo æstimatur, XV, 404. Liberalitas erga egenos, damnationem amovet, VI, 330.

Liberalitas Dei in homines, I, 199. Liberalitas in pauperes exhibenda, *ibid.* 58.

Libere bonum operamur, non necessitate, XI, 102, 103, 116.

Liber et servus in iis quæ ad Christum spectant pares sunt, XIV, 359. Liber non est qui peccato servit, *ibid.* 361. Et servus non est qui a peccato liber est, *ibid.* Liberum aut servum quid potissimum faciat, III, 494.

Liber ille tantum est, qui libertatem

intus habet, XVII, 503. Liber et servus nomina tantum sunt, V, 35.

LIBERORUM et domesticorum cuique est ratio reddenda, II, 430.

De liberorum educatione ecloga, XXV, 171.

Liberi in ecclesiam adducendi, XI, 479.

LIBERTAS. Nemo liber est, nisi qui Christo vivit, XXI, 449. Libertas animæ quantum bonum, VII, 24.

Libertas a curis tranquillitatem animi parit, VI, 179. Libertas quam dant homines nomine tenus libertas est, X, 102.

Libertas vera, est nullo egere, X, 331. Libertas animæ vitam præsentem despicientis, XII, 126.

Libertas dicendi sine virtute nihil proficit, XII, 450. Libertas servorum Christi, XXI, 449.

Libertas ex afflictione oritur, III, 17.

LIBERTINI quinam, XII, 177.

LIBERUM arbitrium, I, 226. Homini inditum, *ibid.* 302. Vel coronamur, vel damnamur secundum animi propositum, *ibid.* 269.

Liberum arbitrium virtutem et vitium parit, II, 464. Liberum arbitrium nobis dedit Deus, I, 271. Liberi arbitrii major vis quam naturæ, II, 326.

Liberum arbitrium in nobis situm est ut diabolo obtemperemus vel non obtemperemus, XI, 165. Liberum arbitrium Paulus non labefactavit, XIX, 406, 407. Liberum arbitrium animæ decor in nobis et in Dei nutu situs, XXI, 479. Verorum bonorum nos Deus opifices esse concessit, *ibid.*

Libertas arbitrii infertur ex indicto supplicio, IV, 449. Auxilio pendemus divino; ut autem eligamus in nostro arbitrio situm est, *ibid.* 449. Libertas actionum humanarum, *ibid.* 441. Libertas arbitrii, *ibid.* 251, 494.

Liberum arbitrium omni agendi potestate sublata, nullum meritum, nullum demeritum est, IV, 440. Liberi arbitrii potestas penes nos est ut mutemur, *ibid.* 229. Liberi arbitrii vis quænam, *ibid.* 446, 447. Libero arbitrio, non fati necessitate gubernamur, *ibid.* 583, 584. Liberum arbitrium minime tollit aut lædit hoc Jeremiæ dictum : Non est in homine via ejus, *ibid.* 440.

Ex libero arbitrio transgressiones accidunt, II, 592. Libertate arbitrii honorata fuit natura humana, V, 249. Liberum arbitrium, *ibid.* 299.

Liberum arbitrium et libertatem voluntatis non tollit Christus, VII, 29. Liberum arbitrium per gratiam non tollitur, VI, 325. Libertas arbitrii in actibus, IX, 254.

Liberum arbitrium in actibus, XIII, 488. Liberum arbitrium non tollit Paulus, *ibid.* 447.

Liberi arbitrii facultas quanta, XIII, 499. Liberum arbitrium per obedientiam ex corde indicatur, *ibid.* 478.

Libertas arbitrii, XII, 462. Libertatem arbitrii non labefactant, neque necessitatem afferunt Christi prædictiones, XIV, 475. In Dei quidem potestate sunt omnia, sed non ita ut nostrum liberum lædatur arbitrium, XVIII, 346. Non prævenit nostras voluntates, ne perdat nostrum liberum arbitrium, *ibid.*

Liberum arbitrium ipsum injicit in gehennam, XVII, 91. Liberum arbitrium est causa boni et mali, XI, 104.

Liberum arbitrium : Deus non vim infert nolentibus, sed volentes trahit, XIII, 146, 147. Libero arbitrio et libertate decorati sumus, XI, 66. Liberi arbitrii est, ut quis persuadeatur, vel non persuadeatur, XIII, 109. Liberum arbitrium non tollitur, XXII, 431.

Liberum arbitrium, IV, 100. Libertas arbitrii homini data, I, 256.

LIBIDO intemperans bellum animæ parit, III, 39. Libido lacrymantem non adit, *ibid.* 71. Libido quantam tragœdiam excitet, II, 292.

Libidinis œstrum unde oriatur, VII, 71. Libidinis extinguendæ modus, XV, 300. Libido contra naturam horrenda, XIII, 210, 211, 212.

LIBRI cur necessarii, V, 221.

Libri magici et præstigiarum, XII, 434.

Libri aureis litteris scripti, IX, 421.

Libri secretiores, id est, apocryphi, VII, 486.

LIBYA de Spiritu sancto accepit, III, 253.

Libyæ pastores quanta pro ovibus tuendis incommoda subeant, XIV, 79, 80.

Ligamina superstitiosa infantibus nascentibus adhibita, XIV, 273. Ligamina apud Christianos Antiochenos in usu, *ibid.* 163.

Ligamina superstitiosa, quæ περίαπτα vocabantur, XVII, 99. Ligamina et incantationes prohibentur, *ibid.* Ligamina pro curandis morbis adhibita, *ibid.* 189. Ligamina lignea in modum caudæ arundinis utrinque concinnata, quibus ad ædificiorum soliditatem utebantur, V, 121.

Ligaturæ damnantur, XX, 390.

Lignum scientiæ boni et mali cur sic dictum, I, 210, 211; II, 435, 436. Lignum vitæ cur sic appellatum, I, 244. Lignum vitæ in paradiso, *ibid.* 175. Lignum collisum ignem emittit, II, 475.

Limina sacra πρόπυλα, XXII, 47.

Lingua Hebraica ab aliis omnibus diversa, XI, 458. Linguarum donum prædictum a Prophetis, *ibid.* 445.

Lingua cohibenda, V, 12. Ne postea igne comburatur, *ibid.* 13. Lingua malitiæ vel justitiæ instrumentum, XXII, 132, 133. Linguæ et aurium magnum est periculum, XXV, 427. Optimus rerum artifex Deus linguam a duobus labris interius fixo dentium septo custodiri statuit, ut tutum illud præsidium ejus facilitatem coërceret, *ibid.*

Lingua magnam etiam affert utilitatem, XX, 372. Lingua tremendis mysteriis ministrans a vitiis abstineat, *ibid.* 380. Linguæ quot quantique lapsus, *ibid.* 372. Linguarum divisio unde, *ibid.* 6. Cur non citius acciderit, *ibid.* 12. Linguarum divisionis bonum, *ibid.* 13.

Linguarum donum quodnam esset, XV, 39, 40. Novum erat hoc donum, sed prophetiæ donum antiquum erat, *ibid.* 44, 45. Linguarum donum cur ante alia acceperint Apostoli, *ibid.* 37. Linguarum donum prophetiæ dono præstat, *ibid.* 38.

Linguæ intemperantia muliebre vitium coërcendum, XII, 365. Lingua nostra linguæ Christi similis sit oportet, VII, 257.

Linguæ moderandæ ratio, V, 245.

Lingua magis custodienda, quam pupilla oculi, V, 396. Lingua regius quidam est equus, qui freno opus habet, *ibid.* Lingua dolosa, quid sit, III, 593.

Lingua una erat initio, IV, 560, 580. Linguæ cur multæ ac diversæ invectæ fuerint, *ibid.* 589. Linguæ intemperantia causa malorum, *ibid.* 265. Lingua est machæra acuta, *ibid.* 590.

Linguæ et oris custodia, IV, 91, 92. Linguæ petulantia, *ibid.* 80. Linguæ facilitas mala innumera parit, *ibid.* 92.

Lingua per verba sanctificatur, III, 207. Lingua precans est plectrum cœlestis musicæ, *ibid.* 20. Lingua quomodo coërcenda, XIX, 69, 70.

Linguarum donum quodnam, XI, 520. Linguæ custodia, *ibid.* 52. Lingua diligenter custodienda, I, 58. Quomodo custodienda, *ibid.* 70.

Linus. Hunc Linum narrant quidam secundum post Petrum Romanæ Ecclesiæ episcopum fuisse, XVIII, 101.

Litania. Λιτανεῖαι et supplicationes, XXII, 43. Ante tres dies irrumpente pluvia ingenti, atque omnia secum trahente, et ab ore, ut ita dicam, agricolarum mensam rapiente, comatas spicas dejiciente, cæteraque omnia per humidæ materiæ copiam devastante, litaniæ et supplicationes fuere, totaque civitas nostra quasi torrens ad loca Apostolorum currebat; advocatosque implorabamus sanctum Petrum et beatum Andream, par illud Apostolorum, Paulum item et Timotheum, *ibid.* Litaniæ, quæ etiam λιταί appellabantur, processiones erant cum supplicationibus, vel ad placandum Deum in adversis casibus, vel ad gratias agendas ipsi pro acceptis beneficiis. Litaniæ quoque apud Latinos medii ævi processiones sæpe significant, *ibid.* 535. *Vide notam integram* (2) *ejusdem voluminis.*

Litteræ quæ mittuntur ex subscriptione manifestæ sunt, XVII, 286.

Litteræ imperatoriæ quanta cum reverentia acciperentur et legerentur, II, 96.

Littera occidit, quid illud significet, XV, 277.

Litteræ Abrahami tempore nondum inventæ fuerant, XIV, 49.

Lites quot et quantæ tempore Chrysostomi, XVII, 423. Lites et dissidia improbantur, *ibid.* 40, 41.

Liturgia. Invocatio Spiritus sancti in oblatione sacrificii, XX, 486. Liturgiæ

verba per diaconum prolata : *Alii alios noscite,* XI, 414. Verba diaconi in liturgia : *Erecti stemus probe,* XIX, 436. In liturgia diaconus populum dimittens dicebat : *In pace discedite,* XX, 242, 243. In oratione dicebat : *Angelum pacis rogemus, ibid.*

Liturgiæ sacræ multa afferuntur, XV, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219. In liturgia respondebat populus : *Et spiritu tuo, ibid.* 218, 426, 427.

Liturgiæ. Voces quæ in liturgiis proferebantur, XVI, 152, 153. In liturgia manus expandebantur, *ibid.* 442. Liturgiæ verba : *Et cum spiritu tuo,* XXII, 393.

Liturgiæ verba : *Sursum mentem et corda.* Resp. *Habemus ad Dominum,* XXI, 609. Liturgiæ verba : *Angelum pacis rogate,* XI, 344.

Liturgia. Verba diaconi in liturgia, XII, 235, 236. In liturgia Martyres memorabantur, *ibid.* 260.

Liturgia. In liturgia sacerdotis oratio, VI, 96.

LIVOR mentem excæcat, VI, 104.

LOCA ubi Paulus mansit, et ubi ligatus fuit venerationi habita, XIV, 90.

Locorum veneratio apud Christianos ut urbis Bethleem, XI, 435, 436.

LOCUSTÆ, plaga nona Ægypti a Moyse inflixa, XIX, 288.

LOIUS Augustus, X, 493.

LOQUELA aliquando silentio utilior, ut et silentium loquela utilius, IV, 92.

LOQUENDI et tacendi vicissitudo, IV, 92.

LORICÆ ferreæ, VII, 155.

LOT seu LOTH in Sodomis sicut in pelago servatus est, XXI, 608, 609. Lot cur ut Abraham susceptus comes peregrinationis, I, 471. Lot juvenis separatur ab Abrahamo, *ibid.* 508, 509. Sodoma petit, non advertens incolarum nequitiam, *ibid.* 509.

Lotum cur in Sodomis Deus habitare voluerit, II, 85, 86. Loto nihil profuit Sodomorum habitationem deligere, I, 533. Lot cur in captivitatem abductus, *ibid.* 534. Loti hospitalitas, II, 79, 80. Lot deteriorem quovis deserto urbem habitans, jure excipiebat adventantes hospites ob improbos mores incolarum, XXV, 466.

Lot vi eductus ex Sodomis ab Angelis, II, 93. Loti virtus quanta, *ibid.* 83. Loti uxor in statuam salis versa, *ibid.* 95, 98. Lot excusatur ab ebrietate, neque filiæ ejus damnandæ, *ibid.* 106, 107, 108. Loti filiæ excusantur a concubitu cum patre, *ibid.* 105, 106.

Lot laudatur quod solus esset probus, III, 179, 180.

LOTAGÆ mendici circulatores, XVI, 265. Ex verbis Chrysostomi arguitur Lotagas illos circulatores esse, qui spectaculi et stipis cogendæ causa circumquaque discurrebant. Alii tibicines fuisse dicunt a λωτός, *tibia,* quam etiam per ο scripsere quidam λοτός, *ibid.* 603.

LUCAS solus scripsit historiam Lazari et divitis, XI, 143.

Lucas Pauli discipulus scripsit Evangelium, V, 224. Lucas qua de causa scripserit Evangelium, *ibid.* 226. Lucas in generationibus differt a Matthæo, in quo et quare, *ibid.* 232. Lucas cur longiorem quam Matthæus genealogiam scribit, *ibid.* 260. Lucas cur ab Adamo Christi generationem incipiat, *ibid.* 226. Lucæ cum Matthæo consonantia, *ibid.* 321.

Lucæ cum Matthæo consensus circa centurionem, VI, 103.

Lucas Pauli discipulus Acta Apostolorum scripsit, ideo maxima pars libri Paulum spectat, XII, 4.

Lucas probatur esse auctor Actuum Apostolorum, XI, 367, 518.

Lucas cur dicat se de omnibus quæ cœpit Jesus facere, scripsisse, cum scribat Joannes non posse omnia scribi, XIII, 106, 107.

Lucas solus Evangelium produxit usque ad assumptionem Domini, XI, 367. Lucas Actuum Apostolorum auctor, III, 297.

LUCERNÆ in foro accendebantur in kalendis, XXII, 31. Lucernæ sive lampades in ecclesia accendebantur, II, 414.

LUCIANUS Græcorum disciplinis eruditus, XXIII, 317. Fame torquetur, *ibid.* 314, 315. In fame idolothyta respuit, *ibid.* 316. Lucianus tormentis admotus ad singulas interrogationes respondebat : *Christianus sum, ibid.* 317.

Lucio episcopo epistola Chrysostomi, XXIV, 209.

Lucius, Jason et Sositheus cognati Pauli in Epistola ejus Romanos salutant, XIV, 109.

Lucri amor quantas ærumnas subire cogat, XXI, 409. Lucrum ex proximi egestate partum, quam crudele, XI, 529, 530.

Lucro qui student, ab amore lucri sæpe læduntur, VII, 75.

Luctatores in usu, XVIII, 154. Philosophus quidam qui legem tulit, Solon, *ibid.*

Luctus. In gravissimo statim luctu, non adhibenda consolatio, XXI, 245, 246. Luctus legitimus erga eos qui in peccatis vivunt, XI, 445.

Luctu nimio quidam ad familiarium sepulcra domicilium posuerant, XXI, 418. Luctus immoderatus improbatur, XIV, 492.

Luctus pro defunctis moderatus sit oportet, X, 182. Luctu quinam sint digni, *ibid.* 203.

Luctus utilis quisnam sit, V, 411, 412. Luctus defunctorum cum tibiis et cymbalis celebratus, VI, 136.

Luctus nimius a ratione alienus, etiamque periculosus, XXI, 367, 368. Luctus an prosit, nec ne, *ibid.* 368. Salomon qui maxime omnium sciebat quid esset voluptas dicit: Melius est ire in domum luctus quam in domum risus, VI, 281. et Christus illos quidem beatos prædicat dicens: *Beati qui lugent*, *ibid.*

Luctus sepe emendat eos, quos sermo non potest emendare, IV, 221. Luctus iis qui ante Christum licitus, XXI, 371.

Luctus Davidis ob mortem Saülis, V, 164.

Ludimagistri prius elementa docent, quam syllabas, *ibid.* 137.

Ludus quisnam prohibitus, V, 304, 305.

Lugere mortuos jam non licet, XXI, 371. Lugendi Ethnici, Judæi, et catechumeni morientes, *ibid.* 383. *Vide* Luctus.

Lumbi quid significent apud Paulum, XVI, 378.

Lumen signatum quid, III, 33.

Lunæ et solis utilitas, I, 92. Luna. Quidam dicebant Providentiam usque ad lunam tantum pertingere, IV, 25.

Lunam plenam cur primo fecerit Deus, II, 498.

Lunatici jejunium timent, XXI, 547. Lunatici cur sic dicti, VII, 263.

Lunula ornamentum muliebre quid esset, IV, 276.

Lupicinus Apiariæ episcopus ad Theophilum missus a Chrysostomo, XXIV, 5.

Lupos superat qui manet ovis, III, 598.

Lupi vincuntur, oves Christi vincunt, VI, 189.

Lux magna et vera quæ, V, 398. Lux Christi luce solis major, VI, 180.

Luxuriæ dediti, porci a Christo vocantur, VI, 63.

Luxus quam inanis et fluxus, XI, 167. Luxus mulierum curas parit, XXI, 213. Luxus et fastus res fluxæ, XXI, 467, 468.

Luxus in vestibus tempore Chrysostomi, I, 242, 484. Luxus mulierum quantus tempore Chrysostomi, II, 55, 56.

Luxus vestium damnatur maxime in mulieribus, I, 572, 573. Luxus et fastus redarguuntur, XVI, 535, 536. De luxu pudenda quædam, XVII, 85. Luxus in conviviis quantus, *ibid.* 11.

Luxus mulierum reprehenditur, X, 173, 236. Luxus vestium reprehenditur, IX, 379; X, 107.

Luxus res est mala, V, 478. Luxus vestium redarguitur, V, 272. Luxus mulierum describitur et carpitur, VI, 157.

Luxus mulierum damnatur, V, 464; VI, 24; VII, 370. Quæ mala hinc oriantur, *ibid.* Luxus inaurium, VII, 372.

Luxum calceorum vehementer exagitat Chrysostomus, VI, 386, 387. Luxus quantus Chrysostomi tempore Constantinopoli, III, 367. Luxus vitandus, *ibid.* 490.

Luxus mulierum tempore Chrysostomi, XXII, 115, 118.

Lycaones cur suspicati sunt Paulum esse Mercurium, XX, 469.

Lyceum: ibi Socrates morabatur, XXI, 35, 36.

Lycurgus jussit virgines nudas in conspectu virorum concertare, XVIII, 155, 156. *Vide notam* (12) *ejusdem voluminis*, 581, 582.

Lydiæ discipulæ humilitas et sapientia, XII, 397, 398.

Lystris Paulo et Barnabæ immolare volebant ex diaboli nequitia, XXII, 65.

M

Macchabæorum res, quæ sub Juda, Simeone et Joanne acciderunt, significat Daniel propheta, XX, 283. Narratur in principo Psalmi XLIII, quid fecerint Macchabæi, quid passi sint, III, 222. Valde laudantur et juste, *ibid.*

Macchabæi. Homilia I in sanctos Macchabæos et in matrem eorum, XXIII, 181. Mater Macchabæorum mater erat, unde facile eam potuisset in tormentis viscerum suorum vincere materna pietas, nisi divinæ pietatis altior virtus virili fide anile pectus amaret, *ibid.* 184. Macchabæorum mater in suppliciis filiorum gravius quam ipsi filii cruciabatur, majusque in matre martyrium erat, quam in filiis, *ibid.* 184, 185. Hæc mater non fluentem sanguinem respiciebat, sed coronas justitiæ contextas; non intuebatur confossa latera, sed æterna tabernacula constructa; non videbat circumstantes carnifices, sed circumpositos angelos, *ibid.* Mater Macchabæorum oblita est dolores partus, comtempsit naturam, despexit ætatem, *ibid.* 186. Macchabæorum supplicia varia et crudelia valde, *ibid.* Macchabæorum mater septem peperit filios, sed nullum terræ, omnes cœlo peperit, imo potius Regi cœlorum, illos omnes in futuram enixa vitam, *ibid.* 187.

In sanctos Macchabæos homilia II, XXIII, 189. Ex Macchabæis postremus se supplicio exposuit spectante matre, *ibid.* 190, 191. Tyranni clementiam reformidabat, *ibid.* Confert Chrysostomus unum Macchabæorum cum Isaac, *ibid.* 191. Amplificat et laudat generosum matris animum, *ibid.* 192. Postremum filium cohortatur mater Macchabæorum, *ibid.*

In sanctos Macchabæos homilia III, XXIII, 195.

Macchabæorum mater futuram resurrectionem testificatur, XXI, 377, 378. Macchabæorum eorumque matris laus, IV, 387, 388. Macchabæi admirationi fuere, quia pro lege passi sunt, V, 234, 235. Macchabæorum mater quanta passa sit, XXV, 37.

Macedones Christiani ex paupertate largiebantur, VII, 96.

Macedonia, XIX, 404.

Macedoniæ episcopis scribit Chrysostomus, XXIV, 306.

Macedonii monachi dictum fiducia plenum pro Antiochenis, XXII, 304, 305.

Macedonius. In Macedonium invehitur qui Spiritus sancti divinitatem negabat, XXIII, 446.

Macedoniani a Macedonio, IX, 476. Macedoniani impugnantur, X, 408. Ausi sunt Arianorum discipuli, et qui insania Macedonianorum laborabant, dicere Deum magnum et parvum, et creatum Deum, gentilitatem subintroducentes, XIX, 458.

Macedoniani, Ariani, Ennomiani, II, 533.

Maceratio. Ex maceratione cœlestium rerum desiderium nascitur, XXII, 162.

Madianæi scientes, et cognoscentes gentem Hebræorum inexpugnabilem esse, et machinis quidem et armis expugnari non posse, peccato vero tantum ipsam capere facile esse, virgines speciosas ornantes, et ante castra statuentes ad lasciviam milites provocabant, per fornicationem Dei auxilium auferre studentes; quod quidem et evenit, XXII, 265.

Magiæ et præstigiarum libri, XII 434.

Magi nostra destruere incassum conati sunt, XXIII, 331.

Magi Gazareni, XXI, 459.

Magi Cambysi succedunt, XX, 290.

Magi alienigenæ barbarique ex Per-

side occurrerunt, ut Jesum viderent in præsepi jacentem, XXIII, 298. illumque adorarunt, *ibid.* 299, 300.

Magi cur per stellam ducti, XVIII, 130.

Magi primitiæ dicuntur, veniunt enim et statim adorant, XXIII, 78.

Magi doctores in Persarum regionem mittuntur, V, 323. Magi philosophis sapientiores, *ibid.* 317. Magi quo duce ad Christum natum venerint, *ibid.* 292, 293.

Magi dicuntur Ecclesiæ progenitores, quia ipsi primi in regione sua, imo etiam in Judæa Christum advenisse prædicarunt; qua ratione auctores et fundatores Christianismi dici possunt, V, 493.

Magorum pietas, *ibid.* 313. Magis quid suaserit ut Christum adorarent, *ibid.* 322. Magi Christum ut Deum habuere, *ibid.* Magi cur stella ducti fuerint, *ibid.* 297. Magorum philosophia et munera quæ, *ibid.* 322. Magorum fides, *ibid.*

Magos Deus ipse per stellam vocavit, V, 297. Magi a Judæis ediscunt, Judæi a Magis, *ibid.* 317. Magi cur Judæos in Christi adoratione anteverterunt, *ibid.* 315. Magi cur fuga opus habuerint, *ibid.* 323.

Magorum munera quæ significent, VII, 452. Magi quinam essent, VII, 440.

Magistri officium est non confestim pœnas sumere, sed in correctione inferenda tardum esse, XV, 452. Magistri munus est, discipulorum calamitatibus affici, *ibid.* 536. Magistri ornamentum est discipulorum virtus, XV, 271.

Magister Chrysostomi Gentilis superstitiosus. Ejus dictum, XXI, 148.

Magistri Christiani doctrina, V, 229.

Magistratus a nobis alendi quia de publicis solliciti sunt, XIV, 8.

Magistratus aureas bullas ab imperatoribus accipiebant, IV, 367, 368.

Magistratus vigiles esse debent, XVIII, 571. Magistratus insignia, XI, 522. Magistratus diversi in Ecclesia, *ibid.* 519.

Magistratus quasi pædagogi sunt, II, 413. Magistratus cur in mundo sint constituti, *ibid.* Magistratuum necessitas, III, 237. Magistratus urbibus necessarii, XXII, 158. Magistratuum timor utilis, XXII, 157. Magistratus sæculares virtuti inopportuni, XXIII, 294, 295.

De magnanimitate et fortitudine ecloga, XXV, 250. Magnanimitatem eleemosyna probat, XIII, 22.

Magnificentia nimia damnatur, X, 429, 430.

Magna Ecclesia Antiochiæ sic dicta, in qua concionabatur Chrysostomus, X, 417.

Magna sæpe parvis egent, III, 238.

Magnus episcopus; ad eum scribit Chrysostomus, XXIV, 154.

Magnum et præclarum nihil est, nisi sit aliis utile, XIV, 446.

Majorum virtus improbo nihil prodest, V, 251. De majorum nequitia non erubescendum quærenti virtutem, *ibid.* 250. Majorum laudes, cum nos consortes et similes sumus, ad nos pertinent, XVIII, 7.

Malachias post captivitatem Babylonicam christianum cultum prædicit, XX, 295.

Malachiel pro Malachia, V, 178.

Malchus alapam Christo inflixit, X, 351.

Malchum per litteras solatur Chrysostomus, quod filiam amiserit, XXIV, 179.

Maledici et detractores exagitantur, XIII, 290. Maledici carpuntur, VI, 358, 359; XVI, 278, 279. Maledicorum ultio futura, VI, 237, 238.

Maledicos a regno excludit Paulus, V, 450. Maledicorum pœna grandis, XIV, 323. Maledici damnantur, IV, 360.

Maledici a regno cœlorum exclusi, XXI, 398. Maledici coërcendi, XIX, 62.

Maledico fides non habetur, III, 397. Qui maledicunt, stercus ore gestant, *ibid.* 398.

Maledicentia fugienda, IV, 594.

Maledictionem maledictione commutavit Christus suspensus in ligno, XIX, 304.

Maledictio Chanaani in Gabaonitis finem accepit, IV, 240.

Maledictum legis sibi accersunt qui regis cœlestis dono frui nolunt, XX, 223.

Maledicti causam qui præbent digni supplicio, XXI, 272.

Maledicta contra Deum prolata ulcis-

ci, contra nos prolata patienter ferre debemus, x, 108, 109. Maledicta conjecta in alios Deum offendunt, in se conjecta placant, iv, 592. Maledicta in ecclesiæ rectores quantum sint peccatum, xix, 63, 64.

Maledicta in proximum quantæ pœnæ obnoxia, xviii, 208. Ex maledictis in proximum nihil lucri, damni plurimum, *ibid.* 210. Maledicta non timenda probis, v, 421. Maledicta acerbius mordent, quam res ipsæ, *ibid.* 418.

Maledicta non maledictis, sed beneficiis refellenda, vi, 173. Maledicta virtutis splendorem obscurare nequeunt, v, 423. Maledictum maledicto sublatum, *ibid.* 237.

Maledictus qui sperat in homine, benedictus qui sperat in Deo, iii, 178.

Male facere est male pati, adagium, xii, 211.

Malignitas in sese solam impingit, v, 312.

Malitia non ex natura, sed ex voluntate gignitur, vi, 16. Malitia aliquando pro ærumna accipitur, *ibid.* 52.

Malitia damnatur etiam a scelestis, xxiv, 20. Malitia quædam non est noxia, xx, 14, 15. Malitiæ nomen variis modis accipitur, *ibid.* 13.

Malitiæ gradus varii, xxi, 54. *Vide* Gradus. Malitia nemini vult cedere, x, 81. Malitia omnis ex arbitrio et voluntate est, ix, 180. Malitiæ virtus quantum, *ibid.* 503. Malitia. *Vide* Nequitia.

Malitiam omnem docet otiositas, xvii, 470. Malitia non vi et necessitate hominem detinet, xiii, 326.

Malitia nihil impudentius audaciusque, xii, 152. Malitiæ tyrannis quanta, xiii, 367, 368. Malitia Deus utitur ad bonum, xii, 110.

Malitia. Hæc erat Manichæorum opinio, qui malitiam, seu malum, non nasci, sed semper extitisse putabant; bonum et malum Deum esse asserebant, qui inter se pugnarent : quod erroris monstrum ante Christi adventum apud Gentiles in Ægypto fuerat, qua de re agit Plutarchus in libro de Iside et Osiride, xii, 521.

Mala præsentia propter futura bona non ægre ferenda, xviii, 318. Malorum omnium causa est, quod non sit charitas, xvii, 218, 333.

Malorum quæ accidunt auctores sunt homines, xvi, 318. Malum. Impium dictum : Faciamus mala ut eveniant bona, xiii, 247.

Malum quantum est pecuniarum cupiditas, xiii, 333. Malorum radix avaritia, xii, 87. Malorum causa est pecunia, *ibid.* 160, 399. Malis omnibus scatet divitis anima, xii, 162. Mala ex deliciis orta, *ibid.* 197. Malorum causa non est Deus, *ibid.* 278.

Mala quanta pariat ira, xiii, 41. Mala sibi pariunt ipsi homines, xii, 93. A malitia non solum opere, sed etiam affectu alienum esse oportet, xiii, 523. Mala ut ne patiamur penes nos est, *ibid.* 359. Mala illata, bonis ulciscenda, *ibid.*

Mala nonnisi bonis admixta stare possunt, xii, 33. Mala et bona ex voluntate et arbitrio sunt, xiii, 500, 501.

Mala omnia tollit charitas, xv, 19; xviii, 70. Mala quanta a voluptate afferantur, xvii, 451. Mala hujus vitæ mala non sunt, x, 117.

Malum omne timore Dei extinguitur, iii, 637.

Mala non ex necessitate sunt, vii, 34, 35.

Mali nihil patitur vir bonus, vii, 269, 270. Mala non inferenda sunt inimicis, *ibid.* 267.

Mala qui fortiter ferunt, non lædantur, etsi lædi videantur, v, 335. Mala cur permittat Deus, vii, 219. Mala ex ignavia prodeunt, *ibid.* 34. Mala orbi semper evenire solent, vii, 211. Malum nihil aliud est quam non obedire Deo, *ibid.* 33.

Malorum omnium radix avaritia, ix, 270. Malum quid est? inobedientia, ii, 436. Mala quæ vere sint, iv, 418. Mala prima tria sunt, gula, avaritia, vana gloria, viii, 119.

Malum perpetrare et bonum non agere perinde crimini datur, iv, 234. Malum qui aggreditur, licet non perficere possit, perinde reus est, xxi, 111. Malum ex Dei voluntate penditur, xx, 247. Mali causam statuebant plurimi, xxi, 76.

Mala melius novimus postquam ea

perpetravimus, II, 437. Malis nostris magis erudimur quam alienis, XXI, 499.

Malorum expectatio, illa advenientia mitigat, XXIII, 96. Malum non malo, sed bono sanatur, X, 82. Malo non afficitur qui malum non operatur, IX, 505.

Mala aliis imprecari non licet, X, 462, 463. Mala pro bonis recipere, quam acerbum, XX, 143.

MALUS est qui bonum non facit, XVI, 291. Malus in ipsa malitia pœnas luit, III, 165, 166.

Mali. *Vide* IMPROBI.

Malus sibi ipsi soli nocet, IV, 72, 73. Benignus Deus noster inter malos permisit bonos vivere ut improbi lucrum aliquod habeant ex ea consuetudine, nec semper in sua permaneant malitia, sed bonos continuo ante oculos spectantes, aliquid utilitatis ex eorum capiant familiaritate, I, 77. Malis improbisque hominibus non insultandum, IV, 74.

Malorum colophon est gloriari in rebus terrenis et dignitatibus, VII, 27. Malos Deus fert patienter bonorum gratia, V, 370.

Malorum consuetudo nihil nocet sobriis et virtutis studiosis, I, 300.

MAMMONA, III, 323. Mammona quid sit, XXV, 475, 476. Mammonam qui diligunt, Deum odio habent, XXI, 406.

Mammona quam infidum, V, 343. Mammona tyrannus acerbus, VI, 39. Herode iniquior, V, 316.

Mammona, væ tibi et ei qui te non habet, dictum scurrile tempore Chrysostomi, XVI, 304. Mammona divitiæ appellantur, VIII, 137.

MANASSE filius Joseph ex Aseneth uxore. Joseph vocavit nomen prioris filii Manasse, dicens : Quoniam oblivisci me fecit Deus omnium laborum meorum, et eorum quæ sunt patris mei, II, 332. Jacob cum benedicturus esset filios Joseph, Ephraïm Manassi præposuit, idque etiam patre ejus non probante, *ibid.* 370, 371, 374.

MANASSIS regis Juda pœnitentia, XXI, 461, 462. Manasses rex per pœnitentiam scelera sua abluit, VI, 54. Manassæ oratio cujus locus affertur, IX, 323.

MANDATA Dei difficilia non sunt, XIV, 38. Mandatorum Dei ratio non quærenda, XIII, 198. Mandata Dei ut sint amplectenda, III, 512. Mandata. *Vide* PRÆCEPTA.

Mandata Dei ex se pulchra, pulchriora sunt cum explentur, XXII, 155. Mandata Dei possibilia sunt, XXI, 565.

Mandatis Christi non credere gravissimum inducit supplicium, XXI, 399. Mandatum secundum : *Diliges proximum tuum,* in quo primo simile; VII, 170.

Mandatum sæculare quid sit, XVIII, 376. Mandata carnalia quænam, *ibid.* 353.

MANES matrimonium damnabat, XXI, 124, 125. Mali causam statuebat, *ibid.* 76.

MANICHÆI Vetus Testamentum vituperant, Patriarchas accusant, XXII, 34. Prophetas et Patriarchas contemnunt, XI, 472, 473. Quomodo confutantur, XX, 62. Manichæus, XI, 472. Manichæi furor, *ibid.* 427. Contra Manichæos malum principium admittentes, XXI, 130, 134. Manichæi, XX, 463. Manichæus incarnationem negabat, XI, 416.

Manichæi in canes, simias ferasque omnis generis divinam essentiam inducunt, X, 495. Solem non corruptibilem putant, *ibid.* 496.

Manichæus negabat Deum esse Veteris Testamenti auctorem, XIX, 101. Manichæus Persa dicebat Christum nonnisi per speciem advenisse, XI, 253. Manichæi impugnantur, XI, 242; XIX, 141, 144, 145, 146, 147.

Manichæi malum deum admittebant, XXII, 437. Manichæus, X, 514. Manetis aliquid habetur in hæresi Apollinarii, XXIV, 387.

Manichæus Deum creatorem esse negabat, II, 395. Dicebat materiam præexistere, I, 45.

Manichæi dicunt materiam non factam fuisse, II, 393. Veritatem mendacii accusant, *ibid.* Materiam quasi non factam adorabant, *ibid.* 390.

Manichæi canes muti et rabidi, speciem præ se ferebant modestiæ, *ibid.* 441. Negabant resurrectionem, *ibid.* Manichæi ex his verbis : *Hodie mecum eris in paradiso,* inferebant jam factam esse retributionem, et supervacuam fore resurrectionem; ii refutantur, *ibid.*

Manichæus a Paulo confutatus, III,

473. Manichæi per Psalmum, *Dixit Dominus*, confutantur, *ibid.* 468. Manichæi impugnantur, *ibid.* 191.

Manichæi perstringuntur, IV, 408. Manichæi exagitantur qui dicebant corpus esse malum, *ibid.* 587, 588.

Manichæi dicunt malum esse ipsam creaturam Dei, VIII, 142. Manes œconomiam passionis Christi negabat, VII, 297. Manichæus dicebat Christum non esse creatorem, VI, 367.

Manichæi veterem legem explodunt, V, 444. Dicebant veterem legem a diabolo esse, *ibid.* 436, 437. Manichæi dicebant malam esse naturam, VII, 20.

Manichæi legem non a Deo Patre esse dicebant, VI, 393. Manichæorum error, V, 407, 408. Manichæi confutantur qui dicebant deum quemdam esse malum, VI, 447. Manichæi dicebant malitiam esse immotam, *ibid.* 388.

Manichæi Dei creationem calumniabantur, VII, 70. Manichæi dicebant præsentem vitam esse malam, VI, 448. Manichæi Deum Veteris Testamenti esse malum asserebant, *ibid.* 217. Manichæi hæretici, *ibid.* 112.

Manichæorum dicta confutantur, V, 445, 446, 447. Manichæos carpit Chrysostomus, VII, 33. Manichæus Pauli libris usus est, sed concise et truncatim, XV, 457.

Manichæorum os putridum, XIV, 200.

Manichæi qui dicebant hanc vitam esse malam, confutantur, XVI, 14. Manichæi dicebant apud Paulum resurrectionem significare liberationem a peccato, XV, 99. Manichæi dicebant deum hujus sæculi diabolum esse, *ibid.* 305. Manichæorum error circa resurrectionem, *ibid.* 83. Manichæi dicebant Christum non accepisse corpus humanum, *ibid.* 83, 84, 85.

Manes veritatis adversarius, IX, 268. Manichæi a Manete, *ibid.* 474. Manichæi lites moverunt, *ibid.* 408. Manichæi impugnantur, 337.

Manichæorum error, X, 358. Manichæi dicebant nihil omnino nos ex nobis ipsis posse, *ibid.* 34, 35.

Manichæi tacito nomine confutantur, XII, 30, 31. Manichæi malum dicebant ingenitum ἀγέννητον, *ibid.* (Hæc erat Manichæorum opinio, qui malitiam, seu malum, non nasci, sed semper extitisse putabant. Bonum et malum deum esse asserebant, qui inter se pugnarent. Quod erroris monstrum ante Christi adventum apud Gentiles in Ægypto fuerat, qua de re Plutarchus in libro de Iside et Osiride, *ibid.* 521.)

Manichæi carnem calumniabantur, illamque a Dei opificiis amovebant, XIII, 364. Manichæi legem incusabant, *ibid.* 348. Manichæi res præsentes calumniabantur, *ibid.* 400.

Manichæorum, qui non nominantur, errores varii, XII, 32. Manichæus hæreseos princeps, *ibid.* 384. Manichæorum opinio confutatur, XV, 85, 86, 87.

Manichæi quidam virilia amputabant, XVI, 97. Manetem prosternit Paulus, XVI, 467. Manichæus perniciosum dogma induxit, XVIII, 14.

Manichæos fore prædicit Paulus, XVII, 433. Manichæorum hæresis confutatur, XVI, 378, 379. Manichæi impeti videntur, *ibid.* 543. Manichæi notari videntur, *ibid.* 125. Manichæi tacito nomine carpuntur, *ibid.* 153, 516.

Manichæi blasphemant, XVI, 321. Manichæi confutantur, XVIII, 354, 355. Manichæorum hæresis, *ibid.* 243. Manichæi notantur, *ibid.* 302.

Manifestatio spiritus signa sunt, XIV, 506.

Manna, XIX, 290, 291. Manna in quo differt a pane vivo et vero, X, 36.

Mansiones itinerum, XX, 106.

Mansuetudo. Mansuetudine monita lenienda sunt, XVII, 447. Mansuetudinem, qui vehementer confutat, adhibeat oportet, XVIII, 56. Mansuetudo et clementia inter virtutes excellunt, X, 164. Mansuetudinem Christi imitari oportet, *ibid.* 57, 58.

Mansuetudinem Christus exemplo docuit, XI, 254. Mansuetudine ira solvitur, XII, 184.

Mansuetudo commendatur, XIII, 19. Mansuetudo magnæ fortitudinis est indicium, *ibid.* 20. Mansuetudini nihil par est, *ibid.* 343. Mansuetudine contumelia expugnatur, *ibid.* 363.

Mansuetudo quantum bonum, XII, 82. Mansuetudo morbos eliminat et ira auget, *ibid.* Si velis quempiam, qui te læserit, corripere, illum cum mansuetu-

dine magna aggredere, *ibid.* Mansuetudine, lædenti vicem rependere oportet, *ibid.* 441.

Mansuetudo vera quæ, II, 185. Mansuetudo quantum bonum, V, 97. Mansuetudo commendatur, I, 512, 513; II, 19. Mansuetudine nihil validius, II, 244. Mansuetudinis robur, *ibid.* 190. Mansuetudine nihil violentius, *ibid.* 274.

Mansuetudo omni violentia potentior est, VI, 144. Mansuetudinis bonum, *ibid.* 23. Mansuetudo non ubique adhibenda, *ibid.* 418.

Mansuetudo Moysis, IV, 3. Mansuetudo ubi maxime obtendenda, III, 598.

Mansuetudo Dei imitanda, XXII, 513. Mansuetudo Christi, *ibid.* 514. De mansuetudine et injuriarum memoria ecloga, XXV, 193.

MANSUETUS quis, VIII, 46. Mansueto nihil jucundius, XII, 80. Mansuetus sedat iracundi furorem, *ibid.*

MANUS Dei est auxilium ejus, IV, 138. Manus cur levandæ in oratione, *ibid.* 90.

Manus expansiones liturgiæ tempore, XVI, 442. Manus dextra in Evangelio quid? XXI, 402. Manus lavabant qui in ecclesiam intrabant, X, 268.

Manus extendendæ sunt ad eleemosynam, XVIII, 476. Manus mulierum auratæ, III, 355. Manus purgandæ eleemosynis, IV, 90.

MARANATHA quid significet, XV, 172.

MARCELLUS in Macedonia episcopus, XXIV, 305. Marcelli hæresis, quænam, XVI, 468. Marcellum Galatam prosternit Paulus, *ibid.* 467.

Marcelli hæresis, XVIII, 214, 215, 216, 303. Marcellus confutatur, *ibid.* 215. Marcellum confutat Paulus, *ibid.* 227.

MARCELLIANI dicebant Filium hypostasin non habere, IX, 224.

MARCELLINO scribit Chrysostomus, XXIV, 158, 326.

Marcellino et Marciano scribit Chrysostomus, *ibid.* 147. Alia epistola, *ibid.* 189. Alia, *ibid.* 225. Alia, *ibid.* 361, 362. Alia, *ibid.* 363. Marciano et Marcellino epistola, *ibid.* 147, 191, 225, 269, 361, 362, 363. Marciano scribit Chrysostomus, *ibid.* 253.

MARCION negabat Deum esse Veteris Testamenti auctorem, XIX, 101. Marcion Ponticus dicebat Christum nonnisi specie advenisse, XI, 253.

Marcionistæ Salaminæ erant in Cypro, XXIV, 358, 359. Marcionistæ confutantur, XI, 242; XVI, 485, 486. Manichæus, Marcion et Valentinus dicebant materiam ante creatum mundum extitisse, I, 45. Manichæus, Marcion et Valentinus Deum creatorem esse negabant, II, 395.

Marcion dicebat Christum non fore judicem mortuorum, inquit Philastrius in hæresi Marcionistarum; hinc gehennam excludebant. Cæterum Marcionistæ non omnes inter se consentiebant, sed inter illos erant opinionum divortia, XII, 522. Marcionis morbus, IV, 331.

Marcion hæresiarcha notatur, XVIII, 134. Marcion perniciosum dogma induxit, XVII, 486.

Marcionis hæresis, XVI, 468. Marcionem Ponticum prosternit Paulus, *ibid.* 467. Marcionis hæresis rejicitur, *ibid.* 379. Marcionistæ blasphemant, *ibid.* 471.

Marcionistas fore prædicit Paulus, XVII, 433. Marcionistæ cujusdam responsio, XVIII, 192. Marcionistæ quæ Scripturæ verba usurpabant, XVIII, 27, 28. Marcion Pauli libris usus est, sed concise et truncatim, XV, 457. Marcionistæ dicebant Deum justum esse, non bonum, XV, 218.

Marcionistæ unum tantum Evangelistam recipiebant, XVI, 18. Marcionistæ refutantur, *ibid.*

Μαρκίωνες Chrysostomus Marcionistas vocat, XVI, 18. Marcionistarum ritus ridiculi, XV, 124. Marcion carpitur, V, 314, 315.

Marcion dicebat Christum non esse creatorem, VI, 367. Marcionis morbo qui laborant, filii diaboli sunt, *ibid.* 303.

Marcion œconomiam passionis Christi negabat, VII, 295. Marcionis dogma confutatur, VI, 258. Marcionistæ profligantur, VII, 297. Marcionistæ hæretici sunt, VI, 113.

Marcion hæreseos princeps, XII, 384. Marcionistæ impetuntur, *ibid.* 65. Marcion contradicit Evangelio, X, 54. Marcion resurrectionem negabat, *ibid.* 217.

Marcion dicebat Christum non vere ex Maria natum esse, *ibid.* 373.

Marcionistarum error, x, 11. Marcion, xi, 412. Incarnationem negat, 415. Mali causam statuebat, xxi, 124. Marcionis furor, xi, 427.

Marcion a Paulo confutatus, iii, 473. Marcionistæ per Psalmum *Dixit Dominus* confutantur, *ibid.* 468. Marcionis hæresis, prima omnium, xviii, 227.

Marcionistæ legem Moysis ex canone Scripturæ expungebant, xx, 414.

Marcus Petri discipulus scripsit Evangelium, v, 224. Marcus in Ægypto rogatu discipulorum scripsit Evangelium, *ibid.* 227. Marcus cur compendio Evangelium scripsit, *ibid.* 260.

Marcum inter et Matthæum nulla discrepantia circa socrum Petri, vi, 117. Marcus non repugnat Matthæo, *ibid.* 264.

Marcus cur non didrachma memoravit, vii, 19. Marcus Petri discipulus magistri lapsum clarius, quam alii Evangelistæ, narravit, 328.

Marcus Evangelium suum non produxit usque ad Assumptionem Domini, xi, 367. Margaritæ et gemmæ in manus pauperum ponendæ, xx, 386.

Maris commoda, xxi, 433, 434.

Mariæ generatio cur non texitur in ortu Christi, v, 241. Mariæ majores cur silentio missi fuerint, *ibid.* 243. Mariæ genealogia non ducitur, sed Josephi, quare, *ibid.* 248, 249. Maria virgo admiranda, *ibid.* 267. Mariæ Virginis prærogativa, *ibid.* 327. Maria quomodo cognata Elisabeth, *ibid.* 232. Maria jure beata prædicatur, *ibid.* 315.

Maria ut postea discipulo, sic prius Josepho tradita, v, 269. In Maria Spiritus sancti operatio non exploranda, *ibid.* 263. Maria post partum virgo remansit, *ibid.* 286.

Maria Mater Christi ad ejus sepulcrum cum aliis mulieribus venit, vii, 358, 359.

Mariam matrem suam cui discipulo Christus commendet, x, 373. Maria Virgo ex genere Davidico fuisse probatur, x, 486.

Maria virgo et mater, xxi, 390. Mariæ integritas ac puritas, xi, 244. Maria Virgo victoriæ nobis causa, *ibid.* 334.

Maria per Edem terram virginem figuratur, xiii, 123. Maria. *Vide* Virgo.

Maria sancta virgo et Dei genitrix pro nobis intercedit, xxiii, 106. Maria Virgo pro virgine Eva intercedit, ii, 578. Mariæ Virginis laudes, vii, 433.

Maria soror Moysis canticum cecinit cum mulieribus, xix, 290. Maria soror Moysis ob exiguum murmur, lepræ damnationem refert, xxi, 578.

Maria soror Lazari an sit peccatrix illa quæ lavit pedes Jesu, eamdem non putat fuisse Chrysostomus, x, 175. Maria soror Lazari philosophatur, x, 185, 186. Mariæ et Marthæ philosophia, *ibid.* 37.

Maria Magdalena Christum post resurrectionem prima vidit, *ibid.* 383. Mariæ Magdalenæ fervens amor, *ibid.* 377.

Maria Pauli discipula multum laboravit, xiv, 94.

Maria quædam apostolicis certaminibus se dedidit, x, 172.

Mariæ quæ in obsidione Jerosolymorum filium comedit historia ex Josepho, xxi, 13, 14.

Mariæ episcopo epistola Chrysostomi, xxiv, 209.

Maris et Simeon Monachi in Apamiensi agro, *ibid.* 181, 182.

Mariniano scribit Chrysostomus, *ibid.* 267, 268.

Mariti et uxo is officia, xvi, 232.

Marmora domibus ornandis, xxii, 90. Marmore crustati parietes in domibus, iii, 360.

Maro presbyter monachus, ad quem scripsit Chrysostomus, xxiv, 163.

Marsa Promoti uxor, tumultuum et seditionum commotrix, xxv, 426. Marsam Palladius commemorat Promoti uxorem viduam inter eas quæ Chrysostomo infensæ erant, unde forte inferre licet hanc fœminam monachis Gothis in agro vel fundo suo sedes habentibus molestiam intulisse, utpote Chrysostomi asseclis, xiv, 345, 365.

Marsi et Gothi monachi apud quos Serapion episcopus delituit, *ibid.* 138.

Marsupiorum sectatores in concionibus tempore Chrysostomi, xix, 437.

Martis Venerisque adulterium, XXIII, 376, 377.

Martyrium est non solum pro negato idolis incenso mori, sed etiam pro justitia occidi, XX, 356, 357. Martyrium non satis est ad supremam obtinendam sedem, XI, 93.

Martyrum festum, XX, 299. Martyrum memoriæ concionem contra Anomæos cursum intercipiunt, XIX, 397, 398.

Martyrum gloriam obruere quomodo tentaverat diabolus, XI, 163, 164. Martyres amamus, quia ob Christum cruciantur, XX, 249, 250.

Martyres multi, qui statim tormentis cesserant, postea victoriam reportarunt, XXI, 441. Martyres sunt Abel, Noë, Abraham, Isaac, Jacob, quomodo, XX, 357.

Martyres osores Judæorum, qui Christum occiderunt, *ibid.* 300. Martyres sunt Ecclesiæ thesauri, XI, 464.

Martyrum invocatio et intercessio, XX, 352. Martyres non nostris egent laudibus, *ibid.* 300.

Martyris cujusdam ex successione Apostolorum dictum, XXIII, 40. Is videtur Ignatius. *Vide notam* (1) *ejusdem voluminis*, 595.

Martyrem non solum facit sacrificium respuere, XX, 356, 358.

Martyres improbæ proli non prosunt, XI, 200.

Martyres diebus paucis vel uno splendidas adepti coronas, XXI, 462. Martyrum examina multa in Perside, XI, 432. Martyrum innumeri populi, *ibid.* 450.

Martyres cur beatos vocamus, V, 129. Martyrum festivitates, *ibid.* 68. Martyrii coronæ per mortem texuntur, III, 377. Martyrium quid vere facit, *ibid.* 640.

Martyrum sepulcra in civitatibus honorata, III, 569. Martyrum sepulcra frequentata et honorata, *ibid.* 362.

Martyres gratia fortes efficit, XXIII, 183.

Martyres gratia Dei corroborat, XXII, 149. Martyris gloria cum nulla præsenti comparanda, XXIII, 517. Martyres athletæ, *ibid.* 567. Martyres qui torquet, cum Deo bellum gerit, *ibid.* 558, 559. Martyrum cœtus, est chorus et exercitus, *ibid.* 563. Martyres in craticula ferrea prunis substratis, *ibid.* 569, 570. Martyres cum tyrannis nudi congrediebantur, *ibid.* 564. Martyrum varia tormenta, *ibid.* 570. Martyrum patientia in tormentis, *ibid.* 439. Martyrum constantia egregie descripta, *ibid.* 565. Martyrum certamina cum bello comparantur, *ibid.* 564. Martyrum mors, est victoria Martyrum, *ibid.* 396. Martyres quæ præmia maneant, *ibid.* 567. Martyres resurrectionem Christi probant, *ibid.* 503. Martyrum vulnera astris cœlestibus splendidiora, *ibid.* 480. Martyres cum doctoribus conferuntur, *ibid.* 540. Nunquam pro merito laudantur, *ibid.* 189.

Martyrum fortitudo, XXIII, 557, 558. et constantia, *ibid.* 389. Martyrem non sola mors facit, sed et animi propositum, *ibid.* 426. Martyrum mors, non mors est, sed initium vitæ melioris, *ibid.* 320. Fidelium est exhortatio, Ecclesiarum fiducia, Christianismi confirmatio, etc., *ibid.* 502, 503.

Martyres quo pacto honorandi, XXIV, 120, 122. Martyrum invocatio et intercessio, *ibid.* 222.

Martyres quo pacto imitandi, XXIII, 489, 490. Martyrum sanguis Angelis gaudium parit, *ibid.* 566. Martyrum membra sumus, illi caput, *ibid.* 433, 434.

Martyris honor est imitatio Martyris, XXIII, 551. Martyrum solemnitas schola virtutum, *ibid.* 552. Martyrem honorat qui ejus fortitudinem æmulatur, *ibid.* 551. Martyrum festa celebrare, est eorum imitari, *ibid.* Martyrum reliquiæ sua præsentia quid efficiant, *ibid.* 542, 543. Martyrum ossa vim magnam habent, *ibid.* 469. Dæmonibus terribilia, *ibid.* 181, 182. Martyrum pulverem dæmones pertimescunt, *ibid.* 240. Martyrum favilla dæmonas fugat, XXII, 186.

Martyrum reliquiæ dæmonibus terrori, XXIII, 496. Eorum sepulcra dæmones formidant, *ibid.* 479, 480. Martyrum miracula crebra, *ibid.* 355. Martyrum memoria extingui nequit, *ibid.* 516. Martyrum dies festus, *ibid.* 538.

Martyrum reliquias quæ sub pavimento erant in ecclesia extra urbem Antiochiam extulit, et honestiore loco po-

suit Flavianus epicopus, XI, 342, 343. Martyrum cultus in agro Antiocheno, *ibid.* 275. Martyres in villa propter Antiochiam, *ibid.* 539, 540. Martyres ab imperatoribus colebantur, *ibid.* 516. Martyrum omnium festum post sanctam Pentecosten, *ibid.* 562. Martyrum Ægyptiorum encomium, *ibid.* 556. Martyres Juventinus et Maximinus, *ibid.* 387. Martyres Deus nobiscum partitur, ille animam capit, nobis corpus ceu thesaurum relinquit, *ibid.* 483. Martyrum mulierum certamina magis nos commovent ad virtutem, *ibid.* 506.

Martyrium sine charitate non prodest, XI, 435.

Martyres non inviti passi sunt, XIV, 158. Martyrum cruciatus, *ibid.* 159.

Martyria sanctorum Martyrum templa, XV, 520.

Martyrum sepulcra regias aulas superant, XV, 519. Ab imperatoribus honorantur, *ibid.* Martyrii tempus semper adest, *ibid.* 194. Martyrii genus est opes amittere, *ibid.* 195. Μαρτύριον ecclesia vel Martyrum nomine consecrata, vel in qua Martyrum ossa deposita sunt, XI, 258.

Martyr est Dei, qui verbo gratiæ testificatur, XI, 363. Martyrum egregia certamina, XXII, 392. Martyres non possunt esse nisi spiritu roborentur, XI, 363. Martyrum festivitates Antiochiæ, X, 464.

Martyrum potestas quanta, XXI, 386. Martyres palmites ex Christo ceu radice pullulantes, XIII, 140. Cruciatibus coronam adepti, XXII, 493, 494.

Martyres erant Chrysostomi tempore, IV, 370. Martyres omnium felicissimi, *ibid.* 417. Martyrum animus qualis, *ibid.* 388.

Martyres in liturgia memorabantur, XII, 260. Martyribus inviti prosunt qui illos ad martyrium trahunt, *ibid.* 381. Martyrii non jam tempus est, sed certaminum, *ibid.* 289.

Martyrum sepulcra frequentanda, VI, 252. Martyrum duorum historia, XVIII, 166.

Martyrium, id est ecclesia Martyrum, XIV, 552. Martyrium sive ecclesia in antiqua Petra, XXII, 396.

Martyria oratoria vel ecclesiæ erant, XVII, 280. Martyria Ecclesiæ Martyrum, IX, 25. Martyrium ecclesia Martyrum, vel simpliciter ecclesia, XXII, 71.

Martyrium, id est ecclesia Martyrum, XI, 258. Hæc vox intelligebatur etiam de ecclesia Salvatoris Jerosolymæ deque aliis, qua de re pluribus actum est, *ibid.*

Martyrium, id est ecclesiam in Daphne non ausus est Julianus diluere, XXIII, 325. Martyrium seu ecclesia in Daphne, *ibid.* 357, 358. Martyrium est baptismus, *ibid.* 314, 466.

Maruthas episcopus in Perside cujus ἀμοιβαίας epistolas postulat Chrysostomus, XXIV, 137, 138.

Mater Macchabæorum. *Vide* Macchabæorum mater, XXIII, 184.

Matrem non tam partus quam educatio efficit, V, 74, 75.

Mater Chrysostomi cum juvenis adhuc esset vidua mansit, XX, 395. Filium ne se deserat hortatur, *ibid.* 396. Integras ipsi paternas facultates conservat, *ibid.* Mater Chrysostomi annos viginti nata sponsum amisit, XXI, 148. Secundas nuptias fugit, XX, 395, 396.

Matrum sollicitudines pro infantibus, XX, 151.

Matris pietas erga filium, quem vult esse monachum, XXI, 82.

Matris verum officium, XXIV, 377, 378.

Matrimonium tyrannis est, XXI, 158, 160. Impurum non est, *ibid.* 130. Necessarium non fuisset, si Adam non peccasset, *ibid.* 145, 146.

Matrimonium Deo legislatore institutum, XXI, 292. Honorabile cum sit, cur diebus jejunii ab eo abstinetur, XXI, 161, 162. Matrimonii olim duæ causæ, nunc una, *ibid.* 146, 147. Matrimonii difficultates non præmium habent, *ibid.* 186.

Matrimonium etiam prosperum nihil magni habet, XXI, 211, 212. Matrimonii servitus, *ibid.* 178. Matrimonii incommoda, *ibid.* Matrimonii pondus, *ibid.* 158, 226, 227.

Matrimonium damnabant hæretici quidam, XXI, 121. Matrimonium qui damnat, virginitatem lædit, *ibid.* 133. Matrimonium indulgentiæ Dei est, *ibid.*

142, 143. Infirmis necessarium, *ibid.* 154. Matrimonii incommoda, *ibid.* 201, 203, 205, 358.

Matrimonium si honestum, ergo repetitum etiam honestum : hoc sophisma confutatur, XIX, 323, 324. Matrimonium. *Vide* CONJUGIUM.

Matrimonium bonum est, IV, 386, 387.

Matrimonium non facit coïtus, sed voluntas, VIII, 313. Matrimonii incommoda, XXIII, 527.

Matrimonium inseparabile ab initio, XIX, 88. Matrimonium cur permissum, III, 245.

Matrimonium secundum Christum, quodnam sit, XVI, 340. Matrimonium vituperabant hæretici quidam, *ibid.* 340.

MATRONÆ spelunca prope Antiochiam a Gentibus frequentata, XVIII, 132. Speluncam Matronæ in Daphne, quam hic σπήλαιον Speluncam vocat, in homilia adversus Judæos prima ἱερόν seu templum appellat, quod erat Matronæ et Apollini sacrum, Matronam quidam putabant esse Junonem, *ibid.* 580.

Matrona Antiochena in ædem Judæorum ad jurandum a viro christiano intrare cogitur, XX, 205.

Matronæ delubrum, XX, 219. Matronæ templum in Daphne suburbio Antiocheno, *ibid.* 212. Matrona cujus cultus in Antiochiæ suburbio Daphne memoratur et carpitur, apud quosdam Juno intelligebatur, cujus erant diversa apud varias gentes nomina; nimirum a Curetis Lucina, Matrona, Regina et Opigena vocabatur, *ibid.* 532.

MATTHÆUS. Chrysostomus Matthæum laudat, qui publicanus cum esset, ideoque male audiret apud Judæos, nomen suum tamen non occultaverit, sed sese Matthæum appellaverit, neque nomen suum mutaverit, quod tamen fecerunt alii Evangelistæ qui ipsum Levi appellaverunt, VI, 146, 468. Matthæus publicanus quo pacto Dominum receperit, *ibid.* 315.

Matthæi vocatio, VI, 146, 147. Ejus philosophia, *ibid.* Matthæus publicanus dicitur ut Spiritus gratia ejusque virtus commendetur, V, 223.

Matthæus statim obsequitur Christo, VI, 147. Matthæus ante omnes Evangelistas scripsit, V, 259, 260.

Matthæus rogantibus Judæis fidelibus scripsit Evangelium, V, 226. hebraïce, quia Hebræis scribebat, *ibid.*

Matthæi Evangelistæ virtutes, VI, 347. Matthæus quantum philosophetur, VI, *ibid.* 452.

Matthæus tres reges omisit in genealogia Christi, V, 232.

Matthæus in generationibus differt a Luca, in quo, et quare, *ibid.* Matthæi cum Luca consonantia, V, 321. Matthæi cum Luca consonantia circa centurionem, VI, 103, 104.

Matthæi Evangelium cur liber generationis vocetur, V, 240.

Matthæum inter et Marcum nulla discrepantia circa socrum Petri, VI, 117. Matthæi et Marci consonantia, VII, 171.

Matthæus Evangelium suum non produxit usque ad Assumptionem Domini, XI, 367.

Matthæus se peccatorem declarat, XX, 4.

Matthæus Judæis, Joannes gentibus scripsit, VII, 387. Matthæus qua de causa Evangelium scripserit, *ibid.* Matthæus sanctorum, et præcipue peccatorum Evangelista, *ibid.*

MATTHIÆ apostolatus prædictus a Prophetis, XI, 439.

MAURI, III, 39. Mauri ad fidem accesserunt, XI, 444. Fidem Christi susceperunt, *ibid.* 457. Mauri ad fidem accesserunt, VII, 308.

MAXIMIANUS in Macedonia episcopus, XXIV, 305.

MAXIMUS Chrysostomi collega, XXI, 324. Concionatur alternis cum illo vicibus, *ibid.*

Maximus episcopus Chrysostomi amicus, XXIV, 124, 125. Ejus frater memoratur, *ibid.* Maximo episcopo scribit Chrysostomus, *ibid.* 293.

Maximus martyr cum Juventino patitur, XXIII, 387.

MAXIMINO imperante multa facta sunt miracula, III, 502.

Maximini cliens temeratis sacris vocibus pœnas dedit, XXIII, 367. aliusque similiter, *ibid.* Maximinus imperator, quod vexaret Christianos pœnas dedit, *ibid.* 367.

Medicus. In medicis sunt quinque : medicus, ars, ægrotus, morbus, vis medicamentorum, III, 67. Medici ars in decipiendo, XX, 404. Medici periti comparandi, XXIV, 91, 92. Medicus quidam Cæsariensis cum Chrysostomo se professurum spondet, *ibid.* 124, 125.

Medici multa ex feris et reptilibus ad medicinam colligunt, I, 105, 106. Medici animæ pauperes sunt, IX, 354. Medici pharmaca dare volentes, ut putridum et corruptum humorem expurgent, a corporali cibo abstinere præcipiunt, ita ut pharmaci efficaciæ non sit obstaculum, sed operari, suamque vim illud possit ostendere, I, 33. Medicus arte salutem comparat, princeps autem etiam propriis periculis, III, 537.

Medicus animarum est pauper, quomodo, XIV, 524, 525.

Megara relinquuntur a Socraticis, XXIII, 245.

Melchi regnum significat, I, 536.

Melchisedech rex justitiæ, I, 537. Quomodo sine genealogia, *ibid.* Quomodo sacerdos, *ibid.* 537. Typus Christi, V, 149.

Melchisedechi sacrificium figura Christi, I, 552. Melchisedech rex et sacerdos, XX, 328. Typus Christi, *ibid.* 330. Illo inferior Abraham, *ibid.* 331, 333.

Melchisedech a Chrysostomo allatus, III, 203. Melchisedech in sua generatione doctor, *ibid.* 25. Melchisedech quomodo sine patre, IV, 554. Melchisedech non videtur habere dierum principium, neque finem vitæ, non quod non habeat, sed quod ejus genealogia nulla sit facta, III, 488.

Melchisedech quis sit, V, 17. Quidam eum Christo majorem dixerunt, qui confutantur, V, 19. Hierax dicebat Melchisedechum esse Spiritum sanctum, *ibid.* 492.

Melchisedech imago Dei, IX, 488. Melchisedechi sacerdotium melius sacerdotio Aaronis, XVIII, 350, 351. Melchisedechi ordinem solus Christus sacerdos habuit, *ibid.* 295.

Melchisedecitarum hæresis vigebat Chrysostomi ævo, quos Melchisedecianos vocat Epiphanius, V, 19, 20.

Meletiani Antiocheni Paulino et Apollinario anathema dicebant, XXIII, 40.

Meletius cum primum ingressus est Antiochiam, statim expulsus e civitate, XXIII, 305. Ne triginta quidem diebus in civitate fuit ante exilium, *ibid.* 306. Meletius messuit quæ Eustathius seminaverat, *ibid.* 432. Civitatem ab hæresi liberavit, *ibid.* 305. In Meletium episcopum Antiocheni populi amor, *ibid.* 303, 304.

Meletius urbe pulsus tegit caput præsidis ne lapidibus obruatur, XI, 91. In Armeniam missus, *ibid.* Reditus ab exilio, *ibid.* 92. Post reditum aliquot annis Antiochiæ mansit, *ibid.* Non solum doctrina, sed et aspectus ejus ad virtutem provocabat, *ibid.* In reditu obviam ei ab omnibus itum est, *ibid.* 92.

Meletius evocatus ab imperatore in Thraciam cum multis aliis episcopis, XXIII, 308. Meletius extra patriam moritur, *ibid.* 309. Ne nimius foret Antiochenorum dolor, si in patria moreretur, *ibid.* Corpus ejus Antiochiam relatum, *ibid.* Meletii memoria morte ipsius non extincta, *ibid.* 310.

Meletii imaginem ubique pingebant Antiocheni in palis annulorum, sigillis, phialis, thalamorum parietibus, XXIII, 305. Meletius, cum Chrysostomus ejus homiliam habuit, a quinque jam annis obierat, *ibid.* 303.

Meletius in capsa conditus, XXIII, 304, 310.

Meletius episcopus Antiochenus honoribus post mortem fruitur, XXIII, 303. Meletii nomen ubique circumsonabat, *ibid.* 305. Meletii nomen filiis suis dabant Antiocheni, *ibid.* 304. Meletius episcopus Antiochenus Flavianum quasi genuit, XX, 528, 529.

Melodiam cur Deus instituit, III, 204.

Melote Heliæ purpurâ venerabilior vestis, XXII, 185.

Membra nostra quomodo laudes canant, IV, 141, 142, 210.

Memoriæ sui relinquendæ ratio optima a piis operibus petita, I, 450, 451.

Memoriæ æternæ cupiditas apud homines, *ibid.* 449.

Memoria operum bonorum illa inania reddit, XVI, 554.

Memoria beneficiorum Dei est sacri-

ficium et oblatio, III, 468. Memoriam gloriosam parit virtus sola, *ibid.* 329.

MEMPHIBAAL, XII, 186. Ille quem vocat Chrysostomus Μεμφιβόαλ, is ipse est qui vocatur Miphiboseth in Vulgata, et Μεμφιβοστέ apud LXX. interpretes. Dicitur autem Meribbaal in lib. IX Paralip., cap. VIII, 34. Ex duobus autem nominibus unum factum est, *ibid.* 533.

MEMPHIBOSTE pro Isboseth positum, XVI, 465.

MENAGYRTÆ, magi, præstigiatores, vates, haruspices, omnesque præstigiarum officinæ undique ex toto orbe concurrentes, XXIII, 360. Menagyrtæ erant, qui singulis mensibus Matri Magnæ stipem cogebant, *ibid.* 596.

MENANDER comicus ait : Grave ingenuæ mulieri cum meretrice certare, quæ plura novit, plura patrat, neminem erubescit, adulaturque potius, XXV, 488.

MENDACIUM quam infirmum, X, 135. Mendacium ubique in se ipsum impingit, *ibid.* 132, 133.

Mendacio nihil infirmius, veritate nihil clarius, IX, 388.

Mendacium est id quod non est, veritas id quod vere est, III, 180. Mendacium loquentes quinam sint, *ibid.* 52. Mendacium veritati se intermiscet, XVIII, 75.

MENDAX est omnis homo, quid significat, III, 565, 566, 567. Mendacibus non creditur etiam cum vera dicunt, XX, 266.

MENDICANTIUM quorumdam mos singularis, XVII, 278, 279. Mendicantium non inquirenda vita, XVIII, 339.

MENDICI. De mendicis, quo pacto tunc temporis stipem cogerent, multa dicit Chrysostomus, quæ non sunt silentio prætereunda. Primo quidem mendici, ut a prætereuntibus unum vel duos obolos acciperent, per Dominum adjurabant, ut metum incuterent, præcipue matronis et puellis, quæ opulentiæ speciem præ se ferebant; sed cum hac via parum vel nihil expiscarentur, aliud tentabant, quod sic exprimit Chrysostomus : « Nam quoniam verbis utentes, etc., etc. » *Vide locum,* XVIII, 278, 279. Ex mendicis autem illis quidam improbi ac scelesti erant, XX, 84. Alios etiam marsupiorum sectatores qui in ecclesiam conveniebant, ut cum divitibus in concione intermixti, crumenam et aurum ipsis surriperent, XIX, 437.

Mendici, manci, claudi ad mensam vocandi, XVII, 282, 283. Mendici Ecclesiæ sunt ornamento, quomodo, XIV, 523. Mendici quidam mulierem honestam in solitudine violant, XX, 84.

MENDICITAS igne terribilior, V, 280.

MENSA sacra, in ea crux habebatur, XI, 449. Mensa sacra signum crucis, *ibid.* 451. Mensa sacra plena igne spirituali, XXIII, 302.

Post mensam non dormiendum, sed lectioni Scripturarum et precibus vacandum, XI, 150. Mensæ sumptuosæ, quantum insuavitatis habeant, XXI, 222, 223. Mensæ argento circumtectæ, XI, 167.

Mensam sacram veteris legis attingere nemini fas erat, VI, 265.

Mensa Ecclesiæ eadem est, quæ mensa Christi in cœna, VII, 304.

Mensa Domini non admittit eos qui inimicitias exercent, V, 452. Ad sacram mensam quomodo accedendum, VI, 370.

Mensa monachorum jejunium est, *ibid.* 445, 446. Mensarum sæcularium divitiæ, VII, 166. Mensæ argenteæ ostentationis causa, VI, 27.

Mensæ divitum unde colligantur, VII, 168.

Mensam sacram tangere audebant initiati tantum, XII, 117. Mensam sacram tangebant, qui jurabant, *ibid.* 117.

Mensa lauta vituperatur, XII, 403, 404.

Ad mensam sacram magna cum reverentia accedendum, XXI, 572, 573. Mensa et mysteria sacra in Veteri Testamento adumbrata, XIX, 107. Mensa Domini perinde pauperes atque divites admittit, XI, 336.

Mensa communis priscis Ecclesiæ temporibus, XIX, 119, 120.

Mensæ-ne divitum an pauperum jucundiores? XX, 179.

Mensa Domini eos qui inimici erant conciliat, XI, 364, 365.

Mensæ sacræ participes esse non licebat quibusdam, V, 167. Ad mensam quomodo vocandus Dominus, II, 445.

Mensa Christianorum quænam sit oportet, *ibid.* 446. Mensa sit justitia re-

ferta, et eleemosynæ fructibus abundans, *ibid.* 451. Mensæ spiritualis a corporali discrimen, *ibid.* 432. Mensa sacra. *Vide* Eucharistia, Communio.

Mensa frugalis valetudinis est mater, v, 332.

Mensa semicircularis in usu tempore Chrysostomi, xxii, 402, 403. Mensa semicircularis, seu exhedra crescentem lunam referebat quam martialis et quidam alii Sigma vocant, quia littera C tempore Martialis sic exarabatur, xvii, 11, 505.

Mensa auro splendens, iii, 360.

Mensæ Sybariticæ, iii, 490.

Mensa sacra, iii, 371.

Mens quomodo est imago Dei, ii, 488. Mens quæ divina meditatur, diabolo formidabilis est, ix, 182, 183. Mens sincera non longis opus habet sermonibus, x, 84.

Mentis sanitas curanda, vi, 31.

Mensis primus quis, x, 42, 43. Menses Asiaticorum, *ibid.* 44.

Merces aliqua pro bonis operibus etiam sceleratis datur, saltem in hac vita, xi, 186.

Merces non par iis qui in veteri, atque iis qui in nova lege fuerunt, xxi, 244. Merces augetur quando non spe mercedis operamur, *ibid.* 436. Merces cœlestis longe major operibus, xxiii, 294. Merces non hic, sed in futuro sæculo expectanda, vi, 211. Merces et pœna in futuro paratæ, v, 395, 396.

Mercedem non exigas bonorum operum et recipies, v, 256. Merces a Christo data longe excedit laborum magnitudinem, vii, 232.

Merces non par est ei qui se ad recte agendum comparat et ei qui secum alium ad id inducit, v, 441. Mercedem qui ab hominibus quærunt, a Deo non merentur accipere, vi, 7.

Merces major est cum non mercedis causa agimus, xiii, 233. Mercedem ex proposito voluntatis partam non excludit gratia, xiii, 188. Merces dilata auget donum, xii, 486.

Merces bonorum operum aliquando etiam in hac vita tribuitur, xi, 302. Mercedem cur hic non accipimus, iii, 34.

Mercedem Deus recto vitæ instituto semper confert, iv, 7. Merces non datur in hac vita, iii, 96. Merces virtutis quæ, *ibid.* 385. Merces magna mori propter Deum, *ibid.* 116. Mercedes timentium Deum, *ibid.* 641, 642.

Merces a Deo data major laboribus, v, 412.

Mercurius creditus fuit Paulus ob eloquentiam, xiii, 168. Mercurium esse Paulum cur Lycaones suspicati sunt, xx, 469.

Meretriciæ cantilenæ in theatris, vii, 142. Meretricia cantica aures animæ immundas reddunt, vi, 248.

Meretriculæ infelices ex oculorum statu castos viros dignoscunt, eosque aversantur, xxv, 431.

Meretrix brevi tempore omnia probra diluit, xxiii, 299.

Meretrices deformes incautos juvenes fuco illaqueant, xxi, 257. Meretrices in spectaculis, ix, 312.

Meretrices nuptiali celebritati admixtæ, xviii, 146.

Meretricis corpus cœnum est, xiv, 23. Meretrices ut jucundæ apparerent, incantationes, philtra, libamina et innumera machinabantur, *ibid.* 24.

Meretrices mulieres in genealogia Christi memorantur, v, 238.

Meretrix divino igne succensa virginibus clarior effecta est, *ibid.* 302.

Meretrix quædam famosa tempore Chrysostomi mutata postea sanctam vitam duxit, vii, 130, 131. Imperatricis fratrem irretivit, *ibid.* 130.

Meretrices petulantissimæ et crudelissimæ, vi, 357. Meretrices mulieres in theatris, v, 233. Meretrices nudæ in theatris, *ibid.* 306.

Meretrices ad convivia adductæ, vi, 361. Meretrix amare nescit, sed insidiatur, xxii, 265.

Meretrix arbor infrugifera, xxi, 597. Meretricum in theatris impudici gestus, xxii, 45, 46, 47. Qui dat meretrici, præteriens pauperem, magna ira Dei dignus, xxiv, 13.

Mesopotamia de Spiritu sancto accepit, iii, 253.

Mesopotamiæ habitatores per Jacob edocti, *ibid.* 24.

Messias cum articulo (ille Messias)

unum Jesum Christum significat, IX, 314.

METALLA. Ad metalla damnati quanta patiantur, XX, 161.

Metalla. Ad metalla damnati Christiani, XXIII, 559, 560, 561. Hujus pœnæ gravitas, *ibid.*

METAPHORÆ præstantia quæ, IV, 222.

METEMPSYCHOSIS deridetur, XII, 32, 58. Metempsychosis rejicitur, I, 171. Metempsychosis ridicula, IX, 170, 171, 307. Contra metempsychosin, *ibid.* 174. Metempsychosin Græci statuebant, XVII, 230. Metempsychosin quidam docebant, et confutantur, XVI, 257.

Μεθοδεῦσαι est decipere et per machinas capere, *ibid.* 368.

METRAGYRTÆ et augures fugerunt prævalente Christianismo, III, 482. Metragyrtæ, ii erant qui pro Magna Matre Cybele stipem colligebant, ideoque vocabantur Metragyrtæ. Metragyrtæ quoque appellabantur, quia singulis mensibus id officii præstabant. Qui vero populos cogebant et per vias Homeri Virgiliique carmina canebant et eventura credulis prænuntiabant, hi dicebantur Agyrtæ, utrique Cybelis cultui serviebant, *ibid.* 664. *Vide* MENAGYRTÆ.

METROPOLEOS dignitas sublata Antiochenis ob eversas statuas, XXII, 309, 310.

METUS non naturæ est, sed voluntatis, III, 142. Metus pœna, peccata minuit, XX, 508.

MEUM ac tuum e monasteriis exulat, XXI, 77, 78. Meum et tuum frigidum verbum, XIX, 117.

Meum et tuum litium et contentionis occasio, I, 506.

MICHAEL custos gentis Judaïcæ, XXIII, 223.

Michaël. De Michaële quædam, X, 56, 57.

Michaël quo sensu restitit Gabrieli, IX, 463, 464.

MICHOL dolo conjugem e manu Saülis eripuit, XX, 403, 404.

MILESIOS pro Ephesiis ponit Chrysostomus, XVI, 7.

MILITES nunquam servi, XI, 494.

Milites in exercitu hastas figebant et a cuspide crocea pallia dependebant, VII, 155. Militum mores et vitia, VII, 55, 56.

Militem Christi esse magna dignitas est, XVIII, 35.

MIMI et saltatores in nuptiis, XIX, 75. Mimis relinquuntur scurrilia, XVI, 303.

MINÆ plus quam præmia possunt ad conversionem, VI, 441. Minas negligere magnum est malum, XVII, 300.

MINIMA non spernenda, XIV, 232. Minima non negligenda, XVI, 19, 20.

MINISTERIUM quotidianum in Actibus Apostolorum quid sit, XII, 168, 169.

MIRACULA rara tempore Chrysostomi, XXI, 416. Miraculorum gratia non omnibus datur, *ibid.* 415.

Miracula edita in exitu ex Ægypto, XX, 189.

Miraculum magnum est ipsa tot Gentium conversio, XI, 546. Miraculo melior est actio bona, *ibid.* 501, 502.

Miracula Maximino et Juliano imperantibus facta, III, 537, 538. Quot in veteri lege miracula, *ibid.* Miracula rara sunt, IV, 42, 43. Miracula Dei alia aliis auctoritatem præstabant, *ibid.* 31.

Miracula Deus facere nunquam intermittit, III, 501. Pro simplicioribus et crassioribus fiunt, *ibid.* Miraculum perpetuum est ordo naturalium rerum, IV, 183, 184. Miracula Dei ingentia, *ibid.* 183. Non potentiæ solum, sed etiam dignitatis Dei sunt signa, IV, 39.

Miracula Judæis nihil emolumenti attulerunt, III, 504, 505.

Miracula magna Deus et facit, et solus facit, IV, 39.

Miracula pro Judæis facta gentes terrefaciebant, III, 24. Miraculis nunc opus non est, IV, 126. Miracula non sufficiunt, nisi adsit pius et gratus animus, III, 288.

Miracula Christi nivales imbres numero superantia, VI, 163. Miracula sine mortibus nihil sunt, *ibid.* 178. Miracula sine virtute nihil prosunt, *ibid.* 80, 81.

Miracula et prædictiones quomodo Christi doctrinam afferant, XIV, 209. Miracula cur non fiant ultra istis temporibus, *ibid.* 183, 184.

Miracula cur tot tantaque Apostolorum ævo fiebant, XII, 130, 131. Miracula. *Vide* SIGNA.

Miracula Christum prædicabant, IX, 256. Miracula cur hodie non fiant, XVI,

284, 323. Miracula fides sequitur, II, 485.

Miseria nostra a nobis tantum profecta, XXII, 326.

Miseros non facit paupertas, XIII, 358.

Misericordia Dei erga hominis animam, XXI, 480. Misericordia Dei exoranda, *ibid.* 486, 487. Misericordia Dei orationem efficacem reddit, XI, 58. Misericordia Dei, donum regale, XVIII, 287. Misericordia nos servat etiamsi ad virtutis fastigium venerimus, III, 17. Misericordia Dei non datur indiscriminatim, IV, 56.

Misericordiam quæris? aliorum miserere, III, 45, 46. Misericordia omnes egemus, *ibid.* 63.

Misericordiam Dei ut consequamur, IV, 133.

Misericordia ubi est, ibi rationes non exposcuntur, III, 401. Misericordiæ ac benignitatis differentiæ, *ibid.* 65.

Misericordia quamdam rationem habet, ex fide rogantium petitam, VI, 171. Misericordiæ opera quam necessaria, VII, 261, 262. Misericordiæ opera, quæ, V, 427.

Misericordia et eleemosyna cor virtutum, VI, 347. Misericordiam si exercere velimus, una egemus voluntate, *ibid.* 407. Sine misericordia non potest hæc vita constare, *ibid.* 408. Misericordiam exercere facile est, *ibid.* 462. Misericordiæ opera quomodo doceat Christus, *ibid.* 28. Misericordiæ exercendæ varii modi, V, 414.

Misericordiæ opera quantam pariant mercedem, VI, 263, 264. Misericordiam qui non habebant tenebrosi vocabantur, VII, 253.

Misericordia erga pauperes commendatur, XVIII, 336.

Misericordia erga proximum, X, 158. Misericordia commendatur, XII, 172. Misericordia animi sublimitatem semper supponit, *ibid.* 270.

Misericordiam omnia sequuntur bona, XIII, 507.

Misericordia Dei, I, 452. ineffabilis, *ibid.* 238. Misericordiam Dei, in vita præsenti semper possumus consequi, II, 81. Misericordia erga peccatores, *ibid.* 455.

Misericordiæ Dei symbolum est oleum, ideo et sacerdotes et reges oleo ungebantur, XVI, 453, 454.

Misericordia proximo exhibenda ut illam a Deo impetremus, XVIII, 190. Misericordia Deum admodum delectat, XVI, 453. Misericordia naturæ Dei insita, XV, 189. Misericordia Dei precibus lenitur, *ibid.* 208.

Misericors est portus in necessitate constitutorum, XI, 174. Misericors quis vere sit, III, 523. Misericordis hominis splendor, *ibid.* 524. Ex misericordia salutem consequimur, *ibid.* 612. Misericors homo est communis portus, omnium baculus senum, *ibid.* 350.

Mithridates ex numero eorum qui Judæos a templi restauratione arcere conabantur, XXI, 4, 5.

Moderatio commendatur, VII, 259.

Modestia nihil præstantius, *ibid.* 185.

Moduarius diaconus Unilæ Gothiæ episcopi mortem nuntiavit, XXIV, 138. Moduarium diaconum optat Chrysostomus ad se in locum exilii proficisci, *ibid.* 139.

Modus quidam in omnibus apponendus, XVII, 130, 131.

Moechorum miseria, XIII, 354, 355.

Moerorem si tollas ne dæmonis quidem obsessio gravis, XX, 161, 162. Mœror quando utilis, *ibid.* 163. Mœrorem cur Deus inseruerit naturæ mortalium, *ibid.* 162.

Mœrore mors levior, XXIV, 68, 69. Mœstitia calamitatum maxima, *ibid.* 76, 77. Mœror ad peccata duntaxat utilis est, XV, 387.

Mœroris molem allevare solet societas eorum qui in mœrore sunt, XVIII, 11. Mœrore prorsus vacuum nullum reperire est, *ibid.* 9.

Molam asinariam cur in exemplo Christus profert, VII, 22.

Molestiæ libenter ferendæ pro Christo, III, 216.

Monachi vita regis vitæ præferenda, XXI, 112, 113. Monachus verius rex, quam qui purpura induitur, *ibid.* 113. Monachorum opera, *ibid.* 26. Victus ratio, *ibid.* Ante gallinaceum cantum Deo canunt, *ibid.* 115. Uxorem non ducunt, *ibid.* 88. Legunt Scripturas, *ibid.* 115. Procul occasionibus sunt, XX, 491.

Monachi quasdam difficilius, quasdam facilius, quam sæculares, virtutes exercent, XXI, 93, 94. Monacho, id preces sunt quod venatori gladius, *ibid.* 117. Monachi veri post exitum sors beata, *ibid.* 119, 120.

Monachus quam ad consolandum alios idoneus, XXI, 41, 42. Monachi præfectos Ecclesiæ precibus adjuvant, XXIII, 296. In monacho minor virtus requiritur, quam in episcopo, XX, 489. Monachi facilior vita quam episcopi, *ibid.* 485, 491. Monachi minus egent Scripturæ lectione quam sæculares, XI, 178.

Monachus omnibus beneficus, XXI, 116, 117. Monachi quantæ essent admirationi, *ibid.* 36. Monachum pro pietate jugulatum cernere dulce spectaculum, *ibid.* 119. Monachi exercitia, *ibid.* 115.

Monachus lapsus cito resurgit, XXI, 118. Monachi in paupertate, mundi domini, *ibid.* 32, 33. Monachus sibi soli timet, XX, 485. Monachi bellum cum dæmonibus ac vitiis, XXI, 114. Monachi vestis et mensa moderata, *ibid.* 115. Monachi quidam segnes et commodi sui amantes, *ibid.* 408.

Monacho mors minime formidabilis, XXI, 119. Monachorum patientia, *ibid.* 32, 33. Monachis illata vexationum genera multa, *ibid.* 7, 8. Monachorum vita angelicæ comparata, *ibid.* 77, 78. Monachi quidam ad nuptias transierunt, *ibid.* 92.

Monachorum Ægyptiorum vita, V, 329, 330. Monachi multi in Ægypto, *ibid.* 329. Monachorum populi qui montes occupant, VI, 25.

Monachi in montibus prope Antiochiam degentes, V, 320. Monachi in montibus ne sciunt quidem quid sit avaritia, VII, 56.

Monachorum chori ubique plantati, VI, 195, 196. Monachorum philosophia et virtus, V, 230.

Monachorum vita, quæ dura est, longe suavior sæculari, VII, 140. Monachorum tranquillitas et quies, *ibid.* 169. vitæ felicitas, *ibid.* 140, 141, 142. felicitas, *ibid.* 143, 145. lectiones, *ibid.* Monachorum sanctitas, *ibid.* 166, 167. opera, *ibid.* 186, 187. Monachorum vita quam sancta, *ibid.* 153, 154, 155, 156.

Monachorum laus et vitæ genus, VI, 444, 445. humilitas, VII, 185.

Monachorum mensa jejunium est, VI, 445, 446. Monachi multi ab aqua etiam abstinebant, *ibid.* 43, 44. Monachorum mensa quæ, VII, 155, 156. colloquia, *ibid.* 157, 158. Monachorum vestes, *ibid.* 141, 142. Monachorum vestis, est nuptialis vestis, *ibid.* 126, 127, 153. Monachorum somnus brevis, VI, 449. Monachi inclusi, qui sese in cella quadam abdebant, frequenter memorantur in historia ecclesiastica et ascetica, XXIV, 567.

Monachorum pugnæ, VII, 165. Monachorum tuguria, *ibid.* 154, 155. Monachorum præfecti, *ibid.* 142.

Monachi in gratiarum actione et psalmodia vitam agunt, VI, 449.

Monachus quidam relicto monasterio puerum nobilem in urbe instituit, XXI, 82.

Monachus senex vitam angelicam emensus in concupiscentiam mulierum lapsus est, XXI, 492. In lupanar adit, *ibid.* 493. A socio reductus se in domicilium includit, *ibid.* Jejuniis, lacrymis, orationibus sordes abstergit, *ibid.* Occupante siccitate, Dei monitu, ad eam precibus avertendam requiritur, *ibid.* 494. Orat ille, et siccitas desinit, *ibid.*

Monachi in episcopos electi, XX, 440.

Monachus neminem timet, XXI, 119.

Monasteria laudantur, *ibid.* 77. Ad monasteria mittebantur juvenes instituendi, etsi vitam monasticam non amplexuri essent, *ibid.* 78, 79, 85, 86. Monasteria non esse expediret, nempe si in civitatibus jura optima semper valerent, *ibid.* 17, 20. In monasteriis anima una omnium, *ibid.* 77, 78.

Monasticæ vitæ bona, *ibid.* 113. Monasticæ vitæ descriptio, *ibid.* 78. Monastica vita despicabilis sæcularibus, *ibid.* 112. Eam quidam prohibebant, *ibid.* 5, 6. Monastica vita quam præstabilior, *ibid.* 86, 87.

Μονάζοντες viri quidam Agapetas habebant, XXI, 313.

Monachi ut in portu agunt vitam non agitatam fluctibus, XVI, 358.

Monachi in montibus sanctitate florentes, XVI, 266. Monachi in montibus,

ibid. 183. Monachorum vita sancta, XVII, 462, 463. Monachorum vita aspera, XVI, 355. Monachi in honore fuere, XVII, 429.

Monachi in eremo viventes vitam angelicam suscepere, XVI, 410.

Monasteria sunt domus luctus, ubi cilicium et cinis, XVII, 461, 462.

Monachorum canticum, VI, 445.

Monachorum philosophiam potest quivis imitari, *ibid.* 170. Monachorum hymnus explicatur, *ibid.* 446, 447. Monachi sæpe adeundi ædificationis gratia, VII, 187, 188.

Monastica exercitia, *ibid.* 142, 143.

Monachi memorantur, X, 159. Monachi in montibus, *ibid.* 312. Monachorum philosophia, XIV, 186. Monachi in montibus degebant, XII, 92; XIV, 50, 51.

Monasteria sic victum parabant ut prisca Ecclesia, XII, 139.

Monachorum aspera vita, IX, 361.

Monachi in montibus Antiochiæ vicinis, XXII, 163. Monachorum genus beatum et admirabile, XXI, 548. Monachi aspere viventes mortem exoptant, XXII, 163. Monachi sibi caveant a cupiditate, XXI, 541, 542.

Monachi ex montibus Antiochiam descendunt mitigaturi judices de eversis statuis perquirentes, XXII, 304, 305.

Monachi imperatori supplicant, ut vexatio Antiochenorum finem habeat, se pro hac re capita desituros profitentes, *ibid.* 307. Monachi in vexatione Antiochena, ad urbem accurrerunt supplicias ferentes, *ibid.* 326.

Monachis lacrymæ competunt, magis autem sæcularibus, III, 71. Monachi in montibus degentes frequenter orant, IV, 173, 174.

Monachorum ordines, III, 482. Monachi et solitarii laudantur, *ibid.* 43.

Monachi quidam Chrysostomum adoriuntur Cæsareæ, se incensuros domum minitantes, ni Cæsarea proficiscatur, XXIV, 132.

Monachorum dura vivendi ratio, XIX, 136.

Monachis Gothis qui in Promoti agro degebant scribit Chrysostomus, ipsosque consolatur de sibi illatis ærumnis, XXIV, 345, 346.

Monachi sæculo renuntiarunt, I, 295. Monachi in montibus et saltibus Angelorum vitam imitantes, XVI, 426. Monachi eleemosynam petentes, XVIII, 340.

Monachi quidam scelesti, *ibid.* 382.

Monachi in montibus, *ibid.* 327. Monachi nulli erant Pauli tempore, *ibid.* 478.

Monachorum exercitia, *ibid.* 292. Eadem sæculares exequi et servare debent, exceptis conjugii legibus, *ibid.*

Monetæ si characterem lædas, ea redditur adulterina, XVI, 20.

Monita danda a marito puellæ, quam ducit uxorem, XVI, 348, 349. Monitis quomodo utendum, XVI, 276. Monita mansuetudine lenire oportet, XVII, 447.

Monogamiam laudat Paulus, sed non damnat secundas nuptias, XIX, 208.

Mons Victorialis, quis, VII, 441. *Vide notam* (8) *ejusdem voluminis de monte Victoriali.*

Montes a Sanctis quibusdam translati sunt, VII, 10.

Montes exultasse sicut arietes quomodo intelligendum sit, III, 538.

Montanistæ a Montano, IX, 474. Montanistæ quandonam Pascha celebrabant, X, 44.

Montanus diaboli filius, IX, 267, 268. Malorum antesignanus, *ibid.* 268.

Montio scribit Chrysostomus, XXIV, 312, 313. Montii laudes, *ibid.* 312.

Monumenta superba accusationes mortuorum, III, 338.

Monumenta ab hominibus ad memoriam æternam structa, I, 449, 450, 451.

Moræ in spiritualibus perniciosæ, XIX, 12.

Morbi quomodo ferendi, XX, 353, 354. Non incantatores adhibendi, *ibid.* Morborum vis ad ipsam animam transit, *ibid.* 161. In morbis patientia, *ibid.* 356. Morbus. *Vide* Ægritudo.

Morbi animi semper curari possunt, XXI, 485, 486, 487. Morbi ad remissionem peccatorum imputantur, XI, 55. Morbus non est otium, XXIV, 96.

Morbus et ærumnæ non mala sunt, XXII, 438. Morbo nihil acerbius, XXIV, 93, 95, 96. Morbus animi facilius curatur, quam corporis, II, 64.

Morbi divites potius invadunt quam

pauperes, v, 133. Morbi hominibus cur immissi, v, 71.

Morborum causa est cibus immoderatus, xiii, 55. Morbi plurimi ex peccato oriuntur, ix, 461, 462.

Moriones γελωτοποιοί dicebantur quod risum moverent et vulgo dicebantur κόρδακες, xvi, 303. Isti sunt εὐτράπελοι, id est scurriles et faceti, *ibid.*

Mores. Sine moribus miracula nihil sunt, vi, 178. Mores quomodo emendandi, i, 149, 150. Mores probi cum recta fide, xi, 40.

Morum corruptio quanta tempore Chrysostomi, xxi, 20, 21, 22. Mores aliquando per urbes exprimuntur, ut principes Sodomæ, iii, 277.

Moribus probis nihil suavius, nihil jucundius, xviii, 146.

Mors Sanctorum pretiosa coram Domino, quomodo, iii, 495, 568. Mors homini requies, cujus via est absconditta, *ibid.* 494. Mors nihil habet grave; liberat enim a laboribus, eripit a curis, *ibid.* Non mors mala est, sed mala est mors pessima, *ibid.* 495.

Mors proborum non lugenda, imo cum gaudio ferenda, xxi, 250, 251. Post mortem nullus pœnitentiæ locus, *ibid.* 466. Mors proborum, non mors est, sed migratio ad meliora, *ibid.* 231.

Mors non timeretur nisi adesset pecuniarum et inanis gloriæ cupido, xxi, 103. Mors nihil aliud, quam somnium, *ibid.* 41, 95. Mors Christiano optabilis, *ibid.* 450.

Mortis imago, xi, 168. Mortui cur non appareant, *ibid.* 204.

Mors est plena corruptionis consumptio, xi, 314, 315. Nihil aliud est, quam somnus, migratio, translatio, requies, tranquillus portus, etc., xxii, 174.

Mors ante Christi adventum formidabilis, xxiii, 452, 453.

Mors idipsum est quod vestimentum exuere, xxii, 143. Mors est peregrinatio ad tempus, somnus consueto largior, *ibid.*

Mortem cur timeamus, xxii, 144.

Mors ante Christi mortem mors vocabatur, post Christi mortem, non mors, sed somnus et dormitio vocatur, xi, 258.

Mortis timorem parit vitæ mollis amor, xxii, 162. Mors Christiano nihil grave habet, *ibid.* 139. Mors injusta minus timenda, quam justa, *ibid.* 141. Qui pro Christo cæduntur, non male moriuntur, *ibid.* 140. Mors justi quam felix, xxiii, 514, 515. Mortis timor in Martyribus culpa vacabat, *ibid.* 259. Mortem timuit Abraham, *ibid.* 452. Ante mortem nemo laudandus, sed post mortem, *ibid.* 422. Post mortem nullum meritum, xxi, 610, 611. Nulla distinctio personarum, *ibid.* 611.

Mors omnium hujus vitæ bonorum finis, vi, 310. Mors melior quam vita, quomodo, *ibid.* 261. Mors non malum, sed male mori malum est, *ibid.* 217.

Mortem beneficium vocat Deus, vi, 166. Mors portus tranquillus, *ibid.*

Mortem qui timent fideles inexcusabiles sunt, *ibid.* 165. Mors non timenda, *ibid.* 164. Mors post Christi adventum nonnisi somnus est, *ibid.* Mors despicienda ad meliorem vitam transituris, *ibid.* 211. Ad mortem subeundam confortat spes resurrectionis, *ibid.* 441. Ad mortis tempus non remittenda sunt bona opera, vii, 253, 254. Mortis tempus quam utiliter ignoretur, *ibid.* 253. Mortis expectatio non sinit deliciis frui, *ibid.* 133.

Mors effugi nequit, v, 381. Post mortem nulla salus speranda non credentibus, vi, 234, 235, 236. Mors non consolabile malum, vi, 353. Mors eamdem vim erga singulos habet, quam consummatio sæculi, v, 354.

Mors morte soluta, v, 237. De mortuis gaudendum, quod a præsentibus fructibus sint erepti, vi, 169. Mortui Christianis non lugendi, *ibid.* 167, 168, 169. Mortuum deturpant qui nimis lugent, *ibid.* 166.

Mors immortalis ubi nullus supplicii finis, ix, 215, 216.

Mortuis funeralia mirabilia sunt vita optima, x, 381. Mortuos juvant eleemosynæ et oblationes, x, 183. Mortuus. *Vide* Defunctus.

Mors. Qui tardius moritur lucratur nihil, xiii, 86.

Mortis genera varia, xiii, 330, 331.

Mortis imago somnus est, xii, 313.

Mortis radix est peccatum, xiii, 312.

Mors peccatorum hominum, vera mors est, XII, 257.

Mors Christi, mors mortis, XIII, 324.

Mortui non admodum lugendi, XII, 256, 257, 258. Mortuis utiles sunt eleemosynæ, preces et oblationes, XII, 258, 259. Mortuorum incantamenta adhibita, XIV, 24.

Mors fugatur per lignum crucis, IX, 480. Mors pallida æquo pulsat pede pauperum tabernas, regumque turres, V, 134. Mors divitum avarorum, quam funesta, I, 315.

Mors quo sensu quies est malis, II, 466. Mortis nostræ diem cur nobis incertum voluerit esse Deus, IV, 204, 205. Mors Christi immortalitatem nobis donavit, *ibid.* 132.

Mors liberat a certaminibus et vinculis, I, 553, 554. Mori in peregrino loco miserum non est, II, 365. Mortem olim terribilem nunc Christiani despiciunt, *ibid.* 113. Mors Christianorum est somnus, consummatio et quies, *ibid.* 384.

Mors mœrore levior, XXIV, 68.

Mors a Christi tempore non ultra mors, sed somnus et dormitio vocatur, XI, 518. Mors fidelium somnus est, XI, 25. Morte nihil gravius aut terribilius, XXIV, 66.

Mors radicem abscidit, III, 340. Mors caput rerum terribilium, III, 321. Mors substantiam non interimit, *ibid.* 326. Mortis spectaculum ad philosophandum inducit, *ibid.* 494, 495.

Mortis genus levissimum per aquam, IV, 151. Mors quæ mala, quæ bona, *ibid.* 495. Mors justi, somnus, *ibid.* 550. Mors deleta per Christum, *ibid.* 264. Mors inopinata quæstoris imperatoriæ pecuniæ, *ibid.* 502. Mortem parit impietas, *ibid.* 161. Mors immortalis improborum, *ibid.* 335. Mors non timenda in vitam futuram sperantibus, XXII, 140; XXIII, 512. Mortem non timent veri Christiani, XXIII, 457, 458.

Mors et tristitia de peccato natæ sunt, et peccatum absumunt, XXII, 146. Mortem quo pacto Christus devicerit, XI, 260. Mors martyris non est mors, sed initium vitæ melioris, XXIII, 320. Mors pessima quæ, XXII, 140, 141.

Mortuum contingere non est vere immundum, XX, 368. Mori huic mundo quid sit, XIV, 235. Mors cum vitæ probitate conjuncta optabilis, XV, 390. Mortui non nimis lugendi, *ibid.* 144. Sed precibus et bonis operibus juvandi, *ibid.* 144, 145.

Mors Christi interfecit inimicitias, XVI, 172. Mors Christi, mortem sustulit, XVII, 72, 73. Mortem expugnavit Christus per passionem suam, XVIII, 36.

Mortis et vitæ genera quædam, XVI, 437. Mors in paradiso germinavit, mors in cruce sublata est, XVI, 337. Mortis varia genera, XVIII, 41.

Mortuorum memoria in venerandis mysteriis, ab Apostolis constituta, XVI, 442. Mortui non plangendi, quare, XVII, 220. Mors animæ est horrenda et terribilis, XVI, 311.

Mors Christi non obfuit quominus maneret ille in æternum, X, 227. Mors Christi non contumelia est, *ibid.* 374. Christi translatio est, *ibid.* 313, 314. Mors non formidanda, *ibid.* 372. Mors non sibi inferenda, XXI, 373. Mors magis optanda quam lugenda, *ibid.* Mortis formido jam excluditur, *ibid.* 378.

Mortem qui timet, boni parum operantur, VIII, 227. Mortuos lugere jam non licet, XXI, 371. Mortui quomodo resurgent, *ibid.* 373.

Mors in utilitatem nostram conversa, III, 494. Mors si promissis non solutis eveniat, nulla datur venia, IV, 115. Mors liberatio et requies, III, 555. Mortui terræ tradebantur, *ibid.* 55. Mortui divitis descriptio, *ibid.* 361, 362. Mortuorum corpora extra urbes sepeliebantur, *ibid.* 55, 56.

Mors post adventum Christi non timenda, XVIII, 249, 250. Mortis tempus cur nobis incertum sit, *ibid.* 242.

Mortuorum planctus. Unum proponit exemplum Doctor ad corrigendos eos qui plangi mortuos arbitrantur, XXI, 381. Exemplum autem de Paganorum historia est hoc: Fuit quidam princeps paganus qui habebat filium unicum, satisque dilectum. Hic cum in Capitolio idolis suis errore gentili sacrificaret, nuntiatur ei quod filius ille unicus defuisset. Non reliquit sacra quæ gerebat in manibus, non lacrymavit, nec omnino suspiravit, sed ait: Sepeliatur, memini enim me filium genuisse mortalem, *ibid.*

De morte ecloga, XXV, 233, 234 *et seqq.*

MORTIFICARE membra, quid sit, XVII, 96, 97.

MOYSES historiæ sacræ scriptor, XX, 105, 106. Moyses mansuetissimus, *ibid.* 312. Ad aquam contradictionis peccavit, et pœnas dedit, *ibid.* 455. Moysis æruminæ per totam vitam, XI, 197. Moyses principatum abnuit, XX, 455.

Moysis erga Judæos amor, XX, 136, 139. Moyses quod scandalo fuisset, a Deo punitus, XXI, 310.

Moyses in regio palatio educatus, in servorum numero esse concupivit, XX, 526. Quomodo Deus Pharaonis, *ibid.* 527. Ejus potentia, *ibid.* Moyses expansis manibus magis quam præliantibus victoriam peperit, XXII, 27.

Moses mori periclitatus est, quia alteri opitulari voluit, XXII, 74.

Moses et Helias Prophetarum in Veteri Testamento turres, XXI, 548.

Moysis laudes, XIII, 123, 124. Consilium Jothor soceri sui audit, *ibid.* 132. Moyses cur libellum repudii permiserit, XIX, 87, 88, 89.

Moyses auctor Pentateuchi, XIII, 133, 134.

Moyses Amalec superavit, quia figuram crucis ostendit, XI, 250. Moyses uno verbo curiositatem sustulit, XXII, 434, 435.

Moyses magnus Propheta, I, 63. Spiritu sancto inspirante loquebatur (auctor Pentateuchi), I, 63; II, 160. In quo differat ab aliis Prophetis, I, 42. Illi futura prædixerunt, hic Deo instigante præterita narravit, *ibid.* Moses docuit prima elementa, *ibid.* 44, 45. Moyses in Genesi nihil superfluum admiscet, *ibid.* 50.

Moyses cur de Angelis et Archangelis non loquatur, II, 391, 392. Quomodo precatus est Deum, V, 88. Moses mitissimus erat, III, 262. Id multipliciter probatur, *ibid.* 262, 263, 264. Moses quomodo servatus infans, *ibid.* 112. Moyses laudatur quod quasi stella in nocte cum improbis probe vixerit, *ibid.* 179, 180.

Moyses miracula multa præteriit, IV, 44.

Moyses inutilia petens non exaudiatur, III, 23, 24. Moyses petiit et non accepit, quia petebat rem inutilem, *ibid.* 26.

Moysis mansuetudo, IV, 3. Contra Moysem quidam hæretici loquebantur, *ibid.* Illi ipsi refutantur, *ibid.* 4, 5. Moyses serpentem formidavit, quomodo, VI, 128. Moyses mitis, *ibid.* 455. Moyses quomodo precabatur, *ibid.* 8.

Moyses sororem Mariam non potuit a pœna eripere, V, 288.

Moyses mille insidiis appetitus a Judæis, precatus est, VII, 63. Moyses cur in terram promissionis non intraverit, V, 289. Moysi quantum Christus deferat honorem, VII, 180.

Moyses ut servus, Christus ut dominus miracula patrabant, VI, 130. Moyses et Elias cur transfigurationi Christi adfuerunt, *ibid.* 453, 454.

Historia Moysis synoptice relata, XIX, 288.

Moses Barbarorum disciplinas edidicit, IV, 477. Moyses manus erigens crucem figurabat, X, 118. Moysen esse libri Jobi auctorem dicebant quidam, alii Salomonem, XIX, 347. Moyses qua ratione historiam scripserit, *ibid.* 271, 272. Moyses cur invisibilium creationem tacuit, VI, 11, 469. Moysis laus, XVII, 53, 54. Moysi non credebant Judæi, IX, 501, 502. Moyses unus plus quam omnes potuit, XII, 291, 292. Moyses cur Jethro soceri consilium admiserit, XV, 428. Moysis sepulcrum non reperitur, X, 129. Moyses Dei interpres et fidelis servus non instructa mensa populum congregavit, non crateres, non habebat pocula, XXV, 470. Moyses qui petram virga veluti emulsit ob populi infidelitatem, qui sexcenta hominum millia regebat, qui legis tabulas portabat ad emendationem populi, non phialas perlucidas, non porcorum sumina, non aves phasidas, non pisces ex pelago, non vinum percolatum e Tyro et tantos panes eis qui instituebantur, apponebat, sed doctrinam, *ibid.* 470.

MOYSI presbytero epistola Chrysostomi, XXIV, 215.

MOYSI episcopo epistola Chrysostomi, XXIV, 214.

MULÆ albæ imperatoris currui jungebantur, IX, 252. Mulæ argento ful-

gentibus cervicibus tempore Chrysostomi, II, 159.

Muliebre quiddam est intemperantia linguæ, XII, 365.

Mulier creata propter hominem, XX, 56. Mulier ad ministrandum viro commodior quam vir ad ministrandum mulieri, XXI, 273. Mulieri ne quidem loqui in ecclesia concedit Paulus, XX, 430.

Mulier non ideo facta est, ut communis sit omnibus, XVIII, 156. Mulieri domus custodiam tantum dedit Deus, viro autem publicorum curam negotiorum, *ibid.*

Mulier, etiam sine congressu, voluptatis quidpiam affert, XXI, 292, 293. Cum muliere habitare quandonam licitum, *ibid.* 292. Mulieri Deus domestica munia commisit, viro forensia, *ibid.* 358. Mulierum aspectus, quam periculosus omnibus viris, *ibid.* 302. Mulieres inanis gloriæ cupidæ, *ibid.* 278.

Mulieris alabastrum ferentis laus per totum orbem, XX, 266, 267.

Mulieres christianæ ad mortem intrepidæ, XXIII, 452. Mulierum Martyrum certamina magis nos commovent ad virtutem, *ibid.* 506. Mulieres possunt esse milites Christi, *ibid.* 497. Mulieres certamina pro fide inierunt, *ibid.* 183.

Mulieres et parvuli pro custodia, e collo Evangelia suspendebant, XXII, 342.

Mulieris verus ornatus, XX, 387. Mulieris forma laqueus maximus, XXII, 280. Mulierum aspectu temperandum, XXI, 563.

Mulier peccatrix in Sanctorum convivium admissa, *ibid.* 577.

Mulier prægnans, si in crimen incidat morte dignum, non prius interfici jubetur quam pepererit, *ibid.*

In expulsione Chrysostomi mulieres sacrarum ædium, quæ se exuerant, ut baptizarentur, metu gravis istius incursus nudæ aufugerunt, XXIV, 7. Neque enim concedebatur ut se velarent, sicut mulieres honestas decet, *ibid.* Multæ etiam acceptis vulneribus ejiciebantur, et sanguine implebantur piscinæ et cruore sacri latices rubescebant, *ibid.* 7, 8.

Mulierum luxus et fastus, quæ splendidis vestibus amiciuntur, et pigmentis ac fucis faciem suam condecorant quæ viros suos vexant ac premunt, coguntque vestem pretiosiorem vicinæ sibi coëmere, mulos albos et frena deaurata, obsequium eunuchorum magnum, ancillarum gregem, omnemque denique pompam, XIX, 43. Mulier fidelis virum infidelem salvum facere potest, instruens illum et docens, atque ad fidem adducens, sicut Priscilla Apollo, *ibid.* 44.

Mulier creata ut auxilietur viro, XXI, 333.

Mulieris officia quæ, XXI, 333.

Mulierum consuetudo, quam periculosa, XXIV, 85.

Mulier adjutrix viri quomodo, I, 186. Ante inobedientiam par viro, post inobedientiam subdita, II, 409, 410.

Mulieres cur Eva peccante damnatæ, *ibid.* 418, 419.

Mulier quomodo adjutrix viri, I, 191, 192. Viro non inferior, *ibid.* Mulieris officium quodnam, II, 411. Mulier subjecta viro, quare, *ibid.* Mulierem quo sensu Paulus docere non permittat, *ibid.* 419. Mulier fidelis docere debet virum infidelem, *ibid.* 420.

Mulier docere non permittitur, quare, II, 411. Mulieri maxime convenit educatio liberorum, V, 74.

Mulier gloria viri est, II, 402. Mulier non dicitur ad imaginem et similitudinem Dei facta, quare, *ibid.* Mulieris ad virum conversio quæ, *ibid.* 410, 411. Mulieris servitus non molesta esse debet, *ibid.* 411.

Mulieres aspicere quam periculosum, I, 87.

Mulier, particeps imperii, I, 187. Quo pacto virum servare possit, II, 419. Mulier alio modo adjuvat hominem quam jumenta, *ibid.* 410. Mulierum fœcunditas a Deo est, *ibid.* 236, 237.

Mulieres in ecclesiam intrabant auratis manibus et collo, III, 355.

Mulieres filios suos comederunt in obsidione Jerosolymitana, III, 130.

Mulierum ornatus, modestia, mansuetudo, concordia, consensio, III, 355. Mulierum luxus quem pugnat cum Pauli præceptis, *ibid.* 355, 356. Mulieres quædam cum lacrymis precantes optata impetrant, *ibid.* 648. Mulier pulchra sine virtute, quid, *ibid.* 413.

Mulierum luxus et mollities ab Esaïa

increpatur, IV, 274, 276. Mulierum lascivia et luxus tempore Chrysostomi, *ibid.* 277, 279, 280.

Mulieris malæ descriptio, VIII, 316. Mulier rixis movendis prompta, V, 484. Mulierum vitia, VI, 156.

Mulieris luxus et fucus dedecori sunt, VI, 158, 159. Mulierum luxus prohibetur, V, 317, 460, 461 ; VI, 24. Mulier quomodo a luxu revocanda, VI, 156. Muliere ebria nihil turpius, VII, 13.

Mulier mala quod sit peccatorum colaphum, testis est sacra Scriptura, dicens: *Mulier mala viro peccatori dabitur,* III, 5. Mulier mala aliquoties cum viro bellum gerit, ingresso tanquam fera occurrit, linguam tanquam gladium acuit, *ibid.* Si aliquando in juventute in mulierem quid attentaris, quod mulieri a te vulnus inflictum est curatur per mulierem, et alienum ulcus propria uxor, chirurgi officio fungens, medicatur, *ibid.* Mulier mala viro peccatori tanquam amarum antidotum dabitur, quod peccatorum humores malos consumat, *ibid.*

Mulieres natantes in theatris exhibebantur, V, 317.

Mulieris menstruatæ fides, VI, 440, 442.

Mulieres a viris in ecclesia tabula lignea sequestrabantur, VII, 195. Mulieres non minus quam viri philosophantur, V, 329.

Mulieres Evangelia ex collo pendentia habent, V, 182. Mulieres primæ Christum viderunt a mortuis suscitatum, VII, 369.

Mulierem peccatricem, quæ pretiosum unguentum effudit, cur Christus defendat, VII, 273. Illa per totum orbem prædicatur, *ibid.* 274.

Mulier multum potest ad virtutem vel nequitiam in domum inducendam, X, 172.

Mulierum planctus et luctus nimius carpitur, X, 181, 182, 183. Mulierum officium, *ibid.* 171. Mulierum ornatus fastidium ingenerat, *ibid.* 172, 173. Mulierum luxus reprehenditur, *ibid.* 236. Muliere pia et prudente nihil fortius, *ibid.* 171. Mulieres magis philosophiæ deditas esse oportet, quam viros, quare, *ibid.* 171.

Mulieri malæ nulla fera comparabilis, IX, 161. Mulieres bonæ recensentur et laudantur, *ibid.* 164, 165, 166, 167.

Mulier monendi potestatem habet, sed domi tantum, XVIII, 138.

Mulieres clamosæ et procaces, XVI, 285.

Mulieres cur a doctorum sede pulsæ fuerint, XVI, 270. Mulierum in ecclesiis colloquia improbantur, XVII, 409, 410.

Mulier et vir non sunt duo homines, sed homo unus, XVII, 149.

Mulierum fastus et luxus, XVI, 536. Mulierum ornatum insectatur Chrysostomus, XVII, 123. Mulierum vitia et festus, *ibid.* 121. Mulierum ornatus nimius carpitur, *ibid.* 404.

Mulieri domus custodiam dedit Deus, XVIII, 156. Contra mulieres quæ fucum adhibebant, XVII, 376. Mulieres nudæ in theatris comparebant, *ibid.* 215.

Mulieres, quales oporteat esse, XIV, 88. Mulieris verus ornatus, *ibid.* 89, 92. Muliere deliciis dedita nihil turpius, XII, 321. Mulierum fastus et vani ornatus carpuntur, XIV, 91, 92.

Mulieres priscis Ecclesiæ temporibus leonibus ardentiores partem laborum in predicatione suscipiebant, XIV, 95, 96. Mulier quomodo subjecta viro, *ibid.* 457.

Mulieres detecto capite orabant et prophetabant, XIV, 454. Hoc improbandum erat, *ibid.* 460. Mulieribus in ecclesia silentium imponitur, XV, 69, 70, 71. Mulier texendi industriam a Deo accepit, *ibid.* 29.

Mulierum ornatus superflui, XIV, 466. Mulier magnum bonum et magnum malum, XVIII, 427. Mulierum delicias insectatur Chrysostomus, *ibid.* 528.

Mulieres cur a Deo molles efficiantur, XVIII, 257. De mulieribus et pulchritudine ecloga, XXIV, 542. Qui uxores ducturi sunt, primo leges a Paulo de nuptiis statutas legant, indeque discant quid faciendum sit, quando improba, convitiatrix, insania aut vitio quovis alio affecta fuerit mulier, *ibid.*

Mulieres Lacænæ filios hortabantur, ut scutum ex prælio referrent, vel super ipsum mortui referrentur, X, 182.

Mulieres Judææ ob nimium ornatum maximas subiere pœnas, patria a fundamentis excisa, et post tantam voluptatem,

servæ, captivæ, et extorres in alienam regionem abductæ sunt, ac fami, pesti, milleque mortibus traditæ, IV, 278.

Mulieres honestæ ex genere consulum, diaconissæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ, coactæ aut communicare Arsacio, aut fisco dare ducentas auri libras, XXV, 422.

Mulier quædam infelix et misera, præbitis medicamentis et reginam sterilem interemit et ipsa simul interiit, XVI, 596, 605.

Mulierem antequam crearet Deus, participem illam fecerat imperii, et benedictionis honore dignatus erat, I, 137.

Mulier gentilis audiens filium in pugna cecidisse, statim sciscitata est quomodo se res publica haberet, X, 182. Hæc referri videntur ad illud apophthegma Lacænæ mulieris apud Plutarchum; quæ cum filios emisisset quinque ad pugnam et in suburbio pugnæ exitum expectaret, nuntianti filios suos omnes in pugna cecidisse: *Vile mancipium*, respondit, *non hoc quærebam; sed quo loco essent res patriæ*. Respondit ille victoriam penes Spartiatas esse. *Nunc*, inquit illa, *filiorum cædem non invita audio*, *ibid.* 526.

Muliere antiquior rex ex viro fecit mulierem, militem ex muliere, XVII, 84.

Muli albi in pretio habiti, XVI, 345. Curribus juncti, *ibid.* Muli albi curribus juncti, XIX, 43. Mulorum vectura in usu, XXI, 219.

Multa sunt inter calicem et summum labium, *adagium*, XXI, 260.

Multiloquium in oratione vitandum, X, 461.

Multiplicitas donorum Spiritus sancti.

Multitudo quæ voluntatem Dei non facit nihil est, XII, 101. Multitudo mater est seditionis, VII, 407.

Multitudo verborum non solet Deo persuadere, sed pura anima et bonum operum ostensio, III, 10.

Munda et immunda non sic appellantur ex natura sua, sed ex suscipientium arbitrio, XVIII, 132.

Mundanæ res somnium et umbra sunt, XVIII, 127.

Munditia exterior interiorem sequitur, VII, 190.

Mundus sine Dei providentia stare nequit, XII, 208, 209, 210. Mundus nihil habet inutile, *ibid.* 236. Mundus plenus laqueis, *ibid.* 277, 278.

Mundum istum quidam ita plus quam par erat admirati sunt, ut Deum esse putarent, XV, 457. Alii ita ejus pulchritudinem ignorarunt, ut Dei creatione indignum haberent ac perniciosæ cuidam materiæ magnam ejus partem assignarent, *ibid.* *Vide notam* (5) *ejusdem voluminis*.

Mundus plus quinque millibus annorum creatus, XIX, 402, 403. Mundus non ex præexistente materia factus, I, 52. Mundi hujus res non fortuitæ, *ibid.* 55. Mundi hujus ordo nunquam turbatus, *ibid.* 54. Mundus constat ex contrariis, III, 267.

Mundi stabilitas et æquabilitas vicissitudinis temporum, IV, 194, 195. Mundi hujus res vitæ præsentis limitibus sunt circumscriptæ, *ibid.* 128. Quam fluxæ et caducæ, III, 646.

Mundi hujus prospera quænam sint, IV, 142. Mundus et opificem habet et creatus est, IV, 194. Mundi hujus res velut umbræ, III, 217. umbris imbecilliores, IV, 158. Mundi rerum instabilitas, III, 602.

Mundus Dei et mundus diaboli, VIII, 279. Mundum esse sphæricæ formæ negat Severianus, II, 503. Mundi res omnes umbra et somnium, V, 380, 381. Mundi res non sunt somniis meliores, *ibid.* 354, 355.

Mundi finem prope esse suspicatur Chrysostomus, VI, 36, 37. Mundum immortalem fore dicebant quidam, *ibid.* 212. Mundus in Scriptura malos homines aliquando significat, XVI, 370.

Mundum hunc esse deum dicebant Græci, XVII, 248, 249. Mundi finem instare putat Chrysostomus, IX, 438.

De mundo et de Deo sententiæ variæ, IX, 229.

Mundum creare minus est, quam ipsum continere et servare, XVIII, 218.

Mundi finem putabat Chrysostomus esse proximum, XVIII, 435.

Murmuratores objurgantur: satius est nihil agere, quam murmurando agere,

xvi, 505, 506. Unguenta afferentes mulieres ad Christi sepulcrum circa illas ingens difficultas, ix, 381, 382, 383, 384.

Musarum statuæ in templo Apollinis, xxiii, 378.

Musca, xxi, 448. Muscas Isaïas dicit Ægyptios, iv, 335.

Museum locus studiorum, iii, 14, 15.

Musica instrumenta cur Judæis permissa, iv, 210. Musica opera in ædibus, *ibid.* 68.

Musonio epistola Chrysostomi, xxiv, 353.

Mutæ res ut Deum benedicant, iv, 151.

Mutuum quid significet, v, 481.

Mysteriorum sacrorum participatio non omnibus concedenda, xxi, 408. Mysteriis initiati quæ ad corpus Domini pertinebant soli intelligebant, xxiii, 299. Mysterium altaris terribilissimum, xx, 424. Mysteria impuros adire, quam grave, xxi, 408, 409.

Mysteria sunt sacrificium, x, 524. Mysteria sacra modeste adeunda, xi, 264. In mysteriis sacris caro Christi, x, 497; xi, 126, 127; xxii, 99. In mysteriorum participatione nulla acceptio personarum, xi, 324. Una mensa imperatori et pauperi, *ibid.* 324, 325, 326.

Mysteriorum mensa tremenda, i, 351, 352. Mysterium eucharistiæ præsignatur, ii, 379, 380. Mysteria januis clausis celebrabantur exclusis non initiatis, vi, 64, 65. Mysteria cur eucharistia appellentur, *ibid.* 96.

Mysteria qui indigne sumit, Herodi est similis, v, 376. Mysteria Ecclesiæ tremenda, x, 40. Mysteria. In mysteriis Christiani se mutuo amplectebantur, *ibid.* 312, 313. Mysteria qui indigne participant rei sunt, *ibid.*

Mysteria qui indigne participant rei sunt corporis et sanguinis Domini, x, 161. Cum Christicidis in perniciem ab eunt, *ibid.* 51.

Mysteriorum natura qualis, xiv, 191. In mysteriis divinis eorum qui decesserant memoria erat, xv, 144, 145, 146. Mysteria sacra quidam semel tantum in anno sumebant, quos objurgat Chrysostomus, xiii, 390, 391.

Ad mysteria cum quanta sanctitate accedendum, xviii, 402, 403. Ad mysteria sive eucharistiam quomodo oporteat accedere, *ibid.* 400.

N

Naaman Syri historia, iii, 231.

Nabuchodonosor crudelis et impius a Deo ad pœnitentiam provocatur, xxi, 458, 459.

Nabuchodonosor quoties et quantum peccaverit, *ibid.* Vero cognito Deo in idololatriam relapsus est, *ibid.*

Nabuchodonosor ex superbia passus est, quidquid passus est, iv, 503. Nabuchodonosoris insania circa statuam auream, v, 276, 277.

Nabuchodonosorem ait Chrysostomus ante tres pueros procidisse, non vero sacra Scriptura, xvi, 215, 602. Vidit Nabuchodonosor hymnos canentes, et vidit quatuor ambulantes et vocavit eos, *ibid.* 215.

Naburthæ cædes iniqua, v, 214, 215.

Nachor. Assumit Thara, pater Abrahæ, filios suos Abraham et Nachor, et nepotem suum Loth, etc., xix, 278.

Naid vertitur Commotio, i, 269.

Namææ mulieri probæ scribit Chrysostomus, xxiv, 172.

Narcissi domus salutatur a Paulo, xiv, 98.

Nardinum pharmaci genus, xxiv, 161.

Narratione belli melior est causa belli suscepti, iii, 5.

Natalis dies Christi cur non Epiphania appelletur, x, 515. Natalis dies Christi, *ibid.* Decembris a decem circiter annis Antiochiæ celebrabatur, cum Chrysostomus homiliam in diem natalem Chri-

sti habuit, *ibid.* 482. Hic mos ab Occidente venerat, *ibid.* In Thracia Gades usque servabatur, *ibid.* Tribus demonstrationibus probatur esse verum diem natalis Christi, *ibid.* 483. Prima, quod sit celeriter annuntiatus ubique et admissus, secunda ex verbis Evangelii, *ibid.* 484. Tertia, ex tempore ingressus Zachariæ in templum, *ibid.* 489, 490.

Natalis Christi dies octavo kalendas januarias celebratur, x, 14. Natalis dies Christi omnium festorum metropolis, XXIII, 297, 298. A natali Christi, Epiphania, Pascha, Ascensio, Pentecoste fundamentum habent, XIX, 435. Natalis dies Christi omnibus festis anteponendus, XXIII, 298. In natalem Christi sermo, XXV, 267.

NATANTES mulieres in theatris, V, 317.

NATHAN propheta adit Davidem, ut ei exprobraret homicidium Uriæ et adulterium cum Bethsabee, III, 4. Nathan prophetæ sapientia in Davide arguendo, V, 212, 213.

NATHANAELEM cur Christus laudaverit, X, 485. Nathanaëlis laudes de quo dixit ipse Christus: *Ecce vere Israëlita, in quo dolus non est,* IX, 321.

NATURÆ universæ imago, XXI, 432, 433, 434. Natura humana lubrica, *ibid.* 443.

Naturæ rerum elegans descriptio, XXII, 196, 197, 198, 199. Natura mundi pulchra, sed corruptibilis, *ibid.* 212, 213. Naturæ duæ perfectæ in Filio, XXIV, 389. Naturam unam in Filio dicere, illud est divinam naturam negare, *ibid.*

Naturam corrigere quam arduum, id solus Deus potest, V, 100. Naturæ conditor transformat naturam ut vult, I, 368, 369. Naturæ dona nihil prosunt, nisi mores boni accedant, II, 377. Naturales res quam captu difficiles, *ibid.* 393, 394. Earum rationem non intelligimus, quanto minus divina, *ibid.* 394.

Natura nuda venit, nuda discedit, XVII, 492. Naturæ humanæ nihil magis inimicum est quam vitium, XVI, 579.

Natura hominum fluxa, XIV, 525. Naturæ opifex Deus, III, 378. Naturalium rerum ordo miraculum perpetuum, IV, 183, 184.

Naturalium rerum descriptio, III, 144. Natura humana fœnum, *ibid.* 418. Natura. Cur contra naturæ cursum quædam eveniant, VIII, 318. Natura ipsa prædicat Creatorem, XIII, 202. Naturæ quanta infirmitas, cum nos Deus deserit, X, 355.

NATURALIA sunt immobilia, VII, 32.

NAUCLERUS scit quando deducenda sit navis, quando a portu solvendum, quando transeunda maria, I, 147.

NAVIS nunquam poterit absque gubernatore maris fluctus permeare, I, 55. Naves leviores maria velocius transeunt; naves autem multis oneribus gravatæ submerguntur, *ibid.* 37.

NAZARETH viculus vilis, V, 339, 340. patria Christi, VI, 349. Nazareth civitas Galilææ, X, 484.

NECESSITAS non inducitur ad bene agendum, XI, 99. Necessitate sed libere bonum operamur, *ibid.* 102, 119. Coactum esse bonum id non est esse bonum, *ibid.* 103. Necessitas magistratuum, IV, 199, 200. Necessitati non subjacent virtus et salus nostra, III, 563. Quod fit ex necessitate non est bonum, III, 160.

Necessitatem nullam prædictiones inferunt voluntati, VII, 242. Necessitas nulla est in bono opere agendo, VII, 37. Ex necessitate nemo unquam malus est, *ibid.* 35, 36, 285.

Necessitatem nullam imponunt prophetiæ, X, 229. Necessitatem Deus tollit ubique et voluntatis arbitrium effert, IX, 243. Necessitate aut vi non facit Deus homines bonos, X, 51. Necessitate aut vi neminem trahit Christus, X, 336.

Necessitatem non infert Deus, XIV, 132, 134. Necessitatis non sunt virtutes, IX, 205. Necessitas non imponitur a Deo, I, 256. Necessitas instans quæ sit apud Paulum, I, 459.

NECROMANTIAM exercebant quidam, VI, 213.

NEEMIAS civitatem instauravit, XX, 290.

NEGATIONI par nullum malum, XXI, 550.

NEGLIGENTIÆ malum quantum, VI, 110.

NEGOTIATOR qui cum mercibus et opibus congregatis navem impleverit, subito orta tempestate, et prævalente vento-

rum violentia, mersa cum vectoribus nave, fit omnibus miserabile spectaculum, nudus repente apparens, et post plurimas immensasque divitias in extremam redactus egestatem, I, 86.

Nemo quidquam novit, *adagium*, XXII, 73.

Nemrod gigas venator coram Domino, quomodo, I, 443. Homo tyrannus et arrogans, *ibid.* 444.

Nephtali filius Jacob ex Bala ancilla Rachel, XIX, 282.

Neophyti Ecclesiæ plantæ, flores spirituales, novi Christi milites, XI, 339.

Nequitia cum eloquentia conjuncta, multa mala parit, XXI, 79. Nequitia, etsi secum habeat orbem terrarum, imbecilla est; virtus autem etsi sola sit, est omnium potentissima, III, 79.

Nequitia ante gehennam improbos supplicio afficit, IX, 497. Nequitiæ voluptas brevis virtutis immortale gaudium, *ibid.* 453.

Nequitia ad præsens tempus solum respicit, VI, 358. Nequitia in se ipsa supplicium habet, IV, 268. Nequitia nihil infirmius, XIII, 512.

Nequitia audax et petulans est, XII, 127. Nequitia parentum nihi mali filiis affert si velint, XIII, 505. Nequitia post voluptatem dolores et supplicia habet, *ibid.* 355. Nequitia. *Vide* Malitia.

Nequitia operosa et plumbo gravior, XVIII, 177. Nequitia omnis immunda est, XVIII, 136.

Nero Ecclesiam oppugnavit, XI, 462. Quam ultionem in die judicii subiturus, XXIII, 295, 296. Nero ex lascivia famosus Paulum persequitur, XXI, 10. Novos impudicitiæ modos excogitavit, *ibid.* 9. Ob conversam pellicem suam Paulum in vincula conjecit et necavit, *ibid.* 10. Apud omnes male audit, *ibid.*

Nero Paulum in carcerem conjecerat, XIX, 191. Neronis vitia, *ibid.* Neronem mysterium iniquitatis vocat Paulus, XXIII, 5, 6.

Neronis imperatoris pocillatorem et concubinam salutavit Paulus, XII, 518. Neronis jussu Paulus capite truncatus est, XIII, 194.

Nero veritatis adversarius, IX, 268. Nero imperator in Paulum sæviebat, XVI, 413.

Nero typus Antichristi, XVII, 315. Nero cur Paulo infensus, XVIII, 26. Neronis comparatio cum Paulo, *ibid.* 39. Neronis gesta et vitia, *ibid.* Nero vocatur leo a Paulo, *ibid.* 98, 99.

Nero a Paulo victus, VI, 196. Nero in Paulum concitatus, XI, 271.

Nervi. Quomodo ossa, et nervi, et arteriæ, et adeps, et cutis, et ungues, et capilli facta sunt? I, 46.

Nescio vos, non ignorantiam in Christo significat, sed odium, XI, 502.

Nestorius veritatis adversarius, IX, 268.

Nia Syrorum voce Quies est, II, 465.

Nicæni patres sapienter os hæreticorum obturarunt, XX, 234.

Nicæna synodus trecentorum et plurium patrum, XX, 234. Qui de Paschate decreverunt, *ibid.* Nicænorum patrum complures vulnera in persecutione accepta ostendebant, *ibid.* Alii exilia, proscriptiones, metalla, etc., *ibid.* Nicænæ synodi auctoritas, XX, 234, 235.

Nicæni patres trecenti decem et octo consubstantialem Patri Filium definierunt, IX, 475.

Nicænis solum canonibus parendum est, XXIV, 15.

Nicodemus bene affectus, sed adhuc infirmior, XI, 417. Nicodemus humi repebat initio, IX, 352.

Nicolao, Theodoto et Chæreæ presbyteris et monachis scribit Chrysostomus, XXIV, 289.

Nicolaüs presbyter fidei prædicationem in Phœnicia admodum curat, ideoque per litteras laudatur a Chrysostomo, XXIV, 178. Nicolao presbyteri scribit Chrysostomus, *ibid.* 195. Alia epistola eidem, *ibid.* 288.

Nicopolis in Thracia, XVIII, 160.

Nigræ vestes in luctibus, XXI, 379.

Ninivitæ pœnitentia et jejunio iram avertunt, XXI, 555. quia non desperarunt servari, *ibid.* 515. Jejunio Deum placarunt, XXII, 107. Ninivitarum rectum consilium, *ibid.* 149. Ninivæ comminatus Deus non illam destruxit, *ibid.* 147. Ninivitæ cur jumenta ad jejunandum compulerint, *ibid.* 107.

Ninivitæ trium dierum spatio iram Dei depulerunt, XXIII, 299. Eorum fiducia erga Dei misericordiam, XXI, 486. Ni-

nivitæ non multis diebus opus habuerunt, ut peccata delerent sua; sed exiguum diei tempus potuit universam eorum abolere iniquitatem, *ibid.* 462. Ninivitæ una solum audita voce resipuerunt, et a peccatis liberati sunt, XI, 455.

Ninive portus peccantibus, XXII, 147.

Ninivitæ expectatione malorum fregerunt iram Numinis, XXII, 429. Simplicitate potius quam malitia peccarunt, *ibid.* 444.

Ninivitæ per pœnitentiam et confessionem veniam impetrarunt, I, 347, 348. Jejunio Deum placarunt, I, 36. Ninivitæ qui magnam et veram pœnitentiam egerunt, non multo eguerunt tempore, *ibid.* 402.

Ninivitas Deus exterruit ne puniret, III, 106. Ninivitis quid salutem attulerit, IV, 138, 139. Ninivitæ jejunio usi sententiam Domini revocaverunt, I, 36.

Nobilitas vera virtus est, III, 329. Nobilitas vera quæ, XIX, 41.

Nobilitas εὐγένεια Ecclesiæ, III, 314, 315. Nobilitas hominis, *ibid.* 345.

Nobilitas hominis, qui Deum patrem esse suum dicere possit, VI, 11. Nobilitas sola est voluntatem Dei facere, *ibid.* 314, 315.

Nobilitas patrum non juvat improbos, ignobilitas non nocet probis, V, 341. De nobilitate generis non gloriandum, VII, 23. Nobilitas est nihil illiberale loqui, XII, 445.

Nobilitas non ex majoribus, sed ex proprio merito, IV, 218. Nobilitas non ex genere, sed ex moribus petenda, VII, 471.

Nocturna oratio commendatur, XII, 411.

Noe quietem significat, I, 293. Hebraïca voce, II, 26. Noë hebraïce significat ἀναπαύων, auctor est quietis vel cessationis, II, 465.

Noë bene operando cæteros monebat ut desisterent ab iniquitate, I, 294, 295. Noë cur dicitur perfectus in generatione sua, I, 328. Soli Deo, non hominibus gratus, *ibid.* 322, 323. Noë malis exemplis non a virtute abducebatur, *ibid.* 301. Noë quasi scintilla in medio mari non extincta, *ibid.*

Noë virtus, I, 363, 364, 385. Noë fermentum mundi, I, 383. Noë vere homo, *ibid.* 326, 327. justus, *ibid.* Noë justus testimonio ipsius Dei, *ibid.* 344. Noë cur servatus, *ibid.* 312. Noë vir admirandus, *ibid.* 319. Quomodo invenit gratiam coram Domino, *ibid.* 320. Noæ mira sapientia, *ibid.* 310. Noë restituit quod Adam abstulerat, *ibid.* 364. Noæ patientia in arca, *ibid.* 361, 362, 365, 377. Noæ post egressum ex arca sacrificantis gratus animus, *ibid.* 392, 393. Noæ sacrificium Deus acceptum habet, *ibid.* 393. Noë post diluvium nullos suscepit filios, *ibid.* 443. Noë, cujus tempore, cum homines essent malitia corrupti, diluvium accidit, XIX, 273. Cessante diluvio egressus est ex arca solus cum tribus filiis, terramque prole sua replevit, multis successione quadam prognatis, *ibid.* Noë vitem non invenit, sed modum conficiendi vini, *ibid.* 430. Per ignorantiam inebriatur, *ibid.* 428. Licet inebriatus sit, a peccato excusatur, II, 412. Noë ab ebrietate excusandus, I, 436, 437, 438.

Noë innumeras pertulit ærumnas, XX, 101. Pertulit contumeliam a filio, *ibid.* Martyr appellatus a Paulo, *ibid.* 357. Noë, plantato palmite, primus probrum demessuit, XXV, 473.

Noë benedicitur a Deo ut Adam, I, 383.

Noæ arca Ecclesiæ postponenda, IX, 194.

Noë : ejus arcæ reliquiæ in montibus Armeniæ, Chrysostomi tempore, XXII, 529. Noë in sua generatione doctor, III, 25.

Noë admirabilis, quia in generatione prava justus, XX, 37.

Noeman soror Thobelis, I, 271.

Nomades, gens dispersa, III, 314. Nomades populi apud Scythas in pascendis gregibus vitam degebant, de quibus multa multis in locis refert Strabo, XV, 392, 567. Ædificandi et texendi et conficiendarum vestium artem relinquebant, solaque agricultura opus habebant, *ibid.* Nomadum et Hamaxobiorum vita, VII, 154. Nomadum vita, XXIV, 267.

Nomen Dei admirabile cum Christo, III, 119. Nomen Dei pertimescunt dæmones, *ibid.* 509. Nomen Dei sanctum sanctisque oribus laudandum, III, 509. Nomen Domini per nos ut glorifican-

dum, *ibid.* 528. Nomina inscribebant veteres in ædificiis, in agris, in balneis, *ibid.* 327, 328. Nomen immortale virtus parit, *ibid.*

Nomen. Pueris recens natis ad libitum parentum nomina imponebantur; quidam Sanctorum, alii avorum et proavorum nomina indebant, vel eorum qui genere clari fuerant, I, 289; XXIII, 304, 305. Ibi Chrysostomus Antiochenos hortatur ut Sanctorum qui virtutibus fulserunt filiis nomina tribuant, in encomio sancti Meletii, *ibid.*

Nomen ejus qui scripserat epistolæ clausæ superscribebatur, XI, 487.

Nomina duplicia principibus et militibus, XIII, 119.

Nomina Sanctorum in Scriptura sacra multarum rerum sunt monumenta, XIV, 92, 93.

Nomina patronorum in sacris oblationibus proferebantur, XII, 223.

Nomina propria Abrahami, Jacobi, Salomonis, Zorobabelis, non sine causa sunt, V, 261.

Nomina ex quibusdam casibus imposita, II, 438. Nomina filiis quæ imponenda; nominibus Sanctorum appellandi liberi, *ibid.* 174.

Nomen. Benignus Deus nomina elementis, non antea imposuit, donec ea in locis propriis suo præcepto poneret, I, 79. Igitur postquam terra nomen suum accepit, et ad propriam formam pervenit, etiam aquæ congregatæ proprio vocabulo nominatæ sunt, et has magnas aquarum congregationes vocavit Deus Maria, *ibid.*

Notarius ab imperatore missus, XXIV, 6.

Nova lex perfectionem majorem requirit, XXI, 241.

Nova inter et vetera discrimen, IX, 269.

Novacula iram Dei significat in Scriptura, IV, 336.

Novatiani quandonam Pascha celebrabant, X, 43, 44.

Novatus chirographum a Christo discerptum restituit, X, 71, 72.

Novatiani Cathari seu Mundi se nominabant, qui omni sorde pleni erant, XVI, 275. Novatiani seu Cathari carpuntur, XVIII, 420. Novatianos seu Catharos impugnat Chrysostomus, XXIII, 135.

Novum Testamentum. *Vide* Testamentum.

Nox non minus utilis quam dies, XXII, 183, 184. Nox examini conscientiæ commodior, XX, 516, 517. Noctis commoda, XXI, 432, 433.

Nox non tota somno consumenda, IV, 16. Nox aliquando calamitates et ærumnas significat, IV, 63. Noctem a Deo creatam esse negabant quidam, III, 132, 133.

Noctis utilitas, IV, 412.

Nubes pro cœlo sumere solet Scriptura, *ibid.* 530. Nubes prophetas significare quidam dicebant, IV, 290.

Nuditatem quid effecerit ab initio, V, 307.

Nudus. Injuste agit qui videns duos homines, alterum nudum, alterum vero vestem habentem, spoliat vestitum ut cooperiat nudum, XXV, 5. Nudi vestiendi sunt, VI, 384, 385. Nudæ mulieres in theatris comparebant, et aliquando natantes, puellæque saltantes ibidem visebantur, V, 307. *Vide* Mulier.

Nugæ sæpe pariunt mala innumerabilia, XVIII, 437, 438.

Numerius in Macedonia episcopus, XXIV, 305.

Nuntius Antiochenos exterret, XXII, 287.

Nuptiæ secundæ, etsi non malæ, aliquid habent turpitudinis, XXI, 173, 174. Quæ ex iis incommoda sequantur, *ibid.* 175. Sunt infirmitatis signum, *ibid.* 353. Non laude dignæ, *ibid.* 359, 360.

Nuptiæ iteratæ amoris erga priorem virum defectum arguunt, XXI, 353, 354. Maxime si ex illo adsint liberi, *ibid.* Nuptiæ secundæ non damnandæ, *ibid.* 350, 351. sed non laudandæ, *ibid.* 352. Nuptiæ. *Vide* Matrimonium.

Nubere in Domino quid sit, XIX, 92.

Nuptiæ ad vitam pudice agendam utiles, XXI, 336. Nuptiarum ritus noxii *ibid.* De nuptiis mature deliberandum, XXI, 326.

Nuptias Christus præsentia sua cohonestavit, XIX, 71. Nuptiæ non malæ, *ibid.* Nuptiæ quomodo celebrandæ, *ibid.* 72. Invehitur Chrysostomus in lascivas pompas nuptiarum, XI, 550.

Nuptiæ non in causa sunt quominus homines Deo placeant, I, 290.

Nuptiæ sine lampadibus, II, 234.

Nuptiarum pompæ satanicæ tempore Chrysostomi : eæ a sancto Doctore reprimuntur et damnantur, II, 159, 160, 231.

Nuptiæ non malæ, sed scortatio mala, IV, 386, 387.

Nuptiæ quomodo celebrandæ, VI, 354.

Nuptiæ clandestinæ a Græcis philosophis inductæ, V, 228.

Nuptias damnabant hæretici quidam, XVIII, 120.

Nuptias secundas Chrysostomus nec condemnat, nec laudat, XVI, 341. Nuptiæ secundæ nec damnantur, nec omnino excusantur, XVIII, 120.

Nuptiales quædam consuetudines reprobantur a Chrysostomo, XVI, 346, 347. Nuptiarum celebritas impudentia et impudicitia plena, XIV, 269, 270, 271, 272.

Nymphæ ex fontibus insilientes, XXIII, 378.

O

Obedientiæ merces, V, 5. Obedientia constituit pulchritudinem animæ, III, 276.

Oblata Ecclesiæ ex rapina, non satis sunt ad salutem, VI, 383.

Oblatio in singulis fit collectis, XX, 237. Oblationes juvant mortuos, X, 183.

Oblatio quomodo acceptabilis, in Spiritu sancto, XIV, 72. In oblationibus sacris patronorum nomina proferebantur, XII, 223. Oblationes pro defunctis utiles ipsis sunt, *ibid.* 259.

Oblatio. In oblationibus quid observandum, I, 253.

Oblivio injuriarum commendatur, XVIII, 418.

Obscœna verba qui loquuntur, sepulcrum patens vocantur, III, 55. Obscœna loqui quantum malum sit, XV, 281.

Obscuritas Scripturæ lectorem ad inquisitionem invitat, III, 318, 319.

Obsecrandum est, sed non semper, II, 453.

Observationes dierum et annorum prohibitæ, IX, 271. Observatio dierum reprehenditur, XVII, 67.

Obstetrices ad virgines missæ, ut virginitas probaretur, XXI, 266.

Occasio eos, qui larva pietatis obtecti sunt larvam ponere suadet, XXII, 496.

Occasiones animi vitia patefaciunt, XX, 436, 437. Occasionem peccandi qui dant puniendi sunt, XXI, 265.

Occasiones vitandæ, XXII, 281.

Occidentales per mercatores Ægyptios edocebantur, III, 24.

Occidens initio non multas gentes habebat, III, 24, 25.

Oceanus de Spiritu sancto accepit, III, 253.

Octateuchus, octo priores Scripturæ libros complectitur, Genesim, Exodum, Leviticum, Numeros, Deuteronomium, Josuë, Judices et Ruth, XIX, 272, 519.

Octava. In inscriptione, pro octava, significat diem Domini magnam et conspicuam, XXI, 428.

Oculus dexter si scandalizet, eruendus quomodo, XIX, 394, 395. Oculus dexter in Evangelio, quid, XXI, 402; XXIII, 38.

Oculi humani artificium mirabile, XIII, 131, 132. Oculi fidei perspicaciores corporeis, II, 371.

Oculi qui sacram mensam intuentur, a spectaculis turpibus arcendi, V, 169.

Oculorum aspectus non per se malus, I, 305. Oculus animæ quis, III, 71. Oculus quomodo sit eruendus, III, 73. Oculus est corpori quod anima est homini, VI, 31.

Odium ex animo eliminandum, I, 132. Odium est animi perturbatio, III, 61. Odium proximi vitandum, VII, 62. Ab odio fraterno abstinere quantum bonum, *ibid.*

De odio et inimicitiis ecloga, XXV, 29.

OECONOMIA Christi mysterium dicitur, IX, 318.

OEDIPI historia, XVIII, 155.

OESTRUM libidinis unde oriatur, VII, 71.

OFFENDICULUM ponere est gravissimum vulnus instigare, XIV, 377.

OFFENSA Dei magis timenda quam ulla gehenna, V, 129.

OFFICIA christiana quam facilia, X, 159. Officii divini horæ. Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, XVII, 464, 465.

Ὁ Θεός cum articulo in Scripturis nonnunquam de Filio dicitur, ut de Patre, XVIII, 228.

OLEARUM ramis reges ad clementiam revocari solent, XIX, 425.

OLEUM sanctum in usu tempore Chrysostomi ad ungenda corporis membra, XXIII, 554. Ex Martyrum sepulcris desumptum fuisse videtur, *ibid.*

Oleum virginum quid significat, VII, 251.

Oleo lucernarum ecclesiæ uncti quidam a morbis convaluerunt, VII, 183.

Oleum est symbolum misericordiæ Dei, XVI, 453. Ideo et sacerdotes et reges oleo inungebantur, *ibid.* 454.

OLYMPIA festum, XXIII, 374.

OLYMPIAS ad quam scribit Chrysostomus, XXIV, 21, 22. Olympiadis vestitus, *ibid.* 44, 45. Aliæ virtutes, *ibid.* 53. Olympias morbis affecta, *ibid.* 78. convitia, contumelias et calumnias perpessa, *ibid.* 79, 80. Olympiadis hospitalitas et cætera officia, *ibid.* 53, 54, 55. Olympias absentiam Chrysostomi ægre ferebat, *ibid.* 55. Olympiadis fortitudo in ærumnis, *ibid.* 108.

Olympias patria expulsa, domoque, amicis, cognatis, in exilium missa Chrysostomi causa, XXIV, 110. Civitate pulsa, sedes mutare coacta, ad tribunal tracta, etc., *ibid.* 142, 143. Ejus laudes, *ibid.* 145. Olympiadi et amicis Chrysostomi incendii crimen oblatum, *ibid.* 118.

Olympiadis constantia, XXIV, 140. Ejus virtutes, *ibid.* 43, 44. Olympias de ærumnis Chrysostomi admodum sollicita et mœsta, *ibid.* 129. Ex mœrore in morbum lapsa, *ibid.* 100. Olympias morbis affecta, 91, 92.

OLYMPICÆ festivitates. Prima die festivitatis apud Gentiles celeberrimæ fuerunt, Olympiorum scilicet; sic enim vocabantur certamina quæ ab Hercule instituta, quarto quoque anno celebrabantur, in mulierum greges, una cum populis effervescebant ad Daphnen, ad spectandos athletas, XXV, 409.

Quemadmodum in olympicis certaminibus, præco vocat qui certare velit, coronat autem eum qui vicerit; sic et in castitate, ut dicit Evangelium, XXV, 408.

OLYMPICORUM certaminum mos, V, 154.

OMINUM vanitas, I, 485. Omina quædam referuntur et damnantur, XX, 389, 390.

Omina repudianda, IV, 251. Omina a Christianis nonnullis adhibebantur, XVI, 21.

Omina varia narrantur et confutantur, XVI, 257, 258.

OMNIA jam nova sunt quomodo, XV, 340, 341.

ONAGROS variasque feras multi alebant tempore Chrysostomi, X, 52.

ONESICRATIÆ scribit Chrysostomus, XXIV, 330. Hujus filia defuncta erat, *ibid.*

ONESIMUS a Paulo conversus, ipsique utilis, XXI, 480. Ejus patrocinio apud Philemonem fruitur, *ibid.* 494, 495.

Onesimi gratia Paulus scripsit epistolam ad Philemonem, XIII, 170. Onesimus a Paulo sæpe memoratus quisnam esset, XVIII, 169, 170. Onesimum servum Paulus sine heri consensu noluit retinere, XVIII, 171. Onesimum Paulus filium vocat, *ibid.* 182.

ONESIPHORUS ex misericordia salvus, XVIII, 28.

OPERA non sufficiunt ad docendum, sed necessaria est doctrina, XX, 471. Opera bona a quibus rebus labefactentur, XXI, 405. Opera bona, seu parva seu magna, computantur, *ibid.* 467. Opera bona saltem, inferni supplicium minuunt, cum malis etiam conjuncta, *ibid.* 497, 498.

Operum non par merces iis qui in nova atque iis qui in veteri lege fuerunt, XXI, 242. Opera plus persuadent, quam dicta, XXIII, 541, 542. Opera bona ad peccatorum veniam imputantur, XI, 55. Opera

bona, non miracula, salutem parant, *ibid.* 503, 504.

Opera bona quæ, II, 31. Opera doctrinam præcedere debent, I, 116, 117. Fidem sequi debent, *ibid.* 314. Opera Dei quæ ejus providentiam laudant, IV, 147.

Opera ipsa in oratione exaudiuntur, III, 18. Opera bona sunt necessaria, *ibid.* 324. Opera bona edenda ut abstinendum a peccatis, *ibid.* 30, 31. Perfecta opera Deo astamus, *ibid.* 51.

Opera requiruntur in auditore, III, 509. Opera Dei non accusanda, *ibid.* 493. Operationis et naturæ diversitas, *ibid.* 486.

Opera ipsa Deum celebrant, IV, 411. Opera ipsa potestatem verbi Dei probant, X, 434, 435. Opera Dei non capimus, quanto minus Deum, *ibid.* 440.

Opera bona sunt eleemosyna, oratio, læsorum patrocinium, VI, 222. Opera bona tunc magna sunt, cum non magna a nobis esse putantur, V, 256. Opera bona oblivioni, peccata memoriæ tradenda, *ibid.* 255.

Operibus magis quam verbis ad virtutem alios trahimus, V, 426. Operibus, non gratia tantum, oportet homines esse Dei filios, V, 17, 18, 19. Opera bona auxilio Dei agimus, *ibid.* 51. Opera nostra et auxilio Dei est opus, V, 457.

Opera mala difficiliora sunt bonis, VI, 462, 463. Opus bonum sine cunctatione peragendum, V, 455. Opera bona etiamsi non perfecta suscipienda tamen, VII, 274, 275. Opera bona aliorum, non peccata, sunt dispicienda, *ibid.* 98.

Opera magis quam verba amorem demonstrant, IX, 325. Per opera Deus glorificatur, *ibid.* 90. Sine operibus bonis doctrina nihil prodest, *ibid.* 220. Per opera Deus vult diligi, X, 275. Opera exhibere fortis et magni animi est, verbis philosophari tantum facile est, *ibid.* 324. Opera mala tenebræ dicuntur, *ibid.* 283.

Opera magis quam verba suadent, XIV, 182. Opera bona quænam, XIII, 483. Opera nisi addantur, legem audire nihil juvat, *ibid.* 237.

Opera cum precibus, preces cum operibus esse debent, XIV, 109. Opera bona a charitate Christi et a nostra virtute fiunt, XVI, 125, 126. Operis boni Deus solus spectator quærendus, XVIII, 124.

Opera. In bonis operibus Deus agit, et nos cum Deo, XVI, 410, 411. Opera ut addantur fides expetit, XVII, 71.

Opera bona aliorum et peccata nostra cogitanda sunt, XVI, 528. Opera bona nihil perinde inania reddit, ut recte factorum memoria, *ibid.* 554. Opera cum fide juncta requiruntur, *ibid.* 546, 547.

Operatio animæ est incorporea, XVII, 62.

Opes damnum inferunt, nisi recte iis utamur, XIX, 211. Opes quænam veræ sint, XV, 360. Opes amittere martyrii genus est, *ibid.* 195.

Opes effundendæ in usus pauperum, I, 281.

Opes in cœlum mittendæ, quomodo, X, 122, 123. Opes colligentium insania, III, 326.

Ophni et Phinees filii Heli una hora occisi sunt in bello quia rapiebant fuscinis carnes sacrificii e lebetibus, XXV, 468.

Opificia Deum prædicant, III, 24.

Opportunitas quæ vere dicatur, III, 153.

Optabilius est male pati pro Christo, quam honorari Christo, XVI, 199.

Optimatum miseria, III, 178.

Opulenti viri post epulas citharœdos et tibicines introducebant, II, 451.

Oratio pro inimicis, XXI, 405.

Oratio ex intimo mentis sit oportet, XIX, 455, 456. Ejus vis et efficacia, *ibid.* Ei assidue incumbendum, *ibid.* 434, 435. Oratio multitudinis majorem vim habet quam unius, *ibid.* 423. Oratione nihil potentius, XI, 427, 428. Nihil honorabilius, *ibid.* Orationis utilitas, *ibid.* Oratio bona omnia servat, mala omnia tollit, *ibid.* 473. Aditum occludit diabolo, XIX, 436. Portus tempestate jactatis, XI, 429. Fluctuantibus anchora, etc., *ibid.* Magnum telum, *ibid.* 451. Peccatorum naturam extinguit et delet, XIX, 456.

Oratio pro energumenis, XIX, 422.

Orandum esse Christus exemplo suo docet, XI, 229.

Oratio Christi ad Patrem non est secundum divinitatem, XI, 422.

Oratio. *Vide* Prex *et* Preces.

Orandi verus modus, XXI, 544. Orandum sobria et vigili mente, XX, 383. Oratio soror et contubernalis jejunii, XXI, 547, 548.

Orationis modus, XXII, 3, 4, 5. Oratio debet esse cum timore conjuncta, *ibid.* 4. Oratione peccata eluuntur, XXI, 531, 532. Circa orationem pro inimicis frequens admonitio, XI, 273, 276, 291.

Oratio pro inimicis, XI, 97, 98, 113. Orationis vis commendatur, XXII, 3, 4, 5. Oratio scelera abluit, *ibid.* 6, 7. Oratio Deique cultus est justitiæ argumentum, *ibid.*

Oratione opus est et confessione, XXI, 517. Oratio ex animo bono, non ex clamore magno, V, 13.

Orationis Dominicæ *Pater noster*, explicatio, X, 462, 463. Orandi modum docet Christus, XI, 255.

Orationis vis quanta, XI, 56. Oratio magnum telum, XXIII, 26. ingens telum, XI, 507. Oratione frequenti egemus, *ibid.* Orationis assiduitas efficax est, XXIII, 30, 31. Orationem efficacem reddit misericordia Dei, XI, 58. Oratio lux animæ, XXIII, 26. Orationis vis, *ibid.* 53. Oratio sine multiloquio sit, X, 461.

Oratio Dominica *Pater noster*, etc., XI, 255. Orare contra inimicos non licet, XXIII, 32, 34, 47. In oratione damnum pati, illud est naufragium facere, *ibid.* 46. Orationis tempore dæmon nos vexat, *ibid.* 25. Oratio. *Vide* PRECATIO.

Orare ubique possumus, V, 123.

Orationes crebras et breves fieri jussit Paulus, V, 88. Oratio affectum maxime requirit, *ibid.* 121. ante et post mensam, *ibid.* 93. In quocumque loco potest emitti, *ibid.* 89. Oratio in conspectu Dei, illa dicitur, in qua mens non circumvagatur, *ibid.* 87.

Oratio in principio mensæ prohibet ebrietatem, V, 93. Orationi nihil par est, *ibid.* 83. Orationis plantam rigant lacrymæ, *ibid.* 98. Orationes ex dolore fusæ ut plurimum efficaces, *ibid.* 79. Oratio etiam post convivia utilis, *ibid.* 94. Oratio Annæ tremendis concepta verbis, *ibid.* 78.

Orare contra inimicos legibus Dei repugnat, III, 18, 19. Orationi quivis aptus locus, *ibid.* 14. In oratione cur manus levandæ, IV, 90. Orationi applaudunt Angeli, III, 20.

Orationes assiduæ cupiditatem sedant, III, 68. Orationi vis magna inest semper, sed cum jejunio major, IV, 171. Oratio sine opere inutilis, *ibid.* 130, 131. Oratio justa Deum delectat, *ibid.* 20. eique facile ipse annuit, *ibid.*

Orationi soli non confidendum, sed operandum, IV, 104.

Orandum et voce et mente, IV, 174. Si inter orandum mens evagetur bis ter et quare orationem resumamus, *ibid.* 172.

Orationi contra inimicos nullus est ad cœlum aditus, III, 19. Orationis conditiones ut quis pro se et pro aliis roget, *ibid.* 15. Oratio etiam ante quam finiatur, exauditur, *ibid.* 10.

Orandi forma, III, 84. Orationis vis et dotes, *ibid.* 13, 14. Oratio quomodo facienda, *ibid.* 649. Plena lacrymis et compunctione magnas habet vires, *ibid.*

Oratio penna levior, III, 18. Orationis fragrantia, IV, 135.

Oratio non arte, sed voluntate indiget, III, 15. Oratione abluenda anima, *ibid.* 50. In oratione quænam petenda, *ibid.* 100, 101. Oratio peccatorem justum efficit, *ibid.* 18. Oratio ante ortum solis, *ibid.* 50. Oratio etiam justis necessaria, IV, 222. Oratio fiduciam postulat, III, 10, 11. Orationis lucrum, *ibid.* 13. Oratio medicamentum, *ibid.* 84, 85. Orandi modus quis, *ibid.* 13, 15, 18, 19, 49, 53. Orationis vehiculum humilitas, *ibid.* 158. Oratio quænam a Deo exaudiri meretur, IV, 86. Oratio etiam non vocalis exauditur, III, 14. Oratio post psalmodiam, *ibid.* 206. Oratio ita componenda, ut Deo accepta sit, *ibid.* 83. Oratio vinculum dilectionis erga Deum, *ibid.* 13. Orationis laudes, IV, 174. Oratio pro inimicis hominem Deo facit similem, III, 20, 21. Orationes ex lege Dei quæ, III, 18. Oratio debet esse mansueta, placida, jucunda, et molli vultu prædita, III, 19. Orationis lucrum, *ibid.* 56. Oratio multitudinis quantum valeat, IV, 579. Oratio inutilis est cum quis perseverat in peccatis, *ibid.* 227, 228. Oratio pro episcopo in liturgia, *ibid.* 580. Orationem, jejunium et eleemosynam maxime commendare

solet Christus, VI, 3. Oratio cum voluntatis studio emittenda, VI, 8. Oratio sine eleemosyna non prodest, VII, 248, 249. Orationc et jejunio opus est ad dæmones pellendos, VII, 14. Orandi modus, VI, 8, 9. Orandum esse frequenter quomodo doceat Christus, VI, 68. In oratione perseverandum, VI, 10, 66. Oratio pro inimicis est virtutis cacumen, V, 486. Oratione melior est reconciliatio cum fratre, V, 452, 453. Orationes longiores vetare videtur Christus, VI, 10. Oratio sacerdotis in liturgia, *ibid.* 96. Oratio perseverantiam postulat, IX, 450. In oratione quænam sint petenda, *ibid.* 383. Oratio ignis est, qui indiget oleo sive eleemosyna, *ibid.* 355. Oratio quanta res, XII, 272, 273. Oratio, armatura maxima, XIII, 526. Oratio magnum telum est in tentationibus, XII, 34, 35. Oratio ad Spiritum sanctum, *ibid.* 51. Oratio nocturna purgat rubiginem peccatorum, XII, 315. Oratio verum auxilium, subsidium invictum, XII, 132, 133. Orandum omni tempore, XVI, 390, 391. Orandum in omni loco, sed non ad gloriam captandum, XVII, 402, 403. Ubique orandum, ubique sanctas manus extollendum, *ibid.* 403. Oratio vigilans sit oportet, *ibid.* 117. Oratio magna facere potest, XVI, 393.

Oratio magnum bonum et animæ præsidium, XVIII, 189. Oratio omnis gratiarum actionem habeat, XVII, 388.

Oratio matutina et nocturna, XVIII, 374.

Orator affectum auditorum consulat oportet, XXII, 220.

Orator qui quadam stulta consuetudine dexterum humerum movebat, admotis acutis gladiis consuetudinem vicit, XXII, 181, 182.

Orbis columna est Ecclesia, XVII, 427.

Orbitatis ærumnæ, XXI, 478.

Orbitas liberorum non est pœna peccati, XXIII, 27, 28.

Orchestra obstructa Antiochenis tempore calamitatis, XXII, 274. Orchestra Antiochenis obstructa ob eversas statuas, *ibid.* 309.

Orchestra in theatris, VI, 251. Orchestræ spectaculum, X, 283.

Ordinatio non effert, nec in sublime extollit, XXIII, 42, 43.

Ordinationes episcoporum multæ non divina gratia, sed hominum studio fiunt, XX, 456. In ordinationibus sacerdotum signum crucis, XI, 451.

Ordinationis cito factæ intolerabile prævaricationis periculum, XXI, 452. Cum properantius ordinato in partem pœnæ venit is, qui ordinavit, *ibid.* Qui ordinat indignum, ejus peccatorum est particeps, XXIII, 411, 412.

Ordinationes per Spiritus gratiam fiunt, XI, 318. Ordinationes cum jejunio fiebant, XII, 358. In ordinatione Spiritus sanctus accedit, *ibid.* 176.

Ordinandorum examen, XI, 51.

Ordo rerum naturalium miraculum perpetuum, XV, 290, 591. Ordo rectus semper servandus, *ibid.* 73.

Oriens. In Oriente multæ gentes erant, III, 25.

Orientem totum pervasit tumultus in expulsione Chrysostomi exortus, XXIV, 8, 9.

Ornamenta aurea et formæ nocent, et augent deformitatem, XXI, 214, 215.

Ornatus terræ sunt ea quæ ab illa proferuntur, ut herbarum germina fructuum proventus, arborum fructus, aliaque omnia quibus illam opifex ornavit; ornatus cœli, sol, luna, stellarum varietas, creaturæque omnes intermediæ, I, 141.

Ornatus verus quis, II, 56.

Ornatus animæ, verus; ornatus corporis, falsus, III, 180.

Ornatus mulierum verus quis, XVIII, 514.

Orontes flumen, XXIII, 325, 326.

Os homini sublime dedit Deus, III, 600, 601. Oris sordes quænam vere sint, VI, 395, 396.

Ora multorum cloacis comparantur, VII, 145.

Oscula virginibus vitanda, XXI, 269.

Oscula fraudulenta, IV, 98.

Osculum sanctum quid sit, XV, 560.

Osee propheta magnus et admirabilis, XX, 522.

Ossa et sepulcra Martyrum benedictionibus scatent, XXIII, 554. Ossa Sanctorum perpetuæ virtutis monumenta, *ibid.* 483.

Ossa virtutem subindicant, III, 66, 67. Ossa quomodo, et nervi, et arteriæ, et adeps, et cutis, et ungues, et capilli facta sunt? I, 46.

Ostentatio omnium malorum causa, VII, 101. Ostentatio ad gloriam parandam officit, VII, 178. Ostentationis damnum, VI, 6.

Ostentatio vitanda, XV, 447.

Ostentatio diabolicum quidpiam est, XV, 488.

Otiosa et vana verba quæ, XXII, 36. Otiosi verbi reddenda ratio, III, 601, 602. Otiosum verbum quid, VI, 294.

Otiosus quis, VIII, 349. Otioso et in deliciis versante nihil inutilius, *ibid.* 402. Otiosus sermo in absurdos et importunos ducet sermones, XVI, 300, 301.

Otiositas omnem malitiam docuit, XVII, 470.

Otium damno est, XX, 58. Otium ad peccatum trahit, XII, 479. Otium quam multorum malorum causa sit, XVII, 218. Otium lædit animam, desidia lædit corpus, XVIII, 325.

Otreius Arabissi episcopus multas habebat reliquias certas et minime dubias, XXIV, 266.

Οὐδεὶς οὐδὲν οἶδεν, adagium, *Nemo quidquam novit*, quo sensu dicatur, XXII, 73. *Vide notam* (3) *ejusdem voluminis.*

Ovina pelle lupum tegens Simon Magus, blande ad Apostolos accedit, cum aureis nummis, ut ne rapere videretur, quod pessime studebat emere, XXV, 410.

Ovis quæ manet, lupos superat, III, 597, 598. Oves Christi vincunt, lupi vincuntur, X, 188. Oves perditæ quænam, VI, 177.

Oza percussus quod arcam erigeret, XX, 147. Oza immemor eorum quæ Dathan et Abiron evenerant, eadem cupiditate abreptus, rem sacram expetivit, XXV, 409. Cum enim die quadam Arca in plaustro veheretur, forte accidit ut qui eam trahebat vitulus, succussam disturbaret. Oza igitur qui sequebatur, manu apprehendit, non passus eam subverti. Ut autem vidit Deus, idque ipsi non placuit, quoniam ex eo temerariis, consuetudo oriretur attrectandæ Arcæ; prohibuit, Oza ad mortem usque percusso, docens posteros a simili temeritate desistere, *ibid.*

Ozias in sacerdotium irruens lepra percussus, XXIII, 269. Oziæ regis historia, IV, 371. Oziæ lapsus, *ibid.* 375, 376. Oziæ temeritas ob quam Deus ei lepram immisit, *ibid.* 303. Ozias rex aliquando metas transgressus, et modum regiæ potestatis transiliens intravit in templum, cum auctoritate incensum adolere volens. Continuo erupit lepra in fronte ipsius, et ubi impudentia fuit, ibi fuit et pœna, XXV, 20.

Ozias: ob ejus facinus Deus prophetiam cessare voluit, IV, 304. Ozias, cur ab ejus morte prophetia notetur, *ibid.* 303.

P

Pacifici quinam, V, 415; VIII, 48, 50.

Pæan canebatur ante bellum, III, 223.

Pæanio scribit Chrysostomus laudans eum a probitate in regenda urbe, XXIV, 341, 342. Phœniciam, Palæstinam et Ciliciam regebat ille, *ibid.* 342. Alia epistola eidem, *ibid.* 221. Alia, *ibid.* 331. Pæanius Chrysostomi amicus, *ibid.* 130. Pæanio scribit Chrysostomus, *ibid.* 356. gratulaturque de majori acquisito dignitatis gradu, *ibid.*

Pædagogus hominum lex est, IX, 205.

Pædagogi in domibus, VI, 225. Pædagogi filiis cum delectu dandi, VII, 44, 45.

Pædica execrandi amores, XVIII, 154.

Pædicones munditiæ corporali student, XVIII, 61.

Pædotribæ, XX, 77.

Παλαιὰ seu vetus Ecclesia Antiochiæ, XXIV, 137. *Vide hotam ibi.* Ab Apostolis fundata, *ibid.*

PALÆSTINÆ et Babyloniæ limes est Euphrates, II, 459. Palæstina aquæ penuria laborabat, IX, 337.

Palæstina de Spiritu Christi accepit, III, 253. Palæstina dogmata satanica habuit, IV, 515.

Palæstina multos habet Judæos, XI, 466. Palæstinæ et Phœniciæ episcopi, adversarios Chrysostomi non admisere, XXIV, 342.

PALIMPSESTUM pugillaria deleta, VII, 206.

PALLADIO episcopo epistola Chrysostomi, XXIV, 240. Palladius episcopus pro causa Chrysostomi ærumnis affectus, *ibid.* 291. Romam confugit pulso Chrysostomo, *ibid.* 16.

Palladio, Cyriaco, Demetrio, Eulysio episcopis scribit Chrysostomus, XI, 508.

PAMPHILA. Comici Menandri dictum : Grave, o Pamphila, ingenuæ mulieri cum meretrice certare, XXV, 488.

PANCRATIASTÆ Παγκρατιάζοντες, qui in quinque certaminibus vicerunt, V, 156, 157. Pancratitæ erant qui in pentathlo seu in quinque ludis victores fuerant, *ibid.* 492.

PANCRATIO vincere, XXIII, 554. Pancratium, III, 96.

PANEGYRIS quid ? XXI, 10, 11.

PANEMIUS Julius, X, 493.

PANIS habet sæpe colorem frumenti, sanguis autem ruber est vel niger, I, 46. Panis quo quotidie reficimur, cum sit unius speciei, transmutatur tamen in sanguinem, in pituitam et in bilem et in varios humores, *ibid.*

PANIS parva et magna mysteria, XVIII, 130.

Panis vivus et verus in quo differt a manna, X, 36. Panis vitæ quid sit, *ibid.* 26.

Panis ἐπιούσιος quid ? VI, 13. Panis supersubstantialis ἐπιούσιος quis ? X, 466.

Panis cum sanctificatus est, dignus habetur Dominici corporis appellatione, etiamsi natura panis in ipso permansit. Hæc quomodo intelligenda, XXIV, 388, 389.

Panis nutritorius est Christus, IX, 111.

PANSOPHIUS episcopus rogatu Chrysostomi ad Innocentium properat, XXIV, 3.

PAPPUS Syriæ episcopus, XXV, 412.

PARABOLA quid sit ? III, 318. Ejus variæ significationes, *ibid.* Parabolas multas Christus dicebat, *ibid.*

Parabolæ ad litteram explicandæ, VII, 89. Per parabolas Christus Judæos arguit, *ibid.* 127.

PARACLETUS Spiritus sanctus, XI, 406. Paracletus nomen Spiritus sancti, IV, 505.

PARADISUS voluptatis quasi regia hominis, XX, 56. Paradisum quomodo plantavit Deus in Edem, I, 173.

Paradisus an cura hominis egeret, *ibid.* 181. Paradisi flumina nolebant quidam esse flumina : ii confutantur, *ibid.* 176. Paradisi vita quam jucunda, *ibid.* 183. Paradisi nomine quid intelligendum, II, 442, 444. Pro regno cœlorum accipitur, *ibid.*

Paradisum dicebant quidam non esse in terra : ii confutantur, I, 173, 174. Paradisus apertus per Christum, III, 264, 265.

Paradisus cur in cruce promissus, XI, 282. Paradisum Christus aperuit, *ibid.* 268. Paradisus deliciarum est Ecclesia Dei, IX, 247.

Paradisum in cœlo esse quidam dicebant, II, 570, 571. Paradisi flumina quæ, *ibid.* 546, 548. Eorum explicatio singularis, *ibid.*

PARALYTICUM triginta et octo annorum cur Christus suscepit sanandum, XI, 30. Ejus patientia, *ibid.* 30, 31, 32, 33. Paralytici triginta et octo annorum gratus animus, XI, 35. Paralyticum triginta et octo annorum differre ab alio paralytico probatur, *ibid.* 10, 11, 12, 14. Paralytici triginta et octo annorum patientia, *ibid.* 4. probitas, *ibid.* 5, 6. Paralytici fides, *ibid.* 16, 17.

Paralytici duo in Evangeliis, V, 486. Id probatur, *ibid.* Paralyticum sanans Christus primo paralysin peccatorum ejus sanavit, IV, 171.

Paralytici fides, IX, 456.

PARASCEVE observatur præ Paschate, VI, 49.

PARASITI carpuntur, VI, 360. Ad nihil utiles, *ibid.* 361. Parasitorum dedecus, VII, 197. Illorum effatum horrendum, *ibid.*

Parasitorum nomen de medio tollendum esset, VI, 363. Parasiti tempore Chrysostomi, X, 292.

Parasiti convivia curant et cœnas, III, 351, 352. Parasiti et assentatores, XI, 50.

PARCERE multo majus quam perdere, V, 158, 159.

PARENTES honorare basis est virtutis, XVI, 354. Parentibus quandonam non obsequi debemus, VI, 218.

Parentum nequitia non nocet probis, parentum probitas non prodest improbis, V, 254. Parentum sanctitas non prodest peccantibus, *ibid.* 363, 364.

Parentibus quandonam obsequendum, IX, 329, 330. Parentum probitas non prodest filiis, nisi et ipsi probi sint, præsertim improbis, XI, 199.

PARIES dealbata, cur Paulus sic summum sacerdotem compellaverit, XIII, 24, 25. Parietes marmore crustati, XIX, 46.

PARMENIDES philosophus Ionicus et Ephesinus, XVI, 121.

PARRICIDÆ cur lapidati, II, 416. Parricida hostis omnium, *ibid.* 417.

PARTURITIO. Quando vult Scriptura intolerabilem aliquem dolorem ostendere, partus doloris eum nomine describit, III, 109. Quemadmodum mulieres parturientes a doloribus discerpuntur, ita etiam qui facit dolum, discerpitur et cruciatur, *ibid.*

PARTUS dolores, XXI, 207.

PASCHA Judæorum, *ibid.* 606, 607. Pascha comedimus legali longe præstantius, XVI, 381.

Pascha vetus cum novo comparatur, VII, 295, 296. Pascha Judæorum abrogavit Christus, V, 379.

Pascha an recumbentes comederint Apostoli, VII, 287. In Paschatis vespera passio Christi legebatur et prædicabatur, *ibid.* 347.

Pascha. Varietas in diversis ecclesiis circa diem in qua celebrabatur, X, 40, 41, 42, 43. Pascha cur ad vesperam celebrabatur, *ibid.* 9. Pascha transitum significat, *ibid.* 8.

Pascha ὑπέρβασις sive supergressio dicitur, X, 19. Pascha ab aliquibus olim distinctum fuit a Dominica resurrectione, *ibid.* 40, 41.

Pascha Judæorum Christi tempore, idem erat quod postea Christianorum fuit, X, 46. Paschæ tempus quibus modis observetur, *ibid.* 43, 44. Paschatis edendi ritus, *ibid.* 29, 30, 31.

Pascha. Circa Paschæ festum quidam errabant, quibus concionatus est Chrysostomus, I, 158. Pascha secunda anni festivitas, XI, 385, 386.

Pascha semper possumus celebrare, XI, 385. Paschalem festum contaminat, qui aliis remittere negat, XXII, 361. Paschæ tempus veniæ opportunum, *ibid.* 102.

Paschæ tempus septem dierum spatio quotidie concionabatur Chrysostomus et alii sacerdotes, XI, 330. Pascha Judæorum cur Christus fecerit, *ibid.* 105. Pascha Judæorum impugnat Chrysostomus, *ibid.* 106, 121.

Pascha non celebrat qui prava conscientia accedit ad mensam, XX, 239. Pascha ter vel quater in qualibet hebdomada celebratur, *ibid.* 237. Dum scilicet mysteria peraguntur, Pascha est oblatio et sacrificium quod in singulis fit collectis, *ibid.* 232, 237. Pascha celebrat qui ad sacram mensam accedit, *ibid.* 237, 239.

Pascha non jejunii, sed gaudii tempus, XX, 238. In Paschate non possumus ipsum diem crucis Christi observare, *ibid.* 241. In Paschate assignando Ecclesia exactam temporum rationem non novit, *ibid.* 243. Christus hoc Pascha dixit quod crucem secuturum erat, XI, 424, 425.

Pascha Christus fecit, ut per umbram veritatem introduceret, XX, 236, 237. De Paschate decreverunt trecenti et plures Patres in regione Bithyniæ, *ibid.* 234.

Pascha non amplius est apud Judæos, XX, 235. Paschatis secundum legem tempus, XX, 256, 257. Pascha cum Judæis non celebrandum, *ibid.* 240, 241, 242. In Paschate Judæis locus strictius observandus erat quam tempus, *ibid.* 253, 654, 655.

PASSIO Christi non coacta fuit, IX, 503. Passio Christi semper in mente ferenda, X, 366.

Passiones omnes vita præsenti terminantur, XIII, 396, 397.

PASTORIS officium, XVIII, 119. Pas-

toris boni officium, XIX, 384. Pastoris laus est cum oves per se rectum servant ordinem, XX, 471. Pastor bonus humeris reportat ovem, XXI, 463.

Pastor bonus qualem Christus optat, cum innumeris conferri potest martyribus, XIV, 79. Pastores primi Evangelium exceperunt, XII, 88.

Pastorum animarum officium, II, 260. Pastores animarum negligentes increpantur, *ibid.* 259.

Pastoris boni est occidi pro ovibus suis, XI, 247. Pastores magistratus genus in Ecclesia, XI, 519, 520. Pastores mali quinam, X, 151.

PATER non compositus est, IX, 213. Patris et Filii substantia ἀπαράλλακτος eadem ipsa, X, 233. Patris et Filii æqualitas, X, 334.

Pater noster: hoc dictum inimicitias de medio tollit, VI, 11. Patris et Filii consubstantialitas et æqualitas demonstratur, VI, 426.

Patris et Filii substantiæ ἀπαράλλακτον identitas, VII, 148. Patrem revelat Filius, Filium Pater, VI, 426.

Patris et Filii voluntas eadem, VI, 79, 80. Patris et Filii gloria et substantia una, XXV, 50.

Patri cur gratias agat Christus, VI, 255. Pater quod facit, id et Filius facit, et vicissim, III, 271. Pater trahit, Filius deducit, Spiritus illuminat, *ibid.* 563.

Pater a Filio non dividitur, nec Filius a Patre separatur, III, 475. Pater dicitur inimicos ponere sub pedibus ejus, ita ut Filius id simul agat, *ibid.* 478. Patris et Filii eadem substantia, *ibid.* 140. De Patre quæ dicit Moyses, et Paulus de Filio accipit, *ibid.* 139. Patris a Filio nulla diversitas, *ibid.* 141.

Pater Deus iisdem nos dignatus est, quibus Filium suum, XVII, 55. Patre minorem esse Filium Dei dicebant hæretici quidam, *ibid.* 57, 58.

Patris et Filii eamdem esse substantiam probatur, X, 195. Patris et Filii voluntas eadem, IX, 483. Patris et Filii eadem potentia, eadem manus, *ibid.* 168.

Patris sinus quid, IX, 279, 280. Pater quomodo audiatur et videatur, *ibid.* 494. Pater aliam quam Filius habet hypostasim, X, 63.

Pater qua ratione major sit Filio, X, 282. Patris et Filii æqualitas, *ibid.* 340. Patris et Filii non divisa opera, *ibid.* 35.

Patris et Filii est Evangelium, X, 275, 276. Patris et Filii una potestas, XII, 24.

Patris cum Filio æqualitatem negat hæreticus auctor, VIII, 204.

Patrem perfecte a Filio cognosci probatur, XIX, 448.

Patris et Filii una voluntas, XI, 250, 251, 256. *Pater noster* oratio Dominica, *ibid.* 255. Ejus explicatio, *ibid.* Patri et Filio eædem voces adscribuntur, I, 182.

Pater ad Filium dicit: *Faciamus hominem*, XI, 473.

Patris, Filii, et Spiritus sancti divinitas una, XX, 465.

Pater, Filius, et Spiritus sanctus dispensationem nostri causa susceptam inter se diviserunt, XXII, 287. Pater cum Filio et Spiritu sancto in cœlo et in terra concordissime celebratus, IX, 483.

Pater spiritualis amantior prolis quam carnalis, XXIII, 351.

Patres spirituales ex diversis locis Antiochiam veniunt, Chrysostomum audituri, XIX, 397.

Patres cur quadraginta dierum jejunium statuerunt, XX, 238.

Patres quidam dicti in Ecclesia Antiochena, XI, 484, 485.

Patrum multi de creatione scripserant, XVII, 171, 172.

Pater improbus filio probo nihil nocet, XXIV, 345. Patrum nobilitas non juvat improbos, ignobilitas non nocet probis, XIII, 160.

Pater quilibet quanta cura debeat filios educare, XVIII, 120.

Pater filium accusans testis erat sufficiens in veteri lege, II, 416.

Pater debet esse doctor filii sui, V, 72. Patres liberos suos debent educare Deo, *ibid.* 99, 100.

Patres pro liberis puniri optant, I, 438.

Patres si filios suos recte educarent, non legibus, non pœnis opus esset, XXI, 233. Pater vere est qui filii salutem curat, XXI, 95. Patres non modo suorum, sed eorum quæ a filiis neglectis admittuntur peccatorum pœnas dabunt, *ibid.* 94.

Pater et mater, inimici cum nos arcent a cultu Dei, XXI, 494.

Patres spiritu parentes magis, quam carnales honorare debemus, XXIII, 291.

Patrum de filiis sollicitudo, XXI, 95. Patres sæpe contrariam evangelicæ disciplinam filiis tradunt, *ibid.* 66. Patres qui filiorum educationem non curant, homicidis pejores, *ibid.* 61, 62. Patres ob filiorum virtutem servati, *ibid.* 107. Patres de filiorum virtute solliciti, angelos Deo alunt, *ibid.* 108.

Πάθη passiones animam obsidentes ipsam excruciant, III, 17.

PATIENTIA Dei est silentium Dei, *ibid.* 399. Patientia Dei quanta, *ibid.* 114. Patientia quantum bonum, *ibid.* 17. Portus lætitiæ, *ibid.* Patientia comparat humilitatem, *ibid.* 161. Patientia in ferendis injuriis, *ibid.* 183. Patientia Dei, *ibid.* 543.

Patiens anima quæ, XIV, 4. Patientia philosophiæ omnis est radix, *ibid.* Patientiæ laudes, *ibid.* 4, 5.

Patientia quantam voluptatem afferat, XII, 80. Patientia propter Christum suscepta gaudium affert, *ibid.* 159, 160. Patientia quomodo acquiritur, X, 99. Patientiam Christus quomodo doceat, *ibid.* 361.

Patientia veram victoriam parit, VII, 324. Patiendo vincere oportet, V, 477, 478. Per patientiam diabolus superatur, *ibid.* 389.

Patientia in ærumnis exhibenda, V, 324, 325. Patiendo victoria reportatur, VI, 192. Patientia fortiorem efficit hominem, *ibid.* 88. Patientia in calamitatibus eleemosynam et alias virtutes superat, *ibid.* 167, 168. Patientiæ et charitatis exemplum Christus est, *ibid.* 483.

Patientia senectuti maxime competit, XVIII, 137, 138. Patientia major requiritur in persecutione, XVII, 295, 296.

Patientia longa opus est homini, XVIII, 331.

Patientia, lædentis iram vincit, XXI, 403. Patientia episcopum decet, *ibid.* 191.

Patientia in calamitatibus, XI, 235. in morbis, XX, 350, 355. Patiendum aut hic, aut in futuro sæculo, XI, 190. Patientia quantum bonum, XXI, 576, 577. Patientiæ meritum æquatur eleemosynæ, XIX, 510.

Patientiam nihil æquare potest, XXIV, 119, 255. utpote virtutum reginam, *ibid.* Patientia peccatores a piaculis liberat, justorum mercedem auget, *ibid.* 96. Patientia nihil gloriosius, *ibid.* 93. Patientiæ merces, *ibid.* 61.

Patientia in morbis, XXII, 54.

PATRIA nihil laudis confert, V, 340. Patriam relinquere quantum sit, I, 467.

Patriæ supernæ felicitas, X, 121. Patria nostra quæ, *ibid.* 317, 318, 319.

PATRIARCHÆ Judæorum pecunias colligebant Chrysostomi tempore, XI, 466. Patriarchæ Judæorum caupones, iniquitate pleni, XX, 310. Non sunt sacerdotes, *ibid.*

Patriarchæ et Prophetæ prædixerunt crucem Christi, XI, 245. Patriarchæ duo erant Judæorum, quorum alter in Judæa degebat, alter in Babylone. *Vide notam* (9) *ejusdem voluminis*, 554.

PATRICIUS epistolam Olympiadis ad Chrysostomum defert, XXIV, 129.

PATRONORUM nomina in sacris oblationibus proferebantur, XII, 223.

PAUCITAS auditorum ne contristet concionatorem, V, 126, 127.

PAULINO anathema dicebant Antiocheni Meletiani, XXIII, 40.

PAULUS Tarsi natus, IX, 173. Paulus Pharisæus erat ex progenitoribus, XIII, 23.

Paulus primum Saulus. Quærit Chrysostomus et auditori vult explanare, primo cur Christus Pauli vocationem tandiu distulerit, neque illum cum cæteris Apostolis vocaverit, et cur illum, qui Saulus antea vocabatur, Paulum appellari voluerit, XVI, 28, 601.

Pauli ante conversionem zelus sincerus erat, sed ignorantia obscuratus, XII, 229, 230. Paulus cur post Christi resurrectio conversus sit, *ibid.* 231. Ad Pauli institutionem cur non apostolus quispiam missus est, *ibid.* 238, 240. Pauli conversio, *ibid.* 378, 379. Compensat mœrorem de morte Stephani conceptum, XII, 230, 231.

Paulus et Barnabas ordinantur in apostolatum, XII, 318.

Paulus ad pedes Gamalielis eruditus, II, 31, 32. Paulus cur aliquando Saulus

vocatur, *ibid.* 458. Quomodo Athenienses allocutus est; *ibid.* 392. Pauli in prædicatione constantia, fortitudo, tolerantia, I, 152, 153, 154, 155, 156.

Paulus apostolus ab ipso Christo vocatus, XVI, 7.

Paulus. De his verbis : *Donec impositum est illi nomen Jesu*, vide notam sic habentem : « Sed quandonam Paulo impositum est nomen Jesu, ut visum reciperet? Hic vel vitium in verbis est, vel dicamus oportet tunc Ananiam imposuisse Paulo nomen Jesu, quando positis super illum manibus, dixit illi Jesum esse a quo ipse visum reciperet, » XII, 241, 524.

Pauli conversio mirabilis, XIII, 102, 103. Est magnum miraculum, *ibid.* 109, 110. Paulus in medio furore conversus, *ibid.* 140, 141. Pauli conversio Christi resurrectionem probat, *ibid.* 108, 109. Paulus libere ad fidem accessit, non necessitate, *ibid.* 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148. Paulus primo Saulus dicebatur, deinde Paulus, *ibid.* 113. Cur nomen mutaverit, *ibid.* 119, 120, 121. Cur non statim post conversionem, *ibid.* 136. De Pauli nomine tribus diebus concionatus est Chrysostomus, *ibid.* 155. Paulus non ut hominibus placeret conversus est, *ibid.* 112. Pauli tuba sonuit cum Stephani os siluit, *ibid.* 139.

Pauli cæcitas non illuminat, XXIII, 231. Paulo similes esse possumus, *ibid.* 245. Paulus ex violentissimo persecutore ardentissimus præco, *ibid.* 268. Pauli laudes et encomia, XI, 303, 304, 305, 306; XXI, 534, 535.

Pauli vincula alacriores discipulos reddebant, XIX, 195. Paulo arcana sua revelat Christus, XIII, 111. Paulus Christi paranymphus, *ibid.* 156, 157. Cur se vocatum appellet, *ibid.* 157, 159. Quas terræ partes peragravit, XXIII, 83. Senatum Romanum ad se pertraxit, *ibid.* 84. Manibus operabatur et sibi et aliis, XIX, 47. Pauli comitas, *ibid.* 240. Ex Pauli contubernio quanta utilitas, *ibid.* 42, 43. Paulus a discipulis amatus, *ibid.* 193.

Paulus Gentibus, Petrus Judæis prædicabant, XXIII, 6. Paulus cur Gentilibus præfectus, XIX, 241, 242. Paulus spiritualis piscator, XI, 537. Voluntatem suam Dei voluntati subjecit, XI, 256, 257.

Pauli humilitas, XIII, 165; XIX, 10, 179.

Pauli laudes, XXIV, 55, 56. Paulus dolet virum ab se dilectum abesse, *ibid.* 56, 57, 58. Pauli quanta virtus, XIX, 198. Paulus peccatorum suorum omnium memor, XI, 59. Pauli constantia et mens philosophica, XXII, 390. prudentia, XI, 491, 536, 537; XIX, 122, 123, 177, 179. Paulus quomodo Christi imitator, XI, 537.

Pauli sapientia, XI, 517, 518; XIX, 99, 100. Paulo nullus sapientior, XXII, 428. Pauli præconia, XIII, 108. Pauli ærumnæ variæ, XIX, 6, 7, 8. modestia, XXIII, 14.

Paulus justorum primus, XIII, 165. Pauli generosus invictusque animus, XIX, 191. Paulus omnia omnibus factus, XI, 488. Pauli sollicitudo erga omnes, XIX, 39, 192. Per Paulum leges sancit Deus, XI, 61.

Paulus vetat circumcisionem, et tamen Timotheum circumcidit, XI, 535, 536. Quare, *ibid.* Elymam magnum excæcavit, XIII, 145, 146.

Paulus et Silas in carcere Deum laudant, XIX, 8, 9. Pauli catenæ magnæ consolationi discipulis erant, *ibid.* 196. Pauli inimici Evangelium prædicant, ut Neronem adversus illum irritent, *ibid.* 198, 199. Pauli gloria crux erat, XI, 248.

Paulus inscriptione ignoto Deo, usus est ut David gladio Goliathi, XI, 489. Paulus cur Corinthi commorari jussus, XIX, 127. Paulus segnes ab otio revocat, *ibid.* 151, 152.

Pauli ærumnæ, XXII, 482. Paulus tumoris et arrogantiæ accusatus, XIX, 176. Dæmonibus terribilis in ærumnis, XXII, 392, 393.

Paulis egenorum patronus, XXIII, 4. Charitatem Dei erga nos commendat, XXII, 489, 490. Quomodo curaret discipulos, XI, 24, 25. Pauperes summopere curat, XXIII, 6.

Paulus se ipsum laudare cogitur, XIX, 177. Paulus matrimonii leges præscripsit, XXI, 327. Paulus post cœnam baptisma custodi carceris contulit, XXIII, 110, 112.

Pauli Epistolæ metalla sunt et fontes,

xix, 155, 156. Nunquam exhauriuntur, *ibid.* Pauli Epistolæ ejus animum depingunt, *ibid.* 175.

Paulus de ærumnis gloriatur, xxiv, 75, 76. magis quam de præclare gestis, *ibid.* Pauli verba fastidium nunquam pariunt, xix, 68. Paulus cur nomen suum non præfigat Epistolæ ad Hebræos, xix, 243. De futuris assidue disserit, xxii, 386. Paulus Petro restitit in faciem, *ibid.* 231. Petrum simulate tantum, ut inter illos convenerat, objurgavit, *ibid.* 250, 251, 252.

Paulus apostolus in senectute maxime illustris, xi, 493. Paulus opifices et pauperes salutat in Epistolis, xix, 39, 40.

Paulus a Chrysostomo amatur, xiii, 105; xix, 173.

Paulus prius habebat hominum salutem quam Christum videre, iv, 215. Paulus ille tantus precibus discipulorum indigebat, *ibid.* 578. Pauli lingua favi cujusvis suavitati spiritualis doctrinæ dulcedine antecellit, *ibid.* 567, 568.

Paulus vas electionis, xxii, 43, 44. Paulus lacrymatur, cum videt doctrinæ sermonem non fructum proferre, xix, 266. Paulus de posterorum animabus sollicitus, *ibid.* 264, 265.

Paulus vetera et nova apprime noverat, iv, 314, 315. Paulus cur Epistolis suis nomen Apostoli præmittit, *ibid.* 217. Pauli Epistolæ et Evangelia in unum collecta, *ibid.* 238. Paulum nihil læserunt ærumnæ, *ibid.* 424.

Paulus non de præsenti solum, sed etiam de futuro grege sollicitus, xix, 261. Paulus cum visione tanta dignatus fuisset, se abortivum nominavit, *ibid.* 310, 311. Pauli memoria sufficit ad fiduciam dandam, *ibid.* 266.

Paulus orationem incipit a laude judicis, iv, 480. Paulus Isaïæ excellentiam prædicat, *ibid.* 213. Pauli loco male intellecto abutebantur quidam, *ibid.* 442. Paulum Chrysostomus concionans cum semel attulerat, relinquere non poterat, et a proposito argumento abducebatur, *ibid.* 413, 414.

Paulus Scripturarum custos, minister, doctor, interpres, ii, 560.

Pauli concionem non interpellavit Eutychi mors, ii, 414, 415. Paulus ad cœlos usque sublimis, corpore circumdatus, et cum incorporeis virtutibus certans, in terra ambulans et animi studio cœlum peragrans, i, 68, 70. Paulus quasi alatus per totum orbem currens, *ibid.* 316. Corpus tamen suum castigabat, *ibid.* Supinus jacens orabat, v, 123.

Paulus viperæ morsu non periit, quia peccato vacuus erat, ii, 422.

Paulus Galatas peccantes quodammodo excusat, v, 160.

Paulus magister orbis eos qui secum navigabant servavit, i, 342, 343. Paulus doctor orbis omnia ut umbram et somnium habebat, ii, 292, 293.

Paulus tantus vir nesciebat quid sibi prodesset, i, 457. Pauli amore flagrat Chrysostomus, *ibid.* 152, 153. Ejus encomia, *ibid.* Paulus sua gesta memorans, sine jactantia fuit, *ibid.* 154, 155. Leniter corripiendum esse proximum docet, ii, 454.

Paulus admirabilis orbis doctor, i, 484. Jussit orationes frequentes et breves fieri, v, 88. Gaudebat de ærumnis, *ibid.* 129. Fervidus Christi amator, i, 522, 523.

Paulus putabat omni gehenna graviorem esse Dei offensam, v, 129.

Paulus gentium doctor, quantas ærumnas passus sit, i, 365, 370, 371. Imitandus proponitur, *ibid.* 156, 157. Pauli prudentia, *ibid.* 542. Paulum imitari possumus, *ibid.* 167. Paulus a visibilibus doctrinam incipit, *ibid.* 44. ut se auditorum infirmitati attemperet, *ibid.* Paulus et Joannes Evangelista perfectiora quam Moyses tradidere, *ibid.* 43, 45.

Paulus ignitus charitate in Deum, ii, 223. Comparatur cum Jacob, *ibid.* Paulus anima ad cœlum pertingens, i, 464, 465. Pauli laudes, *ibid.* 151, 152. Paulus, cœlestis anima, doctor gentium, lingua orbis, *ibid.* 58. eximius doctor, *ibid.* 358.

Paulus Jacobum fratrem Domini adiit, v, 287. Paulus Christi imitator, vii, 236. Pauli ingens patientia, vi, 198. humilitas, *ibid.* 98. Paulus ad eleemosynam excitat, *ibid.* 225, 226.

Paulus quos amabat, propter Christum amabat, vii, 50, 51. Paulus sciebat e gratia Christi excidere, rem esse omnium gravissimam, vi, 74. Paulum in

regno Dei nemo præcessurus est, VII, 105.

Paulus optabat anathema esse pro iis etiam, qui sexcenta sibi mala intulerant, VII, 63. Paulus pro orbis totius bonis ubique gratias agit, VI, 97.

Paulus cur optabat anathema esse, V, 464. Paulus per triennium flevit, nusquam risisse narratur, *ibid.* 303.

Paulus semper intenta mente Christo hærebat, VI, 433. Paulus vicit Agrippam et Neronem, *ibid.* 196. Paulus quantum prohibeat iram dissensionem, *ibid.* 20.

Pauli ira contra Corinthios quanta bona attulit, V, 448. et ira contra Galatas similiter, *ibid.* Paulus a futuris et a præsentibus auditorem commovet, *ibid.* 456.

Paulus mulieres vehementer corripit circa luxum et pretiosas vestes, V, 460. Luxum mulierum improbat, VI, 373. Paulus cur levem tribulationem vocavit, *ibid.* 69.

Paulus post conversionem vitia pudori esse dicit, V, 458. Paulum rogantem ut ab se tentationes auferret, non exaudivit Deus, VI, 97, 98.

Paulus dæmonas, etiam utilia loquentes coërcet, V, 387, 388. Paulus jubet adversarios cum mansuetudine corripere, VI, 144, 145.

Paulus nos ad reconciliationem excitat, V, 453. Paulus vetat de magistris et doctoribus judicare, VI, 60.

Paulus ex ara differendi occasionem accipit, V, 297. Paulus Jerosolymis in Hispaniam cucurrit, VII, 214.

Paulus super cœlum et cœlum cœli volans, V, 301.

Paulus regibus illustrior, III, 516. Pauli ante conversionem opera mala, *ibid.* 650. Paulus petit, et non accepit, quia petebat rem inutilem, *ibid.* 26. Paulus etiam jussa magno intervallo superabat, *ibid.* 86. Paulus. Quid Paulo splendidius, *ibid.* 483, 484. Paulus orbis terræ præco, in tertium cœlum raptus, in paradisum sublatus tremendorum mysteriorum particeps, vas electionis Christi, pronubus, etc., *ibid.* 500.

Paulus inutilia petens non exauditur, III, 84. Paulus se exemplar proponit, quandonam, *ibid.* 12, 13. Paulus afflictus exultabat, *ibid.* 56.

Paulus unum genus Providentiæ scrutatus clamavit: *O altitudo,* III, 295. Paulus ut sceleratus habetur a Barbaris, *ibid.* 95.

Paulus Marcioni et Manichæo lethale vulnus infligit, III, 473. Paulus coronatus propter ærumnas, *ibid.* 640. Paulus cum Sila in carcere canebat, *ibid.* 206. Paulus si pœnas dedisset, non prædicasset, *ibid.* 98. Paulus doctrinam exemplis confirmat in mago, *ibid.* 108.

Paulus ne Judæi offenderentur legem servat, neque tamen quia offendebantur quod crucifixum prædicaret, in hoc illis obsecutus est, III, 396. Paulum diabolus pertimescebat, *ibid.* 83.

Paulo contemptui erat vipera, IV, 199. Pauli patientia in adversis, *ibid.* 216.

Paulus quam a fastu alienus, IV, 169.

Pauli laudes, IX, 193, 194.

Paulus in eloquentia princeps, Mercurius esse creditus fuit, XIII, 168. Paulus Sauli nomen deponit, XII, 326.

Pauli et Barnabæ dissensio nihil mali, multum boni attulit, XII, 385, 386, 387. Paulus cur Athenis Christum hominem tantum dicit, *ibid.* 5, 6. Paulus Judaïcam purificationem subiit, quare, *ibid.* 514, 515.

Paulus cur summo sacerdoti dixerit, Paries dealbate, XIII, 18, 19. Paulus a Judæis magis quam a Gentilibus exagitatus, XII, 423. Pro Pauli cæde patranda Judæi quadraginta jejunant, XIII, 22, 23.

Paulus ex qua Dei dispensatione vinctus Romam ducitur, XII, 437.

Paulus vinctus concionatur, XIII, 4. Educatus fuerat ad pedes Gamalielis, *ibid.* 5. Paulus hospitalitatis vicem Publio rependit, *ibid.* 82. Paulus Romæ prædicans per biennium mansit, *ibid.* 92, 93. De Paulo historia; salutavit Neronis pocillatorem et concubinam, XII, 518.

Paulus jussu Neronis capite truncatus, XIII, 194. Pauli peregrinationes recensentur, *ibid.* 174.

Paulus doctor in synagogis, XII, 241. Conversus statim doctor fuit, *ibid.* 244. Paulus synagogas frequenter adibat, quare, *ibid.* 456. Cur in synagogas intrabat, XIII, 48.

Pauli gesta in Actis Apostolorum plu-

ribus enarrantur, quia Lucas ejus discipulus hunc librum scripsit, XII, 4, 5.

Pauli itinera, XIII, 96. Paulus cœlo et mari comparatur, *ibid.* 97.

Pauli domus in qua Antiochiæ habitare solebat religionis causa adibatur tempore Chrysostomi, XIV, 90. Pauli Epistolæ et alii Scripturæ libri legendi, *ibid.* 89, 90. Pauli Epistolarum ordo temporis, XIII, 168, 169.

Pauli Epistolæ omnes Judæos impugnant, XII, 417.

Paulus cur omnibus Epistolis suis nomen suum præmiserit, XIII, 173. Cur ejus nomen ex Saulo in Paulum mutatum sit, *ibid.* Cur se servum Jesu Christi dicat, *ibid.* 174.

Pauli dicta, quæ videntur Apostolorum Actibus contradicere, conciliantur, XII, 249, 250, 251.

Paulus cur tot homines in Epistola ad Romanos salutaverit, XIV, 99, 100.

Paulus quomodo optaret esse anathema, XIII, 429, 430, 431.

Paulus aliquando judaïzabat, XII, 396. Paulus legis metum solvit, XIV, 33.

Pauli tempore quis Ecclesiæ status esset, XIII, 403, 404. Pauli opus illud fuit quod Christi discipuli Christiani appellarentur, XII, 297.

Pauli Epistolæ ter quaterque per singulas hebdomadas in ecclesia legebantur, XIII, 167. Pauli dicta quæ aliquid contrarium efferre statim videntur conciliantur, *ibid.* 7. Paulus Onesimi gratia scripsit Epistolam ad Philemonem, *ibid.* 170.

Pauli dilectioni erga discipulos nulla par, XIV, 76. Paulus quam placide hortetur, *ibid.* 106.

Paulus eleemosynas secum defert, XIV, 82. Fervidus erat erga Hispanos, *ibid.* 83, 84. Paulus legem abrogat, XIII, 351. Paulus non legis dignitatem tollit, *ibid.* 343. Paulus in mari prophetavit, *ibid.* 75, 76.

Pauli character, XII, 246.

Paulus eleemosynam sæpe benedictionem appellat, XIV, 83, 84. Paulus leo spiritualis, *ibid.* 115.

Paulus exemplo figuli qui facit *vas in honorem et vas in ignominiam*, liberum arbitrium non tollit ejus loci explicatio, XIII, 446, 447.

Pauli encomia, XIV, 111.

Pauli humilitas et demissus animus, XIII, 514. Paulus alienus a fastu, XII, 328, 423. et a vana gloria, XIV, 96. Pauli vox formidabilis dæmonibus, *ibid.* 111. Pauli anima totum complectebatur orbem, XIII, 171.

Pauli labores, XIV, 96.

Paulus quam dicat esse gratiæ abundantiam, XIII, 309. Quorumdam circa Paulum opinio rejicitur, *ibid.* 434.

Pauli anima cœlo comparanda, XIII, 481, 482. Paulus transcendit cœlos, *ibid.*

Pauli cor cœlis sublimius, orbe latius, XIV, 112, 113. Pauli loquendi fiducia, XIII, 50. Pauli humilitas, *ibid.* 185, 186, 189. Amor erga Christum, *ibid.* 425. Pauli quanta sit vis ingenii, *ibid.* 260.

Paulus cum quanta vi et efficacia loqueretur, XIII, 45, 46. Pauli fervor et alacritas, XII, 357. Ejus philosophia, XIII, 283.

Paulus mirabilis, crucifixus, in acie positus, XII, 328, 329. Pauli fervor, *ibid.* 360. modestia, *ibid.* 358. prudentia, *ibid.* 343, 344, 388, *et alibi passim.*

Pauli prudentia admiratione digna, XIII, 210. Paulus sexaginta et octo annorum erat cum cæsus est, *ibid.* 173. Paulo nihil par, *ibid.* 169, 170. Paulus vocat peccatum diabolum, *ibid.* 424. Paulum jejunium ad tertium cœlum deduxit, *ibid.* 441. Paulus sanguis lactens visus in percussoris veste, *ibid.* 172, 173. Paulus orbis doctor, *ibid.* 169, 170. Paulus capite truncatus, *ibid.* 172, 173. Paulus qua anni die cæsus, *ibid.* 173.

Pauli Epistolæ legendæ, XV, 459. Ita se laudat ille ut aliis molestus non sit, *ibid.* 460.

Pauli mos in Epistolis suis varia interserere, XIV, 487. Paulus sæpe hyperbole utitur, *ibid.* 550.

Pauli modestia, XV, 508, 509. Quomodo angelus Satanæ ipsum colaphizavit, XV, 511, 512. Paulus vir incomparabilis, XV, 552.

Pauli humilitas, prudentia, diligentia,

attemperatio, XIV, 407, 408. Ejus charitas quanta, *ibid.*

Paulus ab omni invidia liber, XIV, 385, 386. Paulus quomodo sese attemperet, *ibid.* 443. Pauli vita qualis, *ibid.* 311. Pauli labores quanti, *ibid.* 415, 416.

Paulus quam mansuetus esset, XVI, 81, 82.

Paulus primam ad Corinthios Epistolam ex Asia, secundam ex Macedonia scripsit, XV, 186. Paulus cur secundam ad Corinthios Epistolam scripserit, *ibid.* 183, 184.

Paulum quid moverit ad Epistolam ad Galatas scribendam, XVI, 5. Paulus Galatas aspere agit, quare, *ibid.* 16, 17. Paulus Epistolas dictabat, et alias scribebat, *ibid.* 113, 114. Pauli cum Petro disceptatio, *ibid.* 48, 49. Paulus cur Timotheum circumcidit, *ibid.* 43. Paulus se Petro Coryphæo comparat, *ibid.* 46.

Paulus Petro primas cedit, XV, 48

Paulus non Petro se præfert, sed Petrum sibi valde præponit, XIV, 139, 140. Pauli prudentia, *ibid.* 140, 141. Pauli humilitas, XV, 189. humilitas eximia, XVI, 29.

Pauli prudentia et in dicendo accuratio, XIV, 400, 401. A prudentia passim celebratur Paulus, XIV, 263; XV, 80, 368. a modestia et moderatione, XV, 368. Pauli sagacitas, XV, 403. Paulus humilitate excellebat, *ibid.* 276.

Pauli sapientia, XIV, 385. Pauli solertia cum gradatim loquitur, XIV, 302.

Pauli fortitudo, XIV, 178.

Pauli moderatio, XIV, 121. Apollo Christianum sibi exæquat, *ibid.* Sosthenem sibi adjungit, *ibid.* Paulus cur se ipsum laudet, *ibid.* 383. Pauli laudes, XV, 48, 49. Pauli incomparabilis humilitas, *ibid.* 200. Pauli magnitudo amoris, *ibid.* 406.

Pauli conversio mirabilis, XIV, 408, 409.

Paulus cur dicat se abundantius aliis laborasse, XV, 91, 92. Pauli labores quanti, *ibid.* 500, 501, 502. Post pericula et ærumnas splendidior apparebat, *ibid.* 503.

Paulus omnes veteris legis Sanctos superat, XIV, 450. Ejus magnitudo animi, *ibid.*

Paulum contemnebant et lacerabant Judæi quidam, XV, 184, 185.

Paulus, qui circumcidit Timotheum, nunquam circumcisionem prædicavit, XVI, 95, 96. Paulus male audiebat apud quosdam, XV, 465.

Paulus rebus omnibus carens, quomodo omnia possidebat, XV, 357, 358. Paulus in ærumnis semper gaudebat, *ibid.* 196.

Paulus quanta fecerit pro aliorum salute, XIV, 404. Circumcidit, ut everteret circumcisionem, *ibid.* 405.

Paulus præstantissimus medicus et pater communis, patronus et curator, XV, 455.

Paulus quomodo agat cum publico fornicatore, XIV, 303. Pauli sententia et consuetudo loquendi, XV, 107.

Paulus cum gravitate et auctoritate loquitur, XV, 450, 451. A gloriæ studio alienus erat, nec ostentationis causa quidpiam faciebat, *ibid.* 452.

Paulus aliquando coactus gloriatur, XIV, 559.

Pauli prudentia in laudibus suis efferendis, XV, 469, 470. Paulus cur varie de se loqueretur, *ibid.* 476. Pauli amor erga omnes quantus, *ibid.* 366.

Paulus ingenti charitate discipulos suos prosequebatur, XIV, 279; XV, 203, 204, 247.

Paulus suam erga Corinthios dilectionem ostendit, XV, 364, 365.

Paulus igne ardentior, XIV, 288. Cum auctoritate loquitur, *ibid.* 292. Ejus sapientia, *ibid.* 292, 293. Paulus asperis leniora miscet, XVI, 4, 5.

Paulus quomodo Christum imitatus sit, XIV, 281. Ejus gesta, *ibid.* Pauli philosophia, paternusque affectus, XV, 542.

Pauli et virtutum ejus imago depingitur, XIV, 282, 283. Paulus cherubinis honorabilior, *ibid.* 283. Ejus encomia, *ibid.* 284. Paulus, etsi permittente Christo licebat dona accipere, non accepit tamen, *ibid.* 391.

Pauli egregia facinora singulatim recensentur, XV, 504, 505, 506. Quæ Sancti omnes pertulerunt, ea Paulus unus sustinuit, *ibid.* 507.

Pauli et Platonis circa scientiam com-

paratio facta in disputatione inter Christianum et Græcum, XIV, 145, 146.

Paulus Corinthi mansit duos annos, XIV, 117. Ibique a Gallione proconsule verberatus est, *ibid.*

Paulus cur Saulus antea vocatus, nomen mutaverit, XVI, 28.

Paulus cur se abortivum vocet, XV, 89, 90. Est largus in verbis humilitatis, *ibid.* 91.

Paulus cur in secunda ad Corinthios Epistola Timotheum sibi adjungat, XV, 185, 186.

Paulus Ephesios, etiam uxoribus junctos, Sanctos vocat, XVI, 122, 123.

Pauli labores et certamina, XVIII, 91. Paulus non imperantis more loquitur, *ibid.* 119. Paulus omni invidia liber, *ibid.* Paulus ad eleemosynam hortatur, XVIII, 159. Paulus non paret imperatrici, XVII, 122.

Pauli humilitas, XVII, 372. Paulus capite truncatus est, XVIII, 47.

Paulus cur ex Græcis testimonia quærat, XVIII, 129.

Pauli vincula quæ servantur adhuc, pretiosa, XVII, 121.

Paulum Romani imperii finem prædicere putat Chrysostomus, XVII, 314. Paulus in se ipso habebat Christum loquentem, *ibid.* 235.

Pauli quanta philosophia, XVI, 439. Pauli laudes ingentes, *ibid.* 415. Paulus multa ex communi audientium sensu profert, nec ubique philosophatur, XVI, 516, 517. Pauli multa et summa modestia, *ibid.* 186. Pauli inimicorum nequitia, *ibid.* 422.

Paulus nunquam se Patris Apostolum dicit, sed Christi tantum, XVII, 338.

Paulus cur Titum, quem in Creta præfecerat, Nicopolim ad se vocet, XVIII, 160.

Paulus cur ea quæ de Jove dicebantur ad Deum refert, XVIII, 130. Paulus quam insatiabiliter precetur, XVI, 189. Paulus in vinculis et malis gloriabatur, *ibid.* 212. Quoties vinctus fuerit, *ibid.* 212, 213.

Pauli humilitas quanta, XVII, 293; XVIII, 173. Paulum imitari possumus si velimus, XVI, 414. Paulus Onesimum filium vocat, XVIII, 182.

Paulus qui ex opere manuum aliis etiam suppeditabat, cur ab aliis et accipiat et petat, XVIII, 162. Paulus cur Titum in Creta reliquit, *ibid.* 119.

Paulus quomodo laudet et criminetur, XVII, 20, 21.

Pauli vincula magis mirabilia, quam sudaria et semicinctia ejus, XVI, 200.

Pauli prædicatio ad imperatoriam domum pervenerat, XVI, 394. Paulus Arati poëtæ versus partem affert, XVIII, 130.

Paulus quam a fastu alienus, XVII, 118. Paulus gehennam despiciebat, quare, *ibid.* 300.

Paulus prosternit Arium, Paulum Samosatenum et alios hæresiarchas, XVI, 467.

Paulus nunquam adulatus est, XVII, 170. Paulus Onesimum servum sine heri consensu noluit retinere, XVIII, 171.

Paulus Neronem vocat leonem, XVIII, 98, 99. Paulus cur os obstruxit dæmoni, XVII, 340. Pauli prudentia quanta, XVI, 390.

Paulum uxorem habuisse putavere quidam, XVI, 569. Paulus exemplum virtutum, XVII, 141. Pauli humilitas, XVI, 587. Pauli modestia, *ibid.* 182. Pauli commiserationi et benevolentiæ nihil simile, *ibid.* 142.

Pauli attemperatio, XVIII, 139. Paulus ærumnas multas lubens et gaudens sustinebat, XVII, 160. Pauli constantia et fiducia, XVI, 435. Pauli prudentia, XVII, 19.

Pauli catena fundamentum est prædicationis, XVII, 122. Paulus cur se vinctum Christi dicat, XVIII, 172, 173.

Paulus vinctus, quem Angeli omnes sunt reveriti, XVI, 202. Pauli catenæ gratiæ aguntur, *ibid.* 212. Catenarum Pauli vis, *ibid.* 220.

Pauli modestia, XVII, 132.

Pauli prudentia, XVII, 428. et sapientia, XVIII, 182, 183.

Pauli philosophus animus, XVIII, 25, 26. Paulus infensum habebat Neronem, quod quemdam ex familiaribus ejus sibi attraxisset, *ibid.*

Paulus non curabat pericula, sed discipulos, XVII, 197. Proximi salutem existimabat esse suam, *ibid.* 198. Ejus dilectionis vis ex verbis ipsius probatur, *ibid.* 201.

Pauli spes quænam, XVI, 434.

Paulus ad pedes Gamalielis, XVII, 464.

Paulus prædixit futuros Manichæos esse et Encratitas et Marcionistas, *ibid.* 433.

Paulus quam se humiliter gerat, XVII, 156. Paulus cur Timotheo et Tito tantum scribat, et non aliis discipulis, *ibid.* 340. Paulus cur Timotheum ad se vocet, XVIII, 35.

Paulus morti proximus secundam ad Timotheum Epistolam scripsisse videtur, XVII, 475, 476. Paulus humilitati studebat, *ibid.* 360.

Paulus valde extollebatur adversus dæmonem, XVI, 231. Paulus adamantinus, firmus, inflexibilis, XVII, 203. Pauli sapientia quanta, *ibid.* 127.

Paulus Timotheum Ephesi reliquit, XVI, 121. Paulus plus potuit quam Plato, XVIII, 122.

Pauli virtus summa, XVI, 556, 561, 562. Paulus vinctus a Cæsare detinebatur, XVIII, 3. Pauli comparatio cum Nerone, *ibid.* 39.

Pauli, imperatore sibi adversante, constantia, XVI, 433. Paulus a Nerone sæviente impetebatur, *ibid.* 413. Pauli vincula quomodo ad progressum Evangelii fuerunt, *ibid.* 422.

Paulus in vinculis erat cum maleficis ac sceleratis, XVII, 119. Pauli carcer cœlo splendidior, XVI, 208. Paulus quomodo custodem carceris salvum faciat, *ibid.* 203.

Paulus lacrymans animas irrigabat, non terram, XVII, 142, 143. Paulus episcopos aliquando presbyteros vocat, XVIII, 119. Paulus omni gloria et fastu vacuus, amore fervens, XVI, 206.

Paulus die ac nocte operabatur, ut posset aliis opitulari, XVII, 328. Paulus quandonam Colossensibus scripsit, *ibid.* 3, 4. Paulo apostolo Philippenses primi dona obtulere, XVI, 589. Paulus lætabatur in vinculis, *ibid.* 200.

Paulus cum per se suum non potest implere desiderium, hoc facit per alios, XVII, 183. Ejus amor erga Thessalonicenses, *ibid.* 183, 184. Pauli origo, patria, ars, doctrina, XVIII, 40. Quantum Nerone præstabilior et illustrior, *ibid.* 41. Pauli encomia, *ibid.* 41, 42.

Pauli virtus quanta, XVI, 181.

Paulus sublimia sua dicit breviter, humilia autem multis in locis, XVIII, 300. Pauli virtus et fiducia, X, 476. De laudibus sancti Pauli ecloga, XXV, 210, 211. In sanctum Paulum sermo, XII, *ibid.* 296.

Pauli constantia et virtus, XXII, 416. Pauli prudentia, XVIII, 366.

Paulus medicis comparatur, XVIII, 429, 430. Paulus cur resurrectionem Domini maxime probare nitatur, *ibid.* 202. Paulus dicit avarum esse idololatram, *ibid.* 383. Paulus gradatim de Christo loquitur, *ibid.* 207.

Paulus Judæos confutat, XVIII, 227. itemque Paulum Samosatenum, *ibid.* Marcellum, *ibid.* Sabellium, *ibid.* Marcionem, *ibid.*

Paulus Judæis exosus, cur Judæus cum esset ad Judæos non missus sit, XVIII, 198. Cur ad Hebræos Epistolam scripserit, quo tempore, et qua occasione, *ibid.* 199. Biennium Romæ mansit, *ibid.* Paulus sublimibus humilia admiscet, *ibid.* 364. Paulus lac vocat humilem sermonem qui convenit simplicioribus, *ibid.* 301.

Pauli anima tentationibus et periculis plena, XXII, 420.

Pauli sapientia, XVIII, 293, 294. Paulus creber sententiis, *ibid.* 491. Pauli prudentia ineffabilis, *ibid.* 209, 216. Paulus quam confessionem dicat, *ibid.* 285.

Paulus non tranquillitate fruebatur, XXII, 399.

Paulus major Prophetis, XVIII, 204, 205. Ejus prudentia, *ibid.* 205. Discipulos sibi exæquat, *ibid.* Antianos impugnat, *ibid.* 205. Paulus quanta passus sit, *ibid.* 510, 511.

Paulus leone quovis audacior, XXII, 405. Pauli vis, X, 77. Paulus, Petrus, Stephanus, flumina sunt, quomodo, *ibid.* 78.

Pauli vita et mores angelici, XX, 466, 467. Pauli laudes, *ibid.* 467, 468. Paulus Christum supra modum amavit, *ibid.* 467.

Pauli affectus erga Christum, XXIII, 41, 42. Ejus erga Christum amor cœlos omnes transcendit, XXI, 425. Flammæ ingenti similis, *ibid.*

Pauli mansuetudo, XXIII, 42. Pauli gesta omnem sermonem superant, XX, 465. Ejus charitas, *ibid.* 217. Paulus vocalissimus præco veritatis, XXI, 301, 302. Vas electionis, Dei templum, os Christi, lyra Spiritus, doctor orbis terrarum, XI, 86, 87. Magis philosophus quam philosophi, disertior oratoribus, XXI, 135. Paulus circumcisus octavo die, Hebræus ex Hebræis, Pharisæus, XX, 224. Paulum esse Mercurium Lycaones suspicati sunt ob ejus eloquentiam, XIX, 396, 397. Cur Tarsum missus, *ibid.* 396. Athenis ab ara initium prædicandi fecit, XX, 269, 270. Cum Epicureis et Stoïcis disputat, *ibid.* 469. Onesimum convertit ipsique patrocinatur, XXI, 494. Ob morsum viperæ pro scelesto habitus, XI, 135. Pericula quotidiana levia vocat, XXI, 408. Ob conversam Neronis pellicem in vincula conjicitur et necatur, XXI, 10.

Paulus vel in urbibus a præsentibus aberat, XXI, 423. Cur jubeat sine sollicitudine esse, et esse sollicitos, *ibid.* 227, 228. Primo legem servabat, sed postea desiit, XX, 242; XXI, 470. Judæis molestia affectus, quomodo, XX, 315. Non iis qui peccaverunt, sed iis qui pœnitentiam non egerunt veniam negat, XXI, 494, 495.

Paulus alter, quantum ad gratiam signorum, nullus erit: quantum ad vitam qui volet erit, XXI, 417. Deleta crimina frequenter in memoriam revocabat, *ibid.* 437. Cur, *ibid.* 438. Amore Christi incensus, *ibid.* 426, 427. Ejus pro Christo labores, *ibid.* 416, 417.

Paulus exigit a parentibus ut filiorum curam habeant, XXI, 61. Modestiæ causa ab se gesta tota Deo ascribit, *ibid.* 170, 171. Nequidem loqui in Ecclesia mulieri concedit, XX, 430.

Paulo nemo Christum magis dilexit, nemo majore gratia dignatus est, XX, 427. Paulus ut Angelus ubique terrarum prædicatur, XXI, 10. Quo honore in die judicii afficiendus. Corpus castigabat, ut ejus concupiscentiam sedaret, *ibid.* 302.

Pauli pietas amorque summus, XIX, 414. Pauli cohortatio Domini cohortatio, XXI, 135. Pauli Epistolarum fructus, XX, 468, 469. Paulus dum matrimonii leges sancit, tacite ad virginitatem cohortatur, XXI, 159, 160. Ejus erga imbecillos indulgentia, *ibid.* 233. Paulus falsas etiam suspiciones de medio tollere satagebat, XX, 493, 495. Paulus continentiæ exemplum se proposuit, XXI, 169, 170. Paulus æterno supplicio tradi optavit, ut Judæos servaret, *ibid.* 412, 413.

Paulus in Epistolis non prius ad doctrinam procedit quam Deo laudem dederit, XIX, 415. Idiota non fuit, XX, 467, 469. Ea noverat quæ nullus hominum noverat, XIX, 448, 449.

Paulum encomiis celebravit Chrysostomus, XXI, 458.

Pauli humilitas et gratus erga Deum animus, XXI, 183. Paulus in passionibus gaudebat, XI, 461. Lapsos deplorabat, XXI, 267. Stupri reo providet post peccatum, XX, 343, 344. Pauli labores, *ibid.* 467. Paulus quanta passus adversa, quot ærumnas, *ibid.* 155.

Paulus Dei substantiam non noverat, XIX, 392. nec comprehendebat, *ibid.* 408.

Pauli præcepta, Christi præcepta, XX, 63. Paulus contra pressuras arma subministrat, *ibid.* 166. Paulus ipse humiliatione indigebat, *ibid.* 59. Paulo nullus major vel æqualis, *ibid.* 78.

Paulus quantum potuerit vi miraculorum, XX, 466, 467. Vestibus suis multa signa fecit, XI, 221. Non miraculorum tantum, sed etiam sermonis vi usus est, XX, 462.

Paulus Hellenistas prostravit, XX, 468. Paulus contentionem maxime sedare studet, *ibid.* 231. Increpat Pythonem, quare, XI, 164. Paulus pia fraude usus, XX, 405.

Paulus cum Angelis comparatur, XXIII, 216. Paulo nemo potest æquari, *ibid.* 211, 212. Paulus mundo et omnibus, quæ in mundo sunt, dignior, *ibid.* 222. Cunctos homines virtute transcendit, *ibid.* 217. Omnia quæ in Patriarchis, Prophetis, Apostolis erant, unus complectitur, *ibid.* 209.

Paulus leo, solo clamore fundamenta concussit, vincula rosit, XXII, 186, 187. Pauli verbis cedebant omnia, XXIII, 243. In Paulo Christus loquebatur, XX, 509.

Paulus audientium imbecillitati se at-

temperabat, XXII, 89. Vix triginta annorum spatio, Romanos, Persas, Parthos, Medos, Indos, Scythas, Æthiopas, Sauromatas, Saracenos convertit, XXIII, 237.

Paulus agricola, quomodo, XXII, 107. An mortem timuerit, XXIII, 259. Paulum quidam timoris accusabant, *ibid.* 256, 257.

Paulus auro et adamante fortior, XXIII, 222. Paulo nemo graviora passus est, XIX, 479, 480. Paulus ad aliorum consolationem ærumnas suas narrat, XI, 301. In tribulatione nutritus, XXII, 125. *Paulus vinctus*, magnifica appellatio, quare, *ibid.* 291. Paulus quotidie moriebatur, mortem deridebat, vitam contemnebat, *ibid.* 146. Gloriatur non de patratis miraculis, sed de ærumnis, *ibid.* 295, 296. Per singulos dies moriens lætabatur, *ibid.* 164.

Paulus pauper tentoriorum opifex, idiota, XXII, 137.

Paulus tuba cœlestis, lyra spiritualis, XXII, 51. Non omnes revelationes suas reseravit, XXIII, 252. In carcerem ductus, carceris custodem vinxit, XXII, 64, 65.

Pauli vestimenta ægritudines et dæmones fugabant, XXII, 127. Dæmonibus terrori erant, XXIII, 248.

Paulus comparatur cum Abele, Noë, Abraham, Job, etc., XXIII, 210, 211. Pauli animus pratum insigne, paradisus spiritualis, *ibid.* 208. Pauli ingens fervor, *ibid.* 217. Pauli vincula qualia, XXII, 292.

Paulus ita vicit, ut nullus regum, XXIII, 235. Pauli fortitudo, *ibid.* 269. Paulus de catenis et vinculis gloriabatur, XXII, 294. Quantum exagitatus, XXIII, 429, 430. Neronis odio impetitus, *ibid.* 239, 240. Catena magis, quam Nero diademate, gloriabatur, *ibid.* 220.

Paulus in naufragium incidit, dum verbum perferret, XXII, 75, 76. Paulus ab iis interfectus quos a malis cupiebat eripere, XXIII, 210.

Pauli sapientia quanta, XX, 8. Pauli obedientia commendatur, XXIII, 270.

Paulus se ipsum accusabat, XX, 4. Pauli modestia, XXXIII, 271, 272. Paulus humilis, modico corpore, V, 218. Ecclesiarum columna, etc., *ibid.*

Paulus quomodo sese laudavit, XXIII, 252. Pauli humilitas, *ibid.* patientia, *ibid.* 262. Pauli patientiam imitari nemo potest, *ibid.* 212.

Paulus peccatorum non obliviscebatur, XX, 514. Post tot merita et gesta timebat, XXII, 57, 58. Pauló charitas Christi instar omnium bonorum erat, XXIII, 220. Pauli charitas quanta, *ibid.* 225. Paulus charitate succensus, totus factus est charitas, *ibid.* 230. Sese omnibus accommodabat, *ibid.* 249. Pauli cura et providentia circa Timotheum, XXII, 56.

Paulus quantam peccatorum proximi sollicitudinem gesserit, XXIII, 545, 546. In carcere fratrum memoriam retinebat, XXI, 512. Pauli mansuetudo erga peccatores, XXIII, 227.

Paulus cur Timotheum ægrum non curaverit, XXII, 57.

Paulus studiosius pro amicis, quam alii adversus inimicos orabat, XXIII, 219.

Pauli dicta non a Paulo, sed a Spiritu sancto sunt, XXII, 54.

Paulus ita charus Deo, ut nullus miles regi suo, XXII, 18. Paulus quomodo filios iterum parturiebat, XXI, 513.

Paulus propter præsentem vitam gemuit, XXII, 139. Vitæ hujus contemptor, XXIII, 248, 249. Paulo parva omnia videbantur, XXII, 279. Paulus dum laboriosam vitam ageret, in cœlum raptus, *ibid.* 97.

Pauli merces ante resurrectionem, XI, 303. Paulus quibus præmiis in hac vita donatus sit, XXIII, 221, 222. In Paulo angelus Satanæ quid, *ibid.* 430.

Paulo et Barnabæ Lystris sacrificare volebant ex diaboli nequitia, XXII, 65.

Paulus Alexandro ærario cur maledixerit, XXIII, 262.

Paulus et Petrus licet mirabiles, cautione opus habebant, ne extollerentur, XXII, 64.

Pauli lex de iis qui indigne communicant, XX, 505. Paulus capite truncatus, II, 360.

Paulus diaconus, Chrysostomi causa vexatur, XXIV, 292. Paulus diaconus a Chrysostomo missus cum litteris ad Innocentium papam, *ibid.* 4, 10, 11.

Encomium in sanctum apostolum Paulum, XXV, 296.

Pauli Samosateni error, XI, 427. et hæresis, XX, 464.

Paulus Samosatenus dicebat Christum tunc cœpisse cum Maria ipsum genuit,

xix, 104, 105. Pauli Samosateni hæresis evellitur, xiii, 160. Paulus Samosatenus negabat ante sæcula fuisse unigenitum Dei, xix, 145, 146. Pauliani a Paulo Samosateno, *ibid.*

Paulus Samosatenus per psalmum, *Dixit Dominus*, confutatur, iii, 468.

Paulus Samosatenus impugnatur, qui dicebat, Christum fuisse ab eo tempore ex quo ex Maria processit, iii, 138.

Paulus Samosatenus impugnatur, qui dicebat Christum esse hominem, et existere tantum ex quo natus fuit ex Maria, iii, 472. Paulus Samosatenus carpitur, v, 306.

Paulus Samosatenus humi repit, ix, 196.

Pauli Samosateni error et insania, ix, 295, 296.

Paulus Samosatenus contradicit Evangelio, ix, 480. Scripturæ sensum adulterat, *ibid.* Pauli Samosateni insania, *ibid.* 227. In mulieris cujusdam gratiam salutem suam prodidit, *ibid.* Quod dicit Chrysostomus Paulum Samosatenum in mulieris cujusdam gratiam salutem suam prodidisse, de Zenobia Palmyrenorum regina intelligi debet, quæ Paulum Samosatenum aliquandiu protexit, *ibid.* 507, 508.

Paulum Samosatenum prosternit Paulus, xvi, 467. Pauli Samosateni sententia, xvi, 487; xvii, 35, 36. Confutatur, xvi, 487.

Pauli Samosateni sequaces, xvi, 240, 241.

Paulus Samosatenus rejicitur, xvi, 379.

Pauli Samosateni hæresis, xviii, 216. Pauli Samosateni hæresis dicens Christum initium habuisse ex Maria, *ibid.* 303.

Paulum Samosatenum confutat sanctus Paulus, xviii, 227.

Pauperrimus omnium qui multa concupiscit, xi, 162.

Pauperes sunt horrea quæ deprædari nequeunt, xi, 165. Mansuete excipiendi, xx, 445. Pauperes paupertatem indigne ferentes, quam lugendi, xi, 162.

Pauper philosophus neque diabolo expugnabilis, xxii, 98. Pauper verus Deo confidit, *ibid.* 93. In quibus præstet diviti, *ibid.* 98. Majori cum voluptate comedit, quam dives, *ibid.* 95. Pauperum curam Deus, plus quam nos gerit, *ibid.* 72.

Pauperes cohæredes filiorum nostrorum, xix, 153. Et ipsi eleemosynam erogare debent, ut possunt, xi, 51. Pauperum vita non perquirenda in eleemosyna eroganda, xxiii, 16, 17, 18. Pauperibus utiliores sunt Scripturæ, quam divitibus, *ibid.* 21.

Pauperes medici animarum nostrarum, xix, 170, 171. Pro foribus templorum stabant, quare, *ibid.* 171. Magis prosunt Ecclesiis, quam divites, *ibid.* 60. Eos Paulus summopere curat, xxvii, 6. Pauperibus non modo eleemosyna eroganda, sed etiam illis inserviendum est, *ibid.* 224.

Pauper pius divite improbo præstantior, xxiii, 5, 6. Pauperes non contumeliis afficiendi, xi, 508. Pauperi quam diviti suavior somnus, v, 132.

Pauperes quasi benefici respiciendi, i, 517. Pauperes ex divitum conspectu magis dolent, v, 75. Pauperes sub vesperam magis clamant, ii, 424.

Pauperes divitibus præponendi, v, 134, 135, 136. An plus quam pauper dives habeat, *ibid.* 127.

Pauperes tanquam Christus respiciendi, ii, 171.

Pauperes et orbos Deus auxilio suo dignatur, iii, 170. Pauper neminem timet, *ibid.* 348. In pauperibus Christus agnoscendus, iii, 367.

Pauperes cur a mundanis non audiantur, iv, 122. Pauperum invidia erga divites, iii, 347.

Pauper omnia fert facile, iii, 161. Pauperum arma luctus, ejulatus, *ibid.* 32. Pauperes in honore habentur, ii tantum qui sunt contriti corde, *ibid.* 161. Pauperes sunt ipse Christus, *ibid.* 357.

Pauperes spiritu quinam, viii, 45. Pauper spiritu quis, *ibid.* 163.

Pauperum oppressione nihil Deo magis perosum, iv, 234.

Pauper est qui divitias possidet, dives qui nihil habet, vii, 280, 281.

Pauperis responsum contumelioso diviti, vi, 223.

Pauperes qui non miseratur graviora patietur quam Sodomitæ, vii, 262. Pauperes alere oportet, nec satis pecuniam contemnere, *ibid.* 79.

Pauperum cura commendatur, VI, 434. Pauperes minus timent quam divites, V, 280.

Pauperes pro nobis pugnant, quomodo, VII, 121. Pauperes quotam partem Antiochiæ facerent, *ibid.* 119.

Paupertas celebratur, V, 279, 280. Paupertatis bona, VII, 381. Ejus laudes, *ibid.* 382.

Paupertas vera quæ, V, 342. Paupertas involuntaria fornace et feris gravior, VII, 289.

Paupertas nullam habet turpitudinem, V, 340.

Pauperis voluntarii descriptio, VI, 348. Imperat dæmonibus, *ibid.*

Paupertas cum gratiarum actione ferenda, V, 280.

Pauperes benigne excipiendi, VI, 227. Pauperes alere magis acceptum Deo est, quam Ecclesiæ ornatui studere, VII, 275.

Pauperes aspere tractabant quidam, VI, 225, 226. Pauperes spiritu quinam, V, 409. Pauperes juvandi sunt, X, 122.

Qui dat meretrici, præteriens pauperem, magna ira Dei dignus, XXV, 13.

Paupertas est additamentum deliciarum et quietis, X, 301. Paupertas non exprobranda, *ibid.* 359. Paupertatis laudes, *ibid.* 292.

Pauperes medici sunt animarum, IX, 354. Pauperis manus est thuribulum, quomodo, *ibid.* 481. Pauperes in foribus ecclesiæ constituti, quare, *ibid.* 354.

Pauperes veri non sunt qui ditari cupiunt, XII, 161. Pauperes aptiores ad doctrinam et disciplinam sunt quam divites, *ibid.* 162.

Pauperem qui rejicit, Christum rejicit, XIII, 425, 426. Pauperum mos, XII, 94.

Pauperibus erogata dona ad fœnus dantur, XIII, 266. Quæ pauperibus in testamentis dantur utilia sunt animæ, XIII, 485. Paupertas non miseros facit, *ibid.* 506.

Paupertatem parit charitas, quomodo, XII, 134. Paupertas quorumdam ex aliorum divitiis oritur, *ibid.* 139, 140. Paupertas præsidium munitum, *ibid.* 161.

Paupertas Christi in exemplum sumenda, XIV, 24, 25. Pauper est medicus animarum, quomodo, *ibid.* 524. Pauperes divitibus feliciores, XV, 361, 362. Pauperes invidi ut plurimum sunt, *ibid.* 444. Pauperum vitia, *ibid.* 375.

Pauperes quidam filios excæcabant, ut uberiorem stipem cogerent, XIV, 393, 394. Alii gratia quædam et pene incredibilia faciebant, ut sibi quidpiam daretur, *ibid.* 395, 396.

Pauper est quasi ara, in qua dona Deo oblata reponuntur, XV, 448, 449. Pauperibus erogatæ divitiæ in tuto ponuntur, *ibid.* 52. Pauperes feliciores sunt divitibus in rebus ad salutem pertinentibus, *ibid.* 374.

Pauperes magis sano quam divites corpore sunt, XV, 358, 359.

Pauperrimus omnium est qui plura semper concupiscit, XIV, 427.

Pauperes divitibus opus habent, et divites pauperibus, XV, 29, 30, 31. Paupertas securitatem et libertatem parit, *ibid.* 94.

Paupertas Christianis gloriosa est, XVI, 115. Paupertas non formidanda, divitiæ non expetendæ, XV, 415.

Pauper qui pauperiorem lædit, divitem, si posset, aggredi non dubitaret, XVIII, 31. Pauperes juvandi, XVII, 279, 280. Pauperum contemptus ex arrogantia paritur, XVII, 288.

Pauper non est qui nihil habet, sed qui multa cupit; dives non est qui multa possidet, sed qui nullo eget, XVI, 430.

Pauperes qui non alunt, Christum non alunt, XVII, 89. Pauperes si non essent, peccatorum sarcinam difficile deponeremus, *ibid.* 459, 460.

Paupertas non parit otium, sed laboris amorem, XVI, 139. Paupertas non obest ad regnum consequendum; divitiæ non prosunt ad gehennam vitandam, *ibid.* 430. Paupertas beatissimum facere potest, *ibid.* 427.

Paupertas nemini exprobranda est, XVI, 345. Paupertas non mala, divitiæ non bonæ, XVII, 302. Paupertatis timor quam futilis, XVI, 431.

Paupertas non mala est, imo si quis ea bene utatur, mala tollit, IV, 414, 415. Paupertas, divitiæ, morbus, sanitas, vita, mors, etc., mediæ res sunt per se, nec bonæ nec malæ, *ibid.* 416.

Paupertas et carnem et animam cor-

rigit, III, 38. Paupertas, mater philosophiæ, *ibid.*

Paupertas non est malum, ut nec divitiæ bonum, III, 316. Paupertas ad virtutem aptior divitiis, *ibid.* 161. Pauperis sapientia nihili ducitur, *ibid.* 316. Paupertas optanda, *ibid.* 495, 496. Paupertas non est graviter ferenda, *ibid.* 115.

Paupertas quos non lædat, XI, 194. Vel generosissimi viri animum potest dejicere, XX, 445. Paupertas invita insanabile malum, *ibid.* 444.

Paupertas ac divitiæ hic nihil aliud sunt quam personatæ larvæ, XI, 168.

Paupertas gravis sine philosophia, XI, 151, 152. In medio divitum molestior, *ibid.* 152, 153. Quantum bonum, XXII, 33, 34. Pauperi vel improbissimo impertiendum, XI, 173.

Paupertas divitiis melior, XXII, 137. Sapienter ferentibus magna possessio, *ibid.* 97. Thesaurus qui nequit auferri, baculus firmissimus, *ibid.* validum telum, inexpugnabile habitaculum, turris inconcussa, XXII, 99.

Paupertas et divitiæ sunt arma ad virtutem ferentia, si recte utamur, XXII, 280. Id probatur exemplo Jobi, *ibid.* Paupertas divitiis opportunior ad pietatem, XX, 386.

Paupertas asylum tutum, portus tranquillus, XXIII, 94. Melior abundantia, XIX, 61. Ad virtutem opportunior divitiis, XXIII, 16. Paupertas non per se bona, sed ex usu, *ibid.* 22.

Paupertas non excusat ab ecclesia frequentanda, V, 111. Non semper excusat ab eleemosyna eroganda, II, 397, 398. Non damno est ei qui internas habet divitias, V, 109.

Paupertatis necessitas, V, 131. Sine paupertate omnis vitæ constitutio tolleretur, *ibid.* Paupertas artes invenit, *ibid.*

Pauperis melior est conditio quam divitis, XVIII, 223. Qui sponte pauperes sunt habent omnia bona, *ibid.* 412. Paupertatis bona, divitiarum mala, XVIII, 409.

Pausaphius Pisidiæ episcopus, vir religiosus e partibus Joannis Chrysostomi, XXV, 412.

Pavimentum gemmis vestitum, XIX, 1.

Pax mater et nutrix nostra, XX, 243. Pacis studium necessarium ad recte communicandum, XI, 125.

Pace Ecclesiæ non abutendum, XIX, 159. Pax quam Christus attulit, et Paulus petiit, quænam, III, 39, 40. Pax diligentium Deum, *ibid.* 38. Pax cum virtute reperitur, *ibid.* Sine pace miser est homo, *ibid.*

Pax in terram per Christum allata, III, 287. Pace sensibili alia pax est excelsior, III, 625.

Pax bonorum omnium causa, VI, 221. Pax vera quænam sit, VI, 215; XVII, 394.

Pacem dat in ecclesia is qui præsidet, VI, 182. Pacis in ecclesia dicendæ ritus, *ibid.* 183. Pax vera a Deo est, XIV, 120.

Pax est ubi charitas est, XVI, 394. Pax Dei est firma et stabilis, XVII, 93, 94.

Pax venit cum Dominum imitamur, XVIII, 174. Pax non potest esse, nisi virtus exerceatur, XVI, 226.

Pacem habemus cum Deo quando bellum contra diabolum gerimus, XVI, 385.

Peccare humanum est, in peccatis perseverare satanicum, XXI, 487. Post extremam corruptionem Christus iterum efformatur, XXI, 480.

Pecatori conatus magnus ad pœnitentiam adhibendus, XXI, 467. Peccator a vitiis quomodo emergat, *ibid.* 456, 457. Peccatorem non excusat multitudo sociorum, *ibid.* 21. Peccatores quantumlibet pauci, corrigendi tamen, XX, 230. Qui eadem admittunt scelera, cur non easdem pœnas luant, XXI, 151, 152.

Peccatores nos ipsos vocamus, ab aliis vocari ægre audimus, XXI, 436, 437. Peccator qui hic non pœnas dat, timeat, *ibid.* 153. Peccator nunquam desperare debet, *ibid.* 453.

Peccatores prospere agentes, non ideo felices, XI, 187. imo infelicissimi, *ibid.* 187, 188. Ideo deplorandi, *ibid.* Peccatoris laus non placet, XX, 523, 524.

Peccatores eadem peccantes, non eadem patiuntur in hoc mundo, XI, 197. Peccatores aliquando et hic et in futuro sæculo puniuntur, *ibid.* 192, 193.

Peccatores sæpe volunt a prava con-

suetudine liberari, sed consuetudine et voluptate impediuntur, XXI, 282.

Peccatores induunt immortalitatem ad supplicium, XXI, 469. Peccatores, cur minus peccantes, in hoc mundo interdum puniantur, sceleratiores vero minime, *ibid.* 70, 71.

Peccare non tam grave est quam post peccatum Deum ut auctorem accusare, XIX, 492. Si quotidie peccas, quotidie pœnitentiam age, XXI, 596.

Peccatores cur non statim post peccata de medio tollantur, XX, 20, 21. Peccantes minus lacrymis digni, quam non pœnitentes, XXI, 522. Peccatore nihil pauperius, *ibid.* 579.

Peccatores cur prospere agant in hac vita, XX, 19, 20, 21. Peccator etiam in hac vita punitur, XXIII, 513, 514. Peccatores in Ecclesiam accedant, *ibid.* 275.

Peccatores etiam post baptismum de salute desperare non debent, X, 467. Peccator dæmoniaco miserior, XIX, 218. Peccatorum delicta non divulgantur a sacerdotibus concionatoribus, XXIII, 23.

Peccatores cur non dent hic pœnas peccatorum, III, 98. Peccator etiam, si spem in Deum habeat, inexpugnabilis erit, *ibid.* 178. Peccator, justus ab oratione factus, *ibid.* 18. Peccatorem multum lugere, non laudare oportet, *ibid.* 166.

Peccantibus indignandum, III, 391. Qui se ipsum damnat Dei sententiam et damnationem evitat, *ibid.* 334. Peccatorem Deus absolute perire non vult, *ibid.* 170. Peccatores sub lege non iisdem pœnis afficiebantur, quibus peccatores sub Novo Testamento; hi graviores luunt, *ibid.* 64.

Peccatores terra dicta, IV, 583. Peccatores dolore afficit virtutis præsentia, *ibid.* 268. Peccatores cur non Deus omnes ulciscatur in hoc mundo, *ibid.* 218.

Peccatorem prævenit Deus, IV, 432. Peccatori post mortem nullum auxilium, VII, 252, 253. Peccatorum diversa genera, *ibid.* 221, 222.

Peccantibus dolor salutaris est, VI, 310. Qui peccat in majoribus, non tanta cura in aliis minora explorare debet, *ibid.* 388. Peccator sæpe monendus, licet non resipiscat, *ibid.* 276.

Peccatori cognatus justus non prodest, V, 288. Peccatores non ita aversatur Deus, ut eos qui post peccatum non sese cohibent, *ibid.* 304.

Peccantes quando judicare et accusare oporteat, quando non oporteat, VI, 58, 59. Peccatrix mulier non eadem est quæ soror Lazari, VII, 271.

Peccatoribus mors est initium mille malorum, VI, 442. Peccatores lugendi, non mortui, XII, 257.

Peccatori pœnas Deus æternas ex amore comminatur, XIII, 301. Peccatoris incuria pejor est peccato, XII, 289. Peccatorum hominum mors, vere mors est, *ibid.* 257.

Peccantibus cur non statim Deus pœnas inferat, X, 60, 61.

Peccatores omnes cur in hoc mundo non puniantur, IX, 360. Peccatores post baptisma gravius puniuntur, *ibid.* 381.

Peccatores humane excipiendi exemplo Christi, X, 161. Peccator nihil differt ab ebrio, IX, 215. In perpetuo metu versatur, *ibid.*

Peccator est, non qui male patitur, sed qui male facit, XVII, 266. Peccatores lugendi, de justis gaudendum est, XVI, 440.

Peccare non tam grave est quam post delictum non parere sacerdotibus, V, 167.

Peccantem in nos feramus, peccantem in Deum puniamus, I, 375, 376. Peccatoris miseria, *ibid.* 274. Peccatores se occultare volunt, *ibid.* 219.

Peccator potest agere bonum si velit, I, 340, 341. Peccator qui monentem se contemnit, vulnus adauget, V, 167.

Peccantes fratres quomodo tractandi, XV, 382. Quo pacto corrigendi, et ad meliora deducendi, *ibid.* 383, 384. Peccator nunquam desperet, XIV, 408.

Peccatores non increpare tum magistro, tum discipulo detrimentum affert, XV, 386, 387. Peccatores reprimit inferni metus, *ibid.* 334.

Peccatoribus quoque eleemosyna eroganda est, XVIII, 327. De peccatoribus nunquam desperandum, *ibid.* 349, 350.

Peccatorum expiationi breve tempus sufficit, si corpus Christi sumat, si oret, sobrius, ac vigilans sit, XXIII, 299, 301. Peccatum mala bestia, XX, 523, 524.

Peccatorum memoriam retinere debemus, XXI, 437, 438. Peccata quomodo purganda, XXIII, 301, 302. Peccatum nullum est cui remedium afferi non possit, XXI, 465, 466.

Peccatorum confessio, XIX, 453, 454. Confessio multum affert solatii, quanto magis eorum ablutio, XXI, 488. Peccatorum emendatio quam difficilis, XI, 207, 208.

Peccatis mortui in hac vita possunt resuscitari, XX, 339. Peccata qui cavent non puniuntur, sed non ideo corona donantur, quomodo, XXI, 121. Peccatum non excusatur ab infirmitate naturæ, *ibid.* 444, 445. Nihil malum, nisi peccatum; nihil bonum, nisi virtus, XXII, 29, 30. Peccata cum magna accuratione examinantur, XXI, 467. Minima magnam merentur pœnam, *ibid.* 432.

Peccata aliorum revelare quandoque oportet, XX, 209, 219, 220.

In peccatum cadere non tam grave, sed in lapsu manere gravissimum, XXI, 441, 463. Peccata sua negligere et aliena curare, absurdum, XX, 496, 497. Peccatis cito resiliendum, XI, 217. Peccatorum venia prænuntiata, XI, 453, 454.

Peccati occasionem qui dant puniendi sunt, XXI, 265. Peccata fratrum corrigenda, non vulganda, XI, 166, 167; XX, 345, 346.

Peccata decenni imputantur, XXI, 98, 463. Peccata parva magna fiunt, si negligantur; magna vero parva evadunt, si curentur, XX, 230, 231.

In peccatum vel semel incidere supplicium meretur, XXI, 400. Propter peccatorum gravitatem a pœnitentia nemo deterreatur, *ibid.* 457. Ante peccatum et post peccatum Deus curam nostri habet, XX, 339, 340.

Peccatum non excusatur, etiamsi alio consulente sit admissum, XXI, 444.

Peccatum pudor, pœnitentiam fiducia sequitur, XXI, 598. Sed ordinem invertit Satanas, deditque peccato confidentiam, pœnitentiæ pudorem, *ibid.* 598, 600. Peccatum mensuram habet, remedium non habet, quomodo, *ibid.* 596, 597. Peccati pudeat, non pœnitentiæ, *ibid.* 598.

Peccatum per se nullo arguente prodit, XXII, 185. Peccati remedium in hac vita sunt pœnæ, *ibid.* 169. Peccatorum maculas in adversis deponimus, *ibid.* 70, 71.

Peccatorum memoria utilis, XX, 515. Ob peccata nunquam desperandum, XXI, 551. Peccata singulatim exponenda, XX, 519.

Peccata hic luere magnum bonum, XXII, 165. Peccata luge, et ipsa delebis, *ibid.* 144. Sola lugenda sunt, *ibid.* 145. Peccatum luge, ut non lugeas supplicium, XXI, 588.

Peccatum in extrema canitie admissum eluitur, XXI, 532. In peccato mori, est cane miserius mori, XXIII, 513.

Peccatum solum malum, XXII, 138. Peccatum grave, sed gravius altum sapere in peccato, XXI, 516. Peccato et inobsequentia nihil gravius, *ibid.* 552. De peccato solo dolendum, XXII, 164.

Peccata omnium causa malorum, XXI, 587. Post baptismum admissa, multo indigent studio ut deleantur, XI, 399, 400.

Peccatum tristitiam et mortem peperit, XXII, 145.

Peccatum contumelia, XXIII, 66. Solum lædere potest, *ibid.* 68, 69. Peccati natura fons malorum et radix et mater est, XI, 18. Peccatorum onus maximum, XI, 55. Peccati natura proprium mortis alimentum, XXIII, 48.

Peccatum solum molestum est, XXIV, 137. Est animæ morbus, XI, 22. Peccatum solum est probrum, XIX, 46, 47. Peccatum solum grave, XXIV, 24, 25.

Peccatum damnare justificationis est pars, XXI, 325. Peccatorum meminisse, recte factorum oblivisci oportet, XXIII, 47. Peccatorum recordatio utilis, XI, 58, 59.

Peccatum aliquod natura sua leve quomodo grave evadat, XIX, 63, 64. Peccatorum multitudo sæpe immaturam mortem confert, *ibid.* 74.

Peccata quomodo deleantur, XI, 53. Peccati genus nullum venia caret, *ibid.* 58. Peccata delentur ærumnis cum gratiarum actione toleratis, XIX, 12. Etiam gravissima expiantur, XI, 67. Ad peccatorum veniam opera bona imputantur, XI, 55. et tribulationes quoque, *ibid.* et morbi, *ibid.*

Peccatum inæqualitatem conditionum

advexit, I, 439. Quot servitutis modos in hominem induxerit, II, 409.

Peccata purganda confessione et pœnitentia, V, 168. Brevi tempore corrigi possunt, I, 351, 352. Peccato nihil pejus, *ibid.* 218, 219. Peccatum id effecit ut principes haberemus, II, 414. Adamo dignitatem abstulit, *ibid.* 407. Peccatum omne cum servitute conjunctum est, *ibid.* 418. Peccata minora non negligenter prætereunda, *ibid.* 293, 294. Quænam magis veniam mereantur, *ibid.* 453.

Peccatum, quantum malum, I, 312. Peccatorum remissio brevi tempore potest impetrari, II, 226.

Peccatum opprobrium inurit, I, 278. Peccata eadem qui admittunt, non semper easdem pœnas luunt, I, 87. In peccatis excusatio pessima, IV, 100.

Peccata nunquam digne Deus punit, IV, 112. Peccatorum confessio Deum maxime placat, *ibid.* 101, 102. Peccati solutio est confessio, *ibid.* 100. Peccatorum veniam a Deo assequi non potest, qui precatur eum ut peccata aliorum puniat, III, 19.

Peccata sua quidam in Deum conferunt, IV, 120. Peccato sublato, omnia facilia, expedita, tranquilla, *ibid.* 71.

Peccata aliorum aliquando non celanda, III, 393.

Peccatum solum terribile ac timendum, III, 321. A peccato abstinere non sufficit, sed bona opera edenda, *ibid.* 30, 31.

Peccatores etiam ante legem puniebantur, IV, 185.

Peccatum solum homini noxium, IV, 71.

Peccatum obtenebrat et excæcat mentem, III, 27. Peccati fœtor, IV, 89. Peccatum et vitium faciunt ex hominibus bestias, *ibid.* 75. A peccato cito resurgendum, III, 184. Peccatorum fructus sunt mala propria, *ibid.* 5. Peccata a principio coërcenda, *ibid.* 75.

Peccata minora non negligenda, III, 75. Peccatum prius quam fiat, suam velat turpitudinem, *ibid.* 334. Peccatorum recordatio magnum lucrum affert, *ibid.* 30.

Peccatum malum est; aliud vero gravius malum, si nulla adhibeatur medicina, *ibid.* 97, 98. Peccatum extrema ebrietas et summum malum, *ibid.* 190, 191. Peccata dedita opera commissa graviora sunt, *ibid.* 463.

Peccatum venationi cur comparetur, IV, 81. Peccatum ipsum est pœna, III, 108. Peccatis gratulari non minus est quam peccare, *ibid.* 390. Peccato nihil gravius, *ibid.* 624, 625. Peccatum ante supplicium a Deo illatum pœnas exigit, *ibid.* 159. Peccatorum vulnera neglecta, majora sæpe evadunt, *ibid.* 74.

Peccatum natura sua lacus est, IV, 128. In peccato qui vivit, omnium miserrimus est, III, 165, 166. Peccatum parit pericula, *ibid.* 161. Peccatum res fraudulenta, quæ decipit, *ibid.* 321.

Peccatorum tenebræ, IV, 121.

Peccatum etiam deletum non oblivioni mandandum, III, 439. Peccati operatio non est naturalis, *ibid.* 444. Peccatum, si Dei benignitati comparetur, araneæ tela est, *ibid.* 436, 437. Peccatum suapte natura linguam astringit, *ibid.* 452.

Peccata quædam contra Deum, quædam contra hominem, IV, 173.

Peccatum est lues quædam, III, 158.

Peccatum non tam mala res est, quam post peccatum impudentia, IV, 403. Peccatum unius aliquando toti populo vindictam arcessit, *ibid.* 359. Peccatis longe leviorem pœnam infligit Deus, *ibid.* 223. Peccatis justi cedunt in bonum, *ibid.* 403.

Peccata non tam formidant homines plerique quam supplicia, IV, 253, 254. A peccatis oritur confusio vultus, *ibid.* 266. Peccatis gravissimis onustos Deus graviori reservat supplicio, *ibid.* 278, 279. Peccatorum recordatio remedium est, *ibid.* 592.

Peccatorum pœna cum in hac vita non infertur, in futuram vitam reservatur, XXII, 532. Peccata levia qui committunt, minimi sunt in regno Dei, VIII, 47.

Peccatum est maximum malorum, V, 404. Non ex natura est, aut ex necessitate, VI, 327. Peccatum, magnus dæmon, *ibid.* 186. Animæ lepra, *ibid.* 93. Gravis paralysis est, VII, 131, 132.

Peccatum tristitiam induxit, VI, 447.

Peccatum si negligatur majoris peccati radix est, VII, 342.

Peccatum non tegitur per aliud peccatum, sed per pœnitentiam, VI, 358. Peccatum evulgatum quam amarum, *ibid.* 115.

Peccatis deditæ animæ deformitas, V, 406. Peccata memoriæ, bona opera oblivioni tradenda, *ibid.* 255.

Peccatorum remissio etiam post lavacrum datur, V, 473. Ad peccatorum remissionem via facilis injuriarum oblivio, VII, 58, 59. Post peccatum confestim surgendum, VI, 116.

Peccata quomodo confitenda, V, 404.

Peccata nos a Deo disjungunt, justitia nos Deo conjungit, VI, 434. De peccato non dolere magis irritat Deum quam ipsum peccatum, V, 405. Peccata propria confiteri, id est gratias Deo agere, *ibid.* 257.

Peccata majora vel minora sunt secundum personarum differentiam, VII, 220, 221. Peccata a beneficiis acceptis graviora, *ibid.* 54.

Peccati conscientia mentem aggravat, VI, 260. Peccata nostra non duabus vel tribus, sed mille mortibus digna sunt, VI, 237. Peccata non aliorum sed nostra disquirenda sunt, VII, 97.

Peccata sua non videre malum est, peccatorem de aliis judicare, duplex triplexque malum, VI, 63. Peccatum morbos plurimos parit, IX, 461, 462.

Peccati servitus gravissima et durissima, X, 101. Peccatum plumbo gravius, *ibid.* 406.

Peccatum. Quid sit, *arguet de peccato?* X, 306.

Peccato nihil turpius, IX, 216. Satius est nudum quam peccatis onustum ambulare, *ibid.* Peccatorum pœnam corporalem incutit Deus, *ibid.* 460, 461.

Peccato nihil sordidius, nihil impurius, X, 91. Peccata aliorum non revelanda, *ibid.* 256.

Peccata quomodo abluantur, IX, 224, 225. *In peccatis natus es* : Quid significet? X, 137. Peccatum quodvis ex insipientia ortum habet, IX, 505. De peccatis parentum nemo dat pœnas, X, 116.

Peccata si non aliis dimittamus, nostra non dimittuntur nobis, IX, 485. Peccata animam abjectam reddunt, X, 106.

Peccatum diabolus a Paulo vocatur, IX, 424. Peccati natura quæ, *ibid.* 206. Peccatum gravius dæmone, XII, 464, 465.

Peccatum gravius quam pœna peccati, XIII, 232. Peccatum mortis radix, *ibid.* 313.

Peccatum dæmon est voluntarius et spontanea insania, XIV, 65.

Peccatum senectutem parit, XIII, 315, 316. Peccata vermibus deteriora, *ibid.* 332.

Peccatum dum parturitur, quemdam affert pudorem; cum autem perfectum est, impudentiorem reddit auctorem, XII, 119. Qui frequenter peccant oportet, XII, 149, 150. Peccata sunt spinæ, *ibid.* 98.

Peccata temporanea æterna pœna puniuntur, XIV, 37, 39. Post peccatum altum sapere, gravius est ipso peccato, XIII, 218. Peccatum qui laudat nocentior est peccante, *ibid.* 219, 220.

Peccatum nullum non cedit baptismo, XII, 17, 18. Peccato mortuos nos baptismus reddit, XII, 314. Peccata non modo priora delet baptismus, sed adversus futura firmat, *ibid.* 321.

Peccatum. Qui post lavacrum peccant gravius puniuntur quam catechumeni, XII, 18. Peccati deponendi et depellendi modus, XIII, 317.

Peccatum nullum non remittitur pœnitenti, XII, 217. Peccati remedium est confessio, *ibid.* 151. Peccatorum rubiginem purgat imago mortis, *ibid.* 315. Peccati occasionem tollit cibus moderatus, *ibid.* 280.

Peccato minus est supplicium, XIII, 302. Peccatum profunda res deorum ferens, XII, 105, 106. Peccati natura, XIII, 186.

Peccati descriptio, XIV, 232. Peccato qui servit liber non est, et qui non servit liber est, *ibid.* 361.

Peccatorum omnium species extinguit charitas vehemens, XV, 172. Peccatorum suorum vindex est qui Christum vere amat, *ibid.* 347.

Peccatorum supplicium finem non habet, XIV, 225. Peccatum impudentem hominem reddit; *ibid.* 137. Peccata

proximi non curiose perquirenda, *ibid.* 244, 245.

Peccata quibus remediis sanentur, XV, 258. Peccatum omne insipientia est, XVII, 105. Peccatum solum malum est, XVI, 324. Peccata non fiunt ex necessitate, *ibid.* 137.

Peccato nihil fœtidius, XVII, 359. Peccatum solum vere immundum est, XVIII, 133, 135.

Peccatum charitati plus quam omnia contrarium, XVI, 226. Peccatum omne est immunditia; omnis virtus, puritas et mundities, XVII, 201.

Peccati vacua nulla dies est, XVIII, 30. In peccatis qui degit inermis et nudus est; in justitia qui versatur est armatus, *ibid.* 105, 106.

Peccatorum catenas connectere quid sit, XVII, 122, 123. Peccata omnia consumit vis charitatis, *ibid.* 202, 203.

Peccatum fecit ut alii heri, alii servi essent, XVI, 366. Peccata ex personarum conditione discernuntur et distinguuntur, XVIII, 174. Peccata confiteri oportet, *ibid.* 178.

Peccata qui condonat, et suam et illius qui veniam est assecutus, animam juvat, XVI, 293.

Peccatorum remissionem obtinet qui aliis peccata et injurias remittit, XVIII, 176. Peccatorum sarcinam difficile deponeremus si pauperes non essent, XVII, 459, 460.

Peccata nostra et aliorum bona opera cogitanda sunt, XVI, 528.

Peccatorum remissio per sanguinem Dominicum magna res est, XVI, 129. Peccatorum suorum catenis unusquisque constringitur, *ibid.* 264. Peccatum occultum admittitur cum majori securitate *ibid.* 307, 308. Peccatum schismatis ne sanguis quidem martyrii potest delere, *ibid.* 249.

Peccatum. Qui acerbe aliena examinat, de peccatis suis nullam unquam consequetur veniam, XXV, 312, 313.

Peccatum cum consummatum est suæ absurditatis ostendit excessum, II, 336. Peccatum erubescentiam dedit Adamo, I, 198. Peccatum magna turpitudo, *ibid.* 133.

Peccatum magna turpitudo, I, 133. Peccatum antequam fiat nos obtenebrat, postquam factum est suam fœditatem ostendit, *ibid.* 274.

Peccatum alterum servitutis modum invexit, II, 411, 412. Peccata nostra inimici melius vident quam nos, V, 175. Ob peccata unius cur alii puniantur, II, 418, 419.

Peccatorum remissio sunt beneficia inimicis præstita, V, 187, 188. Peccata confiteri oportet, et vulnera medico ostendere, I, 456.

Peccata proximi non amare judicanda, II, 453. Peccati primi parentis damna sarcire possumus si volumus, *ibid.* 423. In peccata qui recidunt, canibus in Scriptura comparati, I, 85.

Peccatum facile superare possumus si velimus, XVIII, 505. Peccatis obnoxius de fratre judicare non debet, *ibid.* 458, 459. Peccatum extinguit eleemosyna, *ibid.* 211. Peccata quomodo abstergenda, *ibid.* 349. Peccatorum remissionem habet Novum Testamentum tantum, *ibid.* 414. Peccato nihil amarius, *ibid.* 539. Peccatorum recordatio sit remedium, *ibid.* 544. Peccata spinæ vocantur ubique in Scriptura, *ibid.* 321.

De peccato et confessione ecloga, XXV, 117. Peccatores etiam et scelesti diligendi, XVIII, 419.

Pecuniæ χρήματα dictæ, ut illis utamur, XXIII, 550.

Pecuniæ non sunt avaro propriæ, XXII, 88. Pecuniarum imbecillitas contra mala nos invadentia, *ibid.* 95.

Pecuniæ χρήματα dicuntur, quod illis sit utendum, II, 483. Pecunia in conjugiis non quærenda, XXI, 334.

Pecuniæ in cœlis serendæ, quomodo, XXI, 259, 260. Pecunias qui recondit, earum possessor non est, XXI, 96. Pecuniæ amor quantas ærumnas subire cogat, *ibid.* 409, 410. Pecuniæ. *Vide* DIVITIÆ.

Pecuniæ amor innumera gignit mala, I, 121. Pecuniæ virtuti obstant, II, 372. Pecuniis qui inhiant deteriores sunt ebriis, I, 476. Pecuniis nihil vitæ humanæ perniciosius, II, 404.

Pecunia in crumena posita sigillo muniebatur, V, 282. Pecuniæ amor omnium radix malorum, VI, 178.

Pecuniæ amor quam noxius, V, 343, 344. Pecuniarum servitus ex stupiditate

prodit, VI, 330. Pecuniarum amor virtutes omnes labefactat, VII, 76.

Pecuniarum tyrannis, VII, 45. Pecuniarum amor est carceris custos, V, 406. Pecuniæ amor quam prave animum afficiat, VII, 286.

Pecuniæ quam difficile servèntur, VI, 29. Liberum servum efficiunt, *ibid.* Pecuniæ in cœlo depositæ tutæ sunt, *ibid.* 30.

Pecuniæ servandæ incommoda, VII, 81, 82, 380. Pecuniæ quomodo tuto serventur, VI, 32. Pecuniæ quo pacto fructum pariant, *ibid.* 171. Pecunias qui largitur aliena dat, VII, 243.

Pecuniarum collectoribus nihil stultius, VII, 252. Pecuniæ quantum damni inferant possidentibus, *ibid.* 84.

Pecuniæ et terrena pompa mendicorum pannis viliora, V, 381.

Pecunias non vituperat Christus, sed eos qui nimio illarum tenentur amore, VII, 79, 80. Pecuniarum amor omnia pervertit et dejicit, *ibid.* 43, 44.

Pecuniam contemnere non satis est, sed oportet pauperes alere, VII, 79. Pecuniæ amor bellum animæ parit, III, 38, 39.

Pecuniæ cum bonis operibus honestæ sunt, III, 348. Pecunias qui amat, iis vel in morte vel ante mortem nudatur, *ibid.* 217. Pecuniæ amor damnatur, X, 328. Pecuniæ amor ipso deterior dæmone, *ibid.* 209. Pecuniæ amor unde, *ibid.* 274.

Pecuniis utendum, non abutendum, IX, 318. Pecunias auget qui pauperibus distribuit, *ibid.* 318.

Pecuniarum amor doctrinæ Christi contrarius, IX, 178. Pecuniarum contemptores maxime Deum amant, *ibid.* 230.

Pecuniarum concupiscentia tyrannide quavis acerbior, X, 148.

Pecuniarum amor quanta mala pariat, X, 398.

Pecunia quot malorum causa, XII, 399. Pecuniæ amor quo homines attrahat, XII, 77, 78.

Pecuniarum cupiditas quantum malum, XIII, 333. Pecuniæ a nobis contemnendæ sunt, ut ne a Christo contemnamur, *ibid.* 271.

Pecuniarum possessio omnium causa mœrorum, XII, 175. Pecuniæ spernendæ, XIV, 527. De pecuniæ jactura non dolendum, XV, 93.

Pecunias sparge, ut justitiam colligas, XV, 441. Pecuniarum cupiditas et justitia simul habitare non possunt, *ibid.* Pecuniarum amor velut tyrannus quidam abigendus, *ibid.*

Pecuniarum amor quanta mala pariat, XIV, 252. Omnia subvertit, XIV, 325. Pecunia et anima non possunt simul amari, *ibid.* 427.

Pecuniarum cupiditate cur multi capiantur, XV, 486. Pecuniarum cupiditas quanta inducat mala, XIV, 297. Pecuniæ amor quomodo excutiendus, *ibid.* 254.

Pecuniarum usus quis esse debeat, XIV, 242. Pecuniæ non malæ si bene illis utamur, *ibid.* 285.

Pecuniarum quam corporum amore plures tenentur, XV, 297, 298. Pecuniæ amor exagitatur, XVI, 534.

Pecuniarum amor parit bella, lites, inimicitias, XVII, 495. Pecuniæ amor, durum et asperum jugum, XVI, 309.

Pecuniæ ingens amor describitur, XVIII, 68, 69. Pecuniarum cupiditas ex arrogantia paritur, XVII, 288.

Pecuniarum cupidi fornicatoribus intemperantiores sunt, quomodo, XVIII, 148. Pecuniarum cupiditas semper damnanda, *ibid.* 147. Pecuniarum cupiditas minor est amore corporum, *ibid.*

Pecuniæ χρήματα propterea dictæ sunt, id est, utilia, non ut ipsis sic nos utamur quemadmodum utuntur prothecæ, sed ut ex illis honesti quidpiam agamus, XVI, 536. Pecuniæ etiam quæ nostræ sunt, non sunt nostræ, nedum alienæ nostræ sint, XVIII, 63.

Pecuniæ non curandæ, XVII, 338. Pecuniæ contemnendæ sunt, *ibid.* 192.

Pecuniarum vilitas, XVII, 399. Pecuniæ vanæ sunt, si consumantur ad delicias, XVI, 253. Pecuniarum usus qualis esse debeat, XVII, 428, 429.

Pecuniæ jactura maxime homines mordere solet, XVIII, 190.

Pecuniæ sunt impedimento, ideoque pauperibus dandæ, XVIII, 162.

Pecuniis superior est qui virtute præditus est, XVI, 227. Pecuniæ despiciendæ propter Christum, XVII, 186.

Pecuniæ et turpis lucri cupiditas quanta mala pariant, XVIII, 124. Pecuniarum possessio pecuniarum desiderium infert, *ibid.* 150.

Pecuniis et deliciis moderate frui licet, XVI, 261. Pecuniæ vel erogandæ pauperibus, vel in morte amittendæ, XVIII, 188.

Pecunias qui amat, suam despicit animam et salutem, XVIII, 425.

Pecuniarum cupiditas describitur et carpitur, XXIII, 126. Pecuniis non parcendum, XVIII, 329.

Pecuniarum rabies et fornax nunquam extinguitur, XXII, 510.

Pecuniosi homines, cum metuunt hostium incursiones, maxima cura res suas custodiunt, januas muniunt seris et repagulis, in terram divitias abscondunt, ita ut nemo scire possit ubi lateant, I, 75.

Pedem in commotionem dare quid, XIX, 235. Pedum lotio exemplo Christi facienda, *ibid.* 221. Multa possunt domum introeuntes Sanctorum pedes, *ibid.* 222.

Pelagia. Homilia prima encomiastica in sanctam martyrem Pelagiam Antiochenam, XXIII, 395.

Homilia secunda in sanctam Pelagiam, XXIII, 405.

Pelagia se consilium mutasse simulabat milites alloquens, XXIII, 406, 407. Tecti fastigio se præcipitem dat, *ibid.* 407. Pelagia non carnificum manus expectavit, *ibid.* 396. Metuebat ne virginitatis coronam perderet, *ibid.* Ad tribunal ingredi recusabat, *ibid.* ne lascivis oculis pateret, *ibid.* Milites ad se comprehendendam missos, rogat sibi liceat ingredi, et vestem mutare, *ibid.* 398. Se præcipitem dedit, *ibid.* Ex divino nutu se præcipitem dedit, *ibid.* 400.

Pelagiæ reliquiæ frequentantur a populo, XXIII, 401. Quantus erat ille populi concursus, *ibid.*

Pelagio presbytero epistola Chrysostomi, XXIV, 352.

Pelagius monachus, qui sancte et cum tolerantia vixerat, in fraudem impulsus, hic putatur esse hæresiarcha, XXIV, 100.

Pelles aureæ, III, 367.

Pentadia diaconissa Chrysostomo scribit et ab eo litteras accipit, XXIV, 218. Pentadiæ fiducia atque constantia, *ibid.* In forum pertracta Chrysostomi causa, hinc ad tribunal et in carcerem, *ibid.* 219.

Pentadiæ diaconissæ epistola Chrysostomi, XXIV, 229. Eam hortatur ne pedem moveat, *ibid.* 230. Pentadia Chrysostomo addicta, *ibid.* 137. Pentadiæ diaconissæ scribit Chrysostomus, eamque summopere laudat, *ibid.* 324.

Pentateuchi auctor Moyses, XIII, 133.

Πένταθλος, quinque certaminum spectaculum, VI, 199. In his certaminibus cum nullus aderat adversarius, saccum arena plenum suspendebant, et cum hoc sese exercebant, *ibid.*

Pentecoste, XXIII, 297. Pentecostes secundum Judæos tempus, XX, 254.

Pentecoste Metropolis festorum, XI, 402. Pentecostem semper possumus celebrare, *ibid.* 386. In Pentecoste mirabiliora patrata sunt quam in populo olim Judaïco, *ibid.* 387, 388.

De sancta Pentecoste, et cur jam non fiant miracula, homilia prima, XI, 384.

De sancta Pentecoste, homilia secunda, XI, 401.

Pentecoste. In Pentecoste Acta Apostolorum legebantur, quare, XI, 534, 538, 539. Cur baptismus tempore Chrysostomi in Pentecoste non dabatur, XII, 16.

Pentecostes festum magno populi concursu celebratum, V, 114. Post Pentecosten habet Chrysostomus sermonem de Anna, *ibid.* Pentetoste prætereunte festum non præteriit, *ibid.* 125, 126.

Pentecoste Judæorum, III, 607. Post Pentecosten Christianorum auctus numerus, *ibid.* 298.

Pentephres. Uxor Pentephræ Ægyptia mala bestia erat ut diabolus, II, 314, 315. Hæc mulier libidinosa oculos suos in Joseph injecit, *ibid.* Emit Josephum princeps coquorum, Pentephres, ipsique commisit curam omnium quæ in domo sua erant, XIX, 285. Uxor Pentephræ Ægyptia annon erat regina? annon toti Ægypto præerat? annon habebat regem conjugem? annon maximam habebat po-

testatem ? III, 337. Cum sanctus Doctor ait Pentephren seu Putipharem fuisse regem, ejusque uxorem reginam, tropo modoque loquendi non insueto utitur, quo rex dicitur is qui potestate et auctoritate gaudet, *ibid.* 663.

PENULA quid esset, XVIII, 96.

PEREGRINATIO in Bethlehem religionis ergo, V, 340. Peregrinationes ad sepulcrum Domini et ad loca sancta ex universo terrarum orbe, *ibid.* 483.

PEREGRINI in hac vita sumus, III, 595.

PERFECTIONEM majorem nova lex requirit, XXI, 240, 241.

PERFECTI viri ærumnis fortiores evadunt, V, 480. Perfectum qui se putat, a cursu cessabit, XVI, 555.

PERGAMIUS Chrysostomi amicus, XXIV, 122, 123, 124. Pergamii sorores, *ibid.* 125.

PERIANDER unus ex septem Græciæ sapientibus Corinthius erat, XIV, 117; XVI, 561.

Περιάμματα Judæorum ad curandos morbos, XX, 349.

Περίαντα amuleta curandis morbis, XX, 351, 354, 355.

Περίαντά ligamina superstitiosa, XVII, 99.

PERICLES dux præclarus Atheniensis, VI, 195.

PERICULA omnia propter fratres christianos subeunda, XII, 486.

PERIPATETICOS superat Petrus, XII, 57.

PERITIUS, Februarius, XX, 394.

PERJURII malum, XXI, 21, 402. Perjurii gravitas, XII, 149. Perjurium quam pravum, V, 469. Perjurium ex contrariis juramentis nascitur, XXII, 269.

PERNICIES idolorum, III, 544.

PERSÆ, XIX, 404. Ad fidem accesserunt, XI, 431, 432, 444, 457. Fides christiana apud Persas floret, *ibid.* 432. In Perside Martyrum examina multa, *ibid.*

Persæ imperii Romani hostes, XX, 209. Matres uxores ducebant, XXI, 131.

Persæ putant ignem esse deum, XXII, 128.

Persarum rex qui Antiochiam cepit, templo Apollinis pepercit, XXIII, 370.

Persarum lingua loquebantur Apostoli et discipuli eorum, XI, 393.

Persæ cum matribus suis miscebantur, neque unus, aut duo, sed gens universa, XV, 298, 299.

Persarum rex barbam habebat auream, XVII, 85.

Persidis metropolis Susæ, XX, 286.

Persas dicit Chrysostomus Babylonios, IV, 559.

Persarum regio pro Chaldæa, III, 471, Persarum regio ad septentrionem Palæstinæ, *ibid.* 306. Persæ christiane philosophantur, V, 229.

Persidem pro Babylone ponit Chrysostomus, X, 165.

Persis mulier apostolicis certaminibus se dedidit, X, 172.

Persis dilecta, quæ multum laboraverat in Domino, salutatur a Paulo, XIV, 98.

PERSECUTIONES in eos qui fidem prædicabant, XI, 457, 458, 459, 460. Persecutionibus et laboribus prædicationem perfici voluit Christus, XXI, 420. Persecutores, non Sanctis, sed sibi nocent, *ibid.* 9.

Persecutionis imago, XXIV, 133, 134. In persecutione jubentur parentes, filios filiasque prodere, *ibid.* 217. In persecutione fugere licet, *ibid.* 214, 215.

Persecutionis in Christianos modus callidus Juliano imperante, XXIII, 383. Persecutiones Christiani patiuntur, XIX, 5.

Persecutio contra Chrysostomi sequaces, XXIV, 219, 220. Persecutiones variæ initio prædicationis, XXII, 385. Persecutionum imago, XIX, 157, 158.

Persecutio ad verbi Dei profectum non parum contulit, XII, 295. Persecutiones prædicationem promovent, *ibid.* 417.

PERSEVERANTIA in oratione necessaria, XI, 77.

Perseverantia in peccato præcidit veniam, III, 168, 169.

Perseverantia quantum bonum, I, 496. Perseverantiæ bonum, VII, 12, 113. Perseverantia in oratione, VI, 10, 66. Perseverantia difficilis, IV, 374.

Perseverantia in peccatis orationem reddit inutilem, V, 229, 230.

PERSONA una in Filio, Deus et homo, XXIV, 389. Personarum trium æqualitas, X, 308, 309.

Personarum differentia peccata ma-

jora vel minora facit, VII, 220, 221.

PERTICAM quidam in fronte gestantes velut arborem in terra radicatam, sic immotam conservant, XXII, 341; XXIII, 346.

PERTURBATIONES animi quo pacto sanari possint, III, 616.

PERVIGILIA diem cum nocte copulantia, IV, 384.

Pervigilia Christianorum, IV, 348.

Pervigilia Antiochenorum, XXII, 409.

PESTIFERA et noxia etiam sunt ex Deo providentia, IV, 149.

Πέταλα amuleta curandis morbis, XX, 351, 352.

Πέταλα laminæ et præstigiæ, queis utebantur meretrices, XIX, 81.

PETEPHRÆ sacerdotis Heliopoleos filiam ducit Joseph, II, 329.

PETITIONES nostræ quænam sint oportet, VI, 11.

PETRUS et Paulus regibus ac principibus majores, XI, 443. Ipsis viventibus regum leges abrogantur, leges vero illorum immotæ manent, *ibid.*

Petrus primus Apostolorum, XX, 343. Solo verbo, non prævia oratione Tabitham suscitavit, XI, 222. Petri umbra ægros sanabat, *ibid.* 221.

Petro totus terrarum orbis commissus, XX, 343. Petro prædixit Christus super eam ipsam petram se ædificaturum Ecclesiam, *ibid.* 267, 268.

Petrus ante mortem Christi modo confitetur, modo omnium obliviscitur, XI, 90. Christum negat, *ibid.* 449, 450. Celeriter peccatum abluit, XX, 343, 344. Ejus fervor et diligentia, XI, 227, 228. Petri et Pauli sepulcra Romæ adeunt omnes, *ibid.* 450.

Petrus petra infragilis, crepido immobilis, Apostolus magnus, primus discipulorum, primus vocatus, primus obediens, in peccatum tamen incidit, XXI, 533. Petrus inter Apostolos primus Christum prædicavit, XXII, 102.

Petrus summus, cœlo splendidior, XXII, 18. Petro vocem emittente erroris tenebræ discutiebantur, recedebat diabolus, etc., XI, 388.

Petrus post mysteriorum communionem ter negat, XXI, 519. Petrus brevi pœnitentia peccatum eluit, *ibid.* 550. Peccat, ut erga peccatores humanus esset, XXIII, 276, 277. Petrus se peccatorem declarat, XX, 4.

Petrus verbo claudum sanat, XI, 388, 389. Petri umbra mortem fugabat, XXII, 127. Petrus et reliqui Apostoli in ærumnis mira perpetrabant, XXII, 65.

Petrus et Paulus Ecclesiæ columnæ, Apostolorum principes, in cœlo celeberrimi, XXII, 18.

Petrus aliis Apostolis fiducia antecellit, XIX, 235.

Petri nomen quid designet, XIII, 155. Petrus sic vocatus, XI, 511. Petrus sceleris ulcus lacrymis expiavit, XXIV, 79. Apostolorum princeps, *ibid.* Petro quanta honoris prærogativa debita, XIX, 239.

Petrus cur Satanas appellatus a Christo, XI, 247. Petri laudes, *ibid.* 49. Petrus Antiochenæ civitatis doctor, *ibid.* 511. deinde Romanæ, *ibid.* Petrus vocabatur antea Simon, postea Cephas, demum Petrus, XIII, 113. Petrus sandalia gestabat, XIX, 51. Petri constantia in Christo prædicando, *ibid.* 234.

Petrus Judæis, Paulus gentibus prædicabat, XXIII, 6. Petrus cur Judæis præfectus, XIX, 241, 242.

Petrus chori Apostolorum princeps, XI, 47. Os discipulorum, columna Ecclesiæ, etc., *ibid.* Petri fortitudo, XIX, 240. Petrus qui Christum negaverat, post resurrectionem pro illo mortuus est, cruci capite in terram verso affixus, XI, 547, 548. Petro Paulus restitit in faciem, XIX, 230, 231, 232. simulate tantum ut inter ipsos convenerat, *ibid.* 249.

Petrus. Ecclesia super petram non super Petrum fundata; hoc falso dicitur, XXIV, 318.

Petrus antea Simon dictus, II, 458. Petri claudo sanato gratus animus, I, 421. Qui Christum negaverat quantæ constantiæ postea fuerit, *ibid.* 422. Petrus contrario quam Christus modo crucifixus, II, 366.

Petrus basis Ecclesiæ, amator Christi, etc., I, 203. Piscatus est orbem, *ibid.*

Petrus chori illius coryphæus, os Apostolorum omnium, caput illius familiæ, caput orbis totius præfectus, fundamentum Ecclesiæ, ardens Christi amator, XIX, 262.

Petrus fundamentum fidei, XXII, 46.

Petrus angebatur pro aliorum salute, IV, 215.

Petrus pauca, sed omnia tamen reliquit, XIX, 263. Petrus et Paulus coryphæi, XXII, 43, 44.

Petrus apud Clementem, IX, 69, 70, 71. Petri et Andreæ vocatio, V, 401. Petrus tam pauper cur dixit: *Ecce nos reliquimus omnia*, VII, 86.

Petrus quod admodum diligeret Christum, ideo præeminebat, VI, 452. Petrus Apostolorum os et coryphæus, *ibid.* 425, 426. Petro primas concedebant Apostoli, *ibid.* 380. Petrus ex amore cæteris Apostolis præpositus, *ibid.* 337. Petrus primus omnium, coryphæus illiteratus, *ibid.* 177. Petro primas cedit Joannes Evangelista, VII, 106.

Petrus et Andreas, Jacobus et Joannes, duo coryphæorum paria, VI, 247. Petrus primogenitus, VII, 19.

Petrus se peccatorem dicens fundamentum Ecclesiæ factus est, V, 275.

Petrus tabernacula in monte facere voluit, VI, 456. Fervens Christi amator, *ibid.* Non quod suum erat respiciebat, sed quod Domini, *ibid.* 456, 457.

Petrus semper fervidus, semper ante alios præsiliens, VI, 379. Plus quam alios Jesum amabat, *ibid.* In mari ambulando timuit, *ibid.*

Petrus fervens ille, qui semper prior accedit, VI, 393. Cur cadere permissus sit, VII, 299, 300. Petri fervor ingens, *ibid.* 320.

Petri erga Christum reverentia, V, 464, 465.

Petri confessio vera, VI, 425. Petrus cur beatus dicatur, *ibid.* Petrum cur Christus Satanam vocavit, VI, 429. Petrus auxilio nudatus, VII, 300.

Petri philosophia, VII, 18, 19. Petri firmitas post crucem, VI, 429. Petro ex carcere liberato, milites custodes cæsi sunt, V, 333.

Petri miracula orbem totum converterunt, VI, 454, 455. Petri et Pauli ingens patientia, VI, 198.

Petri fervens animus, X, 261. Petrus ferventior, Joannes sublimior, *ibid.* 395. Petrus Apostolorum os et caput, *ibid.* 400. Petrus totius orbis doctor, *ibid.* 402. Petrus, quam Christum amaret, *ibid.* 242.

Petri lingua, X, 78. Petrus Apostolorum coryphæus, IX, 429; X, 263. Petrus Bethsaïdæ natus, IX, 173. Petrus qua anni die cæsus, *ibid.* Petrus Romam occupavit, *ibid.* 467. Petrus Apostolorum dux, *ibid.* 169, 170.

Petro, non aliis, claves dantur, X, 72, 73. Petrus Simonem Magum Romæ prostravit, IX, 265.

Petrus orthodoxæ fidei principium, IX, 170. Petrus inverso capite crucifixus, *ibid.* 173. Petro nihil majus, *ibid.* 169, 170. Petrus firma fidei petra, *ibid.* 171.

Petri negatio, X, 267. Petri negationem cur Evangelistæ omnes narrent, *ibid.* 354. Petrus post lapsum cautior et modestior, *ibid.* 401.

Petrus coryphæus, XII, 262. Petro omnes commissi fuerant, *ibid.* 40. Petrus beati chori princeps, *ibid.* 71, 72.

Petrus Judæ proditori successorem eligere poterat, XII, 38. Petrus Apostolorum coryphæus, XIV, 80, 81.

Petrus quasi dux circuibat ordines, XII, 251. Ad pericula subeunda promptus. Sanat Æneam, *ibid.* Petrus quam alienus a fastu, *ibid.* 96, 107. Ab ambitione alienus, *ibid.* 103. Quo ritu concionatur, *ibid.* 107.

Petrus quantum mutatus ab illo Petro, qui ex ancillæ metu Jesum negavit, XII, 63. Petri humilitas atque modestia, quando magna atque mirabilia operabatur, *ibid.* 271. Petri mansuetudo et modestia, *ibid.* 254. sine fastu, *ibid.* 255.

Petri prudentia et lenitas, XII, 83.

Petrus in carcere dormit, nec mortis metu prohibetur, *ibid.* 310. Petri in concionando vis, *ibid.* 120. Ejus philosophia et fiducia, *ibid.* 121. constantia, *ibid.* 124, 125. Petri philosophia et ejus cum Platone comparatio, *ibid.* 58.

Petrus Academiam et Peripateticos superat ipsumque Platonem, XII, 57. Petrus Tabitham a mortuis suscitat, *ibid.* 252. Petri fortitudo, *ibid.* 55. humilitas, *ibid.* 73. Petrus id induxit quod non servanda lex esset, *ibid.* 378. Petrus resurrectionis testes quærebat, *ibid.* 41.

Petri et Pauli corpora et Romæ servantur, XIV, 111. Petrus Apostolus

coryphæus dictus, XIV, 159; XV, 87, 88.

Petrus sive Cephas coryphæus, XIV, 385. Petrus et Paulus illiterati erant, *ibid.* 145. Petrum sibi præponit Paulus, *ibid.* 139, 140.

Petro Paulus primas cedit, XV, 48. Petrum a Paulo accusatum quomodo excuset Chrysostomus, XVI, 49. Petri fiducia et constantia, *ibid.* 49, 50.

Petrus mercedem tantam habet, quantam nemo alius, XIV, 403. Petrus inverso capite crucifixus est, XVIII, 47.

Petrus Apostolorum princeps et coryphæus, XVII, 248. Petri carcer, XVI, 209. Petri custodes in carcere cur Deus interfici permiserit, *ibid.*

Petri lapsus, XVII, 13. Petri, Pauli, Joannis et Thomæ manifesta erant sepulcra, XVI, 472.

Petrus quomodo claves accepit, XVII, 148, 149. Petrus piscator Romam occupavit, III, 328.

Petrus doctrinam exemplis confirmat, cum Ananiam et Sapphiram punit, III, 108. Petrus. Quid Petro insignius, *ibid.* 483, 484. Petrus coryphæus, *ibid.* 650. Post innumerabilia visa signa lapsus est, *ibid.*

PHÆDRA Thesei uxor, XVIII, 154.

PHALARIS rex homines in bovem æneum conjiciebat, XVII, 84.

PHALEC partitionem significat, I, 310.

PHANTASIAM et figmentum incarnationem esse hæretici quidam dicebant, IX, 248.

PHARAO, XIX, 285 *et seq.* Pharaonis somnia, II, 325.

Pharaoni immissa plaga, quod Saram abstulisset, I, 493, 494. Pharaonis scelera quinque, IX, 418.

Pharao per viam quam contra infantes machinatus est, periit, III, 111, 112. Cum exercitu punitus, IV, 43. Pharao improbus futura vidit, VI, 82.

Pharao post longam Dei patientiam supplicio traditur, V, 393.

PHARATHÆI Judæis infensi, XXI, 5.

PHARES dissectionem et partitionem significat, II, 310, 311. Cum autem Thamar peperit, emisit manum Zara, et postea retraxit, et egressus est Phares et postea Zara; hæc porro allegorice explicantur, XIX, 285. Phares divisionem significat, V, 252.

PHARETRIUS episcopus Cæsareæ in Cappadocia, XXIV, 130. Ejus presbyteri cum Chrysostomo communicant, *ibid.* Adventantem Chrysostomum se exoptare simulat, *ibid.* Chrysostomum nunquam invisit Cæsareæ, *ibid.* 131, 132. Monachos immittit in Chrysostomum, ut eum ex urbe et ex finibus ejus pellant, *ibid.* 133. Nec precibus flectitur, *ibid.* Seleuciæ matronæ minas intentat, quod Chrysostomum excepisset, *ibid.* Cogit eam, ut pellat ex suburbio, *ibid.* 133, 134. Invidia motus hæc agit, *ibid.* 135. Pharetrium vituperio dignum non sequebantur ejus presbyteri, *ibid.* 343.

PHARI in portubus, XXI, 577.

PHARISÆUS licet vera de publicano diceret, detrahebat tamen, XXII, 111. Pharisæi orantis arrogantia, V, 217, 218. Pharisæus oratione lacessivit Deum, XXII, 39, 40. Justitiam cum arrogantia junxit, XIX, 454.

Pharisæus publicano minor factus, per linguam suam, quasi per fenestram, omnes divitias suas effudit, I, 82. Profuit publicano, V, 175, 176.

Pharisæus non erat publicanus, sed fuit publicano sceleratior, III, 398. Pharisæus in portu naufragium fecit, IV, 391. Pharisæi precantis arrogantia, IV, 448. Pharisæus precans omni justitia excidit, *ibid.* 592.

Pharisæus quod altum saperet, publicano inferior fuit, V, 254. Pharisæi gratiarum actio cum aliorum vituperatione conjuncta, *ibid.* 256.

Pharisæi dimidiam partem proventus sui pauperibus dabant, VII, 95.

PHARISÆI cur a Joanne Baptista increpati sint, V, 360. Pharisæorum ad Joannem Baptistam venientium affectus, V, 358, 359.

Pharisæorum et Scribarum impudentia et malignitas in Christum, VI, 300. Pharisæorum nequitia semper crescens, VII, 158, 159.

Pharisæorum opinio iniquitate plena, VI, 424. Pharisæi Christo invident, *ibid.* 273. Pharisæorum animus contra Christum incensus, VI, 172, 173. Pharisæi cur dicebant Christum esse dæmonia-

cum, *ibid.* 280. Pharisæi hominum saluti invidebant, *ibid.* 264. Pharisæorum malignitas, *ibid.* 149, 150. astutia, VII, 65.

Pharisæi a nequitia et arrogantia ad agendum ferebantur, VII, 72. Pharisæorum pertinacia, *ibid.* 169. Pharisæorum adulatio, *ibid.* 159. vafrities, *ibid.* 160. Pharisæi in malorum culmen ascenderunt, *ibid.* 73.

Pharisæi secta Judæorum, XII, 516.

PHARMACA. Uxor Augusti cujusdam, quæ sterilis cum esset, pharmacis ad fœcunditatem obtinendam usa est; ipsaque cum illa pariter, quæ pharmaca dederat, interiit, XVI, 596, 605. Alius pharmacis venenatis interiit, *ibid.*

PHASIANÆ aves in mensis appositæ, VII, 166.

PHILEMON cui Epistolam misit Paulus quisnam esset, XVIII, 169. Philemonem in Phrygia fuisse putat Chrysostomus, *ibid.* 180.

Philemon ob virtutem diligebatur, XVIII, 181. Ejus virtus quanta, *ibid.* 179, 180. Ad Philemonem Epistola quanta, et quam utilia nos doceat, *ibid.* 170, 171. Ad Philemonem Epistolam quidam supervacaneam esse dicebant, quos confutat Chrysostomus, *ibid.* 170.

PHILIPPENSES primi dona obtulere Paulo apostolo, XVI, 589. Philippensium civitas in Macedonia, *ibid.* 399. Illos admodum laudat Paulus, *ibid.* 400, 401. Epaphroditum ad illum miserant, XVI, 400.

PHILIPPUM qui baptizavit eunuchum putat Chrysostomus fuisse Apostolum, I, 529.

Philippus qui in Samaria baptizavit, ex septem diaconis erat, XII, 216. Interpres quidam ait Philippum illum qui Samariam ad fidem convertit, ex septem primis fuisse diaconis, secundum a Stephano; illum vero qui eunuchum baptizavit, ex Apostolorum numero fuisse. At hoc postremum omnino stare nequit; ipse namque Chrysostomus ait eum qui eunuchum baptizavit, ex numero septem diaconorum fuisse, *ibid.* 216, 225, 523. Philippus ad eunuchum ex Samaria missus, *ibid.* 225.

PHILIPPO presbytero litteras mittit Chrysostomus, XXIV, 351. Philippus quatuor filias habebat, IV, 389.

PHILIPPUS apostolus Hierapolim convertit, IX, 174. Philippi diaconi philosophia, XII, 227.

PHILO Judæus de Paschate agit, X, 45.

S. PHILOGONIUS ex causidico sive patrono causarum episcopus, XXIII, 290. Antiochenus, *ibid.* 292. Ejus animi magnitudo, *ibid.* 294. Sæcularem magistratum obtinuit, *ibid.* Quem probe gessit, *ibid.* Uxorem filiamque habuit, *ibid.* Philogonius conjugatus forum sectabatur, postea episcopus factus est, *ibid.* 295.

Philogonius vixdum extincta persecutione factus episcopus, XXIII, 295, 297. Hæreticorum Arianorum factione suborta sapienter cuncta prospexit, *ibid.* 297.

Philogonii dies anniversaria quinque diebus ante natale Domini, XXIII, 293, 294.

PHILOLOGUM et Juliam, Nereum et sororem ejus Olympiam et alios salutat Paulus, XIV, 99.

PHILOSOPHIA magna est putare mundum esse mortuum; sed major esse mortuum mundo, XXI, 424. Philosophia pro vita monastica, *ibid.* 112, 113. Philosopho seu monacho mors minime molesta, *ibid.* 118. Philosophia suprema, id est, vita monastica, *ibid.* 73, 74. Philosophiæ veræ usus, XI, 191. Ei addictus animus in vinculis in vulneribus illæsus manet, XXI, 39. Philosophia, id est, morum disciplina, necessaria est, *ibid.* 73.

PHILOSOPHUS quidam coronatus, ut audivit filium pro patria cecidisse, sublata corona sciscitatus uter ex duobus, cum quis esset didicisset, coronam statim reposuit, X, 82. Iste philosophus est Xenophon, cujus historiam huc refert Diogenes Laërtius in Xenophonte versus finem, *ibid.* 526. Philosophus quidam, Solon nempe, legem tulit ut servo non liceret pueros amare, nec arida cute inungi, quasi ea res viri probi esset et multum haberet honoris, XVIII, 154, 581.

Philosophus non coma, aut baculo, aut abolla, sed animo spectatur, XXI,

138. Philosophi exteri comam non habebant, *ibid.* 54. Philosophorum non est eloquentia, *ibid.* 81.

Philosophi scribunt ut sint in admiratione, XI, 182. Philosophorum Græcorum doctrina fluxa, XX, 269. Philosophi dictum de osculante adolescentem formosum, XXI, 233.

Philosophi nostra destruere incassum conati sunt, XXIII, 831, 332. Philosophorum externorum cultus, pallium, barba, baculus, XXII, 330. Eorum opiniones : quidam dicebant mundum non fuisse creatum, alii negabant Providentiam, *ibid.* 331.

Philosophi externi tribonia sive pallia gestantes, cynica piacula, ventrisque causa cuncta facientes, tempore calamitatis Antiochia aufugerunt, XXII, 306.

Philosophia secundum Deum quænam, I, 179. Philosophia pro simplicitate morum, II, 236.

Philosophos Gentilium carpit Chrysostomus, I, 280.

Philosophi profani ridentur, XIX, 128. Coma et baculo gloriabantur, XIII, 161.

Philosophiæ documenta ex rebus naturalibus, III, 243. Philosophiæ documenta quæ, *ibid.* Philosophiæ mater afflictio, *ibid.* 153. Philosophiæ magnum genus in ærumnis manere Dei cultorem, *ibid.* 243. Philosophiæ mater paupertas, *ibid.* 38. Philosophia quanta in Psalmis, *ibid.* 219. Philosophia animæ alimentum, *ibid.* 503, 504. Philosophi ab ira alieni, *ibid.* 62. Philosophi externi, *ibid.* 326. Philosophi cujusdam dictum, *ibid.* 249.

Philosophiæ addictus ad suscipiendam rempublicam omnium aptissimus, IV, 214 Philosophum bona animi tantum desiderare oportet, IV, 474. Philosophia vera quæ, IX, 177.

Philosophari verbis facile est, X, 260. Ad philosophiam nihil ita instituit ut calamitas, *ibid.* 163. Philosophari verbis expedita res est, opera autem exhibere, fortis et magni animi, *ibid.* 180, 181. Philosophia docet res humanas nihil esse, *ibid.* 360.

Philosophia Gentilium, verba et fabulæ sunt, IX, 23, 234; X, 185. Philosophia christiana magnum bonum, *ibid.*

Philosophiæ idonea solitudo, X, 4. Philosophi cœlum animatum et deum esse dixerunt, *ibid.* 190. Philosophus quidam librum de materia contra Christianos scripsit, *ibid.* 219. Philosophi cujusdam, interfectum filium audientis, constantia, *ibid.* 181, 182.

Philosophi cujusdam liber contra Christianos : item alterius philosophi antiquioris, IX, 301. Philosophorum exterorum mores, X, 218.

Philosophi Gentilium canum nomen sumpsere, IX, 408. Philosophiæ veræ dedita anima firmior, XII, 324. Via quædam est ad philosophiam simplicitas, *ibid.* 89.

Philosophiæ pars maxima est non esse huic vitæ addictum, XII, 476, 477. *Hoc sensu philosophiæ nomine frequenter utitur Chrysostomus.*

Philosophiæ gymnasium est afflictio et peccatorum solutio, XIII, 23. Philosophi Græci alii terram relinquebant, alii aurum in mare projiciebant, sed ex stultitia, XII, 84, 85.

Philosophorum Græcorum cultus, XII, 129. Philosophorum dissidia, XIII, 204.

Philosophi Græci ea quæ sub luna fiebant providentia non frui dicebant, XIII, 84. Philosophi Græci carpuntur, XIII, 193.

Philosophorum deliramenta, XII, 58, 59.

Philosophandum exemplo, non verbis tantum, XII, 23, 24.

Philosophia quædam in brutis, XII, 394.

Philosophi exteri dictum, XII, 175.

Philosophia tantum christiana et virtus, nostra intersunt, XIV, 514. Philosophiæ quanta vis sit, XV, 538. Philosophiæ perfectæ fundamentum est charitas, XV, 19. Philosophiæ omnis radix est patientia, XIV, 4.

Philosophia omnia vincit, XV, 240. Philosophia monachorum, XIV, 186.

Philosophus vere animus brevitate rerum humanarum considerata imperturbatus manet, XV, 96, 97. Philosophorum externorum sapientia, stultitia erat, XIV, 189.

Philosophiam exterorum prostravit sapientia Dei, XIV, 179. Philosophi externi mysteria Christi non possunt at-

tingere, quare, *ibid.* 166. Philosophi multi Corinthi Christi doctrinam irridebant, XV, 108.

Philosophi externi, qui dona non accipiebant, XV, 45. Philosophus qui omnes facultates suas in mare demersit, *ibid.* 46. Alius sinebat agros suos ab ovibus depasci, idque ad vanam gloriam, *ibid.*

Philosophanti nihil difficile, XVII, 225.

Philosophia vera quæ, XVII, 493. Philosophia est cognitio divinarum et humanarum rerum, XVII, 105.

Philosophia triobolaris Græcorum, XVI, 358, 359. Philosophia major est bona pro malis reddere, XVII, 130.

Philosophus est, qui gloriam despicit, XVII, 105. Philosophus verus dives est, nullo indiget, XVI, 361. Philosophorum prolixa barba et pallium, XVIII, 156. Philosophi adhuc Ephesi erant tempore Chrysostomi, XVI, 121. Philosophi externi pecunias contempserunt, XVIII, 149.

Philosophiæ excellentia quæ, V, 478. Philosophiæ mater humilitas est, VI, 258. Philosophiæ omnis principium est humilitas, V, 257. Philosophia idipsum est quod omnis virtus, *ibid.* 415.

Philosophiæ culmen est simplicem esse cum prudentia, VII, 72. Philosophia Christianorum sublimior utiliorque, VI, 166. Philosophiam Christus induxit, V, 3.

Philosophia pro humilitate adhibita, VII, 11. Philosophia perfecta quæ, VI, 12. Philosophiæ culmen quodnam, V, 482.

Philosophium dictum, *Nihil male passus es, nisi id fingas,* VII, 280.

Philosophus quidam testamentum scripsit, non parvam relinquens hæreditatem, VI, 292. Alius supra discipulos pontis instar substratos pertransit, *ibid.*

Philosophi Græci pro humana honestate innumera pertulerunt, V, 473. Philosophi quidam Græci, et pecunias et mortem spreverunt, *ibid.* 426. Philosophi Græci loquaces et obscuri, *ibid.* 229. Philosophi Græcorum vituperantur, *ibid.* 352.

Philosophorum exterorum stultitia, XVIII, 440.

Philtra a meretricibus adhibita, XIV, 24. Philtra et libamina meretrices adhibebant, *ibid.*

Phineæ factum reputatum est ad justitiam, XXI, 446. Phineæ cædem fecisse justitiam attulit, XXII, 39. Phinees duplici perpetrato homicidio, quia ex voluntate Dei, sacerdotio honoratur, XX, 249. Phinees quod meretricem interfecisset a Deo laudatus, III, 123, 124.

S. Phocæ reliquiæ ex Ponto adveniunt Constantinopolim, XXIII, 515.

Phoeben sororem vocat Paulus, XIV, 85, 86. Phœbes laudes, XXIII, 132.

Phœnicia multos habet Judæos, XI, 466. Phœniciæ Gentiles ut ad fidem Christi convertantur admodum curat Chrysostomus, XXIV, 176, 177, 178. Phœniciæ presbyteris et monachis, qui Gentiles in christiana religione instituebant, scribit Chrysostomus, *ibid.* 254. Ii vexantur, *ibid.* Phœniciæ Gentiles monachos partim vulnerant, partim interficiunt, *ibid.* 264.

Phœniciæ episcopi adversarios Chrysostomi non admisere, XXIV, 342.

Phœnicia de Spiritu sancto accepit, III, 251, 252.

Phœnissa, id est, Syrophœnissa, VI, 100.

Phœnix, Amyntoris filius, Achillis præceptor, XVIII, 154.

Phortonmin, quinam sint, IV, 473.

Photini hæresis quænam, XVI, 468. Photinus confutatur, XVIII, 216. Photini hæresis, *ibid.* 213, 214, 303.

Photinum prosternit Paulus, XVI, 467. Photini hæresis, VIII, 290.

Phylacteria quid essent, VII, 182; IX, 271.

Pictura et Phrygionica, non proprie artes sunt, X, 377.

Pietatis semen lacrymæ rigant, XXII, 121, 122. Pietatis radice manente omnia in tuto, *ibid.* 132.

Pietas omnibus præponenda, VII, 88. Pietatis obtentu qui male operatur, graviore est supplicio dignus, VII, 188.

Pietas sola Ecclesiam commendat, XII, 338. Pietatis gradus duo, IX, 33.

Pigmenta. Quid dicendum de mulieribus quæ facies suas pigmentis et fuscis

corrumpunt ad perniciem impudicorum juvenum, VI, 24.

PIGRITIA perniciosa, XXI, 514, 515.

PILATI prætorium nefarium, XX, 308, 309.

Pilatus cur visionem non habuit, sed uxor ejus, VII, 338.

Pilatus. Commentaria sub Pilato scripta Paschæ tempus definiunt, X, 46.

PINDARI dictum, XXI, 48.

PISCATIONIS spiritualis a vulgari differentia, in hac qui capiuntur educuntur, in illa vero qui capiuntur injiciuntur in aquam, XI, 329.

Piscatores in resurrectione ipsos imperatores præcedent, XV, 519. Piscatorum sepulcra magis honorantur, quam imperatorum, *ibid.* 520.

Per piscatores ac viles homines Deus mundum convertit, XX, 308, 309.

Piscatorem sinus altus excitat, cum jacto retí magnamque marinorum piscium copias nactus, laborantem onere sagenam trahit: et *venatorem sylva* ferarum altrix, cum montes scrutatus, densoque vertice aperto, cum præclara et opima præda revertitur, III, 195.

PISCINA Christi in quo differat a piscina probatica, XI, 28, 29. Piscina probatica quam inferior piscinæ baptismi, XI, 329.

Piscina probatica, baptismi figura, IX, 448.

Piscinæ sacræ cruore perfusæ in expulsione Chrysostomi, XXIV, 7, 8.

PISCIS. A piscibus abstinetur in Quadragesima, XXII, 110. Piscium et ferarum varia genera, *ibid.* 451, 452, 453.

PITYUNTES locus regionis Tzanorum desertissimus, ad littus Pontici maris situs, XXV, 462.

PLACERE Deo qui vult, vitam mollem ne sectetur, XI, 198, 199.

PLACANDI Deum modus, III, 11.

PLACATIO. Placamus Deum per nos melius, quam per alios, III, 14.

PLAGIARII puerulos sæpe parvos prædabantur, XXII, 296.

PLANCTUS funeris cur magnus in Veteri Testamento, planctus mortuorum. *Vide* MORS *ad finem articuli*, II, 382.

PLATANUS. Fertur quidam rex in deliciis eo venisse luxus, ut auream platanum sibi fecerit, cœlumque superne, et ita sedisse, idque cum bellum gereret adversus belli peritos, XVII, 84, 505.

PLATO novam vivendi rationem induxit, quæ non stetit, XX, 269. Plato Dionysio Siciliæ tyranno celebrior, XXI, 19, 20. Ex Platone Socratis verba, *ibid.* 80, 81. Platonis sublimitas, XX, 468. De Platonis in Siciliam appulsu multi narraverunt, IX, 172.

Platonis locus, IX, 31. Alius Platonis locus, XXI, 130.

Plato turpis, absurdus, ineptus, XXIII, 347.

Plato impugnatur, IX, 175.

Plato quam inferior Apostolis, X, 189, 190.

Plato pueri instar philosophatur, IX, 170. Plato ambitioni studebat, *ibid.* 173, 174. Metempsychosin docebat, *ibid.* Plato, ex quo Evangelistæ venerunt, ne notus quidem fuit, *ibid.* 172.

Plato in philosophis præstantior, XIII, 205. Platonem impugnavit Aristoteles, *ibid.* 204. Platonis fastus carpitur, *ibid.* 193.

Platonis de Deo opiniones nugæ sunt, XII, 428. Platonis nugæ, *ibid.* 57, 58.

Plato philosophus opulentus erat, XII, 410. Platonem prædivitem fuisse asseverabant quidam; at secus suadere videtur Diodorus Siculus, cum ait eum a Dionysio tyranno venumdatum a suis discipulis viginti minarum redemptum fuisse, XII, 525. Plato persuasit pecunias non esse contemnendas, qui tantas facultates et opes et annulos aureos et phialas, *ibid.* 410.

Plato licet magnum consecutus honorem, eo redactus fuit ut etiam venderetur, VI, 194. Plato ridiculam rempublicam instituit, V, 228.

Platonis epistolæ per Dionem missæ Atheniensibus, VI, 195.

Plato an doctior Paulo, XIV, 117, 118, 119. Plato male de diis sentiens, ipsos tamen exterius colebat, *ibid.* 204, 205. Platonis sensa non nostra sunt, *ibid.* 202, 203. Plato novam voluit instituere rempublicam, *ibid.* 160. Ejus in Siciliam iter, *ibid.*

Plato dicit divinatores et vates eorum quæ dicebant nihil scivisse, XIV, 501. Plato victus, non per alium sapientiorem, sed per piscatorem, *ibid.* 155. Plato

multum laboravit circa lineam, angulum et punctum, etc., *ibid.* 157.

Plato qui novam voluit instituere rempublicam, vel potius partem reipublicæ, qui non deorum nomina mutavit, sed acta et gesta alia pro aliis induxit, in periculum venit ne ex Sicilia ejectus morte afficeretur; quia autem hoc non accidit, libertatem ipse amisit, XIV, 160. Et nisi barbarus quidam Siciliæ tyranno mitior fuisset, nihil prohibuisset quominus philosophus in aliena terra servituti addictus esset, *ibid.*

Plato minus potuit quam Paulus, XVIII, 122.

Plausus nihil utilitatis afferunt, XVIII, 125.

Plausus Chrysostomus rejicit in concionibus, XX, 334. Silentium desiderat, XI, 166, 167. Plausus respuit Chrysostomus, XIX, 14; XXII, 86, 138.

Plausus auditorum Chrysostomo concionante, IX, 181.

Plausus et laudes in concionibus Chrysostomi, I, 32; II, 234, 432. Plausus rejicit Chrysostomus, II, 208; V, 473; XIV, 164. Plausus quomodo excipiebat Chrysostomus, XII, 353, 354.

Plebis infimæ imago, IX, 191. Plebs ignorationi et stultitiæ affixa, III, 32.

Plectrum cœlestis musices lingua precans, III, 19, 20.

Plenitudo Christi est Ecclesia, XVI, 147. Plenitudo temporum quid sit, *ibid.* 130.

Πλεονεξία, rei alienæ usurpatio, XV, 254.

Pluvia ingens messes dejicit circa Constantinopolim, XXII, 43.

Pneumatomachi impugnantur, X, 276, 305; XI, 403, 404. Pneumatomachi impugnantur, V, 59, 60.

Pocillatorem Neronis salutavit Paulus, XII, 518.

Pocula vitrea in usu, XXI, 221, 222. Pocula vitrea argento obducta, *ibid.* 218.

Poena si non proficiat, id non Deo, sed homini tribuendum, XX, 78. Pœna collata homini, ipsi utilis, *ibid.* 58.

Pœna peccatum in memoriam revocare solet, XXII, 118. Pœna nos cautiores reddit, XX, 517. Pœnæ in hac vita sunt remedium peccatis, XXII, 169.

Pœnæ a Deo illatæ cum clementia conjunctæ, I, 376. Pœna gravior iis qui post, quam iis qui ante legem peccaverunt, infligitur, *ibid.* 240.

Pœnæ nobis utiles, quomodo, II, 407. Pœnam effugere, non est effugere ignominiam, V, 117.

Pœnæ majores et minores in futuro sæculo, I, 356, 358. Præsenti pœna peccantibus illata, minuitur æterna, *ibid.* 357. Pœna æterna ludentes, et negligentes manet, VI, 77.

Pœna major est a cœlesti gloria privari, quam igni tradi, VI, 74, 75. Pœnam peccato longe leviorem infligit Deus, IV, 223. Pœnæ inferni, III, 385.

Pœnæ non eædem semper pro iisdem peccatis, III, 63. Pœnam infligit ipsum vitium antequam supplicium eveniat, *ibid.* 624. Pœna vitii vitium ipsum, IV, 78.

Pœnas ante supplicium extremum, dat improbus, III, 176.

Pœna cur æterna sit pro peccatis, quæ brevi temporis spatio patrata sunt, XIV, 37, 38. Pœnas post hanc vitam æternas fore probatur, *ibid.* 39.

Pœnæ futuræ erunt æternæ, XIV, 421. Pœna inferorum, XVIII, 210, 211.

Pœnitentes Deus admittit et amplexatur, XXI, 488. Pœnitentes in quibus præstent iis, qui nunquam lapsi sunt, *ibid.* 489, 490.

Pœnitentiæ initium arduum, cætera deinceps facilia, XXI, 489. Pœnitentia, ex animi proposito peccata delet, XXI, 457, 458; XXIII, 300. Pœnitentiam sinceram Deus nunquam aversatur, XXI, 461.

Pœnitentiæ modus, XXIII, 300, 301. Ejus vis, XXI, 484. Pœnitentiam destruit perseverantia in iisdem peccatis, *ibid.* 496.

Pœnitentia peccatorum cito agenda, XI, 217, 218; XXI, 448. Pœnitentiæ quantumvis exiguæ aliquis fructus, *ibid.* 466, 467. Pœnitentiæ breve tempus sufficit, si quis oret, si sobrius ac vigilans fuerit, XXIII, 299, 301. Pœnitentia non ex temporis longitudine, sed ex affectu æstimatur, *ibid.* 462, 463. Per pœnitentiam gratias agimus, XXII, 32.

Pœnitentia sera post mortem, XI, 167. Pœnitentiæ post mortem nullus locus,

xxi, 466. Pœnitentia animas auro puriores efficit, *ibid.* 489.

Pœnitentia a nulla iniquitate superatur, xxi, 601. Remedium ad salutem, *ibid.* 580. Nec vestigium, nec cicatricem peccati relinquit, *ibid.* 604, 607. Magnam habet consolationem ex lectione Scripturarum, *ibid.* 536. Pœnitentia ex ipso corde fit, 580, 581.

Pœnitentiæ utilitas celerrima, xxiii, 547. Pœnitentiæ non pudeat, sed peccati, xxi, 598. Pœnitentia remedium, peccatum tollens, *ibid.* 574, 575. Pœnitentia molesta et formidabilis peccatori, *ibid.* 596.

Pœnitentiæ viæ variæ, prima confessio, v, 213, 214. secunda lacrymæ, *ibid.* tertia humilitas, *ibid.* 217, xxi, 524. quarta eleemosyna, *ibid.* 525. quinta oratio, *ibid.* 530, 531.

Pœnitentiæ viæ quinque, xx, 33. Prima, damnatio peccatorum; secunda, injuriarum oblivio; tertia, oratio fervens et accurata; quarta, eleemosyna; quinta, modestia et humilitas, *ibid.*

Pœnitentia diaboli vasa diripit, v, 209. Pœnitentiæ ac jejunii vis magna, xxi, 555. Pœnitentia sine eleemosyna mortua est, *ibid.* 588, 589.

Pœnitentia medela delictorum, armatura contra diabolum, xxi, 249. Non prodest post mortem, xx, 512.

Pœnitentia fervens, licet brevis, multa peccata delet, xxi, 580, 581. Pœnitentia post lavacrum, iii, 638. Pœnitentia salutem assequi, illud est a Dei miseridia servari, *ibid.* 66.

Pœnitentiæ et lacrymarum fructus, iii, 73. Pœnitentis perturbatio mater est tranquillitatis, *ibid.* 71.

Pœnitentiæ exempla in utroque Testamento, iii, 433. Pœnitentia quænam vera sit, v, 355, 356. Pœnitentia regit peccatum, vi, 358.

Pœnitentia in hac vita prodest, v, 405. Ad pœnitentiam omne tempus aptum est, vii, 132. Pœnitentiam timor adducit, v, 363.

Pœnitentiam nisi agamus, precibus Sanctorum non fidendum, v, 288. Pœnitentia etiam post lavacrum non tollitur, vi, 14. Pœnitentiæ portæ omnibus apertæ, ix, 381.

Pœnitentia. Facilius est non cadere, quam post lapsum resipiscere, x, 245. Pœnitentiæ initium est jejunium, ix, 439. Pœnitentia vera, peccata abluit; vera est si a peccato removeat, *ibid.* 437.

Pœnitentiæ magna pharmaca sunt, xii, 289. Pœnitenti peccatum nullum non remittitur, *ibid.* 217.

Pœnitentiæ nullus locus erit judicio adveniente, xiii, 257. Pœnitentes non lugere, sed beatos prædicare oportet, xiv, 249.

Pœnitentiæ vis, xv, 209. Pœnitentia vera, quæ, *ibid.* 255. Pœnitentia in hac tantum vita prodest, xiv, 424.

Pœnitentiam quidam tollebant, xvi, 66. Pœnitentes Ecclesiæ septis exclusi, v, 167.

Pœnitentia ante inflictam pœnam utilis, i, 263. Post hanc vitam nihil profutura est, *ibid.*

Pœnitentiam agere in arbitrio nostro situm est, xix, 493. Pœnitentia omnia vitia solvit, xi, 66.

Pœnitentiæ, laudes, iv, 612.

Pœnitentiam qui non agit, in manus Dei incidet, xviii, 423. Pœnitentiæ veræ modus, *ibid.* 543. Pœnitentia Petri exacta et absoluta, *ibid.* 542. De pœnitentia ecloga, xxiv, 428. Pœnitentiæ vis magna, *ibid.* 314, 315.

Pœnitentiæ modi, xviii, 317. De pœnitentia sermo, xxv, 283.

De pœnitentia ecloga, xxv, 62, 63.

Poetæ cujusdam carmina a Chrysostomo allata, xiv, 501, 503. Poëtarum nugæ, xii, 69.

Polyarchium pharmaci genus, xxiv, 161, 561.

Polybius Constantinopoli habitabat, *ibid.* 286. Polybio scribit Chrysostomus, *ibid.* Polybio scribit Chrysostomus, *ibid.* Alia epistola ad eum, *ibid.* 267.

Πολυβλέποντες. Sic appellabantur cæci, quare, iii, 227, 228, 229.

Pompa satanica sunt theatra, circenses, præstigiæ, omina, xx, 389, 390.

Pompeius Judæam cepit, xx, 290.

Πονηρία malitia, improbitas, a πόνος labor deducitur, iv, 72, 73.

Pontifices venales apud Judæos, xi, 491. Pontificum unctio, iv, 12. Pontificis legalis vestitus est figura Christi.

Popinæ non frequentandæ, xxiii, 553.

Populus Dei peculiaris quinam dicatur, IV, 179.

Populus Dominus vinea ejus, IV, 272, 273.

Populi culpam sæpe sequitur principum negligentia, IV, 356, 357. Populo toti sæpe vindictam accersit peccatum unius, IV, 359. Populi opinio sine acceptione esse solet, VI, 424.

Populus a signis alliciebatur, X, 72. Populi aura non quærenda, XII, 517.

Porphyrius Christi sapientia sapiens Theodorum cohortatur, ut pristinam vitam repetat, XXI, 447. Porphyrio episcopo Rhosensi scribit Chrysostomus, XXIV, 370. Epistola ad Porphyrium Antiochenum episcopum data est, qui defuncto Flaviano sedem Antiochenam invaserat, et inter acerrimos Chrysostomi hostes numeratur, *ibid.* 567.

Porphyrius non ignarus quo odio haberetur, relicto Deo, ad præfectum exercitus confugit, impletisque ei manibus, bellum gerit adversus servatoris auditores, eum avertens a bello Isaurico, XXV, 490. Porphyrius vero et Valentinus comes, cum armatis Ecclesiam orthodoxorum deprædabantur, tremendum signum crucis pedibus conculcantes, atque illud velut magistrum suum in humeris portantes, in terra inculta litanias agebant, *ibid.* Porphyrius in Ecclesiam irrupit, *ibid.* 489.

Porphyrius Deo inimicus adversus Christianos scripsit, II, 561.

Portæ inferi significant pericula, quæ in infernum deducunt, XI, 457.

Portæ justitiæ, cœlorum portæ, III, 583, 584.

Porta cœli arcta, XXIV, 120, 121. Portæ inferi quid sint, XI, 497.

Porticus domorum, III, 365.

Portus. *In portu naufragium*, adagium, XI, 153.

Possessor rei possessæ curam gerit, IV, 65.

Posteris Domini universa creatura prædicat, III, 182.

Potentiam suam Deus in rebus infimis ostendit, III, 120, 121.

Potentia Dei quanta, IV, 198. Potentiam suam Deus quomodo declaravit, *ibid.* 190. Potentia humana lubrica et præceps, III, 170.

Potestates incorporea natura, XIX, 404. Potestas non incorporea natura, *ibid.*

Potestas non est semper bona, XVII, 82, 83. Potestas omnis consortis impatiens est, XXIII, 489.

Potestatem verbi Dei opera ipsa probant, X, 434, 435.

Potus suavis sitientibus tantum, XXII, 96.

Præcepta legis veteris non ita sublimia erant, V, 475, 476. Præcepta legis Judaïcam vilitatem spectant, XII, 128.

Præcepta Dei impleri possunt, VI, 43. Non sunt impossibilia, V, 477. Præceptorum facilitas, VII, 379.

Præcepta non difficilia sunt, VI, 462. Non impossibilia sunt, sed facilia si vigilemus, V, 478, 479. Præceptorum difficultas non attendenda, sed præmium illa servantibus paratum, *ibid.* 484, 485. Præcepta Christi vitia radicitus auferunt, *ibid.*

Præcepta onerosa utilitate levia redduntur, VI, 219. Præcepta dedit Christus etiam de minoribus et exiguis rebus, IV, 232.

Præcepta Dei mutuo consonant, I, 101.

Præcepta Dei possibilia sunt, XXI, 565; XXIII, 258. Præceptorum aliquando causam addidit Deus, aliquando non, XXII, 238. A quibus præceptis servandis excuset infirmitas, *ibid.* 342.

Præcepta faciliora segnities onerosa reddit; difficiliora alacritas levia efficit, XXI, 107. Levia et facilia sunt volentibus, *ibid.* 407. Eadem monachis et sæcularibus, *ibid.* 88.

Præcepta legis non principaliter data, III, 232. Præcepta Dei gravia non sunt, *ibid.* 513.

Præceptum nullum dat Christus quod fieri non possit, XVIII, 418. Præceptum non difficile, non grave est si velimus, XVIII, 363.

Præceptoris officium quodnam, XVI, 577. Præceptoris officium multas habet molestias, *ibid.* 414, 415.

Prædestinatio ex prævisis meritis, XI, 195.

Prædicatio omnes etiamque reges cepit, XX, 87.

Prædicatio evangelica per orbem terrarum, lex in angulo data est, III, 313.

Prædicationis evangelicæ imago, *ibid.* 244, 245.

Prædicationis verbi vis quanta, XI, 457. Prædicationis exitus mirabilis, *ibid.* 458, 459, 460. Prædicationem persecutionibus et laboribus perfici voluit Christus, XX, 59. Prædicationi verbi quot obices, XI, 458.

Prædicandi officium quid requirat, XXIII, 263, 264, 265. Prædicationis vis, VI, 336.

Prædicationis evangelicæ tempora quam difficilia, VII, 215.

Prædicatio extenditur ut sinapi, superat ut fermentum, pretiosa est ut margarita, VI, 343, 344. Prædicationis fructus quis erit, *ibid.* 335. Prædicantibus non timendæ sunt ærumnæ, *ibid.*

Prædicationis Christi vis ac profectus subitaneus, XIII, 184. Igne vehementius in orbe spargebatur, *ibid.* 185.

Prædicatio per contentionem magis extendebatur, XII, 344, 345. Prædicationem persecutiones promovent, *ibid.* 417. Prædicationem omnibus rebus præponebant Apostoli, *ibid.* 482.

Prædicatio cum fiducia est agenda, XVIII, 111. Prædicationis vis quanta sit, *ibid.* 142, 143.

Prædicandum magis exemplo, quam philosophia, XIV, 148.

Prædictiones a Christo factæ ejus potentiam ostendunt, XI, 456. Per miracula confirmatæ, *ibid.* Prædictiones Christi duplices quomodo, *ibid.* 456, 457.

Prædictio de regnis explicatur, IV, 493. Prædictio futurorum ab indignis aliquando vere facta, X, 205.

Prædictiones nullam voluntati necessitatem inferunt, VII, 242.

Prædiorum possessores, quam iniqui et immanes sæpe sint, VII, 57, 58.

Præfectus, id est, primas, præpotens, optimus, I, 528, 529. Præfectus gentilis Antiochenos ad fugam paratos videns consolatus est, et in bonam spem adduxit, XXII, 286.

Præfectus a decano differt dignitate, XVIII, 361, 362.

Præfectura Apostolorum tempore honor non erat, sed providentia erga subditos, XII, 39, 40.

Præficarum chori in funeribus, XXI, 27. Præficæ ad funereum luctum more Gentilium adhibitæ, VI, 103.

Præficarum mores, X, 181, 182. Præficarum chori in funeribus, *ibid.* 381.

Præficarum agmen in sepultura adhibitum, XIV, 275. Præficæ in funeribus adhibitæ, XVI, 441.

Præficæ in funeribus arcentur a Chrysostomo, XVIII, 253.

Præjudicata opinio tyrannis quædam, XIV, 203.

Præmium certantibus datur, XI, 92.

Præmia non dantur sine certamine, XXII, 121.

Præmia tum apud Deum certiora, cum ab hominibus negantur, V, 185. Præmia et coronæ in altera vita, III, 96.

Præmia in nova lege majora, quia certamina sunt majora, V, 442, 443. Præmia majora laboribus, XIII, 396.

Præmia futura immortalia sunt, X, 21, 22. Præmium justorum in hac vita, XXII, 395.

Præmia justorum, XIV, 329.

Præputium fideli impedimentum nullum affert, XIII, 277. Præputium nihil, circumcisio nihil, XVI, 167.

Præsagia varia narrantur et irridentur, XVI, 258.

Præscientia Dei non est causa peccati, III, 271. Præscientia Dei, IV, 52. Hominem bonum vel malum non facit, *ibid.* 59, 61, 62.

Præsentia Dei, XI, 195; XX, 81. Præsentia Christi in Eucharistia asseritur, XX, 486, 487.

Præsentia non prodest incredulis, absentia non nocet credentibus, XIX, 259.

De præsentium contemptu sermo, XXV, 354.

Præstigiatores nostra destruere incassum conati sunt, XXIII, 331. Præstigiatores vitandi, II, 168.

Præstigiæ in morbis non adhibendæ, III, 158. Præstigiator nunquam celebrat Deum, IV, 169, 170. Præstigias sustulit Christus, V, 292.

Præstigiatores ex scenis proficiscebantur, VI, 251.

Præstigiatores quidam pueros jugulabant ut animas ipsorum sibi ministrantes haberent, VI, 131. Præstigiarum genera quædam, XVII, 365, 366.

Præstigiarum genera quot et quanta tempore Chrysostomi, XVII, 422, 423.

Præstigiatoribus et vatibus non attendendum, XVIII, 85, 86.

Præstigiatores signa faciunt, XVIII, 235.

Præsules ecclesiastici rationem reddituri, XI, 51. Præsulum est admonere, increpare, XVII, 264.

Præsumptio hæreticorum, IV, 135.

Præterita gesta futurorum prædictionibus fidem faciunt, XIX, 100. Præteritorum memoria, quam utilis, IV, 124.

Prætorium Pilati nefarium, XX, 309.

Prætorium vocabatur velum, a velis quæ obtendebantur, XVIII, 51.

Preces Christi non Lazarum excitarunt, sed jussio ejus, XI, 223. Preces Christi non eum Patri inferiorem arguunt, *ibid.* 219, 220, 221, 222, 223, 229, 230.

Preces qui segniter emittit, Deum non placat, sed irritat, XXI, 163. Precum efficacia non intervallo coërcetur, XXII, 27, 28. Preces pro defunctis, XX, 486.

Preces in ecclesia longe præstabiliores, quam domi, XIX, 423.

Preces post mensam, XI, 149. Precum modus quis, XIX, 452. Preces multæ in mysteriis fusæ, XX, 424.

Preces sunt animi nervi, XXII, 13. In ecclesia emissæ, multum possunt, *ibid.* 104. Qui precatur, cum Deo colloquitur, XXII, 11.

Preces in funeribus Christianorum, XXIII, 458.

Precationi aptus quivis locus, XI, 268.

Precatio vim aquæ habet ad irrigandum animum, XXII, 17, 18. Precatio virtutes habet comites, *ibid.* 19, 20. Precatio telum insuperabile, XXII, 8. Omnis virtutis justitiæque mater, *ibid.* 11, 12. Precationis officium est hominibus commune cum Angelis, *ibid.* 12.

Precatio scelera abluit, XXII, 6, 7, 8. Precibus jejunium cooperatur, *ibid.* 106. Precibus qui se spoliat, est quasi piscis ex aqua eductus, *ibid.* 13, 14. Qui precatur ut sibi detur temperantia, justitia et mansuetudo, non potest voti compos non esse, *ibid.* 4. Non precari idem est ac mortuum esse, *ibid.* 5.

Precatione, non armis bellum extinxit Ezechias, XXII, 20. Precatio Ninivitas conservavit, *ibid.* Ignis vim superavit, leones edomuit, *ibid.* 19.

Precationis vis commendatur, XXII, 3, 4. Precationis assiduitas quanta esse debeat, *ibid.* 9, 10.

Precatio Deique cultus, est justitiæ argumentum, *ibid.* 6. Templa Christi homines efficit, *ibid.* 17. Non sola sufficit ad regnum cœlorum obtinendum, *ibid.* 8, 9.

Precatio pro inimicis præstantior quam pro amicis, XI, 278, 295.

Precatio. *Vide* Oratio.

Precandi modus, XXIII, 32. Precandum sine intermissione, XIX, 199. Perseverantia in precando, *ibid.* Deus per nos rogatus magis nos exaudit quam si per alios rogetur, *ibid.* Precationis vis quanta, XI, 56. Precatio cum eleemosyna juncta, XIX, 173. Precationem pro inimicis Christus exemplo docuit, XI, 254.

Precatio cum igne collata, XIX, 172. magnum telum, *ibid.* 199. Precationis modus quis, XXII, 46. Precationi omnis locus opportunus, XI, 78.

Preces in ecclesia, XI, 485.

Precatio magnum telum, XIX, 452. Precationis laudes, *ibid.* 451, 452.

Precando per alios non tantum perficimus, quam per nos ipsos, II, 104. Precantem assidue et ut decet, impossibile est in peccatum incidere, V, 120. Precandum cum perseverantia, II, 162, 166. assidue, V, 87. non in multitudine verborum, *ibid.*

Precandi verus modus, *ibid.*

Precationi nihil par est, V, 83. Precationi nihil æquale : ea ex impossibilibus possibilia, ex tortuosis recta facit, *ibid.* 120.

Precatio et gratiarum actio, Spiritus sancti gratiam attrahunt, abigunt dæmonas, V, 95.

Precationes sæcularibus negotiis interponendæ, *ibid.* 121.

Precatio spes nostra, *ibid.* 127. Precationes crebras et breves fieri jussit Paulus, V, 88.

Precatio magnum bonum, I, 456. Frequenter repetenda, V, 121. In omnibus adhibenda, *ibid.* 97.

Precatio Annæ, V, 77, 78.

Preces Deo offerendæ, I, 458, 459,

460. Preces cum lacrymis quam acceptæ Deo, v, 115. Precum Ecclesiæ vis, ii, 398.

Preces omnia levia facilia reddunt, i, 426. Preces Sanctorum quam ferventes, iii, 648.

Precatio contra inimicos quam mala, iii, 49. Ejusmodi precatio non est hominis, sed diaboli, *ibid.*

Precum profunditas, quæ, iii, 647. Precatio non arte indiget, sed voluntate, *ibid.* 15. Preces Sanctorum quam validæ, *ibid.* 324.

Preces in quovis loco emitti possunt, iv, 17. Precari ubique possumus, iii, 15. Precationis verus modus quis, *ibid.* 12.

Precantes per nos ipsos potius exaudiemur a Deo quam si per alios precemur, iv, 174. Precantes, ut a Deo exaudiamur, in nobis est, iv, 52. Precandum est nocte, *ibid.* 18, 19.

Precantes multi cur non exaudiantur, iii, 24.

Precatio digna cœlis quæ, iii, 17, 18. Precatio quietem et tranquillitatem postulat, vi, 307. Precibus diligenter incumbendum, v, 356.

Preces assiduæ consolatio non vulgaris, vi, 65. Precibus Sanctorum non fidendum, nisi pœnitentiam agamus, v, 288.

Precantis non vox requiritur, vi, 8, 9. Precationis assiduitas quanta ressit, *ibid.* 405.

Preces cum conatu jungantur, v, 406. Precandum pro inimicis, vi, 398. Qui precatur contra inimicos, Deus rogat ut præceptis suis contraria faciat, vi, 19, 21, 22.

Precari quomodo oporteat, vi, 396. Precatio assidua omnia impetrat, *ibid.* 56. Ante preces abstinebatur ab uxore, vi, 396. Precatio pro energumenis, vii, 177.

Precari pro nobis possunt ii maxime qui instar puerorum humiles et sinceri sunt, vii, 177. Precatio. Quænam a Deo petenda sint, vi, 21.

Precatio nihil terrenum, omnia cœlestia petat, x, 17. Precari non est Dei, *ibid.* 200. Precatio nocturna commendatur, xii, 411, 412.

Precationis catechumenorum initium, xiii, 393. Preces cum operibus, opera cum precibus esse debent, xiv, 109.

Precatio multum adjumenti affert, xv, 207, 208. Precationis ab Ecclesia emissæ quanta vis sit, *ibid.* 264.

Precatio multitudinis quantum valeat apud Deum, xv, 209.

Precatio Sanctorum quantam vim habeat, vi, 267. Precibus misericordia Dei lenitur, *ibid.* 266. Ante precationem manus abluebantur, *ibid.* 227. Qui ferventer precatur, sicut aurum splendidior efficitur, xv, 268. Non precandum contra inimicos, *ibid.* Precum, non ebrietatis tempus est vita humana, xiv, 485, 486.

Preces pro catechumenis in ecclesia fiebant, diaconusque dicebat, *Pro catechumenis intente oremus,* xv, 211.

Precari pro omnibus est acceptum Deo, xvii, 395, 396. Preces emittendæ pro omnibus, xvi, 442, 443. Precatio viri cujusdam sancti, xvii, 117.

Preces accurate emissæ quantum prosint, xvii, 163. Preces Sanctorum non contemnendæ, neque tamen illis nimis fidendum, *ibid.* 165.

Precibus Sanctorum non omnia permittenda, sed nos quoque precari oportet, xvii, 324. Preces contra proximum emissæ damnantur, *ibid.* 388. Pro inimicis precandum, *ibid.* 392.

Precum quanta sit vis, xviii, 499, 500. De precatione seu oratione ecloga, xxiv, 410. Precatio matutina et nocturna, xviii, 373, 374.

Presbyteris Romanis, qui cum episcopis venerant, scribit Chrysostomus, xxiv, 303.

Presbyteri et diaconi nomina non initio prædicationis admissa fuere, xii, 170.

Presbyteri manu signaculum in fronte pueri recens nati apponebatur, xiv, 274, 275. Presbyteri baptizabant, *ibid.* 143, 144.

Primatum qui ambiunt, se ipsos maxime lædunt, vii, 107.

Primatus. Verba Chrysostomi significantia : Si Apostolis accidit ut de primatu contenderent, multo magis accidere poterat ut qui eligendi erant in locum Judæ inter se contenderent, xii, 37, 521.

Primitiæ quænam veræ, xi, 348.

Primogenituræ summus honor apud veteres, ii, 173.

Primogeniti et unigeniti differentia, ii, 528.

Primogenitus quis, vii, 436.

Principatus et Potestates inter dæmonas etiam habentur, xix, 430.

Principatus incorporea natura, xix, 404.

Principatus perniciei causa, x, 211, 212. Principatus amor ex arrogantia paritur, xvii, 288. Principatus constituit Deus ad communem utilitatem, *ibid.* 387.

Principatus Unigeniti, iii, 480. Est in Christo perpetuus, *ibid.* 481.

Principes regibus potentiores, *ibid.* Etiam post mortem eorum leges in perpetuum duraturæ, iii, 280, 281, 282. Principum conditio eadem quæ plebeiorum, iv, 158. Principem quomodo corripere debeat sacerdos, iv, 401.

Principes graviores dant pœnas quam subditi, iv, 271. Principum negligentia sæpe nascitur ex culpa populi, *ibid.* 356, 357. Principes sacerdotum quinam erant apud Judæos, vii, 266.

Principes optant improbos habere successores, quare, xix, 184.

Principes revereri oportet, v, 149, 150. Principum principes sunt leges, ii, 414.

Principium et finis virtutis est dilectio, xiv, 10. Principiis obstandum, vii, 341.

Prisci illi in Veteri Testamento, etsi sancti, resurrectionem non notant, inquit Chrysostomus, xviii, 443, 444.

Priscillæ laudes, xxiii, 133.

Priscillæ laudes, xiv, 88, 89.

Priscilla et Aquila adjutores Pauli, *ibid.* 86, 87. Pericula multa subierunt, *ibid.* et domum suam ecclesiam fecere, *ibid.* Priscilla Apollo virum ad fidem instituit, *ibid.* 95.

Priscilla et Aquila præ regibus beati, xix, 50. Quinam essent, *ibid.* 39, 40. Priscilla cur Aquilæ marito anteponitur, *ibid.* 43.

Priscilla et Aquila quam bene viverent, vi, 450. Priscilla apostolicis certaminibus se dedidit, x, 172.

Priscilla Apollo per viam veritatis deduxit, xxi, 191.

Privatio bonorum sensum eorum efficit, quem usus fructus non efficiebat, iii, 605.

Probæ matronæ Romæ degenti scribit Chrysostomus, xxiv, 310. Probæ laudes, *ibid.* Probam rogat Chrysostomus ut Joannem presbyterum et Paulum diaconum benigne excipiat, *ibid.*

Problema oratio obscura et ænigmatica, iii, 319.

Probo nullus potest nocere, vi, 85.

Probi duplici de causa præmio digni, vii, 286. Probos etiam vana gloria invadit, vi, 3.

Probus quis sit ex consortio proborum, iii, 111. Probis propinqui esse non possunt improbi, *ibid.* 51, 52.

Probus ille qui a vitiis omnibus abstinet, ix, 386. Probi cognati improbis non prosunt, ix, 331, 332.

Probus. De proborum ærumnis non querendum, quare, xxii, 71, 72.

Probra patienter ferre, id est peccata deponere, xix, 454, 455.

Procerum damna, vii, 26, 27. vana species, *ibid.* 26, 27.

Procopio scribit Chrysostomus, xxiv, 325, 326.

Prodigia quænam facta, iii, 287.

Prodigus filius non desperavit, ideo restitutus, xxi, 520, 521. Prodigus filius figura pœnitentium, xxi, 464.

Profanum et impurum sacra septa ingredi nefas, iv, 15.

Profanis arcana Dei non detegenda, iv, 48, 49.

Profectus. De profectu non superbiendum, iii, 591.

Profusio immodica, voluptatis occasio est, xxv, 474.

Progenitores probi nihil prosunt improbe viventibus nepotibus, vi, 315.

Promissa Dei operationem nostram expetunt, iv, 11. Promissa Dei quomodo impleantur, iii, 644.

Promissiones Deo factæ non differendæ, sed propere solvendæ, iv, 115. Promissa Dei quam firma, xv, 230.

Promissio a Deo facta Jacobo, ii, 288. Promissiones Dei certissimæ, *ibid.* 460.

Promissa dona sequuntur ejus natu-

ram qui promisit, II, 461. Promissiones suas non statim exhibet Deus, XVIII, 330. Promissis Dei credendum, XX, 73.

PROMOTI ager quid, XXIV, 345.

PRONUBI et pronubæ, III, 358, 359.

PROOEMIORUM necessitas, XIII, 136.

PROPHETA ex operatione Spiritus sancti loquitur, XIX, 416. Prophetæ cur futura quasi jam præterita dicant, XI, 423. Prophetarum ærumnæ per hanc vitam, XX, 151, 152. Ex prophetia probatur reprobatio Judæorum, XX, 310; XXI, 458. Prophetæ quomodo Dei magnitudinem efferunt, XIX, 403, 404. Prophetice Deus prædicit ut mala vitemus, XI, 185.

Prophetia. *Vide* VATICINIUM.

Prophetia alia per figuram, alia per verba, XXI, 568, 569.

Prophetæ prædixerunt crucem Christi, II, 245. Prophetæ tanquam præterita, futura prænuntiant, *ibid.* Quare, *ibid.*

Prophetæ de nondum factis ut de factis loquuntur, I, 135, 136. Prophetæ et Sancti de aliorum malis dolebant, *ibid.* 429, 430.

Prophetæ de Christo loquentes ab humana natura incipiunt, III, 252. Et ad divinitatem ascendunt, *ibid.* Prophetæ et Evangelistæ differentia, *ibid.* 255.

Propheta differt a vate, III, 249.

Prophetæ sæpe loquuntur, non tanquam suos, sed aliorum affectus narrantes, IV, 600.

Prophetæ sermonem suum interrumpebant, et aliquam historiam injiciebant, III, 464. Prophetis fides habenda, quare, *ibid.* 37, 38.

Προφήτης et μάντις non idem prorsus sunt, III, 249.

Prophetas Judæi non ultra habent, III, 125. Prophetæ inimicos habuere pseudoprophetas, *ibid.* 89. Prophetiæ cur plerumque obscuræ, *ibid.* 584, 585. Prophetæ virtutis et vitii pictores, *ibid.* 407.

Prophetæ cur res Judæis obventuras aperte non annuntiarent, Prophetæ cur missi, IV, 421, 564. Prophetæ contribules suos paterno amore prosequebantur, *ibid.* 213, 214.

Prophetæ a Deo confortabantur, IV, 216. Prophetarum dicta a Deo prodibant, *ibid.* Prophetarum mos, *ibid.* 223.

Prophetæ per Judæam et Jerosolymam sæpe Ecclesiam intelligunt, IV, 240. Prophetæ veri officium, *ibid.* 298, 299.

Propheta per nubes indicari dicebant quidam, IV, 290.

Prophetæ alio audiebant modo quam reliqui homines, IV, 215, 216. Prophetæ dum viverent raro grati et accepti fuerunt, VIII, 462. Prophetæ cum Apostolis consentiunt, IV, 601.

Prophetiæ cur obscuræ, V, 390. Prophetiæ obscuræ fuerunt ne Judæi ante tempus futura intelligerent, IV, 565.

Prophetiæ est non modo futura, sed etiam præterita aperire, XIX, 276. etiamque res arcanas revelare, *ibid.* Prophetiæ quomodo fidem adderet Deus, IV, 318. Prophetia cur in hominum vitam invecta fuerit, *ibid.* 339.

Prophetia Isaiæ prophetæ excellentiam prædicat, IV, 213.

Prophetia cessavit ob Oziæ facinus, IV, 303, 304. Prophetia est rerum futurarum enarratio, IV, 369.

Prophetia duplex, VII, 433, 434.

Prophetiæ tria genera, II, 468, 469. Prophetiæ non uno eodemque tempore dictæ, sed diversis temporibus, IV, 238.

Prophetæ quemque regum virtute clarum Davidem vocabant, VII, 5.

Prophetæ sciebant Christum esse crucifigendum, VI, 233. Prophetarum dicta, Domini dicta sunt, V, 284.

Prophetici libri multi perierunt, V, 339. Prophetæ futura ut jam facta nuntiant, IX, 264. Prophetæ quomodo Christum noverunt, *ibid.* 228.

Prophetiæ non minus quam signa movent, IX, 315, 316. Prophetis Spiritus sanctus datus est, quomodo, X, 78.

Prophetæ seminarunt, Apostoli messuerunt, IX, 434. Prophetiæ nullam imponunt necessitatem, X, 229.

Prophetias non possunt edere dæmones, IX, 315, 316. Propheta est interpres Dei, XV, 61, 62.

Prophetæ plures erant in Ecclesia Christi, quam in Veteri Testamento, XIV, 540, 541. Prophetæ, sacerdotes et reges olim ungebantur, XV, 232.

Prophetiæ munus, XV, 59. Prophetiæ

donum consuetum et antiquum erat, *ibid.* 44, 45.

Prophetiæ postponitur gratia curationum, XIV, 542. Prophetiæ donum dono linguarum præstat, XV, 351, 352.

Prophetia est, non futura dicere modo, sed etiam præsentia, XVII, 379, 380.

Prophetis major erat Paulus, XVIII, 203.

Propheta quidam peccavit mentitus, et leo eum in via inventum morte affecit; erat enim mendacii fuligine atratus, et leo eum non agnovit, III, 7.

PROPITIATORIUM. E propitiatorio vox prodibat prædicens futura, XX, 307.

PROPOMPAM in celebritatibus vocabant cœtum illum qui pompam sive processionem præcedebat, XVII, 466, 506.

PROPONTIS extra Euxinum Pontum, VII, 292.

PROSDOCE soror Bernices, Domninæ filia, virgo et martyr. *Vide* BERNICE.

PROSELYTUS, sic vocatur Aquila interpres Scripturæ, X, 45.

Προσευχή est et precatio et votum, IV, 115.

Προσωπεία larvæ inanes, III, 171.

PROSPERA et adversa permixta utilia, XIX, 315.

Prospera hujus mundi quænam sint, II, 512.

PROSPERITAS eorum qui vivunt in scelere fœno comparatur, III, 646, 647. Prosperitas majora mala parit, quam adversitas, *ibid.* 157, 158.

Prosperitas facile dejicit et prosternit, X, 369.

Prosperitas aliquando improbis conceditur in hac vita, XVIII, 264, 265.

De prosperitate et adversitate ecloga, XXIV, 448.

PROTAGORAS deos negabat, XIV, 160. Protagoras, quia ausus est dicere: *Non novi deos,* non orbem circumiens et prædicans, sed in una civitate, de extremis periclitatus est apud Corinthios, *ibid. Vide notam* (6) *ejusdem voluminis, pag.* 562.

Πρόθυρα limina sacra, XXII, 47.

PROVERBIUM impium plebis Antiochenæ, XI, 155, 157.

Proverbia multa suadent recedendum esse a malis, III, 42.

PROVIDENTIA Dei erga Josephum, XI, 213, 214.

Providentia Dei etiam in pœna Adami, XX, 57. Providentia Dei erga hominem, XXI, 433, 434. Providentia Dei non solum erga omnes, sed erga singulos, XX, 72. Providentiæ Dei opus est, quod nobis virtutis existimationem et vitiorum odium indiderit, XXI, 281. Cur infantes nihil mali cum fecerint morte abripiantur, XX, 85.

Providentia Dei mirabilis, XX, 199. Quanta sit, *ibid.* 71, 72. Providentiam Dei quidam accusabant, XXI, 76.

Providentia Dei, XX, 87, 89, 90, 91; XXI, 76.

Providentia Dei defenditur, XI, 297. Providentiam esse Dei probatur, XXII, 200, 202, 206. Sine providentia Dei mundus stare nequit, *ibid.* 208, 209.

Providentia Dei defenditur contra eos qui dicebant siccitates, calamitates, bella, non esse digna providentia Dei, XXII, 177, 178.

Providentia Dei. *Vide* DEI PROVIDENTIA.

Providentia Dei omnia regi probatur, XXII, 438, 439, 446. Providentia divina, II, 201.

Providentia Dei erga Jacobum, II, 252, 553. Providentiam dicebant quidam usque ad lunam tantum pertingere, IV, 25.

Providentia Dei semper egemus, III, 157, 158. Providentiæ Dei ascribenda terræ fertilitas, IV, 181, 182.

Providentia Dei quæ apparet in sensibilibus, III, 36. Providentia Dei infinita, *ibid.* 156. Providentia Dei apparet etiam cum dona contrahit et dat parcius, *ibid.* 36.

Providentiam Dei laudant opera ejus, IV, 147, 148. Providentia Dei probatur, III, 33. Fluviis comparatur, *ibid.* 284, 285. Ex Dei providentia sunt etiam pestifera et noxia, IV, 149. Providentia Dei ad omnia pertinet, *ibid.* 25, 26. Nulli dubio obnoxia, III, 38. Providentia Dei unde probatur, *ibid.* 34.

Providentia Dei, V, 397, 398. Providentia Dei, non cura nostra, omnia perficit, VI, 43. Providentiæ divinæ incomprehensibilitas, VII, 222.

Providentia Christi, VI, 303.

Providentia Dei etiam in dæmoniacos extenditur, VII, 9.

Providentia communis omnibus, XIII, 259. Providentia Dei ratiocinium nostrum exuperat, *ibid.* 445, 446. Providentia Dei omnia geruntur, XVII, 65.

Providentiæ est quod rationes ejus nobis arcanæ sunt et ineffabiles, XVI, 324.

PROXIMI emendatio curanda, XX, 260, 261, 262, 263, 334, 335. Proximi etiam saluti advigilare tenemur, XXI, 52.

Proximus, quis vere sit, XXIII, 38.

Proximi. *Vide* FRATER.

Proximus corrigendus, XXII, 86. Proximi curanda salus, XXIII, 483, 484.

Proximi res curiosius inquirere quam periculosum, II, 427, 428. Proximi salus curanda, *ibid.* 456.

Proximi peccata non detegenda, I, 435. Proximos a malis prohibere debemus cum possumus, *ibid.* 505.

Proximi cura habenda, III, 394. Proximi dilectio facilis, *ibid.* 46. Proximis nostris auxilio esse debemus, IV, 140.

Proximi res curare debemus, VII, 247. Proximi ædificationi omnia postponenda, *ibid.* 248. Proximi vitia etiamsi vera sint, non revelanda, VI, 296.

Proximi utilitati advigilandum, XIV, 450. Proximus quomodo corrigendus, XVI, 314.

Proximi maledicere quantæ pœnæ obnoxium sit, XVIII, 208. Id nihil lucri et damni plurimum affert, *ibid.* 209. Proximus noster quis sit, VIII, 474.

PRUDENTIA non est ætate metienda, XX, 420.

Prudentia serpentis quæ, VI, 191.

Prudentia carnis quæ, XVI, 172. Prudentiam parit virtus, IX, 503, 504. Prudentis et temperantis viri felicitas, XV, 95. Prudentia quomodo adhibenda, II, 587.

PRYTANEUM Græcorum, V, 230.

PSALMODIA sedat vitia, II, 19.

PSALLERE sine voce possumus, III, 208. Post psalmodiam oratio, *ibid.* 206.

PSALMI non canendi tantum, sed et mente et animo amplectendi, III, 214. Psalmi cur inventi, *ibid.* 205. Eorum utilitas, *ibid.* Psallendum cum intelligentia, *ibid.*

Psalmus, *Domine clamavi ad te, exaudi me*, per omnem ætatem ab omnibus cantabatur, IV, 83, 84. Vespere dicebatur, *ibid.*

Psalmi cur alii longi, III, 141.

Psalmus, *Dixit Dominus*, variis hæresibus obsistit, III, 468.

Psalmus vespertinus, et psalmus matutinus, IV, 84.

Psalmorum cantus, XXIII, 128. Psalmi in funeribus Christianorum, *ibid.* 457.

Per psalmodiam aër sanctus efficitur, XXII, 409.

Psalmi omnes a Davide dicti, sed non omnes de eo loquuntur, III, 657.

Psalmorum cantus in ecclesiis, ubi populus succinebat, V, 371.

PSALTERIUM instrumentum a superna parte movebatur, IV, 205, 206.

PSALTHYRIANI hæretici quinam sint, IX, 475, 476.

PSEUDAPOSTOLOS diabolus excitavit, quia erant quidam Apostoli, XI, 208.

Pseudapostoli tempore Apostolorum, XXIII, 241. Pseudapostolorum fallacia, I, 153, 154, 155.

Pseudapostoli Apostolorum inimici fuerunt, III, 89.

Pseudapostoli quinam essent, XV, 498, 499.

PSEUDOCHRISTOS diabolus excitavit, quia verus erat Christus, XI, 208.

PSEUDOPROPHETAS diabolus excitavit, quia erant aliqui veri Prophetæ, XI, 208. Pseudoprophetæ tempore Prophetarum, *ibid.*

Pseudoprophetæ quid præstarent, IV, 299. Pseudoprophetas diabolus immittit, *ibid.* 422.

PSITTACOS docebant humana voce loqui, III, 345. Psittaci in usu tempore Chrysostomi, XII, 117, 118.

PSOMTHOMPHANECH Joseph, id est occultorum cognitor, II, 329.

PTOLEMÆI cum Seleuco pugnæ a Daniele prædictæ, XX, 283.

PTOLEMÆUS Philadelphus Scripturas Judæorum græce converti curavit, et in Serapidis templo reposuit, XX, 212.

PTOLEMÆUS quidam rex multos libros coëgit, I, 66. Quosdam Judæorum Jerosolymitanorum accivit, qui Scripturæ

libros verterent in linguam Græcam, *ibid.* Is erat idolorum cultor, *ibid.*

Publicanum agere est idololatram esse, IX, 417. Publicanus furibus ipsis durior, XI, 65, 66.

Publicanus limes ultimus improbitatis, XXIII, 45.

Publicanus, extremum nequitiæ genus, XIX, 455. Humili et probo animo confessus est, *ibid.* Publicani compunctio, XXI, 430.

Publicanorum conditio qualis, V, 218.

Publicani orantis humilitas, *ibid.* Publicano profuit Pharisæus, V, 175, 176. Publicanus ex humilitate exauditus est, III, 84. Publicanus in oratione magister, *ibid.* 18. Quomodo oravit, *ibid.*

Publicani humilitas, XIII, 165. Publicanus convitio Pharisæi clarior factus, XXIV, 79.

Publicanus peccator justum superavit, IV, 391.

Publio Paulus hospitalitatis vicem rependit, XIII, 82.

Pudici viri voluptas, XV, 73, 74.

Pudore affici quinam debeant, XX, 93, 94, 95.

Puella virgo vocatur, V, 285.

Puellas innuptas quidam domi detinebant non honesta de causa, XXI, 292.

Pueri cujusdam a monacho instituti in piis exercitiis fervor, XXI, 83, 84. Cilicio utitur, *ibid.* 85. Pueris recens natis ad libitum parentum nomina imponebantur; quidam sanctorum, alii avorum et proavorum nomina indebant, vel eorum qui genere clari fuerant, I, 289; XXIII, 304, 305. Sanctus Chrysostomus Antiochenos hortatur ut Sanctorum qui virtutibus fulserunt filiis nomina tribuant, *ibid. et in Encomio sancti Meletii.*

Puerorum institutio qualis esse debeat, V, 108, 109. Puerorum castitati advigilandum, *ibid.* 81.

Pueri cujusdam ægrotantis historia, XIV, 551.

Pueri ludentes aciem fingebant, *ibid.* 126.

Pueris insipientiores sunt qui irascuntur, XXII, 359.

Pugiles pro diis etiam habuerunt Romani, XV, 517.

Pugillaria deleta palimpsestum, VII, 219.

Pulchritudo firmamenti et pulchritudo hominis, I, 67. Ex magnitudine creaturarum, universi conditor per proportionem consideratur, *ibid.* 68.

Pulchritudo corporis quam fluxa, X, 461. Pulchritudo corporis ex natura, animæ ex virtute, XXIII, 89. Pulchritudo corporis non semper luxuriæ causa, XXI, 341. Pulchritudo corporis non ex se causa interitus, I, 504.

Pulchritudo corporum non spectanda quando non adest virtus, III, 498. Pulchritudo qua ratione admiranda, ut laudes artificem, *ibid.* 245.

Pulchritudo corporum quam fluxa, VI, 213. Pulchritudinis corporeæ quam fallax species, XXI, 481, 482. Pulchritudo corporis sepulcrum dealbatum, *ibid.* 482.

Pulchritudo non ex se noxia est, sed hominum vitio, IV, 475.

Pulchritudo quænam colenda, XVIII, 518, 519.

Pullarum vestium usus, XX, 399.

Punitio differtur, quare, XXII, 118. Punitio secundum merita erit, XVIII, 429.

Punitio et vindicta Dei inferebatur iis etiam qui erant ante legem, IV, 185.

Pupillorum et viduarum habenda cura est, X, 244.

Purgationes Judaïcæ, VI, 418.

Purpura imperatorum, III, 220.

Purpuraria quid petat ab Apostolis, *ibid.* 546.

Puteus juramenti unde nomen acceperit, II, 438.

Putei Isaaci ex quibusdam casibus denominati, *ibid.* Puteus loquens, XXV, 581, 598. *Vide notam.*

Putipharis uxoris impudentia et nequitia, II, 317.

Putiphar eunuchus Pharaonis, princeps exercitus, qui quasi adulterum uxoris suæ Joseph condemnaverat, idem prorsus non est ac Putiphare sacerdos Heliopoleos, cujus filiam Aseneth uxorem duxit Joseph, VIII, 481. Contrarium Chrysostomus asserit cum dicit : « Et quem sacerdos Putiphar primum » quasi adulterum uxoris suæ condem» naverat, postea gloriosum generum in

» cubiculum suum locat. » *ibid.* 221.

Pyriphlegon, xxi, 47, 48.

Pyriphlegôn, xxii, 532.

Pythagoras novam vivendi rationem induxit quæ non stetit, xx, 269.

Pythagoras philosophus celebris, xxiii, 244. Pythagoras philosophus, vi, 194.

Pythagoras pueri instar philosophatur, ix, 170. Pythagoras quinque annorum silentium discipulis imperabat, *ibid.* 172, 173. Omnia numeris definiri dicebat, *ibid.*

Pythagoras magnam adiens Græciam, præstigias induxit innumeras; nam quod cum bobus et aquilis loqueretur, id enim de illo narratur, nonnisi magica arte præstari poterat, ix, 172. De Pythagoræ cum bobus et aquilis colloquio, nusquam legitur, aut locus ille valde ignoratur, nisi forte referatur ad id quod ait Diogenes Laertius in principio Vitæ Pythagoræ, animam ejus in aquas vel arbores vel animantes commigrasse, *ibid.*

Pythagoras quam inferior Apostolis, x, 189, 190.

Pythagoras cum aquilis et bobus loquebatur, ix, 171. Præstigiis stultos decipiebat, *ibid.* Pythagoras nihil sanum de Deo invenire potuit, x, 218.

Pythagoras post Evangelistarum adventum cecidit, ix, 71. Pythagoræ sensa non nostra sunt, xiv, 202, 205.

Pythia. De Pythia et tripode, xiv, 502, 564, 565. Pythia mulier dicitur insidere tripodi Apollinis, divaricatis cruribus; deinde malum inferne emitti spiritum, et per genitales ejus partes subeuntem, furore mulierem replere, et hanc deinceps passis capillis debacchari, et spumam ex ore emittere, et sic temulentam illam furoris verba proferre, *ibid.* 502.

Pythius dæmon. Apollo in Daphne suburbio Antiocheno, xi, 152.

Pythonem increpavit Apostolus, quare, *ibid.* 164.

Pythonissam ad quid adhibuerit Deus, v, 298.

Q

Quadragesima ad peccata purganda instituta fuit, xx, 238. Quadraginta diebus jejunatur, *ibid.* Quadragesima semel in anno fit, *ibid.* 237.

Quadragesima singulis diebus in ecclesia congregabantur Antiocheni, et lectionem Scripturarum audiebant, xxii, 162. In Quadragesima a piscibus et avibus abstinetur, *ibid.* 110.

Quadragesimæ finis, i, 444, 445.

Quadragesima remedium animarum nostrarum, i, 31. A Domino statuta est, *ibid.* Quadragesimæ tempus aptum concionibus, *ibid.* 40, 41.

Quadragesima stationi, diversorio, littori et portui comparatur, i, 147. Die Dominico et sabbato Quadragesimæ, veteres non jejunabant, *ibid.* Quadragesimæ etiam tempore ad circenses ludos accurrebant Antiocheni, quos vituperat Chrysostomus, *ibid.* 84, 85. Quadragesimæ dimidium, *ibid.* 199. In Quadragesima imperatores jejunabant, *ibid.* 41.

Quadraginta dierum jejunium Moyses, Helias, et præsertim Christus celebravit, i, 36.

Quadringenti anni servitutis in Ægypto a quo principio ducendi, i, 567.

Quæstionibus opus non est in fidei rebus, xvii, 345, 346. Quæstio evertit, quæ fides perfecit, *ibid.* 346. A quæstionibus Dei servus abstineat oportet, xviii, 56.

Quæstoris imperatoriæ pecuniæ inopinata mors, iii, 502.

Quartodecimani hæretici cum Judæis Pascha celebrabant, x, 43, 44.

Quies in hac vita non speranda, vi, 10. Quies virtutis collactanea, iii, 410. Quietis tria sunt genera : una sabbati, in qua Deus quievit ab operibus suis; se-

cunda Palæstinæ, in quam ingressi Judæi erant quieturi ab afflictione multa et laboribus; tertia, quæ vere est quies, nempe regnum cœlorum, quam asseculi vere quiescunt a laboribus et afflictionibus, XVIII, 270.

R

RAAB meretricis fides mirabilis, XXIII, 234. Raab per pœnitentiam salute digna fuit, XXI, 586.

Raab mirabilis mulier, XXIII, 583, 584. Per hospitalitatem salutem consequitur, *ibid.* 584. Ecclesiæ figura, *ibid.* 585.

RACA Syrorum lingua quid significet, V, 448, 450.

RACHEL et Lia. Erat major natu Lia lippis oculis; junior autem Rachel formosa, XIX, 282. Hæ duæ uxores Jacob figuræ sunt; nempe Lia major natu figura est synagogæ Judæorum, Rachel autem junior Ecclesiæ Christi, *ibid.* Rachel, quia non pariebat, dedit viro suo Jacob uxorem secundam, ancillam nempe suam Balam, et peperit illi Dan et Nephtali, *ibid.*

Rachel furatur deos Labani, II, 252. Rachelis solertia, *ibid.* 257. Rachelis mors, *ibid.* 290. Rachel quomodo adoravit Josephum, *ibid.* 367.

Rachel cur in cæde infantium memoratur, V, 337.

RADIX malorum est avaritia, XVI, 479, 480; XVII, 211, 494, 496.

RAMESSES. Pharao fratres Josephi jussit habitare in Ramesse, XIX, 286.

RAMI. In festum Ramorum sermo, XXV, 179.

RAPACES et avari carpuntur, X, 225.

Rapaces homines quam graviter puniendi, IX, 496.

Rapaces exagitantur, XIII, 10. Rapacium misera conditio, XVIII, 224.

RAPACITAS crimen est, divitiæ non sunt crimen, XXIII, 67, 68.

RAPHAEL. De Raphaële quædam, X, 56, 57.

RAPERE oportet non peritura bona, sed regnum cœlorum, X, 106, 107.

RAPINA nihil turpius, nihil fœdius, X, 91. Rapina per læsorum mœstitiam animas extinguit, *ibid.* 75.

Rapina damnatur, X, 291. Rapina quantum malum, *ibid.* 302.

Rapina. A rapinis et a fraude abstinendum, I, 505, 506.

Rapina quam noxia rapientibus, VI, 398. cæde deterior, *ibid.* 411. Rapuisti obolum, redde talentum, *ibid.* 410.

Rapina est non impertire sua pauperibus, XI, 170, 177. Rapina quanto supplicio obnoxium facit, *ibid.* 170.

Rapinam propter Deum ferre majus est quam bene facere, XVII, 268.

Rapina grave malum maxime cum in pauperes exercetur, IV, 273.

RAPTORES carpuntur, XIII, 355. Raptores bonorum quanto supplicio obnoxii, XI, 230.

Raptores bellum internum circumferunt, III, 40. Raptores alienarum opum exagitantur, XVII, 270.

RATIO Deo reddenda accepti et expensi, XI, 50, 51. Ratio etiam de cogitationibus reddenda, *ibid.* 52.

Ratio humana Dei opera assequi non potest, I, 107. Potest omnia vitia domare quomodo, *ibid.* 152. Ratio a Deo non poscenda, IV, 82.

Rationi humanæ non innitendum in rebus divinis, III, 561. Ratio non quærenda cum Deus operatur, III, 435. Ratio non exigenda de iis quæ Deus facit, XVII, 54, 55.

RATIOCINIA mortalium timida, id est incerta, XI, 471, 472.

Ratiociniis ea quæ fidei sunt sæpe labefactantur, XIV, 151. Ratiociniis in rebus fidei omnia permittere quantum malum, *ibid.* 119.

Ratiocinia rejicit fides, XVII, 61. Ra-

tiocinia naufragium pariunt, fides est navis tutissima, XVII, 381.

Ratiocinia hominum timida sunt, et incertæ cogitationes eorum, I, 43.

REBECCA cur sterilis fuit, XXIII, 48. Rebeccæ hospitalitas et laudes, XXI, 342. Rebeccæ mœror pro filio, XX, 118. Rebeccæ continentia et modestia, II, 152, 153. Rebecca Jacobo favens divino ministrabat oraculo, II, 196. Rebeccæ consilium simile Christi consilio, *ibid.* 210.

REBABIN filii, VI, 306.

RECONCILIATIO cum fratre ante aditum ad altare necessaria, XXI, 400, 401.

Reconciliare se oportet cum inimico, et priorem accedere, XXII, 352, 353. Reconciliandum cum eo qui quantacumque damna intulerit, *ibid.* 358. Reconciliationis quanta merces, *ibid.* Reconciliationis modus, *ibid.* 257.

Reconciliationem cum inimicis etsi gravem et difficilem suadet Paulus, XIX, 27, 29. Reconciliandum cum inimicis sive jure, sive injuria iratis, *ibid.* 34, 35.

Reconciliationis quanta sit voluptas, VII, 269. Reconciliatio cum fratre vere sacrificium est, V, 451, 452.

Reconciliatio quomodo quærenda, XIII, 42. Reconciliare diffidentes quantum sit opus, XII, 420, 421.

Reconciliatio cum contumelia affectis quomodo facienda, XVI, 280.

RECORDATIO peccatorum utilis, XI, 58, 59. Recordatione injuriarum nihil deterius, VII, 61.

Recordatio injuriarum glacies est, XVII, 205. Recordatio peccatorum sit remedium, XVIII, 544.

RECTOREM non habere malum est, XVIII, 569.

REGENERATIO quænam vere sit, XVIII, 152, 153. Regenerationis lavacrum, III, 371.

Regeneratio ex spiritu et aqua, IX, 360, 361.

REGIÆ seu imperatoriæ aulæ vitia, XVI, 358.

REGINA Austri Judæos damnabit, X, 308.

REGNUM cœlorum hominibus deputatur, gehenna ignis dæmonibus, XXI, 466. Regni cœlestis spes omnes hujus vitæ ærumnas leves reddit, XX, 129, 130. Regni cœlorum gradus varii; qui majorem nequit, minorem attingat, XXI, 498.

Regnum verum quodnam, I, 329. Regnum cœlorum, non regnum paradisi promisit nobis Deus, II, 443.

Regnum cœlorum longo spatio distat a negligentibus, prope est studiosis, V, 234. Regnum cœlorum a livore et invidia purum, VII, 91, 92.

Regni cœlestis descriptio, V, 236; VI, 436. Regnum cœlorum consequi non possumus nisi per crucem, XII, 360.

Regnum cœlorum quomodo acquiritur, XIV, 293. Regnum cœlorum, pax, vita, gaudium, etc., XVI, 595, 596.

Regni cœlorum amissio gehenna intolerabilior est, XVI, 149, 571. Regni cœlorum felicitas, XVIII, 278.

Regnum Dei quid sit, VIII, 113, 114. Regnum cœlorum dicuntur Scripturæ, IX, 15.

REGULUS cur sic appellabatur, IX, 443.

RELIGIOSUS nemo despicitur, XII, 273.

RELIQUIÆ Martyrum sua præsentia quid efficiant, XXIII, 543. Reliquiæ Sanctorum perpetua virtutis monumenta, *ibid.* 386. Philosophiæ materia, *ibid.* 483.

Reliquiæ Sanctorum honorantur, IX, 348. Reliquias Sanctorum timent dæmones, XXIII, 236.

Reliquiæ Sanctorum urbes custodiunt, XXIII, 556. Reliquiarum utilitas, *ibid.* 500. Reliquiarum conspectus ad virtutem incitat, *ibid.* 496. Reliquiæ Martyrum benedictionibus scatent, *ibid.* 553. Reliquiarum cultus, *ibid.* 354. Ante reliquias Martyrum procumbebatur, *ibid.* 468, 469.

Reliquiæ quædam sanctorum Martyrum certæ et minime dubiæ, XXIV, 266.

REMEDIUM ad vitia curanda ex Scripturis sumendum, XII, 340. Remedia vitiis caute adhibenda, XX, 412.

REMISSIO non obtinetur, cum dolo hæc Dominica verba in oratione truncantur *Sicut et nos dimittimus*, XXII, 359. Remissionem non obtinemus, nisi remittamus aliis, *ibid.* 351, 352. Re-

missionem ut obtineas, remitte proximo, XXI, 610.

Remissio post tribulationem, XXII, 121. Remissio criminis ex accusatione sui, V, 176.

Remissio peccatorum brevi tempore potest impetrari, II, 226. Remissio peccatorum sunt beneficia inimicis præstita, V, 187, 188.

Remissio peccati non fit ei qui neque confitetur se peccasse, neque ducitur pœnitentia, III, 390.

Remissio peccatorum etiam post lavacrum datur, VI, 14. Ad remissionem peccatorum via facilis injuriarum oblivio, VII, 58, 59.

Remissio peccati proximo facta omnia peccata eluit, VI, 19. Si conservo remittas, a Deo parem referes gratiam, *ibid.* 15. In remissione peccatorum principia a nobis petentur, VI, 60, 61.

Remissio et oblivio injuriarum in Christiano desideratur, VII, 268.

Remissionem caput bonorum baptismus affert, XII, 452.

RENES mentis arcana significant, III, 100.

RENOVATIO Spiritus sancti quid sit, XVIII, 153. Renovatio quomodo fiat, XVI, 263.

RENUNTIARE omnibus, est negotiatio, non jactura, VI, 344.

REPREHENSIONES æquo animo ferendæ, XIII, 129. Utiles sunt, *ibid.* 130.

Reprehensiones quomodo faciendæ, III, 397.

Reprehensio per se intolerabilis est, nisi obsecrationem admixtam habeat, XVIII, 88.

REPROBATIO. In reprobatione separatio a Christo omnium est malorum maximum, XXI, 420, 422.

REPROBI. *Vide* DAMNATI.

REPTILIA et feræ quare creata, I, 105. Quæ utilitas ex illis oriatur, *ibid.* 106.

REPUDII libellum cur Deus Judæis permisit, XXI, 179, 180. Repudii lex a multis violata, XXI, 402. Repudium in veteri lege cur permissum, IV, 223.

Repudii libellum cur lex vetus permittat, V, 466.

RESPONSUM mortis a Paulo dictum, significat, mortem expectandam esse, XXII, 257.

RESPUBLICA philosopho administranda tradi debet, IV, 214.

RESURRECTIO omnium mortuorum prædicta ab Hesaïa propheta, XI, 448.

Resurrectio Christi in quo differt a resurrectione aliorum, XIX, 409.

Resurrectionem fore probatur, XXIII, 441. Resurrectionis argumentum est potentia Christi post mortem, *ibid.* 418. Resurrectionis item argumentum sunt Sanctorum in hac vita ærumnæ, XXII, 69, 70.

Resurrectionis veritas probatur, XI, 314. Resurrectionis celebratio sit divinis eloquiis, benedictionibus sacerdotum, pace et consensu, *ibid.* 326, 327.

Resurrectio Lazari Christi resurrectioni fidem facit, XXIII, 470.

Resurrectio a miraculis probatur, XI, 543. Resurrectionem Christi vere fuisse probatur contra Judæos, *ibid.* 545, 546, 547, 548. Resurrectio Christi quot bona hominibus attulit, XI, 332, 334.

Resurrectionis spes antiquitus non erat, XIX, 76.

Resurrectio carnis qualis, V, 71, 72. Resurrectionem promissa præmia sequuntur, I, 557. Resurrectionem corporum fore probatur, II, 442.

Resurrectio communis hominum, III, 326. Resurrectio futura fide suscipitur, *ibid.* 559.

Resurrectioni fidem facit Enochi translatio, III, 582. necnon Eliæ raptus, *ibid.* 582, 583.

Resurrectionis argumentum maximum, III, 518, 519. Resurrectionis imago, *ibid.* 482, 483, 582.

Resurrectio unde apud infideles dubia, XXI, 373.

Resurrectionem futuram Christus, Apostoli et Martyres testificantur, XXI, 377. Resurrectio quales nos restituat, *ibid.* 372, 373.

Resurrectionem suam subindicat Christus, VII, 138. Resurrectio Christi multis argumentis probatur, VII, 364, 365, 375.

Resurrectionis futuræ signum erant corpora Sanctorum qui in morte Christi resurrexerunt, VII, 358. Resurrectionis

spes ad mortem subeundam confortat, VI, 441.

Resurrectionis doctrina, IX, 213. Resurrectionem quidam non credebant, X, 216.

Resurrectio futura probatur, X, 32.

Resurrectio partui comparatur, X, 314. Resurrectio sæpe cogitanda, *ibid.* 30, 31. Resurrectio bonorum quæ, *ibid.* 28. Resurrectionem probi credunt, improbi non credunt, *ibid.* 32, 33. Resurrectionem cur sæpe Christus memoret, *ibid.* 30.

Resurrectio Christi divinitatis signum, IX, 347. Resurrectio in veteri lege figurata, XII, 189, 190.

Resurrectio Christi non est eum aliis communis, XII, 73. Resurrectio Christi probatur, XIII, 293, 294. Resurrectionem signa probabant, XII, 137.

Resurrectionis testes quærebat Petrus, XII, 42. Resurrectionis finem non initium, et ascensionis initium non finem viderunt Apostoli, *ibid.* 26. Resurrectio Christi ex miraculis indubitata redditur, *ibid.* 11. Resurrectionis demonstratio est Actuum liber, *ibid.* 6. Resurrectionem non fore quidam dicebant : hos confutat Chrysostomus, *ibid.* 30. Resurrectionem Judæi credebant, *ibid.* 124.

Resurrectio corporum, XIII, 223. Vere erit, XII, 33, 34.

Resurrectionis et immortalitatis animæ dogma lædit vitæ improbitas, XIII, 11, 12. Resurrectionis doctrina, XV, 325. Resurrectio probatur, *ibid.* 153.

Resurrectionem non credebant Christiani multi Antiocheni, XIV, 162. Resurrectionem corporum futuram non credebant Corinthii quidam, *ibid.* 118, 119.

Resurrectionem futuram esse probatur ex resurrectione Christi, XV, 99, 100. Ii qui resurrectioni non credunt confutantur, XIV, 336. Resurrectio futura probatur, *ibid.* 334, 335, 336, 337. Resurrectio tota spes nostra, XV, 79. Resurrectionis varii modi, *ibid.* 141.

Resurrectio cum gloria post labores, XVI, 549.

Resurrectioni omnino credendum, XVII, 239. Resurrectione omnes fruentur, sed non omnes erunt in gloria, *ibid.* 228, 229. Resurrectionis sermo mœrentibus sufficit ad consolationem, *ibid.* 219. Resurrectionem quo fulti ratiocinio negabant quidam, *ibid.* 230.

Resurrectionem non credebant quidam : ii confutantur, XVII, 64. Resurrectionem jam factam esse dicebant aliqui exitiosi homines, *ibid.* 286.

Resurrectionem Domini cur maxime probare nititur Paulus, XVIII, 202.

Resurrectionem omnium futuram negabant quidam, XVIII, 415.

Reticulum quid, IV, 276.

Retributio dilata auget donum, XII, 486. Retributiones cur hic non accipimus, III, 34, 35.

Revelatio quomodo veniat, XIV, 130.

Revolutionis temporum opinio in Ecclesiæ dogmata inducta, VII, 218.

Reus. Rei funem in ore habentes in barathrum trahebantur, XXIII, 185. Rei non ex auditu solo condemnandi, II, 68, 69.

Rei dignitatum insignia deponebant, VI, 461.

Rex, quinam vere sit, XXI, 113. Rex solio dejectus in aliis spem sitam habet, *ibid.* 118. Regis officium, *ibid.* 113, 114. Regi terribilis mors est, *ibid.* 118.

Regis Gothi insolens dictum in Romanos, XXI, 255.

Regis etiam boni salus post mortem minor, XXI, 119. Regis mali et immanis quantus post mortem cruciatus, *ibid.* 119, 120.

Reges ea quotidie exigunt, quæ nulla lex permittit, XXI, 116. Pauperes plus, quam divites opprimunt, *ibid.* Quantis malis subditos afficiant, *ibid.*

Reges seu imperatores gemmis et auro superbi, XXI, 115.

Reges nostra destruere incassum conati sunt, XXIII, 331.

Rex Gothorum rogat episcopum sibi mitti, XXIV, 138.

Reges in solium evecti iis qui ante se offenderant pepercerunt, V, 147, 148.

Rex vocatur Deus, et qui cum Deo se loqui dicit non βασιλεῖ ait, sed τῷ βασιλεῖ, III, 250.

Rex Persarum non simpliciter βασιλεὺς vocabatur, sed βασιλεὺς Περσῶν, III, 250.

Rex Armenorum non simpliciter βα-

σιλεὺς vocabatur, sed βασιλεὺς Ἀρμενίων, III, 250.

Rex sacerdotis non usurpare debet dignitatem, IV, 392.

Regum nomine appellabantur etiam plebeii, IV, 477.

Rex quidam ignotus auream sibi fecit platanum, et cœlum aureum, XVII, 84.

Rhaca hebraïce vacuus, VIII, 67.

Rhetores verbo prædicationis adversabantur, XI, 460. Rhetores scribunt ut sint in admiratione, *ibid.* 182. Rhetorum spectacula, IX, 161.

Rhodon episcopus Asiæ, XXV, 519.

Ridere et ludere, non est Christianorum, V, 305.

Riphsime sancta in Armeniam adveniente, christianam fidem amplexa fuerat soror Tiridatis regis, nomine Khosrovidoukhit et virginitatem servabat, XXIII, 584, 598.

Risus dissolutus prohibetur, V, 303. Risus non malus, sed ad malum ducit, XXII, 281. Risus solutus vitandus, XI, 341.

Risus, quinam prohibeatur, XVI, 574, 575. Risus in ecclesia prohibitus, XVIII, 384.

Risus. Salomon qui maxime omnium sciebat quid esset voluptas, dicit : *Melius est ire in domum luctus quam in domum risus,* VI, 281. Et Christus illos quidem beatos prædicat, dicens : *Beati qui lugent ;* hos vero miseros dicit : *Væ vobis qui ridetis, quia flebitis, ibid.*

Rifa et Edocla filiæ Adami, sorores Caïni *ex libro apocrypho,* VII, 428.

Rixæ et jurgia vitanda, V, 430. In rixis quid agere oporteat, *ibid.* 428, 429.

Romæ Petrus, Paulus, Ignatius trucidati, ut ibi vigens impietas deleretur, XXIII, 417, 418.

Romæ codices asservantur, in quibus descriptio Cyrenii Syriæ præsidis, X, 484. Romam occupavit Petrus piscator, III, 328.

Romæ ad sepulcra Petri et Pauli accurrunt omnes, II, 450.

Romanorum ditio fidem Christi suscepit, XI, 457.

Romanorum civium prærogativæ, XIII, 15.

Romanus senatus noluit Christum Deum declarare, XV, 517.

Romanus martyr vexatos Christianos lingua et oratione confirmabat, XXIII, 437, 438. Romanus a judice interrogatur, infantem judicem appellat, a quo etiam infans recte locutus, martyrio coronatur, XXIII, 444, 445. Romanus in equuleum ductus, *ibid.* Romani ad tyrannum oratio ante linguæ exsectionem, *ibid.* 449. Romanus amputata lingua loquitur, *ibid.* 439, 444, 448, 449. Romanus exsecta lingua clariori voce tyrannum arguit, *ibid.* 447, 448.

Romanus martyr, XXIII, 433. Citharæ comparatur, *ibid.* 444.

S. Romani panegyricon laudat Chrysostomus, IV, 438.

Romanus presbyter Chrysostomi amicus, XXIV, 151. Epistola Chrysostomi ad illum, *ibid.* Alia ad eumdem epistola, *ibid.* 202, 203. Alia, *ibid.* 214.

Romulæ et Severinæ litteras mittit Chrysostomus, XXIV, 355, 356.

Romulus et Byzus monachi pietate conspicui, ad illos scribit Chrysostomus, XXIV, 182, 183.

Romuli urbs, Roma, XXII, 310.

Ruben magno crimini obnoxius, II, 290. Ruben dormivit cum Balla concubina patris sui, XIX, 284. Ruben volens Josephum a morte eripere, et patri reddere, consuluit ut potius in lacum injiceretur, *ibid.*

Rufinus vir primarius Cæsareæ in Cappadocia, XXIV, 133.

Rufinus quidam. Epistola Chrysostomi ad eum, XXIV, 171, 172.

Rufino presbytero epistola Chysostomi, XXIV, 264. Ejus virtutes, *ibid.*

Rufino episcopo epistola, de hoc Rufino, *vide notam,* XXIV, 237.

Rufus dilectus in Domino salutatur a Paulo, qui matrem ejus matrem suam vocat, XIV, 98.

Ruth, quæ extranea erat, memorata in genealogia Christi, V, 232. Ruth alienigena in genealogia Christi quid significat, *ibid.* 253.

Ruth. Librum Ruth inter propheticos libros fortasse ponit Chrysostomus quia unius mulieris privatæ historia non videbatur inter libros sacros accenseri posse, nisi ex ea muliere nasciturus fuisset Christus, id quod tot ante sæculis nonnisi prophetice sciri poterat, XIX,

274, 519. Ruth, ipsi multis hortanti Noëmmin ut maneret in regione sua, non obtemperavit, sed secuta est illam. Nupsitque Boozo, qui affinis erat Noëmmin, et peperit Obed, Obed autem Jessæ, Jessæ David regem, *ibid.* 312, 313.

S

Sabbatum Judæis dederat Deus, non ut otiarentur, sed ut a turpioribus actionibus abstinerent, XXI, 357. In sabbato binæ hostiæ offerebantur, XI, 146. Sabbati violatio magnum crimen apud Judæos, XXI, 357. Sabbatum non otii, sed meditationis causa datum, XI, 146, 147. Sabbata mendacia, quid, *ibid.* 146.

Sabbatum cur a Christo solvebatur, XI, 33.

Sabbatum magna diligentia a Judæis cultum, XIX, 19, 20. Sabbatum in illis septem diebus ante Jericho solutum est, III, 232.

Sabbatum magnum erat caput magnæ hebdomadæ, IV, 163. Sabbatum solutum a Jesu filio Nave, XIX, 306.

Sabbato ludis theatralibus adsunt Constantinopolitani Christiani, XXII, 44, 45. Sabbatum quomodo Christus solvit, VI, 263. Sabbati utilitas, *ibid.* 267. Sabbatum non necessarium Christianis, *ibid.* 268.

Sabbatum non observarunt Apostoli, VII, 224.

Sabbatum sæpe solutum fuit, VI, 265. Illud sacerdotes violabant, *ibid.* Sabbatum secundum primum, quid, *ibid.* 263.

Sabbati solutio, legis observatio fuit, quomodo, X, 66. Sabbatum est regni cœlorum typus, XVIII, 271.

Sabellius insanit, XX, 450, 451. Unam deitatem in suam pertrahit insaniam, *ibid.* 465. Unam hypostasim et unam personam censebat, XI, 419; XXII, 37, 38.

Sabellii aliquid habetur in hæresi Apollinarii, XXIV, 387. Sabellii hæretica sententia, XVI, 468. Confutatur, *ibid.* 469. Sabellium Libycum prosternit Paulus, *ibid.* 467.

Sabellius confutatur, XVIII, 215. Sabellius post Marcionem venit, *ibid.* 303. Sabellium confutat Paulus, *ibid.* 227. Sabellius impugnatur, *ibid.* 214, 215, 216.

Sabelliani non meliores, quam Judæi, XX, 464. Sabelliani a Sabellio, IX, 474.

Sabelliani, X, 269. Sabelliani impugnantur, *ibid.* 276.

Sabelliani dicebant Filium hypostasim non habere, IX, 224. Sabellii hæresis confutatur, X, 343.

Sabellius putabat unam esse in Deo personam, IX, 477.

Sabiniana diaconissa Chrysostomum exulantem sequitur, XXIV, 127. Putatur ipsius esse amita, *ibid.* 126. Jam ætate gravis, *ibid.* 127. Sabiniana diaconissa quæ fuit et quæ egit, *ibid.* 561. Fracta quidem et abjecta, utpote ea jam ætate, in qua moveri quoque difficile est, cæterum juvenili animi alacritate prædita, nihilque adversarum rerum præsentiens, paratam se dixit etiam in Scythiam proficisci, quoniam constans rumor erat fore ut illic deportaretur Chrysostomus, *ibid.* 128. *Vide notam* (7) *ejusdem voluminis.*

Sacerdos mysteria celebrans Spiritum sanctum gestat, XX, 424. Sacerdotum peccata majori pœnæ obnoxia, *ibid.* 495. 496. Sacerdoti data potestas ligandi, *ibid.* 425. Sacerdotum dignitas quanta, *ibid.* 312. Sacerdotes regibus formidabiliores, et patribus venerabiliores, *ibid.* 426. Sacerdotis puritas quæ debeat esse, *ibid.* 423.

Sacerdos jubebatur in sabbato binas hostias offerre, XI, 146. Sacerdotes non amplius sunt apud Judæos, XX, 310, 312. nec esse possunt, *ibid.* 321.

Sacerdos debet infirmari pro infirmis, etc., XX, 428. Ejus anima instar lucis splendeat oportet, *ibid.* 487. Sacerdotis virtus quanta debeat esse, *ibid.*

Sacerdotes quæ faciunt eadem Deus confirmat, XX, 425. In ecclesia antequam benedicerent pacem omnibus precaban-

tur, *ibid.* 242, 243. Sacerdotum munera, *ibid.* 427. Sacerdotes immunditiam animæ purgant, *ibid.* 426.

Sacerdos stat prope beatam et immortalem naturam, xx, 424. Sacerdoti quam vitandæ mulierum illecebræ, *ibid.* 483, 484.

Sacerdos mysteria celebrans preces multo tempore fundit, xx, 424. Sacerdotum olim filiæ peccantes gravius punitæ, *ibid.* 495, 496.

Sacerdotes sal mundi, xx, 487. Deum nobis reconciliant, *ibid.* 427. Pœnas dant pro populi delictis, *ibid.* 481. Sacerdos. *Vide* Episcopus.

Sacerdotium novæ legis, quam præstet sacerdotio veteri, xx, 423. Vetus cessavit, novum inductum est, secundum ordinem Melchisedech, *ibid.* 329, 331, 332.

Sacerdotii potestas et dignitas magna, xx, 424. Sacerdotium emebant quidam, xxi, 153. Sacerdos regi præstat, xxii, 105.

Sacerdotes præstant imperatoribus, xxiii, 348. Per Spiritus gratiam fiunt, xi, 318. Sacerdotum officium dolentes consolari, xxii, 157.

Sacerdos proferendo hæc verba, *Hoc est corpus meum*, transformat proposita in corpus et sanguinem Christi, xi, 108, 123.

Sacerdotes peccatis obnoxii, quare, xxiii, 276. Si non peccarent, in alios peccantes inhumani essent, *ibid.*

Sacerdotes pro Antiochenis vexatis multa præstiterunt, xxii, 308.

Sacerdos ante sacram mensam invocabat Spiritum sanctum, xi, 264. Sacerdos evocabatur ad baptizandum eos qui usque ad mortem baptismum differebant, xx, 365.

Sacerdos summus semel in anno in partem templi interiorem ingrediebatur, x, 489.

Sacerdos Apollinis tortus ut incensæ statuæ auctorem indicaret, xxiii, 368, 369.

Sacerdotes Gentilium cessante lucro templa admodum negligebant, *ibid.* 344. Sacerdotum Gentilium fraus insignis, *ibid.* 285. Ignem e foveis sub ara positis immittebant, qui sacrificio ministraret, *ibid.*

Sacerdotes non divulgant peccatorum delicta, xxiii, 23. Sacerdotibus maledicere non licet etiamsi rei sint, xix, 64. Sacerdotum benedictio in ecclesia, xi, 337.

Sacerdotes colendi, ii, 360. Sacerdotum officium monere peccantes, v, 167.

Sacerdos non aspernandus; multo dignior et honore quam reges, v, 91, 92. Non judicandi sunt, *ibid.* Etiamsi pravis sint moribus, audiendi sunt, *ibid.* 92.

Sacerdotium quale temporibus Abel, Noë et Abraham, i, 537.

Sacerdos privatum longe superat, iii, 544. Sacerdotii dignitas, *ibid.* 574. In sacerdotes Dei non insurgendum, *ibid.* 462.

Sacerdotem Scriptura vocat et Angelum et Deum, iv, 52. Sacerdotes vitiosi, iii, 391.

Sacerdos medius stat inter Deum et naturam humanam, iv, 400. Sacerdotis quanta potestas, *ibid.* Sacerdotis nihil aliud est quam monere, *ibid.* 394.

Sacerdos quomodo debeat corripere principem, iv, 401.

Sacerdotum major dignitas quam regis, iv, 393. Sacerdotis dignitatem rex usurpare non debet, *ibid.* 392. Sacerdotes mali vituperandi, non sacerdotium, *ibid.* Sacerdos quo ritu ordinatur, *ibid.* 608.

Sacerdotum avaritia notatur, ix, 21.

Sacerdotium invadere ne regibus quidem licet, iv, 399. Sacerdotium non vituperandum, sed sacerdotes mali, *ibid.* 393. Sacerdotii continentia soror est, ii, 532.

Sacerdotum principes quinam erant apud Judæos, vii, 266. Illorum nequitia, *ibid.* Sacerdotibus non competit res sæculares tractare, *ibid.* 333, 334. Sacerdotum fornicatio malorum culmen, *ibid.* 221.

Sacerdos peccans multo graviores dabit pœnas, vi, 112. Sacerdos indignus, admodum Deo displicet, *ibid.* 279. Sacerdotis oratio in liturgia, *ibid.* 96. Sacerdoti soli licebat sanguinis calicem tradere, *ibid.* 329. Sacerdotum dignitas et onus, x, 389.

Sacerdos in villis, xii, 221, 222.

Sacerdotes corrupti multi, xiv, 398, 399. Sacerdotum fastus reprimitur, *ibid.* 238, 249, 241. Sacerdotes quinam eli-

gendi, XVII, 379. Sacerdotis officium difficile, *ibid.* 261.

Sacerdos angelus Domini est, XVIII, 19. Sacerdotem oportet cum auctoritate loqui, XVII, 444, 445.

Sacerdotibus a singulis sumptus suppeditabantur tempore Chrysostomi, XVI, 521. Sacerdotes criminabantur quidam, quod expensas facerent, *ibid.*

Sacerdotis ad mysteria vocantis clamor, XVI, 371.

Sacerdotium legis jam ejectum, XVIII, 368. Sacerdotium Melchisedeci melius sacerdotio Aaronis, *ibid.* 350, 351.

SACRA epistola imperatoris sic appellabatur, XXIV, 16. Vox, sacra, frequens ad significanda diplomata et epistolas imperatorum; est vero quasi sacra epistola, *ibid.* 16, 560 *et alibi.*

Sacra mensa. *Vide* EUCHARISTIA, COMMUNIO.

SACRAMENTA sanguine perfusa in expulsione Chrysostomi, XXIV, 18.

SACRIFICIA cur Deus Judæis præcepit, XX, 258, 259. Sacrificia Judæorum abolita, *ibid.* 324, 325, 326.

Sacrificium in singulis fit collectis, XX, 237. Sacerdotibus offertur, *ibid.* 423, 424. Sacrificium a sacerdote oblatum horrendum est, *ibid.* 486. In sacerdote quantam puritatem et pietatem exigat, *ibid.* 486, 487. Sacrificium per corpus Christi, *ibid.* 322. A Davide prædictum, *ibid.* 327. Sacrificium Christianorum sacrificium purum, *ibid.* 296, 297.

Sacrificium in eucharistia, XI, 124, 264, 265. Item sacrificium perfectum in eucharistia, *ibid.* 108, 110.

Sacrificium sunt mysteria, X, 524. Sacrificium in Ecclesia offertur, XXIII, 275. Est vulnerum remedium, *ibid.*

Sacrificium sine sanguine, XXIII, 427. Sacrificia dæmonas peroptabant, *ibid.* 359.

Sacrificium Abrahæ figura crucis, II, 141.

Sacrificium maximum Dei beneficiorum recordari, I, 127. ipsique gratias agere, *ibid.* 128. Sacrificium Dei offert David immolans iram, V, 135.

Sacrificium Annæ comparatur cum sacerdotis sacrificio, V, 105.

Sacrificium Deo maxime quodnam, III, 384. Sacrificium vespertinum et sacrificium matutinum, IV, 88, 89. Gratiarum actio, maximum sacrificium, III, 584. Sacrificium laudis, *ibid.* 571.

Sacrificium non semper acceptum, IV, 38, 89. Sacrificium Deo gratissimum laudes Dei sunt, *ibid.* 211.

Sacrificium et oblatio est Dei beneficia habere perpetuo in memoria, III, 468. Sacrificium vespertinum cur sit dictum, IV, 90.

Sacrificium justitiæ quid, III, 31. Sacrificia cur Judæis permissa, *ibid.* 383. Sacrificia, non præcipua in cultu erant, *ibid.*

Sacrificare cur Jerosolymis solum licebat, III, 607. Sacrificium horrendum corporis et sanguinis Domini, IV, 93.

Sacrificium tremendum ac mysticum, IV, 355. Sacrificia cur instituta, IV, 224, 225. Sacrificiorum cultus majestate Dei indignus erat, *ibid.* 226. Sacrificium vespertinum quid, II, 509.

Sacrificium eucharistia est, VII, 303. Sacrificia initiatorum quæ, V, 452. Sacrificia omnia sancta, X, 341.

Sacrificium novæ quam præstet sacrificio veteris legis, X, 273, 274.

Sacrificia multa in lege erant, quæ enumerantur; sed nullum contra inimicos, XV, 269.

Sacrificium corporis Christi nos ad concordiam et charitatem vocat, XIV, 287. Sacrificia quænam jam Deo sunt offerenda, XVIII, 334, 335.

Sacrificia Judæorum quam infirma, XVIII, 398. Sacrificia vetera non amovebant sordes ab anima, *ibid.* 378.

SACRILEGIUM quantum malum sit, ne dici quidem potest, XVIII, 21.

SACRORUM expilatores tempore Chrysostomi, XII, 146.

SADDUCÆI secta Judæorum, VII, 162.

Sadducæorum ad Joannem Baptistam venientium affectus, V, 358, 359. Sadducæi secta Judæorum, XII, 516. Sadducæi dicebant non esse Angelum, neque spiritum, XIII, 28. Nihil incorporeum agnoscebant Sadducæi, forte neque Deum, adeo crassi erant; unde nec resurrectionem credere volebant, *ibid.*

SÆCULARES etiam homines ad correctionem fratrum tenentur, XX, 345.

Sæculares perinde ac monachi mandata servare præcipiuntur, XXI, 90.

Sæcularia qui admiratur, futurorum contemplatione nunquam dignus, *ibid.* 426. Sæcularia omnia umbris fallaciora, XI, 205. In sæculo qui vivunt divinis remediis magis egent, *ibid.* 179.

Sæcularium convivia quam turpia, III, 206. Sæcularia omnia prorsus rejicienda, VI, 321. Sæcularia desideria quænam sunt, XVIII, 148.

Sæculare mandatum quidnam sit, XVIII, 376.

Sæculares eadem, quæ monachi exequi debent, exceptis conjugii legibus, XVIII, 292.

Sæculum hoc non retributioni, sed labori deputatum, XXII, 75. Sæculum aliud justis relictum est, XI, 316.

Sæculum futurum. In sæculo futuro nullus peccator liberari potest a supplicio, II, 81. Sæculum malum quid sit, XVI, 13.

Sagittæ verbi vis efficax, III, 265.

Salaminæ in Ægypto Marcionistæ erant, XXIV, 359.

Salem pacem significat, I, 537.

Salomon voluptatibus obsecutus resipuit, XXI, 321. Ob patris virtutem, post peccatum sextam regni partem retinet, *ibid.* 443, 444.

Salomoni credendum, divitiis detrahenti, XXIII, 424.

Salomon petens spiritualia, illa accepit quæ non petiit, III, 233. Salomon ex modo petitionis exauditus est, III, 84. Salomon improborum consuetudine periit, *ibid.* 42.

Salomon duodennis rex declaratus, IV, 263.

Salomon. Chronologici quidam Salomonem duodennem regnare cœpisse putarunt, eaque Sapientiæ argumenta exhibuisse quæ in Scripturis narrantur; verum peritiores chronologici jam tum virum fuisse censent. Certe si duodennis solum erat, cum regnare cœpit et quadraginta annis regnaverit, annosque natus quinquaginta duos obierit, quomodo stabit illud Scripturæ : *Cumque jam senex esset, depravatum est cor ejus per mulieres*, IV, 622.

Salomonem esse libri Jobi auctorem quidem dicebant, alii Moysen, XIX, 347.

Salomon cum illa petiit quæ petere oportebat, cito accepit, VI, 66, 67. Salomon, qui maxime omnium sciebat quid esset voluptas, luctum præfert risui, VI, 282. Salomonem peccantem in Davidis gratiam non dejecit Deus, *ibid.* 115.

Salomon lapsus non resipuisse fertur, XV, 485.

Saltationes et tripudia in kalendis, XI, 131, 132.

Saltatio ubi est, ibi diabolus, VI, 355, 356. Saltationes in nuptiis non admittendæ, XVI, 346.

Salvator in multorum ruinam et resurrectionem est, et tamen Salvator manet, XV, 263. Salvator. *Vide* Christus.

Salvioni vel Galbioni (*nam utroque modo legitur in mss.*) scribit Chrysostomus, XXIV, 347.

Salus. Salutem consequi non potest qui salutem proximi negligit, XX, 495. Salutis gradus et modi varii, XXI, 62. Salutem timor parit, XXII, 148.

Salutem ubique nostram operari possumus, XXI, 608, 609.

Salutem quam pauci consequantur, XIX, 16. Salutem nostram plus Deus optat, quam nos ipsi, XI, 56.

Salus. In salute vel in salutari Dei lætari quid sit, V, 128. Salus aliorum curanda, II. 456. Salutem proximi curare debent Christiani, I, 55.

Salus hominum Deo magis est curæ, quam sua gloria, III, 541. De salute nunquam desperandum, *ibid.* 405.

Salutem Paulus vocat divitias, III, 584. Salutem nostram Deus curat magis quam nos ipsi, IV, 173.

Salutem ut consequamur, illam perpetuo respicere oportet, et ab illa spe pendere, III, 672. Salus et virtus nostra necessitati non subjacent, *ibid.* 563. Salutis causa vel amici contemnendi, *ibid.* 41. Salutem ex misericordia consequimur, *ibid.* 612.

Salus vel minimorum curanda, VII, 37. Salutem quomodo consequi possumus, VI, 291. Salutem hominum quantum curet Deus, VII, 39. Salutem et nostram et aliorum curare debemus, *ibid.*

Saluti proximi nihil anteponunt Sancti, V, 278. Quæ salutem spectant, sunt cæteris omnibus anteponenda, VI, 124. Ad salutem voluntate simul et fide opus est, V, 364.

Salus vel pernicies in arbitrio hominis

sita est, x, 5. Salus nonnisi per fidem obtinetur, XIII, 272.

Salutem quam patri consequantur, XII, 292. Salutem consequimur per gratiam, *ibid.* 499, 500.

Salutem aliorum curare debet Christianus, XII, 247. Pro salute vel unius animæ nihil non agendum, *ibid.* Salutis nostræ quam cupidus sit Deus, XIII, 462.

Salutis æternæ particeps corpus erit, XIV, 304. De salute nunquam desperandum, *ibid.* 230. Salus in Christo Jesu, vere salus est cum gloria æterna, XVIII, 38.

De salute fratrum curanda sermo, XXV, 331.

Sallustio presbytero scribit Chrysostomus, objurgans eum quod segnior factus sit, XXIV, 341. Sallustius arguitur quod ad collectam non venerit, *ibid.* 348. Sallustius tabellarii vicem agit, *ibid.* 356.

Salutatio sæpe amicitias solvit, V, 180. Salutationis initium semper a nobis oriatur, *ibid.*

Salutatio Apostolorum quæ, VI, 181. Salutando alter alterum prævertat oportet, V, 487.

Samaritana mulier credidit, dum sacerdotes non crederent, XI, 456.

Samaritani exemplum, XX, 344. Quam mitis ille fuit et humanus, *ibid.* Samaritanus vere proximus, XXIII, 38.

Samaritana sapientior Nicodemo, IX, 417. Ejus philosophia, *ibid.* 418. Samaritanæ humilitas, *ibid.* 432. Samaritanæ prudentia et obsequentia, *ibid.* 412.

Samaritani discipuli, 440. Nullo viso signo crediderunt, *ibid.* Samaritani Judæorum nobilitatem ambiebant, *ibid.* 407. Samaritanorum origo, *ibid.* 406. Samaritani Judæis præferuntur, quare, *ibid.* 439, 440, 441.

Samaritanæ laudes, XXII, 414.

Samaritani solos quinque libros Moysis admittebant, XIX, 306.

Samaritani Judæorum adversarii, VI, 177.

Samaritanos inter et gentes magnum discrimen erat, XII, 284, 285.

Sameas Judæis infensus, XXI, 5.

Samson improborum consuetudine periit, III, 42.

Samuel puer oracula fundit, XXI, 106. Saülem precibus suis non potuit a damnatione eripere, XXI, 446. Samuelis laus, XX, 142. Ejus ærumnæ, *ibid.*

Samuel pro Saüle precans non exauditur, non pœnitente Saüle, XXI, 582. Samuel pro ingrato populo precatur, XI, 277, 278.

Samuel se laudat, quomodo, XXIII, 254. Samuel coactus se ipsum laudat, XIX, 183.

Samuel significat audiens Deum, V, 81. Samuel populi doctor, qui cum viginti annos in Armathem quievisset non mensa sed doctrina ab idolis populum evertebat, XXV, 470. Samuelis mater simul et pater fuit Anna, *ibid.* 84. Samuel fructus orationis, *ibid.* 98. Samuel a matre divulsus non moleste tulit, *ibid.* 102. Samuel in templum transplantatus, *ibid.* 104. Samuelis fama et splendor in dies augetur, *ibid.*

Sanctificatio quid sit, XIV, 121.

Sanctificatio a charitate procedit, XIII, 181. *Sanctificatio Judæa facta est*, quid significat, III, 535. Sanctificationi pax conjungitur, I, 559.

Sanctitatis in veteri et in nova lege differentia, IX, 270. Sanctitatis varii gradus, *ibid.*

Sancti encomiis nostris non egent, XXIII, 291. Sanctos qui irrident puniuntur, XXI, 63.

Sanctorum Veteris Testamenti ærumnæ, XI, 196, 197.

Sancti cur non statim a malis eripiuntur, XI, 215. Minus mirabiles ex signis quam ex vitæ puritate, XXI, 416. Sanctos Deus probat potius quam segnes, XX, 88, 89. Sancti quam vexationibus quibuslibet superiores, XXI, 9. In angustiis fiduciam erga Deum habuerunt, XX, 99, 100. Sancti quidam contra dæmones potentissimi, XX, 90. Sancti in cœlis nobis prosunt, XXIII, 294.

Sancti illi primævi multa sine eloquentia præstiterunt, XXI, 81. Sanctorum invocatio et intercessio, XX, 352. Sanctorum fortitudo et virtus invicta, XXIII, 387.

Sancti in ærumnas labuntur, ne extollantur, XXII, 63. Sanctorum ærumnosorum exemplum afflictis consolatio, *ibid.* 68. Sanctorum in hac vita ærumnæ, sunt probatio et argumentum resurrec-

tionis, *ibid.* 69, 70. Sancti neque ærumnis neque secundis rebus franguntur, XXI, 540, 541.

Sanctorum lapsus, alios præstat segniores, XXII, 58. Sancti persecutorum salutem curant, *ibid.* 293.

Sancti non alias, quam nos, naturæ participes erant, XXII, 69, 70.

Sanctorum intercessio, XXIII, 310.

Sanctorum reliquiæ urbes custodiunt, XXIII, 556. Reliquiæ honorantur, IX, 488.

Sanctorum thecæ monumenta spiritualis gratiæ plena, XXIII, 420.

Sanctorum affectus pro filiis spiritualibus, XXII, 102.

Sancti Veteris Testamenti quoque amore ducti, non timore fuerunt, X, 458. Sanctorum non verba tantum, sed et vita docet, XIX, 42.

Sancti viri regibus et præfectis superiores, XI, 481. Sancti peccata sua facile, laudes nonnisi coacti efferunt, XIX, 179, 186.

Sancti quo sensu hospites in hoc mundo, V, 119, 120. Sanctorum animæ priusquam cadant resurgunt, *ibid.* 149.

Sanctorum exempla imitanda nobis proponit Scriptura, II, 244. Sanctorum non solum bona opera, sed et peccata proponenda, I, 424.

Sanctorum invocatio et intercessio, II, 100. Sancti non quomodocumque nec fortuito moriuntur, III, 569.

Sanctorum Domini gloria est vicisse per Dei opem, IV, 207, 208. Sanctorum præsentia vires dæmonum imbecillas facit, III, 147. Sanctorum consuetudo cupiditatem sedat, *ibid.* 68.

Sancti sunt qui jussa complent, IV, 151, 152. Sanctorum animæ ante conspectum Dei apparere desiderant, *ibid.* 205.

Sanctos suos quomodo Deus conservet, III, 25. Sanctorum preces quam validæ, *ibid.* 324. Quam ferventes, *ibid.* 648.

Sanctos qui mortui sunt adhuc vivere probatur, IV, 165, 166. Sancti gratias agentes multos accersebant laudationis socios, *ibid.* 190. Sancti nobis canentibus adsunt, *ibid.* 165.

Sanctus est inculpatus, rectus, purus, mundus, ab omni reprehensione alienus, IV, 153.

Sancti invocantur in calamitatibus, XXII, 43, 44. Sancti Novi Testamenti majorem exhibuere virtutem quam Sancti Veteris, IV, 215.

Sancti quanto majore fruuntur honore, tanto magis humiliantur, IV, 310, 311. Sanctorum animæ fratrum amantes sunt, XIX, 261, 262.

Sancti contribules suos paterno amore prosequebantur, IV, 213, 214. Sancti omnes Angelos suos habent, VII, 37.

Sancti nihil saluti proximi anteponunt V, 278. Sancti invocandi sunt, sed ita ut ne ideo negligentes simus, *ibid.* 289, 290. Sanctorum vita speculum est, *ibid.* 273. Sanctorum corpora, qui in morte Christi resurrexerunt, signum futuræ resurrectionis erant, VII, 358. Sancti quidam montes transtulisse narrantur, VII, 10.

Sanctorum precibus non fidendum, nisi pœnitentiam agamus, V, 288. Sanctorum vita in ærumnis versatur, XIII, 71.

Sanctis omnia prosunt, XII, 368. Sanctorum precatio quantam vim habeat, XV, 210. Sancti Christiani festos dies habent, *ibid.* 518.

Sancti quinam sint, XVI, 125. Sancti semper mirabiles sunt, maxime cum in periculo versantur, *ibid.* 222, 223.

Sancti sunt omnes qui fidem rectamque viam servant, XVII, 462. Sanctos cur Deus permiserit multa ignorare, *ibid.* 195.

Sanctorum precibus non omnia permittenda, sed nos quoque precari oportet, XVII, 324.

Sandalia gestabat Petrus, XIX, 51.

Sanguis. Panis habet sæpe colorem frumenti, sanguis autem ruber est vel niger, I, 46. Panis quo quotidie reficimur, cum sit unius speciei, transmutatus tamen in sanguinem, in pituitam, et bilem, et in varios humores, *ibid.*

Sanguis Christi in sacrificio, XX, 423, 424. Sanguis Christi chirographum peccatorum delevit, XI, 265. Sanguinem suum nobis communicavit Christus, XXII, 99, 100.

Sanguis e latere Christi effusus in mensa mystica, XXI, 609. Sanguis in

mysteriis sive in eucharistia, ille est quem vendidit Judas, XI, 122, 123. Sanguis Christi in salutem effundentium effusus, *ibid.* 125.

Sanguis Martyrum Angelis gaudium parit, XXIII, 566.

Sanguis sancti nobis potus in eucharistia, XIX, 107.

Sanguis Christi sanctissimus in vestes militum effusus in expulsione Chrysostomi, XXIV, 7, 8.

Sanguinis animalium esus cur prohibitus, I, 299, 300.

Sanguine Domini potamur, corpore vescimur, III, 619. Sanguis Christi in eucharistia, VII, 303. Sanguinem Christi dare sacerdoti soli licebat, VI, 329.

Sanguis Christi morbos animi extinguit, V, 275. Sanguis Christi orbis pretium, X, 40. Sanguis Christi quanta efficiat, *ibid.* 39. Ejus encomia, *ibid.*

Sanguis Dominicus peccatorum remissionem operatur, XVI, 129.

SANITAS voluptate multo melior, XXII, 97.

Sanitas absolute nec bona nec mala est, IV, 416, 417. Sanitatis mater indigentia est. Hoc dictum et de anima et de corpore verum est, XII, 200.

Sanitas animæ est ejus fortitudo et prudentia, XVI, 394, 395.

SAPIENTIA Dei immensa et inscrutabilis, XI, 328, 345, 346.

Sapientia Dei. *Vide* DEI SAPIENTIA.

Sapientia vera, Dei timor, XXI, 81, 82. Sapientiæ Dei arcana non exploranda, XXII, 428.

Sapientia profana non confert ad pietatem, XIII, 160.

Sapientes viri, et sapientes existimati, III, 326.

Sapientiæ definitio, *ibid.* 509, 510.

Sapientia pauperis nihili ducitur, *ibid.* 316.

Sapiens non est qui a Deo sapientiam non habet, IV, 486.

Sapientia Græcanica aranearum tela, *ibid.* 388.

Sapientiam Dei prædicat creaturarum pulchritudo, VI, 47. Sapientia Christiani, ipse Christus est, XIV, 169. Sapientia spiritualis si distribuatur, magis augetur, XV, 131.

Sapientia Dei externam philosophiam prostravit, XIV, 178, 179.

Sapientia humana quam abjecta, XIV, 164, 165. Sapientia externa quid, *ibid.* 198. Sapientia externa reprobatur, *ibid.* 236. Sapientia hujus mundi stulta, quomodo, *ibid.* 154.

Sapientissimi omnium sunt qui opera Dei non curiose pervestigant, amentissimi qui nimis curiose scrutantur, XVI, 325, 326.

SAPPHIRA. *Vide* ANANIAS, XI, 51, 52.

SARA primo sic dicebatur, postea Sarra, XIII, 113, 118, 121. Sarra primo dicta Sara, II, 458. Sara prior precatur virum suum Abrahamum ut filium ancillæ adhuc adolescentem communi lare arceret, XXV, 515.

Saræ virtus, II, 56. fortitudo, I, 485. Saræ sterilitas, II, 35, 58, 59. Sara laudatur, *ibid.* 5. Vocatur a Deo Sarra, *ibid.* 35. Sara rapta ab Abimeleco rege Gerarorum, II, 115, 116, 117. Saræ amor erga Abrahamum, *ibid.* 114, 115.

Sara hospitalitatis Abrahæ consors, III, 353, 355. Sara uxor bona, IV, 389, 390.

Sara ridens correpta fuit, V, 303. Sara hospitibus ministravit, XIV, 90.

Saræ laudes, XIV, 468.

SARACENI nihil commune habebant cum Israëlitico genere, V, 250.

SARDANAPALUS rex hic tacito nomine memoratur, XVII, 84.

SARDICENSIS synodus laudatur, XXIV, 15, 16.

SAREPHTHANA mulier Abrahamica, XXIII, 284. Sarephthanæ viduæ, quæ Eliam excepit, laudes, XV, 439, 440.

SARMATÆ, III, 38, 39.

SARMATIÆ populi, qui in plaustris quasi domibus habitabant, XXV, 392, 567.

SATAN Hebræorum lingua adversarium sonat, XV, 512. Satan vox Hebraïca significat adversarium, XXIII, 430.

SATANICA cantica, III, 581.

Satanica quædam cantica, quæ in usu erant, proscribit Chrysostomus, XVII, 107.

SATANODROMUS est hippodromus, V, 295.

Satietas est morbi mater, IX, 340, 341.

Saturitatis et ingluviei mala, XVIII, 529.

Saturninus et Aurelianus viri primarii ad necem postulati, et in exilium acti, XXIII, 92.

Saturni locus in Cilicia, XVIII, 132.

Saturnus. *Vide* Baal et Bel.

Saul Samuelis precibus non potuit a damnatione eripi, XX, 446.

Saül in thesauris versans regno præsenti et futuro exutus, XXI, 608, 609.

Saül in quanta damna et pericula se ex juramento conjecerit, XXII, 260, 261.

Saül nulla læsus injuria Davidis perniciem machinatur, XXII, 179.

Saül Christus Dei, id est unctus in regem, V, 150.

Saül Davidi insidias parat, V, 143. Saül Davidem occidere tentat, *ibid.* 142, 143. Saüle deterior nullus inimicus, *ibid.* 171, 172. Saülis odium in Davidem, *ibid.* 151. Saülis in Davidem injusta suspicio et invidia, *ibid.* 139. Saülis odium Davidi nihil nocuit, *ibid.* 173. Saül in manus Davidis incidit, et illæsus abit, *ibid.* 145, 146. Davidis mansuetudine fractus lacrymas fundit, *ibid.* 189.

Saül unde sciebat Davidem esse regnaturum, V, 185, 186. Hostem Davidem filiorum suorum tutorem reliquit, *ibid.* 136.

Saül occidere voluit filium, omnes reclamarunt; occidit sacerdotes, nemo vocem emisit, IV, 28. Saüle nihil scelestius, VII, 73.

Saül quomodo periit, VII, 341.

Saulus, primum nomen Pauli, mutatum, XIII, 113, 114, 115. Saulus priscum nomen Pauli, II, 458.

Sauli sive Pauli conversio, XII, 230. Sauli nomen in Paulum mutatur, XIV, 444.

Sauromatæ, XIX, 404. Ad fidem accessere, XI, 444.

Scabella et cathedræ ex argento a divitibus quibusdam fiebant, XVII, 86.

Scamma vallum erat seu fossa, qua locus certaminis athletarum cingebatur, XVIII, 20, 579.

Scammata transilire, ὑπὲρ τὰ σκάμματα πηδᾶν, *adagium*, III, 85.

Scandalum qui patiuntur quandonam contemnendi sunt, XXI, 276.

Scandalum etiam injuste susceptum vitandum, si fieri potest, XXI, 297, 299, 300. Scandalo esse aliis, etiam non peccantem, non culpa vacat, *ibid.* 276. Scandalum quanto studio vitaverit Paulus, *ibid.* 299, 300. Scandalum aggravat supplicium, *ibid.* 309, 310.

Scandala probo utilia esse possunt, XX, 211. Scandala aliquando contemnenda, VI, 392.

Scena quanta inferat mala, VI, 251. Scenæ spectatores carpuntur, *ibid.* 253. In scena quidam agiliores corpora pervertebant, VII, 30.

Scena theatralis stupenda exhibebat tempore Chrysostomi, VI, 33.

Scenopegia festum Judæorum, XX, 200, 253. Scenopegia Judæorum, III, 607.

Schismatis mala, VI, 186. Schisma perdit unitatem, XIV, 138. Schismata quid sint, XIV, 476. Schismatum causa erant Spiritus sancti dona, *ibid.* Schisma Eustathianorum hic notari videtur, quod longo tempore Antiochiæ perseveravit, XVI, 249.

Schismatis peccatum ne sanguis quidem martyrii potest delere, XVI, 248, 249.

Scholæ ad meridiem usque a puerulis frequentabantur, XIII, 117.

Scholæ erant Constantinopoli, seu cohortes militum palatinorum ad custodiam imperatoris atque palatii, quorum frequens mentio apud scriptores maxime Byzantinos, XXIV, 351, 565, 566. Loca etiam in quibus versabantur scholæ hujusmodi, scholarum et ipsa nomine gaudebant, *ibid.* Philippus presbyter et Euthymius item presbyter, qui ex schola pulsus fuisse dicitur, vel capellanus fuit scholæ cujuspiam hujusmodi militaris, vel in schola quapiam fuit ecclesiastica, 566. *Vide notam integram* (22) *hujus voluminis.*

Scientia destruetur, quomodo id intelligendum, XIX, 386, 387. Non de universali, sed de particulari scientia, *ibid.* 386. Scientiæ partem minimam in hac vita tenemus, *ibid.* 387. Scientiæ imper-

titur, non scientia, *ibid.* 387. Scientiæ nimiæ cupiditas quanta mala pariat, XIX, 389.

Scientia Dei quomodo mirabilis facta, IV, 62. Scientiæ indicium est, nolle omnia inquirere, XXV, 299, 300.

Scientia sine charitate inutilis, charitas sine scientia utilis, XIV, 367.

Scientia destruetur, quo pacto id intelligendum sit, XV, 21, 22.

SCIRE male pejus est quam bene ignorare, XIX, 507.

SCORTATIO etiam ante contractum matrimonium damnabilis, XIX, 83.

Scortatio mala, sed nuptiæ non malæ, IV, 386. Scortatio omnia implet fœtore, XVII, 209.

SCORTATORUM infelicitas describitur, XVI, 579. Scortatores acriter insectatur Chrysostomus, XVII, 214.

SCRIBÆ et Pharisæi Jerosolymitani, cæteris nequiores erant, VI, 386, 387.

Scribarum et Pharisæorum impudentia et malignitas in Christum, VI, 300.

Scribæ sapientes qui se putabant ex se prudentes esse ob tumorem exciderunt, VI, 256.

SCRIPTORIS veteris locus, III, 67.

SCRIPTURAM sacram si non intelligas, consule sapientiorem, XI, 183. Ejus lectio commendatur, *ibid.* 42, 178. Ejus lectio post mensam, *ibid.* 150. Etiam non intellecta utilis, XXII, 35.

Scripturæ libri sancti non sanctam faciunt synagogam, XX, 314. Scriptura sacra pauca ex iis quæ contigerunt refert, *ibid.* 139.

Scripturæ ignoratio hæreses parit, XI, 183, 184. A Scripturis armatura sumenda, *ibid.* 179.

Scripturæ doctrina gravior quam testimonium suscitati a mortuis, XI, 206, 207. Scripturæ sacræ opulentia, ejusque profundi sensus, *ibid.* 202.

Scripturarum interpretatio a Ptolemæo Philadelpho curata, in templo Serapidis Alexandriæ servatur, XX, 212.

Scripturæ sacræ synagogæ Judæorum nullam conferunt sanctitatem, XX, 210. Scripturæ auctoritas potior rationibus, XI, 471, 472.

Scriptura tempore Mosis data, cur non tempore Noë vel Abrahæ, XXII, 194. Respondetur objectioni, si utiles Scripturæ, cur non a principio datæ sunt, *ibid.* 195.

Scripturarum thesaurus, XXII, 52. Scripturæ sacræ expositio est exhortatio et consolatio, *ibid.* 174. Consolationem parit Scriptura sacra et singulæ ejus partes, *ibid.* 175.

Scripturæ lectionis utilitas, XXI, 536, 538. Scripturarum lectio paradisus, qui flores et fructus profert, XXII, 52. Scripturæ sacræ lectione sedatur calamitatis dolor, XXIII, 313.

Scripturarum vel tenues dictiones utiles, XXII, 52. Scripturæ non accusandæ, sed ii accusandi qui Scripturas adulterant, XXIII, 522.

Thesauro cuipiam comparatur divinarum Scripturarum lectio, I, 49. Non solum thesauro similia sunt divina eloquia, sed fonti quoque largis perennibusque scaturienti fluentis, *ibid.* Eloquia divina alacri animo audire, bonæ animi valetudinis est argumentum, *ibid.* 61. *Vide* TESTAMENTUM VETUS.

Scripturæ sacræ profunditas, XIII, 114. Scriptura nihil supervacaneum habet, XIX, 36, 37. Scripturæ sacræ totum orbem pervaserunt, XI, 513. Semper legendæ, *ibid.* 516, 518. Quomodo tractandæ, *ibid.* 516. Nubi comparantur, *ibid.* 517.

Scripturarum lectio cum prato collata, XXII, 153. Scripturarum sacrarum lectio suave pratum, suavis hortus, XXIII, 63, 64.

Scripturæ non legendæ modo sunt, sed explorandæ, XIII, 154. Scripturæ lectio piæ religionis notitiam affert, X, 458. Scripturæ lectio in ecclesia, XI, 485.

Scripturæ sacræ litteræ sunt a Deo nobis missæ, I, 42. Scriptura divina nihil supervacaneum habet, II, 264, 265. Se ad nostram infirmitatem attemperat, I, 53, 54. Thesaurus inexhaustus, *ibid.* 49, 50, 111.

Scripturæ vel in parva dictione immensas divitias complectuntur, I, 202. Scripturæ sacræ diligentia, *ibid.* 138, 139, 359; II, 221. Scriptura sacra prato comparata, I, 169. Scriptura sacra aromatibus comparatur, II, 79. Ad captum nostrum se attemperat, I, 245.

Scriptura sacra in calamitatibus antidotum, I, 426, 427. Nihil temere positum habet, *ibid.* 135.

Scriptura sacra nihil sine aliqua ratione scriptum vel inutile habet, I, 416, 417, 418. Scriptura thesaurus spiritualis, II, 291.

Scriptura sacra ad utilitatem nostram humanis utitur verbis, I, 174. Scripturæ divinæ, ne una quidem syllaba prætereunda, *ibid.* 190, 191.

Scripturæ, utpote a divino Spiritu profectæ ingentem continent thesaurum, I, 282. Ibi nec syllaba nec apex inutilis, I, 284; II, 66. Scripturæ sacræ virtus, I, 560. Scriptura cum aurifodinis comparatur, *ibid.* 471, 472.

Scripturæ diligentia in notandis annis, II, 335.

Scriptura sacra lapidibus pretiosis comparatur, I, 178; II, 404. In Scriptura sacra nihil redundans, *ibid.* 140, 141. nihil otiose positum, II, 20.

Scriptura magna verborum attemperatione utitur, I, 222. Scriptura sacra spiritualium similitudines petit a sensibilibus, *ibid.* 178, 179, 180. Scripturæ nunquam sibi repugnant, *ibid.* 466.

Scripturæ sacræ historias qui animo versat, non potest a cupiditatibus superari, V, 152.

Scriptura sacra quomodo tractanda, I, 120, 121. Scripturæ sacræ lectio, *ibid.* 295. Ingens bonum, *ibid.* 513, 527, 528. Scripturarum lectio cum doctorum admonitionibus, II, 207. Quantam consolationem afferat, *ibid.* 425, 426, 427.

Scripturæ legendæ omne tempus bonum, I, 530. Scriptura sacra non obiter legenda, *ibid.* 333. Scripturæ sacræ thesauro comparantur, *ibid.* 49.

Scripturæ sacræ mos qualis, I, 159. Scriptura sacra non in ecclesia solum, sed etiam domi legenda, *ibid.* 427. Scripturæ historiæ in colloquiis adhibendæ, V, 152.

Scripturarum meditatio quantum pariat lucrum, II, 404, 405. Scripturam cur noluerit Deus esse claram, *ibid.* 478. Scriptura sacra Veteris Testamenti Hebræorum lingua initio scripta fuit, *ibid.* 65, 67.

Scriptura sapientem doctorem et attentum auditorem quærit, III, 343, 344. Scripturæ sacræ lectio quam utilis, *ibid.* 363, 364. Scripturæ obscuritas lectorem ad inquisitionem invitat, *ibid.* 318.

Scripturarum cognitio magnam affert consolationem et philosophiam, IV, 125. Scriptura sacra ad faciendam fidem nihil validius, III, 5.

Scriptura sacra quibus modis accipienda, III, 290, 291. Sensus allegoricus, *ibid.* Scriptura sine scopo inutilis, *ibid.* 4.

Scriptura sacra explicatu difficilis, V, 15, 16. Scriptura sacra palam arguit, IV, 402. Scriptura sacra quomodo tractanda, *ibid.* 554. Scriptura nihil habet supervacuum, *ibid.* 367.

Scripturæ divinæ auctoritas, XIX, 260. Scripturæ sacræ lectiones in ecclesia multæ et variæ, IV, 413.

Scripturæ finis est morum correctio, IV, 587. Scriptura sacra allegorias ab se allatas explicat, *ibid.* 291. Scripturæ quomodo audiendæ, *ibid.* 365.

Scriptura sub Ptolemæo annis ante Christum trecentis ex Hebraïco græce translata est, IV, 573.

Scripturæ sacræ loca quædam non separatim ab aliis sumenda, ne pravum hinc dogma deducatur, IV, 441. Scripturæ quidam locus depravatus per additionem aliquam, *ibid.* 443, 444. Scripturæ verba quomodo tractanda, *ibid.* 444.

Scripturæ cur Judæis relictæ, II, 521. Scripturæ sacræ dignitas utilitasque, *ibid.* 467.

Scripturæ dicuntur regnum cœlorum, VIII, 318, 319. Scripturæ sacræ quare obscuræ, *ibid.*

Scripturæ sacræ verborum efficacia, V, 247. Scripturæ divinæ notitia omnes egent, *ibid.* 245, 246. Scripturæ sacræ auxilio non uti, quantum crimen sit, V, 221.

Scripturæ sacræ libri cur dati, V, 221. Scriptura sacra quantum lucri afferat, *ibid.* 246.

Scripturæ sacræ ænigmata, V, 252. Scripturarum neglectus, quantum damnum, VI, 345, 346. Scripturæ sententiarum profunditas, V, 247.

Scripturæ sacræ lectio morbos animi extinguit, V, 275. Scripturarum lectio, lecto jucundior, VI, 183.

Scripturæ cum accusatione magna et perquisitione legendæ, IX, 276. Non perfunctorie tractandæ, X, 96, 97. Scripturæ divinæ nihil temere positum habent, *ibid.* 68, 69.

Scripturæ non prætercurrendæ, X, 123, 124. Scripturarum sacrarum utilitas quanta, IX, 453. Scripturæ thesaurus medicinarum, *ibid.*

Scriptura de futuro ut de præterito aliquando loquitur, X, 341. Scripturæ sacræ pharmacum sunt, *ibid.* 367, 368. Scripturæ divinæ accuratissime explorandæ, IX, 447.

Scriptura sacra est quæstionum abyssus, XII, 281. Scripturæ sacræ nihil supervacaneum habent, XIV, 93. Scripturæ remedia ad vitia curanda suppeditant, XII, 340, 341.

Scripturæ sacræ mos de uno ut de pluribus loqui, XII, 136. Scripturarum ignorantia quanta pariat mala, XIII, 168. Scripturarum lectio quam utilis, XII, 233. Scripturis qui attendit non opus habet signis, *ibid.* 235.

Scripturæ non curiosius scrutandæ sunt, XIV, 335. Scripturæ sacræ libri multi perditi, XIV, 195.

Scripturæ sacræ legendæ, XVII, 313. Scripturæ sacræ quæ agenda et quæ non agenda sunt docent, XVIII, 83. Scripturæ sacræ legendæ sunt, XVII, 104.

Scriptura sacra magistri loco habenda, XVII, 105. Scripturæ quos habuerint interpretes, XVIII, 304.

Scurrilia et faceta verba reprehenduntur, XVI, 302, 303. Scurrilitas mollem efficit animam et pigram, *ibid.*

Scutum bonæ voluntatis quid, XII, 58.

Scythæ, III, 38, 39.

Scythia de Spiritu sancto accepit, III, 253.

Scytharum lingua loquebantur Apostoli et discipuli, XI, 393. Scythæ ad fidem accesserunt, *ibid.* 444, 457.

Sebastiano presbytero scribit Chrysostomus, XXIV, 351, 352.

Sectæ variæ Judæorum, VII, 162.

Securitas vitæ non quærenda, III, 555. Securitas et gloria in Deo simul sunt, secus in hominibus, *ibid.* 59.

Sedec justitiam significat, I, 537.

Sedeciæ clades, XXII, 338. Sedecias Babylonem non vidit, et Babylonem tamen inductus est, *ibid.* 339.

Sedere super thronum sanctum dicitur Deus, id est, sancte regnare, III, 301, 302.

Seditio et contentio mortem parit, IV, 14.

Segnities vel probam vitam instituentes dejicit, IV, 373.

Seleucia matrona, Rufini uxor, Chrysostomum in agro Cæsariensi excipit, XXIV, 133.

Seleuci cum Ptolemæo pugnæ a Daniele prædictæ, XX, 283.

Seleucus episcopus relicta domo Chrysostomum adit, XXIV, 164. Æger Hymnetio archiatro commendatur a Chrysostomo, *ibid.* 164, 165.

Sella uxor Lamechi, I, 270, 271.

Semi benedictio a patre, I, 441. Semi et Japheti probitas et honestas, *ibid.* 433, 434, 435.

Semei Davidi maledicit, V, 90; XX, 148, 149. Semeï regem David vocabat homicidam, et de eo hanc nefariam sententiam David ferebat propter calamitatem, III, 95.

Semen jactum, cur maxima ex parte periit, VI, 318. Cur jactum est supra petram, in spinis, in via, *ibid.*

Semen non recipimus nostra, non seminantis culpa, VI, 318.

Semicinctia et sudaria ante portas ecclesiæ Judæi vendebant, IX, 399.

Senatus Romanorum potestatem habebat ut deos crearet atque conscriberet, XV, 517. Sic Alexandrum decimum tertium deum esse censuit idem senatus, *ibid. Vide notam* (6) *ejusdem voluminis.*

Senatum magnum qui occupabant, usuram exercere non poterant, VI, 464.

Senectus virtuti adeundæ non opportuna, XXI, 96, 99. Senectus virtute prædito non metuenda, III, 110, 111.

Senex non ex canitie probatur, XX, 420.

Senectus bona quæ, I, 566.

Senes circensibus addicti inhonestiores, V, 112.

Senectus in quo sita sit, III, 412.

Senes christiani ad theatra accurrebant, XXII, 44.

Senes Babylonis corpore, animo autem ob stuporem admodum infantes, si mortuorum resurrectioni credidissent, prius quidem habuissent sanam sapientiam, nec deperiissent Suzannam alterius uxorem, XXV, 429. Deinde si Dei timorem habuissent, impudicitiæ suæ nunquam calumniam induxissent, *ibid.*

Senes peccantes graviores dant pœnas quam juvenes, XXII, 271.

Senectutem parit peccatum, XIII, 315, 316.

Senes tempore Chrysostomi ædificia construere incipiebant, quos carpit ille, XIII, 10.

Senes spectacula adire turpe est, X, 138.

Senum vitia quænam, et unde proveniant, XVIII, 137, 138.

Senectutis honor quis sit, XVIII, 290. Senectus in Ecclesia utilissima, X, 469.

Senes ut juvenes currere debent in via salutis, XVIII, 288. Senum vitia tempore Chrysostomi, *ibid.* 289.

SENSIBILIA ad spiritualia nos ducunt, XI, 519.

Sententiæ variæ de Deo et de mundo, IX, 229.

SEPTENARIUS numerus in Scripturis, infinitæ multitudinis significationem habet, XX, 341.

SEPTUAGIES septies, infinite, perpetuo et semper denotat, VII, 53.

SEPTUAGINTA interpretes cæteris anteponendi, V, 285. Septuaginta interpretes Scripturæ commendantur, X, 44, 45. Eorum versio a Judæis sapientibus olim recipiebatur, *ibid.*

Septuaginta hebdomadum Danielis explicatio, XX, 290.

SEPULCRUM Christi quam honorabile, XI, 450.

Sepulcra Petri et Pauli Romæ adeunt omnes, XI, 450.

Ad sepulcra mortuorum quidam intolerabili dolore affecti, domicilium posuerunt, XXIII, 355.

Sepulcra Martyrum dæmones formidant, XXIII, 479, 480.

Sepulcrorum effossores multi, XIX, 496. Sepulcrorum effossores, III, 340; V, 133, 134; VII, 277.

Sepulcra splendida non immortalem pariunt memoriam, V, 116.

Sepulcrum tricubitale divitis, III, 362.

Sepulcrorum fastus, III, 327. Sepulcra domum perpetuam putare insanum est, *ibid.* Sepulcra sumptuosa et ædes magnificæ quam vana sint, *ibid.* 521.

Sepulcra conspicienda et cogitanda, ut sedentur animi motus, *ibid.* 616.

Sepulcra Martyrum in civitatibus honorata, III, 569. frequentata et culta, *ibid.* 362.

Sepulcra extra urbes, III, 55, 56.

Sepulcrum patens vocantur qui obscœna verba loquuntur, III, 55.

Sepulcra Martyrum frequentanda, VI, 267.

Sepulcra in urbibus non construebantur, VII, 193. A sepulcris reversi multi sese abluebant, VI, 250.

Sepulcrorum effossores, X, 163; XV, 50, 51. Sepulcrorum effossor, diruptis sepulcris, divitias cogit injustas, XV, 32.

SERAPHIM et Cherubim oculos corporeos non habent, XIX, 432.

Seraphim velant faciem, quia lumen Dei ferre non possunt, XIX, 416, 417, 420. Quomodo possunt Deum videre, *ibid.* 419.

Seraphim significant ignita ora, XIX, 421.

Seraphicus hymnus in sacra liturgia, IV, 430.

Seraphim ignita ora significant Hebraïca lingua, IV, 307.

Seraphim dignitas maxima, IV, 427.

Seraphim cur non faciem tantum, sed etiam pedes velant, IV, 353, 354.

Seraphinorum sex alæ designant altitudinem, sublimitatem, levitatem, celeritatemque, IV, 428. Seraphinorum alæ celsitudinem et sublimitatem significant, *ibid.* 307.

Homilia in Seraphim, IV, 425 *et seqq.*

SERAPIDIS templum Alexandriæ, XX, 212. In eo versio Scripturarum a Ptolemæo curata servatur, *ibid.*

SERAPION episcopus apud Marsos et Gothos episcopos delituit, XXIV, 138.

SERICÆ vestes, III, 361; XI, 482, 483. Serica fila in calceis, VI, 372, 374.

Sermo. Sermone alitur anima, IV, 385.

Sermo evangelicus per Apostolos prolatus, quavis penna levius pervolabat, IV, 189.

Sermo brevis esto in rebus non necessariis, XII, 61.

Sermo contra Pneumatomachos et Arianos incerti auctoris antequam Chrysostomus concionaretur scriptus, X, 407.

Serorum regio unde serica veniunt, XVII, 497.

Serpens quare puniatur, licet a diabolo in ministerium usurpatus, I, 227. Serpentis maledictio, *ibid.* 229, 230. Serpentis Evam alloquentis astutia, *ibid.* 204, 205, 206. Serpens qui Evam decepit non erat ratione præditus, sed illo usus est diabolus, *ibid.* 204.

Serpens. Ad serpentem nihil dicit Deus; ille namque erat malorum auctor, et non potuit ad alium transferre culpam, XIV, 12. Serpenti nihil dixit Deus quod eum a nequitia averteret, neque monita dedit ei, quod mutari non posset, nec ad meliorem se frugem recipere valeret, *ibid.* 561 *in nota* (1). Sic intelligendus est Chrysostomus, cum dicit Deum serpenti nihil dixisse, sed Adamum et Evam tantum allocutum fuisse, *ibid.*

Serpentes et scorpii quid commodi afferant, IV, 198, 199.

Serpentes devorat cervus, III, 214. *Vide* Cervus.

Serpentis prudentia quæ, VI, 191.

Serpentum imagines inter deos relatæ a Gentilibus, V, 229.

Serpens quomodo Evam allocutus sit, II, 559. Serpens mulierem alloquens mentitus est, *ibid.* 560. Serpentes et dracones orantes, XXIII, 575, 598.

Servire Domino in timore quid sit, IV, 351.

Servitutis species diversæ, IV, 603.

Servitus nihil nocuit Josepho, IV, 423, 424.

Servitutis sub Antiocho tempus, XX, 285.

Servi, heris simultates agentibus, improbiores fiunt, XXI, 201, 202. Servorum cura agenda, XXII, 35. Servi nunquam milites, XI, 494.

Philosophus quidam, Solon nempe, legem tulit ut servo non liceret pueros amare, nec arida cute inungi, quasi ea res probi viri esset et multum haberet honoris, XVIII, 154, 581.

Servitus nomen tantum est, I, 440. Servitutis modos quot induxerit peccatum, II, 409, 412, 413. Servitus non naturam sequitur, sed peccatum, *ibid.* 420.

Servi ab heris appellationem sumunt, V, 119. Servus est qui peccatum operatur, I, 440. Servos Dei elementa reverentur, *ibid.* 162.

Servi adulterorum conscii puniebantur, I, 363.

Servum aut liberum quid potissimum faciat, III, 491.

Servi a morientibus heris libertate donabantur, V, 395.

Servitus omnium teterrima quæ, X, 148. Servitus peccati gravissima, VI, 104.

Servi forma Filii Dei dignitatem non minuit, IX, 247. Servi Christi quantum differant a servis Mammonæ, *ibid.* 230, 231.

Servus et liber in iis, quæ ad Christum spectant, pares sunt, XIV, 359.

Servus non est qui a peccato liber est, XIV, 361.

Servorum multitudo vituperatur, XV, 132.

Servitutem peperit avaritia, XVI, 367. Servitus etiam in heris est, et mutua sunt officia, *ibid.* 328.

Servus qui heri sui mandatis paret, Dei præcepta implet, XVIII, 143. Servi boni officia, *ibid.* Servi quomodo instituendi, XVI, 367, 368. Cum servis quomodo agendum, XVIII, 184.

Servos nostros Christus fratres vocat, cur nos non vocemus, XVIII, 184.

Servorum officia, XVI, 364.

Servum esse bonum admodum difficile est, XVIII, 142. Cum servis quomodo agendum, *ibid.*

Servi mores suos componunt ad exemplum dominorum, XVI, 352. Servis et famulis quam male uterentur quidam tempore Chrysostomi, XVIII, 179.

Servus et liber nomina tantum sunt, V, 35.

Sessio et resurrectio quid, IV, 55.

Seth. Sethi ortus, I, 277. Seth nomen libri apocryphi. Aliqui referebant olim de quadam Scriptura, etsi non certa,

tamen non destruente fidem sed potius delectante, quoniam erat quædam gens sita in ipso principio Orientis juxta Oceanum, apud quos ferebatur quædam scriptura, inscripta nomine Seth, de apparitura stella Magorum, et muneribus ab ipsis Christo offerendis, quæ per generationes studiosorum hominum, patribus referentibus filiis suis habebatur deducta, VII, 441.

SEVERÆ epistola Chrysostomi, XXIV, 365, 366.

SEVERIANI episcopi Gabalorum oratio, cum susceptus esset a Joanne Chrysostomo, XXIII, 102.

Severiani de sigillis sermo, IV, 453.

SEVERINÆ et Romulæ litteras mittit Chrysostomus, XXIV, 355.

SEVERUS presbyter ad Theophilum missus a Chrysostomo, XXIV, 5. Severo presbytero epistola Chrysostomi, *ibid.* 226.

SICARII. Sicarios quidam dicunt esse genus latronum, sic appellatos a gladiis quos gestabant, sicas dictos a Romanis, alii vero putant ex una Judæorum fuisse secta, XII, 516.

SICCITAS magna Heliæ jussu terram occupavit, XXIII, 281. Siccitas quondam civitatem Antiochiam invasit et extrema timebant omnes, Deumque rogabant ut hunc metum solveret, et tunc videre licebat quod dictum fuit a Moyse, cœlum factum æneum, et quotidie expectari mortem omni morte graviorem, XV, 115; XXV, 9.

Sicera palmarum succus, quam conficiebant fructum conterentes et contundentes, ut in vini transformarent naturam; soporificum autem est illud, et ebrietatem parit, IV, 294, 295.

SICLUS in vectigal datus, VII, 16, 17.

SIDERUM motui rerum eventum quidam ascribebant, XXI, 76.

Siderum utilitas, XXII, 446.

SIGILLI. Sermo de sigillis minus Chrysostomi ingenium sapit quam Severiani, cui vulgo ascribitur. *Vide notam* (15), IV, 453, 623.

SIGMA seu mensa semicircularis in usu tempore Chrysostomi, XVII, 11. Mensa circularis, seu exhedra crescentem lunam referebat quam Martialise quidam alii Sigma vocat, quia littera C tempore Martialis six exarabatur, *ibid.* 505.

SIGNACULUM in fronte puerorum recens natorum a presbytero impressum, XIV, 274, 275.

Signatum lumen quid, III, 33.

Signum crucis in baptismo et in manuum impositione, XVI, 565.

Signum crucis. *Vide* CRUX.

Signi crucis potestas, XX, 358.

Signa cur nunc non fiant, XI, 393.

Signum crucis mirabilia operatur, XI, 529, 530.

Signum et symbolum promissorum a promittentibus dabatur, I, 563, 564.

Signum, id est miraculum, debet naturæ conditionem superare, IV, 328. Signa quandonam Deus facere solet, V, 402.

Signa non sunt semper a suspicione libera, VI, 186.

Signa sine virtute nihil prosunt, VI, 81. Signa non prosunt ad salutem, *ibid.* 83. Signa quibusdam nocuerunt, opera bona nunquam possunt nocere, *ibid.* 187. Signa cur edere cessaverit Deus, *ibid.* 185.

Signa quæ sub Juliano Apostata visa sunt, V, 260, 261. Signi crucis vir mirabilis, VI, 432.

Signum crucis in pectore efformabatur, VII, 349. Signum crucis in facie digito efformabatur, VI, 432.

Signa populum alliciebant, X, 72. Signa non fidelibus, sed infidelibus dantur, IX, 445.

Signum crucis, XII, 129, 130.

Signa resurrectionem probabant, XII, 137. Signis omnibus præferenda charitas, XIII, 188.

Signa sunt manifestatio Spiritus, XII, 388.

Signa cur nunc non fiant, XIV, 183. Signa qui facit potest esse carnalis, XIV, 213.

Signa faciunt etiam præstigiatores, XVIII, 234.

SILENTIUM desiderat Chrysostomus, plausus rejicit, XI, 166.

Silentium aliquando loquela utilius, ut et loquela aliquando silentio utilior, IV, 92. Silentium. Tum demum est loquendum quando verba plus prosunt, quam silentium, *ibid.* 94.

Silentium summum in ecclesia servandum, III, 118. Silentii intempestivi malum, IV, 93.

Silentium Dei ejus patientia est, III, 399.

De silentio et secretis sermo, XXV, 312.

SIMIAM Gentiles adoraverunt, XXII, 211.

Simiæ colebantur ut dii ab Ægyptiis, II, 392.

SIMMIAS Thebanus, XXI, 31.

SIMON primum nomen Petri, XIII, 113. *Vide* PETRUS.

SIMON Magus conversus erat, et baptizatus adhærebat Philippo videns signa; sed post paucos dies statim ad propriam reversus est nequitiam, et suam salutem emere pecunia volebat, III, 493.

Simon irruens in ministerium, reprobatur, XXIII, 269.

Simonis qui pecuniam Petro obtulit scelus, XII, 217.

Simon (Magus dictus) Romam venit, XII, 220. Simon magus de pago Getthon, adversorum veritati dogmatum artifex, vafer in improbitate, arte scelus tractat, et ovina pelle lupum tegens, blande ad Apostolos accedit, cum aureis innumeris, ut ne rapere videretur quod pessime emere studebat, XXV, 409, 410.

SIMPLICITAS sectanda, superbia fugienda, VI, 255. Simplicitas columbæ quæ, *ibid.* 191.

Simplicitas vera et bona, quæ, IX, 302. Simplicitas exultationem parit, XII, 85. Simplicitas via est ad philosophiam, *ibid.* 88.

SIMULACRA Græcorum vana, III, 23. Simulacra iniquitas vocantur, *ibid.* 51.

Simulacrorum vanitas, IV, 35. Simulacra et idola Gentium, XIV, 502, 503.

SIMULATIO et hypocrisis arcenda, XXII, 21 *et seqq.*

Simulatio nulla adhibenda, III, 243.

SIMULATOR et invidus homines plus quam Deum veretur, XVII, 367.

SIMULTATES non exercendæ, et simultatis malum, XXII, 344 *et seqq.* Simultates sedandæ quomodo, V, 144, 145.

SINAPIS similitudine cur utatur Christus, VII, 11.

SINGULARITER in spe esse quid sit, III, 41.

SINOPENSIS Diogenes philosophus innumeris regibus opulentior erat, etsi pannis laceris vestitus, tanto ut Alexander Philippi Macedo exercitum in Persas ducens, ubi illum vidit, omnibus dimissis, ad eum pergeret, ac rogaret ullane re indigeret, et an aliquid juberet; Diogenes vero nihilo se egere respondit, XXI, 35.

SINUS Abrahæ quid significat, XI, 172.

Sinus Patris quid, IX, 279, 280.

SION est Ecclesia, III, 155.

Sion Judæorum metropolis; illinc Evangelium et Apostoli exierunt, III, 374, 375. Sionis cur mentio in Psalmo CXXIV, *ibid.* 620.

SIRENUM locus, III, 242.

SOBRIETAS est deliciis utilior et suavior, XXI, 223.

Sobrietas est, non modo a fornicatione abstinere, sed etiam a reliquis vitiis alienum esse, XVIII, 148. Sobrietas non potest cum deliciis consistere, XVII, 452.

SOCIETAS bonorum semper bona, XII, 490. Societas eorum qui in mœrore sunt, molem mœroris allevare solet, XVIII, 11.

SOCORDIA ea quæ sunt facilia reddit difficilia, III, 513.

SOCRATES novam vivendi rationem induxit, quæ non stetit, XX, 269. Archelao rege celebrior, XXI, 35.

Socrates divitias contempsit, XXI, 257. Ejus paupertas, *ibid.* 37. Socrati Crito pecunias offert, *ibid.* 31. Socratem jubebant tyranni a philosophiæ doctrina absistere, XXI, 23.

Socrates non tam litteras curabat quam mores, XXI, 5, 80, 81. Ejus verba ex Platone, *ibid.* 40. Socratis venenum, XXIII, 245.

Socrates Sophronici filius philosophus semel ac bis in bellum exiit et in acie stetit, IV, 248.

Socrates philosophus omnia ad gloriam faciebat, XII, 410. Socrates Platonis doctor moriturus gallum jubet Æsculapio sacrificari. Hæc vox ultima fuit celeberrimi philosophi, XIII, 205, 541.

Socrates qui apud Græcos philosophia superabat omnes, ideo cicutam ebibere coactus est, quod suspicio esset illum in iis quæ de diis scripserat aliquid muta-

visse, XIV, 161. Socrates coactus cicutam bibit, *ibid.* 158. Socrates quomodo erga uxorem, dicacem, nugacem et convitiantem se gereret, *ibid.* 471, 472.

Socratis mors, XIV, 205. Socrates vinctus fuit apud Græcos, XVII, 121.

SODOMITÆ. Sodomitarum criminis monumentum adhuc superest, XXI, 70. Eorum nefandum vitium in usu tunc erat, *ibid.* 69. Antiochiæ maxime, *ibid.* 70, 71. Sodomorum clades occasio mœroris Abrahamo, XX, 112.

Sodomitas non statim ultus est Deus, XIX, 501. Sodomitarum nefaria scelera, V, 199. Sodomitarum crapula, I, 35.

Sodomitarum execranda nequitia, I, 509, 510; II, 80, 81. Sodomorum clamor qualis, II, 68. Peccatum quale, *ibid.* Sodomorum incendium, *ibid.* 94.

Sodomitarum excidium deprecatum Abraham ut avertatur, IV, 214, 215. Sodomorum terra in maledicto perseverabat tempore Chrysostomi, XXII, 531.

Sodomitarum crimina in urbibus, V, 234.

Sodomitæ erant Chrysostomi tempore, XII, 150. Sodomorum incendium gehennæ imago, XIII, 214.

Sodomitarum ultio a quater mille annis viget et manet, XIV, 227. Sodomitæ præter naturam veluti œstro perciti sunt, cum continuis conviviis mentem corruperant, XXV, 468.

Sodomorum lacus descriptio, XVII, 240.

SOL stare jussus a Josue, retrocedere jussus ab Hesaïa, XXII, 216.

Solem non corruptibilem esse putabant Gentiles et Manichæi, X, 495. Solem non esse Deum demonstratur, XXII, 213, 214. Solem aliqui adorabant, XVI, 256, 257.

Solis elegans descriptio, I, 89. Sol pro Deo habitus fuit a Gentilibus, *ibid.* 90, 91. Sol cur post tertium diem conditus, *ibid.* Confutantur Gentiles, qui solem adorabant, *ibid.* 91.

Solis et lunæ utilitas, I, 92.

Sol justitiæ orbis tenebras dissipavit, III, 518.

Solem adorabant Gentiles, IV, 155. Solem dicebant Apollinem, III, 37. Solem et lunam cur non primo die fecerit Dominus, II, 497.

SOLATIUM in labore cantus affert, III, 204.

SOLEMNITATES Antiochenæ circa meridiem solvebantur, XXIII, 293.

SOLLICITUDO laboranti non adesse debet, X, 20. Sollicitudo nimia quam inutilis, VI, 50.

SOLLICITUDO nulla Christi fidelibus esse debet, VI, 41, 42.

SOLITARII cujus pater Gentilis erat historia, XXI, 49.

Solitarii et Monachi laudantur, III, 43.

SOLITUDINIS encomium, III, 145.

Solitudo ad virtutem commoda, XXI, 422. Solitudinis laus, *ibid.* Solitudo non loci tantum debet esse, sed etiam propositi, *ibid.* 426. Solitudo non mons tantum, sed etiam cubiculum est, XI, 229.

Solitudo commoda est ad Deo supplicandum, VI, 377. Tranquillitatis mater, *ibid.* Solitudo philosophiæ idonea, X, 4.

SOLON. Solonis magni illius probrosa lex, XIII, 212, 213. Solon legem tulit, ut servo non liceret pueros amare, nec arida cute inungi, quasi ea res probi viri esset et multum haberet honoris, XVIII, 154.

SOLUM tapetibus stratum, III, 360.

SOMNIIS similia sunt omnia in hac vita, XVIII, 318. Somniorum et visionum distinctio, XII, 392.

SOMNUS quam necessarius, XIX, 440. Somnus servis, quam heris suavior, XXII, 96. Somnum dulcem labor excitat, *ibid.*

Somnus sic vocatur mors post Christi mortem, XI, 259. Somnus cibo alitur, XXIV, 43.

Somnus suavior pauperi quam diviti, V, 132. Somnus naturæ, et somnus voluntatis inter se differunt, VI, 332, 333.

Somnus imago mortis et consummationis, XII, 313.

SOPATER Armeniæ præfectus, ei præfuit ut pater, Chrysostomum officiis coluit, XXIV, 190.

SOPHISTÆ verbo prædicationis adversabantur, XI, 460. Sophistæ nostra destruere incassum conati sunt, XXIII, 331.

SOPHRONII hæresis quænam, XVI, 468. Sophronium hæreticum prosternit Paulus, *ibid.*

SORDES oris quænam veræ sint, VI, 395.

Soror Flaviani, cum is ad imperatorem profectus est, extremo laborabat morbo, XXII, 101.

Sors ministerii quid significet, XII, 40. Sortes et incantationes Antiochenis in usu, XVI, 184.

Sortilegia a Christianis quibusdam adhibebantur, XVI, 21.

Spectacula turpia in connubiis tumultum turbationemque invehunt, V, 170. Spectacula Antiochiæ frequentia, XI, 482.

Spectacula publica, id est circenses ludi ac theatra, vitanda, IV, 355, 356. Spectacula theatri damnantur, V, 464, 465; VII, 140.

Spectacula theatrorum quam turpia, VI, 250.

Spectaculum utile quodnam, X, 160.

Spectacula publica non adeunda, X, 138. Spectacula vana damnantur, IX, 312; X, 11.

Spectaculorum damnum, 139. Spectacula theatri exagitantur a Chrysostomo, XII, 294, 400.

Spectacula exagitat Chrysostomus, XIV, 177, 178.

Spectatores scenæ carpuntur, VI, 253. Spectatores circensium a sacro conventu arcere vult Chrysostomus, V, 166.

Speculator datus domui Israël, XX, 509, 510. Speculator dicitur is qui, dum exercitus inferius consident, sublimem et eminentem in colle locum occupat, et inde invadentes hostes speculatur, atque in valle sedentibus eorum adventum denuntiat, ut ad pugnam capessendam eos excitet, ne si in illos incautos irruant, magna illos cum facilitate trucident, *ibid.* 510.

Speculum spirituale quodnam, V, 273.

Spelunca matronæ prope Antiochiam, XVIII, 132.

Spes nunquam amittenda, XXI, 453. Quasi catena de cœlo pendens animas sustinet, *ibid.* 454. Non confundit, XX, 75.

Spes in Deum magnum bonum, XXII, 168, 169. Spe futurorum omnia fortiter ferenda, XXII, 84. Spes Christianorum æterna et immota, XXII, 383.

Spes futurorum certior rebus præsentibus, II, 460. Spes boni futuri mala levat præsentia, I, 232. Spes bonorum labores minuit, II, 374. Spes non pudefacit, *ibid.* 461.

Spes in rebus difficillimis habenda, III, 579. Spes hæsitare non debet, *ibid.* 192, 193. Spes salutis est vulnerum remedium, *ibid.* 424, 425. Ancora sacra, *ibid.* 617.

Spem parit justitia, III, 32. Spes in Deum omnia commutat, *ibid.* 172, 173. Spes in hominem periculosa, *ibid.* 578.

Spes in Deum ærumnosorum præsidium, IV, 105, 106. Spes in Deum robur, præsidium inexpugnabile, portus tranquillus, III, 20, 21.

Spes in Deum immutabilis, firma, constans, invincibilis, inexpugnabilis, III, 621, 622. valida et tuta, *ibid.* Quo pacto sperandum sit in Dominum, *ibid.* Spes in Deum immortalis, III, 32. Spes salutis in Dei benignitate et in recte factis ponenda, *ibid.* 25. Spes bona etiam iis qui male vivunt si voluerint converti, *ibid.* 53, 54.

Spes in hoc consistit, ut si non statim acceperimus ne desperemus, IV, 180. Spes futuræ gloriæ omnia facilia reddit, III, 41. In spe singulariter esse quid sit, *ibid.*

Spes coronæ cœlestis a mala consuetudine avocat, V, 457. Spes futurorum ipso visu clarior, VI, 30.

Spes in morum sanctitate solum habenda, V, 287, 288. Spes semper esse potest viventi, V, 363, 364.

Spes est, de futuris confidere, XIII, 402. Spes in Deum securitatem et latitudinem præstat, XVIII, 165. Spes in Deum rebus omnibus superior est, *ibid.* 145.

Spes semper servanda, quandiu vivimus, XVIII, 276.

Sphæricum esse cœlum negabat Chrysostomus, XVIII, 365.

Sphæroter. Sphæroterem solent vocare apicem calcei qui in acumen desinit, quod calceorum genere barbari consuerunt uti, I, 539.

Spinæ in Scriptura sacra peccata significant, XVIII, 320, 321.

Spiraculum vitæ a Deo inspiratum, quid sit, I, 166.

Spiritualia quomodo adeunda, *ibid.*

131. Spiritualia distributione magis crescunt, *ibid.* 299.

Spiritualis homo quis, II, 455. Spiritualia nulla externa operatione indigent, III, 31. In spiritualibus omnino necesse est ut qui quærit inveniat, *ibid.* 155.

Spiritualia semper splendidiora evadunt, X, 22. Spiritualia a principio perfecta sunt, IX, 367. Spiritualia non propriis cogitationibus permittenda, *ibid.* 356.

Spiritualia nequitiæ quæ, XVI, 502. Spiritualia spiritualibus comparare quid sit, XIV, 197.

Spiritualis vir ne quærat honorem a mulieribus, XXI, 318. Spiritualis homo omnia fert libenter, XVIII, 578.

Spiritus Dei quomodo superferebatur super aquas, I, 51. Spiritus sanctus per Moysen loquebatur, *ibid.* 268. Spiritus sanctus Prophetarum linguam movebat, *ibid.* 52, 53. Nostram infirmitatem sermonem temperabat, *ibid.*

Spiritus gratia templa facit, ut ubique orandi facultas sit, V, 122. Spiritum sanctum vere cognoscere substantiam Dei probatur, XIX, 440, 441.

Spiritus sancti cum Patre et Filio æqualitas probatur, XI, 403, 405. Spiritus sanctus si non esset, Deum orare non possemus, *ibid.* 392.

Spiritus sanctus cur in specie columbæ descenderit in Christum, X, 521. Cur specie linguarum apparuerit, XI, 407. Spiritus sanctus est ejusdem atque Pater auctoritatis, *ibid.* 402, 403. Spiritus sanctus cum non adest, signum est iræ divinæ, *ibid.* 391. Spiritus sancti fructus quinam, *ibid.* 408. Spiritus sancti donum, est donum reconciliationis, *ibid.* 390.

Spiritus gratia qualis, XXIII, 407. Spiritus gratia nunquam parva vel vilis, XXII, 53. Ceu ignis peccata absumit, XI, 396. Spiritus sanctus Paracletus, *ibid.* 406. Spiritus sanctus in veteri lege promissus, XI, 373, 374. Quomodo in nobis retineatur, XIX, 132.

Spiritus idem utriusque Testamenti conditor, III, 562. Spiritus illuminat, Pater trahit, Filius deducit, *ibid.* 563. Spiritus gratia ducente convenit quies, ordo, moderatio, *ibid.* 289, 290. Spiritus sancti donorum multiplicitas, *ibid.* 253. communicatio, *ibid.* Spiritus gratia cum magna celeritate procedit, *ibid.* 250, 251. Spiritus sua natura est ex Dei substantia, *ibid.* 254.

Spiritus vocatur Paracletus, IV, 505.

Spiritus sanctus quomodo corpus Christi in Virginem efformavit, IX, 496. Spiritus sanctus lux est, quomodo, *ibid.* 244, 245. Spiritus sanctus cum Patre et Filio in cœlo et in terra concordissime celebratur, *ibid.* 483. Spiritus est anima, *ibid.* 434. Spiritus divinus per Sanctos suos futura quasi præsentia prædicat, *ibid.* 484. Spiritus sæpe vocatur gratia sancti Spiritus, *ibid.* 434, 435.

Spiritus sanctus non minor Christo, V, 379. Spiritus gratia librorum instar esse deberet, *ibid.* 221. Spiritus sancti operatio in Virgine non exploranda, *ibid.* 263. Spiritus sanctus cur descendit in baptismo Christi, *ibid.* 376, 377. Spiritus sanctus non per litteras locutus est Apostolis, *ibid.* 221.

Spiritum sanctum fuisse creatum pugnabant hæretici quidam, V, 250, 251.

Spiritus sanctus factus non fuit, IX, 210.

Spiritus sancti virtus quanta, X, 279. Spiritus sanctus immensus, IX, 400. Spiritus sancti operatio non curiose exploranda, *ibid.* 369.

Spiritus sanctus Prophetis datus quomodo, X, 78. Spiritus sanctus cur non advenit præsente Christo, *ibid.* 277.

Spiritus unus Evangelistas movebat, IX, 196. Spiritus gratia ineffabilis, X, 388.

Spiritus operatio nunquam minuitur, IX, 449.

Spiritus sanctus per ignem apte exprimitur, XII, 48, 49. Spiritus sanctus in orantes descendit, *ibid.* 51. Est par honore Patri et Filio, *ibid.*

Spiritus sanctus unam cum Filio potestatem habet, naturam unam, XII, 360. Spiritus sancti virtus quanta, *ibid.* 137. Spiritus sanctus quos adit aureos ex luteis efficit, *ibid.* 56. Spiritus sanctus cur non Christo præsente advenit, *ibid.* 13. Spiritus sancti quanta potestas, *ibid.* 265.

Spiritus sancti donum maximum quodnam est, XIII, 298. Spiritus sanctus in iracundo non habitat, XII, 207. Spiritus

sanctus illa tradit quæ certiora sunt, ex iis quæ oculis videntur, *ibid.* 7.

Spiritu præsente semper adest Christus, XIII, 379. Spiritum adoptionis qui habet, Patrem vocat Deum a Spiritu motus, *ibid.* 393.

Spiritus signorum quisnam sit, XII, 215. Spiritus sanctus ejusdem atque Pater et Filius essentiæ esse probatur, XV, 561, 562. Spiritus sanctus eamdem habet, quam Pater, dignitatem, *ibid.* 295.

Spiritum sanctum divinæ esse substantiæ probatur, XIV, 509.

Spiritus sanctus in Dei ordine est, XV, 294. Spiritum sanctum vere Deum esse probatur, XIV, 372, 373. Spiritus sancti dona sunt æqualia, *ibid.* 507. Spiritus sancti dona, causa erant schismatum, *ibid.* 499. Spirituum discretio quid sit, *ibid.* 507.

Spiritum sanctum possumus attrahere, XVI, 320. Spiritus sancti renovatio quid sit, XVII, 60.

Spiritus gratia promptos et alacres homines efficit, XVIII, 447. Spiritus servitutis quid sit, XIII, 391.

Spiritus in Scripturis aliquando appellatur aqua, aliquando ignis, IX, 415.

SPONGIA balsamo impleta divitum mensas abstergebant, III, 206.

SPONSALIUM mos vetus, II, 92.

SPONSA pavor appellata, quare, XXI, 507. Sponsæ zona, III, 47. Sponsæ calcei qui, *ibid.* Qui sponsam castam et ingenuam ducturi sunt, thalamis undique tapetibus, domoque tota purgata, et ingressu omnibus inhonestis ancillis interdicto, in cubiculum illam introducunt, I, 33.

SPONSUS noster Christus, III, 46, 47. Sponsus qualis quærendus virgini, XVII, 152.

SPORTULA quid significet, XXIV, 354. Sportula vox est a Latina lingua deflexa. Sportulas enim vocant Romani calathos vimineos, in quibus pecunia condi solebant, ut Asconius scribit; deinde prandium vel cœna, quæ in sportellas conjecta dabatur clientibus vice cœnæ rectæ, sportula est dicta; tum latius porrecta sportularum appellatio ad salaria, congiaria et honoraria quævis, XXIV, 566. Vetus glossarium sportulas definit: « Xenia quæ in calatho dabantur. » *Vide notam* (23) *integram ejusdem voluminis.*

SPORTULANTES, clerici sive fratres sportulantes qui diaria et sportulas accipiunt quod munus implebant, XXIV, 567.

STABILITAS mundi et æquabilitas vicissitudinis temporum, IV, 194, 195.

STACHYS Pauli dilecta, XIV, 97.

STADIA quindecim sunt milliaria duo, X, 178.

Stadium est vita præsens, XIV, 47.

STAGIRIUS asceta, XX, 51. A dæmone vocatus, *ibid.* 52. In jejuniis ac vigiliis multum temporis contriverat, *ibid.* Sanctum virum dæmonibus imperare solitum frustra adierat, *ibid.* Ex mœrore in desperationem pene decidebat, *ibid.* 53. Verebatur patris iram in monachos si id comperiret, *ibid.* Stagirii mater pia, *ibid.* Eum horrendo modo dæmon invadit, *ibid.* 54. suis forma, *ibid.* A dæmone vocatus Martyrum loca frequens adiit, *ibid.* 90. Sanctos adiit, qui curationem hujusmodi nunquam frustra tentaverant, nec sanatus est, *ibid.*

Stagirius nobili loco natus, a teneris in christiana fide educatus, principio quidem terrenis rebus addictus erat; sed brevi postea abdicatis facultatibus mundique deliciis, vitam monasticam, invito licet reluctanteque patre, amplexus est, XX, 531. Oratio Chrysostomi adhortatoria ad eumdem Stagirium ascetam, a dæmonio vexatum, *ibid.* 51. *Vide notam integram* (1) *ejusdem voluminis de Stagirio.*

Stagirii pater homo violentus, I, 96. Habebat adulterinos filios, *ibid.* ex concubina, *ibid.* Comessationibus et fastui deditus, *ibid.* 97.

Stagirii dæmon desperationis cogitationes immittit, I, 90. Stagirius a dæmone vexatus, ex hujusmodi vexatione multum profecit, *ibid.* 88, 93. Ante vexationem negligens fuerat, *ibid.*

Stagirius christianus a majoribus, I, 54, 55. Infantiæ sacras litteras edidicerat, *ibid.* Stagirius solo pane et aqua contentus, *ibid.* 91, 92.

Stagirii famulus etiam a dæmone vexatus, *ibid.* 89.

STATERA justa quæ, III, 11.

STATUARUM dejectionem memorat Chrysostomus, XX, 314.

Statuæ Theodosii magni dejectæ, XXII, 79. Statuarum eversio non per cives Antiochenos facta, sed per peregrinos et promiscuos homines, *ibid.* 85.

Statuæ non immortalem pariunt memoriam, V, 116.

Statuæ triumphales victoribus positæ, III, 3. Statuæ. Dicitur quidam monachus (nempe Macedonius) verbum philosophiæ plenum dixisse : Statuæ quidem dejectæ rursum erectæ fuerunt, et propriam receperunt formam, et facinus correctionem habuit celeberrimam, XXII, 305.

Stelechius a Chrysostomo petit librum de Compunctione, XXI, 421.

Stellarum conversionibus omnia quidam ascribebant, XI, 455.

Stella quæ Magis apparuit non ex numero cæterarum stellarum erat, V, 295. Ejus cursus et fulgor, *ibid.* Cur apparuit, *ibid.* 296. Ostium gentibus aperit, *ibid.* Stella quæ Magos duxit super ipsum pueri caput stetit, *ibid.* 314. Stella quod dicit Chrysostomus stellam Magis usque in Palæstinam luxisse, et cum Jerosolymam advenissent, sese occultasse, non videtur consonare cum Evangelio, ubi legitur: *Ecce stella, quam viderant in Oriente, antecedebat eos... videntes autem stellam gavisi sunt gaudio magno valde*, V, 493. Stella quæ Magos duxit, non ex numero cæterarum stellarum erat, *ibid.* 313. Diu ante partum Magis apparuit, *ibid.* Stella Magorum dux ab astrologis veritatis inimicis in testimonium usurpatur, *ibid.* 292.

Stellæ nunquam senescunt, nec ipsarum ulla facta est obscurior, XI, 493.

Stellarum in cœlo pulchritudo, I, 93. utilitas, *ibid.* 93, 94.

Stellis cur non benedixerit Deus, II, 515, 516.

Stephanæ domus primitiæ erant totius Græciæ, XV, 169. Stephanam, Fortunatum et Achaïcum mittentes ad Paulum scripserunt, quorum opera ipse epistolam scripsit, *ibid.* 119.

Stephano cur viduarum cura commissa ab Apostolis, XX, 462.

Stephanus lapidum imbres non respiciebat, sed coronas, XXIII, 541. Stephanus apostolus Christum imitatur orando pro inimicis, XI, 276.

Stephanus martyrii corona redimitus, II, 366. Stephanus lapidatus petit salutem lapidantium, IV, 87. Stephanus diaconorum præcipuus, a juventute gratia et virtute plenus, ad Hebræorum populum sermonem habuit, III, 412.

Stephanus calumniis impetitur, XII, 181. Stephani mors quot bona attulerit, *ibid.* 367. De Stephani morte mœror, Pauli conversione compensatur, *ibid.* 231. In Stephano gratia florebat ex fide, *ibid.* 179, 180.

Stephanus lapidatus rogavit ut lapidantibus peccatum dimitteretur, VII, 63. Stephani sapientia, X, 78.

Stephani os cum siluit, mox sonuit tuba Pauli, XIII, 139.

Stephanum improbitatis causa ecclesiastico principatu depulsum doctrinæ thronum occupare jubet Julianus apostata, XXIII, 383.

Stercus vilitatem exprimit, et quæ ex eo fit, repentinam exprimit mutationem, III, 532.

Sterilitas quantum malum, V, 76. Quam gravis mulieribus, *ibid.* 85.

Sterilitas et orbitas liberorum ab uno Deo proficiscitur, II, 6.

Stoicos confutat Paulus, XX, 469.

Stoïcorum promiscua conjugia, XXIII, 347. Stoïci Aristotelem impetunt, XIII, 204.

Stoïcorum doctrina, XII, 427.

Στρατηλάτης, dux exercitus, XI, 518.

Studio præfecto urbis scribit Chrysostomus, XXIV, 335. Eumque consolatur de morte fratris, *ibid.* *Vide notam* (20) *ejusdem voluminis*.

Stultitia propter Christum omni sapientia prudentior, XIX, 398, 399.

Stupidis accusari non grave, plecti terribile, IV, 271.

Styx. Stygis unda, XXI, 47, 48. Stygis aqua, XXII, 533.

Subditi ut in officio contineantur auxilio Dei opus est, IV, 133, 134.

Subintroductæ mulieres quot quantasque curas afferant, XXI, 313, 315. Quot damna pariant, *ibid.* 321. Subintroductæ seu Agapetæ virgines erant cohabitantes, *ibid.* 292. *Vide* Cohabitatio *et* Agapetæ.

De subintroductis fœminis et Agapetis, XXI, 502, 503, 504.

Subintroducti apud virgines dedecore illas afficiebant, XXI, 263, 264, 266, 267. Subintroductorum turpissimus usus, *ibid.* 286, 287. Subintroducti aliquando zelotypi, *ibid.* 288.

Subintroductæ ancillarum nomine, V, 288, 289.

SUBLIMIBUS humilia admiscet Paulus, XVIII, 364.

SUBSTANTIA substantiam superiorem non probe novit, etiamsi pravo intervallo distet, XIX, 446.

Substantia et gloria una Patris et Filii, VI, 443.

Substantia Dei quomodo cognoscatur, XIX, 389. Eam se nosse insanum est, *ibid.* 389, 390. Substantia Dei. *Vide* DEI SUBSTANTIA.

Substantia Dei nobis ignota, XIX, 410, 411.

Substantia eadem Patris et Filii, III, 140.

SUBURBIA Antiochiæ, XX, 298.

SUDARIA et semicinctia Pauli mirabilia, sed non ut vincula, XVI, 200.

SUDORES non metuendi, XIX, 17, 18.

SUES unguento suffocari dicuntur, XV, 264.

SUPELLEX argentea, XIX, 515.

SUPERBIA bona opera pessumdat, II, 57. Superbus quis vere sit, III, 12. Superbi quantopere fugiendi, *ibid.* 656. Superbum et arrogantem esse, injustitia est, *ibid.* 12, 13.

Superbia avaritiæ adjungitur, IV, 273. Superbia sæpe ex bona conscientia oritur, *ibid.* 371, 372. Superbia in animis, idipsum quod inflatio in corporibus, *ibid.* 380. Superbia vulnus periculosum, *ibid.* 378. Superbia mulierum maxime odiosa, *ibid.* 274, 275. Superbia malorum mater, *ibid.* 390.

Superbia malorum arx et radix, V, 410. Maximorum orbis malorum causa, *ibid.* 409.

Superbia nihil abjectius; humilitate nihil sublimius, VII, 108, 109.

Superbia quantum noceat; humilitas quantum prosit, V, 254. Superbia fugienda, simplicitas sectanda, VI, 255. Superbia fons omnis nequitiæ, V, 410.

Superbiam pariunt principatus et primi consessus, VII, 72.

Superbi non se ipsos norunt, VI, 98.

Superbi admodum ridiculi, VII, 111. Superbi cum humili comparatio, VI, 78; VII, 109.

Superbia virtutes omnes labefactat, IX, 291.

Superbia peccati principium, radix, mater, IX, 237. Per eam Adam ab honore decidit, *ibid.* Superbia virtutes omnes reddit inutiles, *ibid.*

Superbia ex ignorantia nascitur, XVII, 490. Superbia quam aliena ab anima christiana, XVI, 463.

Superbia hominis argumentum est quod egeat ratione, XVII, 290, 291.

De superbia et vana gloria ecloga, VI, 412.

SUPERIOR ab inferiore superatus quantum patiatur, XX, 480.

SUPERNÆ virtutes Deum perfecte non comprehendunt, XIX, 428.

SUPERSTITIONES singulares, cinis et fuligo et sales, XVII, 100.

Superstitiones erga nascentes infantes adhibitæ, XIV, 274.

SUPHIR, vel Ophir, ubi aurum, III, 274.

SUPPLEX quis vere sit, III, 49.

SUPPLICATIONES in ecclesia offerebantur pro populi ignorantia, XXIII, 43.

SUPPLICIUM cur non statim flagitiosis inferatur, XXI, 70, 71. Supplicia reipublicæ necessaria, *ibid.* 73. Supplicia varia, XI, 452.

Supplicii æterni memoria, quantum peccatis remedium, XXII, 350. Supplicium arcet improbitatem, III, 97, 98.

Supplicia pro peccatis cur in hac vita non inferantur, III, 97, 98. Supplicii differentiæ unde petitæ, III, 65. Supplicium improbitatis dignum non reperitur, *ibid.* 594.

Supplicium et in hoc et in futuro sæculo infertur, quomodo, VI, 289. Supplicium duplex damnatorum, *ibid.* 343.

Supplicium debetur, non solum ei qui mala perpetrat, sed etiam ei qui bona non operatur, VII, 256.

Supplicii dilatio consolationem ne afferat, VI, 54.

Supplicium inevitabile est iis qui recte vitam non instituunt, V, 370. Supplicii æterni horror quantus, VI, 444.

Supplicia futura immortalia sunt, X,

21, 22. Supplicium minus est peccato, XIII, 302.

Supplicium æternum fore probatur, XVII, 242, 243, 245. Supplicii metus quantam vim habeat, *ibid.* 299.

Supplicium secum fert nequitia, IV, 268.

Sus non natura sua immundus prohibetur, XVI, 188, 189.

Susa Persidis metropolis, XX, 286.

Suspiciones etiam falsæ, episcopis non contemnendæ, XX, 493.

Sutor calceorum, III, 369.

Suzanna uxor bona, IV, 389. *Vide* Senes Babylonii.

Sybaritica mensa, XX, 526; XXI, 44. Sybariticæ mensæ, III, 490. Sybaritica mensa, XV, 438. Sybaritica mensa uti quid sit, *ibid.* De Sybaritis et de Sybaritica mensa multa loquitur Athenæus, *ibid.* 568. Voluptatibus et deliciis mensa illa diffluebat, ita ut in proverbium venerit, *ibid.*

Sycophantia fortiter ferenda, XVIII, 93.

Σύζυγοι etiam fratres dicuntur, VIII, 310.

Symbola superstitiosa, apud Christianos Antiochenos in usu, XIV, 163.

Symeonem in vincula conjecit Josephus frater, II, 413.

Symeon et Maris presbyteri et monachi in Apamiensi agro, XXIV, 182. Iis scribit Chrysostomus, *ibid.*

Symmacho presbytero scribit Chrysostomus, XXIV, 171.

Symmachi lectio, III, 445. *Vide* Interpretes *pro variis Scripturæ lectionibus.*

Synagoga Judæorum diversarium dæmonum, XX, 205, 212. Ibi non adoratur Deus, *ibid.* Synagogæ Judæorum Scripturæ libri nullam conferunt sanctitatem, *ibid.* 210, 309. Imo ideo illa magis odio habenda, *ibid.* Synagoga odio haben da quia legem habet et Prophetas, *ibid.* 309, 510. A Synagoga Judæorum Christianos arcet Chrysostomus, *ibid.* 261. Synagogam prava potestas inhabitat, *ibid.* 558. synagoga lupanar, diaboli propugnaculum, *ibid.* 316, 317. Synagogam Judæorum inter et theatrum nihil discriminis, *ibid.* 205. Spelunca latronum erat et prostibulum, *ibid.*

Synagoga Judæorum diversoriis inhonestior, XX, 207. dæmonum habitaculum, *ibid.* 227. non digna veneratione, *ibid.* 210.

Synagoga non omnes accipit, sed Ecclesia universos, IV, 243.

Συναλοιφή commixtio, XXIV, 387, Synaxis in Ecclesia, XX, 227.

Synaxim negligebant Antiochenorum multi, ut ad Circenses ludos pergerent, XI, 411, 412.

Synaxis etiam post prandium Antiochiæ ad concionem audiendam, XXII, 192, 193.

Συνάξεις sive collectæ, in ecclesia, XII, 338.

Syncletium nobilis fœmina pharmacum mittit Chrysostomo, XXIV, 92.

Συνδρομὴ οὐσιώδης, καὶ μίξις θεσπέσια concursus substantialis, et mixtio sacra divinitatis et carnis, error Apollinaristarum, XXIV, 387.

Syngrapha, III, 144, 214, 215. Syngraphæ debitorum, *ibid.* 524.

Synodi decretum necessarium ad sedandos Constantinopolitanos tumultus, XXIV, 15, 16.

Synusiastæ Apollinaristæ erant, XXIV, 387.

Syri, XIX, 404. Syri christiane philosophantur, IX, 172.

Syri episcopi qui cum Theophilo Constantinopolim venerunt, libellos accusationum ipsi dare recusant, XXIV, 7.

Syrorum lingua, I, 66; V, 310.

Syrus et Hebræus allati, IV, 335.

Syri lectio, III, 319.

Syria de Spiritu sancto accepit, III, 253. Eadem est ac Chananæa, *ibid.*

Syrophœnissa ex assiduitate exaudita est, III, 84. Syrophœnissa quia vehementer petiit impetravit, VI, 56.

T

Tabernaculum nihil proderat Judæis, XII, 201, 202.

Tabernacula justorum, III, 581, 582.

Tabernacula peccatorum quæ, XIII, 149.

Tabernaculorum festum apud Judæos, XX, 318. Tabernaculorum festum quo summus sacerdos in sanctuarium intrabat, XI, 491.

Tabernæ. In tabernis ludi Kalendarum die, XXII, 29.

Tabitha lacrymis viduarum, quibus benefecerat, ad vitam revocata, XX, 335.

Tabitha propter eleemosynam revixit, II, 226. Tabitha bonis operibus celebris mortua suscitatur a Petro, XII, 152.

Tabulæ de nuptiis, de debitis, deque reliquis contractibus, nisi in frontispicio nomina consulum haberent, nullam ex se vim habebant, III, 167.

Tactus virginibus vitandi, XXI, 268. Tactus mulieribus quam periculosus, XXI, 295.

Talenta in Evangelio quid significent, VII, 256. Talentorum evangelicorum rationes, II, 433, 434.

Talentum in terram abscondere quid, IX, 137.

Tali et cubi ad ludum adhibiti, IX, 421. Talorum ludus, I, 96.

Tantali fabula, XXI, 295.

Ταπεινόφροσύνη quid, XI.

Tapetes, XI, 167.

Tarsensis episcopus inter adversarios Chrysostomi, XXIV, 342, 343.

Tarsum cur missus Paulus, XX, 468.

Tartarus tantum a terra distans quantum terra a cœlo, IV, 295; XXI, 47, 48. Tartari fundum, XI, 115.

Tela diaboli agnita, sunt malæ concupiscentiæ, immundæ cogitationes, perniciosi affectus, furor, invidentia, invidia, ira, odium, pecuniæ concupiscentia, et cætera omnis ignavia, I, 58. Hæc omnia extinguere poterit *gladius* Spiritus, imo et ipsum caput hostes amputare, *ibid.*

Telonium quid, XI, 65, 66.

Telonii quæstus iniquus, VI, 146.

Temperantia ad sanitatem conducit, I, 133.

Temperantia est animæ pulchritudo, XVI, 394, 395. Temperantiæ voluptas, XV, 76, 77.

Temperantium voluptas quanta, *ibid.* 75. Longe majora, quam intemperantia percipit, *ibid.* 76.

Tempestas quomodo sedata a Christo, VI, 127, 128.

Templum Judaïcum quam celebre, XI, 433. In templum interius solis sacerdotibus ingredi licebat, *ibid.* 465.

In templo Judaïco ignis de cœlo decidebat, qui victimas consumeret, XX, 306. Templum Judæorum Deus olim aversabatur ob illorum scelera, *ibid.* 215.

Templi Jerosolymitani destructionem prædixit Daniel, XX, 288. Templun Judaïcum restaurari non potuit, XI, 465, 466. Nunquam restaurandum esse probatur, XX, 265. Templi vastitas per Romanos æterna futura, *ibid.* 288. Templum cum restaurare vellet Julianus, ignis a fundamentis exiliit, XI, 466. Templo diruto anni plus quadraginta, *ibid.* 307, 308, 467.

Templum Jerosolymitanum, cum vellent rursus ædificare Judæi, igne e fundamento erumpente, cohibiti sunt, V, III, 503.

Templum Jerosolymitanum, quadraginta cubitos longitudinis, viginti latitudinis habebat, IV, 88.

Templum regis in Psalmo quid, V, III, 280.

Templum secundum annis quadraginta et sex ædificatum, III, 630.

Templi Judæorum magnificentia; XVIII, 394.

Templi partes aliquot tempore Chrysostomi supererant, VII, 210.

Templum in duas partes divisum, interiorem et exteriorem, x, 488.

Templum jam est universa terra, xi, 282.

Templum Jerosolymitanum, olim ita celebre, profanum redditum, xxii, 310, 311.

Templum Jerosolymitanum instaurare conatur Julianus apostata, xxiii, 382. Sed frustra igne ex fundamentis exiliente, *ibid.*

Templum Apollinis igne labefactatum immisso fulmine, *ibid.* 325.

Templum Matronæ in Daphnes suburbio Antiocheno, xx, 212. itemque Apollinis, *ibid.*

Templum Serapidis Alexandriæ, *ibid.* 212. In eo Scripturarum versio a Ptolemæo Philadelpho curata servatur, *ibid.*

Templum idolorum non licebat adire, ix, 422, 423.

Templum licet procul positum adire oportet, v, 122.

Templa Dei facit gratia Spiritus ut ubique precandi facultas sit, *ibid.* Templum Dei nos sumus quomodo, xvi, 177.

Templum Spiritus sancti possunt esse singuli Christiani, xx, 317.

Tempus acceptabile quodnam est, xv, 351.

Tempus præsens est Christianis tempus belli, xvii, 187.

Temporis spatia quinque, x, 9, 25.

Tempus congruum novit agricola, quando serendum, quando plantandæ arbores, quando vites terræ sinibus concredendæ, quando ad messem acuendæ falces, quando decerpendi vinearum fructus, et botri demendi, quando et olivarum baccæ colligendæ, i, 146, 147.

Tempus quo scriptum fuit opus imperfectum in Mathæum subindicatur, ix, 125.

Temporalium incertitudo, xi, 308, 309.

Temporaneæ res incertæ, xxi, 260, 261. Temporis fluxa conditio, xxii, 30, 31.

Temulenti cum mortuo comparatio, vi, 125, 126.

Temulentia. *Vide* Ebrietas.

Tenebræ in Scriptura significant afflictionem, iv, 63. Tenebræ noctis non malum quidpiam sunt, iv, 423.

Tenebræ dicuntur opera mala, x, 283. Tenebræ non sensibiles, quæ, v, 398, 399.

Tenebrosi vocabantur qui misericordiam non habebant, vii, 253.

Tentatio cur permittitur, xi, 194. Tentationum varia genera, xxii, 124, 125.

Tentatio quiete melior, *ibid.* 137. Non tentatio, sed tentatorum segnities ruinas efficit, *ibid.* 123. Tentationes cur Deus permittat, xiii, 159.

Tentatorem habemus inimicum, ii, 455.

Tentatio gravior est in dolosum hominem incidere, iii, 593.

Tentationes diaboli depellendæ, *ibid.* 406. Tentationis et castigationis lucrum, *ibid.* 583.

Tentationes sustinendæ etiamsi diuturnæ sint, iv, 161. Tentationem Deus permittit ad probationem, iv, 520.

Tentatio bonos reddit meliores, *ibid.* 283. Tentationum species, vii, 479.

Tentatio non quærenda, v, 385. Tentationes fortiter tolerandæ, *ibid.* 384. Cur immittantur, *ibid.*

Tentationibus instantibus unde consolatio sumenda, x, 299.

Tentationes et afflictiones nos splendidiores reddunt, xii, 381. In tentationibus jejunandum, *ibid.* 360. Tentationes bonum afferunt, xii, 36. Tentationes oratione pelluntur, *ibid.* 35.

Tentationes timendæ non sunt cum pro nobis est Deus, xiii, 420. Tentationes magna pariunt bona, *ibid.* 87.

Tentationes animum dejicere non debent, xv, 192. Tentationibus fortiter absistendum est, xv, 525. De tentationibus non dolendum, *ibid.* 326. Tentationes quantum lucri afferant, *ibid.* 313.

Tentationes et ærumnæ quomodo repellendæ, xvi, 389.

Terentius presbyter a Chrysostomo ad Otreium Arabissi episcopum missus, xxiv, 266.

Terra nutrix, mater, patria nostra est et commune sepulcrum, i, 46, 47, 122. Terra quasi optima nutrix, dona sua nobis profert, præcepto Creatoris serviens, *ibid.* 147.

Terra fundata super aquas, i, 159, 160, 161, 164.

Terram non ex subjecta materia factam fuisse probatur, I, 46. Terra ex non existentibus facta, II, 393, 394.

Terra cur informis creata, cœlum vero perfectum creatum sit, I, 46. Terra cur paulatim condita sit ; cœlum vero statim perfectum, II, 395, 396.

Terræ fertilitas Dei providentiæ adscribenda, IV, 181, 182. Terra ipsa ob peccata hominum plectitur quomodo, IV, 293.

Terra quomodo invisibilis erat in principio, II, 485. Terram qui quærit ab illa excidet; qui cœlum præfert, utroque fruetur, XVI, 241, 242.

Terra non vertitur, firmaque stat secundum sententiam Chrysostomi, XVIII, 134. Terræ motus et urbium eversiones tempore Chrysostomi, XVII, 28.

Terræ motus timor, XXIII, 531. Ingentes terræ motus imago, *ibid.* Terræ motus qui biduo duravit, XXII, 410. Ex terræ motu quis fructus colligendus, XXIII, 313. Ex terræ motu quantum mutati Antiocheni, XXII, 411.

Terræ motus Antiochenos ad vigilias et pœnitentiam provocat, *ibid.* 409. Terræ motus frequentes Antiochiæ, XXII, 117.

Terræ motus Constantinopoli habitus memoratur, XII, 87, 89. Terræ motus Constantinopoli, *ibid.* 361. Terræ motus ille πέρυσι, idest anno uno antequam homiliam, XLI in Acta prædicaret, *ibid.* 460.

Terræ motus, conflagrationes, hostium irruptiones Constantinopoli, XVIII, 554.

Terrena omnia fluxa sunt et nunquam consistunt, IX, 340. Terrena despicientibus terrena dat Deus sæpe, XVIII, 380.

Tertius scriba Pauli in Epistola ejus Romanos salutat, XIV, 109.

Tesserarum lusus, I, 96.

Testamentum Vetus cum Novo consonat, XI, 474, 475. Testamentum Novum pronuntiatur, *ibid.* 453.

Testamenta aliis usum, aliis dominium tribuentia, XXII, 92. Testamentorum duorum legislator unicus, XXI, 568, 569, 570.

Testamentum Novum, in Veteri prædictum, XXI, 567. Testamenti Novi ac Veteris concordia, II, 410. affinitas, *ibid.* 392, 393.

Testamentum Novum unde Novum dicitur, XIX, 271. Testamenti Novi et Veteris unus est scopus, *ibid.*

Testamenti Novi librorum enumeratio, XIX, 276. Novum Testamentum abrogavit Vetus, IV, 310. Testamenti Veteris obscuritatis causa prima auditorum immanitas, *ibid.* 570, 571. Secunda causa est, quod hebraïce scriptum fuerit, *ibid.* 573. Testamentum Vetus obscurum, *ibid.* 557.

Testamentum Novum cur sic appelletur, IV, 599. Testamenta duo uno patre orta, II, 471.

Testamenta tabulæque de nuptiis, de debitis, deque reliquis contractibus nisi in frontispicio nomina consulum haberent nullam ex se vim habebant, IV, 368.

Testamenta duo per duas viduas expressa, V, 196.

Testamenta duo, Vetus et Novum, non invicem contraria sunt, XIX, 142. Testamenti Veteris et Novi unus legislator, *ibid.* 143. Testamentum Vetus Novi typus, *ibid.* 105. Testamenti Veteris et Novi idem auctor Deus, *ibid.* 101, 102. Testamenti Veteris cum Novo cognatio, *ibid.* 104, 108.

Testamenti utriusque idem conditor, III, 562. Novum Testamentum in quo differat a Veteri, IV, 50, 51. In Novo Testamento nova facta sunt omnia, *ibid.* 203, 204. Testamentum totum Vetus lex appellatur, VII, 179.

Testamentum Vetus non excludit Christus, imo laudat, VI, 445. In Testamento Veteri figura, in Novo veritas, V, 240. Testamentum Novum quando et quomodo datum, V, 222. Testamentum Vetus bonorum radix, IX, 425.

Testamenti Veteris figuræ in Novo implentur, IX, 273.

Testamentum Novum Veteri præstat, nec tamen cum illo pugnat, XV, 292. Testamentum Novum non vitam solum dat, sed etiam spiritum, a quo vita affertur, *ibid.* 285, 286.

Testamentum Vetus. Omnes divini libri Veteris Testamenti Hebræorum lingua ab initio fuere compositi, I, 66. Non multis autem annis ante adventum Christi, rex quidam Ptolemæus in colligendis libris admodum studiosus, multis aliis diversisque coactis, operæ pretium putavit

hos etiam libros colligere, *ibid.* Ea de causa quosdam Judæorum Jerosolymitanorum accivit, qui eos in linguam græcam verterent, quod etiam perfectum et absolutum fuit, *ibid.*

Testamenti Veteris et Novi differentia, XVIII, 341, 342, 548, 549. Testamentum Novum quodnam, *ibid.* 369, 370. Testamentum Novum habet remissionem peccatorum, *ibid.* 414.

TESTIS idoneus nemo in propria causa, VII, 461.

Τετραχλιαμένη, resupinata, XVIII, 283.

TALLOPHORI fiebant pueri admodum juvenes, V, 108.

THAMAR nurus Judæ non damnanda quia dispensationi ministravit, II, 308, 309.

THAMAR quæ male audiebat, memorata in genealogia Christi, V, 232, 250.

THAMAR, filia David, a fratre Ammone violata, XX, 147, 148. Thamar, filia David. Propter nefarium congressum Thamar a fratre suo Absalom bello impetitus fuit David, et a filiis obsessus, III, 6.

THAMATZUM Judæi adorarunt in Moabitide, IX, 436.

THARA pater Abrahæ assumit filios suos Abraham et Nachor, et nepotem suum Loth, et venit in Charran, in animo habens inde proficisci in terram Chananæorum, XIX, 278. Thara mortuo in Charran, jussus est a Deo Abraham transmigrare ex Charran, et venit in Sichem, in terra Chanaan, *ibid.*

THARSIS, III, 308.

THASIUM vinum celeberrimum, V, 131, 132. Thasium vinum celebre, VI, 360, 373.

THEATRA non adeunda, XXI, 596, 597. Contra theatrorum spectacula, XXIII, 498.

Theatra non peccatum sunt manifestum, sed ad malum ducunt, XXII, 281. Theatra frequentabant Antiocheni, *ibid.* 274. et illicita sanctium spectacula, *ibid.*

Theatra et spectacula damnantur, XX, 36. Ea sunt diaboli pompa, *ibid.* Luxuriæ schola, incontinentiæ gymnasium, etc., XXI, 560. Pejora Babylonica fornace, *ibid.* Quid in iis repræsentabatur, *ibid.*

Theatralium spectaculorum turpitudo, V, 169.

Theatrorum spectaculis adesse Christiano non convenit, V, 109, 111. Theatrum aliud est, aliud auditorium, III, 374. Theatrorum Chrysostomi tempore ratio, *ibid.* 117, 118.

Theatrorum et conviviorum pernicies, IV, 102, 103. Theatra tempore Chrysostomi cujus modi erant, XXII, 45, 46.

Theatra diabolus finxit, V, 305. Contra theatri spectacula, V, 305; VI, 251.

Theatrorum obscœnitas, V, 306, 317. Theatrorum spectatores insectatur Chrysostomus, *ibid.* 272. In theatris natantes mulieres exhibebantur, *ibid.* 306, 307, 308.

Theatrum diabolica res, *ibid.* 321. Theatri spectacula damnantur, V, 465; VI, 44; VII, 195.

Theatra a meretricibus mulieribus frequentata, V, 233. In theatris meretrices nudæ prodibant, *ibid.* 306.

Theatrorum spectacula quam turpia, VI, 250. Theatrorum piscina, ubi mulieres nudæ natabant, V, 319. Theatra non adeunda, *ibid.* 314, 315.

Theatra pompa Satanica sunt, IX, 167. Theatra et spectacula damnantur, IX, 422, 423.

Theatrorum lasciva spectacula, X, 160, 161.

Theatrales ludi, IX, 161. Theatralium spectaculorum fœditas, *ibid.* 167.

Theatrum cum carcere comparatur, XII, 478. Theatrorum turpitudo, *ibid.* Theatrorum vanitas, *ibid.* 128.

Theatra rejicienda, XII, 496. Theatralia spectacula vituperantur, *ibid.* 294, 401. Exagitantur a Chrysostomo, *ibid.* 294.

Theatrorum modus et ratio, XIV, 268.

Theatrorum spectacula exagitat Chrysostomus, XIV, 121. Theatra describuntur, XVII, 214, 215. Theatra. In theatris nudæ mulieres comparent, *ibid.* 215.

THEBANI adolescentes OEdipi filii, XX, 117.

THECÆ et reliquiæ Constantinopolitanæ, X, 471, 472.

THECLÆ parentes illam nubere volunt, XXIII, 527. Thecla nuptias respuit, *ibid.* 529.

S. Thecla, protomartyr et apostola, XXIII, 526. Thecla a Paulo instituta, IX, 174. Thecla prima martyr nuda in theatro certavit, *ibid.* 247.

S. Thecla ut Paulum videret aurum suum dedit, XII, 304, 305.

THEMISTOCLES dux præclarus Atheniensibus ut naves conscenderent suasit, VI, 56, 57.

THEODORA. Ad eam epistolam mittit Chrysostomus, XXIV, 245. Theodoræ scribit Chrysostomus cum iret in exilium, postquam Cæsaream advenerat, *ibid.* 138.

THEODORUS. Theodori virtus ante lapsum, XXI, 442, 443. Is non diu post aditum laborem dejectus, *ibid.* Theodori responsum iis qui hortabantur ut musæa frequentaret, *ibid.* 448. Theodorus Chrysostomi socius, monachus lapsus, *ibid.* 452. Annum vigesimum nondum agebat, *ibid.* 448. Theodoro annos non plus quinquaginta superesse putat Chrysostomus, ut extremam attingat senectutem, *ibid.* 468.

Theodorus Hermiones amore captus, *ibid.* 481, 482, 483, 484. Valerio Florentio et Porphyrio monetur ut pristinam vitam repetat, *ibid.* 448.

THEODORUS e Silicia, forma conspicuus, imperium affectans, deprehensus et obtruncatus est, XXI, 253.

THEODORUS qui tyrannidem affectaverat a populo liberatur, XIX, 424.

THEODORUS. Hujus Theodori, qui affectatæ tyrannidis pœnas dedit, Valentiniano, Valente, et Gratiano imperatoribus, anno 371, historiam narrat Ammianus Marcellinus, et dicit illum, *antiquitus claro genere in Gallis* natum. Quod si illum et Sicilia dicit esse Chrysostomus, intelligendum est, vel quod in Sicilia sedes habuerit, vel præfecturam aliquam gesserit, vel quod in Sicilia natus, ex Galliis originem habuerit, XXI, 253, 613.

THEODORI cujusdam casus, XII, 461, 462.

THEODORI cujusdam casus totam Constantinopolim terruit, XII, 472.

THEODORO episcopo epistola Chrysostomi, *ibid.* 239, 240. Hic putatur esse Theodorus Mopsuestenus. *Vide notam, ibid.* Theodoro litteras mittit Chrysostomus, *ibid.* 348, 349. Theodorus diaconus Chrysostomo addictus, *ibid.* 169. Theodoro consulari Syriæ scribit Chrysostomus, *ibid.* 282, 283. Theodorus prætorianus Chrysostomum Cucusum adduxit, *ibid.* 243. Theodoro medico scribit Chrysostomus, *ibid.* 365.

THEODOSIUS imperator jussit pecunias pendi, XXII, 190. Tributum exegit, tumultuantur Antiocheni, *ibid.* 142. Theodosii magni statuæ dejectæ, *ibid.* 78, 79. Theodosio pœnæ Antiochenis illatæ, orchestræ obstructio, circi interdictio, metropoleos sublata denominatio, *ibid.* 309. Theodosius in pœnam Antiochenos balneis interdixerat ob eversas statuas, XXII, 270. Theodosii ad Flavianum verba, *ibid.* 221, 222. Theodosius queritur Antiochenos etiam defunctos sævisse, *ibid.* 371. Theodosii imperatoris pium et mite responsum, quo se placatum Antiochenis testificatur, *ibid.* 379, 380. Theodosii imperatoris in Paschate clementia, *ibid.* 161. Eo tempore omnes pene qui in carcere erant liberavit, *ibid.* Theodosii imperatoris pietas, *ibid.* Theodosii imperatoris clementia, et dictum humanitate plenum, *ibid.* 375. Theodosius quantam retulit coronam ex remissione injuriæ, *ibid.* 369.

Theodosii tempore hæreses exortæ sunt, IX, 74. Theodosii imperatoris in Antiochenos ira, tacito nomine indicatur, XVII, 82. Theodosium pro Antiochenis civitas quædam maritima rogavit, *ibid.* 82, 83.

THEODOSIO Scythopolitano episcopo epistola Chrysostomi, XXIV, 212, 213. Theodosius in Macedonia episcopus, *ibid.* 305. Theodosius Exducibus Chrysostomo scribit, et ab eo gratulatorias accipit, *ibid.* 185.

THEODOTUS ex consularibus, XXIV, 187. Ad eum scribit Chrysostomus, *ibid.* Theodoto ex consularibus scribit Chrysostomus, *ibid.* 187, 188.

THEODOTUS Theodoti ex consularibus filius, Theodoto diacono traditur instituendus, XXIV, 187, 188.

Theodotum lectorem Theodoto diacono commendat Chrysostomus, XXIV, 278, 279. Theodotus diaconus Theodotum Theodoti ex consularibus instituit, *ibid.* 188. Theodoto diacono scribit

Chrysostomus, *ibid.* 281, 283. Eidem Theodoto diacono epistolæ duæ, *ibid.* 193, 194. Alia epistola ad eumdem, *ibid.* 169. Alia, *ibid.* 185. Alia, *ibid.* 277.

Theodotus Aphthonius, Chæreas, presbyteri et monachi. Ad eos scribit Chrysostomus, XXIV, 196. Alia ad eosdem epistola, *ibid.* 216. Alia, *ibid.* 289. Theodotus lector oculorum imbecillitate laborabat, *ibid.* 227, 280. Epistolæ Chrysostomi ad eum, *ibid.* 227, 278, 279.

THEODOTUS presbyter Chrysostomum exulem adit, *ibid.* 265.

THEODOTUS episcopus, *ibid.* 342, 343.

THEODULO diacono scribit Chrysostomus, ipsique commendat ecclesias Gothiæ, XXIV, 345.

THEOPHANIORUM festum, XXIII, 297, 298.

Theophania quandonam celebrantur, X, 42, 43.

THEOPHILUS a Luca initio Actorum memoratus quis sit, XI, 368. Idem ipse est cui Evangelium nuncupaverat, *ibid.* 369.

Theophilus episcopus Alexandrinus jussus ab imperatore Constantinopolim venire causam dicturus, XXIV, 4. Multis comitatus episcopis venit, *ibid.* Rogatus a Chrysostomo ut apud se diverteret, id negat, ejusque communionem respuit, *ibid.* Theophilus Alexandrinus Ecclesiam Constantinopolitanam invasit, XXIII, 118. Clerum Chrysostomi ab eo divellit sibique adjungit, XXIV, 4, 5. Chrysostomum vocat ad judicium, *ibid.* 5.

Theophilus excommunicatos a Chrysostomo absolvit, XXIV, 5, 6. Chrysostomum vi ac potentia Constantinopoli ejecit, *ibid.* Theophilus jussus ab imperatore, ut Constantinopolim depulso Chrysostomo causam dicturus accedat, id recusat, *ibid.* 7. Theophilo presbytero epistola Chrysostomi, *ibid.* 243. Alia ad eumdem, *ibid.* 248.

Theophilus presbyter segnior factus, XXIV, 340, 341. Theophilus arguitur quod ad collectam non venerit, *ibid.* 348. Theophilo presbytero scribit Chrysostomus, illumque objurgat, *ibid.* 350, 352.

THEOPHILUS comes medicamenta mittit Chrysostomo, XXIV, 91.

THEOPHILUS Ephesius, quæ ad Stagirium spectabant Chrysostomo aperit, XX, 54.

THERASIUS, humanitate, probitate, modestia, etc., præditus, XXI, 249. Ad præfectorum dignitatem provehendus esse sperabatur, *ibid.* 260. Corporis forma conspicuus, *ibid.* 251, 252.

THESAURUS verus quis, XXIII, 80. Thesaurus quis vere sit, X, 406.

Thesauri terreni noxa, cœlestis utilitas, VI, 28. Thesaurus spiritualis auferri nequit, XI, 477.

Thesauri tenebricosi apud Hesaïam, sunt infernus, XI, 261. Thesauri reperti historia, XII, 468, 470. *Thesauro* cuipiam comparatur divinarum *Scripturarum* lectio, I, 49. Non solum thesauro similia sunt divina eloquia, sed fonti quoque largis perennibusque scaturienti fluentis, *ibid.*

THESSALIA, XXI, 31.

THESSALIDES, injuriæ vox, significat veneficam, præstigiatricem, maleficam, XVI, 286.

THEUDÆ secta dissoluta, quia non ex Deo, XX, 270, 271. Theudas veritatem impugnare tentavit, XXIII, 240.

Theudas et Judas rebelles in deserto, V, 353, 354. Theudas et Judas perierunt, quod tributa Cæsari pendere prohiberent, VII, 159. Theudas et Judas juste occisi, VI, 358. Theudas statim periit, IX, 391, 392.

Theudas falsus Christus, X, 144, 147. Theudas et Judas, magnos habentes cœtus cum discipulis perierunt, XIV, 171.

THOBEL malleator æris et ferri, I, 271.

THOMÆ dubitatio multis causa credendi, XI, 379. Thomas cur post octo tantum dies Christum viderit, X, 389.

Thomas magis incredulus, quam cæteri Apostoli, X, 176. Postea omnium fortissimus effectus est, *ibid.* 178. Orbem fere percurrit, *ibid.* Thomæ confessio, IX, 453, 454. Thomas Æthiopas baptismate dealbavit, *ibid.* 174. Thomas apostolus in mundo toto celebris, 177, 178.

Thomas apostolus in Magorum regione prædicavit, VII, 442. Thomæ sepulcrum manifestum erat, XVIII, 481, 482.

Thraces ad fidem accesserunt, xi, 444.

Thracia, xix, 404.

Thracia de Spiritu sancto accepit, iii, 253.

Thraces, *ibid.* 38, 39.

Thracum lingua loquebantur Apostoli et discipuli, xi, 393.

Thracia a tyrannide Arianorum liberata, ix, 180.

Throni incorporea natura, xix, 404.

Thronus regni signum, iii, 269. Throni quid significent, vii, 301.

Thucydidis gravitas, xx, 468.

Thuribulum linguæ typus, iv, 90.

Thyestea convivia apud poëtas et mythologos celebrata, a Chrysostomo memorantur, xvi, 597, 605. Cum Thyestes, Pelopis filius, cum Atrei fratris uxore concubuisset, Atreus proprii filii carnes Thyestæ in epulas apposuit, *ibid.* Similes epulas Christianis Ethnici falso objiciebant, *ibid.*

Thymiamata in ecclesiam ponebantur, vii, 364.

Thyrsus in Macedonia episcopus, xxiv, 300.

Tiara Persica, iv, 540.

Tiberius imperator Ecclesiam oppugnavit, xi, 462. Tiberio imperante Christus crucifixus est, xi, 550.

Tibicines post epulas introducti, ii, 451.

Tigrius presbyter Chrysostomi amicus, xxiv, 125.

Timor Dei omnibus peccatis uberior thesaurus, xxii, 31. Timor salutem parit, xxii, 146. Timor murus, munimentum, turris inexpugnabilis, *ibid.* 277. Timor virtutis magister, *ibid.* 273. Quanta bona afferat, *ibid.* 274, 275. Timor magistratuum utilis, *ibid.* 160.

Timor gehennæ regni coronam affert, iii, 235. Timorem consuetudo facile vincit, xxii, 270, 271. Timor nullus ex iis quæ a natura inferuntur, *ibid.* 164, 165.

Timens Deum felix est, iii, 635, 636. Timor Dei omne malum extinguit, *ibid.* 637.

Timor non naturæ est, sed voluntatis, iii, 142. Timor Dei bella interna sedat, *ibid.* 39.

Timor non diuturni magister officii, vi, 145. Timor per totam vitam adsit oportet, vi, 422, 423. Timor ad pœnitentiam adducit et impellit, v, 363.

Timor quam necessarius, x, 160. Timor Dei summa sapientia, ix, 505. Timore magis castigantur homines, quam beneficiis alliciuntur, xii, 77.

Timor Dei quam negligatur, xvii, 487. Timor Dei nulli rei comparari potest, xvi, 443. Timor paupertatis quam futilis, *ibid.* 431. Timor calamitatis Antiochenis, *ibid.* 236.

Timotheus quanto majoribus affluebat meritis, tanto magis timebat, xxii, 57. Timotheus multa terrarum spatia pro Christo emensus, *ibid.* 58, 59. Timothei ossa dæmonas expellebant, *ibid.* 54. Timothei virtus, *ibid.* 54, 55. Timotheus quomodo Pauli filius, *ibid.* 56. Timotheus frequentibus morbis agitabatur, *ibid.* 54. Timothei philosophia, *ibid.* 51. Victus asperitas quanta, *ibid.* 56, 58. Timotheum cur Deus in morbus incidere permiserit, *ibid.* 61. Ægrum cur Paulus non curaverit, *ibid.* 55.

Timotheus a morbo multum lucri retulit, xxiv, 97. Timotheo in ærumnis versanti nihil beatius, iii, 637.

Timotheus pius impio patre natus, ii, 464. Timotheus juvenis sapienter Ecclesias administravit, iv, 263.

Timotheus adjutor Pauli in Epistola ejus ad Romanos salutat, xiv, 109.

Timotheus ad Corinthios a Paulo, xiv, 119. Timothei virtus, xv, 166, 167, 168. Cur circumcisus fuit a Paulo, xiv, 216. Timothei laudes et encomia, xvii, 340. Timothei encomia, xvi, 511, 512. Timotheum Paulus Ephesi reliquit, *ibid.* 121.

Timotheo presbytero scribit Chrysostomus, xxiv, 349.

Tiridates filius Chosroës in aprum vertitur et inter apros versatur, xxiii, 583.

Titanes ferro instructi, figmenta vesaniæ, xvii, 495.

Titulus crucis Christi cui usui fuerit, x, 371.

Titus imperator Ecclesiam oppugnavit, xxv, 81. Judæam cepit, *ibid.* 191. Judæos excidit, *ibid.* 66. Titus et Vespasianus Judæam devastarunt, iii, 529.

Titus Pauli socius, cujas esset, xviii,

107. Titum cur Paulus in Creta reliquit, *ibid.* 119. Titum, quem in Creta præfecerat Paulus cur Nicopolin ad se vocet, *ibid.* 160. Titum quanti faceret Paulus, XV, 380, 381.

Titi laudes, *ibid.* 401.

TOLERANTIA convitiorum, occasio meriti, V, 89.

TONSIA capitis signum luctus, IV, 277.

TONSURA crinium, XXII, 37.

TRADITIO Ecclesiæ fide digna, XVII, 318.

Traditiones Judaïcæ quales, VI, 389.

TRANQUILLINUS episcopus ad quem scribit Chrysostomus, XXIV, 182, 183. Alia ad eumdem epistola, *ibid.* 189.

TRANQUILLITATEM animus recte compositus parit, XIX, 478. Tranquillitas in hac vita non speranda hominibus eximiæ virtutis, *ibid.* 140.

Tranquillitatis mater est pœnitentis afflictio, III, 71. Tranquillitas in medio afflictionis oritur, *ibid.* 17. Tranquillitatem animi parit libertas a curis, *ibid.* 653.

Tranquillitatem Ecclesiæ Antiochenæ quantum perturbaret schisma, XVI, 248, 249, 250, 252. Tranquillitas vera quæ, XVII, 114.

TRANSFIGURATIO. In transfiguratione Christus non totum futuri sæculi splendorem exhibuit, XXI, 473. Transfiguratio Christi, VI, 452.

TRANSMIGRATIONES Judæorum tres, III, 627, 628.

TRECENTI decem et octo patres Nicæni Filium Patri consubstantialem definierunt, IX, 474, 475.

TRES PUERI (Ananias, Azarias et Misaïel) ex fornace prodierunt, XXI, 460. Tres pueri oratione ignem extinxerunt, XIX, 455.

Tres pueri in fornacem dejecti, religionem obliti non sunt, XXII, 127. Tres pueri cur non ferro necati, *ibid.* 128. Tres pueri noluerunt cibis barbarorum vesci, XXIII, 317.

Trium puerorum magnanimitas, XXII, 167. constantia, *ibid.* 130. Trium puerorum victoria, *ibid.* 129, 130. Trium puerorum tropæum, XX, 194.

Tres pueri in fornace, II, 420. Magis liberi quam Nabuchodonosor, *ibid.* 421. In igne Dei nutu servati, *ibid.* 253. In camino quasi in prato et in horto versabantur, I, 495.

Trium puerorum historia eleganter descripta, I, 161, 162. Tres pueri calamitates Judæorum exprimunt, III, 238.

Tres pueri liberati, III, 154.

Trium puerorum fortitudo, V, 202, 203. philosophia, V, 277. dicendi libertas, *ibid.* 277, 278, 279, 280.

Trium puerorum constantia, modestia, fortitudo, XIV, 348, 349.

Tres pueri in fornace ab hominibus vincti, ab igne soluti fuerunt, XVIII, 165.

Τρίβων, pallium philosophorum, XIX, 128.

TRIBONIA pallia philosophorum externorum, XXII, 303.

TRIBULATIO ad studium revocat, *ibid.* 122. Tribulationis utilitas, *ibid.* 123. Tribulatio. *Vide* ÆRUMNA *et* AFFLICTIO.

Tribulationes ad peccatorum remissionem imputantur, XI, 55. Tribulatio quomodo levis est, VI, 69.

Tribulatio magnum bonum, XII, 360.

TRIBUNALIA reipublicæ necessaria, XXI, 75.

Tribunal Christi in extremo judicio terribile, XI, 289, 290.

Tribunalia si sustuleris, omnem vitæ ordinem sustuleris, XXII, 137.

Tribunal Christi ubi omnes aderunt, XI, 50. Tribunalia fugienda, XIV, 324. Tribunal Ecclesiæ, XV, 396.

Tribunal Dei horrendum et terribile est, XVIII, 28.

TRIBUS duodecim per duodecim lapides ephod designabantur, IV, 609.

TRIBUTORUM exactores communes quidam regionis hostes, XXI, 116, 117. Tributorum nimiorum immanitas, *ibid.*

Tributum a Theodosio indictum causa seditionis Antiochenæ, XXII, 142.

TRICUBITALIS staturæ est homo, VII, 22. Tricubitalis homo, III, 330.

Tricubitale sepulcrum divitis, III, 362.

TRINITATIS gloria non minuenda, XIX, 446.

Trinitas indivisa est, XI, 404. Nullum admittit discrimen, *ibid.*

Trinitatis personarum ratio, III, 254.

Trinitatis gloria non scinditur, X, 449.

Trinitatem hæreticus scriptor vocat triangulam impietatem, VIII, 176.

Trinitas et unitas per illud *Faciamus* indicantur, II, 523.

Trinitas. Trium personarum par potestas, X, 388. In Trinitate tres hypostases, IX, 486. Trinitas nunquam thronum reliquit, *ibid.* 488.

Trinitas hypostasium, *ibid.* 244. Trinitas ibi adest, ubi est una Trinitatis hypostasis, XIII, 420, 421.

Trinitas personarum probatur, XVI, 7, 8. Trinitas nihil diversum habet, XV, 309.

Τρίπηχυς, epitheton hominis, quod staturam habeat trium cubitorum, III, 330.

Τρίπηχυς, tricubitalis homo est, IX, 170.

Tripus Apollinis, XIV, 502.

Tristitia tunc jure admittitur cum vel a nobis vel a proximo Deus offenditur, XX, 164.

Tristitia secundum Deum utilis, XXIII, 546, 547.

Tristitia de lapsis concepta magnam retributionem habet, XXII, 323. Tristitia secundum Deum multo melior est humana lætitia, *ibid.* 322. Tristitia et mors de peccato natæ sunt, et peccatum absumunt, *ibid.* 146.

Tristitia vere pœnitentium bona, XXI, 588. Tristitiæ nube obruta anima non facile audit, XXII, 120.

Tristitia nimia cur mortem operetur, XXI, 371. Tristitia salutaris quænam, *ibid.* 383, 384. Tristitia duplex, *ibid.* 367, 368.

Tristitia quænam bona sit, X, 303. Tristitiam deliciæ pariunt, XII, 85. Tristibus Deus semper læta miscet, *ibid.* 215, 216. Tristitiæ admixta est lætitia humana, XVIII, 385. De tristitia et mœrore, XXV, 38.

Triumphales statuæ victoribus positæ, III, 3.

Tropæa dolo parta majori laude celebrata, XX, 403.

Tryphæna et Tryphosa quæ laborabant in Domino, salutantur a Paulo, XIV, 98.

Tuba canere Judæis nunc non licet, XX, 261. Tubæ festum Judæorum, *ibid.* 200, 318.

Tubarum usus in bellis, III, 301.

Tumultus Constantinopoli, III, 363.

Tunica inconsutilis, X, 371.

Turmæ militum viarum securitati advigilantium, XX, 106.

Turpis lucri cupiditas quanta mala pariat, XVIII, 123, 124.

Turpitudo theatralium spectaculorum, V, 68. Turpitudo nulla in paupertate, V, 340.

Turris ædificatio quantæ nequitiæ, I, 448. Turrim ædificare homines deliberarunt quæ ad cœlum usque pertingeret, XIX, 273. Eorum consilium improbans Deus, linguas ipsorum confudit, unamque in multas divisit.

Tympanum anagogice significat carnis mortificationem, XVII, 268. Tympana instrumenta in choro Davidis, *ibid.* 329.

Typum obscurat et eliminat veritas, XVI, 532.

Typus Antichristi Nero, XVII, 315.

Tyranni nostra destruere incassum conati sunt, XXIII, 331.

U

Ubal, locus, XX, 281, 282.

Ulcisci inimicos non debemus, III, 148.

Ultio Dei cur non semper in hac vita in peccantes immittitur, XXI, 58.

Ultio quantum malum sit, XX, 182, 183.

Ultio Dei non ex imbecillitate differtur, III, 101. Ultio Dei clemens est, IV, 395. Ultio Dei minus gravis quam offensa, XIII, 232.

Ultione de inimico sumpta nihil tam jucundum, XIII, 536, 537. Ultio vera quæ, XVII, 265.

Ultio vera hæc est, bona pro malis rependere, XVI, 294, 295.

UMBRA discipulorum mortuos suscitabat, XI, 221, 222.

Umbra quid et discrimen umbram inter et veritatem, XIX, 105. Umbræ a veritate discrimen, II, 142.

Umbra mortis quid, III, 242.

Umbra et fumus sunt humana omnia, XVII, 281.

Umbra erant omnia in lege, circumcisio, sacrificia, sabbatum, XVIII, 355.

UNCTIO pontificum, IV, 12, 13. Unctio per Spiritum sanctum, XII, 15.

Unctione sicca uti, qualis extra balnea sumebatur ab athletis et in palæstra. Hæc servis prohibebantur, XIII, 212, 541.

UNGERE. Apud veteres mos fuit ut sese ungerent, cum in gaudio versarentur, VI, 25.

UNGUENTA corporibus superfusa in usu tempore Chrysostomi, XI, 149. Eorum usum damnat Chrysostomus, *ibid.*

UNIGENITUS docet neminem vidisse Deum, XIX, 431. Unigenitus Filius, *ibid.* Unigeniti gloria, XI, 226, 472, 473, 474. Est ejus divinitas, XXI, 298. Unigeniti gloriam, id est Filii divinitatem asserit Chrysostomus, XI, 413.

Unigeniti vox uni Filio Dei competit, XIX, 433. Unigenitus. *Vide* FILIUS DEI *et* CHRISTUS.

Unigeniti essentia ante sæcula, III, 140, 141. Unigeniti principatus, *ibid.* 480, 481. Unigenitus Filius, *ibid.* 331.

Unigenitus Dei Filius, quam terribilis in die judicii, XXII, 529. Unigeniti generatio non ratione inquirenda, IX, 374.

UNITAS admirandus vir a Chrysostomo Gothiæ episcopus ordinatus, XXIV, 138.

UNITIO naturarum sit in Christo, *ibid.* 388, 389. Si non sit unitio, confusio est et abolitio, *ibid.* Unitionem qui dicit, duas dicit naturas; unitio non potest unius tantum esse, *ibid.* 390.

URBANUS Phœnix juvenis dives monachorum statum adit, in virtute progressus facit, XXI, 490, 491. Corruptorum suasu resiliit, XXI, 491, 492. Voluptati et amoribus deditus, *ibid.* 491. A sanctis viris abductus, pristina repetiit, *ibid.* 492.

URBICIO episcopo epistola Chrysostomi, XXIV, 236.

URBIS cœlestis descriptio, V, 234.

Urbium tutamen in providentia civium, IV, 260.

URIAS mortuus Davidis domum expilavit, II, 495, 496. Uriam quoniam David interfecerat, et uxorem ejus acceperat, filius suus adversus David insurrexit, III, 3, 4.

URSI et lupi ubi saturati sunt, abstinent a cibo, avarus et cupidus nunquam satiantur, XXV, 10.

Ursos variasque feras multi alebant tempore Chrysostomi, X, 52.

USQUEQUO vox in Psalmis, non est moleste ferentis, sed dolentis, IV, 110.

USURAS qui exigunt, quam iniqui, XI, 530. Usura cur prohibita, II, 47.

Usuræ immanitas, VI, 463, 464.

Usuram exagitat Chrysostomus, VI, 463. Usura nihil turpius, nihil crudelius, V, 291. Usura carpitur, *ibid.* 416.

Usura centesima quid, VI, 463. Usura centesima a Chrysostomo memoratur qua in fœnus accipiebant, illa conditione ut singulis mensibus centesimam partem solverent, ita ut centum exactis mensibus sors æquaretur, VI, 463. Usuræ genus horrendum, quo non centesima, sed dimidium sortis exigitur, VII, 57.

USURARII, qui fœnora fœnoribus adjiciunt, carpuntur, VII, 48.

UTILITAS historiarum sacrarum, III, 225. Utilitas festorum et conventuum, *ibid.* 607.

Utilitas calamitatum, XIII, 88, 89.

Utilitati proximi advigilandum, XIV, 450.

Utilitas propria Christiani in utilitate proximi sita est, XV, 9.

UXOR dives ægre viro subdita, XXI, 204. et uxor pauper viri divitis, quanta patiatur, *ibid.* 205, 206. Uxor cur adjutrix in Genesi vocata, quæ impediat, XXI, 188. Quomodo virum adjuvet in spiritualibus, *ibid.* 190. Uxoris ut viro placeat sollicitudo et cura, XI, 224. Uxor quæ invito viro continens est, graviores dat pœnas, si ille adulteret, XXI, 193.

Uxor calamitatum viri particeps, XXI, 360, 361.

Uxor imperatoris cujusdam vix reditum ab exilio impetravit, XXI, 254.

Uxor Theodori qui imperium affectarat et obtruncatus fuerat, in penuria degit, XXI, 253. Uxores quomodo diligendæ, XXI, 328. Uxor parentibus præferenda, *ibid.* 332. In uxore quærenda sola virtus et morum probitas, *ibid.* 334.

Uxorem repudiare, et aliam ducere non licet, XXIII, 53. Uxorem repudiatam non licet alteri ducere, XIX, 85.

Uxores divites protervæ, XXI, 334, 335. Uxor adjutrix viri, quomodo, I, 445. Uxores viris parere debent, *ibid.* 234, 235.

Uxores ducere plures priscis temporibus licebat, II, 235.

Uxor est viri regnum, III, 8.

Uxores viris infestæ, *ibid.* 5. Uxor mala peccatori colaphus, *ibid.* 5, 6.

Uxor Jobi ipsi insidiatur insonti, *ibid.* 6. Uxor mala corrigenda, non auferenda, IV, 389, 390.

Uxor qualis ducenda, IX, 30. Uxor quomodo a viro amari poterit, X, 172.

Uxor quænam quærenda est, XIII, 31, 32. Uxorem verberare quam turpe sit, XIV, 469.

Uxor. Narratur quispiam externorum philosophorum (*Socrates* verisimiliter), qui malam haberet uxorem et nugacem et conviciantem, interrogantibus, qua de causa cum talem haberet, illam ferret, respondisse se quasi gymnasium et palæstram philosophiæ domi habere, XIV, 471. Hæc dicit forte Chrysostomus de Socrate qui frequentibus Xanthippes uxoris jurgiis exercitabatur, *ibid.* 563.

Uxorum officia, XVIII, 139, 140. Uxor ne exigat æqualitatem honoris, XVI, 338.

Uxoris optimæ dotes, modestia, moderatio, lenitas, benignitas, XVI, 334. Nemo expectet ut ditetur ab uxore, nec quærat ejus pecunias, *ibid.* 335.

Uxores quomodo dirigendæ, XVII, 336. In uxore quædam vitia ferenda, XVI, 337. Uxorem quo pacto erudire debet maritus, *ibid.* 349, 351.

Uxor. Quidam uxorem, de cujus adulterio suspicabatur, nudam alligavit montibus, ac feris exposuit, jam matrem sibi factam regum multorum, XVI, 595. *Vide notam* (14) *ejusdem voluminis, ubi de Constantino Magno et Crispo ejus filio et Fausta uxore quos interfici jussit,* p. 604.

V

Valens imperator a Gothis combustus, XXI, 255, 256. Valens veritatis adversarius, IX, 268.

Valentiniani confutantur qui dicebant deum quemdam esse malum, VI, 447.

Valentiniani legem Moysis e canone Scripturæ expungebant, XX, 464.

Valentinus, XI, 472. Incarnationem negabat, XI, 416. Mali causam statuebat, XXI, 76. Valentinus matrimonium damnabat, *ibid.* 124.

Valentinus dicebat Christum nonnisi per speciem advenisse, XI, 253.

Valentinus, XXIV, 211. Valentini morbus, IV, 331.

Valentinus œconomiam Passionis Christi negabat, VII, 297. Valentinus resurrectionem negabat, X, 217.

Valentinus dicebat materiam præexistere, I, 45. Deum Creatorem esse negabat, II, 395. Valentinus hæresiarcha humi serpentes habet rationes, XVI, 379.

Valentinus perniciosum dogma induxit, XVII, 492. Valentinum hæresiarcham prosternit Paulus, XVI, 467.

Valentinus sanctus vir Theodorum cohortatur ut pristinam vitam repetat, XXI, 447.

Valentinus vir primarius, amicus Chrysostomi, qui ipsi epistolam mittit,

scribit iterum Chrysostomus, *ibid.* 244. Valentinus ad magnam dignitatem evectus, *ibid.* Valentino scribit tertio Chrysostomus, eumque laudat ab amore pauperum, *ibid.* 353, 354. Valentinus ad quem missa est epistola XLI, verisimiliter videtur esse ac ille Valentinus præfectus prætorio aut urbi Constantinopolitanæ, quia magnificentiæ honorifico vocabulo compellatur, XXIV, 167, 562.

VALERIUS, Castus, Diophantes, Cyriacus Antiocheni presbyteri, ad quos scribit Chrysostomus, XXIV, 188, 191, 192, 233, 270, 363. Valerio et Diophanto scribit Constantius presbyter, XXIV, 382.

VANA gloria fugienda, VI, 170. Vana gloria ex malis et ex bonis quæritur, VII, 174. Ultra vitam etiam extenditur, *ibid.* Vanæ gloriæ conditio, V, 276. Vanam gloriam insectatur Chrysostomus, VII, 182. Vana gloria quantum malum, I, 82.

Vana gloria. *Vide* GLORIA.

Vanæ gloriæ damna, IX, 394, 395. Vana gloria quomodo fuganda, *ibid.* Vanæ gloriæ tyrannis etiam sapientium oculos excæcat, nisi vigilent, IX, 227.

Vana gloria omnium radix vitiorum, virtutis fructum tollit, IX, 397. Vana gloria quæ, XVII, 356. Vana gloria sæva bellua, XV, 46. Quomodo sanetur, *ibid.*

VANITAS mundani splendoris, XXI, 467, 468. Vanitas omnia sunt, III, 23. Vanitas divitiarum, III, 344. Vanitas rerum humanarum, VII, 233, 234.

Vanitas est peccatum et mendacium; vita recta est veritas, XVI, 262. Vanitas humanarum rerum, XVIII, 317.

VANUM illud dicitur quod est vacuum, quando nomen quidem fuerit, res vero nequaquam, III, 23.

VARIETAS attentionem parit, III, 203.

VASA sacra non a quovis tangenda, V, 102. Vasa aurea Ecclesiæ offerebantur, VI, 383.

VATES differt a propheta, III, 269.

Vates μάντεις quando responsa canebant, non intelligebant quid dicerent, III, 249. Vatibus et præstigiatoribus non attendendum, XVIII, 86.

VATICINIUM Christi de templi Judaïci destructione, XX, 419. Vaticinia Christi, quam certa, XI, 463, 464. Vaticinium. *Vide* PROPHETIA.

Vaticinia apud Christianos Antiochenos in usu, XIV, 163.

VECTIGAL. *Vide* TRIBUTUM.

VELLE satis est ad virtutem, XI, 46.

VELUM templi cur scissum, XI, 263.

Velum, prætorium, ita dictum a velis, quæ obtendebantur, XVIII, 51. Velum illud ad quod sistebantur latrones, prætorium erat seu locus ubi exercebantur judicia, sic dictus a velis quæ obtendebantur, *ibid.* 579.

Vela judices obtegebant, VI, 460.

VENATIONIS ferarum horam cum rex Tiridates condixisset, jamque egressurus ex urbe conscendisset currum, immissum desuper iræ divinæ flagellum in eum irruit, XXIII, 583. Ab ipso dæmone correptus e curru præceps agitur, atque furens lacerare corpus incipit, *ibid.* Ille velut alter Nabuchodonosor rex Babyloniorum, naturæ oblitus humanæ, similis apro, inter apros versabatur, et exinde gramine pascebatur, *ibid.* Quid sentiendum de hac Tiridatis historia, *ibid.* 598.

VENEFICIA Judæorum ad curandos morbos, XX, 349.

VENERIO episcopo Mediolanensi scribit Chrysostomus, XXIV, 321.

VENERIS et Martis adulterium, XXIII, 376, 377. Venerem non pudet infamibus uti ministris, *ibid.* 361.

VENIA peccatorum. *Vide* PECCATUM. Veniam præcidit perseverantia in peccato, III, 168, 169. Venia peccatorum brevi tempore potest impetrari, III, 402.

Veniam consequimur, quia Deus dives in misericordia et miserationibus, XVIII, 177, 178.

VENTER quo sensu Deus vocetur, VI, 39. Ventri qui serviunt, immundi sunt, quare, XVIII, 540.

VENTI quomodo in thesauris Dei, IV, 24. Ventorum commoda, *ibid.* 23, 24.

VER. Hyemem excipit ver, et exactæ æstati succedit autumnus, ut per vicissitudinem temporum et mutati aëris quiescant corpora nostra, neque frigore congelata corrumpantur, neque caloris vehementia nimium calefacta dissolvantur, I, 146.

Ventorum utilitates, XXII, 450.

VERBUM probatur ante sæcula fuisse, IX, 184, 185. Verbum cur vocatur vita et lux, *ibid.* 175, 176. Verbum (Filius),

ab hæreticis impetitum, *ibid.* 183, 184. Verbum est substantia in hypostasi, quæ a Patre sine passione procedit, IX, 196, 197. Æternum est ut Pater, *ibid.* 196, 197, 198, 199. Eadem est ejus et Patris substantia, *ibid.* 199. Verbum coæternum Patri : negantium hæreticorum objectiones refutantur, *ibid.* 199, 200.

Verbum prolatitium et internum, IX, 186.

Verbum. *Vide* FILIUS DEI, et CHRISTUS.

Verbum doctrinæ lætitiam parit, XXII, 29, 30. Verbum Dei nunquam transit, XI, 463. Verbi prædicationis quanta vis, *ibid.* 457.

VERBA Dei pura et mendacio libera, III, 184. Verbi vis efficax sagittæ sunt, III, 265, 266. Verbi Dei duplex fructus, VIII, 298.

Verbum Dei deliciæ veræ, IV, 597. Verbum Dei purgare solet, X, 341.

Verbi divini auditores, sitientes esse oportet, X, 76.

Verbis philosophari facile est, opera autem exhibere fortis et magni animi, X, 260, 324.

Verbum Dei non parum ex persecutione profecit, XII, 295. Per contradictionem magis extendebatur, *ibid.* 344.

Verbum vitæ quid sit, XVI, 509.

Verba quædam quæ in ecclesia proferebantur, XVII, 40, 41. Verborum pugnæ quanta mala pariant, XVII, 491.

Verbi Dei virtus, XXII, 399. Verbum Dei cum timore audiendum, XVIII, 319.

Verba quæ in oblatione dicebantur, *ibid.* 397.

Verba Dei opera exhibent mirabilia, XI, 460.

Verbum. Vide DOCTRINA. Verbum. *Vide* FILIUS DEI.

Verba turpia quæ mala pariant, XIX, 70, 71.

Verba obscœna qui loquuntur, sepulcrum patens vocantur, III, 55. Civitatis pernicies, *ibid.* Verbum temere prolatum integras evertit domos, animasque perdit et obruit, XXV, 312. Verborum multitudo non solet Deo persuadere, sed pura anima et bonorum operum ostensio, III, 10.

VERITAS. Veritates multæ sunt; quemadmodum in coloribus et in aliis generibus alia quidem sunt vera, alia falsa, et est purpura vera, et in croco, in lapidibus, in aromatibus et in aliis ejusmodi, ita etiam in virtutibus, III, 180. Veritas enim est id quod vere est, mendacium autem id quod non est, *ibid.* Veritas abundat justis rationibus, *ibid.*

Veritas per umbram operitur, VI, 267. Veritas est perspicua, V, 230.

Veritas una est, nec in partes divisa, VI, 344. A veritate qui semel aberrarunt, solent in multos deduci errores, *ibid.* 242.

Veritati fallaciam semper substituit diabolus, VI, 71. Veritas quam firma, X, 135.

Veritas iis firmatur, quibus impertitur, X, 131. Veritate nihil clarius, nihil simplicius, *ibid.* 83.

Veritas admirationi est etiam apud inimicos, IX, 384.

Veritatis prærogativæ, IX, 388. Veritatis vis quanta, X, 84. Veritate nihil clarius, mendacio nihil infirmius, IX, 388.

Veritas una, error varius, XIII, 201. Veritas est Ecclesiæ columna et firmamentum, XVII, 427. Veritas typum obscurat et eliminat, XVI, 532.

Veritatis agnitio secundum fidem, quænam sit, XVIII, 109, 110. Veritas etiam inimico os obturat, XVII, 421.

Veritatem qui impugnat, nihil potest, XVI, 425. Veritati mendacium se intermiscet, XVIII, 75.

Veritas rerum omnium dominatrix, VII, 423.

VERMIS immortalis, XXI, 468. Vermium fontes ex miraculo, III, 503.

VERSUS qui succinebatur, *Oculi omnium in te sperant*, etc., IV, 144.

VESPASIANUS Judæam cepit, XX, 290. Judæos excidit, XI, 448. Ecclesiam oppugnavit, *ibid.* 461, 462.

Vespasianus et Titus Jerosolymam ceperunt, XI, 550. Vespasianus et Titus Judæam devastarunt, III, 529.

VESPERA non est finis diei, X, 69. Vesperam initium esse sequentis diei dicebant Judæi, *ibid.* 81, 82.

VESPERTILIONES dicuntur idola, quare, IV, 257.

VESTES aureæ, III, 367.

Vestes nigræ in luctibus, XXI, 379.

Vestem nuptialem quinam habeant, VII, 153.

Vestium pulchritudo non expetenda, XVI, 540. Vestium cultus quam vanus, quam futilis, XVII, 357.

Vestium luxus cohibetur, I, 241, 242. Vestium ritus in Palæstina, X, 371.

VESTIMENTA imperatoria serica cum draconibus depictis, et aspidibus quæ aureis oculis instructæ erant, XXII, 528.

Vestimenta magnifica fœno viliora, VI, 46. Vestimenta pretiosa rejicienda, V, 478, 479.

VESTIBULA Ecclesiæ Christiani osculabantur, XV, 560.

VETERA inter et nova discrimen, IX, 269, 270. Vetera erant typus et figura, III, 572.

Veteres laudandi qui virtutem soli sectarentur, III, 179, 180.

Vetera tantum distabant ab iis quæ in nova lege sunt, quantum cœlum a terra, IV, 325, 326.

VETUS TESTAMENTUM. *Vide* TESTAMENTUM.

VETULÆ præstigiatrices vitandæ, XX, 391.

VEXILLUM imperatorium, labarum vocabatur, XVII, 362.

VIA Domini quomodo aspera et non aspera, XI, 190, 191. Viam arctam et ærumnosam qui suscipiunt pro Christo, aliis sunt alacriores, XXI, 217.

Viæ stratæ lapidibus, XX, 107.

Via ad cœlum angusta, tamen via est, XXIV, 120, 121. Viæ variæ ad salutem, XXIII, 84, 85.

Viæ diversæ quibus Dei benevolentia acquiritur, I, 132. Viæ multæ ad salutem, III, 638.

Viæ duæ ad virtutem ducentes, liberatio a vitio, et virtutis actio, III, 45, 46.

Via Domini est vita quæ ex virtute instituitur, III, 637, 638.

Via est vita præsens, quæ superno ductu opus habet, III, 54. Viæ ad perniciem multæ, VI, 345. Via peccatorum angustior est, quam justorum, *ibid.* 269.

Via arcta quomodo facilis evadat, VI, 69. Via angusta cum fiducia et timore adeunda, *ibid.* 111.

Via salutis quænam, XVIII, 288. In ea senes perinde atque juvenes currere debent, *ibid.* Via quæ ducit ad vitam arcta semper est, *ibid.* 406, 407. Viam puram parat fides firma, *ibid.* 309. Via facilis ad virtutem, XVI, 101.

Viæ multæ sunt ad purganda peccata, XVIII, 93.

VICISSITUDINES temporum ad quid, IV, 154.

Vicissitudo loquendi et tacendi, IV, 89, 90.

VICTORIÆ ratio vera, XX, 91.

Victor est vere qui vincit in bono malum, III, 175.

Ducibus victoriam assecutis reges triumphales ponunt statuas, III, 3. Aurigis et athletis, imagines et columnas eorum victoriæ testes excitant principes, et inscriptione tanquam ore efficiunt, ut materia victoriam prædicet, *ibid.* Alii rursus in libris et scriptis victorum laudem describunt, suas in laudando vires iis, qui laudantur, majores volentes ostendere, *ibid.* Pictores, statuarii, sculptores, populi, principes, civitates et pagi, victores admirantur, *ibid.*

Victoria patiendo reportatur, V, 477, 478; VI, 192; VII, 324. Victoria contra mortem sine labore nostro, XI, 262.

VICTORIALIS mons. Fabulam sapit quidquid de monte Victoriali, de stella pueri formam habente, et super se ferente similitudinem crucis, imo et colloquente; hæc ex apocryphis desumpta, ad apocryphas historias remittenda esse patet, VII, 494.

VICTUS tenuis cupiditatem sedat, III, 68.

VIDUARUM genus importunum, XX, 445.

Vidua quæ duos obolos dedit, et alia quæ pugillum farinæ, laudantur, XI, 84.

Viduam juniorem consolatur Chrysostomus, XXI, 245, 246.

Viduas juniores quasnam Paulus vult nubere, XXI, 355, 356, 357. Viduæ possunt virorum subsidio carere, *ibid.* 357, 358.

Viduæ delectæ sumptibus Ecclesiæ alebantur, XX, 444. Viduis variæ insidiæ parantur, XXI, 247, 248.

Viduæ junioris prolem habentis curæ, XX, 395, 397. Viduæ juniori conjugium non iterandum, XXI, 350.

Viduis omnibus non eadem proposita merces, XXI, 364, 365, 366.

Viduæ cur iterum nubere velint, XXI, 350, 351. Viduarum cura episcopis esse debet, XX, 444.

Viduis Deus viri loco est, XXI, 246, 247. Viduarum dignitas, *ibid.* 148, 149.

Viduitatis laus, XXI, 174. Viduitas est nomen honoris, *ibid.* 247. Viduitas fornaci comparata, XX, 395, 396.

Viduæ quæ continentiam Deo promisit, et tamen nupsit, supplicium destinatum est, XXI, 356. Vidua quæ nubit, non tam grata vita, quam virgo, *ibid.* 361.

Viduæ veræ non contemnendæ, XIX, 201. Viduarum varia genera, *ibid.* Viduarum chori olim, *ibid.* 205. Juniores viduæ nubant, sed non de omnibus id dicitur, *ibid.* 207.

Viduæ educandi liberos laus, XIX, 210, 211. Viduæ ipsas virgines meritis possunt superare, XXIV, 41.

Vidua hospitalis esse debet, XIX, 219, 220. Viduarum arma lacrymæ, gemitus, preces, *ibid.* 203.

Viduæ Sareptanæ modestia et humanitas, V, 204, 205. Ea nullam relinquit excusationem divitibus, *ibid.* 205.

Viduitatis laus, XIX, 93. Vidua Sareptana hospitalis, II, 75.

Viduis præsidio esse quanta bona pariat, IV, 230. Viduarum et pupillorum habenda cura est, VI, 242.

Viduæ in Ecclesia constitutæ, XIV, 523, 524. Viduæ verum ornamentum, XV, 64, 65.

Viduæ juniores vitandæ, quare, XVII, 469. Viduarum officia, *ibid.* 447, 448.

Viduarum et virginum alimenta in ecclesia curanda sunt, XVII, 419.

Viduæ quæ secundas nuptias appetunt, non vituperantur, sed nec laudantur, XVIII, 71, 72.

Vigilantia nobis magna opus est, I, 57. Vigilantia facit ut difficilia videantur facilia, XII, 163.

Vigilantia assidua quam necessaria, VI, 332. Vigilantia laudatur, XII, 312, 313.

Vigilantia opus est ut gratia fruamur, XII, 15. Vigilantia quam sit necessaria, XVII, 162. Vigilantia diaboli, III, 434.

Vigiliæ nocturnæ in festis, XXIII, 552. Vigiliæ Antiochenorum, XXII, 409.

Vilitas generis non debet in opprobrium proferri, XII, 173.

Villarum usus, XXI, 34.

Villa quæ ecclesiam habet paradiso Dei similis est, XII, 222. Villæ sacerdotes et ecclesias habebant, *ibid.* 219, 220, 221, 222.

Vinctum esse pro Christo majus putatur quam sedere a dextris ejus, XVI, 198.

Vinculis amoris nihil magis tyrannicum, XVI, 332. Vincula pro Christo imposita quam veneranda, XVIII, 172, 173.

Vincula Pauli qualia, XXII, 292. Vincula anagogice peccata, III, 570.

Vindicta Dei ob filiorum neglectum, XXI, 58.

Vindictæ desiderio recordatio peccatorum opponenda, XXIII, 35. Vindictæ cupiditas ex animo eliminanda, I, 132.

Vindicta. Qui se vindicat, se ipsum ense petit, III, 397.

Vindictam si Deus statim sumeret, jamdiu sublatum esset genus humanum, III, 543. Vindicta Dei cum clementia conjuncta, IV, 395.

Vindicta Dei mansuetudine temperata, IV, 404. Vindictæ Dei nemo potest resistere, *ibid.* 237, 238.

Vindictæ malum, qui se ulciscitur mille plagis afficitur, IX, 205, 206. Vindicta Christiano non competit, *ibid.* 203.

Vindictæ cupido quantum malum, XII, 466, 467.

Vinea Domini populus ejus, IV, 272, 273.

Vinum tempestatem in anima creat, XXII, 29, 30.

Vinum modicum bibendum, XXII, 59. Vinum non malum, sed ebrietas, *ibid.* 88. Vini immodicus usus quot mala pariat, *ibid.* 59. Cur hominibus datum, *ibid.* 60.

Vinum incusabant hæretici quidam ut malorum causam, XXII, 60. Tum etiam alii quidam simpliciores non hæretici, *ibid.*

Vinum ad mensuram bibere non malum, sed ebrietati se dedere, I, 131. Vinum infirmis utile, V, 131, 132. Vinum ad mensuram bibere non malum, sed ebrietati se dedere, et intemperantia ju-

dicium rationis subvertere, malum est, *ibid.*

Vinum datum est ad lætitiam, non ad turpitudinem, VII, 13. Vinum in mysteriis, I, 431. Necessario requisitum, VIII, 297, 298.

Vinum concupiscentiam et iram incendit, XIV, 18. Vini hemina et panis unus sufficiunt ad implendum ventrem, XVI, 319. Vini usus qualis esse debeat, *ibid.* 318. Vinum contra invehitur Chrysostomus et multa de Scripturis exempla affert intemperantiam exprobrans, XXV, 466 *et seqq.* Noë plantato palmite primus probrum demessuit, *ibid.* 473.

VIOLENTIA errorem subvertere nefas Christianis, XXIII, 332.

VIPERÆ viscera matris corrodunt, ut in lucem prodeant, V, 360.

VIRO Deus forensia munia commisit, mulieri domestica, XXI, 365, 366. Vir bonus exerceri potest, vinci nequit, XXIV, 12, 13.

Vir Deum diligens nec effertur animo nec gloriatur, V, 91, 92. Cuilibet viro regnum est concors conjux, et non sic rex purpuram et diadema, ut vir uxorem diligit, III, 8.

Vir bonus nihil mali patitur, VII, 269, 270. Viri multi asperi ab uxoribus mitigati sunt, X, 171, 172.

Vir in quibusnam mulierem præcedat, XIV, 463. Viri comam alebant, utpote qui in philosophia versarentur, *ibid.* 454. Hoc improbatur, *ibid.* 444, 445. Vir quomodo erga uxorem se gerat oportet, *ibid.* 470, 471.

Vir quomodo se gerere debeat erga uxorem, XVI, 343. Viro dedecus est verberare mulierem, *ibid.* 287. Viro quid quærendum in uxore, *ibid.* 334.

Vir et mulier non sunt duo homines, sed homo unus, XVII, 149. Vir uxorem tanquam propriam carnem foveat, uxor autem timeat virum, XVI, 338.

Viri cum uxore pugna quam acerba, XVII, 113. Vir pius non affectat ut talis videatur, XVI, 417, 418.

Viri cujusdam sancti precatio, XVII, 117.

VIRGA regni signum, III, 269. Virga virtutis crux Christi, *ibid.* 475, 476.

Virgam Scriptura vocat virtutem seu potestatem, cumque discipuli orbem terræ circumierunt mores corrigentes, et a quodam alieno a ratione vitio deducentes ad hominum naturam rationis compotem, III, 475.

Virga aliquando quidem castigat et beneficio afficit, aliquando autem consolatur, et est signum regni, III, 475.

VIRGO, lignum et mors, cladis nobis symbola fuerunt; vice versa Maria virgo lignum crucis, mors Domini victoriæ nobis causa sunt, XI, 334. Virgo mater per Edem terram virginem figuratur, XIII, 123. Virginis partui fidem faciunt steriles parientes, XXIII, 28, 29, 30.

Virginis partus probatur per sterilium fœcunditatem, II, 163, 165.

Beata virgo quæ uterum gestabat, non noverat arcanum, III, 375. Atqui novit Angelo nuntiante, *ibid.*

Virgo nos paradiso expulit; per virginem vitam æternam invenimus, III, 265.

Virginem parere, et post partum virginem manere æque difficile est, IX, 495. Virgo Maria admiranda, V, 267.

Virgo in Esaïa dicitur Maria, non puella, V, 285.

Virgines non de fornicatione accusatæ sunt, nec de adulterio, nec de invidia, vel livore, non quod de fide non bene sentirent, sed quod oleum non haberent, id est non eleemosynam faciebant, XVIII, 59. *Vide notam* (3) *ejusdem voluminis, p.* 579.

VIRGINITAS admiranda et coronis multis digna, XXI, 165, 166, 167, 173, 174. Curis liberat, *ibid.* 197.

Virginitas hæreticorum præmium non habet, XXI, 121. Virginitatis etiam pœnas dant hæretici, quare, *ibid.* 123.

Virginitas igni comparatur in parabola decem virginum, XI, 82, 83. Eam despicere periculosum, XXI, 148, 149.

Virginitatis decor non Veteris, sed Novi Testamenti, XI, 446. Virginitatem qui potest servare et matrimonium contrahit, damnum sibi parit, XXI, 153, 155. Contra virginitatem objectio solvitur, *ibid.* 139. Virginitatis labores minores doloribus partus, *ibid.* 218.

Virgo de terrenis sollicita deterior est quam nupta, XXI, 232. Virgo facilius quam nupta regnum consequitur, *ibid.* 185, 186.

Virgo raro foras egrediatur, XXI, 176. Virginis apparatus, *ibid.* 165. certamina, *ibid.* 165, 166, 173, 174, 175; XX, 447. Virginis modestia, XXI, 216. Virgini necessariæ honestas et decora assiduitas, *ibid.* 237, 238. Virgo non vestibus, aut colore, sed animo spectatur, *ibid.* 129. Virginis veræ mores, *ibid.* 284. Virgo nullo eget quod in ea positum non sit, *ibid.* 212, 213. Virgo non est quæ de terrenis sollicita est, *ibid.* 232. Pecunias et facultates curare non debet, *ibid.* 306. Virginis quis mundus, quæ pulchritudo, *ibid.* 215. Virgo arcenda a funeribus et pervigiliis, XX, 449. Virgo Christi sponsa, XXI, 290, 291.

Virgines Angelis similes, XXI, 134, 135. Quam liberæ curis, *ibid.* 212, 213. Virginem non decet cultus corporis, *ibid.* 266, 284. Virginis tranquillitas, *ibid.* 221.

Virgines curare debet episcopus, XX, 447. Minus tutela opus habent, quam vetulæ, quare, XXI, 307, 308. Virgines diutius pulchritudinem conservant quam conjugatæ, *ibid.* 293, 294. Virgines a thalami sponso exclusæ ob inhumanitatem, XXI, 16, 91. quod eleemosynam non erogarent, *ibid.* 283.

Virgo quæ virginitatem amittit, facinus adulterio gravius perpetrat, XXI, 355, 356. Virgines quædam lapsæ memorantur, XX, 447. Virgines ob subintroductos viros dedecore afficiuntur, XXI, 263, 264, 266. Virginum quæ subintroductos habent turpitudo maxima, *ibid.* 286, 287. Virgines missæ obstetrices, ut virginitas probaretur, *ibid.* 266.

Virgo non potest esse quæ a fide deficit, XXI, 127. Hæreticæ non anima tantum, sed et corpore pollutæ, *ibid.* 127, 128.

Virgines apud gentiles non erant, XXI, 263. Virgini fastus et nuptarum despectus perniciosus, *ibid.* 130. Virgini cui nubere Paulus permittat, *ibid.* 130.

Virginitas non genus nostrum minuit, sed peccatum, XXI, 146. Virginitatis laudes, *ibid.* 149, 280. Ejus bona, *ibid.* 155, 156. Virginitatis amatores, non inferiores Angelis, *ibid.* 235, 236. Virginitas præstat conjugio, *ibid.* 263. Sed non rite servata, est longe conjugio inferior, *ibid.* 263, 271. Virginitatis sertum magis ornat quam corona regia, *ibid.* 267.

Virginitas prædicanda sine vituperio matrimonii, XXI, 124. Virginitatem Paulus modestiæ causa donum appellat, *ibid.* 170. Virginitatis definitio est, et anima et corpore sanctam esse, *ibid.* 128. Virginitatis præmia, *ibid.* 123, 124, 194. Virginitas matrimonio melior, *ibid.* 134. Virginitatis præstantia, *ibid.* 230.

Virginis scelestior quam meretricis lascivia, XXIII, 528.

Virgines quinque fatuæ oleum sive eleemosynam non habebant, XXI, 526. Erant corpore virgines, non corde puræ, *ibid.* 542.

Virginitatis commoda, XXIII, 527. Virginitas est martyrium, *ibid.*

Virginitatem veteres non servabant, XXI, 529. Virginitas magna res, *ibid.*

Virginis partui fidem facit partus Saræ sterilis, V, 11.

Virgo vera quæ, XXIV, 41. Virgo radix nuptiarum, XXIII, 86. Virgines a patribus suis quanta sollicitudine custodirentur, XIX, 72, 73. Quo pacto priscis temporibus educarentur, XXI, 347, 348. Virgines a matribus quomodo erudiendæ, *ibid.* 348, 349.

Virginitas quanta res, XXIV, 46. Ejus difficultas, *ibid.* 51. Virginitatis dignitas, XIX, 134, 135. Virginitas cum eleemosyna conjuncta sit, *ibid.* 133. Stultæ virgines oleo carebant, id est eleemosynam non erogaverant, *ibid.* Virginitas sine aliis virtutibus non prodest, XIX, 210.

Virginitas multis laudibus effertur, V, 85. Ab initio palmam principatus obtinuit, I, 246. virginitatis, *ibid.* 247. Virginitatis flos vestis Ecclesiæ, III, 279. Virginitas quomodo introducta, *ibid.* 547.

Virgo crucifixa in cœlum suspiciens, fruitur gaudio spiritus, III, 279.

Virginum chori, III, 482. Virgines hæreticorum non vere virgines, *ibid.* 279.

Virginitas est incorruptibilitas, VII, 427. Virginitas quanta res, VII, 251.

Virginitas magna gratiæ ope eget, VII, 71. Virginitas vera quæ, *ibid.* 254. Virginitas sine eleemosyna non prodest, *ibid.* 249. Virginitatem Christus occulte suadet, *ibid.* 69.

Virginitas non nota Græcis et gentilibus, V, 228, 229.

Virginitatem qui non potest servare, caste connubium ineat, VI, 328. Virgo vocatur puella, V, 285. Virgines nudæ ad spectacula inductæ a Græcis, *ibid.* 228.

Virgines fatuæ ideo ex thalamo exclusæ, quod eleemosynam non dedissent, VII, 249. Virginum oleum quid significet, *ibid.* 251.

Virgines fatuæ ob pecuniæ amorem ex thalamo exclusæ, V, 344, 345.

Virgines secum habitantes qui habebant, a Chrysostomo carpuntur, V, 461, 462.

Virginum officia, XIV, 364. Virginum chori, *ibid.* 186.

Virgines fatuæ pecuniarum cupiditate captæ erant, XV, 487.

Virginis cujusdam historia, XII, 519.

Virginum chori ubique terrarum, XIII, 376.

Virginitas olim rara, nunc ubique terrarum sparsa, XV, 393. Virginitas majorem parit laborem, XVIII, 163.

Virginis officia, XVII, 447, 448. Virgini qualis sponsus quærendus, *ibid.* 152. Virginum cultus vestium nimius, *ibid.* 404, 405, 406. Virgines gestis suis id efficiunt ut despiciantur, *ibid.* 407, 408.

Virgines Christo dicatæ delicias respuunt, XVI, 266, 267. Asperrimis ciliciis indutæ, *ibid.* 266.

Virginitas vera quæ, XVIII, 519.

Virtutis sectatores tanquam luminaria sunt, XXI, 74. Virtute præditus mortem non timet, *ibid.* 39. Virtutis præmium nemo potest auferre, *ibid.* 44. Virtutis consilia auditorum desiderium perfectionis requirunt, *ibid* 136. Virtus quanta res, *ibid.* 35, 36, 37.

Virtus prima ætate adeunda, XXI, 99. Virtutem odiosis nominibus obscurare quam noxium, *ibid.* 67. Virtute præditi quanta voluptas, *ibid.* 44, 45. Virtute præditum nemo potest lædere, *ibid.* 38, 39. Nemo vult etiam si possit, *ibid.* 38. Virtutis gradus primus, alienæ virtuti applaudere, XI, 161, 162.

Virtus major eorum esse debet, qui majus donum acceperunt, XXI, 137. Virtutis perfectæ est, non nequitiam vitare, sed bona fortiter adire etiam ea quæ non jubentur, *ibid.* 131. Virtutis supremum fastigium non omnes assequuntur, *ibid.* 104. Virtute clariores efficimur, quam opibus, *ibid.* 34, 35. Virtute præditus inimicos diligit, *ibid.* 39.

Virtus Christi quanta, XI, 460. Virtus unius sæpe multos conservat, XX, 518.

Virtus parentum, posteris prodest, XXI, 575. Virtus non in futuro tantum, sed in præsenti etiam utilis, XXII, 92. In virtute labor minor, quam in vitiis, *ibid.* 189.

Virtutes parvo vendibiles, XXI, 589, 590. Ad virtutem via expedita et facillima, XXIII, 568, 569. Virtutis cognitionem indidit Deus animæ nostræ, XXII, 248, 249.

Virtutes supernæ cum quanto tremore de Deo loquuntur, XXII, 181.

Virtus sine labore non magnam laudem refert, XXIV, 75, 76. Virtus impugnata floret, improbitas etiam cum floret ridenda, *ibid.* 103, 104. Virtus, etiam impugnatoribus admirationi est, *ibid.* 20. Virtus hominis est veræ doctrinæ diligens studium et vitæ honestas, XX, 171.

Virtutem hominis quid lædere possit, XX, 169, 170. Virtus dum bello vexatur, clarior efficitur, XXIV, 115. Virtutem qui sectatur furente mari in tranquillitate navigat, *ibid.* 280. Virtus sola honorem conciliat, XX, 182.

Virtus sola in uxore quærenda, XXI, 334.

Virtus et vitium non naturæ, sed liberi arbitrii, II, 464. Virtutis robur et malitiæ infirmitas, II, 304. Virtus infestata fit clarior, *ibid.* 306. Virtus, quantum bonum, I, 311. Virtutis potentia, II, 189. Virtuti nihil par, nihil potentius, *ibid.* 372.

Virtus, immortalis, invicta, non cedens hujus vitæ varietatibus, I, 317. Virtuti nihil par est, *ibid.* 119. Ejus dotes, *ibid.*

Virtus non in natura sed in voluntate hominis sita, I, 474. Virtus omnibus dominatur et prævalet, II, 314. Virtus

vera quæ, *ibid.* 87. Virtutem qui sectatur liber est, et superior regibus, *ibid.* 421. Virtus justorum thesauro similis, I, 399. Virtutem gloria humana sequitur, *ibid.* 83.

Virtus vera est quæ conjunctam habet humilitatem, I, 541. Virtus etiam in mediis urbibus servari potest, II, 80.

Virtus quanta res, II, 38. Virtute præditi prosunt posteris, *ibid.* 108. Virtutis studiosi non labores, sed præmia sibi proponunt, *ibid.* 558. Virtutum viaticum ad vitam futuram, *ibid.* 76.

Virtutis scientia in natura hominis insita, XX, 20. Virtutum studiosis mille coronarum materia, XXII, 122. Virtutum gaza magna diligentia custodienda, *ibid.* 97. Virtute præditos laudare prodest, XIX, 488.

Virtus latens mercedem habet, I, 463. Virtus magna est curare ut proximus ædificetur, *ibid.* 100. Virtutem qui sectantur non metuunt feras, II, 421, 422.

Virtus ex ærumnis fit illustrior, I, 285. Virtus patiendo vincit, II, 180.

Virtus admirabilis Josephi, *ibid.* 350.

Virtus est plana et expedita, improbitas perversa et varia, III, 624.

Virtus omnis justitiæ nomine comprehenditur, III, 31.

Virtutis laus eximia, III, 278. Virtus res facilis, vitium res difficilis, *ibid.* 110. Virtus nomen immortale parit, *ibid.* 328. A virtute cessatio ut puniamur efficit, *ibid.* 30. Virtutis via angusta viatorum arbitrio lata redditur, *ibid.* 117. Virtus etiam suprema, misericordia opus habet, *ibid.* 318. Virtus hominem Deo familiarem reddit, *ibid.* 385. Virtus ante remunerationem remuneratur, *ibid.* 624, 625. Virtutis splendor, *ibid.* 525.

Ad virtutem ducunt duæ viæ, liberatio a vitio, et virtutis actio, III, 45, 46. Virtus, etsi sola sit, est omnium potentissima; vitium etsi secum habeat totum orbem terrarum, est maxime imbecillum, *ibid.* 79.

Virtus ardua res, maxime iis qui cum paucis virtutem sectantibus versantur, III, 179. Virtutis actui post compunctionem aptiores sumus, *ibid.* 31. Virtus stimulus et gladius acutus quomodo, IV, 73. Virtus in ipsa operatione habet remunerationem ante præmia, *ibid.* 514. Virtus et salus nostra necessitati non subjacent, *ibid.* 563. Virtus non cedit tempori, nunquam marcescit, *ibid.* 521. Virtus magna eosdem habere quos Deus amicos et inimicos, *ibid.* 92. Virtutem qui sectatur, tranquillitate et sedata mente fruitur, *ibid.* 110.

Virtutis fructus æterni, IV, 70. Virtus augetur ex colloquio cum Deo, III, 114. Virtus etiam ab iis, qui illam non sectantur, laudatur, *ibid.* 525. Virtus est honor hominis, *ibid.* 329. Virtus libera, vitium servum, *ibid.* 337. Virtus auro exprimitur, *ibid.* 278, 279. Virtus sola memoriam gloriosam parit, *ibid.* 329. Virtus non parva gaudere de bonis, *ibid.* 587, 588. Virtus ex maxima injuria affici potius quam afficere, *ibid.* 112.

Virtus hymnorum quanta, IV, 168.

Virtus et vitium non ex natura, sed ex animi proposito judicantur, IV, 389, 390. Virtutis præsentia improbos dolore afficit, *ibid.* 268. Virtute præditus æquabiliter semper vivit, *ibid.* 521. Virtus est viro perfecto ornamentum, *ibid.* 607. Virtutum cœlestium officia, *ibid.* 307. Virtus in servitutem redigi non potest, *ibid.* 423, 424.

Virtutis exercendæ difficultates, IV, 229. Virtus gaudium parit, VI, 421. Virtutis vis et prærogativæ, *ibid.* 83, 84.

Virtutis jugum dulce, VI, 261.

Virtutem qui colunt, non apud omnes bene audire possunt, V, 418. De virtute non minor cura habenda, quam de augendis pecuniis, VI, 65, 66. Virtutes sunt fructus Spiritus, *ibid.* 78, 79.

Virtutis cacumen est pro inimicis orare, V, 486. Virtus a fine facilior redditur, *ibid.* 417. Virtutes quasi catenæ mutuo cohærent, *ibid.* 419. Virtutem sectanti nihil damni ex parentum improbitate, *ibid.* 250, 251.

Virtus etiam apud improbos laudi est, VI, 353. Virtus fortis, nequitia infirma, VII, 279.

Virtutem qui colit, non potest non multos habere inimicos, V, 426. Virtute præditis qui insidiatur, ipse est qui periclitatur, VI, 87, 88.

Virtutem qui colit nulla re externa

eget, v, 339, 340. Virtus est tota animi philosophia, *ibid.* 415.

Virtus ideo admiranda, quod vel inimicos suos in admirationem rapiat, vi, 26, 27. Virtus secundum naturam nobis inest, quomodo, *ibid.* 68.

Virtutis adeundæ ratio, v, 372. Virtutis vis quanta, vi, 351.

Virtus facilis, nequitia onerosa, *ibid.* 461. Virtus videtur ob pravos affectus, v, 458. Virtutis larvam qui circumferunt, seductores vocantur, vi, 71.

Virtus post laborem levis facilisque est, v, 458. Virtus non ex studio nostro tantum, sed ex superna gratia pendet, vi, 13.

Virtutem universalem qui possident, mundi sunt, v, 411, 412. Virtutis vel pars una contempta damnationem affert, vii, 94.

Virtutem strenue colenti nullus obex, vi, 312. Virtus non par in omnibus exigitur, *ibid.* 320. Virtus, non opulentia, divitias parit, *ibid.* 138. Virtus simulata damnatur, *ibid.* 26, 27. In virtute et in vitio laboratur, *ibid.* 299.

Virtus libera est, ix, 254. Quibus dura sit, x, 300. Virtus voluptatem parit, ix, 497.

Virtute tantum opus habemus, x, 68. Virtus apud improbos sibi odium parere solet, *ibid.* 339. Virtus difficilior erat ante Christi passionem, *ibid.* 249, 250.

Virtus prudentiam et omnia bona parit, ix, 503, 504. Virtus laboriosa, *ibid.* 450, 451. Virtutis immortale gaudium, nequitiæ voluptas brevis, *ibid.* 453. Virtutes arbitrii, non necessitatis sunt, *ibid.* 205.

Virtus, universa bonitas est, xiv, 69. et virtus omnis justitia, xii, 273. Virtus semper proficit, nunquam gradum sistit, *ibid.* 97.

Virtutis principium et finis est dilectio, xiv, 10.

Virtus quantum sit bonum, xiii, 67. Per exercitium acquiritur, xii, 343. Virtutis exercitio fortior evadit anima, *ibid.* 98. Virtutis exercitium cito deseret, qui vanam gloriam expetit, *ibid.* 331.

Virtus post Christi adventum facilior, xiii, 376. Virtus Christianorum prisci ævi, xii, 290.

Virtus opere et exemplo melius prædicatur quam verbo, xii, 351, 352. In virtute prima laboriosa sunt, et quæ sequuntur suavia, xiii, 355. In virtute invocare quid sit, xii, 412. Virtute clarus vir cum quanta observantia commoretur, *ibid.* 116. Virtute absente nihil prodesse potest, virtute præsente nihil damni infertur, *ibid.* 372, 373. Sine virtute dicendi libertas nihil perficit, *ibid.* 450.

Virtus desinit in vitam, voluptas in mortem, xiii, 354. Virtus parentum nihil boni filiis affert, nisi ipsi virtutem adeant, *ibid.* 505.

Virtus et philosophia tantum, nostra intersunt, xix, 513, 514. Virtus maxima est, omnia Dei ascribere, xv, 365, 266.

Virtutis initia dura, finis quæstuosus, xiv, 294. Virtus non est aspera, *ibid.* 296.

Virtus calida est et fervens, xv, 366. Virtus majorem parit voluptatem quam nequitia, xiv, 409.

Virtus inexpugnabilem reddit hominem, xv, 50.

Virtutem suscipiamus, si voluptatem amamus, xiv, 412, 413. Virtute præditos qui civitati prodesse poterant ad montes et ad monachos secedentes non approbat Chrysostomus, *ibid.* 187, 188.

Virtus omnia superat, omnia vincit, xviii, 146.

Virtus efficax est cum opera exhibet, sine operibus fides mortua est, xviii, 180.

Virtutum exercitio multo opus est, ut regnum cœlorum assequamur, xvi, 290. Virtutem totam et integram justitiam vocat Paulus, xviii, 55, 56.

Virtute præditus, est pecuniis superior, xvi, 226, 227. Virtute nihil jucundius, nihil suavius, nihil desiderabilius, xvii, 132.

Virtus est inserenda, et vitia avellenda, xvi, 293. Virtutis basis est honorare, *ibid.* 354. Virtus est mater securitatis, *ibid.* 580. Nisi virtus exerceatur, pax esse non potest, *ibid.* 226.

Virtute omni caret fides sine operi-

bus, XVIII, 76. Virtus Christianorum Pauli tempore, XVI, 451, 452.

Virtutem qui exercet, justus vocatur, XVII, 353, 354. Virtus est secundum naturam, vitium contra naturam, XVI, 139.

Virtutis viam qui capessit non erit absque ærumnis et tentationibus, XVIII, 79. Virtus perpetua esse debet, et usque ad decessum, XVI, 160, 161. Una virtus non sufficit, *ibid.* 161.

Virtutis viæ multæ sunt, XVII, 466, 467. Virtus sola nobiscum migrare solet, XVII, 431. Ex virtute, posito timore, charitas gignitur, XVIII, 8.

Virtus omnis puritas et mundities est, peccatum omne est immunditia, XVII, 201. Ex virtute ea accipimus, quæ nunquam speravimus, XVI, 191.

Virtutis augmentum est abnegatio sæcularium, XVIII, 148. Virtus est et facilis et utilissima, XVIII, 177. Virtus vera et sincera nunquam expugnari potest, *ibid.* 146.

Virtus quanta res sit, XVII, 74, 75. Virtutis et vitii differentia, XVIII, 531.

Virtus est immortalis et plus quam sol fulget, XXII, 402.

Virtus in admiratione est etiam iis qui illam non sectantur, XVIII, 462. Virtus prima et universa quænam sit, XVIII, 460.

Virtus impugnata sit potentior, V, 27. De virtute et vitio ecloga, XXV, 152.

Virtute nihil congruentius, XVIII, 322. Ad virtutem quomodo accedendum, *ibid.* 360.

Viscera quomodo Deum laudent, XI, 223.

Visio Angelorum astantium in sacrificio altaris, XX, 487.

Visio Dei in cœlo, pro Sanctorum captu, XXIII, 293, 294. Visio pro cognitione accipitur, XIX, 440.

Visione non opus habet fides, V, 378. Visiones morientium, VI, 422, 423.

Visio pro cognitione accipitur, X, 266.

Visionum et somniorum distinctio, XII, 392.

Vita præsens nihil aliud est quam hebdomas una, octava vero est dies Domini magna, XXI, 428.

Vitæ res præsentis sunt umbris et somniis similes, atque iis etiam imbecilliores, ut quæ simul appareant et avolent, III, 32. Vita nostra versatur in certamine et innumerabilibus inimicis plena est, *ibid.* 72.

Vitæ hujus brevitas cursori comparatur, XXI, 491. Ejus brevitas ex Dei clementia ne diutius laboremus, *ibid.* 470, 471. Vitæ longitudo non expectanda, *ibid.* 261. Vita hæc veluti somnium, si cum æterna comparetur, *ibid.* 470, 212; XI, 156. Vita præsens quid ad infinita sæcula, *ibid.* 468.

Vitam mollem ne sectetur qui vult placere Deo, XI, 198, 199. Vita præsens laborum est, futura præmiorum, XX, 97, 98. Vita humana nihil a scena differt, XXI, 445. Vita omnium hominum ærumnis plena, XX, 151. Vita luctuum ac gemituum est, XXI, 396. Vitæ hujus sollicitudines quæ, *ibid.* 449. Vita hæc non vere vita, *ibid.* Umbra inanior, XXI, 450.

Vita hæc in nullo æternæ comparanda, XI, 156.

Vita futura quantum præsenti præstet, XXI, 10, 11. In nullo huic vitæ comparanda, XI, 156. Ejus felicitas quam præstet præsentis vitæ felicitati, XXI, 470, 480. Vitæ æternæ felicitas, *ibid.* 471, 472. Minutatim describitur, *ibid.* Christi consortio fruemur, *ibid.* 472, 474, 478, 479.

A vita et gloria æterna excidisse major est pœna quam ipsa gehenna, XXI, 474, 475, 477, 478. Vita bona et fides simul requiruntur, *ibid.* 15.

Vita non cibi causa data est, sed cibus vitæ causa, XI, 150.

Vita præsens est certaminum arena, XI, 192.

Vitæ voluptates nihil ab umbris et somniis differunt, XXI, 447. Vita præsens ærumnosa, XX, 494. Ejus voluptatibus frui non possumus, et futuræ, *ibid.* 97, 98, 99.

Vita præsens ideo bona, quia vitæ futuræ materia est, XXIX, 163. Non in hac vita res nostræ, *ibid.* 69. Vita hæc perpetuum certamen, XXIII, 490.

Vitæ mollis amor, mortis timorem parit, XXII, 162.

Vita a pietate ac legibus aliena mors est animi, XXII, 4. Vitam laboriosam nobis paravit Deus ut futuram con-

pisceremus, *ibid.* 163. Vita laboriosa ad cœlum ducit, *ibid.* 97.

Vitæ christianæ perfectio, XI, 300, 301.

Vitæ mutatio sola iram Dei mitigare potest, XXII, 109. Vitam futuram qui sperat, mortem ne timeat, *ibid.* 140. Vitæ æternæ argumentum sunt Sancti ærumnose, improbi prospere hic agentes, *ibid.* 69, 70. Vita hæc luctæ tempus, *ibid.* 106.

Vita præsens via est, XXIV, 187. Vita præsens non magni facienda, X, 465.

Vita præsens flores verni, umbra, somniorum fallacia, XXIV, 245. Est peregrinatio, XXIII, 70. Est diversorium, *ibid.* Vitæ hujus res, umbræ naturam imitantur, XXIV, 232. Quam fluxæ, XXIII, 55, 56.

Vita præsens certamen et lucta est, XI, 340. Vita evangelica est, XXI, 388. Vita futura præsenti quam præstantior, XXIII, 82.

Vita non est propter cibum et potum, sed cibus et potus propter vitam, I, 316.

Vitæ hujus res quam incertæ, II, 460. Rotæ comparantur, *ibid.* Priusquam recte appareant, avolant, II, 461. Mira celeritate recedunt, *ibid.*

Vita non differt ab omnium fluentis, I, 317. Quam brevis, *ibid.* 455. Vita præsens fallax, umbra, somnium, *ibid.* 542. Mare magnum et spatiosum, II, 456. Non tam certa est quam futura, *ibid.* 460.

Vita est serendi tempus, I, 317. Vita præsens quasi palæstra, II, 366, 367.

Vitæ virtutis studiosæ nihil comparari potest, I, 388. Vita Christiani consonare debet cum fidei dogmatibus, *ibid.* 47, 48.

Vita pura basis et fundamentum virtutis, II, 292. Vitæ Sanctorum nobis utiles, II, 160.

Vitæ cœlestis felicitas, V, 108, 109. Vita diei nomine expressa, III, 237. Vita præsens bonis longa videtur, malis autem brevis, *ibid.* 596, 597.

Vitæ præsentis Euripus, IV, 72. Vita præsens est quasi gymnasium, III, 137.

Vita præsens non coronas, sed pignora coronarum habet, III, 325.

Vita præsens incerta et instabilis, III, 44. In vita præsenti labores; bona autem ad futurum sæculum reservantur, *ibid.* 45. In vita præsenti faciendi sunt amici per eleemosynas, *ibid.* 326. Vitæ præsentis res sunt umbris imbecilliores, *ibid.* 46. Vita præsens est laborum, futura coronarum, *ibid.* 49.

Vita hæc semper bellis impetita, III, 59. Vita nostra versatur in certamine, *ibid.* 72.

Vita præsens via est, quæ superno ductu opus habet, III, 54. Vitæ hujus Euripus, *ibid.* 597.

Vitæ præsentis limitibus res nostræ circumscriptæ non sunt, III, 69. Vita hæc tempus est tristitiæ, *ibid.* 183.

Vita præsens incolatus, III, 594. Vita præsens fluxa et fallax, *ibid.* 356.

Vita hæc plurimam habet vanitatem et curas importunas, III, 594. Vita vera illa est quæ habet bona pura, non mixta, *ibid.* 557. Vitæ securitas non quærenda, *ibid.* 555. Vita leporis agere semper timere, *ibid.* 635. Vita nostra tendit ad aliam meliorem, *ibid.* 329.

Vita corrupta impedimento est, quominus sublimia dogmata assequamur, III, 26.

Vita quæ ex virtute instituitur est via Domini, III, 638. Vitæ emendationem historia parit, *ibid.* 3. Vita flagitiosa aliquando cum fide perfecta, *ibid.* 637.

Vita hæc bonis et malis permixta, VI, 419. Vita præsens carcere nihilo melior est, V, 406.

Vita aranea est et umbra, VI, 169. Quot referta malis, *ibid.* 166. Vita hæc non est lusus, imo potius lusus, quomodo, *ibid.* 76. Vita nec voluptate nec dolore vacua reperiri potest, *ibid.* 421. Vitæ cujusque finem cur Christus incertum reliquit, VII, 241. Vita bona et fides recta ad salutem necessariæ, *ibid.* 94.

Vita pura signis præstantior, VI, 186. Vita bona quæ, *ibid.* 338, 339.

Vitam ad communem utilitatem ducere, Deo gratissimum est, VII, 256.

Vitæ finis eamdem vim erga singulos habet, quam consummatio sæculi, V, 346.

Vitæ ærumnæ nihil sunt, cum regno cœlesti comparatæ, VII, 232.

Vita corrupta est incredulitatis causa, VII, 179.

Vita Christi nobis exemplum, VII, 115, 116.

Vita Sanctorum speculum est, V, 273.

Vita præsens mari similis, IX, 365.

Vitam cur sæpe Christus memoret, X, 44. Vita nihil optatius, nihil suavius, *ibid.* Vitæ instituto optimo nihil splendidius, IX, 265.

Vita nostra luctus est et gemitus, X, 158.

Vitæ præsens datur, ut pro futura vita negotiemur, IX, 414. Vita alia longe melior expectatur, *ibid.* 362. Vitæ hominum inæqualitas et conditionum ex avaritia provenit, *ibid.* 283.

Vita præsens somnus est, XIV, 20, 21. Vita præsens certamen est, XII, 182. Vita præsenti terminantur passiones omnes, XIII, 396, 397.

Vita præsens stadium est, XIV, 47. Vitam hanc cur laboriosam nobis Deus fecerit, XIII, 302.

Vita communis priscorum Christianorum, XII, 134.

Vitæ christianæ perfectio, XIII, 346. Vita admirabilis Christianorum temporibus apostolicis, XII, 148.

Vita optima ex divina operatione, XIII, 11. Quantum valeat ad persuadendum, *ibid.* Vita bona laudes Deo conciliat, XII, 88.

Vita proba juvat ad fidem, XIII, 12.

Vita bona ad Dei gloriam cedit, XIII, 481.

Vita Sanctorum ærumnis exposita, XIII, 70. Vitæ non addictum esse magna pars philosophiæ est, XII, 476, 477.

Vitæ auctor est qui a se ipso vitam habet, XII, 109. Vitæ radix justitia, XIII, 308.

Vitæ præsentis cum futura discrimen, XXII, 527. Vitam bonam segnities dejicit, IV, 373.

Vita humana tempestati comparatur, XV, 296. Vitæ brevitate considerata philosophus imperturbatus manet, XV, 96.

Vita hæc precum tempus est, non ebrietatis, XIV, 485, 486.

Vita nostra in perpetua cura et sollicitudine sit oportet, XV, 206. Vita hæc mala per se non est, XVI, 13, 14.

Vitæ hujus finis quam incertus, XV, 466, 467, 468.

Vita recta est veritas, peccatum et mendacium est vanitas, XVI, 262.

Vita omnis quæ in virtute agitur est justitia, XVI, 382. Vitæ bene agendæ ratio, XVII, 117, 118.

Vitæ et mortis genera quædam, XVI, 437. Vita hæc non est nostra, est alia vita nostra, XVII, 78, 79. In baptismo est ortus et interitus, XVI, 439.

Vita præsens fluxa ut arena, XVII, 430.

Vita præsens quasi nidus conglutinatus paleis et luto, XVII, 26, 27.

Vita præsens, scena quædam est vel somnium, XVII, 477. Vita hæc sine laboribus esse nequit, XVI, 597.

Vita inculpata nihil prodest ignavo et somniculoso, XVI, 182. Vitæ finis ignoratur ad utilitatem viventium, XVII, 249, 250.

Vitæ verum medicamentum est amicus fidelis, XVII, 173. Vita hæc certaminis est, non requiei, XVIII, 266. Vitæ hujus res somniis similes, *ibid.* 318.

Vita bona nihil melius, XVIII, 362. Vitæ puritas quam opportuna, *ibid.* 321.

Vitia mature et prima ætate corrigenda, XXI, 102. Vitia præclaris nominibus obtegere, quam noxium, *ibid.* 67.

Vitia paulatim eradicantur, XXI, 597. Vitia senum tempore Chrysostomi, XVIII, 289.

Vitium animæ mors est, XXIV, 116.

Vitium non in natura sed in voluntate hominis situm, I, 433, 474. Vitii voluptas momentanea, V, 113, 114.

Vitium res difficilis, virtus res facilis, III, 110. Vitii et virtutis collatio per contraria, *ibid.* 515.

Vitium, etsi secum habeat orbem terrarum est semper imbecillum, III, 79.

Vitiorum consuetudo quid pariat, III, 399. Vitium obtenebrat et excæcat mentem, *ibid.* 27. Vitium ipsum est pœna, *ibid.* 107. Vitium servum, virtus libera, *ibid.* 337. Vitium quod laudatur ab iis qui illo laborant, magnam malæ cupiditati facit accessionem, *ibid.* 333.

Vitium sibi ipsi pœna est, IV, 77.

Vitium antequam supplicium adveniat pœnam infligit, III, 624, 625.

Vitium tale est, etiamsi ad ipsa sceptra ascenderit, et juxta eos steterit, quorum sunt capita cincta diademate, est omnium abjectissimum, et maxime formidolosum, et simile est alicui strepitui ac tumultui, et mari insanienti, etiamsi sit maxima stipatum potentia, III, 525. Vitium interitus vocatur, vel corruptio, nihil enim æque corrumpit, ut vitium, *ibid.* 158.

Vitium lacrymantem non adit, III, 71.

Vitia fœdat psalmodia, IV, 19.

Vitium animæ inimicum, infestum, et perniciosum, III, 176. Vitium exanimi proposito judicatur, *ibid.* 190.

Vitium animæ nullum insanabile, XII, 289.

Vitium aliquando aliud vitium superat, XII, 329. Vitiis qui subjectus est, non vivit, XII, 381.

Vitia quomodo corrigenda, XIII, 357.

Vitium contra naturam homicidio pejus, XIII, 261. Vitium, solum nomen habet voluptatis, non ipsam voluptatem, XIV, 411, 412.

Vitiis aditus initio intercludendus, VII, 341. In vitio et in virtute laboratur, VI, 302. Vitia proximi, etiamsi vera sint, non revelanda, *ibid.* 296, 297.

Vitiositas nos porcos facit, vitiositas famem affert animæ, XVI, 553.

Vitium unde oriatur, XVII, 256, 257.

Vitium humanæ naturæ inimicissimum est, XVI, 579. Vitium omne est animæ ebrietas, XVII, 253.

Vitium res omnino cæca est, XVI, 283.

Vitium contra naturam, virtus secundum naturam, XVI, 139.

Vocatio non necessitatem infert, XXIII, 233.

Vocatio Dei nullum cogit, necessitatem non infert, VII, 278. Vocatio non ex merito fit, sed ex gratia, VII, 152.

Vocatio. Vocati omnes sunt, sed non omnes accesserunt, XIII, 439.

Voluntas eadem Patris et Filii, VI, 79, 80.

Voluntas non naturæ terminis alligatur; sed libertate arbitrii honorata fuit, VI, 145.

Voluntati prædictiones nullam necessitatem inferunt, VII, 242. Voluntas et propositum bonorum radix, VI, 327.

Voluntati, non operi, pœnam et mercedem decernit Christus, VI, 4. Voluntas sine gratia non agit, ut nec gratia sine voluntate, 301, 302.

Voluntas sufficit, et totum perfectum est, VI, 371. Voluntatis proposito probi et improbi efficimur, XXI, 461.

Voluntates duæ per hæc verba, *Non sicut ego volo, sed sicut tu*, enuntiantur, alia Patris, alia Filii secundum humanitatem, XI, 426.

Voluntatem Dei qui facit, sexcentis impiis melior, XXI, 452.

Voluntatis proposito boni vel mali sumus, XX, 40, 41, 42. Voluntate libera boni efficimur, XXIII, 260.

Voluntate et proposito quæ fiunt ultra debitum splendidas coronas pariunt, XXI, 566. Voluntate boni vel mali sumus, XI, 120. Voluntas ubique domina, XX, 37.

Voluntas una Patris et Filii, XI, 251, 252, 256.

Voluntates duæ in Christo, XI, 251.

Voluntas depravata potest corrigi, XXI, 329. Voluntas. In voluntate hominis situm est vel bonum vel malum adire, I, 302.

Voluntatis bonæ scutum quid, III, 58.

Voluntas una Patris et Filii et Spiritus sancti, X, 310.

Voluntates duæ in Christo, IX, 483, 484.

Voluntas tantum requiritur a nobis ad salutem, XVIII, 177.

Voluntates nostras non prævenit Deus, ne perdat nostrum liberum arbitrium, XVIII, 346, 347.

Voluntas una Patris, Filii et Spiritus sancti, IV, 180.

Voluptas quid, XXI, 46. Sensibilis illa quam brevis, *ibid.* 47, 48. Voluptas ex libidine, quam turpis, brevis et molesta, *ibid.* 47. Voluptas sensuum quæ, *ibid.* 46. Voluptas temporalis, dolor inde consequens perpetuus, XI, 157.

Voluptas pura, et solida quæ, XXI, 278.

Voluptuosi in ærumnis philosophantur, XXI, 445, 446.

Voluptas major in moderato cibo, quam in nimio, XIX, 514. Voluptate multo melior sanitas, XXII, 97. Voluptas brevis est ac temporaria, dolor autem perpetuus et fine carens iis qui sunt gutturi et crapulæ dediti, I, 38.

Voluptas in conviviis ex fame, non ex ferculorum copia, XXII, 95.

Voluptas brevis et temporaria, I, 38. Voluptas vitii momentanea, V, 113, 114. Voluptatem veram qui sectatur, fugiat juveniles concupiscentias, *ibid.* 114.

Voluptas vera in Deo, III, 146. Voluptates et felicitates vitæ, inanes sunt, *ibid.* 23.

Voluptas non est minus malum, quam dolor, VI, 280, 281. Voluptas vera quæ, XIII, 69.

Voluptas desinit in mortem, virtus in vitam, XIII, 354. Voluptas humilitate paritur, XII, 197.

Voluptas contra naturam carpitur, XIII, 209. Voluptas brevis est, dolor hinc partus perpetuus, XIV, 410.

Voluptas quæ secundum Deum percipitur, quibusvis armis est valentior, XV, 193, 194. Voluptas temperantiæ, XV, 77.

Voluptatem si amamus, virtutem suscipiamus, XIV, 412. Voluptas vera quæ, XVII, 359.

Voluptas mundana, quanta mala secum afferat, XVII, 450, 451. Voluptatis tyrannis quanta, *ibid.* 451.

Voluptas et gloria mundi, mendacia sunt, XVI, 578.

Vota sunt promissa et pollicitationes, III, 568.

Vox inimici invisa, amici jucunda, V, 178.

Vox sanguinis clamat, quomodo, I, 260.

Vox Davidis prostravit alienigenam, V, 179.

Vox tubæ in Scriptura Apostolos significat, III, 300.

Ὑπακοή responsum, III, 204.

Ὕπαρχος prætor, XI, 518.

Ὑπέρβασις seu supergressio, nomen est Paschæ, X, 18, 19.

Ὑποψάλλειν succinere quid, III, 573 ; IV, 142.

X

Xanticus Aprilis, X, 493.

Xanthippe uxor Socratis illum frequentibus jurgiis exercitabat, XIV, 471, 563.

Xenodochia morborum dolorumque exempla suppeditant, XX, 160.

Xenon, hospitium, peregrinorum communis ecclesiæ domus, XII, 508.

Xenophon Cyri puerilem institutionem scripsit, XIX, 272, 273.

Xenophontis locus, XXI, 295.

Xenophon. De Xenophonte dicitur ipsum, cum coronatus sacrificaret, ut audivit filium in Mantinea pugna cecidisse, coronam deposuisse; ubi vero acriter pugnantem corruisse comperit, coronam iterum capiti imposuisse, VI, 167, 468. *Hoc dicit tacito nomine.*

Xenophon philosophus, auctore Diogene Laërtio, coronatus, ut audivit filium pro patria cecidisse, sublata corona sciscitatus uter ex duobus, cum quis esset dicisset, coronam statim reposuit, X, 182, 526.

Xerces Græciam bello impetiit, VI, 195.

Xerces Darii filius et successor, XX, 290.

Z

Zacchæus. Zacchæi pœnitentia in exemplum adducitur, xxiii, 300.

Zacchæus qui tum demum placare se Deum dixit, cum daret quadrupla eorum quæ abstulerat, nobis in exemplum affertur, ne simus avari erga egenos et pauperes, xxv, 4.

Zacchæus multa legitime possidebat, ix, 333.

Zacharias filius Barachiæ, quis, vii, 202.

Zacharias pater Joannis Baptistæ princeps sacerdotum, v, 349. Zachariæ lingua ligata fuit ob animæ peccatum, iv, 259.

Zacharias mense septimo, decima die mensis in sanctuarium ingressus mense septembri, x, 490, 491. in festo Tabernaculorum, *ibid.* 191. Zacharias summus sacerdos, *ibid.* 192.

Zacharias. Putabat Chrysostomus Zachariam Joannis Baptistæ fuisse summum sacerdotem. Alii secus existimant, vii, 266, 494.

Zacharias. Non defuere alii qui dicerent Zachariam, Joannis Baptistæ patrem fuisse sacerdotum principem, ix, 508.

Zachariam vocat Chrysostomus Vocis patrem, scilicet Joannis Baptistæ, de quo dictum est: *Vox clamantis in deserto*, etc., iv, 396, 623.

Zamolxis Pythagoræ discipulus qui pro Saturno a Tracibus habitus est, 331, 596. Zamolxim multi ne quidem nomine norunt, *ibid.* 331. quia figmenta erant omnia quæ de illo dicebantur, *ibid.*

Zara figura Ecclesiæ, xx, 209. Significat Orientem, *ibid.*

Zara ex utero manum extrahens quid significet, v, 251, 252. Zara cur nominetur in genealogia Christi, *ibid.*

Zebedæi filii quid vere petebant a Christo, vii, 101.

Zelotæ quinam, xii, 416, 517.

Zelotypiæ lex vetus, xx, 319, 320.

Zelotypiæ malum, xx, 108, 109, 199, 200, 201. Ejus descriptio, *ibid.* 201, 203. Zelotypiæ malum, ii, 14. Desinit in insipientiam, *ibid.* 238, 239.

Zelotypia quam intolerabilis, ii, 113. Zelotypiæ insania quanta, i, 488.

Zelus Dei non est affectus, xxi, 277. Zelus sine venia furor est, ii, 453.

Zena discipulus sancti Pauli, doctor legis Mosaïcæ, xviii, 108.

Zeno novam vivendi rationem induxit, quæ non stetit, xx, 269.

Zeno de republica male scripsit, v, 228. Zeno philosophus Ionicus et Ephesius, xvi, 121.

Zenobia. Quod dicit Chrysostomus *Paulum Samosatenum* in mulieris cujusdam gratiam salutem suam prodidisse, de Zenobia Palmyrenorum regina intelligi debet, quæ Paulum Samosatenum aliquandiu protexit, ix, 507, 508.

Zona quid significet, ix, 168. Zona olim in usu erat, v, 352.

Zona sponsæ quæ, iii, 48.

Zona pectori vel lumbis admovebatur, ix, 162.

Zoroastri fabulosa attribuuntur, xxiii, 331.

Zoroaster magicæ artis inventor, qui risit eo ipso die, quo natus est, xxiii, 596. Zoroastrem multi ne nomine quidem norunt, *ibid.* 331. quia figmenta erant omnia quæ de illo dicebantur, *ibid.* 131.

Zorobabelem spectare dicebant Judæi quædam de Christo prænuntiata, v, 310. Zorobabel ita vocatus, quod in Babele, seu Babylone natus esset, *ibid.*

EXPLICIT INDEX GENERALIS.

Date Due

BRODART, CO. Cat. No. 23-233 Printed in U.S.A.

This is the property of
Southern Evangelical Seminary
3000 Tilley Morris Rd., Matthews, NC 28105

BR65 .C42 1834 v.25
John Chrysostom, Saint,
407.
Operum

SOUTHERN EVANGELICAL SEMINARY
3 7387 0006 0017 9